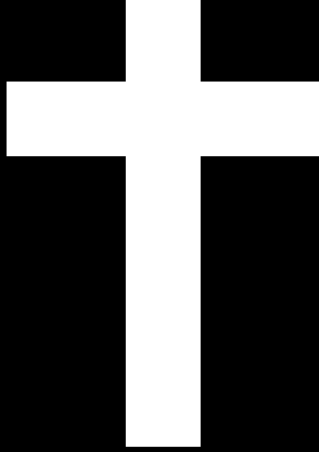

Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa Kaaweruma

Tuuyewari

Huarijó: Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa Kaaweruma

Tuuyewari New Testament

**Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa Kaaweruma
Tuuyewari**

**Huarijío: Riosia Warijio Nayewani Ahpo Tisiwa Kaaweruma
Tuuyewari New Testament**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huarijio

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c8002ff9-eafc-5d29-b2c7-a847cdca6c74

Contents

Maateo Iyoteria	1
Marako Iyoteria	63
Ruuka Iyoteria	101
Waani Iyoteria	163
Eesusi Ajawariae Nokitiame	209
Rooma	266
1 Koorintio	292
2 Koorintio Iyojurawa	316
Karata Iyotepawa	332
Eejasio Iyotepawa	342
Eeripo Iyotepawa	352
Koorosa Iyotepawa	359
1 Tesaronika Iyojurawa	366
2 Tesaronika Iyojurawa	372
1 Timoteo Iyotepawa	376
2 Timoteo Iyotepawa	384
Tiito Iyotepawa	390
Iremoni Iyotepawa	394
Eureo Iyojura	396
Saantiao Iyojura	417
1 Peero Iyojura	424
2 Peero Iyojura	433
1 Waani Iyoteria	438
2 Waani Iyoteria	445
3 Waani Iyoteria	446
Uurasi Iyojura	448
Waani Tetewiteria Eesusie	451

Riosi Kaaweruma Tuuyewari Maateo Iyoteria

*Eesusi Riosie Weratiame tetejimarisiria, ehkoriame Auransia o'inia
(Ruuka 3:23-38)*

¹ Kúíraa. Nee Maateo tewaniamea, piiripi puuu Eesusi Riosie Weratiamee weratiamepua tiame, oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawaria ahjama. I'wa iyotemane Eesusi Riosie Weratiameo, aatana ehkoriame tetejimarisichi o'inia eenamekopua, aatia tiachipa puua Aurantaru tetejimarikopua Raawitaru tiame, ehkoriame mochiame ti'tijoerichipua. O'inemane i'ka iyosi aamowichio.

² Ehkoriame Aurania Ihsa noonora eneriaipua; Ihsaa, Aakowo noonora; Aakowoa, Uura noonora enerepua poponirama.

³ Uuraa, Paaresi noonora enerepua Saara tiame. Yeeyera ihji ooka tatanao, Taamara tewaniame enerepua; Paaresia, Ehroni noonora enerepua; Ihji Ehronia, Aarami noonora enerepua;

⁴ Aaramia, Aaminawa noonora enerepua; ihji Aaminawaa, Naasoni noonora enerepua; Naasonia, Saromoni noonora enerepua;

⁵ Saromonia, Woosi noonora enerepua, yeeyeraa Raaja tewaniame. Ihji Woosi tewaniamea, Ooweri noonora enerepua, yeeyeraa Ruuti tewaniame; Ooweria, Isai noonora enerepua;

⁶ Ihji Isai tewaniamea, Raawi noonora enerepua, yawichi enekame; puuu yawichi Raawia, Saromoni noonora enerepua, ihji Saromoni yeeyeraa, Uuria uupira enekame;

⁷ Saromonia, Roowoami noonora enerepua; Roowoamia, Aawiasia noonora enerepua; Aawiasia, Aasa noonora enerepua;

⁸ Aasa tewaniamea, Osaja noonora enerepua; Osajaa, Oorami noonora enerepua; Ooramia, Uusia noonora enerepua;

⁹ Uusiaa, Ootami noonora enerepua; Ootamia, Aakasi noonora enerepua; Aakasia, Esekia tewaniame noonora enerepua.

¹⁰ Esekiaa, Manase noonora enerepua; Manasea, Aamoni noonora enerepua; Aamonia, Oosia noonora enerepua;

¹¹ Oosiaa, Eekonia noonora enerepua poponirama, isaeri ti'tjoeri Wawironia i'tonioipua, chapisa i'totiam tiame.

¹² Neipa Wawironia e'entatioio, Eekoniaa, Saratieri noonora enerepua; Saratieria, Soorowaweri noonora enerepua.

¹³ Soorowaweria, Aawiu noonora enerepua; Aawiu tewaniamea, Eriakimi noonora enerepua; Eriakimia, Aasori noonora enerepua.

¹⁴ Aasoria, Sooroki noonora enerepua; Soorokia, Aakimi noonora enerepua; Aakimia, Eeriuu noonora enerepua.

¹⁵ Eeriuu tewaniamea, Riasari noonora enerepua; Riasaria, Maatani noonora enerepua; Maatania, Aakowo noonora enerepua;

¹⁶ Aakowoa, Oose noonora enerepua, Maaria kuunara enekame, Eesusi yeeyera. Ihji Eesusipu puua taamoo, Riosie Weratiameko tuuyaa.

¹⁷ Ihji tetejimarira muuwekamea, oosa mariki aampa naao sesenerichi u'matokamepua, ahkasi Aurantaru o'inia, Raawitarusiopua; Raawitaru o'iniaoi, wa'achi kehki seseneri u'matorepua, ahkasi Wawironia taawechiopua, i'isaeri ti'tjoerio Wawironia i'totioipua; Wawironia o'inia, wa'achi kehki seseneri u'matorepua, ahkasi Eesusi Riosie Weratiame naawariachisopua tiame.

*Apoe Eesusi naawariachi simiyame nayewaniame
(Ruuka 2:1-7)*

¹⁸ Ehpeo neee, Eesusi naawariachi simiyame aamo nayewemania, achini teereriopua i'wa weechio. Ihji Eesusi yeeyera Oose ahjama neewimerioio, Riosi utewarie peteterepatetiamepua.

¹⁹ Ihji Oose Maaria ahjama neewimeriaa, ki se'wika kaawerumakapaopua, ki suuwe erapatenariapaopua Maariao, ki aawata nane'rejererepua achini teeka peteterepariaopua pu'kao. Pukaepa ihchi poanatamo o'rariaipua, apoeche nane'reka.

²⁰ Nape i'ka Oose wa'a e'raka oiyoiio Riosi ku'iwaria, kochirewachi chaanerepua pu'kao: —Ooséee, Raawi tetejimarichi eename, ka'te suuwe eramitia muua, Maaria ahjama neewikao. Ihji Maaria petetepariaa, Riosi Riosiwarie wa'a e'rariae iikamepua.

²¹ Pukaepa muuuwa i'ka Maaria sausoopua, i'ka temari naawakameo, Eesusi tewameri eemea ti'tijoeo ooweruopua tiameo, tatakoritiamewichio kokosapuame, newipate-merikoopua.

²² Yooma ihji wa'a ikipuamea, ehkoriaami o'inia Riosi cheeriapua, ahpo nayewatura-chiopia, eee cheeriaeopua:

²³ Weemera kutewea, peteterepameripua;

ihji peteterepasaapua, temari saumeripua.

Ihji temaria, Emanuéri teewapuamepua.

Ihji Emanuéri chaniwamea: Riosia taamo ahjamapua, cheeka chaniwamepua.

²⁴ Wa'a chaanetiapa Oosea Riosi ku'iwario, pusasaapa, yooma wa'a teetorepua waikao, ahkasi Maaria ahjama ahpo neewiachisi. Oosea neewirepua neewiao Maaria ahjamao,

²⁵ nape ki noonoterepua pehio ahpo uupichitiao, ahkasi neipami sauria yachapachisiopua. Waikaopua i'ka kuita naawasoopua Oosea, Eesusi teewarepua pu'kao.

2

Cherayachitepa e'name, te'ta pepeniwari machiyame ti'tijoe

¹ Uurea weeechio, Eesusi Weereni mochiwachi naaoiopua, Eerore yawichi eneriaipua wa'ao waikamio. Waika taawechemio, wa'a Eerusareni e'enarepua ookapi ti'tijoe cherayachitepa e'ename. Ihji ti'tijoea, te'ta machiwari pepeniame enerepua, itapiti so'porichi simiyame tisia i'yesika mochitoriamie.

² Ihjia wa'a mochiwachi e'enakao iinatukesirepua ti'tijoeo, chaachapaka:

—¿Akatia naawariarepua kohja, Uurio yawichiwara enemeri? Teemea so'porichitia tajayame ne'netoka e'enakame teemea, cherayachisi o'iniaopua, ahkasi pu'ka so'porika tiame kahtiachisi, i'wa kohja naawamiachioopua. Pukaepa i'wa e'nakame teemea iyorimia te'teretoapu teemea pu'ka kuitao, ahka naawariachio.

³ Waikao Eerore yawichia wa'a chaachapo tuuwame inamukapaopua mehka e'enakameo, wekana eraparepua kiisi kaawe e'rakao, muuwaeme Eeroreka erakoameai Eerusareni mochiwachio, wa'achi erakorepua tiame Eerorechitiao.

⁴ Uurea erapakaopua Eerore yawichia, ahpo kahtiachi napawinasaapua, te'ta isaeri ne'neseriosio, pariseroopua tiame napawinurasaopua, cheeka iinatukerepua pu'kao:

—¿Akatia naawameri ohjoarepu Riosie Weratiamea?

⁵ Waikao ne'neseriosio pa'pamiratuamea chaachaparepua:

—Uurea weeechi naawameripua Weereni mochiwachio; wa'a cheeka nayewame Ehkoriaami Iyoteria, Riosi nayewatura chaachapariaa.

⁶ I'ka eee chaachapaka:

Muuu Weereni mochiwachio, epeche nu'utirakaimua Uura weeechio ki wahjachi te'ta mochiwarichitiaopua,

wa'a aamo mochiwachio wa'a naawamerikaitepua piiripi tijoe, epeche te'ta weruma tiaeameopua ki aaatachitia,

aaata puuuwa te'ta yawichi enemeriapua,

yooma no'o ijinuwachio, isaeri ti'tijoechio.

⁷ Wa'a chaachapatiamie nane'resaapaopua Eerorea, ihchi paaesapa pu'ka cherayachi e'enakameo, pu'ka iinatukeka nane'rerepua, achinitio o'inia machenariopua so'porio, cherayachi so'pori naaniatiwariopua.

⁸ Wa'a ikisaopua Eerorea, Weereni siimpanurerepua waikao, chaanesa:

—Yooma aamo ye'kachisi i'yapuapua pu'kao, pu'ka kuita naawariachioopua. Tewisaapa eemea, no'o tuuyepuapua, wa'achi siminariame neeeai, ahjachi paparawemia.

⁹ Waikao cherayachitepa e'enakamea, Eerore cheeria inatatosika siimparepua. Waikao puuu so'pori cherayachisi o'inia tetewitoka na'naritosi e'enariaa, pu'ka wa'api so'pori ne'netosirepua Weereni ajasipuawichioopua. Waikaopua pu'ka so'pori na'naritokao, pu'ka kuita naawakame ta'perachi tahjepaka yasipakopaopua wa'asi, teewerepua ahpo wa'ami siimpao.

¹⁰ Waikaopua cherayachitepa e'enakamea, tisia kaawe erakorepua, kuita naawakame ohjirachi ajasitiopao.

¹¹ Waikao wa'a karichi muisaopua yooreminao, wa'a kahtiame tetewarepua kuitao, ahpo yeeye Maaria tewaniame ahjama. Waikao cherayachitepa e'enakamea, chopokorieka ajapaka ki nu'uti iyoriopua pu'kao. Wa'a ikisaopua ahpo u'paria kaaja wahjonasaopua wa'a manitoame puuyanasapua, Eesusi kuita ihkokerepua, itapiti tisia nateyáame, naatichitia: apoche o'ro, cho'imori, peeniajuri miira tiamé.

¹² Waikao i'ka nonoraka nokisinioipua, Riosi ku'iwaria kochirewachi nayewerepua pu'kao, eee chaaneka:

—Ka'te uumatomia eemea Eerore kahtiachiamio, pirenachi poowechiami uumitia ohso kaawe.

Pukaepa puuua, piirechi poeechiami uumatorepua nonorakao.

Eejito weeechi ujumaniame Oosee

¹³ Wa'a ikisaopua Riosi ku'iwaria, pu'ka te'ta ma'machiwari nonowasoopua, Oosepechi nayewerepua kochirewachio, puuua Ooseo chaanerepua:

—¡Yaapi ihtakosa Ooséee! Ikanati werisika ujumamitiapua Eejito, wa'a i'toka ichipupamitiapua pu'ka kuitao yeeyera tiame. Wa'a ikisaapua, wa'a mochipuapua ku'itapi, ahkasi aamo no'o chaaniachisi eenechi, ahka aamo uumpamiachio. I'ka aamo chaananania neeea, Eeroreo amori i'yasiamekopua pu'ka kuitao merinareka.

¹⁴ Waikao Oosea pu'ka tukawarichi wa'api machenarepua Eejitomio, pu'ka weeechi ichipupamiaopua kuita i'tokaopua tiame, yeeyerama.

¹⁵ Wa'a Eejitoo wa'a mochirepua ahkasi Eerore mukuyachisi. Ihji wa'a ikitiame ikitiamea, Riosi cheeria pichiwa machenaka teerere puuua, ehkoriaami ahpo nayewaturachi cheeria. Apoe taamo Noono Paamiraa ehkoriaamio, cheeriaipua: "Eejito o'inia paenanania no'o Taanao."

Eerore yawichia, kukuchi ko'inurena

¹⁶ Eerorea cherayachitepa e'enakameo tísia ahpo wisikuerioopua, tísia nekarepua waikao. Wa'a iikapa puuua yooma kukuchi ooka paamuameopua waanami, ko'inurerepua, yooma Weereni na'nawakameopua, wa'a norikame mochiwachioopua tiame, yooma pu'ka so'pori machenariachisi na'nawakameopua kukuchi, cherayachitepa e'enakame chaachapariaopua waika taawechi naawamio tuuka.

¹⁷ Ihji kukuchi ko'itiameai, Riosi chaaneriachitia ikitiamepua tiame, ehkoriaami Eremia nayewariachitia, i'ka cheeriachitia:

¹⁸ Wahka Raama tewaniachi roomosachio,

aaata oowitime ki teesa kokosa e'raka naarachani,
tísia yuuwesika.

Ihji aaata naarachaniamea,

Raakeri tewaniamepua ahpo tatanawichio tísia naarame.

Ihja kiisi teewenariame puuua naarakao,

ki nu'uti kaawe erapateniai, ahpo tatana kiterepatekapa.

¹⁹ Neipa Eerore mukisooopua, Eejito kahtioopua Ooseo pehjo, Riosi ku'iwaria eenechi nayewerepua Ooseo, kochirewachi. Puuua kochirewachio, chaanerepua:

²⁰ —Ehpeomua Oose, werisika Isaeri weeechi no'ramitiapua, puuua aamo taana merinariameapa, mukukamekopua wa'asio.

²¹ Waikao Oosea wa'a simirepua waikao, pu'ka kuita i'toka yeeyera tiame, Isaeri weeechi.

²² Nape Oosea Uurea weeechio, Arakerao tewaniame Eerore taanara yawichiko tuuopa wa'ao waikao, majawerepua pu'kaoiopua pehjo, wa'a ahpo ohjoremiaopua. Waikao Oosea eenechi kochirewachi tuuyetiapao Riosi ku'iwarioe, wa'ao ki kaawe teeremerikoopua wa'ao; ohso kaawe Arirea weeechikamera akiparepua no'rakao.

²³ Waikaoopua Arirea weeechi enasaopua, Nasare mochiwachi yasarepua waikao ohjoekao. Wa'a iika ihja, ehkoriaami Riosi nayewatura chaachapariachitia iintorepua. Ihja eee chaachapariaipua: "Puuu Riosie Weratiame enameria, Nasare tijoe tewa-puamepua."

3

Waani Paatoamea kuhsitere yasaria

(Marako 1:1-18; Ruuka 3:1-9, 15-17; Waani 1:19-28)

¹ Pu'ka taawechiami Eesusi Nasare mochiwachi ohjoekoiopua, Waani ti'tijoeri Paatoamea Uurea weeechiami yaajatoriaipua, ki tijoekachi. Wa'ami yasaka tuuwicharepua ti'tijoerio, Riosi tuuyewarichi simiyame.

² Ihji Waania ti'tijoeri sisinawekao, eee cheerepua:

—¡Yooma toaka mochitopuapua aamo ki ka'karuma yooraka mochikao, puuua aamo ki ka'karuma yoor cheriwemerio, ki mehka kahtioi tiopua pu'kaopua wa'asi! Puuu Apoe aamo cheriwemeria, Apoe ihsimeripua aamo wahjonekao, ahpo ye'karichi muimichioo, ahpokamera ahjama teerepuawichioopua taamoo.

³ Waania wa'a cheeka nayewerepua wa'a chiiamekopa Ehkoriai Iyoterichiopua Isaiao, puuua eee cheeriaipua:

Wahka mehka ki tijoeekachi siinachani aaata, puuua cheechaniamepua:

“Eeme ti'tijoea ooweru tiamea Riosiwichioo,

aamo iikachi wahjonamitia pooe;

nape te'ta pichiwa cheeka,

kiisiki kihta a'chi tiame inasokaopua amochio,

itapiti a'chi tiameopua ki kaawerumao.”

⁴ Ihji Waani wisachucharaa, tumusari animari kuuparae netetiame eneriamepua; ihji wahsipuraraa, wi'chie netetiame eneriamepua. Ihji koayaa ohchi koaka yayasariamepua, se'ma se'ori kuhsitere iintuame tiame.

⁵ Eerusareni mochikame ti'tijoea, yooma Uurea weechiami mochikameopua tiameo, Oorani akichiko ohjoemeapua tiame, Waani kahtiachi eeenapariaipua Waani keepumia.

⁶ Ihji Waania wa'a enapasoopua ahpo kahtiachi, i'kao ahpo tatakoriwa toimo erapasoopua Riosichi tuuka, Waania paapatosiriaipua pu'kao Oorani akichi, kaaweruma enepanariameopua taamo Noonoo Riosichio.

⁷ Nape seenepi simikameo Waania ki ookapi e'nariopa nanaarame ahpo paatoachio, parisero ti'tijoeo, saruseo ti'tijoeopua tiameo, chaanekapua pu'kao:

—iEeme sayawe ti'tijoei, itapiti ki ka'karuma masitiame, zihitana yoramia e'enaka eemea i'wao, ti'tijoei ahpo tatakori ma'chitachio Riosichio, ahpo paatoka toimo tuuwachioopua tatakoriario? zAatana aamo chaaneka aamoo, aamo newipamerikoopua Riosi kokosarichio, aamoo kiisi kaawe nokayameo?

⁸ Toipuapua pahchao aamo tatakorika mochikao, nape pichiwa toinarekaopua aamoo kiisi kaawe aamo nokayao.

⁹ Ki oowera aamo Aurani ojochiwarako erapuapua, aamokamera te'ta ka'karumako erakokaopua Riosichio. Aamoka te'tiame ojochiwa nakiyame enesaa Riosia, i'ka tehte i'wa maaniamieoi Aurani tetejimara enepatemuipua.

¹⁰ Riosi kokosari tepuraraapa, nawachi meteka tehpunamerapua wa'asi yooma ki ka'karuma taakiamieopua Riosiwichioo. Yooma aaata ki ka'karuma taakiamieopua Riosiwichioo, na'ichi ipaka kosimerapua pu'kao.

¹¹ Neeea yooma ahpo tatakoriwa toinariameo, neeroie paatoamepua paatoao, nape neipa eenamea ahpo Riosiwarie paatomeripua iikachio, neeea pu'kawichioo kihta nateyamepua. Puuu Apoe neipa eename paatoaa, te'ta piipari paatowa enemeripua; na'ie kosoka piipatiamechitiapua tatakorio. Pu'kao neeea kihta nateyamenia pukachio, pu'ka kaakaraoinia ki nateyamenia no'o na'sonemiao.

¹² Puuu Apoe Paamiraraa wa'asi, ahpo sekachi makotoamepua wa'asi ahjaa kasarapupumeopua tiirikoo. Kasarapusaapua tiirikoo katewemeripua pu'kao; nape pu'ka tiiriko moowaraopua na'ichi ipaka tatenatemeripua kosoka. Puuu ti'tijoei ki ka'karuma ihpapapuachio, kiisi choipame na'ichi ihpapapumeopua.

Eesusi paatorewa

(Marako 1:9-11; Ruuka 3:21-22)

¹³ Senepi simikame Waanio paatoka ihsioio Oorani akichio, wa'achi eenariai Eesusiai Arirea o'iniaopua, ahpo paatopuawichioopua.

¹⁴ Nape Waania Eesusio ki paatonariaipua pu'kao, ki nu'uti tiamekopa Eesusio apochio. Pukaepa chaanekaipua Eesusio:

—zNape neee? Muuukamera no'o paatometepua. zAatia neekamera aamo paatotapua?

¹⁵ Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Eje'e, wa'atepua tiiao, nape wa'atiao no'o paatopuapua, ti'tijoeio nane'remichioopua Riosie no'o weraniamekopua.

¹⁶ Eesusio paatotiame neerochi machenoipua, te'pa tewekachio wahjoame tetewitiapua. Wa'a o'inia kooroka tiame tekikao, Eesusichi yasipakapua. Pu'kao, yooma teeme wa'a nokayame tetewikapua.

¹⁷ Pu'ka Eesusichi yasipasoopua tewekachi o'iniao, chiiame inamuretiapua tewekachi o'iniao:

—Ihji pu no'o Taanaa, puuu te'ta no'o nakiyaa. Ihji puuua, te'ta tisia no'o kaawe e'riapua.

4

Aatia iintota Eesusi ne'newa

(Marako 1:12-13; Ruuka 4:1-13)

¹ Riosi Riosiwari wa'a iintosaapua Eesusichio, mehka i'torepua ki tijoeekachi. Eesusi wa'a kahtioipua ki tijoeekachio riaorósia, Eesusio aatia iintotarepua pu'kao.

² Wa'a ki tijoeekachio Eesusia, ooka weerewa taawe yasarepua wa'ao, ooka weerewa tukawari tiame, kiisi koaka. Wa'a yasakaopua tisiwa toore aiwarepua.

³ Wa'a tiopa Eesusio tisia chorowakao, riaorósia, kiisi kaawe iintotenariapapua Eesusio, chaanerepua:

—Pichiwa Riosi Taanara enesaamua, paani enepatepuapua i'ka tehteo, ko'kopuapua ihsisa.

⁴ Wa'a chiiopa riaorósio Eesusia, chaanerepua:

—Riosi Ehkoriai Iyoterichi chiiiaa, chiiamepua: “Ki kooameche koaka ahjame ti'tijoeria, Riosi chiiacheeoiopua yoorekao, ahjaniamepua.”

⁵ Ehjepamio riaorósia Eerusareni u'parepua Eesusio, Eerusarenio Piipari Mochiwari teewataniachi upasaoi tiopachio, epeche te'pa weeriame tiopachi moenapusaopua,

⁶ chaanerepua wa'a weerakao:

—Pichiwa Riosi Taanara enesaa,
aamo ihpaomua wa'atipoo,
Riosia ahpo ku'iwarieo,
aamo ku'ipameripua ka'chi ikimichio

—wa'a chiiamepua Riosi Ehkoriai Iyoterichio. Puuu wa'api Iyoteria chiiamepua tiameo:

Riosia, ahpo ku'iwarie aamo panitomapua,
ki wichipamichio puechi motochikao.

⁷ Eesusia nehjiarepua pu'kao:

—Nape Ehkoriai Iyoterichio chaanipua tiameo: “Aamo Riosiwao, ka'te aatiatamua utewarirao.”

⁸ Neipa wa'asiopua riaorósia, kai waapi weeriamechi kawijampa i'torepua Eesusio, wa'a werakaopua yomatiamae ma'chiachio pua weeechi yawichiwachiamio,

⁹ chaanerepua ne'netekao:

—Nee. Yooma i'ka ye'kari aamo tetewao, yooma aamowichio teerepamania pu'kao, no'okamera yooresoopua chopokorieka.

¹⁰ Nape Eesusia wa'a chiiopa Satanasio, chaanerepua:

—Se'wisa muuuu noochio. Mehka akipaka muuuu ki noochi. Kiisi ahjachi chiiamemua, oowera tisia se'wi chiiamemua. Riosi Iyoteri chiiia eekamera chiiamepua: “Muuua aamo Riosikamera iyorimitiapua, Apoe aamo Paamirakamera. Pu'kakamera yorakeka yasitopuapua kiisi teesaoi se'wika.”

¹¹ Wa'a chaanetiapa riaorósia, toarepua waikao. Eesusi toisooopua riaorósio, Riosi ku'iwaripechi wa'a e'enarepua, Eesusi itapiti ku'ipuame nakisoo ku'ipamia.

Eesusia ahpo tehkiwa o'inenapua, Arirea weeechi

(Marako 1:14-15; Ruuka 4:14-15)

¹² Eesusia Waani karichi yachatiame inamukaopua, Arirea weeechi no'rariapua eenechi, Nasare mochiwachio.

¹³ Nape wa'a Nasare mochiwachio ki itipirepua wa'ao, ohso kaawe Kapenaukamera akipariapua, ohjoremia. Kapenau tewaniachio, kawiyamina Arirea weruma neeroi maaniachi suuwerachi enerepua, Sauroni tetejimara weewarachi enerepua, Nehtari tetejimara weewarachi tiame.

¹⁴ Wa'a iintotiamea Eesusieo, Isaia iyoteriaa tisia pichiwa machenarepua, puuu cheeriaopua tiame:

¹⁵ Wa'a Sauroni tetejimari weewarachio Nehtari tetejimari weewarachi tiameo, Oorani akichi o'inia ahkasi kawiyamina Arirea pa'we suuwerachisi enerepua.

¹⁶ Wa'a mochikamea tisia tukapachi mochikme eneriaipua, ki nu'uti tukapachi ahpo te'teriamae:

nape aaata wa'a eenakaopua taajenachi te'terepaterepua, kaaweruma uutapachi iintaparepua iikachio.

Puuua wa'a te'terekao wahjiparichi mochikame eneriaipua ahjaio.

Nape aaata apochi eenakopaopua, ma'chireparepua ahpochi iikachio.

Ihji aaataa, Eesusi wa'a iintoriaa nayewamepua, Isaia ehkoriai cheeria ahpo iyoterichi.

¹⁷ Eesusia wa'a o'inia o'inesirepua Riosi kaaweruma tuuyewari chiiia nayewatusikao. Puuu eee cheeka nayewesirepua ti'tijoeriopua ooweruriopua tiame:

—Yooma toaka mochitopuapua aamo kiisi ka'karuma nokayao; ohso kaawe eemea, Riosi kaaweruma chiakamera na'naritopuapua, puuu Riosi ye'karichi mujjerameo, aamo ohjoekachi eenariamekopua wa'asi.

*Eesusi naao so'chi chapiyame paajuteria
(Marako 1:16-20; Ruuka 5:1-11)*

¹⁸ Piie taawechi Arirea pa'wesuweko ihtoai Eesusia, ooka aaata ahpo poponieme tewarepua sochichaira neerochi ihpapame, puuuu so'chi chapywa tekpaname eneri-aipua. Piiripi puuuu Siimoni Peero tewaniame enerepua, piiree Anteresi, wa'api puuu poonira.

¹⁹ Eesusia wa'a tetewakapao, pu'kao chaanerepua:
—iNahpe no'o ahjama, ti'tijoeri Riosichi paajutiami enetai, Riosiwichio so'chi upapamechitia!

²⁰ Wa'a chaanetiapa puuuu ikanati toisapua ahpo sochichaira, ahjama siimparepua.

²¹ Epeche waanakoopua tiameo, piirechi ooka tewarepua ahpo poponieme. Piiripi puuu Saantiao tewaniame enerepua, piiree Waani. Ihji ookaa Sewereo tatanara enerepua, ahpo noonoma nokayame so'chi ikuchaira koyacheka, pawekakerachi mochika. Pu'ka wa'a tewakapao Eesusia, paajutesirepua tiameo, ahpo ahjama ohjomichio.

²² Ihjia paajutetiapa ikanati ahjama siimpariapua tiameo, wa'api pawekakerachi toisaopua ahpo noonoo.

*Eesusi ki ookapi ti'tijoeri masiteria
(Ruuka 6:17-19)*

²³ Wa'a inisikaopua Eesusia, yooma Arirea mochiwachiami ohjotiapua isaeri ka'karichiami napawiwachi, masitekaopua, Riosi chiia ka'karuma tuuyewari, tuuyesika, Riosi ye'kariwachi simiyame nayewesikapua wa'ao. Yooma wa'amiopua, yooma ihta kokorewa yachapatesikapua tiame.

²⁴ Wa'a inisiamie inamukapao yooma ihta kokorewa yachapatekao, muuwaeme Nehtari weechiamio, yomachi Siiria weechiamio tiameo ti'tijoeri, wa'a e'enariapua yooma ihta kokoriamie u'yepakaopua. Puuu muuwaeme kokoriamie u'yepatiamea ti'tijoe ooweru tiame, reemo yahchame eneriapua, epiesi ko'koame te'teriamie tiame, tu'tuikame kokoriamie, ro'roji kokoriamie, chookopakame kokoriamie tiame. Yooma i'ka ko'koameopua Eesusia, sautekapua.

²⁵ Wa'a teetochaniopa Eesusio, muuwaeme Eesusichi paparariapua: Arirea ohjoeme, Eerusareni ohjoeme, Uurea weechi ohjoeme, Reekapori weechi mochikame, Oorani akichi cherayachimina ohjoeme tiame.

5

Eesusi roomosate, yasaka masitia

¹ Seenepi simikame muuwaeme ti'tijoeri ahpo na'naritorioio Eesusia, teewi tekorata yasipakapua masitemiao. Waikao wa'a yasipakopa Eesusio masitemiao, ti'tijoeri penipinariamea Eesusi masitia, waapi eenepakapua Eesusio.

*Riosie tisia kaawe erakotewa tesiwa erakoamewichio
(Ruuka 6:20-23)*

² Pu'ka muuwari waapi enepakopua Eesusia, o'inekapua cheekao:

³ —Aaata Riosichi tuukame ahpo tatakorio, tisia kaawe yorapuamepua Riosieo, cheriwepuamepua tatakoririao; puuu tatakori cheriwetiamea, iinuumeri puuu Riosi ye'karichi muipuamepua.

⁴ 'Aaata tatakoririapa tisia yuuwesiameopua, tisia kaawe yorapuamepua Riosieo, apoe Riosi iintomerikopua kaawe erapatekao, aaata pu'ka tatakoriria cheriwekaopua.

⁵ 'Tisia kaawe yorapuame Riosieopua tiameo, aaata ahpo iikachio tisia tesiwa e'raka ahpo uuyamea Riosichio, wa'a te'tiameka Riosichio puuukamera muimerikapua Riosi ye'karichio, te'ta weemera weeoopua.

⁶ 'Tisia kaawe yorapuame Riosieopua, chorowa e'rameapua Riosichio tisia paramua e'rameapua tiameo, te'ta ahpo kaawe teeremiapa Riosichio; puuukamerakopua te'ta ahpo ta'iria yasitemeria.

⁷ 'Tisia kaawe yorapuame Riosieopua, aaata tisia kaawe tiamea Riosichio, aaata te'ta tesiwa e'reka tetewame aaatao, aaata tesiwa e'reka tetewachitia aaata, wa'achitia tesiwa e'reka tetewipamepua Riosieoi.

⁸ 'Tisia kaawe yorapuamepua Riosieo, te'ta piipatetiamea iikachi Riosi Riosiwarioe, puuukamerakapua Riosichi ahpo ahjama tetewimeria.

⁹ 'Tísia kaawe yorapuame Riosieopua, Riosichi aho Katewেকেamea, ta'iria mochipuawichio ku'íkamea, puuukamera Riosi tatanara tewapuamekapa.

¹⁰ 'Tísia kaawe yorapuamepua Riosieo, Riosi nakiya yoorapa na'ara yoraniamea, pu'kakamerawichio pu tewekachi ye'karia.

¹¹ 'Tísia kaawe yorapuame Riosieopua na'ara chaaneniamеa, ааата kihta yoorakai wejeniamеa, no'okamera na'naritoapaopua.

¹² Yooma wa'a ikiwa aiwamea no'owichio, kaawe erakomitia eemea аamowichio enemerikopa Riosi nuutiaopua tewekachio. Wa'achitia aiwateretiaipu ehkoriaми Riosiwichio na'nayewatukameai.

*Oona wa'achitarichi nayewaniame
(Marako 9:50; Ruuka 14:34-35)*

¹³ Piirechi таawechiamio Eesusia, оona wa'achitari nayewakapua waikao, eee cheeka: —Eemea onaka teeremetepua, i'ka weeechi mochikameo ta'iretiame. Nape ki оonachitia enesaa eemea, ka'chi iika ta'iretema eemea ааатаoi, kihta оonaemekapa. Ihta оona ki onachari enepakameapa, kihtawichio kaawe enepamepua, ipaniame nahkipua kasarachio. Riosiai, ааата ki onacharipakamepua wa'asio, ipaka teteimapua pu'kao.

Tajiwa te'terewachitia nayewaniame

¹⁴ Piirechi таawechiamio Eesusia, chaanekapua ti'tijoerio:

—Eemea tajayameka te'teremeripua, yooma ti'tiojеa оoweru tiameai, i'ka weeechi mochikamewichio, ti'tiojеchiopua оoweruchiopua tiame. Aamo i'ka weeechi tajayaa kiisi noriwi teeremetepua, naapi tetewiwachiche teeremetepua, te'pa kawijampa o'inia tahjiamechitia yomachi mochiwario, ki wahjika tajayame tetewiniachiche. Wa'a te'tereka eemea, ааата te'pa kawijampa mochiwariка teeremeripua, ahkaoi o'inia teteiwame.

¹⁵ Aamo kaaweruma nokaya tajayaa ma'chiachiche te'teremetepua, yooma ti'tiojee tetewika mochipuawichio. Pukaepa itapiti tahjera uutapariai, ааатаi ki noriwi weeramepua pu'kao ki weeresi uutapamichio. Ohso kaawe te'pa weramapua pu'kao yooremina karichio, weeresi uutapamichio petchio.

¹⁶ Wa'achitia eemeai tahjerachitiao, yooma tetewachi tajitopuapua аamo kaaweruma yoorao. Aamo wa'a te'teretosoo chaachapama ti'tioeria, wa'a te'tiame puуua аho Noono te'pa kahtiamеo, iyorika mochitoapa.

Riosi nuurarichi simiyame yoorewa, Eesusi masitia

¹⁷ Tajayame te'terewa nayewaka kajusaapa Eesusia, cheekapua waikao:

—Ookapi ааата eeme i'isaeri pa'pamiratuamea, ehkoriaми Moise nuurari Riosie kiaretia, no'o sa'runamio еenario tuuyamepua, pu'ka ehkoriaми na'nayewatura masitiaopua tiameoi. Nape neeea ki wa'a iintomia eenakamenia, ohso kaawe neeea pu'ka Moise nuurario, te'ta utewatemia eenakamenia, ohsotia pu'ka ehkoriaми Riosi na'nayewatura Riosie chaachapaka iyoteriaopua tiameo, te'ta pichiwatamia eenakamenia, pu'kakamera te'ta nateyamеko tuumia.

¹⁸ Ihji no'o chiiаа kiisi wehchi wichimeripua. Yooma puуu Riosi iintomia ne'newaka chaachapatiamea, kiisi sewina chaachapapuamepua piiripi iyotichioi, piiripi chi'pichioiopua, ahkasi ki yooma ikiyachisiopua i'ka tuutiamеo.

¹⁹ Pukaepa ki аhsieme e'waka mochikamea i'ka Moisetaru kiaretiaopua nuurari, wa'achitia ki аhsieme masitesaa teeme wahjachioi, kiisi iinuumeri teemea Riosi ye'karichi muipumeo. Nape yooma i'ka nuurari chiiа аhsieme e'waka mochitokamea, аhsieme masitekamea tiame wahjachioi, muimeripua Riosichi ye'karichio.

²⁰ Pukaepa аamo chaanenania, ki te'ta Riosi e'wiame enesoopua аamo iikachio, pa'pariserochitiaopua, iyoteri ti'tiojеchitiaopua tiame, kiisi muimeri puуua Riosi ye'karichio.

*Eesusia, nekarewachi simiyame nayewena.
(Ruuka 12:57-59)*

²¹ Piirechi таawechiamio Eesusia ti'tijoerio, nekarewachi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Inamukame eemeapa аamo ki'yami mochiriame chaachapario: “Ka'te ааата merimitia muуua. Ааата merisaamua, saameriche muуua Riosi kokosario.”

²² Nape neeea аamo chaaniamepua, kiisi ааата me'yakaio, оoweraoi tisia ааата na'ara chaanekameai, kiisi kaawe iintokamekaitepua tiame. Ааата ki inatame teewakameai ааатаo, аpoe аho wa'api ki teesa Riosi kokosarichi ipayameaitepua, ahkasioi na'ichi аho ipaka kosopuame.

²³ 'Wa'a tiame inatatoame enesaamua Riosi iyoriwachi simiyaiopua itapiti oowe-wamiao, itapiti ki kaaweruma aamo iintoria inatepasaoimua aaatao, ohso kaawe ki asipuapua Riosi te'ta iyoriwachio, itapiti Riosiwichio oowewa i'toaiopua, Riosi tepawechi tooemiaopua.

²⁴ Ohso kaawe aamo ki kaawe iintoria aaatachio, aamo katewepuapua pahchao. Neipa aamo kaawe katewesapua na'areriao, enapuapua waikao Riosi oowewa tooemiaopua.

²⁵ 'Aaataoi aamo wenejisooopua karichi yachanarekao, ikanati katewepuapua ahjamao, ke'chu i'toniaipua peereichio. Wa'a peereichi upatiaapa muuuu, karichiche yachapuame muuuu yoorewa neesetoameeopua.

²⁶ Wa'a pachatiaapa muuuu pichiwa teeremerimua, ki ma'chিপapuaememua ahkasi yoomá natetesa aamo koparohanio. Wa'a tiachipa eemea aaatachi ki kaawe teeresaa, ikanati aamo kaawe erapateka katewepuapua ahjamao, ke'chu epeche aamo teere-poiopua.

Eesusi suweporichi simiyame masitia

²⁷ Piie taawechio Eesusia, suweporichi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Inamukame eemea ki ehpesi o'inia chanitiamekopua: “Ka'te suwepori ihsiii.”

²⁸ Nape neeea aamo chaanenapua, aaata tijoeai, oowera ikotuka tetewikai aaata oowitiameo, tatakori suwepori iintokame puuupa, ahpo e'rariaeo.

²⁹ 'Wa'a tiachipa muuuu aamo puusioi tatakori wichitesoo, pujisa mehka ipania nakiyamepua ohso kaawe. Epeche kaawe weerewaoi ku'wichi wekateiaa, ki yooma weerewa kokosari na'ichi ipaniamechitiaopua ki wahjika tachenarichi.

³⁰ Aamooi seeka tatakori wichitesoo, ohso kaawepua tehpunaka mehka ipatiaa, ku'wichioi wekateka ki yooma weerewa na'ichi kosiniamechitia, ki wahjiamesi taje-nakame tiachi.

Neenewikai poanatumiam, Eesusi masitia

(Maateo 19:9; Marako 10:11-12; Ruuka 16:18)

³¹ Piirechi taawechio neenewikai poanatumiamechi simiyame masitekapua, eee cheekao:

—Ihja ki ehpesi o'inia wa'a cheetiamepua: “Aaata ahpo uupichi poanatumiam, poanari iyosichi to'waka katewesapa, poanatumiamepua.”

³² Nape pu'kaonia aamo chaanenania, aaataai ahpo uupi ki suwepori iintokoi poanatumiam, suwepori iintokamepua ahpo uupichio, Riosio ki ahpo toaka mochinurariopua pu'kao. Aaataai, oowitiame ahpo kuunachi poanatumiam ahjama neewikamea, tatakoriame puuui, pu'ka oowitiameo Riosiwichio, ki poantukamechitia tetewamekopua.

Eesusia aaata ahpo iintomia pichiwatamechi masitewa

³³ Eesusia piie taawechio, aaata itapitichi ahpo iintomia pichiwataniame masitekapua, eee cheekao:

—Inamukame eemea, pu'ka ehkoriai mochiriameopua chaaneretiopua pu'kao: “Ka'te mukiwae pichiwata eemea aamo iintomia, Riosiwichio iintomo tuurikao, ki yoramerial.”

³⁴ Nape neeea ohso kaaweo aamo chaanenapua, ki aamo itapitichi pichiwataa iintojeraninia, tewekaeoi, pu'ka tewekao ki aamo iinuwarakopapua, Riosiche iinuwarakopapua pu'kao ahpo kahtiachi.

³⁵ Weeoi ki aamo pichiwatamete eemea a'chi ikijerakao, aamo iintomiaopua. Weeoi kiisi aamo iinuwa puuuu, apoe Riosikamera iinuwarapuuu, ihteka kahtiachio. Eerusarenichioi ki aamo pichiwatamete eemea aamo iintomia, Apoe Te'ta Yawichi iinuwarakopapua pu'kao, Apoe te'pa kahtiame taamo Noono.

³⁶ Aamo mo'oeoi ka'te aamo iintomowichio pichiwatamiamua, pu'kaoi ka'chi iika aamo sewina ikitepo tiapaomua piiripi kuupaio, ohchonasipatekao, tohsanasipatekaio.

³⁷ Pukaepa muuuu, “eje'e” cheesaa, pichiwa eje'e enepuapua, “ka'i” cheesaa, pichiwa ka'i enepuapua. Epeche u'matoame i'ka ooka pichiwaro, riaorósiche eenamepua.

Ki ahpo na'aretiachia iintowa, Eesusi masiteria

(Ruuka 6:29-30)

³⁸ Eesusia piie taawechi ti'tjoeri masitekapua:

—Ki ehpesi o'inia inamukame eemeapa chaachapaniam: “Puichi wewetiaa, wa'achi iintopua muuuu puichi wewekao; taamechi wewetiaa, taame wichitemichio puiripi, wa'achi iintopuamua taamechi wewekao, wichitemichio puiripi.”

³⁹ Nape neeea ki wa'a tiame masitiamepua, neeea eee chiiamenia: Aaataoi aamo na'ara yoorasoo paanata wewekao, ohsotia piire aamo paanatawa oowepuapua aamo wewemichioopua tiame.

⁴⁰ Aaata piire ahka aamo peereichi upasoo itapiti nu'uti ikitiamewichioo, waki-raoi aamo u'yenarekao, kiapuapua pu'kao ohso kaawe, ahkasi aamo ampawakiraoui i'tomichio.

⁴¹ Aaata ku'itapioi ahpo ku'inuresoopua itapiti mooketoka, ehpeche tepepioi ku'ipuapua mooketokekao.

⁴² Aaataoi aamo ihko itanesooi, ihkokepuapua pu'kao. Aaataoi aamo rewewa itaneka enasoo, rewesaa pu'kao ka'te utewa yoor koparookaopua pu'kao.

Ki nekamucheka teteiwamepua ahpo seepurawakooi

(Ruuka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Pu'ka wa'a tiame nayewasapua neipao, aaata ahpo seepurawachi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Inamukame eemeapa ehkoriai chaachapariameo: “Aamo kaawe e'riao nakipua-pua, nape aamo seepurawao nekumepuapua.”

⁴⁴ Nape neeea aamoo chaaniamepua: Aamo seseepurawao nakika tetewipuapua kaawe yooraka, pu'kawichioo Riosi itaka ku'iwa, ka'karuma enepatemichio pu'kao.

⁴⁵ Wa'a te'teriami enesaa eeme, tewekachi kahtiame No'no tatanara enemeripua. Apoe Te'ta taamo No'noa, yooma napati taamo nakika tetewamepua, ki aaata epeche tiame tetewaka. Taaaoui puuua, yooma napati taamo taajenekiamepua, ki ka'karuma ti'tijoerikoipua, ka'karumakoiopua tiame. Apoea yu'kioi, napati wa'achitia tamochi yukitiamepua, ahpo piipateriamechi, ki ahpo piipateriamechiopua tiame.

⁴⁶ Aamo nakiniamechee nakiyame enesoo aamo, zaatana aamo kaawe ihsiameko tuutapua? ¿Ahkasi te'ta ki ka'karumaai ki wa'achi nokayamepu tiame ahpo nakiyao? Ahkasi Rooma weeechi yawichiwichio koparowameai, wa'achi nokayamepua pu'kao.

⁴⁷ Aamo Riosichiche te'teriami kaawe uuyame enesoo, zaachin teeka sewina teereta eemea ki Riosichi te'teriami? ¿Ki wa'achi nokayamepu puuua tiame, ki Riosichi paparaipua?

⁴⁸ Ahsepari ka'karuma nokipuapua, kiisi se'wika, te'pa kahtiamechitia taamo No'no, nakiyachitia.

6

Ka'karuma yoorarichi simiyame masitewa Eesusie

¹ Eesusia, seepurawa kaawe e'rewa nayewaka kajusaapua, ka'karuma yoorarichi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Riosiwichio aamo yoorao, ka'te oowera aamo kaawe teteipuachewichio ihsimitiapua pu'kao, aaata yooma tetewachioopua. Wa'a aamo ihsiamene enesoopua, kihta aamo kaawe e'rema taamo Noono tewekachi kahtiamea.

² Pukaepa aaata ku'iwa ki'yaiopua, ka'te aamokamera kaawe chaachapapaichio ihsimitiapua ihkokiaio, yooma teteiniachioopua; wa'a nokayame aataai ki ku'inariai ku'yameai, ahkaiopua napawikarichiamioi, pooechioiopua tiame turupuchaka paa-jutekao. Pichiwa kaawe chaachapariwa iinuemeripua, nape ti'tjoerieche ki Riosie.

³ Aaata ku'isaamua wahka tiopachiamioi, ka'te yooma aamo kaawe ihsiamene tetewimichio ihsimitiamua itapitie ku'ikaioopua ihkokewao.

⁴ Ihjia noriwi teerepuamea aamo kaawe iintoriao, aamo te'pa kahtiame Noonochi nane'remichioopua. Wa'a aamo iintokame enesoo aamo tewekachi Noonoo, kaawe e'reka aamo tetewimapua.

Eesusi masitia, achini cheeka paparaka nayeweniame Riosichio

(Ruuka 11:2-4)

⁵ Piirechi taawechio Eesusia, Riosichi paparaka nayeweniame masitekapua. Pukachi simiyame nayewemiaopua, eee cheeka o'inekapua:

—Ka'te aamokamera kaawe teteipuawichio nayewemitia. Wa'a e'raka nokayamea, ahpoche kaawe teteiwa i'yamepua; wa'a e'raka ahkai Riosi nayewiamea, ahkai napawikarichioopua yooremia ajakaoi, ma'chioopua, pichiwa chaaninia pu'kao, aaata wa'a nokayamea, yooma ahpo nakiwa kaawe chaachapawa yowikame puuupa, nape ti'tjoerieche, ki Riosie.

⁶ Nape eemea, ki wa'a teeka nayewemeripua Riosio. Piineri Riosiche ahjama nayewemeri eemea, yooremia karichioopua mochika. Apoe Te'ta aamo Noono wa'a

ihsiamе аамо tetewisaapua аамоо, te'pa kahtiame аамо Noonoa kaawe e'raka аамо teteimapua.

⁷ Riosi ahjama nayewaiopua, ka'te oowera wihtuki ni'ochaka nayewe eemea Rioso, wahjachi ki Riosichi paparamechitiaopua, ааата puуua weeka naewasao, epeche inamupua e'rakaopua Riosieo.

⁸ Ka'te wa'achi nokaka nayewemitipua Rioso, Riosia ke'chu аамо nayeoio аpoe nane'riamepua, yooma аамо inataopua itanareka, yooma ihta аамо nakika ya-sitooopua.

⁹ Ohso kaawe аамо iikachi erakoaе nayewepuapua Rioso, eee cheeka:

Taamo Noonо tetewekachi kahtiame,
tisia iyoriwa taamo teerewia.

¹⁰ Ikanati enajerani teemea, аамо ye'kario, taamo mochikachi weeechio;

Wa'achi teerejerani teemea аамо e'rao, i'wa weeechioopua tetewekachi tiaaopua tiame.

¹¹ Senepi таawechi таамо оowepuapua, таамо nakisiao.

¹² Таамо cheriwejerani teemea, таамо ki kaawe nokariao, таамоо ааата таамо na'aria, cheriwiachitia.

¹³ Muуua таамо ku'imitiapua ki ruhjimichioopua ki ka'karumachio,

ohso kaawe таамо neesetomitia muуua, ki таамо ruhjimichioopua, te'ta таамо seepurawa Satanasichio.

Yooma i'ka no'o аамо chaaniao, аамоо te'ta yomatiamе ye'kari Teekorakopapua, amochiopua tiameo, тisia utewariemekopapua, amochiopua yomatiamе te'ta iyoriwao, amochi tiamekopapua, ahkasi ki wahjiamesiopua amochio.

Wa'asi, wa'a teerejeriamenia amochio.

¹⁴ 'Aamo na'ara iintokame cheriwesoo, wa'achitia аамо cheriwema аамо No'noai, tetewekachi kahtiamea.

¹⁵ Nape аамоо ki cheriwiamе enesooopua ааата аамо na'arekameo, wa'achita ki аамо cheriwema аамо Noonoi, tetewekachi kahtiamea.

Riosi iyorika ki koi'wa Eesusi masitia

¹⁶ Eesusia simiteka masitekao, Riosi iyoriwa ki koi'wamechi simiyame masitekapua, eee cheeka:

—Riosi iyoriwa ki koi'wa yoorao, ka'te аамо nane'retemitiamua, тisia chorowari аамо aiwariaopua, ka'te аамо nanarichi tetewetemitiaoimua pu'kao. Ааата wa'a nokayame ti'tjoeria, тisia Riosiwichio аhpo ki koaka nokayame, eratiamepua ti'tjoerio. Pichiwa chaaninia wa'a nokayameo, yooma iinuepakame puуuapa аhpo kaawe chaachaparewaopua, nape ti'tjoerieche, ki Riosie.

¹⁷ Eemea Riosi iyoriwa ki koi'wa yoorao, kaawe аамо pusitesa puуyapuapua, kaawe аамо katewesa kuypaoi,

¹⁸ ki аамо nane'repuawichioopua ti'tjoerieo, аамо chorowari aiwariao, pu'ka аамо Riosiwichio ki koi'wa iyoriwa ihsiriao, Riosieche nane'repuawichioopua pu'kao, ki ааатае wa'asi. Waikao te'pa kahtiame Waikao wa'a аамо te'teresoo, Riosi таамо Noonoi, тisia аамо kaawe e'remapua.

Aachin teeka tetewekachi paarasateniamе

(Ruuka 12:33-34)

¹⁹ Piie таawechi Eesusia masitia, tetewekachi paarasarichi simiyame masitekapua, eee cheekapua:

—Ka'te weeka paarasari katewepa eemea, itapiti i'ka weeechi iintuameopua, ki tehpe yemitupameopua, ihta itapitioi, ki tehpe esoratupameopua, itapiti pikayameoiopua, ihtaoi ichikopua tiaaopua.

²⁰ Ohso kaawe eemea, tetewekachi paarasarikamera iinuepua i'yapuapua, ka'chitia таawechi esoratupamera, ki pikayamera itapiti, ichikuameoi wa'ao ki'tiachii.

²¹ Wa'atiao eemea, wa'ache inataka mochitomapua.

Weerewachi tahjera iinueniamе masitewa

(Ruuka 11:34-36)

²² Piirechi таawechi masiteka oiai Eesusia, i'ka masitekapua:

—Aamo weerewachi tahjeraa, аамо puusi puуua, аамо simiyachi tajetoame ki motochimichio; iikara ne'niachipona puуua tiame. Ka'karuma ne'nepuawichio iinuesaamua аамо puusio, kaaweruma enemamua yomatiamе аамо weerewachio.

²³ Nape аамо puusie ki ka'karuma tiame ne'niame enesaamua, yomatiamе аамо weerewachi аамо na'atameri muуua, ahkasioi аамо iikachisiopua tiame. Wa'a tiame

ne'nenareka simitesaamua, tukaparichi tiame tetewinarekaomua, yomatiamae aamo weerewachi tukapari enepamamua, te'ta tukapari oorosi enepaka.

Ooka teeko ki iinuepuachi chanitiame
(Ruuka 16:13)

²⁴ Piie taawechio Eesusia, eee cheekapua ti'tijoerio:

—Aaataai ka'chi iika ihsimetepua ooka teeko ahsepari yorakewao, neneku te'ta ahsepari iyoriwao; aaata ooka teekoemea, piiripikamera teeko e'wiame enesaapua, ki e'wiame enemamua piireo, piiripi teekaokamera te'ta iyoriame enesaamua, piire teekoo kiisi iyoriame enemamua. Wa'achi teereniame i'ka weeechiche iintuame i'yaniamai, ka'chi iika Riosiwichikamera te'ta iyoriwa teeremerikapapua, i'ka weechi iintuamekamera ikotuka yasitoame enesaapua pehjo.

Riosi ahpo tatanachitia neesetowa
(Ruuka 12:22-31)

²⁵ Eesusia masiteka oiaio, Riosi ahpo tatanachitia neesetowa, masitekapua. Pukachi simiyame nayewakao, eee cheeka o'inekupua pu'kao:

—Ka'te te'ta erakomitia eemea, aamo meere ko'komiawichioo, aamo nerojimiaopua, wisasorioi aamo chuchamiai. Aamowichio te'ta epeche nateyameraa, Riosichikamera ahjaniamae puua, ki itapiti koamechitia, wisasorioi, yooma ihtaoi i'ka wehjoarichi aamo nakika mochitoo. ¿Ki wa'akosa tiame tetewame eemea?

²⁶ ¿Ki pahtekakosa tetewame eemea tuchiki nokayao, kiisi echayameoipua pu'kao, kih-taoi i'ipameoipua suunujorichio ahpo katewemiao, taamo Noonoo pu'kao ki'yamekopua ko'komichioo? ¿Ki epeche nateyame ohjoare eemea taamo Noonoo tatanaraa, ki pu'ka tuchikichitia?

²⁷ Eemea koi'wamechekamerache inatame eemea, ¿pukaekamera epeche tehpe ahjaka mochitomio o'raniche eemea?

²⁸ ¿Achinikai tahpitika erakona eemea wisasori chuchapumewichioo? ¿Ki tetewame eemea kuhsitere iintuameoi seewao, ki tehki nokayaipua wisasori netekao, ki teesa peeniatiamae sewayoo?

²⁹ Naakona, ¿ki epeche tisia peeniatiamepua ki Saromonichitia, apoe yawichi, tisiwa nateyame wisasori chuhchamekaipua?

³⁰ Riosio kuhsitere sewayameoi ki tehpe e'rame tisia peeniatame enesoo, ¿ki epeche iintotarepua aamooio, yooma ki'yakaopua aamo nakirewaka yasitoo? Wa'a ihsiamae enesoo Riosio, ¿achinikai ki pukachikamera paparani eemea?

³¹ Wa'a teeresoo, kihta a'chi chaachapamete eemea i'kachitiao: “¿Ihtatia ko'kota teemea meereo? —erakoniamae— ¿Achini nokaka tewita teemea taamo wakiratamiao? —erakoniamae.”

³² Yooma ihji ki Riosichi paparamae, wa'a tiameche inatame puua. Eemea yooma aamo nakiwia nane'riameo, apoe aamo Noonokamerapua, te'pa kahtiamera taamo ne'neka.

³³ Pukaepa eemea epeche nateyamera inataka mochitopuapua, Riosi ye'karichikamera inataka mochitopuapua, kiisi se'wi erakoka te'teretoka. Wa'a aamo te'teresoo te'pa kahtiamae taamo Noonoo, yooma itapiti aamo nakirewaka yasitoo, kiameripua.

³⁴ Ka'te yuuwesi eemea, meere aamo a'chi teeremia katewenarekao. Ehpeche wa'api aamo a'chi tiia, katewepuachepua. Puua meere aamo a'chi teeremaa, meere wa'api iinuepuamepua katewepuao. Senepi taawechi machenasiamae taamo a'chi teeremaa.

7

Ki aaata a'chi tiame nayewaniame
(Ruuka 6:37-38, 41-42)

¹ Eesusia ki aaata a'chi chaaneniamaeche masitekao, chaanekapua ahpo masitiao:
—Ka'te ki kaawe chaachapamitia eemea aaata ihsiao, itapiti chiiiao, ki aamo terijeraa Riosio, aaata na'ariapao.

² Wa'a te'teriamae aamo enesoo, wa'achitia ki kaawe chaachapapuame eemeai. Kehkisa kehchuma aamo na'areria, wa'achi kehchuma na'arepuame eemeai.

³ Puua aaata aamo katewenarewaa, aaata puichi pusiwekame, kasarara puh-jenariameka tiamepua. ¿Achinikai itapiti tahpitika e'riame eemea aaatao, kiisi weruma teekamekoipua pu'kao ahpo puichio, eemea aamo puichio, epeche weruma teekamekaipua, ki nu'uti kutemorika tiame?

⁴ Eemea, puichi ki nu'uti kutemori teekameai wa'a chaachapasaa, jachini iika tetewita eemea, aaata pusiweria kasarao? Eemea wa'a kehchuma teekame enesaa puichio, ¿wa'ana chaachapamete eemea, aaata puichi, kasarara ma'chipakemo tuukao?

⁵ Wa'a te'teriam eenesaa eeme, kihta chaachapame tiamepua. Ohso kaawe eemea, aamo puichi kutemorikamera puijupapua pahchao, waikaope, kihta eina teerema eemea aamo puichio, aaata aamo piirechi kasarae pusiweria, aamo ma'chipasekemichioopua.

⁶ Eesusia masiterepua tiame napawikameo, aaataopua seenekachio, kihta keepunariame Riosichi simiyameopua, peeniatiam. Pu'ka naewakaopua, cheerepua:

—Ka'te chuhchuri ki'ya eemea itapiti te'ta iyoriniameo, itapiti koowioi ki ihpapase-niamepua, perera tehte peenia te'tiameka tiamea, koowia pu'ka ihpapasetiaa yooma tekesoka na'atamapua, ti'tijoeai chuhchurika noonoimapua tiameo, amochi e'enakaopua ki'kimia. Wa'a tiamekatepua, aaata ki nakiyamea Riosichi simiyameo ahpo tuuyenia.

Aachin teeka kaaweruma teerewa i'yaniam Riosichi
(Ruuka 11:9-13; 6:31)

⁷ Piie taawechio Eesusia, Riosichi kaawe teerewa i'yaniam masitekapua, eee cheeka o'ineka:

—Aamo Riosichi kaaweruma teerewa itasoo, kaaweruma itapiti aamo kiamapua; aamo Riosichi kaaweruma i'yame enesoo, Riosichi teimache muua pu'kao; Riosi ta'perachi aamo enasoo itapiti kaaweruma teerewa i'yakao, wahjonepuamemua pu'ka iinueniachioopua yeeterao, aamoo pu'ka aamo i'ya kiapuaichioopua.

⁸ Kaaweruma e'raka itayamea, kiapuamechepua; Riosichi i'yamea, teimeripua Riosichio; Riosichi i'yaka eenamea, wahjonepuamepua kaawe yoramia.

⁹ ¿Aatana eeme aamo taanao takari itakoio, tehte kiatapua?

¹⁰ ¿So'chi itasooi ahpo taanao, siinoi kiatapua?

¹¹ Aaata oowera ti'tijoeakai ahpo tatanao, ka'karumara ki'yame enesooopua itapitio, ¿ki epeche kaawerumara taamo kiatarepu taamo Noonoa, te'pa kahtiamea tewekachi?

¹² 'Pukaepa eemea kaawe teerenariamea aaata wahjachio, aamo yorajerachitia teeremerimua pu'kao. Wa'a chiame Riosia, ehkoriami ahpo nayewaturachi nayewariaa iyotetemichio.

Ku'wichi muirachi masiteniam
(Ruuka 13:24)

¹³ Pu'ka kuuwepasa naewaka Eesusia ti'tijoeario, Riosi ye'karichi muiraa ma'chitekapua eee cheeka:

—Riosi ye'karichi siminariameaa, ku'wichi muirachikamera simiyame i'yapuapua pooeo. Puuukamerapua, Riosi ye'karichi eenamea pooe. Piirechi pooe po'yaitepua tiameo, ki ku'wichi muirachi eename, nape puua, Riosi kokosamiachikamera simiyamepua. Pu'ka pooeo ki tehki tiamekopao, muuwaeme pu'ka pooechi uumpamepua, ki toinariamekapapua ahpo kiisi kaawe nokayao, pu'ka ki ku'wichi muirachi eenamechi pooe.

¹⁴ Nape Riosi ahjama ahjaniachio pooe ki weropoe puua, yeetaraai muiwachioopua, kúu'wichipua; wa'a muiwao, ki muuwaeme tewayamepua.

Kuuu kaaweruma taakiamea, taakerachi machiwamepua
(Ruuka 6:43-44)

¹⁵ Piie taawechio Eesusia, kaawe ahpo neesetonurekapua ahpo masitiao, ki pichiwa chaachapamechioopua. Pu'ka ahpo inatenurawa nayewekaopua, eee chaanekapua:

—Eemea kaawe aamo inateka mochtupapua, Riosichi simiyameo wihkuaka nayewamechioopua, pichiwaka naewamechitia chaachapamechioopua. Saporika nokayameopua po'wa konarekao.

¹⁶ Pu'kao eemea wa'a nokayachio, wa'a chaachapachioopua tiameo, kaawerumachi puuyanapapua. Kaawerumachio ka'chitia machenameri ki kaawerumao. ¿Wehchajurichikona taakiamepu panijuwari, chuunakaio?

¹⁷ Ki checheyame kuuua, ka'karuma taakiamepua, nape checheyame kuuua, kiisi ka'karuma taakiamepua.

¹⁸ Ki checheyame kuuua, ka'chi iika taakemapua ki ka'karumao; checheyame kuuuai, ka'chi iika taakemapua ka'karumao.

¹⁹ Yooma puu kuuu ki ka'karuma taakiamea, tehpunasa na'ichi ihpapapamepua, tajimichio.

²⁰ Yooma ne'nepasaapa eemea i'ka ma'masitari masitiao, itapiti taakerawachitia machima eemea pu'kao, ka'karuma enesoo, ki ka'karuma enesoo pu'ka masitiao.

Ki yooma Riosi ye'karichi muimeri
(*Ruuka 13:25-27*)

²¹ Eesusia Riosi ye'karichi muipuame nayewakao, eee cheekapua:

—Ki yooma no'o ahpo Paamira teewame, no'o Noono ye'karichi muimeripua. Wa'a no'o Noono ye'karichio, no'o Noono muimeri kaawe e'rieriache muimeripua.

²² Kajuyachi te'ta taawechio, muuwaeme ki no'o Noono e'ra noonoikamea, no'oo chaachapameripua: "Nape Paamira, ¿ki aamo nayewakamekosa teeme? ¿Ki aamo teewaka utewarichi puuyanakame teemeai nanaarario reemó? ¿Ki aamo teewarae cheeka ki ookapi ki maaenari peeniatiamé nokakame teemeai?"

²³ Nape neeea waikao, chaanemapua pu'kao: "¿Kiisi aamo macheyamenia! ¿Se'wi eemea noochio, tisia na'ara noonowikame!"

Kaari chokitera nayewaniame
(*Ruuka 6:47-49; Marako 1:22*)

²⁴ Seenepi simikameo Eesusia, kaari chokiterachitia wa'achitaka nayewekapua ti'tijoerio, eee cheeka:

—Yooma no'o masiteria teetokamea, e'pechi karitakameka iintoamepua.

²⁵ Yu'ki ki nu'uti eenakoioepua, ahkasioi ki nu'uti yeenakoioepua neeroio, eekaoioepua, ki muuenati motakoiopua pu'ka kaario, kiisi ru'mimeri puuuu, e'pechi tisia pewatiame nawateka karitatiamekopa.

²⁶ Nape ki no'o masitia teeretokamea, setechi karitakame ikiriachitia.

²⁷ Puuu karitariaa, weruma yukisooepua eeka ahjamao, aaki neeroia ki nu'uti yeenasooepua tiame, pukae ruruputiaoepua, ru'mirepua. ¿Wa'a ikitiamea tisia kokosa ikitiamepua! Wa'achi ikimeripu ki no'o masiteriachí pewatiame weritokamea.

²⁸ Eesusi kajusooepua nayewakao, yooma ti'tijoeria tisia peenia eraparepua Eesusi masitia,

²⁹ tisia ye'kaka nayewamekopapua masitekao, ki iyoteri ti'tijochitia, kiisi aaata seeweka nayewamekopa pu'kao.

8

Eesusia repera kokoriame yachapatena
(*Marako 1:40-45; Ruuka 5:12-16*)

¹ Tapanarami Eesusi roomosachi Riosi kaawe ihsiwa nayeweka kajusaapua ti'tijoerio, tetekitiapua wa'a roomosarichi o'inia. Wa'a tetekitioepua, tisiwa muuwaeme taamo na'naritokapua, ti'tijoe ooweru tiame.

² Pu'ka muuwaeme ahjama nokisinioio Eesusio, aaata chopokorieka weripakapua Eesusio, repera kokoriame, korowari tisia chewipatiamera. Puuuu wa'a iintokao chaanekapua Eesusio:

—Paamiraa, no'o piipatenaresaa no'o sautepuapua no'o kokorio.

³ Eesusia waikao sekae ihchepakao, chaanekapua:

—Eje'e, aamo sautenariame neeea.

Waikao Eesusia wa'a cheesaapua, chaanekapua:

—Saukame itipisa muuu.

Waikao kokoriamea wa'a cheesochepea Eesusio, saukame itipikamepua, ikanati.

⁴ Waikao pu'ka sautesaapua Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Née, ka'te tuuyemitia naaju aaataoi, i'ka aamo no'o yoorariaopua. Ihchi si-inka kiapuapua pu'ka Riosi ihkorewao, waami tiopachi eenakaopua neeseriosichio. Wa'a eenakao, pu'ka kiapuapua, Moisetaru nuuraretia Riosiwichio oowewario, aamo yachapariawichio, wa' tiopachio yoomahka aamo tetewimichioepua, aamo kokorio yachapakamekopapua.

Eesusia, rooma kapitai weripateria sautena
(*Ruuka 7:1-10*)

⁵ Pu'ka repera kokoriame sautesooepua Eesusio, Kapenau mochiwachi siimpatiapua waikao. Wa'a muipuachi nokisinioioepua pehjo, aaata natepatiapua, Rooma yawichi kapitaira. Puuuu Eesusi ahsekao, tisia tesiwa cheeka, chaanekapua:

⁶ —Paamira, itapiti eratori teetoamenia amochio. No'o neesetoka weripateriaa, tesiania po'yapu no'o ta'pechio, kiisi werisiamé. No'o cheriwejerame neeea sautekekao.

⁷ Wa'a chiioepa pu'kao Eesusia, chaanekapua:

—Wee, kaawepua. Wa'a simimane sautemio.

⁸ Nape kapitai wa'a chiioepao chaanekapua pu'kao:

—Nape Paamira, kihta no'o nateyo e'rame neeea no'o petechi pakipuaio. Neeea tísia amochi paparamepua, i'wache o'inia aamo cheesoo, yachapamapua.

⁹ Neeei nuureniamepua no'o epeche paamiratuameeoi. Nooeai noochi iinueme neeeai no'o nuurewa soontaroo. Puua no'o cheesoo, "Wa'a siimitia muua", wa'a siimachepua; Piirechi no'o soontarooi chaanesoopua, "Eena wa'ana", enamachepua wa'anao; no'o ta'pechi yoratioi chaanesoopua, "T'ka yoramitia muua", yoramachepua pu'kao.

¹⁰ Eesusia wa'a chiioa kapitaio, tísia peenia erapakapua pu'kao, ki nu'uti paparamekopapua. Wa'a iikapa Eesusia, ahpo pukamina nokisiamene ne'nepakapua, chaanekapua:

—Pichiwa chiiaenia i'ka tijoeo, yomatiamene isaeri weechioi, ki tetewikamenia te'ta paparamene.

¹¹ Neeea chiiamepua, i'ka tijoechitia paparakamea, káátisia ki ookapi ti'tijoe ooweru tiame, Riosi ye'karichi muimeripua, yomatiamene wehjoarichi mochikamea, yomatiamene nenekumi weechi e'nakame, cherayachitepa o'inia ariyachitikia o'inia tiame. Yooma puua wa'a Riosi ye'karichi mochikao, tísia ta'iria mochimeripua, Aurani ahjama, Ihsa ahjamaopua, Aakowo ahjamaopua tiameo, yooma pirena ta'iria koaka.

¹² Nape yooma puu ki i'ka tijoechitia paparakamea, isaeri ti'tijoeai pahcha inamukai i'ka Riosi tuuyewari ki nakikamea tiame, tukapachi uhjurapumepua ki nu'uti oorosi tukapari tiiachi, wa'ao ki nu'uti naarakoniachi, taamerao tahpitika cheeniachi ki'suka tísia aiwakaopua.

¹³ Waikao Eesusia ahpo pukamina nokisiamene wa'a chaanesaapua, chaanekapua kapitaio:

—Kaawe e'raka no'raka naaju aamo ta'pechio, aamo papariopua, yachapakame teimamua ta'pechi kokoriameo.

Waikao pu'kao ta'perachi kokoriamea, Eesusi wa'a cheesochepua yachapakame itipiripua.

Eesusia Peero waasira yachapatena

(Marako 1:29-31; Ruuka 4:38-39)

¹⁴ Eesusia piie taawe Peero ta'perachi ajasitioopua, Peero waasiraopua tísia che'yame tewitiapua, ipetachi po'yame.

¹⁵ Wa'a tiioopua pu'kao Eesusia po'yachi eenakao, sekae ihchepakua yachapatekapua pu'kao. Waikao Peero waasiraa yachapasaapa, itapiti kooame yoramia werisikapua ko'kopuawichio.

Eesusia ki ookapi kokoriame yachapatena

(Marako 1:32-34; Ruuka 4:40-41)

¹⁶ Pu'ka wa'api aario yooma wa'ami ohjoemea waapi, ki ookapi reemoikame u'yepakapua Eesusio. Waikao pu'ka na'arari yahchameopua, oowera te'yaka puuanakapua pu'kao. Wa'aoiopua tiameo, yooma ihta kokoriame yachapatekapua tiame.

¹⁷ Ihi Eesusie sautetiamea, ehkoriai Isai cheeria, ikitiamepua. Puu Isai, i'ka Eesusi naewakao, eee cheeriaipua: "Puuu yooma taamo kokosa ikitiaopua weerewachio, yomatiamene taamo ihtaio yuuesiwaopua tiameo, taamo apechunekaopua pu'kao, apochi uuka i'torepua, kurusichi mukukao."

Eesusi na'naritonarekame

(Ruuka 9:57-62)

¹⁸ Wa'a ohjonioopua pehji Eesusi ahjamao, muuwaeme napawikame tetewikapapua ahpo norikameo, tísia respakamekapua wa'asio, paonamina pa'wechi siimpapo tuukapua waikao.

¹⁹ Wa'a chiioi Eesusio pehjo, wa'a naepakapua aaata iyoteri tijoe. Puua naepakapua chaanekapua Eesusio:

—Masitari, aamo ahjama siminariame neeeai, ahkai aamo simiyachi.

²⁰ Nape Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Keochia yeewachi ohjoemepua wa'atioi, tuchikiai ahpo ta'sochi kochiyamepua, nape neea Tijoe Tijoe tukamea, ki iinuemepua i'wa weechio ahka no'o che'repasimiachioopua karichio. ¿Kaawe inatakamekosamua naaju no'o ahjama oinariao?

²¹ Piirechi aaata Eesusi kepuame tiamea, chaanekapua Eesusio:

—Paamira, aamo ahjama oinariamene oiyo, nape no'o noono mukukame, wetemajimerikane pehjo.

²² Nape Eesusia i'ka e'rao nane'riamekapaopua, oowera wa'a chiamekopapua pu'kao, wahjachi wa'a keepuameo wa'achi ahpo e'rameko erakomichiopua pu'kao, pukaepa eee cheeka nehjiakapua pu'kao, Eesusia:

—Pichiwa no'o ahjama oinariame enesaa, kihta eina e'remetemua aamo no'o ahjama siminarewao. Pichiwa enesoo aamo noono mukukameo, wahjipakameka te'teriane Riosichikamera toipuapua pu'kao, wetemajimichioo.

Eesusia eeka teewetena, pa'we pe'konira tiame

(Marako 4:35-41; Ruuka 8:22-25)

²³ Wa'a cheesaapa Eesusia, pawekakerachi mo'moenatiapua.

²⁴ Wa'a pa'wechi nokisinioio ki kuita yukipakapua ki nu'uti eejeka. Pa'we pe'koniraii pawekakerachio, aampasi chi'posiapua, pawekakerao piwiteme teereteka. I'ka wa'a ikinioio Eesusia kochipariaipua pawekakera wasichitu poika.

²⁵ Waikao teeme Eesusi ajawariaa, pusatekapua Eesusio, chaachapaka:

—¡Paamíra, Paamíra pusasaaa! ¡Werisika taamo ku'isa! ¡Ki piwiteme teetona teeme?

²⁶ Waikao Eesusia pusatetiapa, taamo chaanekapua:

—Ai eeme, ¿achinikai tísia majayame eemea? ¿Kiisi ahjachi erakona eemea noochio, no'o ihsia tetewakameai? Wa'a cheesaopua werisikao, ta'omakapua eekao, yu'kiopua tiame.

Waikao yu'kia eekaa tiame ta'omatiapao, teewekapua. Waikao, yooma yúúweeme itipikapua waikao, pa'wechio.

²⁷ Waikao teemea tísia peenia erakokaopua iintoriao, taamo chaachapaka teemea:

—¿Ihtana tijoe iikame ihjia, ahkasi yu'kia eekaa e'wiameo?

Wa'a erakoka itipitiapua pu'kao.

Kaatara weeechi ooka tijoe reemoikame

(Marako 5:1-20; Ruuka 8:26-39)

²⁸ Kaatara weeechi ajasitioopua paonamina wa'a pa'wechio, pu'ka meereo poeochite mo'moenanioio, senawato ooka ti'tijoe reemoikame taamo natepakapua, Eesusi ahjama nayewamia. Ihji reemoikamea wahjipari toaniachi ohjoeme eneriapua tísia nenekatuame. Wa'a te'tiamekopua pu'kao, aaataa ki u'matome tiiapua wa'amio, poeochio.

²⁹ Ihji ooka reemoikamea wahjipame wetemajiwachi ohjoeme senawato puuyakamea, weeru sisinakokaopua, chaachapakapua Eesusio:

—¡Muuu Riosi Taanara, ihtana yoramia teetonamua wakinao? ¿Taamo kokosamia eenamemua ke'chu taamo kokosapuame asiyoio?

³⁰ Teesa waanami kaawi kahjenachio, muuwaeme ohjoriapua koowi tepuniame, koaka nokayame. Reemoikamea pu'ka wa'a ohjoame tetewapao,

³¹ utewa chaachapakapua Eesusio, pukachi ahpo uhjurapuawichio. Puuuu chaachapakapua Eesusio:

—¡Eesúsii!, i'ka tijoechi taamo puuyanameri enesaa, pu'ka koowichi taamo reesisepuapua muimichioo.

³² Eesusia chaanekapua waikao:

—E'esa naaju, wa'a muimitia eemea.

Waikaopu re'remonia pu'ka ti'tijoechi puuyakaopua, koowichi muikapua waikao. Apochi muitiapa koowia reemonioeo, kai muenáti ujumakaopua, tekoratatipo ruhjikapua pa'wechi neerochi. Waikaopua wa'ao, yooma wahjipakapua si'sirika.

³³ Waikaopua koowi tepuyamea, wa'a noonoikopa koowio, ahkasi mochiwachisi ujumakapua tísia majakame. Wa'a ajasisaopua mochiwachio yooma tuuyeriapua wa'a mochikameo, ihtana ikiriamekopua, puuu ooka ti'tijoe re'remoikameopua.

³⁴ Waikao wa'a mochiwachi ohjoemea ikanati Eesusi kahtiachi e'enariapua. Wa'a e'ensaopua Eesusi ihsiachio, pu'ka iintoria majakaopua, utewaeme itanekapua Eesusio, sewinachi akipamichio, ki ahpo weewachi.

9

Eesusia tu'wikame yachapatewa

(Marako 2:1-21; Ruuka 5:17-26)

¹ Kaatara o'inia Kapenau no'rapakao, pawekakerachi mo'moenatiapua Eesusi ahjama.

² Wa'a ajasitioopua Eesusio, aaata tu'wikame u'yepatiapua wa'ao, e'taparachi tekikoa. Waikao pu'ka tu'wikameo, pu'ka u'pakameopua tiameo, tísia apochi paparamekopua pu'kao, Eesusia chaanekapua tu'wikameo:

—¡Oisa erapasaaa temarí!, aamo sautema neeea, aamo tatakorio cheriweka.

³ Ikanati wa'a cheekopa Eesusio iyoteri ti'tijoea, erakoriapua apochio: "Ihji tijoea, na'arenapua Riosio."

⁴ Nape Eesusia nane'riapa i'ka erakoao, chaanekapua:

—¿Achinikai no'o na'ara cheerio erakoame eemea Riosio?

⁵ ¿Naakonakosa ki epeche ki tehki ohjoarepua: "Aamo cheriwiamenia tatakoriaria" —chaniwame, naatikosaoi— "Yachapasa oisi"?

⁶ I'ka tu'wikame no'o cheeriaa aamo tetewimichio cheekamenia, neee Tijoe Tijoe-tukameo, reesiseri iinuekamekopapua i'ka weeechi cheriwepuameopua tatakorio.

Wa'a chaanesapa Eesusia pu'ka nekakoameo, chaanekapua tu'ikameo:

—¿Sausáaa, werisika oisiii! ¿Saukame muuuapa wa'asiii! Ehpeo apechunasa aamo ipetao no'asa.

⁷ Wa'a cheesoche Eesusio tu'ikamea, saukame itipikapao, ahpo ipeta apechunasa mookeka no'rapapua. Waikao Eesusia wa'a iintosaapa, iyoteri ti'tijoe ne'nepakaopua, chaanekapua:

—Aaí. ¿Ki saukamekosa, no'rapukosamene pu'ka?

⁸ Waikao Eesusi iintoria yooma tetewikamea, ki nu'uti iyoriwa tetewikapua pu'kao. Wa'a iikapa puuuu, weruma kaaweruma paparari nayewaka, paparakapua Riosichio, pu'ka Eesusio weruma utewari kiaretioapua, aaata weeechi tijokoipua.

Eesusie Maateo yeetoniamie

(Marako 2:13-17; Ruuka 5:27-32)

⁹ Ehpeo Eesusi no'o paajuteria ahjama oimichio, nayewamane. Pie taawechei no'o Rooma yawichiwichio koparowaka ihsioio, Eesusia no'o chokichiami u'matoaio, no'o paajutesikapua, eee no'o chaaneka:

—Nahpe Maateo no'o ahjama, ahkaoi no'o oiyachi ahjama oitai.

Waikao neeea, ahjama siinkapua. Waika o'inia neeea, ahjama oiyaamepua.

¹⁰ Waikaonia pu'ka wa'apichio, no'o ta'pechi paajutekania aari enamichioapua ko'komioa, noochitia Rooma yawichiwichio koparowame, napawisa ko'kopuachi. Wa'achi wa'a e'enariapua tiame, ki kaawe nokayame, puuuu wa'achi ko'kakapua tiame, Eesusi taamo ahpo masitera ahjama koaka kahtiachi.

¹¹ Neipa meeriamio parisero ti'tijoea, Eesusi nane'rekapao tatakoriame ahjama ko'kariopao, taamo iinatukekapua chaachapakao:

—¿Achinikai aamo masitaria, yawichiwichio koparowame ahjama ko'kakamepua, wahjachi ti'tijoe ahjama tatakoriame?

¹² Wa'a chaachapachaniopao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Ki kokoriamea ki nakiyamepua ahpo sauteniameo; kokoriamerakamerapua, ahpo sautewa nakiyamea. Neeea, tatakoriame ahjama koayamepua, puuukamerakopapua ahpo tatakoriaria sautepuameo.

¹³ Nonorasaapa, Ehkoriai Iyoterichi chiia, ne'nepuapua, eee chiiachi: "Ki itapiti no'o ooweniameche tetewinare neeea, itapiti me'yetiame no'o ooweniame. Neeea aamo iikachikamera, kaaweruma enepakame tetewinare neeea, no'okamera oowe e'reka paparakamera." Neeea tatakoriakamera noochi paajutemia eenakame neeea, noochi paparaka enasoopua cheriwemiapa tatakoriaria, ki ahpo tatakorieme erakoamekoopua ka'i.

Ki koi'wari Riosi iyoriwachi simiyame iinatukewa

(Marako 2:18-22; Ruuka 5:33-39)

¹⁴ Seenepi simikame Waani Paatori na'naritoamea, Riosi iyoriwa ki koi'warichi simiyame iinatukekapua, Eesusio:

—¿Achinikai teeme Waani masitewaraa, pa'pariserioa tiameo, tisia Riosi iyoriwa ki koi'wa yooramepua, nape aamo masitewaraa, ki wa'achi nokayamepuá?

¹⁵ Eesusia nehjiakapua:

—¿Yuuweeme mochtitariarepua nenewiwachi paajutetiamea, neewimerio ahpo paajutetiachi ahjama kahtiopua pehjo? Nape no'o neewimerika tiame apechunatioopua tewekachio, waikamiope o'inemerio no'o masitewaraa, ki koi'wa Riosiwichio iyoriwa yoorakao.

¹⁶ 'Neeea i'ka wehjoarichio weemera Riosichi te'terewa enepatemia eenakamenia. Oochetiame Riosichi te'terewa nokiwameo, animari ko'yeka kohseniamechitiaopua oowewa, kiteremichioapua pu'ka nokiwameo. Aaata ki koyachiamie weemera wisas-orieopua, oochetiame wakiraopua. Weemera wisasori chu'rupasokoopua, oochetiame wisasori koyacheraa si'panamiopa pu'kao, wa'a ikisoopua pu'kao, epeche teere-merikopua si'pariachio.

¹⁷ Wa'achitia weemera wiinooi, ki oochetiame wi'chi aarichi toaniamepua. Puua oochetiame wi'chi aarichi toatiaa, si'pama oochetiame aaria wi'chi. Wa'a ikisooopua pu'kao, wa'atia wekamapu wiinoa aaria tiame. Weemera wiinoo weemera aarichi wi'chichi toaniamepua, nenekuti ka'karuma enesoo ki si'pamichioopua.

Airo maarara nayewaniame; aaata oowitiame Eesusi ampawakirachi ihchepakame tiame

(Marako 5:21-43; Ruuka 8:40-56)

¹⁸ Wa'a chaanioopua Waani na'naritoao, senawato wa'a eenaka Uurio ti'tijoeri paamiratuamea. Ihjia ikanati chopokorieka weripakao chaanekapua Eesusio:

—Paamira, yaapiti simijerani neeea no'o maara ne'nemia. Ihpi kiterepakapu no'o maaraa, nape wa'a eenaka aamo sekae ahjachi ihchepasoo, eenechi oijenamapua.

¹⁹ Wa'a chaanetiache Eesusia, ahjama siinkapua ne'nemio, ahpo yeeka oiya yeetoka.

²⁰ Wa'a simiyoiopua pooechio, pukamina naaeparia piiripi oowitiame. Puua oowitiamea, oosa mariki aampa ooka paaumpari i'toame eneriaipua eerasukao. Ihji oowitiamea noriwi ihchepariapua Eesusi wisasoriwachio, e'raka:

²¹ “Wisasorichioi ihchepasaane, saumachenia.”

²² Wa'a ikitiaapa Eesusia, ku'rika ne'nepakao chaanekapua oowitiameo:

—Kaawe erapasa maararaa. Muuaa noochi paparaka ihchepakapao, saukame itipikamemua wa'asi.

Waika wa'apichio, saukame itipiriapua.

²³ Eesusia tijoe paamiratuame ta'perachi ajasitioopa, weeru chaachapa wa'ao naarakokao, pakapuchera chaajateka o'inemeriakioopua wa'asi mukukame i'topuwichioopua wetemajimiao.

²⁴ Eesusia chaanekapua wa'ao:

—Ehsoo eemea, se'wi ajapasaoopua pahchúo. Ihji kutwea kiisi mukukamekaitepua, oowera kohchiaite ihjia.

Wa'a chiioopua Eesusio ti'tijoeria, a'achekapua na'areka.

²⁵ Wa'a cheesao Eesusia yooremina pakikao, yooma puuyanapakua wa'ao. Wa'a ikisaopua pu'ka kiterepakame maaeniameo, sekachi chapika oijenatekapua.

²⁶ Eesusi wa'a iintoriaa, yooma pu'ka weechiami nane'reretiapua.

Eesusia, ooka ki mamachiriame yachapatena

²⁷ Wa'a o'inia Eesusi machenasoopua, ooka ki mamachiriame na'naritokapua sinakosika, aaatae panitoka i'toniaioopua chaachapasiapua Eesusio:

—jEhkoriami Raawichi eenameee, taamo cheriwea muuuuaa!

²⁸ Aaata ta'pechi pakisooopua Eesusio, wa'a e'enaka naaepapakua Eesusio. Wa'a e'enakopapua pu'kao, iinatukekapua Eesusia:

—jNo'o kajumio erakona eemea aamo sautekao?

—Eje'e Paamiraaa —chaachapakapua.

²⁹ Waikao Eesusia puichi ihchepakao, chaanekapua pu'kao:

—Saukame itipiame eemeapa, noochi paparakapa.

³⁰ Waikao ki mamachireriamea ti'tijoe, saukame itipikapua. Wa'a iintosaapa Eesusia, chaaneka uhjurakapua ohjirachio:

—Kiisi aaata chaanemitia eemea, i'ka no'o aamochi iintoriao.

³¹ Nape puua wa'a puuyasacheo, yooma mochiwachiami nane'reretiapua, ahpo yoraretiaopua Eesusio.

Eesusi ni'o tijoe nayewateria

³² Pu'ka ki mamachiriame pukeri puuyasooipua ta'pechio, wahjachi ajasikapua wa'ao, ni'o tijoe u'yepame Eesusio, puua reemo yahchame eneriapua tiame.

³³ Puua tijoe ni'oa, Eesusi ma'chipasochepua reemo, o'inekapa nayewakao. I'ka wa'a iikame tetewapao Eesusio, ti'tijoeria tisia peenia erakokao, chaachapakapua:

—jI'wa isaeri weechio, kiisi tetewameai teemea eee ikiwameo, ihtá taawechio!

³⁴ Nape pa'pariseroa wa'a chaachapame inamukapaopua pu'kao, chaachapakapua:

—Aa nape puua wa'a ihsiamepua re'remo puuyachakao, reemo noonorae ku'iniapa, pukae kianimekapa puua, te'ta utewario.

Eesusia, ti'tijoeri tesiva e'reka tetewanipua

³⁵ Eesusia yomachi muuwari mochiwachiami oikao, nu'nunti mochiwachiamiopua tiameo, yooma pipiripi i'isaeri napawikarichiamioopua tiameo, masiteka oiriapua tiameo. Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame masitekaopua wa'amio, yooma ihta ko'koame sautesikapua tiame, ihtaai weerewachi a'chi eraniameopua, sautekapua tiame.

³⁶ Yomachiami wa'ami tesiwa te'tiamekopapua ku'iwa nakikao, po'wa ki tepuniamechitia mochitoamekopua pu'kao, tisia tesiwa e'repakapua pu'kao.

³⁷ Waikao Eesusia ki ookapi ti'tijoeri wa'a tiame tetewikapaopua, taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Riosi tehkiwachio ki nu'uti tehki simiyamepua, nape tekipanamea ki weekapua, ehpeche ki ookapi nakiwiamepua pehjo.

³⁸ Pukaepa ehpeche weeka tekipaname itamitiapua no'o No'no tewekachio, Apoe i'ka echiwa Teekoraopua, taamo ku'ika apechunameriopua i'ipario, pu'ka i'ipari ti'tijoeri noochi paparameriopua.

10

Eesusie oosa mariki aampa ooka, uuka ajawatiame
(Marako 3:13-19; Ruuka 6:12-16)

¹ Wa'a cheesapa Eesusia, taamo ahpo ahjama ohjoameo, oosa mariki aampa ooka uusaopua, ahpo waapi ajapanurekapua. Wa'a ikisaopua, taamo nayewatumia siimpameri ajawakapua. Taamo uusaapua siimpamichioo, ahpo utewari taamochi yahchekapua, pu'kae utewarie taamo puuyanemichiopua re'remoopua ti'tioechio, yooma ihta ko'koameopua tiameo, pukaeh yachapatemichiopua weewewachi kokoreniam.

² Ihji teeme oosa mariki aampa ooka ajawatiamea, ihjipua: pahcha simiyamea Siimoni Peero teewataniame, Anteresi Peero poonira; piirea Saantiaokapua Waani tiame, na'pa Sewereo tatanara;

³ piirechia Eeripekupua, piirea Waatorome, epeche piirea Toomasi; wa'a ikisa piirechia tiameo, nee Maateokapua, Rooma kahtieme yawichiwichio koparoaka yasitoai; piirea Saantiaokapua tiame Arajeo taanara; piirea Taareokapua;

⁴ piirechia tiameo, Siimonikapua Weemuame teewataniame tijoe; piirea Uurasi Ihkariotekapua Eesusio, noriwi nehjakame.

Eesusie Riosi ye'karichi nayewatumichio uhjurawa
(Marako 6:7-13; Ruuka 9:1-6)

⁵ Eesusia taamo oosa mariki aampa ooka masitera uusaopua, eee cheeka taamo uhjurapuame ajawakapua:

—Ka'te ohjomitia ki isaeri ti'tijoerichio, Sa'samaria mochiwachiamioi.

⁶ Ohso kaawe isaeri mochikachiami siimpapuapua, po'wa ki tepuniamechitia mochikamechi, tatakorihi wewekakame mochikachi ti'tijoeri.

⁷ Pu'ka ti'tijoerio chaanepuapua: "Aamo Riosi ye'karichi muitemeria, aamo weeechi ihsiame puuapua. Pu'ka aamo nayewemia e'nakame teemea."

⁸ Pu'ka Riosi ye'karichi simiyame nayeweka nokisikao, yooma aaata kokoriameo sautesipuapua pu'kao; mukukameo ahjatepuapua pu'ka; repera kokoriameoi piipatepuapua pu'kao; reemo na'arari yahchameoipua, ma'chipasepuapua tiame. Eemea pu'ka sauteniame nokisiaio, kihta toomi koparoachi nokisipuapua, wa'a te'teretomeri eemea i'ka Riosi utewario, kihta koparoawachi kiatiamekapua.

⁹ 'Toomio itapiti aamo ahjae tarimiao, kihta i'toka siimpapuapua.

¹⁰ Mokewarioi ka'te i'toka siimpamitia, itapiti aamo ahjachi i'tomio, piirechi wakiraoi, piirechi kaakaoi, teesoraoi; wa'atia siimpameri kihta i'tokao, tekipanameo, ahkaii ahpo nokayachio ko'kotepuamekopua.

¹¹ 'Ookapi ta'peekachiami asikaio, Riosichi paparama i'yapuapua, aaata aamo che'repamiachi kiamia tiiachi. Aamo che'repari kiatiachioi, wa'ache mochisa uumatopuapua.

¹² Aaata ta'pechi asiyaio, Riosichi mochikamechitia teepotapuapua.

¹³ Wa'a ta'pechi aamo asiyachiamio, Riosichi paparamechitia aamo asipusoo, wa'ache che'repasa uumatopuapua. Nape ki Riosichi iyoriame enesoo, poanachi i'yapuapua che'repauachio.

¹⁴ Nape wahka mochiwachi, ki aaata aamo kianaresoo che'repauachio, aamo tarachi pechichisache kaakao uumatopuapua wa'ao, ki ahpo kaawe e'reretia pechichisa.

¹⁵ Pu'ka wa'a te'tiamechio ti'tijoeri, pichiwa chaaninia pu'kachio, ki teesa tiame wichimerikopua Riosi kokosario te'ta Riosi katewemiachio pu'ka ti'tijoerio. Epeche kokosari aiwamerikopua pu'kao, ki Sooroma muuwari mochiwachi, Oomora muuwari mochiwachioipua tiame, Riosi kokosari aiwariachio pu'ka.

Chapinarewa erakoa Eesusichi paparama na'ara yoraniame

¹⁶ 'Tisia maajoichitia che'maka ohjopuapua aamo siimpachio, wa'a aamo no'o uhjurachio, sapoori ti'tijoe ooweru tiame mochiwarichiami aamo uhjuramenia. Wa'ami ahka aamo tetewisaapua, aamo ko'konaremapua, pu'ka aamo Riosi kaaweruma tuuye-siopa, tisia aamo na'areka tetewimapua. Pukaepa eemea, koorochitia kihta chiame enepuapua, kihta nekame tiameo.

¹⁷ Pu'ka ti'tijoechio kaawe aamo neesetopuapua, ki senawato yoorewa neesetoamechi wenejipua tiame enepuaichipua, seenekachioi puuua aamo wenejikao karichiami ahkai aamo toanaremapua. I'isaeri napawikarichioi aamo i'tomapua wepipuawichioo.

¹⁸ Te'ta yawichi peereirachi u'upapuame eemea wenejika, noomina te'teriapa eemea ahjama. Waika chaachapameri eemea no'o nehpuapakao, wa'akachi, te'ta ya'yawichi tetewachi. Eepi wa'a yorapuame eemea aamo ohjoachio ihta ya'yawichichioi, ihta aata seesenu ya'yawichichioi i'isaeri.

¹⁹ Nape ahkai te'ta yawichichi upatiaio, ka'te seewemitia eemea aamo chaachapamiao, achini ihtana chaachapaka aamo nehpuapuameopua. Riosi Apoea amochi ihsimeripua nehpuapaka, aamo chaachapamiao nayeweteka.

²⁰ Ki aamoe naewai chaachapameri eemea, apoe Riosi ihsimeripua amochi nayewaka, apoe ahpo Riosiwari.

²¹ Wa'a cheesaapa i'ka nayewasikapua:

—Asimiitepua piie tawechiamio, aataa no'o ahjama ohjoniopao, ahpo poponiemeai ahpo ko'imiitepua; noonoraai ahpo tatanao, wa'achi iintomiitepua ahpo taana me'yaka; tatanaraai tiame ahpo noono nekamuchekao, merimeripua tiame ahpo noono, ki tetewinariapa ahpo noono ahjama teereniameo.

²² Ahkai ti'tijeria aamo nekamuchemeripua no'owichioo, nape ahkasi kateweri taawechisi ki se'wika noochi paparaka te'teretosoopua newipatepuamepua, kakupachi iintapakao.

²³ Pirenapi mochiwachi na'ara yoramia naanaritonaa, pirenachi mochiwachiami ujumapuapua; neea no'o ikimiao, kiisi wehchi wichimeripua, nee Tijoe Tijotukamea ke'chu aamo yooma ohjoi i'isaeri mochiwachiamio, meritiai eenechi oijenakame eenakame enamania.

²⁴ 'Aataai masiteraa, ki epeche tiamepua ahpo masitario. Aataai ahpo teeko tekipanakiamea, ki epeche tiamepua ahpo teekoo.

²⁵ Puu masiteraa, ki ahpo masitari epeche tiame tetewiniamechitia, ahpo tetewipo maaemetepua. Aata tekipanamea, ki ahpo teeko tetewiniamechitia, tetewipo ahpo maaemetepua. No'oo, no'o Weseu riarosi tewatoo, ζki epeche eemekamerakosa riarosi tewapuamepua?

*Aatanakamera majawepuame
(Ruuka 12:2-9)*

²⁶ Eesusi i'ka taamo masitesaapua, i'ka taamo chaanekapu:

—Nee. Ka'te seewemitia masitari ki ka'karumao aamo na'ariao, yooma itapiti aamo na'aretiamea kihta noriwi itipimerikaitepua. Yooma wa'a chaachapakamea, Riosi te'ta kokosari tisia aiwatepuamepua. Yooma noriwi tiamea, yooma ma'chi teerepauaite puuua; yooma noriwi na'ara nokitiameai inasoka, yooma nane'repuaitepua, Riosi kokosarichi taawechio, te'ta Riosi ti'tijoei te'teria katewiachipua.

²⁷ Pukaepa eeme piineri mochikai no'o masiteria, yooma tetewachi masitepuapua aatao, yooma aamo no'o ki aata inamuachi masiteriao, yooma inamuachi masitepuapua pu'kao.

²⁸ Ka'te seewe nokisimitia aamo weerewa merinariameo, aamo weerewa me'yakaipua, ka'chi iika merimeripua aamo iikao, Riosi ahjama yasimeriopia. Riosikamera aamo kokosamia seewepuapua, te'ta ki wahjame aiwarichi uhjurapuame.

²⁹ 'ζKikosa tuchikia, piiripi toomichi wa'api nehjitioipua pu'kao, ki nane'retare Riosia pu'kao, piiripi pu'kaio mukukoo?

³⁰ Aamoo Riosia, ζki epeche nateyame tetewame ohjoare Riosia, ki tuchikichitia? Puuua ahkasi aamo kuupaio, nane'riamepua kehkina aamo kuupaekopua.

³¹ Pukaepa kihta seeweka mochtomete eemea, epeche nakiwamekapapua Riosieo, ki tuchikichitia.

*Ki aata seeweka Eesusichi paparameko tuuniam
(Ruuka 12:8-9)*

³² Eesusia simiteka masitekao, chiapua:

—Aata no'o ahjama tiio tuuyameo, wa'achitia no'o ahjama tiio tuuyo tuuyemania pu'kao, apoe te'ta no'o Noonochi te'pa kahtiamedio.

³³ Nape aaata ti'tijoechio ki no'o ahjama tiio tuukameo, neeea no'o Noochio te'pa kahtiametchio, kiisi machiyo tuumania pu'kao.

Ki napati wa'achi erakowa
(Ruuka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Pu'ka masitesaapua ti'tijoerio, ki ahpo wa'achitia inataniame masitekapua, eee cheeka:

—No'o i'wa weechi eenariwaa, ki napati ta'iria mochipuawichio no'o eenario erakopuapua, ti'tijoeriopua noochi simiyame chaachapakao, ahpo nekakomerikopa.

³⁵ Ahkasi aaata ta'pechi mochikameai, ki wa'achitia ahpo erakomapua no'owichio tiachioapua. Tatanaraa, ahpo noonochi noochi paparameo, ki wa'achitia erakomeripua; mamararaai ahpo yeeyechioi, ki wa'achi tiame erakomeripua noochi paparopa ahpo yeeyeo; momoriawaraai, noochi paparopa ahpo waasio, nekakomeripua.

³⁶ Wa'a te'terewachio, ahpo ta'pechikaiopua wa'apio, ahpo seepuraweka enemeripua.

³⁷ 'Aaata ahpo noonoo ahpo yeeyekamera epeche nakiyameapua ki no'ochitiao, ki no'o ijinuwara teereme tiamepua. Wa'achitia aaata ahpo maaraoi ahpo taanaoi epeche nakiyamera ki no'ochitia, ki no'o ahjama teereme tiamepua.

³⁸ Aaata ki noochi paparawawichio anachaka yasitoamea, na'areniaoi aataeoi, kiisi noochi teeremetepua.

³⁹ No'o ahjama tiia noriwi teerenariamea, kihta iinuemeru puua noochio, ahpo ahjama teerewao. Nape ki inasoamea ahpo noochi tiiao, kaawe teeremetepua noochio, ki ahpo inasoamekapapua noochi tiiao.

Iintorewawichio kianiam
(Marako 9:41)

⁴⁰ 'Aamo kaawe tetewamea noochi tiipao, no'o kaawe tetewamepua tiame. Wa'achitia no'ooi kaawe tetewamea, no'o Noono kaawe tetewamepua tiame, Apoe no'o Noono no'o weerakame, tewekachi o'inia kahtiam.

⁴¹ Aaata noochi tiame Riosiwichio kaaweruma nayewatuamea, kaawe uuka tetewameapua Riosi chiiao, wa'achitia ahpo iinupakamepua, Riosie ahpo kianiamopua. Yooma noochi eneka Riosichi ka'karupakameo, kaawe tetewame no'o Noonoo, wa'achitia ahpo iinupakamepua Riosie kianiam.

⁴² Aaatai, pukeri noochi o'ichame paparakao, teesaai ku'ikoipua pu'kao, neeroioi ki'yakaopua paramusoo, Riosia kaawe e'raka tetewamepua pu'kao, ki wa'atia toimeripua pu'kao, itapiti ahpo kiameripua, tisia kaawerumaopua.

11

Waani Paatori uhjuraria
(Ruuka 7:18-35)

¹ Eesusia kajusaapa taamo oosa mariki aampa ooka ajawatiame yorapuame tuuyekao, wa'api wa'ami masitemia simikapua taamo ahjamao, ahpo Noonoo kaaweruma tuuyewari tuuyewamiaopua.

² Waani Paatoria yeetaeka kahtiaopua perekarichio, Eesusi inisia inamukapaopua, ookapi ahpo masitia uhjurariapua Eesusi iinatukemichio.

³ Waania eee cheeka iinatukenereripua Eesusio:

—¿Muuupu Ehkoriaami enamio tuutiame Iyoterichi, piirechikosa puuyetaone, pehji?

⁴ Eesusia iinatuketiapao, nehjiakapua cheekao:

—Nonorasaa eemea, yooma aamo tetewaria no'o ihisia, tuuyepuapua Waanio, yooma aamo no'o chiia inamuriaopua tiame:

⁵ ki mamachiriameo no'o ma'chirepatio tuupuapua; rojowi kokoriameo, sautio tuupuapua no'oo; repera ko'koriaameoi, no'o yachapatio tuupuapua tiame, piipakame itipiteka; na'nakapioio, no'o sautio tuupuapua pu'kaoi, inamuteka; mukukameoio, no'o oijenatio tuupuapua eenechi; ahpo tatakoriropua tisia cheriwejerao, nooe cheriwoo tuupuapua.

⁶ Noochi kiisi seeweka oowe e'riame, tisia kaawe yorapuameko tuupuapua pu'kao, no'o Noonoeopua Riosi.

⁷ Waikao i'ka Waani na'naritoa nonorapusaapua Eesusia, Waanichi simiyame nayewasikapua wa'a muuwario, eee cheeka:

—¿Ihtana ne'nemia siimpaka eemea ooruchi weechiopua? ¿Aaata majaka kuhsichitia chachapia ihsiame eekaekosa, ne'nemia siimpakame eemea wa'ao?

⁸ Ki wa'a tiame ne'nemia siimpakame enesaa eemea, ¿ihtana ne'nemia siimpanareka eemea naaju, aaata tijoe ka'karuma wakiraemekosa? Ka'iii, ka'karuma wakiraemea peenia tiame, yawichi karichiche wa'a tiame wakiraetaniamepua, apoe yawichikamera.

⁹ Ki wa'a tiame wakiraeme ne'nemia e'enakame enesaa eeme, ¿ihtanakamera ne'nemia siimpaka eemea naaju, aaata Riosi nayewamekosa? Eje'e. Puuu enerepua Riosi nayewatuame, nape ki oowera Riosi nayewatuame.

¹⁰ Waania ki oowera tijoe enerepua, pu'ka Waanio no'o Noonoa ke'chu no'o eenoio masitemiao, cheeriaipua pu'ka nayewakao, eee cheeka:

Neeea, ke'chu aamo o'iniioi masitekao,

wa'a aamo uhjurenania aaata,

yooma ti'tijoe ooweru tiame ki kaawe te'teriame aho iikachio,

katewetiame mochiwamichiopua aho iikachio,

yooma pu'ka ki kaawe aho te'teriameopua,

toinuresika na'arariopua, ki kaawe nokiwameo.

Wa'a cheeka nayewakame Riosia Ehkoriaami Iyoterichio, aho ehkoriaami nayewaturachio.

¹¹ Pichiwa chaaninia i'kao, yooma ooweruchi naawakamea, ihji Waani Paatoriche puua, epeche weruma itapiti yoorakamea ki wahjachitia; nape Riosi ye'karichi yasipua ahsepakamea, epeche weruma tiaitepua, ki Waani Paatorichitia, kihta weruma iintokaipua i'ka weechio.

¹² Waani eenariachisi o'inia ahkasi ehpe taawechemisio, tisia na'areka tetewiniamepua, Riosi ye'karichi muipume nayewatuame. Ehpe taawechemioi, wa'achitia tahpitika e'raka kajuka tetewinariame, Riosi ye'karichi simiyame tuuyewaria.

¹³ Yooma ehkoriaami Riosi nayewatukamea, Ehkoriaami Iyoterichi chiiia tiamea, i'ka Riosi ye'karichi muira nayewaka chaachapatiamie puua, ahkasi Waani enasaoipu tiameo, pu'kachi ehkoriaami o'inia Riosi ye'kari nayewatiame nayewarepua tiame.

¹⁴ Neeea pukaepa i'ka Waanio, ehkoriaami Eeriakotinia pukachio, Riosi na'nayewatura enamio tuuka chaachapariao, pu'kao wa'achi tiame ihsiwariemekopapua. Aaata wa'achitia erakonariamea, wa'achi erakomapua.

¹⁵ I'ka wa'a tiame pahtenariamea, kaawe inataka ne'nepuapua.

¹⁶ ¿Ihtanako tuutarenia ehpe taawechemio ti'tijoerio? Ihji ti'tjoeria, kukuchika te'tiamepua, muuwaeme mochikame nehjiwachiopua, te'eka chaachapakame:

¹⁷ "Teemea chaachatekamepapua pakapucherao, nape ki yaukame eemea. Yuuwesiwa wikatakame teemea, nape ki naarakokame eemea." Ehpiami ti'tjoeria wa'a te'tiamepua. Eemea Riosie paaetiai, kiisi e'wekamepua.

¹⁸ Waanioi ki e'wakame eemea, ohsotia eemea pu'kao, rooroikame teewakamepua eemea, ki ti'tjoeri ahjama koayamekopua pu'kao, mochiwachiami oika.

¹⁹ Ehpeoi no'o Tijoe Tijoetukame eenakoio, wa'achitia te'teriamepua, ki no'o e'wekao, ohsotia eemea no'oo, tisia koayame no'o teewamepua, nawajiamieopua tiame. Eemea, oowera wa'a no'o chaachapamepua, senepi ti'tjoeche ahjama koayamekopa. Eemea wa'a chaachapamea no'oo, tatakoriamera ti'tjoeri no'o kaawe e'rio tuuyamepua. Nape aamo no'o na'ariao, no'o kaaweruma ihisia aamo ihchitamapua, no'o yooraka yasitoaa, kaawerumakapa, no'o Noonoo tewekachi kahtiamo, te'ta peenewari machiwarikapapua.

Ti'tjoeri mochiwachiai mochikame, kiisi yooriame

(Ruuca 10:13-15)

²⁰ Waikao Eesusia wa'a mochiwachio, epeche weeka itapiti peenia ihsiwa aho iintoriachio, o'inekapua te'yakao, yooma pu'ka ti'tjoeriopua, ki toinarekopa ki kaawe aho nokayao. Eesusia chaanekapua pu'kao:

²¹ —¡Aiii eemea Korasini mochikame! ¡Aiii eemeai We'saira mochikame tiame! I'ka no'o peeniasiwao Tiuro mochiwachi no'o iintosoopua Siironioiopua mochiwachiopua tiameo, pichikemii puua no'o chiiio Riosichi paparakao, yooma aho ki kaawe nokayaopua toakaa. Wisasori suuwiti chuhchamii puua napisooi aho mochi ipaseka, ahpoo kiisi kaawe aho nokario erakoka, ahpoo puua wa'a tiame e'rakao, tetewiteka.

²² Nape neea aamo chaanemapua pu'ka aamo nokayawichioo, te'ta Riosi katewemichiopua taawechio, Riosia amochio ki nu'uti kokosari amochi teewemitepua, epeche ki Sooroma Oomora mochiwachiopua tiameo, te'ta kokosari aiwatetiamechitiaopua.

²³ Eeme Kapenau mochikameai, ¿Riosie aamo apechunapuamekosa maayame eemeai te'pa Riosi kahtiachio? ¡Ka'ii, ohsotia eemea kiisi wahjiamie wichiwachi uhjurapamepua, poanachi ki Riosi kahtiachi, wa'ao te'ta tukapachi! Neeea i'ka peenia tiame amochi iintoriao, Sooroma mochiwachi no'o iintokame enesoo, Sooroma mochikame ti'tjoeria, paparamii puuupa, wa'a iikaopua, ahjaka mochimeriipua pehjo.

²⁴ Nape eemea tetewikameaipua i'ka te'ta kaaweruma no'o peenia ihsiriao, kiisi nakika tetewikame eemea. Wa'a te'tiapa eemea, te'ta Riosi yooma ti'tijoeri katewischio, epeche tísia kokosari aiwatepuame eemea Riosieo, epeche ki Sooroma Oomora tiame aiwatetiamechitia.

Eesusi apochi resipupuawichio paayea
(Ruuka 10:21-22)

²⁵ Eesusia yooma ti'tijoeri inamuachio, ahpo Noonoo nayewekaopua, cheekapua:
—No'no, aamoo tewekachi yomatiame ye'kameopua i'ka weechiopua tiame, aamo cheriwema ki'yame neeea, aamoo, i'ka ti'tijoeri weeechi mochikameo, kihtawichio aamo nakimia erakoamechiopua, ki aamo te'ta ma'chiame tetewitiamekopapua pu'kao, aapoeo aapoeche, ahpo ahsepari tiame maayameopua, kaawe te'teriamiopua; ohso kaawe muuuu, tesiwa te'tiamerakachi aamo tetewitiame muuuu, te'ta aamo machika mochitonariamechiopua.

²⁶ Wa'a ihsiamu muuuu No'noo, wa'a tiame iintomo e'rakamekapa.

²⁷ Wa'a cheesapua Eesusia ahpo Noonoo, chaanekapua ti'tijoerio:

—No'o Noonoo yooma no'o ki'yakamepua ahpo itapitiwao, yooma ihta itapiti iintuameopua tiame. Aaataai ki te'ta no'o machiyamepua, no'o Noonooche puuuu, te'ta no'o machiyamea; no'o Noonooi, aaataai ki'tiamepua te'ta machiyamea, neeechepua, te'ta machiyameraa, pu'kao neeea aaatao, no'o Noonoo machitenaria.

²⁸ Pukaepa noochi e'enajeraninia. Aamo noochi e'enasoopua, aamo machitemania no'o Noonoo. No'o Noonoo te'ta machisaapa eemea, resipumeri eemea yooma itapiti amochi pehtiao, yooma aamo ki ka'karuma nokariaopua, cheriwetiame itipikapa.

²⁹ Noochi te'teresa naaju, yooma teitaipua waikao aamo resipuka yasitopuameo. Pepenipapuapua naaju no'o masitiao, kiisi tehki tiame aamo masitema neeea, kaawe e'raka. Kihta utewa cheeka aamo masitemeri neeea, kaaweruma iikaeka.

³⁰ Neeea aamo maakurakiao, kiisi pehtiamepua tehki. Ihji aamo no'o nuuriaa, kiisi pehtiamu tiamepua.

12

Eesusi masitewaraa resipuwaa taaweche, tiiriko muurara tehpucharia
(Marako 2:23-28; Ruuka 6:1-5)

¹ Piie taawe resipuniame taawecheio Eesusia, tiiriko echitiachiami u'matoiopua ahpo ma'masitera ahjamao, ihji ma'masitewaraa cho'chorowame nokisiapaopua tiiriko pahchira ko'siriaipua okisikao.

² Nape parisero ti'tijoea wa'a nokisiopua pu'kao, chaanekapua Eesusio:

—Ne'neo aamo masiterao, resipuniachi taawecheiopua, itapiti yooraka nokisinapua, ki reesisewa nokiwameopua.

³ Eesusia wa'a chaanetiapao nehjiakapua pu'kao:

—¿Ki iyonakame eemea Ehkoriaami Iyoterichio ihtana iintorio Raawitaruo ki anachapasaopua toore?

⁴ ¿Ki Riosi kaarirachi pakika paani iyoriwa ko'kakamepua, ahpo yeetoka inisia kipotekaopua tiame, pu'ka paanio tiopachi neeserosiche reesiseniame, ko'komichio?

⁵ ¿Ki tetewakame eemea tiameo pu'ka Moisetaru Iyoterichio tiame chiiao, tiopachi pa'pamiratuameopua tiameo, itapiti yoorariopua, Moise nuurari resipuniame taawecheio, itapiti ki reesiseri yoorario?

⁶ Pu'ka resipuniame taawecheiwichionia, aaata te'ta iyoriniame kahtiotinia pehjiio, ki pu'ka tiopachi iyoriwachitia.

⁷ Eemea epeche no'o te'ta machiyame enesaa, ki wa'a no'o chaanemii eemea i'ka ki reesisewaopua. Pahtiamu enesaa eemea i'ka tiopachi iyoriniameo, pahtemii eemea tiamea, Ehkoriaami Iyoterichi chiaopua, Riosio eee cheerichio: “Neeea, ki oowera itapiti meritiamu oowewari no'o u'yepaka no'o iyorijeraninia; neeea aamo iikachikamera kaaweruma enepaniame, nakiyamenia, aamo aaataopua tesiwe e'remichio.” I'ka Ehkoriaami Iyoteri chiia nokisiame enesaa eeme, kihta chaachapamii eemea, i'ka ti'tijoeri kihta ki kaawe nokayameo.

⁸ Nee Apoe Tijoe Tijuetukamea, neee wa'api iintokamepua pu'ka resipuniame taawe, yahchakao.

Tijoe sekachi chookopakame
(Marako 3:1-6; Ruuka 6:6-11)

⁹ Eesusia wa'a tiirikochi o'inia u'matosaopua napawikarichi pakikapua wa'api mochiwachio.

¹⁰ Wa'a tiopachioepua, wa'a tewitiapua piiripi tijoe sekachi chookopakame. Wa'aoi parisero ti'tijoea, itapiti wenejipua tewnariapua Eesusio, chaachapaka pu'kao:

—¿Reesisewa ohjoarepua, aaata resipuniame taaweche yachapatepua?

¹¹ Nape Eesusia i'ka nayewaka nehjiakapua:

—¿Aatana eemea po'wa aamo puhkue tekorichi wichisooepua piiripio, ki ma'chipatapua, resipuniame taawechechio?

¹² ¿Ki wa'achi iintotarepu aaataai tísia ahpo nakiyame enesaaopua aaata tijoeo? ¿Ki epeche nateyame ohjoarepu ti'tijoea oowerua ki po'wachitia? Wa'a teeresoo resipuniame taawechechioepua, aaataai tijoe ku'yamea oowitiameioepua, kihta ki kaawe tiame ihsiamepua.

¹³ Wa'a cheesaopua Eesusia, chaanekapua chookopakameo:

—Riisasipaomua aamo seekao.

Waikao chookopakamea, riisasipasaopua seekarao, ikanati saukame itipikapua seekarao, piire kaaweruma ahpo seekachitiaopua.

¹⁴ Nape parisero ti'tijoea kaawe e'remitioepua Eesusi kaawe iintoriao, Eesusi meripuame ahpo kateweriapua wa'a puuyasao.

Eesusi ikipua me nayewatiame

¹⁵ Eesusia i'ka noonomia nane'resaapua, sewinachi siimpatiapua waikao, muuwaeme taamo pukamina nokisiniame ahjama. Eesusia ahpo pukamina nokisiameo, ki ookapi sautesiapua.

¹⁶ Eesusia ahpo sauteriao, ki aaata tuuyenuresiapua pu'kao, aatana ihsiriopua sauteriao.

¹⁷ Ihji Eesusi kaawe ihsika oiraa, ehkoriai Riosi cheeria teetotiamepua, ehkoriai Isaia tewaniamechi Riosi cheeria, Ehkoriai Iyoterichio puuaa, eee cheeriai Riosia:

¹⁸ ¡Nee! Senawato yachamiitena,
aaata no'owichio yorakemerioepua;

puuaa aaata no'o uuria tijoe enemeripua,

aaata te'ta no'o nakiya,

aaata no'oo, tísia kaawe e'raka tetewamera;

pukachi yasipameri neea no'o Riosiwario.

Ihja te'ta no'o Taana enemeripua.

Puuaa yomachi weechi mochikameo,

no'o chiia cheesimeri enemeripua,

no'oe cheriwepuame tatakori tiameo.

¹⁹ Ihja kaaweche nayewiame enemeripua ti'tijoeo,

kaawe e'raka nakikache,

kihta uwatiame nayewaka nekayamechitia.

Kihta inamupuameepua, aaata tetewachioepua,

ihta ki oowe e'repuameopua, utewa cheeka aatao,

weeru nayewaka nekame cheekao.

²⁰ Ihji no'o Taanaa, ki epeche erapatemapua aaata,

ka'chi ikime e'raka kahtiamepua,

neeroturi kahponakachitiaopua,

aaata epeche koomorapatekaopua tísia yuuwesika yasitoameo.

Puuu no'o Taanaa tiameo,

ki wa'atia toimapua ki ku'ikao,

aaata noochi teesa paparawa moroyame choipatiame,

itapiti tahjera meechara choipatiamechitia.

Wa'a inisimeri no'o Taanaa, noochi enapame ku'isikaopua,

ahkasi ahsepari teeremeriachisi noochi paparameripua wa'asi,

ahkasi no'o Taana yawichituwachi,

no'oo mochitepasichi.

²¹ Wa'a pu'ka no'o Taana yawichituwachio,

yomatiamé wehjoarichi mochikame,

no'o Taanachi ahjachi erakoka, ohjoepameripua.

Eesusi wenejiwa reemo utewarie ihsia

(Marako 3:19-30; Ruuka 11:14-23; 12:10)

²² Wa'ao Eesusia, piiripi tijoe ni'o ki ma'chiriame u'yepatiapua. Ihji tijoea reemo apochi yahchapa wa'a teereriapua. I'kao Eesusia, reemo ma'chipasekaopua, saukame itipitekapua ki ma'chiria, ni'oi naewatekapua tiame.

²³ Yooma i'ka wa'a iikame tetewakamea, tahpítikatia peenia erakokaopua, ahpo iinatukiapua chaachapaka:

—¿Ki ehkoriaami Raawichi enamerijuare ihji? ¿Ki ihjipu Riosie enamio tuutiame?

²⁴ Nape parisero ti'tijoea i'ka inamukapaopua, ahpo ihchi chaachaparepua:

—Ihji tijeoa, Weseuchi enamepua utewariraa, pukae ma'chipamepua reemonioo.

²⁵ Wa'a ahpo chaachapopa ihchio, Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Nape piiripi yawichiwachio, ka'chi iika ahpo wa'apichi nasiwametepua. Ahpo wa'apichi nasiwasaapua ooka pirenaturi enepakao, ahpo wa'api soopameripua. Ahkaoi mochiwachioi, ahkaoi ta'pechioi, ahpo wa'api nasiwasaapua, ahpo wa'api soopameripua tiameo.

²⁶ Satanasia ahpo wa'api utewarie aaata reemo ma'chipame enesaa, ahpo wa'apichi nasiwame puuua. Wa'a tiame enesaa, ¿ki ahpo wa'api me'yaka ihsiamepu? Ahpo wa'api merisaapua, ¿Aachin teeka teetotapua waikao ahpo yawichitua?

²⁷ Eemea no'ooi, Weseu utewarie no'o ma'chipame teewasoopua reemoo, ¿ihtana utewarie ma'chipame reemo, aamo na'naritoamea naaju? Puu aamo na'naritoao, Riosi utewarie ma'chipame enesoopua reemo ki Weseu utewarie, se'wi chaachapai no'o wenejina eemea.

²⁸ Nape no'oo Riosi Riosiwari utewarie puuyachame enesoopua reemoo, amochi ihsiamepua wa'a teesoo, aaata Riosi ye'karichi muitiamea.

²⁹ 'Ihji no'o reemo puuyaka ihsiaa, Riosi seepurawa puraka ihsiniamepua. Ki Satanasi purisaa teeme pahchao, ka'chi iika upameriai teemea aaatao Riosi ye'karichio. Nee. Aawataa ki ichikuetare aaata karichioopua, ki pahcha purisaopua kariwaemeeo. ¿Achini ihsika u'yetariapu aaata iinuwarao tisía inatewa iinueme enesoopua? Ka'chi iika u'yetariare ki purisaapua pahcha.

³⁰ 'Ki noochi tiamea ku'itokao, no'o seepurawapua. Ki no'owichio na'poamea, Riosi ye'karichi upapuameo, no'o chi'ripakiamepua, ki noochi e'enamichio.

³¹ 'Riosia, ahpo Riosiwari paaeria apochi oowe e'reka e'enekameopua, cheriwame puuua pu'kao. Nape aaata ki nakikameo ahpo Riosiwari paaewao, kiisi cheriwepuamepua pu'kao. Nape ahpo paaeriao ahpochi paparamoopua nakika, ihta ki kaaweruma iintorioipua pu'kao, yooma cheriwememeriipua pu'kao.

³² Riosia, no'o Tijoe Tijoeutukame na'aretioopua, cheriwemapua pu'kao pehjiio, nape ahpo Riosiwari chiia kiisi apochi uunarekameopua, kiisi cheriwemapua pu'kao, ahkasi ki wahjiamesi taawea, i'wa wehjoarichioi, Riosi weemera wehjoarichioi.

Ihta kuuua, taakerachi machiwamepua ihtana kuuukoo

(Ruuka 6:43-45)

³³ Eesusia simiteka masiteka ti'tijoeo ooweruopua tiameo, chaanekapua:

—Eemea aamo nokayaa, itapiti kuuu taakiameka tiamepua. Ka'karuma taakiamene esaa eemea, ka'karuma nokayame enema eemea. Nape ki ka'karuma taakiamene esaa eeme, ki ka'karuma enema eemea aamo yoorao. Ihtaoi kuuu taakiamene, taakiachi machiniamepua ihtanakoo, kaaweruma enesoo, ki kaaweruma enesoooi.

³⁴ ¡Eeme pa'pariserooo, sayawe ti'tijoeee, kiisi ka'karuma eemea! ¿Achini iika ka'karuma naewata eemea kiisi ka'karumakaio? ¿Ki nane'riame eemea aamo iikachi tahpítika ki ka'karuma e'ra, nayewamekopua?

³⁵ Kaaweruma tijeoa, ka'karuma ahpo iikachi e'ra, nayewamepua. Ki kaaweruma tijeoa, ahpo iikachi ki ka'karuma e'ra, nayewamepua.

³⁶ Pukaepa neee utewaeme aamo chaaniamepua, utewaeme aamo neesetomichioo, kiisi se'wika aamo masitemichioopua, ka'karumache. Wa'a te'teretomeri eemea, te'ta Riosi katewiachioopua taawechio, ahkasi nu'utioi ki kaawe chaachapa tiameo, tuumerichekopua.

³⁷ Te'ta Riosi katewiachio, yooma ihta aamo chaachaparia aamo noonowiria tiame katewemeriipua. Yooma ihta aamo noonowiria teteiwachi iintapaka, chanimapua aamoo kaawerumakoo, aamo ki kaaweruma enesooioopua. Waika kateweniachio, ahpo chaachaparichi wa'a kateweniachi chapisipuamepua waikao, ihta ki kaawe iintokame enesoo, kaaweruma iintokame enesooioopua, wa'a nane'repuame eemea.

Ti'tjoeri ki ka'karumaa, itapiti Riosi peenia ihsiwache tetewinarewa

(Marako 8:12; Ruuka 11:29-32)

³⁸ Waikao pukeri e'enakame ookapi pariseroa iyoteri ti'tijoea tiame, chaachapakapua Eesusio:

—Masitari, aamo itapiti peenia ihsiwache tetewinare teemea.

³⁹ Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Ehpiami ehpe taawechemi mochikame ti'tijoe ooweru tiamea, no'o peenia ihsi-wache tetewinariamepua, nape ihji ti'tijoeia, ki tetewitepuamepua wa'asi itapiti Riosi peenia ihsiwaeopua, naatiche tetewitepuame puuuu, Riosi iintoriachiche, ehkoriaami Oonasichi.

⁴⁰ Ehkoriaami Oonasia, kiiya paika taawe tukawari tiame weruma pawesochi topachi yasariaipua ko'kotiamero, ahkasi yo'yotiaopua eenechi ahjakame.

⁴¹ Niniwe ehkoriaami mochiriamea kateweniachi taawechio, Oonasi cheeria pichikekamea, Riosichi aamo wenejimapua, ki no'o pichikiopa Riosi paajutewaopua. Pichiwa aamo chaaniamenia, neeea aamo nayewiaa epeche ki nu'uti tiamerapua, ki ehkoriaami Oonasichitia.

⁴² Wa'achi iintomeripu yawichi oowitiameai, yomatiamete Tetuyachi weee yawichituka kahtiameai, Riosichi aamo wenejimeripua, te'ta Riosi katewiachio; puuu oowitiamea kai waapi siinka Riosichi paparakamekapa, ahkasi ehkoriaami Saromoni yawichi kahtiachisi eenakamekapa, Riosichi kaaweruma tuuyewari i'yasikao. Nape eemea pu'ka oowitiame iintoria noonoomitiooi, kiisioi no'o keepunariamepua, no'oo, aamo nayewiameo, epeche tisia werumakoipua, ki puuu Saromonichitia.

Achini ihsiameko na'arario

(Ruuka 11:24-26)

⁴³ Eesusia ti'tijoeiri simiteka nayewekaopua, chaanekapua pu'kao, nape wa'achitarichi naewakao, eee chaanekapua pu'kao:

—Aata tijoechi oowitiamechioi machenasaa na'araria, wahka oiyai wakiwechi ooruchiamio, tisia aiwaka ki tewakapa ahpo ohjoeka resipumiachio, erapame puuuu:

⁴⁴ “Ohso kaawe eenechi no'ramania, no'o yasariachi tijoechi.” Waikaopua eenechi ahpo yasariachi enasaapua tijoechio, kakupa ihpichitiachi enesoopua ahpo yasariachio, wa'a ohjoepamapua eenechio, ki Riosi Riosiwari enesoo wa'a ohjoemo.

⁴⁵ Nape eenechi wa'a enasopua ohjoemiao, oowisani yeeka enameripua wa'a ohjoemiao, epeche nanaarame ki ahpochitia. Wa'a ikitiaa ihji tijoea, epeche teeremeri ihjia apochio na'arario, ki pukerichitia. Wa'achi ikimeri ehpe taawechemi tisia nanaaramea, ki apochi yachatoka ohjoamea Riosi Riosiwario.

Eesusi yeeyera, poponira tiame

(Marako 3:31-35; Ruuka 8:19-21)

⁴⁶ Eesusio, iiweta yooremia ihsoiopua tijoe nayewekao, ma'chio, wa'a eenaria Eesusi yeeyeraa, Eesusi poponira ahjama pipinira tiame. Ihjia Eesusi ahjama nayewanariame eneriapua. Wa'a ajakoiopua pehji ma'chi, tamochi eenakapua aaata Eesusi tuuyemeri.

⁴⁷ Puuuu, chaanekapua Eesusio:

—Aamo yeeyea, aamo poponi aamo pipini ahjama weeramepua ma'chi, aamo ahjama nayewamia puuyeka.

⁴⁸ Nape Eesusia ahpo tuuyekameo, chaanekapua pu'kao:

—iAatanakamerajuarepu te'ta no'o yeeyea, te'ta no'o poponia pipinia tiame?

⁴⁹ Waikaopua ahpo masiterakamera ma'majoekao, cheekapua:

—iKi ihjikosapu no'o te'ta yeeyea, no'o te'ta poponia, no'o te'ta pipinia tiame?

⁵⁰ No'o te'ta tetejima, yooma aaata no'o Noono yorajera yooraka mochitoamera puuuu.

13

Itapiti wa'achitarichi nayewatiame

(Marako 4:1-9; Ruuka 8:4-8)

¹ Eesusia pu'ka wa'api taawechiopua, wa'a wa'api ta'pechiopua, yooreminia machenakaopua weruma neeroi maaniachimina yasipakapua, neerosuwe.

² Wa'aoi ki ookapi napawiriopa ti'tijoeio, pawekakerachi moenakapua waikao ti'tijoeiri nayewemiao, puuu ti'tijoea ooweru tiamea, pa'wesuwe itipikapua.

³ Wa'a yasipasaopua waikao, ki ookapi itapiti nayewekapua ti'tijoeio, itapiti wa'achitarichi, puuuu o'inekapua cheeka:

—Piriipi echayamea tiiriko echimia simiriataipua.

⁴ Nape echimiaopua, poowechi ruhjiteriataipua ookapi iimorio. Pu'kao tuchikia wa'a e'enakao, yooma pepeka ko'kariatapua pu'kao.

⁵ Wahjachi iimoria, tehteekachi ruhjiriataipua ki tunakame kahtiachi weee. Puuuai ikanati yaupariatapua yaupao, nape waitiamekopua weeeo,

⁶ taaa taipasoopua, ikanati wakipateriatapua pu'kao, ki teeresi naawatakamekopua pu'kao.

⁷ Puuu iimoria paikapichio, wehchaekachi ruhjiriataipua. Pu'kao wehchaa, yau-pakoipua weweripakao, wi'ropateka wakipateriatapua pu'kao.

⁸ Nape wahjachi iimori kaaweruma weeechi ruhjikamea, tísia kaawe taakeriatapua; ihji piiripi pahchiraa, piie siento pachitariatapua taakekao; wahjachi pahchiraa kaawe taakekamea tiame, paika weerewa pahchi taakeriatapua pipiripi pahchira iimori; epeche ki weeka taakekamea, piie weerewa aampa oosa mariki taakeriatapua, piiripi pahchiraa.

⁹ I'ka pahtenariamea, kaawe inataka i'yewa nakiyamepua.

Aatia wa'achitarichi nayewaniame
(Marako 4:10-12; Ruuka 8:9-10)

¹⁰ Waikao Eesusi masitewaraa, naaepaka iinatukekapua:

—¿Achinikai wa'achitarichi nayewekamua ti'tijoerio?

¹¹ Eesusia pu'kao, cheeka nehjiakapua:

—Eemea kiatiamepua pu'kao aamo nane'repuao, itapiti Riosi iinuekaopua aamowichioo, Riosi apoeo noriwi iinuekaopua pehjiio, nape aata ki no'o oowe e'rekache keepuamea, ka'ipua.

¹² Aaata Riosichi simiyame nane'renariamea, epeche nane'retepuamepua Riosieo, ahkasi ki ookapi Riosi oowe e'ria kiapuaopua. Nape aata oowera no'o na'arenareka keepuamea, kihta pahtewari kiapuaamepua; pu'kao, teesa ahpo pahteriaoi, u'yepuamepua.

¹³ Pukaepa ki Riosichi te'terenariameo, wa'achitarichi masitiamea pu'kao, pu'kao no'o keepuao, oowera ki pahteka itipimichioopua; ne'niao ki tetewika itipimichioopua, pahtewario.

¹⁴ Wa'a iikaopua ihji ti'tijoea, Isaia iyoterichi cheeriachitia ikiyamepua, ehkoriai Riosi nayewaturachi cheeriachitia; Riosia Isaiachi naewakaopua, cheeriaipua:

Nape ihji ti'tijoea keepuao, ki pahteka inamumeripua;

ihji ti'tijoea tetewaio, kiisi pahteka tetewimeripua.

¹⁵ Ihji ti'tijoea kiisi pahtenariamepua;

ihji ti'tijoea ahpo nakachio, to'peraamepua;

ihji puichiopua tiameo, kiisi pahteka tetewame enepakamepua.

Wa'a te'tiapa ihji ti'tijoea, Riosichi simiyameo, kiisiki pahteka tetewamepua, tetewai;

inamukai kiisi pahteka inamuamepua.

Ihji ti'tijoeri noochi e'enaka pahtekame enesoopua tiameo,

cheriwemii neeaa pu'kaoi, puhjekaopua tatakoriarao.

¹⁶ Eesusia simiteka naewakao, taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Nape eeme no'o pahtenariamea, te'ta kaawe te'terenariamepua Riosichio, no'o kaawe keepukamea masitiao, pahteka tetewinariamea pu'kao, pichikekamekapapua tiameo, noochi paparawao.

¹⁷ Ihjia tísia pichiwa tiamepua, muuwaeme ehkoriai Riosi nayewatukamea, ka'karuma enepakamea tiame, waika taawechiame mochiamea, tísia tetewinareka mochikaipua tiameo, i'ka ehpe no'o aamo tetewika mochikao, wa'atia wahjipakamepua ki no'o tetewika. I'kachi tísia inamunariame eneriaipua tiameo, i'ka ehpe taawechiame aamoo, aamo no'o keepuka mochitoao, nape wa'atia wahjipakame puuuu, ki no'o inamuka masitia.

Echayame nayewatiameo, ihtana masiteka cheeria Eesusio
(Marako 4:13-20; Ruuka 8:11-15)

¹⁸ Wa'a cheeka kajusaapa Eesusia, taamo chaanekapua:

—Ehpeo echayamechi simiyame aamo ma'chitemania. Kaawe keepumitiao eeme.

¹⁹ Puuu iimori poeochi ruhjikamea, Riosi kaaweruma tuuyewari puuuu, tijoe pee-waeme iikarachi echitiame. Riosi ye'karichi simiyame inamukaipua, ki pahtekamepua riaorósie u'yetiappua ahpo pahteriaoi, ahpo iikachi echitiameopua kaaweruma tuuyewari.

²⁰ Puuu tehteekachi ruhjikamea iimori, kaawe e'raka inamukamepua inamuao pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario,

²¹ nape ki pewatiame weritokamepua Riosichio, ki teeresi naawaekapa Riosichio; ikanati kokosa yooraka naanaritonipaopua, towayamepua Riosichi ahpo paparariao.

²² Puuu wehchaekachi echitiamea iimori, kaawe e'raka inamuamepua inamuao Riosi kaaweruma naawesario, nape tísia ahpo toomituwa inatapapua i'ka weeechi iintuameo, ahpo si'ritiamepua pu'kaeo. Yooma ahpo Riosichi simiyame ahpo masiteretiaopua, wa'a iikapapua pu'kao yooma toayamepua. Wa'a iikapa puuuu yooma Riosichi simiyame ahpo keepuriaopua penipaka, kihtawichio kaawe eenekame puuuu.

²³ Nape kaaweruma weeechi ruhjikamea iimori, puua pahteka inamukamepua pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario. Ihjia, ka'karuma weeka muuwewa iintomeripua Riosiwichioo, itapiti echitiame ki ookapi taakekamechitia. Ookapi ihji ti'tijoea, tiiriko muurara tisia muuwekameka teerekamepua, piiripi iimoriopua, piie weerewa aampa oosa mariki taakekamepua pipiripi pahchirakai, wahjachi ihji tiiriko iimoria, paika weerewa muuwekamepua pipiripi pahchirachioo muurekao; epeche wahjachi wa'asia, piie sienta pahchira pachitakamepua pipirepi muurara.

Ki kaaweruma to'ive tiirikochi

²⁴ Eesusia piirechi wa'achitarichi nayewekao, chaanekapua:

—Riosi ye'karichi mochipuamea, tiiriko iimori echitiameka ikiyamepua.

²⁵ Aata tijoe teekoraa kaaweruma iimori tiiriko echanurariataipua aho wasawachio, nape seepurawaa yoomahka kokochinioo, wa'a eenakao tukao, tiirikotui ki kaaweruma echeriatapua tiirikochio.

²⁶ Waikao ihji ki kaaweruma tiirikotuai tiiriko yaupariachio, wa'achi yaupaka weweripariatapua tiame.

²⁷ Waikao tiiriko ne'nemia enanioipua, pachitariatapu tiirikoapa, tiirikotuiapua tiame. Wa'a tiame tewakapa aho teeko tekipanakiamea, aho teeko ne'nemia siimpariatapua tuuyemia, aho teekochi ajasisaapua chaaneriataipua pu'kao: “¿Ki ka'karumakosa iimori taamo ki'yakamemua echipuawichioo? Tahpitika tiapu tiirikotuia tiirikochio, ¿aata wa'a tiarepua?”

²⁸ Waikao teekoraa chaaneriataipua: “Aa puua, aata no'o seepurawa iintoriapua, taamo echariao, tiirikotui ki kaaweruma pahchira ipasekao”, cheeriatapu teekoraa. Tekipanakiamea waikao chaachapariataipua: “¿Napotare teemea pu'kao?”, chaachapariataipua.

²⁹ Waikao teekoraa cheeka nehjariataipua: “Ka'i, wa'atia toipuapua pu'kaopua pehjo, tiiriko ahjama po'tamaoipu —cheeriatapu teekoraa—.

³⁰ Wa'atia toipuapua pu'kao pehjo, ahkasi tiiriko i'ipapuachisi. Ahkasi waika, naponuremania pu'kao, pu'ka tiirikotui, patuka purisa kosimania pu'kao, tiirikochi poanataapua —cheeriatapu teekoraa—. Tiiriko ki tiirikotuiiekachi i'ipatiameo, tiirijomachi katewemania pu'kao”, chaaneriataipua teekoraa aho tekipanakiao.

Wa'achi yoorapuame ti'tijoeai, Riosi katewiachi taawechi, asisoopua.

Wacherai pahchira wa'achitarichi nayewatiame

(Marako 4:30-32; Ruuka 13:18-19)

³¹ Eesusia i'ka wa'achitarichi nayewekaopua tiame, cheekapua tiame:

—Riosi ye'karia wacherai tewaniame kuu pahchiraka tiamepua.

³² Ihji wacherai kuu pahchiraa kiisi werumakaipua pahchira, ki nu'uti kuu weripamekaitepua, ahkasi tuchikiai muuwaeme ta'sotachi wa'a nu'nunti atowarachi. Wa'achitia Riosi ye'karichi mochimeria, ki nu'uti mehtamiitpua, ki ookapi enepakao.

Rewarurachitia wa'achitari

(Ruuka 13:20-21)

³³ Eesusia wa'a tiame taamo nayewesopua, piirechi wa'achitarichi taamo nayewakapua eee cheeka:

—Riosi ye'karichi nayewaniachio, Riosi kaaweruma tuuyewaria rewaruraka ihsiamepua. Aata oowitiame teesa rewarura yahcheka wesosoopua paatusio, rewaruraa yomachi muika weruma a'potiamepua paatusio. Wa'achitia Riosi tuuyewariai, yomachi wehjoarichi mu'ipaka tuuyetowatiaopua, ki nu'uti enepatiamepua Riosi ye'kario, Riosichi paparakameepua.

Aatia tiichipa Eesusi wa'achitarichi naewaria

(Marako 4:33-34)

³⁴ Eesusia yooma i'ka aho masiteria ti'tijoeio, wa'achitarichiche ahjae masitekapua pu'kao, ki wa'achitarichiopua, kihta.

³⁵ Ihji Eesusia wa'achitarichi naewaniamea, Riosi ehkoriai aho nayewaturachi cheetiamepua, waika taawechimio, cheeriaipua:

Wa'achitarichiche nayewema neeaa;

itapiti nayewatupua no'o noriwi teereriopua, ahkasi Riosi i'ka wehjoari mochiwachio, yahchiarichisi.

Eesusia to'ive wa'achitarichi nayewariao, ihtanako tuunapua

³⁶ Waikao Eesusi toisopua ti'tijoeio, wa'api karichi muiiapua waikao. Wa'a muiioopua teemea, iinatukekupua Eesusio:

—¿Aachin cheeka chanikamua to'iwe naewakao? Naane e'renare teemea Masitari.

³⁷ Waikao Eesusia taamo nehjiakapua cheeka:

—Puuu kaaweruma iimoria, Riosi kaaweruma tuuyewari echayame puuua, echayamea neeepua, Riosi Tijoe Tijoetukame.

³⁸ Waasa echiwachio, yomatiamo wehjoarichi ti'tijoeeri puuua. Puuu ka'karuma iimoria, ti'tijoe puuua Riosi ye'karichi mochitoame. Puuu ki kaaweruma to'iwea, ti'tijoeeri nanaarame puuua, ki Riosi ye'karichi mochimeri, Satanasi ijinuwarakapa.

³⁹ Puuu ki kaaweruma to'iwe echakamea, riaorósi puuua. I'paniamea, i'ka yomatiamo weee kajuyachi teeremeri puuua, te'ta Riosi katewiachi wa'asi. Puuu echitiame i'ipameria, tewekachi Riosi ku'iwari e'enameri puuua.

⁴⁰ Puuua ti'tijoeeri ki ka'karumaopua, to'iwe ki ka'karumachitiaopua, yooma patuka poanatasaoopua, ihpapaka na'ichi kosimapua pu'kao, ki teesa aiwaniachioopua. Wa'asa teeremerikapua i'ka yomatiamo wehjoari kajuyachioopua.

⁴¹ Nee Tijoe Tijoetukamea waikao, tewekachi mochikame no'o ku'iwaro, yomatiamo wehjoarichi uhjuramania, no'o ye'karichi ki ka'karuma ti'tijoeeri wa'a mochikameo, yooma puuyanamichioopua, ti'tijoeeri ka'karuma tatakoritameopua.

⁴² Wa'a ikisaopua, yooma pu'ka nanaarame aaata tatakoritameopua tiameo, na'ichi ih-papamapua ooronachi. Wa'ao puuua, tisia aiwameripua tajakao, tisia naarakomeripua tisia aiwapao; kiisi anachapa aiwakaopua wa'ao, tahpitika chanimapua taamera ki'sukao, ki teesa tiame aiwapa puuua Riosi kokosario.

⁴³ Waikao Riosi te'ta weruma katewiachi u'matosoopua, yooma ti'tijoea ooweruaiopua tiamea, Riosi te'ta nakiyachitia noonowikamea, yooma te'ta Riosie piipatetiamea, tisiwa kaawe erakomeri puuua, taaachitia peenia tiame tajayamechitia, no'o ahjama mochikapapua no'o Noono ye'karichio. Epeche pahtenariame enesaa yooma aamo no'o nayeweria, tisia kaawe inataka i'yepuapua pu'kao, tisia pahtewari nakimerikopua aamo, aamo masiteka ohjochioopua.

Wehtere inasotiamo toomi wa'achitarichi nayewatiame

⁴⁴ Pu'ka to'iwe ki kaaweruma wa'achitarichi nayewaka kajusaapua, eee taamo chaanekapua ahpo ajawariao:

—Riosi ye'karia, weee toomi majitiame tisia nateyame iinuemeka tiamepua. Aaata nane'resaapua tisia nateyamekopua pu'ka weeeo, ahpo ta'pe no'rakaopua, yooma nehjimapua ahpo iinuekao, ahkasi ahpo kariwaoipua tiame. Pu'ka nejisaapua pu'ka toomitutiameopua, pu'ka toomitutiame i'toka siimapua, pu'ka tisia nateyame weee ahjae tarimiaopua. Pu'ka weee tarisaopua, tisia kaawe eramapua waikao, ahpo tarariachi yasakao. Wa'achi iintomeri aaataa, ki teesa te'ta nateyamechitia tetewamea, Riosi ye'karichi yasiwao. Te'ta Riosi chiia e'weka yasitoma puuua, Riosi ye'karichi ahpo yasipoa reesisepuawichioopua.

Perera ki teesa nateyame nayewaniame

⁴⁵ Eesusia weee wehtere toomichi simiyame kajusaapua nayewakao, chaanekapua taamoo:

—Riosi ye'karia, perera ki teesa nateyamechitia tiamepua. Aaata perera tarayame,

⁴⁶ perera tisia nateyame tewisaa, ahkasi yooma ahpo iinueka toomichi nehjisaopua, tarimeripua pu'kao. Wa'achitia aaata tijoea oowitiameai, tisia nateyamechitia tetewikameapua Riosi ye'kario itapiti pererachitiao, yooma Riosi ahpo nuuria yooraka yasitoma puuua, Riosi ye'karichi yasipoa kiapuawichioopua. Wa'a tiame inatari masitemitia eemea, ahkai aamo masitiachiamio.

Sochichaira wa'achitari

⁴⁷ Perera wa'achitaka nayewasaopua, sochichaira wa'achitarichi taamo nayewekapua, eee cheeka:

—Riosi ye'karichi muimeria, sochichairae pa'wechi chapiwameka ikiniamepua. Yooma ka'karuma so'chi, ki ka'karuma ahjama tiame chapisaopua,

⁴⁸ suuwerachi upasaopua, poanataka uuka ka'karumarao, ihpaniamepua ki ka'karumao. Yooma ka'karuma uusaopua, weruma waarichi toaniamepua.

⁴⁹ Wa'achi ikipuamepua, i'ka wehjoari kajuyachioopua. Waika taawechio yomatiamo wehjoarichi ti'tijoe ooweruopua tiameo, Riosi ku'iwari tewekachi e'enakamea, yooma ka'karumara uusaopua,

⁵⁰ ki ka'karumao na'ichi ihpapamapua pu'kao ooronachi, wa'ao tisia naarakomiachio, na'ie tajaka ki anachapaopua, tahpitika cheemeripua taamera ki'sukao, tisia kokosa tiame aiwakaopua.

Oochetiame masitewa, weemera masitewa tiame

⁵¹ Wa'a cheesaapua Eesusia, taamo iinatukekapua ahpo ajawariao:

—¿Pahteka inamakame eeme i'ka no'o cheeriao?

—Eje'e —chaachapakapu teemea.

⁵² Waikao Eesusia ki ka'karuma toiwamechi simiyame taamo nayewekapua, piirechi wa'achitarichi. Puuua pu'ka wa'achitarichio, eee taamo chaanekapua:

—Aaata Riosi ye'karichi tiame masitiamea, aaata kariwaamechitia tiamepua, ahpo ijinuwa to'wachi ka'karumache poanataka uuyamechitia, ki ka'karumao ki uuka. Wa'achitia Riosi kaaweruma tuuyewari ma'masitariai, poanatameripua oochetiame Moisetaru masiteria nokiwameopua, Riosichi te'tereretiao, weemera Eesusi masitiachitia, te'terepuawichioopua, pu'kakamera masitemeri Riosichi simiyame ma'masitaria, oochetiame Riosichi te'tereretiao, toaka.

Eesusia ahpo weripariachi eenani

(Marako 6:1-6; Ruuka 4:16-30)

⁵³ Eesusia kajusaapa yooma pu'ka wa'achitarichi taamo nayewekao, wa'a Ooriwo roomosachio, wa'a chaachapaka taamo masitenurakapua, ahkai taamo masiteka ohjoachioopua. Waikao Ooriwo roomosachi o'inia, Eesusi nu'utikai weripariachi, nonoratiapua Kapenau tewaniachi.

⁵⁴ Eesusia Kapenau ajasitioopua, wa'a napawikarichi pakikapua, i'isaeri napawikarichi. Wa'a masitekapua waikao weesa, senepi taawechi. Wa'a napawikarichi nanapawiamea, tisia peenia erakokaopua, chaachapakapua ahpo:

—¿Akatia penipakamejoarepua, ahpo tisia peenewariopua, ahpo tisia peenia ih-siaopua tiame?

⁵⁵ ¿Ki ihjipu tijoe, i'wa mochiwachi ma're sipaka itapiti neteyame, taanara? ¿Ki Maaria tewaniamepu yeeyeraa ihji? ¿Ki puu poponirapu Saantiaoa Oosea tiame, Siimonia Uurasia tiame?

⁵⁶ ¿Ki i'wa ohjoepu pipinirai, i'wa taamo mochikachi? ¿Achini ihsika tisia machiyame enepariarepu?

⁵⁷ Pukaepa Eesusia ki ahpo yoorenariopao e'wekao, chaanekapua pu'kao:

—Riosi nayewatuamea, yomachi kaawe tetewiniamepua, nape te'ta ahpo mochiwachiopua, ka'i.

⁵⁸ Ki apochi pichikiopa wa'a ti'tjoerio, paikapi ki weeka peenia ihsiwa wa'api ihsikapua wa'ao.

14

Waani Paatori mukuria

(Marako 6:14-29; Ruuka 9:7-9)

¹ Pu'ka taawechiamio Eeroreo, Arireasi yawichikoio, tisia peenia ihsiamie inamukapapua Eesusio,

² Eerorea cheeriapua ahpo nuurewao:

—Puuu Eesusia, Waanitaru puuua eenechi ahjakame, weruma utewari yahchaka eenakame. Pukaepa peenia ihsika oiayamepua —cheere Eerorea.

³ Eerorea me'yakamekapapua Waanio, eenechi oijenakame maaeriapua, apoe kaarenae o'yaeka yahchakamekapapua karichio. Eerorea wa'a iintokame Waanio, i'ka Waanio ahpo wenejika naewakopa, kiisi kaawe iintorio tuukaopua Riosichio, ahpo pa'chi uupira ahjama neewikaopua. Eeriepa Eerore pa'chira eneriaipua, Eeria kuunaraa.

⁴ Waania chaaneriaipua Eeroreo:

—Muuua aamo pa'chi uupira uupitariapao, kiisi yoorekamemua Riosio, tisia tatakori-kamemua Riosichio.

⁵ Eerorea pukaepa waika taawechiami merimo o'rariaipua Waanio, nape ki me'yariaipua pehio, majawiapa Waanimina ti'tjoerioopua, Riosi nayewaturachitia tetewameopua.

⁶ Nape Eerore paamupari paamuachiopua pahkochio, ahpo piisimarara machenasoopua yawimia yooma paajutetiame mochikachioopua tetewachi, tisia pu'serekaopua ahpo piisimarao, u'matome chaacharepua tisia teekupakao.

⁷ Pukaepa ahpo piisimaraopua, chaanerepua:

—Nee, ihtaoi no'o itanekooio, aamo kiamache neeea, kiisi wihtuka chiimania.

⁸ Waikao piisimarara ahpo yeeye cheerewachio, chaanerepua Eeroreo:

—Waani Paatori merisa no'o kiamitia naaju, pehtorichi yachasa mo'orao —chaanerepua Eeroreo.

⁹ Waikao Eerore yawichia wa'a chiiame yoomae inamutiapao, yuwesiparepua erapakao: "Ki wa'a cheeme teeriinia naaju." Nape Eerorea yooma aho paajuteria tetewachi wa'a iintomo tuukapao, kiisi wa'a iintomo e'raipua, wa'a iintoriapua.

¹⁰ Waikao Eerorea yeetepatiame yahchaipua Waanio kaarenae o'yaekao, mo'ora tepunasa u'yepanurarepua, itapitichi oowatoka.

¹¹ Waikaopu piisimararaa pu'ka u'yepatiao, aho yeeye ki'yarepua.

¹² Wa'a iintosoopua Eeroreo Waanio, wa'a e'enaka Waani na'naritoamea meritiachio, i'ka weerewara i'tokao, wetemajirepua. Wa'a noonoisaapua, Eesusi tuuyemia siimparepua.

Mariki miiri ko'kotena Eesusia

(Marako 6:30-44; Ruuka 9:10-17; Waani 6:1-14)

¹³ Eesusia Waani ikiria nane'resapao, tisia yuwesipakaopua poanachi siimo orapakapua piineri tiachi. Waikao pawekakerachi moenasapua, pukachi simitiapua. Nape ti'tijoea nane'rekapao, muuwaeme na'naritoriapua pa'we suuwerachikoopua ma'chi, ahkai yooma mochiwachiami aho yeetopasikao, muuwaeme enepasiriapua.

¹⁴ Eesusi tekimiachi asisaapua, ki ookapi muuwekame mochiriapua wa'ao, ti'tijoei. Waikaopua wa'a noonowiriame tewakapaopua, tisia tesiwa e'repakapua pu'kao, wa'a erapakapua, yooma kokoriame u'pariaopua, sautekapua.

¹⁵ Aari enepasooa wa'ao, teeme Eesusi ajawariaa Eesusi naaepakao, chaanekapua pu'kao:

—Paamira, ariwatonapa wa'asi, mehka ki'tiachi mochiwachi i'wao. ¿Ki kaawe ohjoere ti'tijoeapa nonoraputia, aapoe kooame i'yamichiopua mochiwachiamio?

¹⁶ Nape Eesusia taamo chaanekapua:

—Ka'i, ki nonoramierinia pu'kao. Eeme wa'api ko'kotemeripua pu'kao.

¹⁷ Waikao teemea Eesusi masiteraa, chaachapakapua:

—Nape teemea, mariki paani wa'api itipitiamepua, ooka so'chi tiame.

¹⁸ Waikao Eesusia taamo chaanekapua:

—Ehsoo, no'o u'yepaopua pu'kao.

¹⁹ Wa'a cheesapa Eesusia, wehchi mochipanurakapua ti'tijoeo ooweru tiameopua, paachi. Waikaopua, pu'ka mariki paani uusaopua ooka so'chiopua tiameo, te'pa ne'nepaka cheriwema kiasaopua aho Noonoo, taamo ki'yakapua pu'kao, taamoo naachutamichiopua. Wa'a ikitiaapua yooma ti'tijoei naachutekapua.

²⁰ Waikao yooma ahka ko'kakapua ahkasi poposaniachisi. Ehjepao ko'kotiamie soparakameo, oosa mariki aampa ooka weeweruma waari na'poatiapua pehji, chi'wapame.

²¹ Wa'a ko'kakame ti'tijoea, mariki miirikapua, ki ihtetaka ooweruopua kukuchioipua tiame.

Nerojampa ihtoria Eesusi

(Marako 6:45-52; Waani 6:16-21)

²² Waikao pu'ka muuwari ko'kotesaopua Eesusia, taamo paonamina uhjurakapua pa'wechio, pawekakerachi taamo mo'moenapuka. Wa'a taamo uhjurasapua apoeo, ti'tijoe nonorapuka itipikapua pehjo.

²³ Yooma nonorapusaapa Eesusia ti'tijoeio, teewi kaawitiachite akipariapua aho Noonoo ahjama nayewamia. Tukapasipoiopua pehjo, iiweta wa'a ihsiriapua piineri.

²⁴ Wa'a keenakoopua teeme masiteraa, paaomi nokisiniapua wa'asi. Nape tisia ekayopao, tisia pe'kosiopua pa'weopua tiameo, tehki nokisiapua wa'apoo.

²⁵ Marikarowaopua Eesusia, taamo nokisiachipo eenakapua nerojampa weritoka.

²⁶ I'kao nerojampa weritopao, tisia majakao chaachapatiapua:

—i'Wéiii, naayuripu puua!

²⁷ Nape Eesusia taamo sisinamukao, taamo chaanekapua:

—i'Ka'te majakoo, oisa erapasa! i'Ka'te tahpitika erakoo!

²⁸ Waikao Peeroa sisinamukapua tiame:

—i'Paamiraaa, pichiwa Eesusi enesaa no'o Paamira, nerojampa weritoka no'o aamo natepatemitiapuaaa!

²⁹ —i'E'esaaa iiyetasao wa'anaaa! —chaanekapu Eesusia.

Waikao Peeroa pawekakerachi o'inia niipakao, nerojampa o'inekapua simika, Eesusi natepamia.

³⁰ Nape Peero nerojampa ihtoaiopua tisia ekayopao, tahpitika erapakapua piwiteme teetoapa. Waikao sisinamukapua Eesusio, cheeka:

—i'Yaapitiii, no'o ku'isaaa! —cheeka sisinamukapua.

³¹ Waikao Eesusia, Peero inisiachi asikaopua, ikanati sekachi chapitokapua, chaanekapua Peeroo:

—¿Kiisi noochi paparame muuua teesaoi? ¿Achini iika wekakame muuua noochi paparao?

³² Wa'a cheesoopua Eesusio, wa'a pawekakerachi moenasacheopua Eesusia, teewetekapua tisia ekayao.

³³ Eesusio teewetesoopua eekao, teeme pawekakerachi mochikamea, chopokorieka ajapekao Eesusio tisia iyorikao, chaanekapua Eesusio:

—Muuua pichiwa tewekachi o'inia eenakamepua, Riosi weeechi eenaka Tijoe Tijoe-tukame.

Eesusia, Eenesare mochikame yachapateka kokoriame
(Marako 6:53-56)

³⁴ Wa'a neerochi paonasaapua teemea, Eenesare weeechi tetekitiapua.

³⁵ Waikao wa'a ohjoemea Eesusikoopua wa'a eenakameo, muuwaeme u'yepatiapua kokoriame.

³⁶ Eesusio tesiwa chaachapopa, ahpo wisasori suuwerachioi ihchepapua itanekapua. Wa'ao waikao, yooma Eesusi wisasoriwachi ihchepakamea, saukame nonorakapua ahpo ta'pechiamio.

15

Itapiti taamo eiwepua ohchorewapa ikitewa
(Marako 7:1-23)

¹ Ookapi Eerusareni e'enakame parisero ti'tijoea, ookapi iyoteri ti'tijoeapua tiamea wa'achi e'enakame, Eesusi naaepaka iinatukekapua:

² —¿Achlinikai ki paanikosa koayame aamo masiteraa, taamo pa'pamiratuameo masitiachitia?

³ Wa'a chaanetiapao Eesusia tiame, iinatukekapua pu'kao:

—¿Achlinikai eemea aamo pa'pamiratuamekamera nokaya, inatamepua yoorepuameo, ki Riosi nuurari yoorepuamekamera?

⁴ Riosi nuuraria eee chiamepua: “Yooreka yasitopuapua aamo yayawao; ki yooreka yasitokamea pu'kao, mukimachepua.”

⁵ Nape eemea chaachapamepua aaatao, ahpo yayawao chaachapamichiopua: “Yooma no'o iinuekao Riosichewichiopua, wa'a tiipaa neeea ka'chi iika aamo ku'imetenia.”

⁶ Wa'a chaachapakao eemea, wehchi ipaka tetewame eemea Riosi nuurari iyoriwao, aamoe wa'apiche nokiwa yoorepuawichiopua na'naritoka.

⁷ Eemea, i“wisikuarikamera erakoai”!, chaachapamepua aamo masitiao. Wa'a aamo nokimiao, ma'chiame cheeriai Riosia, ehkoriaami Isaia iyoterichiopua, eee cheeriaopua:

⁸ Ihji mochiwaria no'o kaawe chaachapanipua chaachapao, nape oowera chuwaeché,

nape ahpo iikachiopua kai waapi mochikai chaachapamepua noochio.

⁹ Puuua wa'a nokayamea, kihta no'o iyoriwa nokayamepua, oowera ti'tijoeche nokaya masitiamepua,

ki Riosichi eename nokipua.

¹⁰ Pu'ka kajusaapa naewekao Eesusia, ahpo wapichuri ajapanuresaopua ti'tijoeo ooweroopua tiameo, yoomahka taamoo, chaanekapua:

—Pahteka inamumitiapua i'kao:

¹¹ Aaata chu'wachipo rupituniamea, kihta ki kaaweruma chuhkiamepua aaatao; aaata chu'wachi chiia machenakamera, na'atamepua pu'ka aaatao, tatakoriwatekao.

¹² Neipa taamoche ahjama kahtioi Eesusio, teeme masiteraa chaaneka iinatukekapua Eesusio:

—¿Nane'rekamua pariseroo, aamo wa'a chaanesoo, nekamuka inamurio?

¹³ Nape Eesusia cheeka nehjiakapua:

—Pe'yachipua. Yooma puuu ki no'o Noono ahpowichio uuriao, ihpapameripua, itapiti to'iwe ki ahpo echariachitia, po'tanaka ihpapaniamechitia.

¹⁴ Ka'te pichikemitia eemea pu'ka parisero ti'tijoe masitiaoopua. Puuua ki mamachiriai, aaata tukapachi ohjoameo, neesetoka panitonariamepua. Wa'a te'tiamea aaata panitoaiopua wichipasaa, wichipatemapua tiame ahpo panitoaai.

¹⁵ Waikao Peeroa chaanekapua Eesusio:

—Kaawe taamo tuuyeomua pu'kao, chu'wachi machenamechi simiyameopua, aamo naewariaopua.

¹⁶ Nape Eesusia taamo chaanekapua:

—¿Naakona iiweta ki pahtiame eemea pehji?

¹⁷ ¿Ki nane'rena eemea yooma chu'wachi rupituniameo, topachi eenamekopua, wa'a ikisaopua eenechi machenamekopua weerewachio?

¹⁸ Nape chu'wachi machenamea taamo nayewa, iikachi eenamepua, puuukamerapua taamo na'aratiamea.

¹⁹ Ihji na'arari itapiti, tijoe iikachi o'inia machenakamea ihjipua: ki kaaweruma e'raniamera, tijoe ko'inarewa, suwepori nokinarewa, ooweru ikotuwa eraniame, ichikonarewa, wihtunarewa eraniame, na'ara chaninarewa.

²⁰ Yooma puuupua ti'tijoerio ki ka'kaweruma enepatiamea; puuu ki paanikosa koi'wamea, kihta na'ara ikiwamepua iikachio.

*Piiripi seenu oowitiame, Eesusichi paparakame
(Marako 7:24-30)*

²¹ Neipa wa'a o'inia puuyasaapua Eesusi ahjamao, Tiiro weechiami e'enatiapua Siironi weechi tiame.

²² Wa'ao piiripi oowitiame Kaanani weechi ohjoemea, Eesusi sisinamukapua:

—¿Paamira, ehkoriaami Raawitaru oochiwaraa, no'o tesiwa e'remitia muuuuaa! ¿Reemoikamekapu no'o kuteweee!

²³ Nape Eesusio kihta nehjiakopa pu'kao, teeme masiteraa, naaepaka utewaeme terijerakapua pu'kao:

—Paamira, ¿achinikai ki te'yanimua pu'ka oowitiame aamo pukamina kichiwa cheesiameo?

²⁴ Nape Eesusia taamo nehjiakapua chaaneka:

—No'o Noonoa, isaeri mochikamechiche no'o uhjurakamepua, apochi simiyame tuuyemichio, wa'ao po'wa wewekakamechitia, te'teriamiakopa.

²⁵ Nape puuu oowitiamea, Eesusi ihsiachi ahsesaopua, tisia ahpo tesiwa cheeka ahpo sautejerakao, chaanekapua Eesusio:

—Paamira, taamo cheriwemitiapua no'o kutewe yachapatekao.

²⁶ Nape Eesusia chaanekapua:

—Ki kaawe iintomaoui neea aamo ku'isaa, no'o Noonoeo no'o tetejimarichikamera uhjuratiamekapa pahcha, ku'imichiopua pu'kao. Kiisi kaawepu kukuchi ko'komioa, u'yesa chuhchuri kianiaapua pahchao.

²⁷ Wa'a chaanetiapa oowitiamea, nehjiakapua:

—Wa'atepua tiaao, nape chuhchuriai meesatere ruhjikameo, koayamepua.

²⁸ Wa'a chiiopa oowitiameo, chaanekapua Eesusia:

—¿Ai muuuu, tisia paparamemua noochio! Muuuu noochi paparakapao, te'ta aamo itayachitia ikimamua.

Wa'a cheesoche Eesusiopua, saukame itipiriapu puuu kuteweraa.

Eesusia muuwaeme yachapatena kokoriame

²⁹ Eesusia Tiiro weechi machenasaapua, Arirea e'enatiapua pa'wechi. Wa'a pa'wesuweo, suuwerachitetu uumatotiapua. Wa'atetu nokisinioio roomosachite mo'moenatiopua, yasipaka Eesusia.

³⁰ Wa'aoi muuwaeme napawikapua ti'tijoe ooweru tiame, chookopakame kokoriame u'yepaka, ki mamachiriame u'yepaka, rojomika ohjoame, ti'tijoe ni'o ooweru no'oopua tiameo, wahjachi ki ookapi itapiti kokoreniamie tiame. Yooma pu'kao Eesusi chokichi upatioopua, Eesusia yooma sautekopa pu'kao.

³¹ Wa'a iintokopao Eesusio, ni'oo nayewatioopua, rojomio kaawe ohjotetioopua, chookopakameo sautetioopua, ki mamachiriameo tetewitetioopua tiameo, wa'a napawikame muuwarua, ki nu'uti kaawe erakoapua Riosio, tisia peenia Riosioa Eesusio, isaeri Riosiwachio.

Eesusia, naao miiri ti'tijoeri ko'kotena

(Marako 8:1-10)

³² Eesusia ahpo kahtiachi taamo paaesapao masiterao, chaanekapua:

—Tisia tesiwe e'renania i'ka ti'tijoerio, i'ka muuwari taamo ahjama nokayameopua, paika taawe i'toamekopaopua, kiisi iinueka koameo. Ki wa'atia uhjuranarenia i'kao, ki ko'kotesao, toore wahjipamerikopua wahka pooechi nokisiaiopua.

³³ Waikao teeme Eesusi masiteraa chaachapakapua:

—¿Nape aatia nokaka tewitare teemea koameo, i'wa kai waapi ki tijoeekachio, ki ookapi ti'tijoewichio ko'kotepuawichio?

³⁴ Eesusia waikao iinatukekapua ahpo masiterao:

—¿Ihkina paani to'ame eemeapa?

—Oowisani paani wa'api, ookapi nu'nunti so'chi tiame —chaachapaka teemea.

³⁵ Waikao Eesusia yooma ti'tijoeio, wehchi mochipanurekapua.

³⁶ Wa'a cheesaapua oowisani paani uusaopua ookapi so'chiopua tiame, te'pa ne'nepaka cheriwema kiasaopua ahpo Noonoo, chi'wanasa ki'yakapua taamoo masiterao. Waikao teemea masiteraa, ahkasi yooma ahsepachisi naachuteka teemea, pu'ka muuwariopua.

³⁷ Ihija yooma ahsepari poposatioopua. Ko'kotiname soparakamea, oowisani weeweruma waari pochiwatiapua, yooma chi'wapameopua soparakame.

³⁸ Kehki wa'a ko'kotinamea, naao miirikapua ti'tijoe, ki ihtetakaopua ooweruopua kukuchioi.

³⁹ Neipao Eesusia nonorapuso muuwario, pawekakerachi mooenatiapua waikao. Pukachi mo'moenasaopua, Makarani weeechi siimpatiapua.

16

Pariseroa saruseoa tiame, Eesusi peenia ihsiwa itani

(Marako 8:11-13; Ruuka 12:54-56)

¹ Parisero ti'tijoea, saruseo ti'tijoea tiame, Eesusi ne'nemia e'enariaipua, oowera Eesusi peenia ihsiwa teewinaria. Puuu oowera itapiti ki kaawe iintowachi chapinariapao, chaanekapua Eesusio:

—Riosi peenia ihsiwa taamo tetewitepuapua, wa'a aamo iintoomua, nane'reme teemea, pichiwa tewekachi eenamekoopua.

² Nape Eesusia chaanekapua pu'kao:

—¿Achinikai epeche tiame tetewinare eemea no'oo naania ihsiwao, tisia machika tetewameko tuuyameai itapiti uurapario, ariyachi sehtanasipasoopua tewekachio, kaaweruma ma'chirepamio tuuyameai,

³ eemea, cherayachitepa sehtanasipasooi ki nu'uti yukimio tuuyameai tiame? Yooma pu'ka uurapari machika tetewameai eemea, ¿kiisi machika tetewame eemea, ehpiami no'o naania teetooa no'o yoorao, ihtana ikipuame ohjoare ehpe taawechiamio?

⁴ Ehpe taawechiami ki ka'karuma ti'tijoei ki Riosi yooreka mochitoamea, no'o peenia ihsiwachee nane'renariamepua no'o aatanatawao; nape eemea ki tetewitepuamepua wa'asio, no'o peenia ihsiwae no'o aatanatawao, no'o ikimiache tetewitepuamepua no'o aatanatao, puuu enemeripua no'o naanatiwatamea. Puuu no'o ikimiaa, ehkoriaami Oonasi ikiriachitia teeremeri, pu'kao, ki nu'nuti so'chie ko'kotiaio, simiteriamechitiaopua ahjakao.

Wa'a cheesoopua Eesusio, uumatotiapua wa'ao.

Parisero masitewara rewarurachitia ihsiame

(Marako 8:14-21)

⁵ Paonamina pa'wechi ajasitioopua Eesusia, taamoo ki uparioiopua nutuka, paani ki rewarurachiti simiyame taamo nayewekapua.

⁶ Pu'kachi wa'achitarichio, taamo chaanekapua:

—Nee, kaawe aamo inateka ohjopuapua parisero rewarurawarachio, saruseo rewarurachioopua tiameo, yoomachi paatusichi mu'ipameka nokayamechioopua.

⁷ Rewarura nayewatioopua, taamo nutuka ki u'pario ijinatempa teemea. Waikao taamoo, chaachapaka teemea:

—¡Aa e'enone, natakepare teemea nutuka! ¿Ihtana noonoita teemea ehpeo?

⁸ Waikao Eesusia taamo wa'a chaachapame inamukapao, chaanekapua taamoo:

—Ai eeme, ¿kiisi oowe erakoame eemea noochio? ¿Achinikai paani nutuka no'o nayeo erakoame eemea, aamo nutuka natakeparia?

⁹ ¿Kiisi pusakona eemea no'oo aatanakoo? ¿Ki inatepame eemea no'oo, mariki paanieo mariki miiri ti'tijoe ko'koterio, ki ihtetaka ooweruo kukuchioopua tiaméo, kehkina weeweruma waari popochiame na'poatiamekoopua soparakameó?

¹⁰ ¿Ki inatepani eemea neipamioi wa'achi no'o iintorioopua, oowisani paanieoioopua tiame, naao miiri ti'tijoe no'o ko'koterioopua tiame, wa'a soparakameopua kehkina weeweruma waari apechunatiopua?

¹¹ ¿Ki nane'reka inamukame eemea, no'o rewarura naewakoio, pariserochi simiyameo saruseochioopua tiameo, ki paani rewarurara no'o nayewaka cheerioopua?

¹² Ahkasi waika wa'a chioopa, inateparepua Eesusio ki rewarura nayewaka cheerioopua, pa'akachioopua. Parisero masitewakamera naewaka cheerioopua, saruseopua tiame, ki paanikamera rewarurara.

Peeroa Eesusiko tuunapua Riosie Weratiameo

(Marako 8:27-30; Ruuka 9:18-21)

¹³ Makarani weechi puuyasaopua, Sesareami e'enaka teemea, Iiripo yawichi ye'karichi. Wa'ami ohjonioio, taamo aho masitiao, iinatukeka Eesusia:

—¿Aatanako no'oko tuuna ti'tijperia, no'oo Tijoe Tijoetukameo?

¹⁴ Teemea chaaneka nehjiakapua pu'kao:

—Ookapi ti'tijoea, Waani Paatoriko aamo tuunapua; wahjachi ti'tijoea, ehkoriaami Eeria aamo maayamepua; epeche wahjachia, ehkoriaami Eremiako tuuyamepua aamoo; epeche wahjachia pehji, aaata piirechi ehkoriaami Riosi nayewatukame maaenapua.

¹⁵ —¿Eemepe, aatanako no'o tuuna eemea? —chaanekapua taamoo.

¹⁶ Siimoni Peeroa, nehjiakao chaanekapua:

—Neeea aamoo, Riosie Weratiamekotipua, Riosi te'ta ahjarichi eename.

¹⁷ Waikao Eesusia, chaanekapua Peeroo:

—Wa'a e'ramekapa muuuu, tísia kaawe yorapuame muuu Siimonia, Oonasi taanaraa. Ki aaata amochi iintokamepua, aamo wa'a tiame inatatekapua, no'o Noonokamera iintokamepua wa'a eratekao, apoe te'pa kahtiamera.

¹⁸ Wa'a cheeriopua aamoo no'oo, Peero teewa aamo yahchiamene neeea, e'pe, cheeka chaniwame. Peero aamo teewame neeea, pu'ka aamo noochi simiyame cheeriao, e'pechitia pewatiamekopa. Pu'ka e'pechio neeea, yooma noochi paparakame wa'a mochiwama neeea, no'o tewekachi tiopachio, ki teteiwame pusieopua. Wa'a no'o tiopachi mochikame ti'tijoeo ooweruopua tiameo, aaataai ki no'o u'yemapua, te'ta mukiwari utewarirai apoe Satanasia.

¹⁹ Aamoonia Peeroo, aaata yeetapura ki'yamechitia Riosi ye'karichiopua, muiniame. Puuu yeetapura no'o aamo kiamiaa, no'o aamo aatanakoo cheeriopua. Pukae aaata Riosi ye'karichi pakinariameo, pu'kae aamo wahjopurae reesisemerimua pakimichioo, aaata aamochitia no'o aatanakoo ma'chitame enesoo; nape aaata ki aamo cheerichitia ma'chitakameopua no'o aatanakoo, ki reesisemerimua pu'kao, Riosi ye'karichi pakimichioo.

²⁰ Wa'a cheesaopua Eesusia, utewaeme taamo chaanekapua aho masiterao, kiisi tuumichiopua ahpo, Riosichi aho eenamekoopapua, Tijoe Tijoetukao, ehkoriaami o'inia Meesia tewaniame.

Eesusia mukimio tuunapua

(Marako 8:31–9:1; Ruuka 9:22–27)

²¹ Waika o'inia Eesusia Eerusareni enasaopua, tísia aiwamio tuutuwisikapua, yooma wa'a Eerusareni isaeri pa'pamiratuameopua, pukaeo, ki teesa aho aiwatepuameko tuukapua, ahkasi mukiwachisi aho aiwatewachisi, nape meritaiopua, paika taaweichi oijenamio tuukapua eenechio.

²² Waikao Peeroa kiisi inamunariapao Eesusi chiiiao, poanachi i'tokaopua te'ya cheekao, chaanekapua:

—¿Kiisi mukimerimua! ¿Riosiai kiisi wa'a aamo ikijeramepua!

²³ Nape Eesusia ku'rikao, chaanekapua Peeroo:

—Waamiami se'wisa noochio. Satanasi muuuu wa'a chiiapao. ¿Ki no'o Noono Riosie ikia itipimeriche tuutiame, eerinatame muuuu? Puuu wa'a chaniwamea, oowera tijoechitia inataka chaniwame puuuu, kiisi Riosi inata.

²⁴ Wa'a chaanesaapua Peeroo Eesusia, eee cheeka masitekapua masiterao:

—Aaata noochi paparaka no'o na'naritonariamea, aiwaka aho yasitomia eramete puuuu, ki ta'iriache aho yasitopo inataka.

²⁵ Aaata ki aiwanariamea noochi paparawachioo, ki uumapua weemera ahjario, ki pichiwarikapa puuuu noochio, aho paparao. Nape ki seewiamea aho aiwamiao noochio, kiapuame puuuu weemera ahjario, pichiwaka noochi paparakamekapua.

²⁶ ¿Ihtatia kaawe enetapu tijoea, ki ookapi paarasatekapua toomio, ki uumeri teersaapua weemera ahjario? ¿Kehkina toomi aamo ahsepamia maaena eemea, weemera ahjari taripua, tariniame enesoopua?

²⁷ ¿Aachin teeretapu naaju puuu ki weemera ahjari iinuemea, no'o Noono tisiwari teetokae enasoopua, yooma tewekachi ku'iwari ahjamao? Waika taawechio neeea, yooma aaata kiapuame i'toka enameri neeea, yooma aaata noochi paparamewichioo.

²⁸ Pichiwa chaaninia, ki wa'atia itipimerikopua aamo ookapiopua, ki tetewikaopua no'o o'iniameopua no'o ye'kari yawichitukao.

¹ Puhsani taawechi neipao Eesusia, Peero yeetokapua, Saantiao, Waani Saantiao poonira tiame, pu'ka yeetokao teewi kaawichite siimpakapua, kai waapi te'pa weeriachi kaawi.

² Wa'a kaawichi asisaapa Eesusia, sewina tiame eneparepua, yooma pu'ka paika ahpo yeetoria tetewachiopua. Wa'ao Eesusi nanariraa, taaachitia tajayame eneparepua, puuu wisasoriwaraa, tisiwa tohsaname eneparepua, tisiwa tohsaname, kiisi ne'neme eraniame, tatapara ihsiaame.

³ Pu'ka wa'apichioi, wa'achi ajakame tetewiriapua tiameo, Moise Eeria tiame, ehkoriahi ahjariame Eesusi ahjama nayewaka.

⁴ Pu'ka wa'a tetewapa Peeroa, senawato kihta inatasa chaanerepua Eesusio:

—Paamira, kaawechupena aamo ahjama e'enakame teeme! Aamo erasoo, paika ekapora ajawama teeme i'wa, piiripia aamowichio, piiree Moisewichio, piirechia pehji, Eeriawichio.

⁵ Wa'a chiioi Peeroo, paawi tajayame eenaka, yooma mo'poreparepua Eesusi ahjama ajaniachio. Waikao pu'ka toomarichi o'inia, eee chiame inamuriapu puuu paikaa, Eesusi ahjama siimpakamea, Eesusi masiteraa:

—Eeme yooma weechi mochikame, ihjipu no'o taanaá, ki teesa nakika no'o uuriaa, pukachio no'oo, tisia kaawe e'reka yasitoaaa. Yooreka mochtomitiaapua pu'kao, e'weka keepuka tiame.

⁶ Wa'a chiame inamukapa Eesusi masitewaraa, tahpitika erapakapua, ki nu'uti yoorewa e'reweka Eesusio, chopokorieka ajaparepua, ahkasi wehchisi koomorasipaka.

⁷ Waikao Eesusia wa'a te'tioiopia pehji, wa'a te'tiachi pehji eenakao, ahjachi seekarepakao chaanerepua:

—Ajasisa. Ka'te majako wa'asi.

⁸ Waikao Eesusi masitewarao ajapaka ne'nepoio, Eesusiche wa'a weeriane tetewarepua, ahpo chokichi.

⁹ Ehjepao kaawichi o'inia tetekiaioipua Eesusia, chaanerepua ahpo yeetoria masiterao: —Ka'te aaata tuuyemitia eemea, i'ka aamo teewi tetewiriaopua, ahkasi no'o Tijoe Tijoetukameo, no'o meritioi oijenachisi.

¹⁰ Wa'a chiioipua Eesusio, iinatukeria puuu paika masitewaraa:

—¿Achinitio yasipameri muuua naaju aamo ye'karichio, iyoteri ti'tijoeo ke'chu Riosie Weratiame yawichi yasipoio, Eeriakamera enameriko tuuyamekopua pahchao?

¹¹ Wa'a chaachapopa ahpo masitewarao Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Pichiwa chaachapame puuu, Eeria pahcha enameriko tuuakao, puuupua, iin-tomerikoo ti'tijoei Riosichi te'terepuame katewemeria.

¹² Nape puuu Eeriaa, eenakamekaite puuuapa, nape ti'tijoea ki machika tetewikamepua pu'kao, ohsotia a'chikoi yoorarepua na'arekao. Wa'achitia yorapuame neeei Tijoe Tijoetukamea, pu'ka ti'tijoei nanaarameo.

¹³ Wa'a chiioipua Eesusio masiteraa, pahdeka inamure puuu, Waani Paatori nayewaka chiamekopua, Eeria yoorari simiteriopa Waanio yorasikao.

*Eesusia temari, na'arari tijoeturi yahchame yachapatena
(Marako 9:14-29; Ruuka 9:37-43)*

¹⁴ Wa'a kaawichi o'inia tetekioiopia Eesusio, taamo Eesusi masitera toaria mochikachio, muuwaeme e'enakame mochikame tewakapua wa'ao. Wa'ao piiripi wa'a e'nakamea, chopokorieka weripaka Eesusi natepakao, chaanekapua:

¹⁵ —Paamiraa, taamo tesiwa e'rejerani neee, no'o taanaa, mumukipamekapu na'ararie. Tisia aiwamekapu wa'a tiapao, weesa na'ichi wiwichipateniamepua reemoeopua, neerochiamioipu tiame.

¹⁶ Pukaepa i'wa aamo u'yepakamenia aamo sautemichio. Aamo masitera saut-enurekainia nape ki kajukapua yoorakai.

¹⁷ Eesusia nehjiakapua:

—¡Ai eeme kiisi ahjachi erakoame Riosichio! ¿Akanasi aamo chaaneka neee, aamo noochi paparapamichio? ¿Akatiasi aamo anachata neee, aamo ki noochi oowe erakao? Ehsóó, no'o u'yepao pu'ka temario.

¹⁸ Waikao Eesusia pu'ka temario, pu'ka na'arario, te'yaka ma'chipakapua temarichio. Pu'ka na'arari ma'chipasetiaapua temaria, ikanati kaaweruma kahtiapua, saukame.

¹⁹ Neipao Eesusi piineri kahtioio taamo ahjama ajawariacheo, iinatukeka teemea:

—¿Achinikai ki kajukame teemea, pu'ka tijoe reemo na'arari yahcha ma'chipasekao?

²⁰⁻²¹ Wa'a chaachapaniopia, taamo chaanekapua Eesusia:

—Ai eeme, ¿ma'chipamekosa erakokame eemea, kiisi Riosichi paparaka itayame enesaa? ¿Ki aamo wa'api utewariekosa ma'chipasemo erakokamekosa eemea? Ihjia

tisiwa pichiwa tiamepua: Eemea teesaoui te'ta Riosichi paparakame enesaa, mohtasa pahchirakoi kehchuma ki weruma, Riosia aamo kajutemiipua pu'ka na'arari aamo ma'chipasenariaopua; ihtaoi aamo yoranariao, teesaoui Riosichi aamo paparasoo, Riosia aamo kajutemerikoipua kajutekiao, ahkasi i'ka kaawioi ikicha weripasurekooi.

Eesusia eenechi tuunapua ahpo mukimia
(Marako 9:30-32; Ruuka 9:43-45)

²² Neipao Arirea weechiami ohjoniaopua, Eesusia taamo chaanekapua:
—Nee Tijo Tijoetukamea, tijo nanaaramechi nehjipuaepua.
²³ Neeea pukao, meripuamenia me'yo nape paika taawechi oijenamerinia eenechio. Wa'a chiioa Eesusio, tisia yuuwesipaka teemea.

Yawichi koparowa i'isaeri tioparawichio

²⁴ Eesusio Kapenau asisooopua taamo ahjamao, wa'a tiopachi koparomea, Peerochi e'enaka chaanekapua:

—¿Aamo masitariwaa, ki natetiamepua tiopachi koparowaniameo?
²⁵ —Eje'e, natetiamepua tiame pu'kawichioo —nehjiakapua Peeroa.
Ehjea petechi pakioi Peeroo, Eesusia ke'chu nayeoi iinatukekapua:
—Siimonii, ¿achini chiiamemua? ¿Aatanakamera koparome ohjoare i'isaeri ya'yawichia, ahpo tiopawichioo, i'wa wa'api ohjoemekosa, ma'chikosa o'inia enapamekosacheoi?

²⁶ Peeroa nehjiakapua:
—I'wa ohjoemeraa, ka'i.
Eesusia waikao aampachi cheekao:
—Wa'a teeresoo teemea, kihta natetemetepua pu'kawichioo.
²⁷ Nape ki seesenukai natetenia kaawepua, ki aaata ki kaawe eramichioopua. Wa'a teesoo, wiitu siinka weruma neerochi, so'chi po'wachupuapua. Pahcha so'chi aamo ma'chipariachi, ne'nepuapua chu'wachio wahjoneka, wa'a tewimamua piiripi toomi. Pu'kaeche ahsepameripua, yawichi koparowa natetepuameo, taamo na'pawichio koparowaniameo.

18

Aatana ohjoare epeche tiamea weruma
(Marako 9:33-37; Ruuka 9:46-48)

¹ Waikao pu'ka wa'api taawechi, aaata Eesusi masitia pepenipaniamea, Eesusi naaepakao, iinatukekapua:

—¿Aatanakamera ohjoarepu, epeche weruma enemeria tewekachi ye'karichio?
² Waikao Eesusia piiripi kukuchi paaesapaopua, taamo naasipa werapakaopua,
³ cheekapua yooma inamuachio:
—Tisia pichiwa ihjia: Aaata ki i'ka kuitachitia tiamea apochio, ka'chi iika pakimeri puua tewekachio, no'o Noono ye'karichio.
⁴ Epeche weruma teerenariamea tewekachi ye'karichio, i'ka kuitachitia teeremeripua, yooma ahpo noono chiia pichikiamie.
⁵ Aaata kuitachitia noochi paparamea, pakimeripua Riosi ye'karichio, te'pa tewekachio.

Tatakorichi wichiwa eeyowa
(Marako 9:42-48; Ruuka 17:1-2)

⁶ Nape aaata kukuchichitia noochi paparakame tatakoriichi witechikamea, ohso kaawe kutachi o'yesa tusura matasurara, pa'wechi ipaniame nakiyamepua, pu'kao kai waapisi teere piwitewika, si'rika mukimichioopua.

⁷ Eesusia pu'ka nayewaka kajusaapa, taamo tatakoriichi wichipua, eeyowa tiia taamo nayewekapua. I'ka naewakaopua, eee taamo chaanekapua:

—I'ka wehjoarichi taamo mochikachio, tahpitika tiamepua itapiti, taamo witechite tiame. Wa'a tiiachi i'wao, ki ookapi mochikamekopa ti'tijoeri ki ka'karuma taamo tatakoriichi ruhjitenariame. Nape ¡ai puuu wa'a aaata iintokamea!, kiisi cheriwepuamepua Riosie.

⁸ Pukaepa neee, aamoo chaaniamepua, aamo seeka aamo taarai tatakoriichi aamo witechite, ohso kaawe tehpuasa ipania kaawepua, nape mehkaa. Epeche kaawepu piiripi seekaeka, piipiri taaraekaoui, ki wahjiamie ahjarichi pakiniamea ohso kaawe, ki na'pa seekaekao, na'pa taaraekaoui, ki teesa aiwaniachi pakiniamechitiao.

⁹ Aamo puusioi ki kaawerumachi aamo wichtenaresoo, ma'chipasa mehka ipapuapua pu'kaoi. Epeche kaawepu piiripi puusiekai Riosi ye'kari ahjarichi pakipuaa, ki ooka puusieka ki wahjame na'ichi ahpo ipaniamechitia.

Po'wa wekakamechi wa'achitaka nayewatiame
(Ruuka 15:3-7)

¹⁰ Pu'ka naewaka kajusaapa Eesusia, po'wa wekakamechi simiyame nayewakapua. Pu'ka nayewakao o'inekupua cheekao:

—Ka'te ki kaawe chaaneka tetewi aaataoi u'utichitia noochi paparakameo, no'o te'pa te'ta Noonoo, ahpo tewekachi ku'iwarie neesetoamekopapua pu'kao, noochi ahpo paparao ku'ika ki toitemichio, ihta keenakooi ku'ipamichio ahpo ku'iwa nakiso.

¹¹ Nee Tijo Tijoetukamea, pu'ka po'wachitia wewakame, i'yamia eenakame neea, noochi e'enamichio pu'ka, noochi paparaka.

¹² 'Ihja, aaata piie sienta po'wa iinuemeka tiamepua. Puua, piiripioi ahpo tepuya wekasoo, ikanati simika i'yamepua pu'kao, wahja ahpo tepuyao toisa ku'itapii.

¹³ Pu'ka wekakame teisaa, ŷki epeche kaawe e'retarepua pu'kao, ki wahjachitia naoo weerewa oosa mariki watani ahpo toariaopua ku'itapi, po'wa?

¹⁴ Wa'achitia no'o Noonoi tisia kaawe erapamepua, aaata ki kaawerumachi oiya, apochi upatioopua, nu'utichitia apochi paparakapao. Tisia kaawe erapame puua, aaataai i'ka nu'utichitia apochi paparakameo, wekakame itipijerapapua, ki kaawerumachio.

Achini teeka ahpo cheriweka mochtioniam
(Ruuka 17:3)

¹⁵ Neipao Eesusia, taamo poponiwa cheriwewa nayewakapua. Puua pu'ka nayewakao cheekapua:

—Aata Riosichi paparama ki kaawe iintoopua amochio, piineri ihsioi amoe simika katewepuapua pu'ka ahjamao. Kaawe teereka itipinariaopua amochio, ahpo cheriwenuramapua. Wa'a iintoopua, ahpo kaawe e'reka itipima eeme.

¹⁶ Nape ki katewenaresoopua aamo ahjamao, i'yapuapua ooka paikaoi pu'ka iintoria tetewikame, pu'ka pichiwarie aamo katewepuapua pu'ka iintoriao.

¹⁷ Ki e'wesoopua pu'ka aamo ku'yame katewekapua, Riosichi paparama pirenaturichi i'topuapua pu'kao, aamo ku'ika ne'neweka katewemichio pu'kao. Nape pu'kao ki e'wesoo Riosichi paparama pirenaturio, wa'asi waikao, wa'atia toipuapua pu'kao. Nape pu'kachepa pu'kao, ki Riosichi paparama tetewipuapua pu'kao, tijoekoio oowitiamekiopua, pu'kao ki ka'karumachiche oiamekopao.

¹⁸ 'Ihji no'o chiiia kiisi se'wi ikimeripua: i'ka weechi aaata ahpo kateweka cheriwe-soo, wa'achitia cheriwepuamepua tewekachio; nape ki aaata ahpo kateweka cheriwe-soo, wa'achitia ki cheriwepuamepua taamo Noonoo te'pa kahtiameepua tewekachi.

¹⁹ 'Enechio chaaninia: Aata eeme ookaio paikaoi aamo ki kaawe noonoria katewemia napawisooopua, aamo cheriwepua itasoo Riosichio, no'o Noonoo tewekachi kahtiamea, aamo cheriwemapua.

²⁰ No'o Noonoo aamo cheriwemapua, nee aamowichio tatakori natetekamea, aamo napawiriachi ihsiopa tiame.

²¹ Waikao Peeroa Eesusi naaepakao iinatukekapua:

—Paamira, aaata no'o Riosichi poponiwa ki kaawe iintoopua noochio, ŷkehkinasi anachetania cheriweka pu'kao, oowisanisi?

²² Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Muuua ki oowisanisi cheriwemerimua pu'kao, ahkasi paika weerewaoi oosa marikisi o'owisanisa, cheriwemerimua pu'kao.

Yawichichi tekipaname ki cheriwekame aaata

²³ Ahpo cheriweniam naewaka kajusaapua Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame nayewakapua wa'achitarichio. Pu'ka naewakao, eee cheeka o'inekupua:

—Aata yawichia, yooma ahpo tehkiwa neesetoame wikirieka koparoamo o'rariataipua.

²⁴ Pukeri o'ichoi wikiriewa ne'neka, pahcha puua u'yeparia aaata wikiria ne'niaopua, ki ookapi toomi wikirewakatapua, oosa mariki miiriahka.

²⁵ I'kao teekoraa, ka'chi iika natetemio tiopa wikiriemeo, toomichi nehjinuremo o'rariataipua wikiriemeo, yooma pu'kao iinueka ahjamaopua, uupiraopua, tatanaraopua tiame, pukae nehjitiameo, natetetiam itipimichio wikiriaraa.

²⁶ Wa'a yoranarewaopua wikiriemea, chopokorieka weripaka tisia naarachieriatipua ahpo teekoo, tesiwa cheeka ahpo cheriwenureka: "Muuu no'o teekoo, ka'te te'ta yaapi

no'o e'remitiamua aamo no'o wikiriekawichioo; no'o puuyemitiapua pehjo paikapi taaweoi, yooma aamo natetemiitena pu'kao."

²⁷ Waikao teekoraa tísia tesiwa chíiopa pu'kao, tesiwe e'repakaopua pu'kao, yooma cho'weriatapua wikiriarao. Wa'a ikisaopua wa'atia toariatapua no'ramichioo.

²⁸ Nape puuu wa'api cheriwetiameaio, ahpo ta'pechi no'raio, aata wa'achi tekipanameopua tiame, piie sienta wa'api wikiriekoipua pu'kao toomi, pooechi natepakaopua, kutachi chapikaopua chaaneriataapua: "¡Ehpe wa'api no'o natetepuapua aamo no'o wikiriekao!"

²⁹ Waikao pu wikiriemea, chopokorieka weripaka tísia tesiwa cheeritaipua chaaneka: "Ka'te ikanati aamo natetejeramua no'o wikiriekao, yooma aamo natetemiitena, aamo wikiriekao."

³⁰ Nape ihjia ki puuyenareriataapua pu'kao, ohsotia karichi pachariataapua pu'kao, ahkasi yooma ahpo natetiachisi.

³¹ I'kao wahjachi wa'api tekipanamea, wa'a iintokopa pu'kao, ahpo teekochi wenejiriataapua pu'kao. Nekamuchiapapua pu'kao, yooma i'ka iintoria tuuyeriataapua ahpo teekoo.

³² Waikao teekoraa paeriatapua wa'a wenejitiameo, enasoopua pu'kao, chaaneriataapua: "¡Ki tísia na'arama muuu? No'oo yooma aamo cheriwekoipua aamo wikiriaio,

³³ ¿ki wa'achi iintomo teereriamua naaju, no'oo aamo cheriweriachitia?", chaaneriataapua.

³⁴ Waikao teekoraa tísia nekakao, karichi yachanurariataapua pu'kao, wa'a yoorakaopua ahkasi wikirieka nateteriataapua.

³⁵ Eesusia cheekapua aampachi pehji:

—Wa'achitia no'o Noonoi ki cheriwemapua aatao, ki ahpo iikachi e'raka cheriwameopua ahpo piirechio, aata ahpo cheriwenuresoopua.

19

Neuwiki poanatiame masitewa Eesusie

(Marako 10:1-12; Ruuka 16:18)

¹ Neipa pu'ka wa'achitarichi naewasoopua Eesusio, puuyatiapua Arireao. Oorani akichi paonamina e'natiapua waikao, Uurea ye'kari nenekuwachi.

² Ki ookapi wa'ami taamo na'naritokameo Eesusia, yooma sautekapua kokoriameo.

³ Wa'a ohjonioio ookapi pariseroa, iinatukekapua Eesusio, itapitichi wichipatenariapapua, eee chaachapaka:

—¿Reesiseri ohjoarepua ahpo uupichi poanatiamea, ihta itapitiwichiooi?

⁴ Eesusia nehjiakapua:

—¿Ki iyoname eemea Ehkoriai Iyoterichio, pukeri Riosi tijoe neterioio, eee chiiachio, "piiripi tijoe neterepua, piiripi oowitiame tiame", chiiachi?

⁵ Riosia pirenachi Iyoterichio, cheriaipua tiame: "Pukaepa tijoea, ahpo yayawa toayamepua, ahpo uupi ahjama neewisaapa, na'pa pirena piiripi enepamiapa."

⁶ Wa'a tiachipa no'o Noono Riosia, ki ookachitia tetewanipua nenewikameo, piiripichitia enepakamekopua pu'kao. Pukaepa Riosi pirenaturia nenewika, aataai ti'tjoeria, kiisi poanamatetepua pu'kao.

⁷ Wa'a chiiopa Eesusio, eenechi iinatukekapua pa'pariseroa:

—¿Nape aatia Moise Nuurari Iyoteria chiiamepua, reesisewako tuuka pu'kao, iyoterichiche poanari iyotesa kiasapua nenewikameo?

⁸ Wa'a chaachapopua, Eesusia cheeka nehjiakapua:

—Moisea wa'a iintorepua pu'kao, ti'tjoerio kiisi e'waka mochitonariopa Riosi nuurario, wa'a tiame aamo tísia itariopua aamoo. Pukaepa wa'a iintorepua poanatuwa reesisekao, nape no'o Noonoo pukeri o'iniachisio, kiisi reesiseriaipua wa'a tiameo.

⁹ Pukaepa neee aamoo chaanenapua, aata ahpo uupichi poanatakamea, kihta suwepori iintokame enesoo, wa'a iintosapa piirechi oowitiame ahjama neewisaapua, apoekamera suwepori iintoamepua.

¹⁰ Waikao teemea Eesusi ma'masitewaraa pu'ka wa'a tiame inamukapao, chaanekame teemea Eesusio:

—Wa'a teeresoo ohso kaawe ki nenewinia nahkipua.

¹¹ Waikao Eesusia, taamo chaanekapua:

—Ihji no'o chiiia, ki yoomawichio puuuu, nenewiniamewichioche puuuu, puuuu, Riosi chiiia te'ta iyorika mochitonariamewichiochepua.

¹² Nenewiniamewichioche puuuu, ki yooma ti'tjoe nenewime te'teramepua. Iintuame ti'tjoe ahpo naawariachisi o'inia ki tatanatame te'tiamekapa. Wahjachi

ti'tijoe tiamea, ki nenewiamepua, kaponitiatimekapapua. Wahjachi ti'tijoe tiamea, ki nenewiamepua, Riosi tehkiwachiche ki wahjame teetonariapa. Wa'a tiachipao, ihji no'o chiiaa, te'ta Riosiwichio iyorikache yasitonariamewichiohua.

*Eesusia, Riosi kaawerumari yahchena kukuchi
(Marako 10:13-16; Ruuka 18:15-17)*

¹³ Piie taawechi Eesusi u'yepanioi kukuchio, i'kawichioo kaawerumari itamichiohua Rioso, Eesusi masiteraa te'yariaipua Eesusi u'yepapuaichioo.

¹⁴ Nape Eesusia, chaanekapua masiterao:

—Toowa pu'ka kukuchio noochi e'enamichio. Ka'te wa'ine pu'kao, pu'ka kukuchi tiamekopua no'o Noono ye'karichi muimeria, puuu kukuchi ahpo noonoo ihta chiiaoi ikanati pichikiamekopua.

¹⁵ Waikao Eesusia, pu'ka kukuchichi seekarepaka, ahpo Noono paparaka kaawerumari yahchesoopua, uumatotiapua wa'ao.

*Aata ki paamira pehji tisia paarasatiame, Eesusi ahjama nayewani
(Marako 10:17-31; Ruuka 18:18-30)*

¹⁶ Piie taaweo aata tijoe eenariapua Eesusi ne'nemiao, puuuu chaanekapua Eesusio: —Kaaaweruma Masitari, zihitana iintotarenia ki wahjiamesi ahjari no'o iinuepuamichioo?

¹⁷ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—zIhtana tiachipa no'o tisia kaaweruma teewamemua? Te'ta kaawerumaa, piiripi wa'apiche puuuu, Apoe tisia te'pa kahtiame Riosiche. zWa'a tiamekosa no'o e'riame muuuu? Weeh, pu'ka aamo ki wahjiamesi ahjari iinuenarewachi simiyameo, no'o Noono nuurarira e'weka yasitopuachepua.

Waikao tijoea cheekapua nehjiakao:

¹⁸ —zIhtanapu nuurari no'o e'wemiaa?

Waikao Eesusia chaanekapua:

—Ka'te me'ya, ka'te suwepori ihsi, ka'te ichiko, ka'te wistumitia muuuu aatao, ki kaawe yorapuwachioo,

¹⁹ aamo yayawao yoorepuapua, aamo piirechioi kaawe e'raka tetewipuapua tiameo, aamo wa'apichitia.

²⁰ Wa'a chiiohua Eesusio puuu tijoea, chaanekapua:

—Yooma pu'kao neeee, yooraka yasitokame neeeeapa, temarikai o'inia. zIhtanajupu no'o toitiaa naaju pehjo?

²¹ Eesusia wa'a chiiohua pu'ka tijoeo, pu'ka pichiwarira nane'renariaapa, chaanekapua:

—Te'ta kaaweruma enenariaa, yooma nehjiupapua aamo iinuekao, wa'a iintosaapa muuuu, te'ta tooremuka mochikamerao, pu'ka ihkoepuapua wa'a iintosaapa waikao. Wa'a iintokame enesaamua, tewekachikamera iinuemirimua aamo te'ta pichiware paarasario, pu'ka ki wahjiamesi ahjario, aamo i'yoa. Yooma pu'ka iintosaapa muuuu, noochi enapuapua waikao, no'o yeetowa enepaka.

²² Wa'a chaanetiapa puuuu, yuuweeme akipakapua, no'rakao, ki ookapi tomiwae-mekapa puuuu, kihta wekateme e'ramekapa puuuu.

²³ Pu'ka no'rasoopua Eesusia, chaanekapua ahpo keepuameo:

—Ihji tisia pichiwapua: aata tisia tomiwaamea, tisia eerina tiame puuuu, ahpo Riosi ye'karichi pakimiaa.

²⁴ Eenechi aamo chaaniamenia: aata ihta te'ta paarasatiamea, epeche ki tehki tiame piiripi tumusari animari i'ikia puusirachiami u'amatoteniamaea, ki aata te'ta tomiwamechitia ahpo Riosi ye'karichi pakimiaa.

²⁵ Masiteniamewa wa'a tiame inamukapao, epeche tahpitika erapakao, chaachapakapua Eesusio:

—iAa, naakona! iWa'a teesoo aatanakamera newimeripua?

²⁶ Waikao Eesusia kaawe ne'nepakao, chaanekapua:

—Ihji newitoniamewa ti'tijoewichioo, kiisi ahsepame tiamehua, nape Riosiwichioo ka'i.

²⁷ Wa'a chaachapatiopua Peeroa, chaanekapua Eesusio:

—Kaaawechupena teeme aamo masitewaraa, yooma taamo iinueriao, toakamehua. Wa'a tiiao umeri teemea pu'ka paarasario, znape ihtana paarasaripu puuuu?

²⁸ Waikao Eesusia, cheeka nehjiakapua Peeroo:

—Kiisi wehchi wichimeri ihji no'o chiiaa: Yooma ihta weemeratatiachi taawechi asisoo, neee Tijoe Tijotukameo yasipasoopua tiame, no'o tisia peenia tiamechi ye'karichio, neeee aamoo no'o ku'ika katewemeri ajawamania, pu'ka i'isaeri oosa marikichi aampa ooka tetejimarichio, kateweri enemichio.

²⁹ Yooma aaata ahpo iinuwa toakamea no'owichioo, naatichitia: ahpo kariwao, ahpo papachi, ahpo pipini, ahpo yayawa, ahpo tatana, ahpo weewa tiame, epeche ki ahpo toariachitia kiapuamepua Riosieo, u'matoame piie sientoo si'siento paarasari kiapuamepua, wa'a kehki ki'yakameaipua pehjiio, weemera ahjari kiameripua tiameo, ahkasi ki wahjiamesi.

³⁰ Wa'a Riosi weemeratariachioopua, yooma napati wa'achitia paarasateka mochipuamepua, napati te'terewa tiame, ki i'wa weechitia.

20

Tekipaname noonowiriachitia wa'achitari

¹ Eesusia, Peero nehjiaka kajusaapa, yooma taamo wa'a keepuameo, piirechi wa'achitariichi taamo nayewekapua, ahpo ye'karichi simiyame. Puuua eee cheekapa: Ihji Riosi ye'karichi kiapuamea, aaata tekpanakame nateniameka tiamepua. Aaata teekoa echakamea, pa'a piari werisika simiriataipua aaata tekpaname i'yamiaopua.

² Ihjia tekpaname teewisaapa, piie taawe yowiwame yowitemio tuuka uhjuriataipua tekpanamichioo.

³ Watanichi keenakoopua wa'asi tiame, eenechi simiriataipua wahjachi tekpaname i'yamiao muuwaeka nehjiwachi, wa'amiahka ajariatapua wahja kihta yoorame.

⁴ Pu'kaoi chaaniatapua: "No'o echiwachi siimpamitia eemeai tekpanamiao, kaawe aamo natetemane", chaaneriatapua. Puuuai, wa'achi siimpariatapua tiame, tekpanamiao.

⁵ Oowetawe asitoio wa'achi iintoriatapua, arikiriopua tiame, tekpaname i'yamiao.

⁶ Marikichi simiyachioopua aario, wahjachi wa'ami ahka oowera ajakame tewakatapua. Pu'kao chaaneriatapua: "¿Achinikai ki tekpanakame eemea, ehpe taawechio?"

⁷ Ihjia chaachapariatapua: "Ki aaata takewakopa", chaachapariatapua. Waikao takewameraa chaaneriatapua: "Siimpamitia eemeai no'o echiwachi tekpanamia."

⁸ Neipao teekoraa cheeriatapua ahpo tekpanakiamie paamiratiao, nateteniachi asisooapa aario: "Natetemitamua no'o tekpanakiao, pipiripi paesika, neipa e'enakamechi o'ineka."

⁹ Marikichi keenako aari tekpanamia e'enakameopua, ahsieme piie taawe yowiwame sotateriatapua pu'kao.

¹⁰ Pahcha piari e'enamea epeche ahpo natetepo orakoriataipua, nape wa'api kehki piie taawe yowiwame kiatiapaopua.

¹¹ Wa'a ikitaapua, kiisi kaawe erakokao, chaachapariatapua ahpo teekoo:

¹² "¿I'ka ku'itapi wa'api tekpanakameoi, wa'achi kehki natetere muuua tamochitia, taamoo yooma taawe tekpanakoipua, tatae aiwakao?"

¹³ "Eje'e —chaaneriatapu teekoraa—. ¿Ki piie taawe yowiwamewichiokosa e'enakame eemea aamo tekpanamiao? —chaaneriatapu teekoraa pu'kao—. Ahsieme aamo natetekamenia aamoo.

¹⁴ Natetetiame muuuapa, yaapi no'rasa. I'ka neipa e'enakameopua, nooe wa'a kehki e'rekapa, wa'a kehki natetekamenia.

¹⁵ ¿Ki no'o iintonaria iintotarenia naajuo, no'o wa'api tomiwaeo? ¿Tisia ikotuchi-amekosamua naaju, i'ka nooe no'o oowe e'reria nateteria toomi?"

¹⁶ Wa'a cheesapa Eesusia, cheekapua:

—Wa'achitia no'o Noono ye'karichi muimeria, neipa kuwachi wa'asi e'enakamea noochi paparamiao, pukeri o'iniachi pahcha e'enakamechitia noochi paparamia, wa'achitia napati kiapuamepua, no'o Noono tewekachi kahtiameeopua.

Eesusia paisa simiyame tuuya ahpo mukimiao

(Marako 10:32-34; Ruuka 18:31-34)

¹⁷ Eerusareni siimpapooio Eesusia, taamo ahpo oosa mariki aampa ooka masiterao poanachi i'tokao, chaanekapua:

¹⁸ —Née, Eerusareni siimpami teemea ehpeo. Wa'ao nee Tijoe Tijoetukamea, isaeri tioparachi neeseriosie nanaaramechi nehjiapuamepua, iyoteri ti'tijoechi. Puuu ti'tijoea, no'o merinuremapua.

¹⁹ Wa'a noonowitioopua tisia no'o na'aresao, tisia no'o wepisaopua tiameo, ki isaeri ti'tijoechi kiapuame neeaa, kurasichi chuhchaka merimichioopua. Nape wa'a yooraka meritiainia, paika taawe i'toio, oijenamerinia eenechi.

Saantiaoo Waani tiame yeeyera Eesusi itaria

(Marako 10:35-45)

²⁰ Eesusio Eerusareni siimpanioipua taamo ahjameo, Sewereo uupiraa, ooka ahpo tatana ahjama eenakaopua, Akowo Waaniopua tiame Sewereo tatanarao, Eesusichi eenakaopua chopokorieka weripakapua Eesusio, tesiwa cheeka nayewekaopua, itapiti itanareka.

²¹ Eesusia wa'a iintokopao, iinatukekapua cheeka:

—¿Ihtana eratoame muuuu?

Waikao puuu oowitiamea chaanekapua Eesusio:

—Paamira, neeea aamo itamia eenakamepua, i'ka ooka no'o tatanao, aamo ye'karichi yasipasaamua, aamo kahtiachi nenekuo, chokichi mochtejeraninia, piiripi ahjamina, piireo owemina.

²² Eesusia wa'a chiiopa pu'ka oowitiameo chaanekapua:

—Muuua kiisi inatamemua aamo itayao.

Wa'a cheesaopua Eesusia, oowitiame tatanara iinatukekapua:

—¿Anachamerikosa eemea naaju, no'o paasowachi iijimiao iijika, tisiwa chih-puameoipua pu'kao?

Aapoeo chaachapakapua:

—Eje'e —chaachapakapua—, anachaka iijima teemea.

²³ Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Eemea kajutarepua kajuya pu'ka iijikao, nape pu'ka no'o neneku mochipuameo, ki neee iintomeripua pu'kao, apoe no'o Noono iintomeripua pu'kao.

²⁴ Waikao teeme oosa marikia, wa'a chaachapame inamukapa pu'ka tehtemario, nekumeka teemea pu'kao.

²⁵ Wa'a iikopa taamoo Eesusia, taamo chaanekapua:

—Eemea tetewamepua weeweruma tiarieme ya'yawichio, tisia e'raka yooraka tetewamekopua ahpo yoorewachi mochikameo, tisia ahpo utewariego saaeteka.

²⁶ Nape amochio eemea, ki wa'a erakoka mochimeteputa Riosichi iyoriamea. Ohso kaawe eemea, aaata paamiratuame enenariamea, eemekamera yorakiamera enemeripua aaata aamo ahpo, kihta aamo weruma uuka.

²⁷ Eemea amochio epeche weruma enenariamea, yorakiamera enemeripua.

²⁸ Wa'a teeremeripua, neeeai Tijoe Tijoetukameai ki no'okamera yorakepuawichio, eenakamenia. Neeea Tijoe Tijoetukamea, ohsotia aamokamera yorakemia eenakamenia, ahkasioi no'o ahjarioi nehjimia, mukiwachisi, ki ookapi ti'tijoewichioopua, pejana nateteteka kokosapuameopua, tatakoriawichioo.

Eesusia, ooka ki mamachiriame yachapatena

(Marako 10:46-52; Ruuka 18:35-43)

²⁹ Taamo Eriko o'inia puuyatioio, ki ookapi Eesusi ahjama e'enatiapua.

³⁰ Pooechi nokisinoio, ooka ki mamachiriame tetewitiapua pooesuwe mochikame. Puuuu wa'ami taamo u'matopoio, Eesusi sisinamukapua, wa'ami ihtoame inamukapa. Puuuu chaachapakapua:

—¿Muuu ehkoriai Raawitaruchi eenameee! ¿Taamo tesiwe e'resa pahchuu, tisia tesiwa erakoka chaachapame teemeaaa!

³¹ Waikao ookapi wa'a nokisiamea taamo ahjamao, ihchi mochinuriaipua pu'kao ta'omaka. Nape aapoeo ohsotia epeche weeru sisinamukapua Eesusio, chaachapaka:

—¿Paamiraaa, Raawitaru ehkoriaimichi eenameee, Taamo tesiwa e'resa pahchuuu!

³² Waikao Eesusia paekapua weripakao, wa'a ikisaapua iinatukekapua pu'kao:

—¿Ihtana aamo yorajerani eemea?

³³ Waikao ki mamachitiamea, muuenati naewakaopua wa'asio, chaachapakapua:

—Paamira, taamo ki mamachiria sautejerani teemea.

³⁴ Waikao Eesusia tesiwa e'repakaopua pu'kao, puichi seekarepakao, sautekapua pu'kao. Ikanati kaawe ma'chiriame itipitekapua. Waikao pu'ki mamachiriame sautejiameai wa'a, Eesusi ahjama nokisikapua tiame siimpaniachi.

21

Eesusia Eerusareni pakina

(Marako 11:1-11; Ruuka 19:28-40; Waani 12:12-19)

¹ Eerusareni ke'chu asinioio, Wepaje tewaniachi ajasitioopua Ooriwo roomosachi mo'moenakao, Eesusia ooka ahpo masitera uhjurakapua chaaneka:

² —Eemea paao simpamitiapua, ma'chiachi mochiwachi. Wa'a teimeri eemea piiripi uuru ye'ira, oowira taanaeme. Pu'ka uuru taanarao o'yaeka chuhkuao, na'sonasa no'o u'yepapuapua.

³ Aaata aamo wa'inesoo, chaanepuapua pu'kao, aamo Paamirae i'yetonuretiamekopua, ku'itapi, ehjepa upapo tuutiamekopua eenechio.

⁴ Ihji uuru upatiamea, ehkoriaami chanitiame pichiwa eneriapua, waikami Ehkoriaami Riosi cheeriaopua, ahpo nayewaturachiopua Iyoterichio. Eee cheeriaipua:

⁵ Siioni muuwari mochiwachio, chaanepuapua pu'kao:

“Ne'neo eemea aamo Yawichio;

tesiswa teetoka yasitoamepua uuru taanarachio.”

⁶ Puuu ooka Eesusi masitewaraa waikao, yooma wa'a noonowirepua waikao, Eesusi uhjurariachitia.

⁷ Ehjepao Eesusia pu'ka uuru taanara i'yepatiaapua, wisasori ipeteka yaasetokapua.

⁸ Waikao muuwaame puuyeka ajakamea uumatopuachio, wisasori ipetesiapua u'matomiachio. Wahjachi puuuu, kuhsisawa ipekesiapua, u'matomiachio.

⁹ Waikao pahcha nokisiamea, pukamina nokisiamea tiamea, weeru chaachapasiapua siinasikao:

—iNee tetewisaaa, ehkoriaami Raawi yawichichi o'inia enamériiii! ¡Te'ta kaaweruma Yawichi Riosichi eenámeeee! —chaachapaka siinakosiapua simipakao.

¹⁰ Eesusi Eerusareni pakisooa, yooma weeru noonowikapua muuwari mochiwachio, ihjia chaachapakapua:

—¿Aatana ihjia naaju?

¹¹ Eesusi ahjama nokisiamea chaachapakapua:

—Eesusi ihjia, Riosi Apoe nayewatura, Nasare ohjoeme tijoe, Arirea weeechi.

Eesusio i'isaeri tiopa piipateria

(Marako 11:15-19; Ruuka 19:45-48; Waani 2:13-22)

¹² Eerusareni enasaapa Eesusia, i'isaeri tiopachi eenaka yooma puuyanapakua wa'a nehjameo, yooma tarayameopua tiame. Meesa toomi naakuriwaniachio tiameo, yooma yakana ihpapasekapua, kooro nehjiwaopua korokariraopua tiame.

¹³ Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Ehkoriaami Iyoterichio no'o Noonoa, chiiamepua: “No'o kariwao, no'оче ahjama nayewapuawichio netetiamepua”; nape eemea ichikuame teesowara enepaterepua.

¹⁴ Wa'a i'isaeri tiopachio, ookapi ti'tijoe ooweru tiame Eesusi naaeparepua, ki machiriame, chookopari kokoriame tiame, puuu Eesusie ahpo sautemichio e'enariapua wa'ao. Waikao Eesusia, yooma sautekapua pu'kao.

¹⁵ Nape wa'a i'isaeri pa'pamiratuamea, Eesusi ki maaepori iintokopao, kukuchiopua eee chaachapaka siinako chaachapachaniopua tiopachio: “¡Ee, taamo newipateri Eesusi, ehkoriaami Raawitaru yawichi o'inia eename oochiwaraaa!”, tisia nenekakapu pa'pamiratuamea.

¹⁶ Wa'a ijikikaopua, chaanekapua Eesusio:

—¿Ki inamuame muuuu kukuchioi ihtana aamo chaachapachanio?

—Eje'e, inamuamenia —nehjiaka Eesusia—. ¿Naakona ki iyonamekosa eemea, Ehkoriaami Iyoterichi chiiio, i'ka kukuchichitia teereniame, nayewaka chanitiameo, eee chiiachio?:

Ahkasii kukuchiai, nu'nunti chiiameai pehji,

aamo kaawe chaachapamapua.

¹⁷ Wa'a chaanesopa Eesusio pu'kao, uumatotiapua waikao Wetania mochiwachio. Wa'a ajasisaapa, wa'a che'repatiapua waikao.

Eesusi chuuna kuuu wakipateria

(Marako 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Piario eenechi Eerusarenite e'enapanioio, Eesusia chorowapariaipua.

¹⁹ Puuuu, chuuna tetewikapao poeochiami u'matoaiopua, ahseka ne'nekaipua, taakaekoipu e'raka. Nape puuuu ki taakaame eneriapua, saawarache weeriam. Wa'a tiioa pu'kao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—¡Kiisi taakemeri muuuu wa'asio!

Waikaopu chuuna saawaraa, ikanati waaropakapua.

²⁰ Waikao teemea ikanati wa'a iikopa pu'ka chuunoo, iinatukekapua Eesusio:

—¿Achinikai ikanati wakiparepu?

²¹ Eesusia taamo nehjiakapua:

—Neeea pu'ka chuuna wakipatekane, itapiti ki kaaweruma iinueriopa, ki toayame taakemichioo. Pichiwa chiiame neea i'kao: Wa'achitia eemeai, aamo pichiwa Riosichi paparaka no'o itasoo, ihta itapiti ki kaaweruma amochi iinuemeo, pujime tiamemua amochio, Riosi utewariraeo, kaaweruma taakiame aamo enemichioopua, Riosiwichio. Achitia kehchumaioi aamo eerina tiaopua Riosiwichio aamo taakemiaopua, i'ka kaawi

kehchumakooi, kajuyamenia aamo puhjenekao, aamo i'ka kaawi chaanekooio: "Waami pa'wechi wichime", wa'a iintotekaoio, kajumania.

²² Yooma ihtaoi amochi eina tiame Riosichi paparaka aamo puhjenurewa itanesoo, aamo ahsieme puhjetiamie itipimamua amochio.

Aatana nuurewachi iintoria Eesusi
(Marako 11:27-33; Ruuka 20:1-8)

²³ Ajasisaapa Eerusareni taamo siimpachio, Eesusia i'isaeri tiopachi pakikapua wa'ao. Wa'a yooremina masitioio Eesusio, neeseriosi pa'pamuratuamea Eesusi naaepakapua, puuu Uurio o'ochetiamechitia uuniame tiame. Puuuu iinatukekapua Eesusio:

—¿Aatana nuurewachi ihsina muuuu i'kao? ¿Aatana aamo ki'yakamepua i'ka aamo iintomichioo?

²⁴ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Nape neee aamo iinatuketao pahchao. Pu'ka kaawe aamo nehjiasoo, aamo nehjiamia neeeai waikao, aamo iinatukiao.

²⁵ ¿Aatanakamera iintokame Waani uhjuraka paatomichioo, Riosikosa puuuu, aata ti'tjoerikosaoi?

Waikao ihchi ahpo nayewekaopua, chaachapariapua:

—Riosiko tuusoopua taamoo, taamo chaanemapua: "¿Achinikai ki pu'ka pichikeka eeme waikao?"

²⁶ Aaata ti'tjoerioiopua ka'chi iika uhjurario chaachapamete teemea, pu'ka yooma ti'tjoeria Waanio, Riosi nayewaturamekoo, erakoamekopua pu'kao. Wa'a tiiachio, maapori tiamepua taamowichioo, tamochi nenekamiopa puuuu.

²⁷ Wa'a erakoamekapaopua, chaachapaka nehjiakapua Eesusio:

—Kiisi nane'riame teemea pu'kao.

Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Wa'a teesoo neeeai ki chanimapua, aatana no'o nuurekamekopua, yooma i'ka no'o ihsimichioo.

Ooka tatanachi wa'achitaka nayewatiame

²⁸ Eesusia iinatukekapua waikao i'isaeri pa'pamuratuameo:

—Ehsoo, ¿ihtana chaachapata eeme i'ka wa'achitarichi no'o aamo nayewamiao? Piiripi tijoea ooka tatanareriataipua. Ihji noonoraa chaaneriataipua piiripi ahpo taanao: "Taamo panijuwari eechichi siimitia tekipanamia."

²⁹ Ihji taanaraa nehjiariatapua ahpo noonoo: "Ki siminarenia tekipanamia", cheeri-ataipua. Nape wa'a cheekaipua simiriatapua.

³⁰ Ehjepao piire ahpo taanao wa'achi chaaneriataipua. Ihjia nehjiariataipua: "Simania." Nape wa'a cheekaio, kiisi simiriatapua.

³¹ Ehsoo no'o tuuyemitiaio, ¿aatanakamerapu ihji ooka tatanaraa, kaawe noonoikamepua ahpo noonochio?

—Pahcha simiyamera, ki siimo tuusa simikamera —chaachapakapua i'isaeri pa'pamuratuamea.

Waikao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Eemea pu'ka pahchachitia te'teriamepua, ki e'weka mochikamekapa te'pa kahtiamie no'o Noonoo. Kiisi wehchi wichimeri ihji no'o chiiia: Rooma yawichiwichio ko'koparoamea, ooweru suwepori nokayamea tiame, i'kao ki Riosi ye'karichi muimeri enesoo, eemea epeche ki muimeripua.

³² Eemea Waani Paatorio, Riosi kaaweruma tuuyewari aamo masitemia eenarioio, kiisi pichikere eemea pu'kao, nape yooma Rooma kahtiamie yawichiwichio koparoamea, suwepori tekipanamea tiame oowerua, pichikerepua pu'kao, Waani chiiiao; puuu koparoamea, suwepori tekipanamea tiame, pichikekamekapaopua Waani chiiiao, ahpo ki kaawe nokaria cheriwejerarepua no'o Noono te'pa kahtiamie. Nape eemea pu'ka no'o Noonoe cheriwetiame tetewikaio, kiisi sewina erapakame eemea kaawerumachio, Waani Paatori cheeria pichikekapua.

Panijuwari wa'achitarichi nayewatiame

(Marako 12:1-12; Ruuka 20:9-19)

³³ Eesusia kajusaapa pu'ka ooka tatanachi simiyame nayewakao, piirechi wa'achitari o'inekapua nayewakao. Puuuu pu'ka wa'achitarichio cheekapua:

—Aata tijoea, panijuwari echariataipua. Echisaapua, ko'reteriataipua pu'kao, wa'a ikisaapa, satuneropuachi neteriataipua tiameo. Wa'a iintosaapua, kai waapisi weeriamie ne'nesori neteriataipua wa'a werika inatepuawichioopua yomachi ma'chiachi echitichioo.

⁷Wa'a ikisaopua tiameo, ti'tijoe tekipanameri takewariataipua. Yooma wa'a iintosaapa waikao, wahka simiriataipua mehka, seenu weechi.

³⁴I'paniachi asisoopua, aaata uhjurariataipua waikao ooka ahpo seekaraeka kahtia, ne'nemichiopua pu'kao, kehkina ahpo yowiria i'ipatiameo.

³⁵Nape eechi neesetoka toitiamea wepiriataipua pu'kao, piireo me'yariatapua, piirechi pehjo wa'api pasipuka kawsinariataipua mo'orao.

³⁶Ehjepao teekoraa eenechi uhjurariataipua epeche weeka, nape pu'kaoi, wa'achi yoorariataipua tiame.

³⁷'Neipaopua wa'asio, ahpo taana uhjurariataipua waikao: "Pu'kao no'o taanakopao yooremakoipua", e'raka.

³⁸Nape ihji tekipanamea pu'ka taanarakopao pu'kao, ahpo chaachapariataipua: "Ihji tijoea, taamo teeko taanarapua, ihjipua, yooma ahpo noono iinuekao, yooma ahjama itipimeria; meritaria pu'kao, teeme yooma ahjama itipipuawichioipua noonora iinuekao."

³⁹Wa'a erakosaapua, chapisa me'yariatapua pu'kao.

⁴⁰Waikao Eesusia iinatukekapua pu'kao:

—Eemea i'ka noonowiriawichioo, ɔhtana iintomio maaena eemea teekora enasaa, pu'ka tekipanameo?

⁴¹Waikao aapoeo nehjiakapua Eesusio:

—Kiisi cheriwemapua pu'kao, tisia na'ara noonoikamekopa. Wa'a iintosaapa teekoraa, piirechi ajawamapua ahpo eechichio, ahsieme nehjame ahpo i'ipariaopua ahpo teekochio.

⁴²Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—ɔKi iyonakame eemea Ehkoriaami Iyoteri chiiao, eee chiiame?:

Puuu tehte ahjae karitaniame ki nakitiameo,

epeche te'ta nateyame enepakamepua, te'ta kaari naawarachi yachaniamechitia.

I'ka wa'a tiame iintokamea apoe Paamirapua,

wa'a tiichipa tisia peenia e'riame teemea pu'kao.

⁴³Pukaepa aamo chaanenania aamoo, pu'ka no'o Noonoe aamo kiaritiaopua u'yepuame eemea, pu'ka ahpo chiia ye'karichi simiyame masitepuameopua ti'tijoerio, ki kaawe noonowiriopua neesetokao. Pukaepa wahjachi ti'tijoeri kiameripua pu'kao, te'ta ka'karumara, kaawe taaketiamera ahpowichioo, pichiwa paparamoopua apochio, te'ta iyorika mochitoame.

⁴⁴Nape aaata no'o Noonoe ahpo karitachi naawarachi yahcheria tehtechi motochikamea, pihtumeri puuuu. Puuu tehte aaatachi wichisaa, piwiyame pihtunamapua pu'kao.

⁴⁵Puuu ne'neserosi pa'pamiratuamea, i'ka chiia keepusaapua, nane'rieriapua Eesusio, ahpokamera nayewaka chiio.

⁴⁶Pukaepa chapimo o'rariaipua Eesusio, nape wa'atia toakapua majawiapa ti'tijoerio, pu'ka ti'tijoeo ooweruopua tiameo, Riosi nayewatura erakoamekopa Eesusio.

22

Nenewiwa pahkotawa wa'achitarichi nayewatiame

¹Eesusia eenechi wa'achitarichi nayewekao, chaanekapua pu'ka keepuameo:

²—Riosi ye'karia naatika tiamepua, aaata yawichi ahpo taana nenewiwawichio, pahkotakameka tiamepua.

³Ihja ahpo ta'pechi weweripateriao, yooma ti'tijoe ooweru tiameo, aaata ahpo paajutenariakamera paajutenurariataipua, nape paajutetiamea, kiisi aaata e'enareriataipua.

⁴Waikao wahjachi ahpo weweripateriapechi uhjurariataipua tiame, eenechi paajutemichiopua aaata wahjachi. I'kao chaanesa uhjurariataipua: "Chaanemitiapua ti'tijoeri paajutekao: No'o teekoa, kooame wasikame weerotiapua wa'asi. Wakasi wi'wiyame pasuriapu ko'isa, aamo paajutiapu, wa'a siimpaka ko'komichio, ahpo nenewiwa pahkotaniachioipua."

⁵Nape puuu paajutetiamea tiameo, kiisi e'enariataipua aaataoi. Nape puuuu ookapio, ahpo wasachi ne'nemia siimpariataipua; wahjachia ookapi, ahpo tehkiwachi uupariataipua ohso kaawe.

⁶Wahjachi pehja, yawichi uhjurarioo, chapisa wepika ko'yariatapua pu'kao.

⁷Waikao yawichia tisia nekakao, ahpo soontarowa uhjurariataipua waikao, pu'ka ti'tijoe ko'yameo, ko'imichiopua; wa'a ikisaopua yooma ko'isaopua wa'a mochirachio, kosinureriataipua pu'kao.

⁸ Waikao yawichia, chaaneriatapu aho peweripateriao: “Yooma yoratiame iinuenia iinuemeko nenewipuameopa, nape pu'ka ki e'nakameopua te'ta paajutetiaio, kiisi reesisemania pu'kao, no'o neewiwa pahkochi muimichio.

⁹ Ohso kaawe eemea, ahkaoi poeochiami ajapasikao, aaataoi paajutepuapua”, cheeriatapu yawichia.

¹⁰ Waikaopu yawichi weweripateriaa, wa'a noonowiriatapu waikao, yooma aaataoi paajuteriatapu waikao, ka'karuma ti'tijoeri ki ka'karumaopua tiame. Waikao yooma aaata paajutetia e'enakamea, apoche puua pochiriatapu nenewiwachio.

¹¹ 'Ehjepao Yawichia wa'a eenaka ne'nialo yoorekoo, aaata tijeochi ne'neka itipiriatapu, pu'kao ki nenewiniachi wakirataniame chuhchaka eenariopa.

¹² Pu'kao chaaneriatapu: “¿Achini ihsika pakikamua i'wasio, ki nenewiwachi enapaniame wakiraekai?” Nape puua kihta nehjiaka ihchi itipiriatapu.

¹³ Waikao yawichia chaaneriatapu wa'a neesetowao ko'kopuachio: “Purimitia pu'ka tijeochi sekachi tonochi tiame, wa'a ikisa ma'chi ipamitiapua pu'kaopu tukapachi ki ma'chiachi, wa'ao te'ta naarakoniachi; wa'ao tahpitika chaniwachi taameraopua ki'sukao.”

¹⁴ Riosi ye'karichi muimichio paajutetiamea, ki ookapipu, nape wa'a muimichio uutimeame, paikapi wa'apipua, piipakame wakiraemeche.

Yawichiwichio koparoaniame iinatukewa

(Marako 12:13-17; Ruuka 20:20-26)

¹⁵ Pa'pariseroa, neipa apochi utewaeme nayeweretia Eesusie, puua pa'pariseroa Eesusi aho chapimia kateweriapua. Puua pa'pariseroa, itapiti iinatukemo o'rariaipua Eesusio, Eesusi nehjiarichi chapinariapua pu'kao, ahjae wenejipuameopua.

¹⁶ Wa'a chaachapasaapua ahpominakamera te'tiameopua, aaata ti'tijoe uhjurariapua Eeroe yawichichi te'teriane ahjama, Eesusio chaanemichioopua:

—Masitari, nane'rena teemea aamoo tisia pichiware chiiamekopua, pichiwa te'ta Riosichi simiyame taamo masitiamekopua aamoo, aaataoipua napati wa'achitia tete-wamekopua, ki aaata epeche werumaka tiame tetewika.

¹⁷ Wa'a tiopua aamoo, taamo tuuyemitiapua, ¿kaawe ohjoare nateteniapua Rooma ohjoeme yawichiwichioopua, Seresa tewaniamepua?

¹⁸ Nape Eesusia nane'riapa pu'ka erakoo, aho itapitichi wichijeraka chaachapopao, chaanekapua pu'kao:

—Wihkuame eemea. ¿Achinikai itapiti chairachi no'o wichtenare eemea?

¹⁹ Ehsoo, no'o ki'yaopua piiripi toomi yawichi koparao.

Eesusia u'yepatiaapa pu'kao ne'nesaa,

²⁰ iinatukekapua pu'kao:

—¿Aatanajupu ihji toomichi kahtiane nanariraa, aatanapu teewaraapua tiame i'ka toomichi iyotetiame?

²¹ Aapoee chaachapakapua:

—Seresa yawichi —chaachapakapua.

Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Wa'a teesoo pu'ka yawichio, aho kiajerakamera kiapuapua, toomikamera; Riosio aho kiajerakamera kiapuapua, iyoriwakamera.

²² Waikaopua Eesusio wa'a tiame inamukapaopua, tisia inatamekoopua, tahpitika erapakaopua, nonorakapua wa'asi.

Eenechi ahjaniamechi simiyame iinatukewa

(Marako 12:18-27; Ruuka 20:27-40)

²³ Pu'ka taawechi wa'apioi, ookapi saruseo ti'tijoe wa'a e'enakaipua Eesusi ne'nemia, ki'tio tuuyamekapua eenechi ahjaniameo. Ihja i'ka iinatukekapua Eesusio chaachapaka:

²⁴ —Masitari, ehkoriaami nuurarchio, Moisea cheeriapua: Aata tijeochi pa'chira neewikai ki taanaeka mukisoo, wa'api poonira ahjama neewinuriamepua, pa'chi uupirao, aho tatanao aho pa'chi tatanarachitia enemichioopua.

²⁵ Wee, aamo tuuyemane aachin teeriaopua aaatao i'wao taamo mochiwachio. Piie taawee, oowisani aho poponiamea, pahcha simiyame pa'chiraa, neewisache wa'atia mukuriataipua ki tatanataka.

²⁶ Wa'achi ijikiriatapu wahjachi poponiraa, aho pa'chi uupira ahjama neewikamea, wa'atia ki tatanataka yooma pipiripi wahjipariatapu, ahkasi yooma oowisanisi kajuka, kiisi tatanataka wahjipakao.

²⁷ Yooma i'ka wahjipasoo, oowitiameai mukuriatapu waikao.

²⁸ Wee, ihji oowitiamea, yooma pu'ka oowisani ahjama neewikame enesaa, ¿aatanakamerapu te'ta kuunaraa i'ka oowitiameo, i'ka oowisani ahpo poponieme ahjama nenewikamea, pichiwa enesoo eenechi ahjapuameo?

²⁹ Waikao Eesusia nehjiakapua:

—Eemea sewina chaachapanipua, kiisi machiyapa eemea Ehkoriaami Iyoterichi chiiao, ki machiyapa tiameo, Riosi utewarario.

³⁰ ¿Ki nane'riamekosaa eemea wahjipakameo, eenechi ahjarichio, kiteremerikopua nenewiniameo? Wa'a eenechi ahjatiachio, ti'tijoea oowerua tiame, Riosi ku'kuira tewekachi ohjoemeka te'teremeripua.

³¹ Nape pu'ka eenechi ahjaniamechi naewaniachio, ¿ki iyonakamekosa eemea pu'ka Ehkoriaami Iyoteri chiiao? Riosia eee cheeriaipua:

³² “Nee puu Apoea, Aurani Riosiwaraa, Ihsa Riosiwaraa tiame, Aakowopua tiame Riosiwaraa wa'achi.” Riosio pu'ka Riosiwarako tuuyoiopua pehjo, wahjipakame eneriaipua wa'asio. Riosia wa'a cheekao, simitiameko tuukamepua ahjaniameo, nape ki weechi weerewa weerewaeka. Wa'a teeresoo ki aamo chaachapachitia tiame puua, wahjipatioo ki eenechi ahjaniameko tuuyao.

³³ Wa'a tiame inamukapa yooma wa'a napawikamea, ma'chiam chiiopua Eesusio, tisia peenia tiame chiiopao, ki teesa pu'sereka inamukapua waikao.

*Moise kiaritia nuuraria, aachin tiamerakopu te'ta nateyameraa
(Marako 12:28-34)*

³⁴ Waikao parisero ti'tijoea nane'riapa saruseo ti'tijoeo, newitoriopua Eesusio, ahpo poanapuka teesa, kateweriapua ihtanachi chapipumeopua Eesusio.

³⁵ Wa'a ahpo katewesaapua, aata te'ta peeniamera Moise nuurari, uhjurariapua waikao Eesusi iinatukemichio:

³⁶ —Masitari, yooma puu Moise Riosie kiaritia nuurari, ¿aachin tiamerajuarepu epeche nateyameraa?

³⁷ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Epeche nateyameraa, ihjipua: “Aamo Paamira Riosio, yomatiame aamo iikae nakipuapua, yomatiame aamo e'rae iikachi, yomatiame aamo inatarie.”

³⁸ Puupua epeche nateyameraa, te'ta weruma te'terepumea.

³⁹ Ookachi simiyamea nuurari, ihjipua tiameo: “Aamo piirechiopua, aamo wa'apichitia nakipuapua tiame.”

⁴⁰ Yooma Riosi nuuraria Moiseo, ahpo naewaturachioapua tiameo, ihji ooka nuurari nokipua ahsepari teereniamepua yorapumeo.

*¿Aatanachi machenakamepu Riosie Weratiame?
(Marako 12:35-37; Ruuka 20:41-44)*

⁴¹ Pu'ka nehjiasapa, iiweta wa'a mochikopua pehjo, iinatukekapua pariseroo:

⁴² —¿Ihtana erakoame eemea, Riosie Weratiameo? ¿Aatana ojochiwarachi eenameko maaena eemea pu'kao?

Waikao pa'pariseroa nehjiakapua:

—Raawitaru —chaachapakapua.

⁴³ Waikao Eesusia chaanekapua:

—Wa'a teesoo, ¿aatia tiachipa Raawitaruai ahpo Paamira teewarepua Riosie Weratiameo, Riosie ahpo iyoteteniaio? Ehkoriaami Raawitarua ahpo Iyoterichio, eee cheerepua:

⁴⁴ Te'ta no'o Paamiraa, chaanekapua no'o Paamira Weratiameo:

“No'o ahjamina yasipamitia muua, ahkasi no'oo, yooma aamo seepurawao, aamo taratere toapachisi.”

⁴⁵ Wa'a cheekame enesoo Raawitaruo ehkoriaamio, ¿achini teeka Raawichi eename enetapu Riosie Weratiamea, Raawitaru wa'apioi ahpo Paamira teewakamekoopua pu'kao?

⁴⁶ I'ka wa'a chiia Eesusio, aataai pa'pamuratuame wa'a keepumea, ka'chi iika nehjiam erakokapua. Waika taawechi o'inia wa'anao, aataai ki iinatukeme erakoapua Eesusio.

23

*Eesusia ki kaawe nokayo tuunapua pa'pariseroo
(Marako 12:38-40; Ruuka 11:37-54; 20:45-47)*

¹ Neipa i'kao Eesusia chaanekapua ahpo masitia ti'tijoeiopua, taamo ahpo masit-
eraopua tiame:

² —Iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, Moisetaru nuurari neesetora enepakamepua.

³ Wa'a iikamekopa pu'kao, pu'kakamera e'weka mochtupua, Moisetaru nuurarichi simiyame nokisika, nape kihta aampachi na'roetiameo nokisipuapua, pu'ka ahpo na'roeriopua, pu'ka apoe ahpo na'roeriaopua, aapoe wa'apioi ki ajasepa yoorakao.

⁴ Tahpitika pehtiamе tiamekoopua yorajerawa, aataoi ki chewame tiameopua yoorakao; Apoeo sutueoi ki ihchepame erakoamekopua pukachio yorapauchio, tisia pehtiamеkopua pu'kao yorapua.

⁵ Yooma ihji i'ka yooraa, ahpokamera kaawe tetewipuwichio nokayamepua, weeweruma iyotetiame Ehkoriaami Iyoteri e'wewa chiia, kutachi chuhchaka ohjowa pu'seriamеpua, ramakachi tiame. Ihjia tiameo, ahpo wisasoriwa suuwerachio, itapiti peenia tiame chucheraeme ohjoamepua.

⁶ Pahkochi koi'rachioi epeche kaaweruma yasirachi mochinariamepua puuua, napawikarichioi tiame epeche peenia yoratiamechi momochinariamepua tiame.

⁷ Ihjia wahka ahpo natepaniachioi poowechio, kaawe ahpo yooreka teepotajeramepua masitari teewaka.

⁸ 'Nape eemea te'ta yoorekao, aataoi ki masitari tewapuapua, yooma eemea Riosichikamera aamo popenimekapaopua, te'ta pichiwari Masitari iinuemekapa, piiripi wa'api, Riosie Weratiame Eesusi.

⁹ Ka'te aawataoi aamo noono teewamitiapua eemea i'ka weeechi mochtikameo, te'ta iyoriwa yoorekaopua; te'ta aamo Noonoa, te'ta te'pa kahtiamerapua tewekachi, káii waapisi te'pa.

¹⁰ Eemea aawataoi ki aamo ne'netosiamе tewapuapua, i'ka weeechi mochtikameo, neechekopua Riosie Weratiamea, aamo ne'netesiamеa aachin teeka aamo teetomiachiopua.

¹¹ Amochio eemea, epeche weruma tiameraa amochio, apoe inisiamе enemeripua itapiti aamo yorakewao.

¹² Puuu ahpo wa'api werumatamea, yooma tesiwa erapatepuamekaitepua; nape ki ahpo weruma uuyameraa, puuukamera werumatapuaitepua.

¹³ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoeopua tiame, kiisi ahjachi kaawe simiyamechi chaachapamepua! Eemea wa'a chaachapakao, aamo wa'api yeetepamepua Riosi ye'karichi muipua. Eemea ki muinarepua muiyao, nape kiisioi ki toinariamepua eemea aamo piirechio, Riosi ye'karichi muimichio.

¹⁴ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoeapua tiame, kiisioi aamo inata chaachapame eemea! Eemea, ooweru kukunara kariwara u'yamepua. Eemea tiameo, ti'tijoeo kaawe aamo tetewipuwichio, ki e'nekuma ni'ochame eemea. Eemea wa'a aamo nokariawichio, tisia kokosa yorapuame eemea Riosieo.

¹⁵ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea parisero ti'tijoea tiame, ki kaaweruma inatameai chaachapame eemea! Ahkaio ohjopamepua weechiamio pa'wechiopua tiame, ahpo na'naritomeri i'yakaopua amochitia nokayame enepámichio. Wa'a nokaka eemea aamo te'ta kokosa aiwapuame epechetame eemea.

¹⁶ 'iAi eeme! iKi mamachiriamei eemea, aata piirechi ki ma'chiriame neesetoka panitonariame eemea! Eemea chaachapamepua aatao: "Aata tiopae pichiwata ahpo iintomio, kihta nateyo tuuyame eemea; nape tiopachi maaniamee o'ro ahpo pichiwatasoo, tisia nateyameko tuuyame eemea."

¹⁷ iKiisi ijinatame eemea! iKiisikoi mamachiriame eemea! iKi tiopachi upatiamekapu o'roa, epeche nateyame enepakamepu?

¹⁸ Eemea tiameo, chaachapamepua: "Riosi tepawetiamechi natewataka iintomo tuuniamea, ki nateyameko tuuna eemea; nape wa'a oowewa towatiamechi aata ahpo iintomo tuuya pichiwatasoo, nateyameko tuuyame eemea."

¹⁹ iKiisi mamachiriame! iLhtanakamera epeche nateyamera maaena eemea, Riosi tepawetiachi toatiamera oowewari, naatikosaoi, Riosi tepawekamera? iKi puuu oowewaria epeche nateyamepua, Riosi tepawechi toatiamekapa?

²⁰ Riosi tepawetiae ahpo iintomo natewatamea, ki Riosi tepawetiachiche nayewaka chiiaitepua. Yooma wa'a maaniame to'wetiamеchi ahpo natewatai chiamepua.

²¹ Puuu Riosi tiopachi ahpo nateyataka ahpo iintomochamea, ki tiopachiche ahpo natewataka chiiai chiamekaitepua, Riosie ahpo natewatai chiamepua, Riosiai wa'a yooremina kahtiamеkopua tiopachio.

²² Tewekachi ahpo natewataka itapiti iintomo tuuyamea, Riosi yasirachi ahpo natewatai chiamepua tiameo, wa'a ikisaopua tiame, wa'a Riosi yasirachi kahtiamеopua tiame, Apoe Riosichi.

²³ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, kiisi aamo erakoa chaachapame eemea! Eemea oosa marikio, piiripi poanatakiameai, Riosiwichioo, yooma itapiti echitiame pahchiraopua, meenta pahchirachitiaopua, aanisioipua pahchiraoi, koomino pahchiraoipua tiameoio, ki e'waka mochitoame eemea epeche nateyameopua Riosi nuurario, i'ka te'ta kaaweruma masiteniamechitiaopua: tísia kaaweruma eneniame ahpo wahjachiopua, tesiwewa e'reniame aaata, te'ta Riosi nuurari iyorika yasoniame. I'kakamera yooraka mochimete eemea aamo wahjawichioo, kiisi wahjiame teewetoka.

²⁴ ¡Eemea ki mamachiriameai, aaata neesetonariame eemea! Eemea ti'tijoerio, ihta nu'uti ki kaawe tiamekoi tísia teripo chaachapamepua; nape eemea wa'a chaachapao, epeche ki nu'uti ki kaawe nokayame eemea, Riosiwichioo.

²⁵ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoea tiame, ki ahpo masitia nokayame! Eemea pehtori tísia ohchorewaemeka te'tiamepua. Aampache aamo papakoame eemea, nape aamo yooreminao tísia ohchorewaeme itipitekaopua, aamo ki kaawe nokaka ichikoriao, eemea tiameo, aamo chewichioo tahpitika erakoamepua yooma ihta itapitichio.

²⁶ Eeme pa'pariseroa, kiisi mamachiriame ti'tijoe: aamo yooreminakamera papakopapua pahchao, wa'atiaa ma'chioi papakotiame itipimapua. Wa'a tiame papakotiame enesaa eemea, yooma aamo yoorai ka'karuma enemapua waikao.

²⁷ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoe, parisero ti'tijoe tiame, sewina erakoi chaachapame eemea ki kaawerumachi! Eeme wahjipame toaniachika te'tiame eemea aamo yooreminao, ma'chio peenia yooraka tosawetiame, nape yooreminao, tahpitika tiamekaitepua pikakameo, oowera tisiwa eiwepua tiame.

²⁸ Wa'a te'tiamekai yooreminao, ma'chio ka'karumaka te'tiamepua, nape aamo yooreminao pochikame kahtiaipua aamo wihkuariao, aamo na'ararioipua tiame.

²⁹ 'iAi eeme iyoteri ti'tijoea, parisero ti'tijoeapua tiame, kiisi kaaweruma erakoi wa'a chaachapame eemea! Eemea wahjipame wetemajira wejayamepua, aaata Riosi nayewatuame meritioopua, kaawe erakoamekapa. Wa'a te'tiameai eemea, tesiwa yoraretupua me'yakao chaachapamepua chaachapao, nape amochio ki wa'a erakoamekai.

³⁰ Ahkasioi eemea, chaachapamepua tiameo: "Teeme ehkoriai mochiriame enesaa, ki ku'imii teemea pu'ka Riosi nayewatura ko'yakao, pu'ka eerara wi'sutekao."

³¹ Nape wa'a chaachapao eemea, pu'ka noonowiria Riosi ehkoriai nayewatura ko'yakame, pu'ka ojochiwarasisikameko tuuyamepua.

³² ¡Ki wa'achikosa nokayame eemeai, ehpiámikosaoi!

³³ 'iEeme sinowi iikamepua! ¡Sayawe ti'tijoe! ¿Aamo newipamio maayame eemea Riosi aamo kokosamiachio, ki teesa tiame aiwapuameo?

³⁴ Pukaepa amochi uhjuremania, te'ta Riosichi simiyame nayewatura, te'ta ma'machiyamera masitekao, te'ta pepeneka ye'kamera, aamo Riosichi oowe erapatemichioopua. Nape eemea pu'kaaoio, ko'imerapua tiame ookapio; wahjachi pu'kaopua tiameo, kurusichi chuhchaka ko'imerapua; epeche wahjachiopua pu'kao tiame, aamo napawikarichiamio, wepika kokosa aiwatemeri eemea, yomachi mochiwachiami wa'achi nokimeripua naanaritoka.

³⁵ Yooma pu'ka aamo ehkoriai ki kaawe noonowiriawichioo, yooma aamo ki kaawe noonowiriawichioopua tiameo, te'ta kokosari iintomeri Riosia amochio. Yooma eemea Riosie kokosapuamepua, Riosi na'nayewatura ko'yakamekapa, ehkoriai Aaweri taawechisi o'iniaopua, ahkasi Sakaria Werekia taanara taawechisi, pu'kao eemea, naasipa Riosi iyoriwachi Riosi tepawetiachi ihsioipua.

³⁶ Neeea i'ka kokosari Riosi iintomerio, ki nu'uti pichiwa chiiamenia, kiisi wa'atia itipimeripua kii iintokao, yooma aamo ki kaawe nokayamechioopua.

Eesusia Eerusereniwichioo nanaranipua

(Ruika 13:34-35)

³⁷ 'iAi muuu Eerusereni! ¡Muuu Riosi na'nayewaturao papaka ko'yakamea, aamokamera no'o uhjurekoipua, Riosi te'ta ka'karuma nayewaturaopua! ¡Kehkinasa aamo na'poanarekame neea aamo tatanao, nu'nunti pipilochitia no'o masatere koominarekaopua, aaata totori yeeyera ahpo tatana koominariachitia! Nape muuu Eeruserenia ohsotia aamo wa'inekamepua.

³⁸ Pukaepa wa'a te'terekamekapa eemea, aamo te'ta iyoriachi tiopaa, ooruchi itipimeripua.

³⁹ Aamo chaaniamenia tiameo, ki no'o tetewipamekopua, ahkasi taawechi chaachapaniachio: "¡Nee, Riosi te'ta taamo Paamira Tijoetukamea, kaawechupena tamochi eename puuupa!"

24

Eesusi Eerusareni tiopao ru'mimio tuuria

(Marako 13:1-2; Ruuka 21:5-6)

¹ Eesusi Eerusareni tiopachi mächenaso nonoraka nokisinioiopa, teeme Eesusi masite-waraa tisia peenia tiame peeniatewetiame tetewapa tiopa ka'kariwarao, chaachapasiai teemea:

—¡Néee! ¡Ne'neo achini yooraka tisia peeniatewetiamepu tiopaa!

² Nape Eesusia poanachi sewina tiame e'rapao, chaanekapua taamoo:

—Wa'a tiame tiiao ihjia, nape ihji wa'a tiame aamo tetewaa ehpe, meeriamahkaopua taawechio, kiisi raampata itipimiitepua tehte to'weraa. Yooma pihtuame itipimiitepua ru'mikao.

I'ka wehjoari kajuyachi naaniatiwa

(Marako 13:3-23; Ruuka 21:7-24; 17:22-24)

³ Wa'a muuwarichi puuyasaapua, Oorio roomosate e'enatiapua waikao. Teeme masiteraa wa'a yaspasooopua Eesusio, naaepaka iinatukekapua, piineri kahtioio:

—Paamiraa, wiitu i'isaeri tiopachi taamo cheeriao, ¿achinitio wa'a ikimeri puuua? ¿Ihtana enetapua naania teerewaa, i'ka wehjoari kajuyachi aamo eenechi enamiam-chiopua?

⁴ Taamoo nehjiakapu Eesusia:

—Waika taawechiami mochikamea, yooma noochi paparakamea amochitia, tisia kaawe ahpo inatemetepua, ki aawata ahpo wisikuemichiopua.

⁵ Waika taawechiamio ki ookapi e'enamerikopua: “Neeepua Apoe Riosie Weratiame”, chaachapame. Wa'a chaachapakao puuua, ki ookapi ti'tijoeri wihkuemeripua, ti'tijoe, ooweru tiame.

⁶ Waika taawechiamio tiameo, ki nu'uti nasiwaniame inamupuamepua ahkaoi. Nape wa'a teetioipua pehjo, ki te'ta majapuamepua pehjo, ki te'ta kajuyachipuapua pehjo.

⁷ Piiripi ti'tijoeturia piirechi ti'tijoeturichi nasiwari mehtameripua. Piiripi yawichituwachi, piirechi yawichituniamечи nasiwasimeripua, ahpo soontarowae. Waika taawechiamio tisia toorewi aiwapuamepua, waikamio ihji wehjoari weechiamio tiame, ahkaoi ki muenati noonomeripua.

⁸ Nape yooma i'ka ikiyoiopua pehjo, pukeri o'icharichi enemapua tisia iinya tiame aiwapuachio, ki teesa kokosa tiame aiwapuachio.

⁹ Waika taawechiamio amochitia noochi paparakameopua, tisia nekamuchepuame puuua, yomatiame i'ka wehjoarichi mochikameopua; pu'kaopua chapisaoi tisia na'ara kokosa yorapuamepua, ahkasioi merinarekaopua.

¹⁰ Wa'a yoraniapa puu noochi paparama, ki ookapi noochi paparama toimeripua, ahpo noochi paparao. Waikaopua, noochi paparama nekamuchiamekapaopua, ki ookapi noriwi wenejimapua pu'kao.

¹¹ Waika taawechiamio tiameo, ki ookapi Riosi nayewatuame puuyamapua, kiisi pichiwa chaachapame Riosi pichiwarirao, puuua wa'a chaachapaka wihkuekao, ki ookapi ti'tijoe ooweru tiameo, sewina erapatemapua.

¹² Pu'ka taawechiamio, tisia muuweemapua tiameo, na'ara nokayameai, ahpo piirechi kaawe e'riameai, wekamapua ahpo piirechi kaawe e'riao.

¹³ Nape noochi wa'api teetokamea paparakao, kiisi sewina erapaka ahkasi kajuyachio, newipatepuamepua no'o Noono Riosieo.

¹⁴ Ihji kaaweruma tuuyewari Riosi ye'karichi simiyamea, yomachi wehjoarichi tuuwitopuamepua, ke'chu wa'a ikinioiopia, yomatiame i'ka wehjoarichi, nane'reka mochitopuamichio; waika enemeri, i'ka wehjoari kajuyachio pu'asio.

¹⁵ Ehkoriai Riosi nayewatura Raanieriai, itapiti eee tuuwame cheeriaipua iyotekao, wahka ihtorichio, itapiti tisia iinya tiame werapuamekopua Riosi te'ta iyoriwachio, tiopachio. (Aaata i'ka iyoteri iyonamea, Raanieri cheereria pu'ka iinya tiamechi simiyame iyotekao, ahkasi ikisopa nane'remapua pehjo, ihtanakoopua pu'ka iinya tiame ahpo iyonario.)

¹⁶ Waika wa'a tiame ikiyopaopua, pu'ka te'ta iinya tiame te'ta Riosi iyoriwachi yachatame naaniatiwariaopua, Uurea mochikamea ti'tioeria, tisia majaka kaawichiami ujumeripua waikao.

¹⁷ Te'pa karijampa ihsiamea, ka'te tekimitiapua itapiti ma'chipamiaopua ahpo petechio, ohso kaawe wa'atia toisa ujumeripua.

¹⁸ Ahpo wasawachi nokayameai tekianakao, ki ahpo ta'pechio e'enametioi teemeripua, ahpo wisasoriwaoi ma'chipamiaopua.

¹⁹ ¡Ooweru petetiamea, kohja chiitiamea tiame pehjo, tísia tesiwa te'teremeripua waika taawechiamio!

²⁰ Pu'ka taawechiamio, yomatiamé ti'tijoeri mochikamea, Riosichi itaka mochime-tepua, ki tuuroi enemichioepua pu'ka kajuyachi taawechiami ikiniioepua, respuniame taawechioepua.

²¹ Waika taawechi aiwaniamio, ki teesa kokosa tiame aiwaniamé teeremerikopua, ihta taawechioi naayachisi o'iniaio, ka'chitia aiwatiamechitiaopua, neipamioepua ki iintumeriopua wa'a ikiniameopua aiwarío.

²² Pu'ka aiwari ki ku'we teewetesoopua Riosio, ki aawata newimeriaipua, nape Riosia pu'ka aiwarío, ahpo uuriachi ti'tijoerio, ki tehpe teewetemeripua pu'kao, yooma ahpo uuriaio, apochi newipateka.

²³ 'Pukaepa wahka ihtoriachi ahjaka mochitoameopua, aamo chaaniamenia, aata wa'amahka enasoo aamo chaanekao: ¡“Nee, i'wa kahti Riosie Weratiamea”!, ¡“Waamiami ihtonapua”!, aamo chaanesooiopua, ka'te pichikemitiamua pu'kao, wa'a chaachapao.

²⁴ Aamo mochikachio e'enamiitepua aata ki pichiwa chaachapame, Riosie Weratiame ahpo teewaka. E'enamitepua tiame, wisikuaka Riosi nayewatura ahpo teewaka, ki nu'unti peenia ihsiwa nokimeripua tiame, ahkasi Riosi uuriaio wisikuemeripua.

²⁵ I'ka aamo tuuyamenia, kaawe aamo neesetoka mochitomichioepua pukachio, ke'chu enapoiopua pu'kao,

²⁶ aata aamo chaanesoo: “Nee, Riosie Weratiamea, waami ihsiamepua ki tijoeekachi”, ka'te siimpamitiapua wa'ao; seenekachiooio aamo chaanesoopua aatao: “Nee, waami kahtipua yooremina”, ka'te pichikemitiamua pu'kaio.

²⁷ Ka'te pichikemitia pu'kao, no'o enameria yomatiamé ma'chiamé weechi tetewini-ame enameripua, kuhjipari tahjepakamechitia, cherayachisi o'inia ahkasi ariyachisi.

²⁸ Yooma pu'ka wa'a tiame ikiwame no'o aamo chaaneriachitia teetooapua, kihta toiyame enemapua wa'asio, no'o enameriopua wa'asiopua, oonori ruhjiamé tetewapachitia eemea, wa'a po'ipu mukukamea erakopapua.

Tijoe Tijoetukame eenechi enameri

(Marako 13:24-37; Ruuka 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Waika taawechiamio, neipa te'ta tísia aiwari u'matosoopua, ikanati taaa tukapasipamapua, meechaai choipameripua ahpo mechatajenao, so'poriai ruhjimeripua waikao tewekachi o'iniaio; ahkasi tewekachi ohjoeme nanaarame utewariraa, chachapia noonoinapua majaka.

³⁰ Waikao te'pa tewekachio, no'o Tijoe Tijoetukame enameriopua wa'asi, tísia naanateremeripua, tahpitika tiame. Waikao yomatiamé weechi ti'tijoeturi ki Riosichi paparakamea, naarakomapua chaachapakao: “¡Ai teemea, kiisiki ahjameripua!”; chaachapaka, no'o Tijoe Tijoetukameo ki nu'uti utewaríeo tajitoame, toomarichi weritoka no'o tekioio.

³¹ Waikao weechi tekisaapania, no'o ku'iwari ki ku'ita chiiame kusutenu-ramania ahpo turupuchario, yomachi weechi inamumichioepua, ahpoo yooma na'poapuamekoopua noochi upapuachioepua, yooma te'ta noochi paparakameopua, pu'kao yooma no'owichio uuriaopua, yomatiamé i'ka wehjoarichi naomina ohjoemeopua.

³² 'Pahtemitia eemea, i'ka wauri echiwamechi simiyamechi nayewaniame, wa'achitarichio: Eemea i'ka wauri uuyoiopua sawatakao, nane'rema eemea amori asiyamekopapua paamunio.

³³ Wa'achitia teeka no'o enamiachi taawechioepua, yooma i'ka no'o cheeria tetewapa ikiwameo, nane'remapua no'o Tijoe Tijoetukameo, tísia waapi ihtoamekopua wa'asi, ahpo petechi pakiwachi weeriamechitiakopua wa'asi.

³⁴ Yooma ihji no'o aamo chaaneria ikipuameo, ikikache itipimapua, ke'chu wahjipoi i'ka no'o cheeria tetewikameopua, waika taawechiamio.

³⁵ Tewekaa weea tiame kiterepamapua, nape yomatiamé ihji no'o aamo chaaneriaa, kiisi wa'atia itipimeripua, kiisi ikikao.

³⁶ 'I'ka wa'a tiame ikimeriopua keenakoo, aawataai ki nane'riamepua pu'kao, ihta taawechioi ikipuameo, tewekachi ohjoemeai Riosi ku'iwari, kiisi nane'riamepua, neeai tijoechitia nane'rewao, apoeche nane'riamepua pu'kao, te'pa tewekachi kahtiaméche no'o Noonoo.

³⁷ 'Ehkoriame Nooe taawechiamichitia ikitiameka teeremeri no'o eenariwaa.

³⁸ Ke'chu i'ka weeechi si'riwa neeroiopua, natakaa mochtoriaipua tiameo, pu'ka taawechemi itapiti ta'iria pahkotaka, nenewiwa ta'iria pahkotaka tiame, ahkasi ehkoriai Nooeo, tisiwá ki nu'uti pawekakerachi pakiriiochisi.

³⁹ Senawato yu'ki wawasora eenakaopua, yooma si'ripurepua. Wa'achitia no'o enamio taawechiopua, wa'achitia senawato enameripua; wa'a teeka enameri neeea, neee Tijoe Tijoetukamea.

⁴⁰ Pu'ka taawechio, ooka nokayachio, piiripi wa'api apechunapuamepua.

⁴¹ Ooka ooweru nokayamea tusuka, piiripi apechunapuamepua, toaka piireo.

⁴² 'Pukaepa ki nane'riapa achinitio no'o enamerikopapua, no'o aamo Paamiraopua, ka'te kochika mochtomitia eemea no'o enamiao.

⁴³ Eemea inataka keepusaomua i'kao: Aata kariwaemeraa, nane'riame enesaa ahpo ichikopua, ki kochika yasimii puuuu, te'ta taawechi ahpo ichikuepuachio.

⁴⁴ Pukaepa eemea ka'te kochika mochtomitia, i'ka no'o Tijoe Tijoetukame enoio, neeea, senawato enamerikaitenia.

*Kaaweruma seekaerewa, ki kaaweruma seekaerewa tiame
(Ruuka 12:41-48)*

⁴⁵ Wa'a cheesaapua Eesusia, eee taamo chaanekapua:

—¿Aatanakamera ohjoare te'ta kaaweruma seekaerewaa? Kaaweruma seekaerewaa ihjipua: aata teekora toitiame ahpo ta'pechi neesetomichio, kaawe koi'teka yasitokamepua ahpo teeko ta'pechio, yooma kaawe yooraka yasitokameopua, ahpo teeko weweripateriao ahpo ta'pechi, ahkasi ahpo teeko eenachisi.

⁴⁶ Waikaopua, ihji Teekora eenechi eenasaapa, tisia kaawe yoramapua pu'kao, ahpo ta'pechio tisia kaawe neesetoka yasitorio, pu'kao.

⁴⁷ Puuu teekora, kaawe neesetokame enesoo, ahpo ta'pechio, ¿ki epeche tiame tehi kiatarepua neesetomichio, ahkasioi yooma ahpo iinuwachio?

⁴⁸ Nape pu'ka neesetoo ahpo toariao, na'ara iintokame enesoo, ahpo ta'pechio,

⁴⁹ weweripakame enesoo, ahpo ta'pechi weweripakameo, oowera yasaka koaka nawa-jikame enesoo,

⁵⁰ teekora senawato enesaa, tisia kokosa yoramapua pu'kao.

⁵¹ Wa'achi yorameri Riosiai aatao, ki ahpo chiia e'waka yasitoo. Poanatapua pu'kao, ki ahpo chokichi yasitomichio, tisia aiwaniachi ipamapua pu'kao, ki teesa naarakoniachi, tahpitika cheeniachi taameraopua ki'supakaopua, tisia aiwaka.

25

Oosa mariki kutewe wa'achitaka nayewaniame

¹ Waikao Eesusia, pu'ka ooka seekaerewachi simiyame wa'achitari naewaka kajusaa-pua, oosa mariki kutewechi simiyame, wa'achitarichi o'inekapua taamo naewekao, eee cheekao:

—Nee, no'o Noono tewekachi kahtime ye'karichi muimeria, kaawe ahpo katewetiame mochtomeripua no'o eenachisi puuyekao, aata nenewiwachi noonowitiachitia. No'o keepunitiao i'ka wa'achitarichi no'o chanimiao, i'ka eee tiameo: Piie taawechio, oosa mariki kutewe eneriataipua, muuwaeme napawiriachi nenewipuchio. Wa'a nenewiwachio puuu oosa mariki kutewea, neewimeri natepamerikataipua tahjetokao.

² Puuu oosa mariki kutewea mariki puuuu, ki ne'niame eneriataipua ahpo ikitariao, nape mariki puuu oosa mariki kutewea, kaawe ijinatame eneriataipua ahpo ikitariao.

³ Ihji mariki ki ahpo a'chi ikimia inatakamea, ki soparame i'toriataipua aasieteo, ahpo tahjewa to'emiao.

⁴ Nape piire mariki kutewe ki kochika te'terekamea ahpo tahjetomio, u'matoame soparame i'toriatapua ahpo ahjae tahjemia aasieterao.

⁵ Nape wa'a neewimeri puuyeka mochinio, tehpe eenepakopa neewimerio, kokochipariataipua ki anachapakapa kochirewao.

⁶ Nape naasipa tukaoopua, sisinapuretiatapua tahjera tahjemichio, eee cheeka: “¡Née, wa'a ihtona neewimeriapaaa! ¡Tahjetoka natepasaaa!”

⁷ Waikaopua yooma puuu kutewea, mochtisiriataipua waikao yooma ahpo tahjetomia tajanatemia.

⁸ Nape puuu mariki kutewe ki ahpo ikimia inatakamea, yooma soopasaapua ahpo tahjetoa aasieterao, chaachapariatapua ahpo wahjachi mariki kuteweo, ahpo ikipua inatakameopua: “Eemea, taamo rewemitia ku'witaio aasiete, amori choipatiameka teeme taamo tahjetoa, wakipamekapua wa'asi aasietera.”

⁹ Nape puua kutewe aasiete i'toamea pehji, chaachapariatapua pu'kao: "Ka'i, ki aamo kiama teemea. Aamo kiasaa teemea, ki ijinueka itipimeri teemeai. Tarimitia eemea ohso kaawe."

¹⁰ Nape pu'ka kutewe aasiete tarimia siimparioipua, puu kutewe ahsepari aasiete i'tokamea, ahjama muiriatapua neewimiachio, pahkochi. Pu'ka ahjama muisoopua neewimeria, yeeteparetiatapua muiwachio.

¹¹ Puu kutewe aasiete tarimia siimpakame e'ensaaapa, chaachapaka sisinamuri-ataipua muirachio: "i'Taamo paamiraaa, taamo wahjonesaaa, muinariame teemeee!"

¹² Nape apoe neewimeria nehjiariatapua pu'kao: "i'Ka'i eemea! i'Kiisi aamo machiyamenia aamoo!"

¹³ Eesusia kajusaapa i'ka wa'achitarichi naewakao, taamo chaanekapua ahpo masite-wao:

—Pukaepa eemea kaawe aamo neesetopuapua, no'o enamiachi taawechisiopua, no'oo senawato enamerikopapua.

Teekora tomiwara wa'achitarichi nayewatiame

¹⁴ Pu'ka oosa mariki kutewe noonowiria nayewasaopua, teekora iintoria ahpo tomiwae, wa'achitarichi taamo nayewekapua eee cheeka:

—No'o enamiasa i'ka wa'achitarichitia teeremeripua. Piie taawe aaata teekoraa, aaata ahpo tekapanatia ahpo toomi tekapanamichio toowesa simiriataipua wahka, seenu weechi.

¹⁵ Piiripi pu'ka toomi tekapanamerio, mariki miiri apoche o'ro toomi ki'yariataipua. Piireopua pu'kao, ooka miiri. Piirechi pehjiopua tiameo, piire miiri toomi tooweriatapua pu'kao. Ihji toomi kiatiamea, yoomahka tekapanaka muuepumichio eneriataipua, ahkasi ahpo ye'kachisiopua pipiripio.

¹⁶ Waikaopu mariki miiri apoche o'ro toomi kiatiamea, oosa mariki miiri iintapariatapua pu'kao, tekapanakao.

¹⁷ Puu ooka miiri apoche o'ro kiatiamea, naao miiri iintapariatapua pu'ka toomio, wa'achitia ooka miiri yowiteriatapua ahpo teekoo.

¹⁸ Nape piie miiri apoche o'ro toomi kiatiamea, kihta muuwepuriatapua, oowera wa'amiahka majisa yasariatapua pu'ka toomio.

¹⁹ 'Tehke neipamio teekora enasaapa, ne'neriatapua i'ka noonowiriaopua ahpo toomiwaeo, kehkisa ahpo yowika machenariaopua ahpo toomiwaeo.

²⁰ Waikao mariki miiri toetiamea, pahcha naaepakaopua ahpo teekoo, chaaneriataipua pu'kao: "Iya, i'wa maani aamo toomiwaa mariki miiri, i'wachi maaniamepua tiameo, mariki miiri toomi no'o yowiteria tekapanakao."

²¹ Waikao apoe teekoraa chaaneriataipua pu'kao: "Kaawe iintokame muua no'o tekapanakiaa, kaawe chupena aamochi oowe e'rere neeea. Kaawe tekapanatekamemua no'o toomiwao, wa'a aamo iintoriawichioonia, epeche weruma aamo kiamania tehkio. Kaawe e'ramitia muua noochio, wa'achi erameri neeeai amochio."

²² Ehjepa neipao, wa'achi enariatapu ahpo teekoe ooka miiri toetiamekai toomi. Puua wa'achi enakaopua chaaneriataipua ahpo teekoo: "Paamira, i'wa maani ooka miiri toomi, aamoo no'o tooeria tekapanamichio. I'wachi maanipua tiame ooka miiri, aamo tomiwae yowiteria tekapanakao."

²³ Pu'kao teekoraa chaaneriataipua: "Tisia kaawe iintokamemua tiameo, kaawe chupena kaawe iintorenia aamochi e'rarenia. Kaawe neesetoremua no'o tomiwao, wa'a aamo iintoriawichioo neeea, ehpeche epeche tiame aamo toowemania yowitemichio. Kaawe e'ramitia muua noochio, neeeai wa'achitia e'ramepua amochio."

²⁴ Waikaopu piie miiri toomi toowetiamea, ahpo teeko naaepakao, chaaneriataipua pu'kao: "Paamira, i'wa maani piie miiri aamo no'o tooweriaa. Neeea nane'riamekapa ki cheriwiamekopua ki kaawe machenatioo, aamo majawekania, aamoo ki echakamekai, muu i'ipamekopua, aamoo oritiameo ki ekasuwakai ekasuwatiame uuyamekopa.

²⁵ Pukaepania aamo tomiwao, kihta muuwepukania, wehtere majika katewекania ohso kaawe. Pukaepa wa'api kehki aamo no'rawenania toomio, i'wa maanipua wa'api kehki."

²⁶ Nape teekoraa wa'a iintoriopua pu'kao, chaaneriataipua pu'kao: "Kiisi kaawe iintokamemua, oowera nahsinaka yasakamemua, kihta yooraka pu'ka toomio, itapiti muuetekao.

²⁷ Muuwejerame e'rakame enesaamua pu'ka toomio, toomi yowiteniachi toamii muua, pu'ka toomio ehpe taawechi no'o eenoiopua, yowika manimichioipua paikapioi, paikapioi yowikame no'o teimichioipua eenoi."

²⁸ Wa'a chaanesapa teekoraa, ahpo tekipanatiameoopua chaaneriataputa pu'kao: "U'yemitiapua pu'kao pu'ka pie miiri no'o ki'yaria toomio, naatikamera kiamitiapua pu'kao, oosa mariki miiri muuwepukamera tekipanaka.

²⁹ Wa'achitia Riosichi tekipanameai, epeche kaawe iintokamea Riosie ahpo oowetiao yorajera, epeche kaawe yorapuaamepua wi'suamesi; nape kiisi yoorakamea Riosi ahpo oowera teesaai Riosi nakiya yorajerawao, teesaai ahpo oowe e'reretia wekatemapua, kihta yoranarekapapua Riosi tehkirao.

³⁰ Waikao Riosia pu'kao, ki apochi teerenarekopaopua apochi tekipanakao, pu'kao, tukapachi ipamapua pu'kao, wa'ao te'ta naarakoniachi, tisia kokosa tiame aiwaniachi, wa'ao tisia aiwakao, ma'chi cheeniachi taamerao ki'supaka."

Yomatiame wehjoarichi ti'tjoeri katewewa

³¹ Waikao Eesusia teekora ahpo tomiwae iintoria kajusaapua, wa'achitarichi naewakao, i'ka wehjoarichi mochiniame katewerichi simiyame, taamo nayewekapua wa'achitarichio, eee cheeka:

—Nee Tjoe Tjoetukame eenaio, norikame tajitoka enamerinia, no'o tewekachi ku'iwari ahjama; wa'a teetoka enamerinia, no'o ye'karichi yasipamiao wa'asi. No'o ye'karichio, tahpitika teeremeripua wa'ao, te'ta peenia tiario.

³² Waika taaweichionia, yomatiame wehjoarichi mochikame ti'tjoeo ooweruo tiameo, no'o kahtiachi upanuremania pu'kao, yooma ahpo nonowiriaopua, katewepuawichiopua. Waikaonia Tjoe Tjoetukamea, ti'tjoeo ooweruopua tiameo, poanatanania pu'kao, aaata tepuyamechitia po'wao, poanatamechitia chiiwachio.

³³ Waikaonia pu'ka po'wachitia no'o poanatariao, no'o ahjamina mochiwama neea. Pu'ka chiiwachitia no'o poanatariaopua ti'tjoeo ooweruopua tiameo, no'o oweminakamera iintapanania pu'kao.

³⁴ Waika wa'a iintosaania, no'o ahjamina mochiwariao chaanemania pu'kao: "Yooma eeme no'o Noonochi piipakamea, no'o Noono ye'karichi mochimeripua, no'o kahtiachi ahjama. Ihji no'o ahjama aamo mochimiaa, ke'chu naayachikoi o'inia eratiamepua no'o Noonoo, waika o'inia aamowichio nuuteweniam.

³⁵ I'ka no'o wa'a iintomiaopua aamo no'o ahjama mochimiao, no'o choroio eeme ko'koteriawichio; no'o paramukoiopua no'o nerojiteriopa; no'o poeichi ihtoio aamo ta'pechi no'o asipuriopa, no'o aamo, kaawe noonowiriopua pu'kao;

³⁶ no'o wisatori nakiyoio, no'o ki'yariopua pu'kao; no'o kokorioopua, no'o ne'nemia e'enariopua aamo; no'o perekarichi kahtioio, wa'achi e'enariopua aamo, no'o ne'nemia."

³⁷ Waikao no'o ahjamina ajawariaa, chaachapamapua: "Nape Paamira, achinitio wa'a noonowikame teemea, aamo choroio aamo ko'koteriao, aamo paramoi nerojiterioio?"

³⁸ Achinitio aamo kaawe yoorakame teemea taamo ta'pechi i'tokao? Achinitio aamo ku'ikame teemea, ki aamo wakiraekoio ki'yakao?

³⁹ Achinitio siimpakame teemea aamo ne'nemia kokorioio? Achinitio aamo ne'nekame teemea aamo karichi kahtioio?"

⁴⁰ Waikao neea Yawichichitiao, nehjamapua: "Ki no'okosa ku'ikai iikame eemea, aaata no'o poponichitia tetewao no'o pipinichitia tetewaopua tiame, tesiwa te'terioio aamo ku'irioopua?"

⁴¹ Waikao no'o owenamina ajakameopua chaanemania pu'kao: "Eemea se'wimitapua noochio, eemea Riosie, te'ta kokosarichi uhjurapuaamepua, te'ta aiwaniachi na'ie tatae, kiisii seenampa choipachi na'i, Satanasi ipapuachi na'itiachi, wa'a aiwatepuachi pu'kao yooma ahpo ku'iwari ahjama.

⁴² Wa'a yorapuaame eemea no'o choroio, kiisi ko'kotekamea, no'o tisia paramoio, kiisi nerojitekameo;

⁴³ no'o ki machiwachi oiyoio, kiisi no'o asipuriopua aamo ta'pechio; no'o wisatori nakiyoio kiisi no'o ki'yariopa; no'o kokorioopua kiisi no'o neesetoriopa, no'o karichi kahtioio kiisi e'nariopa no'o ne'nemio."

⁴⁴ Waikao no'o owenamina ajakameopua chaachapamapua: "Nape teemea Paamira, achinitio aamo tetewikame teemea chorowameo, paramuameoio, ki machiwame oiyoio, wisatorioi nakiyoio, kokoriameoi po'yoio, karichi kahtioio tiameo? Achinitio ki aamo ku'ire teemea?"

⁴⁵ Nape neea Yawichichitia kahtiao, aamo chaanemapua: "Ki nane'riame eemea aaata tesiwa te'tioio ki ku'irioo, ki nane'riame eemea no'okamera ki ku'irioo?"

⁴⁶ Wa'a teesoo no'o owemina poanatiamea, riisaka aiwaniachi uumpamapua, ki wahjika aiwaniachi; puuu no'o ahjamina poanatiamea, ki wahjiame ahjaniachi itipimapura.

26

Eesusi noriwi chapipua ahpo katewewa

(*Marako 14:1-2; Ruuka 22:1-2; Waani 11:45-53*)

¹ Neipa yooma pu'ka taamo cheesaapa Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masitewao:

² —Nane'riame eemea ooka taawe toiyamekopua wa'asio, Semejenato pahko enemiachio. Wa'a pahkochi neee Tijoe Tijoetukamea, kurusichi meripuaemia, nanaaramechi ki'yaka.

³ Pu'ka taawechemi ne'neserosi pa'pamiratuamea, Uurio pirenaturi o'ochetiamea tiame, Kaija te'ta neeserosi paamiratuame kahtiachi napawiriaipua, te'ta weruma tiopachi.

⁴ Ihjia Eesusi ahpo chapipua katewemia napawiriaipua, a'chikoi yooraka meripuaichio, wistuka.

⁵ Puuuu ahpo katewekao chaachapariapua:

—Nape pahkokoio ki chapima teemea pehjo, ki tahpitika noonoimichio pu'ka na'naritoao nenekaka.

Oowitiame, Eesusi peeniajuwa to'wekame tarachi

(*Marako 14:3-9; Waani 12:1-8*)

⁶ Eesusi Wetania ihsioio Siimoni reperaeme teewataniame ta'perachio,

⁷ wa'a eenaka piiripi oowitiame sewajuya i'tokao, puuuu piire riimeta pochikame u'pariapua pu'kao, tisia nateyame. Ihji oowitiamea wa'a enasa, meesa chokichi kahtiopua Eesusio, moochi to'wepakapua ahpo sewajuya u'pariapua.

⁸ Teemea wa'a iintokame tetewapao, kiisi kaawe erakokao, taamo chaachapaka teemea:

—¿Achinikai ihji oowitiamea na'atanipua pu'ka sewajuya, tisia nateyameoiopua?

⁹ ¿Ki ookapi toomichi nehjime teeriaipua ohso kaaweo, kihta ko'kome tiamekoopua ihkokepuaichio?

¹⁰ Nape Eesusia inamuriapaopua taamo chaachapao, taamo chaanekapua:

—¿Achinikai wa'a aamo chaachapani eemea i'ka oowitiame wa'a ihsiamete tetewikapao? Ihji oowitiame noochi iintoriaa, káátisia kaawe iintotiamepa.

¹¹ Kooamewichio tesiwa te'tiamea, senepi taawechi tetewimeri eemea pu'ka ku'ipuawichio, nape no'oo ki senepi taawechi tetewimeri eemea.

¹² Ihji sewajuya no'o to'wetiamea, no'o weerewa katewaka ihsitiame puuuu, ke'chu no'o mukuyoio, no'o weerewa ki iinyajuwa ujuremichio.

¹³ Pichiwa chiiamenia i'kao, ihji oowitime no'o yoorariaa, ahkasi wahka ihtoriachi i'ka Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatuniachisi, nayewapuame ihji oowitiamea, inatepasikao.

Uurasi noriwi iintoria Eesusi

(*Marako 14:10-11; Ruuka 22:3-6*)

¹⁴ Waika taawechemio piiripi taamo Eesusi oosa mariki aampa ooka masiteraraa, Uurasi Ihkariote tewaniame masiteraa, ne'neserosi pa'pamiratuamechi simiriaipua.

¹⁵ Pu'kao chaaneriapua wa'a eenakao:

—¿Ihkina no'o kiatare eemea Eesusi no'o amochi nejisoo?

Aapoeopua chaachapariapua:

—Ahkasi piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomi.

¹⁶ Waikaopua, pu'ka toomi ahpo kiatiachisi wa'anao, o'ineria Uurasia i'yakao, aachin teeka noriwi nehjimiaopua Eesusio.

Taamo Paamira Aari Koi'wa ko'karia

(*Marako 14:12-25; Ruuka 22:7-23; Waani 13:21-30; 1 Koorintio 11:23-26*)

¹⁷ Pahcha taawechi pahkochio ki rewaruraeme koi'wachio pu'ka paanio, teeme masiteraa, iinatukekapua Eesusio:

—¿Akana aamo yorakejeranimua Semejenato koi'wariopua?

¹⁸ Wa'a taamo chaanesoopua puuuu, taamo chaanekapua:

—I'ka muuwarichi siimpamitia eemea i'ka tijoe ta'perachi, pu'ka wa'a ta'peemeo chaanemiapua: "Taamo Masitariaa, eee aamo chaanemichio taamo uhjurakapua: Waapi toinapua no'o kiteremiachio; wa'ami simiyamekane aamo ta'pechi, Semejenato koi'wari ko'komiaopua, yooma no'o masitera ahjama."

¹⁹ Wa'a chaanetiapa teeme masiteraa, wa'a siimpatiapua waikao. Wa'a e'ensaoopua teemea, yooma iintokapua chaaneretia, wa'a yoratiapu kooameai.

²⁰ Ehjepami aari enasaapa Eesusia, meesamina yasipakapua, yooma taamo ahjamaopua, oosa mariki aampa ooka masitera.

²¹ Wa'a koaka mochinioio, taamo chaanekapua Eesusia:

—Aaata i'wa mochikamea teeme, no'o noriwi nehjimeripua.

²² Waikao teeme masiteraa, tisia yuuwesipatiapua. Wa'a chiipao teemea yoomahka pipiripio, iinatuketiapua:

—¿Paamira, aatana ohjoare puuuu, neekosa? —chaachapatiapua.

²³ Neipa yooma wa'a chaachapatiopua, nehjiaka Eesusia:

—Aaata piirepua, taamo ahjama ichuyame.

²⁴ Nee Tijo Tijoetukamea, wa'a yooraka noriwi nehjipuumepua, Ehkoriaami Iyoterichio, wa'a chiopa, nape ¡ai puuuu, aaata wa'a iintokamea! Epeche kaawe eneriaipua, ki naawakame enesaa.

²⁵ Eesusia, Uurasi ahpo noriwi ihsiamie iinatukekoiopua cheeka:

—Paamira, ¿neee ohjoarepua?

—Wa'a chiiame muuuu —chaanekapua Eesusia.

²⁶ Waikao koi'oiopua pehjo Eesusia, piiripi paani uusa chi'wanasao, cheriwema ki'yakapua ahpo Noono. Wa'a iintosaapua, chaanekapua taamoo:

—Ihji paania no'o weerewapua. Eemea yoomahka eeme pipiripio, chi'watiamie ko'komeripua.

²⁷ Wa'a ikisaopua, itapiti iijiwari uusaopua piie paasoo, cheriwema ki'yakapua tiame ahpo Noono, wa'a iintosaopua, chaanekapua taamoo:

—I'ka, paasochi maaniameo, yoomahka pipiripi iijimeri eemea i'kao.

²⁸ Ihji paasochi maaniamea, no'o eera puuuu. I'ka eeraeo, weemera kateweri ti'tijoeri ahjama no'o yahchapua, yooma ti'tijoeri tatakoriao, cheriwepuamewichio no'o wi'sumeri.

²⁹ Eesusia, simiteka taamo tuuyekao, cheekapua:

—Neeea aamo chaanenapua, ki oosa no'o iijimio tuunania, i'ka uuwa neeroraopua, ahkasi no'o Noono ye'karichi, taamo mochipachisiopua. Ahkasi waika enemapua, eenechi aamo ahjama iijimiaopua, i'ka panijuwari neeroraopua.

Eesusia Peero ahpo ka'itamo tuuna

(Marako 14:26-31; Ruuka 22:31-34; Waani 13:36-38)

³⁰ Neipao, wiikari wikatasaopua, teewi siimpatiapua waikao, Oorio Roomosachi.

³¹ Wa'ao Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masiterao:

—Eemea ehpe tukaoo, yooma eeme no'o toimeripua. Ehkoriaami Iyoterichio, eee chiiamekopua: “Tepuyamea meripuumepua, tepuniamea, chi'ripameripua.”

³² Nape neee eenechi meritia ahjasaapa, Arirea weeechi siimania ke'chu wa'a aamo e'eno'i no'o ne'nemiao.

³³ Peeroa chaanekapua waikao:

—Yoomahka aamo toitarepua nape neee ka'i; kiisi aamo toimania.

³⁴ Wa'a chiipua Peeroo, chaanekapua Eesusia:

—Pichiwa chiiame neee ehpe wa'api tukawarichio, ke'chu totojowira kusuyoio, paisa no'o ka'itamerimua.

³⁵ Nape wa'a chaanetiai Peeroa, nehjiakapua:

—Kiisi wihtuka chaaninia pu'kao, mukimiaopua aamowichio, kiisi aamo toimania.

Wahjachi masiterai, wa'achi chaachapatiapua.

Eesusia E'semani tewekachi ahpo Noonoma, nayewatiame

(Marako 14:32-42; Ruuka 22:39-46)

³⁶ Ehjepao Eesusia masitera ahjamao, E'semani tewaniachi e'enatiapua. Wa'a asisaapua Eesusia, taamo chaanekapua ahpo masiterao:

—I'wa itipimitia eemea ku'itapio. Waami siminania ku'itapio, no'o Noono ahjama nayewamia te'pa kahtiamieo.

³⁷ Wa'a cheesaopua, waanami akipakapua teesa, Peero yeeka, na'pa Sewereo tatanara tiame. Wa'ao Eesusia, tisia iiyana erapakaopua,

³⁸ chaanekapua ahpo yeetoriao:

—Neeea ehpeo, tisia yuuwesiamepua, ahkasi mukime eraniame iikachio. I'wa no'o puuyemitia eemea pehjo, ne'neka mochika.

³⁹ Wa'a cheesaopua epeche teesa waanami enepasaapua, wehchisi koomorasi-pakaopua, chaanekapua ahpo Noonoo tewekachi kahtiamieo:

—No'nooo, no'o sewina teeremia enesaamua, i'ka aamo iintomia noochi tísia yuuwesiaio, no'o se'wipuaioipua. Nape ki no'okamera e'rachitia iintojeraninia aamoo, aamo e'rachikamera.

⁴⁰ Ehjepao Eesusia, taamo ahpo masitera toariachi enaio, kokochiame tewakapua taamoo. Wa'a te'tereriopa taamoo, chaanekapua pu'ka Peeroo:

—¿Ku'itapioi ki ne'neka mochime erakona eemea?

⁴¹ Pusakame moochíiii, neesetowa itaka Riosichio, ki aamo ahsemichioipua na'arario. ¿Ki nane'rena eemea kaaweruma erakoao, senawato ki kaawerumachi wichitariaio, weerewao ki anachamekopu moochi inatarichi eraniameo?

⁴² Eesusia, oosa simiyachi simisaapua ahpo Noonoma nayewamiao, chaaneka nayewekapua:

—No'noo, ki teeresoo no'o se'winapua i'ka tísia no'o aiwa yuuwesiaio, aamo e'rachitia iintopuapua, ki no'okamera e'rachitia.

⁴³ Eenechi oosa simiyachi eenaka ne'nioio, kokochiame taamo tewakapua. Teemea puichio, kiisi ne'neme erakoamekapua kokochinaria.

⁴⁴ Wa'a te'tiame toisaapao, eenechi siinkapua ahpo Noonoo ahjama nayewamia, paisa simiyachikapua wa'asio. Waikaoi Eesusia, wa'api cheeka nayewekapua ahpo Noonoo.

⁴⁵ Eenechi enaioipua wa'asio taamo pe'tiachio, taamo chaanekapua:

—¿Iiweta kokochina eemea pehji? ¿Tísia reresipakame eemea? Ne'neka mochikaa, asikame neeepa, Tijoo Tijotukameapa, nanaaramechi kiapuachioipua, ichipukao.

⁴⁶ Mochisika wa'ási. Wa'a ihtoamepa no'o noriwi nanaaramechi kiameria.

Eesusi chapiniame

(*Marako 14:43-50; Ruuka 22:47-53; Waani 18:2-11*)

⁴⁷ Iiweta wa'a chiioi Eesusio, Uurasia piiripi taamo oosa mariki aampa ooka masitera, taamo mochikachi asikapua, muuwaame yeeka soontaro. Ihji ahjama e'nakamea, nasi-macheta makoka e'enakamekapua; puuu wahjachia, kuuu ahjae wewepuame. Yooma ihjia, ne'neseriosi paamiratuame uhjurariamekapua, i'isaeri o'ochetiame pirenaturi tewaniame tiame.

⁴⁸ Uurasia noriwi nehjiakaopua Eesusio, chaanekame eneriapua soontaroo:

—Aaata no'o chuchuya, puuu enemapua chapipuamea.

⁴⁹ Pukaepa Uurasia Eesusichi asikao,

—¡Kúiraaa, Masitari! —chaanekaopua Eesusio.

Wa'a chaaneka Eesusio, chuchukapua.

⁵⁰ Waikao Eesusia wa'a yoratiapao, chaanekapua Uurasio:

—¿Ihtana e'raka ihsiamemua?, no'o kaawe uuyaa. Ikanati iintosa naaju, aamo iintomia eenariao.

Wa'a cheesoche Eesusio, soontaro i'tomeria, naaepaka chapisa i'tokapua.

⁵¹ Nape Eesusi chapinioio piiripi teeme Eesusi ahjama ohjoamea, ikanati ahpo nasimacheta ma'chipasapao, nakachi meteka tehpuenekapua nahkarao, piiripi pu'ka te'ta ne'neseriosi weripateriaopua.

⁵² Nape Eesusia wa'a iintokopa pu'kao, chaanekapua pu'kao:

—Ka'te wa'a iinto muuuu. Yaapiti katewesa muuuu pu'ka aamo merimachetao. ¿Ki nane'renakosa muuuu ki wa'a ihsimerikopua? ¿Ki nane'riame muuuu merimachetae ko'yameo, merimachetae meriniamekoopua tiame?

⁵³ ¿Ki nane'riame muuuu no'o nehpurewa itanesoopua no'o Noonoo, u'matoame piie miiri Riosi ku'iwari no'o uhjuremiikoopua, no'o nehpuamichioopua pu'kao?

⁵⁴ Nape wa'a no'o iintosoopua, ¿achini ikitapu Ehkoriaami Iyoterichi chiia, no'o Noonoo tewekachi kahtiameopua, ikipo tuuria?

⁵⁵ Waikao wa'a chaaneka terisaopua merimachetae metekameopua, Eesusia chaanekapua ahpo chapimia e'enakameo:

—¿Achini iikai eemea kuuu wewera makoka enapamepua, nasiwaniame macheta makokaopua tiame, aaata ki nu'uti na'ara iintokamechitia chapimiao? ¿Ki senepi taawechi no'o tetewikame eeme tiopachi masitiame? ¿Achinikai ki wa'a no'o chapika eemea?

⁵⁶ Nape eemea, wa'a noonoimeripua noochio, pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi chiiao, pichiwa machenamichioipua, ehkoriaami Riosi nayewatura, chaachapariao.

Wa'a o'inia Eesusi chapitiachio, piineri toaka teemea, yooma ujumatiapua.

Eesusia te'ta muuwaame napawitiachi

(*Marako 14:53-65; Ruuka 22:54-55, 63-71; Waani 18:12-14, 19-24*)

⁵⁷ Wa'a chapisa Eesusia Kaija peereimia napawiniachi i'toretiaipua, ne'neseriosi te'ta paamiratuamechi. Wa'a weruma yooremina napawiniachio, wa'a napawiriapua, iyoteri

ti'tijoe, o'ochetiame tewaniame pirenaturi tiame, Eesusi chapitiame katewemiapua, puuyeka.

⁵⁸ Peerochea waikao, piineri na'naritoriapua neipa, ahkasi ne'neseriosi te'ta paamiratuame ta'perachi. Wa'a ta'pechi pakisaapua, tiopachi ne'nesetoame ajakachi weripakapua ne'neka, nane'renariapa puuuu, aachin teeremerikopua Eesusichio.

⁵⁹ Yooma neeseriosi pa'pamuratuamea, oochetiame pirenaturi tewaniamea tiame, te'ta weruma napawiwachi napawikamea, Eesusi meripuamesi wenejiwa i'yaipua.

⁶⁰ Nape Eesusia ki ookapi itapiti wenejika e'enatiapua, kihta na'arari teitiapua, yooma wistuki chaachapariapua. Nape wa'asi neipaopua wa'ao, ooka e'enakapua wenejiame,

⁶¹ puuuu chaachapakapua:
—I'ka tijoeo teemea, i'ka chiiame inamukapua: “Neeea i'ka tiopa ru'minakaio, paika taawechei weramania eenechi.”

⁶² Waikao pu te'ta paamiratuamea neeseriosi, werisika iinatukekapua Eesusio:

—¿Kihta nehjianimua pu'kao, ki nu'uti na'arario tuuka wenejiniai?

⁶³ Nape Eesusia ihchi itipikapua. Waikao te'ta neeseriosi paamiratuamea, chaanekapua Eesusio:

—Pichiwa Riosi ahjamechi pichiwataka nehjiapuapua, ¿pichiwa Riosi Taanarakosa muuuu, Riosie Weratiame?

⁶⁴ Eesusia waikao cheekapua:

—Eje'e, wa'atepua, te'ta aamo chiiachitia. Neeea aamo chaanemapua tiameo: No'oo Tijoe Tijoe tukameo, tewekachi kahtiame no'o tetewipuawite neeeea, te'ta no'o Noono yawichituwa yasirachi ahjamina kahtiame, ki nu'uti utewarieka yawichituame. Wa'a o'iniaa no'oo toomarichi weritoka eename tetewipuamepua.

⁶⁵ Wa'a chiiame inamukapa Eesusio, waikao pu te'ta ne'neseriosia tísia nekakao, ahpo si'panakapua wisasoriwao. Wa'a iintosaapua, chaanekapua yooma wa'a napawikameopua:

—¿Ihji tijoe chiiia, tísia na'araripua Riosichio! ¿Aatia aaata nakita teeme, epeche pichiwatameri? Eeme wa'api inamukamepua wa'asio, Riosio, tísia na'ariamekopua. Waikao te'ta neeseriosia yooma ahpo ahjama napawikameo, iinatukekapua chaanekao:

⁶⁶ —¿Achina erakoame eemea pu'ka chiiio? ¿Ihtana yorapua erakoame eemea pu'ka?

Waikao wa'a napawikame iinatuketiaamea, chaachapakapua:

—¿Merisáaa! ¿Merisáaa! ¿Riosi tísia na'ariame puuuuaa!

⁶⁷ Waikao ookapi weruma napawitiachi mochikamea, Eesusi weeriachi e'enapaka akachupiapua, nanarichi. Wahjachia teesa wepakao, chaachapapua iinatukekao:

⁶⁸ —¿Ki Muukosapu Riosie Weratiame? ¿Ehsoo, taamo tuuyesao aatanakamera aamo wewekame teeme!

Peeroa ki machiyo tuuna Eesusio

(Marako 14:66-72; Ruuka 22:56-62; Waani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Peeroa wa'a nokioiopua yooreminao, ma'chi kahtiapua Kaija kaarira ta'pewarachio. Wa'a kahtioiopua Peeroo, wa'a eenaka piiripi oowitiame wa'api tekipanamea, chaanekapua:

—¿Ki pu'ka ahjama oiyame muuuai, Arirea ohjoeme chapitiame ahjama?

⁷⁰ Peeroa nehjiakapua:

—Ka'i, neeeea. Kiisi machiyamenia pu'kao, aamo chaachapao.

⁷¹ Waikao Peeroa, waami puuyaniachiami ihtoio, wa'aoi piirechi oowitiame tiamea, Peero tetewikapao tiameo, chaanekapua ahpo wahjachio:

—¿Ihji pu tijoea tiame, i'ka Eesusi Arirea ohjoeme ahjama oiyamea.

⁷² Waikao Peeroa eenechi ka'itakapua Eesusio cheeka:

—Kiisi machiyamenia pu'kao; ki pichiwa enesoo no'o chiiio, mukitaonia —cheekapua.

⁷³ Ehjepatakirio wa'a nokayamea, Peero naaepakao, utewaeme chaachapakapua:

—Pichiwiápu muuu tiameo, i'ka Eesusi ahjama oiyamea, wa'achi cheeka nayewame muuúai.

⁷⁴ Waikao Peeroa, eenechi ka'itakapua Eesusio, paisachi simiyameopua, eee cheeka:

—Kiisiki machiyamenia pu'ka tijoeo.

Wa'a cheesoche Peeroo, kusuchachakapu totori oowiraa.

⁷⁵ Waikao Peeroa Eesusi cheeria inatepariapua: “Muuuu, ke'chu kusuyoi totori oowirao, paisa simiyame no'o ka'itamerimua.” Wa'a iikapa Peeroa, tísia iiyana erapakapua yuuwesika, ma'chi machenaka nanarariapua.

27

*Piiratochi i'towa Eesusi**(Marako 15:1; Ruuka 23:1-2; Waani 18:28-32)*

¹ Pu'ka meere ma'chirepasoopua, yooma ne'neserosi pa'pamuratuamea, i'isaeri pirenaturi o'ochetiame tewaniameapua tiame, Eesusi meripuame kateweriapua.

² Waikao Eesusi purisapaopua, Piiratochi i'totiapua, Rooma ohjoeme te'ta yawichiwichio yawichituamechi.

Uurasi ahpo me'ya

³ Waikao Uurasia Eesusi noriwi nehjakamea, Eesusi meripuame iintoriapao, tisia iiyana eraparepua ahpo tisia na'ara iintoriaopua. Wa'a erapakaopua pu'ka piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomio, eenechi no'rapurepua neeserosi pa'pamuratuameo, o'ochetiame pirenaturi tewaniameopua tiameo.

⁴ Wa'a iintosaapua pu'ka pa'pamuratuameo, chaanerepua:

—Ki nu'uti tatakori neee aata kihta iintokameoipua nehjakao.

Nape puuu pa'pamuratuamea, chaanerepua Uurasio:

—Muuua, muuukamerapua tatakoriamea, teemea kihta noonowikamepua. Amoe wa'api wa'a iintokamemua pu'kao.

⁵ Waikao Uurasia wa'api i'isaeri tiopachi ihpapasesapao toomio, ma'chi akiparepua wa'a mochiwachio. Wa'a machenasaapa puuu, ahpo kuuuchi chuhchaka wiitarichio, ahpo topepateka me'yarepua.

⁶ Waikao te'ta pa'pamuratuamea pu'ka toomi apechunasaopua, chaachaparepua ahpo:

—Ihji toomio eraemekopaopua pu'kao, ka'chi iika towapuamepua Riosi oowewari maaniachio.

⁷ Waikaoopua kaawe ahpo katewesaopua, Sikoritame Weewara tararepua ahjao, seesenu ti'tijoeri wahjipame topuachi.

⁸ Waika o'inia ehpiamisiopua pehji, We'e Eraeme teewaniachipua wa'ao.

⁹ Wa'a teeka pichiwa machenare Eremia cheeriaa Riosi nayewatura, puuu eee cheeriaio ahpo iyoterichio: "Puuu isaeri pa'pamuratuamea, ahpo noriwi nateteriae nehjitiameo, pu'ka piie weerewa aampa oosa mariki tataparasi toomio, eenechi no'raputiame itipikamepua.

¹⁰ Pukae toomie taritiame Sikoritame Weewaraa. Nee Eremiaa, wa'a chiiame iyotekamenia, te'ta no'o Paamira tewekachi kahtiamee, no'o nane'reteriachitia."

*Eesusia Piiratochi**(Marako 15:2-5; Ruuka 23:3-5; Waani 18:33-38)*

¹¹ Eesusia Piirato yawichichi upasao, eee cheeka iinatuketiapua:

—¿Pichiwa uurio ti'tijoeri yawichiwara muuu?

—Eje'e, aamo chiiachite puuu —nehjiaka Eesusia.

¹² Nape puuu ne'neserosi pa'pamiratuamea o'ochetiame pirenaturi tewaniame tiamea, weeru chaachapoipua Eesusi na'arekao, ihchi itipikapu Eesusia.

¹³ Waika Piiratoa Eesusio ihchi itipikopao, chaanekapua Eesusio:

—¿Kiisi inamuamekosamua yooma aamo tisia na'arechanewao?

¹⁴ Nape Eesusia kiisi nehjiakapua pu'kao. Wa'atia itipikapua. Yawichia wa'a tiopaa pu'kao, "iinsa tiame ihjia", erapakao, ka'chi ikime e'rapua.

*Eesusi meripuachio i'tonurawa**(Marako 15:6-20; Ruuka 23:13-25; Waani 18:38; 19:16)*

¹⁵ I'ka pahkochio, aata karichi kahtiame toiniame eneriaipua pu'ka taawechemio, aata itasoopua ma'chi toipuawichio.

¹⁶ Waika taawechemiopua, wa'a karichi yasariaipua piiripi tijoe tisia inamuniame, Eesusi Warawasi tewaniame.

¹⁷ Pukaepa Piiratoa machenaka iinatukeriaipua wa'a napawikameo:

—¿Aatanakamera toijerame eemea, Eesusi Warawasi, naatikosaoi, Riosie Weratiame Eesusi?

¹⁸ Piiratoa Eesusi Riosie Weratiame toinuramio o'rariaipua, kihta na'ara iintokamekopua Eesusio, oowera tisia nakiniamekopa Eesusio tisia muuwaeme ti'tijoerieopua.

¹⁹ Nape Eesusi katewenioiopua Piiratoe, Piirato uupiraa, chaanuraka uhjureriapua Piiratoe, eee cheeka: "Ka'te katewemitiamua pu'ka tijoechi simiyameopua wenejiniameo, kaaweruma tijoe kopa pu'kao, pa'a tukaoopua neee, tisia iinya tiame teemukania amochi simiyameopua, kiisi kaawe tiame aamo iintosoopua pu'ka tijoechio."

²⁰ Nape pu'ka wa'apichio ma'ch'io, neeserosi pa'pamuratuamea, o'ochetiame pirenaturu tewaniameapua tiame, Warawasikamera toinuramichio, oowe erapaterepua ti'tijoerio, Eesusikamera meripuawichio.

²¹ Pukaepa Piirato eenechi ti'tijoeri iinatukioio aachin tiamera toipuumekoo, Eesusikoio, Warawasikoio, ti'tjoeria chaachapakapua siinakokao:

—¡Warawasikameraa puhjésaa! ¡Warawasikamera puhjésaa!

²² Piiratoa wa'a chaachapopao ti'tjoerio, eenechi iinatukeka chaanekapua:

—¿Ihtana iintotane Eesusio, Riosie Weratiame tewaniameo?

Pu'kao muuwari ti'tjoeria, chaachapakapua:

—¡Kurusíchi me'yaaa!

²³ Wa'a chaachapopao Piiratoa, chaanekapua:

—Nape ¿ihtana ki kaawe iintokamepua wa'a yorapua?

Waikao muuwaeparia, epeche utewaeme chaachapakapua:

—¡Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa!

²⁴ Piiratoa ka'chi ikime e'rapa Eesusi toinariaio, epeche teetopa muuwario chaachapakao, Piiratoa neeroi uusao, yooma tetewachi paanikokapua cheeka:

—Neeee aamo noonowinariao, paanikonania pu'kao, kihta teerenariapa noochio, pu'ka meritioio —chaanekapua pu'ka muuwepari tisia siinakoameopua—. Eemekamera kokosapuamepua, neeee ka'i.

²⁵ Waikao yooma muuwaria nehjiakapua:

—¡Wéeee, pe'yáchiiii! ¡Pe'yachi tamochi wichitapu Riosi kokosáriaaa, yooma taamo tatana tijoetusiwachioepua tiaméee!

²⁶ Wa'a chaachapopapua pu'kao, Warawasikamera puhjesa toakapu Piiratoa; Eesusio wepinurarekapua pu'kao, wepisaopua, merinurekapua pu'kao, kurusichi chuhchaka.

²⁷ Waikao Eesusia soontarokarichi uparetupua kapitai.

²⁸ Wa'a ajapasaapa kapitai kahtiachio Eesusio, yooma wakirapusao, sehtamurame wakirateriapua waikao.

²⁹ Wa'a yorasaopua moochio, wehcha pi'rinaka yawichi mo'kori netesaopua, mosokiraterepua. Wa'a noonosaapua, ahjamina sekachio yawichi teesorara makotesaopua, yawichi teewaka aacherepua na'areka. Wa'a yorasaapua, chopokorieka aajapeka Eesusio, eee chaachapariapua na'arekao:

—¡Kúíraaaa, isaeri yawichíwaraaaa!

³⁰ Wa'a chaachapakaopua akachupiapua paanatao, wa'a nokakaopua tiame, pu'ka wa'api teesorae ahpo ki'yariae, moochi wepariapua wa'ao.

³¹ Wa'a nokisaapua na'arekao, pu'ka ampawakira sehtamurameo puhjesaopua, wa'api wakirara chuhcheriapua eenechi. Yooma wa'a noonosaapua yooreminao, merimiachi i'totia Eesusi wa'asi, kurusichi merimia.

Kurusichi meriwa Eesusi

(*Marako 15:21-32; Ruuka 23:26-43; Waani 19:17-27*)

³² Wa'a i'tonioio siimpaniachio, pooechi natepatiapua piiripi tijoe Siimoni tewaniame. Ihji tijoea Siirene weeechi ohjoeme eneriapua. Waikao soontarao pu'kao, Eesusi ku'ika i'tonurekapua kurusio, ki kakajuopua Eesusiopa mooketokao.

³³ Wa'a nokisia Ókota tewaniachio, ajasitiapua, Wahjipakame Mo'ojowa chanika chaniwamechi.

³⁴ Wa'ao Eesusio waikao, chipuwari neerora wiino ahjama kiatiaipua tisiwá chihpuame, nape Eesusia yenasache ki nakikapua.

³⁵ Kurusichi chuchasaopa so'sontarao, Eesusi wisasoriwao ahpo newitowa te'ekapua pu'kao, aaatakamera newitokamea, ahjama itipimichioepua, ehkoriame Riosi na'nayewatura te'ta chaachapariachitia, puuu te'ta ikitiapua.

³⁶ Wa'a nokisaopua, wa'api mochika itipirepua inatekao.

³⁷ Wa'a kurusichio moochikamera tepaminao, itapiti iyotetiame chuhcheretiapua, aatia tiachipa meritiamekopua chiiame. Puuu iyotetiamea, chiiamekapua: "Ihjipu Eesusia, uurio ti'tjoeri yawichiwaraa", chiiamekapua.

³⁸ Ooka ichikoame chuharetiaipua tiameo, piiripi ahjamina, piiree owemina, na'pa puuaa neneku chokichi, pipiripi kurusichi.

³⁹ Wa'a chuhkoi Eesusio wa'ami u'matopamea, na'areka Eesusio, mo'rewaka u'matopapua chaachapa:

⁴⁰ —¡Nee, muuua tiopa ru'minakaio, paika taawechi weramio tuukamekaiomua eenechio, ¿ka'chi iika aamo newime o'ranimua ehpeo, pichiwa tisia utewariemeko tuukamekaio? ¡Pichiwa Riosi Taanara enesaa, tekisáoko ehpeo, wa'a kurusichio!

⁴¹ Puuu neeserosi pa'pamiratuamea, puuu o'ochetiame pirenaturi tewaniameaipua tiame, chaachapakapua:

⁴² —Wahjachio newipatiameko tuukaio, ka'chi iika newipame e'ranipua ahpo wa'apioi. Ihjia i'isaeri yawichikai, tekimetiaipua wa'a kurusichio, taamoo pichikemichioipua pu'kao, apoekopua Riosichi eenameo.

⁴³ Riosichikamera oowe e'riameko tuukamepua; wa'a teeresoo, Riosi apoe enamapua newipatemiao, tisia nakiyame enesaapua pu'kao: "Riosi Taanara neeee", cheekamekopao.

⁴⁴ Ahkasi puuu ooka ichikuame kurusichi chuchatiameai, na'ara chaachapakapua Eesusio.

Eesusi mukiwa teereria

(Marako 15:33-41; Ruuka 23:44-49; Waani 19:28-30)

⁴⁵ Neipa pu'kaopua, oowetawesi o'inia yooma tukapasipasao, ahkasi arikiri paika keenako simiyachisi, taajenakapua eenechio.

⁴⁶ Paika keenako teetoio Eesusia, weeru sisanakaopua chaachapakapua:

—Eeri, Eeri, ¿reema sawatani? —No'o Riosi, no'o Riosi, ¿achinikai no'o toakamemua? —cheeka chaniwamepua eureo naewaniachio.

⁴⁷ Waikao ookapi wa'a ajakamea, pu'ka inamukapao chaachapakapua:

—¡Néé, keepukao! Ehkoriami Eeria paaechanipua.

⁴⁸ Waikaopua piiripi puuu, ikanati a'potiame uusa paatatiamechi saampatesao, kuhsichi chuchasa wa'apote oowepakapua, Eesusio pi'pimichioipua.

⁴⁹ Nape i'kao oowioiopua, wahjaa chaachapakapua:

—Ka'te, ka'teopua pehji. Enatakoipu Eeriaa, newipatemia.

⁵⁰ Nape Eesusia eenechi utewaeme sisanakao, mukukapua wa'asi, ahpo Noonochi nehjakapua iikao.

⁵¹ Eesusi mukuyoio isaeri mochiwachi tiopachioi, tisia weruma tiame ikirepua. Puuu wisasori Riosi iyoriwachi pejana chuhkuameai, pu'ka wa'apichi keenakoo, te'pa o'inia teeresi si'parepua. Pu'ka wa'apichi keenakooi, weeeai, ki muenati noonorepua, ahkasi e'peai yooma tataka kahsirepua.

⁵² Wa'a iikaopua tiameo, wahjipakame toatiachioi, yooma wahjorepua, ki ookapi Riosichi paparaka wahjipakamea, eenechi ahjarepua.

⁵³ Neipa Eesusi oijenasoopua, puuu wahjipakame eenechi ahjakamea, ohjosirepua toatiachi puuyakao, Eerusareni e'enare puuu waikao, wa'a Eerusarenio, ki ookapi ti'tijoe tetewitiamepua.

⁵⁴ Waikao eenechi Eesusi meritiachi nayewakao, puuu soontaro wa'a inateka mochikamea, soontaro kapitairoopua tiameo, yooma pu'ka ikiyame tetewapaopua wa'ao, weeeo tiame ki muenati nokayopao, tisia majariapua. Waikaopua yooma wa'a tiame ikiniopaopua, Eesusio e'repakaopua, chaachapakapua:

—¡Aa, pichiwa Riosichi o'inia eenakame eneriai ihjia, Tijoe Tijoetukame!

⁵⁵ Pu'ka wa'a ikiyoiopua wa'ao, wa'achi ajakapu ooweruai muuwaeme Eesusi ahjama e'enakame, Arirea o'inia ku'isika na'naritokamea. Ihjia, mekapi ajakapua wa'ao, ne'neka.

⁵⁶ Pu'ka ooweruchio wa'a ajakapua, Maaria Maarena, Maaria Saantiao Oose tiame yeeyera, Sewereo tatanara yeeyera tiame.

Eesusi mukukatewe teesotiachi

(Marako 15:42-47; Ruuka 23:50-56; Waani 19:38-42)

⁵⁷ Pu'ka wa'api aari tukapasipoio, wa'achi eenariapu Oose tewaniameai Arimatéa weeechi tijoe, Eesusichi pichikiamekapaoopua tiameo.

⁵⁸ Puuu Oosea, Eesusi yeeyera ahjama ahpo katewesapua masitewara tiame, Piiratochi simika itariapua Eesusi weerewarao, wetemajimio tuuka. Waikao Piiratoa, kianurarepua pu'kao.

⁵⁹ Ehjepao Oosea, Eesusi weerewara tekupuketiaopua, riino wisasori tohsanamechi ikapikapua.

⁶⁰ Pu'kao ikapisaopua, ahpo weemera teesotariachi teekakapua, ahpo mukiso tekupua-chio neteriachi. Wa'a tekisaopua weruma tehte chihturame to'petiapua ki'sunaka. Wa'a ikisaapa nonoratiapua.

⁶¹ Nape Maaria Maarenaa, piirechi Maariaapua tiame, wa'a mochika itipikapua pehji, tekitiachi ne'neka.

Eesusi mukukatewetiachi inatewa

⁶² Pu'ka meereo ma'chirepasoopua, yooma kateweniame tewaniame taawechi u'matosoopua, resipuniame taawechio neeserosi pa'pamuratuamea parisero ti'tioje tiame, pirena siimpariapua Piirato chaanemia.

⁶³ Piiratochi e'enasapua, chaachapariapua pu'kao:

—Muuu Piirato, muuu taamo paamiratuameraa, naati inatepaka teemea, pu'ka meritiame ahjaka oiopua, pu'ka tisia wistuameo eee cheekamekoopua: “Neeea meritiaio, paika taawe i'toai oijenamania eenechio.”

⁶⁴ Pukaepa teemea, aamo inatenurawa itamia e'enakapua, wa'a mukuteso tekitiachio, ki seenekachi Eesusi masitewarao, Eesusi weerewara ichikosapaopua, oijenario tuumichioopua. Pu'kao wa'a chaachapasoopua puu meritiame wistuniamea, epeche teeremapua, ki pukerichitia.

⁶⁵ Waikao Piiratoa chaaneriapua:

—Weh, kaawepua. Wa'a ajawi soontarora, aamoe wa'api i'toka, inatetepuapua pu'ka mukukame tekitiachio, nape te'ta ki ichikopua teereweka.

⁶⁶ Waikao pu'ka isaeri pa'pamiratuamea, Eesusi tekitiachi e'enasapua Piirato so'sontarowa i'tokaopua, tisia kaawe inatenureriapua. Waikao soontarora wa'a noonowiwaapua, kaawe ikichesha toariapua yeetarachio.

28

Eesusi ahjaria eenechi

(Marako 16:1-18; Ruuka 24:1-12; Waani 20:1-10)

¹ U'matosoopua resipuniame taawechio, pahcha taawechiopua oowisarichio, ma'chirepasoopua Maaria Maarenaa, piirechi Maaria tewaniameapua tiamea, wa'a e'enariapua ne'nemia Eesusi mukukame tekitiachioopua.

² Wa'a tekitiachi ajasioopua ooweruo, ki muenati noonoka we'ea, te'pa o'inia tekikopa Riosi ku'iwario. Ihji Riosi ku'iwaria, tekisache wahjonasa tehtee to'perarao, ikicha yachapasaopua pu'kao, ahjachi yasiparepua.

³ Ihjia, kuhjiparichitia utewaeme tajaka yasarepua, wisasoriraa, tisiwa tohsaname keepachitia.

⁴ Soontarora wa'a tiame tetewapao, tisiwa majariapua, ahpo sasaweriapua majaka, mukipakame ruhjirepua majakao.

⁵ Ihji Riosi ku'iwaria, chaanerepua ooweruo:

—Ka'te majako eemea. Naane e'rena neeea aamoo, Eesusi i'yasiopua, kurusichi meritiame.

⁶ Nape puuua ki'tepua i'wao, oijenakamepua wa'asi ahpo cheeriachitia. Naakoo ne'nesakoopua tekitiachio.

⁷ Wa'a ne'nesaapa, yaapi nonoraka tuuyepuapua Eesusi masitewarao, Eesusi oijenariopua wa'asi, Arirea ahpo ihsimio tuuko tuupuapua pu'kao, ke'chu wa'a enapioopua aapoo. Wa'a ahpo tetewipo chiio tuupuapua pu'kao. I'kache aamo tuuyemia tekikamemia.

⁸ Wa'a chaanetiapapua oowerua Riosi ku'iwario, ikanati ujumasiriapua taamo Eesusi ajawaria mochikachi tuuyemiao, tisia majakamekaipua kaawe erakoriapua.

⁹ Nape pu'ka ooweru u'mapasioipua nonoraka, senawato pooechi machejeneka Eesusia —Kúiraa —chaanerepua. Waikao oowerua, tisiwa yuuwesiaopua, tahtitika kaawe erapaka tetewapaopua, tonochi kooreparepua Eesusio, iyorire.

¹⁰ Waikao Eesusia chaanerepua pu'ka ooweruo:

—Ka'te yuuwesipa, iika yachapasa naajúu. Ohso kaawe yaapi nonoraka tuuyepuapua no'o masiterao. Pu'kao chaanepuapua, Arirea no'o tetewimeriko tuuyepuapua.

Soontaroo wihtuki chaachapajewa

¹¹ I'ka ooweruo Eesusi ma'masitera tuuyemia nonorakoioopua, ookapi soontarora wa'a tekitiachi inatekamea, Eerusareni e'enakaoopua, ikanati yooma tuuyerepua wa'a neeserosi pa'pamuratuameo, wa'a itapiti ahpo tetewariaopua.

¹² Waikao ihji pa'pamuratuamea i'ka wa'a tiame tuuyetiapaopua, o'ochetiame pirenaturu tewaniachi e'enarepua ahpo wahjachi ahjama ahpo erakoa katewepuawichioopua, ihtana yorapumeakopua Eesusi ki'tiopa mukukame tekitiachio. Waikao ihji o'ochetiame pirenaturu tewaniamea, ahpo napawika katewesaapua, ki ookapi toomi nateterepua soontaroo, wihtuki chaachapamichioopua Eesusi ahpo wekateriameopua.

¹³ Wa'a ikisaapua, eee chaachapanurarepua:

—Eemea aatae iinatuketiaa, Eesusi weerewarao, Eesusi wa'api ma'masitera ichikorio tuupuapua, aamo kokochioio.

¹⁴ Taamo yawichio nekasoo nane'resapao, teeme kaawe erapatemapua pu'kao, aamoo ka'chi yorapuawichioopua.

¹⁵ Waikao soontarōa pu'ka toomi uusao, wa'a tiame katewetiamē itipirepua. Pukaepa uurio ti'tioeria, wa'api chaachamepua ahkasi ehpe taawechemioi.

Eesusi ahpō ajawaria uhjurawa

(Marako 16:14-18; Ruuka 24:36-49; Waani 20:19-23)

¹⁶ Piirechi taawechemi neipao, puu oosa mariki aampa piiripi masiteraa, Arirea siimpariapua Eesusi chaaneriachi kaawichi.

¹⁷ Wa'a ajasisaapa teemea, Eesusi tetewisaapa, tisia kaawe erapatiapua tisia ahjachi paparaka mukukai eenechi ahjariopa, aaatacheo tamochio, ki te'ta oowe e'reriopua, te'ta oijenario Eesusio.

¹⁸ Neipao Eesusia, taamo naaepakao, cheekapua:

—No'o Noonō Riosi tewekachi kahtiamea, yooma ahpō utewari no'o ki'yakame puuupa, yomatiamē te'ta aampa tiameopua, tewekachio, i'ka wehjoarichioopua tiame.

¹⁹ Wa'a tiachipa neea ehpe o'inia tiame, yomatiamē i'ka wehjoarichi aamo uhjuraninia, yooma noochi paparakameopua tiame nuurewaka, yomachiami siimpaka masitesimichioopua tiame, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewariopua. Yooma pu'ka aamo masitesiao, no'o masitewara enepatemitiapua, no'o Noonochi paparaka paatosipuapua, noochioopua tiame Taanarachio, Riosiwariichioopua tiame.

²⁰ Pu'kaoiopua tiame, yooreka mochiwa masitepuapua pu'kao, no'o e'waka mochitomichioopua, no'o masiteriachitia. Eemea no'oo, te'ta kaawe nane'reka mochitomitiapua, yooma aaata noochi paparakameo, ahjama ihsitomerikopua, ahkasi i'ka wehjoari kajuyachisioopua.

Wee, nee Maateoa, i'wasi kajuyamenia i'ka Eesusichi simiyame no'o iyotiao. Cheriwema wa'asi, no'o aamo kaawe teererewa aamowichioo.

Riosi Kaaweruma Tuuyewari

Marako Iyoteria

Waani Paatori ki ti'tjoeekachi

(Maateo 3:1-12; Ruuka 3:1-9, 15-17; Waani 1:19-28)

¹ Ihji i'wa iyotapechi iyotetiamea, Riosi kaaweruma tuuyewarichi simiyame nayewanamepua, Apoe te'ta Riosi Taanara, Riosie Weratiamechi simiyame.

² Ehkoriامي Raawitaru Riosi nayewaturaa, eee cheeka iyoteriaipua Riosi chiiao, Riosi Taana nayewakaopua wahka ihtoriachi naawameriopia:

Wa'a aamo uhjurenane aaata,

amochi simiyame nayewamichiopua ti'tjoerio,
kaaweruma poee ahpo wahjonemichio iikachio,
ke'chu aamo asiopua weechiami ti'tjoeri nayewemiao,
no'o kaaweruma tuuyewari pichikeka mochtipuawichioopua.

³ Puuu Isaia cheeriaipua tiameo:

Wahka ki tjoeekachi siinachaniamepua aaata tijoe,
puuu eee cheechaniame:

"Eeme ti'tjoe ooweru tiame,

riisame poee wahjonemitiapua aamo iikachio,
Riosi chiiao aamo iikachi uumichiopua."

⁴ Puuu wa'a ooruchi siinachania tuutiamea, Waanitaru wa'a teetomia eneriamepua, wahka mehka ki tjoeekachi tuuyeka siinachaniame, ti'tjoe ooweru tiame paatokaopua. Puuu Waania paatoka yaajatoaio eee chaaneka tuuyeriaipua ti'tjoerio: "Ka'karuma enepaka mochtomitia eemea aamo iikachio, aamo ki ka'karuma nokayao, yooma toakaopua wa'asio. Noochi e'enamitia eemea aamo ki ka'karuma nokayao, toinarepaka, aamo ki ka'karuma toinarepasoopania, aamo neeroiye paatomania, aamo tatakorririaopua amochio, no'o aamo paatoria Riosie cheriwetiame aamo tetewipuawichioopua, ti'tjoerio."

⁵ Wa'a Waani kahtiachio, yooma Urea weechi mochtikamea, Eerusareni mochtikamea tiamea, wa'a e'enaparepua Waanie tuuyewa keepumia. Waania ti'tjoeo ooweruopua tiame, Riosichi ahpo cheriwejeresoopua ahpo tatakorriria, yooma toinarepasooa ahpo tatakorriria, paatosiriamepua waikao Oorani akichio.

⁶ Waani wakirataa, tumusari animari kuuparae netetiame enerepua, puuu wahsipuraraai wi'chie netetiame enerepua. Ihji koayaa ohchi enerepua, se'ori tiame.

⁷ Waania ti'tjoerio, eee cheeka naaweseriamepua:

—Neipa no'oo piirechi tijoe enameripua, piirechi aaata epeche weruma tiame ki no'ochitia; pu'kao no'oo kiisi nateyamenia, pu'ka kakajoyaraoi no'o na'sonemiao.

⁸ Neeea neeroie paatoamepua ti'tjoerio ooweruopua tiameo, nape apoe enameri enasaapua, ahpo Riosiwari paatomeripua.

Waania Eesusi paatona

(Maateo 3:13-17; Ruuka 3:21-22)

⁹ Pu'ka taawechiamio Eesusia, Nasare mochiwachi o'inia eenakame eneriaipua, Arirea weechi. Waania wa'a eenakopa pu'kao, paatorepua Eesusio, Oorani akichio.

¹⁰ Eesusia wa'a paatotiai neerochi machedaio, tewekachi wahjoa tetewarepua tepoona. Wa'a tewekachi wahjoriachitepao, Eesusia, Riosi Riosiwari tekiyame tetewarepua, kooroka tiame, pu'ka kooroo apochi eenaka apochi yasipame.

¹¹ Waikao i'ka kooroka tiame Eesusichi yasipoio, teweka wahjorachi o'inia, chiame inamuretupua:

—Muuupua no'o Taanaa —chiame—. Muuupua tiameo, te'ta no'o nakika yasitoo. Muuupua tiameo no'o iintomiawichioo, te'ta uuriaa.

Satanasio Eesusi aatiataria

(Maateo 4:1-11; Ruuka 4:1-13)

¹² Waikao Riosi Riosiwaria, seenepi pu'ka wa'apichi, mehka i'torepua ki tjoeekachi.

¹³ Wa'a ki tjoeekachio, ooka weerewa taawe yasiterepua wa'ao, oori ohjoachi. Satanasia Eesusio, tatakoritemo o'rariaipua, nape Riosi ku'iwarai wa'achi nokarepua Eesusi ku'ipakao, Satanasi aatiatawao anachapawichio.

Eesusi ahpo o'ichari tehki, Arirea weechiami

(Maateo 4:12-17; Ruuka 4:14-15)

¹⁴ Neipa Waani karichi pachatioopua, Eesusia Arirea weechi akiparepua Riosi ahpo Noonoo nayewatumia, Riosi kaaweruma tuuyewari.

¹⁵ Wa'a Arireao Eesusia, eee chanika nayewerepua ti'tijooe ooweruopua tiame:

—Asikame wa'asiopua no'o Noonoo, uhjuramio tuuriaa. Asikamepa aamo mochikachio, Riosi ye'karichi muitemerio. Pukaepa toaka mochipuapua wa'asi pu'ka aamo ki ka'karuma nokayaopua wa'asi, ohso kaawe Riosikamera kaaweruma tuuyewarira pichikeka mochtuopua, pu'kakamera yooraka mochtosaa eemea, newipatepuamepua tewekachi Noonoo.

Eesusia naao sochiero yeetona

(Maateo 4:18-22; Ruuka 5:1-11)

¹⁶ Eesusia Arirea Pa'wesuweko ihtoao, Siimoni tewarepua ahpo poonima Anteresi ihsiamie. Ihjia sochichaira ihpapaka nokariaipua pa'wechio, so'chi i'yaka tekipanaka, wa'a nokaka tekipanameka puuua.

¹⁷ Eesusia pu'kao, wa'ami u'matokaopua chaanesirepua na'pa:

—No'o ahjama ohjoame enemitia eemea. Neeea aamoo ti'tijooeri oowe erapatiamie enepatemapua, Riosi kaaweruma tuuyewarie po'wachuame.

¹⁸ Waikao puuua wa'api toisapa ahpo sochichairao, ahjama siimparepua.

¹⁹ Wa'a ikisaopua tiameo Eesusia, teesa waanakoopua tiameo, Sewereo tatanara tewarepua waikao, Saantiaoo ahpo poonima ihsiamie tiame, puuua pawekakerachi mochiariaipua, ahpo sochichaira tehpuriachiami kateweka.

²⁰ Pu'kao Eesusia paajutesirepua tiame ahpo ahjama ohjomichioopua pu'kao. Waikao pu tehtemaria ahpo noonoo pawekakerachi tekipaname toisaopua, ahjama siimparepua tiame, taamo Paamira Eesusi na'naritoka.

Tijoe na'ararie keewakame

(Ruuka 4:31-37)

²¹ Wa'a inisika Eesusia, Kapenau tewaniachi asirepua resipuniachi taawechi, wa'a e'enasoopua, i'isaeri napawikarichi pakirepua ahpo ajawaria ahjama, wa'a yooremina o'inerepua masiteka.

²² Wa'ao Eesusi masitia keepuamea, peenia erakoka inamurepua pu'kao, tisia peeneka masitiamekopa pu'kao, Riosi kaaweruma tuuyewario, ki i'isaeri iyoteri ti'tijoechitiaoopua.

²³ Nape wa'achi tiopachioi yasariaipua aaata keewakame, na'arari pakitekame. Puuua tisia nekawekao, chaanerepua Eesusio:

²⁴ —¿Ihtana yoramia eenakamemua tamochio, Eesusi Nasare ohjoeme? ¿Taamokosa kokosa yoramia eenakamemua? ¿Ki aamo machiyamekosa teemeapa, Riosichi aamo eenakameko, aamoo te'ta Riosi kaawerumarako?

²⁵ Waikao Eesusia te'yarepua pu'ka na'arari pakiteriao chaaneka:

—¡Ihchi yaasa muuua na'arari! ¡Yaapiti, machenasa muuua pu'ka tijoechio!

²⁶ Waikao pu nanaararia, ki muenati sasaweteka pu'ka tijooe, ki ku'ita sisinaka machenarepua pu'ka tijoechio.

²⁷ Waikao pu wa'a e'enakamea, tisia majakamekapapua, ahpo iinatukerepua chaachapaka:

—¡Ihtana weemera penipaniame ihjia, ihji tijoea tisia utewari iinueka nayewamepua, ahkasi riaorosiwari nanaarariai, e'wiamepua?

²⁸ Ihji Eesusi inisiriaa, ki tehpe yomachi nane'reretupua Arirea weechiamioopua mochiwachiami tiame.

Peero waasira yachapatewa Eesusie

(Maateo 8:14-15; Ruuka 4:38-39)

²⁹ Napawikarichi puuyatioopua Eesusia, Siimoni ta'perachi simirepua Anteresi pehterachi tiame, Aakowo yeeka Waani tiame.

³⁰ Wa'a ta'pechi ajasitioopua, Siimoni waasiraa ipetachi poirepua che'yame. Wa'a mochikamea chaachaparepua Eesusio, kokorenio tuuka wa'ao.

³¹ Waikao Eesusia naaepakao, sekachi chapika werisipurepua kokoriameo. Waikao wa'a ikitiaoopua kokoriamea, yachaparepua ikanati. Waikao pu yachapatetiaoopua, kooame yorasirepua Eesusi ko'kotemia.

Muuwaeme kokoriame Eesusi sauteria

(Maateo 8:16-17; Ruuka 4:40-41)

³² Wa'ao Eesusia taaa pakiyoio, muuwaeme kokoriame u'yeparetupua, wahjachi aataa, na'arari yahchawa kokorewa.

³³ Puuu ti'tjoeria wa'a karichi muirachio, tísia muuwaeme napawirepua.

³⁴ Eesusia wa'ao, ki ookapi kokoriame yachapaterepua, a'chitiame ko'koame iniwaeme. Eesusia na'arario, kiisi toarepua nayewamichioo, machiwamekapa puuua pukaeo.

Eesusia napawikarichi nayewatuna Riosi kaaweruma tuuyewari
(Ruuca 4:42-44)

³⁵ Eesusia wa'a mochiwachio, amori ma'chirepachi yasisisapa wa'ao, machenarepua wa'ao mehka ooruchi, ahpo Noono Riosi ahjama nayewamia yuuweekachi.

³⁶ Siimonia ehjepao, ahpo ahjama mochikameo tiameo, Eesusi i'yamia siimparepua.

³⁷ Puuua tewisaapa, chaanerepua:

—Yooma ti'tjoeria aamo i'yani wiituo.

³⁸ Nape Eesusia cheerepua:

—Pirenachiami siimpameri teemea ehpeo. Nahpe, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewario, pirenachiami i'tomia. Pu'kawichio machenakame neeea, nayewatumiao.

³⁹ Wa'a ikire Eesusia waikao. Yomachi Arireami oiparepua, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewari tuuyesikao, yomachi napawikarichiami, mochiwachi tiame. Waikao Eesusia wa'a inisirepua waikao, yomachi mochiwachiamio, puuyachasika na'arario, kokoriame sautesikaopua tiame.

Eesusia yachapatena repera kokoriame
(Maateo 8:1-4; Ruuca 5:12-16)

⁴⁰ Piiripi tijoe repera kokoriamea, tawemina chokichi chopokorieka weripakao, chaanerepua Eesusio:

—Aamo no'o sautejerani neeea wa'a aamo erasoo, yachapanarenia no'o kokoriao ko'koame.

⁴¹ Eesusia waikao cheriwepakao, ahjachi seekarepakaopua, chaanerepua:

—Aamo yachapatenare neeea. ¡Yachapakame itipisa naaju muuua, wa'asi!

⁴² Wa'a chaanesochepa Eesusio, puuu repera ko'koamea, toarepua pu'kao wa'asi. Saukame itipirepua wa'asi.

⁴³ Waikao Eesusia pu'kao, no'anurerepua pu'kao ahpo ta'perachi, nape utewaeme eee chaanesapa pahcha:

⁴⁴ —Nee. Ka'te aaata tuuyemitia muuua i'ka aamo ikiriao. I'kache iintopuapua muuua. Waami siimitia muuua napawikarichi neeserosichi, pu'ka neeserosio, pu'ka itapiti i'yetomitiapua Moisetaru nuurari nuura, i'ka Riosi aamo yachapariawichioo. Wa'a ihsimiamua tiameo, i'ka Riosi iintoriaopua amochio, yooma ti'tjoeri tetewimichioopua, aamo saukamekopua wa'asi, pu'ka aamo repera kokoriaopua.

⁴⁵ Nape tijoea no'rasaapa yooma tuuyesirepua wa'a mochiwachio, yooma Riosi iintoretiaopua apochio, kaawe iintokao. Pukaepa neipao Eesusia, ka'chi iika te'ta ma'chiame pakime e'rarepua wa'a mochiwachio. Pukaepa oowera ma'chiche oojowirepua waikao ki tijoeekachiche. Nape ahkasi wa'aoi ahkai mochiame e'enaparetupua Waani keepumiaopua kahtiachi, tetewinariapa pu'kao.

2

Eesusia tu'wikame sautena
(Maateo 9:1-8; Ruuca 5:17-26)

¹ Paikapi taawechiami neipamio Eesusia, eenechi pakirepua Kapenauo. Waikao ti'tjoeria Eesusio aaata ta'pechi kahtiame inamukapao,

² ki ookapi napawirepua wa'ao muirachi, wa'a yeetarachio kiisi ojomime teererepua. Pu'ka napawikame ti'tjoerio Eesusia, wa'a ihsirepua masiteka Riosichi simiyame.

³ Wa'a teerenioi wa'ao, wa'a e'enarepua naao ti'tjoe aaata tu'ikame tijoe upakoame.

⁴ Nape tísia tahchiana weeriopua muirachio, ka'chi ikime erakoapaopua te'ta Eesusi kahtiachi pachanariaopua ahpo kokoriame u'pariao, karijampa mo'moenarepua. Wa'a mo'moenasaapua, wahjonarepua Eesusi kahtiachi riisakao, wa'a ikisaopua wa'atipo tekipurepua kokoriameo, e'taparachi tekitoka.

⁵ Waikao Eesusia pu'ka kokoriameo, tísia paparamekopua apochio, tísia tesiwa e'repakaopua pu'kao, chaanerepua tu'wikameo:

—Tísia aamo cheriwame neeea. Wa'a e'rapa neeea, aamo sautenania, yooma aamo tatakoriaoiopua puhjeka.

⁶ Nape wa'ao ookapi iyoteri ti'tjoea, wa'a chiiopa Eesusio apoe te'ta cheriwio tuuyopa tatakorio, ki kaawe erakokaopua, chaachaparepua ahpoo:

⁷ “¿Achini iikai wa'a cheeka nayewame ihji tijoea? ¿Ki Riosikamera na'areka wa'a chiiamepu? ¿Ki apoekamerache Riosi cheriwiamepu tatakoriameo? Riosi apoekamera puuua, tatakorikame cheriwiamaea.”

⁸ Nape Eesusia nane'riapa pu'kaopua apochi erakoao, chaanerepua:

—¿Achini iikai wa'a tiame no'o erakoame eemea, kiisi no'o kaawe ihsio erakowao?

⁹ Ehsosao naaju, ¿ihtanakamera epeche ki tehkiuarepua naaju: “Cheriwetiame itipimitia muuua aamo tatakoririao”, chaniwa, naatikosaoipua naajuoi: “Saukame werisikosa muuua”, chaniwakosa?

¹⁰ Weh, ehpe wa'api aamo tetewitemania no'oo, te'ta utewari iinueemekopua no'oo, aaata te'ta tatakorikameoi, te'ta ahsieme saukame no'o itapitiamekoopua, te'ta tatakoriameoi ahsieme cho'wetiamie itipitiamekooipua.

Wa'a cheesaopua chaanerepua tu'wikameo:

¹¹ —Aamo chaanenane tu'wikame, saukame werisika, apechunasa aamo ipetawao, oisika no'ramitia aamo petechio.

¹² Wa'a chaanetiache tu'wikamea, ikanati kaaweruma werisika ahpo petechi no'rarepua, ahpo ipetawaopua tiameo, mooketoka. Waikao wa'a mochikamea, ki Eesusichi na'arekamea, tahpitika tiame peenia erapaka Eesusi iintorioa, cheriwema ki'yarepua Riosio, ki nu'uti peenia iintoriopua Eesusichio. Wa'a erakoapaopua chaachaparepua ahpo:

—Ka'chitia taawechi tetewameai teemea, i'ka eee tiame iintoniameo.

Eesusia, Reewi tewaniame yeetona

(Maateo 9:9-13; Ruuka 5:27-32)

¹³ Eesusia wa'a tiame iintosaopua neipao, eenechi pa'wesue eenariamepua. Wa'a enasoopua pa'wesuweo, muuwaeme ti'tijoe ooweru tiameo, napawiriamepua Eesusi eenariachio. Waikao Eesusia o'inerepua wa'a masitekao, apochi waapi enepakameopua keepumiao.

¹⁴ Ehjepamio masitaka kajusaa u'matosaopua, Reewi tewaniame tewarepua, Arajeo taanara. Puuua toomi koparoaniachi yasariaipua, ya'yawichiwichio koparoaniachi wa'a mochiwachio. Wa'a tetewikapa pu'kao, chaanere Eesusia:

—Nahpe no'o ahjama. Neeea aamoo, no'o masitewara enejeraninia.

Waikaopu Reewia pu'serepakapua Eesusi chiiio, ahjama simirepua tiame wahjachitia, ahjama teetomia ahkaoi Eesusi simiyachio.

¹⁵ Neipapamio piie taawechio, Reewi ta'perachi koi'oiio, Eesusia koi'rachi yasari-aipua ahpo yeetoria ahjamao, wa'achi nokariaipua tiameo, muuwaeme ti'tijoe Eesusi keepupua, Eesusi teetoachi pirenatukame. Wa'achi mochiriaipua tiameo Eesusi chokichio, ti'tijoe koparoame te'ta ya'yawichiwichio, wa'a ikisa muuwaeme wahjachi ti'tijoe tatakoriame, ki kaawe nokayame tetewiniame.

¹⁶ Iyoteri ti'tijoea, wa'a kahtiamie tetewapa Eesusio, yooma pu'ka ki ka'karuma ti'tijoe ahjama koakao, puuua iinatukerepua Eesusi masitewarao:

—¿Achinikai aamo masitaria pu'ka ki ka'karuma ti'tijoei ahjama koayamepua, pu'ka te'ta yawichiwichio koparoame ahjama, wahjachi ti'tijoeiopua tiameo, ki ka'karuma nokayame tetewiniame ahjama?

¹⁷ Pu'kao wa'a chaachapame inamukapao Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Ki kokoriamea kihta nakiyamepua me'merikoo. Kokoriamekamera nakiyamepua me'merikoo. Neeea kokoriamekamera sautemia eenakamenia, ki kokoriameo ka'i. Neeea tatakorie kokoriamekamera sautemia eenakamenia, kihta ahpo tatakorikame maayameopua, ka'i.

Ki koi'wa Riosi iyoriwa yoraniame

(Maateo 9:14-17; Ruuka 5:33-39)

¹⁸ Aaataa seenepi simiyame taawechi Waani ma'masitewarao, pa'parisero masitia na'naritoameapua tiameo, ki koi'wa Riosi iyoriwa nokayame tetewapao, Eesusichi e'enakaopua chaachaparepua pu'kao:

—¿Achinikai Waani na'naritoamea, pa'parisero na'naritoameapua tiame, ki koi'wa Riosi iyoriwa nokayamepua, nape aamo na'naritoamea, ka'i?

¹⁹ Wa'a chaanetiapao Eesusia, cheeka nehjiarepua:

—¿Toore aiwatariarepu nenewiwachi paajutetiamea, aaata neewikame ahpo neewiri-achi kahtioopua pehjo? Ka'ipua, ohso kaawe yoomahka paajutetiame, ta'iria ko'kopuamepua, ahkasi posaka.

²⁰ Puu neewimerika tiamea, neeepua, noochi paparamechio. No'o apechunatiopua ki'tioiopua i'ka weechio, waikaope noochi paparamea o'inemapua ki koi'wa Riosi iyoriwa yorasikao.

²¹ Waikao wa'a cheesapa Eesusia ahpo iinatukiameo, chaanerepua:

—No'o tewekachi apechunatiopa, ehkoriaami o'inia oochetiame nokisitiamea toipuamepua wa'asi, weemera tiame te'teretopuawichioepua, Riosichi kaawe te'terewaopua, aataai ki koyacheme tiachitiaopua oochetiame wisasorio, weemera wisasori chuhchekao. Wa'a iintotioopua weemera wisasorie koyacheraa, chu'rupaka si'panameripua oochetiame wisasorio. Wa'a iikapu oochetiame wisasoria, epeche weere enepameripua yeewasipakao.

²² Wiino weemeraai, ki totoaniamepua oochetiame wichijarichioi. Wa'a iintotiaapu weemera winopataria, tatateka si'panamaoipua oochetiame wi'chijario. Wa'a ikisooopua oochetiame wi'chijario, yooma na'itumeri wi'suka weemera winopataria, wi'chijaria tiame. Pukaepa weemera wiinoa weemera wichijarichi toaniamepua.

Eesusi na'naritoamea tiiriko muurara tehpunaria

(Maateo 12:1-8; Ruuka 6:1-5)

²³ Piire taawe resipuwa taawechio, Eesusi tiiriko echichiami u'matoio ahpo ajawaria ahjamao, chorowapa puuuu, tiiriko kumisiriaipua, muurara okisika.

²⁴ Parisero ti'tijoea wa'a nokisiopa Eesusi ajawariao, iinatukerepua Eesusio, chaachapaka:

—¿Achini iikai wa'a nokayame aamo ahjama ohjoamea, ki reesisenoi resipuwa taawechio, ihtaai yooramekopua?

²⁵ Nape Eesusia nehjiarepua pu'kao:

—¿Ki nane'riame eemea aamo ehkoriaami Raawitaru iintoriao, ahpo ahjama nokisiamer cho'chorowapasooopua piie taawechio?

²⁶ Iiweta Aawiatataruo te'ta neeseriosikoipua, ¿ki Riosi kaarichi pakika Riosi paaniwara ko'kakame puuuu, Riosiwichio to'weniame tiopachio, ne'neseriosiche ko'komichioo? ¿Ki pu'ka paani uusa kipotekamepua tiameo ahpo ahjama nokisiriaa, tisia cho'choroopa?

²⁷ Wa'a chaanesapao Eesusia, chaanerepua tiameo:

—Resipuniame taawea, ti'tijowechio yachatiamerua, ki resipuniame taawekamera ti'tijoei ye'kamichioopua. Resipuniame taawea, Riosie yachatiamerua.

²⁸ Pukaepa neee Riosie Tijoe Tijoe tetetiamea, neekamera ye'kamepua, resipuniame taaweo.

3

Tijoe sekachi chookopakame

(Maateo 12:9-14; Ruuka 6:6-11)

¹ Neipao Eesusia, enechi napawikarichi eenariaipua. Wa'a yasariaipua piiripi tijoe sekachi chookopakame.

² Nape wa'aoi ihpueniame enere Eesusia, aata resipuniame taawechi sautesoopua, wenejinarua.

³ Eesusia wa'ao, sekachi chookopakameo chaanerepua:

—Werisisa, i'wa weripamitia naasipa.

⁴ Wa'a ikisooopua pu'kao, wahja wa'ao, iinatukerepua cheeka:

—¿Ihtanakamera epeche kaawejoarepua, resipuniame taawechi yoraniaa, kaaweruma yoraniamekosa, ki kaaweruma yoraniamekosaoio? ¿Meriniamekooi, ahjateka newipateniakosaoipua?

Nape aapoe ihchi itipirepua, kiisioi ihta nehjiaka.

⁵ Waikao Eesusia kiisi kaawe erapaka ahpo norikame ne'nepasaopua, tisia yuuwesiparepua, kiisi pahteka inamuamekopa pu'ka chaaniao. Wa'a iikaopua, chaanerepua chookopakameo:

—Ehsoo, riisasipaomua aamo seekao.

Waikaopu sekachi chookopakamea, riisasiparepua seekao. Ahpo seekache riisasipaopua, saukame itipirepua ahpo chookowao.

⁶ Waikao pa'pariseroa wa'a puuyasachepa puuuu, Eesusi ahpo merimia katewesirepua, Eeroremina chuchukuame ti'tijoe ahjama.

Eesusia muuwaeme masitena pa'wesuwe

⁷ Eesusia muuwaeme Arirea mochikame na'naritowae ahjamao, ahpo masitera yeekaopua tiameo, Arirea pa'wechi akiparepua.

⁸ Waika taawechiame Eesusiapao, kai waapisi nane'reretiamer enere puuupa, tisia peenia ihiaopua ahpo Riosi utewario. Pukaepa ahkaoi yomachiami mochikamea wa'a e'enariaipua Eesusi tetewika machinariapa. Puuu wa'a e'enakamea ihji enerepua: Uurea weechi mochikame, Eerusareni mochikame, ahkasi Irumea mochikame tiame, wa'a

ikisa muuwa'e tiame Oorani akichi cherayachimina ohjoeme. Wa'a e'nakame enerepua tiameo, Tiuro mochiwachiami o'inia e'enakame, Siironi mochiwachiami o'inia e'enakame tiame.

⁹ Pukaepa Eesusia wa'a pa'wechi asiaio, yomachiami weechi o'inia e'enakame wa'a tewarepua. Waikao Eesusia, po'wachuwa nerokakera katewetiamie iinuenurarepua ahpo masiterao, ki tahchika yasinariapa pu'ka tisia muuwaeme yomachi e'enakame masitekao.

¹⁰ Nape ki ookapi Eesusi kahtiachi e'enakaopua, Eesusichi aampa e'enarepua ahjachi ihchepanareka, ikanati yachapanariapapua ahpo kokoreka mochitoa, ki ookapi wa'asi sautekame inamukamekapa Eesusiopa.

¹¹ Puuu ti'tijoe ooweru tiame nanaarari apochi mochitiamea, Eesusi tawemina chopokorieka aajapapua siinakokao, eee chaachapakao:

—iMuuupua Riosi tepoena o'inia eenakamea, apoe Riosi Taanara tijoe tijoetukamea!

¹² Nape Eesusia wa'a chaachapopa ti'tijoechi mochikame nanaarario:

—Ihchi mochika eemea —cheeka te'yarepua yooma tetewachio, ki nanaararie nane'repuawichio, te'ta aatanakoopua ahpo.

*Eesusi oosa mariki aampa ooka, uuka ajawaria
(Maateo 10:1-4; Ruuka 6:12-16)*

¹³ Pu'ka nanaarari terisaapa Eesusia, teewi kaawieka tiiachi moonenarepua, paikapi ahpo masitera yeeka.

¹⁴ Wa'a yasipasaapua ookapi ahpo oowe e'reria uurepua, oosa mariki aampa ooka ti'tijoe ajawarepua, ahkaoi ahpo tehkiwa yorasia nokisimichio, Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatusikaopua.

¹⁵ Pu'kao ajawasaapa, ahpo Riosiwari utewari yahcherepua, pu'kao pu'ka utewario nanaarari puuyanasimichio, ti'tijoechi muikameo.

¹⁶ Ihjipu oosa mariki aampa ooka uutime: Siimoni, pu'kao Peero tewatiame tiame;

¹⁷ Saantiao, Sewereo taanara, wa'a ikisa Waani, Saantiao poonira, pu'ka ookao Waanereje teewatanime tiame, Te'oni Tatanaraa cheeka chaniwame;

¹⁸ Anteresi, Eeripe, Waatorome, Maateo, Toomasi, Aakowo, Arajeo taanara; Taareo, Siimoni, Kaanani ohjoekame tijoe;

¹⁹ Uurasi Ihkarióte tiame, puuu neipao Eesusi ki ka'karuma ti'tijoechi nehjakame.

*Satanasichi o'inia eenameko tuuwame Eesusi utewario
(Maateo 12:22-32; Ruuka 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Wa'a iintosaapa Eesusia ahpo ajawaria ahjamao, ahpo checherepachi no'rarepua ko'koma. Nape wa'a'pechi ajasitioio, ki ookapi mochiriopa wa'ao ka'chi iika ko'kome teererepua.

²¹ Eesusi tetejimaraa wa'a inamukapao Eesusio, wa'a e'enariaipua i'tomia, ki inatameka ihsiopa, ki ookapi ti'tijoechi ku'inarekao.

²² Iyoteri ti'tijoe Eerusareni o'inia e'enakamea, chaachaparepua:

—Ihji Eesusia, te'ta Weseu Satanasi utewarira yahchamepua apochio, apoe te'ta na'arari teekora. Pu'ka utewarie puuyachamepua na'arario, ti'tijoechi muikameo.

²³ Wa'a chaachapopa pu'kao Eesusia, waapi ahpo ajapanurerepua, chaanenariapa. Wa'a ikisooopua chaanerepua:

—¿Achini iintoka ma'chipatapu Satanasia, ahpo wa'apio?

²⁴ Aataai yawichia ahpo wa'apichi nasiwamea, ahpo wa'api soopameripua.

²⁵ Aataa ahpo ta'pechi mochikamea, ahpo ta'pechi mochikamechi nasiwasisaa, ahpo wa'api soopameripua.

²⁶ Satanasiai ahpo wa'apichi nasiwasisaa, ahpo wa'api soopameripua, wa'atiao ka'chi iika ahjakame weritomeripua ahpo yawichituwachio.

²⁷ 'Aataa tijoe utewaeme enesoo, aataai ka'chi iika ichikonemeripua ta'perachi pakikao, ki o'yesaapua pahchao.

²⁸ 'Neeea i'ka no'o chiiio, te'ta pichiwa chiiamepua: Yooma aataa tijoea oowitiamea tiameo, ihtaoi ahpo ki kaawe iintokaio, ihtaoi ki kaaweruma cheekaio, cheriwepuame tiamepua;

²⁹ nape Riosi Riosiwari ahpo chaania ki e'wekamea, ka'chitia cheriwepua tiamepua, ka'chitia cheriwepuamepua tatakoriario, ki itayamekapapua ahpo cheriwepuameo. Puuu aataa wa'a tiamea, wa'api teeka itipimeri puuu tatakoriekao, ahkasi ki wahjiamesi.

³⁰ Wa'a cheeka ahpo nehpuare Eesusia, Weseu riaorósiwarira apochi iinueko tuuwao.

Eesusi poponira yeeyera tiame
(Maateo 12:46-50; Ruuka 8:19-21)

³¹ Wa'a ihsioi Eesusio tisia naanasoti oika ti'tijoeri sautekao, ma'chi werika Eesusi yeeyeraa, Eesusi poponira ahjamao pipinira tiame, paenurerepua Eesusio.

³² Waikao wa'a mochikamea Eesusi norikame, Eesusi paaewa inamukapaopua, chaachaparepua Eesusio:

—Aamo yeeyea aamo pononi pipini tiame ahjama, aamo paaechanipua waami ma'chi.

³³ Nape Eesusia, cheerepua:

—Aa no'o tetejima, ¿Aatanakamerajuarepu no'o yeeyea, no'o poponia pipinia tiameo?

³⁴ Waikaopua aho no'orikame mochikame ne'nepakaopua, chaanerepua:

—I'wa mochikamerapu no'o yeeyea, no'o poponia pipinia tiame.

³⁵ Aaataai Riosi e'ra yooramea, no'o yeeyekaite puuua, no'o pooni, no'o piini tiame.

4

Echayame masiteniame wa'achitari
(Maateo 13:1-9; Ruuka 8:4-8)

¹ Piirechi taawechio Eesusia eenechi pa'wesue o'ineriaipua masitekao, wa'a kahtiachio tisia muuwaeme napawiriaipua tiame. Waikaopua pawekakerachi moenasaopua pa'wechi chuhkuamechio, wa'a yasiparepua waikao. Wa'a ikitioopua ti'tjoeria, waapi ma'chi ajapare puuua, pa'wesueo.

² Waikao wa'a yasaka Eesusia, itapiti wa'achitarichi masiterepua, muuwaeme itapiti Riosichi simiyame masiteniame. Pu'ka masitewachio cheerepua:

³ —¡Eeme ti'tjoeo ooweru tiame, keepumitia pahchuuu!

Wa'a cheesao o'inerepua ti'tjoeri i'ka eee cheeka wa'achitarichi nayewekao:

—Aaata tjoea wahka wasachi echimia simiriataipua.

⁴ Puuua echimia simiyaio poechi ruhjiteriatapua ookapi iimori. Pu'kao tuchikia, wa'a e'enaka yooma pepeka ko'kariatapua pu'kao.

⁵ Wahjachi iimoria, waitiame kahtiachi weee echariataipua. Puuua iimoria ku'we yaupariatapua yaupao, nape ki tunakame yasariopapua weeeo,

⁶ taaaa machenasaapa taipakopao, wakipateriatapua pu'kao, ki teeresi naawaeriopa pu'kao.

⁷ Wahjachi puuua iimoria wehchaekachi ruhjiriataipua. Puuua yaupariatapua yaupao, nape wehchae si'riputiapa mo'porepakao, wa'atia wakipariatapua kihta taakeka.

⁸ Nape wahjachi iimoria kakuu weeechi ruhjikame echitiaio, ka'karuma yaupaka weweripasaopua, ki ookapi taakeriatapua. Ihji muurara pachitariaa, piire weerewa aampa oosa mariki pahchitariatapua, piiripi wa'api pahchira echitiaopua. Wahjachi pipiripi iimoria, pa'paika weerewa pachitariatapua muuraraa; epeche wahjachi iimoria, pipie sientio pachitariatapua muuraraa, pipirepi pahchira echitiamea.

⁹ Wa'a tiame wa'achitarichi nayewasaapa Eesusia, chaanerepua aho masitiaio:

—Nahkaesaa eeme, pahteka inamupuapua pu'kao.

Aatia tiichipa wa'achitarichi nayewaniame
(Maateo 13:10-17; Ruuka 8:9-10)

¹⁰ I'ka wa'achitari Eesusi naewaka kajusooa, wa'a muuwepariame ti'tjoeria, nonowarepua waikao aho petechiami. Ehjepamio Eesusi piineri itipisoopa, paikapi Eesusi masitia keepuamea, puuua oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawariaapua tiamea, iinatukerepua Eesusio, ihtana cheeka cheeriopua Eesusio, wa'achitarichi nayewakao.

¹¹ Waikao Eesusia eee cheeka nehjiarepua pu'kao:

—Neeea pu'ka ti'tjoerio wa'a cheeka nayewakamenia wa'achitarichichio, aatiata-nariapa pu'kao, no'o te'ta masitia pichiwa pahtenarewa ne'nenariapa pu'kao. Aaata aamochitia te'tiameopua, te'ta Riosi ye'karichi muinariameopua, Riosia ki wa'achitarichi ma'chiame aamo tuuyamepua aamoo; nape neee pu'kao oowera keepumia e'enariame nane'riapao, wa'achitarichi nayewekania pu'kao, kihta Riosichi simiyame pepeninariapa e'enakame.

¹² Puuua wa'a te'teriamea, ne'naiio ki ma'chiriame itipimeripua, keepuuaio kihta pahtemeripua. Wa'a te'tiapa puuua, kiisi aho tuuyamepua Riosichio, aho ki ka'karuma nokariao, ahpo Riosieo, aho cheriwepuawichioopua.

Eesusi echiwame wa'achitaka nayewani
(Maateo 13:18-23; Ruuka 8:11-15)

¹³ Eesusia chaanerepua waikao:

—¿Kiisi pahteka inamukame eemeai, i'ka no'o wa'achitarichi nayeweriaio? Wa'a teeresaa eemea, ¿achini teeka pahteta eeme wahjachi wa'achitari no'o nayewamiaopua meeriamahkao?

¹⁴ ¡Nee! Puuu echayame no'o nayewaria wa'achitarichio, Aaata iimori echayamepua, Riosi ka'karuma tuuyewari echisiamepua.

¹⁵ Puuu iimori, Riosi ka'karuma tuuyewaripua, ti'tijoeri keepua. Puuu iimori echayame echiwachi ruhjikamea, ti'tijoeri iikarachi echitiamepua. Paikapi iimori echayamee pooechi ruhjitetiamea, ti'tijoeri peewame iikaamechi ruhjikamepua. Puuu, Riosi chiia keepunapua keepuao, nape Satanasia ikanati wa'a eenaka yooma u'yamepua, pu'ka Riosi ka'karuma tuuyewari keepuriao.

¹⁶ Wahjachi iimori e'peekachi ruhjitetiamea, kaawe e'raka keepuamepua keepuao Riosi tuuyewario, nape ki tehpesi simiyamechi wekatiamepua, ahpo keepuriao.

¹⁷ Puuu itapiti aiwateniaapua Riosiwichio, ikanati toayamepua ahpo paparario, kihta teeresi naawaekapa Riosi kaaweruma tuuyewarichio.

¹⁸ Wahjachi iimori wehchaekachi ruhjikamea, naatiju puuu, i'ka weeechiche iintuame tisia weemuniam. Puuu ti'tjoeria pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewari kaawe keepuame keepuao,

¹⁹ nape epeche ahpo erakoaepua i'ka weeechi iintuamechi itapitio, ahpo si'ripuamepua, tahpitika erakoamekapa puuu, toomichio. Puuu yooma ihtaoiniwaeka mochinariamepua. Yooma ihji wa'a tiame mu'ipakamea ahpo iikachio, yooma apochi si'ripukao, kihta taakiamepua apochio, Riosiwichio ka'karumaopua.

²⁰ Nape puuu iimori kakupa weeechi ruhjikamea, ti'tijoeri ka'karuma iikaamechi ruhjikamepua. Puuu kaawe e'raka keepuamepua Riosi kaaweruma tuuyewario, te'ta pewatiame apochi itipiteka. Wa'a iikamea, kaaweruma taakiamepua Riosiwichio, tiiriko echitiame muurarachitia. Ookapi ihji tiiriko muuraraa, piire weerewa aampa oosa mariki pachitakamepua; wahjachi ihji tiiriko muuraraa, paika weerewa pachitakamechitia tiame; epeche wahjachi ihji tiiriko muuraraa, ahkasi piire sientooi pachitakame.

*Tahjera wa'achitarichi nayewatiame
(Ruuka 8:16-18)*

²¹ Eesusia chaanerepua tiameo:

—Riosi tuuyewaria, itapiti tahjeraka tiame puuu. ¿Aatanana noriwi weratare itapiti ahpo tahjerao, e'tapara teereopua, itapiti kaajonitere noriwiopua? Aaataai ki wa'a iintomeripua. Ohso kaawe te'pa werameri puuu, weeresi tahjemichio pu'kao, weeresi utapamichio pu'ka tajayao, weeresi tetewipuawichio.

²² Wa'achitia Riosiai wahka taawechiamio, yooma ahpo teteiwachi toapama-pua, yooma ihta inasotiame toatiameopua, yooma ihtaoiniwaeka i'ka'karuma noonowiriaopua, ooweruioopua tiame.

²³ Eemea inatame enesaa, pahteka inamumitiapua pu'kao.

²⁴ Eesusia wa'a cheesaa, chaanerepua tiameo:

—I'kao eemea, te'ta inataka inamumitiapua: Kehkisa aamo nakika mochtokamea Riosichi, pu'kachi kehkisa kiapuamepua eemea Riosieo, itapiti te'ta Riosichi eenameopua kaaweruma, nape u'matiame epeche kehkisio.

²⁵ Riosie kiatiame iinuemeopua, epeche pehji kiapuamepua, i'wa weeechi no'o enasooopua; nape kihta iniwaemeopua Riosie kiaretiao, ahkasi teesa iinuekaoi i'ka weeechi ahpo iinuokao, yooma u'yepuamepua, no'o tewekachi Noonoeopua, kiisi kihta tooeka, no'o tewekachi o'inia eenechi enasopao.

Iimori weweripari nayewaniame, wa'achitarichi

²⁶ Eesusia chaanerepua tiame:

—Riosi ye'karichio, tijoe echariaka tiamepua.

²⁷ Echakame kohchioopua, pusakame kahtioopua, puuu echitiame yaupasaapua, tukaoi taaweoi tiame, naapi simitiamepua weweripakao, pu'ka echakame ki teteioopua.

²⁸ Riosi ihsimepua yaupatekao, weweripatekaopua tiame naawaepatekaopua, neipao muuraetepamepua, pu'ka muurara pachitasoopua, iwapatiamepua.

²⁹ Pu'ka tiiriko pahchira iwapasooopua, ahsepakame puuu ohsae tehpunaka i'ipapuachio.

*Wacherai kuu pahchira wa'achitari
(Maateo 13:31-32; Ruuka 13:18-19)*

³⁰ Eesusia eenechi chaanerepua:

—¿Ihtanaka tiame ohjoarepu Riosi ye'karia? ¿Ihtanaka tiame teemea Riosi ye'karichio?

³¹ Aa, wacherai pahchiraka tiame puuuu. Kaawe inataka ne'nemitiaomua wacherai kuuurao. Kiisi werumakaipua pahchirao, ki nu'nuti weripamekai tiamepua kuuurao,

³² echitiaapa, kii ookapi atowataitepua, ahkasi tuchikioi ahjachi tatasotachi. Wa'achi tiame Riosi ye'kariai. Ki weruma o'inekaipua, ki nu'uti mehtamepua.

Eesusio aatia tiachipa, wa'achitarichi nayewia ti'tijoerio
(Maateo 13:34-35)

³³ Eesusia, weeka tuuyewari masitere puuuu wa'achitarichio, ki tehki erakoka pahtemichio ahpo masitia.

³⁴ Kihta masiterepua pu'kao, ki wa'achitarichi ku'ikao; nape ahpo wa'api ajawariao, piineri ahpo ahjama mochikoio, tisia tehki tiamekopua pu'ka masitia, yooma kaawe ma'chiamē tuuyerepua pu'kao.

Eesusi eeka teeweteria, pa'wechi
(Maateo 8:23-27; Ruuka 8:22-25)

³⁵ Pu'ka wa'api taawechi tukaoo, Eesusia chaanerepua ahpo ajawaria masiterao:

—Paoo siimpapuamepua ehpeo, paonamina pa'wechi.

³⁶ Waikao masiteraa wa'a toisapa ti'tijoerio, paonamina i'torepua Eesusio, wa'api pu'ka pawekakera Eesusi kahtiachi. Wahjachi pawekakeraai pukamina chuchutorepua tiame.

³⁷ Wa'a nokisioio, ki nu'uti eenare yu'kia ki nu'uti eejeka. Waikao pu'wea pe'kokao, aampamisi chi'posirepua pawekakerachio.

³⁸ Eesusia wa'a ikinioio, kochipariaipua pawekakera wasichitu poika, itapiti mo'teka. Nape ma'masiteraa tahpitika ikiyapaopua, pusaterepua pu'kao chaaneka:

—¿Masitári, Masitárii! ¿Kiisi ka'chi e'ramemua taamo piwitewioio?

³⁹ Waikao Eesusia werisika teeweterepua eekao, pa'weopua tiameo, chaaneka:

—¿Muuu eekáaa, ikanati teewésaaa! ¿Neeroi pe'koniai, mooena manipásaaa!

Wa'a chaanetiapa eekaa teewerepua, yooma yuuweeme itipika.

⁴⁰ Wa'a iintosaapua ahpo masitera ajawariao, chaanerepua:

—¿Achinikai majayame eemea? ¿Kiisiki paparamē eemea pehji, noochio?

⁴¹ Nape aapoeo, Eesusi iintoria tisia seewepakamekapua Eesusio, kiisi nehjiame erakorepua. Pukaepa aapoeo, poanachi ahpo chaachaparepua:

—¿Ihtana tijoe naaju ihjia, eekaeoi e'weniamée, pa'weeoiopua tiamé?

5

Tijoe na'arari yahchame Eerasa ohjoeme
(Maateo 8:28-34; Ruuka 8:26-39)

¹ Wa'a nokisika paonarepua wa'a neerochio, Eesusi paonamina i'tokao, wa'ao Eerasa weewachi e'enarepua.

² Wa'a paonamina tekisochepa Eesusio, aata naeparepua pu'kao itapiti na'ararie keewakame.

³ Ihji tijoea wahjipame toaniachi ohjoeme eneriaipua. Puuuu aaataeoi ki yuuyumpamine eneriaipua mooena yahchakao, kaarenaeoi o'yekaio.

⁴ Puuuu ki ku'itapisi kaarenae o'yeniaipua tarachio sekachioipua tiame, yooma tetepunasa siisimiraipua, yooma pipiripi pihunaka ihpapasa. Wa'a ihsiamekopa pu'kao, ka'chi yorame erakoretiaipua wa'asi, wa'a mochikameeopua ti'tijoerio.

⁵ Wa'a iintosaapua yooma tukawari ojowiriaipua, mukuteso wahjipame toaniachi siinakao, kaawichiami oikaopua tiame, temosochiami tiame momotochisika, tisia kokosa ijikisika.

⁶ Ihjia wa'a eename tetewapa Eesusio, mehka ihtoi u'masika eenakao, chopokorieka weripakaopua chokichi,

⁷ chaanerepua Eesusio, ki ku'ita sisinaka:

—¿Eesúsi, te'ta te'pa eename Riosichii, ka'te no'o te'ta kokosa yoramitiamua! ¿Neeea aamoo te'ta tesiwa cheeka aamo itaniamepua, ka'chi no'o yoramichioipua kokosakao!

⁸ Wa'a cheeka nayeware na'arari tijoehi kahtiamea, Eesusie eee cheeka teritiameka-paopua:

—¿Muuu na'arari tijoeturi, ikanati machenasa muuuu pu'ka tijoehio!

⁹ Eesusia terisapaopua pu'ka na'arario, iinatukerepua pu'kao:

—¿Achini teewaeme muuuu?

Waikao na'araria nehjiarepua cheekao:

—Reejioni tewaniame neeea, kii ookapi na'arari tijoeturikapa.

¹⁰ Waikaopu nanaarari tijoечи mochikamea, naaracheka itaneriaipua Eesusio, ki se'wiami aho uhjurapuaichiohua wa'ao.

¹¹ Nape wa'api wa'a kahjena kaawichiamioio, ki ookapi koowi ohjopa wa'ao,

¹² wa'a aho uhjuranurare nanaarari ti'tijoeturia, eee chaachapaka:

—Wa'a pu'ka koowichioi taamo uhjuramitiapua, wa'a pukachi taamo muimichiohua —chaachaparehua.

¹³ Waikao Eesusia wa'a uhjurepua koowichi. Wa'a uhjuratiapa nanaararia, pukachi muirepua koowichi, tijoечи puuanatiapao. Waikaopu ooka miiri ahka koowia, pu'ka nanaarari apochi muitiapa, tahpitika noonokao, ki muenati ujumarepua tekoratamio. Wa'a noonowikaopua, yooma wahjiparepua tekoratatipo ruhjika, pa'wechi neerochi ruhjikapa, si'rika.

¹⁴ Waikaopu koowi inatiamea, aho mochiwachi ujumasirepua yooma tuuyemia mochiwachio, yomachi o'okapi mochiwachiamiohua tiame. Waikao yooma wa'ami ohjoemea, wa'a e'enarepua pu'ka ikitia ne'nemia.

¹⁵ Ajasisaapa Eesusi ihsiriachio, puuu nanaarari tijoeturi iinueriamea pa'akachio, ehpeo yachapakame yasarepua wa'a Eesusi ihsiachio, kaaweruma wakiraeka wa'asi. Waikao wa'a e'enakamea wa'a iintoriopua Eesusio, tisia seeweparepua pu'kao.

¹⁶ Puuu pu'ka yooma wa'a ikitiame tetewikamea, yooma tuuyerepua wa'a e'enakame ne'nemio, aachin teererio puuu tijeo ki ookapi nanaarari apochi ohjoeria, koowioi achipu noonowiriopua tiameo.

¹⁷ Waikao wa'a e'enakamea wa'atiame tuuyetiapa Eesusi iintoriaopua tiameo, tisia seewepakaopua Eesusio, utewaeme itanerepua chaachapakao:

—Se'wi siimitiamua i'wao, sewinachiami akipaka.

¹⁸ Ehjepao pawekakerachi mooenoi Eesusio, puuu na'arari apochi ohjoeteriamea, utewaeme itaneriaipua Eesusio, aho yeetomichiohua aho simiyachio.

¹⁹ Nape Eesusia ki e'rapa chiiao, chaanerepua pu'kao:

—Muuua no'ramitiapua ohso kaawe, aamo pehtewachi aamo tetejimachi. Muuua aamo ta'pewachi asisaapa, yooma tuuyemitiapua pu'kao, Riosi amochi iintoriao, achini iintoka Riosio, aamo tesiweriopua.

²⁰ Waikaopu tijeoa, aho petechi no'rasaopua, yomachi Reekapori weechiami mochiwachi oirepua tuukao, yooma ihta itapiti aho Eesusie, kaawe iintoretiaopua. Waikao mochiwachiami ohjoemea, tisia peenia e'reka inamurepua Eesusi iintoriao.

Airo tewaniame maarara; Aaata oowitiame Eesusi wisasoriwachi ihchepakame tiame (Maateo 9:18-26; Ruuka 8:40-56)

²¹ Eesusio eenechi pe'ku paonasoopua pa'wechio, muuwaeme napawirepua pa'wesuwe tekiriachio. Wa'a neerosue kahtioi Eesusio,

²² wa'a eenarepua aata tijeo Airo tewaniame, puuua wa'a mochiwachi napawikarichi paamiratuame enerepua. Wa'a tewakapa Eesusio, chopokorieka weripaka taweminao, chaanerepua Eesusio:

²³ —Paamira, tisia yaapi e'raka eenakamene amochio, amori mukuyame teekane no'o maara petechi. Wa'a simika ahjachi seekarepajeraninia saumichio, ahjame weritomichiohua pehjo.

²⁴ Waikao Eesusia wa'a simirepua ahjamao. Nape poeuchi nokisinioio, muuwaeme tahchiamie ajatoriaipua Eesusichio.

²⁵ Wa'a naasipa muuwaeme nokisiniachioipua tiameo, wa'achi weritoriai aata oowitiameai, erawisu kokoriame. Puuua wa'a teerekaopua, oosa mariki aampa ooka paaupari wa'a tiame enerepua wa'asi.

²⁶ Ki ku'witapi aiwakame eneriaipua wa'asi, ki ookapi me'merikochi oiyai wa'asi, wa'api teerekame eneriaipua, kihta sauka, ki ookapi toomi na'atakaiopua.

²⁷ Ihji oowitiamea, Eesusi sautiame inamukapaopua, wa'achi eenakame eneriaipua, Eesusie sautetiame itipinariapa tiame. Pukaepa Eesusi ahjama nokisiachi ihtoiopua naasipao, Eesusi wisasoriwarachi ihcherepua, kaatisia saunareka.

²⁸ Ihjia wa'a e'raka ihchepasaapua Eesusi wisasoriwachio, saukame itipirepua: "Eesusi wisasoriwachi ihchepakao, saukame itipimania", e'rakapa.

²⁹ Wa'a e'raka ihchepasaapua Eesusi wisasoriwachio, saukame itipirepua ikanati. Ikanati teewekame saaerepua aho erawisua.

³⁰ Waikao Eesusia aho utewari u'yetia saaekapao, ku'rika chaanerepua apochi tahchiamie muuetoao:

—¿Aatanapu noochi ihchepakamea, wisasorichio?

³¹ Nape masiteraa chaachaparehua:

—Nape Paamira, tetewameai muuua amochi tahchiam e ajatonio amochi ijichepak, ʒiinatukiamemua: “ʒAatana noochi ihchepakamepua?” —cheeka?

³² Wa'a cheesapa Eesusia, neneku ne'nesao, apochi ihchepakame wisasoriwachi ne'neparepua oowitiame.

³³ Waikao oowitiamea ahpo nane'retiamekapaopua Eesusieo, chachapia ihsika makajao, chopokorieka weripakaopua, apoe ihsirio tuurepua.

³⁴ Waikao Eesusia chaanerepua oowitiameo:

—No'o maalala, saukame itipikame muuuapa, noochi te'ta paparakamekapa. Wa'a chaanesaapa chaanerepua tiameo: Kaawe eratoka ehpeo, no'ramitiamua aamo petechi.

³⁵ Iiweta Eesusi oowitiame naewaka ihsiaio, wa'a e'enariame aaata kooriaa, Airo ta'perachi o'inia e'ename. Puuuu chaachaparepua Airoo:

—Aamo maaraapa, kiterepakamepua wa'asi. Kihtawichio noonotepuame taamo Paamira masitaria wa'asi, taamo ta'pechi siimichioopua wa'asi.

³⁶ Nape Eesusia wa'a chaachapoiopua pu'ka kooriao, chaanerepua kuita noonorao:

—Ka'te paache yuuesipa muuua, te'ta paparapuachepua muuua, Riosichio.

³⁷ Waikao Eesusia ki yeetokaopua wahjachio, naatiche i'toka simirepua, Peero, Saantiao, Waani Saantiao poonira tiame.

³⁸ Ehjepamio, Airo ta'perachi ajasitioiopa, ne'ku ohjoame tewarepua wa'a mochika inatiameo, weeru chaachapaka naarakokao.

³⁹ Waikao Eesusia yooremina pakisaapua kutewe po'yachio, chaanerepua wa'a po'yachi neesetoka mochikameo:

—ʒAchinikai naarakoame eemea? ʒKi oowera wa'a tiiai tiamepua kochikache? Kiisi mukukamekaitepua.

⁴⁰ Nape wa'a chiiopa Eesusio, a'acheretupua wa'a mochikameeopua chokichi. Wa'a cheesao Eesusia yooma puuyanarepua wa'a neesetoameo, ma'chisi machenaka tiame. Waikaopua pu'ka kutewe noonorache i'tokaopua yeeyera tiame, ahpo ahjama ohjoameopua tiame, eenechi pakirepua yooreminao, kutewe po'yachio.

⁴¹ Pu'kao sekachi chapikao, cheerepua:

—ʒTalita, cumi! —eee cheeka chaniwamepua: ʒKuita, aamo chaanenane, werisi!

⁴² Waikaopua kutewea oosa mariki aampa ooka paamuamea, oijenarepua eenechi ahjaka. Wa'a iika werisisaapua, oisirepua eenechi. Puuu a'achekamea waikao, sewina ijikirepua tisia kaawe erapaka, tisia peenia tiame tetewa Eesusi iintorioa.

⁴³ Nape Eesusia waikao pu'kao, utewame chaanerepu pu'kao, kiisi ahpo tuupuai-chiopua wa'a ahpo iintorioa, aataoi. Waikao Eesusia, pu'ka kutewe ahjatesaopua, ko'kotenurarepua pu'kao.

6

Eesusi Nasare mochiwachi ihsia

(Maateo 13:53-58; Ruuka 4:16-30)

¹ Wa'a o'iniaio Eesusia, ahpo weewachi no'rarepua ahpo masitewa ahjamao.

² Wa'a asisaapa ahpo weewachio, resipuniachi taawechiopua, wa'a napawikarichi o'inerepua masitekao. Wa'ao Eesusi keepukamea, ki nu'uti peenia erakokaopua, chaachaparepua ahpo:

—ʒAkatia tisia penipakame ohjoare ihji tijoea, i'ka itapiti ki ookapi peenia ihsiwaopua?

³ ʒNaakona ki naatikosapu ihji tijoea, kapintero Maaria taanara? ʒKi Aakowo pa'chirapu ihjia, ki Oose, Uurasi, Siimoni tiamepu tiamea, pu'ka poponirapuaa? ʒKikosa ihji tijoe pipiniraa, i'wa ohjoemepua tiame taamo ohjoekachi?

Wa'a chaachaparepua ki kaawe e'erakoapa Eesusi masitia, kiisi paparaniamekapa Eesusichio.

⁴ Waikao Eesusia wa'a chaachapame inamukapaopua pu'kao, chaanerepua:

—Yomachi yooreka tetewiniam Riosi nayewatuamea, nape ahpo ohjoekachioopua ka'i, ahpo tetejimarichio, ahpo wa'api petechio.

⁵ Pukaepa kihta a'chi ihsime e'rarepua wa'ao, ihtaoi peenia ihsiwaopua Riosieo. Wa'a mochikameo kiisi pichikenariopa apochio, paikapioi sautesa kokoriam, u'matorepua wa'ao.

⁶ Wa'a te'tiopa Eesusia wa'ao, kiisi kaawe eratoka u'matorepua wa'ao, eee tiame inatasika pu'kao: “ʒNaakona ahkasi wa'a te'tiame ihji ti'tijoeria?”

Waikao Eesusia wa'a o'inia u'matosapao, yooma wa'ami waapiami simiterepua masitekao, Riosi ye'karichi simiyame tuuyewariopua, ahkai ahkasi ti'tijoeekachisi, mochiwachiamio.

Eesusia ahpo ajawaria, Riosi ye'karichi simiyame masitemichio uhjurani

(Maateo 10:5-15; Ruuka 9:1-6)

⁷ Ihji Eesusia ahpo ajawariao kaawe tuuyesaopua pu'kao ahpo yoramiao, o'okache uhjurarepua mochiwachiamio, ki ka'karuma tijoeturi puuyanemichiopua, ti'tijoechi mochikame.

⁸ Ahpo siimpachiwichio kihta i'toka siimpanurerepua, teesorache makoka ahpo sekachio, kihta mokewarioi i'tokaopua, nutukaoui kihta i'toka, toomioi kihta i'toka ahjae taripuameo,

⁹ kaakaoui ahpoche chuhchaka ohjoo i'tonurerepua, wakiraoui ahpoche chuhchaka oiya i'tonurerepua.

¹⁰ I'kao eee chaanesa uhjurarepua tiameo:

—Aata ta'pechiami ajasisaa, wa'ache mochisa uumatomitiapua wa'ao.

¹¹ Wahka pirenachi mochiwachi aamo ajasiriachio, ki kaawe aamo uttioopua ki inamunareka aamo masitio, puuyasaapua wa'ao, aamo tarachi pechichisa uumatop-uapua wa'ao. Wa'a aamo noonoiupapua, nane'remichiopua pu'kao, ki kaawe erakoka aamo uumatoamekopua wa'ao, aapoe nane'remeripua epeche ahpo ikimeriopua aiwari kokosario ki Sooroma Oomorachitia, kiisi inamunareriopa, aamo Riosi kaaweruma tuuyewario.

¹² Waikao Eesusi ajawatiamea siimpasaapa, yomachi sisinamurepua Riosi kaaweruma tuuyewario, Riosichikamera e'enamichio paajuteka, yooma apochi ki kaaweruma tiiao, Riosichi tuusa pichiwa toinariameko tuuka, yooma ahpo ki kaaweruma noonowiriao, cheriwepuawichiopua.

¹³ Puuu Eesusi ehjuratiameapua tiameo, ki ookapi nanaarari puuyanarepua ti'tijoechio ooweruchiopua tiame, kokoriameoi ki ookapi sauterepua Riosi utewarioe, ooriwo nerosowi chuhchesika.

Waani Paatori meritame

(Maateo 14:1-12; Ruuka 9:7-9)

¹⁴ Te'ta Eerore yawichia, Eesusi tisia sautiame inamukapao, tisia Eesusi nayewaniame yomachiamio, tuuyerepua mochiwachi mochikameo:

—Puuu Eesusi tewaniamea ti'tijoeo, Waanikotinia Riosi nayewatura eenechi ahjakame, pukaepa sautewa utewari iinuemepua.

¹⁵ Nape aata wahjachia chaachaparepua ti'tijoerio:

—Ka'i ki puuupua. Eeriakamera puuuu, eenechi i'wa weeechi eenakame.

Wahja wahjachia tiame, chaachaparepua:

—Naatikamera puuuu, aata ehkoriame Riosi nayewaturao, i'wa weeechi eenakame.

¹⁶ Nape Eerorea wa'a chaachapaniopiopua, cheerepua ahpo chokichi mochikameo:

—Ka'chitia piirechipua. Waanitarukamera puuuu, te'ta pichiwa, pu'kao nooe mo'ora tehpenunureria, ehpeopua eenechi ahjakame.

¹⁷ Eerorea, Eeria iintowachi karichi yahchakame eneriaipua Waanio, kaarenae o'yeraeka. Eerorea Eeripe uupira ahjama neewikame eneriaipua, ahpo pooni uupieria.

¹⁸ Waania Eeroreo chaanekame eneriaipua:

—Muuu aamo pooni uupirao, kiisi uupietame teereriaimua, wa'a iintokapao muuuu, kiisi kaawe iintokamemua Riosichio.

¹⁹ Pukaepa Eeroraa Waanio, nekamuchiame eneriaipua pu'kao, merinareka tetewame, nape ka'chi ikime e'rariaipua wa'a e'raio.

²⁰ Eeroreapua Waanio, Riosi nayewaturakopaopua pu'kao, seeweka tetewame enerepua pu'kao, Riosie kaaweruma tjoekopaopua tiame. Wa'a tiichipa seewiaio, ka'chi yorapuawichio neesetoriaipua Waanio. Ki kaawe pahitiaipua Waani chiia Riosieo, pu'sereka keepuame eneriaipua Waanio.

²¹ Nape Eeroraa, tewarepua piie taawechi ahpo iintomiachio, Eerore ahsepatoipua paamupari pahko. Eerorea yooma paajuteriaipua waikao ahpo ye'karichi yawichituameo, Arirea ohjoeme tiame, weruma te'teriamo ti'tijoeri.

²² Eeria maararaa yawimia pakiriaipua pahkochi koi'rachiopua, Eerorea tisia pu'serekapa pu'ka yawiriao, yooma wa'a mochikame inamuachio, chaanerepua ahpo piisi maarao:

—Ihtaoui aamo no'o itanesoo, aamo kiamania,

²³ ahkasi no'o nuurari naasipasioi yawichiwa.

²⁴ Waikao piisi maararaa, ikanati ahpo yeeyechi simikao, iinatukerepua ahpo yeeyeeo ihtana itanejeraopua yawichio. Waikao yeeyeraa chaanerepua:

—Waani Paatori mo'ora itanemitiapua.

²⁵ Waikaopu Eroria maararaa, yaapi eenechi pakisaopua yawichi kahtiachio, chaanerepua pu'kao:

—Ehpe wa'api no'o kiajeraninia pehtorichi yachasao, Waani Paatori mo'ora tehpunasa.

²⁶ Waikao yawichia wa'a chiiopa ahpo piisi maaraa, tisia iiyana eraparepua apochio. Nape yooma paajutetiamie inamuachi wa'a cheekamekapaopua, ka'chi ikime e'rarepua ka'itanariaio.

²⁷ Wa'a tiichipa yawichia, ikanati uhjuraropua piiripi ahpo soontaro, Waani mo'ora tehpunasa upamichio, pehtorichi yachasa.

²⁸ Waikao soontaroa wa'a akiparepua Waani mo'ora upamia. Puu soontaroa Waani mo'ora upasaopua, Eroria maararaa ki'yarepua, pehtorichi yachatiamie. Waikaopu kutewea, ahpo yeeye ki'yarepua pu'kao.

²⁹ Waikao Waani na'naritoamea, Waani meritiamie nane'rekapao, wa'a e'enarepua Waani weerewara i'tomiaio, wahjipame toaniachi tekimia.

Mariki miiri ti'tijoe Eesusi ko'koteria

(Maateo 14:13-21; Ruuka 9:10-17; Waani 6:1-14)

³⁰ I'ka ikitiamie u'matosoopa, Eesusi yomachi masitemichio uhjuraraaa, eenechi e'enarepua Eesusi kahtiachio. Waikao Eesusi uhjuraraaa, yooma tuuyerepua Eesusio, achini teereriopua ahpo ohjoriachi nokariaio, yooma mochiwachiamie ahpo masiteriachio.

³¹ Nape wa'a Eesusi kahtiachio, naapi nonowasika wahjachi enapasiamekopaopua ki wahjika, ki toiwamekapapua ku'itapiio ko'komichioo, chaanere Eesusi ahpo ajawariao: —Nahpe no'o ahjama, yuuweekachi siimpapuapu, ku'itapi resipumia.

³² Wa'a iintore Eesusia waikao ahpo ajawaria yeekao, pawekakerachi mo'moenasao, paonamina ooruchi resipumia.

³³ Nape muuwaeme ti'tijoei Eesusi ahka suwenamiachi nane'rekamea, wa'a uumparepua paonamiachi puuyemia. Wa'a paonamiachi siimpoio pu'kao, ahkaohjoeme ahjama na'peparepua, ahjama siimpamia siimpachi.

³⁴ Pukaepa Eesusi wa'a tekiyaiopua suwenakao, muuwaeme mochikame tewarepua wa'ao, ahpo puuyeka mochikame. Waikao Eesusia wa'a te'teriopa pu'kao, tisia tesiwa e'reparepua pu'kao, tisia tesiwa te'tiamekopua pu'kao, po'wa ki tepuniamechitia neesetoka. Wa'a iikapa Eesusia, wa'a'pechi simiterepua masitekao, ki ookapi itapiti Riosichi simiyame nayewaka.

³⁵ Aarikopa wa'asi Eesusi ajawariaa, Eesusi naaepakao chaanerepua:

—Masitari, tisia ariwanipua wa'asi. Ki waapi ooruchi i'wao.

³⁶ ¿Ki kaawejoare nonorapunia i'wa e'enakameo, kooame tarisimichio, wahka mochiwachiamio?

³⁷ Nape Eesusia nehjiarepua:

—Ka'i. Eeme ko'kotemeripua pu'kao.

Nape aapoeo chaachaparepua Eesusio:

—¿Pu'ka kehkiwichio tarjeranimua kooame, ooka sienta taaweche yowiniamie toomi tehki, yooma ko'kotepuamewichio?

³⁸ Eesusia waikao, cheerepua:

—Ne'nemitia eemea kehkisa kooame iinueniamie i'wao.

Eesusi ajawariaa e'enasapaa, chaachaparepua:

—Mariki paani wa'api maaniamepua i'wao, ooka wa'api so'chi tiame.

³⁹ Waikao Eesusia pu'ka muuwari wa'a e'enakameo, pa'paikapichi mochipanurerepua pu'kao, paasepo siionachio.

⁴⁰ Waikao wa'a chaanetiapaa, wa'a teeka mochiparepua pa'paikapiche, pipie sienta ahsieme, wahja o'oka weerewa aampa oosa marikisi.

⁴¹ Waikao Eesusia pu'ka mariki paani uusao, Riosichi ne'nepakaopua tewekachio, cheriwema kiasapa tewekachi No'noo, ahpo ajawariao chi'wanasa ki'yarepua pu'ka paanio, so'chioipua tiameo, naachutamichio ki'yarepua. Waikao Eesusi ajawariaa, yomatiamie wa'a mochipakame muuwari, naachuterepua, pu'ka paaniopua, so'chioipua tiame.

⁴² Pukae kooame naachutatiameopua, yooma posakame itipirepua, ahkasi soparamesi.

⁴³ Puu ko'kotiamie chi'wapame soparakamea, oosa mariki aampa ooka wa'wari weeweruma pochikame, na'poaretupua paani soparakameopua, so'chi tiame.

⁴⁴ Pu'ka paani ko'kakamea so'chi tiame, mariki miiri u'matoame, enerepua ti'tijoe.

Eesusi nerojampa ihtoria

(Maateo 14:22-27; Waani 6:16-21)

⁴⁵ Neipa i'kao Eesusia, ahpo ajawaria pawekakerachi mo'moenapusaopua, We'saira mochiwachi paonanurarepua pahcha, wa'a weruma neeroi maaniachio, ahpo pu'ka ti'tijoeri wa'a muuweeria, nonorapuchisi.

⁴⁶ Neipao nonorapusaapa Eesusia pu'kao, kaawichi moenarepua pehji, ahpo Noonoma nayewamia tewekachi kahtieme.

⁴⁷ Ariwatoipua pehji pawekakeraa, naasipapo pa'wechi ihtoraipua pehjo, Eesusio weeechi itipirioipua pehjo, piineri.

⁴⁸ Eesusio pu'ka muuwari nonorapusaapa, paami nokisiametewarepua ahpo ajawariaopua pehjo, tehki nokisiametewakera ka'kepusikaopua, natepaka nokisiamekapua eekao. Ehjepamio Eesusia, marikarowaopua wa'asio, nerojampa weritoka eenarepua ahpo ajawaria nokisiachio, u'matome iintokaiopua weriparepua.

⁴⁹ Nape ajawariaa wa'a ihtoame tetewapa Eesusio nerojampa weritoameo, naayuri maekaopua pu'kao, siinakorepua tisia majakao.

⁵⁰ Nape Eesusia wa'a chaachapao majakao, ikanati nayewerepua cheeka:

—i'Ka'te majako eemea! ¡Neeekaite puuua! ¡lika yachapasa eemea, aamo majaya erakoao!

⁵¹ Ihji Eesusia pawekakerachi moenasaopua, teeweterepua eekao. Waikao Eesusi ajawariaa tahpitika eraparepua, wa'a tiame tetewakapa Eesusi iintoriao.

⁵² Kiisiki pahtiami eneriaipua pehjo, aatana te'takoopua, Eesusio, Eesusio ki ookapi ko'kotekame tetewikameai. Puuua ahpo pahtemiao, peewame eneriaipua pehjo.

Eesusi yachapateria kokoriame, Eenesare mochiwachi ohjoeme
(Maateo 14:34-36)

⁵³ Wa'a pa'wechi paonasaapua Eenesare weewarachi ajasisaapua, wa'ao pa'wesuwe o'yesapa pawekakerao, wa'a toarepua pu'kao.

⁵⁴ Eesusio wa'a tekisochepa pawekakerachio, machiretupua muuwarieo.

⁵⁵ Wa'a iikapa ti'tjoeria, ahpo ta'pechiami ujumasirepua, ahpo kokoriame ijinuwaeka i'norania, yomachiami mochiwachiamiopua, ipetachi tekitoka upamia.

⁵⁶ Waikao ahkaoi eenoio Eesusio, teesa ohjoewachioi, wekapi ohjoewachioio, pipiripi ohjoewachioio tiameo, ahkaoi u'matomiachi poeochiamio, poowesue tootowariamepua kokoriameo, tisia tesiwa chaachapaka Eesusichio, teesaoi Eesusi wisasorirachi ihchepajeraka, saukame itipitemichio, ahpo kokoriamewao. Waikamio, yooma Eesusi wisasoriwachi ihchepakamea, saukame itipiriamepua, ahpo kokorewao.

7

Itapiti ki ka'karuma enepatiame aaata iikachio
(Maateo 15:1-20)

¹ Pa'parisero ti'tjoea, ookapi iyoteri ti'tjoe Eerusareni ohjoeme yeeka e'enakamea, Eesusi naaeparepua.

² Ihjia ookapi Eesusi masitera ki paanikosa koayopaopua, Moisetaru nuurari chiiachitiao, na'arerepua Eesusi ma'masitewarao.

³ (Puuua na'arerepua pu'kao, ki koayamekapa ki weesa paanikosaapua pahchao, ko'komiao. Puuuu parisero ti'tjoea, yooma i'isaeri ti'tjoeriaipua tiamea, pu'ka ehkoriaami Moisetaru nuurari chiia, iyorika mochitoamekapa pehjo.)

⁴ Ihjia tiameo, te'ta muuwari nehjiwachi no'rakaiopua, tisia kaawe paanikosa koayame eneriaipua. Ihjia tiameo, weeka iinueriaipua tiame itapiti ahpo iyoriwa nokayao, i'ka eee nokiwamechitia: paasoo tisia kaawe papakoniametewakera, piicheri, pehtoriopua tiame, oronse meetari kaajete, ahpo kochiyachioi, kaawe wichotiame ipetiachi.)

⁵ Pukaepa pa'pariseroa iyoteri ti'tjoea tiame, pu'kachi simiyame iinatukerepua Eesusio, chaachapaka: ki taamo ehkoriaami nokariachitia nokayamepua? Puuua ki Riosichi iyorikao, kiisioi te'ta paanikosa koayamepua.

⁶ Eesusia wa'a chaachapao, nehjiarepua pu'kao:

—Isaia ehkoriaami Riosi nayewatukamea, ma'chiametewakera iyoteriaipua, i'ka Riosi chiiao:

Ihji ti'tjoeria no'o kaawe chaachapanipua chuwaechio,

nape puuua ahpo iikachi yooreminao,

tisia mehka tiiai chaachapamepua noochio.

⁷ Puuua tisia iyoriameka nokayai,

noochi simiyame masitekao,

kihta kaawerumakaitepua ahpo noochi iyoriwa nokayao,

pu'ka masitiao wihtukikapa, aapoe erakowachiche machename.

⁸ 'Eemea wa'a nokakao, toayamepua Riosi ka'karuma nuurario, aamo wa'api erakoakamera yoranarekao, aamo ehkoriaami noonori noonowiriachitia.

⁹ Eemea aamo ehkoriaamichitia nokaria yoorairo, ki ahsepari yooramepua Riosi te'ta kaaweruma nuurariopua,

¹⁰ i'ka eee chiiachitia: "Aamo noono aamo yeeyeopua tiameo, ka'karumako tuupua-pua, aaata ahpo Noono na'ara cheekamea, ahpo yeeyeoiopua tiameo, meripumechi puua."

¹¹ Eemea ki e'wiamepua pu'ka Riosi kaaweruma nuurario, ki yooreka tetewamekapa aamo yayawao. Eemea ki ku'yamepua aamo yayawao, pu'ka yooma aamo iinuekao, Riosi iinuwarako tuuka.

¹² Eemea wa'a tiame masiteka aamo tatanao, ki utewa yorapumekeo tuuyamepua, ahpo yeeye ku'ipuaopua, ahpo noonooi.

¹³ Wa'a te'tiapa eemea Riosi te'ta Riosi nuurario, kiisi kihta nateyame iintamepua, pu'ka ehkoriaami o'inia aamo te'teretoria teetoapa pehji. Wa'a nokisika eemea aamo tijoetusiachio, aamo tatanachi toisiam eemea, i'ka ki ahpo yayawa yoorepuaopua. Eemea, ki ookapi wa'a te'tiame nokaka mochitoamepua.

¹⁴ Wa'a chaanesapa Eesusia i'isaeri pa'pamiratuameo, ahpo waapi paesapa wahjachi ti'tijoeo ooweruopua tiameo, chaanerepua pu'kao:

—No'o kaawe keepumitiapua i'kao, nape kaawe inataka, kaawe aamo pahtemichiopua:

¹⁵ Ihtaoi ma'chi eenaka amochi pakiyamea, ki aamo na'itutiamepua Riosichi aamo kaawe teerewao. Aamo Riosichi kaaweruma tiia na'itutiam eamea, naatipua, aamo ki kaaweruma chiiakamera, aamo iikachi o'inia eenamera.

¹⁶ Eemea pahtiam eenesaa, pahtepuapua i'kao, no'o aamo cheeriao.

¹⁷ Eesusi toisooapa pu'ka ti'tijoeo, petechi pakisooapa, Eesusi masiteraa, iinatukerepua Eesusio:

—¿Achini cheeka chiiamua ma'chi eename tamochi pakiyameo, ki na'itutiamekoopua taamo Riosichi kaawe te'terewao?

¹⁸ Eesusia chaaneka nehjiarepua:

—¡Aa eeme, kiisi pahtekame eemeai pu'kao? ¿Ki nane'riame eemea itapiti aamo rupituao, ki iikachisi pakiyamekopua pu'kao,

¹⁹ ki aamo iikachi te'ta pakiyamekopua pu'kao, aamo e'rariwachi? ¿Ki nane'riame eemea topachikamerache u'matoamekopua pu'kao, siwachituche, neipao pu'kao machenamekopua weerewachio?

Wa'a cheekao Eesusia, cheeka cheerepua yooma ihtaoi kooame enesaa, ka'chi tiameko tuurepua ko'kotiaio, Riosichi kaawe te'terewao.

²⁰ Cheerepu tiame:

—Puuu tijoe ki kaaweruma erapatiam eamea, tijoe chu'warachi machenamekamerapua, puuukamerapua, taamo Riosichi kaawe te'terewa na'itutiam eamea.

²¹ Puuu taamo ki ka'karuma erapatiam eamea, taamo iikachi o'inia machenamepua, te'ta eratewarachi, yooma ihta suuwe erapori iintonarewa eraniamea, ichikonarewaa, tijoe ko'inarewaa, yooma ihta ki ahpo iinuwa iinuwanarewaa tiame,

²² yooma ihta na'ara nokinarewaa, wihkuenarewaoapa tiame, nawajinarewaa, piirechi iinuwa ikotunarewaa tiame; taamo aaata pukamina na'ara chaachapanarewaa, weruma ahpo uunarewa, ki inata nokinarewaa tiame.

²³ Yooma ihta aamo yooremina o'inia eratiamea, taamo na'itutiam eamea taamo Riosichi kaawe teerewao.

Seenu oowitiame, Eesusichi paparakame

(Maateo 15:21-28)

²⁴ Wa'a o'iniaio Eesusia, Tiiro mochiwachiami akiparepua, Siironi mochiwachiami tiame. Wa'a asisaapua, aaata petechi pakiriaipua kiisi ahpo nane'rejereka aaataeoi, nape ka'chi iika wa'a ikime teererepua.

²⁵ Ikanati wa'a eenarepua aaata yeeyera, ahpo kutewe na'arari yahchame u'paka. Puua ikanati wa'a eenaka Eesusi kahtiachio, chokichi chopokorieka weriparepua.

²⁶ Puuu oowitiamea, seenu weechi ohjoeme enerepua Sirojenisi tewaniachi. Wa'a iintoka puuu oowitiamea, Eesusi itanerepua ma'chipasemichioopua, ahpo kutewewachi kahtiameopua na'arari.

²⁷ Nape Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Nape kukuchikamera ko'koteniam eamea pahchao. Ki kaawepu taamo tatana ko'koamiao, chuhchurikamera kipoteniao.

²⁸ Nape puuu oowitiamea wa'a chiioi Eesusio, cheerepua:

—Pichiwa wa'atepua Paamira, ahkasi chuhchuri koayamepua, kukuchi koayo meesatere ruhjitiao.

²⁹ Waikao Eesusia chaanerepua:

—Kaawe cheeka nehjiakame muuua. Aamo tisia kaawe cheeka nehjiariawichioo, aamo kuteweapa yachapakame kahtiamu puuuapa aamo ta'pechio. Kaawe eratoka no'ramitia muuua. Puuu na'arari aamo kutewechi yasariameapa, toarepua pu'kao wa'asi.

³⁰ Waikao opu oowitiamea, ahpo ta'pechi asisaapapua, saukame tewarepua ahpo kuteweo, ta'iria po'yame ahpo kochirachio.

Eesusia yachapatena aaata nakapi ni'o

³¹ Eesusia Tiiru muuwari mochiwachiami oiyai machenasaapua, Siironiami u'matosaapua Reekapori weechi mochiwachiami tiameo, Arirea weruma neromanichi eenarepua, wa'ao pa'weka tiachi.

³² Wa'a asisoopua Eesusio, wa'a u'yeparetupua piiripi nakapi ni'o. Puuu nakapi ni'o u'yepakamea Eesusio, ahpo tesiwenererepua pu'kao nakapi yachapateka.

³³ Waikao Eesusia poanachi i'toka ki tijoe tetewachi pu'kao nakapio, nakachi suhturepakaopua, sekachi akachupasaopua tiameo, sutue chachaterepua yenichi.

³⁴ Waikao pua tewekachi ne'nepaka weeru panisukaopua iwiwao, nakapi ne'nepakaopua:

—i'Ejata! —chaacharepua euroe naewaniachio, puuua: ¡Wahjosa!, cheeka chaniwame.

³⁵ Wa'a chaanetiache nakapia, wahjorepua nahkarao, kaawe inamupakao. Yeeniraai wi'ropakao, kaawe nayewarepua. Saukame itipirepua wa'asio.

³⁶ Waikao wa'a iintosaapua, ki aaata tuuyenurarepua ahpo iintorio; nape wa'a chaanetiai nakapi sautetiamea, newitoka tuusirepua.

³⁷ Waikao inamukamea ki nu'uti peenia erakokaopua, chaachaparepua:

—i'Tisiwa peenia ihsiamepu tijoea, ahkasi tisia nakapikooiopua, inamutiamepua; ni'oioo nayewatiamepua tiameo, kiisi maaepori tiamekoipua!

8

Eesusi naao miiri muuwaepakame ko'koteria
(Maateo 15:32-39)

¹ Piire taawechi Eesusia, ki ookapi napawirioi ahpo oiyachio, Eesusi masitia keepumiao, i'kao kihta ko'kome te'tioi, chaanerepua ahpo ajawariao:

² —Neeea tisia tesiuwa e'riamenia i'ka ki ookapi i'wa no'o masitiachi napawikameo, paika taawe i'toamekopapua no'o ahjamao pu'kao, yooma soopariopa wa'asi ahpo ko'kometio.

³ Wa'atia no'o nonorapusoopua pu'kao ki ko'kotesao, wahka pooechioi wahjipamaoipua toore, kai waapisi e'enakame ihji i'wa e'enakamea.

⁴ Eesusi ajawaria waikao iinatukerepua:

—¿Nape ihtana ko'kotetariapua, i'wa ki ti'tijoeekachio, ki'tiachio pua ahka taripuchio ko'kotepua?

⁵ Waikao Eesusia iinatukerepua ahpo ajawariao:

—¿Ihkina paani itipitiame eemea naaju?

Aapoe chaachaparepua:

—Oowisaniche paani.

⁶ Waikao Eesusia pu'kao muuwaeme e'enariameopua, wehchi mochipanurerepua pu'kao, yoomahka. Waikao Eesusia wehchi mochipasooopua, ahpo sekachi uusaopua pu'kao oowisani paanio, tewekachi ne'nepasopua, cheryema kiasaopua ahpo Noono, ahpo ajawaria ki'yarepua pu'kao paani chi'wanasao, yooma wa'a mochipakameo, naachutemichio pua. Waikao opu Eesusi ajawariaa, naachuterepua yooma muuwario.

⁷ Wa'a ikisaopua Eesusia, so'chi paikapi maniriopa tiameo, ahpo Noono cheriwema kiasaopua, ahpo ajawaria ki'yarepua pu'kao so'chioi, naachutamichio tiameo.

⁸ Yoomahka ko'kosepatioopua wa'asi, ahkasi yooma ta'iria itipiwachisiopua, pu'kao ko'kotiamu soparakameopua, ahkasi oowisani weeweruma wa'wari popochiamu, na'poaretupua.

⁹ Puuu wa'a ko'kakamea, kiiya naao miiri enerepua, ti'tijoe ooweru kukuchi tiame. Ehjepamio Eesusia wa'a iintosaapa nonorapukaopua, kaawe eratonurerepua pu'kao.

¹⁰ Wa'a iintosaopua Eesusia, pawekakerachi moenasaapua, Ramanuta weechiami akiparepua, ahpo ajawaria ahjama.

Parisero ti'tijoea, Eesusi peenia ihsiwa iintojerani
(Maateo 16:1-4; Ruuka 12:54-56)

¹¹ Wa'a Ramanuta weeechi ohjoniao, parisero ti'tijoea Eesusi naaeparepua. Puua naaepasopua, o'inerepua Eesusio nekakoa chaachapaka. Wa'a chaachapakoopua parisero ti'tijoea Eesusio, itapiti peenia ihsiwa itanerepua, ahpo Riosichi eename pichiwatame.

¹² Eesusia waikao weeru panisusaapua iwirao, chaacharepua:

—¿Aatia ehpe taawechiami mochikame ti'tioeria, Riosi peenia ihsiwache ahpo tetewitejeramepua, no'ooche akana o'inia eename ma'chitame? Nape neeea aamoo, ma'chiame chiamepua aamowichioo, kihta tetewitepuamekopua wa'asio, Riosi peenia ihsiwaopua.

¹³ Wa'a chaanesapa Eesusia, toarepua pu'kao. Eenechi pawekakerachi moenasaopua ahpo ajawaria ahjamao, paonamina akiparepua pa'wechio.

Pa'parisero masitia rewarurachitia ihsiame
(Maateo 16:5-12)

¹⁴ Waika taawechio Eesusi ajawariaa, natakepariaipua ahpo weeru nutuka i'tomiaopua. Piiripi paani wa'api itipitiame eneriaipua wa'asio.

¹⁵ Waikao Eesusia nane'riapao, natakepariamekopua ahpo ajawarioo nutukao, paani rewarurarachi simiyame masiterepua, eee cheeka:

—Kaawe aamo neesetomia eemea, parisero ti'tioechi rewarurachio, Eerore rewarurachio tiameo, ihji ti'tijoe na'arame rewaruraraa, aatachio mu'ipamepua.

¹⁶ Nape Eesusi ajawariaa poanachi ahpo piiripi paaniche itipitiache, ahpo chaachaparepua:

—Aa, Eesusia rewarurachi simiyame taamo nayewiamepua, taamo natakepariopa weeka paani nutuka taamo upamiao.

¹⁷ Eesusia wa'a ahpo chaachapame inamukapaopua, chaanerepua pu'kao:

—¿Achinikai ka'chi ijikime erakoame eemea, soparamekoipua piiripi paani wa'api iinukoio? ¿Kiisi noochi te'ta paparapamekosa eemea pehji?

¹⁸ No'o ihsia tetewai eemea, ¿kiisi pahdeka tetewame eemea? Ma'chiame no'o chiioipua masitekao, aatanakooopua no'oo, ¿kiisi pahitiame eemea no'oo, aatanakoo?

¹⁹ ¿Ki inatapame eemea mariki miiri ti'tijoe ko'koterioo? ¿Kehkina waari pochikame apechunatioo ko'kotioo soparakameo?

Aapoeo nehjiarepua:

—Oosa mariki aampa ooka waari enekamepua.

²⁰ Eesusia chaanerepua tiameo:

—Naao miiri no'o ko'koterioo, oowisani paanieoipua wa'asi, ¿kehkina waari pochiwatiamepua apechunatiameopua soparakameo?

Eesusi ajawaria nehjiarepua:

—Oowisani waari, apoche soparakameo.

²¹ Waikao Eesusi chaanerepua:

—Yooma wa'a no'o iintorioo eemea, ¿kiisi pahitiame eemea no'oo aatanakoo? ¿Ki soparamo ohjoarepua, piiripi wa'apikaipu puu paani?

Eesusia ki ma'chiriame ma'chirepatena, We'saira tewaniachi

²² Arirea pa'wechi paonasaapa Eesusia, We'saira mochiwachi asirepua. Wa'a tekisaapua, aata ki ma'chiriame u'yeparetupua. Puu ki ma'chiriame i'toka e'enakamea, tesiwa chaachapaka itanerepua Eesusio, ahjachi seekarepaka, sautemichioopua pu'kao.

²³ Waikao Eesusia ma'chi mochiwachi i'tokaopua sekachi panitokao, ahpo a'kae saampatekaopua puichio, ahjachi seekarepaka sauterepua. Wa'a ikisaopua, iinatukerepua pu'kao:

—¿Ehsoo ehpeo ne'nepao, tetewamemua ehpeo?

²⁴ Waikao ki ma'chiriame ne'nepakao, nehjiarepua Eesusio:

—Eje'e, tetewapamenia teesa, nape kutemorika tiame ohjoame.

²⁵ Waikao Eesusia eenechi puichi seekarepasoopua, kawiyame ma'chireparepua wa'asi, ahsieme saukame itipikaopua wa'asi.

²⁶ Wa'a ikisooopua Eesusia, uhjurarepua ahpo petechi no'ramichio, nape pu'kao chaanesapa pahcha:

—I'wapi o'inia aamo weeriachio, seene simika no'ramitiapua aamo petechio, ka'te eenechi pakimitiapua mochiwachio.

Peeroa Eesusio Riosie Weratiameko tuunapua
(Maateo 16:13-20; Ruuka 9:18-21)

²⁷ Neipao Eesusia ahpo ajawaria ahjamao, pu'ka ki ma'chiriame sautesao, Sesarea nu'nunti mochiwachiami akiparepua, Iiripo weewachi. Pooechi nokisinioi Eesusia, iinatukerepua ahpo ajawariao:

—¿Aatanako no'o tuuna ti'tjoeria?

²⁸ Apoea nehjiarepua:

—Waanitaru Paatoamekata muuua, chaachaparepua. Wahjachi ti'tjoeria, Eeriataru aamo maayamepua, nape epeche wahjachia chaachapamepua, piirechi ahka aaatakata-mua, ehkoriame Riosi nayewatukame eenechi eenariame.

²⁹ —Eemepe, ¿aatanakotipua no'oo? —iinatukere Eesusia.

Peeroa waikao chaanerepua:

—Muuua, Te'ta Riosie Weratiameramua.

³⁰ Nape Eesusia Peero ahpo cheeriao, ki aaata ahpo ma'chitanurarepua pehjo.

Eesusia ki mukuyai pehjo, ahpo mukimia tuuna

(Maateo 16:21-28; Ruuka 9:22-27)

³¹ Waikao Eesusia, pooechi ihtoi wa'a chaanesaapa Peeroo, apochi simiyame nayewerepua ahpo ajariao, eee cheeka o'ineka:

—Ihji neee Tijoe Tijoetukamea, tisia aiwatepuamepua. Kiisi nakika tetewipuame-nia yooma i'isaeri pa'pamiratuameeo, ihji pa'pamiratuamea naatipua: o'ochetiame ma'masitari tewaniamee, wa'a ikisa te'ta pa'pamira neeserosie, i'isaeri iyoteri ti'tjooe tiame. Yooma pukae tisia aiwatesapa neee, meripuamepua. Nape meritiao neee, paika taaweche i'toania, eenechi oijenamania.

³² Peeroa Eesusio ahpo ajawariao ma'chiamie wa'a chiopa ahpo meripo tuukao, poanachi i'toka, te'yarepua Eesusio.

³³ Nape Eesusia ku'rika ne'nesapa ahpo wahjachi ajawariao, utewaeme te'yaka Peeroo, chaanerepua:

—¿Poanatu muuua noochio, ka'te no'o naaepa muuua, Satanasi! Kiisi Riosi e'rachitia tetewamemua no'oo Riosio, ikitemo e'rao, ohsotia muuua, tijoe erakoachitia e'ramemua, Satanasi na'naritoame.

³⁴ Waikao Eesusia ahpo ajawariao, yooma muuwaeme wa'a napawikameopua tiameo, chaanerepua:

—Aata no'oe te'ta masiteniame enenariamea, natakepametepua ahpochewichio teerewa inatao, ahkasi ahpo meripuame tiiao, no'oeche ki toaka na'naritomeripua.

³⁵ Aata ki toakamea ahpo pukeri o'iniasi yooma ihta ahpo ki kaaweruma ihsiao, ka'chi iika iniwaemeripua, Riosi weemera ahjariopua, Riosie ahpo kiapuameopua. Nape toakamea ahpo pukeri o'inia ahpo ki kaaweruma inisiriao, iinuemeru puuua weemera ahjario, Riosie newipaniameo.

³⁶ ¿Te'ta kaawenanapu te'ta weeechi tisia paarasariteniamea, ki iinueniamewichio te'ta Riosi ahjari ki'yao?

³⁷ ¿Iintunakosarepua epeche nateyameo, ki Riosi weemera ahjari taamo kianarewa-chitia?

³⁸ Aataai ti'tjoechio, suuwe e'rameopua noochi teerewameo, suuwe erapameopua tiameo no'o ka'karuma masitiao, wa'achi teerema neeeai Riosie Tijoe Tijoetukamea pukachio, eenechi no'o weeechi tekisaapa, tewekachi o'inia eenaiopua, yooma no'o Noono tewekachi ku'kuira ahjama.

9

¹ Eesusia chaanerepua tiame:

—Pichiwa chaaninia ihji ookapi i'wa ajakameo, ki wahjipamerikopua pehjo, ki tetewakaopua, no'o Noono Riosiwari tisiwari tekika noochi yasipameopua, no'o apoe aamo ki'yamechiopua reesiserio, no'o Noono ye'karichi muipuameopua.

Eesusi sewina iikame tetewitiame

(Maateo 17:1-13; Ruuka 9:28-36)

² Puhسانی taawe i'toiopua Eesusi wa'a cheerioio, Eesusia Peero yeetorepua ooruchi kaawichi, Aakowoopua Waani tiame. Wa'a mooenasao Eesusia, sewina tiame eneparepua ahpo ajawaria tetewachioopua.

³ Ihji Eesusi wisasoriraa, ki teesa tohsaname eneparepua, tajayame, keepachitia tohsaname. Ihji wisasoriraa, tisiwa kaawe wichiameka tiame eneparepua, kiisi ahsepame tiame aaataeoi, wa'a tiame tisia tohsaname wihokao.

⁴ Puuu yeetotiamea wa'ao, Eeriataru tetewarepua, Moisetarua tiame, Eesusi ahjama ajakame nayewaka.

⁵ Wa'a te'teripua pu'kao Peeroa, chaanerepua Eesusio:

—¡Masitarii, kaawechupena i'wa aamo ahjama e'enakame teemea! Paika ekaporatama teemea, piiripi aamowichio, piireo Moisetaruwichio, piireo Eeriataruwichio.

⁶ Peeroa wa'a chaacharepua Eesusio, tísia tahpitika erapakaopua ahpo tetewariao. Yooma paikaopua, wa'achi erakorepua tiame.

⁷ Wa'a chiiio Peeroo, paawika tiame tepoona eenakao, mo'poreparepua pu'kao, yooma ajakachio. Waikao wa'a toomarichio aaata nayewa chaaniame inamuretupua. Puuuu cheechaniame:

—Ihji pu'no'o Taanaaa, te'ta tísia no'o nakiyaa. Yooma pu'ka Apoe aamo chaaniao, yoorakache mochtitopuapua.

⁸ Wa'a tiiai apechusoopua paawio, Eesusiche werirepua wa'ao. Wahjaa ki naania ikirepua wa'ao, Moisea Eeriaa tiame.

⁹ Wa'a kaawichi o'inia tetekiniopua Eesusi ahjamao, Eesusia ahpo ajawariao, ki aaata tuuyenurerepua pehjó, pu'ka te'pa kaawichi ahpo tetewariao, ahkasi ahpo eenechi oijenachisiopua ahjaka, i'ka Tijoe Tijotukameo.

¹⁰ Pukaepa ihchi teeweka mochtitoriai Eesusi ajawariaa pu'ka ahpo tetewariao. Aapoeo Eesusi oijenaniame nayewariachi inataka mochtitopuapua, pu'ka cheeriao eee cheeka ahpo iinatukekache: ¿Achini cheeka cheeriamare Eesusia, oijenaniamechi simiyame nayewaio, mukukai eenechi ahjaniameo?

¹¹ Wa'a erakoapaopua, chaachapaka iinatukerepua Eesusio:

—¿Achiniikai chaachapani i'isaeri iyoteri ti'tijoea, Ehkoriaami Iyoterichio, Eeriakamera enamio tuukaopua pahchao, ke'chu Riosie Weratiame yawichituka yasipoiopua?

¹² Eesusia cheeka nehjiarepua pu'kao:

—Pichiwapu puuuu, Eeriakamera enamio tuutiamekopua pahchao, yooma ihta pahcha katewemiaopua poeoo aaata enameriwichioopua. Nape ¿aatia Ehkoriaami Iyoteria chiiamepua tiameo, aaata Tijoe Tijotukameo, tísia kokosa aiwamerikopua, ki nakipo tuuwameopua muuwaemeopua ti'tijoeo?

¹³ Neeea pu'ka Eeriao, eenario tuuyame neeepa, yooma no'o enamia katewemiaopua; nape pu'kachepa te'ta Ehkoriaami Iyoterichio cheerichitiao, tísia nanaaramea, a'chikoi na'ara yoorarepua pu'kao.

Eesusia temari ma'chipasena na'arari

(Maateo 17:14-21; Ruuka 9:37-43)

¹⁴ Wa'a chaachapasaiache, ajasitioopua wahjachi Eesusi ajawaria toitiachio, muuwaeme nooreka mochiniamewarepua ahpo ajawariao, Moise nuurari ma'masitariopua, weeru chaachapame ahjama.

¹⁵ Puuu muuwaemea wa'a ihtoame tetewapa Eesusio, tísia kaawe erapaka ujumasirepua, Eesusi natepaka teepotemia.

¹⁶ Waikao Eesusia, iinatukerepua ahpo ajawariao:

—¿Ihtana weeru chaachapai eemea pu'ka Moise nuurai ma'masitari ahjamao?

¹⁷ Nape ke'chu Eesusi nehjianiaopua, aaata pu'ka muuwaemechi kahtiamea, peichi chaacharepua:

—Masitari, saukame itipiniame nayewai teemea. I'wa aamo u'yepakamene no'o taanao, na'arari yahchame, ni'o iintapakamekapu pu'kao.

¹⁸ Ahkai oiyoopua pu'kao, ihji na'arari yahchaa, utewaeme wiiwichipatiapu puuuu, mumukipateka pu'kao. Wa'a ikitekaopua pu'kao, totonewatiapua chu'wachio, ma'chi cheeteka taameraopua ki'sutekao. Wa'a yoorakaopua, u'wanakame teetekipapua pu'kao. Aamo ajawaria ma'chipanurekainia pu'ka na'arari yahchao, nape ki kajukapua ma'chipasekao.

¹⁹ Wa'a tiame chaanetiapa Eesusia, chaacharepua:

—¡Ai eeme ti'tijoeia, teesaio ki paparame eemea Riosichio! ¿Ahkasi achinitio wa'a teereta neea aamo ahjamao, aamo pepenipamichioopua wa'asio, aamoe wa'api Riosichi itamichioopua aamo sautepuawichio? ¿Ahkasi akanasi anachata neea, aamo ki oowe e'reka mochtikaopua Riosio? Árisa, yaapiti no'o u'yepasao wa'ana pu'ka temario.

²⁰ Waikao u'yeparetupua temario. Nape na'araria Eesusi tetewapao, mukipaterepua pu'ka temario, wehchi wichipatekaopua, ikapurisitekapua pu'kao, chu'wachioopua toonewateka.

²¹ Waikao Eesusia, iinatukerepua noonorao:

—¿Achinitio o'inia wa'a ihsiamewahji temaria?

Noonoraa waikao, chaanerepua Eesusio:

—Ahkasi simarokoi.

²² Weesa na'ichi iipapakamepua pu'kao, neerochiami tiame, merinarekaopua pu'kao. Wa'a tiachipa muuuu, yuumpame teeresaamua pu'kao, taamo cheriwepuapua yachap-atenekao.

²³ Eesusia waikao wa'a chiiopao, chaanerepua:
—¡Yuumpame teeresa —chiiame muuuu? ¡Noochi paparamewichioo, yooma yu-umpaniamepua!

²⁴ Waikao temari noonora sisinarepua cheekao:
—¡Pichiwa amochi paparame neeeaaa! ¡Muuua epeche no'o ku'imitiapua, epeche no'o amochi paparamichiopua!

²⁵ Waikao Eesusia muuwaeme tetewachio, te'yarepua na'arario, chaaneka:
—¡Muuu Satanasi na'ararii, ni'o enepatekame i'ka temarii, nakapi enepatekameopua tiameo, ikanati machenamitiapua i'ka temarichio! ¡Ka'te seena aampasi, ahjachi pakimitiamua eenechio!

²⁶ Waikao Satanasi na'araria, ki ku'ita sisinakaopua, mukipaterepua eenechi. Wa'a iintokaopua na'araria, machenarepua wa'asi temarichio, mukipakame toisa temario. Waikao muuwaeme wa'a napawikamea, mukukame maaeriaipua pu'kao.

²⁷ Nape Eesusia sekachi chapikaopua pu'kao, werisipurepua pu'kao. Waikao Eesusie werisiputiaapa temaria, saukame werisirepua wa'asi.

²⁸ Neipao Eesusio, aaata ta'perachi muiitooopua resipupuachio, Eesusi ajawariaa, iinatukerepua Eesusio:

—¿Achini iikai ki kajure teemea pu'ka na'arari ma'chipakao?

²⁹ Eesusia chaanerepua waikao:

—Pu'ka wa'a tiame na'arari ma'chipaniamea, te'ta Riosichi paparaka ma'chipaniamepua, te'ta apoe Riosi utewarie. Apoea, apoe ahpo e'ra ihsiamepua.

Eesusia oosa simiyachi tuuna ahpo mukimiao

(Maateo 17:22-23; Ruuka 9:43-45)

³⁰ Wa'a ahpo tetekiriachi o'inia nonowasaa, Aireami uumparepua waikao. Eesusia ki aaata ahpo nane'rejerarepua ahpo simiyachio,

³¹ ahpo ajawariakamera epeche te'ta pahtemichio masitenariapa, pehjo. Pukaepa pu'kao, chaanerepua:

—Nee Tjoe Tjoe tukamea, tjoje nanaaramechi nehjipuamekaitepua, meripuawichio. Nape neipa paika taawe i'toiopua meritiachio, eenechi oijenamerikaite neea, wahjiparichi o'inia machenakao.

³² Nape Eesusi ajawariaa, kiisiki pahtiaipua pu'ka chiiio, tisia seewerepua iinatukerariaio.

Aatanakameraa epeche weruma enemeri Riosi ye'karichio

(Maateo 18:1-5; Ruuka 9:46-48)

³³ Kapenau mochiwachi ajasirioiopia pu'kao, aaata ta'perachi ahpo che'cherepachio, Eesusia ahpo ajawaria iinatukerepua, cheeka:

—¿Ihtana naewaka chaachapasia eemea pooechi nokisiaio?

³⁴ Nape masiteraa kiisi ahpo tuunariapa chaachapariao, ihchi itipirepua, ahpo aatanakamera epeche weruma itipiniame nayewakamekapoapua pooechi nokisiaio.

³⁵ Waikao Eesusia yasipasao, pu'ka ahpo oosa mariki aampa ooka ajawariao, ahpo waapi ajapanuresopua, chaanerepua:

—Aaata epeche weruma enenariamea ahpo wahjachio, ki weruma ahpo uumetepua, ohsotia puuua, apoekamera yorakemeripua pu'kao.

³⁶ Neipao ti'tjoeekachi oiaio, piiripi kuita koomipaka naasipa werapakao, chaanerepua wa'a mochikameo:

³⁷ —Aaata peenia e'raka apochi uuyamea aaata kuitao, wa'achi e'raka no'o uuyai teeremeripua apochio. Aaata piire no'o kaawe e'rika uukamea, ki no'оче kaawe e'rika uuyai tiamepua, te'ta te'pa kahtiamera no'o Noono kaawe uuyai teeremeripua, Apoe i'ka wehjoarichi no'o uhjurakamera.

Ki tamomina ihsiamea, taamo ahjama tiamepua

(Ruuka 9:49-50; Maateo 10:42)

³⁸ Waikao Waani Eesusi weerariaa, chaanerepua Eesusio:

—Masitarii, aaata tetewikame teemea, aamo teewachi puuyachame na'arari, nape pu'kao, ta'omaka teemea ki taamo ahjama ohjoamekopua pu'kao.

³⁹ Nape Eesusia wa'a chiiopa Waanio, chaanerepua:

—Ka'te ta'omamitia eemea pu'kao. Aaatai peenia ihsiame no'o teewaraeo, kiisi na'ara ihsiamepua noochio.

⁴⁰ Wa'a teeresoo aaataai ki taamo seepurawa enesaa, taamo ahjama te'teriamepua.

⁴¹ Aaataai noochi paparama, piire arapaoui neeroi aamo oowekameo, kiisi wehchi wichiamepua, Riosie kaawe yorapua.

Tatakorichi wichime te'terewa
(Maateo 18:6-9; Ruuka 17:1-2)

⁴² 'Aaata kukuchichitia noochi paparakame tatakorihi ruhjitesoopua, ohso kaawe enemii puua, weruma moorino matasurara kutachi o'yesa pa'wechi ipaniaopua.

⁴³ Eemea aamo seekaraoipua tatakorihi aamo wichitesoo, ohso kaawe aamo tehpuapuapua pu'kao. Epeche kaawe piiripi seekaeka Riosi peenia tiame ye'karichi pakiniaa, ki ooka seekaeka Satanasi ahjama na'ichi ipapuachitia, kiisi wahjiamesi tajayachiopua;

⁴⁴ wa'ao na'ioo kiisi wahjiamesi tajenarichio; wa'ao ikuchuwaoi ki wahjipakao, tahpitika eiwepua tiachiopua.

⁴⁵ Aamo taaraoui tatakorihi aamo wichipatesoo, ohso kaawe puua tehpuunia. Epeche kaawe piiripi taaraeka pakiniaa Riosi ta'iria mochiwachi ye'karichiopua, ki ooka taaraeka Satanasi na'ichi ipapuachi aamo ipaniachitiaopua;

⁴⁶ wa'ao na'ioo kiisi wahjiamesi tajenarichiopua; wa'ao ikuchuwaoi kiisi wahjika tahpitika tiachi eiwepua.

⁴⁷ Aamo puusioi aamo tatakorihi aamo wichitiame enesoo, ohso kaawe puua ma'chipatiaa. Epeche kaawe piiripi puusiekai tewekachi pakiniaa Riosi kahtiachi ahjamao, ki ooka puusieka Satanasi na'ichi ipapuachi aamo ipapuachitiaopua;

⁴⁸ wa'ao tisia ikuchuwaoi kiisi wahjiamesi tiachi, na'ioi ki choipachi seena aampa.

⁴⁹ 'Wa'a te'teremeri eemea, tisia kaawe aamo neesetoka tatakorihi wichiniameo, kihta tatakorihi aamo tewikepuawichio Riosi te'ta katewiachi taawechioopua, Riosia ahpo taawechi ti'tijoeri katewio, yoomahka na'ie i'yekiamechitia iintomerikopua, tamochi i'yawakaopua taamo tatakorihi ki cheriwetiamero.

⁵⁰ Eemea, ki tatakorihi wichitepuawichio aamo piirechio, te'ta onaamechitia mochitopuapua, aamo piirechi tetewachio kaawerumache yooraka mochitoka. Oonaeme eneniamea, aamo piirechiwichio kaawe yorapua, nape aamo onachari wekatesaamua, kihtawichio kaawe enemamua aamo piirechi ku'imiao. Oonaa, ahpo anachari wekasapua, ki oosa onachari enepamepua. Pukaepa eemea, kaawe aamo neesetopuapua onachari eneniameo, ki wekapuwichio aamo, aamo onachari eneniameo. Wa'a te'teresaa eemea, ta'iria mochima eemea aamo wahjachi ahjamao, wa'achitia onaeme enepakapao.

10

Eesusia, nenewiwa poanuniame masitena
(Maateo 19:1-12; Ruuka 16:18)

¹ Eesusia Kapenau tewaniachi machenasaapua, tetuminatu akiparepua, Uurea weewachiami, Oorani akichi cherayachiami. Wa'ami inisika asiyachiamio, muuwaeme napawisiachiopua ti'tijoe ooweruopua tiame, ahpo Riosi kaaweruma tuuyewari masitesirepua, senepi taawechi inisiwachitia.

² Piie taawechi wa'ami inisioio pu'ka weechiamio, ookapi parisero ti'tijoea Eesusi naepariaipua, itapiti ki kaawe chaachasoopua, chapinariapa. Wa'a erakoapaopua teepotesao, iinatukerepua Eesusio chaachapaka:

—Masitari, ¿reesiserijuare kuunarao, ahpo uupi toiwao?

³ Eesusi pu'kao nehjiarepua:

—¿Ihtana aamo chaaniamekosapu, Moisetaru nuurarikosapua naaju?

⁴ Apoeo chaachaparepua:

—Taamo ehkoriai Moisetarua reesisekamepua pu'kao, nape iyosichi chanika iyotesa kiasa, ahpo poanatawa pichiwatawao.

⁵ Waikao Eesusia chaanerepua:

—Moisetarua nane'riai Riosio ki reesisiamekopua pu'kao, oowera wa'a iintorepua, tisia wa'a chaachapopapua pu'kao, kiisi e'wenarekaopua Riosio.

⁶ Nape pukeri o'inia Riosi yooma ihta enepaterioio, ki wa'a teereriaipua, Ehkoriai Iyoterichio Moise wa'api eee cheeriopua: "Riosia pukeri o'inia, piiripi tijoe neterepua piiripi oowitiamesi tiame.

⁷ Wa'a tiachipa ti'tijoea, toimeripua ahpo yayawao, ahpo uupima pirenatumiaopua wa'asi,

⁸ na'pa piiripichitia teeremeripua pirenatusaa." Wa'a tiachipao pirenatutiameapa, ki ookakaite puua, piiripi wa'apikaitepua.

⁹ Pukaepa pirenatutiameo, aaataai tijoea oowitiameai, ki poanamatetepua pu'kao, apoe Riosi iintokamekopua pirenatakao, pukeri o'inia nenewitiaiopua.

¹⁰ Ehjepamio ta'pechi nonorasaapa Eesusi ahjamao, Eesusi ajawariaa, iinatukerepua Eesusio nenewikame poanatumiame nayewariame.

¹¹ Eesusia waikao pu'kao, te'ta ma'chiame tuuyerepua, eee cheekao:

—Aata piire ahka ahpo uupichi poanatusa piirechi ahjama neewisaa, suwepori tiame tatakoriamepua, kiisi kaawe iintoka ahpo pahcha uupieriamecho.

¹² Oowitiameai ahpo kuuna toisaa, piirechi ahjama neewisaa, wa'achitia ki nu'uti suwepori iintuamepua tiameo, ki nu'uti tatakorika ahpo pahcha kuunaeriachiopua.

Eesusia Riosi kaaweruwari yahchenapua kukuchichi
(Maateo 19:13-15; Ruuka 18:15-17)

¹³ Neipao, ma'chi kahtioio Eesusio, kukuchio u'yeparetupua wa'ao, pu'kao Eesusia ahjachi seekarepakao, Riosi kaaweruma neesetori yahchemichiopua pu'kao. Nape Eesusi ajawariaa, ki eerinatemichiopua Eesusio, ki u'yepajereriaipua kukuchio.

¹⁴ Nape Eesusia ahpo ajawariao, wa'iniopa ki apochi e'enamichiopua kukuchio, te'yarepua pu'kao, eee cheeka:

—Tooa pu'ka kukuchio noomina e'enamichio. Ka'te wa'ine pu'kao. ¿Ki nane'riamekosa eemea, kukuchika te'teriamekopua Riosi ye'karichi muimerio?

¹⁵ Pichiwa aamo chaanania, ki kukuchichitia ikanati pichikiamea, Riosi chiia ahpo ye'karichi paajutewao, ka'chi iika pakimeripua wa'ao.

¹⁶ Waikao pu'ka piiripi kuita apechunasaapua, koomirepua. Wa'a ikisaopua ahjachi seekarepaka, Riosi neesetori yahcherepua pu'kao, kaaweruma weritomichiopua pu'kao.

Tijoe tomiwaeme Eesusi ahjama nayewaria
(Maateo 19:16-30; Ruuka 18:18-30)

¹⁷ Piie taawechei wahkami u'matoi Eesusio, aaata tijoea u'masika eenaka naaeparepua Eesusio. Ihjia Eesusi tawemina chopokorieka weripakao, taweminao, iinatukerepua pu'kao:

—Muuu Kaaweruma Masitari, ¿ihtana yoratania ki wahjiame ahjari Riosie no'o kiapuawichioo?

¹⁸ Eesusia chaanerepua:

—¿Ihtanawichio kaaweruma no'o teewame muuuu? Apoe Te'ta Kaawerumaraa, piiripiche puua, apoche te'pa kahtiamече Riosi.

¹⁹ ¿Machiyamekosa muuuu, Moisetaru nuurari chiiao? Puua eee chaaniamepua aamoo: “Ka'te suuwe erapori ihsi, ka'te me'ya, ka'te ichiko, ka'te wihtucha aataoi na'ara yorapuachioo, te'ta yooreka yasitopuapua aamo yayawao.”

²⁰ Waikao pu'ka tijoea, nehjiarepua Eesusio:

—Eje'e Masitari, nu'utikai machiyamenia pu'kao, nu'utikai ahsieme yooraka yasitoamenia pu'kao.

²¹ Waikao Eesusia kaawe e'repakaopua pu'kao, chaanerepua:

—Nape muuuu wa'a tiaiao, piiripi itapiti toitiamepua pehjo: nehjimitia naaju muuuu, yooma aamo iinueka kahtiao, wa'a iintosaamua, tooremuka mochikame ku'imitiamua pukaeo. Wa'a iintosaamua muuuu, tewekachikamera iinuemamua, aamo paarasario. Yooma wa'a iintosaapua muuuu, noochi enapuapua waikao, no'okamera yorakeka yasitomia. Ahkasi yooma wa'a iintosaape, iinuemamua waikao, ki wahjiame ahjario.

²² Nape ihji tijoea tisia tomiwaemekapaopua, yuuweeme itipirepua wa'a tiame inamukapao, yuuwesipakapaopua. Wa'a teetoka no'arepua, kiisi wekatinariapua ahpo tisia paarasatia.

²³ Waikao Eesusia ahpo ma'masitia norikame ne'nepakao, chaanerepua pu'kao:

—¿Ki teesa tehki e'rame tisia totomiwaemea, Riosi ye'karichi ahpo muipua!

²⁴ I'ka wa'a chiioa Eesusio, Eesusi ajawariaa, tahpitika eraparepua Eesusi cheeria, kiisi pahtiapa puua pu'ka chiiao. Waikao Eesusia eenechi chaanerepua pu'kao:

—¿Tisia tehki e'rame aaata tisia paarasatiamea, ahpo Riosi ye'karichi muimiao, ahpo tisia paarasarichi toomichiche paparamekapa, tisiwa weemuame pukachio!

²⁵ Epeche ki tehki tiaitepua tumusari tewaniame animaria, i'ikia puusirachiami u'matotenapia, ki aawata te'ta paarasatiameo, Riosi ye'karichi pakimiao.

²⁶ Wa'a tiame inamukapa Eesusi ajawariaa, epeche tahpitika erapakaopua chaachaparepua ahpo:

—¿Aatanakamera newipame teeretapua, wa'a teeresoo?

²⁷ Eesusia wa'a chaachapame inamukapaopua, chaanerepua:

—Ti'tijowewichioo ki kajume tiamepua, ki ahpo wa'api newipaterne tiamekapapua. Nape Riosiwichioo, kiisi tehki tiaitepua, apoekameraka puuuu, te'ta taamo newipatiam-eraa. Apoewichioopua Riosio, kihta itapitioi, ki'tiaitepua ki kajume tiameo.

²⁸ Waikao Peeroa chaanerepua Eesusio:

—Paamira, kaawechupena teemea, yooma toakamepua taamo weeechi iinuenarewa erakopua, aamokamera ahjama te'teretonariapa.

²⁹ Waikao Eesusia yooma inamumichioopua, weeru naewakao, cheerepua Peeroo:

—Pichiwa chaaninia i'kao: aataai i'ka kaaweruma tuuyewarichi, noochi te'teriamewichioo, ahpo ta'pewa toakamea, ahpo papachiwao, ahpo pipiniwao, ahpo noonoo, ahpo yeeyeo, ahpo uupio, ahpo tatanao, ahpo weewaoio,

³⁰ kiapuamepua i'ka weeechi mochtioopua pehjo, itapiti epeche piire sientosa u'matoka nateyame ki yooma ahpo toariachitiaio. Puuu tisia nateyame pu'ka kiapuam-eraa, Riosie ahpo newipaterapua, ahpo tatakoriira ahsieme cheriweniame, i'ka weeechi mochtiooiopua pehjo, aiwaka mochtiooiopua. Puuuu kiapuamepua tiameo, weemera Riosi ye'karichi mochipuameo, ahkasi ki wahjiamesi ahjaka mochipuachi.

³¹ Nape pu'ka taawechiami Riosie ahpo ye'karichi muipuachio, Riosie reesiseniaopua, ehpiami i'ka wehjoarichi te'ta weruma nateyame tetewiniame paarasatiapao, kihta weruma nateyame tetewipuame puuuu, Riosieo. Nape ehpiami i'ka wehjoarichio, kihta weruma nateyame tetewitiame kihta weruma paarasatiapao, waika taawechi Riosia ahpo ye'karichi muipuawichio reesisiaio, te'ta weruma te'terewaeme tetewimapu Riosia.

*Eesusi Paisachi simiyame mukimia tuuya
(Maateo 20:17-19; Ruuka 18:31-34)*

³² Pooechi nokisinioi Eerusareniteo, Eesusia ahpo ajawarioa, pahcha weritoriaipua. Pu'kao oisa teetoka pahcha weritopao, seewerepua Eesusio itapiti ahpo ikipua. Neipa nonosiamea tiamea, wa'achitia seewerepua. Eesusia wa'a erakotopapua pu'kao, poanataopua pu'ka oosa mariki aampa ooka ahpo ajawarioa, ma'chiam tuuyerepua pu'kao, ihtana apochi teeremerikopua wa'a Eerusarenio.

³³ Waikao Eesusia o'inerepua tuuyekao, ihtana ahpo ikimiaopua wa'ao:

—Tetewame eemeapa, Eerusarenite asiyamekopua wa'asi. Wa'ao nee Tijoe Tijoe-tukamea, nanaarame ti'tijoechi nehjipuamepua, isaeri ne'neseriosi pa'pamuratuamechi tiame, wa'a ikisao iyoteri ti'tijoechi i'topuamenia tiame, yooma puuu noonoimeripua, no'o mukiwachi uhjurakao. Neeea pu'ka noonoimerie chaachapatioopua, seesenu ti'tijoechi kiapuamenia meripuawichioo, rooma ti'tijoechi.

³⁴ Puuu seesenu ti'tijoechi, no'o tisia na'ara yorameripua, a'chikoi yoorakao wepaka tiame. Puuuu ahkasioi no'o nanarichi akachupemeripua, nanaarakao. Wa'a noonoisaa-pua, no'o meripuachi i'tomeripua, kurusichi chuhchaka meripuaichioopua. Nape wa'a meritiainia, paika taawe simiyachioopua, eenechi ahjameri neeaa oijenakao.

*Saantiao Waani tiame, Eesusi itanewa itapiti
(Maateo 20:20-28)*

³⁵ Waikao Aakowoa Waania tiame na'pa Sewereo tatanaraa, Eesusi naaepakao, chaanerepua:

—Masitari, itapiti aamo itanenariai teemea taamo yorajera.

³⁶ Eesusia waikao wa'a chaachapatiaapao, chaanerepua pu'kao:

—¿Ihtana no'o aamo yorakejerai eemea?

³⁷ Waikao aapoe chaachaparepua:

—Teemea aamoo, aamo ye'karichi yasipasaapa, taamo reesisejeranipua aamo chokichi mochipuapuawichioopua, taamo piiripio aamo ahjamina, piireo aamo owemina.

³⁸ Waikao Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Eemea kiisi ijinatamepua aamo itayao. ¿Ahkasioi anachameri ohjoare eemea no'o tisia aiwamia paasochi iijimiachitiaio, pu'ka tisia no'o aiwarieo pukachi moropiteka paatoniamechitiaio?

³⁹ Aapoe nehjiarepua waikao:

—Eje'e, anachameri teemea.

Waikao Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa aiwatara eemea kokosatiameo, itapiti tisia chilpuame iijikaopua, itapiti tisia aiwaniamechi aamo moropiteka paatoniamechitiaopua;

⁴⁰ Nape puuu aamo no'o ahjamina mochipuao, piiripio no'o oenao, piireo no'o ahjaminaoi, ki neekamera iintomeripua pu'kao; Apoe no'o Noono tewekachi iintomeripua pu'kao, apoe te'ta apochi reesiseri ki'yamera.

⁴¹ Waikao puuu oosa mariki Eesusi ajawaria ki wa'a chaachapakamea, pu'ka ooka Eesusi ajawaria wa'a chaachapariopao, nekawerepua pu'kao, Saantiaoopua, Waaniopua tiameo.

⁴² Nape Eesusia pu'ka nekawiopao, yooma ahpo ajawaria paaesaopua, pirena ajawakaopua chaanerepua:

—Eeme wa'api'ai nane'reka mochitoamepua i'ka wehjoarichio, iintuamekopua aaata ya'yawichio, ahpo tararia ti'tjoerio, tisia kokosa yooraka tekipanatiamekopua pu'kao. Puuuu, tisia ahpo weruma erakoka mochitoamepua.

⁴³ Nape eemea noochi paparama, ki wa'achitia weruma erakoka mochitopuapua. Ohsotia aaata eemea te'ta weruma enenariamea, kiisi aamo weruma e'raka yasitomeripua; ohso kaawe puuuu kaawe e'raka ku'imeripua ahpo wahjachio.

⁴⁴ Aaata te'ta paamiratuame enenariamea, ohsotia puhkuka teeremeri puuuu ahpo wahjachio.

⁴⁵ Neeei Riosie Tijoe Tijoetutetiamekai ki epeche weruma teeremia eenakamenia amochio, no'o kaawe yorakepuawichioo, ohsotia neeea, aamokamera yorakemia eenakamenia, aamokamera kaawe yoramia. Neeea aamowichio, ahkasioi no'o ahjarioi, aamowichio pejana nehpuaka nehjimia eenakame neeea, aamo kiisi kaawe noonowiriawichio natetemia.

Eesusia Watimeo ki ma'chiriame yachapatena
(Maateo 20:29-34; Ruuka 18:35-43)

⁴⁶ Eesusi Eriko mochiwachiami u'matoi ahpo ajawaria ahjamao, muuwaeme nokisiame tiame Eesusi ahjamao, poesuwe yasariaipua aaata ki ma'chiriame, puuuu ihkorewa itaka yasariaipua wa'ao. Puuu ki ma'chiriamea, Watimeo tewaniame enerepua, Tiimeo tewaniame taanara.

⁴⁷ Puuuu Eesusi wa'ami u'matomioio, puuuu Eesusio Nasare ohjoemeko tuuwame inamukapao, weeru sinamurepua Eesusio, chaaneka:

—i|Eesúsiii, Raawitaru tetejimarisiwachi naawakamee, no'o cheriwejerani neeeaa!

⁴⁸ Wa'a chiopua pu'kao, waapi ajakamea, te'yarepua pu'kao, nape puuu ki ma'chiriamea teritiaio, epeche uwatiame sinamurepua Eesusio:

—i|Raawitaru tetejimarisiwachi eenameee, no'o tesiwa e'remitiapua pahchúuu!

⁴⁹ Waikao Eesusia weripakao, chaanerepua ahpo chokichi ajatoameo:

—No'o u'yepao pu'ka tijoee.

Waikao ki ma'chitiame i'noramea, chaanerepua pu'kao:

—Nahpesa naaju aamo paaena Eesusi. Kaawe erapasa naaju. Utewataka werisisa.

⁵⁰ Waikao ipasapa ahpo matomoporao, ikanati niika werisika, Eesusi chokichi eenarepua, ahpo i'norame panitaoeopua.

⁵¹ Eesusia waikao iinatukerepua pu'kao:

—¿Ihtana aamo yoorejeranimua?

Ki ma'chiriamea nehjiarepua cheekao:

—Masitari, ma'chiriame enenare neeea.

⁵² Waikao Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Wee, kaawepua. Kaawe e'raka no'ramitiamua. Noochi paparakapa muuuu, aamo ki ma'chiriaopua muuuu, saukame muuuapa wa'asi.

Waikao ki ma'chiriamea, ikanati ma'chireparepua, kawayame tetewaka. Waikao puichi saukamea, ahjama simirepua waikao, Eesusi na'naritokao.

11

Eesusia Eerusareni muuwari mochiwachi pakina
(Maateo 21:1-11; Ruuka 19:28-40; Waani 12:12-19)

¹ Eesusia Eerusareni waapi ihtoaiopua, Weetajeo Wetaniao tiame, Ooriwo kaawichi taweminao, ooka ahpo ajawaria chaanerepua:

² —Paaoh ohjowachi siimpamitia eemea, i'wa o'iniao ma'chiachio. Wa'a muirachio piiripi uuru teimeri eemea, masotatiame wa'asi, puuuu ki yaasetoniam pehjo. Pu'ka uuruo, o'yaeka chuhkuame teimeri eemea wa'ao, wa'a kaari ko're yeetarachi poemina. Na'sonasa no'o u'yepamitiapua pu'kao.

³ Piire ahka iinatukesoo pu'ka uuru aamo na'sochoio, chaanepuapua pu'kao:

—Eesusi Apoe taamo Paamiraa, ahpo i'yetonurakapua ku'itapio, eenechi upapuatapua ku'we.

⁴ Puuuu wa'a siimpasaa waikao, wa'a tewarepua pu'ka uuruo, yeeta ko'rechi poemina o'yetiame. Waikaopua pu'ka uuru o'yara na'sochoiopua,

⁵ aaataa wa'ao sinamurepua chaaneka:

—¿Ihtana yooraka nooka eemea wa'ao? ¿Achini iikai na'sochani eemea pu'ka uuruo?

⁶ Waikao Eesusi uhjurariaa, te'ta Eesusi aho chaanenurechitia nehjiarepua. Wa'a chaachapakopua pu'kao, reesiseretupua i'tomichioo.

⁷ Waikao Eesusi uhjurariaa pu'ka uuruo, Eesusi u'yeparepua pu'ka uuruo. Waikao Eesusia pu'ka uuruo, itapitie ipetetiopua pu'kao, yaasetoka yasitorepua pu'kao.

⁸ Waikao wehchi ahjama nokisiamea, aho kemawa ipekisirepua simiyachio. Wah-jachia kuhsisawa ihpapasirepua u'matomiachio.

⁹ Waikao pahcha nokisiamea, neipa nokisiamea tiame, chaachapasirepua sinakosikao:

—¡Tisiwari, tisiwari! ¡Riosichi eename Yawichiii, Te'ta kaawerumara Yawichiii!

¹⁰ ¡Ehpe o'inia werisipupuapua eenechio, ehkoria misi Raawitaru yawichituriao! ¡Cheriwema ki'yame teemea Riosi tisiwa te'pa kahtiamero, te'ta te'pa tewekachi o'inia aamo uhjurakameopua weeechi!

¹¹ Ehjepa Eerusareni ajasisaapa Eesusia, isaeri te'ta tioparachi pakirepua, wa'a yooremina napawikarichi. Wa'ao yooma ne'nesapa yoorekoo, aarikopa wa'asio, Wetaniami akiparepua aho oosa mariki aampa ooka ajawaria ahjamao.

Eechichuna Eesusi wakipanura

(Maateo 21:18-19)

¹² Pu'ka meere Wetaniami nokisinioio Eesusi chorowapasaa,

¹³ mehka o'inia tetewariaipua, echitiame chuunao weeru sawatakame weeriamero. Pu'kao ahseriaipua ne'nemia taakaeko o'raka, kihta taakaame werirepua, saawarache apoche.

¹⁴ Waikao Eesusia chaanerepua pu'ka eechichunao:

—¡Ka'te oosa taakemitia muuuu, ki aawata aamo ko'komichio pu'ka taakiao!

Puuu Eesusi ajawariaa, inamurepua Eesusio, pu'ka eechichuna na'ara chaanerioio.

Eesusi i'isaeri tiopachi ki ka'karumao, ma'chi ihpararia

(Maateo 21:12-17; Ruuka 19:45-48; Waani 2:13-22)

¹⁵ Neipa i'ka cheesoo Eesusio, Eerusareni ajasirepua. Waikaopua i'isaeri tiopachi pakisaapa Eesusia, yooma puuyanarepua wa'ao, ki kaawe nokayameopua wa'ao, itapiti nehjameopua wa'ao, tarayameopua tiame. Yooma ru'minerepua meesao, toomi naakuriwaka mochikameopua tiame, waankooi ahjachi mochikao, yooma ru'minaka ihpapaserepua tiame, kooro nehjaka mochikameo, yooma ihpapaserepua koorokario.

¹⁶ Eesusia wa'a tiopachiopua tiameo, aawatao ki towarepua itapiti i'toka nonoramichioopua, yoorekomi nonoraka puuyaniachio.

¹⁷ Wa'a yoorasaapa pu'kao, tisia te'yarepua pu'kao, chaanekao:

—¿Ki Ehkoria misi iyoterichio, eee chiiame Riosa: "No'o kariwaa, ki noochi papara-puawichio netetiamepua, yomatiamero weeechi mochikamewichioo"? Nape eemea no'o kariwao, ichikoame teesowara, iintaparepua.

¹⁸ Neeserosi pa'pamiratuamea iyoteri ti'tijoea tiame, wa'a aho chaaneniamero inamukapaopua, waika o'inia i'yasirepua aachin teeka Eesusi aho merimiao. Nape wa'a erakoapua majawerepua ti'tijoeo, muuwaame tisia peenia e'raka keepuamekopua Eesusio.

¹⁹ Tukapasipasooopua wa'asio, Eesusia aho ajawaria ahjamao, ma'chi machenarepua wa'a muuwari mochiwachio.

Eechichuna ki taakiamero wakipatetiame

(Maateo 21:20-22)

²⁰ Meere piario, eenechi wa'ami uumatonioio, puuu eechichuna Eesusi nayewe-riao, wakipakame werirepua wa'asi.

²¹ Waikao Peeroa chaanerepua Eesusio:

—Masitari, ne'neo pu'ka echichunao, tapano aamoo ki taakenureriao wa'asi. Nee, ¿ikanáti wakiparepua wa'ási?

²² Eesusia nehjiarepua:

Wa'a iintokame Riosa aamo tetewimichioopua, itapiti aho itanetiapua aamoo, wa'a iintoka nehjiamekapapua ikanati.

²³ Pichiwa te'ta paparaka nayewesaa eeme Riosichio, ihta itapiti aamo tesiwa e'raka itasooopua, aamowichio iintomericho puuuu, kai nu'utikoipua aamo itayao, kaawi kehchumakioio.

²⁴ Pukaepa, aamo weruma Riosichi itayao, kaawi kehchumaio enesoo werumao, ihta kaawioi wa'a weeriamechitiao, wiitu weripa pa'wechi chaanesoo, wa'a weripamii

kaawia. Pukaepa aamo chaaniamenia, kihta seeweka itanepuapua Riosio ihta kehchuma aamo cheriwejerapua, nape te'ta pichiwa Riosichi paparaka.

²⁵ Nape eeme Riosi ahjama nayewanariame enasaa eemea, kaaweruma e'raka enamitia muuua aamo iikachio, aamo iikachioi kihta inasoka nayewemia.

²⁶ Aaata aamoo ki kaawe iintosoopua, ka'te nekumeka itipimitiamua pu'kao; ohso kaawe cheriwepua muuua pu'kao, wa'achitia Riosiai waikao, aamo cheriwemapua tiameo, ihtaaoi aamo itayae cheriwekao. Nape muuua ki cheriwame enesoopua aaataoiopua aamo piirechio, Riosiaio kiisi aamo cheriwemapua.

Eesusi ahpo masitemia reesiseri iinuwewa
(Maateo 21:23-27; Ruuka 20:1-8)

²⁷ Neipa i'ka wa'atiame nayewasaapa Eesusia, eenechi Eerusareni eenarepua. Wa'a i'isaeri tiopachi pakisa yooremina oiyoio, neeserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea tiame ookapia, wa'a ikisa o'ochetiame pirenaturi tewaniamea ti'tijoe ma'masitari,

²⁸ Eesusi naaepakaopua, iinatukerepua:

—¿Aatana reesiserichi inisiamemua aamo masitia?

²⁹ Wa'a chaachapopao Eesusia, chaanerepua:

—Pu'kachi aamo no'o iinatukia, aamo iinatukiamе neeeai. Pu'ka aamo no'o nehjiasoo, aamo nehjiama neeeai aamo no'o iinatukiao.

³⁰ ¿Aatanakamera ihsikame uhjuraka Waanio paatomichioo, Riosikamera, ti'tijoeamerakosaoi?

³¹ Waikao aapoeo, ihchi nayewakaopua ahpo, chaachaparepua:

—Riosi uhjurario taamo tuusoo, eee cheeka taamo nehjiamaopua: “¿Achini iikai ki pichikeka eeme pu'ka chiiiao?”

³² Wa'a tiachio, ¿ihtanakamera chaachapata teemea? Aaata ti'tijoeioi, ka'chi iikaoi uhjurario chaachapamete teemea.

Puuua wa'a chaachaparepua majayapa ti'tijoeio, pu'ka Waanio yomarika ti'tijoe ooweru tiameo, Riosie uhjuratiameko, erakoamekopua pu'kao.

³³ Wa'a tiachipao, chaachapaka nehjiarepua Eesusio:

—Kiisi nane'riame teemea.

Waikao Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Wa'a teesoo neeeai ki aamo tuuyemapua, no'oo aatanakamera no'o uhjurariaopua, i'ka no'o masitia inisimichioo.

12

Tekipanatewa ichikokame, wa'achitarichi nayewatiame
(Maateo 21:33-46; Ruuka 20:9-19)

¹ Ehjepamio Eesusia wa'achitarichi masiteka o'inerepua wa'a i'isaeri napawikarichio. Puuua eee chaanerepua:

—Seenepi simiyachio wahka yasariataipua aaata tijoe panijuwari echayame. Puuua panijuwari echisapao, ko'reteriataipua pu'kao. Naati neteriaipua tiameo, tekesatura, pu'kao i'ipasaopua wa'a sahtunapuawichio. Naati neteriaipua tiameo, kai waapisi weeriamе ne'nesero, wa'a te'pa werika inatepuawichio. Wa'a ikisaapa neipa tekipaname i'yasaapua, wa'a wasachi eechichi toariatapua tekipanamichioo. Yooma wa'a iintosaapa, mehka akipariatapua seenu weeechi.

² Neipami ahsepasoopa pu'ka echitiame i'ipasa naachutapuawichioo, aaata uujurariatapua ahpo naachutari i'noramichioopua wa'a kajukame naasipasio.

³ Nape wa'a tekipanamea chapisa wepisapao, wa'atia uhjurariatapua ahpo teekoo, kihta i'toka.

⁴ Waikao wa'a ikitiapa apoe teekoraa, piirechi uhjurariatapua waikao, ahpo ku'iwa. Nape pu'kaoi tekipanamea, moochi weweka na'ara yooraka eeranatesaopua, ahpo teekochoi no'apuriatapua pu'kaoi.

⁵ Waikao paika simiyachioopua te'ta teekoraa, eenechi piirechi uhjurariatapua, nape puuua meriretiatapua. Neipao epeche weeka uhjurariatapua, nape pu'kaoi tekipanamea, ookapi ko'isaopua, wahjachio oowera wepisaa nonorapuriatapua ahpo teekochoi.

⁶ Waikao pu teekoraa, ki aaata uhjurame tiipaopua, piiripi wa'api taanaekaiipua tisia nakiyao, pu'kapechi uhjurariatapua: “Ki merimapu i'kao”, e'raka, “Yooremapua i'ka no'o taanakopao”, e'raka.

⁷ Nape tekipanamea, pu'ka wa'a ihtoame tetewakapaopua, chaachapariatapua: “Ihja taamo teekora taanarapua, ihja ahpo noono mukisooopua, puukamera yooma ahpo

noono iinuekao, teekorachitia itipimeripua. Meritaria pu'kaopua tiame. Wa'a noonoisaa teemea, yooma pu'ka iinuemia iinueka itipima teemea", chaachapariatapua.

⁸ Waikaopua pu'kaolio, chapisa me'yariatapua. Pu'kao merisapao, pu'kao eechichio, ma'chi i'toka ipariatapua. Wa'asa noonoriata puua.

⁹ Pu'ka yooma naewasaapa Eesusia, iinatukerepua aho keepuameo:

—¿Wee, ihtana iintotapu teekora aho tekipanateriao, wa'a noonowiriopao? ¿Ko'itarepua aho tekipanakiameo wa'a enasaopua? Puua wa'a iintosaa, ¿ki wahjachi kiatarepua pu'ka tehkiwarao, ki ichikoka tekipanamekamera?

¹⁰ 'Naakona, ¿ki iyonakame eemea pu'ka Ehkoriaami Iyoteri chiiao, tehte ki nakika ipatiame nayewachio? Eee chiamepua Ehkoriaami Iyoterichio:

Tehte tekipaname ihparariaa ki nakika tetewikao,

puu tehte ipaka tetewitiamea,

te'ta nakiwamera eneparepua,

te'ta kaari nawatera utewarachitia.

¹¹ Pu'ka tehte te'ta nateyame enepatekamea,

Apoe taamo Noono tewekachi kahtiame iintokamepua.

Teemea pu'ka tehte taamo Noono iintoriao,

tísia peenia erakoka tetewame teemea.

Wa'a cheeriami Raawitarua, Ehkoriaami Iyoterichio.

¹² Puu ne'neserosi pa'pamiratuamea, wa'a cheekopa Eesusio, apochi simiyame nayewaka chiio erakoparepua. Wa'a erakoapa puua, karichi chapisa yachanareriaipua Eesusio, nape majawiapa ti'tijerio, wa'atia toisa nonowarepua pu'kao.

Ya'yawichiwichio koparoarichi simiyame

(Maateo 22:15-22; Ruuka 20:20-26)

¹³ Neipapao Eesusia, parisero ti'tijoe uhjureretupua, Eeroremina chuchukuame ti'tijoe. Ihji uhjuratiamea, Eesusi noonotemichio uhjuratiame eneriaipua, itapiti aho wenejiwa chaachasoopua, aho pa'pamuratuamechi wenejimichio.

¹⁴ Wa'a e'enakoa chaanere puua:

—Masitari, nane'rena teemea aamoo, te'ta pichiwarichi simiyamekamera chiiamekopua, a'chikoi chaanenioiopua ti'tijoeopua, kiisi sewina erapamekopua. Muua, wa'a chaaneriaiopua kiisi toayamekopua, te'ta Riosi pichiware chiia masitekao. Pukaepa i'ka aamo iinatukemo o'rame teemea: "Nee, ¿kaawejoare te'ta yawichiwichio koparoaniam, nateteniao?"

¹⁵ Nape Eesusia nane'riapa aho wihkueka chaachapopa pu'kao, chaanerepua:

—¿Achini iikai no'o chapimo o'raka nayewiame eemea? No'o u'yepamitiaopua piiripi toomi, no'o ne'nemichiopua pu'kao.

¹⁶ Waikako Eesusia u'yepatiapa pu'ka toomio, kaawe ne'nesaapa pu'kao toomichio, iinatukerepua pu'kao:

—¿Aatanapu, ihji toomichi kahtiame nanariraa? ¿Aatana teewara iyotetiamepua i'ka toomichio?

Waikao aapoeo chaachaparepua:

—Aa puua, apoepua Seresa, apoe te'ta yawichi —chaachaparepua aapoeo.

¹⁷ Waikao wa'a chaachapakopa pu'kao, chaanere Eesusia:

—Wa'a teesoo te'ta yawichi iinuwarao, te'ta yawichikamera kiapuapua; nape Riosikamera iinuwarao, Riosikamera kiapuapua.

Wa'a cheeka nehjiatiapao puu Eesusio:

—¿Naakonakosa wa'a tiiatepua, tísia inatamekaite puua? —ahpo chaachapaka itipirepua.

Mukukai eenechi ahjaniam iinatukewa

(Maateo 22:23-33; Ruuka 20:27-40)

¹⁸ Waikao Eesusi kahtiachio, saruseo ti'tijoepechi e'enarepua wa'ao. Puu saruseo ti'tijoea, ki pichikiam enerepua, mukukai eenechi ahjaniam. Pukaepa iinatukeriaipua Eesusio, eee chaachapakao:

¹⁹ —Masitari, ehkoriaami Riosi nayewatura Moisea, eee cheeriapua aho Iyoterichio, aaata neewikame ki tatanatasa mukukameopua aho uupichio, puu wa'api poonira neewimeri tuukamepua aho pa'chi uupira ahjamao, aho tatanatariaopua, aho pa'chitaru tatanara enemichiopua.

²⁰ Nape neea pu'kao wa'achitarichi aamo nayewemania. Puu wa'achitaria eee teereriataipua: Oowisani tijoe eneriatai puua, aho poponieme. Pahcha weeriam neewiriataipua aaata oowitiame ahjamao, nape puua ki tatanatasa mukuriatapua.

²¹ Waikao puuu wa'api neipa weeriamera aho pa'chi uupieria ahjama neewariatapua, nape puuui kihta tatanatasa mukuriatapua. Wa'achi iika mukuriata neipa weeriamo poonirai aho pa'chi uupira neewikameai.

²² Yooma puuu oowisani aho poponiemea, wa'achi iika wahjipariatapua, pu'ka oowitiame ahjama nenewikamea, aataai ki tatanaeka. Wa'asi neipaoi te'ta pa'chira uupirai, mukuriatapua tiame.

²³ Wa'a ikikame enesaa yooma puuua, zaatanakamera te'ta kuunara enetarepu eenechi ahjarichio, yoomahka puuu oowisania aho poponieme, pu'ka oowitiame ahjama nenewikame enesoo, pa'chira tiame?

²⁴ Waikao Eesusia pu'kao, cheeka nehjiarepu:

—Aa eemea, tisia se'wi erakoamepu, kiisi pahtiapa ehkoriai iyoteri chiiio, kiisi machiyapa tiameo, te'ta Riosi utewarira ihsiao.

²⁵ Wahjipakamea eenechi o'oijenasaapua ahjarichio, aataai ki nenewika mochito-meripua, tewekachi mochikamechitia te'teriamekapa.

²⁶ Eemea pu'ka wahjipakai oijenaniameo, kihta machiyamepu, Ehkoriai Iyoteri chiiamekoopua. zKikosa iyonakame eeme pu'ka Ehkoriai Iyoterichi cheeria Moisetaruo, Riosie aho nayewetiameopua, kuhsi uuyari tajenarichi aho nayewetioiopua? Pu'ka uuyari tajenarichi o'iniao Riosia, eee chaanerepu Moiseo: "Nee Aaurani Riosiwaraa, Ihsa Riosiwaraa, Aakowo Riosiwaraapua tiame."

²⁷ Wa'a cheekame enesoo Riosio, puuu paika Riosichi paparaka wahjipakameopua, Riosiwarako tuuriopao, wa'a teeresoo ahjaka mochitoamekaitepu pehio, eenechi weerewa uumerikaitepu. Wa'a tiachipa eemea, ki pichikiame enesaa eemea eenechi ahjaniameo, ki nu'uti se'wi erakoamepu.

*Epeche nateyame nuurariwa
(Maateo 22:34-40)*

²⁸ Waikao piiripi puuu Moise nuurewa masitaria Eesusio, tisia peeneka nehjiachan- iopa saruseo ti'tijoe iinatukeriao, Eesusichi eenakao iinatukerepu tiame, eee cheeka:
—zAchini tilamerapu Riosi nuuraria, te'ta nateyamechitia tetewipua, te'ta e'waka nokisipua?

²⁹ Eesusia nehjiarepu cheeka:

—Aamo ehkoriai Moisea, eee cheeka nayewerepu ti'tijoe: "Eeme isaeri ti'tijoe ooweru tiame wa'achitia, keepuka mochimitia eeme aamo Noono tewekachi kahtiamoo, taamo Noono Riosia piiripi wa'apipua, ki'tepua wa'asi piirechia.

³⁰ Te'pa kahtiamoo taamo Noono nuuraria, ihjipua te'ta yorapua: Aamoche Riosia nakika mochitopuapua, yomatiamoo aamo iikachi e'rae, yomatiamoo aamo inatari, yomatiamoo aamo utewarie tiame." Puuupua te'ta nokaka mochitopua nuurari.

³¹ Piirechi nuuraria tiame, ihjipua te'ta nateyamea: "Kaawe e'reka yasimitiamoo aamo piirechio, aamo wa'api aamo nakiyachitia." Te'ta nuurari nokipua, ki'tepua wa'asi epeche nateyamea, pu'ka ookachitia.

³² Waikao Moise nuurari masitaria, chaanerepu Eesusio:

—Eje'e, kaawe chaanimoo masitari. Pichiwajupu aamo chiiio, pichiwa piiripi wa'apipua Riosia, ki'tiamepu wa'asi piirechio.

³³ Riosikamera epeche nakika mochitoniae, epeche te'ta nateyamepu, nape yomatiamoo aho iikae nakiniamepu, yomatiamoo aho inatariopua tiame, yomatiamoo aho utewarieopua tiame, aho piirechio ahpochitia nakiniameopua tiame. Yooma puuua epeche nateyamepu, ki animari Riosiwichio wahseka, oowewari kianiamechitia.

³⁴ Waikao Eesusia Moise nuurari masitario, kaawe e'raka pichikeriopa aho pichiwari chiiio, chaanerepu pu'kao:

—Ki se'wi tiame muuupa Riosi ye'karichio.

Waikao tisia ye'kaka nehjiamekopua Eesusio aho iinatukeniao, ki aata iinatukeme erakorepu pu'kao.

*Riosie Weratiame iinatukewa, aatanachi o'inia eename
(Maateo 22:41-46; Ruuka 20:41-44)*

³⁵ Eesusia i'isaeri tiopachi masitia, iinatukerepu ti'tijoe, eee cheeka:

—zAatia tiachipa chaachapame iyoteri ti'tijoe, Raawitaruchi eenameko tuuka Riosie Weratiameo?

³⁶ Raawitaru wa'apai Riosi Riosiwari erapatetiaopua, cheerepu:

Apoee Riosi Paamiraa, eee chaanerepu aho Taana no'o Paamirao:

"No'o ahjamina yasipamitia muuua, ahkasi aamo seepurawao, aamo taaratero no'o toapachisi."

³⁷ Eesusia wa'a Ehkoriai Raawi Iyoteria cheesaapua, iinatukerepu ti'tijoe:

—¿Achini iikai Raawitarua, ahpo paamira teewakame Riosie Weratiameo, tísia ahpo neipami naawakamekoipua pu'kao?

Ti'tijoea ooweru tiamea muuwaeme, pu'sereka keepuame enerepua Eesusio.

Eesusio ki pu'sereria iyoteri ti'tijoe masitiao
(Maateo 23:1-36; Ruuka 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Eesusia i'isaeri iyoteri ti'tijoe masitiao, kiisi kaawe noonowirio tuunapua. Pukaepa eee chaanerepua ahpo masitia keepuameo:

—Naane e'reka i'isaeri iyoteri ti'tijoe masitiao, puuua teteperuma wakirata pu'seriamekapu, kaawe yooreka ahpo tepotejeramepua, ahpo ihtoachi natepatiaapua.

³⁹ Aapoeo ahpo napawikarichiopua tiameo, epeche yoorewa ti'tijoe mochipamiachi momochipamepua, epeche yoorewa ti'tijoe ko'komiachi momochipamepua.

⁴⁰ Puuua kunamukukameopua tiameo, a'chikoi chaachapaka wihkueka kariwaraoi u'yamepua tiame, puuua ka'chi erakopuawichio ti'tijoeieo, tepekuma ni'okiamepua Riosi cheriwema ki'yakaopua, ahpo tísia kaawe yoratiamewichioopua kunamukukameo. Nape puuua wa'a nokayaio, ki nu'uti kokosapuaitepua Riosieo.

Kunamukukame nehjaria Riosiwichio oowewari
(Ruuka 21:1-4)

⁴¹ Eesusia piire taawe ne'neka kahtioio. Riosiwichio toomi oowewari toaniachio, muuwaeme enapame teteware Eesusia wa'ao, ahpo Riosiwichio oowewa to'wiame. Ki ookapi we'weka tomiwaemea, we'weka to'eriaipua toomio.

⁴² Nape piiripi wa'a eenakame kunamukukamea, ki weeka toomiwamekapaopua, ookapi wa'api nu'nutira toomi to'erepua Riosi oowewario, kiisi weeka nateyame.

⁴³ Waikao Eesusia ahpo ajawaria paesapaopua, chaanerepua:

—Pichiwa ihji oowitiame kunamukukamea, epeche oowewari ki'yakai tiamepua Riosio, ki pu'ka wahjachi ki ookapi tomiwaamechitia, Riosiwichio nehjariachitia oowewario.

⁴⁴ Yooma puuua tísia paarasatiamea toomi, ahpo soparawatiakamera ki'yamepua Riosi oowewarichio, nape puuua kunamukukamea, ahpoche ko'komia ahjae tarimia iinuekaioopua, yooma Riosiwichio oowewarioopua.

13

Eesusi i'isaeri tiopa ru'minamio tuuya
(Maateo 24:1-2; Ruuka 21:5-6)

¹ Eesusi i'isaeri tiopachi machenoio, piiripi Eesusi ajawaria chaanerepua:

—¡Masitari! ¡Ne'neo, achipu kekechumapu tehte, achini keena ajakamepu raampakarai!

² Eesusia nehjiarepua:

—Eje'e, ¿kaawe tetewamemua pu'ka kaario, kai waapisi ajakameko? Nape puuua wa'a tiaio, kiisi itipimerikaitepua piiripioi tehte, raampata maaniameo. Yooma wehchi yasipamiitepua wa'a tiaio, piie taawechemio.

Ke'chu weee kajuyoi naania teetowa
(Maateo 24:3-28; Ruuka 21:7-24; 17:22-24)

³ Ooriwo Roomosachi ajasitioopua i'isaeri tiopa ma'chiachiopua, Eesusia yasiparepua. Wa'a yasipasoopua Eesusio, Peeroa, Aakowoa, Waania, Anteresia tiame, piineri iinatukerepua Eesusio, chaachapaka:

⁴ —Teemea taamo tuuyejeramemua pu'ka i'isaeri tiopao, achinitio enemerikopua wehchi yasipamiachio, ihtana enemerikopua naania teerewa ikipuachio.

⁵ Eesusia nehjiarepua:

—Eeme waika taawechi ohjoemea, aamo inateka mochitometepua, ki aawata aamo wihkuepuamichio pu'ka taawechiamio,

⁶ muuwaeme e'amerikaitepua chaachapame: “Neeju Riosie Weratiamea.” Pu'ka chaachapao, ki ookapi ruhjimiitepua pu'ka wisikuewachio.

⁷ 'Eeme pu'ka taawechiami ohjoemea, ki nu'uti nasiwaniame inamuaio, ka'te te'ta majamitiapua pehjo, wa'a tiame inamuaioopua, ki kajuyachikai teetomapua pehjo.

⁸ Pirenapi weeechi ohjoemea, piire weeechi mochikamechi nasiwasimeripua ya'yawichi. Weeeai, ki muenati noonomeripua tiame, yoomatiame wehjoarichi, wa'a ikinioio tooretuniameai, ki teesa tiame teetomeripua. Nape yooma pu'ka wa'a tiame teetoioopua pehjo, pukeri o'ichari enemeripua, te'ta tísia kokosa aiwapuachio, pehjo.

⁹ 'Eeme pu'ka taawechiami noochi paparaka mochitoamea, kaawe aamo neesetoka mochitopapua; waika taawechiamio eemea, ya'yawichichi ijitopuamepua eemea;

ahkaoiipua i'isaeri napawikarichiamioi chapisa wepipuame eemea. Eemea te'ta weeweruma ya'yawichichi paaepuamepua noochi te'teriapa, wa'a iika no'o nehpupaka nayewameri eemea, te'ta ya'yawichi peereichio.

¹⁰ Pukaepa ihji Riosi kaaweruma tuuyewaria, ke'chu i'ka weee kajuyoio, yomatiamie i'ka wehjoarichi nayewatupuamepua.

¹¹ Eemea weruma ya'yawichichiami ijitotiaio itapiti iinatukemiao, wa'a weeweruma ya'yawichi peereichi ajakaio, ka'chi eramitia eemea aamo chaachapamiao, Riosia aamo eratiea chaachapameri eemea wa'ao, ki eemeche piineri nokimerikapa wa'ao, wa'achi ihsiamerikopua Riosiai, aamo ahjama ku'ika nayewakao.

¹² Waika taawechiamio ahpo poponimeai, ahpo poonioi nehjimeripua meripuawichio, noonoraai wa'achi iintomeripua tiame, ahpo tatana nehjakaopua ko'ipuamechio; aaata tatanaraai ahpo noono nehjimeripua tiame meripuachio.

¹³ Yooma wehjoarichi mochikamea, noochi te'teriopa aamoo, nekamuchemeripua; nape wa'a te'tereniai ki se'wika noochi paparaka newitoka puuyakamea, te'ta kajuyachisio, Riosie newipatepuamepua.

¹⁴ 'Ehkoriami Riosi nayewatura Raanieria, wahka ihtoriachi ikipuame iyoteriaipua, itapiti tisia iinya tiame yachapuamekopua i'isaeri tiopachi yooreminao, kiisi yachapuachi tiame. Ehkoriami Raanieri tuuya iyonakamea, pu'ka taawechi pu'ka tisia iinya tiame tetewapao, pahtemapua Raanieri cheeriao. Pahteka tetewamea pu'ka tisia iinya tiameo, kaawichiami ujumamitiapua, yooma Urea weechiami mochikamea.

¹⁵ Aaata ahpo karijampa ihsiamea, ki tekisaa kaawe enemiipua ahpo itapitiwaoui ma'chipamiao;

¹⁶ aaata wahka nokayameai ki e'enasaa kaawe enemiipua, ahpo petechioi ahpo wisasoriwa ma'chipamiao.

¹⁷ Pu'ka taawechi peteteka mochikame oowerua, ahpo tatana chiiteka mochikameaipua pehjo, j'tisia tesiwa te'teremeripua!

¹⁸ Pukaepa pu'ka taawechiami noochi paparaka mochitoamea, Riosichi itaka mochitomitiapua, ki tuuroi enemichioipua wa'a ikipuameo.

¹⁹ Pu'ka taawechiami tisia aiwapuamea, ki nu'uti teeremeripua, ka'chitia taawechi tetewiniame, naayachi o'inia i'ka weee yachtiasichioipua, neipami ahkai wahka ihtoriachioi.

²⁰ I'ka tisia aiwario ki kahporatasoopua Riosio, apochi paparamewichioo, aaataai ki itipimeripua ahjakameo. Nape yooma apochi paparakameopua Riosia, ahpo tatana iintapariaopua, kahporatamapua pu'ka taawechiami tisia aiwaka mochitoao.

²¹ 'Waikami taawechiami aaata Riosichi paparamea aatae ahpo chaanetiao: "Ne'neo, i'wa kahti Riosie Weratiamea", wahjachikoieoi chaanetiaapua: "Ne'neo, waamikachi kahtipua", ka'te pichikemitiapua pu'kao.

²² E'eneripua weeka aaatao, Riosie Weratiameko tuuyame, nape wihtuka chaachapameripua. E'eneripua tiameo, pichiwaka Riosi nayewameka chaachapame, ahkasioi puua tiameo, Riosi peenia ihsiwa nokisikao. Ahkasioi puua Riosi ahpo tatana iintapariaoi, wihkuenaremapua; nape pu'kaopua wihkuenariaio, kiisi yuumpamapua, te'ta pewatiame mochitoamekopua Riosichio.

²³ Neeea no'o ahjariao, i'ka wa'a ikipuame aamo tuuyenapua, te'ta nane'reka mochitomichioipua, wahka ihtoriachi ikipuameo.

Tijoe Tijoetukamea eenechi enameri

(Maateo 24:29-35, 42-44; Ruuka 21:25-36)

²⁴ 'Nape pu'ka taawechiami pu'ka aiwari u'matosoopua, taaaai tukapasipamapua, meechaai ahpo mechatajenaao choipameripua.

²⁵ So'poriai tewekachi o'iniaio, ki ookapi ruhjiamie tetewipuamepua, ahkasi tewekachi ohjoemeai, tisia chachapia noonomeripua majakao.

²⁶ Waikao nee Tijoe Tijoetukamea, toomarichi eename tetewipuamepua tekika, ki teesa tiame tajitoka eename Riosi utewarieo, tahpitika tiame teetoka uutapari.

²⁷ Waikao nee Tijoe Tijoetukamea tekisaopua, nuuremania no'o ku'iwario, yooma na'poamichioipua no'o poanatariaopua Riosiwichioo, yomatiamie naomina i'ka weechi mochikame, ahkasi i'ka wehjoarichi sihkochiamisioi mochikame. Wa'a ikisa tewekachi Riosie apechunatiameoipua wa'asio, yomatiamie na'poanuremania pu'kaio.

²⁸ 'Eemea pepenipamitiapua i'kao, chuunachitia wa'achitarichi no'o aamo masitiaio: Pu'ka oowarao rahtatiame uuyoioipua sawatakao, nane'riame teemea waikao, paamuni asiriamekopua wa'asi.

²⁹ Wa'achitia i'ka a'chitiame simiyoiopua, taaa ikiyao, meechaoui, so'porioi tiame tutukapasipasoopa, no'o eenamechitiapa nane'reniame enemeripua, no'o Tijoe Tijoe-tukameo, aamo ta'pechi muirachi weeriamechitiaopua, erakopuamekoopua wa'asio.

³⁰ Yooma ihji wa'a tiame teetomeria, pichiwa wa'a teeremeripua kajuyachi taawechio, ke'chu wahjipoi waikami mochikame, tetewimerio.

³¹ Tewekaa weea tiamea wahjipatarepua, nape ihji no'o chiiiaa te'ta pichiwapua, kiisi wehchi wichika itipimeripua.

³² Nape pu'ka keenako ikimiao ihta taaweoi, ki aawata nane'riamepua pu'kao, Riosi ku'iwari tewekachi mochikameai, neeeai wehjoarichi ti'tijoechitiaoi kiisi nane'riamepua, apoche no'o Noona tewekachi kahtiamera, nane'riamepua pu'kao.

³³ 'Wa'a tiachipa eemea, pusakameche mochitopuapua no'oche enamia inataka, ki nane'riapa achini keenako no'o enemaiopua.

³⁴ Ihjia naatika tiamepua, aaata tijoe teekora seenu weechi akipakamechitia, ahpo tehkiwao ahpo tekipanatewa tooesaopua yoramichio, ahkasi ahpo eenachisi. Puuuu ahpo ta'pechi yeetepawa tekipanatewaopua, chaanesa simirepua: "Ka'te kochika yasimitia muuuu, eenechi enaionia senawato enamiitena."

³⁵ Wa'a tiachipa eemeai pu'kachitiao, ka'te kochika mochitomitia no'o enamiaopua, ki nane'riamekapa eemea, achini keenako no'o enamia, seenekachioinia tukapasipooi enamaoinia, naasipa tukaoi seenekachio, seenekachi totori oowira kusuyooipua marikarowa, piarioopua seenekachi.

³⁶ Aamo inateka mochitopuapua, ki aamo kokochiame tewipuawichio, senawato no'o eenoiopua.

³⁷ I'ka no'o aamo chaania, yomachi weechi mochikame chaaneka chiiamenia: ¡Ka'te natakia mochitomitia eemea, senawato no'o enamiao!

14

Eesusi noriwi chapipua katewewa

(Maateo 26:1-5; Ruuka 22:1-2; Waani 11:45-53)

¹ Ooka taawe toriai Semejenato pahko enamiachio, paani ki rewaruraeme koi'wachio. I'isaeri tiopa ne'neseriosi te'ta pa'pamuratuameraa i'isaeri iyoteri ti'tijoea tiame, Eesusi achini yooraka ahpo chapimia i'yariaipua, wihkueka merimo o'rakapua pu'kao.

² Nape ookapi puuuu chaachaparepua:

—Nape pahko simiyoiopua pehjo, ka'chi yoramete teemea pu'kao, ki tahpitika noonowemichio, pahkochio.

Oowitiame peenijuwua to'wekame Eesusi moochi

(Maateo 26:6-13; Waani 12:1-8)

³ Eesusia Wetania mochiwachi eenariaipua Siimoni ta'perachi, Reperaeme teewataniame tijoe ohjirachi. Eesusio meesa weeriachi kahtioio, wa'a eenarepua aaata oowitiame, piie riimeta pochikame tisia nateyame sewajuya makotoame, apoche narato tewaniamee netetiame sewajuya. Puuu oowitiamea pu'ka riimeta kuhtarachi kahponasaopua, Eesusi moochi to'wepua pu'ka riimetachi peenijuwao.

⁴ Waikao wa'a iintokopao pu'kao, ookapi wa'a mochikamea, nekaweka tetewarepua pu'ka oowitiameo. Wa'a erakoapa puuuu, ahpo chaachaparepua:

—¿Achini iikai na'atame puuuu tisia nateyame peenijuwao?

⁵ ¿Nehjimetiopua pu'kao ohso kaawe, paika sienta taawechi yowiwame kehkisi, pu'ka toomio, tesiwa te'tiamera ku'ime teereriaipua?

Wa'a chaachapaka na'areriaipua oowitiameo.

⁶ Nape Eesusia wa'a chaachapopa pu'kao, chaanerepua:

—Ka'te na'ara chaachapa eemea i'ka oowitiameo; ¿achini iikai na'ara chaachapame ihji oowitiameo? Ihji oowitiamea kihta ki kaaweruma iintokamepua, ohsotia puuuu, te'ta kaawerumara iintowa iintokamepua.

⁷ Aaata te'ta tooremuameo, senepi taawechi amochi iinuemeripua ku'ipuamewichio, nape no'ooo, ki senepi taawechi amochi iinuemeripua.

⁸ Ihji oowitiamea ahpo tesiwatia iinukai i'ka peenijuwao, no'o moochi to'wekamepua. Ihji oowitiame iintoriaa, ke'chu no'o mukuyoi, no'o weerewachi chuhchekamepua peenijuwao, no'oo, peenijutiame katewepuawichio, teesotatiachio, wahjipame toaniachio.

⁹ Pichiwa aamo chaaniamenia i'kao, ihji oowitiamea i'ka noochi iintoriao, ahkaai i'ka wehjoarichi Riosi kaaweruma tuuyewari nayawatutiachio, i'ka oowitiame kaaweruma iintoria inatepaka mochitopuamepua.

*Uurasi tewaniame Eesusi noriwi nehjaria**(Maateo 26:14-16; Ruuka 22:3-6)*

¹⁰ Uurasi Ihkarióte tewaniamea, piiripi puuu oosa mariki aampa ooka ajawariaa, i'isaeri ne'neserosi te'ta pa'pamuratuamechi simirepua, Eesusi noriwi nehjiwa ahjama nayewamia.

¹¹ Waikao puuu i'isaeri tiopachi te'ta pa'pamuratuamea Uurasi chiia inamukapao, kaawe erakoka natetemo tuurepua natekarao. Waikao o'inia Uurasia, o'inerepua i'yasika achini iintoka ahpo nehjimia Eesusiopua.

*Taamo Paamira Eesusi Semejenato pahkokoi, aari ko'karia**(Maateo 26:17-29; Ruuka 22:7-23; Waani 13:21-30; 1 Koorintio 11:23-26)*

¹² Pahcha pukeri o'iniachi taawechei Semejenato pahkoo, ki rewaruraeme koi'wachio paanio, po'wa Riosi oowewariwichio meriwachio, Eesusi ajawariaa iinatukerepua Eesusio:

—¿Akana aamo yorajeranimua, Semejenato pahko ko'kopuachio?

¹³ Waikao Eesusia ooka ahpo ajawaria uusaopua, chaanerepua:

—Waami siimpamitia eemea muuwari mochiwachi. Wa'a tetewimeri eemea aata tijoe sikorichi neeroi mahtotoame. Pu'ka na'naritopuapua, ahkasi ta'pechi pakiyachisi.

¹⁴ Wa'a ta'pechi pakiriachio, chaanemitiapua wa'a kariwaemeo, taamo Masitaria aamo iinatukenurekapua, akana yooreko yorapuamekopua, Semejenato pahko ko'kopuameo, ahpo ajawaria ahjama ko'komiachio.

¹⁵ Waikao apoe aamo ne'netemapua, akana yooreko aamo yoramia pu'ka kooameo, te'pa raampatakarichi yoorémina. Waikao wa'a yorapuapua pu'ka kooameo, taamo ko'komiaio.

¹⁶ Waikao Eesusi ajawariaa, wa'a siimpasaapa wa'a muuwari mochiwachio, yooma ahpo chaaneretiachitia tetewarepua wa'ao. Wa'a yooremia yoorarepua waikao, pu'ka Semejenato pahkokoi koi'wao.

¹⁷ Waikao Eesusia tukapasipasoopua, wa'a eenarepua ko'komiaio, ahpo oosa mariki aampa ooka ajawaria ahjamao.

¹⁸ Waikao Eesusia ahpo ajawaria ahjama mochiniopua koi'rachio, koakao, chaanerepua ahpo ajawariao:

—Pichiwa aamo chaaneniame neeee, piiripi i'wa koayame no'o ahjamao, no'o toomichi noriwi nehjimerikopia.

¹⁹ Waikaopu ajawariaa, tísia yuuwesipakaopua, yoomahka pipiripi iinatukerepua Eesusio, chaachapaka:

—¿Neejeoare Paamira?

²⁰ Eesusia nehjiarepua:

—Piiripi eemepua, i'wa mochikame no'o ahjame, oosa mariki aampa ookao, no'o ahjama pehtorichi ichuka koayame.

²¹ Ihji no'o Tijoe Tijoetukamechi iintopuamea, Ehkoriai Iyoterichi chiia iintopuamepua; nape ¡Ai puuu no'o noriwi nehjakamea, epeche kaawe eneriaipua ki naawasaa!

²² Wa'a cheeka Eesusia koaka mochiniopua, piiripi paani uusa cheryema kiasaopua ahpo tewekachi Noonoo, naasipasi chi'wanasa pu'ka paanio, chi'wapame ki'yarepua ahpo ajawariao, eee chaaneka:

—Ihji paania no'o weerwapua. Ko'komitia eemea pu'kao.

²³ Wa'a ikisaopua, paaso to'wame uusaopua tiameo, tewekachi ahpo Noonoo cheryema kiasaopua tiameo, ahpo ajawaria iijinurerepua pu'kao, pu'ka paasochi maaniamepua. Waikao Eesusi ajawariaa, yooma ahka iijirepua pu'kao.

²⁴ Wa'a ikisooa ahpo ajawariao, chaanere Eesusia:

—Puuu paasochi maaniame aamo iijiraa, no'o eerapua, puuu eeraa Riosi ehkoriai mochiriame ahjama kateweria pichiwatamepua, no'o eera wi'sumia pichiwataniame. Ihji eera no'o wi'sumia, ki ookapi tatakoriamewichio piipatepuamepua.

²⁵ Ehpeo pichiwa chiiamenia, ki oosa no'o iijimerikopia, i'ka echijuwari neeroraopua, ahkasi no'o Noonoo ye'karichi no'o yasipaka ye'kachisi. Ahkasi waikamisi iijimerinia eenechio, i'ka echijuwari neerora, weemera ye'karichi.

*Eesusi ka'itawa Peeroe**(Maateo 26:30-35; Ruuka 22:31-34; Waani 13:36-38)*

²⁶ Neipao, aari koi'wame ko'kosaapua, Riosi wikatari wikatasaapa wa'asio, Ooriwo roomosachite e'enarepua E'semaní siimpakao.

²⁷ Wa'a nokisiaio, chaanere Eesusia ahpo ajawariao:

—Yooma eemea noochi paparamekaio, ehpe tukao wa'api no'o chapitioo, piineri no'o toaka ujumameripua, Ehkoriami Iyoterichio, eee chiamekopa: “Me'rema neeea tepuyamerao, wa'a ikitiiaapa po'wa tepuyaa, yooma chi'ripamapua.”

²⁸ Meripuamenia me'yao, nape eenechi oijenamerinia; oijenasapaa neeea, Arirea ihsimania wa'a aamo e'enoio.

²⁹ Waikao Peeroa wa'a chiopa Eesusio, chaanerepua:

—Pe'yachi wahjachi aamo ajawariaa, aamo piineri toita, nape neeea ka'i.

³⁰ Nape wa'a chiopa Peeroo, Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa aamo chaaniamie neeea, i'ka wa'api tukaoo, ke'chu oosa kusuyoi totori oowirao, paisa simiyame no'o ka'itamiitemua, kiisi no'o machiyo tuuka.

³¹ Nape Peeroa utewaeme naawesakao, eenechi chaanerepua Eesusio:

—Nape neeea ahkasioi meripuameaio, kiisi aamo ka'itamerinia.

Waikao yooma Eesusi ajawariai, wa'achi chaachaparepua tiame.

Eesusia ahpo tewekachi Noonoma nayewani, E'semani tewaniachi

(Maateo 26:36-46; Ruuka 22:39-46)

³² Ehjepamio, E'semani tewaniachi ajasirepua. Eesusia wa'a ajasitioopua, chaanerepua ahpo ajawariao:

—I'wa no'o puuyemitia eemea ku'itapio, no'oo no'o Noonoma nayewachisi pehji.

³³ Waikao Eesusia, wa'a toisapa ookapi ahpo ajawariao, Peeroche i'torepua, Aakowoo Waani tiame. Pu'ka yeeka simiyaiopua, tisia iiyana eraparepua.

³⁴ Wa'a erapakaopua Eesusia, chaanerepua ahpo yeetoao:

—Ki nu'uti tahpitika e'ramenia noochio, no'o iikachi yuuwesiwao, ahkasi mukime e'ramenia. I'wa itipimitia eeme ku'itapiopua pahchu, nape ki kokochika.

³⁵ Waikao Eesusia, teesa wamichuri akiparepua ahpo Noono tewekachi kahtiamie ahjama nayewamia. Wa'ao chopokorieka weripakao, ahpo Noonoo, ahpo aiwamia se'witepua itanerepua.

³⁶ Pu'ka ahpo Noonochi itakao, eee cheerepua ahpo Noonoo:

—Muuu no'o No'noo, kihta iinuame aamowichioo, ki kajuka iintome tiiao; pukaepa no'o se'wijeramenia i'ka tisia no'o aiwamiao, nape ki no'o e'rachitia iintoka, aamokamera e'rachitia ohso kaawe.

³⁷ Ehjepao ahpo paika ajawaria toariachi enasaa, kokochiamie tewarepu pu'kao. Eesusia wa'a te'teriopa pu'kao, yooma pusatesaopua pu'kao, chaanerepua Peeroo:

—Siimoni, ¿kohchiamie muua? ¿Kiisi pusakame yasime e'ramemua ku'itapioi, ne'neka yasimitiooi?

³⁸ Ne'neka mochimitia eemea Riosichi itakao, ki aamo eenechi ahsemichiopua aamo nahsinapari kochirewao. Aamo ki kochimeriko e'raio, aamo wa'api resipariwaa, aamo kochipatiamepua.

³⁹ Waikao Eesusia, eenechi simisaapua ahpo Noono ahjama nayewamiao, eenechi simiterepua cheekao, pu'ka wa'api naewaka.

⁴⁰ Eenechi enasaapua oosa simiyachi ahpo ajawaria ne'nemiao, eenechi kokochiamie tewarepua pu'kao. Eesusia pusateniaio, kihta nehjiame erakorepua, tisia kochinariapa.

⁴¹ Ehjepa eenechi enasaa Eesusia paisa simiyachiopua, chaanerepua ahpo ihsiachi yeetoriao:

—¿Iiweta resipuna eemea kokochika? Soparanipa wa'asi; ahseparupua wa'asi keenakoo, no'o Tijoe Tijoetukameo, nanaaramechi nehjipuachio.

⁴² ¡Yaapiti mochisisa! Nahpe waami wahja itipiriachi!

Wahja itipiriachi asisaapa Eesusia chaanerepua pu'kao, yooma ahpo ajawariao:

—Wa'atikia ihtoame tijeopaa, no'oo Tijoe Tijoetukameo, noriwi toomichi nehjakamea.

Eesusi chapisa, i'toniame

(Maateo 26:47-56; Ruuka 22:47-53; Waani 18:2-11)

⁴³ Wa'a chiioi Eesusiopa, wa'atikia ihtore Uurasiapa, Eesusi noriwi toomichi nehjakamea, piiripi puuu oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawariaa. Ihjia, ki ookapi merimacheta makotoame, yeetoka eenariamepua, wahjachi puua, kuuu ahjaa wewepua makotoka e'enakamepua. Puua te'te ne'neseriosi te'ta pa'pamuratuamee uhjuratiame enerepua, iyoteri ti'tijoe uhjuratiame tiame, wahjachi ti'tijoe uhjuratiame tiame, o'ochetiame pirenaturi tewaniamee.

⁴⁴ Uurasia Eesusi toomichi nehjiao, cheekame eneriaipua: “Pu'ka aaata no'o chuchuyao, pu'ka chapisa i'topuapua, kaawe chapitoka, ki aamo neipumichiopua.”

⁴⁵ Pukaepa puua asisaapa, Eesusi naepakao:

—¡Masitari! —cheekao, chuchurepua. Waikao i'isaeri pa'pamiratuame soon-tarowaraa, Eesusikamera chapirepua.

⁴⁶ Wa'a yooraka chapinioi Eesusio, i'topuawichioo,
⁴⁷ piiripi Eesusi ajawariaa, ahpo merimacheta ma'chipasa, nakachi meteka tehpunerepua, te'ta ne'neserosi paamiratuameopua, ku'ira.

⁴⁸ Waikao Eesusia chaanerepua ahpo chapiriameo:
 —¿Eemea nasimachetawaeka e'enakamepua, kuuu makoka tiame no'o chapimiao, eemea no'oo aaata ichikoameka yooramepua?

⁴⁹ ¿Achini iikai ki no'o chapika eemea, no'oo i'isaeri tiopachi senepi taawechi no'o tetewaio, no'oo masiteka ihsioio? Aa, nape wa'a teetoame ihjia, Ehkoriaami Iyoterichio wa'a chiiamekopa, wa'a ikikache itipimerikoopua.

⁵⁰ Wa'a ikinioio yooma Eesusi ajawariaa, piineri toisa ujumarepua.

⁵¹ Piiripiche temari na'naritoriaipu, nape puuuai chapinareretiaipua tiame;

⁵² nape puuuai wisasoriwarachi chapiniaopua, yasipaka newika poiyaame u'marepua.

Eesusia te'ta i'isaeri napawiriachi

(Maateo 26:57-68; Ruuka 22:54-55, 63-71; Waani 18:12-14, 19-24)

⁵³ Waikao Eesusia, te'ta ne'neserosi paamiratuamechi i'toretupua. Wa'ao yooma ne'neserosi pa'amiratuamea, o'ochetiame tewaniameapua tiame pirenaturi, wa'a ikisa iyoteri ti'tijoeapua tiame, wa'a weruma nanapawiwa nanapawiniachi napawirepua.

⁵⁴ Peeroa mehka weritoka ne'netoka, na'naritosapua, ahkasi te'ta neeserosi ta'perachisi eenarepua, wa'a ta'pechio na'iretiopao, wa'a weriparepua tatapamiao, wa'a ta'pechi inatiame tatapachi.

⁵⁵ Wa'a weruma napawitiachio, yooma i'isaeri pa'pamuratuame wa'a e'enakamea, yooma te'ta, Eesusi na'ara iintoria i'yeriaipua iinatukekao, nape itapiti merime teerewa; nape Eesusia kihta tewikeretupua, ihtaio weruma na'ara iintoriao.

⁵⁶ Aapoeo muuwaeme wihtuki Eesusi wenejiao, ki napati wa'achi chaachapakka wenejirepua, aapoe wa'api ahpo nateparika nayewapapua.

⁵⁷ Nape wahjachi wa'a e'enakamea tiamea, wihtuka wenejiriaipua Eesusio, eee chaachapakao:

⁵⁸ —Teemea i'ka tijoeo, inamukamepua chiiameo: “Neeea i'ka tiopa ti'tijoeo netetiameo, nooe wa'api ru'minasa i'ka tiopao, paika taawechi werapamania eenechio” —wa'a chiiame inamukame teemea.

⁵⁹ Nape wa'a chachapapua wenejikao, ki napati wa'achi chachaparepua.

⁶⁰ Waikaopu ne'neserosi te'ta weruma paamiratuamea, werisika wa'a napawitiachi naasipao, iinatukerepua Eesusio:

—¿Kihta nehjianimua aamo wenejiwao? ¿Ihtana chanimamua aamo nehpuapakao?

⁶¹ Nape Eesusia wa'a chaaneniaio iinatukekao, kihta nehjiarepua, piiripioi naera. Waikaopu ne'neserosi te'ta weruma paamiratuamea, eenechi iinatukerepua Eesusio, cheeka:

—¿Muuupu te'ta Riosie Weratiamea, te'ta Riosi Kaaweruma Taanaraa?

⁶² Eesusia nehjiarepua:

—Eje'e, neee puuua. Eemea wahka ihtoriachio, no'oo Tijoe Tijoeutukameo, no'o Noono te'pa kahtiame Ki Teesa Utewaeme kahtiachi ahjama, ahjamina kahtiame no'o tetewimeripua, wa'a o'iniaopua tiameo, toomarichi weritoka no'o tekiyame tetewimeripua, i'ka weechio.

⁶³ Waikaopu ne'neserosi te'ta weruma paamiratuamea nekakao, ahpo wisasoriwa panisuka si'panarepua, wa'a iintosaapua, chaanerepua wa'a napawikameo:

—¿Ihtanawichio epeche wenejiwa nakitariapua?

⁶⁴ Inamukame eemeapa, na'araka nayewamekopua Riosichio. ¿Ihtana chaachapame eemea pu'kao?

Waikao yooma ahkao, meripo tuurepua Eesusio.

⁶⁵ Waikaopu Eesusi chokichi ajakamea, o'inerupua Eesusi akachupeka. Wa'a nokisao, Eesusi puusira to'peka wewesao, chaachaparepua:

—Ehsoo, ¿aatana ihsirupu aamo wewekao? —chaachaparepua na'arekao.

Wa'a nokisaopua Eesusio, wa'a inatiame soontarao, nanarichi wewesa ma'chiparepua iinatukeniachio.

Peeroa Eesusi ka'itani

(Maateo 26:69-75; Ruuka 22:56-62; Waani 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Wa'a ikitioio Eesusio, Peeroa teere weririaipua pehji, napawitiachi ma'chi. Wa'aoi wa'a eenaka piiripi oowitiame neeserosi ku'yamea,

⁶⁷ wa'a weeriamae tetewapa Peeroo, na'isuwe tatapaka, puuua kaawe ne'nepaka Peeroo, chaanerepua:

—Muuu tiamepua, Eesusi Nasare ohjoeme ahjama oiyaamea.

⁶⁸ Wa'a chaanetiapa Peeroa ka'itarepua cheeka:

—Ka'i, kiisi machiyamenia pu'kao. Neeea aamo chiiāo, ki nane'riamenia.

Wa'a chaaneretiapa Peeroa, ma'chi machenarepua waikao, wa'api wa'a ta'pechi muiwachio. Pu'ka wa'apichi kusuriamē totori oowirāai.

⁶⁹ Puuu wa'api oowitiamea wa'a ku'yamea, eenechi tetewapa Peeroo, chaanerepua wahjachi wa'ami ajakameo:

—Ihji tijeai, puuupua tiame Eesusi ahjama oiyamea.

⁷⁰ Nape Peeroa, eenechi ka'itarepua, ki pichiwako tuukao. Waikao puuu ajakame tuuyetiamea, ehjepamio paisachi simiyachio, chaachaparepua Peeroo:

—Pichiwa muuupua tiame, pu'ka tijoe chapitiame ahjama oiyamea, Arirea ohjoemehitia nayewāmēmua.

⁷¹ Waikao Peeroa, tisia utewaeme ahpo ka'itarepua, eee cheekao:

—[Kiisi machiyamenia pu'ka tijeai, aamo chaachapao!]

⁷² Wa'atiaiche, eenechi kusure totori oowirāa, paika simiyachiopua. Waikao Peeroa inatēparepua, eee ahpo chaanereti Eesusio: "Ke'chu oosa kusuyoi totori oowirāo, paisa no'o ka'itameri muuua, kiisi no'o machiyo tuukao." Pu'ka wa'a ahpo wa'a chaanereti inatēpakapaopua Peeroa, nanararepua tisia yuuwesipaka.

15

Eesusi Piiratoe, utewaeme iinatukewa

(Maateo 27:1-2, 11-14; Ruuka 23:1-5; Waani 18:28-38)

¹ Ma'chirepasooa yooma ne'neserosi pa'pamiratuamea iyoteri ti'tijoea tiame, o'ochetiame pirenaturia tewaniameapua tiame, wa'a ikisa yooma puuu te'ta weruma peereira pa'pamiratuameapua tiamea, Eesusi o'yesa i'tonurerepua Piiratochio.

² Waikao Piiratoai wa'ao, iinatukerepua Eesusio:

—¿Muuukosapu i'isaeri yawichia?

—Wa'atepua, amoe wa'api wa'a chiiamepua —cheeka nehjiare Eesusia.

³ Waikao ne'neserosi pa'pamiratuameo, weeka itapiti utewa chaachapopa wenejikao,

⁴ iinatukerepua eenechio chaaneka:

—¿Oowera kihta nehjianimua aamo wenejiwao, ki ookapi aamo wenejiniaio?

⁵ Nape Eesusia kihta nehjiarepua. Waikaopu Piiratoa: "Aatia wa'a tiamejuarepua", eraparepua Eesusio.

Eesusi merinurewa muuwarie

(Maateo 27:15-31; Ruuka 23:13-25; Waani 18:38-19:16)

⁶ Piiratoa senepi pu'ka pahkokoio paamuachio, aaata na'sonatiame toayame eneri-ai-pua aaata peeresoo, aatanakamera peereso ma'chi toinuraniame ti'tijoeo.

⁷ Waika taawechemio wa'a iinueniame eneri-ai-pua piiripi peereso Warawasi tewaniame, wahjachi ahjama pirenatuka ti'tijoe ko'yame, puuua muuwaeka nasiwaniachi nasiwakame, ahpo yeetowa nasiwaniame ahjama.

⁸ Waikao muuwarie, Piirato senepi paamuparichi ijintoakamera yoranurarepua, aaata piiripi peereso ma'chipaka toiwame.

⁹ Waikao Piiratoa chaanerepua muuwarie:

—¿Aatanakamera nahki eemea toipuaichio, i'ka i'isaeri Yawichiwara?

¹⁰ Wa'a cheere Piiratoa, nane'rejeretoapa pu'ka ne'neserosi pa'pamiratuameo, ahpo paamiratuwa wa'inaka wenejiropua Eesusio.

¹¹ Nape ne'neserosi te'ta pa'pamiratuamea yooma muuwari noonotekao, weeru chaachapaterepua, Warawasikamera itamichio puhjepuawichio.

¹² Waikao Piiratoa eenechi iinatukerepua cheekao:

—¿Nape ihtana no'o yorajerani eemea waikao, i'ka i'isaeri Yawichiwara?

¹³ Waikao muuwaeme wenejiameraa, chaachaparepua siinakokao:

—¿Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa!

¹⁴ Piiratoa chaanerepua waikao:

—¿Ihtana na'ara iintokamesapua naaju, ahkasi meripuawichioo?

Nape muuwarie simiterepua chaachapakao:

—¿Kurusichi me'yáaa, kurusichi me'yáaa!

¹⁵ Waikao Piiratoa kaawe itipiniapa pu'ka muuwari ahjamao, Warawasikamera puhjerepua waikao. Waikao Piiratoa wepinurarepua Eesusio muuwari tetewachi, wa'a ikisao Eesusio, ahpo soontarowao, kurusichi merimia i'tonurerepua.

¹⁶ Waikaopu soontarōa, ke'chu kurusichi merimia i'tomiaio, yawichikarichi ta'perachi i'tosaapua Eesusio, wa'a napawinurarepua yomatiamē soontarōa.

¹⁷ Wa'aopua Eesusio, sehtamurame mopowakira chuhchéretupua, wa'a ikisapapua moochio, wehcha mosokira netetiame yahcheretupua.

¹⁸ Wa'a yorasaapa na'arekao, chaachaparepua siinakoka:

—jNee, ne'neopu isaeri Yawichio!

¹⁹ Wa'a chaachapakao, moochi weparepua kuhsie, akachupekao. Wa'a nokisaapa, chopokorieka aajapekao, na'arerepua ahpo yawichi teewaka.

²⁰ Neipapa wa'a nokisapa na'arekao, puhjerepua wisasori sehtamurameo, waikao wa'a ikisaopua, wa'api pu'ka wisasorira chuhcherepua eenechi. Wa'asi wa'a nokisapao, ma'chiparepua waikao, kurusichi merimia i'tomiaopa.

Eesusi kurusichi meriwa

(Maateo 27:32-44; Ruuka 23:26-43; Waani 19:17-27)

²¹ Piiripi tijoe Siirene eenamea, Siimoni tewaniame eneriaipua. Ihji Siimoni tatanaraa, Arejantoro eneriaipua piiripia, piirea Ruujo tewaniame. Ihji Siimonia, wasachi tekipanai eenaka wa'ami u'matoio, utewa yoraretupua, Eesusi kurusi mahtotoa, ku'ika mahtotomichio.

²² Eesusia Ókota tewaniachi i'toretupua, Wahjipakame Mo'ojoa, cheeka chaniwame rieko naewaniachio.

²³ Wa'ao Eesusio, wiino ooweretupua miira na'petiame, nape Eesusia ki nakirepua pu'kao.

²⁴ Waikaopua Eesusio mukimichioo, kurusichi chucharetupua. Wa'a noonowisaa soontaroa Eesusi wisasoriwao, ahpo newitopua te'erepua Eesusi wisasoriwichioo, nane'renariapapua aataakamera newitoka machenamerikopua Eesusi wisasorieo.

²⁵ Pu'ka kurusichi chuchanioio, watani keenako enerepua.

²⁶ Wa'a kurusichioopua, itapiti iyoteri chuhcheretupua, eee chiiame: "T'isaeri Yawichira ihjia."

²⁷ Wa'a Eesusi meriwachio, ooka ichikoame ko'iretupua tiameo kurusichi chuhchakao, piiripi ahjamina, piirea owemina.

²⁸ Ookapi ehkoriaimi Riosi iyotaperichio, i'ka eee tiamee ikipuame nayewakao, eee chiiamepua: "Ki ka'karuma ti'tijoechi tetewipamepua."

²⁹ Wa'ami u'matopamea mo'rewakao, Eesusi na'arekao, chaachaparepua:

—Ehso muuua, tiopa ru'minamo tuukamekai, paika taawechi weramo tuukamekai eenechio,

³⁰ ¿achini iikai ki aamo Riosi utewarie tekika aamo newipanimuma wa'a kurusichio?

³¹ Ne'neseriosi pa'pamiratuameai, wa'a ikisa iyoteri ti'tijoeai, wa'ami u'matopaiio, na'arerepua tiame chaachapaka:

—Kaaawe newipaterepua wahjao, nape ahpo wa'apio ka'chi iika ahpo newipateme e'ramepua.

³² jRiosie Weratiame enesaa, apoe wa'api ahpo tekupumetepua kurusichio, wa'a iintosoopua pu'kao, pichiwa i'isaeri Yawichirako, erakopuawichioopua pu'kao!

Wahjachi ookaa kurusichi chuchukuameaa tiame, na'ara chaachaparepua Eesusio.

Eesusia mukuna

(Maateo 27:45-56; Ruuka 23:44-49; Waani 19:28-30)

³³ Oowetawe enetoiopa, yomatiam e weechi tukapasiparepua, ahkasi paikachi keenakoosi.

³⁴ Wa'a keenako teetoio Eesusia, weeru sisinakao chaacharepua:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —puuua cheeka cheerepua: No'o Riosiwa, no'o Riosiwa, ¿achini iikai piineri no'o toanimua?

³⁵ Wahjachi wa'a mochikamea, wa'a chiiame inamukapaopua Eesusio, ahpo chaachaparepua:

—Keepukao, ehkoriaimi Eeria paaechanipu, ehkoriaimi Riosi nayewatura.

³⁶ Waikao piiripi puuu inamukamea, ikanati u'masika ikanati a'potiame uusaopua, wiino cho'koamechi saampatesaopua, kuhsichi chuchasa Eesusi ooweparepua wa'apote, pi'pimichio. Wa'a iintosaopua cheerepua ti'tijoeiro:

—Puuetariaopua pehjio, enamakoipu Eeriaa tekupumia.

³⁷ Nape Eesusia weeru sisinakao, mukurepua wa'asi.

³⁸ Pu'ka wa'apichioi, puuu wisasori te'ta i'isaeri tiopara iyoriwachi to'piamea, cha'rika si'parepua te'pasi o'inia teeresi.

³⁹ Waikaopu rooma kapitaa, Eesusi tawemina weripakao, cheerepua:

—Pichiwa Riosichi eename eneriai ihji tijoea.

⁴⁰ Wahjachi ooweruai wa'achi ajariaipua mehka ajaka ne'neka. Puuu piiripia, Maaria Maarena tewaniame eneriaipua, piire Maariaa, Saantiao epeche nu'utira poonira

yeyera enerepua, puuuu wa'api Maariaa, Oose yeyera enerepua tiame, Sarome yeyera tiame.

⁴¹ Ihji oowerua, Arirea o'inia Eesusi ahjama e'enariame enerepua, Arirea kahtioi Eesusio, tisia ku'ikame. Wa'a nokarepua tiame wahjachi weeka ooweruai, Eesusi na'naritoka e'enakame Eerusarenisio.

Eesusi mukiso katewetiame

(Maateo 27:57-61; Ruuka 23:50-56; Waani 19:38-42)

⁴² Semejenato pahkowichio kateweniachikoo, tukapasipachioepua wa'asio, pu'ka meereopua resipuniame taawechikoopua wa'asio,

⁴³ Oose Arimatéa ohjoemea, naanaso eratoka Piiratochi eenakao, Eesusi weerewara itanerepua. Puuu Oosea Te'ta Weruma Pirenatuwa tewaniamechi piiripia, weruma yooreniamechitia tetewiniame eneriaipua. Puuuu tiameo, Riosi ye'kari puuyetoka yasitoame eneriai puuuu.

⁴⁴ Nape Piiratoa Oosee itanetiapa Eesusi weerewarao, tahpitika eraparepua Eesusio, ikanati mukuriopa. Pukaepa paarepua ahpo kapitaio, Eesusi pichiwa mukuria iinatukenariapa.

⁴⁵ Waikao Piiratoa, pichiwa mukurio tuuyetiapa kapitaieo, reesiserepua Ooseo, Eesusi weerewara tekipusa i'tomichioo.

⁴⁶ Waikao ihji Oosea wisasori tohsaname tarisapaopua, simirepua Eesusi weerewara tekipumia. Wa'a asisa tekipusa Eesusi weerewara ahpo ku'iwa ahjamao, pu'ka ahpo i'toria wisasori tohsanamechi ikapisaapua, wahjipame toaniachi i'tokaopua, yooremina teekarepua. Wa'a tekisaopua muirachio, weruma tehte rahpename chihuramee to'perepua.

⁴⁷ Maaria Maarenaa, Maaria Oose yeyeraa tiame, tetewakamepua pu'kao, Eesusi weerewara tekitiachio.

16

Eesusi oijenawa wahjiparichi o'inia

(Maateo 28:1-10; Ruuka 24:1-12; Waani 20:1-10)

¹ U'matosoopu resipuniachi taawechio, Maaria Maarenaa, piirechi Maariaa Saantiao yeyeraa, Sarome tewaniamea oowitiame tiame, peeniajuwa tararepua Eesusi weerewarachi chuhchemia.

² Waikaopua pu'ka oowisari pahcha taawechio, Eesusi mukutekitiachi siimparepua pu'ka peeniajuwari chuhchemia.

³ Piari taaa machenoi wa'a siimpakao ahpo chaachapasiriaipua:

—Aatana taamo wahjoneta Eesusi tekitiachi muirachio?

⁴ Nape ihji oowerua, ajasisaapa wa'a Eesusi mukukatewetiachio, tehte wa'a to'piameo, ikichatiame tewarepua.

⁵ I'kao, wa'a muisoopua mukukatewechi yooremina ne'nemio, wa'a yasarepua aata Eesusi tekitiachi ahjamina, tepekuma tohsaname wakiraeme.

⁶ Puuu oowerua tisia majariaipua pu'ka tetewakao, nape puuu wa'a kahtiaamea Eesusi tekitiachi ahjaminao, chaanerepua ooweruo:

—Ka'te majakoo, eemea Eesusi Nasare ohjoeme i'yamepua kurusichi meritiamé, nape puuuu ki'tiamepua i'wao, oijenakame puuuupa wa'asi.

⁷ Wa'a cheesaapa Riosi ku'iwaria, chaanerepua tiameo:

—Yaapiti nonoraka Eesusi ajawaria tuuyemitiapua, Peerokamera pahcha, pu'kao chaanepuapua: Eesusia Arirea ihsimeriko tuuyo, ke'chu ahpo ajawaria wa'a e'enoipua, ke'chu meriwaio ahpo ajawaria chaaneriachitia.

⁸ Waikao oowerua, u'mapaka puuyarepua mukukatewerachio, ahpo sasaweka tisia majakame. Pukaepa aawata tuuyerepua poeochi u'mapsasiao.

Eesusia Maaria Maarena machejena

(Waani 20:11-18)

⁹ Piiripi puuu u'masikamea Maaria Maarena enerepua, pu'kao Eesusio oowisani nanaarari puuyaneria weerewachio.

¹⁰ Puuu Maariaa piirechi ooka ooweru ahjamao, riisaka e'enarepua Eesusi ajawaria mochikachi, Riosi ku'iwaria ahpo chaaneria tuuyemia. Wa'a ajasisaapua, tisia yuuwesiame tewarepua Eesusi ajawariao, naarakoka mochikame. Waikaopua oowerua, chaachaparepua Eesusi ajawariao, eenechi oijenariame Eesusia, wa'a cheeka tuuyetiame teemea Riosi ku'iwario, Eesusi tekitiachi yasariameo.

¹¹ Nape ihji Eesusi ajawariaa, wa'a chaanetiapiopua oowerueo, kiisi pichiwako chaachapame tuurepua.

*Eesusia ahpo ajawaria machejenena pooechi**(Ruuka 24:13-35)*

¹² Neipatakiro Eesusia, ooka ahpo na'naritoamera machejenerepua pooechi nokisin-
ioio, nape sewina tiame weritopa, ki machiriapua Eesusio.

¹³ Nape waikachuriami machisaapua Eesusikoo, ikanati siimparepua Eesusi oosa
mariki aampa piiripi ajawaria mochikachi, tuuyemia pu'kao. Nape puuu Eesusi
ajawariaa, kiisi pichikerepua pichiwa tetewiko tuuyetiaipua.

*Eesusi ahpo ajawaria uhjurani nayewatumichio**(Maateo 28:16-20; Ruuka 24:36-49; Waani 20:19-23)*

¹⁴ Pu'kachi meeriamio Eesusia, senawato yooma pu'ka ahpo oosa mariki aampa piiripi
ajawaria mochikachi machejenerepua, aaata ohjoewachi meesamina mochikoi. Eesusia
wa'a machejenekao, te'yarepua ahpo ajawariaopua chaaneka:

—¿Achini iikai ki pichikeka eemea, no'o oijenario tuuyetiaio? Tisia peewame eemea
iikachio, kiisi pichikekapa eemea aamo tuuyetiameeo, aaata amochisi e'enakameeo.

¹⁵ Neipa wa'a chaanesapaopua Eesusia, ahjama ko'karepua. Ko'kosepasaopua, ke'chu
macheinaopua wa'a ta'pechio, i'kao achini nokisimia kaawe tuuyerepua. Pu'kao eee
chaanerepua:

—Eemea ehpe o'iniaio, yomachiami mochiwachiami siimpamitiapua, yooma ihta
no'o iintoria nayewatumia, ihtana iintoriopua no'oo, yooma noochi paparakameo
newipatepuawichioopua.

¹⁶ Kiisi pichikekamea i'ka tuuyewario, kokosapuame puuuu, Riosi nekarewaeo. Nape
pichikekamea i'ka noochi simiyame aamo nayewatiao, ahpo ki ka'karuma nokaya toaka,
ahpo paatokameapua tiameo, no'oe newipatepuamepua Riosi nekarewachio.

¹⁷ Neeea aamo nayewatusiachio, aamo ahjama inisimeripua neeea no'o utewarie
aamo ku'isikao. Pu'ka noochi paparasiamopua, ma'chiamie tetewitesimania no'o
utewario, aamo aaata noochi simiyame tuuyesiwachio. Puuu noochi paparakamea, i'ka
naaniatiwari aamo nokisiamie tetewimeripua: Ahkai aamo asikoachiamio, no'o teewae
puuyachame ti'tijoechi muikame na'arari; ahkai aamo ajasisiachioopua, pu'ka seesenu
nayewachi nayewame aamo inamumeripua.

¹⁸ Puuu noochi paparasiamie, amochi tetewimeripua tiameo, sekae chapikoi sayaweo,
ki'kioioopua, ka'chi aamo ikiyame; itapiti yerowaeme aamo iijikioopua, ki mukuyame;
aaata kokoriamechi aamo seekarepasoopua, sautiame aamo tetewimeripua pu'kao.

*Eesusia tewekachi apechunania**(Ruuka 24:50-53)*

¹⁹ I'ka nayewesaapua, neipatakiri taawechioopua, apoe Paamira Eesusia, tewekachi
ahpo Noonoe apechunaretupua, wa'asi. Wa'a akipasaapa puuuu, ahpo Noonomina
yasiparepua yawichitumiao.

²⁰ Wa'a ikisooopua Eesusio, Eesusi ajawariaa, ahkai yomachi mochiwachiami pu-
uyarepua, Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatumiaopua, Eesusi iintorio tatakoria
cheriwepuawichioopua tuuyesikaopua. Waikao nayewatuka nokisinioio, ahkai Eesu-
sichi simiyame nayewesinioioopua ti'tijoechi, Riosia pu'ka ahjama inisirepua ku'isikao,
ma'chiamie tetewitesikaopua ahpo utewario, ahpo ajawariachi tisia peenia ihsiwa ki
maenari inisikaopua, ahpo, cheeriachitia. I'wasi kajuna ihji iyoteri chiiia.

Riosi Kaaweruma Tuuyewari

Ruuka Iyoteria

Ruuka teepote

¹ Kúíraa, weruma teerewaeme Tiiojiroo. I'wa aamo nayewemane i'ka iyoterichio, muuwaeme ti'tijoe Riosi iintoria iyoteka mochitoriaopua, muuwaeme itapiti Riosi iintoriaopua i'ka weechio, taamoo nane'reka mochitoapa pu'kao, yooma ti'tjoeri tetewachi ikitiame.

² Ihji ti'tijoe pukeri o'inia iyotekamea, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame, taamowichio toowerepua yooma Eesusi iintoria iyotetiame, pukeri o'iniachisi Riosie Weratiamee ahpo tetewiteretia, yooma pukeri o'iniachisi ahpo nayeweretiaopua tiame pukae.

³ Wa'a tiachipao neeeai, tehpe simitekapa i'yaeka i'ka ikitiameo, aamoo Tiiojiroo, weruma tiamekopa aamoo, aamo iyotepamio orapakania waikao, nape ma'chiame chiamepua i'kao,

⁴ aamoo, nane'remichioopua i'ka Riosie Weratiamechio, yooma itapiti ikitiameopua, te'ta pichiwa wa'a tiame ikitiamekoopua, aamo masiteriachitia.

Riosi ku'iwariaa Waani Paatori naawamio tuunapua

⁵ Uurea weechi te'ta yawichikoipua Eeroreo, wa'a yasariaipu piiripi tijoe neeserosi, isaeri tiopachi neesetoame. Ihji tijoea Sakaria tewaniame eneriaipua, Aawiasi tewaniamechi pirenaturichi neeserosi eneriaipua. Ihji Sakaria uupiraa, Eerisawe tewaniame eneriaipua, Aaronichi o'inia ti'tjoeturichi eename.

⁶ Ihji Sakariaa uupimao, na'pahka kaawe teteiwame enerepua Riosieo, kaaweruma teetoka mochitoamekapa, te'ta Riosi chiiachitia, Riosi yoorewao, ki se'wika mochitoapa.

⁷ Puuua, ki tatanaeme eneriaipua, pu'ka oowitiameopua ki tanayamekopa; oowitiamea, ya'watiame enerepua wa'asi, tijoeai oochetiame wa'asi.

⁸ Piire taaweo, Sakaria ahpo pirenaturi ne'neseriosichio, aaata pakimioiopua ti'tjoeriwichio iintomiaopua, iyoriwachio,

⁹ Sakariachi wichirepua pakimiao, te'ta iyoriwachi cho'i moorimiaopua Riosiwichioo.

¹⁰ Sakariao, yooremina ihsioio pu'ka cho'i moorekao, wa'api ma'chi itipikamea, Riosichi nayewarepua paparaka.

¹¹ Wa'a yooremina ihsioiopua Sakariao, senawato wa'a weeriame tetewarepua Riosi ku'iwari, moorera chokichi weeriame ahjamina.

¹² Sakariaa, wa'a weeriame tewakapa moorera ahjaminao, tajinachurepua, tisia majakapa pu'ka tijoeo.

¹³ Nape Riosi ku'iwaria chaanerepua pu'kao:

—Ka'te mahja muuua. Neeea, Apoe Te'pa Kahtiaamee uhjuratiamea aamo tuyemichioopua, aamo Riosichi itariaopua inamutiamekopapua wa'asi. Aamo uupia, taanaremerikatapua piiripi temari, pu'ka temari aamo uupi taanaremerio, Waani tewamiatamua, wa'a aamo no'o chaanenurekapu Riosia.

¹⁴ Pu'ka kuita naawasoo tisiwa peenia erakomeri eemea, ahkasi wahjachiai wa'achitia erakomeripua.

¹⁵ Ihji kuita naawameria, ki oowera tijoe enemeripua Riosiwichioo. Kiisi iijjame enemeripua ihta utewaeme teekuchameoi. Ihji Waani tewapuamea, Riosi Riosiwari yahchame enemeripua, ke'chu naawaio, pukaepa itapiti yoorame enemeripua Riosiwichioo.

¹⁶ Puuua, muuwaeme isaeri ti'tjoerio, ahpo Paamira Riosichi e'enapumeripua, pukachi paparaka mochtomichioopua pu'kao.

¹⁷ Ihji Waania yooma ti'tjoerio, ehkoriame Eeriachitia Riosi utewarie nayewemeripua, Riosi Riosiwari, ke'chu eenoioopua pu'ka Paamirao, ti'tjoeri masitemiaopua. Ihji Waania, ti'tjoeri weeweruma tiarieme erakoniameo, nu'nunti tiarieme erapaniamewichio nayewemeripua pu'kao, wa'a erapakaopua, yooreka tetewimichioopua pu'ka Paamira enameriopua masitemia.

¹⁸ Sakariaa chaanerepua Riosi ku'iwario:

—¿Taanaetare teemea, no'o uupio ya'watuamekoi, neeeai oochetiamepua wa'asi?

¹⁹ Waikao, Riosi ku'iwaria chaanerepua:

—Apoe Kaurieri neeeai, Riosi kahtiachi o'inia eename. Amochi uhjuratiame neeeai, i'ka peeniatiame tuuyepua, chaanemichio aamoo.

²⁰ Nape ehpeo, ki ikanati pichikekapamua Riosi chiiiao, ni'o itipimamua, ahkasi yooma ikiyachisi i'ka Riosi aamo chaaneriaio.

²¹ I'ka wa'a tiame ikiyoipua Sakariao Riosieo, ma'chi itipikame ti'tjoeria, yaapi erakoka puuyerepua: "¿Aatia ki machenaniare Sakariaa?", chaachapaka.

²² Sakariao ahkasi machenasoopa iyoriwachio, nane'rerepua itapiti ikiriopua wa'a iyoriwachio, ki ijyenoopua naewakao, sekaeche nayeopa pu'kao, itapiti tepoena eename tetewiriameko maaerepua.

²³ Wa'a teekaopua, ahpo neeserosi tehkiwa yorasao, no'rarepua ahpo ta'pechi.

²⁴ Neipa i'kao, Sakaria uupira Eerisawe tewaniamea, petetereparepua waikao. Peteterepasaapa, ki ahka oirepua mariki meeche. Ahpo iikachio e'rarepua:

²⁵ "T'ka no'o yoorare Te'pa Kahtiamema No'noa, ki suuwe eramichioopua no'oo, ki tatanatapao, apoe cheeria ihjia, noochi ikimia."

Riosi ku'iwaria Eesusi naawamio tuunapua

²⁶ Puhsani mechachioopua Riosia, eenechi uhjuraepua Kaurierio, nape ehpeo, Arirea weechi, Nasare tewaniame mochiwachi.

²⁷ Wa'a naewanurerepua oowitiame ahjama, Maaria tewaniame enerepua. Puuua ki neewiame eneriaipua pehjo, Oose ahjama neewimeri, ehkoriami Raawitaru tetejimarichi, naawakame.

²⁸ Wa'a asisaapa Riosi ku'iwari Kaurieria, pu'ka oowitiameo, chaaneka teepoterepua:

—¡Kúira Maaria, Riosie kaawe yoratiameráa! ¡Aamo ahjama tiame Riosia!

²⁹ Riosi ku'iwari wa'a tiame inamukapa Maariaa, tahpitika eraparepua, ki pahtekapa wa'a tiame teepotario.

³⁰ Nape Riosi ku'iwaria chaanerepua:

—Ka'te a'chi e'ra Maariaa, kaaweruma iintomeri Riosia aamowichioo.

³¹ Ki maame tiaioopua, peteterepameri muuuu. Pu'ka temari naawasooopua, Eesúsi tewamerimua.

³² Puuua ki nu'uti enemeripua, ahkasioi puuua Te'ta Werumara Riosio, Taanara tewapuamepua, apoe Paamira Riosia, ki nu'uti ye'kari kiameripua pu'kao, ehkoriami Raawitaru teereriachitia ye'kari.

³³ Yawichi enemeripua tiameo, yooma ahkasi Aakowo tetejimarisiwachisi ye'karisiwachi, ahkasi ki seenampachisi ki wahjiam; ihji kuita yawichituniamea, ki seenampasi enemeripua, ki wahjiamesi.

³⁴ Maariaa iinatukerepua waikao:

—¿Nape ihtana ikika wa'a teereta neeea, ki kuunaemekai, ki neewikameai neeea?

³⁵ Nape Riosi ku'iwaria nehjiarepua:

—Riosi Riosiwaria, amochi enameripua, Te'pa Kahtiameraai tewekachi, amochi yasipameripua. Pukaepa naawasaapa temaria, Riosika tiame iinuemeripua, kihtaoi a'chi tiame, Riosi Taanara tewapuamepua tiameo.

³⁶ Aamo tejima Eerisaweai, kiisi maaepori tiaiao, taanaemeripua tiameo, piiripi temari. Puuua, ki tatanatameko tuuniamesai, puhsani meeche i'tonapapua peteterekao.

³⁷ Wa'a ikikame puuua, ki'tiopa Riosiwichioo, ki kajume tiameo.

³⁸ Waikao Maariaa, chaanerepua:

—Kaawepua. Riosi nuurewarachi kahtiam neeea. Wa'a erasaa Riosia, wa'a ikitemapua noochio, pu'ka aamo chiiiao.

Ikaechepa Riosi ku'iwaria, no'arepua waikao.

Maaria Eerisawe ne'nemia eenaria

³⁹ Pu'ka taawechemio Maaria, yaapi Uurea weechiami akiparepua, piiripi mochiwachi roomosachiami.

⁴⁰ Wa'amí simikaopua, Sakaria ta'perachi eenarepua, wa'a asiyaio ta'pechio, teepotarepua Eerisawe.

⁴¹ Eerisawe, wahka teepotame inamukapaopua Maariao, Eerisawe simaroraapua topachio, noonorepua. Pu'ka wa'apichi Riosi Riosiwariai, Eerisawechi eenarepua.

⁴² Wa'a iikapa puuua, ki nu'unti kaawe erapakao, chaacharepua:

—Yomachi ooweruchio, muukamerapua uutiamapua Riosieo, amochi naawakameo, ki nu'uti uupuamepua Riosieo.

⁴³ Tisia kaawe iintoremua eenakao, tisia kaawe e'rame neeea aamo tetewapao. Cheriwema aamo eenariawichioopua, nape neekamera enameriaipua aamo kahtichio, aamokamera kaawe eratemiao.

⁴⁴ Aamokamera kiameri tiaai neeea kaawe e'rewao, noochi kahtiam simaroo aamo teepotachanioopua, káitisia peenia erapaka noochi noonorioopua.

⁴⁵ Tisia kaawe yoratiame muuuu Riosieo, pichikekapa muuuu aamo chaanenuretiao.

- 46 Wa'a chaanetiapa Maariaa, cheerepua:
Noochio neeea,
ki nu'utiko e'riamenia Paamirao,
47 pukachi kaawe erapasiamie neeea no'o iikachio,
no'o Te'pa Kahtiamечи Paamira,
no'oo newipatiamechi;
48 Riosio no'oo, oowera ki weruma tiamekoipua yorakiame,
noochi ne'nepakamepua,
ahpo iintomeriopua noochi,
ki aaatakoipua no'oo.
Ehpe waanamio yooma ti'tijoetusiamiea,
Riosie noochi kaawe iintotia,
chaachapaka mochitomapua,
49 i'ka Riosi yomachi aampa utewariemeopua,
ki nu'uti iintoriopa noochio.
Tisia kaawerumakotinia pu'kao.
50 Apoe Riosia tesiwe e'riame aaatao,
ahpo kaawe e'reka yooriameopua, ahjachi paparakao;
pu'ka ahpo iyoriameo,
cheriwiamepua pu'kao, ahkasi ihtori tijoetusiwachi.
51 Apoe Riosia ahpo ki nu'unti utewarieopua,
yooma ahpo weruma erakoame noonowinariao,
pihtuchamepua.
52 Ihji Riosia ya'yawichioio, puipamepua ahpo yasirachiopua,
wa'a ikisaopua pu'ka yawichiwa yasirachio,
ki ahpo weruma erakoamerakamera mochiwamepua,
wa'a weruma ahpo erakoame yawichi yasirachiopua,
weruma te'tereparichi apechunakaopua.
53 Cho'chorowa e'raka ahpo iikachi Riosichi enapameopua,
kaawerukamera kiatiamepua Riosieo,
cheriwiamepua pu'kao.
Wahjachiopua,
ki tesiwa erakoka enapameopua apochio,
wa'atia no'rapuamepua pu'kao,
kihta cheriwesa.
54 Apoe Riosia, ku'irepua i'isaeri ti'tijoerio,
ahpo seekaerachitia te'teriamiopua tiameo,
ki natakepaka ahpo tesiwemiaopua.
55 Riosia, pu'ka iintomeri tuuriaipua taamo ehkoriamio,
aaata newipatemi uhjuramio tuukao,
yooma Auranisi o'inia tetejimarisiwichioopua,
ahkasi ki wahjiamesi.
56 Maariaa, paika meechahka yasisaa Eerisawe ta'perachio, eenechi no'arepua ahpo
petechio.

Waani Paatori naawaria

- 57 Neipao Eerisawe, pu'ka kuita naawameri asisooopua, saurepua pu'ka kuitao, temari
enerepua.
58 Waikaopua, Eerisawe tetejimara waapi mochikameraa, e'enarepua waikao, kaawe
e'remiaopua sauriao, tisia kaawe yooratiamekopua pu'kao, apoe Paamiraeopua Riosio.
59 Osanao taawe i'toiopua kohjao, siichitepumia i'toretupua, teewara yahchepuawichioopua,
tiopachi neeserosieopua. Wa'a teewatanioiopua neeserosia, Sakaria tewamo o'rariaipua,
wa'a teewaekopa noonorao,
60 nape yeeyeraa chaanerepua neeserosio:
—Ka'ipua, ihjia Waani tewapuamepua.
61 Wa'a chiiopa Eerisaweo, tetejimaraa chaachaparepua:
—iNape aatia? Ki'te aaataai wa'a tewaniamea, taamo tetejimachio.
62 Waikao, sekae iinatukerepua noonorao, aachin tewapuamekoopua pu'kao.
63 Waikao noonoraa iyositasaoopua iyotepuachio, wa'a iyoterepua teewarao, Waani
tewapuameko tuuka. Wa'a ikisooopua pu'kao, ahpo ne'nepakaopua, "naakona", chaacha-
parepua.

⁶⁴ Pu'ka wa'apichi Sakariaai, iyenarepua waikao naewasika. Wa'a ikisaapua, ki nu'uti cheriwema ki'yarepua Riosio, yooma Riosi iintoriawichioopua.

⁶⁵ Waikao pu'ka wa'a ikitiameopua wa'ao kuitachi simiyameo, waapiami mochikamea, ki nu'uti erakorepua Riosichio, i'ka iintoriaopua. Ahkai mehka ohjoemeoi Uurea weeechi tuuyeretupua i'ka ikitiameo, ahka roomosachiami ohjoemeoi.

⁶⁶ Yooma i'ka nane'rekamea aatia tiiao, ahpo chaachaparepua:

—¿Ihtatia enemerijuue ihji kohja temaria?

Wa'a erakore puuua, Apoe Paamira Riosio, weruma teereme tiopa kuitachioopua.

Sakaria wiikara

⁶⁷ Sakariaa, ki nu'unti erapaka Riosi Riosiwariopua ahpo iikachio, chaacharepua:

⁶⁸ I'isaeri Paamirawa Riosio,
ki nu'uti paparawa chanipuapua pu'kao,
yooma ahpo mochiwachiamioopua ti'tijoeri,
newipatemia eenariopa.

⁶⁹ Apoe Riosia, taamowichio weerakamepua aaata,
taamoo, taamo newipatemi tuuyemichio;
puuu newipatemiaa,
ehkoriaami Raawitaru tetejimarichi eenamepua.

⁷⁰ I'ka newipatemi nayewaka cheerepua ehkoriaamio,
uhjuramio tuukao,
ahpo nayewaturachioopua, ti'tijoe.

⁷¹ Riosia taamo newipatemo tuuriaipua,
taamo seepurawachio,
taamo nekumiamechioopua tiameo.

⁷² I'ka iintowachioopua ahpo cheeriao,
taamo ehkoriaami cheeriaopua,
pichiwa iintokamepua;

kiisi natakepakamepua ahpo katewerio,
⁷³ taamo ehkoriaami Aurani ahjama kateweriao,

⁷⁴ taamo seepurawachio,
na'sonamio tuuriaopua;

wa'a iintosoopua pu'kao tamochio,
kihta seeweka mochitopuawichioopua,
Riosichewichio yorakesikaopua.

⁷⁵ Wa'a teerekao Riosio,
kakupachi nokisimeri teemea,
taamo iikachio kihta a'chi tiame ki kaaweruma inatatokao,
ahkasi ki seena aampasi.

⁷⁶ Muuua, no'o taanaai,
Te'ta Riosi Werumarawichioo, nayewatura enemerimua;

pahcha teetomerira pu'kao,
katewesika poeopua, ti'tijoeri iikachi,
apoe enasoopua te'ta Paamira tewekachi o'inia enamerioopua,
kaawe e'raka uupuachioopua.

⁷⁷ I'ka Paamirao naewameripua,
tatakori cheriwemio tuuka,
ti'tijoerio newipatemio tuuka,
⁷⁸ ahpo nakiyae tesiwe e'riaopua.

Pu'ka Apoe Paamira enasoopua,
weemera ma'chirepakameka teeremapua,
weemera taajenakamechitia apochio,
⁷⁹ pu'ka te'ta tukapachi mochitoameopua,
taajenamichioopua iikachio,
apochi paparaka enapameopua,
cheriweka,
Riosichio ta'iria mochiwa teerepaka.

⁸⁰ Puuu Waania simiterepua weripakao, epeche teetoka Riosichio, epeche teetokaopua paparaka. Ihjia, ke'chu o'iniaopua, isaeri ti'tijoerichio nayewatukao, poanachi ohjoere puuuapu ki tijoeekachioopua pehjo.

2

*Eesusi naawaria
(Maateo 1:18-25)*

¹ Pu'ka taawechiamio, Aauhto tewaniame eneriaipua te'ta yawichi. Puuu iin-tokamepua yooma ti'tijoeri kehkiwa nane'repua teewara iyopunurakaopua, yomatiamé ahpo ye'karichioepua.

² Ihji ti'tijoeri kehkiwa ihtetawa pukeri o'iniachio, Siirenio Siiria weeechi yawichikoi enerepua.

³ Pukaepa ti'tjoeria, yooma ahpo naawariachi e'enapuretupua, ahpo iyopumichioepua teewarao.

⁴ Oosea waikao machenarepua Nasare Airea weeechio; wa'a o'inia Uurea weeechite moonenarepua Weereni muuwarichi, Raawitaru tetejimarichi naawakamekapa.

⁵ Wa'a ahpo iyopure Oosea, Maaria ahpo uupi enemeri ahjamao, amori sauyamepa wa'asi.

⁶ Wa'ao Weereni nokioio, asire Maariaa ahpo saumiachio.

⁷ Wa'a saure Maariaa pahcha simiyame temariopua. Pu'ka naawasoopua, wisasorichi ikapisaapua, wakasi koi'rachi teekarepua. Ki karichi naawakame puuu, ki tewitiopa ahka che'repauachio.

Riosi ku'iwari chaachaparia; po'wa tepuyame tiame

⁸ Waika tukaooi, wa'ami ahka che'repariaipua waapio, po'wa tepuyameaipua tiame.

⁹ Senawato wa'a weeriane tetewarepua eekachi, aaata tewekachi eename, Riosi ku'iwari. Waikao i'ka norikame che'repameo, ki nu'uti uutapatere Riosia, ahpo tisia peeniatiamé tisiwariopua. Pu'ka tetewakaopua, tisia majarepua.

¹⁰ Nape wa'a tiipao Riosi ku'iwaria, chaanerepua:

—Ka'te majako eemea. Kaaweruma aamo tuuyemia eenakamenia, yomatiamé wehjoarichio ti'tjooe ooweruopua tiameo, tisiwa peenia erakopuame.

¹¹ Ehpe tukao Weereni mochiwarichio, wa'ao aamo newipatameri naawakamepua, apoe Paamira Riosie Weerapuamea, wa'a Weerenio, Raawitaru mochiwarichi tewaniamepua tiame.

¹² Eee tiame teima eemeapu pu'kao, wisasorichi ikapitiame enemapua, itapitichi kaanoachitia wakasi ko'irachi tekitiame.

¹³ Pu'ka wa'apichi wa'a eekachio, Riosi ku'iwari weeriachioepua, ki ookapi ajaparepua ahjama wahjachi Riosi ku'iwari. Puuu Riosi ka'karuma naewakao, chaachaparepua:

¹⁴ Ki nu'uti peenia tiame naewarii,

ki waapisi te'pa kahtiameoopuaaa,

weeechi mochikame ti'tjoe ooweru tiameoo,

tisia ta'iria mochiwari pu'kawichiooo,

Riosi te'ta te'pa kahtiamee tesiwewaeoooo.

¹⁵ Pu'ka tewekachi e'enameo nonorasoopua, po'wa tepuyamea chaachaparepua:

—Siimpataria wa'a Weereni, wa'a ikitiameo Riosi taamo tuuyeria ne'nemia.

¹⁶ Wa'a chaachapasaapa, yaapi teetoka siimparepua wa'ao. Wa'a ajasisaapa puuu, kahtiame tetewarepua Maariao, Ooseopua tiame. Kohjao, itapitichi kaanoachitia po'yame tetewarepua, wakasi koi'rachi.

¹⁷ Waikao, wa'a po'yame tetewisaapua pukeri naawakame kohjao, yooma tuurepua Maariao, pu'ka tepoena e'nakame Riosi ku'iwari ahpo chaaneriaopua, pu'ka kohjachi simiyameo.

¹⁸ Waikao yooma wa'a inamukamea, tahpitika erapakaopua chaachaparepua: “iAa, naakónaa! jItapitii ikipuamejuarepua naaju?”

¹⁹ Nape Maariaa yooma i'kao, senepi apochi inataka yasitorepua, i'ka ikipuameopua.

²⁰ Puuu po'wa tepuyamea, poanachi nokisire puuuapu chaachapasika, kaawe naewasika Riosio, pu'ka itapitio ahpo, chaaneretia, tetewaria tiame.

Eesusio kohjaai pehji, i'isaeri tioparachi tetewitewa

²¹ Osanao taawe i'toiopua kohjao, siichitepumia i'toretupua teewatemia. Ihji kohja temaria, Eesusi teewaretupua, Riosi ku'iwario wa'a cheeriopua Maariao, ke'chu peteterepoupa pehjo.

²² Maaria ahsepatesoopua ahpo sauria piipatepuuchi taaweo, Eerusareni siimparepua Eesusi temari i'tokaopua tiame, Riosichi tetewipumiapua, Moisetaru nuurari chiachitia.

²³ Wa'a noonoirepua, i'ka Riosi Iyoterichio eee chiiamekopa: “Yooma pahcha naawakame tehtemaria, Riosiwichio teewepuamepua.”

²⁴ Yayawaraa Eesusio, ahpo tatakoriawichioopua, Moise yoranura yoorarepua, puuaa chiia: “Ooka chonoporo oowemitia, ooka piichonioi.”

²⁵ Waika taawechemioi, Eerusareni yasariaipua piiripi tijoe, Siimeoni tewaniame. Ihji tijoea, tísia kaaweruma eneriaipua, tísia paparama Riosichioopua tiameo, Riosichio, isaeri ti'tjoeri newipatewa tísia puuyetoka yasitoame. Ihji Siimeoni Riosi Riosiwarioe, erateiame eneriaipua,

²⁶ ki mukimerikopua pehjo, ki tetewaapua pehjo, Riosie Weratiameopua, tísia puuyeniameopua, yoomahka.

²⁷ Ihji Siimeonia, Riosi eratewachi eenariaipua wa'ao, isaeri tiopachio. Wa'achi e'enariopua Eesusi yayawarao, Moise nuurari yoramiao, Siimeonia tetewarepua kuitao.

²⁸ Wa'a ikisaopua, koomirepua kuitao, pu'ka koomikao, cheriwema ki'yakaopua Riosio, cheerepua:

²⁹ Paamira, ehpeo muuaa aamo cheeriao,

iintokame muuupa,

Pu'ka aamo iintomia tetewikapao,

ta'iria mukimerinia,

³⁰ aamo uhjuraria newipatemerio,

tetewakapa.

³¹ Ihjia aamo iintoriaapua,

aamo tetewachi iintotiamepua,

yooma mochiwari tetewachi.

³² Ihji aamo weeechi enateriaa,

yomachi weeechi mochikamewichio, tahjewaripua,

yoomahka aamo inatariao, yoomahka pahtepuawichio,

yooma isaeri ti'tjoeriopua,

pu'kao te'ta kaawe tetewipuawichioopua.

³³ Waikaopu kuita yeeyeraa noonoraapua tiame, tahpitika erapakaopua: “Naakónaa”, eraparepua.

³⁴ Waikao Siimeónia, kaawerumari Riosie e'resaapua yayawarao, chaanerepua Maariao:

—Ihji aamo kohja temaria, ki ookapi ti'tjoe ooweru tiamee, ki nakika tetewipuamepua. Puuu i'ka kohja weripaso wa'a teeka tetewikamea, ahpo Noono tewekachi kahtiamечи simiyame nayewatuka oiioio, kiisi kaawe te'teremeripua i'ka Noonora tewekachi kahtiamecho. Wa'a teeremiaipua, wahjachi ki ookapi ti'tjoea ooweruapua tiame, ka'karuma enepaka Riosichio, tísia kaawe te'terepakaopua Riosichio, tísia kaawe erakoka ahjachi paparamapua.

³⁵ Ihjia nayewatuka oiioi nane'repuamepua, ihtana erakoameko ti'tjoerio pukachio, kaawe erakowao ki kaawe erakowaoi. I'ka ti'tjoerieo kiisi kaawe e'reniamekopao, tísia yuuwesimeri muuaa aamo iikachio, ahkasioi nasimachetae aamo iikachi otopuniamechitia.

³⁶ Wa'api tiopachio, wa'a yasariaipua piiripi ooitiamе, Aana tewaniame. Ihji oowitiamea, Riosi naewatura eneriaipua tiame, Aanueri maarara eneriaipua, Aasere tetejimari tetejimaeme. Yáá'watiame eneriaipua wa'asio. Pukeri weripai neewisaapua, oowisani paamupariche ohjoeriaipua kuunaekao,

³⁷ naao weerewa aampa oowisani paaumpari i'toriaipua. Waika o'inia tiopachi ohjoeme eneriaipua wa'ao, senepi wa'a ihsiamе eneriaipua i'isaeri tioparachio, Riosichi naewaka ti'tjoeriwichio. Ki ku'itapisi weesa wa'a iijisia Riosi naewakao, chorowao ki teewiame eneriaipua.

³⁸ Siimeóni kajukoioopua nayewakao, wa'achi eenare Aanaai wa'ao, pu'ka tetewakaoopua kuitao, cheriwema ki'yarepua Riosio, yooma inamuachioopua wa'ao. Waikao i'ka kuitachi simiyame nayewerepua yooma wa'a ahpo tetewaka wa'a tiopachi ajakameopua, pu'ka kuita koomika weeriáio. Waikao pu'ka nayewaria inamukamea, pu'ka kuita maaerepua ahpo newipatemerio, rooma soontarowarachi nasiwaka Eerusareni u'yekao, rooma yawichiwatere mochiteniameo, wa'a tiame puuyeka mochitoamekapa puuaa.

Nasare e'enawa eenechi

³⁹ Oosea Maariaa tiame yooma yorasaapua Riosi nuurari chiiapua, Nasare nonowarepua pe'ku, ahpo mochiwachi Arirea weeechi.

⁴⁰ Wa'ao nu'uti temaria, epeche epeche weruma weripatorepua, epeche epeche peenewarieme enepatoka, epeche utewasipaka Riosieopua, ahpo neesetowachio.

Eesusi nu'utikai tiopachi ihsiriame

⁴¹ Eesusi yayawaraa senepi paaumparichio, Eerusareni siisimpame eneriaipua pahkochio, Semejenato pahko tewaniamechi.

⁴² Eesusio, oosa mariki aampa ooka paamuoiopua, eenechi siimparepua Eerusareni, senepi paaumparichi, siisimpaniachitia.

⁴³ Nape yooma kajusooa pahkoo, nonowanioipua eenechio, Eerusareni itipiriai Eesusia, ahpo yayawae ki nane'reka.

⁴⁴ Yayawaraa, wa'a ihtoame maaerepua muuwarichio. Nape ahkasi piie taawe poorosimiai ki tetewapa pu'kao, i'yasirepua waikao, tetejimarichio, muuwari nokisiwachi.

⁴⁵ Ki tewakapa wa'ao Eesusio, pe'ku e'enarepua Eerusareni, wa'a i'yamia.

⁴⁶ Ahkasi paika taawechi neipa, tewarepua pu'kao, i'isaeri tioparachi yooremina kahtiame, masitaria ahjama naewaka, iinatukekaopua pu'kao, keepukaopua tiame.

⁴⁷ Wa'a mochikame ma'masitarie iinatukeniaapua, tisia peeneka nehjiarepua. Wa'a chiioopua i'kao, ma'masitaria, tisia peenia e'raka inamurepua, tisia peeniopa.

⁴⁸ Wa'a tewakapa yayawaraa, tahpitika eraparepua, wa'a tewakapa pu'kao, nu'utikaiopua pu'kao, tisia machiyame ahjama nayeopa. Waikao yeeyeraa, chaanerepua:

—Eesusi, ¿achiniíi wa'a iintoka muuua taamoo, ki tuuyesa taamoo? ¿Ki nane'riamemua taamoo, ki ahjame e'raka aamo i'yamekoo?

⁴⁹ Wa'a chaachapopa ahpo yayawao, Eesusia chaanerepua:

—¡Aa, wa'a erakoka no'o i'yamekosa eemea? ¿Ki nane'riamekosa eemea, no'o Noono kariwarachi itapiti no'o Noonowichio yoramerikoo?

⁵⁰ Nape yayawaraa wa'a chiioi, ki pahtereopua.

⁵¹ Wa'a o'inia ahpo yayawae Nasareniko i'totiaapua, Nasare e'enarepua ahpo ohjoewachi. Wa'a ohjoekai Eesusia, ahpo yayawa e'wewachi weripatorepua. Yooma wa'a ikiniamoo, yeeyeraa, apoehce inataka yasitorepua.

⁵² Eesusia wa'a o'inia, o'inerepua weripakao ahkasi tijoe werumachitia inatapakao, epeche muuwepasika Eesusi nakiyameo, tisia kaawe ahpo tetewiniame, ahpo Noono tewekachi kahtiameeoi.

3

Waani Paatoria ooruchi weeechi

(Maateo 3:1-12; Marako 1:1-8; Waani 1:19-28)

¹ Tiiwerio te'ta yawichio, oosa mariki aampa mariki paaumpari yomatiamoo Rooma weeechi yawichituka kahtioio, Poonsio Piiratoa, Uurea weeechi rooma ye'karichio, ki te'ta weruma yawichi eneriaipua. Eerore yawichia tiameo, Arirea weeechi ki te'ta yawichi eneriaipua, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio. Eerore poonira Eeripea, Iturea weeechi ki te'ta yawichi eneriaipua Tarakoni weeechio, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio. Riisiani ki te'ta yawichia, Awirinia weeechi yasariaipua yawichitukao, rooma te'ta ye'karichi yawichituwachio.

² Pu'ka taawechemi Eerusareni, Aanasia, Kaijaa tiame, i'isaeri tioparachi ne'neseriosio puuua, te'ta neeseriosio eneriaipua. Pu'ka taawechemioi Riosia, Waani nayewerepua, Sakaria taanara, ki tijoeekachi yaajatoopua pu'kao,

³ Riosia pu'kao, ahpo kaaweruma tuuyewari nayewatumiichio uuriame enerepua, ti'tijoerio, toinuremichio ahpo ki ka'karuma nokayao, ahpo paatokaopua. Pukaepa Waania yooma ahpo ki ka'karuma nokaya toinariameo, yooma Oorani akichiko oirepua paatokao, i'ka ahpo tatakoriwa toinarekameopua ahpo paatokao, Riosie cheriwepuawichio tatakoriwaa.

⁴ Wa'a iintore Waania, ehkoriai cheeriachitia Isaia. Ihjia eee cheeriaipua:

Wahka siinachani aata tijoeé,
mehka ooruchi ki tijoeekachi.

Puuua cheechaniamepua:

“Kaaweruma poee katewemitia aamo iikachio,
Te'ta Apoe Paamirao amochi enamichio iikachio,
Riosi Riosiwariroo.

⁵ Yooma aamo iikachi roomosameo,

yeopotapuapua;
yooma aamo iikachi tekopameo,
napatitapuapua;
nohkorameo poee aamo iikachio,
riisatapuapua;

motochipua tiameopua aamo iikachio,
ikichapuapua pu'kao, mehka ipaka.

⁶ Yooma wa'a iintokamea pu'kao,
piipakame itipikamepua iikachio,
papakotiame tatakorio,
ki kokosapuamepua Riosieo."

⁷ Pukaepa Waania, muuwaeme ahpo kahtiachi e'enarioiopua ti'tjoeri pa'pamiratuameo, ki ahpo iikachi piipanariai ahpo paatojeriopaopua pu'kao, chaanere puuua pu'kao:

—iSa'sayawe ti'tjoeturipua, tisiwa wiwisituame! ¿Aatanae noochi e'enaka paatonuretiamе eemea, aamo newipamichioopua Riosie kokosapuameo?

⁸ Toipuapua naaju aamo tatakoriao, waikaope, aamo paatomania. Nape ka'te tatakorika mochtomitipua naajuo, ma'chiamе aamo ka'karumache erapakame iikachio. Eemea Riosichio ki kaawe te'tiameaio, ka'te aamo te'ta piipakame maaemitiapua tatakorio: "Aurani tatanarakamera teemea" chaachapakao. Oowera wa'a chaachapame nakiyame enesaa Riosia, ahkasi i'ka tehteoi Aurani tatanara enepatemiiipua. Te'ta pichiwari Aurani tatanaraa, ki ti'tjoerichitia naawaniamepua, puuua Riosie piipatewae Riosichi naawakamepua, yooma ahpo tatakori ihsiwao toariamekapa.

⁹ Aamo ne'nepuapua amochio, ki kaawe nokayame enesaa, wa'a weeri tepuraapa aamo ahjaeo, tehpuapuame. Yooma kuuu ki taakiamе, chokichi meteka tehpuapuamepua, wa'a yorasaapua na'ichi ipapuame.

¹⁰ Waikao wa'a chiioa Waanio, muuwaeme ti'tjoeria, iinatukerepua Waanio, Paatomerao:

—¿Ihtana yorata naajuo teemea?

¹¹ Waania nehjiarepua:

—Ooka iinuwaeme wakirao, aaata aamo piirechi kiapuapua piiripio; aaata eeme soparame iinuemea kooame, kipotepuapua aaata ki iinuemeo. Wa'a nokaka aamo ma'chitama eemea, aamo kaawerumachi erapariaopua iikachio.

¹² Wahjachi ti'tjioe yawichiwichio koparoamea, Waani naaepakamea ahpo paatopuawichioo, iinatukerepua tiame:

—Masitari, teemepe, ¿ihtana yorata teemea, Riosichi kaawe teerepuawichioo?

¹³ Waania chaanerepua pu'kao:

—Toinaria eemea aamo ki ka'karuma nokiwao, ka'te u'matoka koparoamitia eemea, aaata wikiriekao.

¹⁴ Soontaroai naaepaka iinatukerepua:

—Teemeape, ¿ihtana yorata teemea Riosichi kaawe teerepuawichoo?

Pu'kao chaanerepua:

—Ka'te u'yemitiapua aaataoi, kihta ki kaaweruma iintokoi utewachi koparoakao. Aamo natetewaeche kaawe erapuapua.

¹⁵ Yooma isaeri ti'tjoeria, Riosie Weratiame enameri puuyeka mochtioamekapaopua, ahpo rurumurakao chaachaparepua: "¿Ki ihji ohjoarepu Riosie Weratiamea, Riosi uhjuramo tuuria?"

¹⁶ Nape Waania inamukapa wa'a chaachapameo, chaanerepua yoomao:

—Ka'i, ki puuu neeea. Neeea, neeroie paatoame neeea, nape piirechi no'o pukamina ihtoamea, Riosi Riosiwariе paatomeripua aamoo, te'ta piipari aamo yoorakaopua, o'ro na'le kokoka piipatiamechitia. Neeea pu'kao, kakajoyaraoi ki na'sopume tiamenia.

¹⁷ Sekachi makotoame puuuapa charejicherao, ahpo ahjae kasarapumiaopua tiirikoo, wa'a iintosaopua ekasuaka moopumiaio. Wa'a iintosaopua pu'ka tiiriko kuhsira kasarao, na'ichi kosimapua, pu'ka na'io ka'chitia taawechi choipamechi, ki seena aampasi. Wa'a yorapuamepua, kiisi piipakameopua ahpo tatakoriwoapua apochio. Pu'ka tiiriko pahchira ka'karumarapua, ahpo tiiriko oomawachi toamapua. Puuu tiiriko ka'karumaraa, ti'tjoeri puuua, tatakoriao Riosie piipatetiamera.

¹⁸ Waania utewa chaaneka uunurarepua, Riosi kaaweruma tuuyewariopua, ahpo tatakoriaopua cheriwepuawichioo.

¹⁹ Waania naewatuka oiyaioopua, kiisi kaawe iintorio tuurepua Eeroreo, rooma yawichioopua Eerusareni, pu'ka Eeroreo ahpo pooni uupira ahjama kahtiopa, Eroria tewaniame. Waania, muuwaeme tiame ki kaawe iintoria Eeroreo, teriwame nayewarepua.

²⁰ Pukaepa Eerorea, perekarichi yahcharepua Waanio, epeche teerepakaoopua, ahpo ki kaawe ihshiao.

Eesusi paatowa taawechi
(Maateo 3:13-17; Marako 1:9-11)

²¹ Nape ke'chu peereso karichi yachanioiopua Waanio, Eesusia Waanie paatoreti-amepua, piie taawe Waanio, ti'tijoeri paatoka ihsioiopua. Eesusia ahpo paatonioi ahpo Noonoma Te'pa Kahtiamae naeyoio, wahjorepua te'pa tewekachio.

²² Wa'a te'pa o'iniaio, Eesusichi tekirepua kooroka tiame, Riosi Riosiwaria. Pukachi yasipasoopua pu'kao, te'pa tewekachio te'teorepua, wa'a o'inia chaacharepua:

—Muuua no'o Taanapua, no'oo te'ta no'o nakiya; amochio neeea, ta'iria yasitoame neeea.

Rosie Weratiame, ehkoria mis i o'inia tetejimariskame
(Maateo 1:1-17)

²³ Ihji Eesusia, ahpo Noonoo Riosi tehkiwa o'iniaio, piire weerewa aampa oosa mariki ahka paamuame eneriaipua. Eesusia, i'ka tetejimarisiwachi o'inia eenamepua: Eesusi noonoratewaa, Oose enerepua,

²⁴ Oose noonoraa, Eeri enerepua, ihji waanamio te'ta teerekameraapua te'ta ojochira: Maata, Reewi, Mereki, Ajanai, Oose,

²⁵ Matatia, Aamosi, Naaumi, Ehri, Naakai,

²⁶ Maaati, Matatia, Siime, Oose, Uura,

²⁷ Ooana, Reejesa, Soorowawe, Saratieri, Neeri,

²⁸ Mereki, Aariri, Koosami, Emorami, Eeere,

²⁹ Osuwe, Erieseri, Oorimi, Maatati,

³⁰ Reewi, Simeoni, Uura, Oose, Oonami, Eriakimi,

³¹ Meerea, Meena, Maatata, Naatani,

³² Raawi, Isai, Oowere, Wooosi, Saramoni, Naasoni,

³³ Aaminara, Aremi, Arini, Ehroni, Aaresi, Uura,

³⁴ Aakowo, Ihsa, Aurani, Taare, Naakori,

³⁵ Seeruku, Raakau, Peereku, Eewere, Saraa,

³⁶ Kainani, Arajasa, Seemi, Nooe, Raameke,

³⁷ Maatusareni, Eenoko, Aarete, Majareeri, Kainani,

³⁸ Eenosi, Seeti, ahkasi ehkoria mis iopua, Aarani, Riosi tijoe neteria, ahpoka tiame taana.

4

Eesusi aatiatawa
(Maateo 4:1-11; Marako 1:12-13)

¹ Eesusia pochikamepa Riosi Riosiwario, no'rarepua Oorani akichi o'iniaio. Wa'a o'inia Riosi Riosiwaria,

² ki tijoeekachi itorepua. Wa'ao riaorósia, iikachi noonoterepua Eesusio, ooka weerewa taawe wa'a ihsika, ne'nenariapa pu'kao aatia tiamekopua ahpo iikachio, tísia ahpo Noonochi Riosi iyoriwaopua. Pu'ka ooka weerewa taawechio tísia choroware Eesusia, kiisi koaka oiriamekapa.

³ Wa'a tiopa chorowakao, riaorósia, chaanerepua Eesusio:

—Riosi Taanara enesaa muuua, ¿achinikai ki paani enepatena muuua i'ka tehté, ko'kotai?

⁴ Wa'a chiopa riaorósio, Eesusia nehjiarepua:

—Ehkoria mis i Iyoterichio chaanipua: “Ti'tijoeria Riosichio, ki paaniche koaka ahjameripua, Riosi chiiakamerache te'ta yooraka ahjatoniamepua.”

⁵ Waikao, te'pa apechunakaopua riaorósia, ikanati yomatiamae ne'netesaopua i'ka weeechi ye'kari mochiwao,

⁶ chaanerepua:

—Néé, yomatiamae i'ka ye'kari ki nu'uti mochiwari, aamo kiamania. Yooma ihjia, no'o iinuwapua, aaata no'o kianaria kiamania, kianaresaa.

⁷ Aamo no'o yawichiwatere enepasoo no'o chopokorieka weripekao, yomatiamae no'o yawichitua, aamo iinuwa enepatemania.

⁸ Eesusia nehjiarepua pu'kao:

—Ki yuumpamamu no'oo, Ehkoria mis i Iyoterichio chiiopa: “Aamoche Riosi paparapua, te'ta aamo Paamirache; pu'kache e'weka yasitopuapua.”

⁹ Wa'a o'iniaio ehjepao riaorósia, Eerusareni u'parepua. Wa'a Eerusarenio, te'ta te'pa tiopachi moenapurepua, wa'a moenapusapao chaanerepua:

—Aamo ihpao i'wa. Riosi Taanara enesaa, ka'chi ikimamua;

¹⁰ Ehkoria mis i Iyoterichio chiiopa:

Riosia uhjuramapua ahpo ku'iwario,
aamoo neesetomichio.

¹¹ Aapoeo puuua, aamo inatetomapua,
ki tehatchi motochika wichipamichio.

¹² Wa'a chiiopa riaorósio, Eesusia chaanerepua:

—Nape Iyoterichio chaanipua tiame: “Ka'te oowera aatiataka ne'nemo oramitiamua Riosi utewario.”

¹³ Riaorósia ki tewakapa ahjae aatiatapao, toarepua waikao, ahkasi piire taawechi yorame tiachisi.

Eesusia ahpo tehkiwa o'ina Arirea weeechi

(Maateo 4:12-17; Marako 1:14-15)

¹⁴ Eesusia, Arirea weeechi eenarepua eenechi, ahpo Noonoe weratiameopua Noonora Riosiwari, i'ka weeechiopua, ahpo tehkiwa yoramia. Eesusia waikao, yomachi inamuretupua wa'a weeechio.

¹⁵ Ahka ahpo asiyachiamio, i'isaeri napawikarichiami masitioio, ti'tijoea oowerua tiame, kaawe e'reka tetewarepua pu'kao.

Eesusia Nasare mochiwachi ihsia

(Maateo 13:53-58; Marako 6:1-6)

¹⁶ Wa'a teetoka asirepua, ahpo weripariachiopua Nasare. Wa'a asisaapua, napawikarichi pakirepua resipuniame taawechio, wa'a ihsiamekapa, ahkai ahpo asiyachiamio. Wa'a yooreminaopua, werisirepua Ehkoriaami Iyoteri yonamiao.

¹⁷ Eesusia werisisa weerioopua, Isaia iyoteria kiaretu puuua, iyonamichio. Waikaopua pu'ka iyotape wahjonaio, ahpo iyonamiachi i'yaioopua, i'ka chiiame iyonarepua:

¹⁸ Riosia, ahpo Riosiwari no'o weerakamepua,
tesiswa te'tiameopua Riosie cheriwepuao,
tuuyemichioopua i'kao,
ahpo ka'karuma tuuyewariopua.

Neeea tatakorie chapitiameo,
puhjewa naewamichio, uhjuratiamenia.

Yooma pu'ka ki ma'chiame tetewaopua,
Riosi iintonariaopua pu'kawichioo,
ma'chitania eenakamenia.

Ka'chi ikime erakoameopua ahpo iintoriawichioo,
cheriwemia eenakamenia,
ta'iria mochiwamia.

¹⁹ Neeea weratiamepua tiameo,
Riosi naewamichio te'ta paaumpari enamiachi,
pu'ka enameri tuuyemichioopua ti'tijoeo.

²⁰ Waikao iyonasaapa pu'ka Iyoterio, pi'rinarepua pu'kao, wa'a ikisaopua, wa'api ku'yame ki'yarepua eenechi. Wa'a ikisaopua, yasiparepua. Eesusi kahtioopua, yooma wa'a mochikameapua napawikarichio, ki wahjiamie ne'neka itipirepua.

²¹ Wa'a te'tioopua pu'kao, waikao Eesusia eenechi werisikao chaanerepua:

—Ihji Iyoterichio ehkoriaami o'inia cheesitiamea, ehpe taawechi ikiyamepua, noochi simiyamekaitepua aamo tetewachi weeriamie.

²² Wa'a chiiopa Eesusio, yoomahka kaaweruma nayewarepua pu'kao, Eesusio peeniatiamie nayeopa. Aapoeopua ahpo, chaachaparepua:

—i'Naakona! i'Ki Oose taanarapu ihji? i'Puukona enetapu Ehkoriaami Iyoterichio chiiia?

²³ Waikao Eesusia cheerepua:

—Eemea piie taawechiamio, chaachapameripua: “Muuua ki ookapi sautekameai, achinikai ki newipani muuu aamo wa'apio tekika?” Ihta taawechi no'o chaanemeri eemea tiameo: “achinikai iintoame muuu i'wa aamo mochiwachi wa'apio, aamo Kapenau iintoria taamo inamuria?”

²⁴ Pu'kao Eesusia cheerepua waikao:

—Pichiwa chiiamenia i'kao: Aataai Riosi nayewaturaa, aataaeo ki nakiwamepua ahpo wa'api mochiwachio.

²⁵ Ka'chi iika wa'a iintomera i'wao, ehkoriaami Eeria ikitiameka tiioa i'wao, Eeria taawechiamio tisia tooretunioopua paika paaumpari ki yukukopao, isaeri weeechio ki ookapi mochikoopua kunamukukame tooremuame, ki wa'ao uhjuraretu Eeria ku'imichio.

²⁶ Saarepa mochiwachikamera uhjuraretupua seesenu weeechi, waapi Siironi weeechiami, wa'a ku'imichioo, piiripi kunamukukame wa'api. Isaeri mochikamea, wa'a yooraretupua, ki pichikeriopa Eeriao.

²⁷ Eriseo taawechemioi, ki ookapi repera kokoriame mochirioipua isaeri weeechio, ki sauteretupua piiripioipua wa'ao, Eriseoeo, naatiche sauteretupua piiripi, Naamani tewaniame, Siiria weeechi ohjoeme, seenu weeechi. ¿Ki wa'a yooraretupu ihjia, ki pichikeriapa?

²⁸ Wa'a tiame inamukapa, yooma napawikarichi mochikamea, tísia nenekarepua, Eesusi ahjamao.

²⁹ Waikao, tahpitika chaachapakaopua, chapisa ma'chiparepua wa'ao, ma'chi mochiwachi. Wa'api mochiwachi tekorata i'tore puuuu, wa'a ipamia.

³⁰ Nape Eesusia, ki naaniai iikao, naasipami u'matoka newirepua. Wa'a ikisaopua wa'ao, sewinami akiparepua wa'ao.

Tijoe ki kaaweruma tijoetuware yahchame

(Marako 1:21-28)

³¹ Wa'a newisaa Kapenau akiparepua, Arirea weeechi. Waikao pua wa'a masiterepua, resipuniame taawechi.

³² Ti'tjoeria tísia peenia e'raka keepurepua wa'ao, ki teesa peeneka nayeopa.

³³ Wa'a napawikarichio, wa'a yasariaipua tijoe, reemoniwari yahchame, puuuu Eesusi tetewapao, ki ku'ita sisinaka chaacharepua Eesusio:

³⁴ —¿Ihtana yoramia teetonamua tamochio Eesusi Nasare ohjoeme? ¿Taamo ko'imiakosa eename muuuu? Neeea aamo machiyamepua aatanakoo, te'pa tewekachi o'inia tekikamekoo. Muuuu, Te'ta Ki'tiamerapua Ihtaoi Ki Kaawerumao, ihtaoi Ka'chi Tiiamera, te'ta Riosichi eenámeramua.

³⁵ Waikao Eesusia te'yarepua pu'ka reemonio, pukachi kahtiaméo, pu'kao chaanerepua:

—Ihchi yaasamua, yaapiti machenasa muuuu, pu'ka tijoecho.

Wa'a chaanetiapa riaorósi reemoniwaria, wichipaterepua pu'ka tijoeo, ahjachi machenakaopua weerewachio, ka'chi ikitekaopua tijoeo.

³⁶ Wa'a ikitiame tetewapao, ki inata erakorepua, peenia erapakao. Wa'a te'tiapaopua chaachaparepua ahpoo:

—¿Ihtana iikame ihji tijoera, tísia utewariemekopua ahpo chiiiao, ki ka'karuma reemoniowarioi, yooreniame?

³⁷ Ihji ikitiamea, yomachi wa'a mochiwachiamio, yomachi chaachaparetupua i'ka wa'a ikitiameo.

Eesusia Siimoni Peero waasira yachapatena

(Maateo 8:14-15; Marako 1:29-31)

³⁸ Eesusia napawikarichio, werisika machenarepu wa'ao, wa'a ikisaopua Siimoni ta'perachi eenarepua. Wa'aoi Siimoni waasirao tísia che'yopao, Eesusia tesiwa chaachaparetupua, yachapatemichio.

³⁹ Waikao Eesusia kokoriame po'yachi chukipakao, te'yarepua che'erio. Waikao che'yamea, ikanati yachaparepua. Yachapasaapua, ikanati o'inerepua itapiti yoorakao, Eesusi ko'kotepuawichio, yooma wa'a mochikame tiame.

Eesusia weeka kokoriame sautena

(Maateo 8:16-17; Marako 1:32-34)

⁴⁰ Ehjepamio taaa pakioio, ihta kokoriame ijinuemeai ahpo petechio, wa'a e'enarepua Eesusi u'yepakao, kokoriameo, yachapatemichio pua pu'kao. Waikao puuuu, yooma pipiripichi seekarepakao, yachapaterepua pu'kao.

⁴¹ Reemoniwariai, muuwaeme puuyanaretupua tiameo. Reemoniwariai Eesusie puuyanachiaio, chaachaparepua siinakakao:

—¡Aa Muuuu, Riosi Taanaramua!

Nape Eesusia wa'a chaachapopao, te'yarepua pu'kao, nane'riai chaachapopa pu'kao, ahpoo, Riosie Weratiemekoo, ki wa'a chaachapamichio pua pu'kao, reemoniwari ti'tjoeturio.

Eesusia i'isaeri napawikarichiami tuuyesina

(Marako 1:35-39)

⁴² Ma'chirepasoopua, machenarepua wa'a mochiwachi muuwarichio, ki aata ki'tiachi yasinariapa. Nape wa'aoi ti'tjoeria, tewarepua i'yasikao. Utewa yoorariaipua itipimichioo, ahpoche ahjama yasimichio pua. Ta'omapuapua itipimichioo, ta'omamo orakorai puuapu ki ahka siimichio.

⁴³ Nape Eesusia chaanerepua:

—Ka'chi iika i'wache itipimerinia. Wahjachi mochiwachi siimerinia tiameo, i'ka kaaweruma Riosi tuuyeturi, tuuyemiao, pu'kawichio uhjuratiamekapania, no'o Noonoe te'pa kahtiamemo.

⁴⁴ Eesusia wa'a inisika nayewatusirepua, yomachi Arireami i'isaeri napawikari-chiopua, wa'a ikisirepua tiame, Urea weechiamioi.

5

So'chi chapiniamie ki maaepori ikitiame
(Maateo 4:18-22; Marako 1:16-20)

¹ Seenepi simikame Eesusi Eenesare pa'wesuwe ihsioiopua masitekao, tahchiamie weririai muuwaeme ti'tijoeria, Eesusi keepunaria, Riosichi simiyame naawesari.

² Wa'a tiopa Eesusia, ooka pawekakera tetewapa neerosuwe chuchukuameo, piiripi puuu tetekorao, tetekiriopa aho sochichaira papakomia,

³ wa'a moenare Eesusia waikao. Puuu pawekakera aaata Siimoni tewaniame enerepua. Wa'a moenasaapua chaanerepua Siimonio, pu'ka pawekakerao, epeche mekapi neerochi chuchapamichiopua. Wa'a ikitiopua Eesusia, wa'a o'inia yasaka masiterepua ti'tioerio.

⁴ Eesusia, ti'tioeri masiteka kajusaapa, chaanerepua Siimonio:

—Epeche waanami chuchapamitia i'ka pawekakerao. Wa'a ipasemitiamua pu'ka aamo sochichairao, wa'aope chapitai so'chi.

⁵ Nape Siimonia nehjiarepua Eesusio:

—¿Wa'a? ¿Ki wa'a nokakame teeme yooma tukawari wa'ami ihpapaseka sochicherao, oowera kihta chapikao? Nape aamo wa'a chiioopao, wa'a ipasemane.

⁶ Waikao wa'a ipasesoopua sochichairao, ki ookapi chapirepua so'chi. Waikao panisuka ma'chipanioiopua pawekakerachi moenapukaopua sochichairao, ahkasi teh-pume teetorepua, ki ookapi chaiteriamekapapua so'chio.

⁷ Wa'a teetopua sochichairao, wahjachi pirenachi pawekakerachi nokayame sisina-murepua, wa'a e'enaka aho ku'imichio pu'kao. Wa'a e'enasoopua ku'imiao, ooka pawekakera pochiwarepua, ahkasi chuurame pochikame, ahkasi piwiteme tiamesi.

⁸ Waikao Siimoni Peeroa, wa'a ikitiame tetewapao, tawemina chokoporieka weri-pakaopua, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraa, aamo poanatujeeraninia noochio, kiisi no'o ne'neme tiamenia aamoo, tisia tatakoriekapania noochio.

⁹ Wa'a cheere Siimoni Peeroa, ki nu'uti iyoriwapakapapua Eesusio, tahpitika erapakaopua tiameo, pu'ka ki nu'uti ki maaepori iintoriopua Eesusio, ki ookapi so'chi puuyanateka.

¹⁰ Wahjachi Siimoni ahjama nokayameai, tahpitika erakorepua tiame iyoriwa Eesusi-chio, Saantiaoa, Waania tiame, puuu na'pa Sewereo tatanara. Wa'a te'teriopao Eesusia, chaanerepua Siimonio:

—Ka'te te'ta no'o peenia erapamua, i'ka so'chi no'o aamo chapteriao, neea ehpe waanamio aamoo, ti'tioeri Riosichi aamo e'enapatiame enepatemerikopua, Riosiwichio po'wachuamechitia ti'tioeopua ooweruopua tiame wa'achitia.

¹¹ Waikao puuu, wa'a nokayaipua so'chi chapika, wa'api toisa aho pawekakerao, toare puuu aho sochiero eneniamemo. Wa'a ikisaopua, yooma aho iinueka toisaopua tiameo, Eesusi ahjama nokisirepua waikao, ahjama tekipanasikao.

Eesusia repera kokoriame sautena
(Maateo 8:1-4; Marako 1:40-45)

¹² Piire taawechio, Eesusi piie mochiwachi ihsioio, wa'a eenarepua piiripi tijoe, repera kokoriame. Puuu wehchisi koomorasipakao, tesiwa cheerepua Eesusio:

—Paamira, nane'renania aamoo, no'o tesiwe e'resoo, no'oo yachapatemerikopua.

¹³ Wa'a chiopua Eesusia, ahjachi seekarepakaopua, chaanerepua:

—Eje'é, wa'a aamo e'riame neea. Yachapakame itipisa naajú.

Wa'a cheesoche Eesusio, yachapakame itipirepua, aho repera kokorioa. Te'ta saukame itipirepua wa'asi, pu'ka kokorioa, kiisi naania ikiteka wa'asi.

¹⁴ Sautesaapa Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Muuua, ka'te aaata tuumitia, i'ka no'o aamo sauteriao, ohso kaawe i'isaeri tioparachi simitiamua i'yetokao, wa'a neeserosio kiamia, pu'ka Moise nuurari chiia kianurawao, pu'ka Riosiwichio oowewario. Pu'ka kiariwa oowewao, yooma nane'remichiopua aamoo, yachapakamekoopua aamoopua wa'asi.

¹⁵ Nape Eesusio ki mehtajerioipua ahpo iintorioa, ahkaoi yomachiami mehtarepua. Pukaepa Eesusi ahkaoi asiyoio, muuwaeme e'enaparepua keepumiao, ahpo kokoriame i'yetokaopua Eesusio, sautemichiopua pu'kao.

¹⁶ Nape Eesusia tisia resipakapa sautiao, poanachi siisimiriaipua ooruchi, ahpo Noono tewekachi kahtieme ahjama nayewámia, resipunariaapua tiameopua ku'itapioi.

Eesusi tu'ikame sauteria

(Maateo 9:1-8; Marako 2:1-12)

¹⁷ Piie taawechi masiteka ihsioi Eesusio, parisero ti'tijoeai wa'ami ahka mochiparepua keepumia, ookapi Moise nuurari ma'masitari tiame. Ihji ti'tijoea, Eesusi ihsia ne'nemia e'nariamepua, Riosi utewarie ihsia. Puuu yomachi e'enakame enerepua: Arirea weeechi, Uurea weeechi, wa'a ikisa Eerusareni muuwarichi o'inia e'enakame tiame.

¹⁸ Wa'achi e'enarepua tiameo, tu'ikame u'pakame, e'taparachi tekikoka. Muinarerai puuu Eesusi kahtichio,

¹⁹ nape ki ahka pakime tiopa muuwaekapao. Ihjia wa'a karichio, yomachi i'yai ki tewakapa pachapuachio, te'pa mo'moenaka wahjonerepua, karijampara wehchorieme netetiameo. Wa'atipo wahjonasaapua, pu'ka tu'ikameo, wa'atipo tekipurepua e'taparachio, te'ta Eesusi kahtiachio.

²⁰ Waikao Eesusia pu'ka u'pariao, ki nu'unti apochi papariopao, chaanerepua kokoriameo:

—Saukame itipiamu muuapa, aamo tatakoriaria cheriwetiame.

²¹ Wa'a cheekopa Eesusio, Parisero ti'tijoea, nuurari ma'masitariaapua tiame, erakorepua: “¿Ihtana iikame ihjia chiia? ¿Ki ahpo Riosiko tuunapu? Riosiche puuu wa'a iintomeria, tatakori cheriwemeria, wa'asi waanamioipua, aaataa ka'.”

²² Eesusia nane'riapa erakoao, chaanerepua:

—¿Achinikai wa'a erakona eemea, ki tatakori no'o cheriwemia iinuekoo, maaeka?

²³ Ehsoo, ¿ihtanakamera epeche tehkiuarepua ne'netewao, tatakori cheriwemiame, yachapakame werisiteniamekosaoi i'ka tu'ikameo? Oowera wa'a chaniwamea ki tetewitekao, ki tehki tiame puuu. Te'ta tehki tiamea, te'ta iintoka ikiteka, ne'neteniamepua.

²⁴ Pukaepa nee Tijoe Tijoeatukamea, iinuekapa neea no'o tatakori cheriwemiao, iintomania.

Wa'a cheesaa chaanerepua tu'ikameo:

—¿Yachapakame werisissaa, aamo chaanenane tu'ikameo! ¡Apechunasa ipetaa, no'rasa petechí!

²⁵ Waikao kokoriamea yooma tetewachi werisikao, ikanati apechunasa ahpo ipetao, no'rarepua ahpo petechi, pooechio, cheriwema kiasika Riosio, ahpo yachapariawichioo.

²⁶ Waikao yooma wa'a mochikamea, ki nu'uti tiame tetewikapa Eesusichio, tahpitika eraparepua apochio, káátisia, peenia iintoriopua Eesusio. Wa'a iikapa puuu, tisia kaawe nayewarepua Riosio. Puuu chaachaparepua ahpo:

—Ki teesa tiame, tetewakame teemea ehpe taawechio. I'ka taamo tetewarioa, ka'chitia taawechi tetewikamekai teemea.

Eesusia Maateo yeetona, Reewi teewataniame

(Maateo 9:9-13; Marako 2:13-17)

²⁷ Ehjepao wa'a ta'pechi machenasaapa Eesusia, Maateo tewaniame tijoe tetewarepua, Rooma yawichiwichio koparoame, ahpo yooremina koparowachi kahtieme. Wa'a kahtieme tetewaoipua, chaanerepua pu'kao:

—Nahpé, no'o ahjáma.

²⁸ Waikao Maateoa, yooma wa'api toisaopua, na'naritorepua Eesusio.

²⁹ Ehjepao Maateoa ahpo ta'pechio, weruma pahkotarepua Eesusiwichioo, weruma koi'wari yooreka. Wa'ao wahjachi e'enarepua tiame, rooma yawichiwichio koparoame, wahjachi tiame oowera ti'tijoei. Yooma wa'a mochierepua meesa chokichi.

³⁰ Pukaepa parisero ti'tijoea, iyoteri ti'tijoeapua tiame, wa'a oi'inia ki kaawe chaachapasirepua, Eesusi te'ta yeeka oiya masiterao. Pukaepa piie taaweo, Eesusi ahpo yeeka oiya masitioio, pa'parisero ti'tijoea i'yoteri ti'tijoea tiame, na'ara chaachapariapua Eesusi yeeka oiya. Puuu eee chaachapariapua pu'kao:

—¿Achinikai eemea yawichi koparoame ahjama koayamepua, wahjachi tatakoriame ahjama tiame?

³¹ Eesusia, wa'a chaachapame inamukapao, chaanerepua pu'kao:

—¿Ki kokoriamea sauteniamekosa nakiyamepua? ¿Ki kokoriamekosapu te'ta ahpo sautepuame nakiyamea?

³² Pukaepa neeeea, tatakoriamea paaemia eenakamenia, noochi e'enaka itamichiopua, ahpo tatakoriaria cheriwepuawichioo, yooma toimo tuukaopua, ahpo tatakoriario. Ki ahpo tatakoriame maayameo, ki paayamenia pu'kao.

*Ki koi'wa Riosi iyoriwa iinatukewa
(Maateo 9:14-17; Marako 2:18-22)*

³³ Piirechi taawechemio aata ti'tjoeria, chaachaparepua Eesusio:
—Waani na'naritoamea, parisero na'naritoamea tiame, tisia iyoriamepua Riosio ki koaka. Nape aamo yeeka oiya masitiaa, ki wa'achi nokayamepua. ¿Aatia?

³⁴ Wa'a chaachapopa pu'ka ti'tjoerio Eesusia, chaanerepua:
—¿Aiwatarepu tooree neewiwachi paajutetiamea, iiweta ahpo ahjama kahtioiopua neewikameo? Ka'ii, neewiwachio, ko'komichio paajutetiamepua.

³⁵ No'o ma'masitiaapua no'o'o ahjama kahtioiopua pehjiio, ki iyorimetepua koi'wao, ahkasi no'o no'raka apechunaniachisi tewekachio, waikaope Riosi iyorimeripua ki koi'wao, kihta koakao, no'o Noonochi ahpo ku'iyeraka nokayaiopua, ihtaoi noochioi itapiti ku'iwa itayaioopua.

³⁶ Wa'a ikisaopua Eesusia, wa'achitarichi nayewerepua tiame, weemera Riosichi te'terewachi simiyameopua, eee cheeka:

—Aaataa ki weemera wisasorie koyachiamepua oochetiame wisasorio. Wa'a iintotioopua, wa'atia na'atameripua weemera wisasorio. Puuu weemera wisasoria, iinya teeremeripua pukachio, oochetiamechiopua.

³⁷ Cheerepua tiameo:
—Aaataa ki to'wamepua, weemera wiinoopua oochetiame wi'chijarichiopua. Wa'a iintotioopua, puuu aari wi'chia tataka si'pamapua, wa'a ikisoopua pu'kao, wa'atia na'itumapu wiinoai, wi'sukao.

³⁸ Pukaepa wiino weemeraa, weemera wi'chijarichi toaniamepua. Wa'achitia eemeai, kaawe te'terenariaa eemea aamo weemera te'terewao no'o Noono tewekachi kahtiamichio, kihta na'pemete eemea oochetiame te'terewaopua Moise nuuriwachi oochetiame nokisitiameopua, animari ko'yaka Riosiwichio kohseka oowepaniameopua.

³⁹ Wa'atepua tiiao, nape eeme parisero pa'pamiratuamea, oochetiame te'tereniakamera pu'seriamepua, weemera Riosichi te'tereniakamera pu'sereme tiioipua. Ihji no'o aamo tuuyeka chiiaa, ki wiinoka tiame puuua, wiinoa, paamutetiamerakamera, tisia te'yamerapua. Nape Riosichi simiyamea, weemera Riosichi te'tereniakamera, te'ta ta'yameraa.

6

*Resipuniame taawechi Eesusi te'ta ma'masiterao, tiiriko muurara tehpuhasiwa
(Maateo 12:1-8; Marako 2:23-28)*

¹ Piire taawechi Eesusia te'ta ahpo masitera ahjama ihtoio, resipuniame taawechio, tiiriko echitiachiami u'matoipua pu'ka ahjamao, Eesusi te'ta masitewaraa, tiiriko muurara tehpuhasika koi'siriaipua, okisikao.

² Pa'parisero ti'tjoea, wa'a nokisiamete tetewapao, chaanerepua:
—¿Achinikai wa'a nooka eemea resipuniame taawechioi, taamoo ki reesiseniamekoipua wa'a nokiwao?

³ Waikao Eesusia nehjiarepua:
—¿Kiisi iyonakamekosa eemea Raawitaru iintoriaopua, ahpo ahjama nokisia ki teesa cho'chorowapasooopua?

⁴ ¿Ki Riosi karichi pakika, Riosi to'wewa paani ko'kakamepu, ahpo yeetoaopua kipoteka tiame, neeseriosiche koaya ko'kometi?

⁵ Eesusi chaanerepua tiameo:
—Puuu resipuniame taawe yahchakao, neee Tjoe Tjoetukame, iintokamepua pu'kao.

*Tjoe sekachi chookopakame
(Maateo 12:9-14; Marako 3:1-6)*

⁶ Piirechi taawechi resipuniame taawechio, Eesusio i'isaeri napawikarichi ihsioiopua masitekao, wa'achi yasariaipua piiripi tjoe, sekachi chookopakame.

⁷ Ookapi pa'parisero ti'tjoea, i'iyoteri ti'tjoea tiame, Eesusi ichipuka inateriaipua, itapiti ki reesiseewa iintosoopua resipuniame taawechio, yawichichi wenejinariapa chapisa.

⁸ Nape Eesusia nane'riaipua ahpo chapinarewao, sekachi chookopakameo chaanerepua:
—Ehsoo enasao wa'ana, i'wa weripaomua naasipa.

Waikao sekachi chookopakamea, wa'a iintorepua.

⁹ Waikao Eesusia wa'a naasipa weripasoopua, chaanerepua ahpo norikame mochikameo:

—Aamo iinatuketaone: ¿Ihtanakamera reesiseripua resipuniame taawechio, kaawerumara yoraniame, ki kaaweruma yoraniamekosaoipua; aaata sauteniamera, ki aaata sauteniamekosaoipua?

¹⁰ Nape aapoeo kihta nehjiakopaopua, Eesusia ahpo norikame ne'nepakaopua waikao, chaanerepua chookopakameo:

—Riisasipaomua aamo seekao.

Wa'a iintorepua waikao sekachi chookopakamea. Wa'a iintosohepua pu'kao, saukame itipirepua, sekachio.

¹¹ Nape wa'a iintokopa Eesusio, pa'pariseroa tísia nenekarepua Eesusichio. Wa'a iikapa puuua, ihchi ahpo katewewepua, achini yorapuameopua Eesusio.

Eesusi ajawaria, oosa mariki aampa ooka

(Maateo 10:1-4; Marako 3:13-19)

¹² Pu'ka taawechiamio Eesusia, teewi roomosachite akiparepua, ahpo Noono tewekachi kahtiamie ahjama nayewamia. Wa'a simisaa Eesusia, yooma tukawari ihsirepua wa'ao.

¹³ Taaa machenasoopua piario, ahpo ahjama ohjosikameopua ahpo masitia keepusikao, ahpo kahtiachi waapi ajapanurerepua. Ahpo kahtiachi ajapasoopua pu'kao, pu'kao oosa mariki aampa ooka uusaopua, ahpo Noono tehkiwachi ahpo ku'ika nokisimichio ajawarepua.

¹⁴ Ihji ajawatiamea naati enerepua: Siimoni, puuua Peero teewataniame tiame; Anteresi, Siimoni poonira; Saantiao; Waani; Eeripe; Waatorome;

¹⁵ Maateo, Reewi teewataniamepua tiame; Toomasi; Saantiao Arajeo taanara; Siimoni Weemuame teewataniame;

¹⁶ Uurasi Saantiao taanara; Uurasi Ihkarióte kuchitewaeme, puuua neipao Eesusi nehjakame noriwi.

Eesusia ki ookapi masitena

(Maateo 4:23-25)

¹⁷ Ehjepao Eesusia ahpo ajawawa kajusaapa, ahjama tekiyaiopua wa'a yeepoo, ki ookapi tewarepua ti'tijoerio, wa'a Eesusi keepumia napawikame, ahpo kokoriame sautekepuaichio eneriapua tiameo. Puuu ti'tijoeri napawikamea, yomachi ahkaoi e'enakame enerepua: Uurea weechiami, Eerusareni muuwarichi o'inia e'enakame, Tiiro weruma mochiwachi o'inia e'enakame, Siironi weruma mochiwachi o'inia e'enakame, na'pa puuua, Meritaráneo pa'wesuwe weruma mochiraeme.

¹⁸ Yooma ki kaaweruma tijoeturi yahchari aiwameoi, sauteretupua Eesusieo.

¹⁹ Eesusia ahpo utewaríeo, seekarepakache yachapatiopaopua, yoomahka ahjachi ihchepekaoi, yachapanarerepua, wa'a e'enakamea.

Ta'iria yasiwame, ki ta'iria yasiwame tiame

(Maateo 5:1-12)

²⁰ Waikao wa'a iintosaapa sautekaopua Eesusia, masiteka o'inerepua wa'ao, ahkaoi o'inia ahpo keepumia e'enakameopua, ti'tijoeri. Pu'kao yooma ne'nepakaopua, chaanerepua:

—Eeme tesiwa erakoameopua iikachio, ta'iria mochtomitia eemea, kiatiamekapa eemea, Riosi ahjama aamo mochipuaopua, Riosi ye'karichio.

²¹ 'Ta'iria mochtomitia eemea, chorowachitia e'ramea iikachio, aiwaka posatepuaite eemea, Riosieo.

'Ta'iria mochtomitia eemea, ehpe taawechiami naarakoamea aamo tatakoriwichioo, enamitepua taawechio, aamo Riosie cheriwetiame tatakorio, ta'iria achikomíachioopua.

²² 'Ta'iria mochtomitia eemea ohso kaawe, no'owichioo aamo nekamuchenioi, aamo wa'ineka mochinioi, aamo na'ara chaanenioi, aamo ki kaaweruma tjoerichitia ipaka tetewinioioopua, no'o Eesusi Tijoe Tijoetukamechi te'teretopa.

²³ Ohso'tia eemea wa'a yoraniaio, peenia erakopuapua pu'kao. Eemea ohso kaaweo, kaawe erakopuapua, Riosio aamowichioo ki nu'uti kaawe erapuame aamo nuutekiopa, ki teesa ta'iria mochipuame. Puuu ehkoriai Riosi nayewaturaai, amochitia na'aretiamepua tiameo, i'ka ki ka'karuma ti'tijoeo, ehkoriai mochiamee.

²⁴ 'Nape ai eeme ki Riosichi erakoamea, aamo toomi tísia paarasatiachiche tahpitika erakoamea, eemea pu'kao, ku'itapisi wa'a te'tereka ta'iria mochikamepua.

²⁵ 'Ai eeme Riosi toakamea, ki Riosie soparame ahpo erakoamea. Wa'a erakoame eemea ehpiamiopua pehjo, nape asimiitopua piie taawechemio, tisia aamo tesiwa erakomiachioopia Riosichio, tahpitika erakoka Riosie ahpo ku'ipuawichioo.

'Ai eeme, ehpe taawechemio ta'iria achikoameapua, kiisi kaawe te'tereka Riosichio, asimiitopua piie taawechemio, aamoo tisia yuuwesika mochimichio, Riosio ti'tijoerio, te'ta kataweka ihsioio.

²⁶ 'Ai eeme aaata tisia kaawe nayewaniame ti'tijoerio, ahpo tisia kaawe te'teriane erakoamea Riosichio, wa'achitia teteiwame eneriai ehkoriami mochiriameai, ahpo ki ka'karuma Riosi nayewaturinameo, kiisi pichiwaka chaachapakameo.

Ahpo seepurawa nakiwame

(Maateo 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Ohs kaawe no'o keepupuapua, no'o aamo chaanemia. Ka'karumara teerewachiche te'teretopuapua. Aamo na'ara yoorameo, ki nekaka tetewipuapua; aamo nekumiamoo, ka'te nekumeka tetewimitiapua pu'kao.

²⁸ Aamo mukijeraka na'arameo, kaaweruma e'repuapua pu'kao. Na'ara aamo chaaninameo, ohsotia kaaweruma itapuapua pu'kawichioo.

²⁹ Aamo nanarichi wewetioo, oowepuapua piire aamo nanarioi, wewepuachio. Aaata aamo ampawakira u'yenaresoo, ohsotia aamo wakiraoi kiapuapua pu'kao.

³⁰ Aaata itapiti tesiwa tiipaa aamo itanesoo, kiapuapua pu'kao. Itapiti u'yetiama, ki utewa yorapuapua, aamo no'rawemichioo.

³¹ Aaataoi muuuu, aamo yorajerachitia, yorapuapua.

³² 'Aamo nakika mochikameche nakiyame enesaamua, ¿te'tana kaawe ihsiam eenetamua? Pu'ka wa'a tiameo, ahkasi ki Riosi nakiyameai, wa'achi nokayamepua.

³³ Aaata aamo kaawe yoorameche, kaawe yoresaamua, ¿ihtana peenia ihsiam eenetamua waikao? Ahkasi ki kaawe te'tiameai Riosichio, wa'achi nokayamepua pu'kao.

³⁴ Aaata aamo no'rawepo o'raka reweyameche enesaamua, ¿ihtatia peenia ihsiam eenetamua waikao, pu'ka tatakoriameoi wa'achi nokayamekoo?

³⁵ Kaawe uuka teteipuapua, aaata ki aamo nakiyoioopia. Aamo reweka itaniameo, rewepuapua pu'kao, ki epeche aamo no'raweniam e puuyeka. Wa'a te'teriane, te'pa kahtiam e No'noeopua, ki nu'uti enemeripua kiapuamea. Wa'a te'tereka mochitoamea, Riosi nakiyachitia mochitoamepua, tisiwa te'pa kahtiam e tatanarachitia. Te'pa kahtiam e Noonoeopua tiameo, aaata ki ka'karumaoipua, kaaweruma itapiti kiapuamepua Riosieo, ahpo wa'a iintowachio, ki cheriwema kianiaipua.

³⁶ Eemea, tesiwe e'riame enepuapua, taamo Noonoopua aamoo, tesiwa e'riachitia.

Kiisi na'ara chaaneniame aaataoi

(Maateo 7:1-5)

³⁷ 'Ka'te ihta ki kaaweruma chaanemitiamua aaatao, kihta a'chi aamo chaanepuawichioopua aaataeo. Ka'te aaata itapiti iintoko tuumitiamua aaatao, ki wa'achi aamo iintorio tuupuachioopia. Eemea cheriwame enepuapua aamo piirechio, aamo Noono tewekachi kahtiam e, aamo cheriwemichioopia tiameo.

³⁸ Chuurame pochikame ihko nehjame enepuapua, puuu aamo ihkokiamea, epeche pochikame aamo ihkokemapua, ¿suame, sasaweka pochiwatiam e, pewatiam e sasaweka. Aamo kaawe e'rariachitia ihko nehjaka, wa'achi kaawe e'raka ihkokepuame muuui.

³⁹ Eesusia cheerepua tiame:

—¿Achini teeka aaata ki ma'chiriamea, kaawe neesetotarepua aaata piirechio ki ma'chiriameopua, ki ma'chitiame enesaa? ¿Ki na'pa wahka tekopachi ruhjitarepua? Pukae eemea pipiripi, ki kakupachi ohjoame enesaa, kihta chaanemete muuuu aaataoi.

⁴⁰ Masiteniamea ki epeche pepeniamepua ahpo masitichitiao. Ahkasi ahpo masitichititia ahsepari penipasaape, wa'achi ihsimeripua tiameo, ahpo masitarichitia. Wa'achi teeremete eemeai, aaata chaanenariaa.

⁴¹ '¿Achini iikai kasarae pusiwekameko tuunamua piirechio, aamoo ki tete-wamekaipua, kutemori teekaopua puichi? Pukaepa muuui, ¿aachin teeka chaaneta-mua aaatao, muuu wa'api ki kaawerumachi oiyeameai enesaa?

⁴² Wa'a tiame teekame enesaa, ¿aatia chaanetaremuu aamo poonio: "Ehsoo, aamo pusiweria ma'chipasetaone kasara?" ¿Tisia wistuame muuuu, aamo puichi teekai kutemori! Aamo puichi teeka kutemorio, aamo pusiwepupuapua pahchao. Kaawe ma'chiriapa muuuu waikao, kaawe pusiwepumamua waikao, aamo piirechi kasara pusiweriao.

*Kuuu taakia taakewarachi machiwamepua**(Maateo 7:17-20; 12:33-35)*⁴³ Eesusia, simiteka masitekao, cheerepua tiameo:

—Kuuu ka'karumaa, kiisi taakiamepua ki kaawerumao; kuuu ki ka'karuma taakiamea, ka'chi iika ka'karuma taakiamepua.

⁴⁴ Yooma ihta kuuu taakiamea, ahpo taakiamechi machiwamepua. Wehchajurichiai, ki taakiamepua waurio. Panijuwariai, ki ihta uuyawichiooi, pujiniamepua.⁴⁵ Kaaweruma tijoea oowitiameai wa'achitiao, ahpo iikachi kaaweruma tiakamera, chaachapamepua; ki kaaweruma tijoea oowitiameoi, ahpo na'ara tiakamera iikachi chaachapamepua.*Ooka te'terewa nawatewa**(Maateo 7:24-27)*⁴⁶ Eesusia eee cheeka masiterepua tiame:

—¿Achini iikai aaataa, no'o Paamira teewanipua, ki no'o chiiia yoorai? Te'ta no'o Paamira teewamea, ki wa'a teeka yasitomeripua.

⁴⁷ Aaata no'o Paamira teewamea, no'o chiiia yooramea, eee tiamekatepua:⁴⁸ Ihjia, teeresi wejisa kaari chokitetiamechitepua. Ihjia teere chokitesa weeramepua kaario, e'pechitia pewatiachi. Waikao aakia, tisia utewaeme eenakaiopua motaka, kiisi ko'rimeripua, tisia pewatiame weeriapa pu'kao.⁴⁹ Nape no'o keepuaio, ki yooramea no'o chiiiao, setechi karitakameka tiamepua, ki pewatiachi chokiteka. I'ka kaariopua, aaki utewaeme enasaopua, ahjachi motaka ru'minamapua pihtunaka. Wa'achitia ru'michianiame aaataa noochi paparao, ki pewatiame kahtiamea noochio, itapiti aiwaka yasitoapaopua.**7***Eesusi rooma kapitai weripateria yachapatena**(Maateo 8:5-13)*¹ Eesusia ti'tijoeri nayeweka kajusaapua, Kapenau eenarepua mochiwachi.² Wa'a Kapenauo, wa'a yasariaipua piiripi soontaro kapitai, rooma tijoe eneriaipua. Puuua ahpo ta'pechio, ahpo tisia nakiya nuurewao, tisia kokoriame iinueriaipua, ki paparamepa.³ Ihji kapitaia, Eesusi wa'amahka oiyame inamukapao, paaenurerepua pu'kao, ookapi i'isaeri ti'tijoe, o'ochetiame pirenaturi tewaniamee. Pu'kao kapitaia, ahpo cheriwenureka uhjurerepua Eesusio, eenaka sautejeraka ahpo ta'pechi kokoriameo.⁴ Waikao uhjuratiamea Eesusichi e'enakao, ahpo cheriwe nuurio tuurepua kapitaio, ahpo kahtiachi eenaka sautmichioopua, ahpo kokoriameo. Wa'a chaanesaapua uhjuratiamea, chaachaparepua:

—Tisia ku'ijerani teeme pu'ka kapitaio, tisia kaawe erakoma teemea amochio, pu'ka ku'iriao.

⁵ Puuu kapitaia tiameo, tisia taamo ku'ikamepua, taamoo i'isaeri ti'tijoerio, taamo napawikarioi apoe wa'api weerakamepua pu'kaoi.⁶ Wa'a chaanetiaapa Eesusia, ahjama simirepua, nape waapi ta'pechi ihtoame tetewapa kapitaia Eesusio, wahjachi ahpo kaawe uuya uhjurerepua Eesusio, chaanemichioo: Eee chaani kapitaia:

—Ka'te aamo eerinamitiamua no'o ta'pechisi asikao, ki aaata neeea no'o ta'pechi pakipuaio.

⁷ Wa'a e'rapa neeea, ki simikame neeea nooe aamo paaemiaoi, no'o cheriwejerakao, no'o kokoriame yachapatejerakao. Aamo cheesochepai, yachapatemioche e'rapaopua, no'o weripateria kokoriame iinuekaopua —chiiame uhjurerepua Eesusio ahpo nuurewao—.⁸ Neeei amochitia nuuramepua tiameai, no'o soontarowaa no'o nuurewachi mochi-toamepua tiame. I'kao amochitia no'o chanisoche: “Waami siimitia”, wa'ache ikimapua; piirechio no'o chaanesooi: “Eenao noochi”, enamachepua noochioi. No'o yorakiame mochikameoi, no'o chaanesoo: “I'ka yoramitia eemea”, yoramachepua pu'kao —wa'a chaachapare kapitaie uhjuratiamea.⁹ Eesusia, yooma i'ka kapitai ahpo chaania inamusaapa: “Aa, naakona wa'a e'ramemua”, eraparepua kapitaio. Wa'a iikapa Eesusia, yooma ne'nepakaopua ahpo na'naritokameo, chaanerepua:

—Aaatchioi ki tewakamenia te'ta i'ka kapitaichitiao, te'ta noochi paparamepua, ahkaoi isaeri ti'tijoechiopua. Waikao Eesusia ki pakika wa'a ta'pechio, yachapaterepua kapitai weripateriaopua kokoriame.

¹⁰ Waikaopu uhjuratiamea, kapitai ta'pechi noonorasapua, saukame tewarepua kokoriaameo.

Eesusia, kunamukukame taanara sautena

¹¹ Wa'a o'inia neipao Eesusia, Naaini mochiwachi akiparepua ahpo te'ta masitera ahjama, muuwaeme ahpo na'naritoa ahjama.

¹² Waapi Naaini nokisiaio, mukukame i'toame nateparepua, muuwaeme nokisiame. Ihji mukukame yeeyeraa, kunamukukame eneriaipua, pu'kache taanaekaipua piiripi wa'api, kiterepatekame.

¹³ Waikao Eesusia pu'ka oowitiameo, tesiwe e'repakaopua, chaanerepua:

—Ka'te naara oowitiame.

¹⁴ Wa'a cheekao Eesusia, chapikerepua e'taparao i'toniachio. Waikao mooketoameai, ajaparepua. Ajapasoopua Eesusia, mukukameo chaanerepua:

—i'Werisisa temarií! —aamo chaanenane temarií.

¹⁵ Waikao temaria yasisirepua, nayewasirepua waikao. Wa'a iintosaapa Eesusia, chaanerepua yeeyerao:

—Wa'a kahti aamo taanaapa, kaaweruma.

¹⁶ Waikao wa'a iintokame tetewakamea, ki nu'uti iintoriame e'reparepua Eesusio. Wa'a iikapaopua, tisia kaaweruma nayewarepua Riosio, chaachapaka:

—Ki nu'uti kaawerumapu Riosia, ki nu'uti taamo nayewatumeri uhjurekamepua tamochio.

Ahpoopua chaachaparepua tiameo:

—Riosi apoe ihjia, tamochi eenakame, ahpo ijinuwa ku'imia.

¹⁷ Ihji i'wa wa'a ikitiamea, ki tehpe yomachi Uurea weeechi nane'reretupua, yooma norikameopua tiameo, Uurea weeechio.

Waani Paatori uhjuria
(Maateo 11:2-19)

¹⁸ Waani Paatoria, ahpo masiterae nane'rekapaopua, yooma itapiti Eesusi peenia inisiaopua,

¹⁹ ooka ahpo masitera uhjurerepua Eesusi iinatukemichioo, apoekosapua enamerio, aaata piirechikosakoiopua, taamo puuyemerikoopua enamerio, Ehkoriaami Iyoterichio Riosi na'nayewatura chaachapariachitiaio.

²⁰ Waikao Waanie uhjuratiamea, Eesusichi e'enakao, chaachaparepua:

—Teemea aamo iinatukemichio uhjuratiamekapu, muuujuareko iinatukemichio Riosie uhjuratiame enameria, aaata piirechikosaoipua, puuyepuamea pehjo.

²¹ Pu'ka uhjuratiamea ajasioio, Eesusia, ti'tijoeri yachapateka ihsire puua, muuwaeme na'arari yahchame sauteriaipua, yooma ihta ko'koame iinueme, ki machiriame tiame.

²² Wa'a ihsiai sauteka Eesusia, chaanerepua Waani uhjuriaio:

—Nonorakao, yooma i'ka tuuyemitiapua Waanio, i'ka no'o ihsia aamo tetewa, yooma i'wa aamo keepuria tiame. Chaanepuapua pu'kao no'oo, ki mamachiriameo ma'chirepatio —tuuyepuapua—; ro'rojioi no'oo, ohjotio —tuupuapua—; repera kokoriameoi no'o sautio —tuuyepuapua tiameo—; na'nakapioi inamutio —tuuyepuapua—; mukukameoi ahjatio —tuuyepuapua tiamee—; aaata ahpo tatakoriirioopa tesiwa erakoameopua iikachio, Riosi ka'karuma tuuyewarie, no'o kaawe erapatio —tuuyepuapua—.

²³ Aaataoi ki suuwe e'riameopua noochi paparakao, tisia ta'iria yasitomeriko tuuyepuapua.

²⁴ Waani uhjuria nonorasoopua Eesusia, Waanichi simiyame nayewesirepua ti'tijoerio. Uwatiame nayewaka iinatukerepua:

—i'Ihtana ne'nemia siimpakame eemea ooruchi weeechio? i'Oowera paaka eekae nokayamekosa, tijoe chachapia ihsiamae? i'Aaata tijoe rooroikamekosaoi?

²⁵ i'Naatikosaoipua, tijoe sosopatiame wakiraeme, tisia nayewame? Ka'i puua, puu wa'a te'tiame wakiraemea, ahpoche ta'iriache mochikamea, ya'yawichiche te'ta kaarirachiche mochikamepua.

²⁶ Ki wa'atiame ne'nemia siimpaka enesaa, i'ihhtana ne'nemia siimpaka eemea naaju wa'ao? i'Riosi nayewatuame tijoe? Eje'e, puu enerepua. Nape puua, epeche tiame, ki Riosi nayewaturachitia.

²⁷ Ihji Waania, ehkoriaami nayewatiame enerepua, Ehkoriaami Iyoterichio, pu'ka Waani nayewakao iyoteria, chaanipua:

Wa'a aamo uhjurenane piiripi nayewatura, aamo nayewatumichio pahcha.

²⁸ Neeea aamo chaanenapua, aaataai i'ka weeechio, ki epeche tiamekopua Waanio, no'o enameriko tuuka ihsikamea; nape te'pa tewekachi Riosi ye'karichio, aaata nu'uti tiamekaipua, epeche weruma tiamekaitepua ki Waanichitiao, weeechio ohjoemeo.

²⁹ Yooma Waani keepukamea, Rooma te'ta yawichiwichio koparoamea tiameo, pichikeka keepukame Waani chiiiao, ahpo paatonurerepua Waanio, Riosia pu'kao, te'ta papakorepua tatakorio.

³⁰ Nape pa'pariseroa, Moise nuurari ma'masitaria tiame, ki nakikame puuua ahpo paatopuawichioo, ipaka tetewikamepua, i'ka Riosi ka'karuma tuuyewariopua, Riosio kaaweruma e'raka oowioiopua, ki ahpo tuunareriopa tatakorio, kiisi cheriwepuame Riosio.

³¹ Eesusia simiteka naewakao, cheerepua:

—¿Ihtanaka tiameko tuutane i'ka ehpe taawechemi ti'tijoerio? ¿Aatia tiame ohjoarepua?

³² Aa, puuu ti'tijoeria, kukuchi te'eka mochiriamekatepua, eee chaachapariaipua: “Taamoo pakapucherae peenia chaachatekoio, kiisi yawikame eemea; taamoo tisia yuuwesiwa tiame chaachatekoio, kiisi naarakokame eemea.”

³³ Wa'achi te'terekame eemeai, ki yoorakapa Waani Paatori chiiiao. Ohsotia eemea, reemoikame teewarepua Waanio, pu'kao, ki tijoekachi yaajatopa, ki paani koayamekopua pu'kao, wiinooi ki iijiamekopua pu'kao.

³⁴ No'ooi Tijoe Tijoetukameoi, ki yooriame eemea no'o chiiiao, no'oo aamo mochikachi-ami oiyoipua ahjama koaka, aamo ahjama iijika itapiti. Wa'a tiioapa no'oo, oowera posaka no'o pu'seriame teewanipua, iijika pu'seriameopua tiame. Wa'a chaachapakaopua tiame, no'o tatakoriame ahjama oiyo tuunapua, aaata Rooma yawichiwichio koparoame tiame.

³⁵ Nape ehpe taawechemi ti'tijoerio wa'a te'terioio, Riosi te'ta ka'karuma tuuyewaria taamo ti'tijoeri chaaniao, ki pichikenareriopua, Riosi peenewaria ma'chiame tetewitemeripua, yooma aaata Riosi chiiia pichikekameopua, Riosio te'ta peenewariamekopuapua.

Eesusia iintoria Siimoni parisero ta'perachi

³⁶ Piiripi parisero tijoe Siimoni tewaniamea, ahpo ta'pechi yeetorepua Eesusio, ko'kotemia. Eesusia kajena poipaka yasiparioiopua ko'komia,

³⁷ wa'achi eenare piiripi oowitiame suweporichi tehkieme, Eesusi wa'a eenario tuuo inamukapa. Puuu oowitiame, piire riimeta sewajuya i'toka eenarepua.

³⁸ Wa'a eenakaopua, tarachi chukipaka nanararepua tisia o'kewataka, pu'ka o'kewae papakosaapua Eesusi tarachio, ahpo kupae wakipaterepua pi'wekoo. Wa'a ikisaopua, tarachi chuchusaopua, pukae seewajuyae peenijarepua tarachio, to'wepaka.

³⁹ Waikapu pariseroa, ahpo ta'pechi paajutekamea ko'kotemiao, e'raka tetewarepua Eesusio: “Pichiwa Riosichi eename enesaa ihjia, nane'reka tetewimiiipua i'ka oowitiame apochi imachukameo, suwepori nokiwamechi tekipanamekopua.”

⁴⁰ Nape Eesusia nane'riapa ahpo e'reniao, chaanerepua:

—Siimoni, aamo chaanemo o'rane itapiti.

Siimonia waikao nehjiarepua:

—Ehsoo no'o chaaneo masitari.

⁴¹ Waikao Eesusia o'inerepua chaanekao, wa'achitarichi nayewekao:

—Ooka ti'tijoea, wikirieriatapua aaatao, aaata toomi reweyame. Piiripi puuua, mariki siiento taawe yowiniame wikirieriatapua, piireaa ooka weerewa aampa oosa mariki taawe yowiniame.

⁴² Pu'ka ookao, ki nateteme te'tiopao, na'pa wikiriara cho'weriatapua pu'kao. Ehsoo, no'o chaanemitiao, zaatanakamera epeche nakiyame enerepua ahpo reweyameo?

⁴³ Siimonia nehjiarepua:

—Epeche wikiria cheriwetiamera, maaenania.

Eesusia chaanerepua:

—Eje'e, kaawe nehjiarumua.

⁴⁴ Waikao pu'ka oowitiame ne'nepakao Eesusia, chaanerepua Siimonia:

—¡Nee, ne'neo i'ka oowitiameo, achini iintorupua noochio! Nape muuua ki wa'a iintorumua. Muuua, aamo ta'pechi asikiopua, neeroioi ki no'o ki'yakamepua, no'o tarachi papakopuamichoopua. Nape ihji oowitiamea, ahpo o'kewaeoi papakosaopua no'o tarachio, ahpo kupaeoi no'o wakipaterupua, pi'wekoo.

⁴⁵ Muuua ki no'o chuchukamepua teepotaio, nape ihji oowitiamea no'o pakisoche aamo ta'pechi, o'inekamepua no'o chuchuka taarachi.

⁴⁶ Muuua no'o moochioi, kiisi no'o to'wekamemua ooriwo soowioi, wa'a taamo nokayamekoi muuua. Nape ihji oowitiamea, yooma iintokamepua pu'kao, ahpo u'paria seewajuyaoi, no'o tarachioi chuhchekamepua ohsotia.

⁴⁷ Pukaepa aamo chaanania, i'ka oowitiameo ki ookapikoipua tatakoriario, cheriwetiame itipio tuunania tatakoriario, tisia nakiwari iintokaopua, ki nu'unti paparari iinuekapua. Ihji ooiamea, tisia weruma cheriwetiamepua, nape ki weruma cheriwepuame iinumea, ki te'ta ahpo nakiwari, tetewitiamepua.

⁴⁸ Wa'a chaanesaapua Siimonio, chaanere Eesusia oowitiameo:

—Aamo tatakoriario, yooma cheriwetiame itipitenania.

⁴⁹ Wa'a cheekopa Eesusio, wahjachi wa'a paajutetiame, chaachaparepua ahpo:

—¿Ihtana iikame ihji tijoea, ahkasi tatakoriioi cheriwioi tuuyame?

⁵⁰ Nape Eesusia oowitiamechi ne'nepakaopua, cheerepua aampachi:

—Aamo tatakoriario, aamo paparariawichio, newikame itipikame muuua Riosie kokosapuameopua. Ehpeo aamo iikachio, ta'iria teetoka no'rapuapua.

8

Ooweru Eesusi ku'ikame

¹ Ku'wetakiri neipao Eesusia, yomachi oiparepua mochiwachiamio, Riosi chiia ahpo ye'karichi simiyame nayewesikaopua, tuuyesika, ahpo oosa mariki aampa ooka, ahpo ajawaria ahjama.

² Wa'achi nokisire ooweruai, Eesusi sauteria kokoriaro, wahjachi ooweruai tiame, ki ka'karuma tijoeturi puhjetiame. Piiripi ihji oowerua, Maaria enerepua, Maarena teewataniame, pukachio, oowisani reemo puuyanetiame.

³ Wa'achi ihtore Uhwana tewaniameai, Kuusa tewaniame uupira. Kuusaa, Eerore ye'karichi ku'yame eneriaipua. Wa'achi inisire Suusana tewaniameaipua. Wa'achi nokisiriai muuwaeme wahjachiai, Eesusi ku'ikame itapiti ahpo iinuekae, yooma Eesusi ajawaria ahjama.

Echayame wa'achitarichitia nayewatiame

(Maateo 13:1-9; Marako 4:1-9)

⁴ Piie taawechio, muuwaeme norikame ahpo mochiwachiami puuyakao, Eesusi ne'nemia e'enarepua keepumia. Eesusia ahpo kahtiachi napawikopao, i'ka wa'achitarichi o'inerepua nayewekaopua cheeka:

⁵ —Piiripi echayamea o'ineriataipua echakao. Ihjia echayaio, pooechi ruhjiteriataipua ookapi iimori. Pu'kao ti'tijoeria wa'a u'matopamea, yooma tekeka uumatoriataipua. Tuhikiai wa'a e'nakaopua, yooma pepeka ko'kariataipua pu'ka iimorio.

⁶ Wahjachi iimoria e'peekachi ruhjiriataipua, waitiame chuhkuachi weee. Puuui yaupakai, ikanati wakipariataipua tiame, i'ka weee samiyao, ki tehpe e'oka wakipariopa.

⁷ Wahjachi iimoriai wehchajuritere ruhjiriataipua, pukaepa i'kao, wehchajuri weweripakao, wakipariataipua si'rinaka.

⁸ Neipa wa'asi iimori ruhjikamea, tunakame weeechi ruhjiriataipua, ka'karuma weeechi. Pukaepa puuua weweripakao, piie siiento pahchira taakeriataipua, pipiripi iimoria.

Pu'ka kajusaapa Eesusia, pu'ka keepuameo, utewaeme nayewaka chaanerepua:

—I'ka wa'achitari pahtenariamea, kaawe inataka i'yepuapua masitiao.

Aatia tiachipa wa'achitarichi nayeweria Eesusi

(Maateo 13:10-17; Marako 4:10-12)

⁹ Ehjepamio Eesusi ajawariaa, iinatukerepua piineri kahtioio:

—¿Achini chanika chiiamua pa'ao, wa'achitarichi nayewakao?

¹⁰ Waikao Eesusia, cheeka nehjiarepua:

—Eemea Riosichi noriwi tiiao, ma'chitepuamepua, nape wahjachi ki Riosi chiia pichikiameopua, ka'i. Wahjachi ti'tijoeri ki Riosi chiia pichikenariameo, wa'achitarichi nayewiamenia pu'kao, inamuao, ki ma'chiamie pahtepuawichio, ne'niao, ki pahteka tetewipuawichio.

Eesusi ihtanako tuuniame echayame wa'achitaria

(Maateo 13:18-23; Marako 4:13-20)

¹¹ Eesusia pu'ka wa'achitarichi nayewaka kajusaapa, cheerepua ahpo keepuameo:

—Ihji iimori wa'achitari no'o nayewiaa, eee chanika cheekamenia: Iimoria, Riosichi simiyamepua, kaaweruma tuuyewari.

¹² Pooechi ruhjikame iimoriaa ikiriao, Riosichi simiyame nayewetiamepua, ka'karuma tuuyewari, pu'kao keepurioipua ki apochi uuriáa, apochi eenaka riaorósio u'yeriopia sewina erepateka, ki Riosichi paparaka newipamichioipua pu'kao.

¹³ Puuu iimori e'pechi ruhjikamea, weee waitiachio, Riosi tuuyewari pichiketiamepua, nape puuuu, ki teeresi naawaekapa aho pichikeriao, kokosa tiame aiwapa Riosichio, toakame aho pichikeriao.

¹⁴ Puuu iimori wehchajuritere ruhjikamea, Riosi tuuyewari pichiketiamepua, nape paarasari weemuniamée, itapiti ki ka'karuma eraniameeopua tiameo, itapiti ki ka'karuma pu'serewaepua, kihta iintokame taakewachitiaopua, teesa teesache si'rikame.

¹⁵ Nape puuu iimori tunakame weeechi ruhjikamea, pichiwaka kaaweruma iikaeka pichikekamepua aho nayeweretiao. Puuuu pewatiame uukamepua aho tuuy-eretia pichikeriao, a'chikoitia tísia aiwaiopua Riosichi teetoapao, tísia anachakame puuuu. Puuu wa'a teeka tísia anachakamea, tísia kaawe taakekamepua Riosichi te'teretowachioipua.

Tahjerachi simiyame wa'achitari
(Marako 4:21-25)

¹⁶ 'Puuu iimori taakeniameka tiame puuuu, ti'tjoeri tahjeraka te'teriamo. Ihtaoi tahjeraa, ki noriwi weraniamepua, sikori yakana chucheka to'pekao, e'taparateroio ki weraniamepua noriwoo. Puuuu ohso kaawe uutapamichioo, te'pa weraniamepua tepatetiachi, wa'a enapameoopua, uutapemichio.

¹⁷ Ihji ti'tjioe ooweru tiame tahjeraa, ki noriwi te'teremetepua aho tahjera te'teriao, yooma apochi enapameopua aho uutapachi e'enamichioipua, Riosichi paparamiao. Asimitepua piie taaweoo, Riosio, yomatiamo ki ka'karuma noriwi noonoitiamo, ma'chitamiachioipua.

¹⁸ 'Kaawe inataka inamumitiapua i'ka no'o chiiio. Te'ta iinuemea Riosie cheriweti-ameo, Riosia kajuyachi taawechi enasaopua, epeche iinuemeripua Riosie aho kiapuaoo, Riosieo ahpowichio nuutekeka kahtiao. Nape kihta iinuemea Riosie cheriwetiameo, kihta aho kiapua teeremeripua Riosieo, ohsotia puuuu ahkasi aho teesa iinueka erakooipua, u'yepuamepua Riosieo. Wa'a teeremeri Riosia, te'ta katewetiachi taawechio.

Eesusi yeeyera nayewaniame, poponira tiame
(Maateo 12:46-50; Marako 3:31-35)

¹⁹ Seenepi simikame Eesusi aaata ta'perachi ihsioio, wa'a eenare Eesusi yeeyeraa, Eesusi poponira yeeka, nape ihjia tahchiamo weeriopa ti'tjoeri muirachio, ka'chi iika muime erakorepua Eesusi ihsiachio.

²⁰ Eesusi yeeyera ma'chi weerioio Eesusi poponira ahjama, aaataa chaanerepua Eesusio:

—Aamo paaechani aamo yeeyea, aamo poponia tiame waami ma'chi.

Wa'a chaanetiapa Eesusia, cheerepua aho norikame ajaka keepuameo:

²¹ —Áaa, ¿Aatanakamerajuare no'o yeeyea no'o poponiaio tiame, no'o tetejimaria tiameo? No'o te'ta yeeyea, no'o te'ta poponia, no'o te'ta tetejimaa tiame, yooma aaata Riosi chiiakamera keepuamepua, te'ta Riosi chiiakamera yoorame, Riosikamera e'waka.

Eesusia eeka teewetena pa'wechi, neeroi pe'konira tiame
(Maateo 8:23-27; Marako 4:35-41)

²² Piie taawechi Eesusia, pawekakerachi pakisaapua aho te'ta masitia ahjamao, chaanerepua pu'kao:

—Nahpe, paonamina i'ka weruma neerochio.

Wa'a siimparepua waikao.

²³ Eesusia pa'wechi nokisinioio, wa'a poitoka kochipariaipua. Wa'a teetioipua Eesusio, wa'a pa'wechio, ki nu'unti yukurepua, tísia eejeka. Wa'a ikitiopa pawekakeraa, maapori inisirepua, neeroie pochisika piwiteme teetoka.

²⁴ Wa'a ikiniopa Eesusi masiteraa, yaapiti pusitasa chaachaparepua Eesusio:

—¡Masitari, masitari, yaapiti pusasáaa! ¡Piwitepani teemée! —chaachaparepua siinakokao.

Waikao Eesusia werisikao, teeweterepua eekao, pa'we pe'koniraoi. Eesusia, teewete-soopua eekao, teewere pa'we pe'koniraa. Waikao, yooma yúuweeme itipirepua.

²⁵ Wa'a ikisao chaanerepua aho masitiaio:

—¿Achini ijikikame eemea, aamo noochi paparao?

Nape aapoeo tahpitika erapakamekapapua, poanachi aho chaachaparepua:

—¿Ihtana iikame ihji tjojea, eekaio teewetiame, pa'weeio yooreniamo?

*Eerasa ohjoeriamie tijoe reemo yahchame**(Maateo 8:28-34; Marako 5:1-20)*

²⁶ Ehjepa wa'a tiame ikisaapua pa'wechio, Kaarara weeechi paonarepua, Arirea weruma neerochiopua.

²⁷ Wa'a weeechi tekikoipua Eesusio, wa'a machejenarepua piiripi tijoe, na'arari tijoeturi yahchame. Puuuu wa'a mochiwachi ohjoeme eneriaipua, nape neipao, wahjipame toaniachi yaajatoame, ki chuhchaka wisasori oiyame, poiyaame. Ki ku'itapi wa'a teeka, yaajatoame eneriaipua.

²⁸ Weesa kaarenae o'yaeka, ya'yachatiame enerepua soontaroo, nape puuuu, teh-punasa kuhstere uujumame eneriaipua, pu'ka na'arari tijoeturie i'toniapa.

²⁹ Puuuu Eesusi machikapa aatanakoo, chopokorieka weripaka cheerepua sisinaka: —Eesúsiii, ¿ihtana yoramia teetonamua noochio, muuu Te'ta Te'pa Kahtiamie Taanáraaa?

Nape Eesusia wa'a chiiopa na'arari tijoeturio, te'yarepua pu'kao chaaneka:

—Yaapi machenasa muuuu pu'ka tjoecho.

Wa'a chaanetiapa na'araria tijoeturi, chaanerepua Eesusio:

—No'o tesiwe e'résa, ki no'o kokosájeraninia.

³⁰ Waikao Eesusia iinatukerepua:

—¿Achini tewania muuuu?

—Piie Siento tewaniame neeea —nehjiare reemoa.

Wa'a cheere puuuu, ki ookapi muitekamekapa nanaarari reemoniwario.

³¹ Waikao pu tjoechi mochikamea na'araria, tesiwa chaachaparepua Eesusichio:

—Ka'te taamo kokosamitia taamoo, ki waapisi wichiwachi tísia aiwateniachi taamo ihpapakao.

³² Wa'api waapi kahjenakooi, muuwaeme ohjopaopua koowi, pukachi ahpo uhjuran-rarepua. Waikao Eesusia, pukachi reesirepua muimichio.

³³ Waikao tjoechi puuyasaopua, koowichi muirepua. Waikao koowia ahjachi muitiao, tahpitika noonowirepua ujumaka. Kai muenati ujumakaopua waatachituo, neerochi ruhjirepua si'rika.

³⁴ Wa'a iikopa koowio, koowi inatiamea, ahpo mochiwachi e'enarepua tuumia, tísia majakame. Wa'a ajasisaapa, yooma tuurepua mochiwachio, yooma ihta ahpo ikiria, ihtana ikirio ahpo tepuya koowio.

³⁵ Waikao yooma wa'a mochiwachi mochikamea, yooma wa'ami mochikameapua tiameo, wa'a ikitiachi e'enarepua ne'nemia. Wa'a e'enatioopua Eesusi ihsiachio, na'arari tijoeturi iinukamea, wa'a kahtiamie tetewiretupua, kaawéruma, yachapakamepua wa'asi. Wakiratakame yasarepua wa'ao, kaawerumapua ki roorowiamie. Nape ti'tjoeria wa'a iintokame tetewapa Eesusio, tísia majawerepua pu'kao, chachapia nokaka.

³⁶ Puuu yooma tetewikamea, yooma tuuyerepua pu'kao, Kaararami e'nakameopua ne'nemia.

³⁷ Waikao pu yooma nane'resaapa, Eesusi iintoria ahpo utewario, tísia seewepakaopua Eesusio, tesiwa chaachaperepua Eesusio, ahpo weewachio, machenajeraka Eesusio. Waikao Eesusia, no'rarepua pawekakerachi chuhkuachio. Wa'a moenamioopua pawekakerachio,

³⁸ puuu ki ookapi na'arari tijoeturi puuyanetiamea, tesiwa cheeriaipua Eesusio ahpo yeetojerao, nape Eesusia chaanerepua pu'kao:

³⁹ —Ohso kaawe muuuu, i'wa aamo mochiwachi itipimitia muuuu, yooma tuuyemia aamo mochiwachio, Riosi iintoriaopua amochio.

Waikao pu ihji tjoera, ahpo mochiwachi no'rasaopua, yooma tuuyerepua ahpo mochiwachio, ihtana iintorio Eesusiopua apochio.

*Airo maarara oijenatewa; oowitiame Eesusi ampawakirachi ihchepariame tiame**(Maateo 9:18-26; Marako 5:21-43)*

⁴⁰ Waikao Eesusio eenechi no'rakao, Arirea weeechi paonasoopua, muuwaeme napawikame tewarepua wa'a, kaawe e'raka puuyeka mochiriame.

⁴¹ Wa'a tekisooopua Eesusio, wa'achi eenarepua aata piiripi, Airo tewaniame. Puuu tjoera wa'a napawikarichi paamiratuame enerepua, kokoriame iinueme. Ihjia chopokorieka weripakao, tesiwa chaachaperepua Eesusio, ahpo ta'pechi enajeraka.

⁴² Amori mukuyo tuurepua ahpo maarao, pu'ka ahpo maarara oosa mariki aampa ooka paamuame, puuche ahpo iinuka. Waikao wa'a simiyoio Eesusio, ki ookapi na'naritorepua, tahchiamie weritokaopua norikameo.

⁴³ Wa'a muuwari nokisiniachio, wa'achi ihtoriaipua piiripi oowitiame, oosa mariki aampa ooka paumpari i'toame, erayena kokoreka. Puua me'merikochi i'yowakao, ki ookapi na'atakame eneriaipua toomio, kiisi yachapaka.

⁴⁴ Ihji oowitiamea pukamina eenaka naaepakao, Eesusi wisasoriwarachi ihcheparepua teesa. Waikaoopua, ahjachi ihchepasache ahpo erajenao teewekame saarepua.

⁴⁵ Waikao Eesusia, apochi ihchepatiame saaesao, cheerepua:

—¿Aatana noochi ihcheparu?

Nape aataa ki noonorio tuuyopao, Peeroa chaanerepua Eesusio:

—Masitari, ¿nane'retare teemea, taamo tahchitoka teetoachio motasikao? Wa'a teetoi taamoo: “¿Aatana noochi ihcheparu”, iinatukiamemua?

⁴⁶ Waikao Eesusia cheerepua:

—Nape noochi ihchepakamea, ki oowera noochi ihchepakamepua, noochi machenakame saaeakame neee, no'o Riosi utewari.

⁴⁷ Waikao oowitiamea ki newime tiapa ahpo iintoriao, chopokorieka weripaka Eesusio, yooma tetewachi apoe ihsirio tuurepua Eesusio, chachapia ihsika seewiapa. Waikao puua cheerepua tiame, aatia tiachipa ahjachi ihchepario, wa'a iintosacheopua, ikanati saukame itipirio tuurepua.

⁴⁸ Waikao Eesusia kaawe e'rekao chaanerepua:

—No'o kutewée, noochi paparakapa, saukame itipikamemua. No'raka ehpeo aamo ta'pechi, kaawe eratoka.

⁴⁹ Eesusi wa'a chaanioipua oowitiameo, wa'a eenare piiripi kooriaa, Airo ohjirachi o'inia eename, puua chaanerepua Airoo:

—Aamo maaraapa, kiterepakame puuapa. Kihtawichio noonotepuame Paamiraapa.

⁵⁰ I'ka inamuka Eesusia, chaanerepua Airoo:

—Ka'te yuawesi muua. Noochiche oowe e'repuapua, aamo maaraa, saumitepua.

⁵¹ Eesusia asisaapa wa'a ta'pechiopua, ki aata pakinurerepua wahjao, naatiche yeetoka pakimio tuurepua wa'ao, Peero, Waani, Saantiao, pu'ka kuita yeeyera tiame, noonora wa'achi, wahjaopua ka'i.

⁵² Wa'a ta'pechi tisia naarakopao, Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Ka'te naarako eemea. Ihji kuita kutewea, ki mukukamekaitepua, oowera kohchi-aitepua.

⁵³ Wa'a chiioa Eesusio ti'tjoeria, a'acherepua na'arekao, puua pu'ka kuteweo pichiwa mukukameko nane'riamekapa.

⁵⁴ Waikao yooreko pakisao Eesusia, sekachi chapikaopua, utewaeme chaanerepua pu'ka kuita kuteweo:

—¿Kutewéee, yasisisaaa!

⁵⁵ Waikao kuita kutewea, eenechi eenaka iikarao, eenechi ahjarepua oijenakao. Wa'a ikisaopua, yasisisooopua kuitao, ko'kotenurare Eesusia.

⁵⁶ Waikao yayawaraa, ki teesa kaawe erakorepua, tahpitika e'rakao Eesusi iintoriao. Nape Eesusia chaanerepua pu'kao, ka'te tuumitiapua i'kao, aawataoi.

9

Eesusia ahpo ajawaria uhjuria, Riosi ye'karichi simiyame masitemichio

(Maateo 10:5-15; Marako 6:7-13)

¹ Seenepi simikame tiameopua, Eesusia paesapa ahpo oosa mariki aampa ooka ahpo ajawariopua, yooma pipiripi yahcherepua utewario, ahjae sautemichioopua kokoriamoo, ahjae puuanamichioopua tiame ihtaoi reemoniwari nanaarariopua.

² Yooma wa'a iintosaopua, nayewatumia siimpanurerepua, i'ka kaaweruma Riosichi simiyame tuuyewariopua, yooma ihta ko'koameioopua yachapatemichio.

³ Eesusia pu'kao, chaanesa uhjurarepua:

—Wa'atia siimpamitia eemea, kihta i'toka teesorao, kihta i'toka mokewarioi, nutukaoui kihta i'toka, toomioi kihta kahcheka, wakiraoipua, ahpoche chuchatao i'toka.

⁴ Ahkai mochiwachi aamo che'repachioi, wa'ache mochisa uumatopuapua, pirenachi mochiwachiamio.

⁵ Ahka ki aamo nakiwachi e'enasaa, aamo kaaka pechichisa uumatopuapua wa'ao, kihta Riosi tuuyewari nakiriopa.

⁶ Yooma i'ka chaanetiapao, siimparepua waikao, i'ka kaaweruma tuuyewari, tuuyes-imia, sautesimiaopua tiameo, kokoriamoo.

Waani Paatori meriretia

(Maateo 14:1-12; Marako 6:14-29)

⁷ Pu'ka taawechemioi Eerore yawichiai, Eesusi ihsiamie inamukapaopua, wekana e'rarepua, aataa ookapia Waaniko tuuopia eenechi ahjakame.

⁸ Wahjachi aataa, Eeriako tuurepua, eenechi ahjakame. Wahjachi piirechia tiame, ehkoriame Riosi nayewatura, oijenakameko tuurepua, eenechi ahjakame.

⁹ Nape Eerorea cheerepua:

—Nape neeea Waanio, me'yakamenia pu'kao, mo'ora tehpunakao. ¿Aatanapu naaju puuua, ki ookapi itapiti ihsia tuuwamea?

Pukaepa Eerorea nane'renariapa pu'kao aatanakoo, i'yasirepua, aachin teeka ahpo tetewimia pu'kao, machinariapa.

Eesusio mariki miiri ti'tjoeri ko'koteria

(Maateo 14:13-21; Marako 6:30-44; Waani 6:1-14)

¹⁰ Eesusie ajawatiame uhjuratiamea eenechi e'ensaaapa, yooma tuuyerepua Eesusio, yooma ahpo ohjoriaopua tuuyesikao, mochiwachiamio. Eesusia waikao e'enariopaopua pu'kao, poanachi ooruchi i'tomo o'rariaipua pu'kao, We'saira muuwarichi waapi, wa'a resipupumichioopua ahjama.

¹¹ Nape muuwaeme nane'rekamea akanamina uumpariameo, wa'amina na'naritorepua. Eesusia ahka ahpo akipariachi ahsepataiopua, pu'ka muuwari ahpo na'naritoka ahsepakameo, kaawe e'reka uurepua. Wa'a ikisaapa Eesusia, Riosi ye'karichi simiyame nayewerepua, masitekao. Wa'aopua tiameo, ahpo sautejererameopua ahpo kokoriame u'uyepariao, sautekerepua pu'kao.

¹² Aarikopao wa'asio Eesusi ajawariaa, naaepaka chaanerepua Eesusio:

—¿Ki kaawejoarepa ti'tjoerio uhjuria, wa'ami ahka che'repamichioopua mochiwachiami, kooame i'yamichioopua tiame? Ooruchi i'wao, ki ahka i'yamete kooamea.

¹³ Eesusia chaanerepu pu'kao:

—Eeme ko'kote pu'kao.

Wa'a chaanetiapa Eesusie ajawatiamea, chaachaparepua:

—Nape i'wao mariki paani wa'api maaniamepua, ooka so'chi wa'api tiame. Nape ¿ahsepamanapua yooma ko'kotepuamewichioo? Aamo ehpeche tarijenuresoope kooame, ahsepameripua.

¹⁴ Ti'tjoeria mochikame wa'ao ooweru tiame kukuchimao, u'matoame enerepu mariki miiri. Waikao Eesusia chaanerepua ahpo ajawariao:

—Ooka weerewa aampa oosa mariki ahka, mochipanuramitiapua pi'pirenapio.

¹⁵ Waikao ajawatiamea, wa'a kehkiche mochipanurepua, pi'pirenapio, ti'tjoeria wa'a noonoirepua waikao.

¹⁶ Wa'a ikitioopua Eesusia, pu'ka mariki paani uusaopua, pu'ka ooka so'chiopua tiameo, te'pa tewekachi ne'nepakaopua ahpo Noonochio, cheerepua:

—No'noo, aamo utewarie muuwetejeraninia i'ka kooameo.

Wa'a cheekaopua nu'nunti chi'wanasao, ahpo ajawaria ki'yarepua, yooma ti'tjoeri naachutamichio.

¹⁷ Waikao muuwari mochipakamea, ahkasi ahpo aiwachisi ko'karepua. I'ka sopakameopua chi'wapameo, oosa mariki aampa ooka weeweruma waari, popochiamie apechunarepua.

Peeroa Eesusio, Riosie Weratiameko tuunapua

(Maateo 16:13-19; Marako 8:27-29)

¹⁸ Piirechi taawechiopua Eesusio, poanachi ooruchi ihsioio, ahpo Noonoma nayewakao, wa'achi mochiria i Eesusi te'ta masitiaapua ahjama. Wa'a mochiniaoi Eesusia, iinatukerepua ahpo te'ta masitiaio:

—¿Aatanakata neeea, chaachapani ti'tjoeria?

¹⁹ Eesusie te'ta ma'masiteniamea nehjiarepua:

—Ookapia, Waani Paatoriko tuunapua aamoo; ookapi wahjachia, Eriataruko tuunapua aamoo; nape epeche wahjachia tiameo, piirechi ahkako tuunapua aamoo, ehkoriame Riosi nayewatura, eenechi ahjasa eenakame.

²⁰ Wa'a cheesaopua Eesusia, ahpo ajawaria iinatukerepua:

—Eemepe, ¿aatanakotipua no'oo? —iinatukerepua pu'kao.

Peeroa nehjiarepua cheeka:

—Muuua, Riosie Weratiamepua, Riosi tijoe enepakame.

Eesusia ahpo mukimio tuunapua

(Maateo 16:20-28; Marako 8:30-9:1)

²¹ Wa'a cheeka ahpo ma'chitakopa Peeroo, Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa puuua, nape ka'te tuumitia eemea pu'kao pehjo, aaataoi.

²² Nee Tijo Naawakamea, tisia aiwamerikaitepua pehjo, kiisi nakika teteipumeepua i'isaeri ti'tijoeo, isaeri pa'pamiratuameepua tiame, wa'a ikisaopua tiameo, ne'neseriosi pa'pamiratuamee, Moise nuurari neesetoameepua tiame. Ihji nee Tijo Naawakamea, yooma pukae meripuameepua me'yao, nape neee, paika taawechi teetoiopua, eenechi ahjakame werisimeri neee, oijenaka.

²³ Aaata no'o na'naritonariamea, ahpo kiapuaichiopua weemera ahjario, ki ah-pochewichio inataka yasitomeripua, senepi noochi teetoka yasitomeripua, aiwaiopua.

²⁴ Aaata ahpo inatiamea, ki noochi teeretoka aiwanarekao, wekatemeripua ahpo kiapuameo, weemera ahjario. Nape ki suuwe erapamea noochi tiapao, a'chi chaaneni-aipua, uumeripua weemera ahjario.

²⁵ ¿Ihtanawichio kaawe enetapu, yooma iinueniaiopua i'ka weeechi iintuameopua, yooma wekapuame enesaapua, ahpo weemera ahjarichiopua Riosichio?

²⁶ Aaataeo ki no'o suuwe erapaka noochi teetokameo, nee Tijo Naawakameai, ¿ki wa'achi teeretare neeeai suuwe e'rekao, eenechi taawechi no'o eneoipua? Eje'e, wa'achi teerema neeeai eenechi enaka tekisao, waika te'ta peenia tiachi taawechi no'o Noonowichio, te'pa no'o Noono ku'iwarichioopua tiame, no'o Noonochio tisia iyoriwamewichioopua.

²⁷ Pichiwa chaaninia ookapi i'ka ajakameo, ki wahjipama puuuu, ki tetewaiopua pehjo Riosi ye'kariwao.

*Eesusi sewina tiame ikiwame weerewara
(Maateo 17:1-8; Marako 9:2-8)*

²⁸ Osanao taawe neipao, te'pa mooenare Eesusia, roomosachi ahpo Noono tewekachi kahtiam e ahjama nayewemia. Waani yeetoka simirepua wa'ao, Peero tiame, Saantiao wa'achi.

²⁹ Eesusia ahpo Noono ahjama nayewao, sewina ikirepua nanarirao, ihji Eesusi wisasoriraa, ki teesa tiame tohsaname eneparepua, nape tisiwa tohsaname, tajayame.

³⁰ Wa'a ajarepua tiame, ooka tijo Eesusi ahjama nayewakao. Puuu piiripia, ehkoriami Moisetaru enerepua, piirea, ehkoriami Eeriataru yasariame.

³¹ Ihji ooka Eesusi ahjama ajakameaio, tahpitika tiame tajayame ajakaopua tiame, Eesusi tewekachi no'ramia, tehpe nayewarepua Eesusi ahjamao, Eerusareni meripuapua.

³² Peeroa, ahpo ahjama mochikameapua tiame, tisia kokochinariaipua, anachaka mochirepua ne'neka. Wa'a te'teriapa puuuu, tetewarepua Eesusi wa'a ikiyame tisia tisiwarirao, nape ki teesa tiame tajayame, wa'achi te'tereka tajayamekoopua, puuu ooka Eesusi ahjama ajariameai.

³³ Puuu ooka ti'tijoeo, Eesusio piineri toakioopua, Peeroa kihta nane'riapa ahpo chanimiao, oowera wa'a chaanekapua Eesusio:

—|Masitari, kaawechupena i'wa nooka teemeai! Paika ekapora ajawama teemea, piiripi aamowichio, piirea Moisewichio, wa'a ikisa Eeriawichio tiame. Nape Peeroa kihta inatapa ahpo chanimiao.

³⁴ Peero wa'a chanoipua Eesusio, toomari yasiparepua wa'ao, mo'porepaka. Wa'a iikopa toomario, majapochire Peeroa, wahjachi ooka mochikameapua tiame.

³⁵ Wa'a ikisoo toomario, wa'a toomaritereo, chiiame inamurepua:

—No'o Taana puuuu, no'o weeraria, no'o uuria. Eemea pu'kao, e'weka mochipuapua.

³⁶ I'ka ihkepameo, nayewaka kajusoopua, toomari apechusoopua, Eesusiche weeriam tetewiretupua. Nape aapoe i'ka ahpo tetewario, ihchi teewerepua pu'ka taawechi-amio, aawatao ki tuuyerepua pu'kao.

*Eesusi temari ki kaaweruma tijoeturi yahchame yachapatena
(Maateo 17:14-21; Marako 9:14-29)*

³⁷ Meereopua, kaawitiachi tetekiaio wa'asio, muuwaeme nokisiam tetewarepua ahpo natepameri.

³⁸ Wa'a muuwarichi inisiam piiripi tijoia, utewaeme sisinamurepua Eesusio:

—Masitari, no'o tesiwe e'remitia no'o taanao. Piiripi wa'api taanaemekane.

³⁹ Nape na'araria, tisia chachapia ihsitiamekapua. Senawato ki ku'ita sisinatekaopua pu'kao, muumukipatiapua pu'kao, chu'wachiopua toonewateka. Pu'kao chapisaopua, ki toinariamekapua pu'kao, ahkasioi weerewaraopua, yooma saasawetiapua.

⁴⁰ Aamo te'ta ma'masitiao utewa yoorakaine ma'chipamichioopua, nape aapoe ki jakukamekapua ma'chipakao.

⁴¹ Waikao Eesusia chaanerepua yooma wa'a ajakameo:

—Ai eeme, kiiisí ahjachi erakoame Riosichio, oowera yooma wewekakame ti'tijoeri. ¿Ahkasi achinitio wa'a teeretania aamo ahjamao, aamo anachakao aamo wa'a te'tia? Ehsoopua pu'ka temario, no'o i'yetosaopua wa'ana.

⁴² Pu'ka temario Eesusichi upatioopua, reemoniwari ahjachi kahtiaemea, eenechi kai muenati puiparepua pu'ka temario, tísia kokosa yooraka mumukipateka. Nape pu'ka reemoniwario wa'a yoorioopua pu'ka temario, tísia te'yaka ma'chipakesaopua pu'ka reemoniwari mumukipatiao, saukame ki'yarepua pu'ka noonorao.

⁴³ Wa'a ikitioopua Eesusieo, ti'tioeria, ki nu'uti ihsiaeme eraparepua Riosichio.

Eesusia oosa simiyamechi chaanipua, ahpo mukimiao

(Maateo 17:22-23; Marako 9:30-32)

I'ka ti'tioerio ki nu'uti erakioopua Eesusi iintoriao, Eesusia chaanerepua ahpo te'ta masitiao:

⁴⁴ —Tisia kaawe keepukao, i'ka ti'tioeri chaachapao, wa'a chaachapanioi no'oo, nee Tijoe Naawakamea, wahjachi ki ka'karuma ti'tioechi, nehjipuamepua.

⁴⁵ Nape aapoeo ki pahteka inamurepua pu'kao, wa'a chiioio. Ka'chi iika chapime erakorepua, pahtewakao, pu'ka iinatukemiaoi suuwe eraparepua.

¿Aatanakamera epeche weruma teerewaeme?

(Maateo 18:1-5; Marako 9:33-37)

⁴⁶ Piie taaweo Eesusie te'ta ma'masiteniamea, nekakome chaachapariaipua ahpo, aatanakamera epeche ahpo weruma teeremeriko nayewakao.

⁴⁷ Nape Eesusia, nane'riapa ahpo ajawaria inatao, piiripi kuita uukaopua ahpo chokichi werapakao, chaanerepua pu'kao:

⁴⁸ —Noochitia kaawe e'reka uuka tetewamea kuitao, ki weruma ahpo e'rakao, noochi kaawe teereniameapua. Noochi kaawe teereniamepua, wa'achitia kaawe teereniamepua, no'o Noonochioi. Wa'a teesoo, puu kiisi weruma ahpo tetewamea, epeche weruma tiamekaitepua.

Aaata ki taamo wa'iniamea, taamo ahjama teetoamepua

(Marako 9:38-40)

⁴⁹ Wa'a cheesoopua Eesusio, Waania chaanerepua:

—Muuua taamoo, taamo paaeriamemua aamo na'naritomichio, aamo tehkiwachi ku'imichio tiame, nape teemea tapanara nayewatuka ohjoaio, aaata tetewaka teemea ki taamo ijinuwa, aamo teewarachi cheeka ma'chipayame nanaarame reemoniwario. Ta'omaka teemea pu'kao, ki taamo ijinuwakopa.

⁵⁰ Wa'a chiiopa Waanio, Eesusia chaanerepua:

—Pe'yachipua pu'kao, ki taamo ahjama nokayai puuua, ki taamo na'ara nokayamepua, ohsotia puuua taamo ku'yamepua.

Eesusia Saantiao te'yanipua Waani tiame

⁵¹ Paikapi taawe toioiopua, Eesusi tewekachi moenamiachio, Eesusia oisa teetoka moenarepua Eerusarenio.

⁵² Nape pahchao, ahpo ajawaria uhjurarepua, ahpo che'repapuachi i'yamichioo, nu'uti mochiwachio, Saamaria weeechio.

⁵³ Nape Eesusi ajawaria wa'a mochiwachi e'enatioio uhjuratiaio, ki kaawe uuka tetewiretupua, Eerusarenichi siimpameko nane'rekapa. (Saamaria ohjoemea wa'a teeka tetewirepua Eesusi uhjurariao, ki ahpo kaawe uuka tetewamekapapua, Eerusareniti'tioerio.)

⁵⁴ Wa'a ikisaopua Saantiaoa Waania tiame, i'ka inamusaa, chaachaparepua Eesusio:

—¿Ihtana iintotariapua pu'kao Masitari, tewekachi na'i itatariarepua, ahjae kosimichioopua pu'kao, Eeria Riosi nayewatura iintoriachitia waika ehkoriaimi taawechiamio?

⁵⁵ Nape Eesusia wa'a chaachapopao, ku'rika kaawe ne'nepaka, te'yarepua pu'kao chaaneka:

—¿Aaataai Riosichi paparamea, wa'ana erakometepua? ¿Kikosa aaata aamo na'ara yooraa, wa'achi yoranare eemeai?

⁵⁶ Waikao uumatorepua pirena mochiwachi che'repapuachi i'yamia.

Eesusi na'naritonariamea

(Maateo 8:19-22)

⁵⁷ Pooechi siimpoio aaataa, Eesusi naaepakao, chaanerepua:

—Paamira Eesusi, aamo ahjama siminare neeai, ahkanoi aamo simiyachi.

⁵⁸ Nape Eesusia chaanerepua:

—¿Kaawe inatakame muuua aamo chiiia? Keeochia, keeochikai iinuemepua ahpo kochimiachio, tuchikia tuchikikaio iinuemechi puai ahpo ta'sowao, nape nee Tijoe Tijoetukamea, kihta iinuemenia ahkaoi no'o kochimiachio. Wa'a tiamekoio, ¿no'o ahjama siminariame muuua?

⁵⁹ Piirechiopua tiame Eesusia, ahpo ahjama nokisiame inisiameo, chaanerepua:

—No'o ahjama ihsiamie enemitiapua, no'o Noonochi tehkiwa ku'isika.

Nape tijoea nehjiarepua Eesusio:

—Eje'e wa'a ikimane Paamira, nape iiweta pahchao, no'o noono kiterepakame, no'o toimitiapua wetemajimichioopua pehjo —cheerepua oowera wa'a chaanekao.

⁶⁰ Eesusia nane'riapa oowera wa'a chiioopua pu'kao, chaanerepua:

—Toipuapua pu'ka Riosiwichio wahjipakameka te'tiameo, aapoe nokimichioopua ahpo wahjipakame wetemajikao. Muuua ohso kaawe, pichiwa no'o Noono tehkiwachi teetonaresaa, noochitia teotomitiapua ohso kaawe, Riosi kaaweruma tuuyewarikamera tuuyetopuapua ti'tijerio.

⁶¹ Piirechi tijoe pooechi nokisinioi natepatiamea, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraa, siima neeeai aamo ahjama, ahkaoi aamo inisiachi ku'isimia, nape no'o puuyepuapua pehjo, no'o ta'pechi aamo ahjama siimio, tuuyemichioopua pehjo.

⁶² Nape Eesusia oowera nane'riamekapa puuua, oowera wa'a chiamekopa pu'kao, chaanerepua:

—Oowera wa'a chiame muuua, ki te'ta no'o ahjama siminariaio. Muuua aata yoomuameka tiamepua, yoomoka ihtoai pukamina ne'nepame, ahka aamo asimi-achiche ne'netomitiapua ohso kaawe. Wa'a tiamea ki te'ta ne'netoamepua ahpo asimichioopua inatariachi. Muuua pichiwa no'o na'naritonariame enesaa, ki wekana erametemua aamo no'o ahjama simiao, wa'a erasaa muuua, aamo pukamina ne'nepameka tiamepua. Wa'a ikisaamua ka'chi iika no'o Noonochi teotomerimua, no'o Noono tehki yorakesikaopua.

10

Eesusia paika weerewa aampa oosa mariki uhjuraa

¹ Neipa piirechi taawechio, Apoe Eesusi Paamiraa, pahcha pukeri simiyachi ajawakaipua uhjurawa, eenechi uurepua neipamio, wahjachi ti'tijoe uhjurapuameo. Puuua, paika weerewa aampa oosa mariki ti'tijoe enerepua. Puuua pu'kao, chaaneriaipua:

² —Ki ku'ichi i'ipapuachio, nape tekipanamea paikapipua. Utewa itanekepuapua, i'ipapuame Teekorao, aamo uhjuramichioopua, ahpo tehkichio.

Wa'a chaanesapaopua, o'okache uhjurepua yooma mochiwachiamio, ahpo asimichiamioopua, nape aampachi chaanesapa pehji:

³ —Kaawe aamo neesetoka naaju. Po'wachitia te'teretoame eemea, saoorika te'teriami ti'tjoerichio.

⁴ Kihta i'tomeri eemea naatio: mokewario, toomioi, kaakaio. Ka'te tehpe weripamitia pooechioi, teepotakaio.

⁵ Wahka ta'pechi ajasisaa: “Kúiraaa, Riosichi paparame ti'tjoeri”, chaachapaka teepotapuapua wa'ao.

⁶ Riosi ti'tjoeri enesaa, kaaweruma aamo teepoteka aamo asipumapua. Ki wa'a tiame enesaa, ki aamo nehjamapua.

⁷ Aata ta'pechi ajasitetiai, wa'ache mochisa checherepasa uumatopuapua wa'ao. Kooameoi, kihta chanika ko'kopuapua, ko'kosa iijiwa kiatiaio, ihchi iijipuapua. Tekipanaka oiyamea, ko'koteniamepua.

⁸ Wahka mochiwachi ajasisaa, ihta kooame kiatiaa ko'kopuapua.

⁹ Wa'a kokoriame mochisoo, sautesaapua, chaanepuapua: “Riosi ye'karia epeche waapi enetoamepua, Apoe Te'ta Yawichi aamo sautena.”

¹⁰ Nape ahka mochiwachi ajasitioi ki nakitiaa, ma'chi puuyasapa uumatopuachio wa'asi, ahpo tarachi pechichisaopua kaakao, chaachapasa uumatopuapua:

¹¹ “Aamoo taamo wa'inekopao, we'e moorewaraoi taamo kaakachi chukipakame, taamo pechichisa uumatoma teemea. Nape nane'remitia eemea, taamo Riosi kaaweruma tuuyewario, amochi u'paria aamo nayewetioopua, Riosie newipameriko enerio eemea, ahpo yawichituwachi mochimeri enerioopua.”

¹² I'kao, kajusaapa tuuyekao, chaanerepua ahpo uhjurapuameo tiame:

—Pu'ka taawechi Riosi katewiachio, pu'ka mochiwachio ki aamo nahkeriopao, Riosi kokosaria, epeche teeremiitepua pu'kawichio, ki Sooroma mochiwari ikiriachitia.

*Mo'mochiwari ki e'waka mochikame
(Maateo 11:20-24)*

¹³ Waikao Eesusia, ki e'waka mochiwachi mochikame inatepakao, cheerepua pu'kao: "¡Áii muuu Korasini mochiwachi mochikame! ¡Áii muuu We'saira mochiwachi mochikame tiame! Yooma puuu amochi peenia tiame no'o iintorioa, Tiio mochiwachi iintokame enesoopua Siironi mochiwachio'pua tiame, ki ehpesi suuwe erapamii puuuu, napiso'chi yasipamii puuuu, sosotiame wisasori wakirataka, ahpo tatakoriario, suuwe erapakapa.

¹⁴ Nape aamo wa'a noonoriawichioo ki ka'karumao, epeche weruma enemera Riosi kokosariopua, ki Tiio mochiwachitia, ki Siironi mochiwachitia tiamea.

¹⁵ Muuu Kapenau mochikameai, ¿tewekachi uumpameri maaena eemea Riosieo? Ka'ii. Ohsotia ki wahjame ruhjiniachi ihpapapuame eemea, ki teesa aiwaniachi."

¹⁶ Eesusia eenechi naewaka pu'ka paika weerewa aampa oosa mariki ooka ahpo uhjurameri, chaanerepua:

—Aamo no'o uhjurari keepuamea, no'o keepuamepua; ki aamo nahkiekamea keepukao, ki no'o nahkiekamea keepunarekao; puuu ki no'o nahkiekamea keepunarekao, no'o Noono i'ka weeechi no'o uhjuraria, ki nahkiekamepua keepunarekao.

Paika weerewa oosa mariki ooka ti'tijoe uhjuratiame no'rawa

¹⁷ Neipaopua eenechi e'ensaa'pua puuu paika weerewa oosa mariki aampa ooka uhjuratiame, tisiwa kaawe erakokaopua, chaachaparepua Eesusio:

—¡Paamira, ki teesa peenia teerekapua tamochio, reemonioai aamo teewarachiche cheesoche'pa, taamo e'wekamepua puuyachaniaa ti'tijoechio!

¹⁸ —Eje'e —cheere Eesusia—, pichiwapua teware eemea Satanasi ku'kuyao, Satanasia, tetewakame'nia tewekachi o'inia ipatiameo, su'werichitia wichikameo. Puuu ku'iwaripua, i'wa weeechi ohjoamea.

¹⁹ Neeea aamoo, utewari ki'yakamepua ki'yao, puka'eo, pu'ka seepurawa Satanasi utewari newitomichio'pua; sayaweoi aamo ki'kitioio, ka'chi aamo ikimichio'pua, machiriki ki'kitiaopua, kihta saemichio'pua ko'koameo.

²⁰ Nape wa'a te'tiai no'o utewari yahcheriaieo, ka'te pukaekamera aamoo oijeramitiapua, ohso kaawekamera aamo kaawe erakopuapua tewekachi mochimerikapapua Riosi ye'karichi, aamoopua teewarao, Riosi iyotaperichi iyotetiamekapa wa'asi. Puuukamerapu, epeche nateyameraa, aamowichioo.

Eesusi ahpo Noono Riosichi teerewa nayewa

(Maateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Pu'ka wa'apichio Eesusia, tisia peenia erapaka Riosi Riosiwarioe, cheerepua ahpo Noono tewekachi kahtia'meo:

—Cheriwema No'nooo, yomatia'me itapiti iintuame teekorao, yooma tewekachi iintuameopua, yomatia'me weeechi iintuameopua tiameo, tisia kaawe iintoriopua aamoo, yooma aamo ye'karichi muiniamechi simiyameo, aamo noriwi teeweriopua aapoe ahpo pepeniwachichee pahtenariameoopua; nape nu'nuntika te'tereriame amochi itaka, aamo ye'kariwachi simiyame pahtenarewao, kawiyame ma'chitakamemua pu'kawichioo. Eje'e No'noo, wa'a iintokame muuuu, wa'a tiame inatakamekapa.

²² Ahpo Noono ahjama nayewasaapa, yooma ahpo keepuameo, chaanerepua:

—Yooma ihta itapiti iintuameo, yooma kiatiamenia no'o Noonoeo. No'o tiiao, aaataai ki no'o machiyamepua, no'o Noonoeo te'pa kahtia'me. No'o Noono tiiaoi tewekachi kahtia'meo, neeeche nane'riamepua pu'kao, apoe te'ta Taanarache, ki aaata piirechi. Neeche puuuu tiameo, no'o Noono machinariameo, machitiameraa.

²³ Wa'a cheesaapa ahpo ajawariamechi ku'rikao, chaanerepua, aapoechewichioo:

—Kaawechupena eemea, tetewani eemea ehpe no'o ihsiao.

²⁴ Muuwaeme ehkoriami Riosi nayewaturaa, i'ka aamo tetewa tetewisaapua, tisia kaawe erakomiipua, aapoe tetewapa i'kao, aapoe inamuapua tiame i'kao, nape wa'atia ki tetewarepua.

Kaaweruma tijoe Saamaria ohjoeme, wa'achitarichi nayewaniame

²⁵ Seenepi simikameo, piiripi Moise nuurari masitaria, oowera aatiatakaopua Eesusio, chaanerepua:

—Masitari, ¿ihtana yorantania ahsepanariaa, ki wahjame ahjaniamero?

²⁶ Eesusia nehjiarepua:

—¿Achini cheeka iyotetiamepu naaju, Moise nuurariaa? ¿Ihtana pahtena muuuu pu'kao?

²⁷ Moise nuurari masitaria, nehjiarepua:

—Wa'ao chaanipua: “Apoe Te'ta Paamirao, nakika tetewipuapua, yooma aamo iikae, yooma aamo utewaeopua, yooma aamo inatarie; aamo piirechiopua, aamo wa'api nakiyachitia, wa'achitia nakipuapua pu'kao.”

²⁸ —Wa'atepua, kaawe nehjiakamemua —chaanere Eesusia—. Pu'ka teresaamua, ki wahjame ahjamamua —chaanere Eesusia.

²⁹ Waikao, masitari tijoea pu'kao, wa'a ihsiamie e'rapaopua, kaawe iinatukerepua Eesusio eenechi:

—Puuu no'o piirechia, ¿aatanajuarepua?

³⁰ —Keepusao naaju —chaanerepu Eesusia—. Nee. Aaata tijoea Eriko simiriataipua, Eerusareni poechitu, nape poechi ihtoiopua, aaata nanaaramee wepiretiatapua, kiiya mukukame toaka. Wa'a yorasaapu, yooma ichikoneretiapua, ahkasioi wisasori ahpo chuchatoaioi.

³¹ Ehjepamio, aaata neeseriosiai pu'ka wa'apichi poechi ihtoriataipua, nape wa'a po'yame tewakaopua, ikicha u'matoriapua, kiisi ku'ipasa.

³² Reewi tijoeai wa'ami u'matoaio, wa'achi iintoriatapua tiame ikicha u'matoka.

³³ Nape piirechi tijoe Saamaria eenamea, wa'ami u'matoaio, wa'a po'yame tewakaopua, tesiwa e'repariatapua.

³⁴ Ihjia, apechunaka sowijiyoi chuhcheka i'yowesaapua, itapiti aakorieme chuhchekaopua tiameo, puureriatapua pu'kao na'ituriachio. Wa'a ikisaopua ahpo yaasetoachi tekitokao, mochiwachi i'toriatapua, che'cherepaniachio, wa'a che'repariatapua inatekao.

³⁵ Pu'ka meereo, ooka toomi ma'chipasao, wa'a che'repaniachie teekorao, ki'yariatapua cheekao: “fa, epeche nateyame enesoo aamo inateriao i'ka tijoe, eenechi eenao aamo natetemane. Wa'a cheesaa, u'matoriatapua.”

³⁶ Wa'a tiame nayewesaapa Eesusia, pu'ka tijoe masitario, iinatukerepua:

—¿Achini tiamera ihji paika uumatokamea, kaawe iintorepua ahpo piirechio?

³⁷ Waikao masitaria, cheeka nehjiarepua:

—Wee, neeea tesiwa e'reka ku'ikamera maayamenia —cheerépu.

—Eje'é —chaanere Eesusia.

Wa'a cheesaopua:

—Wa'achi iintomitia muuuai —chaanerepua.

Eesusi Marata Maaria tiame pehterachi ihsiria

³⁸ Piie taawechi Eesusio, Eerusareni simiyoiopua ahpo ajawaria ahjamao, paikapi mochiwachi asisisoopua, aaata Marata tewaniamee tetewiretupua. Puuu oowitiamea, ahpo ta'pechi paajuterepua pu'kao, Eesusi ajawaria ahjama, ahpo ta'pechio ko'komichioopua.

³⁹ Marataa ahpo ta'pechio, ahpo piini ahjama ohjoeme eneriaipua, Maaria tewaniame. Puuu Maariaa, Eesusi chokichi yasiparepua, Eesusi nayewa keepunaria.

⁴⁰ Nape Marataa, tisia eerina ihsiapapua weeka itapiti yoorakao, chaacharepua Eesusio:

—¿Ka'chi e'ranimua no'o piinio ki no'o ku'ioio, piineri no'o tehki ihsioio kooame yorakao? ¿Ki no'o ku'inuretaremuu no'o Paamira?

⁴¹ Nape Apoe Paamiraa, nehjiarepua:

—¡Aa Muuu Marataa! ¿Tahpitika e'ramemua itapitichio?

⁴² Piiripi wa'apipua, itapiti tisia tahpitika erapuamea. Maariaa, pu'kakamera uunarerepua pu'kao, pu'kao, aaatae ki u'yemetepua.

11

Eesusia Riosichi nayewaniame masitewa
(Maateo 6:9-15; 7:7-11)

¹ Seenepi simikame Eesusio, tewekachi kahtiamie ahpo Noonoma nayeio, i'ka kajusooa nayewakao, ihji te'ta Eesusi masitiaa chaachaparepua Eesusio:

—Paamira, taamo masitemitia taamooi, Waanichitia ahpo masiterao masiteria, achini cheeka nayeweniamepua, te'pa kahtiamie No'noo.

² Eesusia chaanerepua waikao:

—Aamo Noono nayewenariaa, eee chaachapapuapua:

Muuu te'pa kahtiamie No'noo, aamo teewaa, te'ta tisia iyoriniame enemitiapua.

I'wa weechi enamitia muuuu, aamo ye'kari yasipatemiao.

Aamo e'ra ikimitia weechioi, te'pa tewekachichitia.

³ Soparame taamo kiamitia kooame senepi taawechi.

⁴ Taamo tatakoririao cheriwepuapua,

taamo cheriwiachitia taamo na'ara yoorameo.

Ka'te taamo tooa ki kaawerumachi taamo ruhjimichioo,
taamo newipatemitiamaa pukachio.

⁵ Wa'a cheesaapa Eesusia, cheerepua tiame Riosichi itaniameopua, i'ka wa'achitarichi
aaata iintoriachitia nayewaka, eee cheere Eesusia:

—Aaataa, aaata ahpo piirechi ta'perachi eenariataipua naasipa tukaomiaha. Puuua
wa'wa'eenakao, chaaneriataipua pu'kao: “No'o reewemitia ookapiio paani.

⁶ No'o ta'pechi eenakapu aaata poorosimiame, ko'kotemo o'rane pu'kao no'o ta'pechi
che'repamiopa, nape kihta iinuekane no'o ko'kotemiao.”

⁷ Ta'pechi reweniamea, pichiwa nehjiatarepua nehjiao, nape eee cheeka: “Ka'i, ki
werisime e'rani neeepa, yooma yeetepakame teemeapa wa'asi, kukuchiai, yooma
kokochika pe'tiamepua wa'asi. Ki werisinare neeea, aamo kiamiao.”

⁸ Nape reweka itayameo utewa chiipao, ki kichiwa cheemichioopua, rewemapua
ohso kaawe, ki suuwe e'raka e'rarioipua, tisia tukao eenakao.

⁹ Nape Riosia ki aaata nahsinepameaapua, a'chitia keenakooi aamo apochi
eenakoiopua itapiti itanemiaopua, naasipa tukaokoopua, aamo kaawe e'reka kiamapua.
Iyamitiapua, teimapua waikao. Yeetarachi chochoka sisinamupuapua,
wahjonepuamemua waikao.

¹⁰ Yooma wa'a teeka ihta keenakooi itayamea Riosichio, uutepuamepua. Riosichi
itasaa, kiapuamemua. Riosichi i'yasaa, teimamua. Riosi yeetarachi aamo sisinamusoo,
aamo yeetapumapua.

¹¹ '¿Naakona aaata noonora ahpo taana paani itasoo, tehtena kiamapua? ¿so'chioi
itasoopua ahpo taanao, siinoioi kiamanapua?

¹² ¿ka'waoi itasoo ahpo taana, machirioi kiamanapua?

¹³ Weeh, aamoo tatakoriaameki kaaweruma ki'yame enesoopua aamo tatanao, ¿ki
kehkisa epeche kaawe e'raka amochi enanaretare Riosia, amochi yasipamiaopua
Riosiwari? Wa'a iintomeri aamo Noono tewekachi kahtiamea, yooma aaatao apochi
yasipamichio ahpo Riosiwari, apochi enapaka itaniamechio.

Eesusia reemoniochi uyame tewaniapua utewario

(Maateo 12:22-30; Marako 3:19-27)

¹⁴ Senepi simikame Eesusia, tijoe yachapate puuua, reemonie ni'opakame.
Ihji reemonieme ni'opakame yachapasaapa, ma'chipasetiaopua reemoniwario,
nayewasirepua. I'ka wa'a iikame tetewakame ti'tijoeria, tisia peenia eraparepua
Eesusichio, wa'a iintokopa.

¹⁵ Nape ookapi puuu tetewikamea, chaachaparepua:

—Áaa, Weseu yahchamekapa apochi, wa'a ihsiamepua, pu'ka wa'api reemo noonora
utewarie.

¹⁶ Nape wahjachi ti'tijoe tiamea, ki pichiwa utewarieme maayameopua Eesusio, pu'ka
ahpo iintoriaopua reemo ma'chipaka, itapiti ki maaenari itarepua iintomichioo, te'pa
eekachi teteipua tiame.

¹⁷ Nape Eesusia, nane'riapao, Weseu utewarie ihsiame maaeniao, chaanerepua:

—¿Achini teeka nasiwata Satanasia ahpo wa'api? Aaata ahpo ijinuwa ahjama
nasiwasaa, ¿ki yooma ahpo wa'api soopatarepua? Aaata ta'pechioi, ahpo tatanachi
wa'api nasiwasaa, ¿ki ahpo wa'api ta'pechio, yooma ahpo ko'itarepua?

¹⁸ Satanasiai, ahpo wa'api ahjama ijinuwa nasiwasaa, wa'achitia ahpo wa'api
soopamapua.

¹⁹ Eeme wa'apiai, ti'tijoeri puuyacho tuusaa reemonio, ¿ihtana utewarie puuyachame
eemea? Riosi utewarie chaachapasaa, ki pichiwaniamea no'o chaachapao.

²⁰ Nape no'oo, Riosi utewarie puuyachame enesoopua Satanasi reemoniwarioo, Riosi
utewarirakamera ihsiamepua. Wa'atiaa neeea, Riosi utewarie Riosi ye'kari iintapame
neeea, pukae inisikao, Satanasio newitopakaopua.

²¹ 'Satanasia, aaata weeechi ohjoemekatepua, ahpo karichio ki ookapi aataeka tisia
utewaeme, ahpo iinueka kahtiao kaawe neesetoka. Wa'a tiipaa puuu aaata tijoea, ka'chi
iika ichikoneme tiamepua, tisia kaawe neesetoka yasitoamekopa.

²² Nape piirechi tijoe epeche utewaeme enesoopua ki ookapi aataekao, pu'ka ta'perachi
iinueka u'yemiao, newitoka yooma u'yemapua pu'kao. Wa'a iintosaapa puuua pu'ka
newitoka u'yeriao, ahpo iintonaria iintomapua pukaeo. Weeh, nee Riosie Tijoe
Tijoetutetamea, pu'ka Riosi te'ta utewarie eenakamenia, Satanasi ye'kari utewarira
puipamia.

²³ 'Yomatiaame aataa ki noochi ahjama te'teriaamea, no'o seepurawapua. Ki no'o ku'ika Riosimina upapameapua ti'tjoerio, no'o mamajochakiaame puuua, ki noochi enepamichio, pu'kao ki no'oeo chi'rípamichio.

*Ki kaawerumari tijoeturi eenechi aatachi eename
(Maateo 12:43-45)*

²⁴ 'Aamo inateka mochtomitia eemea, pu'ka Satanasi reemoniwachio. Ihji Satanasi reemoniwaraa, tjoechoio machedasaapua, oowera wahka ooruchi oiyaipua aatachi ahpo pakimiachi i'yakao; ki ahka tewisaapua pakipuachio, erapamapua: "No'o yasariachio kakupakaipua, ohso kaawe wa'akamera siimania eenechio."

²⁵ Wa'ao wa'apitia kakupa tiio tewisaapua, ki wa'a Riosi Riosiwariae eina teeresoopua ahpowichio wa'ao,

²⁶ ehpeche oowisani epeche ki ahpochitia nanaarame Satanasi re'remoniwa paajute-saapua, eenechi wa'a pakimapua. Waikao puuu tjoea oowitiameoiopua, epeche ki kaaweruma enepameripua, ki ke'chu ahpo teereriachitia.

Te'ta pichiware peenia eraniame

²⁷ I'ka wa'a tiame nayeio Eesusio, piiripi oowitiame wa'achi ihsiameai keepukao, sisinarepua cheeka:

—¡Aamo naawatekamea, tísia kaawe e'ramejuarepua, puuu aamo chiiteka weri-patekamea!

²⁸ Eesusia chaanerepua pu'kao:

—¡Te'ta kaawe erakoamea, naati puuúa, Riosikamera e'weka mochtioamera, pu'ka chiikamera keepuamera!

*Ki ka'karuma ti'tjoeria ki maaenari naaniatiwa itaya
(Maateo 12:38-42; Marako 8:12)*

²⁹ Wa'a ihsoi Eesusio masitekaopua pehjo, ti'tjoeria epeche epecheche enetorepua napawikao, tísia muuwepakaopua Eesusi norikameo. Wa'a iikopa wa'ao, Eesusia, o'inerepua masiteka. Puuu chaanerepua:

—Ehpe taawechiami ti'tjoeria, te'ta no'o peenia ihsiwae itayamepua no'o naaniatiwao. Nape ki tetewitepuamepua wa'asio no'o naaniatiwaopua no'o peeniasiwao, naatiche enemeripua no'o naaniatiwaa, Oonasi ikiriaka tiame, enemeripua pu'kawichio, no'o naaniatiwaria.

³⁰ Wa'achitia ehkoriaami Oonasi ikiriaa, ehkoriaami Níniwe taawechiamiwichio eneriamepua naaniatiwario, Riosie wa'api uhjuriaa ahpo ma'chitameopua, wa'achitia ehpiami taawechiami neeei apoe wa'api Riosie uhjurakamepua ahpo ma'chitario, ehpiamiwichio no'oo ti'tjoeri nayewemichioopua. Puuu enemeripua naaniatiwaria, aatanakoo te'ta no'o ma'chitamea, no'o Noonoo no'o mukukoio, eenechi no'o ahjaterioio.

³¹ Wahka ihtoriachi Riosi ti'tjoeri te'ta katewíachio, puuu yawichi oowitiame Tetuyachi o'inia eenakamea, Saromoni te'ta peenewari machiware ne'nemia eenakamea, te'ta wenejimeripua aamoo, ehpe taawechiami mochiameo. Wa'a iintomeri puuua, kai waapi o'inia eenakamekapa Saromoni tísia peenewari keepumiao, eemeo ki ahpo iintoriachitia te'teripua, no'oo epeche weruma tiariemekoio ki Saromonichitia, no'oo tísia aamo chokichi oiioipua, kiisi no'o ewakoamekopua no'o aamo masitia, kiisikoio, no'o keepunarekao.

³² Wa'achitia Níniwe ohjoekameai, aamo wenejimapua tiameo, Riosi te'te ti'tjoeri katewechio. Wa'a noonoiapua aamoo, tísia pichikeriapa Oonasi cheeriopia, aamoo, kiisi no'o pichikeriamekopa no'o masitia, no'o epeche tísia weruma tiariemekoipua, ki Oonasichitia.

*Tahjera taamo weerewachi tiia
(Maateo 5:15; 6:22-23)*

³³ Waikao Oonasi ikiria teereria nayewasaopua, taamo weerewarachi tiia nayewakapua i'ka wa'achitarichio, eee cheekao:

—Tahjeraa, ki noriwi weraniamepua itapiti teereo, te'pa weraniame ohso kaawe, weeresi uutapamichioopua, wa'a enapameopua uutapemichioopua.

³⁴ Puusia, tahjeraka tiamepua taamo weerewachio, pukae tetewiniamepua te'ta kaawerumara pahtewario. Kaawerumache aamo inatame enesoo, puuu tahjewaa amochi tajimeripua, kaawerumachiche aamo oiteka. Nape ki i'ka masitewa kaaweruma pahtewari uusaamua, ki kakupachi oimamua, tukapachikamera.

³⁵ Wa'a teesoo, kakupachi mochtionariaa, ki toipuapua choipamichioo, pu'ka kaaweruma pahteriaopua, amochi uuriao. Ki wa'a teeresaa, tukapari enemamua amochio.

³⁶ Yomachi amochi uutapame enesaamua, kihta ki'tiameomua noriwi ihsitiameo, kaawerumache enemamua waikao amochio, yooreminao, aamo itapiti tahjerae, uuta-paniamechitia.

Eesusia wiwisiituame teewanipua pa'pariseroo, Moise nuurari ma'masitariopua tiame (Maateo 23:1-36; Marako 12:38-40; Ruuka 20:45-47)

³⁷ Eesusia kajusooa wa'a naewakao, aaata parisero tijoe aho ta'pechi paajuterepua, aho ta'pechi ko'komichioopua. Eesusia, pu'ka parisero ta'perachi asisaapapua, chitokae poiparepua ko'komiao, wahjachi ahjama ko'komiao.

³⁸ Nape pariseroa, ki paanikoriamekopua Eesusio ko'komia, Moise nuurari nokiwachitia, iinatukerepua: "Achina tiichipa ki paanikokamua ko'komiao?"

³⁹ Wa'a chiiopa pu'kao Eesusia chaanerepua:

—Eeme parisero ti'tijoea, aampache kaawe pakoyamepua pehtorio, nape yooreminao wa'atia toayai, ki papakotiamae. Wa'ache te'tiame eeme yooreminao, ki papakotiamechitia, aamo yooreminao eemea, pochikame kahtiamae eemea, ki kaawe noonoitiamae ichikoka, yooma ihta ki ka'karuma tiame.

⁴⁰ ¡Ki ijinatame eemea! ¿Ki nane'riame eemea, ma'chi weerewa netekameo, yooremina tiame neteriamekopua? ¿Ki nane'riamekosa eemea, ma'chi aho weerewachi papakoamea, aho yooremina tiame papakomerikopua?

⁴¹ Pukaepa eemea, tiopachiwichio toomio nehjaio, iikachi kaaweruma e'raka kiauapua, ki ti'tjoerikamera, aamo kaawe e'remichioopua. Wa'a nokisao eemea, yooma piipateka enemii eemea, yooreminao, ma'chio tiameo.

⁴² '¡Áii eeme parisero ti'tijoea! Eeme oosa mariki simiyame poanatakiamae Riosiwichio, yooma ihta aamo echaria i'ipaopua, meenta saawaraopua tiame, ruura i'yowioopua tiame, yooma ihta rahtatiame koi'wameopua tiame, nape wa'a nokakai eemea, ki tesiwe e'riame eemea ti'tijoeri ichikokoao. Wa'a te'tiapa eemea, ma'chiamae tiame eemea, ki pichiwa nakiyamekopua Riosio. Ki ichikoka mochtomete eemea ti'tjoerio, pu'ka Riosiwichio poanatakia ki'yariwaio, ki toaka kiatoka.

⁴³ '¡Áii eeme parisero ti'tijoea! Eemea napawikarichio, te'ta weruma teerewame mochipachi moomochikonariame, aho yooreka teteipuwichioopua ti'tjoerieo. Poechi ohjoioopua eemea, yooreka teepotejeranipua.

⁴⁴ '¡Áii eeme wahjipame toaniachika te'tiame, wa'ami uumatoame ti'tjoeria, tisia eiwepuatiachi tekeyame ki wa'a tiame maaekaopua teereo.

⁴⁵ Wa'a chiiopa Eesusio, piiripi puuu Moise nuurari masitaria, chaanerepua Eesusio:

—Masitari, parisero ti'tijoe wa'a cheekaomua, taamo nekamutenamua tiame.

⁴⁶ Nape pu'kao tiame Eesusia, chaanerepua:

—¡Áii eeme iyoteri ti'tijoeai! U'matoka pehtiamae iyoriwa yorapumeopua ti'tjoerio, Moisetaru nuurari chiia na'roakao, aamo wa'apioi, kiisi kajume tiiaopua iyorikao.

⁴⁷ '¡Ái eeme!, ehkoriaami Riosi nayewatura wahjipakame toatiachi tosawiamae, te'ta nakiriamechitiapua pu'kao. Nape pu'ka Riosi nayewaturao aamo wa'api ehkoriaami mochiriamae ko'yakamekoipua pu'kao.

⁴⁸ Wa'a te'tereka eemea, kaawe e'riameka nooka eemea pu'kao, pu'ka ko'yariopua, ehkoriaami Riosi nayewatukameopua, pu'ka wahjipakame toatiachioopua, senepi paaumparichi tosawesikaopua.

⁴⁹ 'Pukaepa Te'pa Kahtiamae No'noa, nane'riapa puuu ehkoriaami, cheerepua: "Wa'a uhjurenane no'o nayewatura, neipa no'o ajawariaopua tiame, tuuyetumeri. Puuu, ko'ipumeopua ookapio, wahjachio na'ara yoramia, naanaripuame."

⁵⁰ Wa'a nokayamekapa eemea, wa'achitia ki kaawe noonokame eemeai, aamo ehkoriaami noonowiriachitia. Yooma ehkoriaami o'inia Riosi nayewatura ko'tiameopua,

⁵¹ Aaweri yasaria taawechi o'inia, ahkasi Sakaria ooka Riosi iyoriwa tepawetiachiami u'matoi meritiachisi ko'tiameo, yooma eeme i'ka ikitiamewichioo, te'ta Riosi kokosari-
raa, amochi wichimeripua.

⁵² '¡Áii eeme Moise nuurari ma'masitari! Tisia kaawe nane'riai eemea, achini teeka kaawe mochtopuame Riosichio, ki wa'a te'tereka mochtioamepua. Wa'a te'teriamae eemea, ki toani eeme wahjachioi, kaawe te'tereka mochtomichioopua pu'kao, Riosichio.

⁵³ Waikao o'inia, parisero ti'tijoea, Moise nuurari ma'masitaria tiame, nekaweka tetewarepua Eesusio. Waikao o'inia wa'anao, ki ta'iria yahcharepua Eesusio, muuwaeme itapiti iinatukeka,

⁵⁴ ki kaawe chaachasoopua pu'kao, chapisa wenejimiipua te'ta isaeri pa'pamirachioopua.

12

Eesusie, ki pichiwaka chaachapame teriwa

¹ Piie taawechio ki ookapi napawioiopua, ahkasi apochi momotochikao, Eesusia wa'e nakameo, o'inerepua masitekao. Pahchao o'inerepua cheekao:

—Eemea aamo inateka mochtitopuapua, pu'ka parisero ti'tijoe masitiaio, ka'karuma masitiameka chaachapameopua ki ka'karuma erakoka masitiaio. Puuu masitiaio, rewururaka ikiyamepua, ti'tijoechi mu'ipakao.

² Pu'ka aho masitiai ki yooreka mochtioaa, noriwi noonowiriaopua tiame, te'ta Riosi katewiachi taawechiopua, yooma ma'chitapuaitemeripua. Kihta wa'atia itipipuaitepua, ki nane'rekao Riosieo.

³ Wa'achita eemeai wa'achi te'teriamo enesaa, yooma noriwi aamo nayewariaa, yooma noriwi aamo noonowiriaopua tiameo, ma'chiachi toapapuamepua puua ma'chitakao, taajenachi. Wa'achitia puuu, yooremina yeetaeka ihchi naewatiameai, karijampa weripaka, ma'chitaka sisinamuniameka teeremapua.

Aatanapu seeweme tiamea

(Maateo 10:28-31)

⁴ 'Pukaepa neeea aamoo, no'o kaawe e'riao, aamo chaanenane, ka'te seeweka tetewamua ihta ti'tijoeio, aamoo na'ara yoorioopua, aamoo ahkasi merinariioopua, aamo wa'a chaachapaoopua, ka'chi yorameripua aamo iikao.

⁵ Nape neeea aamo chaanenapua aatanakamera seewemerio: puua Riosipua, Apoe taamo Noonokamera tewekachi kahtiamie. Pu'kakamera seewemeri ki kaawe noonokamea, pu'kao Apoe kokosariao, taamo iikachikamera kokosamekopua pu'kao, te'ta kokosarichi ihpapamaopua, ki wahjiamesi tajayachioopua na'i, wa'a ki wahjiamesi aiwaniame teeremiachi. Pukaepa Riosichikamera iyorika mochtitopuapua, ki wa'a tiame Riosi kokosari ikimichioopua amochio.

⁶ '¿Tuchikina kehki nateyame eemea? ¿Ki ooka toomichi wa'api nehjiwamepu mariki tuchiki? Nape ku'ita kehki nateyoi Riosia, ki natakepamepua pu'kao. Ki ku'ita epeche nateyame eemea Riosiwichio.

⁷ Eemea ki teesa nakiwamepua Riosieo, ahkasi aamo kuupaoi kehkitaka ne'neka.

Rosie weratiamechi te'terio tuuwai ki suuwe erapame

(Maateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ 'Ka'te suuwe erapa noochio, aaata ti'tijoeichioi. Aaata noomina aho ma'chitame ti'tijoeichio, neeeai Tijoe Tijoeutamea, noomina te'terio ma'chitamania pu'kao, no'o Noonochi tewekachi kahtiamiechioopua, yooma no'o Noono tewekachi ku'iwari, tetewachioopua tiame.

⁹ Nape aho wa'iname ti'tijoeio, ki noomina te'terio tuukao, wa'achitia neeeai, no'o wa'inemapua pukachio no'o ahjama teerewao, yooma no'o Noono tewekachi ku'iwari tetewachio.

¹⁰ 'No'o chiia na'arekamea, Riosieo cheriweme tiamepua pehjo, nape aaata Riosi Riosiwarie aho nayewenia ki e'wiame enesaa, kiisi cheriwepuame puua Riosieo, kiisi e'wekapa aho nayewia Riosiwario.

¹¹ 'Nape no'o ahjama te'tiamea, wahka i'totiaipua isaeri napawikarichi wenejikao, ka'chi eramitia eemea, aamo nehupaka nehjiamiaio,

¹² puuu wa'api Riosi Riosiwari amochi yasitoame, ihsimeripua aamo ku'ika nehji-atekao, aamo wenejiwa iinatukewao.

Aho paarasatiaeo maaporichi wichime tiari

¹³ Eesusi masitioio, piiripi wa'achi keepuamea, senawato chaacharepua Eesusio peyachi, eee cheeka:

—Masitari, no'o ku'ika chaanemitia no'o pa'chio, taamo noono toeria mukukao, naachutamichio.

¹⁴ Nape Eesusia pu'kao, nehjiarepua:

—¿Aaataekona weratiamenia pu'kawichio aaata nayewemichio?

¹⁵ Wa'a cheerioopua pu'kao, Eesusia cheerepua yoomao:

—Aamo inateka mochtitopuapua, te'ta ikotuwachi simiyameo; ta'iria mochiniamea, ki itapiti te'ta iinueniamepua.

¹⁶ Waikao Eesusia, i'ka wa'achitarichi nayewerepua. Waikao o'inerepua cheekao:

—Aaata tijoe aho echariachio, ki ookapi paarasatiamea, ki ookapi apechunamiapa i'ipario,

¹⁷ e'rariatapua: “¿Akatia katewetane i'kao? Ki iinuene ahkao.”

¹⁸ Ehjepao erapariatapua: “¡Aa! Na'sonamane naaju no'o i'ipari toaniachio, epeche weruma ajawamane ihsisao, pu'ka no'o i'ipamiao, yooma ojomwimichio pu'ka wa'ao.”

¹⁹ Wa'a iintosapaonia, chaanemania no'oo: Nee, tisiwá paarasatiame muuuu, ki ku'itapisiwichio. Resipusa ehpeo, ta'iria ko'kósa, ta'iria iijísa, pahkoteka pu'séresa.” Wa'asa chanariatapua.

²⁰ Nape wa'a e'rariopua pu'kao, Apoe Riosia chaanariatapua pu'kao: “Kiisi inatame muuuu. Wa'a e'rakamekapa muuuu, ehpe tukao mukima muuuu. Puuu aamo paarasatiaa, piirechi aaataoi, kiapuame puuuu”, chaaneriata Riosia.

²¹ Waika ahpo keepuameo, chaanere Eesusia:

—Wa'a ikiyame pu'ka tijoechi oowitiamechi tiame ahpochewichio erakoamechio, ki nakika mochitoamechiopua, Riosichikamera paarasario.

Riosia, ahpo tatana inatena

(Maateo 6:25-34)

²² 'Pukaepa aamo chaanena neeea, ka'te epeche erako eemea, aamo ko'kometiwichio, aamo chuchamiao wisasorio.

²³ Te'ta pichiwa ahjaniamia, ki kooamee ahjaniamepua, wisasoriai, chuchaniameo.

²⁴ Tetewame eemea kaarachio, ki echayameaipua, ki i'ipameoipua, ki nuutiameaipua ko'kopuameo, tewiteniamepua Riosieo ko'kopuameo. Riosiwichioo eemea, epeche nateyamepua, ki ihta tuchikichitia.

²⁵ ¿Aatana eemea tahpitika e'rai iintonaria, aamoe waminatamua aamo ahjario, piire taaweoi ehpecheo?

²⁶ Ka'chi iika waminame teeresamua aamo ahjario piie taaweoi, ¿achini iika pu'ka aamo tahpitika e'rarieo, kiamamua ihta aamo ahjariwachi nakisimiao, ihtoriachisi taawewichio? Ohso kaawe Riosichi paparapuapua pu'kao, aamo nakika yasitoao.

²⁷ 'Ne'nemitia to'uwe seewarao, tisia peeniatiamekopua pu'kao, kihta tekipanameaipua, kihta ikutamekoipua ahpo peeniatiamie teerepuawichioopua. Wa'a tiamepua. Saromoniai yawichikaipua, ki epeche peeniatiamie wakiratakamepua, ki pu'ka seewa tisia peeniatiamechitia.

²⁸ Riosio, to'iwekoipua pu'kao, tisia peenia tiame teewiamie enesoopua pu'kao, ¿kehkisa epeche aamo wakiratarepua, yooma kiatarepua itapiti aamo nakiwiao?

²⁹ Pukaepa ki te'ta erakomete eemea, aamo ko'komiawichioo, aamo iijimiawichiooi.

³⁰ Pu'ka wa'a tiameo, ki Riosichi te'teriamieche wa'a erakoamepua. Nape aamoo, Riosi taamo Noono tewekachi kahtiamie nane'riamepua aamo itapiti nakiweka mochitoao, apoe aamo ihsiamepua aamo ku'ikao.

³¹ Wa'a teeso eemea, Riosi neesetowachi mochitonarepuapua, pu'kakamera nakika yooraka mochitoka, apoe ihsiamekopua yooma ihta aamo nakiwia ki'yakao.

Tewekachi paarasatewa

(Maateo 6:19-21)

³² 'Aamoo noochi paparaka mochitoameo, tisia nakika yasitoamenia, no'o pupuku po'wachitia neesetoka tetewamekopao, ka'te seeweka mochitomia eemea Satanasio, ihtaoi ki kaaweruma aamo na'ara yoranarewao. Aamo Noono tewekachi kahtiamie, tisia kaawe aamo neesetonariamepua ahpo ye'karichi mochipuawichioo, tisia pu'sereka wa'a tiame e'rariapa.

³³ Nehjitiame maaemitiamua yooma aamo iinuekaopapua. Riosi tooemitia pu'kao, ahjae ihsimichio pu'kao, aaata kiamichio pu'kao ahpo kianariao, ku'ipuame nakiyameo. Wa'atiaomua, tewekachi nuutepanimua, kakupa, ka'chi ikiyachi, ki yemipachi, ki'tiachio pu'ka ichikoameo.

³⁴ Aamo maayachi aamowichio nateyame iinuwa, wa'a yasima muuuapu aamo inatario, wa'a kahtiachitia aamo iikaopua.

Kaawe ahpo katewame yasipuame

³⁵ 'Ka'te kochika mochimitia eemea, ohso kaawe pusakame mochipuapua,

³⁶ aaata ahpo teeko neewiwachi enameri puuyamechitia te'terepuapua, enasoche yeetapukepuawichio pu'ka pakimichio.

³⁷ Tisia peenia erakotariare ahpo teeko yorakiamea, wa'a te'teriamie tewitiapua ahpo teekoeo. Teekoraai tisia kaawe eratarepua tewisaa, teekoraai tisia kaawe e'reka ajawemeripua kooameo, ko'kopuawichioo.

³⁸ Ahpo teeko naasipa tukaomi ahka eenakoio, tisia kaawe erakotarepu ahpo teeko yorakiamea, pa'a marikarowa ahka eenakoio.

³⁹ Eesusia i'ka wa'achitari masitewari chaanerepua tiameo: "Aata petechi teekora nane'riame enesaa, achini keenako ahpo ichikuepuameo, pu'ka keenako ki kochika yasimiipua, ki ahpo ichikuepuawichioo."

⁴⁰ Wa'achitia eemeai, pu'pusame mochtitopuapua ohso kaawe, senawato enamaoi neeea, a'chitia keenakooi.

⁴¹ Waikao Peeroa iinatukerepua Eesusio:

—Masitari, ¿taamocheewichio ohjoarepu, puuu wa'achitari aamo cheeriaa, ki wah-jachiwichioopua tiame?

⁴² Eesusia chaanerepua waikao:

—Aa, ¿ki pahtekakosa inamukame eemea, ahpo teeko kaarira inatiame no'o aamo nayeweria? ¿Ki yooma aatatchitiapua amochitia noochi paparameopua, itapiti yoramichio no'o toowewa nuurewaopua, ahkasi tewekachi no'o no'rasoopua eenechi no'o eenachisiopua? Wa'achitia aata paamira i'wa weeechi ahpo ta'pechi mochtikame kianiame ahpo seekaere kaawe neesetomichioo, mehka weeechi simisoo, wa'achitia neeeai tewekachi no'rasaa, yooma aata noochi paparameo, yooma napati ahpo inateka mochtitomichio toimania pu'kao, no'o kariwao.

⁴³ Pu'ka ahpo teeko kaarira kaawe neesetoka mochiriamea, tisia kaawe erakomeripua ahpo teeko enasoopua, pu'ka ahpo teekoeo tisia kaawe e'reretiapaopua, ahpo tisia kaawe neesetoriaopua, ahpo teeko ta'perao.

⁴⁴ Pichiwa chaaninia pu'ka teekora, tisia kaawe iintomerikopua pu'kawichioo, epeche weruma neesetori kiameripua pu'kao, ahkasi yooma ahpo iinuwaoui. Neeei wa'achitia iintomeripua eenechi enasaa, tisia kaawe noonokameopua no'owichioo, no'o neesetokeriaopua tisia kaawe yooraka inateriopao.

⁴⁵ Nape aata ahpo teeko seekaerewao, ki enameri maaeka ahpo teeko ki kaawe noonokameo, ki ihkokekaopua ahpo wahjachio, ahpoche kaawe ko'komia inatakameopua, nawajikache yasaka pu'serekameopua,

⁴⁶ apoe teekora senawato enasoopua, wa'a nokayame tewisaopua, kiisi cheriweka tisia kokosameripua pu'kao, yooma ahpo seekaerewa ahjamaopua, ki ahpo e'waka mochiriameopua.

⁴⁷ 'Aataai ahpo teeko seekarewachitia tiameo, nane'riameai tisia iyoripua ahpo teeko iyorikameo, oowera yasakameopua kihta yooraka ahpo nuureretiao, epeche weruma kokosari nakiyamepua.

⁴⁸ Nape kihta nane'riapa ki yoorakamea ahpo teekora nuurario, ki te'ta kokosapua nakiyamepua. Epeche machiyame ahpo nuurewao, epeche iyorimete puuu ahpo nuurewao. Epeche kianiamea neesetomichioo, epeche iyoriwa inatieniamepua ahpo neesetopuaichio tooweretiao.

Eesusichi paprapawichio aata ahpo poanatumia
(Maateo 10:34-36)

⁴⁹ Eesusia, simiteka masitekao cheerepua:

—Neeea, noochi kaaweruma paparawa tajenatemia eenakamenia amochio. Tisia pu'seriami neeea, amochi ti'tijoechi ooweruochiopua tiameo, tajenakame enesoo noochi paparario.

⁵⁰ Neeea, ki nu'uti aiwarichi u'matomeripua, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, te'ta piipakame itipimichio tatakoriario. Ahkasi kajuyachisi iintosaapua tatakori natetekao, tisia aiwamerimua noochio, ki ahjame eraniameo, ahkasi kujuyachisi yoranariapa aamo tatakoriaria natetekao.

⁵¹ ¿Ta'iria yoomahka mochtitemia no'o eenakame maayame eemea, napati inatakaopua noochio? Ka'i ki wa'a teeremeripua. Neeea ti'tijoeo ooweruopua tiameo, napati yoomahka paajutemia eenakamenia noochio, noochi paparaka mochtitomi-chiopua. Nape ti'tijoeia, ki yoomahka napati paparaka mochtitomeripua noochio, ki yoomahka napati no'o chiia pichikemeirikapapua. Wa'a te'tiapa ti'tijoeia, ki napati ahpo kaawe e'reka mochtitomeripua, ahkasioi tisia nekakomeripua apochio. Apochi nekakoapa puuu, ahkasioi poanatumeripua apochio.

⁵² Wa'a iikaopua, mariki mochtikachio piiripi ta'pechio, ooka wa'api no'o nakitarepu wa'ao, wahjachi paikaa ka'ikoio. Wa'a tiapao, ahpo poanatumapua ahpo poponiamea pipiniameopua tiameo.

⁵³ Yayawaraa, ahpo tatanachitiaoi, ki napati noochi paparamapua; tatanaraai, ahpo yayawachitiaoi, ki napati noochi paparameripua; waasirai, ahpo moniawachioi oowitiamio ki kaawe nakika tetewimapua pu'kao noochi paparamekopapua pu'kao; moniawaraa, ahpo waasichio, wa'achi teeremeripua pukachio, ki noochi paparemekopua pu'kao.

Kajuyachi taawechiamio, naania teetomiachi

(Maateo 16:1-4; Marako 8:11-13)

⁵⁴ Eesusia muuwari simiteka naewakaopua pehjiio, cheerepu ti'tijoerio:

—Eemea, ariyachi toomaritame tetewapao, yukimio tuusoo, yuyukuamepua pichiwa.

⁵⁵ I'ka weee tekiyanatikia ejesoopua, tataremeri asimeriko aamo tuusoo, pichiwa wa'a teeremerpua.

⁵⁶ Yooma pu'kao machiyame enesaa eemea, ¿achini iikai ki pahteka tetewame eemea ehpe taawechiami amochi ikiyao, yooma no'o yooraka inisiao, amoe pusie tetewaiio? Wa'a teesoo, ki pichiwa nane'riai chaachapame eemea itapiti ikimiao. Wa'a tiipao eemea, oowera wihkuaka chaachapame eemea, aamoe wa'apiio.

Ta'iria te'terewa i'yaniamie ahpo seepurawachi

(Maateo 5:25-26)

⁵⁷ Wa'a cheesaa Eesusia, cheerepua tiameo:

—¿Achini iikai ki aamoe wa'api ahpo katewena eemea, ahpo kaawe teerepuawichioopua ki kaawe ahpo nokariao, te'ta Riosi nakiyachitia?

⁵⁸ Aaata peereichi aamo i'tonaresoo, ohso kaawe ke'chu peereichi aamo i'tonioi, katewepuapua aamo wenejiamie ahjamao.

⁵⁹ Wa'a i'totiamie enesaapamua, ki machenama muuuu wa'ao, ahkasi aamo ki kaawe iintoria yooma natetesapa. Pukaepa neeaa aamoo, chaaniamepua: Ke'chu asioi kajuyachi Riosi te'ta peereio, Riosi ahjama aamo katewepuapua yooma aamo ki kaawe iintoriopua natetepuameo, kihta kokosari amochi teerepuawichioopua Riosi peereirachio.

13

Riosichi enepaniame te'ta nateyamera

¹ Pu'ka taawechiami tiameo, Eesusichi e'enarepua kooria Eerusareni o'inia, Eesusio ahka kahtiachiami. Puuuu chaachaparepua Eesusio, Piirato ahpo soontaroeo, Arirea e'enakame ko'yakapua, Riosiwichio mananioiopua animari ko'itiame, i'isaeri tioparachiopua.

² Wa'a tiame tuuyetiapa Eesusia, cheeka iinatukerepua ahpo masiteka ihisiaopua:

—¿Aatia tiachipa ko'iretiarepua? ¿Epeche tatakoriirapa, ki wahjachi Arirea mochikamechitia? ¿Riosi kokosari iintokame maaena eemea Piirato?

³ Ka'i puuuu. Riosia te'ta kokosamepua nape wa'atia, yooma ki apochi e'enakameopua, wahjipakameka teewiamepua pu'kao apochiopua poana, ki seenampasi wa'asi.

⁴ ¿Ihtana erakona eemea, pu'ka oosa mariki osanao mesuka wahjipakameopua Siroe chupakarichio, epeche tatakoriirapa ki Eerusareni mochikamechitia, wa'a iikame maaena eemea?

⁵ Ka'i puuuu. Ki wa'a te'tereriapa wa'a iikamepua. Nape aaata eemea, ahjame ohjoaiopua pehjiio, ki Riosichi paparaka aamo tatakoriwa toinaresaa, wahjipakameka tiame eemeapa Riosiwichio.

Eechichuna ki taakiamie wa'achitarichi nayeweniamie

⁶ Eesusia waikao, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, eechichuna echiwamechitiaka nayewerepua:

—Aaata tijoea, piiripi eechichuna echiwa echariataipua, taaketaoipu e'raka. Tehpe neipamio, taakerio o'raka simiriataipua ne'nemia. Nape ne'nioio, piiripioi ki taakeriatapua.

⁷ Wa'a tiioopa pu'kao, chaaneriataipua ahpo moromatuaio: “Paika paaumpari i'tonanepa ejenakao, ki tewaka piiripioi i'ka wauri taakeriao. Po'tanapuapua ohso kaawe, kihtawichio eina teeremichioopua wa'ao.”

⁸ Nape pu'ka echiwa inatiamea, chaaneriataipua echakameo: “Toimitioi pehji. Itapitioi yahcheka kaawe yoramane wejikekao, taaketaoipu wa'a yoratiaa.

⁹ Taakesoo enechi paaumparichio, wa'atia toipuapu. Ki taakesoopua waikamio, po'tanapuapu.”

Eesusia tuumurame oowitiame yachapatena resipuniame taawechi

¹⁰ Piie taawe resipuniame taawechio, Eesusia napawikarichi ihsiriaipua masiteka,

¹¹ wa'achi yasariaipua piiripi oowitiame, tuumuware kokoriamie. Wa'a ikiteriaipua na'arari tijoeturia, oosa mariki aampa osanao paaumpari i'toriaipua, ki werisika riisakao.

¹² Eesusia wa'a kahtiame tetewapao, apochi enanuresaopua, chaanerepua:

—Oowitiame, saukame itipiamemua, aamo kokoriao.

¹³ Wa'a cheeka ahjachi seekarepasoopua, yachapakame itipire ootiamea, kaawe oisirepua waikao, riisaspakao. Wa'a ikikapa oowitiamea saukao, tisia kaawe e'reka nayewerepua, cheriwema Riosio.

¹⁴ Nape wa'a napawikarichi paamiratuamea, tisia nekarepua, Eesusi iintoriawichioopua resipuniachi taawechio, pu'ka oowitiame sautekao. Wa'a iikapa puua, chaanerepua wa'ao yooma ti'tijoerio:

—Tekipananiamea, puhsani taawechepua, pu'kache taawechiami e'enamete eemea, aamo sautemiawichioo, ki resipuniame taawechi.

¹⁵ Eesusia waikao chaanerepua:

—¿Wisikuame eemea! ¿Ki nerojimia i'toamekosa eemea animari ko'rerachi ma'chipasaopua, aamo oisiwao, aamo uuruoikosaoiopúa, resipuniame taawechikooiikoopua?

¹⁶ Wa'a nokiwachi enesoo, ¿aatia ki sautepuame ohjoare ihji ootiamea, resipuniame taawechikoopua, i'ka ootiameo ehkoriai Aurani tetejimarichi eenamekoopua, ki ehpesi kokoretetiameopua Satanasio?

¹⁷ Wa'a chiopa Eesusio, puuu a'chi chaachapamea, ahpo newitotio eraparepua, nape wahjachi ti'tijoeria, ohsotia peenia erakorepua, yooma wa'a, itapiti peeniatime iintoriawichioopua.

Wacherai pahchira wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 13:31-32; Marako 4:30-32)

¹⁸ Eesusia simitekaopua masitekao, cheerepua:

—¿Ihtanaka tiametatane Riosi ye'karichi simiyameo? ¿Aatia chanika naewatane pu'kao?

¹⁹ Puuu ye'karia, wacherai kuuu pahchiraka tiamepua. Núú'utikoipua pahchirao, echitiaopua ki nu'uti weripame, ahkasi tuchikioi ahjachi ta'sotachi. Wa'a tiame Riosi ye'karia, ki weruma o'inetiaipua, ki ku'wichisi enepame, ki ookapi ti'tijoeri ohjorepuachi.

Rewarura wa'achitarichi nayewaniame

(Maateo 13:33)

²⁰ Eesusia cheerepua tiameo:

—¿Ihtanaka tiameko tuutania tiameo, Riosi ye'kario?

²¹ Ihjia, rewaruraka tiamepua, ooweru paanitameo, paatusi yahchia a'pomichioopua, muenati mu'ika. Wa'a iika weruma mehtamepua, Riosi ye'karia.

Ku'wichikachi muira

(Maateo 7:13-14, 21-23)

²² Eerusareni simiyai Eesusia, muuwaeme mochiwachiami masitesirepua, o'okapi mochiwachiami tiame.

²³ Wa'ami simika masitioopua, aataa iinatukerepua:

—¿Paamira, páikapijoarepu, tatakoriichi newipameria?

²⁴ Eesusia chaanerepua:

—Riosi ye'karichi muirachia, ki weeresi puua. Wa'a muiniamea ki oowera aaata pakime tiachipua ki Riosi reesiseri iinuesaa, wa'a tiachipa wa'ao muuwaeme muinariaiopua, ka'chi iika muiyamepua.

²⁵ Nape taamo Noono tewekachi kahtime yeetepasaapua wa'ao, aaatao ki reesimapa muimichioopua wa'asi. Pu'ka taawechiamio muuwaeme enapoioopua chaachapakao: “¿Paamira, taamo yeetapukesaaa!” Wa'a chaachapoipua paamiraa, chaanemapa: “Ka'i, kiisi aamo macheyamenia aamoo, ahka e'nameo.”

²⁶ Nape aapoea, chaachapamapua: “¿Nape Paamira, ki pirena ko'kakame teeme, aamo poechi ihtoai taamo masiterioio?”

²⁷ Nape nee Paamiraa pu'ka taawechio chaanemania pu'kao: “Ka'i, kiisi aamo maachinia, seesenu eemea noochio. Yaapi se'wisa eemea noochio, ki ka'karuma iintosiame ti'tijoeri.”

²⁸ Wa'a teeremera kajuyachioopua, no'o eenechi enasoo. Waika taawechio eemea, ki sewina erapakamea iikachio tatakori toakao, naarakoma eemea, pu'ka aamo ehkoriai Riosi nayewatura tetewapaopua, wa'a mochikame yooremina, Auraniopua, Ihsaopua, Aakowoopua tiame, ka'chi ikime e'rapa eemea, pu'ka mochikachi muinariaio.

²⁹ Wa'ao waika taawechio wa'ao, yomatime i'ka weechi ti'tijoe ooweru tiame e'eneripua, i'ka weechi kapoyachikia, tetuyachitikia, cherayachitepa, ariyachitikia.

³⁰ Pu'ka taawechio, muuwaeme te'ta ahpo muime te'terekai, ki muimapa, ki tatakori papakotiame enesaa; nape, ki muime te'terekameai, nape papakotiamea ahpo tatakoriwa toakao, muimeriai teeremapua.

*Eesusia Eerusareniwichio naaranipua
(Maateo 23:37-39)*

³¹ Pu'ka wa'apichioi, wa'achi e'enaka ookapi parisero Eesusichi paparakameai, chaanerepua Eesusio:

—¡Masitári! Yaapiti machenamitia i'wao, aamo merinariapu Eerore.

³² Nape Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Nonorakao chaanemitia eemea pu'ka keeochi tísia wihkuameo: “Nee, ehpeo meere tiameo, iiweta pehji i'wa no'o ihsimio” —tuuyemitiapua—, “ti'tijoeri na'arari pakitekame puuyacheakaopua, ti'tijoeri kokoriame sautekaopua tiame. Meerekachiopua kajusaapa, wa'a no'o enamio” —tuuyemitiapua pu'kao—.

³³ Ooka taawe toitena neeeapa, no'o asiyachio wa'a Eerusareni. Wa'a asinariame neeea, aaata Riosi nayewaturao, ki ma'chi Eerusareni mukimerikopua.

³⁴ Waikao Eesusia Eerusareni inatakao, chaanerepua pu'ka muuwario:

—¡Áii muuu Eerusarenia! Muuu Riosi na'nayewatura ko'yamera, papaka ko'yame amochi nayewatureri uhjureretiapua. Kehkinasa aamo na'poakame neeea noochi pirenatumichioo, toteri yeeyerachitia ahpó masatere toapanariamechitia, nape kiisi nakikame eemea.

³⁵ Ehpeo muuu Eerusarenia, ooruchi itipimerimua aamo ta'perao, wa'a teeka itipimerimua, ahkasi no'o eenachisi eenechi, waikao chaachapapuameo: “Kaawechupena eenakame muuu, te'ta Amoe Paamira Riosichi eename.”

14

Eesusia a'popari kokoriame sautena

¹ Piie taawechio, Eesusio ko'komia yeetotioipua, aaata parisero paamiratuaame ta'perachio, wa'achi mochiriaipua tiame wahjachi pa'parisero. Puuu wahjachi pa'pariseroa, inateriai puuu Eesusio, aatia iintotarepu erakoka.

² Wa'achi yasariai piirechi tijoelai, a'popari kokoriame.

³ Eesusia Moise nuurari ma'masitario, parisero ti'tijoeopua tiame, iinatukerepua:

—¿Reesiseniamejuarepua resipuniame taawechio, kokoriame sautewao? ¿Eje'é, ka'ikosaoi?

⁴ Nape aapoeo, kiisi chaachaparepua. Waikao ki chaachapakopa pu'kao, apochi uukaopua kokoriameo, sauterepua. Wa'a ikisaopua, uhjurarepua no'ramichio.

⁵ Pu'ka tijoie sautesaapa Eesusia, chaanerepua yooma wahjao:

—¿Aatana eemea ki ma'chipata aamo oisio, aamo taanaoipua tekoriichi wichisooopua neeropairachi, pe'yachi resipuniame taawechikoio?

⁶ Nape aapoeo, kihta nehjianarere puuu.

Nenewiwa pahkochi paajutetiame

⁷ Eesusia, ko'komia mochipuapuachio, epeche weruma te'teriane mochipamiachi uuyopua pu'kao, i'ka wa'achitaka nayewarepua:

⁸ —Wahka nenewiwachi paajutetiaa ko'komichioo, ka'te te'ta iyoriwachi yasipamitia-mua, seenekachi epeche weruma tiame paajutetiame enasoo,

⁹ ki aamo werisipuka, sewina yachapamichioopua. Wa'a yoratiamaa, tísia suuwe e'raka, sewina yasipamamua.

¹⁰ Ohso kaawe muuu wahka paajutetiaa, mehka iyoriwa mochipamiachi yasipapua-pua. Wa'a tiaopu aamo paajutekame enasaa, ahpó chokichi yasipatemaopua, epeche iyoriwa mochikachio. Wa'a aamo yoratioopua wahjachi aamo ahjama napawikamea, te'ta iyorika aamo tetewimapua.

¹¹ Apoe wa'api ahpó weruma iintamia, suuwe erapatepuamepua; nape ki ahpó weruma uuyamea, weruma teewepuamepua Riosieo, ahpó te'ta katewiachi taawechio.

¹² Ahpó paajutekameo chaanerepu tiame:

—Itapiti kooame pahkotasaamua, ka'te totomiwaemeche paajutemitiamaa, aamo tetejimacheoi, aamo wa'achi yorame te'tiameopua.

¹³ Ohso kaawe ihtaoi kooame pahkotasaa, naatikamera paajutepapua, ki totomiwaemera ti'tijoe ooweru tiame, a'chi iika kahpokame ti'tijoe ooweru tiame, rojowi ti'tijoe ooweru tiame, ki mamachiriame tiame.

¹⁴ Pu'kakamera paajutepuapua, ka'chi iika nateteme tiipa pu'kao, aamo no'rarewa paajutewao. Nape aapoeo ki aamo no'raweme teererioipua paajutewao, aamo Noono tewekachi kahtiamea, ki teesa aamo kaawe ikitema puuu, ka'karuma ti'tijoe ooweru tiame oijenatiaa.

Aari te'ta koi'wa wa'achitaka nayewatiame

¹⁵ Piiripi wa'a kahtiamea meesa chokichio, wa'a chiiopa Eesusio, chaacharepua:

—Wa'a teeresoo waika taawechio, ¿ki teesa ta'iria ko'komeriyoarepua wa'a, Riosi ahjamao?

¹⁶ Nape Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Wa'atepua tiiao, nape siimerichemua, Riosie paajutetiachio. Wa'a cheesaapua o'inere cheekao:

—Piie taawechio piiripi tijoea, weruma kooame yoorariataipua paajutewa. Wa'a ikisaopua, muuwaeme paajuteriataipua wa'ao.

¹⁷ Yooma wasipatesaapapua, uhjurariataipua waikao yooma paajutemichio, ko'komia e'enamichioopua.

¹⁸ Nape puuua, a'chikoi chaachaparepu ki e'nanariapa. Piiripia cheeriatapua: “Ka'chi eranurepuapua ki no'o siinkoi, we'e no'o tararia ne'nemia simiyo tuupuapua”, cheeriatapua.

¹⁹ Piirechia cheeriatapua: “Mariki maakurawa oisi no'o tarario tuupuapua, ka'chi no'o e'repo tuupuapua ki no'o simikoi, pu'ka oisi ne'nemia no'o simiyo tuupuapua.”

²⁰ Ehpeche piirechia cheeriatapua: “Ka'i, pukeri neewikame neeea, ki siima neeea. No'o cheriwenurepuapua pu'kao, ki no'o simikoi”, cheeriatapua.

²¹ Ehjepaa, uhjuratiame enasaapa: “Ki e'enanarekapu”, chaaneriataipua ahpo teekoo. Wa'a chaanetiapa teekoraa, tisia nekariataipua. Wa'a ikisaopua eenechio, cheeriatapua: “Ehpeo yaapi siinka, yooma paajutemitiapua, kihta paarasatiameoi, poecheiami aamo tewaya, yooma sihkochiami aamo tewaya tiame. Te'ta tesiha te'tiamera paajutemitia: rojowika ohjoame, panaka ohjoniamie ki ma'chiriapa, wa'a mahka ruhjika kahpokame.”

²² “Paamira, yooma yoorakameniapa aamo cheeriao, nape itipina pehji mochipuapua-chio, ko'komia”, cheeriata uhjuratiamea.

²³ Waikao teekoraa chaaneriataipua: “Wahka epeche mehka poecheiami i'yasaopua, utewa yorasapua e'enamichio, mochiwapuapua wa'ao. Yooma ko're chokichiami, aamo tewariaoi, muinurepuapua no'o ta'pechi, pochimichio i'wa.

²⁴ Aaataa ki nakikamea no'oe paajutetiiao, kiisi ko'komeripua no'o kooameo.” Wa'a teeremeri Riosia, ti'tijoerichio.

¿Ihtana aiwaniame Eesusi na'naritoniamoo?

²⁵ Piirechi taawechio, seenepi simikame Eesusia, muuwaeme nokisioioipua ahpo ahjamao, ku'rikao chaacharepua:

²⁶ —No'o pichiwa na'naritonariamea, epeche no'o nakimeripua ki ahpo yayawachitia, epeche ki ahpo poponichitia, ahpo pipinioi, epeche ki ahpo uupichitia, epeche ki ahpo ahjarichitia. Ki wa'a teeka no'o nakiyame enesaa, ka'chi iika no'o na'naritomermua.

²⁷ Ki ahpo maaporichi teetonariamea no'owichio, ka'chi iika no'o na'naritome enemeripua. Kaawe ahpo inataniamepua ke'chu no'o na'naritoaio.

²⁸ Ke'chu no'o na'naritoaio, kaawe aamo ne'nepuapua amochio, ihtanakamera ehpeche nateyamerakooapua, aamo iintomiaio. ¿Ki aaata karitameai, pahcha ne'nesapa ahpo wekatemiaopua toomio, o'ichamepua?

²⁹ Ki wa'a iintokame enesoo, ahpo kaari o'inekai ki kajusoo, suuwe erapori chaanepuamepua waikao, wa'ami u'matopamee, a'acheka pu'kao.

³⁰ Waikao ti'tijoeria, pu'ka ki kajukame ne'nekaio, chaachapamapua: “Nee, ¿kiisi kajurepu tiame?”

³¹ Yawichiai, ki nasiwameripua aaata piirechi yawichichio, ki newitomeri enesaa, ahpo oosa mariki miiri soontaroeopua, piirechi yawichichi, piire weerewa miiri iinuemechiopua soontaroo.

³² Ki newitomeri teeresapua, uhjuramapua waikao katewemichio, kehkiio kiamio tuuka, ki nasiwapuawichio.

³³ Pukaepa muuua, kaawe inatapuapua pahchao, noochi enanariaa. Aamo iinueka kahtia, epeche nateyamera maesaamua ki noochi enaniamechitia, ka'chi iika enamerimua noominao, noochi te'teretomiaio.

Oonaa wekatiame ahpo onachari

(Maateo 5:13; Marako 9:50)

³⁴ Wa'a cheesapa Eesusia, onachi simiyame naewarepua wa'achitarichio. Puuua cheerepua ti'tijoerio:

—Eemea, onachitiapua. Oonaa, tisia nakiwamepua, onachariesaapua pehjo. Nape ahpo onachari wekatesaapua, ¿achini iika eenechi onataparetapua?

³⁵ Ki kaawe ihsiamepua to'iwe wasachi wakipatewawichiooi, itapiti kasaraoi echipuamewichio onawepuaoi, ipapuamepua wa'asi. Pahteka inamumitia i'ka no'o cheeriao, ki wa'a ikipuachio aamoo.

15

*Piiripi po'wa wekatetiame, wa'achitarichi nayewaniame
(Maateo 18:10-14)*

¹ Yooma yawichiwichio koparoamea, wahjachi ti'tijoeria tiame tatakoriwaeme, Eesusi waapi e'enarepua keepumia.

² Parisero ti'tijoea wa'a noonoikopa pu'kao, ahpo chaachaparepua Eesusio, pa'parisero ti'tijoea:

—Nee, achini ihsiamepua. Ihji tijoea, yooma tatakoriameoi, toayamepua ahpo naaepamichioo, ahjama koayamepua tiameo.

³ Wa'a chaachapopa i'kao, Eesusia i'ka wa'achitarichi nayewerepua:

⁴ —¿Aatana eemea piie sientio puhkuemea po'wa, piiripi wekatesaa, ki simiyamepua i'yamiao, piiripi toyameopua sientio?

⁵ Ihjia i'yai tewesaapa, mooketoka no'rasaapa ahpo ta'pechio, kaawe e'raka chanima-pua waapi ohjoemeo:

⁶ “¿U'masio ne'nemia! Tewakasai neeepa no'o wekateria po'wao. Pahkotamane pu'ka no'o tewariawichioo.”

⁷ I'ka wa'achi tiame, epeche kaawe erapuaeme te'pa tewekachi mochikame Riosi ku'iwarielopua wa'asi, aaataoi we'wemerakamera ahpo tatakoria toimo tuukameopua Riosio, ki wahjachitia ti'tijoeo ooweru tiamechitia, ahpo tatakoria ki toinarerachitiaopua wa'asi.

Oowitiame ahpo tomiwao tewakame

⁸ Waikao tepuyame nayewasaopua Eesusia, toomi wekatetiame nayewarepua waikao wa'achitarichio. Puuaa cheerepua:

—¿Aatana oowitiame, oosa mariki toomi oosa mariki taawechi yowiwame iinukai piiripi wekatesaapua, ki chichika i'yatarepua ahkasi ahpo tewayachisio, tukapachi enesoo tahjekaoioopua?

⁹ Tewisapaopua i'kao, ¿ki yooma ahpo kaawe e'ria tuuyetarepua, ahpo tisia kaawe e'raopua, ahpo wekateria tewariapao? I'ka oowitiame kaawe e'reka tetewamea chaachapamiipua: “¿Kaawechupena muuaa tewakamepua! ¿Teemeai aamo tewariopao, amochitia tisia kaawe erakoamepua!”

¹⁰ Wa'achitia Riosiai, tisia kaawe eramapua ahpo tewekachi ku'kuiwara ahjamao, aaata tisia tatakoriichi wekakameoio, apochikamera eenariopao paparamiao, tatakoriiria chewipuawichioo, aaataoi apochi paparamia eenariopao, ahpo tatakoriiria cheri-wepuawichioo.

Aaata ahpo taana cheriwekame, wa'achitarichi nayewaniame

¹¹ Eesusia naawarepua tiameo, cheeka:

—Aaata tijoea ooka tatanaeriataipua.

¹² Piie taawechi neipa weeriamea, chaaneriataipua ahpo noonoo: “No'noo, no'o kiajeraninia aamo mukusa toemio.” Wa'achioa ahpo taanao noonora, yooma ahpo tatana naachuterepua iyosichi iyopusapua, yooma pipiripi weewara iinueka itipiniameopua.

¹³ Waikao ehjepamio pooniraa, yooma ahpo weewa nehjisaopua, wahka akipariatapua waikao, méhka pirenachi weeechi. Wa'a asisaopua, o'ineriatapua ahpo toomi na'ataka, itapiti suwepori ihsiwachi.

¹⁴ Ahpo tomiwa sopsasopua, ki nu'uti toorewi eenariatapua wa'a weeechio. Waikao puuaa tisia toore aiwapao,

¹⁵ tehki i'yasiriatapua pu'ka weeechio. Ehjepamio tewisaapa tehki, o'ineriatapua tekipanakao, koowi inateka, wa'api ohjoeme tijoe, puhkura.

¹⁶ Waikao ihjia tekipanaio, tisia chorowapaopua, koowi koi'teniameoi ko'konareriataipua, nape ki kiatiapaopua pu'kaoi, wa'atia itipiriatapua.

¹⁷ Waikao tisia aiwapa tooreo, e'rariatapua: “No'o noono kahtiachio ki aiwaniachi tooreo, paaranipua wa'ao. Muuwaeme no'o noono ahjama tekipanamea, ki aiwanipua tooreo. Nape neeaa i'wao, amori mukuyame kahtinia tooreo.

¹⁸ No'ramane ohso kaawe, no'o noono kahtiachi. Wa'a asisaa chaanemane: No'no, iinya iintokame neeaa. Taamo Noono te'pa kahtiamechio, tatakoriikame neeaa noochio, amochiopua tiame.

¹⁹ Kiisi aamo taana enemetekoinia ehpeo, nape wa'atiai, aamo no'o cheriwesoo, oowera tekipanamechitia, uupuapua. Wa'a chaanemane no'o noonoo, asisaa.”

²⁰ Waikao wa'a erasaopua, no'ariatapua ahpo noonochio.

'Noonoraa i'ka asioiopua ta'pechio, wa'a ihtoame tetewapaopua mehka o'inia ihtoopia pehjo, tisia tesiwa teetopa aho taanao, u'masiriatapua natepamiao. Natepasaapa noonoraa, koorepaka chuchuriatapua pu'kao.

²¹ Waikao taanaraa, chaaneriatapua aho noonoo: "No'noo, tisia tatakoriame neeea, te'pa kahtiamē Noonochiopua, amochiopua tiame. Kiisi aamo taana enemete neeea."

²² Wa'a chiiopa aho taanao noonoraa, yaapiti sisanamuriatapua aho ta'pechi mochikameopua chaaneke: "Yaapiti. U'yepake wisasori, epeche ka'karumara, chuhchepuapu. Aanio tiame u'yepamitia, sutuchi chuhchepuame, wa'a ikisa kaaka we'wemera.

²³ Wa'a ikisaopua tiameo, weesero i'normitiapua, epeche wiiyamera. Pahkotapuapu merisa, ta'iria ko'kopuawichio, tisia kaawe erakoka.

²⁴ Pahkotemane i'ka no'o taanao, mukukameka teereriopua pu'kao, eenariopa. Ihjia eenakao, eenechi oijenakamekatepua. I'ka no'o nooraa, wekatekai neeea, eenechi tewakamepua." Waikao o'ineriata pahkoa, yoomahka pu'sereka.

²⁵ 'Nape pahcha naawakamea pa'chira, wasachi ihsiriatapua tekipanakao. Ihjia eenaiopua, ke'chu asiyaopua aho ta'pechio, weeru chiiame inamuriatapua, sooni cheeteniame yawika.

²⁶ Waikaoopua asisaapa aho ta'pechio, aaata aho ta'pechi mochikame iinatukeriata-pua cheeka: "¿Ihtana pahkotania i'wao?"

²⁷ Wa'a tekipanamea, nehjiariatapua: "Aamo pooni pahkoteniapua. Aamo noonoo, aamo pooni pahkotiapua eenechi eenariopa wahka oiyai, pu'kawichioopua, weesero me'yeriapua epeche sowiyamera, eenario tuukaopua kaaweruma."

²⁸ Waikao pa'chiraa tisia nekakao, kiisi pakinareriataipua wa'ao. Nape noonoraa kahtiachi eenakao, cheriweka nayewekaopua, pakinureriatapua.

²⁹ Nape taanara pa'chiraa, chaaneriatapua aho noonoo: "Nape muuua, ki ehpesi no'o tekipanaoipua aamo e'weka, seenepioi ki e'weka, seenepioi ki no'o pahkotiamemua, no'o taenarichio, no'o kaawe e'ria ahjama ko'komichioopua, pu'sereka.

³⁰ Nape muuua i'ka aamo taana enasoopua, oowera suweporichi oika na'atakameoipua toomio, ikanati me'yamemua epeche wiiyame weesero, no'owichioo ki wa'a iintokameai."

³¹ Waikao noonoraa chaaneriatapua: "Nape no'o nooláá, muuua senepi taawechei no'o ahjama kahtiamepua, yooma no'o iinueka kahtiaopua, yooma aamo iinuwapua tiame.

³² Nape i'ka aamo poonio, mukukameka teereriopua pu'kao, eenechi eenakaopua, oijenameka ikiriopa pu'kao; wekakameka teereriopua tiameo, eenechi tewitiameka ikiriopa pu'kao. Pukaepa kaawepua, kaawe e'raka pahkoteniamepua."

Waikao Eesusia, kajasapa pu'ka noonora aho taana cheriwetiameo nayewakao, chaanerepua yooma aho masitia keepuameo:

—Wa'achi teeka cheriwame te'pa kahtiamē taamo Noonoo, aho tatakoriwa tuuka enapameo apochiopa, aho tatanachitia uuka.

16

Aaata teeko neesetokiamē, kiisi kaawe iintokame

¹ Eesusia aho masitiachi keepuameo, i'ka piirechi wa'achitarichi nayewerepua:

—Aaata tijoe tisia paarastiamē weechio, aho paarasatia neesetokiamēo, yooma aho paarasatia, na'atame inamuriatapua.

² Teekoraa wa'a tiame inamukapaopua pu'kao, paaesa iinatukeriatapua pu'kao: "¿Achini iikai no'o ichikuame muuua? Yooma nane'riamenia aamoé no'o ichikokenioo. Yooma ihtetaripapua no'o tomiwa aamo ma'chipariaopua, yooma kehkisasaapua, no'o iyotaperichi toapuapua, no'o nane'remichioopua. Ki tekipanamerimua wa'asio noochio."

³ Waikao aho teeko tehkiwa neesetoamea, e'rariatapua: "¿Ihtana yoratarene ehpeo?, no'o teeko u'yesoopua tehkiio. Ki utewaemenia wa'asi wasachi tekipanamiao, ihkorewa itakaio, tisia suuwe e'ramenia.

⁴ Aa, inatepane no'o iintomiao, aachin teeka no'o ku'ipuaichioopua, ki tehkiekoio."

⁵ Waikao yooma aho teeko wikirieme paaesapao, iinatukeriatapua. Pahcha simiyameo, chaaneriatapua: "¿Ihkina wikiriemua taamo teekoo?", chaaneriatapua.

⁶ Puu tekipanamea, cheeriatapua pu'kao: "Neeea, piie sientō piire weerewa aampa oosa mariki weeweruma sikori, waariri tewaniame, ooriwo nerosowi koi'wame wikirienia. Puu waariria, piire weerewa aampa mariki ri'ritoro to'wame enerepua pipiripio." Waikao tehki paamiratuamea, chaaneriatapua pu'kao: "Nee, tamochiche nane'rewa itipimeri ihjia. Aamo wikiriao, naaspasi cho'wemane, ooka weerewa oosa mariki waariri wa'api, wikirieka itipimerimua."

⁷ Piirechi tekipanameo iinatukeriataipua tiameo: “¿Kehkinapu aamo wikiriaa?” “Neeea, piie sienta aneka wikiriemia tiirikoo”, cheeriatapu wikiriemea. Waikao tehki paamiratuamea, chaaneriataipua pu'kaoi: “Nee, ka'te tuumitia naaju aataoi, neeea, naao weerewa aneka, wikirieka itipitemania aamoo”, chaaneriataipua.

⁸ Teekoraa nane'resaapa i'ka iintorioa, e'rariataipua: “¿Ki teesa inatame puuua?”, e'rariataipua.

Pu'ka wa'achitari kajusapa Eesusia, chaanerepua ahpo keepuameo:

—Tisia pichiwa ihjia: Tukapachi ohjoamea, te'ta a'chikoi nokaka pepeniamepua ahpo ihsimiao, ki Riosichi paparaka mochitoamerakamerachitia, ki Riosi taajenarichi ohjoamechitiao.

⁹ 'Pukaepa aamo chaanenania, ka'te wa'achi noonoimitia eemea, pu'ka tehki paamiratuameo, ki kaawe iintoriachitia. Ohso kaawe eemea, paikapioi iinuekaio, ookapieoi ku'ika mochitopuapua aataa tisia tooremuka mochikamea. Wa'a nokayame enesaa eemea, tewekachikamera ohjorewachi te'ta paarasarikamera iinuemeripua.

¹⁰ 'Kaawe iintokame enesaamua paikaoi aamo Riosie kianiao, kaawe iintomerimua, epeche kiatiai Riosieo neesetomichioo. Nape ki kaawe neesetosaaamua, paikapioi Riosie aamo neesetotetiao, ¿ihtana aamo kiatare Riosia, ehpeche aamo itapiti neesetomichio?

¹¹ Aamo iinueka paikapioi ki kaawe neesetoka yasitokame enesoo, ¿kiapua tiamejuarepua Riosieo, itapiti neesetokepuawichioo ahpo kehkiwachi?

¹² Aataa kiisi peeniame enesoo, ahpo wa'api iinuwaoui neesetokao, ¿kiatariamejoarepua aataao, ahpo iinueka neesetokemichioo?

¹³ Eesusi wa'a tiame masitesaapa, eee cheerepua:

—Aataa ka'chi iika yorakemetepua ooka teekoo wa'api keenakoo, eee tiamekopaa: piiripi ahpo teeko yorakioio, piire ahpo teekoai wa'apichi keenako ahpo yorakejemerikopua. Puuua waikao, piiripi teekokamera yorakiopaopua, piire teekoa nekama-pua; piiripi teekokamera ahsieme yorakepuamepua, piie ahpo teekoo toaka. Wa'a tiachioipua aataa, Riosikamera te'ta nakiyamea, ka'chi iika weemumetepua toomichio.

¹⁴ Pa'parisero ti'tijoea, pu'ka inamukapaopua, a'achere puuua, toomikamera pu'seriapapua.

¹⁵ Waikao Eesusia chaanerepua:

—Nape Riosia nane'riamepua aamoo, toomichikamera te'ta paparamekopua, ki ahpokamerachi. Eeme pa'pariseroa, te'ta aamo yooreka tetewijeranipua ti'tijoeio, nape aamo iikachio eemea, aamo wahjachi ti'tijoeirichio, kiisi kaaweruma ijinatamepua. I'ka weechi mochikame te'ta nateyamechitia tetewao, Riosiwichioo, tisia iinya tiame teerewa tetewamepua.

Riosi nuurari; Riosi ye'karichi simiyame tiame

¹⁶ Pu'ka nayewaka kajusaapa Eesusia, i'ka eetiame simiterepua masitekao:

—Ke'chu eenoi Waani Paatorio, ti'tijoeia, ehkoriami nokiwa yooraka mochitoriaipua, ahpo ehkoriami Riosi na'nayewatura masiteriachitia. Nape puuu Waani Paatori enesaapua, weemera nokiwa masiterepua ti'tijoeio, Riosi ye'karichi muimichioipua pu'kao. Pukaepa ki ookapi Riosi yawichituwachi mochirachi tisia muinarerepua wa'ao.

¹⁷ 'Pu'ka Waani Paatorichi simiyame wa'a tiame te'ta pichiwa ikirepua, te'ta wa'a tiame ikimeriko tuutiamekopua Ehkoriami Iyoterichio Riosieo. Yomatiam Riosi cheeria ikikache itipimerikai teererepua, ahkasi nu'nuti naawesari chanitiameoipua, te'ta nateyame tetewaka, te'ta nu'nuntiraioipua iyoti. Ihji weeea, ihji tewekaai, pahcha ki naania ikitarepua, nape Riosi cheeriaa ka'i, wa'api teeremeripua.

Eesusi masitia, aata ahpo neewiria sa'runianiame

(Maateo 19:1-12; Marako 10:1-12)

¹⁸ 'Kaawe inatamita i'kao: Aata ahpo uupi toisaa, piirechi ahjama neewikameka ikiyameopua, suwepori iintowa. Wa'achi teekao, aata Riosichi chiia toisaa, piirechi masitewa pichikemichio, suweporika iintokame Riosimina. Aata tijoe ootiam toitiame ahjama neewisaa, suwepori iintokamepua tiame Riosi ne'niachio. Wa'achi teekao, aata piirechi masitewa pichikesaa ki Riosi taamo chiia, suwepori iintokamepua Riosichio, toakame puuupa Riosio.

Tijoe paarasatiame Rasaro tiame, wa'achitarichi nayewatiame

¹⁹ Eesusia tiameo, Riosi chiia Ehkoriami Iyotetiame nateyarachi nayewakao, i'ka wa'achitarichi nayewerepua ti'tijoeio. Eesusia o'inekao cheerepua:

—Aataa tijoe eneriataipua, tisia tomiwaeme, tisia nateyame wisasori chuhchame eneriataipua, te'ta to'totomiwaeme koaya koayame, ihtaoi ki tooremuame eneriataipua ahpo ta'pechio.

²⁰ Wa'achi ohjoeriataipua tiame, aaata Rasaro tewaniame. Ihji Rasaroa, pochikame ehchaeme weerewachio enerepua, pu'ka paarasatiame ta'perachi, yayasariataipua, muirachi.

²¹ Ihjia pu'ka paarasatiame ta'pera muirachi yayasariataipua, ko'kotiamе wehchi ruhjikameoi, ahpo ihkokepuachio. Chuhchuriai wa'a kahtioio, wa'a enapaka saasariataipua ehcharao.

²² Pu'ka ihkoriame mukisoopua, Riosi ku'iwaria, Aurani kahtiachi i'toriatapua, Riosichi ka'karuma enekame mochikachi. Puuu tijoe paarasatiame mukisoopua, wetemajiretiatapua.

²³ Wa'a ahpo upatiachi kahtiaiopua, ki ka'karuma wahjipame mochikachio, ki teesa aiwapaopua wa'ao, Aurani Rasaro ahjama kahtiachi ne'nepariatapua, te'pa.

²⁴ Waikaopu te'ta paarasatekamea, tisia aiwapa ahpo upatiachio, sisinamuriatapua Aurano, cheeka: “iNo'no Auráni, no'o tesiwéee! Uhjura pu'ka Rasaroo, piiripi suhturaoi saampatesa, no'o yenichioi seipatemane teesa. Tahpitika e'ranine parae i'wa na'ichio.”

²⁵ Nape Aurania chaaneriataipua: “Nape, ¿ki nane'rena muuuu, weeechi kahtiaiopua tisia tomiwaekao, tisia aamo ta'iria yasariopua ki Riosichi inataka? Nape Rasaroa tisia aiwaio weeechio, tisia kaaweruma enepakamepua Riosichio, pukaepa i'wa kahtiamepua no'o ahjamao tisia ta'iria, muuua wa'a.”

²⁶ I'waoipua taamo pejanao, káii waapisi akipame teeresi po'ipua waata, aaataai ka'chi iika u'matometepua wa'apoo, wa'aponaoi aaataai ka'chi iika u'matometepua.”

²⁷ Waika paarasatekamea chaanerepua Aurano: “Wa'a teeresoo muuu no'no Aurania, pu'ka Rasaroo, no'o noono ta'pechi uhjuramitiapua, weeechi kahtiamе.”

²⁸ Wa'ao mariki no'o poponiekao, tisia utewaeme chaanenurapuapua pu'kao, Riosi chiiakamera pichikenuraka, ki i'wa te'ta aiwaniachi upapuaichio pu'kao.”

²⁹ Nape Aurania, nehjiariatapua pu'kao: “Nape aapoeo puuuu, iinueme puuuapa Riosi cheeriao, ehkoriai nayewatura iyoteria, ehkoriai Moise iyoteria kiaretiapua tiame. Pu'ka e'weka mochimeri puuuu. Ki Moise e'wesaa tooweretiao nuurari, aaataoi wahjipakame oijenaka wa'a eenakoipua aamo chiia tuuyemiao, oijenakao, ki pichikemapua.”

³⁰ Nape paarasatekamea nehjiariatapua: “Eje'e, wa'atepua tiiao, nape ki e'wekameai Riosi nayewatura iyoteria, i'wa o'inia oijenakame wa'a enasoo, yooma nayewesoo achini tiio i'wao, pichikemapua pu'kao. Wa'a iikapa puuuu Riosio, yooma ahpo toimio tuumapua ahpo tatakoriwao.”

³¹ Nape waikao Aurania, chaaneriataipua: “Ka'i. Ki e'wiame enesaa pu'ka Riosi Ehkoriai Iyoterichi chiiao, aaata wa'a eenakoipua i'wa o'inia oijenakameo, ka'chitia pichikemapua pu'kaol.”

17

Tatakoriichi wichiwame maapori teerewa

(Maateo 18:6-7, 21-22; Marako 9:42)

¹ Eesusia, ahpo te'ta masitiao chaanérepua:

—Aaata tatakoriimichio ihsiaamea, wa'api iintumeripua, na'ara yorapuaichio ihsiaamea; nape ¡wéiii!, wa'a iintokamewichioo.

² Ohso kaawe eneriaipua pu'kao, moorino matasuraraa tehte, kutachi o'yesao, pa'wechi ipatiaa, kátisia teeresi akipamichio pa'wechi, ki tatakoriichi ruhjinamichioopua, i'ka nu'nuntichitia noochi paparakame o'iniameoopua. Pukaepa eemea wa'a aamo noonoimiao, tisiwé aamo nesetopuapua, aamo inateka eemea, pu'kao.

³ Wa'a cheesapa Eesusia cheerepua tiame:

—Kaawe keepusao. Aaata piire aamo na'aresoo, teripupua pu'kao; nape ahpo cheriwenuresoo, cheriwepuapua pu'kao.

⁴ Oowisanisa simiyame aamo na'aresoo, wa'a iintokai ahpo cheriwenuresoopua pehjio, wa'apichi kehki cheriwepuapua, oowisanisa.

Taamo Riosichi paparawa utewarira

⁵ Piie taawechi Eesusi ajawariaa chaanerepua Eesusio:

—Paamira, taamo ku'imitiapua tamochio, epeche taamo ahjachi eramichioapua amochio.

⁶ Waikao Eesusia wa'achitarichi naewakao, chaanerepua ahpo te'ta masitiao:

—Weruma kehki no'o ahjachi erakowa ki nakiniamepua. Ku'ita kehkiioi no'o ahjachi erakoame enesaa eemea, wacherai kuuu pahchira nu'utikoichitiao, i'ka aoso aamoo chaanesoopua: “Po'taka wiitu weripa neeroi pa'wechi”, wa'a weripamii puuuu. Noochiche ahjachi e'rakaimua, soparamepua noochio.

Aaata yorakekiamera teeremeri

⁷ Nape ka'te weruma aamo maayame eemea, no'owichio yoorakawichio itapiti noochi ahjachi e'arakao. Keepuka i'ka wa'achitari: Aaataai ahpo yorakiame teekoraa, ahpo yorakiao wahka oirioipua wasachi tekipanakao, resipakame eenakoipua tekipanakao, ki chaanemapua: "Koi'wachi yasipasa. Aamo weeremane kooame."

⁸ Ohsotia teekoraa chaanemapua: "No'o weere kooame, no'o neesetopuapua ahkasi no'o aiwaka koayachisi. No'o ko'kosopa ko'kopua muuuu."

⁹ Teekoraa, cheriwemaoui ki kiatarepua ahpo nuurewa yoorariawichioopua.

¹⁰ Wa'achitia eemeai, te'ta Riosi chiiia yooraka mochitoaiopua, kihta aamo wikirieko eramete eemea Riosio. Ohsotia eemea amochio erakopuapua: "Teemea, taamo Riosi yorakemeriche yooraka mochitoamepua."

Eesusia, oosa mariki repera kokoriame yachapatena

¹¹ Piie taawechi Eerusereni simiyai Eesusia, Arirea weeechiami Saamaria weeechiami tiame u'matorepua.

¹² Wa'ami ihtoiopua pooechio, piiripi mochiwachi asiyoio, oosa mariki ti'tijoe machejenarepua, repera kokoriame. Ihji kokoriamea, mehka ajapaka

¹³ sisinamurepua:

—iEesusi masitarii! iTaamo tesiwe e'résaaa!

¹⁴ Eesusia wa'a chaachapameo tetewapao, chaanerepua:

—Ne'neseriosichi simpamitia eemea, pu'ka napawikarichi neeseriosi mochikachi, aamo tetewimichio pu'kaopua, aamo yachapakamekopa wa'asi.

Wa'a siimpaipua waikao, saukame itipirepua.

¹⁵ Wa'a iikapa piiripi puuuu, saukame itipikapao, Eesusi ihtoachi no'arepu eenechi, cheriwema kiamia. No'raioipua, weweru cheesika cheriwema kiasirepua Riosio, kaaweruma naewaka pu'kao.

¹⁶ Eesusi natepasaapa, wehchisi koomorasipakao, cheriwema ki'yarepua Eesusio. Ihji tijoea, Saamaria tijoe enerepua.

¹⁷ Waikao Eesusia cheerepua ahpo ahjama nokisiameo:

—iKi oosa marikisakaipu saukamea? iKi e'enakame wahja watania?

¹⁸ iIhji seenu tijoeche eenarepua Riosi cheriwema kiamiao?

¹⁹ Eesusia waikao seenu tijoeo, chaanerepua:

—Werika no'rasa ehpeo, noochi paparakapa saukamemua.

Achini teeka asimeri Riosi ye'karia

(Maateo 24:23-28, 36-41)

²⁰ Piie taawechi Eesusi masitioio, pa'parisero ti'tijoea utewaeme iinatukeriaipua Eesusio, achinitio enamio Riosi ye'kariwao. Wa'a tiame iinatuketiaapa Eesusia, chaaneka nehjiarepua:

—Riosi ye'karia amochi tiiaitepua wa'asi, ki pusie tetewiwame. Pu'ka ye'karichi eenepatiameo, amochio eenariamekopua wa'asi.

²¹ Pu'kao ki pusie tetewiniamekapao, ka'chi iika cheepuamepua: "Nee, i'wane weeri", "wa'ane kahti", yooemina aamo iikachi kahtiamekopaopua, puuuu aamo kaawe te'ta tiamepua Riosichio.

²² Eesusia simiteka ahpo masitioo, chaanerepua ahpo masiteka ihsiao:

—Asimitepua piie taaweo, aamoo piie taaweo, no'o tisia tetewinaremiachio, nape wa'a erakoai ka'chi iika no'o tetewimeri eemea.

²³ Pu'ka taawechemio, ti'tijoea chaachapameripua: "U'masi ne'neo, i'wa kahti." Wahjachia chaachapamapua: "Waami tetewika teemea pu'kao, ne'netaria." Nape wa'a chaanenai, ka'te siimpamitiapua ahjamao.

²⁴ Neeea, waika taawechio ki wa'a chaachapamechi enameripua. Neeea Tijoe Tijoe tukame eenao, kuhjiparichitia ma'chiamie enameri neeeea, yooma ma'chiamie tetewachi.

²⁵ Nape ehpe taawechemi pehjio, ki no'o nakiyame ti'tijoeerieo, weeka itapiti ikimeri neeeea, tisia kokosa tiame.

²⁶ Pu'ka yooma u'matoso eenechi no'o eenoio, naatika teeremeripua, Nooe tewaniame tijoe taawechemi, te'tereka mochitiachitia.

²⁷ Ihji Nooea itapiti yooraka mochiriaipua, tekipanaka koakache, nenewikaoipua tiameo, ahkasi Nooeo pawekakerachi pakiriachisiopua, i'ka yomatiamie weeechi si'ririnioipua, te'ta werumara si'riri, yu'kie.

²⁸ Rooti tewaniame taawechemioi, wa'achi te'tereriaipua, ahpo wahjipoipua. I'ka ti'tijoea wa'achi nokaka mochikoipua Nooe taawechitia, oowera koakaopua, oowera tarakaopua tiame, itapiti nehjakaopua, echakaopua, karitakaopua tiame.

²⁹ Rooti machenioopua Sooroma mochiwachi muuwarichio, senawato ki ku'ita na'i yukupua Sooroma mochiwachio, yooma wahjiparepua pukao, choochoka.

³⁰ Wa'achitia senawato enamania waika taawechio, neee Tijoe Tijoetukamea, eenechi i'ka weee eenaiopua.

³¹ 'Pu'ka taawechio, karijampa ihsiamea itapiti yoorakaoi, kihtawichio inatametepua ahpo tekimiao, yooremina ahpo karichi iinueka ma'chipamiao. Wahka ihsiameai kuhsitereo, kihta inatameripua ahpo no'ramiaopua petechio, ahpo itapiti ma'chipasa i'tomiaio.

³² Nane'riame eemea, Rooti uupirao, itapiti ahpo toaria i'noranaria ukana ne'nepariopaopua, oona enepariopua.

³³ Aaata i'wa weeechi ohjoewache epeche nateyame maayamea, ki Riosi weemera ahjarichi ohjoewachitiao, wekatameripua te'ta ahjario, ki wahjiamesi ahjaniamero. Nape aaata i'wa weeechi ohjoewa ki epeche nateyame maayamea, ki Riosi weemera ahjarichi mochiwao, puua teimeripua te'ta pichiwarei ahjario, ki wahjiamesi ahjaniamero.

³⁴ 'Pu'ka taawechi tukao no'o enoio, aamoo chaanania, ooka pe'tiamea kokochikao, apechunapumeepua piiripio, piireo toaka.

³⁵ Ooka ooweru nokayamea tusukao, i'topuameepua piiripio Riosieo, piireo toaka.

³⁶ Ooka tijoe nokayamea wasachio, piiripi wa'api i'topuamechepua Riosieo, piireo toaka.

³⁷ Waikao keepuameraa, iinatukerepua Eesusio:

—Nape zakana wa'a ikimeri puua?

Waikao Eesusia chaanerepua:

—Wa'achitia itapiti mukukame po'yachio, naania tiatatchiatia oonori weeru nokiwao, no'o aamo ikipo tuuriao, naania teeremeripua achinitio ikipuamekoopua pu'kao.

18

Kunamukukame peereichi ahpo katewejera, wa'achitarichi nayewaniame

¹ Piie taawechio Eesusia, ti'tijoerio, ki toaka paparapuawichioopua Riosichio, eee cheeka nayewerepua wa'achitarichio:

² —Wahka muuwari mochiwachio, yasariataipua piiripi tijoe peereira, kiisi iyoriame eneriataipua Riosio, ti'tijoerioi, ki tesiwa e'riame.

³ Wa'achi ohjoeriataipua tiame piiripi oowitiame kunamukukame, aaatae na'ara yoraniame eneriataipua. Wa'a yoraniapa ihji ooitamea, peerei kahtiachi simiriataipua ahpo katewepuaichio.

⁴ Weesa eenakame eneriataipua, pu'ka peerei tijoecho, nape ihjia ahpo wa'inariataipua, ki ikanati katewenareka. Nape puu tijoe peereira, ki toaniapa senepi ejenakao, erapariataipua pu'ka ooitameo: "Ka'achitia taawechi tesiwa e'riameaipua aaataopua Riosichioi,

⁵ ikanati katewekemane i'ka ooitame, tisia kichiwa chiipua pu'kao, noochi ejenaka."

⁶ Wa'a cheesapa Eesusia, ahpo masiteka ihsiao chaanerepua:

—Kaawe inatamitia i'ka peereira tijoe iintoriao, ki pichikiamekaipua Riosi kaaweruma tuuyewari chiao.

⁷ Ihji tijoe Riosi chiia ki pichikiameaipua, kaawe iintokame enesoo, zki epeche kaawe iintomerijoare Riosia ahpowichio poanariopua ijinuwaopua, apochikamera paparameopua? zKi ikanati nehpuatarepua te'ta ahpo ijinuwao?

⁸ Riosia, kiisi puuyeka cheriwemeri puua, aaata apochi enasoopua ahpo tatakori cheriwepuawichio. Nape neea no'o iinatukiameepua, neee Tijoe Tijoetukame eenao, ztewimerijoarenia pehjo, aaata noochi paparameopua?

Parisero tijoe, yawichiwichio koparowame tiame, wa'achitarichi nayewaniame

⁹ Eesusia i'ka wa'achitari nayewerepua, ahpoche kaawe nokayame maaeka Riosichio, wahjachio ki kaawe nokayame maaerepua:

¹⁰ —Ooka ti'tijoea i'isaeri tiopachi eneriataipua, Riosi ahjama nayewamia. Piiripia, parisero tijoe eneriataipua, tisia ahpo iyoriame maaetame Riosichi. Piireo, yawichi koparoari ichikoame eneriataipua.

¹¹ Parisero tijoea, werisikaopua eee cheeka nayewariataipua Riosio: "No'no Riosi, cheriwema ki'yaninia ki wa'achitia tiamekapa wahjachi te'teriamechitiao: aaata ichikoame; ki kaaweruma yoorame wahjachiwichio; suwepori ihsiwa yoorame; ki waami weeriame aamo ahjama nayewame, yawichiwichio koparoame.

¹² Neeea oosa iyoriame neea chorowario, oowisari taawechisiopua. Neeea no'o yowiyao, senepi oosa mariki toomi iinuekaonia, aamo poanatakiamenia piiripio."

¹³ Nape puu yawichiwichio koparoamea, ahpo muripa sonikao, chiiatapua mekapi werikao: “No’o tewekachi kahtiamē No’nóo, no’o tesiwe e’remitia muuuu, no’oo tatakoriamekopa.”

¹⁴ Pu’ka cheesaapa, Eesusia cheerepua:

—Neeea aamo chaanenapua, ihji yawichiwichio koparoamea, cheriwetiame no’rarepua ahpo ta’pechio, nape piireā ka’i. Riosia ki keepuamepua aaataoi, ahpo wa’api werumataka naewameopua. Nape tesiwa cheeka nayewameopua, cheriwiamē Riosia pu’kao, tatakoririao.

Eesusia kukuchio, ahpo kaawerumari yahchena
(Maateo 19:13-15; Marako 10:13-16)

¹⁵ Eesusi masiteka ihsoio, wa’a e’enariaipua ooweru kukuchi i’toka, Eesusi kahtiachisi upanariapa, Eesusio ahjachi seekarepaka ahpo kaawerumari yahchemichio. Nape Eesusi te’ta masitewaraa wa’a uparetioopua, wa’ineriaipua ooweruo, pu’ka kukuchi Eesusichi asitepuawichio.

¹⁶ Nape Eesusia ki reesiseniopa pu’ka kukuchi, apochi asitepuawichio, chaanerepua: —Tooa pu’ka kukuchio noochi e’enamichio. ¿Ki nane’riame eemea pu’ka kukuchika te’tiamekopua Riosi ye’karichi muimeria? —cheere Eesusia. Simatekaopua cheekao, Eesusia cheerepua:

¹⁷ —Pichiwapua no’o chiia: Ki kukuchichitia uukamea Riosi paajutewao, ahpo ye’kari muimichio, kiisi reesisepuamepua Riosieo, ahpo ye’karichi pakimichio.

Temari te’ta paarasatiame, Eesusi ahjama nayewani
(Maateo 19:16-30; Marako 10:17-31)

¹⁸ Piiripi tijoe itapiti paamiratuamea, iinatukerepua Eesusio:

—Kaaweruma Masitari, ¿aachin iintotania ahsepanariaa, ki wahjiamē ahjaniamēo?

¹⁹ Eesusia chaanerepua:

—¿Achini no’o kaaweruma teewamemua? Te’ta Kaawerumaa, Riosichepua, ki aaata wa’asi.

²⁰ ¿Kikosa nane’riamemua Moise nuurari chiio? ¿Ki eekosa chiamepua?: “Ka’te suwepori nokimitia eemea, ka’te merimitiapua aaataoi, ka’te ichikoemitiapua aaataoi, ka’te wihtuka wenejimitia aaataoi, aamo yayawao muuuu, yoorekache tetewipuapua.”

²¹ —Wee Masitari, nape neea pu’kao, yooma yooraka yasitokamenia pu’kao, temariai o’inia —chaanere iinatukeniamēa.

²² Eesusia wa’a chiipao, chaanerepua pu’kao:

—Nape toitiame muuuu aamo iintomiaopua pehji. Nehjimitiaopua naaju, yooma aamo paarasatia, wa’a iintosaapa muuuu, yooma ihkokemitiapua pu’kao yooma aaata tooremuka mochikameo. Wa’a iintosaamua, te’pa Riosi kahtiachi iinuemamua aamo paarasario. Yooma wa’a iintosaapamua waikao, noochi enepuapua no’o ku’isimiao.

²³ I’ka inamukapa paamiratuame tijoea, iyana eraparepua Eesusi wa’a chiiao, ki ookapi itapiti paarasatiamekapapua.

²⁴ Waikao Eesusia wa’a iikopa pu’kao, yooma wa’a keepuka ajakameo chaanerepua:

—¿Ki teesa tehki tiamepua, paarasatiamewichio, Riosi ye’karichi pakipuameopua!

²⁵ Animari tumusaria epeche ki tehki enemiiipua, i’ikia puusirachiami u’matoteniaapua, ki puu tijoe paarasatiamechitiaopua, Riosi ye’karichi pakimichio.

²⁶ Inamukamea chaachaparepua waikao:

—¡Aa! Wa’a teeresoo, jaatanakamera newipatapua waikao?

²⁷ Eesusia waikao chaanerepua:

—Ti’tijoeriwichio, ka’chi iika iintome tiamekoio, nape Riosiwichio, kihta tehki tiamekaitepua. Nape Riosia aaata ahpo te’ta paarasarichi weemuwa toisoo, apochikamera te’ta weemooopua waikao, reesisepamua pu’kao, ahpo ye’karichi pakimichioopua.

²⁸ Waikao Peeroo muuwaeniachio, chaacharepua:

—Wa’a teeresoo teemea, kaawe te’tiamepua aamo ajawariaa, aamo ahjama ohjomiaopua yooma toakamekapao, taamo iinueriaopua itapiti.

²⁹ Eesusia chaanerepua:

—Pichiwa puua, yooma aaataa ahpo ta’pe toikamea, ahpo uupioi, ahpo poponioipua, ahpo tetejimaoi, ahpo tatanaoipua, Riosi ye’kariwichio ikimiapa ahpo,

³⁰ ehpe o’inia i’ka weeechio epeche nateyame tewimeripua Riosichio, Riosie ahpo kiapuameopua, wa’asi kajuyachi taawechio, weemera mochiwachiopua tiameo, weemera ahjari kiapuamepua tiameo, ki wahjiamē.

Eesusia paisachi simiyame tuunapua, ahpo mukimiao
(Maateo 20:17-19; Marako 10:32-34)

³¹ Eesusia poanachi i'toka ahpo ajawariao, chaanerepua:

—Ehpeo Eerusareni mo'moenama teemea, wa'ao, yooma ikimiachipua wa'asio, pu'ka ehkoriaami nayewatura iyoteriaopua, no'o Tijoe Tijoetukamechi simiyameopua.

³² Wa'ao seesenu ti'tjoeria no'o Tijoe Tijoetukameo, na'ara yorapuamepua, na'ara chaanepuamepua tiameo, akachupepuamepua tiame;

³³ pu'ka nanaarame ti'tjoeo wepipuamepua, wa'ao yorasopua meripuamepua, nape neeea meritiaio, paika taawe simiyachio, ahjaka oijenamania.

³⁴ Nape Eesusie ajawatiamea, kihta pahterepua pu'kao, wa'a chiioio; ka'chi iika pahteme tiame enerepua.

Eesusia ki ma'chiriame sautena, Eriko tewaniachi
(Maateo 20:29-34; Marako 10:46-52)

³⁵ Eesusia amori asiyai Erikoo, aaata ki ma'chiriame pooechi kahtieme tetewarepua, ihko itaka kahtieme.

³⁶ Ihji ki ma'chiriamea, weeru cheetoame inamukapa pooechi nokisiameo, iinatukerepua:

—¿Ihtana yooramepu wa'a cheetoamea?

³⁷ Waikao neesetoamea chaanerepua:

—Aa, Eesusi Nasare ohjoemepua, i'wami u'matoame.

³⁸ Waikao ki ma'chiriamea, sisinamurepua Eesusio:

—¡Eesusi, ehkoriaami Raawi taanara! ¡No'o cheriwesa pahchúu!

³⁹ Pahcha nokisiamea chaaneriaipua pu'kao:

—¡Ihchi yasakáa!

Nape puuua ohsotia weeru sisinakao, chaanerepua:

—¡Muuúu! Raawi taanáara! ¡No'o tesiwésaa!

⁴⁰ Waikao Eesusia weripakao, ki ma'chiriameo, ahpo weeriachi u'yepanurarepua. U'yepatiaapa pu'kao, Eesusia iinatukerepua:

⁴¹ —¿Ihtana aamo yorajeranimu no'óo?

Waikaopua ki ma'chiriamea nehjiarepua:

—No'o ma'chirepatejerani neeea.

⁴² Waikao Eesusia chaanerepua:

—Saukame itipinamua aamo ki ma'chiria. Muuua saukamemua, noochi paparakapa.

⁴³ Waikao ki ma'chiriamea, ikanati ma'chireparepua puichio. Wa'a iikapa puuua, wa'api o'inia na'naritorepua Eesusio, tisiwa kaaweruma nayewasika Riosio. Waikao yooma ti'tjoeria wa'a tiame tetewikamea, ka'karuma nayewasirepua tiame Riosichio, tisia kaaweruma chaachapakaopua Riosio.

19

Eesusia Saakeo tewaniame nayewena

¹ Eesusia Eriko mochiwachi pakisao, riisaka u'matomo o'rariaipua,

² nape Saakeo tewaniame tewakapao, sewina eraparepua. Puuua Saakeoa, yawichiwichio koparoame, paamiratuame enerepua, tisia tomiwaeme tijoe.

³ Ihji tijoea, tisia tetewinareriaipua Eesusio, nape wichipa weerimekapao, ki ajasepapapua ti'tjoeri aampamiopua tetewinariaio,

⁴ pahcha u'masirepua Eesusi u'matomiachi, sikomoro tewaniame kuuuchi moenania, te'pa werika tetewinaria.

⁵ Eesusia teeriami u'matomiatio, te'pa kahtieme tewakapao, chaanerepua:

—Saakeo, yaapi tekisa wa'ao, aamo ta'pechi no'o i'tojeraninia ko'komia.

⁶ Waikao Saakeoa, ikanati tekikao, ahpo ta'pechi i'torepua, kaawé e'raka.

⁷ Waikao ti'tjoeria, Eesusi Saakeo ahjama akipakame tetewikapao, ihchi ahpo chaachaparepua:

—¡Naakona! ¿Tatakoriame ta'perachi siminapua?

⁸ Ehjepao ta'pechio, wa'a mochikai nayewakao, Saakeoa yooma inamuachi chaanerepua Eesusio:

—Tisia kaawe erapaka aamo chiiaeo, kaaweruma enepanariapa ehpeo, naasipasi kiamane no'o iinuakao, tooremuka mochikameopua ihta, yooma no'o ichikoneriaio, naaosa epeche no'o ichikoneria kiamania pu'kao.

⁹ Waikao Eesusia chaanerepua yooma wahja wa'a mochikameo:

—Riosi newiparia, ehpe o'inia o'iniamepua i'ka ta'pechio, ihji Saakeo Riosichi papariopua, Aurani tetejimarisiwachi enepaka, Riosi te'ta ye'karichiopua.

¹⁰ Nee Tije Tijoetukamea i'ka wehjoarichio, i'ka Saakeoka te'terame, i'yaka eenakamenia, te'ta Riosichi paparema, ti'tijoe ooweru tiameo, tatakoriameo, te'ta newipatemia kokosapuao.

Oosa mariki toomi wa'achitarichi nayewaniame
(Maateo 25:14-30)

¹¹ Neipa Saakeo ta'perachi machedasaapa Eesusia, pooechi ihtoi Riosi ye'karichi simiyame nayewakao, ti'tijoeia waapikopa Eerusarenio, wa'a enemio maaere puua, Riosi ye'kario. Eesusia wa'a erakopa pu'kao, i'ka wa'achitarichi nayewerepua waikao.

¹² Waikao Eesusia o'inerepua nayewakao eee cheeka:

—Wahka yasariataipua piiripi tijoe, yawichi enemeri, puua wahka akipariataipua mehka pirenachi weechi, ahpo yawichichitia werapuachi, yawichi weratiaapa enasaa, ahpo weechi yawichitumichio.

¹³ Nape ke'chu simiyaiopua, oosa mariki ahpo tekpaname paesaopua, watani sientoo taawesi yowiwa ki'yariatapua pu'kao, pipiripi. Puua chaaneriataipua pu'kao: "Iya, tekpanamitia eemea i'ka toomio, no'o eenachisiopua."

¹⁴ I'kao simisoopao, tijoe ki nakiyamea, pukaminachi uhjuriataipua asimiachiopua, chaachapaka: "Ki nahki teemea pu'ka tijoe, taamo yawichi enemichioo."

¹⁵ Nape wa'a chaachaparioi pu'kao, yawichi weraretiaapua. Waikao eenechi enasaapua ahpo weewachio, paeriatapua waikao, ahpo tooeriaopua toomio, kehkisa yowiteriarepua ahpo toomio, e'rika.

¹⁶ Pahcha eenakamea ahpo teeko tomiwarae tekpanakamea, cheeriatapua: "Paamira, i'wa maani aamo tomiwaa, oosa mariki toomi epeche muuwekamepua pipiripia."

¹⁷ Waikao yawichia chaaneriataipua: "Kaawe iintoremua. Kaaweruma iintokame tekpanamemua", chaaneriataipua. "Wa'a aamo iintoriawichioo, kaawe iintorepua aamo tehkiwachio, oosa mariki muuwari mochiwari, aamo yachamane yawichitumichioo."

¹⁸ Piire wa'a eenakamea ahpo tehkiwaeo cheeriatapua: "Paamira, i'wa maani aamo tomiwaa, mariki toomi tiame, ehpeche muuwekame pipiripichi."

¹⁹ Pu'kao, yawichia chaaneriataipua: "Mariki muuwari mochiwachi, aamo yawichite-manee aamoo."

²⁰ Ehpeche piirechi eenakamea, chaaneriataipua yawichio: "Paamira, i'wa maani aamo tomiwaa, wisasorichi to'waka kaawe kateweka neea."

²¹ Ki tekpanakania pukaeo aamo majawiapa, kihta to'wakameai toomio yowiyamekopua; aamoo, kihta echakaiopua tiameo, apechunamekopua i'ipario."

²² Waikao yawichia chaanerepua pu'kao: "Aamoopua ki kaaweruma tekpanameo, aamo wa'api naawesarie chapimania aamoo."

²³ Wa'a tiame no'o e'rekame enesaa, zachinikai ki toomi tekpanateniachi to'wakamua, paikapioi yowimichio no'o eenoiopua? Oowera kihta iintoremua."

²⁴ Puua kajasapa chaanekao, ahpo waapi ajakameo chaaneriataipua: "U'yemitiapua pu'ka toomio, naatikamera kiamitiapua pu'kao, oosa mariki epeche yowitekamera."

²⁵ Nape ki tekpanakamera u'yemeria, chaachapariataipua yawichio: "i'Pu'kaa? ¿Ki oosa mariki ki'yakamemua pu'kaopa?"

²⁶ Nape yawichia chaaneriataipua waikao: "Inuemea, iinuekai epeche kiapuamepua; nape ki iinuemea, ahkasi teesa iinuekai, u'yepuamepua."

²⁷ Wa'a cheesaapa, yawichia cheerepua: "Yooma no'o seepurawao, ki no'o nahkiekamea no'o yawichi enemichioo, i'wa no'o u'yepamitia pu'kao. I'wa upasaapa pu'kao, yooma ko'imitiapua pu'kao, no'o tetewachi."

Eesui cheerepua tiameo i'ka wa'achitarichi ikipuame inatakaopua:

—Neeai eenechi tekisaapa i'ka weechio, wa'achi iintomeri neea, i'ka weechi yawichi yasipamiaapa.

Eesusia Eerusarenia pakina

(Maateo 21:1-11; Marako 11:1-11; Waani 12:12-19)

²⁸ Eesusia i'ka nayewasaopua, Eerusarenite u'matorepua.

²⁹ Eesusia Weetajeo waapi ihtoiopua Wetania tiame, wa'ao Ooriwo kaawichio, ooka ahpo ajawaria uhjurarepua chaanesa:

³⁰ —Waami siimpamitia eemea mochiwachi, wa'a muirachio, wa'a teima eemea piiripi uuru o'yetiame, ki aata oiwame pehi ahjachio. Na'sonasa no'o u'yepamitia pu'kao.

³¹ Aatao aamo chaanesoo: "¿Achini iikai na'sochani eemea pu'ka uuruo? Apoe Paamiraa nakiyapua i'kao", chaachapapuapua, pu'kao.

³² Waikao uhjuriamea siimpakao, yooma wa'a tiame nateparepua pu'kao, Eesui cheeriachitia.

³³ I'ka uuru na'sochaniaio, teekoraa iinatukerepua:

—¿Achini iikai na'sochani eemea, pu'ka no'o puhku uuruo? —cheerepua.

³⁴ Waikao puuua, chaachaparepua:

—Taamo Paamira Eesusia, ahpo rewenurekapu ku'itapi.

³⁵ Waikao Eesusia u'yepatiapa pu'ka uuruo, ahjachi ipetesapa wisasorio, yaasetorepua pu'kao.

³⁶ Waikao Eesusio, uuruchi yasitioipua pu'kao, yooma wa'a nokisiamea, ahpo wisasorie ipekesirepua simiyachio, pahcha.

³⁷ Asiaiopua Ooriwo roomosachi o'inia tekiwachio, yooma muuwaeme nokisiamea kaawe e'rakao, weeru chaachapasirepua siinakao, ka'karuma naawesari siinasika Riosio, ki teesa tiame ki maaenari yooramekopa, ahpoo peenia e'raka tetewaria.

³⁸ Puuua chaachapasirepua:

—¡Ée Yawichí! ¡Tewekachi eename yawichí! ¡Apoeo tísia te'ta kaawérumaraa! ¡Tewekáchio ta'iria mochiwáaa! ¡Pu'ka ki nu'uti teerewame tewekachi o'inia eenameo, te'ta weruma iyoriwa pu'kawichío!

³⁹ Ookapi parisero wa'achi nokisiamea, chaanerepua Eesusio:

—Masitárii, te'ya pu'ka aamo na'naritoameo, ki wa'a chaachapamichiopua pu'kao.

⁴⁰ Nape Eesusia nehjiarepua:

—I'ka ti'tijoe ooweru tiame wa'a chaachapame no'o teewetekekoio, ahkasi ihji i'wa tehteewaapechi siinakomapua, no'o asiya kaawe e'rewa siinakowao.

⁴¹ Waapi enepasaapa muuwari mochiwachio, nanarare puuua mochiwachi ne'nekaopua cheeka:

⁴² —Yuuwesinania aamoo ki no'o machiriopa aatanakoopua no'oo, aaata aamo newipatemia eenakameo. Nape eemea aamo wa'inekamepua noochio.

⁴³ Ehpeo ki teesa teeremeri aamo mochiwarichio, aamo seepurawaa norikame noorepaka ki ujumamichioo, ahjachi mooenapuame ajawasaapua norikameo. Kiisi kaawe teeremera eemea aamo ikiyao, aamo seepurawaa e'ensaaapua, yooma we'ee i'morataka mo'moenasaapua norikameo,

⁴⁴ aamo aampa e'enamapua ko'isikao, yooma aamo tatanama ko'isika wehchi wewekaopua. Yooma ohjorewao sa'mikoreopua tiameo, yooma ko'rinamapua, chi'rinaka. Yooma wa'a tiame ikimeri muuua, ki machika tetewikapa muuu mochiwachia, aaata aamo newipatemia enariaopua.

*Eesusia i'isaeri napawikarichi tioparachio, nanaarame nehjame puuyanaria
(Maateo 21:12-17; Marako 11:15-19; Waani 2:13-22)*

⁴⁵ Neipa i'ka cheesaopua, napawikarichi eenakaopua, wa'a pakirepua yooremina tiopachi weeriamechi. Wa'ao, wa'a nehjameopua, tarayameopua tiame, yooma puuyanarepua pu'kao.

⁴⁶ I'ka puuyachaiopua, chaanérepua:

—¿Ki Ehkoriai Iyoterichio, eee chiamepua: “No'o kariwaa, no'oché naewa-puachipua wa'ao?”, nape eemea ichikoame teesowara, iintapare eemea.

⁴⁷ Wa'a iintosaapua, wa'a masitesirepua waikao tiopachi, senepi taawechi. Waikao o'inia neeserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea tiamea, wahjachi ti'tijoe wa'a mochiwarichi pa'pamiratuamea tiameai, i'yasirepua waikao, aachin teeka ahpo merimiaopua Eesusio, wa'asi werapapuawichio Eesusi masitiao.

⁴⁸ Nape ka'chi yorame e'rarepua pu'kao, muuwaeme ti'tijoerio, pu'ka masitiachi chuchutopa pu'kao.

20

*Eesusia ahpo iintomia reesiseri iinuewa
(Maateo 21:23-27; Marako 11:27-33)*

¹ Piie taawechio Eesusio, ti'tijoeri masitioipua tiopachio, pu'ka Riosi ka'karuma tuuyewari nayewioio, wa'a e'enare neeserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea tiame, mochiwari pa'pamiratuamea tiame.

² Ihjia Eesusi naepakao, iinatukerepua:

—¿Aatana nuurena aamoo, i'ka yoramichioo? ¿Aatanachi utewaemua, i'ka aamo ihsiaopua masiteka?

³ Waikao Eesusia, chaanerepua pu'kao:

—Eemekamera no'o nehjiapapua pahchao:

⁴ ¿Aatana ihsire Waanio, paatopuame ki'yakao, Riosi iintoriarepua, ti'tijokosaoi?

⁵ Waikao aapoe ahpo chaachaparepua:

—Riosi iintorio taamo tuusoo, waikaopua taamo chaanemapua: “¿Achini iikai ki pihikeka eemea pu'kao?”

⁶ Ti'tjoeri reesiserio taamo chaachapasooi, ti'tjoeriai taamo ko'imapua waikao tehte pasipupaka, ti'tjoeria, Riosie reesisetiameko erakoapa puua.

⁷ Wa'a erakosaapua puua, chaachaparepua:

—Ki nane'rena teemea —chaachaparepua.

⁸ Eesusia chaanerepua waikao:

—Neeei ki aamo nehjiamane waikao, aatana no'o reesisiaopua, i'ka no'o yoramichioopua.

*Ki ka'karuma echayame neesetotiamē wa'achitarichi nayewaniame
(Maateo 21:33-44; Marako 12:1-11)*

⁹ Waikao Eesusia, i'ka wa'achitarichi nayewerepua ti'tjoerio:

—Aata tijoea panijuwari ajawariataipua ahpo wasachi weweripamichioopua, wa'a iintosaapua, aata naasipasi uupuachio taakesoo, yahchariatapua neesetomichio. Wa'a iintosaapua, mehka simiriataipua pirenachi weechi.

¹⁰ Asisooa taakemiachioopua, uhjurariatapua ne'nemiao ahpo inatetiao, ahpo ne'netepuaichioopua naasipasio, ahpo naachutawao. Nape echiwa inatiamea pu'ka uhjuratiameo, wewesa uhjurariatapua pe'kuo, wa'atia seekaekoapua kihta i'toka.

¹¹ Waikao eenechi uhjurariatapua, pu'kaoipua echitiachi inatiamea, na'ara chaaneka wepisaopua, wa'atia seekaeka uhjurariatapua eenechio, kihta i'toka.

¹² Waikao paisa simiyachio teekoraa, piirechi eenechi uhjurariatapua, nape i'kaoi eechi inatiamea, kiiya merika wepisaopua, ma'chi ipariatapua.

¹³ Neipao wa'asipao, teekoraa e'riariatapua: “¿Ihtana yoratane ehpeo?”, e'riariatapua. “Aa, no'o taana uhjuramane naaju, no'o te'ta nakiya, yooremakoipua pu'kao, no'o taanakopa.”

¹⁴ Nape eechi inatiamea, i'kao wa'a eenakopao, chaachapariatapua ahpo: “Nee, ihjipu tijoea, yooma ahpo noono iinuekao, ahjama itipimeria. Meritariapua pu'kao, taamowichio itipimichioopua, taamo teeko iinuwarao.”

¹⁵ Waikao pu'kao, ma'chipasaopua pu'kao, me'yariatapua pu'kao.

Waikao Eesusia wa'a cheesaopua, iinatukerepua ti'tjoerio:

—¿Ihtana iintomo erakona eemea, apoe echijuwari teekora enasaa? ¿Ki ko'itariapua pu'kao?

¹⁶ Eje'e, yooma ko'imapua enasaa, wa'a iintosaapua pu'kao, piirechi inatetemapua wa'ao, tekipanamichio.

Ti'tjoeria i'ka Eesusi ahpo nayeweria inamukapao, chaachaparepua:

—iNaakona, kiisi wa'a noonoimii teemea!

¹⁷ Waikao Eesusia ne'nepakao chaanerepua:

—¿Wa'a erakona eemea? Nape ¿ihtana chanika chaanikosapu Ehkoriamei Iyoteria? Eee chiiamepua:

Puuu tehte karitamee,

ki nakika ipatiamea,

puuu tehte wa'apia,

epeche te'ta nateyame tehte enepamiitepua.

¹⁸ Pukachi tehte motochikamea, kahsimeripua chapakarao; pu'ka tehte mesukamea, pihtukame itipimeripua. Wa'a chiiame Ehkoriamei Iyoteria. ¿Ki no'okamera nayewaka chiiamejuarepua?

¹⁹ Ihji wa'achitaria, ahpowichiokopa pu'ka chaniwao, tiopa ne'nesero pa'pamuratuamea, iyoteri ti'tjoe tiamea, wa'api chapime erakoraiapua Eesusio, nape se'sewepakapaopua ti'tjoeria, ka'chi ikime e'rarepua, chapinariia.

Te'ta yawichiwichio koparoawa

(Maateo 21:45-46; 22:15-22; Marako 12:12-17)

²⁰ Waikao pu'ka wa'a tiopa pa'pamiratuamea, aata ajawarepua Eesusi na'naritomichio, aatia iintota inatemia, ihtaoi ki kaawe cheesoopua pu'kao, yawichichi i'toka wenejinariapa chapisá.

²¹ Ihjia waikao waika taawechio, ka'karuma ti'tjoe ahpo eratenareka Eesusio, chaachaparepua pu'kao:

—Masitari, aamo chiiiaa pichiwapua, nane'rena teemea aamoo, pichiwarichi teetoka masitiameko, Riosi nakiyachitia mochijeraka, yooma taamoo aataoi, nu'nuntio weewerumaoi wa'achitia.

²² Pukaepa aamo iinatukena teemea:

—¿Kaawe ohjoarepu Sersa yawichi kopariari nateteniaio, ka'ikosa?

²³ Nape Eesusia nane'riapaopua ki kaaweruma erakoai wa'a chaachapopaopua, chaanerepua pu'kao:

²⁴ —No'o ne'neteo piiripi toomi. ¿Aatanapu wa'a toomichi netetiamea? ¿Aatanapu tiame wa'a teere iyotetiamea, teewara?

—Serese puuua —chaachaparepua.

²⁵ Waikao Eesusia chaanerepua:

—Puuu enesoo toomichi kahtiamo, pu'kawichio kiapuame enesoo, pu'ka kiapuapua; nape Riosiwichio iyoriwa kiapuame enesoo, Riosikamera iyoripuapua.

²⁶ Waikao pu chapimeria, kitachi chiia chapime e'rarepua Eesusio, ti'tjoeri tetewachio. Ohsotia puuua, tisia peeneka nehjiopa Eesusio, ihchi itipirepua, tisia peenia erapakaopua tiameo, Eesusi chiia.

Enechi ahjaniamechi simiyame iinatukewa

(Maateo 22:23-33; Marako 12:18-27)

²⁷ Neipamio, Saruseopechi e'enariaipua Eesusichi iinatukemiao, itapiti ki kaawe chaachasoo chapinariapao. Puuu Saruseo ti'tjoea, ki pichikiame eneriaipua, mukukai enechi ahjaniameo.

²⁸ Puuua wa'a te'tiamekapaopua, chaachaparepua Eesusio:

—Masitari, ehkoriaimi Moisea taamo chaaneka tooeriaipua ahpo nuurariwachiopua, aaata pa'chira mukisoo ki tatanaeka ahpo uupichio, kaawe neewimio tuunapua wa'api pooniraopua, pukachi oowitiame tatanaremichiopua, ahpo pa'chi tatanarachitia enemichiopua.

²⁹ Nee, aaataa oowisani ahpo poponieme eneriataipua. Yooma puuua pipiripio, ahpo pa'chi uupira ahjama neewiriataipua. Pahcha neewikamea ahjamao, wa'atia ki tatanaeka mukuriatapua.

³⁰ Oosachi simiyamea,

³¹ paisachi simiyamea tiamea, yooma puuu oowisaniapua tiamea, wa'achitia neewika pu'ka ootiamie ahjama, yooma wahjipariatapua tiameo, ki tatanaeka.

³² Neipao oowitiameai, wa'atia mukuriatapua tiame, ki tatanaeka.

³³ Weh, ¿achini tiamera puuu ti'tjoe, te'ta kuunara enetapua pu'ka oowitiameo, enechi yooma ahjatiachiopua, pichiwa ahjaniame enesoopua eenechio?

³⁴ Waikao Eesusia chaanerepua:

—I'ka weeechi ahjarichio, nenewiniachipua wahjipaniachipua tiameo,

³⁵ nape Riosi weemera ahjari ki'yariachiopua ahpo ahjamao, ki nenewiwachi enemeripua wa'ao.

³⁶ Wa'ao, ki wahjipaniachi enemerapua tiameo, yooma Riosie enechi ahjatetiachio, ti'tjoea ooweru tiamea, Riosi ku'iwarika te'teremeripua, ka'chitia taawechi wahjipame.

³⁷ Enechi ahjapuamea pichiwa enemeripua, wa'atiame taamo tetewitenapua inatariachio, Moisetaru tuuriaopua Riosi ahpo chaaneria, kuhsi tajanakamechi Riosio, ahpo chaanerio tuuriaeo. Pu'ka Riosio, Auranitaru Riosiwako tuurio cheerepua, Ihsa Riosiwara, Aakowoo Riosiwara tiame.

³⁸ Riosia wa'a cheeka, wahjipariamekiopua ahjameko tuuriamepua pehjo, Riosia ahjakame Riosiwarakapa. Wa'a teesoo Riosia, enechi oijenatemeripua yooma ahpo ijinuwao, ti'tjoea ooweruopua tiameo, i'wa weeechio wahjipakamekiopua.

³⁹ Waikao ookapi iyoteri ti'tjoea, chaachaparepua:

—Wa'atepua. Ahjachi chaanimua masitari.

⁴⁰ Aapoea ki oosa aampa iinatukerepua waikao, naawesarichi wichipamichioopua, seewiapa Eesusi nehjiamiaopua, iinatukenariai.

¿Aatanachi o'inia eenamepu Riosie Weratiamea?

(Maateo 22:41-46; Marako 12:35-37)

⁴¹ Nape Eesusia, wa'a chaachapasooopua iinatukerepua pu'kao:

—¿Achini tiachipa ti'tjoeria, Raawitaruchi eenameko tuuyamepua Riosie Weratiameo?

⁴² Ehkoriaimi Raawitaruai ahpo Wiikari Iyoterichio, eee cheerepua iyotekao:

Te'ta Riosi Paamiraa, chaanekapua no'o Paamira Meesíao:

“No'o ahjamina yasipamitiama pehjo,

⁴³ ahkasi no'oo, yooma aamo seepurawao, aamo taaratero toapachisi tekeka.”

⁴⁴ Eee cheekame enesoopua, ¿aatia tiachipa ehkoriaimi Raawitaruai ahpo paamira teewarepua Meesíao, ki ku'itapi neipami naawamerioipua pu'kao? Aaataa ki ahpo paamira teewamepua, ahpo neipa naawakameopua. Wa'a cheeriopa ehkoriaimi Raawiaipua, Meesíaa epeche paamirakai tiamepua Raawitaruchio. Wa'a teesoo Meesíaa, ki ehpesi o'inia wa'apitia paamira yasitoamepua, puuu Meesíaa, nee Riosie Weratiamepua.

Eesusia Moise nuurari ma'masitari wenejina

(Maateo 23:1-36; Marako 12:38-40; Ruuka 11:37-54)

⁴⁵ Waikao yooma inamuachio, Eesusia chaanerepu ahpo te'ta masitiaio:

⁴⁶ —Naane e'reka eemea, Moise nuurari ma'masitari nokayaeo, puuuu tepekuma wakiraeka ohjowa pu'seriami epua, ahpo te'ta ka'karumako maaetiameopua Riosichio; muuwaeka nehjiwachi ohjoaiopua, ahpo yooreka teepotejerameopua; napawikarichio opua, epeche ka'karuma mochipaniachi momochipanariamee; pahkota-niachio opua, epeche ahpo teteiwachi mochipanariame,

⁴⁷ ooweru kunamukukame kariwaraopua, u'yeka pu'seriami; ki ku'itapisi ahpo Riosiwachi paparamechitia chaachapaka, oowera ahpo kaawe teteipuwachio nokaka. Nape puuu wa'a nokayamea, ki nu'unti kokosa aiwamiitepua Riosieo.

21

Kihta iinuemera toomi kunamukukame oowewari

(Marako 12:41-44)

¹ Eesusia wa'a ihisiai opua ti'tijoeri naewekao, tetewarepu wa'ao, aaata ti'tioeoooweru opua tiameo, weeka totomiwaame opua, toomi na'poa toaniachio, weeka toomi to'wame.

² Aaata ooitiametetewarepu tiameo, wa'achi eenariame toomi na'poaniachio opua toamia, puuuu kunamukukame eneriame opua. Eesusia pu'kao, ooka wa'api toomi, kiisi weeka nateyame to'wame tetewakamepua.

³ Wa'a iikopao Eesusia, ahpo norikame ajakame ti'tioerio, chaanerepu:

—Nee, pichiwa chaanine i'ka oowitiameo, epeche nehjai tiamekopua pu'kao, Riosiwichio oowewao, ki wahjachitia ti'tijoeri tisia totomiwaameo.

⁴ Weeka totomiwaame ti'tioeria, ahpo soparatiakamera oowewamepua Riosio, nape ihji oowitiamea, kihta itipitai ahpo ko'komiawichio taripuameo, yooma nehjarepu Riosiwichio oowewakao.

Eesusia i'isaeri tiopara, pihtunapo tuuria

(Maateo 24:1-2; Marako 13:1-2)

⁵ Wa'api i'isaeri tiopachi toomi toaniachi puuyapanio opua, Eesusi te'ta masitewara opua ookapi chaachapasiria opua:

Nee ihji tiopaa, ¿ki tisia peenia te'tiame tehtee peeniatatiamepua? ¿Kikosa te'ta peeniatatiamepua itapitie ti'tijoeri oowewariao?

Nape Eesusia wa'a chaachapopao, cheeka nehjiarepu:

⁶ —Nape yooma ihji tisia peeniatame aamo tetewao, enamitepua piie taawechio, piiripioi ihji tehtera to'weteka ahjae peeniatatiamea, piiripioi ki itipimeritepua raampatao.

Ke'chu kajuyoi i'ka wehjoario, naania teetowa

(Maateo 24:3-28; Marako 13:3-23)

⁷ Waikao Eesusi te'ta masitia iinatukerepu Eesusio:

—Masitari, ¿achinitio enetapu wa'a ikimeri ihji tiopaa? ¿Ihtana naaniatiwachi nane'reta teemea wa'a ikimiao?

⁸ Eesusia cheeka nehjiarepu:

—Naane e'reka naaju, ki aamo wisikuepuawichioo, muuwaame enapamitepu no'oko tuukao. Puuuu chaachapamapu: “Nee puuuu, Riosie Weratiamea; no'o eenaria asikamepua wa'asi.” Nape ka'te pichikemitiapua pu'kao, wa'a chaachapao.

⁹ Nasiwaniame inamuai opua wahkao, weeru nokayo tuuoio opua ahpo ahjama nasiwaka ti'tioerio, ahkaoi i'ka wehjoarichio, ki te'ta seewepuapua pu'kaopua pehjo. Yooma puuuu, te'ta aiwari pukeri o'iniachi enemeripua. Puuuu, ki kajuyachikai teeremapua pehjo.

¹⁰ Eesusia simitere puuuapu cheekao:

—Pirenapi ti'tioeritukamea, pirenachi ti'tioeritukame ahjama nasiwasimeri puuuu; pirenapi yawichiwachio, pirenachi yawichiwachi ahjama, ahpo chapisimeripua nasiwasikao;

¹¹ weeeai, ki muenati noonomeripua, yomatiamewehjoarichio opua; toorewai tisia aiwaniame ki nu'uti teeremeripua yomatiamewehjoarichio; tisia majaniameai ki nu'uti teeremeripua ahkasi yomatiamewehjoarichio; tewekachioi kaátisia iinyatiame teteipua epua, itapiti ikiyameo.

¹² Nape ke'chu wa'a teetio opua noochi paparamea, tisia na'ara yoramia naanari-topuamepua. Waika taawechiamio aaata noochi paparame opua, napawikarichiami

upapuamepua wenejikao, napawikarichi te'ta pa'pamiratuamechio, karichi toapuachio; waika taawechiamio tiame, ahkasioi te'ta weruma ya'yawichichi upapuamepua tiame wenejikao, noochi paparaka mochitoapaopua.

¹³ Yooma puuu noochi paparapa ya'yawichichiami i'topuamea, noochi simiyame kaawe chaachapameri puuuu, ya'yawichichi pe'peirachi i'totiapaopua.

¹⁴ Nape pu'ka taawechi no'o nehpuwachi chanimiao, ka'chi eramete puuuu ahpo ki kajumia chanimiao, ahpo no'o nehpuwaka nehjiamiaopua.

¹⁵ Nee wa'api ahjama ihsimeripua pukachio, ahpo no'o nehpuwachi ku'ikao, aaataoi ya'yawichioi, ka'chi iika newitome teeremichioopua, aaata no'o nehpuwaka nayewameopua.

¹⁶ Waikachiami taawechiamio aaata ahpo wa'api ta'pechio, ahpo wenejipuamepua, ahpo noonoeopua, ahpo papachieioopua, ahpo tetejimaeeioopua, ahkasi aaata ahpo kaawe uuyameeoi, ahkasi aaataoi meripuameeioopua.

¹⁷ Pu'ka taawechio no'owichioo, yoomahka ahpo nekamumeripua nekamua, o,

¹⁸ nape ahpo Riosichi te'ta weemera ahjarichio, te'ta newitoka puuyameripua, kihta wekateka piiripioi ahpo kuupaopua.

¹⁹ Yooma aaata ki toakamea noochi ahpo paparao, newitoka puuyameripua, Riosi weemera ahjarichi mochipuameopua, Riosi ye'karichio.

²⁰ Pu'ka taawechiami Eerusareni mochikameo, pochikame tetewapa norikame seesenu weeechi e'enakame soontaroo, asikame enemapua Eerusareni mochiwaro, wehchi yachapuameopua pihtunaka.

²¹ Waikao, yooma Uurea weeechiami mochikamea, kaawichi ujumapuapua, ka'chi ikipuaichio. Eerusareni mochikamea ma'chiami ahka ohjoamea, ka'chi iika nonowameripua ahpo ta'pechio.

²² Wa'a teeremeripua wa'ao, tisia aiwaniachi taawechikoopua, Riosia ki ahpokamera e'weka mochikopapua, tisia kokosamapua pu'kao. Wa'a teeremio tuuyame, Ehkoriaimi Riosi Iyoterichioopua.

²³ ¡Ai, puuu ooweru peteterepakame mochikameapua pu'ka taawechiamio, kukuchi chiiteka mochikameapua pehjo! Ki teesa tesiwa te'teremeri puuuu, ki teesa iinyatiame ikiniopa weeechio, ti'tjoerio. Weeeai kokosa aiwameripua tiameo, wa'a tiame ikiyopa.

²⁴ Pu'ka taawechi mochikamea, ki nu'uti teeremeripua ko'iniameo; chapitiamea, seenu weeechi i'topuamepua, pirenachi; Eerusareni mochiwaria, ahkasioi teketiame itipimeripua, ki Riosi iyoriamee nanaarame. Wa'a teeremeripua waika taawechiamio, ahkasi Riosio newitoka machenachisi, yomatiamae nanaarame ti'tjoerio.

Eesusi Tijoe Tijoetukameo aachin teetoi eenechi enameri

(Maateo 24:29-35, 42-44; Marako 13:24-37)

²⁵ Pu'ka ihtoria taawechio, taaachio tisia iinyatiame teetomeripua, meeochio tiame, so'porichioi wa'achi. I'ka weeechioi, ki nu'uti siimapua wekana eraniamea. Ti'tjoeria, ka'chi ikime erameripua tiameo, pa'weo tahpitika chiiopua, pe'kokao te'okaopua.

²⁶ Ki nu'uti iinyatiame simiyopa weeechio, tewekachioopua tiameo, mukipaka ruhjimapu ti'tjoeria, ki ahjame e'rapa ahpo iikachio, ki teesa majakaopua ahpo iikachio, tisiwa iinya tiame ikimia i'ka weeechio, chaachapamapua.

²⁷ Waika wa'a teerenioio, tetewipuame nee Tijoe Tijoetukamea, eenameo, naasipa toomari weritoame, ki nu'unti utewarieme teetoka, tahpitika tiame teetoka.

²⁸ Yooma wa'a tiame tisia iinyatiame tetewiniopao, waika taawechiami ti'tjoeria, kaawe erakoka yooma ahpo katewemapua, kihta toiyame nane'riapa tewekachi ahpo apechunapuachio.

²⁹ Waikao Eesusia simiteka naewakao, cheerepua tiameo i'ka eetiame wa'achitarichio:

—Naakoo, inataka ne'nemitaopua chuunao, ihta kuuuoi.

³⁰ I'ka sewayoopua teemea, nane'remapua waapi teeto paamuniopa.

³¹ Wa'achitia ihjiai, yooma tetewapa i'ka aamo no'o chaaneriao, amori asinapua ihjia, erakopuapua, pu'ka Riosi iintomiaopua i'ka weeechio, yawichitukao.

³² Yooma i'ka iinyatiame tetewikamea, waika taawechiami ohjoekamea, ki wahjipama puuuu, ki tetewaopua pehjo, yooma ikiyameopua ihta no'o cheeriaopua. Kiisi wehchi wichimapu no'o chiia.

³³ Yomatiamae we'ea tewekaa tiame, kajutarepua, nape no'o chiia wa'api teeremeripua, kiisi sewina iika ki wahjiamesi. Yooma no'o cheeriaa ikikache itipimeripua.

³⁴ Aamoo, kaawe aamo inateka mochimitia eemea. Ka'te te'ta weemuka moochi eemea. Aamowichio kaawe eratewa yooraiopua, ka'karumachi simiyame yorapuapua pu'kao, ki u'matoka nawajika wekaniachisiopua. Ka'te aamo iikachi peewanate pu'ka

itapiti aamowichioche yoraniameoipua; ki yooresaa eemea no'o chiiao, senawato mesuma eemeapu, pu'ka iinyatiame taaweepua, teeremerieopua, ihta kaari amochi ru'miamechitia, matachinaka.

³⁵ Kaawe aamo neesetopuapua naaju, ki aamo wichimichioipua itapiti wiitari ihsumarichio pu'ka taawechio, ki teesa iinya tiame ikiwame teeremerichio, yomatiamie i'ka wehjoarichi mochikamewichio.

³⁶ Aamo neesetoka mochimitia aamo iikachio, pu'ka taawechiwichioopua. Senepi nayewaka mochimitia aamo Noono te'pa kahtiamie ahjamaopua, ki se'wika, ahkasi no'o eenachisiopua, no'oo Tijoe Tijoetukameo, yooma katewemioopua, ti'tijoeri te'tereka mochiriaopua.

³⁷ Senepi taawechio, napawikarichi ijisire Eesusiapu masitekao, tukaoopua, ooriwo kookochire puuuapu teewi, kaawitiachi.

³⁸ Senepi piario, ti'tjoeria wa'a eejenaparepu keepumia.

22

I'isaeri pa'pamiratuame noriwi ahpo katewia, Eesusi chapipua
(Maateo 26:1-5, 14-16; Marako 14:1-2, 10-11; Waani 11:45-53)

¹ Waika taawechiamio, amori asiaipua pahkoa, paani ki rewaruraeme koi'wameo, Semejenato pahko tewaniamea tiameo,

² napawikarichi ne'nesero pa'pamiraa, i'isaeri iyoteria tiamea, naapi i'yaiopua Eesusio, aachin teeka meripuameopua nape noriwi, kiisi aata tetewachi, majayapa ti'tjoerio, ki ahpokamera chapisipuawichioopua puua.

³ Piie taaweo, Uurasi Ihkariotea, piiripi puuu Eesusi ajawaria, oosa mariki aampa ooka ajawatiamea, Satanasi noonoteretupua.

⁴ Ihjia noriwi simikao, isaeri napawikarichi ne'nesero pa'pamiratuameopua, yooma tuuyere puuuapu akana teipuame Eesusio, noriwi tarichere puuuapu pu'kao, pukamina naewaka.

⁵ Waikao aapoeo, tisia kaawe erakokaopua, natetemo tuurepu Uurasio.

⁶ Uurasia kaawe iintasaopu pu'kao, i'yasire puuuapu aachin teekao ahpo nehjimiaopua Eesusiopua, wahka noriwi, ki muuwaeme tetewachiami.

Taamo Paamira Ariwatopi Ko'karia

(Maateo 26:17-29; Marako 14:12-25; Waani 13:21-30; 1 Koorintio 11:23-26)

⁷ Asisooa pahko paani ki rewaruraemeo, pu'ka po'wao te'ta meriwachioopua, Semejenato pahkowichioopua,

⁸ waikao Eesusia, Peeroo Waaniopua tiameo, chaanerepu pu'kao:

—Siimpamitiapa eemea, kooame yoramia, Semejenato pahko kooame, taamo ko'komiaopua.

⁹ Uhjurapuamea iinatukerepu:

—¿Akana yorajeranimua pu'kao?

¹⁰ Eesusia chaanerepu pu'kao:

—Nee, muuwari mochiwachi muisaapao, wa'a teteima eeme piiripi tijoe, neropai sikori mahtotoame, pu'ka na'naritopuapua, ahkasi karichi pakiyachisi.

¹¹ Wa'ao, asika chaanepuapua kariwaemerao: “Masitaria iinatukiapu, akana yooreko enamerikopua, Semejenato pahko kooame yorakepuaichio, ahpo masitari ahjama ko'komiachio.”

¹² Waikaoopua, tepakarichi aamo ne'netema puuuapu, yooma katewetiame ajakachi, kooame ahjae yorapuameopua, yooreminao, weere enemapu wa'ao. Wa'a yorapuapua kooameo.

¹³ Waikao siimpasaopua wa'ao, yooma wa'a tiame teware puuuapu, ahpo chaaneretichitia. Waikaoopua, wa'a yoorarepu kooameo.

¹⁴ Ehjepamio wa'a e'natioopua, Eesusia waikao, yasiparepu ko'komiao meesa weeriachio, yooma ahpo ajawariopua ahjama.

¹⁵ Wa'aopua Eesusia cheerepu:

—¡Káátisia e'rainia i'ka Semejenato koi'niameopua aamo ahjamao, ke'chu no'o tisia aiwatenioiopua!

¹⁶ Pichiwa simiyame ihjia, ki seenampa no'o ko'komania i'kaopua, ahkasi Riosi ye'karichi mochikapa, yooma ihta ikimerio, ikikopa.

¹⁷ Waikao, iijipaso uusapao ahpo sekachio, cheriwema nehjisaopua ahpo Noono tewekameo, chaanerepu ahpo ajawatiameopua:

—Íya, iijio pu'kao, yoomahka pipiripio;

¹⁸ ki oosa aamo oowemania i'ka uuwa neerora iijiwariopua, ahkasi Riosi ye'karichi mochipachisi taamo ahjama.

¹⁹ Wa'a cheekaopua, paaniopua tiameo uusaopua, cheriwema kiasaopua ahpo Noonoo, pu'ka paanio, naasipasi chi'wanasaopua, te'ta ahpo masitia ki'yarepua chi'wapame ko'komichioo. Wa'a iintosaapua chaanerepua:

—Ihji paania, no'o weerewapua aamo tatakoriwichio pejana natetemia. No'o ki'tioiopua, i'ka nokaka mochtomitiapua, ahkasi taawechisi, no'o aamowichio mukuka iintoria inatapasika.

²⁰ Wa'a ikisaopua Eesusia, paanio ko'kotioopa, wa'achi iintoka apechunaka iijipasoo, pu'ka iijipaso ne'netekao chaanerepua:

—Ihji aamo iijimiasa, no'o eerapua, aamowichio wi'sumeri aamowichio mukukao. Pu'ka wa'a no'o mukuriaeo, Riosiea aamo tatakoriira cheriwepuame pichiawatame puua, yooma noochi paparakameo.

²¹ 'Aa, nape i'wa kahtipua apoea te'ta puuu no'oo, noriwi iintomeria. Taamo ahjama kahtipua koaka.

²² Neeea Tijoe Tijonetukamea, wa'a yooraka meripuamania, wa'a tiame inatariopa apoe no'o Noonoo, tewekachi kahtimeo. Nape ai puuu, no'o noriwi nehjikamea.

²³ Waikao Eesusi ajawaria, Aatanakamerajurepu wa'a iintomeria, chaachaparepua ahpo.

Aatanakamera epeche weruma teeremeria

²⁴ Ehjepao, Eesusi ajawaria, ahpo wa'ineria puuuapu waikao, aatanakamera ahpo weruma paamiratuame enemerikopua.

²⁵ Nape Eesusia wa'a chaachapame inamukapaopua, chaanerepua:

—Yomatame ahkai wehjoarichio, mochikamepua ya'yawichio, tisia utewa yooraka tetewamekopua, ahpo yawichituwachi ye'karichi mochikameopua. Pu'ka ya'yawichi ti'tioeria, tisia iyorika tetewamepua.

²⁶ Nape eemea amochio, ki wa'a te'tereka mochtopuapua. Ohso kaawe eemea amochio, napati aamo wa'achi te'tereka mochtomeripua. Aata epeche weruma paamiratuame enenariamea, ki werumachitia teeremeripua amochio; aata nuuriamera enenariamea, aata puhku seekaerewachitia tiame enemeripua, ahpo wahjachiwichioo.

²⁷ ¿Aatanakosa naaju, epeche teerewaemea, meesachio mochikamera koaka, meesachi ajawiamekosa kooameo? ¿Ki puuu ohjoarepu naaju, mesachi mochikame koaka? Nape neeea, aamo paamiratuameai, aamokamera yorakiamerania.

²⁸ 'Nane'renania aamo aiwariao no'o ahjamao, yooma ihta no'o aiwa teetoria ikiyachi.

²⁹ Pukaepa neeea, wa'achitia no'o Noono weerariachitia ahpo ye'karichi ye'kamichioo, wa'achitia aamo ajawame neeeai,

³⁰ no'o ye'karichi ye'kamichioopua no'o ahjamao. Aamo ya'yawichi ajawamania no'o ye'karichio, oosa mariki aampa ooka yawichituwachioopua, isaeri ti'tioeri tetejimari-chioopua.

Eesusia Peeroe ahpo ka'itapo tuuna

(Maateo 26:31-35; Marako 14:27-31; Waani 13:36-38)

³¹ Nape ke'chu wahka ihtoriachi ahpo ajawaria ikimioio pehjo, ehpe taawechiami ikipuame nayewerepua ahpo ajawariao. Waikao Eesusia Siimoni Peeroo chaanerepua:

—Aa muuu Siimoni Peero, utewaeme aamo chapipuapua, Satanasia tahpitika aamo yoojoranariamekapu yuuwesitekao, yooma aamoo no'o ajawariachioopua, tiiriko moorachitia aamo eejepunariapu, wa'a aamo yooraka aamo u'yenariapa te'ta noochi paparao.

³² Nape neeea itakamania no'o Noonochio, aamo ku'ipuaichioopua, kiisi sewina erapamichioopua aamo noochi paparao. Pu'ka wa'a tiame yooma ikisaopua Satanasia aatiataro, eenechi kaawerumachi enepasaopua, tisia ye'kame enemamua waikao, te'ta aamo kaawe cheeka tuuyemiaopua, no'o aamo wahjachi ajawariaopua, kiisi toaka mochinurekaopua pu'kao, te'ta noochi iyoriaopua.

³³ —Nape Paamira —chaanere Peeroa— Satanasia kiisi no'o yuumpameripua no'o aatiatao. A'chitiameoi no'o yoraniao pukaeo, anachamania aamowichioo, karichi yachatiaopua, meripuamekaipua.

³⁴ Nape wa'a chioi Peeroo, Eesusia chaanerepua pu'kao:

—Muuu Peeroa, ka'te aamo oise e'remua, te'ta. Wa'a chiiamua, ke'chu kusuyoipua totorio, paisa simiyame no'o ka'itamapua, kiisi no'o machiyo tuuka.

Eesusi ajawaria Eesusichi paparawa aatiatawa

³⁵ Waikao Eesusia, chaanerepu ahpo ajawariao:

—Nane'riame eemeapa, no'o aamo wekanami mochiwachiami uhjurarioiopua kihta i'toka uhjurarioiopua, kihta toomi i'toka, kihta i'toka mokewario, kakajoyaoi weekao. ¿Ihta itapiti nakiwa aiwakamekosa eemea wa'ami ohjoaio?

Aapoeo nehjiarepua:

—Ka'i. Kihta nakiwa aiwakame teemea.

³⁶ Eesusia chaanerepua waikao:

—Nape ehpe waanami ki aamo ahjama no'o kahtioio, nakimeri eemea aamo itapiti i'toka ohjomiao, toomio, wisasoriopua tiame; aaata eemea ki peeturi maacheta iinuemea, tarimaopua piiripi ahpo ampawakiraoui nehjisa.

³⁷ Chaanerepua tiameo:

—Ehpe asirupua, pu'ka Ehkoriai Iyoteri chiiiao noochi simiyameo, puuua chiiia: "Nanaaramechi teteipuame puuua, na'aramechitia." Yooma puuu wa'a cheeka iyote-tiame Ehkoriai Iyoterichio, ikimachepua.

³⁸ Eesusi ajawariaa chaachaparepua:

—Aa, i'wa iinueka teeme ooka nasimachetao, aamo nehpuapuae.

Nape Eesusi chaanerepua:

—Ka'te wa'a chaachapa eemea. Ki nasiwaka taamo nehpuameri teemea.

Eesusia, E'semanichi ahpo Noono tewekachi kahtieme ahjama nayewani (Maateo 26:36-46; Marako 14:32-42)

³⁹ Eesusia wa'a cheesapa, Ooriwo kaawichite no'rarepu, yayasaniachi ahpo Noono nayewemia, ahpo ajawarewaoi yeetoka.

⁴⁰ Asisapao cheerepu:

—Nayewamita eemea Riosi ahjamao i'wa, ki aamo a'chi e'ra na'arachi, ruhjimichio.

⁴¹ Wa'a cheesaapapua, ehpeche wa'ami akiparepua, piie tehte pasipuniachi keenako, wa'aopua, ahpo Noono ahjama naewamia. Wa'ao chopokorieka weripakao cheerepua:

⁴² —No'noo, no'o cheriwepua muuua i'ka tisia no'o aiwamiao, wa'a tiame erasaamua noochio; nape ki no'o chiiachitia iintojeraninia no'oo, aamo te'ta e'rachitia iintojeraninia no'oo.

⁴³ Waikao piiripi Riosi ku'iwaria, wa'achi machejenarepu chokichi, iika yachapatemichio, ahpo tahpitika e'rao.

⁴⁴ Wa'aopua, ki nu'unti tahpitika e'raka apochiopua, ehpeche yuuweeme nayewere puuua pu ahpo Noono, taipochiraopua, ki ku'ita wehchisi ichuparepu, eerachitia.

⁴⁵ Werisisaapa puuua wa'a o'inia, waami eenarepu ahpo ajawario, toariachi. Wa'a enasao, kokochiame tewakapua pu'kao, kihta yorame e'ropa yuuwesikao,

⁴⁶ chaanerepu:

—Mochisisa, mochika nayewe eemea Riosio, aamoo, ki aamo ruhjimichio, na'ara e'rachio.

Eesusia chapinia

(Maateo 26:47-56; Marako 14:43-50; Waani 18:2-11)

⁴⁷ Wa'a chiiopua pu'kao, wa'atika nokisirepua soontaroapa muuwaeme ti'tijoeri ahjama, pahcha weritorepu yeetoamea, piiripi puuu oosa mariki ooka Eesusie te'ta masiteniamea, ihji tijoea, Uurasi tewaniamera. Ihjia, Eesusi naaepakao chuchurepu.

⁴⁸ Nape Eesusia wa'a yoratiaopua, chaanerepua:

—Uurasi, ¿piiripi chuchuwachi nehjanima, Tijoe Tijoetukameo?

⁴⁹ Waikao ahjama mochikamea, maapori tiame simiyopao, chaanerepua Eesusio:

—Paamiraaa, ¿nasiwasitariare merimachetae?

⁵⁰ Waikao piiripi Eesusi na'naritoa, pu'ka napawikarichi ne'nesero paamiratuame seekaerewao, meteka tehpunarepu nahkaraopu piiripi, ahjamina weeriamera.

⁵¹ Eesusi cheerepua:

—¿Ka'te wa'a iintomua! ¡Mooena yasaka!

Waikao Eesusia, nahkara tehपुरiachi chapikaopua, weemera enepaterepu eenechi.

⁵² Wa'a ikisa Eesusia, ne'nesero pa'pamiratuameo, napawikarichi kapitaiopua tiameo, mochiwari pa'pamiratuameopua tiameo, ahpoo i'tomia e'nakameo, chaanerepua:

—¿Merimacheta i'toka enapani eemea no'o chapimiao, kuuu makoka tiame, no'oo, ki nu'uti ichikoamechitia?

⁵³ Ki ehpesi aamo tetewachi no'o ihsioi napawikarichio, ¿kiisi no'o chapika eemea? Nape ehpe wa'a noonimeri eemea, ehpe kiatieme Tukapari Noonoraai, wa'a iintomichio.

Peeroa, ki machiyo tuuna Eesusio

(Maateo 26:57-58, 69-75; Marako 14:53-54, 66-72; Waani 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Waikao chapisao, ne'nesero paamiratuame ohjirachi i'toretupu waikao. Waikao, Peeroa na'naritore puua, mekapi.

⁵⁵ Eesusi i'toamea ajasisaapa, ta'pechio na'yarepua. Wa'a ikisaapa, wa'a mochiparepua tatapania. Peeroa wa'achi yasipariaipua tatapaniachio.

⁵⁶ Wa'a tekpaname piiripi oowitiamea, na'i tajayachio, kaawe ne'nepaka pu'kao, cheerepua:

—¿Ki pu'ka ahjama oiyame ihji?

⁵⁷ Peeroa chaanerepua:

—Ka'i, ki maachinia pu'kao.

⁵⁸ Neipatakiriopua, piirechia cheerepua:

—Puuuchi muuui, ahjama oiriamea.

Nape Peeroa nehjiarepu:

—Ka'i, seenunia pu'kao.

⁵⁹ Epeche ehjepamio, piie keenakomi ahkao, cheerepu piirechi:

—Puuuchi ihjiai, ki aaata piirechi ihjia, Arirea tijoea ihjia.

⁶⁰ Nape Peeroa chaanerepu:

—Ka'i, kiisi maachinia aamo chiao.

Pu'ka wa'apichi chiioi Peeroo, totoria kusurepu.

⁶¹ Waikao, Eesusio ku'rika ne'nepakoopua, Peeroa, inateparepu waikao, eee cheeria: "Ke'chu kusuyoi totorio ehpe o'inia, paisa no'o ka'itamamu."

⁶² Wa'a iikapa Peeroa, mächenakaopua wa'ao, ki teesa yuuwesika nanararepu.

Eesusia na'arenia

(Maateo 26:67-68; Marako 14:65)

⁶³ Eesusio inatiamea, na'ara chaanerepu pu'kao, wepaka.

⁶⁴ Puichiami purisaopua ki ma'chiremichioo, wewesapa, chaanerepua Eesusio:

—Ehsoo, ¿aatana aamo weweru?

⁶⁵ Ki ookapi na'ara naawesari chaanerepua tiame.

Eesusia te'ta isaeri napawirachi katewewa

(Maateo 26:59-66; Marako 14:55-64; Waani 18:19-24)

⁶⁶ Ma'chirepasoopua, mochiwari ne'neseroa, napawikarichi ne'neserosi pa'pamiratuamea, iyoteri ti'tijoea tiame, napawire puuuapu. Waikao Eesusia, wa'a uparetupua, te'ta napawi napawitiachi. Wa'a upatiopaopua, iinatukeretupua:

⁶⁷ —Taamo chaanemitiakoo, ¿Riosie Weratiameko tuuyamemua, taamo yawichi enemichioo?

Nape Eesusia cheerepua:

—Eje'e no'o cheekoio, kiisi no'o pichikema eemea;

⁶⁸ itapiti aamo iinatukekooi, kihta pichiwaka no'o nehjiama eemea. No'oo pichiwaka aamo nane'retekoio te'ta aatanakoo, kiisi no'o toimapua.

⁶⁹ Nape ehpe o'inia neee Tijoe Tijoetukamea, ye'kamia yasipamerinia, no'o Noono tewekachi kahtiame yasirachi yawichitumia yasipamania, no'o Noono ahjaminaopua, tisia utewariekaopua.

⁷⁰ Waikao puuu pa'pamiratuamea, chaanerepua Eesusio:

—Wa'a teesoo, ¿Riosi Taanarakoti muuuu?

Eesusia nehjiarepua:

—Wa'atepua. Ki se'wipua aamo chaachapao.

⁷¹ Waikao pa'pamiratuamea, ahpo chaachaparepua:

—¿Ihtana nakita teeme epeche nane'reniameo? Soparame ahpo ma'chitari cheekamepua wa'asio, ahpo wa'api chuwa.

23

Eesusi Piiratoe iinatukeniachi

(Maateo 27:1-2, 11-14; Marako 15:1-5; Waani 18:28-38)

¹ Waikao, Te'ta Weruma Napawitiachi o'inia, yoomahka werisikao, Piirato peereirachi i'toretu Eesusia.

² Wa'a upasopua, Piiratochi wenejirepua waikao, chaachapaka:

—¿Yawichi! Iwa aamo u'yepaka teeme i'ka tijoeo, weeru chaachapatiapu taamo mochiwachio ki natetepo tuuyekaopua, te'ta Seresa yawichiwichio koparoaniameopua, rooma yawichi kahtiameopua. Apoeopua tiameo, Riosie Weratiame yawichiko tuuyapu puua.

³ Wa'a chaanetiaapa Piiratoa, chaaneka iinatukerepua Eesusio:

—¿Pichiwa yawichiju muuua, i'isaeri ti'tjoerio?

Eesusia nehjiarepu pu'kao:

—Wa'atepua, aamo chiiachitia.

⁴ Wa'a tiame inamukapa Piiratoa, napawikarichi neeserosi pa'pamuratuameo, yooma wa'a napawikame ti'tjoerioopua tiameo, chaanerepu a:

—Pu'ka aamo chaachapa i'ka tijeochio, kihta a'chi tiame iintoria tewakamenia pukachio. Wa'a tiachio ihjia, ki asiyamepu te'ta kokosapuameo.

⁵ Nape aapoeo, epeche utewaame chaachaparepu Piirato:

—Aho masitiaepu ti'tjoerio, weeru chaachapatiapua, yomachi taamo mochikachiopua. Ihjia, Arirea weeechi o'inesao wa'a tiame masitekao, wa'achi ihsinapua ahkasi i'wa Eerusarenioi.

Eesusia Eerore yawichi peereirachi ihsiwa

⁶ Piiratoa Arirea o'inerio tuopua Eesusio, iinatukerepu wa'a muuwaameo, Eesusio Arirea tijeokoopua.

⁷ Pu'ka muuwaameo, Arirea ohjoemeko tuokopa Eesusio, Eerore yawichie katewepo tuurepu waikao, Eerore ye'karichikopua wa'ao. Waikao Piiratoa, Eerorechi i'yetonurerepu Eesusio, pu'ka taawechiami Eeroreo, Eerusareni eenariamekopua.

⁸ Eerorea Eesusi tetewapao kaawe e'rarepu, tehpe o'inia tetewinareka yasitoriaipua, Eesusi tisia peenia ihsiami inamukapaopua, tisia tetewinarere puuua achini ihsiao.

⁹ Aho kahtiachi upatiopao, Eerorea ki ookapi itapiti utewa chaaneka iinatukerepu, nape Eesusia kihta nehjiarepu.

¹⁰ Wa'achi mochiorepu tiameo, neeserosi pa'pamiratuame, Moise nuurariwa ma'masitari tiame, tisia utewaame wenejika.

¹¹ Waikao Eerorea soontarowaraopua tiameo, na'arerepu waikao a'chikoi chaaneka Eerore tetewachi yooma ahjama wa'a mochikameopua tiame. Yawichi wisasorira chuhcherepu tiame na'arekao. Kajusaapa wa'ao na'arekao, eenechi Piiratochi i'yetorepu Eesusio.

¹² Waika o'inia kaawe erapare Eerorea, Piiratochi aho nekumeka mochiario.

Eesusi merinureretia

(Maateo 27:15-26; Marako 15:6-15; Waani 18:39-19:16)

¹³ Waikao Piiratoa Eesusi u'yepatiaopua, yooma napawinurerepu i'ka ti'tjioeo: i'isaeri neeserosi pa'pamiratuame, mochiwari pa'pamiratuameopua tiame, yooma wa'a Eerusareni mochiwarichi mochikameopua tiame.

¹⁴ Napawisooopua, Piiratoa chaanerepu:

—Ki nu'unti wenejika no'o u'yepariai eemea i'ka Eesusio, ti'tjoeri weeru nokitio chaachapaka, nape i'kao neeea, aamo tetewachi te'ta iinatukekamenia, eeme wa'api tetewakamepu pu'kao, no'oo kihta na'ara iintokame tewakamekopua pukachio.

¹⁵ Eeroreai kihta na'ara iintoriame tewakapa, no'o uhjerekamepu i'ka Eesusio. Ma'chiametewame eemeai, kihta iintoriamekopua pu'kao, meripuawichioo.

¹⁶ Waikaonia wa'a tiioopao pu'kao, wepisache toimania pu'kao.

¹⁷ Wa'a chaanere Piiratoa wa'a muuwari napawikameo, senepi paamuparichi Semejenato pahkochio, piiripi peereso toiwamekopua pu'kao, ti'tjoeri kaawe erakomichioo.

¹⁸ Nape muuwaria Eesusikamera toinariopua Piirato, yoomahka weeru sisinaka chaachaparepu:

—¡Ka'í pu'káo! ¡Warawasikamera toipuapua ohso kaawe! —chaachaparepu.

¹⁹ Nape Warawasia tijeo ko'yame eneriaipua, nasiwari mehtachame eneriai puuua.

²⁰ Piiratoa eenechi chaaneriaipua ti'tjoerio, Eesusikamera toinario tuuka.

²¹ Nape muuwari ti'tjoeria, epeche utewaame siinakokao, chaachaparepu:

—¡Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa!

²² Paisa simiyachi wa'a chaachapoipua Piiratoa, chaanerepu:

—¿Nape aatía? ¿Ihtána iintokamepu naaju ki kaawerumao? Neeea ki tewakame pu'kao, ihta meripuame tiameo. I'kao neeea, wepisache toimania.

²³ Nape muuwaria, wa'api chaachaparepu siinakokao:

—¡Kurusichi merisáaa, kurusichi merisáaa! —chaachapaka. Wa'a chaachapaka simiterepu, ahkasi Piiratoopua aho erakao e'wachisi.

²⁴ Waikao Piiratoa pu'ka muuwaame chaachapao, e'wérepua.

²⁵ Piiratoa waikao wa'a iintorepu waikao. Tijeo ko'yamekamera, puhjerepu waikao, Eesusiopua, nanaaramechi ki'yarepu, aapoeo aho e'ra nokimichioopua pu'kao.

Eesusi kurusichi meriwa

(Maateo 27:32-44; Marako 15:21-32; Waani 19:17-27)

²⁶ Ehjepamio, pooechio i'tonioiopua Eesusio kurusichi merimiao, pooechi nateparetupua piiripi tijoe, Siireneo ohjoeme Siimoni tewaniame, tekipanaio eename. Waikao Eesusi mooketoopua kurusio, pu'ka ku'ika mooketonureretupua, Eesusi pukamina weritoka.

²⁷ Wa'a pooechi Eesusi i'toniachio, ki ookapi nokisiriai ti'tijoea ooweru tiame. Oowerua tesuwe e'rekaopua Eesusio, weeru chaachapasirepua naarakoka.

²⁸ Nape Eesusia ooweruchi ku'rika ne'nepakao, cheerepua pu'kao:

—Eerusareni Ooweru, ka'te naarako eemea no'owichioo. Aamowichioamera naarakopuapua, aamo tatanawichio tiame.

²⁹ Enamiitepu taawe chaachapaniamea, Ehkoriai Iyoteriao eee chiiiao: “i'Tisia kaawe erakomeri ooweru ki tatanatamea, ka'chitia taawechi ki peteterepakamea, ka'chitia taawechi kohja chiitekamea!”

³⁰ Pu'ka kajuyachi taawepo chaachapama ti'tioeria tiame: “i'Tamochi ru'misa kaawiii! i'Taamo wetemaka ichipupasa kaawiii!”

³¹ I'ka nokioiopua no'o siiyoname kuuu ki wakiyame kuuu pehjo, zachipu nokitarepua, no'o kuuuchitia wakisapoopua wa'asi? Ihji kuuu siiyoname weritoame chaniwamea, no'o weeechi oioio ahjariamepua; ihji kuuu wakiyame chaniwamea, no'o i'wa kiteremio no'o cheeka chiiapua.

³² Wa'a chaanerepua Eesusia, soontaroe i'toio pu'kao, ahpo merimiachi. Wa'achi i'toretupua tiameo, wahjachi ooka ti'tijoe, ti'tijoe ko'yame, Eesusichitia ko'ipume kurusichi.

³³ Ajasisaapua Mukukame Mo'ojoa tewaniachio, kurusichi chucharetu Eesusia mukimichioo. Wahjachi ooka ti'tijoeopua tiameo, wa'achi chokichi ku'kursichi chucharetupua, piiripia ahjamina, piiree owemina, ku'kursichi wahjipamichioopua tiameo.

³⁴ Wa'a kurusichi chuhkuaio Eesusia, cheerepua ahpo Noono Tewekachi kahtiameopua:

—No'no, cheriwepuapua i'kao wa'a nokayoio, ki no'o te'ta machiyamekapa, wa'a nokayamepua.

Wa'a chuhkoi Eesusio wisasorirao, puuu inatiamea soontaro, ahpo newitowa te'erepua wisasorirao, aatanakamera, ahpo ahjama itipimerikopua pu'kao.

³⁵ Muuwari ti'tijoea ooweru tiamea, wa'a ajarepua ne'nekao. I'isaeri pa'pamuratuamea wa'achi ajarepua tiameo, Eesusi kurusichi chuchatiameo, na'areka, eee chaachapaka:

—Newipatio tuurepua wahjao, ehpeo ahpo wa'api newipatemetepua, Meesia enesaa Riosie Weratiame.

³⁶ Soontaroai Eesusio na'ara chaachaparepua, itapiti cho'koame neero, pi'piteka. Puua wa'a yoorakao, chaachaparepua:

³⁷ —Isaeri yawichi enesaamua, zachini iikai ki aamo soontarowa nuuriamemua, aamo tekupumichioo, aamo nehupupaka?

³⁸ Te'pa kurusichi moomichinao, wa'a manirepua iyotetiamea, puuaa chiiame: “Ihja, isaeri ti'tioeri Te'ta Yawichirapua.”

³⁹ Piiripi tijoe ko'yame kurusichi chuchatiamea, na'arariaipua Eesusio chaaneke:

—i'Ki Meesiakosamu muua, Riosi taamo uhjureriao newipatemichioo? Yaapi aamo newipasa naaju, taamo newipatepuapua tiame.

⁴⁰ Nape piire kurusichi chuchatiameapua tiame, ta'omarepua pu'kao, wa'a chiiopao:

—i'Kiisi iyorina muua Riosikoipua pu'kao? i'Ki wa'achi teerenia muai?

⁴¹ Teemea na'ara noonoikapa i'wa chuchatiamepua, nape puuu apoea, kihta yoorakai i'wa chuchatiamepua.

⁴² Wa'a cheesaapa, chaanerepua Eesusio:

—Aamo ye'karichi kahtiaio, no'o inatepajeraninia.

⁴³ Eesusia chaanerepua waikao:

—Ehpe o'inia no'o ahjama yasimeri muua, te'ta peenia tiame paarasarichioopua.

Eesusi mukuya

(Maateo 27:45-56; Marako 15:33-41; Waani 19:28-30)

⁴⁴ Wa'a te'terenioi wa'ao, oowetawe o'inia tukapasiparepua, ahkasi paika keenako simiyachioopua arikiri, yoomachi weeechi tukapasipaka.

⁴⁵ Taaaai, ahkasi wa'a keenakosi, choipakame yasarepua waikao. Eerusareni tiopachioopua waikao, Riosi iyoriwachi to'piameai wisasoria, te'pa o'inia teeresi si'parepua tiame.

⁴⁶ Eesusia arikiriopao, ki ku'ita sisinarepua cheeka:

—i'No'no, aamo neesetowachi toaninia no'o iika!

Wa'a cheesache, mukurepua.

⁴⁷ Waikao rooma kapitaia, yooma wa'a iikame tetewapaopua, kaaweruma nayewerepua Riosio, wa'a ikisaapa cheerepua:

—Pichiwa ihji tijoea, kihta iintokame eneriaipua, ki kaawerumao.

⁴⁸ Yooma wa'a e'enakamea ne'nemiao, yooma i'ka iikame tetewikamea, no'wapaiopua, ahpo moripa chonisirepua, kiisi kaawe noonowiretio, erasikaopua.

⁴⁹ Yooma Eesusi tezejimaraa, Eesusi kaawe tetewikameapua tiamea, ooweru tiamea Arirea o'inia Eesusi na'naritokamea, wa'a itipirepua pehjo, mehka ajaka ne'neka.

Eesusi mukukatewa

(Maateo 27:57-61; Marako 15:42-47; Waani 19:38-42)

⁵⁰ Eerusarenio, yasariaipua piiripi tijoe, Oose tewaniame. Puua isaeri tijoe eneriaipua Arimatéa ohjoeme. Puua, te'ta weruma napawirachi teeriame eneriaipua, kaaweruma tijoe.

⁵¹ Puua ki ahpo pirenaturi wa'achitia inatame eneriaipua, wa'a ikitiamechitiaopua Eesusichio. Ihjai tiameo, Riosie ye'kari yasipapuame, inataka yasitoame eneriaipua.

⁵² Ihji Oosea Piiratochi simikao, itanerepua Eesusi weerewarao, katewemio tuuka.

⁵³ Reesisetiaapa puua, Eesusi chuchatiachi eenaka tekupurepua. Tekipusaapua Eesusi weerewarao, riino tewaniamechi wisasori tohsanamechi uusaopua, ahjachi ikapirepua. Ikapisaopua, wahjipame toaniachi i'torepua tekimia, weemera teesotatiame, ki aaata tekiwachi pehji.

⁵⁴ Wienechi enerepua pehjo, sawarachi resipuniameo, amori o'ichachi.

⁵⁵ Arirea e'enakame oowerua, na'naritokaopua, kaawe tetewarepua Eesusi weerewarao, tekitiachio.

⁵⁶ Puu ooweru Arirea e'enakamea, ahpo che'repachi nonowasaapa, peeniajuri na'poarepua, itapiti chuhchepuameopua tiame. Wa'a ikisa oowerua sawarachi taawechio, resipurepua, wa'atia yachatiamekopapua, Moise nuurario.

24

Eesusi eenechi ahjani

(Maateo 28:1-10; Marako 16:1-8; Waani 20:1-10)

¹ Waikao oowerua, oowisari taawe o'wicharichio (toomikochi eneriaipua waika taawechiamio), pa'a piari siimparepua Eesusi tekitiachio, ahpo peeniajuri na'poariao, i'toka.

² Wa'a ajasiasa ne'nioiopua tekitiachio, wahjonatiame tewarepua wa'ao, puu wa'a tehte yeeteraa, ikicha yasarepua.

³ Wa'a muirepua waikao ne'nemiao, nape Eesusi weerewarao, kitererepua wa'ao.

⁴ Waikao oowerua, weeka inatarepua, ihtana ikiriaopua wa'ao. Ka'chi ikime e'roiopua pu'kao, senawato ahpo chokichi ajapakame tetewarepua, ooka tijoe tisia totosaname tajayame wakiraeme, tewekachi e'ename Riosi ku'iwari.

⁵ Pu'ka tewakapaopua ahpo chokichi ajakame, tisia majarepua pu'kao. Wa'a iikapa puua seewepamaopua pu'kao, wehchisi koomorasiparepua, yoorewika. Waikao Riosichi e'enamea chaachaparepua:

—¿Achinikai wahjipame toaniachi i'yani eemea, aaata ahjameo?

⁶ Puua aamo i'yaa, ki'tepua i'wao, ahjakamepua wa'asi eenechio. ¿Ki nane'renakosa eemea Arirea kahtiao

⁷ paika taawechi teetoio oijenamio tuurio, nanaaramechi nehjitiaiopua kurusichi meritiao?

⁸ Waikao oowerua, inateparepua Eesusi cheeriameopua.

⁹ Wa'a iikapa puua nonorarepua, tuuyemia pu'ka oosa mariki aampa piiripi Eesusi te'ta masitiao, wahjachi wa'a mochikame Eesusichi paparama tiame.

¹⁰ Tuunia e'enakamea Eesusi ajawariao, naati enerepua: Maaria Maarena, Uhwana, Maaria Saantiao yeeyera tiame, wa'a ikisa wahjachi ooweru, ahjama ohjoame tiame.

¹¹ Nape Eesusi ajawariao, kiisi pichikerepua pu'ka ahpo tu'tuyameo, kiisi maeporikopa chaachapao.

¹² Nape wa'a tiioi Peeroa, u'masirepua ne'nemiaopua, tekitiachi. Asika yooremina ne'nioiopua, kiteerepua aaataai, ahjae ikapi tiameche wa'a yasarepua, riino wisasori. Waikao Peeroa no'rarepua tahpitika erasikaopua: "¡Naakona wa'a ikirepua!", erasika.

Emausi pooechi ikitiame

(Marako 16:12-13)

¹³ Pu'ka wa'api taawechi Eesusia, ooka ahpo na'naritoame machijenerepua, Emausi mochiwachi simiyameopua pooechi, wa'ao Eerusareni piari machedasao, oowetawesi asiwame.

¹⁴ Puuu pooechi nokisiaio, Eerusareni ikitiame ahpo nayewesiriaipua.

¹⁵ Wa'a nokisinioiopua nayewasikao, senawato naaepaka ahjama weritore Eesusia.

¹⁶ Nape wa'a Eesusi ahjama siimpaiopua, aapoe Eesusi tetewaio, kiisi machirepua.

¹⁷ Ku'itapi simiyaiopua ahjamao, iinatukere Eesusia:

—¿Ihtana naewasina eemea pooechi nokisikao?

¹⁸ Waikao yuuwesiame ajapakaopua Kereojá tewaniamea, chaanerepua:

—¿Muuuchekosapua, ki nane'reka itipiameopua pehjo, ihpi taawechiami Eerusareni ikitiameo?

¹⁹ Eesusia wa'a cheeka nehjiatiaapua, eenechi iinatukerepua:

—¿Ihtana ikiretupua naaju?

Waikao aapoe, chaachaparepua:

—Wa'a Eerusarenio aaata meriretiapua, Nasare tijoe Eesusi tewaniame, Riosi nayewakame enekame. Puuuu, ki ookapi itapiti kii maaepori iintokameaipua, tisia peenia ihsiwa. Weruma masitari Riosichi eename enekamepua, tisia kaawe tetewitiame ki ookapi ti'tijoeerio.

²⁰ Nape taamo ne'neseriosi pa'pamurutamea, rooma ya'yawichichi nehjariapua kurusichi meripuawichio.

²¹ Pu'ka Eesusieo teemea, taamo mochiwa yawichiwa poanatuwa puuyetoai teemea, na'sopuameopua wa'asi taamo rooma yawichi ye'karitere mochitoao, nape puuuu mukukamepua wa'asi, paika taawe i'toamepua.

²² Pa'a piarioi ooweruai taamo ohjoekachi ohjoemeapua tiamea, tisia taamo majatekapa, ki teesa tiame taamo tuuyeriaeopua. Pa'a piari siimpakai Eesusi tekitiachiopua,

²³ ki tewako tuukapua wa'ao, wa'a e'enakaiopua ne'nemiao. Wa'a nonorasaapua, ooka tijoe tewekachi e'ename tetewiko tuukapua, Riosi ku'iwari. Ihji Riosi ku'iwaria Eesusio, eenechi ahjario tuuriatapua.

²⁴ Wa'a chaachapariopa ihji ooweruo, wahjachi taamo ahjama mochikame tiame, siimpaiopua tiame ne'nemiao, wa'achi chaachapakapua tiame ooweru taamo tuuyeriachitia, kitererio tuukapua tiameo, Eesusi mukukame tekitiachio.

²⁵ Waikao Eesusia chaanerepua:

—¿Kiisi ijinatame eemea i'ka wa'a tiame ikitiameo, aamo pahtemiao? ¿Kiisi pahtekame eemea, ehkoriaami Riosi nayewaturao aamo chaaneriameopua ahpo iyoteriachio?

²⁶ ¿Ki wa'a tiame aiwamerikosaaipu Meesiaa, apoe Riosie Weratiame tewaniamea, ke'chu tewekachi moenaipua, yawichi yasipamiaopua?

²⁷ Wa'a chaanesapua, o'inerepua waikao, kaawe tuuyekao, yooma ahpo nayewaka chaachapario tuurepua puuu Riosi nayewaturao, ahkasi Moise Iyoterichi o'iniaopua, ahkasi yooma wahja Riosi nayewatura chaachapariachisi, Riosie ahpo iyotetesiwao.

²⁸ I'ka pooechi nokisiameo, ahpo ta'pechi ajasimioio, Eesusio riisaka u'matomerikopua,

²⁹ nape aapoe utewa yoorarepua chaachapakao:

—Ariwanipa wa'asi, ohso kaawe taamo ta'pechi che'repasa u'matopuapua meere.

Waikao ahjama asirepua ta'perachio.

³⁰ Ehjepao ko'kopuachioipua wa'ao, Eesusia, piiripi paani uusaopua, cheriwema ki'yarepua ahpo Noonoo. Wa'a iintosaapua pu'ka paanio, naasipa chi'wanasaopua, wa'a ko'komeri ki'yarepua.

³¹ Ahkasi wa'a iintokopa Eesusio, ahpo ta'pechi paajutekamea, machirepua Eesusio, ahpo ki'yoioipua paanio chi'wanoi. Waikao Eesusia wa'a iintosao, ahjama kahtiaopua tetewachi, senawato ki naania ikirepua.

³² Wa'a ikikoopa chaachaparepu:

—¿Kíkosa tamochi eename saeka teeme iikachio, pu'ka taamo nayewioio, pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi chiia taamo nayewioio tuuyekao, puuu apoe Eesusikopa, wa'a erekore teemea?

³³ Waikaoopua ikanati werisika siimpaparepua Eerusarenio, wa'a ajasitiopa, pu'ka oosa mariki aampa piiripi Eesusi ajawariaopua, napawikame tewarepua wa'ao, wahjachi ahpo ahjama ohjoame tiame.

Puuua pu'ka ajasikameo, chaachaparepua:

³⁴ —¿Pichiwa Eesusi oijenariaa, Peero tiame machejeneriopa!

³⁵ Waikaoopua ooka wa'a ajasikamea, yooma tuurepua tiameo, pooechi ahpo ijkiriao, achini teeka ahpo machiriopua Eesusio, ahpo ko'komia paanio, naasipa chi'wanasa ki'yoio.

*Eesusia ahpo te'ta masitewara machejenena**(Maateo 28:16-20; Marako 16:14-18; Waani 20:19-23)*

³⁶ I'kao, wa'a chaachapaoiopua tuukao, naasipa weripame tetewiretupu Eesusia. Wa'a weripasaapa, teepotarepua cheeka:

—Kúúra, Riosie ta'iria mochikáaa.

³⁷ Senawato wa'a weeriami tetewikapaopua, tísia majarepua, naayuri maayapa.

³⁸ Nape Eesusi chaanerepua:

—¿Achinikai tísia majawa eemea? ¿Tísia tehkikosamua no'oo aatanako pichikemiao?

³⁹⁻⁴⁰ ¿Ki neekosapua naaju? Ne'nesao naaju no'o sekachio, no'o tarachioepua tiame. Noochi ihchepaka, ne'neo. Tijoe neeea, ki naayuri. Naayuria, ki no'oka tiame weerewaeme puua.

⁴¹ I'kao ki te'ta ahpoko maaeka teteopao, chaanerepua:

—¿Iinue eeme ko'kopuame? No'o kiapuapua ko'komichioo, nane'retai neekopua.

⁴² Waikao so'chi wahsetiame kiaretupua.

⁴³ Waikao pu'ka kiatiaopua, ko'karepua ahpo ajawaria tetewachi.

⁴⁴ Ko'kosepasaopua, chaanerepua:

—Yooma ihji no'o ikiríaa, yooma no'o aamo nayeweriapua, aamo ahjama oiyaioepua pehjo. Yooma ihji no'o ikiríaa, Ehkoriai Moisetaru Iyoteria chiiapua, ahpo Iyoterichio, ehkoriai Riosi nayewatura, chaachaparia tiame, wa'a ikisao, yooma Ehkoriai Wiika Iyotaperichi chiaopua tiame.

⁴⁵ Wa'a cheesaapa, yooma epeche kaawe tuuyerepua Ehkoriai Iyoterichi chiiao, kaawe ma'chiamé, ki tehki eramichioepua pahtekao.

⁴⁶ I'ka Iyoterichio, ma'chiamé chiiamepua Riosie Weratiameo, meripuamekopua, meritiaioepua, paika taawechi oijenamiopua eenechio.

⁴⁷ Yomachi weechi siimpameri eemea tuuyemíao, i'wa Eerusareni o'inekao, yooma i'ka no'o iintoriao. Riosichi paajutepuapua ti'tijoeriopua ooweruopua tiameo, ahpo tatakoriai cheriwepuwichioo, yooma aaata ahpowichio uukameopua no'o iintoriao, yooma ahpo toimo tuukameopua ahpo tatakoriameo.

⁴⁸ Tuuyemítia i'kao eemea, yooma i'ka no'o iintoria tetewikamekapa eemea.

⁴⁹ Nape ehpeo pehjo, Eerusareniche nokimera eemea, ahkasi Riosi kiamo tuuria, kianiachisi. Ahkai ki se'wi ohjomeri eemea pehjo, ahkasi no'o Noonoo tewekachi kahtiamé, utewari aamo ki'yachisi.

*Eesusia tewekachi moenani**(Marako 16:19-20)*

⁵⁰ I'ka weechi oika kajusaapa Eesusia, ahpo Noonoo tewekachi kahtiamé oijenateti-aapa wa'asio, Wetania eenarepua waikao muuwaeme yeekao, ahpo na'naritoame. Wa'a asisaopua te'pa seekarepakao, kaawerumari yahcherepua wa'a ti'tjoerio.

⁵¹ Wa'a iintosaapa Eesusia, te'pa apecherepua tewekachi, ahpo ne'neka ajakameo weechi toaka.

⁵² Waikao ahjama na'narito Wetania e'enakamea, Eesusi tewekachi moenoioepua: “i'Nee, te'ta pichiwa tewekachi o'inia eenakame enerepua.” Waikaopua kaaweruma nayewasacheopua, nonowarepua Eesusio, Eerusareni nonowarepua, tísia kaawe eratoka.

⁵³ Wa'a o'inia waanamio, aapoe wa'api ahpo Riosi tioparachi nanapawirepua, senepi taawechi Riosichi paparamiao.

Wa'asi ihji no'no iyoteka chiiaa. Cheriwema wa'asio, yooma i'ka no'o iyoteria iyonamerio. Neeea Riosieo, tísia kaaweruma teetojeramenia amochio.

Riosi Kaaweruma Tuuyewari Waani Iyoteria

Riosi Naera tijoe tijoetukame

¹ Kúira, yomatiamé wehjoarichi mochikame ti'tijoe, ooweru kukuchi tiamé. Neeea Waani tewaniamepua, piiripi puuu Eesusi ajawaria, Riosie Weratiame weratiamenia. Ihji no'o iyoterichio, taamo te'pa kahtiame Noonochi simiyame nayewamania, aachin teereriopua i'ka weeechi eenariao. Paikapioi nayewama neeea, ihtana yooraka oikame Eesusio, i'ka wehjoarichi mochirachiopua.

Wee, i'wa o'inemania paikapioi taamo Noonoo te'pa kahtiame, no'o pahteteria. Ihji no'o iyoteri chiiaa, ihjipua:

Pukeri o'iniaio ke'chukoipua i'ka wehjoarichio, Riosi tiariraa ahjaka yasariai puuuapa, puuu tiarirachi kahtiamea, Naera tewaniame enerepua. Puuu Naera tewaniamea, Riosi te'ta tiarirachi teerewaeme enerepua; puuu te'ta tiari Naeraa, Apoe te'ta Riosikai teererepua.

² Puuu Tiiari Naeraa, wa'apitia kahtiame enekamepua Riosichio, Riosi tiarichi teerekao.

³ Riosia pukae te'ta tiarichi tiame Naerao, yooma ihtaoi iintuame enepaterepua; yooma ihtaoi iintuamea, piiripi ihtaoi ki'tiamepua, ki pukae enepatetiamea, Naerae.

⁴ Pukachi Naera tiarirachio, te'ta ahjari teereniame enerepua, ti'tijoe richi tahjiame enerepua, puuu ti'tijoe richi Tahjewaria ti'tijoe ri pahtepatiame puuu; yooma ti'tijoe ooweru tiame i'ka wehjoarichi mochikameo, taamo Noonoo Riosichi simiyame pahtemichio.

⁵ Puuu Pahtewari Tajayamea, i'ka wehjoarichio, ti'tijoe ri tukapachi mochitoamechi eenarepua. Puuu tukaparia ka'chi iika cho'wakamekopapua pu'ka wa'a eenakame Tahjewario, puuu Tahjewaria wa'api tiamepua ti'tijoe richi tahjewakao.

⁶ Pu'ka taawechiame pu'ka Pahtewari Tajayame tukapachi te'teriamiemechi eenoio, piirechi Waani tewaniame ki neee, yasariaipua, Riosie uhjuratiame.

⁷ Puuu Waani Riosie uhjuratiamea, pu'ka Pahtewari Tajayamechi simiyame nayewekamepua, aatanakoo puuu Pahtewari Tajayamea. Puuu Waania ti'tijoe rio, pu'ka Pahtewari Tajayamechi paparanurekapua, keepuka pichikemichio pu'ka Pahtewari Tajayame chiiaa.

⁸ Wa'a tiachio Waania, ki puuukamerakai enerepua, Pahtewari Tajayamea. Puuu ti'tijoe rio, oowera Pahtewari Tajayamechi simiyame nayewemia eenakame enerepua, aatanakoo puuu Pahtewari Tajayamea.

⁹ Puuu te'ta Pahtewari Tajayamea, i'wa wehjoarichi eenakamepua yooma ti'tijoe richi tahjepamia, Riosichi simiyame pahtetemia.

¹⁰ Puuu Pahtewari Tajayame i'wa wehjoarichi eenakamea, Riosi Naera puuu, Riosi inataka naewamia. Nape pu'ka taawechiame ti'tijoe ria, pu'ka Riosi Naerao tewekachi o'inia eenakameoipua ahpo weee neteriachio, ki machika tetewarepua pu'kao, apoe iintokamekoipua, yooma ihta weeechi iintuame netekao.

¹¹ Ihjia, ahpo weeechi eenakame eneriaipua, apoe ahpo neteriachi, nape weeechi mochikame ti'tijoe ria, apoe iintokamekoipua yooma ihta itapiti iintuame netekao, kiisi nakika tetewarepua pu'kao.

¹² Nape muuwaeme ti'tijoe ria ki wa'a erakoka tetewarepua pu'ka te'ta Pahtewari Tajayameo i'ka weeechi eenakameo. Nape te'ta apoe i'wa wehjoarichi eenakamea, kaawe uuka ahpo tetewikameo, ahpo chiia pichikameopua tiame, Riosia ahpo tatanara enepaterepua pu'kao.

¹³ Ihji Riosi tatanara enepatetiamea, ki ooweruchi naawamekapa Riosi tatanara tiamepua, Riosie uutiamekapa Riosi tatanara puuu.

¹⁴ Puuu taamo Noonoo Riosi tiaria ahpo Naerao, tijoe iintapamo eraparepua pu'kao, i'ka weeechi oimichio ahpo e'rari naewatukao. Pukaepa oowitiamechi naawaterepua pu'kao, i'ka wehjoari mochiwachio. Wa'a iika Riosi Naeraa, tijoetusaapa tamochi yaajatokamepua, te'ta apoeche Riosi Taanarachitia. I'kao teemea, Eesusi ajawariaa, ma'chiame tetewamepua, Riosi tisiwarichi o'inia eenakamekopua pu'kao, ki nu'unti Riosi utewari yachatoka. Puuu i'ka weeechi oiaio, i'ka weeechi mochikameopua, tisia ahpo nakiya tetewiterepua, kihta wihtuki nayewaka, te'ta Riosi pichiwariachi simiyameche nayewasika.

¹⁵ Waika taawechemi Oorani akichiko oikame Waania, ti'tijoeri paatokao, pu'kachi naewaka cheekame puuui cheekao:

—Ihji Eesusipua, puuu tapanara no'o nayewaka cheeriaa no'o neipa enamio tuukao, puuua epeche weruma teerewi iinuemeko tuuriaa ki noochitiao, ihji tijoea ke'chu no'o ki'tioio, ki ehpesi o'inia yasariamepua wa'asi.

¹⁶ Ihji Eesusi Riosi Tijoetukamee, kiatiame teemea te'ta kaaweruma teerepuamepua Riosichio, taamoo senepi taawechi piipatesipuameopua, tatakoriwiwaopua taamoo.

¹⁷ Pu'ka ehkoriaami animari manaka kosotiamea, Moise nuurari yorakao tatakori ahpo cheriwepuawichio, kihta tatakori kokosarira natetekamepua. Nape Riosia tisia taamo nakiyapao, ahpo te'ta Taana mukirae nateterepua taamo tatakori kokosapuameopua. Wa'a tiachipa tatakori cheriwewaa, Eesusi iintoriawichioe, kianiame teemea Riosieo.

¹⁸ Riosio, aataai ki tetewamepua pu'kao. Apoe Riosie Tijoe Tijoetukamechiche tetewiniamepua. Wa'a tiachio ihji Eesusia, apoe taamo Noono Riosi wa'apikaitepua, tijoe weerewaeme enepakame.

*Waani Paatoamera, Eesusi Riosie Weratiame nayewanipua
(Maateo 3:11-12; Marako 1:7-8; Ruuka 3:15-17)*

¹⁹ Waaniai paatoka oiaio, ma'chiame ahpo ka'itakame puuua, ki apoeko tuuka Riosie uhjurapo tuutiameo. Wa'a cheekame Waania ahpo ka'itakao, piie taawechi i'isaeri ya'yawichioe iinatuketiao aatanakoopua ahpo.

²⁰ Waania pu'kao, ma'chiame cheeka nehjiakamepua cheekao:

—Ka'i, ki Riosie Weratiame neeea, Riosi apoe uhjuramo tuuriao, Meesia tewaniameo.

²¹ Waikao uhjuratiamea, eenechi iinatukekao, chaachapakapua:

—¿Aatanakamera muuua naaju? ¿Ki Eeriatarukosamua naaju, puuu eenechi ahjakame?

—Ka'i, ki puuu neeea —cheeka nehjiaka Waania.

—¿Ki muuukosapua naaju Eeriaa, Riosi naewatura te'ta uhjurapo tuutiame?

—Ka'í, piirechi neeea ki puuu —cheeka nehjiakapu Waania.

²² —¿Aatanakosa muuua naaju? ¿Aatanakoti muuua? Taamo tuuyepuapua, wa'a taamo chaachapamichio taamo uhjurario.

²³ —Neeea aatatpua, wahka siinachaniame ihkepaka, puuua wahka ooruchi cheechaniame: "Kaaweruma poe wahjonamitia eemea, aamo iikachio, pu'ka te'ta taamo Paamirao amochi eenaka pakimichio, aamo iikachio."

Wa'a cheeka nehjiaka Waania, ahpo iinatukeka uhjuratiameopua. Puuu wa'a cheeka nehjiatiamea, ehkoriaami o'inia, wa'a cheepo tuutiamepua Isaiaeo, Ehkoriaami ahpo Iyoterichio.

²⁴ Waikao pa'pariseroe uhjuratiamea,

²⁵ chaachapakapua Waanio:

—¿Achinikai paatona muuua wa'a teeresoo, ki Riosie Weratiame enesaa, Eeriaoi ki muuu enesaa, Riosie uhjuratiameopua, aataoi Riosi nayewaturao?

²⁶ Waania waikao chaaneka nehjiakapua:

—Neeea ki aata werumakaitenia, oowera neeroie paatoame neeea. Nape amochio oiyaitepua aataao, pu'kao ki machiyame eemea pehjo, puuua ahpo Riosiwario paatomeri puuua, ki neeroiye.

²⁷ Pu'kaonia kakajoyaraoi ki nateyamenia no'o na'sonemiao, no'oo, neipa naawakameoipua pu'kao.

²⁸ Yooma i'ka wa'atiame teerekame Wetania tewaniame mochiwachio, Waanio, Oorani akichi paonamina paatoka kahtioio.

Eesusia, Riosie Po'wachitia teteiwame

²⁹ Pu'ka meerekachio Waani Paatoria, wa'ana ihtoame tetewapa Eesusio, cheekapua:

—Nee, wa'ana ihtoame puuua, Riosieo po'wachitia tetewiniamea, taamo tatakoriwichio pejana oowewapume. Puuupua, te'ta taamo pejana mukimeria, yooma taamo tatakorieka mochikao, natetekao.

³⁰ Ihji puuujupua, no'o tapanara cheeriao, no'o neipa naawakameoipua, ki nu'uti tiari iinuemekai tuuriaa, pu'kao ke'chu no'o naaoio, ki ku'itapisi yasariameko tuuria.

³¹ Nee wa'apiai ki nane'riamekainia, aatanakoopua enemerio, nape wa'a tiiai neeea, neeroiye paatosiameainia i'isaerio, i'ka enameri eenachisio.

³² 'Nape ehpeonina Riosi Riosiwario kooroka tiame ahjachi tekikopao Eesusichio, ma'chiame machikamenia pu'kao, puuukoopua.

³³ Neeei ki nane'riamekainia aata enemerio; nape apoe no'o uhjurakamea, neeroiye no'o paatonurekaipua ti'tijoerio, puuua no'oo, eee no'o chaanekamekaipua tiameo:

“Aaata Riosi Riosiwari ahjachi tekikameo, puuu enemerikopua apoeo, Riosi Riosiwari paatomerikoopua, ti'tijoerio.”

³⁴ Neeea pu'ka wa'a tiameo tetewikapao, puuuko tuuyamenia weeechi uhjuremo tuutiameo, puuuo pu'kaonia, Apoe Riosi Taanarakotinia, Apoe weeechi tijoe tijoetukame.

Pukeri simiyame Eesusi ma'masitewara

³⁵ Eenechi meereo wa'api wa'ao, Waania ooka ahjama weeriaiopua ahpo masitia,

³⁶ ahpo weeriachiami u'matoi Eesusio, cheekapua:

—iNee, waami ihtona Riosi Po'wa teewataniamea, taamo pejana mukimeria!

³⁷ Waikao masiteraa, na'pa Waani ahjama ajakamea, wa'a chiiame inamukapaopua ahpo masitari Waanio, na'pahka na'naritokapua Eesusio, wa'amio.

³⁸ Eesusi ahpo pukamina nokisiopao, ku'rika ne'nepakao, iinatukekapua:

—iIhtana erakotona eemea noochio?

Waikao aapoeo chaachapakapua:

—Masitari, iakana checherepame muuuu?

³⁹ Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—iNane'renare eemea? Nahpeo naaju, nane'retai no'o checherepachio.

Ahjama siimpakapua waikao checherepachio. Nape tisia aarikopa wa'asio, wa'a che'repatiapua waikao Eesusi checherepachi.

⁴⁰ Piiripi puuu ooka Eesusi na'naritokamea, Anteresikapua, Siimoni Peeroo poonira, Waanio puuuu chiiame inamukame, Riosi Po'wa teewataniameko tuuyame Eesusio.

⁴¹ Wa'a che'repasaopua pu'ka meereo, ke'chu ihta yooraiopua pehjo, ahpo pa'chi Siimoni Peero i'yamia akipakapua. Waikao Siimoni tewisaapua, chaanekapua:

—Tewakame teemea Riosie Weratiameo, puuu Riosi uhjuramo tuuriaa, puuuu Apoe Meesia.

⁴² Wa'a chaanesaapua, Eesusi kahtiachi upatiapua. Eesusia Siimonio, ahpo kahtiachi upatiame tetewapao:

—Kúiraa —cheeka teepotesaapapua, chaanekapua— Siimoni teewaeme muuuu te'ta tewearao, Waani taanara, nape neea Seeja aamo tewamania.

Ihji Seeja chaniwamea, Peero chaniwamepua riekoo naewaniachio.

Eesusia ahpo ahjama oojomichio paajutenapua Eeriepo, Natanaériopua tiameo

⁴³ Eenechi meereo Eesusia, Arirea weeechiami oinarepakapua. Wa'ami nokisinioi pooechio, Eeriepe natepatiapua. Wa'a tetewikapa Eeriepo, chaanekapua:

—Nahpe no'o ahjama, no'o ahjama oitai.

⁴⁴ Ihji Eeriepea, We'saira mochiwachi ohjoeme eneriapua, Anteresi ohjoekachiopua Peero tiame.

⁴⁵ Waikao Eeriepea Natanaéri i'yamia simikapua. Natanaéri tewisaapua, chaanekapua:

—Eesusi Nasare ohjoeme natepaka teemea Oose taanara. I'ka Eesusi nayewaka cheeriai Moiseai ahpo Iyoterichio, aaata naewakaoopua, ehkoriai Riosi nayewaturaa, wa'achi chaachapakamepua tiameo ahpo iyoterichio.

⁴⁶ Natanaéria wa'a tiame tuuyetiaapua, cheeka nehjiakapua:

—iAa Nasare? iNaakonakosa puuuu? iAaata kaaweruma machenamii teerepua wa'a?

Eeriepea chaanekapua:

—Nahpeo naajuo, amoe wa'api tetewitai.

⁴⁷ Waikao Eesusia, ahpo kahtiachiana tetewapa ihtoame Natanaério, chaanekapua pu'kao:

—Néé, wa'ana ihtona isaeri tijoe, tisia kaaweruma, kihta a'chi tiame wihtuniameo.

⁴⁸ Wa'a chaanetiao Natanaéria, chaanekapua Eesusio:

—iAchini ihsika no'o machikamemua?

Eesusia chaanekapua waikao:

—Neeea ke'chu Eeriepe aamo noochi enanurioio, chuunaterere kahtiame aamo tetewikame neea.

⁴⁹ Natanaéria, chaanekapua waikao:

—iAa muuuu, Apoe Paamirakaitemua wa'a teesoo, Apoe Riosi Tijoetukame! iMuuúu, isaeri yawichiwaramua, te'ta enameriko tuutiamera!

⁵⁰ Eesusia wa'a chaanetiapao, cheekapua:

—iMuuuu chuunaterere aamo tetewario tuuriamekopa, wa'a e'ramemua noochio? Muuuu no'o ahjama oiyaeme enesaa, epeche tiame tetewimamua, no'oo aamo tete-witemia.

⁵¹ Wa'a cheesaapa Eesusia, yooma ahpo paajuteria, chaanekapua:

—Pichiwa chiiamenia i'kao, eemea tewekachio, wahjokame tetewimiitepua, Riosi tewekachi ku'kuiwario, no'o Riosi Tijoetukamechi tetekisika, eenechi tewekachi moone-napame.

2

Eesusi iintoria Kaanani mochiwari aata nenewinioio

¹ Paika taawechi simiyachi Kaanani tewaniachio, nenewiwa enekapua wa'ao, ookapi mochiwachi Arirea ye'karirachi. Wa'a ihsiapu tiame, Eesusi yeeyeraai.

² Eesusia ahpo masitera ahjama, paajuteretiapua tiame wa'a nenewiwachi.

³ Eesusi yeeyeraa, wahjipasooa wiinoo, ehpeche nakiniamekoopa wiinoo nenewiwa-chio, chaanekapua Eesusio:

—Sooparetupa wiinoapa.

⁴ Eesusia nehjiakapua waikao:

—Ye'ye, ¿ihtana no'o iintojeraka chiiamemua wa'a cheekao? ¿Eenechi iintujeraka chiiamemua wiinoo? Ki asiame neeea pehjo, wa'a iintomiachio.

⁵ Ihji yeeyeraa wa'a chiioio, chaanekapua wa'a nokayameo naachutakao:

—Eemea oowera e'wemitiachepua pu'kao chiiao.

⁶ Wa'a ajariapua tiame puhsani sikori, tehte netetiame. Puuuu neeroi ahjachi toaniame piipaniamewichio eneriapua, isaeri ti'tijoerio. Pipiripi puuu sikoria, piire siento ritiro ahka uuyame eneriapua.

⁷ Nape wa'a cheekai Eesusia, chaanekapua pu'ka naachutameo:

—Neeroiye pochiamitia naaju pu'ka weeweruma tehte sikorio, eeme naachutamea.

Waikao puuu naachutamea pochiwakapua pu'ka sikorio, póóchikame.

⁸ Wa'a noonowisooopua pu'kao, Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Ehpeo ku'wita itusao, pahko paamiratuame i'yetomitiapua.

Waikao wa'a ikiretupua.

⁹ Waikao puuu pahko paamiratuamea, ki nane'rekaopua achini teereriopua wiinoo, naachutameche nane'rieriameopua, yenasaoopua pu'kao, chaanekapua pu'ka wa'a neewiameo:

¹⁰ —Ahkaoi pahcha naachutaniame wiino epeche ta'yameraa, neipa tehpe iijinioi nanachutaniame wiino ki te'ta ta'yameraa, nape muuuu, neipawichio katewekamemua pu'kao.

¹¹ Wa'asa iintoka Eesusia Kaanani tewaniachio, Arirea weeechiopua. Puuu ki maaenaria pukeri pahcha simiyame iintoriamekapua, puuu iintoriaa ahpo aatanako ne'netiamekapua. Pukachipa masiteraa, epeche pichiwa tewekachi o'inia eenameko, erapakapua waikao.

¹² Neipao, nenewiwa u'matosooa wa'asi Eesusia, Kapenaumi siimpatiapua waikao, Eesusi yeeyera ahjama, poponira tiame; wa'ao, ookapi taawe mochihiapua.

Eesusie ujumaputiame tiopachio, ki ka'karuma ti'tijoeo

(Maateo 21:12-13; Marako 11:15-18; Ruuka 19:45-46)

¹³ Amori asiyachi Semejenato pahkoopa, Eesusia taamo ahjamao, Eerusarenite mo'moenatiapua.

¹⁴ Eerusarenioapa tiopachio Eesusia, wa'a tiopachio ki ookapi tewakapao weeka itapiti nehjameo, oisi, po'wa, kooro, wa'a ikisa toomi naakuriwame tiameo ti'tijoe.

¹⁵ Waikao Eesusia wepijoera netesapaopua, yooma weweka puuyanapakapua, wa'a mochikameo nehjakaopua, pu'ka puhkura oisio po'waopua tiame, yooma ma'chi uhjurakapua pu'kao, wi'wiyaka. Pu'ka wa'a toomi naakuriameo, yooma ru'minekapua meesao, toomiopua tiameo yooma wi'sunekapua wehchio, chi'rineka.

¹⁶ Pu'ka kooro nehjame naaepakao, chaanekapua:

—iYooma puuyanamitia i'ka i'wao! ¡Ka'te weruma itapiti nehjiwachi iintamitia eemea, no'o Noono kariwarachio!

¹⁷ Waikao masiteraa, inatepare puuuapu pu'ka Ehkoriaami Iyoterio, chiia: “No'nóo, ki tisiwa nu'nuti wa'inaka tetewamenia kahtine, kariwao.”

¹⁸ Isaeri ya'yawichia, chaanekapua nekakoka:

—¿Aatana puuuu, aamo wa'a ihsitiamea? Yorasao naaju, ihtaai itapiti Riosichi eename, taamoo aamo tetewimichioo, pichiwa Riosichi eenameko.

¹⁹ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Ru'misoo i'ka tiopao, neeea, paika taawechi weramania eenechio.

²⁰ Waikao Isaeri ti'tijoea chaachapakapua pu'kao:

—Ooka weerewa aampa puhsani paamupari ariwatiameoi i'ka tiopa weerakao, ¿muuuu, paika taawechi wa'apiche werataremua eenechio?

²¹ Nape Eesusia, tiopa naewakao, ahpo wa'api weerewa naewaka cheeriapua.

²² Waikao teeme Eesusi masiteraa, inatepakapua ke'chu ojenaio wa'a cheeriaopua Eesusia; waikao teemea, pichiwapu puuu Ehkoriai Iyoteri chiiaa, erapakapua; waikao tiameo, pichikeka teemea, Eesusi taamo masiteriao.

Eesusia yooma machiyamepua, aatia tiamekopua iikachio

²³ Eerusarenioapa, Semejenato pahkochi Eesusio, muuwaeme pichikerepu pu'kao aatanako, apoe ki ookapi ki maaenari yooramekopua, itapiti.

²⁴ Nape Eesusia, ki pichiwapu erapakapua pu'ka chiiao, machiyapa aachin erakoamekopua pu'kao.

²⁵ Puuu ki tuuyeniai nane'riamepua aatanakamera apochi paparamekopua, machiyamekapapua ihtana inatamekopua ahpo iikachio.

3

Eesusi Nikoremo tiame

¹ Wa'ao yasariaipua tiame piiripi tijoe, Nikoremo tewaniame, parisero tijoe enepakame.

² Ihjia, tukao eenakaopua Eesusi kahtiachio, chaanerepu:

—Masitari, nane'rena teemea, taamo masitemichio uhjuritameko, Riosieo. Ki'tepu aaataao, aamo yooraria yooramea, ki ahjachi yasisoo Riosio.

³ Waikao chaanerepu Eesusia:

—Ki waapisi noochi eename e'raka, aamo chaanenania i'kao, pichiwa kiisi sewina tiame ihjia, ki eenechi naawakamea, ka'chitia muimapua Riosi ye'karichio.

⁴ Nikoremoa iinatukerepu waikao:

—Nape, ¿achini iika tijoetuta teeme eenechi, oochetiameapa? ¿Achini iika ahpo yeeyechi pakika, tijoetuta teeme eenechi?

⁵ Eesusia nehjiarepu pu'kao:

—Kiisi sewina tiamepua pu'kao. Ki oowitiame yeeyechi tijoetukao, Riosi Riosiwarichi tijoetukamea, ka'chi iika machimapua Riosi ye'kariwao.

⁶ Tijoechi tijoetuyamea, tjoepua; Riosi Riosiwarichi tijoetuyamea, Riosi Riosiwarichi ihchiamepua, ahpo naawariao.

⁷ Ka'te ka'chitiachitia tetewa muuua i'ka no'o chiiao: “Weemera tjoetumerimua, eenechi.”

⁸ Eekaka tiame puuu, ahka kahtioio ki teteiwame; ahkaminaoi simiyoi ekayo, ki tetewamemua pu'kao, nape ki tetewaiopua eekao, amochi saayamepua ekayoo. Wa'achi teeka saaniamepua tamochio, Riosio taamo eenechi naawatekame enesoopua, ahpo Riosiwarieopua.

⁹ Nikoremoa, chaaneriapua eenechi:

—Kiisi pahtenania pu'kao.

¹⁰ Eesusia chaanerepu waikao:

—Nee, muuua isaeri masitarikai, ¿ki pahtiamemua?

¹¹ Kiisi se'wi no'o chiiao, pichiwarichi simiyamea. Neeea no'o Noono tewekachi ahjamao, teemea aamo i'ka weechi mochikameo, tewekachi simiyame itapiti chaachapamepua, nane'riamekapa teemea, te'ta pichiwarichikamera simiyamekopua pu'kao. Nape eemea, kiisi pichikenariamepua pu'kao, taamo chiiao.

¹² Ki no'o pichikiame enesaamua, i'ka weechi iintuame aamo nayewiao, ¿achini iika pichiketa muuua, te'ta tewekachi iintuame aamo no'o nayewiao?

¹³ 'Aaataai te'ta tewekachio ki mooenamemua, naatiche puuu, te'ta tewekachi o'inia eenakameche, te'ta tewekachi Riosichi teereka yasitoameche, ehpe taawechiamio puuu, weechi tekika tijoe tjoetukame.

¹⁴ Yepowechio, wa'achitia Moise apechunarichitia siinowe tetewipuawichioo, wa'achitia apechunaniame tetewipuame neeeai Tijoe Tjoetukamea. Waikao yooma noochi paparakamea, saupukame itipimapua ahpo tatakoriao.

¹⁵ Wa'a iikoopua, yooma puuu noochi paparakamea, ki wahjiamesi ahjari te'teremeri puuu, ki wahjipaka oosa simiyame wahjiparichioapa.

Riosi nakika kahtia yomatiamе wehjoarichi

¹⁶ 'No'o Noono Riosia tisia nakikamepua weechi mochikameo, ahkasi ahpo piiripikoi ahpo Taanao, pu'kawichio nehjakamepua, aaataoi weechi mochikame ahpo Taanachi paparakameo, ki kokosari saaemichio no'o Noonoeo, ohso kaawe ki wahjiame ahjarikamera kiapuwachioapa.

¹⁷ Riosia ahpo Taanao, ki aaata ti'tijoeri kokosamichio uhjuratiamepua i'wa wehjoarichio, ohso kaawe puuua, ti'tijoe ooweru tiame newipatemichiokamera, uhjuratiamepua.

¹⁸ 'Riosi Taanarachi pichikeka paparakamea, ki aiwatepuamepua Riosi kokosario; nape ki ahpo Taanachi paparakameo Riosia, ahpo kokosari aiwapuuchi teerepakamepua wa'asi, ki Riosi te'ta piiripi Taanarachi paparakopa.

¹⁹ Pukachipa aiwamerapua Riosieo, na'arachikamera mochinarekapapua tukapachi, ki e'enanariapapua, Riosi Taanara tajayachio.

²⁰ Yooma ki kaaweruma nokaka mochikamea, ki uunariamepua Riosi te'ta kaaweruma chiiiaa, uutaparichi enepaniameopua, ki ahpo ma'chitapuaichio ahpo ki kaaweruma nokayao.

²¹ Nape ka'karuma nokiwame nokaka mochitonariamea, Riosi tahjewa kaaweruma uutaparichi eenepamepua, ahpo Riosichi kaawe nokayao, ma'chiamete tetewipuwachiopua.

Waani Paatoamea, eenechi Eesusi nayewanipua

²² Neipa i'kaopua Eesusia, Uurea weewachi simikapua taamo ahjamaopua masiteramao, wa'ami nokisinioio paatosikapua, ti'tijoe ooweru tiame.

²³ Waania waikamio, Eenoni tewaniachi pa'paichi ihsirepua paatokaopua tiame, Saarimi tewaniachi waapio, weeru maaniopa neeroio.

²⁴ Yooma ihji wa'a tiame simikapua, ke'chu Waani pachanioiopua karichio.

²⁵ Piie taaweo, Waani na'naritoamea ookapi, piiripi isaeri tijoe ahjama chaachapakapua, tatakori piipaniamechi simiyame.

²⁶ Waikao wa'a chaachapasapua, Waani na'naritoamea, Waani kahtiachi e'enakapua tuuyemia, pu'kao chaanekapua:

—Masitari, puuu waami yasakameopua taamo ahjamaopua Oorani akichi cheraachiminao, pu'kaopua epeche werumako tuuriaopua amochio, paatoatapua ehpeo, muuwaemea, yooma wa'a enapatapua ahpo paatotemiao.

²⁷ Waikao Waania chaanerepua ahpo masiterao:

—Pe'yachipua, aawataa kihta yoratarepua, ki Riosie kiatiamete enesaapua ahpo ihsimiao.

²⁸ Eeme wa'api inamukamepua no'o cheerioio, ki Riosie Weratiameko tuurio no'oo, aaata Riosie uhjurapo tuutiameo, neea no'oo, pahcha uhjuratiameko tuurio, ke'chu pu'ka eenoiopua.

²⁹ Nenewiwachio, moniawá ahjama neewimeria, mo'nera enemeripua. Mo'nera kaawe e'ria, nee puuua, kaawe e'raka yorakiamepua ihtaohi ahpo yorajekeraopua. Wa'a tiichipua neeeai ki nu'uti kaawe e'raka tetewaninia pu'kao.

³⁰ Ehpeo puukamera, epeche weruma enetoopua, no'oo epeche nu'uti enetoiopua, pu'ka apoeo te'ta tewekachi eenamekopapua, no'oo weeechiche tijoe naawakamekopa.

Te'pa tewekachi o'inia eename

³¹ 'Apoe te'ta tewekachi eenameopua, yomarika aampa tiamepua. Teemea, weeechi ohjoemea, weeechiche simiyameche nayewamepua. Nape tewekachi ohjoemea, tewekachi tiame nayewamepua, yomachi aampa tiame itapitichio, ti'tijoechiopua tiame,

³² ahpo te'ta tetewaria nayewamepua, te'ta ahpo Noono ahpo nayeweria inamuria tiame; nape wa'atui pu'kao, ookapipupua, pu'ka chiiio uuyamea.

³³ Nape pu'ka chiiio uukamea, pichiwa chiiame nane'rekamepua pu'kao, pu'ka chiiio, te'ta tewekachi eenamekopua, te'ta tewekachi Noonora o'inia eename.

³⁴ Puuu Taanaraa naawesaa, ahpo Noono chiiia chu'warachitia naewamepua, yooma apoe Noonora tiiaa, ahpo Taanachi yasitoamekapa, ahpo Riosiwari.

³⁵ Noonoraa, ki teesa nakiyamekapapua ahpo Taanao, ki nu'unti utewari ki'yarepua pu'kao, yomachi aampa tiame ihtaohi.

³⁶ Pukaepa pukachi paparakamea, tewayamepua pukachio, ki wahjiamesi ahjaniame, nape ki pukachi paparakamea, kiisi tewayamepua pukachio, ki wahjiame ahjaniameo, ohsotia puuua, Riosi kokosario, apochi petereka mochitoamepua.

4

Eesusi oowitiame nayeweria, Saamaria weeechi ohjoeme

¹ Waika taawechemio pa'parisero ti'tijoea, Eesusio epeche muuwaeme paatoame inamurepua ki Waanichitiaohi,

² ki apoe Eesusi paatoamerakamekoipua, teemekamera paatoiopua masiterara.

³ Pukaepa Eesusia machenakapua wa'a Uurea weeechio, Arirea no'rakapua taamo ahjamao.

⁴ Saamaria weeechiami u'matosaapa,

⁵ wa'atumi nokisikaopua, Siikari tewaniachi ajasitiapua, ma'chi ke'chu muiwachi. Wa'a ke'chu asiwachio, ehkoriai Aakowo weewarachi eneriapua, Oose ki'yariachi weeeopua ahpo taana, wa'ao, neropaira neteriachi tekoritaka.

⁶ Wa'ao, resipakamekapa Eesusia, paira tekoritatiachi yasipakapua resipumiao, oowetawe wa'asi.

⁷ Waikao teeme Eesusi ajawariaa, piineri toisa Eesusio, Siikari mochiwachi siimpatia-pua kooame tarimia.

⁸ Wa'a piineri itipirioi Eesusio, wa'a eenaria aata oowitiame, neeroi paimia. Eesusia pu'kao chaaneriapua:

—No'o kiamitia ku'ita neeroi. Paramuna neee.

⁹ Nape Saamaria oowitiamea, chaaneriapua Eesusio:

—¿Achini iikame muuua naaju, muuua isaeri tijoekai no'o itanenamua neeroio, no'oo Saamaria ohjoemekooi?

¹⁰ Eesusia nehjiariapua pu'kao:

—Muuua nane'riame enesaamua no'oo aatanako, ahka eenameoio, nane'riame enesaamua tiameo, Riosio aamo ihta kianareka kahtiamekoo, muuukamera no'o itanemiipua neeroio, nape neeroi ki wahjiame ahjaniamie.

¹¹ Puuu oowitiamea chaaneriapua waikao:

—Nape Paamira, muuua ki iinuempua aamo ahjae ma'chipapumeoipua neeroio, itapiti wiitarioiopua, kai waapisi teere maaniamieopua neeroi ma'chipapumeopua ahjaeo. ¿Akana uuka no'o kiatamua pu'ka neeroi ki wahjiamesi ahjaniamieo?

¹² Ki ehpesi nerojiniachi ihji neeroia, taamo ehkoriai Aakowoo, taamo tooweriachi-siopua i'ka tekoritachi pairao. I'wa nerojikamepua Aakowoai apoe, wa'api tatanaraa tiame, yooma puhkura ahjama wakasi. Ki ehpesioi, ki teiwachi i'wao, neeroi ki wahjiame ahjaniamieopua, aataeoi. ¿Epechekosa iintotaremua naaju, ki te'ta taamo ehkoriai Aakowo weruma tiamechitia?

¹³ Eesusia nehjiariapua waikao:

—Aamo pairachi ma'chipaka nerojiniamea, yooma paramumeripua eenechi,

¹⁴ nape no'o aamo ki'ya nerojitemiaa, ki oosa aampa paramumerimua. Ihji neeroia aamo no'o nerojitiaa, amochi wa'api pajenameka teeremeri puuua, ahkasi ki wahjiamesi, aamo ki wahjiame ahjateka.

¹⁵ Puuu oowitiamea wa'a chiiopa Eesusio, chaaneriapua:

—Paamira, wa'a teeresoo no'o kiamitia naaju muuua, pu'ka neeroi ki wahjiamesi ahjaniamie, ki oosa paramumichiopua no'oo, ki oosa no'o enamichiopua i'wa neeroi paimiao.

¹⁶ Eesusia waikao chaaneriapua pu'kao:

—Kaawepua, nape paaemitia naaju aamo kuunaoi, wa'a ikisaomua, noochi e'enamitiapua na'pahka.

¹⁷ Nape oowitiamea nehjiariapua:

—Ki kuunaemekoi neeeea.

Eesusia chaaneriapua waikao:

—Pichiwa chaanimua, ki kuunaeko tuukao.

¹⁸ Mariki tijoe ahjama ohjoekame muuupa, ihji ehpe aamo ahjama kahtiao, ki aamo kuunakopa. Wa'a tiichipao aamo chiia, pichiwapua.

¹⁹ I'ka inamukapa oowitiamea, chaaneriapua:

—Naatiko erapaninia aamoo, Riosie ne'neteniamie.

²⁰ Taamo ehkoriai Saamaria ohjoekamea i'wa wa'api paparaweriaipua Riosio, i'ka wa'api kaawieka tiichi, nape eeme i'isaeri ti'tjoeria, Eerusareni siimpapo tuunapua Riosichi paparamiao.

²¹ Eesusia chaaneriamepua:

—Pichikemitiamua i'kao, akanache Riosichi paparaniamea, ki nateyamepua Riosiwichioo, Riosichi paparaniameo ahkakoikopua. Enamitepua meere ahka taaweopua, aamoo, ki i'wa kaawichiche aamo Riosichi paparamericheopua, Eerusarenioicheo.

²² Eemea, ki machiyamepua aamo te'ta paparawiao. Teeme i'isaerikamera nane'riamepua aatanakamera paparawiao, Apoe te'ta aamo Newipatiameo, wa'akamera machenakamekopua te'ta taamo i'isaeri tetejimarichi.

²³ Nape asikamepua wa'asi, ki wihtuka te'ta paparapumeopua ahpo iikachio, ahpo Noonoopua tewekachi kahtiamieo, wa'a teeka paparajeriamekopua apochio.

²⁴ Riosia, ki pusie tetewiniamekopao, iikachi eraniamee paparaniamepua, pukachio.

²⁵ Waikao oowitiamea chaaneriapua:

—Wa'a teeremerijoarepuu tiiao, nape teemea, pu'ka enameriche puuyamepuu, Riosie Uutiame, apoe enasaapua, ma'chiami taamo chanimichiopua aachin teeremiao, yooma itapitichi simiyameo.

²⁶ —Neeekaite puuuu —chaaneria Eesusia—. Pu'ka ahjama nayewaka weeriaitemua —chaaneriapua.

²⁷ Wa'a chiioio Eesusio, teeme masitewaraa e'enatiapua itipiriachio. Masiteraa, a'chi erapakaipua, pu'ka oowitiame ahjama nayewaniameo, kihta iinatukeka teemea, pu'ka ahjama nayewao.

²⁸ Waikao, puuu oowitiamea, ahpo pairiachi toisapaopua ahpo sikorio, wa'atia u'masikapua mochiwachio. Wa'aopua yooma, paeakaopua chaaneriapua:

²⁹ —U'masio pahchu. E'enasao, ne'nemia i'ka tijoe, yooma no'o yoorario, tuuria. ¿Ki Riosie Weratiame ohjoarepu?

³⁰ Waikao, puuyaka mochiwachio, e'enariapua Eesusi kahtiachi.

³¹ Ke'chu asikoi pu'kao, teeme masitewaraa, ko'konurekai teemea Eesusio.

³² Nape Eesusia taamo chaanekapua:

—Ko'kakame neeepa.

³³ Teemea waikao taamo chaachapakapua:

—¿U'yeparetiarepuu naaju, ko'kopuameo?

³⁴ Eesusia wa'a taamo chaachapopao, taamo chaanekapua:

—Neeea itapiti kooame ko'kakamepuu, aamoo, ki machiya pehji. No'o koayaa naatipua tiameo, No'nowichio tehki, kajumichio uhjuratiame.

³⁵ Eemea chaachapaniarepu, naao meeche toinapa i'ipapuachio, nape neeea aamo chaanenapua, i'ipapuamea asikame puuuupa. Pukaepa neeea aamo chaaniamepuu, i'ipapuameo, ti'tijoeri Riosichi e'enapupuame naewaka chiamepuu.

³⁶ I'ipaniachi tekipanakamea yowimeripua; pu'ka Riosiwichio i'ipamechitia tekipaname yowiraa, Riosichi upania weemera ahjari uumichio peenia eraniamepuu; pu'ka weemera ahjari uupuawichio echakamea, i'ipakame ahjama kaawe erakoamepuu, puuu yowiraa, ahpo kaawe erakowarapua.

³⁷ Wa'a tiachipao, ki ahpo echariachi i'ipaniapua.

³⁸ Wa'a aamo uhjurakame neeea, ki aamo echariachi i'ipamichio, Riosi tehkirachio, wahjachi ohjoriachi pahchaopua tiameo, eemeai ehpeo i'ipamea, ku'ipanipua tiameo wahja ohjoriachio, tehkiwachio.

³⁹ Pu'ka oowitiameo cheeriopao: “Yooma no'o tuuyekapua no'o ihsiriao”, Siikari ohjoemea waikao, ki ookapi ahjachi erakokapua Eesusichio.

⁴⁰ Siikari ohjoemea, wa'a iikapao, ajasisaapa Eesusi kahtiachio, itipinurekapua ahpo mochiwachi che'repamichio. Waikao Eesusia teeme tiame, wa'a itipitiapua ooka taawe.

⁴¹ Waikao wa'a itipitioio epeche weeka Eesusichi paparapakapua pehji, aapoe inamukapapua Eesusio, apoe wa'api chiia.

⁴² Puuu Saamaria weemera paparakamea, chaanekapua waikao pu'ka oowitiame:

—Ki aamo cheeriwichioche pichikena teemea ehpeo, tamoe inamukapa tiame, te'ta pichikena teemea, pu'ka chiia. Nane'rena teemea ehpeo, i'ka tijoeo, pichiwa te'ta Riosie Weratiamekopua, yooma wehjoarichi mochikameo newipatemia eenakamekopua.

Eesusia, yawichi seekaerewa taanara sautena

⁴³ Eesusia pu'ka ooka taawe i'toai Saamario, taamo ahjama u'matokapua Arireami.

⁴⁴ Eesusia ki Uurea weechiche itipinarekapua tekipanakao, Apoe wa'apio cheekapa: “Riosi naewatoamea ki peenia e'raka uuniamepua ahpo wa'api weewachio, te'ta ahpo machiwachio.”

⁴⁵ Arirea weechi asiyachiamio, kaawe e'raka tetewiretupu wa'ao, wa'achi nono-rakamekapapua tiame, Eerusareni pahkochi, tetewakamekapapua tiameo, itapiti yoorioopua wa'ao.

⁴⁶ Wa'a o'iniaio Eesusia, Kaanani e'enatiapua eenechi, pukeri simiyachio ahpo machenariachi, Arirea weechi, neeroio ahpo wiino iintapariachi. Wa'a Kapenau yasariaipu piiripi tijoe yawichi seekaerewa, ahpo taana kokoriame iinueme.

⁴⁷ Waikao ihji tijoea, inamukapao Arirea eenario tuuopa Eesusio, Eesusi kahtiachi eenakapua i'tomia. Wa'a enasaapua, utewa yoorakapua Eesusio, ahpo ta'pechi enamichio, ahpo taanao tisia kokorio tuukaopua, amori mukuyo tuuka wa'asi.

⁴⁸ Eesusia pu'kao chaanekapua:

—Eeme ti'tijoeri i'wa ohjoemea, ki noochi paparanariamepuu, ki tetewaa pehji no'o peenia ihsiwaopua Riosieo.

⁴⁹ Nape yawichi seekaerewa tijoea simitekapua naaracheka utewa chaanekao Eesusio:

—Nape Paamira, no'o cheriwepuapua wa'atoui, nape yaapiti, amori mukuyamekapua no'o taanaa.

⁵⁰ Waikao Eesusia chaanekapua:

—Aamo taana ahjanipua pehjiio, saukame kahtipua wa'asio, kaaweruma. Simika ne'nemitiao.

Waikao yawichi seekarewaa, Eesusi chiia paparakapaopua, kaawe eratoka no'rakapua.

⁵¹ I'ka no'roiopua pooechio, ihji tijoe nuurewaraa amori ta'pechi asio natepakao, chaaneriapua:

—iAhjame aamo taanaa, yachapakame kahtieme puuupa!

⁵² Waikao apoeo iinatukeriapua, achini keenako o'ineriopia yachapakao, ahpo taanaa. Puuu ku'kuyamea nehjiariapua:

—Tapanaa taaa kayeoi, toakapua che'eria —chaachaparepua.

⁵³ I'ka noonoraa waikao, inatepariapua Eesusio, achini keenako yachapakame kahtio tuuriopua, pu'ka kokoriameo ahjakame kahtio tuuriopua. Wa'a iikapapu kokoriame noonoraa, tisia Eesusichi paparakapua. I'ka noonoraa ta'pechi asisooopua, yooma pu'ka ta'perachi mochikamea tiame, Eesusichi papararepua.

⁵⁴ Ihji Eesusi ki maaepori iintoriaa, oosa simiyachi iintoniamekapua, Uurea o'inia enasapaopua, Arireao.

5

Eesusia tu'ikame yachapatena, We'seta ohjoeme

¹ Pu'ka neipachiami Eesusia, Eerusarenite moenatiapua isaeri ti'tijoeri pahkotachi siimpaka.

² Eerusarenio, waapi Po'wa Yeeta tewaniachiopua, wa'a tootoaretiaipua neeroi tekopatetiachio, euroo nayewaniachiopua We'seta tewaniachi. Wa'a neeroi maniteniachio, mariki arakokari ajarepua wa'a norikameo, neerochi pakiniachio.

³ Wa'ao, ki ookapi mochikame tetewitiapua kokoriame, puuua: ki mamachiriame, rojomi, chookopakame, tu'ikame, petika puuyamekapua wa'ao, neeroi maaniamenoonoachisi.

⁴ Ti'tjoeriaa aataa Riosi tewekachi ku'iwari, eepi wa'a eeenaka noonotiame maayame enerepua neeroio, pahcha pakikamea pu'ka neeroi noonosocheo, saukame machenaniamekopua ahpo kokoriao.

⁵ Piiripi puuu kokoriame wa'a po'yamea, piire weerewa oosa mariki aampa osanao paamuame eneriaipua kokorekao, uwanapakame.

⁶ Eesusia wa'a po'yame tetewaopua ki ku'itapisi kokoreriioopua pu'kao tiame, iinatukekapua:

—¿Yachapanariame muuuai naaju?

⁷ Kokoriamea yaapiti nehjiakapua Eesusio:

—Eje'e, nape ki'tiapu no'o neerochi pachamerio, neeroi noonosoopua. Senepi no'o pakimio o'roio, piirechi paapakiapu pahchao, i'wa neerochio.

⁸ Eesusia chaanekapua waikao:

—iWerisisao naajuo! iApechunasa pu'ka aamo ipetao! iI'toka no'rasa naajuu!

⁹ Pu'ka cheesochepa Eesusio saukame itipikapua tijoea. Waikao sautetiamea ahpo e'tapara apechunasaopua, mookeka no'rakapua. Nape resipuniachi taawechnikopa pu'ka taawechio,

¹⁰ yoorewa inatewa i'isaeria, chaachapariapua sautetiameo:

—Resipuniachi taawechnikoi ehpeo; ¿achinikai mookekonamua aamo ipetao, ki reesiseniachikoi itapiti tehki yoraniameo?

¹¹ Waikao sautetiamea chaaneriapua i'isaeri yoorewa inatiameo:

—No'o yachapatekamea, no'o e'taparawa apechunaka mookeka no'ranurekapua.

¹² Waikao yoorewa inatiamea i'isaeri iinatukeriapua sautetiameo:

—¿Aatanapu puuua, aamo e'tapara mookeka no'ranurekamea?

¹³ Nape puuu tijoe sautetiamea, ka'chi iika nehjiame e'rarepua pu'kao, ki nane'riapa puuua, aatana ihsiriopua ahpo sautekao, pu'ka Eesusio ki naania ikiriamekopua muuwaeme ohjoachio.

¹⁴ Ehjepamio Eesusia, eenechi tiopachi natepasaopua sauteriao, chaanekapua:

—iNee, saukame muuupa! Ehpeo ka'te oosa aampa tatakorimitia, ki eenechi ki kaaweruma aamo ikimichiopua, epeche tiameopua.

¹⁵ Waikao saukame tijoea ahpo iinatukekamechi iyoriwa inatiamechio, aatana ihsirio tuuka ahpo sautekao, Eesusiko tuuyere pu'kao ahpo sautekameo.

¹⁶ Pukaepa isaeri ya'yawichia, Eesusi i'yasirepua aachin teeka ahpo na'ara yoramiao, ki iyoriopapua pu'kao, resipuniame taawechio.

¹⁷ Eesusia, wa'a tiiachipa piie resipuniame taawechio, i'isaeri pa'pamiratuamee wa'a wa'ineniaipua aaata sautemichioo, chaanekapua pu'kao:

—No'o tewekachi Noonoo, a'chitia keenakooi tekipanamepua, pu'ka ihsia ihsiamie neea, pu'ka tehkiwara yooraka. Yooma no'o ihsiaa itapitio, apoe Noonoo ihsiamepua no'oeo.

¹⁸ Pukaepa i'isaeri ya'yawichia, epeche nekamuchekapua Eesusio merinareka, ki resipuniame taawechiche tekeka tetewamekopua Eesusio ki iyorika. Ihji i'isaeria nenekarepua Eesusio tiameo, ahpo Noonoko tuuyopa Riosio, Riosichitia ahpo uuyamekopapua.

Riosi Taanara ahpo Noonoo utewari iinuewa, ihtaai ahpo iintomiaopua weechio

¹⁹ Waikao Eesusia, ehpeche epeche kaawe ahpo tuuwikaopua, chaanekapua:

—Pichiwa chaani neea Riosi Taanaraa, ki nooe e'rachi yooramekopua ihtaai. No'o Noonoo ihsia, yorasiamie neeeai.

²⁰ Riosia, nakiyamepua no'oo, ahpo Taanao. Pukaepa apoe wa'api tetewitenapua yooma ihta no'o yoranariao. Pukaepa ahpo Taanachi ihkepateka ahpo inatao yorasitenapua ahpo Taanao, pukaepa pukachi ihcheka inisiamie Taanaraa ahpo Noonoo erasia yorasikaopua. Puuuu epeche tiame iintomiitepua pehjiio, aamo i'isaerio, epeche peenia erakomeri tiame.

²¹ No'o Noonoo aaata tatakoriichi wahjipakame ahjatenario, nee yooramepua pu'ka, weemera ahjari piipari ki'yakao. Wa'a tiiachiopua no'o Noonoo ihsinariao, no'oe ihsiamepua.

²² Apoe Noonoraa, kihta apoe chiiamepua aaataoi, aaata cheenaresaa, ahpo Taanachi chiiamepua ihta ahpo chianariaopua.

²³ Noonoraa, yooma ahpo Taanae ihsiamepua, apochitia weruma tetewipuwichioopua. Wa'a tiiachipao, Noonoo Taanara ki iyoriamea, apoe Noonora ki iyoriamekaitepua, apoe Noonora ahpo Taanachi yasitoamekai tiamekopua.

²⁴ Ki wihtuki aamo chaaniamenia, aaata yooreka keepuamea no'o chiiio, kaawe uuka tetewameopua no'o uhjurakameoi, kiamania pu'kao, weemera ahjario ki wahjiamesi; ihjia kihta seenampa iinuumeri puuuu, Riosie ahpo kokosapuaopua wa'asio ahpo tatakoriawichioo, paonakamekopa pu'kao weemera ahjarichio, tatakoriika wahjiparichio newitorio.

²⁵ Ihjia te'ta pichiwapua, weeka tatakoriichi wahjipakameka tiamea, ehpe wa'api taawechiami inamumeripua no'o Riosi Taanara chiiio, yooma no'o chiiio yooreka inamukamea, no'oe klapuamepua pu'ka weemera ahjario, ki wahjiamesi ahjapuameopua wa'asi.

²⁶ Pu'ka ki wahjiame ahjari no'o Noonoo tiameo, noochi teerepatiapa, no'o weechi tijoetutioio naawatetiaio. Pukaepa neea, noochi tiamepua ki wahjiame ahjario, apoe no'o Noonochitia.

²⁷ Neeepua no'o Noonoo utewari kiatiamiea, yooma weechi ti'tijoerio nee katewemichioopua pu'kao, pu'ka kiisi kaawe noonoriaopua. Nee puuuu aawata wa'a iintomeria, tijoe weerewaeme naawatetiamekapa.

²⁸ Ka'te tahpitika erakomitiapua, i'ka no'o aamo chaaneria, neea, epeche tiame iintomiitienia pehjiio, ahkasi yooma wehtere toatiameoipua wahjipakame, ahjakame werisipumiitienia,

²⁹ no'oeche chaachasocheopua ahjapukao. Puuu no'o ahjateriaa, i'ka weechi noochi paparaka kaaweruma iintokamea, no'o ahjama ahjoremichioo kiamania, ahkasi ki wahjiamesi. Nape puuu no'o ahjateriaa, ki noochi paparapa ki kaaweruma iintokamea, ki teesa kokosapuame puuuu, ahkasi ki wahjiamesi.

Aatana nuurewachi Eesusi ihsiria

³⁰ 'Neeea, no'o tijoe weerewachi inataria, ki seenu inataripua no'o Noonoo inatario. Pukaepa neea, ka'chi iika iintomerinia itapiti ki no'o Noonoo inataria enesoo. Yooma ihta no'o ihsiaa, te'ta kaaweruma puuuu, no'o Noonoo inatari iintonarioopua pu'kao, Apoe no'o Noonoo uhjurakame ahpo iintonaria ihsimichioopua weechio.

³¹ Eeme wa'api no'o chaachapachitia oowera tjoechitia chiiia enesaane, kihta nateyame enemiiipua, no'o chiiia aatanako tuuyaa, oowera tijoe oijeramechitia chiiame enemiiinia waikao.

³² Nape kahtiaitepua piirechi aaata, noochi ihsika pichiwatame no'o aatanakoo, puuu noochi ihsiwa pichiwatamepua no'o chiiio.

³³ Waani Paatori nehjariaa, pu'ka aamo uhjuraria iinatukemichio aatanakoo, pichi-waka tuurepua eee cheeka nehjiakao: "Ki neeepua Riosie Weratiamea, puuua no'oo neipa enameripua", cheekapua.

³⁴ Nape Waanio no'o aatanako ma'chitariao, ki aaata weeechi tijoe pichiwataniame nakiyamenia no'o aatanakoo. Oowera wa'a chiiamenia Waani cheeriaa, pu'ka no'o ma'chitatiechi noochi paparakameo, tatakoriria cho'weka cheriwenariapa.

³⁵ Waania, tajayameka teerekamepua no'o ma'chiamie nayewakao, no'oo aatanakoo; eemea, ku'witapisi oowera kaawe erakokamepua wa'a kahtiachi e'enapakaopua, keep-umiao.

³⁶ Nape kahtiaitepua piirechi no'o ma'chitamea, no'o Noono apoe puuua, epeche weruma tiari tiaame, ki Waanichitiaa; Apoeo no'o ihsitiaa, te'ta ma'chitamepua no'o aatanakoo.

³⁷ No'o Noono no'o uhjurasapa, i'wa weeechio apoe wa'api pichiwataka no'o nayewakamepua, aamoeo ki tetewaoipua pu'kao, ki inamuamekaipua pu'ka iyenario.

³⁸ Ki pichikere eemea pu'kao, apoe aamo chaanenariaopua, ki pichikekapa eemea pu'kao, noochi chu'wachie aamo nayewenareriaopua.

³⁹ Eemea kaawe iyonanipua pu'ka Ehkoriaami Iyoteriaopua i'yachikao, nape oowera iyonakache teimo orakokaopua ki wahjiamie ahjariopua. Nape eemea, puuu wa'api iyoterio noochi simiyame nayewamekoipu, ki pahteka iyonakame eemea pu'kao.

⁴⁰ Pukaepa ki noochi e'enakame eemea, nooe aamo kiamichioopua, pu'ka ki wahjiamie ahjariopua.

⁴¹ 'Eeme ki uunariamea Ehkoriaami Iyoterichi noochi chiiao, aamo kaaweruma nayewamekoi no'oo, ki uuka tetewamenia.

⁴² Wa'a chaachapai eemea no'o kaaweruma naewakao, nane'riame neeee aamoo, wihtuki chaachapamekopua aamoo, kiisi nakiyai wa'a chaachapame eemea Riosio.

⁴³ No'o Noono kaaweruma tuuyewari aamo i'yetoka eenakamenia, nape eemea, ki no'o kaawe e'raka tetewakamepua no'o eenariao. Nape aaata piirechi ahka enasopua, ki nane'riai ahka o'inia ahpo eenariachio, pu'seremii eemea puukamera enasoo.

⁴⁴ Eemea ki no'o kaawe e'raka uuka tetewiniamea, aaataai wa'a te'teremiiipua ki no'o machiyapa no'o aatanakoo. Eemea wa'a te'tiapao, aaataoi amochi asiyaame kaawe e'riamekapao, ki no'o kaawe e'reka uukamepua no'o asikoio, no'oo te'ta Riosikoi, ki no'o machikamekapapua.

⁴⁵ Nape wa'atiao ka'te aamo no'o wenejimeri maaemitiapua no'o Noonochio, kajuy-achi taawechi katewerichioopua. Ki neee iintomeripua pu'kao, Moise wa'api aamo wenejimeripua ahpo nuurarieopua, Riosie ahpo kiaretiaepua ehkoriaamio, puuu wa'api Moise kiaretia nuurari nokisika mochtowa, aamo wa'api ahjachi erakoa.

⁴⁶ Moise chiia pichikesaa, noochi paparamera enemii eemea, Moiseo noochi simiyame nayewaka iyoteriapa.

⁴⁷ Nape ki pichikere eemea pu'kao. Waikao, ¿achini teeka pichiketa eemea i'ka no'o chiiao?

6

Eesua mariki miiri muuwaeme ko'kotena

(Maateo 14:13-21; Marako 6:30-44; Ruuka 9:10-17)

¹ Neipa i'kao Eesusi ahjamao, paonatiapua Arirea pa'wechio, Tiiwerio pa'werachi tewaniamechiopua tiame.

² Muuwaeme ti'tijoe ooweru tiamea, pa'we suuwerachiko taamo na'naritokapua taamo tetewitoka, pu'ka Eesusio ki nu'nuti ki maaenari yorasiamekopapua, ko'koame sautesikao.

³ Wa'a tetekitioopa Eesusia, teewi yasipakapua nahpuchi, teemea waikao, norikame mochipakapua Eesusio.

⁴ Wa'a taamo nokayoio, amori asiyaachikapua Semejenato pahkoa. Pukaepa pu'ka pahkochi simiyame taamo nayewemio maaekai teemea.

⁵ Nape Eesusia ki ookapi ahpo na'naritorioapaopua, chaanekapua Eeripeo:

—¿Achini iika tewita teeme kooame, yooma i'ka muuwaemewichio?

⁶ Oowera wa'a cheekapua Eesusia Eeripeo, aatia cheetarepua e'raka, ahpochi paparaopua, nane'riai cheere Eesusia ahpo iintomiaio.

⁷ Nape Eeripea nehjiakapua:

—Ooka sienta taawe sotatiame taritai kooame, ki ahsepatariaipua posaka ko'koniamieopua.

⁸ Waikao piiripi masitera Anteresi tewaniamea, Siimoni Peeroo pooniraa, chaanekapua Eesusio:

⁹ —Piiripi kuita temari nutukarache maanipua, nape mariki paani wa'api, seewara tewaniame tiiriko paani, ooka so'chi ahjama, nape zihitanapua, ki ookapiwichioo?

¹⁰ Eesusia taamo chaanekapua aho ma'masiterao:

—Mochipanuremitiapua pu'kao, yoomahka.

Waikao mochipakapua paasepochi, weeru paasepochikopa wa'ao, mariki miiri ahkakapua mochipakamea, ti'tijoeapua ooweruapua tiame.

¹¹ Eesusia kiatiapa pu'ka mariki paanio, pu'ka ooka so'chiopua tiameo, cheriwema ki'yakapua aho Noono te'pa tewekachi kahtiameo. Wa'a iintosaapa Eesusia, taamo ki'yakapua pu'kao yooma ti'tijoeri naachutemichioopua. Waikao teemea yooma naachutekapua, yoomahka ko'kotiapua ahkasi poposaka aiwaniachisi.

¹² Waikao Eesusia yoomahka aiwaka poposatioopa, taamo aho ajawarioa, chaanekapua:

—Yooma na'poamitiapua chi'wapame soparakameo, kihta wa'atia wekamichioopua.

¹³ Waikao teeme na'poanuraretinamea, oosa mariki aampa ooka waari weeweruma na'poatiapua chi'wapame soparakameopua, pu'ka mariki paani tiiriko seewara tewaniamee, paanitatiame.

¹⁴ Waikao yooma puuu ti'tijoe ooweru tiamea, i'ka ki nu'uti ki maaenari Eesusi iintorioa, ki nu'uti peenia tiame chaachapakapua ahpoo:

—i'Te'ta pichiwa Riosie tamochi ti'tijoerichi enamio tuutiamera ihjia!

¹⁵ Nape Eesusia nane'rekaopua ahpoo, utewachi i'topuamekoopua yawichi weramiaoopua, poanachi akipakapua ki naania iika wa'ao, epeche teewiami ooruchi.

Eesusia nerojampa ihtoria

(Maateo 14:22-27; Marako 6:45-52)

¹⁶ Tukaopua wa'asi, teeme masiteraa pa'wesuwe tetekisaapua,

¹⁷ pawekakerachi mo'moenatiapua. Pawekakerachi mo'moenasaapa, wa'a pa'wechipo nokisiniapua, Kapenau muuwari mochiwachipoopua. Teemea Eesusio ki eenopa tukaokopaopua wa'asio, teemeche piineri umatokapua, Kapenaukoo.

¹⁸ Wa'a keenako Tiiwerio pa'wechipo nokisinioio, ki muuenati eejekapua, ahkasi pa'weoi ki nu'unti pe'koteka, te'pasi wewerisitiapua pe'konio.

¹⁹ Tehpe nokisinioio pa'wechipo, tehki nokisikaopua pawekakerao matakakesikao, taamo pukamina ihtoame tetewitia aataao, nerojampa weritoame. Teemea, wa'a ihtoame tetewapao tisia majaka teemea, ki machikapa Eesusikoioopua, tukaokopa.

²⁰ Nape Eesusia taamo sisinachachapua cheeka:

—i'Ka'te majako eemea, neeekaite puua!

²¹ Waikao teemea majayaio kaawe erapakapua. Waikao tisia kaawe e'raka mooenaputiapua pawekakerachio, wa'a ikitioopua, ikanati Kapenau pawekakera chuchupachi ajasitiapua.

Ti'tjoeria Eesusi i'yani

²² Pu'ka meereopua, wanamina pa'wechi itipikamea, ki tetewakapa puuuche pawekakera wa'a pa'a piari chuhkuameo, nane'reriapua pu'ka masiterao piineri uumatorioopua, ki Eesusi ahjama.

²³ Waikatakirio, piirechi pawekakerachi Tiiweria eename, chuchupakame tetewaria-pua, Eesusi ko'koteriachimina muuwaeme ti'tjoerio.

²⁴ Waikao ki tewakapa Eesusio pu'ka Tiiweria eename pawekakerachio, i'yamo oraparia puua. Pukaepa pu'ka pawekakerachi mo'moenasa, Kapenau siimpariapua.

Eesusipua, kooame ahjatiamea

²⁵ Paonasaapa pu'ka neerochio, wa'a tewisaapa Eesusio Kapenau, iinatukekapua Eesusio:

—Masitari, zachinitio asikamua i'wao?

²⁶ Nape Eesusia cheeka nehjiakapua pu'kao:

—z'Eemea pahtekamekosa eemea no'o aatanakoo, ki maaepori iintokopao, wa'a tiachipa noochi paparanariame eemea? z'Oowera aamo no'o ko'kotemichio e'nakamekosajuopua naaju, no'o i'yasikao?

²⁷ Ka'te resipamita eemea aamo kooameche ki tehpe e'rameche i'yakao, ohso kaawe eemea tehpe e'ramera kooame i'yame enepuapua, pu'ka kooame ko'kosaa eeme, ki wahjamesi ahjari eneniame, pu'kao, nee Tijoe Tijoetukamea, nooe inisia aamo ki'yakao. Wa'a iintomichio no'o uhjurakame no'o Noonoo i'ka weechio.

²⁸ Waikao aapoeo iinatukekapua:

—¿Ihtanakosapu taamo nokijera Riosi?

²⁹ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Naati puuuu, no'o ahpo uhjurariachi pichikeniamie.

³⁰ Waikao aapoeo chaanekapua:

—¿Ihtatia ki maaepori tiame yoratumu, pu'kao tetewakapa, aamo pichikemichio? Yorasao naaju pu'kao. Árisa, eenechi ko'kotesao naaju.

³¹ Moisetarua wa'a iintokamepua, maana koi'ra ko'kotekao taamo ehkoriaami mochiri-ameo, wakiwechiami nokisinioio. Wa'a chiiame Ehkoriaami Iyoterichiapua, eee cheekao: "Apoeo, tewekachi eename koi'wame, ko'kotekapua."

³² Waikao Eesusia chaanekapua:

—Nape neeee, ki Moisetaru iintorio tuunania pu'kao, Apoe iintorio tuunania pu'kao no'o Noonó, tewekachi kahtiamie. Puuu Apoeapua tiameo, pu'ka te'ta pichiware kooame ki'yameraa, tewekachi eenameo.

³³ Te'ta pichiware kooamea, tewekachi o'inia eenakamerapua, Apoeapua tewekachi o'inia tekikame; puuu te'ta tewekachi kooamea, tewekachi tekekamepua ahjae te'ta weemera ahjari teerepuawichioopua.

³⁴ Apoea waikao, wa'a chiiopa Eesusio, chaachapakapua Eesusio:

—¿Aa Paamiraa, naakonakosa wa'a tiamepua? ¿Pu'kakamera kooame taamo kiamitiapua ohsó kaawe!

³⁵ Waikao wa'a chaachapakopa pu'kao Eesusia chaanekapua:

—Nape neeee, ki aamo kooame erakoa chiiamenia. No'o wa'api naewaka chiiaitenia, no'oo kooamechitia nayewakapua. Neeekaite puuuu, puuu kooamea. Noochi paparaka e'enakamea ko'komiao, kiisi chorowameripua wa'asi, noochi paparakamea, ki oosa paramumerioipua.

³⁶ Nape no'o aamo cheeriachitia, eemea ki pichikenapua no'o chiiáo no'oo aatanakoo, tetewaiopua.

³⁷ Yooma puuu no'o kiapuamea no'o Noonoeo, noomina e'enameripua; wa'a ikisoo pu'kao, neeee uumeripua.

³⁸ Neeea ki no'o e'ra yoramia eenakamenia tepoonaopua tewekatepao, naati e'ra yoramia eenakamenia, Apoe puuu no'oo uhjurakame.

³⁹ Apoe no'o uhjurakame e'raa, kaawe neesetopuamepua pu'ka no'o kiapuameo, neeee pu'kao, eenechi ahjatemerinia pu'kao i'ka weeechio mukukoi, pu'ka kajuyachi taawechi te'ta asisooopua wa'asi.

⁴⁰ No'o Noono nakiyaa, ki wahjiamesi ahjaniamiepua, aaata pahteka tetewikame ahpo Taanaopua aatanakoo, ahpo Taanachikamera paparakaopua. Waikao yooma aaata noochi paparameo, wahjipakameoi i'ka weeechio, waika kajuyachi taawechioopua, eenechi ahjatemanía pu'kao.

⁴¹ Waikao puuu i'isaeri ti'tjoeria rurumurakao, kiisi kaawe chaachapakapua Eesusio, Eesusio chiiopao: "Neeepua tewekachi o'inia tekikame koi'ra."

⁴² Wa'a cheekopao ti'tjoeria, chaachapakapua:

—¿Ki ihjipu Eesusi, Oose tewaniame taanara? ¿Ki machiyame teemea pu'ka yeeyerao, pu'ka noonoraopua tiame? ¿Achinikai tewekachi o'inia tekikameko tuunapua?

⁴³ Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Tooa pu'ka aamo rurumura chaachapao. Te'ta pichiwamekaite neeee no'o chiiáo, te'ta tewekachi no'o eenamekoo, te'ta pichiware puuuu; neeepua te'ta tewekachi kooamea, no'o ahjae te'ta ahjari aamo ki'yaa.

⁴⁴ Nape aaataai ki keepukame no'o Noono chiiáo, noochi e'enanurawa paajutetio, ka'chi iika enameripua noochio, pu'ka Riosi kooame uhjuraria ko'komiao. Nape no'o Noono paajutewa e'waka e'enakamea, ko'komeripua pu'ka kooameo. Waikao neeee pu'kao, weemera ahjarichi te'terewa kiamania. Pu'kaonia wa'a iintoriaopua, kajuyachi taawechio, eenechi ahjatemanía wahjipariameopua.

⁴⁵ Ehkoriaami Isaia Iyoteriachio chaanipua: "Yooma Riosi mochiwarichi mochimeria, Riosie masitetiame enameripua." Wa'a tiachipa, yooma no'o Noonoe pepenitetiamea, yoorekamea tiame, noomina e'enamepua.

⁴⁶ 'Aawataai ki tetewai Riosi ahjae pepenipakamepua, Riosio ki aaata puusie tetewiniamekopua, naatiche tetewikamepua pu'kao Riosichi wa'api eenakame.

⁴⁷ Wa'a tiachio te'ta pichiwa ihjia: noochi paparakamea, weemera ahjari iin-uepakamepua, te'ta ahjari ki wahjiamesi.

⁴⁸ Neeekaitepu puuu kooamea, ahjaetiamea pu'ka weemera ahjario.

⁴⁹ Aamo ehkoriaamia maana koi'ra ko'kakaipua wakiwechi nokisiaio, wahjipakamepua.

⁵⁰ Nape neeea seenu kooame naewaninia, tewekachi o'inia tekikame, pu'ka ko'kakameo ki mukimapua seena aampa.

⁵¹ Neeēju puuu kooame ahjatiamea, te'ta tewekachi o'inia eenakamea. Pu'ka kooame ko'kakamea, mukukai, ahjari teeremapua ki seena aampasi. Puuu kooame no'o weerewa puuu, i'kao, i'wa wehjoarichi mochikame kiamania pu'kao, ki seena aampasi ahjamichiopua pu'kao.

⁵² T'isaeri ti'tijoea ki pahtiapa puuu, ahpo chaachapakapua:

—¿Achini iintoka taamo kiatapua ahpo weerewa ko'kopuaopua?

⁵³ Waikao Eesusia wa'a chaachapopao, chaanekapua:

—Neeea pichiwa aamo chaanenapua, ki aamo ko'kosoo no'o weerewao, iijisoo tiame no'o eeraraoi, ki iinuemeri eemea amochio, te'ta pichiwari ahjario.

⁵⁴ Ko'kakamea no'o weerewao, iijikamea tiame no'o eerao, iinueme puuuapa, ki wahjiamesi ahjaniameo; pu'kao neeea kajurachi taawechio, mukukoioipua pu'kao, eenechi ahjatema neeea.

⁵⁵ No'o weerewaa ki oowera kooamepua, no'o eeraa tiame ki oowera iijiwaripua.

⁵⁶ No'o weerewa ko'kakamea, no'o eera iijikamea tiame, noochi ohjoeka kahtieme puuu, neeeai pukachi kahtiemepua.

⁵⁷ No'o Noonoe ahjaria no'o ahjari puai, apoe no'o uhjurakame. Pukaepa, noochi koayamea, noochi uuka ahjamapua ahjario.

⁵⁸ Puuuupua te'ta kooame tepoona eenamea tewekachi, ki puuuka tiamepua maana koi'ra taamo ehkoriaamio ko'karia, pu'kao ko'kakaio wahjipatiame; nape i'ka kooame ko'kakamea, mukukai, ahjamapua, ki seena aampasi.

⁵⁹ Pu'ka wa'atiame masiteka Eesusia Kapenau napawikarichio.

Ki wahjiamesi ahjaniame naawesari

⁶⁰ Muuwaemea, yooma i'ka wa'a tiame inamukapao, ahpo ihchio chaachapariapua:

—Nape ihji pu'ka chiiiaa, ki teesa tehki tiamepua. ¿Aaatatia pahteta pu'kao?

⁶¹ Nape Eesusia nane'riapa pu'ka ahpo masitia chaachapao, chaanekapua:

—¿Kiisi pahtena eemea no'o masitia pehjiio?

⁶² ¿Achipu erakotariamare eemea no'o aatanako pahtesaopa, no'oo Tijoe Tijoeutukameo te'pa tewekachi tetewime teeresapua no'o yasariachio, ke'chu i'ka weeechi no'o te'kioioipua? Waikaope tisia pahtemerii eemea, i'ka aamo tuuyao.

⁶³ Taamo iikarakamera ahjatiamepua taamo weerewao; ki iikaeme enesaa teeme taamo weerewachio, ki ahjamii teemea taamo weerewaraa, oowera weerewachea piineri, kihtawichio kaawekamepua. No'o aamo nayeweriaa te'ta iikachi simiyamepua, te'ta pichiwarikamera ahjari amochi teerepame, aamo kaawe e'reka u'wisoopua.

⁶⁴ Nape iintuna eemea paikapi ki no'o pichikiam.

Wa'a cheere puuuapu Eesusia nane'riapa pukeri o'inia aatanako ahpo ki pichikemerio, wa'a ikisa aatanako tiame ahpo nehjimerio noriwi.

⁶⁵ Eesusi aampachi cheekapua tiameo:

—Pukaepa aamo chaanekamene ki aaata enamio tuuka noochio, ki no'o Noonoe eratetiame enesoo.

⁶⁶ Waikao o'inia neipao, puuu muuwaeme Eesusi ahjama ohjoamea keepuka, toakapua Eesusio, ki ohjokapua ahjamao wa'asi.

⁶⁷ Wa'a ijikopapua pu'kao, Eesusia taamo iinatukekapua tiame, ahpo oosa mariki aampa ookao:

—¿No'o toitare eemeai?

⁶⁸ Siimoni Peeroa nehjiakapua yooma taamowichioo:

—Paamira, ¿aatanachi uumpata teeme? ¿Ki muuuchekosamu, taamo ki wahjiam ahjari masitekamea?

⁶⁹ Aamokamera pichikiam teemea, aamo nane'riamekapa teemea, te'ta pichiwa tewekachi o'inia eenamekopua, aamoo Riosie, Te'ta Weratiamekopua.

⁷⁰ Eesusia waikao chaanekapua pu'kao:

—Nape Peeroo, ki yooma eeme wa'achi erakoamekopua. Piiripi eemea na'arame tijoepua, aamo oosa mariki aampa ookao, no'o poanataka uuriopua, no'o ahjama tekipanamichiopua.

⁷¹ Wa'a cheekao Eesusia, Uurasi nayewaka cheeripua, Siimoni Ihkarióte taanara, puuu Uurasikamera enemerikopua te'ta na'aramerio, nanaaramechi ahpo nehjakaopua, noriwi. Eesusia nane'riame eneriapua wa'a iintomerikopua, Uurasi wa'apikai oosa mariki aampa ooka uutiamea.

7

Eesusi poponiraa ki paparariaipua Eesusichio

¹ Neipa i'kao Eesusi ahjama Arirea weeerachiami ohjotiapua. Eesusia ki oinarekapua Urea weechiopua, i'isaeri pa'pamiratuameepua merinareniapao.

² Ekapora Pahko asiyopaopua i'isaeri papakotao,

³ Eesusi poponiraa ki nakiyapaopua ahpo pa'chio, chaachapakapua Eesusio:

—¿Achini iikai ki Urea siminamua wa'a mochikame aamo na'naritoameai, aamo tetewimichiopua pahkochi, aamo ki maenari tisia peenia tiame ihšiaopua tiame?

⁴ Aaataai ahpo weruma tetewijeramea ki itipiamepua noriwio, ohso kaawe ahpo tetewitiamepua, ahpo peenia ihshiao, ahpo weruma tiaopua, machipuawichiopua. Wa'a simika iintometiamua aamo peenia ihshiao, yooma wa'a pahkochi nokayameo, aamo pu'sereka tetewimichiopua.

⁵ Apoe wa'api poponiraa, oowera wa'a chaachapamekapua, ki ahjachi paparapapua Eesusichio.

⁶ Nape Eesusia wa'a chaachapopao, chaanekapua pu'kao:

—Ka'i. Ki siimania pehji wa'ao, ki asiame neeea noochio pehji, no'o te'ta ma'chiamie oimichiopua; nape wa'a tiainia noochio, amochio ka'chi tiamepua aamo siimpamiao.

⁷ Eemea ki seepurawamepua wa'ao, nape neeeape, neeea no'o seepurawao, ma'chitamekapapua pu'kao, ki kaawe nokayao.

⁸ Eemea siimpanariaa siimpapupua. Neeea i'wa itipimapua pehji, ki asiypa pehji, no'oo te'ta ma'chiamie oimichiopua pehji.

⁹ Wa'a cheka itipika Eesusia Arireao, teeme ahjama ohjoameapua tiame.

Eesusia ekapora pahkotianiachi ihsiwa

¹⁰ Neipa ahpo poponi siimpasoopua, wa'achi siimpatiapua tiame, nape Eesusia noriwi teetoka.

¹¹ I'isaeri pa'pamiratuamea pahkochio, i'yaka ohjoriapua Eesusio, iinatukeka ti'tijoeria.

¹² Wa'a pahkochio, muuwaeme ti'tijoeri kaaweruma naewamekapua Eesusio, oowera tiame, nape pu'kachepao noriwi teereka. Eesusi naewamea ookapi, kaawerumako tuuyamekapua Eesusio, nape wahjachia Eesusi na'araka naewamea, ki kaawerumako tuuyamekapua Eesusio, ti'tijoe wisikuiameko tuuyapua pu'kao.

¹³ Nape Eesusi kaaweruma chaachapamea, wichipa nayewaka kaawe chaachapaka nayewamekapua Eesusio, majayamekapa i'isaeri pa'pamiratuameo.

¹⁴ Naasipa simiyoiapa ekapora pahkoo, Eesusia tiopachi pakikao, wa'a napawikame masitekapua, ti'tijoe oowera tiame.

¹⁵ Waikao wa'a tiopachi i'isaeri wa'a e'enamea, peenia erakoka inamukapa Eesusi masitia, chaachapakapua:

—¿Achini ihshika ki ookapi machiyame ihji tijoea, ki penitetiameaipua ma'masitarieo?

¹⁶ Eesusia inamukapa pu'ka chaachapao, chaanekapua:

—No'o masitia ki nooechi simiyamepua, apoe no'o uhjurakamee chanitiame ihjia.

¹⁷ Aaata te'ta Riosi e'ra e'weka mochikamea, machika inamumapua i'ka no'o chiiao, nane'remapua tiameo no'oo Riosichi eename nayewamekoopua; machika inamumapua no'oo, no'o nayewao oowera noochi machename enesoopua.

¹⁸ Aaata piire ahka apochiche machename masitiame enesaa, ahpokamera kaawe e'repuawichio masitiame puua; nape aaata ahpo uhjurakamekamera kaawe e'repuawichio i'yamea, te'ta pichiwari nayewamapua ahpo uhjurario, kihta ahpowi-chiokamera kaawe e'repuawichiopua i'yakao.

¹⁹ ¿Ki pichiwakosapu Riosi Moisetaruo ki'yaria nuuraria? Pichiwa tiame enerepua, nape eemea kiisi yooriamepua pu'ka nuurario. Eemea pu'ka Riosi nuurari te'ta yooriamie enesaa, kiisi no'o merinaremi eemea.

²⁰ Waikao pu'ka ti'tijoeria, chaachapakapua:

—Nawajikamepu muua, teekupakame muua chiia. ¿Aatanapu aamo merinare-amea?

²¹ Waikao Eesusia chaanekapua pu'kao:

—Nee, piiripi tijoe sautekainia, nape eemea ki nu'uti no'o nekaweka tetewakapua, respuniame taawechi no'o wa'a iintoriopa. ¿Achini tiachipa no'o nekawekame eemea?

²² Eemeai kiisi iyoriamepua, eemeai respuniame taawechioi, aamo siichitepuwa nokayamekopapua, pu'ka nokiwa te'ta iyorimichio kiatiamekaipua, Moiseo. (Nape ki Moisekamerae o'inetiamekoipua ihji siichitepuwa nokiwaopua, aamo wa'api ehkoriaami noonorikamera o'ineriamekoipua, i'ka siichitepuwa nokiwameopua.)

²³ Waikao aamoo resipuniame taawechioi, aamo tijoe kohjakoi siichitepuameaipua, Moisetaru nuurari iyorikao, ¿achini iikai nekakona eemea no'oo aaata sautesoo resipuniame taawechio?

²⁴ Kiisi oowera wa'a teeremeche tiamechiche ne'nekache chaachapamete eemea. Eemea aaataoi ki kaawe iintorio chaachapanariaa, ke'chu aaata te'yaipua, te'ta kaawe teeremio ne'nesapa, teripupua terinariaa.

Eesusia ahpo eenariachi nayewania

²⁵ Eerusareni ohjoemea, Eesusi kaawe nayewame inamukaopua, ahpo chaachapakapua:

—¿Ki ihji ohjoare i'yaniamer merinareka?

²⁶ Wa'a ihsinapua yooma inamuachi nayewaka, aaataai ki a'chi chaanenapua pu'kao. ¿Wa'atia kaawe e'renakosapua i'isaeri yoorewa neesetoameai, pichiwa Riosie Weratiamekopua Riosichi eenameo, i'ka wehjoarichi mochikamechiwichio weratiamekoopua?

²⁷ Nape teemea i'ka tijoeo, ¿nane'riamekosa teemea, akana naawakamekoopua? Nape te'ta Meesia eenoiopua, puua Riosie Weratiame tewaniameo, aaataai ki nane'remeripua, ahka i'ka weechi o'inia eenariachio, teemea tewekachi o'inia enameriko erakoapa.

²⁸ I'ka wa'a tiame inamukapao Eesusia, tiopachi masiteka weeru nayewakao, chaanekapua pu'kao:

—Eje'e no'o maachi eemea, maachi eemea no'o ohjirachiopua tiameo, nape eemea ki maachipua ki i'ka wehjoarichiche no'o ohjoemekoo. Neeea aaata aamo ki machiyamee, uhjuratiamepua.

²⁹ Neeea maachipua pu'kao, pukae uhjuratiamekapa i'wa wehjoarichio.

³⁰ Wa'a chiopua Eesusio, iyoriwa inatiamea, chapisa i'tomo orapakaiupua Eesusio, peereso yachamia. Nape wa'a erakokameai, ki chapikapua pu'kao, Riosieo wa'a tiame po'yopua pehjo.

³¹ Nape Eesusio muuwaeme ki nakiyoioopua, muuwaeme ahjachi erakoriapua tiame, wahjachia chaachapariapua:

—¿Aatana aaata epeche tiame iintotamarepua ki ihjichitia, i'ka eee tiame ki maaenari yoorakao? ¿Ki ihjiuare Riosie Weratiamea?

Eesusi chapimia uhjuratiame

³² Iyoriwa neesetoria, ihchi kaawe naewaniopua Eesusio, ki anachapariapua waikao, ikanati uhjurariapua waikao, Eesusi chapimichio.

³³ Waikao Eesusia ahpo chapimia e'enakameo, chaanekapua:

—Ku'itapi yasimeri neeeea, aamo ahjamaopua pehjo. Wa'a ikisaapa neeeea, no'ramerinia, no'o uhjurakame kahtiachi.

³⁴ Wa'a no'o no'rasoopua, no'o i'yaio eemea, ki no'o teimeripua. No'o yasimiachio ka'chi iika e'enameri eemea wa'ao, no'o ahjamao.

³⁵⁻³⁶ I'isaeria ahpo chaachapakapua:

—¿Achini cheeka chaanipua naaju ki ahpo teipo tuukao? ¿Wahka simika chiiarepua naaju seesenu weechi, wahkami ahka mochikame, ki isaeri ti'tjoerikamera masitemia? ¿Akahtia akipatapua ki teipua?

Aaki neeroi ahjame yeename

³⁷ Eesusia kajuyachio pahkoo, epeche iyoriwa taawechiopua pahkoo, werisika chaachanekapua:

—Aata piire ahka paramuamea, noochi e'enaka nerojimeripua.

³⁸ Noochi eenaka nerojikamea, tisia kaawe erameripua ahpo iikachio, ki ku'ita neeroi u'mamechitia akichi. Wa'a chiiame Ehkoriaami Iyoterichio.

³⁹ I'ka wa'a tiame cheekao Eesusia, Riosi Riosiwari ku'iwa naewaka cheeripua pu'kao, Riosie Eesusichi paparakameo kiapuameopua pu'kao. Nape ihji Riosi Riosiwari ku'iwa, ahkasi Eesusi eenechi tewekachi mooenasopa, kiapuamepua Eesusichi paparameo.

Ahpo pi'pirena poanatuwari

⁴⁰ Wa'a cheekame inamukamea Eesusio, chaachapakapua:

—Pichiwa wa'a ikitiame ihjia, ehkoriaami enamo tuutiamea Riosi nayewaturaeo.

⁴¹ Nape wahjachia chaachapapua:

—Apoe ihjia, Riosie te'ta uutiamera, Riosie Weratiame.

Epeche wahjachia tiame, chaachapapua ookapi:

—¿Nape Arirea o'inia enatare puua?

⁴² ¿Ki Weereni machenamerikai puua, Raawitaru tetejimarichi, ehkoriaami yasakame Weerenichi wa'api? ¿Ki wa'akosa chaanipua Ehkoriaami Iyoteri?

⁴³ Wa'a chaachapakapa puuua Eesusio, ahpo poanatakupua.

⁴⁴ Ookapi puuu ki wa'achitia ahpo inatamea, chapinareriai puuua Eesusio, nape ka'chi yoorakapua pu'kao, wa'a e'erakoiopua.

Yoorewa ya'yawichia ki Eesusichi paparama

⁴⁵ Waikao iyoriwa inatiamea wa'ao, wa'atia nonowakapua parisero mochikachio, wa'ao te'ta ne'neseriosi pa'pamuratuamea, iinatukekapua pu'kao:

—¿Achinikai ki chapika eemea pu'kao?

⁴⁶ —Seewepaka teemeapu pu'kao, ki nu'uti peeneka nayewamekopa, kiisi aawatachitia —chaachapaka nehjiariapua, iyoriwa inatiamea.

⁴⁷ Waikao te'ta ne'neseriosi pa'pamuratuamea, chaachapariapua:

—¿Aa eemeai, sewina erapakapua naaju, ahjachi paparanarekao?

⁴⁸ ¿Akana inamuame eemea, aaata taamo pa'pamiratuameo, aaataai pa'pariseroai, pukachi paparanariamekoo?

⁴⁹ Ka'ii, wa'a nokayamepua, ki machiyamea taamo masitiao. Wa'a te'teriapa puuua, kokosapuamepua Riosieo.

⁵⁰ Nape Nikoremoa, puuu piie tukaoo Eesusi nayewemia eenakamea, chaaneriapua ahpo napawiriachio:

⁵¹ —Taamo nuurari yooreka mochitoniamia, iinatuteka nane'renuriamepua pahcha, itapiti aaata a'chi iintoria katewenariaa.

⁵² Apoeo nehjiariapua:

—¿Ki muujuu tiame Arirea tijoe, puuuchitia? Ne'neo amoe, i'ka Ehkoriai Iyoterichio ki wa'a chio, aawataai puuu Riosi na'nayewaturao, ki Arirea puuyakamekopua.

⁵³ Napawikamea, yooma i'ka chaachapasaapa, nonowariapua tiame, ahpo ta'pechiami.

8

Oowitiame suwepori ihsiamia

¹ Nape Eesusia, teewi ajasitiapua roomosachite, Ooriwo tewaniachi.

² Pu'ka meereo, piari yasisisaapa, eenechi wa'a e'enatiapua i'isaeri tiopachi. Wa'ao, muuwaeme ahsekapua pu'kao. Waikao Eesusia yasipakao, o'inekapua eenechi, masiteka.

³ Wa'a ihsioipa Eesusio masitekao, Moise nuurari ne'nesetoria, pa'pariseroa tiame wa'a e'enakapua, piiripi oowitiame i'toka, suwepori ihsioi chapitiame. Ihjia pu'kao, naasipa werapakao,

⁴ chaachapakapua Eesusio:

—Masitari, i'wa weeri ihji oowitiame, suwepori ihsioi chapitiame.

⁵ Moisetaru nuuraria, pasaka merinuramepua wa'a iintokameo. Nape muuua, ¿ihtana iintopuameko chiiamemua i'ka oowitiame wa'a iintokameo?

⁶ Oowera wa'a chaachapakame puuua, Eesusio ki kaawe chaachaso, chapinariapa. Nape pu'kao wa'a chaachapoio, Eesusia chukipaka wehchi iyotekapua.

⁷ Waikao, simiteniapaopua iinatukekao, riisasipakao Eesusia, chaanekapua pu'kao:

—Aaata eemea ki tatakorieme enesaa, pasipupuapua, i'ka oowitiameo.

⁸ Wa'a cheesapa, eenechi chukipaka simitekapua iyotekao, wehchi.

⁹ Waikao wa'a chaanetiapa aaata pasipumeria, aaataai ki pasipukapua, piiripi o'inekaopua ahpo tehte makoyao, wa'atia ki pasipusa yooma pipiripi ahka ihpapasa nonorakapua, o'ochetiamia pahcha o'ineka, ahkasi yooma. Wa'a ikitoopua Eesusia, piineri toitiapua, oowitiameche ahpo chokichi weeriameche ahjama.

¹⁰ Waikao Eesusia oowitiameo, nanarichi ne'nepaka iinatukekapua:

—¿Akana uumparupu aamo wenejiamia? ¿Piiripiai, ki aamo pasipurupua?

¹¹ Ka'i —cheekapu oowitiamea— aaataai, Paamira.

Waikao Eesusia chaanekapua pu'ka oowitiameo:

—Neeei wa'atia aamo toiyamepua, kihta terika. Neeea aamo ki kaawe iintoriao, cheriwetiame aamo itipitiamea. Kaawe erakoka no'rasa naaju. Ka'te oosa aampa, tatakoriimitia naaju.

Eesusia yooma wehjoarichi tajayame

¹² Waikao Eesusia, eenechi simitekaopua masitekao, ahpo masitiao, chaanekapua:

—Nee puuua, i'ka wehjoarichi mochikame tajayamenia, ki tukapachi ohjomichio. No'o na'naritoamea, ki tukapachi oimeri puuua, no'o tahjera uutapachi oiyapa. No'o tajaya pah tewari apochi uukamea, te'ta weemera ahjari iinuepamepua, ahkasi ki wahjiamesi.

¹³ Pa'parisero iyoriwa inatiamea, chaanekapua Eesusio:

—Amoe wa'api, nayewanimua, aamo wa'api. Ahpo wa'api nayewaniamea, kiisi pichiwapua chiiaa.

¹⁴ Eesusia nehjiakapua:

—Nape wa'atiori, no'o wa'api nayewainia, pichiwa chaaninia, nane'riapa no'oo, aatanako. Neeea nane'riamenia no'oo, akana o'inia no'o eenamekoo, akana no'o no'wamerikooipua tiameo; nape pu'kao eemea no'oo, ki nane'riamepua.

¹⁵ Eemea, ki no'o te'ta machiyamekai aatanakoo, ki pichikiame eemea no'o pichiwa chiiao, no'o weeechiche ohjoeme maayamekapapua, oowera weeechi mochikamechitia inatamepua. Nape aamoo wa'atia ki kaaweruma inatoiopua noochio, kihta aamo iikachio i'yame neeea, kaawerumakoio ki kaawerumakoio, aaatchioipua amochio.

¹⁶ Nape amochi i'yame enesaania, ki ookapi teimiinia ki ka'karuma noochi inatao. Wa'a ikimeri neeea amochio, ki piinerikapa neeea te'ta pichiwatamea, ookakapa teemea amochi i'yameria, neeepua piiripia, no'o Noonopua piirea, Apoe no'o uhjurakamera, te'pa tewekachi kahtieme.

¹⁷ Aamo yoorewa iyoriwachio, ooka tijoe wa'achi chaachapakapua pichiwatameo, pichi-wachitia uyame eemea.

¹⁸ Wa'a teeresoo aamo yoorewa iyoriwao, waikao ooka pichiwatamea iniwae neeeai: no'o Noonopua piiripia, apoe no'o uhjurakamera, neeepua piirea. Na'pa teemea, wa'achi chaachapakapua pichiwatamepua, no'o chiiao.

¹⁹ Waikao aapoeo chaachapakapua:

—¿Nape akana kahti aamo noonoa?, ki naaniatepua i'wao.

Eesusia nehjiakapua:

—¡Aa, wa'a chaachapakapua nayewame eemea, te'ta no'oo ki machiyapa, te'ta no'o Noonooi ki machiyapa! Te'ta no'o machiyame enesaa eemea, machiyame enemii eemea no'o Noonooi.

²⁰ I'ka wa'atiame cheeka masiteka Eesusia isaeri tiopachio, waapi toomi ihkokewa toaniachioipua, tiopachiwichio ku'iwariopua. Wa'atiame masitioipua, ki aaata a'chi yoorare Eesusio, chapinariapua pu'kao. Puuu Eesusi chapinariai ki chapitiamea, apoe wa'a teerere puuuu, ki asiyapa pehji, Riosi nakiyachitia chapipumeo.

“No'o simiyachio ka'chi iika siimpamete eemea”

²¹ Eesusia eenechi chaanekapua:

—Siimerikaite neeeapa. Waikao eemea, ahkanoi no'o i'yaio, ki no'o teimii eemea, wa'a no'o simiyachio. No'o simiyachio, ka'chi iika siimpameri eemea.

²² I'isaeri yoorewa inatiamea ahpo chaachapakapua waikao:

—¿Ahpo merimerijoarepua naaju, ka'chi iika siimpo tuukaopua ahpo simiyachio?

²³ Nape apoeo simitekapua chaaneka:

—Eemea i'wa teere tijoetukamepua weeechi; neeea, te'pa tewekachi o'inia eenakamepua; no'o te'ta ahjaria, ki i'wa weeechi o'inekamepua.

²⁴ Neeea aamo tatakorihi wahjipamio tuukamenia, ki no'o machisaa no'oo, te'ta aatanakoo, aaata te'ta aamo tatakorihi cheriwiameraopua. Wa'a tiachipao, ki noochi e'enaka aamo cheriwenuresoopua tatakoriario, aamo tatakorie wahjipameri eemea.

²⁵ Aapoeo ki pahtekapao, chaachapakapua Eesusio:

—¿Aatana muuuu naaju?

Eesusia chaanekapua:

—¿Aatia eenechi aamo chaanetania? Aamo chaanekame neeeapa aatanakoo.

²⁶ Neeea ki ookapi iinueme neeea, aamo wenejime tiiao, nape ki iintomania. Puuu ki kaawe aamo noonowiria no'o wenejime tiiao, aaata no'o uhjurakamechi o'inia eenamepua, apoe te'ta nane'riamerachi o'inia, pukaepa te'ta pichiware tiamepua.

²⁷ Nape aapoeo kiisi pahteriapua Eesusio, ahpo Noono tewekachi kahtieme nayewaka chiioipua.

²⁸ Pukaepa Eesusia kiisi pahteka inamuriopao, ehpeche tuuyekao chaanekapua:

—No'oo, Tijoe Tijoetukameo me'yakameo, te'pa apechunasapa kurusichi no'oo, nane'rema eemeapu no'oo, apoe tewekachi eenamekoopua, ki nooe ihsiameko tiameopua no'oo, no'o Noono naewasochi, chaachasiamekopua neeeai.

²⁹ No'o uhjurakamea, no'o ahjama yasitoamepua, ki piineri no'o toaka, no'oo ahpo e'ra yorasiopa, ahpo kaawe e'riakamera.

³⁰ I'ka wa'a chiame inamukapao, muuwaeme ahjachi owe erapakapua.

Riosi tatanara nayewaniame; tatakori teekoraeme nayewaniame tiame

³¹ Waikao Eesusia, pu'ka i'isaeri ahpo tuuya pichikekameo, chaanekapua:

—Wa'api te'teretosaa eemea, no'o masitewa penipakao, pichiwa no'o masitera enemapua waikao.

³² Wa'a te'teretoka epeche epecheche, no'o machipama eemea no'oo, aatanakoo, wa'api aamo te'teretosoo noochi paparakao, senepi aamo tatakoriario aamo piipatesima neeea tatakoriaio. Wa'a iintoka aamo, puhjesiame enema neeea puhkuchitia chapitiame iinueniameo.

³³ Nape wahjachi Eesusi chiia ki pichikiamea, chaachapakapua:

—Nape teemea, ehpe taawechi Aurani tetejimara teemea, ki aawata puhkurachitia chapika mochitiame teemea, senepioi. ¿Achini tiachipa taamo puhjemio tuunamua, taamo puhku mochiniachitia?

³⁴ Eesusia chaanekapua:

—Pichiwa pichiwapua no'o aamo chaaniaa, senepi tatakorika kahtiamea, puhkuchitia kahtipua chapitiame.

³⁵ Aaata puhkuchitia yasitoame piie ta'pechio, ki tejimarapua wa'a ta'pechio, nape te'ta tejimaraa piie ta'pechio, te'ta taanarakamera puuuu.

³⁶ Nape neee Riosi Taanaraa, aamo puhjesoo tatakorio, pichiwa na'soame itipima eemea, pu'ka aamo chapitiamechitia mochikao, tatakori puhkurachitiaio.

³⁷ Nane'riamenia aamoo, Aurani tetejimari ti'tjoetukamekoopua, nape wa'a te'teriamekai eemea, no'o merinarepua, ki pichikiapa eemea, no'oko aamo tuuyao, tewekachi o'inia eenamekoo.

³⁸ No'o Noonochi simiyame tetewitenia nayewani neeea, nape aamo noonoa pi-irechipua, pu'ka aamo noono aamo chaanesia yorasina eemeai.

³⁹ Apoeo nehjiakapua waikao:

—Ka'i, Aurankamera tetejimari teemea, pukachi puuyakamekopua.

Eesusi chaanekapua:

—Aurani tetejimari enesaa eemea, Auranchitia mochimii eemea, wa'achi nokaka, Riosi chiia pichikeka, ahjachi paparaka tiame.

⁴⁰ Nape eemea, sewina nookapua, no'o merinarepua, no'oo te'ta Riosi pichiwarikamera no'o nayeoi, te'ta apoe no'o Noonochi inamuriaopua. Apoe Aurania ki wa'a tiame iintomii puuuu.

⁴¹ Eemea, aamo piirechi noono ihsia, yooro nokayame eemea.

Apoeo nehjiakapua:

—Kiisi noonoeme teemea piirechio, piisi noonoo; piiripi wa'apikamera taamo paamiraa, apoe te'ta Riosiche.

⁴² Eesusia wa'a chaachapakopao, chaanekapua:

—Apoe paamira Riosio, pichiwa aamo paamira enesoo, no'o nakika uumii eemea waikao, ki sewina Riosichi no'o eenakameko tuuka, ki seenu neeea pu'kao, apoe wa'apikaite neeea.

⁴³ ¿Iiweta ki no'o pahtiam eeme? Eemea ki pahtiamepua, oowera weeechi tijoe no'o tetewapa, pukaepa ki pichikenariame eemea no'o aatanakoo chiia.

⁴⁴ Satanasipua, te'ta aamo paamiraa. Pukaepa pu'ka aamo paamirae nuurenia, nokisinare eemeapu, no'o merinare eemea, aamo paamirao wa'api wa'a e'ropapua, merijerario. Aamo paamiraa, kihta iinuepua pichiwarichi simiyameo, pukaepa ki nakika tetewanipua ihta pichiwarario. Ihji wistuaa, apoe wa'apichi ikika machenapua, ihjia, wistuniame apoe noonorapua.

⁴⁵ Pukaepa wa'achi te'te eemea, ki no'o pichikekao, no'o pichiwa chiiao.

⁴⁶ ¿Aatana eeme no'o chaanetapua, akana no'o a'chi ihsiriao, na'ara iintorio? ¿Kiisi wistuame enesoo, aatia ki no'o pichiketa eemea?

⁴⁷ Riosi ahpo paamiraemea, Riosi yoorenepua. Eemea, ki yoorenepua Riosio, seenukapa aamoo, paamirao.

Riosie Weratiamea ke'chu Auranikoi yasariame puuuapa

⁴⁸ Isaeri tijoea chaachapakapua:

—¿Ki Saamaria tijoe muuuu, reemowari yahchame amochio?

⁴⁹ Eesusia chaanekapua:

—Ka'i, ki reemowari yahchame neeea, no'o Noonochi kaawerumari yachatoame neeea; eemea wa'a chaachapakao, ki no'o yooretiam eemea.

⁵⁰ Nape neeea, ki nooe no'o weruma iintani neeea, piirechipua wa'a tiame no'o iintamea, apoepua, Riosi; apoepua chanimeria, aamo chaachapao pichiwakoo.

⁵¹ Ihji no'o chiiaa, tisiwa pichiwaripua, pichiwachitia uukamea no'o chiiao, ki tetewimapua apochio mukiwarario.

⁵² Isaeri ti'tjoeria chaachapakapua waikao:

—Ehpeo pichiwa erakoame teemea, reemo na'arame yahchamekopua amochio, aamo chiiopao: “Aaata noochi paparakamea, kiisi mukumeripua.” Nape taamo ehkoriame Aurania, yooma Riosi na'nayewaturapua tiame, yooma wahjipakamepua wa'asi.

⁵³ ¿Naakonakosa muuua epeche tiame ohjoare muuua, ki mukimeriko tuumeriwichio? ¿Ihtanakoo aamo maayamemua?

⁵⁴ Eesusia nehjiakapua:

—Nooe wa'api no'o nayewasaane no'oo aatanakoo, kihtawichio natemii puuua no'owichio. Nape no'o Noonokamera wa'a chaanipua, no'oo aatanakoo, aamo wa'api aamo Riosiwa teewa.

⁵⁵ Nape pu'kao eemea, kiisioi ahjama te'teriai chaachapani eemea amochio. Neeekamera, ahjama teereka yasitoamepua. Ki no'o Noono ahjama no'o teerewaeme tewasaania, wihtumii neeeai, amochitia. Nape neeea, ahjama teerewaamepua, pu'ka cheesia ikisiame neeea.

⁵⁶ Aamo ehkoriame Aurania, tisia kaawe e'rakapua no'o machiyapao. Pichiwa no'o machika puuua, peenia e'raka no'o tetewakapua waikao.

⁵⁷ Isaeri ya'yawichia chaachapakapua waikao:

—Ki weeka paamuamemua pehjo, ooka weerewa oosa marikioi paamupario, ¿achini tiachipa tetewako tuunamua Auranio?

⁵⁸ Eesusia chaanekapua:

—Te'ta pichiwapua no'o chiia, ki ehpesi o'inia kahtiai tiame neeea; ke'chu Auranio ki tijoeturioi pehjo, ahjakame yasitoame neeea.

⁵⁹ Waikao wa'a cheesopa Eesusio ya'yawichia tehte uusa, papaka merimo erakoaipu. Nape Eesusia, ki tetewiniame enepakaopua weerewarao, newikapua wa'ao, wa'a isaeri tiopachio machejenakaopua.

9

Eesusia ki ma'chiriame ma'chirepateria

¹ Eesusia isaeri topachi machenasaapa ti'tjoeri mochikachi uumatonioio, aaata ki ma'chiriame tewitiapua wa'ao. Ihjia, wa'api teeka naawakame eneriapua.

² Waikao aaata teeme Eesusi ajawariaa, chaanekapua:

—Masitari, ¿aatia tiachipa wa'a tiare ihjia ki ma'chirekao, ahpo yayawa tatakoriropua wa'a tiamejuarepua, apoekosaoi tatakoriropa, wa'a tiare puuua?

³ Eesusia taamo nehjiakapua cheeka:

—Ka'i. Kihta pu'ka wa'a tiachipua, ahpo yayawa tatakoriawichioi, apoe wa'apioi tatakoriawichioi; nape puuua, pukachi ikitiame ne'netepuawichio ikitiamepua Riosi utewario, kaawe ihsiamekopua ki ma'chiriame sautekao, Riosi ahpo utewarieopua.

⁴ I'ka kaaweruma yoorachitia nokisimeri teemea, no'o uhjuratiame te'ta nakiyachitia, i'ka weeechi ajataapua pehjo. Ki wa'a nokisisaa teeme, ki Riosi tehkiwarakamera nokisima teemea.

⁵ Neeea, i'wa wehjoarichi kahtiaa pehjo, nee inisimapua tahjetosikaopua, kaawe pahtemichipua Riosi kaaweruma tuuyewario.

⁶ Wa'a chiiapua pehjo, wehchi akachupaka wesosaopua, pu'ka tijoe puichi chuhchepakapua.

⁷ Wa'a yorasaopua pu'kao, chaanekapua pu'ka ki ma'chiriameo:

—Ehpeo waami aamo i'tonurepuapua Siroe tewaniachi neeroi maaniachi pusitepuapua; wa'ao, Uhjuratiame cheeka chaniwame.

Waikaopu ki ma'chiriamea wa'a i'totiapa papakosaapua ahpo puichio, ma'chiriame eenarepua Eesusie ahpo uhjuratiachio.

⁸ Waikao pu'ka waapi ohjoemea, wahjachi tiameopua machiyamea, ki ma'chiriame tetewikamea, ahpo chaachaparepua pu'kao:

—¿Ki ihjipu tijoe, ahkaoi ihkoriwa itaka yayasame?

⁹ Wahjachi ookapia chaachapariapua:

—Eje'e, puuupua.

Nape wahjachi pehja chaachapariapua:

—Ka'i, seenu puuua, nape wa'achi tiamepua tijoe.

Nape puu ki ma'chiriameai ma'chirepakamea, chaanerepua:

—Nee puukaitepua.

¹⁰ Aapoeo waikao, chaachaparepua:

—¿Achini iika ma'chiriamemua ehpeo?

¹¹ Waikao ki ma'chirekamea chaanerepua:

—Aata Eesusi tewaniame iintokapua, no'o kawiame ma'chirepatekao. Puuaa, ahpo a'kae wesosapa we'eo, no'o puichio chuhchesaopua, Siroe neeroi maaniachi no'o uhjurakapua, no'o puichi papakomichioo. Wa'ao pusitesache kawiame ma'chiriame tipikania.

¹² Waikao aapoeo chaachaparepua pu'kao:

—Ehpepe puuaa, ¿akana kahtipua ihsisaa?

Sautetiamea nehjiarepua:

—Iiná. Ki tetewakania ahka akipariachio.

Parisero tijoea, utewaeme iinatukenapua, ki ma'chiriai yachapatetiame

¹³⁻¹⁴ Waikao ookapi puu iinatukiamea, resipuniame taawechikopa, Eesusi sautioiopua pu'ka ki ma'chireriameo, kiisi kaawe erakoriapua Eesusichio. Waikao pu tijoea, parisero pa'pamuratuamechi u'pariapua, te'ta Moisetaru nuurari ne'nesetoamechi.

¹⁵ Waikao wa'a u'pasaopua, iinatukeriapua tijoeo, achini iikapa ma'chiriamekoopua pu'kao. Waikao ki ma'chireriai sautetiamea, chaaneriapua:

—Puuu Eesusi tewaniame no'o puichi wehsara chuhchesaopua, no'o pusitemichio no'o uhjurakapua Siroe neeroi maaniachi. Wa'a iintosache, kawiame ma'chiriame oiayamenia.

¹⁶ Wa'a chiiopua, ookapi pariseroa ahpo chaachapariapua:

—Puuu tijoe wa'a iintokamea, kiisi Riosichi eenamepua wa'a teesoo, kiisi iyoriamepua resipuniame taawechio.

Nape wahjachi puuaa chaachapariapua:

—Nape, ki Riosichi eenamea, ¿iintotariarepua wa'a tiameo, itapiti ki maaepori tiameo?

Wa'a chaachapaapua ki napati wa'achitia inatame eneriapua, pa'pamuratuamea.

¹⁷ Waikao eenchi iinatukeriapua sauteriameo:

—¿Aachin chaani muuaa pu'ka tijoe aamo sauteriao?

Waikao sautetiamea, nehjiariapua pu'kao:

—Neeea, aata Riosichi eenamekotinia pu'kao.

¹⁸ Waikao pu isaeri pa'pamuratuamea, ki pichikeriaipua pu'ka tijoeo ki ma'chirerio tuuyao, aata sautetiameoi, ahkasi yayawara paaesapa pichikeriapua.

¹⁹ Ihjia yayawara paaesapua iinatukeriapua:

—¿Pichiwa ki ma'chiriame naawakame ihjipu aamo taanaa? Wa'a teerekame enesoo, ¿ihtana ikirepua?, ma'chiamepua ehpeo.

²⁰ Waikao yayawaraa nehjiariapua:

—Eje'e, te'ta nane'riame teemea, ki ma'chiriame naawakamekopua,

²¹ nape ki nane'rena teemea aata sauterioo, aatia tiachipaoi ma'chiriamekopua pu'kao. Apোকamera iinatukepuapua, puichi sautetiamera, apoe nane'reme tiamepua wa'asi, ki temarikapa wa'asi. Apoe wa'api aamo kaawe nehjiapapua, pu'ka aamo iinatukeriao.

²² Yayawaraa wa'a cheeka nehjiare puuaa, parisero pa'pamuratuameo majayapa, nane'riamekapa pu'kao, Eesusi Riosichi eename sauterioo tuusoo, ma'chipapuameko tuutiamekopua, napawikarichiopua wa'asi.

²³ Pukaepa yayawaraa, ahpo taanakamera iinatukeneriapua ohso kaawe.

²⁴ Waikao parisero pa'pamuratuamea, eenechi paaesao sautetiameo, chaaneriapua:

—I'ka aamo ikiriao, Riosikamera kiapuapua cheriwemao, ihji tijoe aamo sautekamea kiisi Riosi nuurari iyoriamekopua, ki nu'uti tatakoriame.

²⁵ Waikao sautekamea chaanerepua pu'kao:

—Pichiwa tatakoriame enesoo aamo chaachapachitiao, neea ki nane'riamepua pu'kao. Nape i'kache te'ta nane'riamenia, pukerio neea, kiisi ma'chiriamekainia, ehpeo neea kawiame ma'chiriamenia.

²⁶ Aapoeo eenechi iinatukeriapua pehji:

—Nape, ¿ihtana aamo yoorarupua? ¿Achini iintorupua aamo tetewitepuawichioo?

²⁷ Waikao pu sautetiamea, chaaneriapua pu'kao:

—Aamo chaanekasai neeepa. ¿Ki no'o inamukamekosa eeme? ¿Eenechi aamo chaanejerani eemea naaju? ¿Epeche kaawe nane'renariamea naaju, ahjachi paparanariapa eemei naaju?

²⁸ Wa'a chiiopao sautetiameo, pa'pamuratuamea waikao, te'yariapua chaachapaka:

—Ihchiasamua pu'kao. Muuukamerapu ahjachi paparamea. Teemea, Moisetarukamera chiia oowe e'riamepua.

²⁹ Pu'kakamera nane'riame teemea, Riosie nayewetiamekopapua, nape i'ka tijoeo, kiisikoi kihta nane'riame teemea, ahka machenakameo.

³⁰ Waikao tijoe sautetiamea chaaneriapua pu'kao:

—iNaakonakosa! iKi pahtiamе eemea akana o'inia eenamekoopua Eesusio, no'o puichio sautékame?

³¹ Aaataai tatakoriamea, ka'chi iika wa'a iintomeriipua, ki Riosi utewarieme enesaa. Wa'a teesoo puuu no'o sautekamea, kiisi ihta tatakoriemera puuuu. Apoekamera puuu Eesusia wa'a teesoo, Riosi utewarae no'o sautekamea, puuuu te'ta tewekachi No'no utewarira iinuемepua, Riosio te'ta ahpo utewario, ki oowe aaata tijoe ki'yamekoopua.

³² Aaata oowera tijoea, i'ka weee yasipariachisi o'inia, seenepioi ki inamuamepua, aaata sautiameopua, ki ma'chiriameo.

³³ Wa'a tiachipao, ihji tijoea ki Riosichi eenakame enesaa, ka'chi iika iintomii puuuuapu, ihtaoti i'kaka tiame iintowao. Wa'a teesoo ma'chiamе apoepua, Riosichi eename.

³⁴ Waikao chaachapariapua pa'pamuratuamea:

—¿Wa'a taamo chaaniamе muuuu? ¿Taamo masitiame muuuu, tisia tatakorie pochikame naawakameai?

Waikao ki ma'chiriame sautetiamea, waika o'inia u'yeretupua reesiserio, i'isaeri napawikarichi pakiniameopua.

Ki apochi iinuekapa Riosi Riosiwario, ki ma'chiriameka te'teriame

³⁵ Waikao Eesusia, pu'ka ahpo sauteria wa'a napawikarichi wa'a i'isaeri napawikarichio, ki reesiseniamе inamukapaopua pakimichioo, i'yasitiapua pu'kao. Tewisaopua iinatuketiapua Eesusio:

—¿Paparamе muuuapa, Riosi Tijoetukamechio?

³⁶ Sautetiamea cheekapua:

—¿Pukachi paparatare neeea, ki machiyameaipua pehji? No'o tetewitepuapua pu'kao, no'o ahjachi paparamichioo.

³⁷ Eesusia chaanekapua waikao:

—Tetewani muuuapa pu'kao, neee puuuu apoea aamo ahjama nayewame.

³⁸ Waikao sautetiame ki ma'chiriamea, chaanekapua Eesusio:

—iNaakona! iMuuupua? iEje'e, wa'a teesoo, amochi paparamе neeea!

³⁹ Eesusia waikao, yooma ahjama ajaka inamumichioo, cheeka nayewekapua pu'kao:

—Neeea i'ka wehjoarichi eenakamenia, ti'tijoe ooweru tiame ahpo iikachi pahtetemia, aachin te'tereka mochikamekopua ahpo iikachio, Riosichi ahpo te'terewa, pukachi kaawe te'terewao ki kaawe te'terewaoi. Puuu ki ka'karumachi nokayamea, ki ma'chiriameka te'teriame puuuu, puuuu ki kaawe te'teriamepua Riosichio. Pu'kawichio eenakame neeea, ti'tijoe ooweru tiame ki ma'chiriameka te'teriameopua apochio, puhjemia pu'ka ki ma'chiriameka te'teriaio, noochi e'enasoo ahpo tatakoriaria, cheriwejerakao. Nape puuu ki ma'chiriameka te'teriameopua apochio, ki tetewamekapa puuuu, ahpo ki kaawe te'teriaopua Riosichio, wa'api teeka itipimeriipua ahpo ki ma'chiriachitia.

⁴⁰ Wa'a chiioapa Eesusio, ookapi pa'parisero wa'a waapi ajaka inamukamea, chaachapakapua Eesusio:

—iNaakona, ki mamachiriamekosa teemea?

⁴¹ Eesusia wa'a chaachapopao, chaanekapua pu'kao:

—Pichiwa ki mamachiriame maaeria enesaa eemea, aamo Riosichi ki kaawe te'terewa erakokao, noochi e'enamiipua aamo cheriwepuwachioo. Neeea waikao aamo cheriwemiipua aamo tatakoriwao. Nape eeme aamo mamachiriame erakoamea ki ka'karumachi te'teriaai, wa'api teereka itipimeri eemea ki mamachiriamechitia, aamo kiisi kaawe noonowiriachitia Riosichio, apoe Riosi tetewachio.

10

Po'wa ko'rerachi ichikoamea

¹ Wa'a cheeka kajusaapua Eesusia, ahpo simitewa masitewachioopua, i'ka masitekapua: —Pichiwari chaaninia, ki yeetapuwachiami pakiyamea po'wa ko'rechio, ichikoameche puuuu;

² nape yeetapuwachiami pakiyamea, apoe tepuyakamerapua po'wao.

³ I'ka tepuyameo, wahjonenapua yeetapukiamea waikao pakisaapao tepuyamea, nayewenapua po'wao ma'chi puuyanamia, yooma pipiripichi teewaka, po'waa i'ka iiyenao, machika inamuamepua.

⁴ Yooma puuyanasaapa ahpo tepuyao, pahcha weritoamepua ahpo na'naritopuwachioo, tepuyamea. Waikao po'waa, na'naritoamepua pu'kao, machika inamuamekapua ahpo yeetotoameopua.

⁵ Aaata seenu enesoo, ki na'naritomapua pu'kao, ohsotia ujumamapua pukachio, ki machiyapa pu'ka seenu tijoeopua, iiyenao.

⁶ I'ka wa'a tiame nayewekai Eesusia pu'ka pa'parisero pa'pamiratuameo, nape puuu pa'pariseroa, kiisi pahdeka inamukapua Eesusio, ahpo apochi paparapuaame nayeweka chiioopua pu'kao.

Eesusi po'wa tepuyamechitiao, kaawerumara tepuyame

⁷ Waikao wa'a cheesaapa Eesusia, simitekaopua pehjo, cheekapua yooma inamuachio: —Weruma inataka inamumitiamua i'kao. Neeepua yeetapuraa, po'wa ko'rerachi muiniachio.

⁸ Yooma no'o ke'chu eenoi e'enakamea, ahpokamera na'naritomichio ti'tijoeri yee-tokamea, wi'wisikuame puuuu, ichikoamepua tiame. Nape aaata no'o na'naritokamea, no'o puhku po'wakameka te'teriamepua, puuuu, ki e'waka inamukamepua pu'ka wi'wisikuame chaachapao.

⁹ Neeepua pu'ka ko'rerachi muiniamea, wa'a pakikamea no'oe tepupuame puuuu, tisia kaawe neesetopuamepua no'oeo, newipuatepuame puuuu tiaméo. Ahkaoi no'o ohjotioioopua tepuka, kihta tooremumeri puuuu.

¹⁰ 'Ichikowaria, na'ara iintoka ichikoemia e'enamepua, merimia, kajuka na'atamia; nape neeea, ahjamichio eenakamepua, no'o korewachi enepameopua, te'ta ahjario, paarasateka kiamania.

¹¹ Neeea, kaaweruma tepuyamerania. Kaaweruma tepuyamea, ahpo mukiwachisi nehpuamepua ahpo po'wa tepuyao.

¹² Oowera natetewachi tepuyamea, ki ahpo iinuwakopa po'wao, ki kaawe tepuyamepua pu'kao, itapiti oorie naaepatioopua ahpo tepuyao, piineri toisa u'mamepua po'wa tepuyao. Waikao ooraa, wa'a eenaka ko'koniamapua po'wao, chi'chiripatiamepua pu'kao.

¹³ Oowera tekipanaka tepuyamea, toisa uujumamepua pu'ka po'wa ahpo tepuyao, ka'chi e'arakapua wewekatekai, ki ahpo puhkukopua pu'kao.

¹⁴ 'Neeea, kaaweruma tepuyamerakamerania, no'o ijinuwakopa pu'kao, ahjama tiame neeea, aapoeai wa'achitia tiamepua noochio.

¹⁵ Neeea te'ta no'o Noonoo, wa'achitia no'o machiyao, neeeai wa'achitia machiyamepua. Neeea, no'o po'wa tepuyao, wa'achitia no'oe machiyachitia pu'kao, no'o po'wa tepuyaa wa'achitia no'o machiyamepua tiame.

¹⁶ Neeea pirenachiamio, iinuenia tiame po'wa no'o tepuyao, ki i'ka ko'rechi mochikame. I'noramierinia pu'kaoi, pirenapi ko'rechi iintapamiapa, piiripi wa'api enepuwachioopua tepuyameo. Aapoeopua no'o e'wekoo, no'o na'naritomapua teetoachio. Wa'atia, piiripi wa'api enemapu tepuyameraa, neeeche, ki aaata piirechi tepuyame.

¹⁷ 'Apoe no'o Noonoo no'o nakiyamepua. No'o Noonoo i'kawichio no'o nakiyamepua: no'o ahjario no'o po'wachitia tepuyawichio pejana nehjimichioopua, wa'a iintosaapua noochio, eenechi no'o ahjatemiapa.

¹⁸ No'o ahjario aaataai ki no'o u'yemepua, nooe wa'api no'o kaawe e'rachi ki'yamepua pu'kao. Neeea iinuemenia utewario noochio, no'o ahjario wahjiparichi uhjurakaio, eenechi noochi enatemala no'o ahjario. Wa'a tiameo, no'o Noonoo yahchetiamenia pu'kao.

¹⁹ Waikao eenechi ki napati wa'achitia erakoka inamukapa Eesusi chiiao, o'inekapua ahpo poanatakao.

²⁰ Muuwaamea chaachapakapua:

—Rooroikamepu ihjia chiia, itapiti na'arari yahchamepua. Nape rooroikame enesaa ihjia, ¿aatia keepuna eemea pu'kao?

²¹ Wahjachia chaachapakapua:

—Nape ihjia, kiisi na'arari yahchameka chiamepua. ¿Naakonakosa na'arari yahchameai sautetapua ki ma'chiriameo?

I'isaeri pa'pamuratuamea, ki nakika tetewamepua Eesusio

²² Seenepi simikameo Eerusarenio tuuroi taawechiamio, i'isaeri ti'tjoeria pahkotakapua, ahpo weemera tiopawichio pahkotewa.

²³ Waikao Eesusio wa'a Saromoni Arakokari teeriami oiyoioopua,

²⁴ i'isaeri ti'tjoeri pa'pamuratuamea, taamo noorepakao Eesusi iinatukekapua:

—¿Achinatiosi wa'a taamo teeremamua, ki aamo aatanako taamo nane'retekao? Amoe enesaa Riosie Weratiameo, ma'chiamie taamo chaanepuapua.

²⁵ Eesusia nehjiakapua:

—Aamosa chaanekasai neeepa, ki pichikena eemea. Yooma puuu no'o Noono utewarie no'o yooro, no'o nayewanipua, aatanakoo;

²⁶ Nape eemea, ki no'o pichikenapua, wa'a te'te eemeapu, ki no'o tepuyakapa.

²⁷ No'o ijinuwa no'o puhku po'wachitiaa, no'o machika inamuame puuuu. Neeeaio, te'ta machiyamepua pu'kao, wa'a te'teriemekapaopua, aapoeo kihta seeweka no'o na'naritoamepua.

²⁸ Neeea ki'yamepua pu'kao, ahjari ki wahjiameo, ki seena aampasi wahjipaniameo, ki seenampasi wahjipameripua, puuuu te'ta wahjiparichio, kiisi wahjipameripua; aataai no'o seepurawaa, kiisi no'o u'yemeripua pu'kao.

²⁹ No'o Noonoo, yooma no'o na'naritoame ki'yakamepua. Puuu apoeo, epeche weruma tiamepua ki aatachitia. Pukaepa aataai ka'chi iika u'yemetepua ahpo sekachio, no'o ki'yaopua pu'kao.

³⁰ No'o Noonoo, neeea tiameo, piiripikaitepua.

³¹ Waikao, pa'pariseo pa'pamuratuamea, eenechi pasipumo o'rariaipua Eesusio,

³² nape Eesusia chaanekapua:

—Ki ookapi itapiti ka'karuma aamo tetewitekame neeea, no'o Noonooepua. ¿Aachin tiamera pu'ka kaaweruma itapiti aamo teteweteriawichio, no'o pasipunariame eemea?

³³ Waikao i'isaeri pa'pamuratuamea, chaanekapua Eesusio:

—Ka'karuma yoratiamewichioopua ka'ii, aamoo, Riosi aamo teewamekopapua, taamochitia tijoekaio, pu'kawichio aamo pasipunariame teemea.

³⁴ Waikao pa'pamuratuame wa'a chaachapakopao, Eesusia chaanekapua pu'kao:

—¡Naakonakosa! ¡Naakonakosa ki pahtiam eemea, wa'a chiiamekopua Riosio Ehkoriaami Iyoterichio? Puuuu, eee cheeriaipua ahpo na'nayewatura nayewakao: “Eemea, riosipua, no'o Riosio, tatanarapakapa.”

³⁵ Nane'riame teemea Ehkoriaami Iyoterichi Riosi cheeriaa, pichiwapopua pu'kao, Riosio ahpo chiiio kiisi wihtuamekopua, teemea pu'kao kihta ka'itame tiamekopua pu'kao. Pu'ka ahpo na'nayewaturao riosi teewariaopua Riosia, te'ta pichiwapua, pu'ka na'nayewaturao ahpo chiiia chu'waremichioopua ti'tijoerichi tu'tuyesikao.

³⁶ Weh, Riosi iintorioo, no'o ahpo chiiia ti'tijoeri nayewatumichio weerakamekoipua, ¿achini iikai nekakoame eemea noochio, no'oo Riosie Tijoe Tijoetukameko tuuyoo?

³⁷ No'o yoorao, ki Riosi ihisia yoorame enesoo, ki no'o pichikepuapua no'oo, no'o Riosichi eenameko tuuyao.

³⁸ Nape no'o yoorao, Riosiche yorame tiameche enesoo, pu'kakamera pichikepuapua, puuukopua no'o ma'chitameo, te'ta no'oo aatanakoo.

³⁹ Nape isaeri pa'pamuratuamea, ki wa'a teeka pahtekapa puuuu, eenechi pasipumo orapakapua Eesusio, nape Eesusia newikapua wa'ao.

⁴⁰ Wa'a o'iniaopua waikao, paonamina Oorani akichi e'enatiapua, Waani Paatori yaajatoriachi, ti'tijoe paatoka ooweru tiame. Wa'a mochitiapua waikao paikapi taawechi.

⁴¹ Wa'a mochinioio ki ookapi ti'tijoe ooweru tiame, no'o Paamira Eesusi machimia. Ihji wa'a e'enakamea, Eesusi masitia keepusaapua, ahpoo chaachapakapua:

—Aa, wa'a teeso Waani Paatori nayewariaa i'ka tijoechi simiyameo, Waania kiisi yoorakaipua itapiti peenia ihsiwao, te'ta pichiwa cheeriaamepua.

⁴² Wa'a erapakapua, muuwaeme Eesusichi paparapakapua, Eesusi ihsiachi masiteka.

11

Rasaro mukuria nayewaniame

¹ Wa'a mochioiopua pehjiio, wa'a asikapua aata kooria Wetania mochiwachi o'inia eename. Puuuu Eesusio chaanekapua Wetania mochiwachio, tisia kokorepariata aata Rasaro tewaniame. Ihji Rasaroa, ooka pipiniemekapua, piiripia Maaria tewaniame, piirea Marata tewaniame.

² Ihji Maariaa, Eesusi tarachi sewajuya to'wepakamekapua, ahpo kupae pi'weka, wikipatekame.

³ Ihji ahpo pipiniamea, Eesusi paaenurekapua, ahpo pa'chi Rasaroo kokoriopa. Puuuu ahpo uhjurawao, chaanenureriapua Eesusio:

—Paamira, aamo kaawe e'riiaa, kokoriapua.

⁴ Eesusia, wa'a tiame inamukapao, cheekapua:

—Ihji tijoe kokorewaa, kaawerumachi kajumiitepua. Ohso kaawe, Riosi ihsiwa tetewipuawichio iikamepua, aatanakoo pu ahpo Tijoetuteriao, pukachi yasitoamekopua Riosia, apoeo.

⁵ Naatiopua, tisia nakiyame enerepua tiame, Maariao, Maratao, Rasaroopua tiame.

⁶ Wa'a tiiooi Eesusia, ooka taawe itipikapua pehjo, ahpo kahtiachio.

⁷ Neipa i'kaopua, ooka taawe puuyesaopua, chaanekapua taamoo ahpo masiterao:
—Ajasika. Siimpapuapu Uurea weeechi eenechi.

⁸ Waikao teeme Eesusi masitewaraa, chaanekapua Eesusio:

—Nape isaeri ya'yawichio, iiweta aamo merinarioi wa'ao, ¿wa'a siminaremu a eenechi?

⁹ Nape Eesusia taamo nehjiakapua:

—Pe'yachi wa'a teeremapua noochio. Wa'atoui neeea tekipanamerichepua. ¿Tepekumanapu taawea? Neeea ti'tijoeri tukapachi ohjoameo, Riosi kaaweruma tuuyewarie, tahjepamerichenia. Pu'ka tahjewarichi oiyamea, kihtae motochimapua.

¹⁰ Nape ki apochi i'toamea Riosi kaaweruma tuuyewari tahjerao, tukapachi oiyamepua, pukaepa motochimapua.

¹¹ Wa'a cheesapa Eesusia taamo chaanekapua:

—Taamo kaawe uuya tijoea, kohchiamepua, nape ehjpa wa'a ajasitioopua, pusatemania pu'kao.

¹² Waikao teeme masiteraa, chaachapakapua Eesusio:

—Wa'a teesoo, kohchiam eenesaa, apoe wa'api pusamiitpua.

¹³ Nape Eesusia Rasaroo, mukukameko tuuka cheeriapua, ki oowera kohchiamekopua resipuka. Nape teemea ki pahtiamekapao, oowera kohchiam e maaekapua.

¹⁴ Waikao Eesusia, eenechi taamo chaanekao, ma'chiam e taamo tuuyekapua:

—Rasaroo mukukame puuua.

¹⁵ Kaawechupena ki wa'a yasarenia wa'a ikinioio, pu'ka wa'a no'o iintomeri tetewakao, epeche kaawe teeremerikopua aamowichioo, aamo no'o te'ta pichiwataopua, no'oo te'ta aatanakoo. Nahpe naaju, siimpaka ne'netaria Rasaro ikiriaio.

¹⁶ Waikao Toomasia, taamo wahjachi masiterao, chaanekapua:

—Nahpesa naaju teemeai. Pe'yachi Eesusi ahjama ko'itaria teemeai.

Eesusi Rasaro tewaniame oijenatewa

¹⁷ Eesusi ahjama Wetania ajasitioopua, Eesusia tuuyetiapua, naao taawe i'toamekopua Rasaro mukukame katewetiachio.

¹⁸ Wetaniao, waapikopa Eerusarenio, piie keenako ku'itapi simiwachi,

¹⁹ muuwaeme e'enariapua wa'ao, Maratao, Maariaopua tiameo, kaawe erapatemia yuuwesiaio, ahpo pa'chi mukuria yuuwesiwaopua.

²⁰ Marataa Eesusio, wahka ihto tuuwame inamukapao, machenariapua natepamia. Maaria ahpo kariwachi itipiriapua pehjo.

²¹ Marataa natepasao, chaanekapua Eesusio:

—Paamira, i'wa aamo yasisoo, no'o pa'chia ki kiterepamiipua.

²² Nape wa'atioipua aamoo, nane'riamenia aamoo, ihtaoi itaka aamo Noono Riosi nayewasoo, aamo inamumerikopua, ahkasioi ki maaepuame tiameoi.

²³ Eesusi chaanekapua:

—Aamo pa'chia eenechio, ahjamitpua.

²⁴ Marata chaanekapua:

—Nane'renania ahjamioo, nape kiteremiachioopua wa'asi taaweo, yooma wahjipakame ahjapuniachioopua.

²⁵ Eesusia chaanekapua waikao:

—Nee apoe puuua, eenechi ahjaniam e ikitiamea. Neeepua tiameo, ahjari aata yahchiameraa; noochi paparakea, mukukaio, eenechi ahjamapua.

²⁶ Noochi paparaamea, ki mukuyai pehji no'o eenoi kiteremiachi wa'asi taaweo, ki mukimapua seenepioi. ¿Wa'a tiame pichikiamemua Marata?

²⁷ Marata chaanekapua:

—Eje'e, wa'a tiame e'ramenia Paamira. Neeea aamoo, Riosie weratiameko e'riamenia aamoo, apoe Riosie Weratiame, apoe Riosi Taanarakopua tiame, ehkoriami o'iniaio, enameriko tuutiame.

Eesusia naarani, Rasaro mukukatewetiachi

²⁸ Wa'a cheesapa Marataa, pe'ku eenakapua ta'pechi, ahpo piini Maaria tuuyemia. Marataa, nakachi chukipakao chaaneriapua:

—Eenariapu Paamiraapa, aamo paayapu waami.

²⁹ I'ka inamukaopua, ikanati werisika eenariapua natepamia.

³⁰ Eesusia, ki pakiria pehji mochiwachio. Ma'chi yasariai puuupu Marata natepariachi.

³¹ Ahjama mochika kaawe eratiamea, wa'ami akipakopa na'naritoriapu, mukukatewetiachi simiyame maaeka, naarachemia.

³² Maariaa, Eesusi kahtiachi asisaopua, chopokorieka weripakao chaanekapua:
—Paamira, i'wa aamo yasisoo, ki kiterepamii no'o pa'chia.

³³ Eesusia, Maaria naarame tetewapaopua, ahjama e'enakametiamero, Marata tiame, tahpitika erapaka puai puu, yuuwesipaka.

³⁴ Waikao cheekapua:

—¿Akana kateweka eeme?

Aapoeo chaachapakapua:

—Nahpeo Paamira, ne'nepuapu.

³⁵ Ajasitioopa Eesusia, nanarakapua.

³⁶ Waikao nanarakame tetewakapua, chaachapakapua:

—¡Ki teesa nakiyai teeriai, puuui!

³⁷ Wahjachia chaachaparepu:

—Ihji ki ma'chiriame sautekamea, ¿ki itapiti iintome teeriamarepu, ki mukimichioo?

Rasaro eenechi ahjatewa

³⁸ Waikao Eesusia ajasitioopua Rasaro mukukatewetiachio, eenechi tahpitika erapakapua apochio. Rasaro tekiriatiachio, nu'uti teesotatiachikapua, tehte rahpename chihturamee to'petiame.

³⁹ Eesusia waikao aata cheekapua:

—Ikichanaopua pu'ka tehte, se'wi weerao.

Waikao Marata kiterepakame piiniraa, chaanekapua Eesusio:

—Nape Paamira, iyanakame ujuremapu puuuu, naao taawe i'toamekapa wa'asi, i'ka ikiriachioopua.

⁴⁰ Waikao Eesusia chaanekapua Maratao:

—¿Ki aamo chaanekosane, aamoo noochi ahjachi erasoo, Riosio ki nu'unti iintomerikopua, itapiti aamo tetewimerio?

⁴¹ Waikao, ikicha werapatipua tehte. Wa'a ikitioopa Eesusia, te'pa tewekachi ne'nepakao chaachapakapua:

—Cheriwema No'noo, aamoo no'o inamuriawichioo.

⁴² Nane'riameai neeee aamoo, senepi aamo no'o nayewesoo no'o inamuamekoo. Nape ehpeo neeee aamoo, yooma inamumichioo, weeru nayewaka aamo chaaniamenia, pu'ka aapoeopua tiameo, nane'remichioopua no'oo, te'ta amoe no'o uhjuratiamekopua.

⁴³ Wa'a cheesapa weeru sisanakaopua, cheeka te'ta Rasaro tekitiachi ne'nepakao:

—¡Rasaróoo, machenasa wa'áaa!

⁴⁴ Waikao mukuriamea machenakapua, yooma weerewa wisasopurae wipirika puritiame tarachisi o'inia na'pa toonorama, na'pa seekarama ahkasi moochisi nanarima. Eesusi chaanekapua waikao, wa'a ajakameo:

—¡Puhjeke wipipuriráo, oisimichioo!

Achini teeka i'yaniamero Eesusi chapipua

(Maateo 26:1-5; Marako 14:1-2; Ruuka 22:1-2)

⁴⁵ Muuwaame isaeri ti'tijoeri, Maaria ahjama e'enakamea, tetewakapua wa'a iintokopao, Eesusichi paparakapua.

⁴⁶ Nape ookapi puu i'isaeria ki Eesusichi paparakamea, pariserochi e'enakao, yooma tuuyeriapua pu'kao, Eesusi iintoriao.

⁴⁷ Waikao neeserosi pa'pamiratuamea, yooma ahpo na'poasaopua parisero ahjamao, chaachapariapua:

—¿Achini yorata teeme i'ka tijoeo? Ki ookapi ihsina puuupa, itapiti ki maaenari yoorakaopua,

⁴⁸ wa'atia taamo toisooopua, yooma ti'tijoeria ahjachi pichikemerapua. Wa'a ijikisoo, tamochi e'enaka kajuka pihtunamerapua rooma tijoea, taamo iyoriachioi tiopao, wehchi yachamerapua, pihtunaka.

⁴⁹ Nape piiripi wa'api puuua, Kaija tewaniamea pu'ka taawechemio, te'ta ne'neserosi paamiratuameraa, cheeriapua:

⁵⁰ —¿Kiisiki pahtena eemea? ¿Ki nane'renakosa eemea, ehpeche kaaweko, piiripi wa'api mukisaa yoomawichio, ki yooma mochiwari wahjipamichioopua?

⁵¹ Nape ki ahpo e'rachi wa'a cheekapua, Riosie eratetiapa wa'a cheekamepua, pu'ka paamparichio te'ta neeserosi paamiratuao. Pukaepa wa'a tiame cheeriai Kaija. Riosia wa'a chaniteriapua Kaipao, taamoo pahtemichioopua, Eesusio, ti'tijoeri pejanaka mukimerikopua, pu'ka tataroria kokosapuwewichioo,

⁵² ki i'isaeriwichioche mukimerikopua, yooma wehjoarichiami mochikamewichioopua tiame, yooma Riosie tatanarachitia te'teriamo, pirenapi wa'api pirenaturichi, pirenaturuachio.

⁵³ Nape ki wa'a tiame pahteriai puuu pa'pariseo napawikame wa'ao, pu'ka taawechi o'inia wa'ana, nanapawiriapua a'chi teeka ahpo merimiao, chaachapamia.

⁵⁴ Pukaepa Eesusia, ki te'ta ma'chiame oiyapua, isaeri mochikachiamiopua, mehka wa'a o'inia siimpasao Raaini mochiwachi e'enatiapua, waapi wakiwechiamio. Wa'a itipika Eesusia waikaopua, taamo ahjamaopua masiterao.

⁵⁵ Asiyachikapua isaeri pahkotaopua, Semejenato pahkoo, muuwaeme ti'tijoeri po'poanami mochikamea, e'enariamekaipua Eerusarenio, ke'chu pahkokoikopua, ahpo Riosichi piipatepuawichioopua, wa'a nokiwamechikopua wa'ao.

⁵⁶ Waikao pahkochi e'enakamea, ahkachiami tiopachiami aajatoka chaachapariapua ahpo:

—Ihtana erakona eemea, ¿enameriare Eesusia i'wa pahkochio, ki enatarekosaoipua?

⁵⁷ Wa'a nooka ahpo chaachaparia ti'tjoeria, te'ta neeserosi pa'pamiratuamea, parisero pa'pamiratuame tiamea, nuurarioipa puuuapu, ahpo tuutiamichio aataao Eesusio tetewisoo, chapimichio pu'kao.

12

Piiripi oowitiamea, Eesusi peenijuwari to'weria

(Maateo 26:6-13; Marako 14:3-9)

¹ Puhsani taawechi toioio pahko asimioio, Eesusia Wetania eenakapua eenechi, Rasaro ohjirachi, ahpo, ahjateria ta'perachi.

² Wa'ao kooame neteketiapua, aari koi'wame Eesusi kaawe e'rewawichioo. Marataa, oiyapua ajawaka kooame, Rasaroa kahtiapua koaka Eesusi ahjama meesachi.

³ Maariaa Eesusio, naasipa kiiri tisia nateyame uusapa peenijurao, apoche narato sewajuyamee netetiame, tarachi to'wekaopua, ahpo kupae pi'wekapua wakipateka. Ihji peeniakame e'oniraa, yoomachi karichi mu'ikapua.

⁴ Nape Uurasi Ihkariótea, piiripi Eesusi wa'api masiteraa, noriwi iintomeria pu'kao, cheekapua:

⁵ —¿Achini iikai ki nehjiretupua ohso kaawe, paika sienta taawechi yowiwamechi, ahjae ku'ipuaichioo, kihta iinuwaeme ko'kometiwichio?

⁶ Uurasia, ki tesiwa te'tiame cheriwiai cheeriapuapu, ichikoapa cheeriapua toomi, ahpo neesetoapua, katewetenia.

⁷ Eesusia chiiapua:

—Ka'te a'chi chaane pu'kao. Tooa pu'kao, enemapu no'o kiterepamichio, kateweriai i'ka peenijurao.

⁸ Tesiwa erakoamea, wa'api iintumerapua, nape no'oo, ki yooma taawechi amochi iinuemera eemea.

Rasaro meripua ahpo katewewa

⁹ Isaeri ti'tijoeri muuwaemea, nane'rekapao Eesusio, Rasaro ta'perachi kahtiameko, muuwaeme e'enakapua wa'ao, nape ki Eesusiche ne'nemia, Rasaro ne'nemia tiame, Eesusio pu'kao, ahjateria eenechi.

¹⁰ Pu'ka ahjateretiawichio, neeserosi pa'pamiratuamea, i'yasikapua tiame a'chi teeka ahpo merimiaopua Rasaroo,

¹¹ Rasaro ikitiamewichioopua, muuwaeme Eesusikamera na'naritokopa, ahpo neeserosi pa'pamuratuame masitiaopua, toaka.

Eesusi Eerusareni pakiniame

(Maateo 21:1-11; Marako 11:1-11; Ruuka 19:28-40)

¹² Pu'ka meereo, Eesusi Rasaro oijenateria chaachapaniamea, ahkasi Eerusareni yooma mochiwachi nane'reretiapua, mehtakao. Pukaepa muuwaeme Eerusareni pahkochi e'enakamea, Eesusi Eerusareni asiyame inamukapaopua,

¹³ tahku saawara tehpuasaopua, kuhsi saawaeme tiame, ma'chi muirachi pu-uyeriapua Eesusi natepamia. Eesusi natepasaapua, ahjama nokisikaopua, weeru siinakosiapua chaachapakao:

—¡Taamo Riosiii! ¡Taamo Riosiii! ¡Taamo newipatesaaa! ¡Taamo newipatesaaa!
¡Kaawechupena Riosichi o'inia eenamemua! ¡Kaawechupena yawichi enemerimua i'isaerichio ti'tjoechi!

¹⁴ Eesusia uuru taamo i'yakeriachi yasitooa, Ehkoriai Iyoterichi chiia ikiriapua, pichiwa wa'a tiame ikipua, machenariapua. Ehkoriai Riosi Iyoteria, eee cheeriapua:

¹⁵ Ka'te majawemua, Siioni Riosi mochiwaria.

Nee, wa'a ihtonapa aamo te'ta yawichia, uuru taanarachi yasitoka.

¹⁶ I'ka wa'a tiame uuruchi ihtotiameo, pukeri simiyachio, ki pahteriai teemea, nape neipa taamo Paamira Eesusi no'rasoopua tewekachio, waikapa inatapatiapua, Ehkoriaami Iyoterio pu'ka naewaka cheerioopua.

¹⁷ Puuu muuwaeme ti'tijoe ooweru tiamea, Eesusie Rasaro oijenatetiame tetewikamea, Eerusareni nonorasaapua, yooma tuuyeriaipua Eesusi iintoria ahpo tetewariapua, Rasaro oijenatekaopua.

¹⁸ Wa'a tiame inamukapaopua Eesusi iintoriao, pahteriaipua waikao Eesusio te'ta weruma tiamekopapua pu'kao. Pukaepa muuwaeme natepamia puuyakamepua.

¹⁹ Pa'parisero pa'pamiratuamea, wa'a Wetania nonorakame inamukapaopua, Eesusi Rasaro oijenateriao, chaachapariapua ahpoo:

—Nee, yoomahka ti'tijoea, ooweruapua tiameo, Eesusikamera pu'sereka tete-wamepua. Kihta yorame te'teriami teemeapa, ti'tijoei teewetepuameopua, i'ka Eesusichi paparaniameo.

Eesusi i'yaniname nayewemia, ri'rieko ti'tijoe

²⁰ Eerusareni pahkochi e'enakamechio, ri'rieko ti'tijoei tiame e'enariapua ookapi.

²¹ Ihjia, Eeripe piiripi Eesusi ajawaria naepariapua, We'saira ohjoeme Arirea weeechi. Puuu ri'riekoa chaanekapua Eeripeo:

—Paamira, machinariai teemea, Eesusio.

²² Waikao Eeripea, Anteresi tuuyesaopua, pirena e'enaka tuuyekapua Eesusio.

²³ Waikao Eesusia chaanekapua:

—Kaawepua, e'enanuremitiapua pu'kao, keepumichiopua no'o ti'tijoei nayewiao.

Waikao Eesusia yooma ti'tijoei nayewekao, o'inekapua cheekao:

—Asikame neeeapa, tetewipuawichioo no'o te'ta weruma iintomiaio. Pukaepa ehpeo neeea yooma aamoo, no'o ikimiachi simiyame nayewemania, yooma no'o ku'we ikimeria, no'o te'ta aatanakooko ma'chitameripua.

²⁴ Ihji no'o ikimia chia, kiisi wehchi wichimeripua. Neeea no'o ikimiaa, piiripi tiiriko pahchiraka teeremeripua. Ki mukusaa puuu tiiriko pahchiraa, piiripi wa'api teereka itipimeripua, ki muuweka; nape echitia mukusaapua wehtereo, ki ookapi muuwemeripua, taakekao.

²⁵ Aaata i'ka weeechi ahjari epeche te'ta nateyamechitia tetewamea, ki Riosikamera ahjari ahpo kianariachitia, wekatemeripua pu'ka te'ta ahjari Riosie ahpo kianarewaopua. Nape ki epeche nateyame tetewamea i'ka wehjoari ahjario, ki pu'ka ahjarichitia ahpo kianareniaio Riosie, kiapumeapua pu'ka te'ta ahjario Riosie ahpo kianarewaopua, pu'ka te'ta ahjari ki wahjiamea ahjaniameopua.

²⁶ Aaata piire no'o yorakeka yasinariaamea, noochi enamitiapua; ahkaoi no'o kahtioi no'o yorakeka yasitoameo, no'o Noonoo, kaawe no'o ihsikiame tetewimapua pu'kao.

Eesusia ahpo mukimia chaanipua

²⁷ 'Ehpe neeea i'ka no'o ikimiaio, ki nu'uti tahpitika erapaninia. Nape zihitana chanitania i'kao no'o ikimiaio: "No'o Noonoo, no'o apechunamitia i'ka no'o ikimiaio", cheetarenia naaju? Ka'inia pu'kao, pu'kawichio eenakamenia i'ka wehjoarichio, i'ka ti'tijoechio.

²⁸ —Ohso kaawe no'o Noonoo, aamo iintonariakamera iintopuapua no'oeo —wa'a tiame inatamenia.

Waikao tepoona o'iniaio cheechaniapua:

—Neeea no'o amoe iintonariao, o'inekame neeeapa amoe iintokao; iiweta simitiame neeea pehjo, amochi iintokao.

²⁹ Waikao ki ookapi wa'ami ajakame ti'tijoe ooweru tiamea, te'teoko tu'tuikapua. Wahjachia, Riosi ku'iwari Eesusi nayewerio chaachapapua.

³⁰ Nape Eesusia chaanekapua wa'a chaachapameo:

—Aamo tewekachi inamuriaa, ki no'owichiokamera simiyamepua, aamowichiokamera simiyamepua, aamoo tetewimichiopua, Apoe no'o Noonoo, no'o ahjama nayewamekopua.

³¹ Tisia waapi teetoamepua naatia, puuu na'arari noonoraa, newitopuachioopua. Puuu na'arari nokinarepuawichio pa'pasuame ti'tijoeio yomachi wehjoarichio, ma'chi ipapuameopua Riosi tetewachio.

³² Waikao yooma no'o Noonoo iintonareria iintosooa noochio, no'o apechunatioopua no'o Noonoo, yooma aaata te'ta pichiwa no'o ijnuwaa, yooma te'ta ahsieme natetetiame wa'asi, itipimeripua yooma ihta tatakoriamea.

³³ Pu'ka wa'a cheeka nayewaria Eesusia, ahpo a'chi teeka meripuame nayewaka cheerepua, ahpoo kurusichi chuchaka apechunaka meripuame.

³⁴ Waikao keepuameraa chaachapakapua Eesusio:

—Nee, ¿nape ki senepi wa'apitia ahjamerikaipua Riosie Weratiamea, Ehkoriaami Iyoteri chiiachitia? ¿Achini wa'a chaanimua pu'kao, apchunaka meripuameko tuukao meripuaichio, pu'ka Tijoe Tijoetukameoopua? ¿Aatanakosapu puuu Tijoe Tijoetukamea, ki muuu enesaa?

³⁵ Eesusia chaanekapua:

—Nee Apoepua, nape i'wa no'o kahtioipua pehjo aamo tahjewachitia, ohso kaawe no'o chiiakamera pichikepuapua, ki aamo chapipuaichioipua tukaparieo. Puuu tukaparieo chapitiamea, ki ma'chiriame puuu Riosi tahjewachi teerepuameo.

³⁶ Tahjewarikamera pichikeka mochtupapua, iiweta amochi ttiioipua pehji Riosi te'ta pichiwari tahjewao. Wa'a tiame enepasaa eemea, Riosi tahjewarachi mochtioame enemapua.

I'ka cheesapa Eesusia, wa'ami akipakapua noriwi, pu'ka ti'tijoerio, toisa.

Aatia ttiachipa ki Eesusichi paparakame ti'tijoeria

³⁷ Puuu ti'tijoeria Eesusio, ki ookapi ki maaenari yoorakameoipua ahpo tetewachio, wa'atia itipikapua, ki ahjachi paparaka.

³⁸ Ihji wa'a ikitiamea ki Eesusichi paparakao, pu'ka cheeka cheeriai Isaiatarua, Ehkoriaami ahpo Iyoterichio:

Paamira, ¿nape aatana pichikekamepua,
amochi simiyame taamo nayewariao?

¿Aatana amochi eenakamepua,
ahpo tatakoria cheriwepuawichio?

³⁹ Wa'a te'tiapapua, ki machika Eesusio aatanakoo, ki eenarepua pu'kao ahjachi paparaka. Ehkoriaami Isaiia pu'kao, wa'achi cheeriamepua tiame ahpo iyoterichio, ee cheekao:

⁴⁰ Riosia ki apochi e'enanarekameopua ahpo tatakoria cheriwepuawichio,
wa'apitia toare Riosia,
ahpo ki mamachiriamechitia
peewaeme te'terimechiopua iikachio;
i'ka iikarachiopua peewame enemichioipua.

Wa'a te'terimekapa puuu,
kiisi e'wakapa puuu,
Riosi apochi paawao,
kiisi machika tetewamepua apochi kiisi ka'karuma te'teria,
pukaepa ki noochi e'ename puuu,
no'o cheriwekemichioipua ahpo tatakoria.

⁴¹ Ehkoriaami Isaiia, waika o'inia tetewikaopua Riosio ki nu'uti tisia peenia tiame iintomiaopua ahpo Taanachi Eesusiopua, ti'tijoeri tatakoria te'ta cho'wepuawichioipua, wa'a cheeka iyotere puuu ahpo Ehkoriaami Iyoterichio.

⁴² Nape wa'a te'terierio i'kao, wahjachia, muuwaeme pichikeriapua wa'ao, wa'api wa'ao i'isaeri pa'pamurakaipua tiameo. Nape ki chaachariapua, seewiapaopua pariseroo, ahpo ma'chipapuameopua napawikarichio;

⁴³ Wa'atia ahpo iintare puuuapu, ohso kaawe tjoekameraa ahpo kaawe e'rewa nakire puuuapu, ki Riosi.

Eesusi naawesaria ti'tijoeri wenejiwa

⁴⁴ Eesusia weeru nayewakao cheekapua:

—Noochi paparama, no'o uhjurakamechi paparamepua tiame, wa'apichi.

⁴⁵ No'o tetewamea, no'o Noono tetewamepua wa'api, apoe te'ta no'o uhjurakamera.

⁴⁶ Tahjewarichitia eenakame neea weechio, noochi pichikekameo ki tatakoria tukapachi oimichioipua wa'asi.

⁴⁷ No'o keepukai ki yoorekameo, ka'chi yorania pu'kao; ki pu'kachi eenakame neea, newipatenia eenakamenia ohso kaawe.

⁴⁸ No'o ehpeo ki nakika tetewikamea, no'o chiiwai tiameo, pu'ka wahjipachi taawechi wa'asi, enemera no'o chiiwa aamo wenejia, aamo te'tia kateweniachio.

⁴⁹ No'o nayewaa, ki nooe chiiwa puuu, apoe no'o Noono no'o uhjurakame, no'o ki'yaria puuu, no'oo aamo chaanemichio.

⁵⁰ Nane'renania, pu'ka no'o Noono no'o ki'yaria aamo chaanemichio, aamo ki wahjime ahjariwawichio kopua pu'kao. Pukaepa wa'atiame naawesari aamoo, tuuyesina neea, te'ta wa'achi chiiame, no'oo kiasinia, no'o Noonoeo.

13

Eesusia ahpo ma'masitia tarachi papakona

¹ Ke'chu pahkokoi Semejenato pahkoo, nane'riame enere Eesusia, asiriamekopua ahpo Noonochi siimerikoopua, i'ka weee toakaopua. Eesusia taamo ahpo ajawariao, tisia taamo nakika yasitoamekaipua, ahkasi wa'a teereka mukukamepua.

² Ke'chu taamo koaka mochipanioio, Uurasi Ihkarióte Siimoni taanaraa, riaorósis usuwetiapa ahpo iikachio, noriwi nehjimo orapariapua Eesusio.

³ Eesusia, yooma nane'riamekapaopua, ahpo Noonoe yooma ihta ahpo iintomia kiatiamekoopua reesiseri, nane'riamekapua tiameo, ahpo Noonochi no'ramerikopaopua tiame, ahpo ma'masitia neesetorichi tooemo eraparepua, yooma ahpo Noonoe weechi tehkiwaopua.

⁴ Wa'a erapakapaopua Eesusia, werisika koi'rachio, ahpo ampawakira pujisaopua,

⁵ neeroi neropetorichi toasaopua, wisasori ahjae wakipateniame kaichi chuchakapua. Wa'a ikisaopua yasipakaopua, taamo ahpo ajawaria ma'masitia tarachi taamo o'inekapa papakokao, yooma taamo pipiripio.

⁶ Nape Peerochi asitioiopua ahpo tarachi papakopuameo, chaanekapua Eesusio:

—¿Neeekosa tiame, no'o Paamira?

⁷ Eesusi nehjiakapua:

—Eje'e. Ehpeo ki pahtieme eemea i'ka aamo no'o papakokao, nape ehjepa neipatakirio pahtemeri eemea.

⁸ Peeroa ahpo wa'inekaipua chaaneka:

—Ka'i neeea no'o Paamira, Kiisi no'o toima neeea no'o Paamira.

Nape Eesusi chaanekapua:

—Ki no'o aamo papakosoo, kihta teeremapua noochio.

⁹ Waikao Siimoni Peeroa, chaanekapua:

—Aa, wa'a teresoo Paamira, yooma no'o uupepapua sekachiami tiame, nanarisichiami tiame.

¹⁰ Wa'a chiiopa Peeroo, Eesusia chaanekapua:

—Pukeri uupakameapa, tarachiche papakonia nahkipua. Piipakame eemeapa wa'asi, nape ki yoomahka.

¹¹ Eesusia nane'riapa wa'a cheekapua, aatanakoopua ahpo noriwi na'ara yorameriopua.

¹² Neipa yooma kajusaapua papakokao, eenechi chuchasapa ahpo ampawakirao, eenechi yasipakapua ahpo yasariachi. Wa'a ikisaopua chaanekapua taamoo ahpo ma'masiterao:

—¿Pahtena eemea ihtanakoopua i'ka no'o iintoriao?

¹³ Eemea no'oo, aamo Masitariwa teewamepua, aamo Paamirawa tiame. Pichiwa chaachapame eemea pu'kao, pichiwa puuu neeea aamowichio.

¹⁴ Weh, neeea te'ta aamo Masitarikaipua te'ta aamo Paamirawa, neeea ki weruma no'o uukaopua aamo tarachi papakokame enesoopua, eemea noochitiao, wa'achitia aamo ki weruma uuniame te'terepuapua.

¹⁵ Neeea aamo tarachi papakokamepua, aamoo no'oo ki weruma no'o uuya, aamo tetewemichiopua, aamoo wa'achi te'teretomichiopua, ki weruma aamo uuka.

¹⁶ Eemea inataka inamumitiapua i'kao: aaataai ki epeche weruma tiamepua ahpo teekochio; aaata uhjuratiameai, ki epeche weruma tiamepua ahpo uhjurakamechioi.

¹⁷ I'ka pahtekame enesaa eemea, tisia ta'iria mochtomeri eemea, aamoo ki aamo weruma uuka mochtioame enesoo.

¹⁸ Neeea aamoo, ki yoomahka te'ta piipakameko tuuriao, pichiwa wa'a tiamepua, tetewamekapa neeea no'o ajawaria iikachio. Nane'riamenia piiripi eeme no'o ajawariao, kiisi kaawe iintomerikopua noochio. Nape ihji wa'a tiame iintomeria, wa'a tiame tetewitiapa ehkoriaami o'iniao, wa'a tiame iintomeripua. Ehkoriaami Riosi nayewaturao, wa'a tiame iintopuame tetewika chaachapariopua, Ehkoriaami Iyoterichiopua, eee chaachapaka iyoteriaopua: "Piiripi puuu no'o ahjama oiyamea, no'o pukamina na'ara iintokamepua."

¹⁹ I'ka wa'a tiame aamo chaanenania, ke'chu wa'a tiame no'o ikiyoiopua, aamo nane'remichiopua no'oo, yomatiam no'o ikimiao, tetewamekopua. Neeea Apoepua te'ta neeea, te'ta ihtaoti tetewameopua ke'chu ikiniameoipua pehji.

²⁰ Eemea i'ka pichiware no'o cheemiao, inataka keepupuapua: No'o uhjurakame kaawe uuka tetewamea, no'o kaawe uuka tetewamepua tiame; no'o kaawe uuka tetewamea, no'o uhjurakame kaawe tetewamepua tiame.

Eesusia Uurasi aho noriwi ihsimio tuuna
(Maateo 26:20-25; Marako 14:17-21; Ruuka 22:21-23)

- ²¹ Wa'a cheesaopua Eesusia, iiyana erapaka apochiopua, taamo chaanekapua:
—Pichiwa simiyame ihjia, piiripi eemea, nanaaramechi no'o nehjimerapua noriwi.
- ²² Waikao teemea, tahpitika erakokao, nenekuti taamo ne'nepakapua: "¿Aatanakam-
era ohjore teemea?" taamo erakoka.
- ²³ Waikao no'oo, Eesusie epeche nakiwa eraniameo, chokichi kahtiamekopa pu'kao,
- ²⁴ Siimoni Peero tewaniamea, sekae no'o naewakapua, ihchi no'o iinatukenuurakapua
pu'kao, aatanakamerakopua.
- ²⁵ Waikaonia waapi chukipakao:
—¿Aatanakameraju no'o Paamira? —chaaneka iinatukekania.
- ²⁶ Waikao Eesusia, ihchi no'o cheekapua:
—Ihji paani ichuka saampatesa no'oo ki'ya, puuu enemapua.
Wa'a cheesapa, Uurasi ki'yakapua paani ichuka saampatesa, Siimoni Ihkarióte
taanarakapua.
- ²⁷ Neipa pu'ka paani iintotioiopua, Uurasia apochi pakiteriapua Satanasio, aho na'ara
iintomichioopua. Wa'a iikopa Uurasio Eesusia chaanekapua:
—Uurasi, yaapi werisika siinka, iintomitiapua pu'ka aamo iintonareka kahtiao.
- ²⁸ Nape piiripiai wahjachi teemea, Eesusi ahjama koayamea, kiisi pahtekapua aatia
tiiachipa Eesusio, wa'a chaaneriamekopua Uurasio. Neeche pahtekamepua pu'kao.
- ²⁹ Puuu wahjachia, poanachi tarimia siinkameko erakoapua, itapiti taripua pahkow-
ichioo, aaata tesiwewa te'tiamewichiooi, ihkokepuamekoiopua. Wa'a erakokamekapua
Uurasio, puuu iintotoamekopapua, taamo toomi na'poasika kiasiriaopua.
- ³⁰ Waikao Uurasia, ikanatí aho paani chi'wanetiame ichuka ko'kosaapua, simikapua
waikao wa'asi aho iintomia yoramiaopua. T'ka Uurasi simioiopua, tukaokapua wa'asio.

Weemera nuurari

- ³¹ Neipa Uurasi simisooopua Eesusia taamoo chaanekapua:
—Ehpe tetewipua neeea, te'ta peenia tiame no'o iintomerio; te'ta peeniatiam
tetewipuameopua tiame, te'ta no'o Noono inatariaopua no'o iintomiaopua.
- ³² Neeea no'o iintomiaeo, No'o Noono tísia peeniatiam inataria tetewitesoo, Apoe
no'o Noono tísia peeniatiam inatariao, no'o iintoriae tetewitemapua pu'kao, ti'tijoe
ooweru tiame tatakorririao, ahsieme natetetiame itipiniame tetewitekao. Ehpe wa'api
tukawarichi iintopuamepua wa'asi.
- ³³ Eeme no'o kukuchiwa, kihta itipina neeeapa aamo ahjama yasimiaopa. No'o i'yama
eemea i'ya, nape ki no'o teimapua. No'o simiyachio eemea, ka'chi iika siimpamete
eemea, isaeri ya'yawichioi wa'achi chaanekamenia no'o iinatukekoopua.
- ³⁴ Ehpeo neeea, tísia aamo nakiyao, tísia kaawe aamo nakika mochitojerania.
- ³⁵ Wa'a te'teretoka aamo mochitosoo, yooma ti'tijoea ooweru tiamea, amochi
tetewimeri eemea no'o masiteriao, no'o aamo kaawe nakika mochitoniamoo.

Eesusia aho ka'itapoti Peeroe
(Maateo 26:31-35; Marako 14:27-31; Ruuka 22:31-34)

- ³⁶ Siimoni Peero teewaemea, ka'chi iika ahjama siimpuame inatakaopua pehjo,
chaaneka iinatukekapua Eesusio:
—¿Akana akipatamua Paamira, ka'chi aamo ahjama siimenia?
Eesusia chaaneka nehjiakapua:
—No'o simiyachio ehpeo, ka'chi iika no'o na'naritomerimua pehjo, nape piie
taawechiope.
- ³⁷ Peeroa waikao utewa cheeka iinatukekapua eenechi:
—Nape Paamira, ¿aatia tiiachipa ki siimetenia? Nape Paamira, kiisi ka'chi e'ramenia
ahkasi mukukainia, aamo nehpuawachio.
- ³⁸ Peero wa'a chiiopa chaaneka Eesusia:
—Wa'a chiiamemua chiao, nape neeea aamo chaanenapua, ke'chu kusuyoi totori
oowirao pa'pa piario, paisa simiyame no'o ka'itameri muuuu, kiisi no'o machiyo tuuka.
¿Pichiwa wa'a e'ramemua aamo chiia?

14

Eesusia Noonochi pooe

- ¹ Eesusia wa'a chaanesa Peeroo, yooma taamo aho ma'masiterao chaanekapua:
—Ka'te yuuwesi, no'o siimo tuuyoio, noochi ahjachi e'arakache mochipuapua ohso
kaawe, Apoe no'o Noono Riosichi tiame.

² No'o Noono tewekachi kahtiachio, ki ookapi iintunapua ahka mochipuachio. Ki wa'a teeresoo, ki cheemiinia wa'a simika aamowichio katewemio tuuyao, yooma pipiripi ahka aamo mochimiachio.

³ Ehpe ki tehpe simisao, ahkasi aamowichio katewesapa enamania eenechi, wa'a aamo i'tomaniapua no'o ahjama, no'o ahjama mochimichiopua waikao, ahka no'o te'ta kahtiachi;

⁴ Nane'riame eemeapa, achini teeka asipuameo wa'ao.

⁵ Toomasia chaanekapua waikao:

—Nape Paamira, ζachini nokaka asita teemea wa'ao, kiisi nane'renaoi teemea wa'a pooeoi, ahka aamo simiyachiopua?

⁶ Eesusia chaanekapua:

—Neeekamerapua puuu pooea, no'o yasimiachi asitemeria; neecheepua te'ta pichi-wari aamo tuuyekamea; neecheepua tiameo, te'ta ahjari ki'yameraa, ahkasi ki wahjiamasio. Aawataai ki asima no'o No'nochio, ki no'oeo.

⁷ No'oo te'ta machiyame enesaa eemea, no'o Noono tiame, te'ta machimii eemea. Machikamekai eemeapa no'o Noonoo, noochi tetewaka ohjoamekai eemeapa no'o Noonoo.

⁸ Eeripea waikao chaanekapua:

—Nape Paamira, ahjama ohjoamekai teeresaa teeme, ζachinikai ki tetewame teemea? Taamo tetewitesao naaju. Tetewisaa teemea pu'kao, tisiwa kaawe erakomii teemea waikao.

⁹ Eesusia waikao chaanekapua:

—ζKiisikosa no'o machika tetewame muuua Eeripe, ki ehpesi no'o aamo ahjama oiyo? ζAatia tiachipa aamo tetewitejerata eemea no'o No'noo? Neeekamera puuuu, Apoe no'o Noonoo; no'o tetewamea, apoe no'o Noono tetewamepua.

¹⁰ ζKi pichikiamekosa eemea no'o tiario no'o Noonochi tiamekopua, apoe no'o Noono tiario noochi tiamekoopua? No'o nayewao ki nooe chiamepua, weeechi tjoechitia, no'o Noonoo noochi tiamekapao, apoeaitepua noochi chiiao.

¹¹ Waikao Eesusia yooma taamoo, chaanekapua:

—No'o pichikepuapua no'o chiiao, no'oo no'o Noonochi kahtiamekopua, apoe no'o Noonoo, noochi kahtiamekopua wa'achitia. Ki no'o chiia pichikesaa, no'o ihsiaoi pichikepuapua, apoe no'o Noono noochi ihsia.

¹² Pichiwa chaaninia, aaataai noochi paparamea, no'o Noono tehkiwa no'o inisia teetomeripua, apoepechi no'o Noonochi paparamichio ti'tijoe paajuteka, ooweru wa'achitia. Nape puuu apoepechia, epeche muuwaeme paajutemeri ki noochitia no'o Noonochio, no'oo no'o no'ramerikopa no'o Noonochio.

¹³ Eemea aaata no'o Noonochi enatekamea aaata tatakoria cheriwepuawichio, ihtaai tatakoria no'o Noonoe cheriwepo tuuka masitemeripua, nape no'o ahpowichio no'o kurusichi mukuriae natetewachi itaka. No'o kurusichi mukuria ki ookapiwichio tatakoria natetekao, no'o Noono tisia peenia tiame inataria puuuu, yooma wehjoarichi mochikamewichio, tetewimichiopua.

¹⁴ Ihtaai ahpo cheriwepuawichio noochi eenakameo, cheriwemachenia pu'kao, nape ahpowichio no'o iintoriae natetewachitia, noochi itasoopua.

Eesusia Riosi Riosiwari Te'ta Piipari uhjuramo tuuya

¹⁵ 'No'o nakiyame enesaa eemea, no'o e'weka mochitopuapua, no'o aamo nuuria.

¹⁶ Wa'a aamo te'tereka mochitopao, no'o Noono nayewemania aamo uhjuremichiopua ahpo Riosiwarioopua, aamo ahjama teetomichiopua ki wahjiamasio, aamo ku'isimichiopua aamo teetowachio, yooma ihta aamo nakiyachisio, aamo oisa erapatesimichiopua tiamé.

¹⁷ Puuu iintomeripua amochio, te'ta pichiwari tiamera pahitetekao. I'wache weeechi nokiwame pu'seriamea, ki kaawerumachiche mochitonariamea, ka'chi iika uumeripua pu'ka no'o Noono Riosiwari ku'iwarao, ki uuka tetewamekopa puuuu, no'o Noonoe ahpo kiamiao. Eemekamera kiatiamepa pu'ka Riosiwario, puuuu epeche ku'iwa yasitomeripua yooma pipiripichi amochio, ki wahjiame aamo ku'isimeripua no'oo no'rasoopua.

¹⁸ Ka'chitia taaweche aamo piineri toyai neea neesetokao; eenechi enamerikaite neea, pu'ka wa'api Riosiwari amochi yahchamechi, nooe amochi yasitomiaopua, ki wahjiame amochi te'ta ku'isimia.

¹⁹ Ki mehka toiaitepua, i'ka weeechi mochikame ki ka'karumao, ki oosa no'o tetewimichiopua i'ka weeechio, nape eemea noochi te'teretokamea, eenechi no'o tetewimiitepua

no'oo oijenasocheo pehjiio. Neeea wahjipaniamē newitosaapua, kajuyachi taawechio, aamoo wahjipakamekoipua, eenechi aamo ahjatemanīa.

²⁰ Nape eenechi no'o ahjakame tetewapaopua ke'chu no'o no'roipua tewekachio, pahtemeri eemea waikao, pichiwa No'nochi eenamekopua, no'o Noonoo neeeopua tiameo, piiripi wa'apikai tiopua. Waika waanamio, eemea no'o ahjamao piiripi wa'apika teeremeripua, no'oo amochi teetoamekopua no'o Riosiwariēo.

²¹ No'o nuuraria kaawe neesetoka i'toamea, pichiwa no'o nakiyame puuua. Wa'a teeka no'o nakiyameo, no'o Noonoi tisia nakiyamepua pu'kao. Pu'ka wa'a te'terīamechi, no'o Noonoo neeea tiameo, pukachi taamo tetewitēmapua, piiripichitia, Riosi Riosiwariēchi.

²² Waikao Uurasia, nape ki Ihkariōte Uurasia, iinatukekapua:

—Paamira, ŷaatia taamoche taamo tetewitētamua, ki aamo paparameopua ka'i?

²³ Eesusia, nehjiakao chaanekapua:

—Aamoo noochi paparasoopua, no'o Noonoo neeea tiameo, piiripichitia yasito-meripua amochio.

²⁴ Nape ki no'o nakiyamechiopua kihta yasitomeri teeme pukachio, ki no'o e'weka yasitoamekopua pu'kao, no'oo, no'o Noonooche chiia nayewerīoipua. Ihji no'o chiia aamo inamuaa, apoe no'o Noonoo naawesa puuua, apoe wa'api i'ka weechi no'o uhjurakame, ahpo noochi nayewa inamupuawichioipua.

²⁵ Neeea iiweta aamo ahjama kahtiaapua pehjiio, i'ka yooma aamo tuuyamepua.

²⁶ Nape no'o Noonochi no'rasoopua, no'o Riosiwariē ihsimania aamo ku'ikao, no'o Noonoo aamochi uhjuramīa. No'o Riosiwari ihsimapua aamo tuuyekao, yooma itapiti aamo masitiachio, yooma no'o aamo masiteria, inatēpatesika.

²⁷ Neeea te'ta kaawe erapari aamo ki'yamepua, ki weechi mochikame kaawe erapari ki'yamechitia. No'o aamo kaawe erapari ki'yaa, no'o wa'api kaawe erapari iinuekapua. Pukaepa no'o kaawe erapari iinuemea, kihta yuuwesipuapua no'o simiyawichioo, itapiti seewekaoipua a'chi teeremiaopua, no'o ikimīaoipua ku'we.

²⁸ Eemea, no'o inamukame eemeapa no'o siimio tuuriamekoo, nape eenechi amochio yasimīa enameriko tuuriao. Noochi paparamea, no'o te'ta nakiyame enesaa, kaawe erakomete puuua kihta yuuwesika no'owichioo, no'o Noonochi simiyaa, amochi enamiapa eenechi wa'a no'o simiyopa, nape Riosi Riosiwariēchi, yomachi amochi yasitome teerenīamechi Riosiwariēchi. No'o Noonoo Riosiwariēchi yasipasaapa neeea, ahkaoi teeremeri neeea no'o Noonoo Riosiwariē yasitaoe, ki weechi no'o weerewae yasitorīachitia.

²⁹ Ke'chu ikiyoi i'ka, yooma aamoo chaanenania, i'ka wa'a tiame ikisooipua, pichiwa no'o cheerio erakomichioipua aamoo, wa'a erakoapa eemea, kihta seeweka noochi paparaka mochitomichioipua i'ka weechio, noochiche ahjachi erakoka.

³⁰ Ki tehpe toina neeeapa ki no'o aamo nayeweka yasimīaoipua wa'asi, waapi ihtona tukaparichi ye'kameapa, puuua te'ta no'o na'ara yoramēria, apoe te'ta Satanasi tewani-amea, puuua te'ta ki ka'karuma nokayakamera, noonora. Puuua kiisi iinuekaitepua apochio, no'ochi newitomīaoipua,

³¹ nape yooma ti'tijoeri nane'remichio no'oo, tisia nakiyamekopua no'o Noonoo, pu'ka iintomo e'raria iintomanīa ehpeo, no'o Noonoo tisia e'weka. Werisisa, nahpe.

15

Eesusi te'ta pichiwari panijuwari

¹ Wa'a o'inia puuyatioioipua, pooechi nokisinioio Eesusia, eee cheesika taamo masite-sikapua, ahjama nokisinioio:

—Neeea, uuwa echitiamepua, no'o echakamea, apoe no'o Noonopua.

² Yooma no'o paanira ki taakīameo, tehpučenapua pu'kao; nape kaawe taakīameo, katewekenapua pu'kao, charewa ki ka'karumao puhjeneka, epeche taakemichioopua.

³ Eemea, cheriwetiame eemeapa tatakorio, piipaka itipikame, amochi uukapa muuua no'o cheeriao, pichikeka.

⁴ Wa'a aamo te'teresoopua noochio, wa'achi teerema neeeai amochio, amochi yasimania. Yooma uuwa paaniraa, ki ihchiame enesaa, kihta taakēmapua. Wa'achi te'terena eemeai noochioi, ki noochi ihcheka te'terīame enesaa, kihta muuwemīi eemeai, aamo taakīamechitīapua.

⁵ Neeepu uuwa echitiamea, eemea paanirapua. Noochi ihchiapa eemea, neeea amochi taakīamepua, nape ki no'oeo eemea, kihta muuwemīipua taakekao.

⁶ Ki noochi ihchiame yasinariamea, ki uuka tetewipūamepua, paanira ikicha ipatiamechitia, wakipasooipua kosopuaichio.

⁷ 'Eemea noochi ihcheka te'teretoniamea, no'o chiiia, iyorika uuka yasitonariamea, ihtaai ahpō nakiya no'o itanemeri puuua, aamo muuwewari taakemichioopua.

⁸ Aamo nokisiamechi ka'karuma taakesoo, no'o Noonoo amochi ihsiwarao, ahpō kaawerumari amochi teteiwa ihsimeripua. Pukachi naania teeremeri eemea, no'oe masitetiamekoopua.

⁹ Wa'achitia no'o Noonoo aamo nakika yasitoachitia, wa'achitia aamo nakika yasitoame neeeai. Wa'achitia mochipuapua eemeai i'ka no'o aamo nakiyaopua, ka'te wa'atia wekate eemea.

¹⁰ Wa'api teetosaa eemea no'o masiteria teetokao, wa'api amochi tetewika uupuamepua, aamo no'o nakirao.

¹¹ 'Peenia erakosa naaju, ihji no'o aamo chaaniaa, pu'kawichioopua, ki teesa aamo peenia erakomichio, amochi yasitoniamekoo inataka.

¹² I'kache aamo nuurenania, aamo kaawe tetewaka mochipuame, ahpō nakika, no'o aamoo te'ta kaawe nakiriachitia.

¹³ Ki'te te'ta epeche nakiwamea, ki'te mukiwachisi nakiwamea aatao, ahpō kaawe e'rawichioopua.

¹⁴ E'wakame eemeapa, i'ka aamo no'o nuureriao, pukaepa aamo, aamokamera kaawe e'riame neeea.

¹⁵ Neeea aamoo, ki no'o tekipanatewa teewaninia wa'asi, tekipanamea ki yooma nane'reteka yasitoame puuua ahpō teekochio, itaoi ahpō yoranareka kahtiaopua pu'kao. Nape neeea aamoo, no'o kaawe e'rewachitia tetewamenia aamoo, yooma no'o Noonoo e'ra aamo nane'retesiapa.

¹⁶ Ki eemekamera no'o uukamepua, aamo ahjama oimichioopua; neekamerapua aamo uukamea, no'o masitia masitesimichioopua ti'tijoeo ooweruopua tiame, noochi paparamichioopua pu'kao. Aata aamo ku'yao noochi paparariame enesoo, no'o iintoria ahpowichio kuruschichi inatakao, no'o Noonochi cheriwewa itasoo, cheriwemeri no'o Noonoo te'pa tewekachi kahtiaame, ihtaai itapiti ahpō cheriwejera itakoioopua.

¹⁷ Nape ka'te ahpō newitome erakomitia eemea, Riosichi paparamichio e'enatewa nokayaioopua ti'tijoeo, ooweruopua tiame. Ohsotia aamo chaanenania wa'a aamo nokisiachi pu'ka yooraka: Kaawe aamo nakika mochtowa, masitepuapua, napati aamo wa'achitia uuka tetewika.

I'ka weeechi nanaarame ti'tjoeri Eesusi na'areniamē, ijinuwarama

¹⁸ Eesusia simiteka pehji taamo masitekao, eee cheekapu:

—Ki noochi paparameo aamo nekumesoo, nane'repuapua no'ooi wa'achi teeretiopua pahcha ki aamochitia, nekamuchekao.

¹⁹ Eemea, i'ka wehjoari ki ka'karuma yooraka nokisiame enesaa, kaawe e'ra tetewi puai eemea, ki ka'karuma yoorameeo. Nape eemea, no'o paajutekopa noochi e'enariopa, no'o ijinuwa iintapame neeea, ki wa'achi nokaka mochtomichioopua, ki ka'karuma yooraka mochtomechitia. Ehpeo aamoo noochi te'teriapakoopa, nekamucheniamē eemea pukaao.

²⁰ Nane'repuapua no'o cheeria: "Yoorewa naewakao, ki epeche yooreka tetewiniame tekipanameraa, ahpō teekorachitiaopua." Kaawe uuka tetewipuame enesaa no'o masiteriao, kaawe uuka tetewipuame aamo masitiaai, no'o nuurarikapā. No'o na'aretiamē enesoo, na'arepuame eemeai.

²¹ Yooma aamo na'ara yoraniamea, noochi te'teriapa wa'a aamo yorapumeapua. Ki no'o Noonoo uhjurariachi ahjama te'teriapa, wa'a aamo yorameripua, nanaaramea.

²² 'Ki no'o eenakame enasoo kihta teeremii puuua ki no'o nakika mochtikapa kokosapuameo, ki tetewikame enesaapua tisia peenia tiame no'o ihsiriao, ki aata iintome tiaopua. Nape ehpeo no'o eenakoio ki no'o uuka tetewikamea ti'tijoeo ooweru tiamea, no'o Noonoo kokosapumetere mochtomeripua.

²³ Aata ki no'o uuka tetewamea, no'o Noonoo ki uuka tetewamepua.

²⁴ No'oo, ki yooma tetewachi ki maaenari yoorakame enesoo, itapiti ki aata yorame tiameo, kihta a'chi teeremii puuua, ki no'o uuka tetewaiopua. Nape ehpeo yooma no'o ihsia tetewakao, na'pa taamo ki nakika tetewikamepua, no'ooi no'o Noonoo.

²⁵ Nape yooma ihji ikiniamea, ehkoriami Riosi nayewatura no'o ikimio chaachapatiamepua. Puuu ehkoriami nayewatuaa, ehpe taawechiami ki no'o nakiyo tuuwa, chaachapakame puuua iyotekao: "Kihta iintokai ki nakiniame neeea."

²⁶ 'No'oo, no'o Noonochi no'rasoo eemea, kaaweruma nayewameri eemea no'o iintoriao, no'o Riosiwari aamo ku'imichio no'o uhjurariae. Puuu no'o Riosiwari yomatiamē ihta no'o iintoriao aamo inatepatesikaopua, yooma no'o iintoriao, kaaweruma nayewesimichioopua ti'tjoerichio, pichiwa te'ta wa'a teeretiopua no'oo.

²⁷ Eemea no'o ajawariaa, pukerisi o'inia no'o ahjama ohjokamekapao, wa'a chaachapameripua.

16

¹ 'Yooma i'ka aamo chaanesika yasitokame neeea, aamoopua, ki no'o toaka mochitomichioopua, anachaka pu'ka ki teesa tiame aiwari enamerioopua.

² Ma'chi ihpapapume eemea napawikarichio, ahkasi aamo me'yakameai, ahpo kaawe e'repuame maaemerapua Riosieo ahpo wa'a iintoriawichioopua.

³ Wa'a nokimera puuuu, ki te'ta no'o Noonochi te'tereka mochitoapa, no'ochioi.

Riosi Riosiwariae taamo piipatewao

⁴ 'Wa'a aamo chaanena neeea, nane'reka mochimichioopua i'ka wa'a tiame ikiniioopua, no'o aamo chaaneriao. Pukeri simiyachio, ki aamo chaanekania i'kao, aamo ahjama oiypaopua pehjo, nape ehpe aamo chaaniamenia, simiyapa wa'asi.

⁵ Nape eemea, aaataai ki no'o iinatuketiamepua akana no'o simiyao, ma'chiame aamo no'o tuuyekamekopua, akana no'o simiyachio.

⁶ Oowera no'o simiyache, yuuwesina eemea.

⁷ Nape pichiwa chaani neeea, kaaweruma simiyamekopua aamowichioo no'o simiyaa. Ki no'o simisoopua, ka'chi iika enameri amochio aamo Ku'itomeria, nape nooe simisaapania no'o Noono kahtiachio, nooe wa'api iintomania aamo Ku'itomeri uhjurekao, puuu aamo Ku'imeria, nooe wa'api Riosiwari enameri puuuu, amochi enameria.

⁸ Ihji no'o Riosiwari i'ka weeechi enasaapa, puuu iintomapua tetewitekao, yooma ti'tijoe ooweru tiameo ahpo iikachio, kiisi ka'karumakopua, tisia tatakoriamekapapua. Nape puuu Riosiwaria tiameo, pu'ka ki ka'karuma nokaka mochikameo, tetewitemapua tiameo aachin nokaka ahpo ka'karumachi enepamiaopua tiame. No'o Riosiwaria ih-simapua tiameo, yooma noochi paparakameo nane'retekaopua, pu'ka na'arari noonorao, no'o Noono kokosaritere teereniakopua wa'asi, pu'kao te'ta kokosapuawichioopua te'ta kajuyachioopua taawechio.

⁹ Ihji kiisi kaawe nokiwamea tatakorika mochitoame tewaniame puuuu, ki noochi paparaka mochitoamekopua pu'kao.

¹⁰ No'o Riosiwaria, apoe ihsimapua ki ookapi paajutekaopua aachin teeka kaawerumachi enepameriopu, no'o Noonochi e'enamichio paajutekao. I'wa weeechiche itipisaane, no'o chiia inamukameche e'enatemiinia no'o Noonochio. Nape simisaane no'o Noonochio, ahkaoi yomachi tiame enamania no'o yasitao, no'o Riosiwari tiarirao aaatachioi, no'o Noonochi paajutenariaopua.

¹¹ Te'ta na'arari Noonoraa, no'o Noonoe kokosaripuache chanitiamekopaopua, no'o Noono ki ka'karuma katewemiao, te'ta pichiwa enamerichepua, kiisi wa'atia itipimeripua pu'kao.

¹² 'Ki ookapi iinuenia pehji aamo chaanemiao, nape ehpeo eemea, ki pahtemapua pehjo.

¹³ Nape apoe Riosi Riosiwari te'ta pichiwarimeea, amochi enasaapa, yooma aamo masitemapua, noochi simiyame pichiwarichioopua. Apoe Riosiwaria ki seenu Riosiwariae ihsimeripua masitekao, apoe no'o Noonoe ahpo chaanesiwa masitesimapua. Puuu no'o Riosiwaria tiameo, puuu teetosimeripua aamo masitekao, ahkasi wahka ihtoriachioopua, itapiti ikipuamechi simiyameopua.

¹⁴ No'oo, puuu ihsimapua no'o kaawe chaniwa tetewipakaopua, akatiasi no'o soparamekoopua, no'o ihta aamo kiamiaopua ku'iwario, no'o iinuwachio uuyapapua aamo kiamiaopua.

¹⁵ Yooma no'o Noono iinuekao, no'o iinuwapua tiame. Pukaepa no'o iinuachi uumio tuuna neeea, aamo kiamiaowichioo.

Yuuwesiria kaawe erapari enepameripua

¹⁶ 'Ku'itapi toiyachio, kiteremania i'wao, nape eenechi ku'itapichio, no'o tetewimeri eemea.

¹⁷ Ookapi teeme Eesusi ajawariaa, taamo ahpo chaachapai teemea:

—¿Ihtana ku'itapi naewaka cheeriamare Eesusia, ki ahpo tetewipo tuukao, wa'a ikisao eenechi ku'itapi ahpo tetewipo tuuriao? ¿Ihtana chanika cheeriamarepua, neipao ahpo Noonochi simimio tuukaopua tiameo?

¹⁸ ¿Aatia wa'a cheeka nayewariare Eesusia, "ku'itapi", cheekao?

¹⁹ Eesusia nane'riapa ahpo iinatukepuameo, chaanekapua:

—No'o ku'itapi ki tetewisaa, eenechi tetewipo tuuriao, ¿pu'ka nane'renariame eemea?

²⁰ Kaawe keepumitia naaju i'kao: Aamo naarakoio yuuwesikao, ki nu'uti siimera kaawe erakoniamea, wahja tijoehiopua ki ka'karumachio. Nape neipa yuuwesisaapa, kaawe erakomeri eemea eenechio.

²¹ Aaata oowitiame saumeria, iiyana e'rame puua ahpoo saumiachi asiyoopua, kokosa aiwamiapa puua, nape pu'ka sauniame aiwari u'matosoopa, yooma natekepamepua pu'kao, wa'ika isaapa kaawe ejeramepua eenechio.

²² Eemea, wa'achi te'teremapua ehpeo, ehpeo yuuwesina eemea, nape eenechi no'o amochi tetewitemia machejenesoopua, eenechi peenia erakomeri eemea aamo iikachio, nape te'ta peenia erakorie ki aaata u'yeme tiameee.

²³ Pu'ka taawechiame no'o Noonochi simikoio, eemea kihta no'okamera itanemeripua waikao, ihta'oi aamo itayaopua Riosichi ta'iria mochtupuaopua. Pu'ka aamo kiapua, Apoe te'ta Noonokamera itanemeripua eemea pu'kao, Apoe iintomeripua yooma aamo itaya ki'yakao, yooma ihta apochi ta'iria mochtioniameopua. Wa'a iintomeri puua aamoo, no'o ijinuwarakopa.

²⁴ Ahkasi ehpeo, kihta wa'a tiame itayame eemea no'o Noonochio, no'o ijinuwako tuukao. Nape no'o Noonochi simisoopua, no'o Noono itanepuapua, yooma ihta aamo nakiyaopua, no'o Noonochi ta'iria mochtupuaopua. Wa'a te'teretosaa eemea no'o Noonochio, tisia ta'iria tiame mochtomeripua, tisia kaawe erapuaame tiamee.

Riosie Weratiamea newitomeri i'ka wehjoarichi na'arameo

²⁵ Ahkasi ehpeo, itapiti wa'achitarichi aamo nayewekame neeea, nape asinapa no'oo, ki wa'achitarichi aamo nayewemiaopua, ma'chiamae aamo ne'netemania waikao, no'o No'noo.

²⁶ No'oo no'o Noonochi no'rasoopa, aamoe wa'api itameripua no'o Noonoo, tewekachi kahtiamoe. No'o Noonochi no'rasaapa, ki neee ihsimeripua, no'o Noonochi aamowichio itanekaopua. Wa'a te'terewa iinuemeri eemea no'o Noonochio, no'o ijinuwarakopa.

²⁷ Apoe no'o No'noa aamo inamumapua, tisia aamo nakiyamekapa. Wa'a tiame puua tisia aamo nakikao, aamoo tisia no'o nakika mochtikamekopapua, aamoo no'o pichikeriopua tiameo, no'oo te'ta no'o Noonochi eenamekopa.

²⁸ Neeea no'o Noono tiarirachi machenakame nee'ea, weeechi enamiaapa, pukaepa neeea ehpeo, i'ka weeechi mochtikame toisaopua, no'o Noonochi no'rameripua, no'o Noono Riosi tiarichi yasimia.

²⁹ Waikao teemea Eesusi ajawariaa, chaachapakapua:

—jAa, ehpeo ma'chiamae nayewakame muua, kihta itapitichi wa'achitarichi naewaka!

³⁰ Wa'atiao, ehpeo nane'rekame teemea aamoo, yooma ihta yomatiamae machikamekopua, ke'chu ihta aamo iinatukioio, yooma nane'riamekopua.

³¹ Eesusia nehjiakapua:

—jEhpeope, pichiwa pichikiamae eemea, no'oo aatanakotiao?

³² Nape wa'a erakoai eemea, ki tehpe simiyachi ujumamiite eemea, piineri tokaoopua no'oo —chaaneka Eesusia—. Nape aamo ujumakoi, ki piineri kahtiai teerema neeea, no'o Noonoo no'o ahjama kahtiai teremapua, Apoe noochi yasitoamekapa Riosiwariara.

³³ Yooma i'ka aamo chaanekame neeea, kihta a'chi e'raka aamo mochtomichiopua. I'ka weeechi mochtikaopua pehjo, itapiti a'chi tiame na'arari aiwameri eemea. Nape eeme noochi ahjachi erakoamea kaawe erakomitiapua, no'oo newitoriopa i'ka wehjoarichi te'ta na'arari noonoraopua, i'ka weeechi ki ka'karuma yooraka mochtiniameo ye'kaka yasitoameo.

17

Eesusia ahpoo Noono, ahpoo ajawariawichio itani neesetori

¹ Eesusia wa'a cheesika taamo masitekoioopua mochtipatiapua ku'itapi. Eesusia waikao, te'pa ne'nepakao, eee cheeka nayewekapua ahpoo Noonoo:

—No'o Noonoo, asikame neeepa aamo yahchariachio, aamo te'ta inataria iintomichio yomatiamae i'ka wehjoarichi mochtikamewichio. Kaawe no'o iintomia tetewijerania pu'kawichio, neeeai aamoo tisia kaawe aamo te'ta inatatoriaopua kiisi ki ku'itapisi ehkoriami o'iniaopua, ehpe i'ka taawechi no'o iintomeriopua.

² Muua No'no, reesiseri no'o ki'yakamemua, ki wahjiamae ahjari kiamichiopua, yooma aaata amochi paparaka e'enakameo, i'ka weeechi mochtikameo. Yooma pu'kao amochi e'enakame ahpoo tatakori cheriwepuawichio, no'o ki'yakame muua pu'ka piipatemi-chio. Wa'a iintokame muua, amoe no'o uhjurakamekopamua i'ka weeechio, no'oo, pu'ka tatakoriameo, pejana natetemichiopua tatakoriara, amoe wa'api kokosapuameo, te'ta weemera ahjari kiapuwachioopua ki wahjiamesi.

³ Neeea pu'kao, weemera ahjari ki'yamepua, noochi paparaka amochi paparaka tiame e'enakamekopapua pu'kao, aamoo te'ta pichiware Riosikamerakopua. Neeea wa'a iintokamepua pu'kao, pu'ka iintomichio amoe uutiamekapa, pu'ka iintomichio weeechi no'o naawatekamekopua.

⁴ 'Tka weeechio neeea, aamo te'ta kaaweruma tiiao yomatiam weeechi aamo nayewakamenia; neeea tiameo, aamo no'o nuureria i'ka weeechi no'o iintomichio, yooma iintokamenia wa'asio.

⁵ Ehpeo, noochi aamo tetewitepuapua, pu'ka amochio pu'ka ki nu'uti tisiwari aamo tiiaopua, ke'chu i'ka weeechi naayachisiopua, taamo pirena te'tereniamopua taamo tiarichio.

⁶ 'Neeea i'ka no'o ahjama ohjokameo, yooma aamo tiia ma'chitekame neeeapa pu'kao, aachin tiamekopua aamoo. Ihjia aamo ijinuwakapao, no'o ijinuwapua tiame, amoeo wa'a tiame noochi tetewiniamekopua. 'Tka aapoeo, no'o e'wekapao, aamo e'wekamekopapua tiameo.

⁷ Ehpeo ihjia, nane'reka mochitoamepua, yomatiam no'o tiia, amochi o'inia eenamekopua.

⁸ Wa'a tiame pahtekamepua, yooma no'o masiteriaopua no'o chuwaao, amoe inatarichi e'rario noochi eenamekopua nayewamichioo. Wa'a tiame pahtekamekapaopua, amochi paparamepua.

⁹ 'Pu'ka wa'a teeremichio aamo uuriaopua, aamo itaniamenia pu'kawichioo, kaawe inateka neesetomichioopua pu'kao. Wahjachi ki aamo ijinuwaopua, kihta aamo itaniamenia pu'kawichioo, aamoche ijinuwawichio noochi iintapariawichio itaniamenia neesetojerakao.

¹⁰ Yooma no'o ijinuwaa, aamo ijinuwapua tiameo; yooma aamo ijinuwaai, no'o ijinuwapua tiame. Pu'ka wa'a teereniachi ijinuwakao, ma'chiam piiripi tiame teemea.

¹¹ 'Neeea ki itipimapua i'wao, nape aapoeo i'wa itipimerapua. Pukachipa muuuu te'ta kaaweruma Noonoo, kaawe neesetopuapua pu'kao, aamo mochiwarikopua, pu'kao, apochi kaawe erakoka mochitomichioopua, taamoo pirena te'terichitia.

¹² Neeea i'ka weeechi kahtiaopua pehjo, kaawe inatekame neeea pu'kao, amochi eename inatewarie. Aamo no'o uukeria ajawariopua, yomarika noochi paparaka mochitoamepua, nape piiripia ka'i, Ehkoriaami Iyoterichio chiiachitia.

¹³ 'Ehpeo aamo kahtiachi no'ramerinia. Nape no'o ahjama ohjokameopua, weeka itapiti kaawe e'rari tuuyekamenia pu'kao, kaawe erakomichioopua noochitia.

¹⁴ Tuuyekame neeeapa pu'kao, yooma aamo iintomia inatarichi eenameopua. Puuu aamo inatarichi eename uukamekapua, amochi ijinuwa eenepakame puuua. Wa'a iikapa puuua, ki i'ka wehjoarichi ahpo ohjorewa iinukeaite puuua, noochitia wa'achitia ki i'wa wehjoarichi ohjoekai tiamepua. Pu'ka i'wa ohjoeraemea, kiisi taamo nakika tetewamepua.

¹⁵ Neeea no'o ahjariao, ki aamo puuyanamichio itaninia i'ka wehjoarichio, ohso kaawe aamo inatejeraninia, i'ka weeechi ki ka'karuma noonoraopua, ka'chi yoramichioopua pu'kao.

¹⁶ Neeea ki i'wa weeechi ohjoerewaemekapao, wa'achi te'tiame no'o ajawariai. Pukaepa aamo neesetojeraninia pu'kao, ki apochi panisumichioopua Satanasio, apochi erapatekao.

¹⁷ Ku'imitia pu'kao, ahpo piipakameche mochitonaretekapua pu'kao, aamo te'ta kaaweruma e'rarie iikachi naawesika, amochiche paparaka ohjoremichioopua pu'kao, kiisi sewina erapaka.

¹⁸ Neeea aamoo, te'ta no'o uhjuratiachitia weeechi ti'tijoeri nayewemichioo, wa'achitia uhjurakame neeeai pu'kao, yomachi mochiwachiami nayewemichioopua, amochi eename tuuyewario.

¹⁹ Neeea, yomatiam no'o ihsiwachio, aamoche kaaweruma tuuyewari ti'tijoeri tuuyeka ihsikamenia, pu'ka ti'tijoerio te'ta aamo ijinuwara enemichioopua, aamo pichiwariwachi te'ta paparakamekopa.

²⁰ 'Ki i'kache ajawariawichioche aamo itanenania, yomawichioopua tiameo, wahjachi amochi paparameriopua pehji. Puuuechi nokisimeripua amochi paparatekao, aamo tuuyewari nayeweka tuuyesikao.

²¹ Neeea aamo itanenapua tiame ku'imichioo, yooma amochi paparaka mochikameo, te'ta kaawe ahpo nakika mochitomichioopua, te'ta pirena te'tereka, te'ta taamoo, pirena te'terichitia. Pu'kaonia te'ta tamochitia pirena te'tereka mochitojeraninia, pu'ka aaata ki taamochi te'teriamopua, pichiwako erapamichioopua no'oo, amoe no'o Noonoo uhjuratiamekoopua.

²² Neeea yooma noochi paparakameo, piiripi wa'api pirenaturi iintapakamenia, piiripi wa'api pirenaturi teereka ohjoremichio, no'oo aamo no'o Noonochio, piiripichitia pirena te'teriachitia.

²³ Neeea pu'ka noochi paparamechio, yasitoamenia no'o Riosiwario; muu no'o Noonoo, noochio yasitoamemua tiameo, piiripi wa'api Riosiwarikapa teemea taamo te'terewachio. Wa'a teereka piiripi Riosiwarichi teemea, yooma aaata pipiripi tamochi paparamechi, yasitoame teemea piiripi teeka taamo Riosiwariwao. Wa'a teekao, aaata ki tamochi paparamea, tamochi paparameo ka'kaweruma itapiti yoorame tetewapaopua, kaawe ahpo nakika mochitoameopua tiameo, nane'rema puuua pu'ka tamochi paparamea iikachio, itapiti tisia kaaweruma iinuemekoopua. Waikaopu ki tamochi paparamea, noochi paparapa ka'karuma yoorameko erapamapua, itapiti kaaweruma ijinuemekoopua iikachio. Wa'a erapakaopua, pichiwa no'o tewekachi amochi o'inia eenameko erapamapua, ki oowera tijoeke maaeka. Aapoeoipua waikao, nane'remapua tiameo, wa'achitia ahpo nakiwamekopua amoeo, muuu no'o No'noo, no'no nakiyamechitia.

²⁴ 'No'noo, yooma tamochi paparakameopua, no'o ahjama mochitejeraninia pu'kao, pu'ka aamo no'o ki'yariaopua newipatemichio. Neeea tetewijeraninia no'o kahtiachi mochikaapa, tetewimichio, nana muuukopua, ki ehpesioi wa'apitia ahjaka yasitoame, piiripi tiarichi wa'api, ke'chu i'ka weee naayachikoipua pehjo.

²⁵ Muuu no'o Noonoo, Te'ta Kaawerumara muuu, nape i'ka weeechi ki amochi inataka mochitoamea, te'ta kiisi aamo machiyamepua, aamoo te'ta kaawerumarakoipua. Nape neea, te'ta aamo machiyamerapua, ahkasi aamo te'ta tiarichi, aamo wa'api tiarichi machenakamekapa. Yooma noochi paparakamea, nane'riamepua no'oo, amochi o'inia eenakamekopua.

²⁶ Pu'kao neea aamo tiiao, ma'chiamie tuuyekamenia, wa'api teetomeri neea amochi simiyame masitekao, aamo kahtiachi no'rakaio. Wa'a yasaka ku'isimania no'o Riosiwario, kaawe ahpo pirena mochitomichio pu'kao, kaawe ahpo nakika wa'achitia, taamo ahpo nakiyachitia.

18

Chapinia Eesusi

(Maateo 26:47-56; Marako 14:43-50; Ruuka 22:47-53)

¹ Waikao Eesusi teewesoopua ahpo Noono ahjama nayewakao, ajasika uumatotiapua Seeroni kohjochioopua, paonamina. Pao ajasisaapua waikao, itapiti taakiamie echitachi yeepo mutiápuu.

² Uurasia Eesusi noriwi na'arekamea, machiyamekapua tiame wa'asi wa'ao, weesa eenakamekapua wa'ao, taamo Eesusi ahjamao.

³ Ihji Uurasia, ne'noserioi pa'pamiratuameo pa'parisero pa'pamiratuameopua tiameo, ahjama ahpo kateweriai puuua, muuwaeme soontaro ahpo kiapuaichio Eesusi chapipuwemichio. Ehjepamio Uurasia, muuwaeme soontaro yeeka wa'atikia ihtoame tetewetiapua Eesusi chapisa i'tomia wa'asi. Puu soontaroa, yoomahka tahjetoka nokisiamekapua, ahpo merimacheta makotoka tiame.

⁴ Waikao Eesusia nane'riamekapua ahpo ikimiao, pahcha weripaka pejanao, iinatukekapua, wa'a e'nakameo:

—¿Aatana i'yame eemea?

⁵ Aapoeo chaachapakapua:

—Eesusi, Nasare tijoe.

Eesusia waikao chaanekapua ahpo i'yasiameo:

—Neeju puuua.

Puu Uurasi Eesusi noriwi nehjamea, wa'achi weeriapua tiame, Eesusi i'yasiame ahjama.

⁶ Puu Eesusi i'tomia e'enakamea: “Neeepua”, cheekopa Eesusio, ukana ruhjikapua majaka.

⁷ Waikao Eesusia eenechi iinatukekapua:

—¿Aatana?

Aapoeo eenechi nehjiakapua:

—Eesusi, Nasare ohjoeme.

⁸ Eenechi chaaneka Eesusia:

—Neesakotine. No'o i'yame enesaa, toipuapua no'o ahjama nokisio, nonoramichioopua.

⁹ Wa'a tiame ikitiamea wa'ao, Eesusi eee cheeria enerepua ahpo Noonoo ahjama nayewaio: "Aamoe no'o kiatiao, piiripioi ki wekatekamenia."

¹⁰ Waikao Siimoni Peeroa, ahpo merimachetaeka ma'chipaka, nakachi meteka tehpunekapua ahjamina, pu'ka Marakoo tewaniameopua, te'ta ne'neserosi weripate-riapua.

¹¹ Nape Eesusia chaanekapua Peeroo:

—Yaapi katewesamua pu'kao. ¿Ki iijimerikosa neeea pu'ka tisia chihpuame iiji-pasochi, no'o iijimichio no'o Noonoe kiatiamae, no'o Noonoe e'rariaeopua? ¿Ki kajuka simitemerine pu'ka, no'o Noonoopua yorajera?

Eesusi iinatukeretiapua Aanasi

(Maateo 26:57-58; Marako 14:53-54; Ruuka 22:54)

¹² Waikao isaeri ya'yawichi soontarowaraa kapitaiwaraa tiame, chapisa purakapua Eesusio.

¹³ Pahchao Aanasi i'yetotiapua, Kaija si'yarao, puua te'ta ne'neserosikopua pu'ka taawechiamio.

¹⁴ Puu Kaijakapua, piie taawechio cheekamekaa: "Epeche kaawe enema piiripi wa'api mukisaa, yoomawichioopua, ki muuwaeme wahjipamichioopua."

Peeroa ki machiyoti Eesusio

(Maateo 26:69-70; Marako 14:66-68; Ruuka 22:55-57)

¹⁵ Siimoni Peeroa, neee Waania tiame, mekapi ajatoka na'naritokapua Eesusi i'toniachio. Neeea, machiwamekapapua pu'ka te'ta neeserosi paamiraeopua, neeea yooremina pakikapua Eesusi i'toniachio, te'ta neeserosi kaarira ta'perachioopua.

¹⁶ Nape Peeroo, ma'chi itipikapua muiwachio. Ehjepamio neeea, eenechi machenakoa-nia, wa'a muirachi inatiame oowitiame nayewekania, Peero reesismichioopua pakimi-chioopua ta'pechio.

¹⁷ Waikaopu puuu oowitiame iinatukekapua Peeroo:

—¿Ki muuupu tiame, i'wa upatiame masitewara?

—Ka'i —nehjiakapua.

¹⁸ Tuuroikopao wa'a nu'nurewaa, ihsawi choatiame kosoriapua. Wa'a ikisaopua wa'a ajakapua tatapaka, Peeroai wa'achi kahtiapua waikao na'isue, tatapaka.

Te'ta tiopa neesetoamea, utewaeme iinatukewa Eesusi

(Maateo 26:59-66; Marako 14:55-64; Ruuka 22:66-71)

¹⁹ Te'ta neeserosia, iinatukiapua Eesusio ihtana masitia, masiterachi simiyameopua tiameo.

²⁰ Eesusia nehjiakapua pu'kao:

—Yooma tetewachi masitekame neeea ti'tijoeo ooweruopua tiameo. Ki seenepiche simiyame masitekame neeea napawikarichiamioopua, i'isaeri ti'tiopachiamioopua tiame, yooma i'isaeri nanapawiriachiamioopua. Kihta masitekame neeea noriwoo.

²¹ ¿Achinikai no'o iinatukenamua? Aapoe iinatukepuapua ohso kaawe, no'o masiteria. Puu nane'renapua no'o cheeriao.

²² Wa'a chiiopua Eesusio, chokichi weeriameraa, wewekapua chaaneka:

—¿Wa'a cheeka nehjanimua te'ta neeserosi paamiratuameo?

²³ Waikao Eesusia chaanekapua:

—Ki kaawe no'o cheekame enesoo no'o chaanepapua ihtanachi ki kaawe no'o cheerio, nape kaawe no'o cheekame enesoo, ¿kihtanawichio no'o wewemetemua?

²⁴ Aanasia waikao purinurasaopua, Kaija i'yetonurakapua, piirechi te'ta paamiratu-ame neeserosi.

Peeroa eenechi ka'itani Eesusi

(Maateo 26:71-75; Marako 14:69-72; Ruuka 22:58-62)

²⁵ Kaija ta'perachio Peeroo tatapoiopua wahjachi ahjamao, aataa iinatukekapua pu'kao:

—¿Ki muuupu tiame puuu tijoeo chapitiame masiterawa?

Peeroa ahpo noriwitakao, cheekapua:

—Ka'iii.

²⁶ Waikao piirechi tiame Kaija seekaerachi kahtiamea, Peero tehpueria nahkara tejimaraa, chaanekapua tiame:

—¿Ki pa'a aamo tetewikane pu'ka chapitiame ahjama, teewi itapiti taakeri echichi?

²⁷ Peeroa, eenchi ka'itakapua ahpoo. I'ka ahpo ka'itooopua, pu'ka wa'apichi kusuchacha toteri oowiraa.

*Eesusi Piiratochi iinatukewa**(Maateo 27:1-2, 11-14; Marako 15:1-5; Ruuka 23:1-5)*

²⁸ Kaija petechi o'niao, Rooma yawichi ta'perachi i'totiapua waikao, wa'ao peereitaniachi. Wa'a mochioio, ma'chirepapua wa'asi. Nape wenejiameraa i'isaeri ki muikapua wa'ao, ki na'arame teerenariapapua ahpō piipariwachio. Wa'a pakisaapua, ki ko'kome teeremerikapapua Semejenato pahko koi'niameo.

²⁹ I'isaerio ki muikopao, Piiratoa machenaka chaanekapua pu'ka Eesusi u'pakameo:

—Ti'tijoeee, ζihtana wenejina eeme i'ka tijoeo?

³⁰ Aapoeo chaachakapua:

—Kihta iintokame enesoo, ζaamo u'yepatariamare teeme?

³¹ Piiratoa nehjiakapua:

—Aamoe i'topapua pu'kao, aamo yooreka mochikae katewepuapua pu'kao.

I'isaeri pa'pamiratuamea chaachapakapua waikao:

—Merinare teemea pu'kao, nape Rooma yoorewaa, ki taamo toayamepua merimichio.

³² Wa'a chaachapariachio, ma'chiamē naania tiamekapua achini yooraka meripumeopua Eesusio, kurusichi chuhchaka.

³³ Piiratoa eenechi pakika peereiniachio, Eesusio paaesa iinatukeriapua:

—ζIsaeri ti'tjoeri yawichijuarekosa muuuu?

³⁴ Eesusia nehjiariapua:

—ζNo'o yawichiko e'ranimua amoe, oowerakoi wa'a chaanikosamua, inamukapa?

³⁵ Piiratoa nehjiariapua:

—ζIsaeri tijekosane nane'remetiao? Ki nane'riame neeea nane'riao, nape aamo tejemari wa'api, i'wa no'o aamo u'yepakamepua. ζIhtana iintokamemu naaju wa'ayorapua?

³⁶ Eesusia cheerepua waikao:

—No'o yawichitumiaa, ki i'ka weeechi enemeri puuuu. I'ka weeechi yawichi enesaane ye'kario, iinuemiinia no'o wa'inamerio, ki no'o chapisa kiapuaichioopua i'isaeri ti'tjoerichioopua; nape no'o yawichiwamiachio, ki i'wa weechipua.

³⁷ Waikao Piiratoa chaaneriapua:

—Wa'a teesoo, ζpichiwa yawichimua?

Waikao Eesusi nehjiakapua:

—Eje'e wa'atepua, aamo chiiachitia. Pu'kawichio naawakamenia i'ka weeechi eenakao, yooma ti'tjoerio, te'ta pichiwarichi simiyameo, machitemia. Yooma puuu te'ta pichiwarichi te'terenariamea, no'o te'ta pichiwari chiia, e'wiamerapua.

³⁸ Piiratoa cheeriapua:

—ζIhtanajuarepu pichiwaria?

*Eesusi peerierae merinurawa**(Maateo 27:15-31; Marako 15:6-20; Ruuka 23:13-25)*

Wa'a cheesaapua machenakapua eenechi, isaeri ti'tjoeri nayewemia. Chaanekapua pu'kao:

—Kihta ki kaaweruma iintokame ihji tijoea, kihta tewakekamenia pukachio ihta ki kaaweruma iintorio.

³⁹ Nape eemea senepi Semejenato pahkoio, piiripi peereso maamachipamekopaopua, ζki i'kakamera puhjesa toijerani eemea, i'isaeri Yawichikamera Eesusi tewaniame?

⁴⁰ Waikao aapoeo weeru chaachapakapua eenechio:

—ζKa'ii! i'Pu'kao ka'iii! i'Warawasikamera puhjepuapuaaa! —chaachapakapua.

Nape puuu Warawasia, ichikoamekapua.

19

¹ Waikao Piiratoa nuurakapua, Eesusi wepipuaichio wepirae.

² Eesusi wepisapa soontarōa, yawichi mo'kori netesaopua wehcha apoche, mosokiratekapua na'araka. Wa'a yorasaopua, yawichi wisasori chuhchekapua. Puuu wisasoria, shestanamekapua teesa.

³ Waikao soontarōa Eesusi naaepakao, chaaniapua:

—i'Née, ne'neopu, isaeri yawichia! —chaachapaka wepayapua sekae.

⁴ Wa'a noonowiretioopua Piiratoa, eenechi machenakaopua Eesusi i'tokao, chaanekapua muuwari napawikameo:

—Née, ma'chipakania pu'kao tetewimichio, kihta tewakapa pu'kachio, a'chi tiame iintorioopua ki kaawerumao.

⁵ Eesusia wa'a weeriapa waikao, yawichi mo'kori apoche wehcha netetiamee mo'koritetiame. Puuu Eesusia, yawichi wakirata wakiratetiamekapua tiame, tepekuma wakira sehtamurame. Waikao Piiratoa chaanekapua wa'a muuwaeme napawikameopua, ti'tijoeo ooweru tiame:

—Wa'a weeriamepu tijoea. ¿Ihtana iintotaria pu'kao?

⁶ Waikao puuu te'ta ne'neserosi pa'pamiratuamea, wahjachi tiameopua yoorewa inatiameapua, Eesusi ne'neka siinakokapua chaachapakua:

—¡Kurusichi me'yaaa! ¡Kurusichi me'yaaa!

Piiratoa chaanekapua waikao:

—Ka'i neeea, ki merinariamenia pu'kao. Te'ta merinaresaa, aamoe wa'api i'toka meripuapua, kurusichi chuhchakao. Neeea utewaeme iinatukeka i'yekai ki kaawe iintorio, kihta tewakamenia pukachio.

⁷ Waikao i'isaeri pa'pamiratuamea chaachapakapua:

—Ihji tijoe meripuamechepua, wa'a chiiame taamo nuurari yoorewewa mochikaa. Wa'a yorapuamepua, ahpo Riosichi eenameko tuuyopa, oowera tamochitia tijoekai.

⁸ Piiratoa waikao, wa'a tiame inamukapao, tisia seewepakapua pu'kao.

⁹ Eenechi yooremina pakikaopua, eenechi iinatukeriapu Eesusio:

—¿Akana eename muuuu naaju? ¿Ihtana tijoe muuuu naaju?

Nape Eesusia ki nehjiariapua pu'kao.

¹⁰ Waikao Piiratoa chaaneriapua:

—¿Kiisi no'o nehjiamemua? ¿Ki nane'renamua no'oo, aamo merime tiariemeko kurusichi chuhchakao, no'ooio aamo toime tiameko?

¹¹ Eesusia chaanekapua:

—Kihta iintomii muuuu, ki wa'a tiame teeketiamene enesaapua no'o Noonoo, tepoona o'iniaopua. Nape pukachipa, puuu no'o amochi u'pakameraa, epeche na'ara noonoikamepua.

¹² Wa'a tiame inamukapa Piiratoa, achini teeka toipuachio i'yakao, Eesusi pejanoo ta'omamo o'raipua ti'tijoeo. Nape i'isaeri ti'tijoea, simitekupua sisinakao, chaachapakapua:

—Pu'ka tijoe toisaamua, ki kaawe teeka itipimamua aamo te'ta yawichichioopua Seresa. Aataai yawichi enepakamea, Seresa seepurawarapua.

¹³ Wa'a chaachapopa pu'kao, Piiratoa ma'chipanurakapua Eesusio. Waikao peerei kateweniachi yasirachi yasipapakapua, nuurari yasirachi tewaniamechi, Euroo naewaniachio, Kawata, Tehtewetiamene Poee, cheeka chaniwame.

¹⁴ I'ka nokioio, oowetaweapapua wa'asi, pu'ka meere enemiachikapua Semejenato pahkoo, yooma kateweniachikapua wa'asi, pahkowichioo. Piiratoa chaanekapua i'isaerio:

—Née, wa'a weeri aamo yawichiwaa, tesiwa yoratiamene.

¹⁵ Nape aapoeo sisinakokapua:

—¡Kurusichi me'yáaa! ¡Kurusichi me'yáaa!

Piirato chaanekapua:

—¿Kurusichi chuhchaka meritarene aamo yawichi wa'api?

Nape i'isaeri ne'neserosiai chaachapakapua:

—Ki'tiame piirechi taamo yawichiwaa, apoe Seresa yawichichepua.

¹⁶ Waikao Piiratoa, ki'yakapua pu'kao, kurusichi chuhchaka meripuachioopua, i'toka.

Eesusi kurusichi meriwa

(Maateo 27:32-44; Marako 15:21-32; Ruuka 23:26-43)

¹⁷ Waikaopua i'totia Eesusia. Waikao wa'a o'inia machenasaopua Eesusia kurusi mahtokao, ahkasi Mukukame Mo'ora Wakiyame tewaniachisi mahtotokapua, Euroo nayewaniachioo, Ókota tewaniachi.

¹⁸ Waikao wa'a ajasitioopua, kurusichi chuchatiapua Eesusia, ooka kurusichi chuchatiame naasipa chuchatia Eesusia.

¹⁹ Wa'a ikitioopua Piiratoa, itapitichi iyotenurakapua Eesusi kurusiwachi chuhchepuame, pukachio chiiamekapua: “Eesusi Nasare tijoe, uurio ti'tijoei yawichira.”

²⁰ Muuwaeme wa'a enapaka iyonapua pu'ka wa'a iyotetiameo, waapi muuwarichikopua wa'ao mochiwachio. Pu'ka Eesusi kurusichi chuchatiameo naati, riekoo naewachi iyotetiamekapua, raatini nayewaniachi, euroo nayewaniachi tiame.

²¹ Pukaepa isaeri ne'neserosi pa'pamuratuamea, chaachapakapua Piiratoa:

—Ka'te iyotemitiamua wa'a kurusichio: “Uurio ti'tijoei yawichi ihjia” —cheekao. Ohso kaawe iyotemitia muuuu kurusichio, eee cheeka: “Uurio ti'tijoei yawichioo tuukame ihjia.”

²² Nape Piiratoa nehjiakapua:

—No'o iyoteriaa, wa'a chiiame iyotetiame puuuapa.

²³ Kurusichi chuchasaopa Eesusio soontaroa, ahpo naachutekapua wisasorirao, naochi ahpo. Nape ampawakira tepekumao, yomatiamie ihchiamekopa soontaroa, ki si'pananariapao,

²⁴ pu'ka ampawakirao, ka'chi iika naachutame tiamekopa pu'kao, ahpo newitowa te'eriapua pu'kawichioo. Puuu wa'a noonoitamea, ehkoriaami o'inia wa'a teeremio tuutiamekapua, Ehkoriaami Riosi Iyoterichio.

Puuu Ehkoriaami Iyoteria eee chiiamepua: “No'o wisasoriwao ahpo naachutekapua, pu'ka wisasori newitowawichioo, apochi newitowa te'eka.”

²⁵ Eesusi kurusichi waapio, wa'a ajakamea naatikapua: Eesusi yeeyera, Eesusi ye'chira, Eesusi yeeyera ko'chira tiame, Maaria Kereojá tewaniame uupira, wa'a ikisa Maaria Maarena tewaniame tiame.

²⁶ Eesusia no'oo, ahpo yeeye ahjama weeriamie tetewapao, chaanekapua ahpo yeeyeo: —Ye'ye, aamo chokichi weeriamie, aamo taanapua ehpeo.

²⁷ Waikao no'oo, te'ta ahpo nakiya weerariao, no'o chaanekapua:

—Nee, ehpe waanamio no'o yeeyea, aamo yeeye enemapua.

Waika o'inia Eesusi yeeyerao, no'o petechi ohjoetekania.

Eesusi kurusichi mukuria

(Maateo 27:45-56; Marako 15:33-41; Ruuka 23:44-49)

²⁸ Wa'a cheesapa Eesusia, nane'riapa ahpo na'ara yorapua, wa'a tiame ikimio tuuyu Ehkoriaami Iyoterichi chiiiao, ahsieme ikimichiohua wa'a chiiameo, cheekapua:

—Paramunane.

²⁹ Wa'aoi kurusitero wa'a weratiamekapua, itapiti cho'koame to'wame. Waikao wa'a isapatesa itapiti a'potiameo, iisopo kuhsira kuachi chuchasa ki'yakapua wa'apote, Eesusi pi'pika rupitumichiohua.

³⁰ Eesusia pu'ka pi'pisaopua nerojika, chaachakapua:

—Kuuwepakamenia wa'asi.

Waikao Eesusia, koomorasipakao ahpo iikao, ahpo Noonochi no'rapukapua.

Aaata soontaroa Eesusio, nasijicherae wachikachi checheria

³¹ Waikao isaeri pa'pamiratuamea, pu'ka meere o'ichachikopua, ahpo te'ta iyoriwa taawechiohua pahkoo, Piirato itariaipua Eesusi chapakara kahsinepuaichioo, ikanati mukimichiohua erawisuka. Wa'a tiame itariai Piiratoa, ki tehpe chuchumichiohua wa'ao, amori asiamekopa resipuniame taawechio, pu'ka kurusichi chuchukuameo ikanati tekipusa katewepuawichiohua waikao, wahjipakame toaniachiohua.

³² Waikao soontaroa, wa'a e'naka kahsinakapua chapakarao, na'pa Eesusi chokichi kurusichi chuchatiameo, piiripio pahcha, piireo neipa.

³³ Nape Eesusi chapakara kahponemiao, mukuriopa pu'kaopa, wa'atia toitiapua waikao, ki kahponesa chapakarao.

³⁴ Nape piiripi soontaroa, nasijicherae checheka yeewatakapua Eesusi wachikachio, wa'a yooratiapao, eera wi'sukapua neerompakame.

³⁵ Nee Waani te'ta i'ka wa'a tiame tetewikamea, te'ta pichiwa chiiame neea. Te'ta pichikepuapua i'kao.

³⁶ Ihji wa'a tiame ikitiamea, Ehkoriaami Iyoterichi chiiapua, puuu eee chanitiame: “Piiripioi o'wara ki kahsinetiapua.”

³⁷ Pirenachi Ehkoriaami Iyoterichioi, eee chiiamepua tiame: “Puuu tetewipamepua, chokichi ajakamea, checheka otowinakapua.”

Eesusi mukukatewewa

(Maateo 27:57-61; Marako 15:42-47; Ruuka 23:50-56)

³⁸ Neipa Eesusi mukusoopua, Oose Arimatéa mochiwachi o'inia eenakamea, Piiratochi eenaka itarepua reesiseri, Eesusi weerewara tekipumio tuuka, wa'a ikisaopua katewenario tuuka wahjipakame toaniachi. Piiratoa waikao, reesiserepua pu'kao. Puuu Oosea, Eesusichi paparame eneriaipua tiame, nape noriwi teereka, seewiapa puuu isaeri ya'yawichio. Waikao Oosea, tekipusapua Eesusi weerewarao, i'tokapua wahjipame toaniachi.

³⁹ Nikoremo tiame, Eesusi ahjama naewakame pie tukao, wa'achi eenakapua tiame, piire weerewa aampa oosa mariki pehtiamie u'matoame petejitiame i'toka, sewajuya mirira tewaniame, ároe teewaeme sewajuya ahjama na'petiame.

⁴⁰ Waikao Oosea Nikoremo tiamea, riino wisasori peeniajurichi isapatesaopua, ahjae ikapisapa ahpo yoyorachitia isaeri ti'tioerio, katewemia i'tokapua wahjipame toaniachi.

⁴¹ Eesusi kurusichi mukukachio, waapikapua wa'ao itapiti taakewa echitiachi. Wa'ao, weemera yeewatatiachikapua, mukukame tekipuachi, ki aaata tekiwachiopehijio.

⁴² Wa'a katewetiapua Eesusia, waapikopa wa'ao ahpo mukiriachio, respuniame taawechioi asiyachikopua wa'asi, Semejenato pahkowichio, yooma kateweniachikapua wa'asi.

20

Enechi ahjaniame Eesusi

(Maateo 28:1-10; Marako 16:1-8; Ruuka 24:1-12)

¹ Maaria Maarenaa, piiriari tukapoi eenariaipua wa'a Eesusi katewetiachio, nape wahjonatiame tewakapa wa'ao, yeetera tehteo ikicha iintapatiamae,

² u'masiriapua waikao taamoo tuuyemiao, Peeroopua no'oopua tiame. Puuuu tamochi eenakao chaanekapua:

—Ma'chipaka i'toretia taamo Paamiraa wahjipame toaniachio, wahka i'toretiare puuuu, ki nane'rena teemea i'totiachio.

³ Wa'a chiiopa Maaria Maarenao, ujumasika teemea, neee Peero tiameo, wa'a wahjipakame toaniachiopehijio.

⁴ Pirena ujumasikai teemea, pahcha asikania wahjipame toaniachio, epeche uwatiame u'masikapua.

⁵ Nape pahcha asikania, ki pakikania. Pakirachi chukipaka yooremina no'o ne'noioipua, wisasorirache wa'a maaniapua sa'runatiame.

⁶ Peeroa no'o pukamina asika yooremina pakisao, pu'kachi tetewikapua tiame, riino wisasoriche ahjape ikapitiamae wa'a maaniame.

⁷ Moochi ikapitiamae wisasori, poanachi yachatiame, kaawe ikapitiamae.

⁸ Waikao neeea tiame wa'a pakisaopua wahjipame toaniachio, kaawe ne'nesaopua yooreminao, pichiwa oijenario erapakania waikao.

⁹ Ki inatepai teemea wa'a tiame ikimioipua, ki pahteriapa teemea pu'ka Iyoteri Ehkoriaami chiiapua, oijenamio tuuyoiopua pu'kao.

¹⁰ Wa'a tiame tetewisaopua wa'a yooreminao, Peeroa neee tiameo, nonoraka teemea taamo petechio.

Eesusia Maaria Maarena machejenena

(Marako 16:9-11)

¹¹ Maaria Maarenaa wa'a itipikapua pehji, wahjipame toaniachi ma'chio, naaraka. Maaria Maarenaa wa'a itipikaio eenechi taamo petechi enasaopua, eee tiame taamo tuuyekapua:

—Neeea ma'chi itipisaa naarakao, yooreminapo no'o ne'noioipua chukipakao,

¹² wa'a mochikame tetewakane ooka Riosi ku'iwari, tisia totosaname wakiraame; piiriipia Eesusi poiriachi moota kahtiapua, piiree tarachitu.

¹³ Puuuu no'o iinatukekapua: “¿Achinikai naaranimua?” Waikao nehjiakania pu'kao: “Neeea no'o Paamira ki tewakapa naaramenia, ki nane'riapa ahka i'totiachio.”

¹⁴ Wa'a cheesania ku'rika no'o ne'nepasoo, waapi weeriamae tetewakania aaata, pu'kao Eesusikoi kiisi machiriania.

¹⁵ Puuuu no'o, iinatukekapua: “¿Achinikai naaran muuuu? ¿Aatana i'yani muuuu?” Waikaonia, tisia o'kewaekapaopua ki ma'chiame tetewapaopua Eesusikoio, wa'a echitiame inatiame maaekao, iinatukekania: “No'o Paamira wekatekapa naaramenia, ki nane'riapa aaata i'toriameo. Muuu i'tokame enesaa, no'o tuuyepuapua ahka aamo teekariachio, no'o wa'a siimichiopehijio i'no'ramiao.”

¹⁶ Waikao no'o chaanekapua: “Maaria.” Wa'a cheesoche machika inamukania pu'kao. Waikaonia, tisia kaawe erapakao, ku'rika ne'nepakao chaanekania: “¿Naakona muukaitepua, Masitari!”, euroe naewakao, Raawoni chaniwamepua.

¹⁷ Waikaonia chapakachi koorepakainia, iyoriwa iyoreka Eesusio, nape apoeo no'o chaanekapua: “No'o toamua pehji, no'oo ki mooenamiekopua pehji, no'o Noonochiopehijio. Nape muuuu no'o ma'masiterao chaanemitiamua, no'oo, no'o Noonochiopehijio moenamio tuuyo, pu'kao yooma aamo Noonorachi tiame; puuuu apoeo no'o Noonoo, no'o Riosiwapua, yooma aamo Riosiwatiame.”

¹⁸ Wa'asa tiame taamo tuuyekapua Maaria Maarenaa, taamo petechi no'rasaopua taamo tuuyemiao.

Eesusi ahpo ajawaria machejenena

(Maateo 28:16-20; Marako 16:14-18; Ruuka 24:36-49)

¹⁹ Pu'ka wa'api taawechio amori tukapasipoio, taamo isaeri ya'yawichi majayapao, taamo kariwa yeetesaa yooremina mochikai teemea. Nape wa'a te'terenioio yeetaekao,

senawato wa'a weeriame tetewika teemea Eesusio. Wa'a werikao taamo teepotekapua cheeka:

—¡Kúira, kaawe erakoka mochiwíi! ¡Ka'te majakóo!

²⁰ Wa'a cheesapa puua, taamo ne'netekapua ahpo sekachi, ahpoopua wachikachi chechetiachi tiame. Waikao tísia kaawe erakoa teemea, taamo Paamirao eenechi tetewapa.

²¹ Waikao eenechi taamo chaanekapua:

—¡Kúira, iika yachapasa eemeapa amochío!

Wa'a cheesaopua taamo chaanekapua:

—Neeea no'o Noono no'o uhjurariachitia, wa'achitia aamo uhjurame neeeai, eemepechi simitemichiopua no'o i'wa weeechi o'ineria no'o Noono tehkiwao.

²² Pu'kawichioo, neeeaa aamo kiamapua ku'iwario, no'o Noono utewarira utewarieme Riosiwari.

Wa'a cheesapao, tamochi pupuchekapua cheeka:

—Ía, amochi u'wi eemea, Riosi utewario.

²³ I'ka Riosi kaaweruma tuuyewari aamo teetoachio, no'o Noono utewarie aamo nayewatuachio, yooma aaata uuka tetewikame aamo nayewatuao, cheriwetiame itip-imeripua ahpo tatakoriario, Apoe te'ta no'o Noonoeo. Nape ki apochi uuka tetewikamea pu'ka aamo nayewatuao, wa'atia itipimeripua ahpo tatakoriario, kiisi cheriwetiame no'o Noonoeo.

Toomasia, Eesusi oijenakame tetewani

²⁴ Toomasia, piiripi puua oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawariaa, puua tiameo Okasauti teewataniamea, ki'tiaipua taamo ahjamao, Eesusi pukeri pahcha taamo mochikachi machejenoipua.

²⁵ Nape teemea neipamío, tuuyekapua chaachapaka:

—¡Tetewakasai teemea taamo Paamirao!

Nape Toomasia, ohsotia chiipua:

—Oowera wa'a chaachapani eemea, kiisi pichiwakoi. Nooe tetewisaape, pichikemania pu'kao. Ahkasi nooe sutue tahchinesaape raositeretetiachio, ahkasi nooe sekae ne'nesaape wachikachi yeewatatiachio tiameo, pichikemania.

²⁶ Nape osanao taawechi neipao, eenechi taamo napawikoio wa'api ta'pechio, wa'achi kahtiapua waikao Toomasiai, taamo yooremina yeetaeka mochikoio. Wa'a te'terioi taamoo, senawato wa'a weeriame tetewika teemea Eesusio, wa'a yooreminaopua taamo chokichi. Waikao Eesusia, taamo teepotekapua cheeka:

—Kúiraa, kaawe erakósa.

²⁷ Waikao Eesusia Toomasi wa'a tetewapao, chaanekapua:

—Ehsoko naaju. Yaapi no'o ne'nesa naaju. No'o sekachi raositeka yeewatatiachio. Yaapi no'o ne'nesa naaju, no'o wachikachi yeewatatiachio naaju. ¿Ki neekosapu naaju Eesusia? Ka'te oosa aampa ki maaemitiama naaju, pichikemitiachemua.

²⁸ Waikao Toomasia chaachapua:

—¡Nee, pichiwa no'o te'ta Paamirakamera muua, Apoe no'o Riosiwa!

²⁹ Eesusia chaanekapua:

—¿No'o tetewapa pichikenapua ehpeo? Ki no'o tetewai pichikiamea, te'ta kaawe erakowa kiapuamepua no'o Noonoeo.

Aatia tiachipua ihji iyotapea

³⁰ Eesusia muuwaeme itapiti ki maaeniame yoorakapua pehji, nape puua ki yooma iyotetiamepua i'ka no'o iyotiachio.

³¹ Nape ihji no'o iyoteriaa, pukachi aamo pichikemichio puua, Riosi tiarie naawakamechi pichikemichiopua, Eesusi Riosie Weratiamechi; yooma aaata pukachi paparakameo, weemera ahjari kiapuamepua pukaeo, ahkasi ki wahjiamesi ahjari.

21

Eesusia oowisani ahpo ajawariachi machejenena

¹ Neipa i'kao, eenechi tetewitiapua Eesusia, Tiweria Pa'wechi suuwerachi. Eee teerekapua wa'ao:

² Wa'a mochimioi Siimoni Peeroa, Toomasi (Okasauti teewataniame tiame), Natanaéri (Kaana ohjoeme Arirea weeechi), Sewereo tatanara tiameo, wahjachi ooka no'o ahjama Eesusi masitewara tiame.

³ Waikao Siimoni Peeroa, taamo chaanekapua:

—So'chi chapimia siimania, no'o sochichaira i'toka.

Waikao teemea, chaanekapua tiame:

—Siimpama teemeai aamo ahjama.

Wa'a chaachapasao siimpakapua teemeai, so'chi chapimiaopua pawekakerachi. Nape pu'ka tukawarichio, yooma tukao nokakai, kihta chapika teemea.

⁴ Piari taaa cherayoio, pukeri asitoo teemea suuwerachio, wa'a weerame tetewaka teemea aataa. Ki machikai teemea pukerio, nape Eesusikai teereriapua, puuu aataa.

⁵ Puuuu wa'a werikao, taamo sisinamukapua cheeka:

—Tehtémarii, ¿weeka chapitú so'chíii?

—¡Ka'íii, kihtáaa! —chaachapak teemea.

⁶ Waikao Eesusia taamo chaanekapua:

—¡Aamo ahjamina pawekakerachi ipasesa pu'ka aamo sochichairáo, wa'aope chapima eeméaaa! Waikao wa'a ipasao teemea, kiisi chechewa teemea sochichairao, ki ookapi chuchatopa so'chio.

⁷ Waikao nee Waania, Eesusi ne'nepaka machikapao, chaanekania Peeroo:

—¡Nee naakona! ¿Ki Eesusikaitepu puuu, puuu aataa taamoo sisinamukamea? Apoe taamo Paamirakaite puuu.

Waikao Peeroa, nane'resache Eesusikoopua, yaapiti u'masikapua ahpo wisasoriwa chuchamia, pujakamekapa puuuu neerochi tekipanamiapa. Waikao chuchasache wisasorio, ikanati asinariapa Eesusi weeriachi, ikanati neerochi niipaka ka'keka akikapapua.

⁸ Teeme pawekakerachi itipikamea, tesiwatia panisutoka pawekakerachi sochichairao, suuwerachisi e'enaka teemea; so'chi chapitiachi o'iniaio, kiya piie sientoo matokahka eneriapua suuwerachisio.

⁹ Wakiyachi puuyasaapa, na'itiame tewitiapua wa'ao, wa'a ihsawichio piiripi so'chi wahseniame po'yapua, paani tiame.

¹⁰ Waikao Eesusia, taamo chaanekapua:

—I'norame ookapi so'chi, pu'ka weemera aamo chapiria.

¹¹ Waikao Siimoni Peeroa, pawekakerachi mooenaka na'sonasaopua sochichairao, suuwerachisi u'pakapua setechi. Póóchikame chuchatome eneriapua, so'chi apoche weeweruma, piire sientoo ooka weerewa aampa oosa mariki ahka, so'chi eneriapua. Ki ookapikoi so'chi, kiisi tehpuria sochichairaa.

¹² Eesusia taamo chaanekapua waikao:

—E'enasa wa'ana ko'komia.

Aaataai teemea ki iinatukeme erakoapua aatanakoo, machikapa teemea wa'asi Eesusikoo.

¹³ Eesusia pu'ka paanio, chi'wanasa taamo naachutekapua. Wa'achi iintokapua so'chioi chi'wanasa.

¹⁴ Ihji Eesusia paisa simiyachikapua, senawato taamo machejeniachiopua.

Eesusia Siimoni Peero ahjama nayewanipua

¹⁵ Neipa ko'kosepatioopa, Eesusia chaanekapua Siimoni Peeroo:

—Siimoni Waani taanara, ¿epeche nahkimua no'oo ki i'ka no'o aamo ajawaria wahjachtia?

Peeroa nehjiakapua Eesusio:

—Eje'e Paamira, nane'riamemua no'oo aamoo, nakiyamekoo.

¹⁶ Oosa simiyachio, chaanekapua Peeroo:

—Siimoni Waani taanara, ¿pichiwa no'o nakiyamemua?

Peeroa nehjiakapua eenechio:

—Eje'e, pichiwa aamo nakiyamenia.

Waikao Eesusia chaanekapua:

—Kaawe neesetomitia muuuu naaju, no'o ijinuwaopua po'wa.

¹⁷ Eesusia Peeroo, paisa simiyachi iinatukekao chaanekapua:

—Siimoni Waani taanara, ¿tíisiwá no'o nakiyamemua?

Peeroa, paisa simiyachi ahpo iinatukioio Eesusio, tísia yuuwesipakao, chaanekapua:

—Yomatiamé nane'riamemua no'oo; nane'riame muuuu no'oo, káaatisia aamo nakiyamekoo.

Eesusia waikao chaanekapua pu'kao:

—Kaawe neesetomitia naaju, no'o ijinuwaopua po'wa, noochi paparakameo.

¹⁸ Pichiwa aamo chaanenania, temarikaio muuuu, amoe apchuka seekara waki-ratariaipua, waikamio ahkai aamo siminariachi siimiriainua; nape aamo oochetupa-soopua, aataa aamo seekara apchuneka wakiratemapua, ki aamo siminariachi i'toka.

¹⁹ I'ka Eesusi wa'a cheeriaa, Peero mukimia naewaka cheeriapua, a'chi teeka mukimia pu'kao, Eesusichi simiyame nayewaturiamekapapua. Neipa i'ka cheesao Eesusia, chaanekapua Peeroo:

—Nahpesa naaju. No'o na'naritomitiamua.

Eesusi ahpo weeraria te'ta nakiya

²⁰ Waikao neee Waania, wahjachi Eesusi ajawaria ahjama ihtoania, Eesusi pukamina nokisiwachi. Neeekapu Eesusi chokichi kahtiamea, pu'ka Eesusio aari koi'wame koayoio, aaatakamera iinatukekamea Eesusio, aatanakoopua ahpo noriwi nehjimerio.

²¹ Waikao Peeroa, no'o Eesusi pukamina ihtoame ne'nepakao, iinatukekapua Eesusio cheeka:

—Paamira, ¿ihjipe? ¿Ihtana ikimera puuuu?

²² Eesusia chaanekapua pu'kao:

—I'kao no'o tewekachi o'inia eenachisi no'o ahjatenariao, ¿ihtanawichio nane'renariameua pu'kao? Muuua oowera no'o na'naritopuapua.

²³ Wa'a chaaneriopa Eesusio Peeroo no'o naewaka, yooma Riosichi paparakamechio, no'oo ki no'o mukimeriko erakowa, mehtariapua. Nape ki no'o ki mukimio wa'a cheeka naewariaopua Eesusia. Pu'kao Eesusia oowera chiiapua: “No'o pu'kao, ahkasi tewekachi o'inia no'o eenachisi ahjatenaresoopua seenekachio, ¿ihtana tiamepua aamowichioo?”

²⁴ Nee Waania, yooma i'ka no'o iyoterichi chiia, pichiwa chiame puuuu, nooe wa'api Eesusi ahjama oika tetewamekapa. Yooma ehpiami mochitoamea, te'ta pichiwa no'o chiiameko i'ka no'o iyotiao.

²⁵ Eesusia ki ookapi itapiti yoorariopua pehjo, ki yooma iyotetiamepua i'ka iyotaperichio. Yomatiamie Eesusi cheeriaa iintotiame tiameo, yomatiamie iyotetiame enesaa, pochikame yasipamiipua yomatiamie i'ka wehjoarichio, yomatiamie i'ka iyotaperi iyotetiamea, kiisi ojowika.

Ehpeonia i'wasioi iyotesa kaawe e'raka itipiamentia, yooma Eesusi inisiria no'o tetewaria iyoteriapua. Wa'asi kajunania no'o iyotiao. Ehpeo cheriwemapua yomatiamie i'ka wehjoarichi no'o iyoteria inamukameo. Wa'asipua wa'asi.

Eesusi Ajawariae Nokitiame

Riosi Riosiwara enamo tuuria

¹ Kúira Tiiojiroo, weruma iyoriwa tiame. Kaaweruma kahtiare muuua. Kaaweruma yasisaamua tísia kaawe enemiihua. Neeee aamo iyotepuamea, aamo no'o pahcha simiyame iyoterichi iyotepuriaa, Eesusi Riosie Weratiame iintoria iyotepukamenia, masiteria tiame.

² Pu'kaonia, pukeri o'iniachisi ahkasi tewekachi apechunatiachisi Eesusio, yooma iyotekania iintoriao. Ihji Eesusia ke'chu moenai tewekachio, ahpo ajawario Riosi Riosiwari nuurerehua pu'kao, ahpo nayewatumichiohua pu'kao, neipa ahpo tewekachi moenasoopua.

³ Neipa mukukai oijenasaapua, Eesusia ahpo ajawario, apoe wa'api ahpo tete-witerehua eenechio, ahpo masitera mochikachi machejeneka, ahpo ajawario, pichiwa ahpo oijenario erakomichiohua. Eesusia ahpo ajawariohua tiameo, ahpo te'ta Noono ye'karichi simiyame nayewerehua, Apoe tisiwa te'pa kahtiaame.

⁴ Nape neipa eenechi oijenasaopua tiameo, ahpo ajawaria ahjama koayaio, Eesusia ahpo ajawario, ki ahka puuyanurerehua Eerusareniohua pehjo. Wa'a cheesaapua eee chaanerehua:

—Riosi iintomia puuyemitiapua pehjo, no'oo aamoo ki ehpesi aamo nayeweka yasitoria.

⁵ Eemea ehpe taawechemio, neeroie paatotiamepua Waani Paatorieo, nape ku'we eemea Riosia ahpo Riosiwari aamo paatomeripua, ahpo utewarie aamo teetomichio apochi simiyame nayewatukaopua.

Eesusia tewekachi moenaria

⁶ Piiechi taawechemi neipao, Eesusi ahjama mochikaio, Eesusi ajawariaa, iinatukerehua Eesusio:

—¿Paamira, ehpe taawechemi enetarepu aamo yawichitumiaa, yooma i'ka i'isaerichi ikimiaopua?

⁷ Waikao pukachi simiyameo, chaanere Eesusia:

—Pu'kao ki aamo nane'reporipua pehjo, i'ka itapiti Riosi iintomiaopua, apoekamera Riosi nane'riamekapaopua pu'kao.

⁸ Nape ke'chu aamo nane'rioopua pu'kao, i'ka aamo chaaninia aamoo: Eemea Riosi Riosiwari amochi enasoopua, Riosi utewarie teetomeri eemea no'o nayewatukao, Eerusareni o'inesaopua ahkasi yomachi Uurea weechiami ohjomeripua, Saamaria weechiami tiamé, yomachi mochiwachiami, pu'ka noochi simiyame nayewatuwo; neipami eemehitia noochi paparakea, noochi simiyame nayewatuka nokisimeripua, ahkasi yomatiaame i'ka wehjoarichi mochiwachiami, noochi paparamichio nayewatukao.

⁹ Neipa i'ka cheesaapa Eesusia, ne'neka ajanioipua pehjo Eesusia, tewekachi apechunaretupua, ahkasi toomarichi wekaka.

¹⁰ Pu'ka ne'neka ajakiohua pehjo, senawato Eesusi ajawaria chokichi ajakame tetewiretupua ooka ti'tijoe, totośame wakiraame.

¹¹ Ihji ooka Riosi ku'iwaria chaachaparehua:

—Arirea ti'tijoe'rii, ¿achini iika wa'a teeka ne'neka itipina eemea pu'ka tewekachi moenaka akipariachio? Puuu wa'api Eesusia, ahpo wa'achi teeka tewekachi moe-nariachitia, wa'achi teeka eename tetewipamehua, kii ookapi ti'tijoe'rii yeeka tekiyame tewekachi o'iniaio.

Maatia weraniame Uurasi teetoriachi

¹² Waikao wa'a ijikisaapua wa'a kaawichi Ooriwo taakeri echitiachi tewaniachi o'iniaio, yoomahka Eerusareni e'enarehua eenechi, sawarachi oiwa keenako reesisehchi.

¹³ Puuu Eesusie ajawatiamea, Eerusareni nonowasaapua, raampakarichi mo'moenarehua wa'a naanapawika mochikachi, naatia: Peero, Aakowo, Waani, Anteresi tiame, Eeripe, Toomasi, Waatorome tiame, wa'a ikisa Maateo, Aakowo Arajeo taanara, Siimoni We'muame teewatianiame, naati tiame, Uurasi Aakowo poonira.

¹⁴ Wa'ao yooma puuu, wa'a nanapawiaame eneriaipua Riosichi iyoriwa nayewamia, Maariaa Eesusi yeeyera, Eesusi poponiraopua tiame, wahjachi ooweru tiame.

¹⁵ Seenepi simikame Eerusareni wa'apiopua napawitioio, Peeroa werisika nayewerepua napawikameo. Wa'a napawikamea, piire sientio aampa piire weerewahka napawiriaipua. Pu'ka napawikameo Peeroa, chaanerepua:

¹⁶ —Riosichi poponiwa pipiniwa tiame, no'o keepumitiaopua ku'witapio. Ehkoriame Raawitaru iyoteriaa Riosi Riosiwario, aaata wahka ihtoriachi na'ara iintomeriko tuuriaa, ikikache itipirupa puua. Uurasi wa'a iintomia nayewaka cheeramepua, Uurasia pichiwa wa'a iintokamekopua, pichiwa muuwaeme yeeka eenakamepua Eesusi chapisa i'topuawichioopua.

¹⁷ Puuu Uurasia, Eesusi ahjama taamo ohjoio, wa'a iintokamepua Eesusi na'arekao. ¹⁸ Pu'ka na'ara iintoriao teemekamera tetewikamepua, ahpo Eesusi na'ara iintoria nateteretiaepua, weee tarariamekopua Uurasio. Wa'a iintosaopua neipao, tekoratatipio wichika, yooma ta'pariamepua topachio, ma'chi wichika siiwarao.

¹⁹ Uurasi ikiria, yooma Eerusareni ohjoeme ti'tijoeria, tísia nane'reka ohjoemepua pu'kao. Pukaepa pu'ka we'e tarario, Akerama teewaretupua, rieko nayewarichio, puuu weee wa'a teewaraa, Eraeme Weee cheeka chaniwamepua.

²⁰ Uurasi ikiriaa, te'ta Wiika Iyotaperichi chiiachitia ikirepua, Raawi iyoteriachitiaopua, ehkoriao. Wiika Iyoterichio eee cheeriame puua:

Uuruchi toipuapua ohjirao,
ki aaata ohjoepuapua wa'ao.
Puua cheeriamepua tiameo:

Pu'ka tehkiwa teetoriachio, piirechi werapuapua.

²¹ Pukaepa Uurasi tehki towariachio, piirechi werapuamepua, nape Eesusiche ahjama oikame, iiweta Apoe Paamirao, taamo ahjama oiyoi.

²² Nape puua Eesusio, Waanie paatoniachisi o'inia, ahkasi tewekachi moenariachisi tetewikame enemeripua. Te'ta pu'ka tetewakame nakiwamepua, taamo ahjama pichiwatamichioopua Eesusio, pu'kao, te'ta pichiwa oijenakamekopua.

²³ Waikao wa'a cheesoopa Peeroo wa'a raampa karichi napawitiachio, Eesusi ajawariaa ooka ne'neparepua waikao werapuameo, Uurasi Eesusie weratiamechitia teetomichioopua, aaata pu'ka ooka uutiamoo, Riosie uutiamekoopua werapuawichio. Piiripi puua, Oose enerepua werapuamea, Warawasi teewataniameopua tiame. Piire, Maatia tewaniame enerepua.

²⁴ Waikao Riosichi nayewarepua, chaachapaka:

—Muu No'no tewekachi kahtiameraa, muu te'ta machiyamerakapa pu'ka ti'tijoeri iikara te'teria, taamo ne'netepuapua aatanakamerakopua taamo weramiao, i'ka ooka. Amoe uupuapua i'ka werapuameo,

²⁵ i'ka Uurasi teetoriachi tehki werapuawichioopua, Uurasio simikamekopua pu'kaopua wa'asio, ahpo te'ta kokosa aiwamiachioopua wa'asio, ahpo ki kaawe iintoriawichio.

²⁶ Waikao puu oosa mariki aampa piiripi Eesusi ajawariaa, aaata pu'ka ooka piiripi werapuame inatariao, itapiti ihpapaka nane'repuamechi iyoterepua teewarao, pu'ka ihpapaniamechio nane'repuawichioopua Riosio, aatanakamera e'rariopua werapuameo. Waikao Riosie nane'repuame ihpapatiamedio, Maatiachikamera wichirepua werapuamea. Wa'a yooraka nane'retioopua Riosie eratiameo, Maatiakamera weraretupua, Uurasi tehkiwara teetoriamechioopua. Waika o'inia Maatiaa, Eesusi ajawaria ahjama oisirepua, Uurasi tehkiwaeria yorasika, pu'ka Eesusi oosa mariki aampa piiripi ajawari ahjamao.

2

Riosi Riosiwari eenari

¹ I'ipari pahko asisoopua, yooma puu oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawaria napawiriachioopua,

² senawato te'pa tewekachi o'inia inamuretupua, weruma eeka cheetoamechitia. Puu cheetochaniamea Eesusi ajawaria mochikachi, pochikame yasiparepua.

³ Waikao weeka yeenika tiame puuyarepua, na'ika tiame tajenarieme. Puu na' yeenia yooma Eesusi ajawariachi moochi chachasoopua yomatiam wa'a yooremina mochikamechio, pochikame yasipare Riosi Riosiwaria.

⁴ Wa'a iikaopua Eesusi ajawariaa, pochikame ahjachi muipaterepua Riosi Riosiwario, yooma ihtaio seesenu naeraoi kajuteka, Riosi Riosiwario kiaritia iyenawa.

⁵ Pu'ka wa'a ikinioio Eesusi ajawariao, puua yomachi weechi Eerusareni e'enakamea, yooma Eerusareni mochikameapua tiameo, pu'ka weruma eeka ahpo inamuriachi, ujumasirepua ne'nemia.

⁶ Waikao Eesusi ajawariaa wa'a e'enakameopua, yooma aata pipiripi naewarichi, iiyenaka nayewerepua. Waikao wa'a e'enakame seesenu ti'tijoeria, ahpo wa'api naewachi nayewetiaopua Eesusi ajawariaeo, tisia wekamuwa erakorepua.

⁷ Waikao ahpo nayewa nayewachaniopao, tahpitika erakokao, chaachaparepua ahpo: —¿Ihtana ijikikame ohjoare naaju ihji ti'tijoea? Naakona, ¿ki Arirea ohjoemekosapu ihji ti'tijoe?

⁸ Nape Arirea ohjoeme enesaa, ¿achini iika taamo nayewa nayewachaniamepua, yooma pipiripi taamo seesenu nayewamechi?

⁹ Ihji ti'tijoeri ahpo seesenu naewachi inamukamea, wekanami weeechi o'inia e'enakamepua: Paratia weeechi e'enakame, Meeria weeechi e'enakame, Eerami e'enakame, Meesopotami e'enakame, Uurea e'enakame tiame, Kaparosia e'enakame wa'achi, Poonto e'enakame, Aasia e'enakame tiame,

¹⁰ wa'a ikisa Rijia e'enakame, Paanjiria e'enakame tiame, Eejito e'enakame tiame, Riivia weeechi e'enakame tiame, Siirene weeechi waapi. I'wa nookapua tiameo, Rooma muuwarichi e'enakame, Iitaria weeechi o'inia; ookapi ihjia i'isaeri naawakame enerepua, epeche ookapi puua isaeri enepakamepua.

¹¹ I'wachi nookapu tiameo, Kereta e'enakame, Aarawia weeechi e'enakame tiame. Yooma ahka ma'chiamé pahdeka inamuame teemea pu'ka Eesusi ajawariao, ma'chiamé taamo nayewa nayewachaniamekoo, Riosio yooma ihta peenia iintoriamekoopua taamowichioo.

¹² Yooma ihji ti'tijoeria, ki nu'unti peenia erakorepua, ki teesá peenia tiame ikitiopua wa'ao. Wa'a erakoapaopua, chaachaparepua ahpo:

—¿Ihtana ikiwame i'wao? ¿Ihtanapua?

¹³ Nape aata wahjachia, na'arakao chaachaparepua:

—Aa puua, nawajikamepua.

Peero naewaria

¹⁴ Wa'a chaachapopa Peeroa, yooma pu'ka Eesusi ajawaria ahjama weripakao, pu'ka ti'tijoeri ahpo nawajiamé teewariao, weeru sisinaka chaanerepua:

—Yooma ti'tijoeri yomachi e'enakamea, yooma i'wa Eerusareni ohjoeme tiaméa, kaawe no'o keepumitiapua pahchuo.

¹⁵ Teemea, kiisi nawajika chaachapamepua. ¿Aatana nawajita piarikooiopua pehji?

¹⁶ Ihji taamo ikiyaa, ehkoriai chaniamepua, Ooeri iyoteriachi, Riosi nayewatura. Ihjia cheka iyoteriapiua:

¹⁷ Neipami taawechiamio, Riosi nayewatura kajumiachioopua wa'asio, Riosia cheeriaipua: Yooma weeechi mochikamewichioo, no'o Riosiwari kiamania pu'kao;

yooma noochi paparameo, aamo tatana tehtemario, no'o kaaweruma nayewamichioopua, aamo mamaraoopua tiame, wa'achi chaachapamichio;

aamo tehtemario, ka'karuma yoorari inatatemichioopua pu'kao;

o'ochetiamea yayawatiamea tiame, peenia tiame teemumichioopua kochirewachio, ahpo peenia erakoa tewekachi mochipua.

¹⁸ Pu'ka taawechiamio, no'o seekarachitia mochikameo, ti'tijoeo ooweruo tiameo, no'o Riosiwari yahchemania pu'kao,

noochi simiyameo peeneka nayewamichioopua, ki se'wi simiyame;

¹⁹ Neeea tewekachio, itapiti tetewitemania neipamio,

itapiti peeniatiwari uurapari tetewitemania neipami teetomeri wa'asi,

wehchioi itapiti eera uurapari teetotemania waikamio,

itapiti na'i uurapari tiame, itapiti morowa tiame.

²⁰ Taaaai tukapamapua, meechaai eeraka tiame ikimapua sehtanasipaka,

ke'chu no'o aamo Paamirao Riosi Tijoetukame eenoio pehji,

yooma wa'a tiame teetomeripua, nape no'o Taana eenaiopua Tijoe Tijoetukameopua, tahpitika teetoka enameripua, pu'ka taawechio.

²¹ Yooma pu'ka Riosi Tijoetukamechi paparakamea,

nepatepuamepua pukaeo, tatakoriwao.

²² Eeme i'isaeri ti'tijoeria, keepusa i'ka naawesari: Nane'rena eemea Eesusi Nasare ohjoemeo, Riosie weratiamekopua pu'kao, pu'ka weruma itapiti, peenia tiame ihsiriapa, Eesusia pukae peenia ihsiauae ahpo pichiawatarepua, pichiwa Riosie weratiamekopua ahpo, pu'ka taamo nane'reka mochitomichioopua.

²³ Nape ihji Eesusichi ikitiamea, Riosi e'rariachitia teerekamepua, Apoe Riosi Taanarao, amochi kiatiamekopua meripuaichio. Eeme wa'api nokakamepua pu'kao, nanaaramechi ki'yakao. Pukaepa wa'a noonoire eemea, kurusichi meripuaichioo.

²⁴ Nape Riosia i'ka ahpo Taana Eesusio, eenechi ahjaterere puuua, oijenatekao. Wa'a iintoka Riosia Eesusio, newitoterepua wahjipaniameo; wahjipaniameo ka'chi iika newitome tiamekopua Eesusio.

²⁵ Taamo yawichi ehkoriaami Raawitaru ikipo tuuriai, i'ka Eesusi ikiria cheeka cheekame puuui, eee cheeka iyotiaiopua:

Neeea no'o Noonoo, ki piineri no'o toaka tetewamepua,
pukaepa no'оче ahjama inisiame tetewamenia,
pukaepa ki majayamenia noochio, apoeo no'o ahjamakopua pu'kao.

²⁶ Pukaepa peenia e'raninia noochio, no'o iikachio, pukachi ahjachi e'rapa;
pukaepa no'o yeenieoi, ta'iria nayewamenia wa'a e'rapa;

no'o weerewaai ahjachi e'ramepua, ahpo oijenatepuao mukukai, amoeopua No'noo.

²⁷ Muuua no'o iikaoui, ki toimapua wahjiparichio,
aamo Taana Te'ta Piipari weerewaraoi, kiisi toimamua pikamichioo.

²⁸ Muuua no'o tetewitekamemua aachin iintoka no'o mukukoio,
eenechi no'o ahjatemo; wa'a ikitiapao neeea,
tisia ta'iria yasitomerikopua, aamo kahtiachi ahjamao.

²⁹ Ihji ehkoriaami Raawi wa'a cheeriai, ma'chiamie ki ahpo weerewa nayewaka cheerepua, apoeai Raawitaruo, wetemajitiamekopua mukisoo, i'ka Raawitaruo tetewikame teemea wetemajitiachio.

³⁰ Ihji Raawitarua Riosie naewaniamekapa, ma'chiamie tiame enerepua, i'ka Riosia ahpo chaaneretiaoi, pichiwa ahpo tetejimarisiwachi machenamerikopua piiripi aata yawichi, ahpo tetejimariwachi yawichitumeri.

³¹ Wa'a tiame pahtekapa Raawitarua, ke'chu ehpiami simiyame ikiyoiopua pehjo; pukaepa, wa'a cheeka iyoterepua Eesusi oijenatepuao, ka'chi iika pikamerikopua weerewaraoi, wa'a iikaopua, kiisi itipimerikopua wahjiparichio mukukaio.

³² Ihji Ehkoriaami Iyoteri no'o aamo tuuyeriaa, Eesusi naewaka cheetiamepua, i'ka Eesusio, Riosie oijenatiame. I'ka wa'a ikitiameopua teemea, tetewakame teemea.

³³ Ehpeo Riosie Eesusia, tewekachi i'toretupua, pu'kao ehpeo ahpo chokichi yasitanapua, te'ta ahpo weruma teerewaeka. Riosia ahpo ahjama yachapasaopua Eesusio, tamochi teerepanurarepua ahpo Riosiwari, ahpo utewarie teetopuawichioopua, ihtaoi ahpawichio nokiwa. Puuupua ihjia, ehpe i'wa aamo tetewariaa, ehpe i'wa aamo inamuraiaopua tiameo, yooma i'ka itapiti aamo naewachi taamo nayewariaopua.

³⁴ Waikao, ma'chiamie pichiwa ki ahpo naewaka cheere Raawitarua, ki apoekamera ki moenariopua tewekachio. Pukaepa Raawitarua, Eesusi ahpo Paamira naewakaopua, eee cheerepua:

Apoe no'o Noono Paamira Riosia, chaanerepua no'o Paamira weeechi enamerio:

"I'wa yasipamitia no'o ahjamina,

³⁵ ahkasi no'o aamo seepurawao newitoachisi,

ahkasi aamo taaraterere so'mipaka tesiwa te'tereka toapachisi."

³⁶ Yooma i'isaeri ti'tijeria, te'ta weruma nane'rewa iintaka mochitopuapua, i'ka Eesusi aamo me'yaruaopua kuruschio, ki nu'uti teerewa kiaretiamie eneriopua pu'kao, pu'kakamera te'ta Noonoroa, ki nu'uti Paamiratumichio uuriamekopua pu'kao, yomatiamie wehjoarichi mochikame ti'tjoerichio, yooma ihta yomatiamie i'ka weeechi iintuameopua tiame.

³⁷ Waikao i'isaeri ti'tijoea, aapoe me'yario tuuwapa Eesusio, ki teesa iiyana erakorepua apochio, ahpoo ki kaawe noonowirio tuuwapa. Wa'a erakoapa puuua, iinatukerepua pu'ka Peeroo, yooma wahja Eesusi ajawariaopua tiameo, chaachapaka:

—Ihtana noonoiata teemea ehpeo, taamo ki kaawe nokaria kaawe itipipuawichioo?

³⁸ Peeroa waikao chaanerepua:

—Eemea, Riosichi aamo ma'chitapuapua ohso kaawe, pu'ka aamo ki kaawe noonowiria erakoao, Riosio eemea, aamo cheriwenurapuapua. Pu'ka ki kaawe aamo noonowiria erakoao, Riosichi aamo paatoka tetewitepuapua. Aamoo kaaweruma inatamekopua, Riosie e'rariopua amochi yasipariopua ahpo Riosiwari.

³⁹ Ihji Riosiwari paatoniamie, Riosie ehkoriaami o'inia taamo kiamo tuuriaopua, aamowichioopua, aamo tatanawichioopua, seesenuwichioopua tiame, yooma Riosichi paparamieopua tiame, Riosichi e'enakame.

⁴⁰ Peeroa tehpe weeka itapiti tuuyerepua pehjo, apoe Riosie Weratiameo, Eesusikopua pu'kao. Wa'a cheesaopua chaanerepua tiameo:

—Yooma ki ka'karuma nokiwameopua ti'tijoeo, poanatuapuapua pu'kao.

⁴¹ Waikao, yooma Riosichi simiyame Peeroo nayewaturia pichikekamea, ahpo paatonurerepua, yoomahka pipiripi Riosichi ma'chitaka, ahpo ki ka'karuma yoorario.

Waika taawechio, paika miiri ahka Riosichi eneparepua, te'ta Riosichi paparakao, yooma Eesusi ikiria pichikekameopua, iintoria.

⁴² Wa'a iika paatotiaemea, yoomahka Riosi chiia na'naritorepua, pu'ka Eesusi ajawariae masiteriao. Puuu papatotiaemea, waika o'inia ahpo nanapawirepua, wahjachi Eesusichi paparama ahjamao, kaawe erakoka teetomiaopua, Riosichi nayewamiaopua, Eesusi Aari Ko'karia, yorasimiaopua.

Pukerio aachin te'tereria Eesusichi paparakamea

⁴³ Waika o'inia yomatiame Eesusichi paparakamea, Riosie tisia peeniatiwari tetewiwa mochitorepua, Eesusi ajawaria nokisiwaeopua.

⁴⁴ Yooma Riosichi paparaka mochikamea, yoomahka ahpo kipotiam e neparepua, ihtaio ahpo kipoteka mochipuameo.

⁴⁵ Ihjia, a'chitia ahpo nakisiachi, ahpo ku'isiam enerepua, ahpo iinueka itapiti nehjisa.

⁴⁶ Tiopachioi ki toarepua napawikaopua, senepi taawechi. Ahpo ta'pechioi napawisaoi tiame, yooma ahpo kaawe uuka mochitorepua, pu'ka Paamira Aari Koi'wameopua, koayaio. Wahjachi kooameopua tiameo, ahpo kipoteka ko'karepua pu'kao, nape kaawé erakoka.

⁴⁷ Ihji we'wemera Eesusichi paparama, tisia kaawe tetewiniame enerepua aataaeoi wahjachio. Puuu we'wemera Eesusichi paparasiamea, wahjachi paparakame ahjama enepasirepua, Riosie.

3

Chookopakame kokoriame yachapatewa

¹ Piire taawechemio, Peeroo Waani tiame tiopachi e'noioepua, arikiri Riosi ahjama nayewamia tiopachio.

² Wa'a tiopa muirachio, yasariai aata chookopakame kokoriame. Wa'a tiopa muirachio, puuu rojomi kokoriamea, wa'a ujuparetiaipua senepi taawechio, ihko itamichioepua wa'ao, Peeniatiam teewaeriachi muirachio.

³ Puuuu, Peero Waani tiame tiopachi muiyame tetewapao, ihko itanerepua pu'kao.

⁴ Nape Peeroa Waani tiamea, chaanerepua:

—Ehsoo, taamo ne'nepao.

⁵ Waikao kokoriamea ne'neparepua, itapiti ahpo kiapuame maaeka.

⁶ Nape Peeroa cheerepua:

—Toomio ki iinuenia, nape aamo kokoriao aamo yachapatemia iinuenia: Eesusi Riosie Weratiameo, utewarie.

Wa'a cheesaopua chaanerepua:

—¡Werisísaa! ¡Kaaweruma oisísa saukame!

⁷ Waikao Peeroa ahjamina sekachi chapikao, werisipurepua. Waikaopu chookopakame sautetiamea, pu'ka wa'apichi werisipuniaio, tonochi utewarepakaopua, oisirepua.

⁸ Wa'a iika oisisaopua chookopakamea, tisia kaawe e'raka niinipakao, Riosichi papararepua; wa'a inisika pakirepua tiopachio.

⁹ Pu'ka chookopakame oisikameo, yooma ti'tijoeri tetewarepua pu'kao, Riosio ahpo iintoria pukachio, tisia cheriwema ki'yaopua pu'kao, tisia kaawéruma naewakaopua Riosichio.

¹⁰ Yooma machirepua chookopakame sautetiameo, puuukopua chookopakame kokorekameo, tiopa muirachio yayasamekoopua pu'kao, i'isaeri tiopachi, Peeniatiam muirachi tewaniachi yayasariameo, ihko itaká. Wa'a iikame tetewikame chookopakameo, yooma weruma peenia erakorepua chookopakameo, wa'a ikikame tetewapao.

Peero masiteria tiopachi

¹¹ Peeroo Waani tiame tiopachi ohjoio, pu'kao tiopateriami nokisioiopua Saromoni tewaniachi, puuu yachapakamea, chokichi weritoriaipua tiameo. Waikao yooma ti'tijoeria, wa'a ihtoame tetewapa yachapakameo, wa'a ujumasirepua ne'nemia, tisia peenia erakokaopua yachapariopa.

¹² Peeroa wa'a noonokopao, cheerepua pu'kao:

—Eeme ti'tijoeri, ¿achini iikai taamokamera weruma erakona eemea, taamoe utewarie yachapaterio erakoka i'ka tijoe?

¹³ Ka'ipua. Ki teemekamera iintokaitepua. Keepusao naaju. Ihji sautetiame aamo tetewariaa, Riosikamera iintokamepua sautekao, ahpo te'ta utewarie, puuu wa'apia Aurani Riosiwara, Ihsa Riosiwara tiame, Aakowo Riosiwara wa'achi. Puuu Riosiwara

iintokamepua, aamo ehkoriaami o'inia Riosiwara. Puuu wa'api Riosi ihsikamepua, Eesusi werumatakaoiopua, ahpo Seekaechitia yasimichioopua. Pu'ka eeme i'isaerio, Piiratochi nehjaria meripuaichio, Piirattoo ki merinarioio aamo utewa yooraria meripuaichioo.

¹⁴ Eemea Piirattoo, Eesusi Te'ta Kaawerumara puhjenarioiopua, tijoe ko'yakamera itaria, puhjepuawichioo.

¹⁵ Wa'a nokaka me'yakame eemea Eesusio, pu'ka Eesusi te'ta ki wahjiamme ahjari taamo ki'yameopua. Eemea pu'ka me'yarepua me'yao, nape Riosia eenechi oijenaterepua pu'kao. Yooma i'kao, taamoe wa'api tetewakamepua, teeme Eesusie wa'api ajawatiame.

¹⁶ Ihji tijoe aamo machiyachitia ikiriao, Eesusi utewarira iintokamepua sautekao, tonochi utewatekao oitekao. Ihji wa'a ikitiamea i'ka tijoechio, Eesusichi paparakapa wa'a ikitiamepua, yoomá aamoo, tetewachi.

¹⁷ 'Eeme no'o tetejimari wa'api, nane'renania aamoo, aamo pa'pamiratuameopua tiameo, ki nane'riamekopua aatanakoo, wa'a noonowiriopua Eesusi me'yakao.

¹⁸ Nape puuu wa'a aamo noonowiriaa, wa'a teeremiapa wa'a noonowirepua, wa'a ikimio tuutiamekapa, ehkoriaami Riosi nayewaturao, Aapoeo chaachapariaipua, ihji Riosi Uutiamea, tísia aiwameri puuuu.

¹⁹ Wa'a teesoo pu'ka aamo noonowiriawichioo, Riosichi e'enamitia eemea, apoe aamo noonowiriawichioo, aamo cheriwemichioopua, pu'ka aamo noonowiria Eesusichio, ki peteremichioopua wa'asio.

²⁰ Wa'a aamo noonoisoopua, eenechi uhjurepuame eemea i'ka Riosie Weratiameopua, pu'ka aamo puuyetoka mochitoao weeechi yawichitumeriopua, apoe yasipamichioopua waikao, aamo yawichichitiao. Ihji enapuame aamo puuyeka mochitoaa, ihji Eesusi puuuu, ehkoriaami Riosi nayewatura chaachaparia.

²¹ Nape Eesusia pehjo, tewekachi yasimeripua pehji, ahkasi Riosi yahchariachisiopua ahpo eenechi enamiachio. Waika enasaapua Eesusia, te'ta kakupachi aamo iintapameripua i'wao, te'ta ehkoriaami Riosi nayewatura chaachapariachitia.

²² Moisetaruai, ahpo Ehkoriaami Iyoterichio, cheeriaipua: "Apoe taamo Paamiraa Riosi, aamo tetejimarichi ma'chipamapua, piiripi noochitia Riosi naewame. Yoorepuapua pu'kao, yooma ihtaoi aamo nuuriao.

²³ Aaata ki e'wakamea pu'kao, kihta teeremeripua Riosichio, poanachi te'teremeripua Riosi ijinuwarachio, ki seená aampasi."

²⁴ 'Yooma puuu Riosi na'nayewakamea, wa'achi chaachapariamepua, yooma i'ka ikitiameopua, Saamueri taawechi o'inia ahkasi ehpesi.

²⁵ Yooma Riosi aamo kiamo tuuriaa ahpo na'nayewaturachio, kajukame itipimeripua amochi enasoopua, pu'ka Nayewatura Riosi enamo tuuria. Nane'riame eemea tiameo, Aurani ahjama ahpo katewiaiopua Riosio, cheeriopua Auranio: "Amochi machenameripua piiripi tijoe, yoomá weee mochikamewichioo, ki teesá kaawe iintomeri."

²⁶ Pukaepa aamo i'isaeri ti'tijoerio, Riosia Eesusi naawatesao, amochikamera uhjurerepua pahchao, amochi pahcha cheriwepuawichioopua tatakorio, aamo toinaresoopua aamo ki ka'karuma nokayao.

4

Peeroa Waania tiame, ya'yawichi iinatukewachi

¹ Neipa taawechiamio, Peeroo Waanio tiame ti'tijoeri ahjama nayewioio Eerusareni tiopachi masitekao, wa'a e'enarepua ookapi tiopachi neesetori. Puuuu piiripi kapitai yeeka e'enarepua, tiopachi inatiame, naati yeeka tiame, saruseo ti'tijoe, puuuu Moise nuurarira neesetoame enerepua.

² Puuuu nekamucherepua Peeroo Waaniopua tiame, Eesusio meritiai eenechi ahjariae, pichiwa iintapariopua tuuyopua, eenechi ahjaniammeo.

³ Puuuu wa'a erakoapao, chapisa yeeteparepua pu'kao, nape tísia aarikopua wa'asio, meerewichio toarepua katewepuao.

⁴ Nape muuwaeme ti'tijoe ooweru tiamea, kaawe e'raka inamukamea pu'ka eenechi ahjapuame tuuyewario, pichikerepua. Pu'ka wa'a ikipuame pichikekamea, ahkasi mariki miiri enoterepua, ti'tijoeche ihtetakao.

⁵ Pu'ka meereo i'isaeri ya'yawichia ahpo napawirepua, Peero katewemia Eerusareniopua. Wa'a napawikamea tiameo, tuuyewari pa'pamuratuame enerepua, Moisetaru nuurari neesetoame.

⁶ Wa'a mochirepua tiameo, Aanasi te'ta tiopachi paamiratuamera, wa'a ikisa Kaija, Waani, Arejanto, wahjachi tiame te'ta tiopachi paamiratuameo, tetejimara.

⁷ Waikao wa'a napawisaapua, ahpo napawiriachi upanurerepua Peeroo Waani tiame. Pu'kao upatioopua, naasipa ajawaka iinatukerepua, chaachapaka:

—¿Aatanachi utewaeka peenia nokayame eemea, pu'ka ki maaepori aamo nokayao? ¿Aatana reesisewachi wa'a nokayame eemea?

⁸ Waikao Peeroa, Riosi Riosiwari ku'irae naewakao, cheerepua:

—Yooma eeme te'ta pa'pamiratuameopua ti'tijoeri,

⁹ i'ka rojomi taamo cheriweka sauteria katewenario, pukachi simiyame taamo iinatukiao,

¹⁰ ma'chiamie chanimania pu'kao, yooma aamoopua, yooma aamo i'wa napawikameopua, yooma aaata i'isaeriopua tiame. Ihji tijoe i'wa weeriamie aamo tetewachio, Eesusi ihsikamekaitepua yachapateka ahpo utewario, Nasare tijoe enekame, Apoe puu aamo merinureria, nape Riosio eenechi ahjateria.

¹¹ Ihji Eesusia, aamo wa'api ipaka tetewariapua, nape ehpeo tisia nateyame enepakame, yomatiame ihta itapitichio. Ihji Eesusia, tehte te'ta nateyamechitia enepakamepua, itapiti tehte te'ta kaari naawarachi yachaniamechitia.

¹² Ki'tepua wa'asi i'ka weeechio, aaataai taamo tatakorio, te'ta puhjiamea.

¹³ Waikaoopua ya'yawichia, Peeroo Waani tiameopua, kihta seeweka nayewiopua pu'kao oowera ti'tijoeaki, tisia pepeniamekopua pu'kao, tahpitika eraparepua. Waikao nane'rerepua pu'kao, Eesusi ihsiriopua masiteka.

¹⁴ Waikao pu'ka p'pamiratuamea, pu'ka yachapatiamiechi simiyameo, kihta chaachapame e'rarepua, pu'ka saukameo wa'achi weeriopua pu'kao tetewachi, yachapakame wa'asi.

¹⁵ Waikao Peeroo Waani tiameo, ma'chi puuyanasapua ku'itapio, aapoeche ahpo nayeweka itipirepua waikao, ihtana ahpo noonowimiao.

¹⁶ Puuua ahpo chaachaparepua:

—¿Achini yoorata teeme i'ka ti'tijoeo, i'ka nokario i'wa Eerusarenio, yooma nane'reniamiepua wa'asio, ihji oika yachapatetiamie, pichiwakoopua? Pu'kao teemea, ka'chi iika ka'itametepua.

¹⁷ Kihta yorametepua tiiao, nape a'chitiaoi teewetenia nakiyame puuua, Eesusichi simiyame masitiao, ki weruma mehtamichioopua wa'asi. Mamajochatia kaawepua pu'kao, teewemichioopua wa'asio, pu'ka Eesusichi simiyame masitiao.

¹⁸ Wa'a erapasaapa puuua, Peeroo Waani tiameo, eenechi ahpo mochikachi upanurerepua. Wa'a upasaapa pu'kao, utewaeme chaanerepua pu'kao, kiisi masitemichioopua wa'asi Eesusichi simiyameo.

¹⁹ Nape Peeroa Waani tiame wa'a chaanetiapao, chaachaparepua:

—Eemea, eeme wa'api ne'nepuapua aatakamera yoorepuameo, Riosioi, aamo chaachapaoi,

²⁰ nape teemea taamoo, kiisi teewemeriko erakoamepua taamo tetewario taamo inamuriaopua tiame Eesusichio.

²¹ Waikao isaeri pa'pamiratuamea, oowera mamajochasa toarepua Peeroo, Waaniopua tiameo. Ki wepisa toarepua pu'kao, muuwaeme ti'tijoe oowera tiameo, Riosi peenia ihsia pu'sereka tetewiriopua pu'kao. Pukaepa ti'tijoerio, majawekaopua tiame.

²² Ihji pa'pamuratuamea, kihta chaachapame erakorepua aapoeo, pu'ka sautetiameopua, apoe wa'api nayewame tiopua pu'kao, ooka weerewa paamuamekopua tijoeo wa'asi.

Eesusichi paparamie, ahpo nayewatumia oisa teetowa itaniame

²³ Waikaoopua toitiapao, Peeroa Waania tiame, wahjachi Eesusichi paparamie mochikachi nonowarepua. Pu'kao wa'a e'enasao, yooma tuuyerepua ahpo ikiriao, pu'ka pa'pamuratuame noonowiriaopua apochi, yooma ihtaopua tiameo, ahpo mamajochatiame.

²⁴ Ihji Eesusichi paparamie kaawe keepusaapua, yoomahka pirena kaawe erakoka nayewerepua Riosichi paparakaoopua chaachapaka:

—Muuu te'ta yoomachi Paamiraa, Muuu amoe netekameraopua tewekao weeeopua tiameo, yooma ihtaopua pa'weoi, taamo anachari kiamitiapua utewari, ki seeweka nayewatupaichioopua aaataoiopua, yooma ihta amochi simiyame naawesariopua.

²⁵ Muuua aamo Riosiwarioe, aamo Raawi seekarewachi naewakao, cheeraiamua:

¿Achini iikai ki no'o nakiyamea no'o puipameriko erakoame eemea, ka'chi iika no'o newitome tiiai eemea?

²⁶ Yooma ya'yawichi weeechi mochikamea, pu'kawichio noochi nasiwamia pirenatuamepua, no'o Uuria Weerariamechi nasiwamiaopua tiame.

²⁷ Puuu aamo Raawichi cheeriao, pichiwa ikikamechepua. Eerore yawichia, Poonsio Piiratoa tiame, seesenu ti'tijoeripua tiameo, i'wa Eerusareni napawikamepua, aamo Uuriamerimiamia, Eesusi, pu'kao aamo seekarewachitia yasitoame.

²⁸ Puuuu, pichiwa wa'a noonowiretupua, te'ta aamo cheeriachitia.

²⁹ Ehpeomua Apoe taamo te'ta Paamiraa, taamo ku'imitiapua ki majamichipua taamo mamajochameo, taamoo, anachaka aamo nayewamichipua.

³⁰ Tamochi teerepuapua aamo seekao, amoe sautepuawichipua aaataoi ahpo sautejeresoo, aaata aamo Taanachi paparakameo. Tamochioi itapiti aamo peenia ihsiuwa yorajerasaa, taamo ku'ipapuapua aamo tetewitepuachipua utewarirao.

³¹ Kajutiopa Riosi nayewekao, wa'a mochikachio noonorepua, Riosio wa'a kahtiopa ahjama. Pu'ka noonosoopua yooremina mochikamea, ahpo iikachio peenia eraparepua, Riosi Riosiwari apochi eenariopa. Pukaepa wa'a puuyasaapa, oisa e'raka nayewasirepua eenechio, Riosi tuuyewario.

Yoomahka ahpo iinuwaao, ki ahpochewachio erakowa

³² Eesusichi paparama muuwaeme enerepua, yoomahka pirena, ahpo tetejimachitia mochikame. Pukaepa yooma ahpo iinuekao, ahpo kipotepuamewichio iinuerepua.

³³ Waikaopu yooma puuu Eesusi ajawariaa, utewaeme te'teretorepua ahpo Paamira Eesusi oijenaria naewatukao. Riosiai epeche teetorepua pukachio, ahpo ku'isika cheriwewaeo.

³⁴ Eesusichi paparamechio, kitererepua chorowaniamea. Weewaemeai, kariwaemeai ahpo ijinuwa nehjisaapua,

³⁵ Eesusi ajawaria kiasirepua, kehkisa ahpo ku'inariaeopua. Waikaopu Eesusi ajawaria yooma Eesusichi paparakameche, kiasirepua naachutekao, ki cho'chorowamichipua pu'kao.

³⁶ Weee nehjiwa naewaniachio, wa'achi yasariaipua piiripi tijoe Oose teewaeme, puuu Wenawe teewataniame eneriaipua Eesusi ajawariaeo. Puuu teewaraa, "Kaawe Erapatiam" chaniwame puuuu. Puuu tijoea, tiopachi ku'yame eneriaipua, Chipire tewaniachi o'inia eenakame eneriaipua, pawenasipa weechi.

³⁷ Ihja ahpo weewa nehjisaopua, Eesusi ajawaria uujuyeparepua toomio, naachutepuachio kooame nakisiameo.

5

Ananiaa tatakoriwa, ahpo uupira Saajira tiame

¹ Nape piirechi tijoea, ki wa'achi iintorepua, Anania tewaniamea ahpo uupimaopua Saajira tewaniame. Puuuu ahpo weewa nehjisaapua,

² paikapi toomi ahpowichio katewesaopua, ki ahsieme i'yetorepua Eesusi ajawariaopua, pu'ka nehjitiam toomio. Ihji Ananiaa, wa'a eenakaopua yooma Eesusi ajawaria ajakachio, wehchi to'weparepua toomio cheeka:

—I'wa maani weee taamo nehjaria toomia.

³ Waikao Peeroa chaanerepua:

—Anania, ζachini iika aamo toakamua Satanasi wisikuepuawichio, Riosi Riosiwarikamera aamo wihkuenaremichio, ki ahsieme aamo wihkueka upamichipua toomio?

⁴ Ke'chu nehjiwai weeee, ζki aamo weekosakaipua? ζAchini iikai wihtumio o'raka nehjaka eemea weeeo, ki ahsieme upanariapa toomio ki wihkuamechitia, aamo te'ta weeka nehjariachitia tetewipuawichio? Puuu aamo iintoria, ki nu'uti wihkuatiamepua Riosiwichiokamera, ki ti'tijoeriwichiokamera.

⁵ I'ka inamusache Ananiaa, mukukame wihirepua. I'ka tetewikamea wa'a ikitiopao, ki nu'uti iyoripo eraparepua Riosio.

⁶ Waikao wa'a e'enaka aaata tehtemaria, wisasorie ikapisapao weerewarao, apechunasaa i'torepua wetemajimia.

⁷ Paika keenako tepepio, puuu uupiraa wa'a eenarepua. Puuu uupiraa kihta nane'riame eneriaipua pehjo, ahpo kuuna ikiriao.

⁸ Pu'kao Peeroa chaanerepua:

—ζEee kehkichi nehjaka eemea weeeo?

—Eje'e. Wa'a kehkichi nehjitiapua —cheerepua.

⁹ Waikao Peeroa chaanerepua:

—ζAchini iikai wa'a noonoiimo o'raka eemea, aamo tisia kokosapuame tiame Riosie? Ka'chi ikimete muuu ehpeo. Ne'neo wa'a ajakameopa, aamo kuuna i'tokame puuuapa, wetemajimiao; ehpeo aamopechi i'tomia e'enakamepua.

¹⁰ Wa'a chaanesoche Peeroo, mukukame wichirepua ikanati, puuuai. Pu'ka tehtemari muiopua, mukukame poirepua wa'asi. Waikao ma'chipasaapua, kuunara wetemajitiachi wetemajirepua tiame.

¹¹ Yooma ti'tiopachio, aataai i'ka ikitiame inamukameopua tiameo, tisia majaka inamurepua, wa'a ikitiameopua wa'a.

Eesusi uhjurawaa muuwaeme ki maenari yoorani

¹² Yooma puuu Eesusi ajawariaa, ki ookapi Riosi peenia ihsiwa tetewiterepua ti'tiioeriopua, Eesusi utewarioe. Eesusichi paparamea, eepi nanapawiriaipua tiopatero, Saromoni tewaniachio.

¹³ Wahjachi ti'tiioeria, kaawe tetewiriaipua pu'kao, nape ki nanapawiriaipua ahjama, tisia iyoriniame tetewapa wa'ao.

¹⁴ Nape wa'atioipua, Eesusichi paparamea, epeche epecheche teetorepua muuwesikao, ti'tiioeopua, ooweru tiame.

¹⁵ Muuwaeme ti'tiioeriaio, e'taparachi puyanariaipua ahpo kokoriamewao pooesuwe Peero u'matomiachi toamia, Peero ekawiraraa ahjachi u'matosapua sautemapua, erakokao.

¹⁶ Ahkasi Eerusareni mochiwachiamioi wa'achi noonoirepua, Peero u'matomiachi puuayenakaopua kokoriamewo, poeche. Waikao yooma Eesusi ajawariaa, yooma kokoriamewo Eesusichi paparaka sautesirepua, wa'ami u'umatokao.

Eesusi ajawaria chapipua naanaritowa

¹⁷ Wa'a tiame inamukapa napawikarichi pa'pamiratuamea, wahjachi tiame saruseo ti'tiioe pirenaturiai, kiisi kaawe erakore puuu ahoche tisia erakowae pochikapa, muuwaeme ti'tiioe ooweru tiame Eesusi ajawariaakamera na'naritoamekopua.

¹⁸ Waikaoopua, pu'ka Eesusi ajawariao chapisaopua, yeeteparepua meeresi.

¹⁹ Nape tewekachi Riosi ku'iwaria, wa'a eenaka tukaao, wahjonerepua Eesusi ajawariao, yeetaeka mochikachio. Puuu yeetapuka puuayenakaopua, chaanerepua:

²⁰ —Eemea, simitepuapua tiopachio masitekaopua ti'tiioerio, pu'ka weemera ahjarichi simiyameopua.

²¹ Wa'a chaanetiamekapa Eesusi ajawariaa meere piario, simiterepua masiteka, wa'api tiopachio.

Waikao wa'a nokayoiopua masiteka, puuu te'ta isaeri napawikarichi pa'pamuratuamea, eenechi napawirepua, ahpo yeetepariachi simiyame katewemiaopua. Wa'a napawisaopua, Eesusi ajawariao, upanurerepua eenechio, pu'ka noonowiria katewepuwichioopua.

²² Nape wa'a yeetepatiachi e'enasapua i'norameria, ki aata tewarepua yeetepatiameo. Wa'a ikisaopua, wa'atia nonowarepua, ahpo pa'pamuratuamechi tuumiaopua.

²³ Pukachi e'enakaopua chaachaparepua:

—Ki'tiapua wa'ao. Yooma yeetaeka weririapua weeria, inatiameai wa'achi ajariapua ajario, nape taamo yeetapua ne'noipua yooreminao, ki'tia wa'ao aataai.

²⁴ Waikao yoorewa inatiame kapitairaa, tiopachi neesetori pa'pamuratuamea tiame, i'ka inamukapao, wekana erakokao chaachaparepua: “¿Ihtana ikiniamekosapua naaju i'wao?”

²⁵ Wa'a erakoiopua pehjo, wa'a eenare aata tijoea chaanesikao:

—Aamo karichi mo'ariaa ti'tiioe, waami nokayamekapua tiopachi masiteka.

²⁶ Waikaoopua tiopachi inatiame kapitairaa, piirechi yeeka simirepua tiame, pu'ka Eesusi ajawaria ahpo yeetepariachi i'noramiaopua. Nape ki e'raka chapisa u'parepua, majawiapa pu'ka ti'tiioeriopua, ahpo pasipupuawichio.

²⁷ Waikao pa'pamiratuamea, ahpo mochikachi u'yepatiaapua pu'kao, naasipa ajawaka iinatukerepua pu'kao:

²⁸ —¿Ki utewaeme wa'ineka teeme aamoo, ki masitemichiopua wa'asi Eesusichi simiyame utewario? ¿Ki wa'a noonoire eemea ohsotia? ¿Ki yomachi Eerusareni pochiware eemea aamo masitiaeo? Eemea pukao taamokamera sahtuchamepua, pu'ka Eesusio taamokamera me'yario tuuka.

²⁹ Waikao Peeroa, wahjachi Eesusi ajawariaa tiamea, nehjiarepua:

—Wa'atepua tiiao, nape teemea, Riosikamera yooremerepua, ki ti'tiioerikamera.

³⁰ Pu'ka Riosi taamo ehkoriami mochikame Riosiwara, pu'ka Eesusi eenechi ahjatekame, pu'kao aamoo, kurusichi chuhchaka me'yaria.

³¹ Pu'ka wa'api Eesusio Riosia, eenechi ahjatepua, wa'a iintosaapua, epeche te'ta weruma yasira ki'yarepua pu'kao, ahpo ahjamina yasimichiopua, te'ta ki nu'uti weruma Paamirachitia yasimichiopua. Riosia pu'ka Eesusio ahpo ahjamina yasakao, te'ta ki

nu'uti Newipatiamera enepaterepua pu'kao, yooma isaeri ti'tijoe ooweru tiameo, cheri-wepuwachioepua tatakoriao, yooma ahpo ki kaawe nokayao pichiwaka toinaresoopua.

³² I'ka Eesusi Riosi eenechi ahjateriao, tamoe wa'api tetewikamepua. Yooma wahjachi Eesusichi paparamea, ki tetewameai Eesusi ojjeraniao, Riosi Riosiwariae ahpo nane'retia te'ta pichiwatame puuui.

³³ Waikaopua aapoe noonowirio tuuwapa Eesusi me'yakao, ki teesa nenekarepua, ahkasi ko'inareka Eesusi ajawariaopua.

³⁴ Nape piiripi parisero tijoea, Amarieri tewaniamea, werisika ma'chi uhjurarepua ku'itapi Eesusi ajawariao. Ihji Amarieria wa'a mochiwachio, tisia nakiwame eneriaipua, Moise nuurari masitiame.

³⁵ Waikao ihjia pa'pamuratuameo, chaanerepua, yooma wa'a napawikameo:

—Eeme isaeri ti'tijoe, aamo chaanemane no'o e'rao. Ki te'ta yorajepo e'raninia i'ka ti'tijoeo, seenekachi ki kaawe teeremaai eeme.

³⁶ Nane'riame eemea piie taawechiamio, Teurasi tewaniameo, muuwaame ahjama werisiriopua, weruma ahpo maaeka. Pu'kao meriretiopua, yoomahka ahpo ahjama ohjoao, naao sientohka. Wa'a iikapa puuua, yoomahka chi'ripaka kajurio.

³⁷ Neipaopua tiameo, aata Uurasi tewaniameai, wa'achi iintoriai puai, muuwaame pirenatusao. Nape meriretu puai, pu'ka na'naritoameai, yooma chi'ripaka.

³⁸ Pukaepa, ehpe tiiachio, toitia kaawe eneriaipua ohso kaawe. Oowera ti'tijoeerichi eename enesaa, wa'atia u'matomapua.

³⁹ Senawato seenekachi Riosichi eename enesoo, ka'chi iika saipatema eemea i'kao, Riosichi nasiwame enemeri eemea, Riosi puipaniamea.

⁴⁰ Waikao Amarieri chiia kaawe e'resaapua, uhjurarepua waikao Eesusi ajawariao, upapuaichio. Upasaapua i'kao, ki oosa naewanuresaapua Eesusio, wepisache toarepua pu'kao.

⁴¹ Waikao wa'a weruma napawitiachi puuyaiopua, ka'chi erakorepua Eesusiwichio wepiretia aiwakaio, ohsotia kaawe erakorepua wa'a yoratiapua.

⁴² Wa'a yoratai puuua, kaawe erakoka simiterepua Eesusichi simiyame masitekao, senepi taawechei wa'api isaeri tiopachio, yomachi wa'api mochiwachiami ta'pechiamioepua tiame.

6

Oowisani tijoe naachutari ajawatiame

¹ Pu'ka taawechiamio Eesusichi paparamea, epeche teetorepua muuwaepakao. Wa'a teetopa i'isaeri ti'tijoei riekoo naeraemea tiame, ki kaawe erakorepua, ahpo wahjachi i'isaeri euroe naewamechio, ahpo tetejima ki kukunameo, ki ajasepo tuuka kooameo, senepi taawechei naachutaniameopua.

² Waikao puuu oosa mariki aampa ooka Eesusi ajawariaa, napawinurere puuua, Eesusichi paparameo. Napawisooopua piiripi puuu Eesusie ajawatiamea, cheerepua wa'a napawikameo:

—No'o keepumitia yoomahka. Ki yekimeri teemea naachutakao, ki toime tiapaa teemea masitekao, Riosi kaaweruma tuuyewari tuuyekao.

³ Pukaepa ajawatia kaawepua aata kooame naachutameri. Aamoe chaachapamitia eemea amochio, aatanakamera ajawapuame amochi uuka oowisani ti'tijoeo, nape ka'karuma ijinatamera ti'tijoe, ahsepari ahjachi oowe e'repua te'teriname naachutapuawichio, apochi yahchaka ohjoamera Riosi Riosiwario, kaawe e'rariwa tiame.

⁴ Wa'atiaopua teeme Eesusie ajawatiamea, wa'apitia simitemapua masitekao, Riosichi itasikaopua tiame aamo kaawe te'teretopuawichio.

⁵ Waikao chaanetiamea, yooma ahka ahpo pirena kaawe iintasaapua pu'kao, apochi i'yasaapua aatao, Teiwa uurepua piiripio, kaawerumakooopua pu'kao, soparame yahchamekopua apochio, Riosi Riosiwario. Wa'achi te'teriname uuretupua wahjachioi, Eeripeopua, Poorokoro, Nikanoriopua tiame, Tiimoni tewaniame, Paramena tewaniame tiame, Nikorasi Antiokia ohjoekame tiame. Ihji tijoea pukerio, isaeri tijoe enepakame, ehpeopua Eesusichi paparame.

⁶ Wa'a ikisaopua i'ka oowisano Eesusi ajawaria u'yeparepua. Waikaopua Eesusi ajawariaa, ahjachi seekarepaka Riosichi naewakao, pu'kakamera uurepua naachutamichio.

⁷ Waikao puuu Eesusi ajawaria nokisiachio, Riosi kaaweruma tuuyewari tuuyekao, epeche mehtasirepua Eeruserenio, wa'ao, yomatiamae wa'a weechiamioepua tiame. Wa'a ahkaio, ahkasi muuwaeme isaeri tiopachi neeserosiai, Riosichi papararepua.

Teiwa chapisa i'toniame, te'ta weruma kateweri napawirachi

⁸ Teiwaa, piiripi puuu naachutamea, weeka itapiti peenia ihsiwa ihsikamepua tiameo Riosi ihsiwaeo, muuwaeme ti'tijoeri tetewachioepua, ti'tijoeria pu'sererepua Teiwa masitiao.

⁹ Nape Puhku Puhjetiamē napawikari tewaniachi te'teriamē Eerusareni o'inia e'enakamea, kiisi pu'sereka tetewarepua Teiwa masitiao. Pukaepa Teiwa masitiao, o'inerepua Teiwa chiia ka'itakao. Yooma puuaa Aasia weechiami o'inia e'enakame enerepua, Siirene tewaniame mochiwachi, Arejanti mochiwachi tiame, wa'a ikisa Seerisia mochiwachi.

¹⁰ Yooma ihji ti'tijoea Teiwa newitonariaipua, ka'chi iika newitome teererepua, Teiwao Riosi ihsiopa ahjama ku'isikao, ahpo Riosiwarieo.

¹¹ Waikao puuu ti'tijoea, ki newitome tiapa Teiwao, aaata nateterepua Teiwa wene-jimichioepua, Eerusareni ohjoemehioepua. Ihji natetetiamea waikao, ahkaoi oiyachio chaachaparepua wenejikao: "Na'ara chiiame inamukame teemea, Moise masiteriao, wa'a cheekaopua, na'arinapua Riosio."

¹² Wa'a chaachapakaoepua, weeru noonowiterepua ti'tijoerio ki kaawe erakoteka, wa'achi chaachapakao ki kaawe erakoterepua tiameo, isaeri pa'pamuratuameoi, ahkasi tiopachi iyoteri ti'tijoeoi nenekaterepua. Wa'a iikapao, Teiwa chapisao, weruma katewari napawirachi uparetupua.

¹³ Wa'a napawitiachi upasaopua, puuu wihtuka wenejiamea, chaachaparepua:

—Ihji tijoea, kiisi teewenarepu na'ara cheekaopua, i'ka taamo tiopao, Moisetaru nuurai taamo iyoria.

¹⁴ I'ka Teiwao chiiame inamuka teemea, Eesusi Nasare tewaniameo, yooma ru'minamio tuuyamekapua i'ka tiopao, pu'ka Moise nuurari taamo yooriaopua tiameo, yooma taamo toitemio tuuyapua tiameo, taamo ehkoriami o'inia taamo nokisiwaoi.

¹⁵ Nape Teiwaa wa'a chaachapaka wenejiniaioepua, sewina iikaopua nanarirao, Riosi ku'iwarika tiame eneparepua, tewekachi eename.

7

Teiwa ahpo nehpuapaka naewa

¹ Te'ta neeserosia, iinatukerepua Teiwao:

—¿Pichiwapu ihji aamo chaachapawaa?

² Waikaopua nehjiarepua:

—Ka'íi, ki wa'atepua. No'o keepumitiaopua ku'itapiooio, yooma eemea pa'pamuratuamea, yooma eeme keepuamea tiameo. Riosia, Auraniaruo tetewiterepua ahpo, taamo ehkoriami Meesopotami weeechi kahtioepua pehji, ke'chu Aarani mochiwachi eenoioepua.

³ Riosia chaaneriaipua pu'kao: "Machenamitia aamo weewachio, aamo tetejimachio, wa'a ikisaomua, no'o aamo tuuyemiachi weeechi siimitiapua."

⁴ Waikao Aurania Riosie siminuretiapao, Kaareo weeechi machenasaopua, Aarani weeechi eenarepua mochiwachi. Neipao wa'ao, ahpo noono mukisooepua, Riosia i'wa u'parepua, ehpe aamo mochikachi.

⁵ Aurania waikamio kihta weewaeka yasariaipua, ahkaoi i'wami ahpo ohjoekachio. Nape Riosia i'wami kiamo tuuriaipua weeeo, ahpo tatana tatanasiwachioepua tiame. Pu'ka ahpo wa'a chaanetiameo, ke'chu aaata tatanaeokio eneriaipua.

⁶ Nape Riosia Auranio chaanekame eneriaipua tiameo, pu'ka tatanachi puuyakameo, seesenuchitia mochimerikopua wahka seenu weeechioepua, puhkuchitia, naao siento paamuparichisi.

⁷ Nape Riosia pu'ka puhkuchitia mochtiamēo, cheerepua: "Neeea pu'ka aamo puhkuekachitia mochtiamēo, ki teesa aiwatemia pu'kao. Nape neipa wa'a no'o puuyanasooepua pu'ka i'isaerio, noochi paparameripua, i'wa no'o upasooepua eenechi."

⁸ Riosia wa'a cheesaapua ahpo katewēka Aurani ahjamao, pu'ka Auraniopua ahpo katewari naaniatiwachitia, ahpo siichitepujewerepua, yooma ahpo tatanaopua tiame tehtemari. Neipamio Aurania, pahcha weeriamē tatanaesaopua, osanao taawe i'toi siichitepurepua, Ihsa tewaniameo. Ihsaai, wa'achi iintorepua ahpo taanachi Aakowooi; puuu Aakowooi tatanatasikaopua, wa'achi inisirepua siichitepuwa inisikaopua tiameo, yooma ahpo oosa mariki aampa ooka tatanasiriao.

⁹ 'Ihji Aakowo tatanaraa, epeche kaawe tetewiniopua ahpo pooni Ooseo, ki kaawe erakorepua papachiraa pu'kao. Wa'a tiame ki kaawe erakoapa puua ahpo poonichio, ti'tijoe tarayamechi nehjarepua, Eejito siimpamechi. Nape Oosea wa'a yooratiaio, tisia kaawe teeremiai teerepua Riosieo.

¹⁰ Riosia, yooma ihta a'chi ikiyoio, nehpuarepua pu'kao. Neipamio Eejito weechioo, Riosia Ooseo, ki teesa tiame machiwari ki'yarepua pu'kao. Pukaepa Eejito yawichia, Araoni teewataniameapua tiameo, tisia kaawe tetewapa pu'kao, weruma ye'kamechitia yahcharepua pu'kao, yooma ahpo kariwachi neesetoame, yomatiamie weechiopua tiame, Eejitoo.

¹¹ 'Wa'a weruma teereka kahtioiopua Ooseo, wa'a pu'ka taawechiamio, weruma toorewi eenarepua, yomachi Eejitoo weechiopua, wa'a ikisa Kaanani weechi tiame. Pukaepa taamo ehkoriaami noonoria, ka'chi ikime erakorepua tooremuri.

¹² Waikao pu taamo noonori Aakowoa, Eejito ki tooremuniamie inamukapa tiirikowichioo, wa'a uhjarepua waikao, taamo ehkoriaami noonoriwa papachioopua, tiiriko tarijupamichioopua wa'ao. Ihjia pahcha simiyamechi enerepua pukeri.

¹³ Oosea, oosa simiyachi uhjuratioi ahpo papachio, ahpo ma'chiterepua ahpo papachio. Wa'a iika nane'reretu Eejito yawichioo, Oose tetejimararaa.

¹⁴ Ehjepamio Oosea, upanurarepua ahpo noonoo Aakowo tewaniameo, yooma ahpo ta'pechi tetejimaopua tiame. Puuu ta'pechi tetejimararaa, paika weerewa oosa mariki aampa mariki enerepua.

¹⁵ Waikao Aakowoa, wa'a iika Eejitoo, eenarepua. Wa'a ohjoekai mukurepua, taamo noonori tatanaraapua tiame, yooma wahjiparepua wa'a.

¹⁶ Ihji weerewaraa Kaanani weewarachi i'tosiretupua, Siikeni weechi toasimia, ehkoriaami Aurani tarariachi, wahjipame toapuachio. Puuu weeea, Aamori tewaniamechi tatanara, taritiame.

¹⁷ 'Amori asiyoi Riosi Aurani kiamo tuuriachi weeeo, ki ookapi muuwekame eneriai i'isaeriapa, Eejitoo.

¹⁸ Waika taawechiami Eejitoo, piirechi yawichi yasiparepua, Oose ki nakiyame.

¹⁹ Ihji yawichia, taamo ehkoriaami noonoriwao, ki nu'uti tesiwa yooraka tetewarepua. Puuu taamo yayawaopua tiameo, ki nu'unti na'ara yoorarepua pu'kaoi, ahkasi pu'ka kohjaraopua yooma ihpapanura, toore wahjipamichioopua pu'kao.

²⁰ Pu'kachi taawechiami naawariai Moiseai, puuu kohjaa tisia peeniatiamie eneriaipua. Ihji kohjaa, paika meeche inateretupua, ahpo yayawaepua petechio.

²¹ I'ka kohjao paika meeche i'toioopua, akisuwe neerochi toiretupua apoe yeeyeraeo, aaatae teipuaichioopua pu'kao. Waikao wa'a eenaka, yawichi maaaraa, neerochi po'yame tewakaopua itapitichi pohjachuka, apechunarepua pu'kao. Wa'a ikisaopua ahpo taanachitia weripaterepua.

²² Waikao Moisea, yooma masiteretupua, Eejito te'ta pepenipari machiwariopua. Ki teesa peeneka nayewame eneparepua, ahpo yooraoi, tisia inatame.

²³ 'Moisea, ooka weerewa paamuaipua, ahpo tetejima tekipanachi ne'nemia, machenariaipua, i'isaeri ti'tjoeri.

²⁴ Wa'a oiyai tekipananiachio, aaata ahpo tejima wepayame tetewapao Eejito tijoeo, me'yarepua pu'kao ahpo tejima nehpuapakao.

²⁵ Ihji Moisea, ahpo pahtepo o'rariaipua, apoekopua ahpo tetejima, Eejito pu-uyanamerio, nape aapoe, kiisi pahterepua.

²⁶ Pu'ka meere eenechiopua, Moisea, eenechi nateparepua nasiwaniamie, nape ooka isaeri wa'api ahpo. Puuu pu'kao, ta'omakao chaaneriaipua: "Ka'te nasiwaa, ¿achinikai nasiwani eemea, eeme wa'apikai?"

²⁷ Waikao Moisea tejmariaraa, chaanerepua: "¿Achinikai papakinamua tiame taamo nasiwachio? ¿Aatana aamo weerakame aamoo, taamo ta'omamichioo?"

²⁸ ¿No'okosa merinaremua tiameo, tapana aamo me'yariachitia, eejito tijoe?"

²⁹ Moisea wa'a tiame inamukapao, simirepua Eejitoo. Mehka u'marepua Mariani weechi, wa'ao, seenuchitia ohjorepua. Wa'ao neewisaapua, ooka tatanaarepua.

³⁰ 'Wa'a Miriano, ooka weerewa paamupari ohjoekao, wa'a wakiwechi, waapi Sinai kaawichiami oiyoyo, wa'a nayewere Riosia, weeru kuhisichi tajenakaopua.

³¹ Moisea waikao, weruma ihtanakaitepu erapakao, ne'nemo oraparepua waapi weripaka. Nape Riosia waapi weritoo, chaanerepua:

³² "Aamo ehkoriaami Riosiwara neeea, Aurani Riosiwara, Ihsa Riosiwara tiame." Waikao Moisea tisia majarepua. Oowera chachapia ihsirepua majakao, kiisi ne'neme e'rareoipua wa'a tajenarichio.

³³ Waikao Riosia cheerepua: "Pujisa mo'korio, aamo kaakaopua tiame, no'o tetewachi werika, yooresa.

³⁴ Ma'chiamie tetewaninia no'o mochiwaro, Eejito mochikameo, tisia aiwaka mochikopua pu'kao, tesiwa chaachapaka, pukaepa tekikamenia ku'imia pu'kao. Muuu enemeripua puuu, pu'ka ti'tjoeri ku'imeriopua no'o ku'ika."

³⁵ 'Ihji kuhsichi nayewakamea, i'ka Moise wa'api weerarepua Eejito uhjurapuaichio, ahpo tejemia nehpuumichioopua, Riosie paamiratuamechitia, i'ka Eejitoo kahtioio: "¿Aatana aamo weerakame aamoo taamo ta'omamichioo?" chaanetiame.

³⁶ Wa'a ikire Moisea wa'ao. Waikao Riosia pu'kao, ki ookapi peenia ihsiwae yorateka, puuyanarepua Eejitoo, ahpo utewarie ku'ikao Moiseo. Ihji peenia ihsiraa, Eejito mochikoi enerepua pukerio, neipao Pa'we Sehtanamechi paatenioi, wa'a ikisa wakiwechiami nokisinioi, ooka weerewa paamuparisi.

³⁷ Moise wa'api enerepua, isaeri ti'tijoerio chaanekamea: "Riosi aamochi machen-atemapua piiripi, noochitia Riosi nayewatura."

³⁸ Ihji Moise wa'api enerepua tiameo, isaeri ti'tijoeri, wakiwechi nokisioio paamiratuame. Puuaa enerepua tiameo, Riosi ku'iwari ahjama nayewakamea, te'pa Sinai kaawichioopua. Puuuchi enerepua tiameo, taamo ehkoriaami noonori ahjama yasakamea, pu'ka Riosi nuurari taamo a'chi teeka mochtitopuameo, tuuyeka.

³⁹ 'Nape pu'kao, taamo ehkoriaami mochiriamea, ki yoorerepua pu'kao, ohsotia ahpo iikachioopua, sewina erakorepua, Eejito nonowanarewa eenechi, Eejito ti'tijochitia mochtitonarewa.

⁴⁰ I'ka Moise sinai kaawichi ihsioiopua, Riosi nuurari kianioiopua, taamo ki'yami mochiriamea, chaachaparepua Aaronio: "Muuua, taamo netekemita itapiti taamo ahjachi paparamia, i'ka Moisea Eejito taamo ku'ika puuyanakameapa, ki naaniajupua puuupa wa'asi, itapiti ikireoipua."

⁴¹ Waikao Aaronia, wakasi taanara riosirewa netekerepua, yooma ti'tijoeri ku'iwae itapiti netetiamee o'roe, pu'kao pu'ka riosieka mochimichioopua. Wa'a ikisaapua pu'ka ahpo riosi neteriaopua tooroo, wakasi me'resa manawerepua, kohseka. Waikao wa'a noonoisao, ahpo wa'api netetetiachi, ahpo riosiwaka paparawerepua, pahkotekaopua.

⁴² Waikao Riosia towarepua pu'kao, ahpo wa'api riosichi neteria, paparaweka mochimichioopua, itapiti so'porichioopua tiame, paparawemichioopua tiame. Pu'ka wa'a tiame noonowitiame chaachapare Riosi ehkoriaami nayewaturaa taamo ehkoriaami mochiriamea, eee chaachapaka iyoteriaopua Riosieo:

¿No'o oowekamena eemea wakiwechi nokisiaio,
no'onawichio kohsekamena eemea,
no'owichio kaaweruma erakokaopua aamo iikachio?

⁴³ Eemea no'o iyoriwa karitera mooketoriaipua mooketoo,
nape ki ka'karuma iikaeka,
ohsotia eemea, aamo neteriakamerachi, inataka nokisirepua,
Mooroki tewaniame aamo riosiwatiachi.
Wa'achitia tiameo, Reejani so'porichi paparare eemea tiame,
wa'achi tiame so'pori netesa.
Pukaepa Wawironia aamo i'totemania,
seesenuchitia mochimichioopua wa'ao, puhkuchitia.

⁴⁴ 'Puuu iyoriwachi Riosi karitera i'toniamea wakiwechi nokisinioio, Riosi te'ta cheeriachitia netetiame enerepua, ehkoriaami Moisetaruo, Riosi cheerio tuuyeriachitia, ahpo moochi tetewiteriachitia tiame.

⁴⁵ Pu'ka Osuwetaruo ahjama nokisinioio ahpo Riosie kiapuaopua weee, pu'kao wa'a mochikame u'yerioiopua weeeo, pu'kachi mookeka nokisiriaipua tiame, pu'kachi Riosi karitera iyoriwachi. Ihjia Riosi karitera i'tokao, wa'a nokisiretupua ahkasi Raawitaru taawechemisi.

⁴⁶ Raawitaru eneriaipua te'ta weranariamea, Riosi kaari tiopao, wa'a ohjoremichio Aakowo Riosiwarao, wa'a enapaka paparapuwichioopua Riosichi iyorikao, yoomá i'isaeri ti'tijoerioopua tiame.

⁴⁷ Nape pu'ka tiopao Saromonikamera iintorepua, te'ta weerakao,

⁴⁸ Riosio ki weeechi karichi ohjoemekoipua, Riosio Ehkoriaami Iyoterichio, eee cheeriopa:

⁴⁹ No'o nuurari yasiraa tewekachi o'iniapua;
no'o ihteka kahtichio weepua.

Wa'a kehchuma kahtiam eesoopua weeechi ihtekao,
¿Kajutare eemea, no'o kariwa netekao, no'o kehchumawichioo?

⁵⁰ ¿Ki Nee iintokamepu tiameo, yooma itapiti netekao?

⁵¹ 'Eemeai i'wa napawikamea, wa'achitia tisia peewaeme kuhtaemepua, ki ku'rime tiame Riosie ku'richaniaiopua. Eemea wa'achi te'tiamepua aamo ehkoriaami noonorichitia, tisia peewaeme aamo iikachio, kiisi keepunariame eemea Riosio, aamo chaaneniameopua Riosiwario.

⁵² ¿Aatana ehkoriaami Riosi na'nayewatura, ki na'ara yoorakamepu, aamo ehkoriaami mochiromea, aamo noonori? Yooma pu'ka Riosi na'nayewaturaopua, kiisi kaawe yoorakamepu pu'kao, pu'kao, Riosi Te'ta Kaawerumara enameriko tuuyoio, ohsotia ko'yakame puuua pu'kao. Ahkasi ehpiami taawechioi eemea, wa'achi noonokamepu, ahkasioi pu'ka Te'ta Kaaweruma Riosi enameri tuutiameopua tiame, me'yare eemeai.

⁵³ Eemea pu'ka Te'ta Kaaweruma Eesusi me'yakamekapao, kiisi iyorikame eemea Moise nuurario, pu'ka nuurario eee chiiame: "Ka'te aaata merimitia muuua." Puuu wa'a chiiame nuurari Moise kiatiamea, Riosi apoe iintokamepu ki'yakao, ahpo tewekachi nuuwarearie ku'iwarie.

Teiwaa meriwame

⁵⁴ Ihji isaeri pa'pamiratuame wa'a napawiriamea, ahpo wa'a chaaneniapao, tisia nekamuparepu Teiwachio, ki'pupaka taameo.

⁵⁵ Nape Teiwaa, kihta seweka Riosi Riosiwariopua, te'pa ne'nepaio, Riosi tahpitira tiari tetewarepu, tewekachi wahjorachio, Riosi ahjama weeriame tetewarepu Eesusio, Riosio ahjamina kahtiachi.

⁵⁶ Waikao chaacharepu:

—iNee! iWahjore tewekachio! iWa'a weeri Eesusi Tijoe Tijoetukamea, Riosi ahjamina!

⁵⁷ Nape wa'a napawikame ti'tijoea, kiisi inamunariapa Teiwa chiiiao, ahpo nahka to'peka, yooma aampa e'enarepu Teiwao, weeru chaachapaka.

⁵⁸ Waikao puua chapisao, te'ta napawirachi ma'chipasao, ma'chi i'torepu mochiwachio, merimia. Wa'a ikisaopua, yoomahka pasipuka me'yarepu Teiwao. Wahjachi ne'neka ajakamea, ahpo kaawe iintamechitia wa'a nokiwao, ahpo wakira pujisaa, Sauro tewaniametera to'warepu, tarachi.

⁵⁹ Teiwaa ahpo papaniaio, Riosichi nayewerepu, cheeka:

—No'o Paamira Eesusi, no'o iikao, aamo kahtiachi no'o i'tomitiamua.

⁶⁰ Wa'a cheeka chopokorieka weripakao, weeru sisinarepu cheeka:

—iEesusi, wa'a nokayoio puua i'kao, cheriwemitiapua!

Wa'a cheesache, mukukame wichirepu.

8

Aaata Sauro tewaniame Eesusichi paparame na'araria

¹ Pu'ka taawechi Teiwa meritioio, wa'achi ihsiriai Sauro tewaniameai, puuu eneriaipua tiame, Teiwa merinioi kaawe iintamepu meripuawichioo. Ihji Sauroa, parisero eneriaipua isaeri tijoe.

Ihji Sauroa pu'ka taawechi o'inia o'inerepu, Eesusichi paparameopua tesiwa yorasikao, kokosa yorasikao, Eerusareni mochiwachio. Eesusichi paparamea muuwaeme eneriaipua, yooma Urea weechiamio, chi'rika mochikame, Saamaria weechiami tiame, naatiche ki ujumakame eneriaipua, Eesusi ajawaria.

² Riosichi te'teretoame ti'tijoea, Teiwa apechunasa wetemajirepu. Wa'a ikitiameopua, tisia naaracherepu pu'kao, yuuwesika.

³ Nape Sauroa simiterepu pu'ka Eesusichi paparameo, tesiwa yorasika, yooma ta'pechi pakisika puuyachasika pu'kao, ti'tijoeopua ooweru tiame chapisaopua, prekarichi toamia.

Riosi kaaweruma tuuyewari, Saamaria mochikame sisinamuwa

⁴ Nape ujumakamea wa'a Eerusarenio, ahkaoi nokisiai, simiterepu Eesusichi simiyame nayewakao, Eesusi iintoriaopua ahpowichioo.

⁵ Eeripea piiripi puuu oowisani kunamukukame naachutemichio weratiamea, Saamaria eenariaipua muuwari mochiwachi. Wa'a enasaapa puuua, Riosie Weratiamechi simiyame nayewarepu wa'ao.

⁶ Eeripe nayewariao, yoomahka yooreka keepuretupua wa'ao, Eesusichi itakaopua, tisia peenia ihsiopua pu'kao, sautekao. Waikao ki ookapi puuua, Eesusichi papararepu.

⁷ Ki ookapi yachapaterepu tiame, ki ka'karuma na'arari yahchameopua, puuu na'araria, ki ku'ita siinakoka puuyaparepu puuyachaniaio; muuwaeme tu'ikameoipua yachapaterepu, rojomiwa kokoriame tiame.

⁸ Wa'a inisia Eeripe wa'a muuwarichio, weruma kaawe erakoretupua wa'ao.

⁹ Wa'a ohjoeriaipua piiripi tijoe, Siimoni tewaniame. Ihji tijoea, puusi wihkueka machiyame eneriaipua. Puuua, muuwaeme wihkuekame eneriaipua wa'asio, itapiti yooraka ahpo peenia ihsiwaepua, yomatime wa'a weechi mochiwachiamiopua. Ihji epeche machiyame ahpo tetewipuawichio ihsiamie eneriaipua ki aaatchitia.

¹⁰ Wa'a ihsioapa Siimonio, yooma ti'tjoeria yooreka tetewiriaipua pu'kao, ahkasi ya'yawichiai peenia e'reriaipua pu'kao. Pukaepa chaachapame eneriaipua:

—Ihjiape, pichiwa Riosi utewara iinuemepua.

¹¹ I'ka yooreka tetewakao, ki ku'itapisi wa'a te'tereriaipua wa'ami ohjoemia.

¹² Nape Siimoni na'naritoamea ti'tjoeri, Eeripe nayewa Riosi ye'karichi simiyamera tisia pu'sereka inamukapao, Eesusi Riosie Weratiameo ahpowichio iintoriaimekopapua tiameo, Eeripechikamera eeneparepua, Eeripe chiiakamera pichikiapa. Wa'a iika Eesusichikamera papararepua. Wa'a iikopaopua pu'kao Eeripea, yooma paatorepua pu'kao, ti'tjoeopua ooweruopua tiame.

¹³ Waikao ahkasi Siimoniai kaaweruma tiimekopua Eesusichi simiyameo, Eesusichi papararepua tiame. Wa'a iintokoopua pu'kao, paatoretupua tiame. Wa'a o'inia, Eeripe ahjama oisirepua. Eeripe ahjama oikao, tisia peenia e'rerepua, Eeripe peenia ihsiao.

¹⁴ Eesusi ajawaria Eerusareni mochikamea, Saamaria mochikameo, apochi uuka mochiko tuopua Riosi tuuyewariopua tiameo, Peero uhjurarepua wa'ao Waani tiame.

¹⁵ Waikao puuu uhjuratiamea Saamaria e'enasapua, yooma Eesusichi paparakameo, Riosi Riosiwariichi simiyame kaawe ma'chiame masiterepua. Chaanerepua pu'kao aata Eesusichi paparanaresoo, Riosia pukachio, ahpo Riosiwari yahchemerikopua, aapoeo pukae ahpo ku'ika mochitomichio.

¹⁶ Aaataai ki nane'reka mochitoriaipua, Riosi iintoriaopua aapoechio Eesusichi paparariopao, pukachi yahcheriaopua ahpo Riosiwario. Puuu oowera paatotiamochiriame eneriaipua pehio, Eesusichi paparakao.

¹⁷ Waikao, Saamaria ohjoeme Eesusichi paparakameo pahterioapua Riosi Riosiwario apochi uuriimekopapua Eesusichi paparaka, Peeroa Waaniapua tiameo, ahjachi seekarepasoopua, pirena cheriwema ki'yarepua Riosio, Riosio ahpo Riosiwari ahjachi enepariopa.

¹⁸ Waikao Siimonia, Peeroo Waani tiameo, Saamaria mochikame Eesusichi paparakamechi ahjachi seekarepakoopua Riosi Riosiwari kiaretiawichio, puuu Siimonia wa'a nokayopao puusi wihkueniame maaerepua. Pukaepa wa'a nokiniameo, toomie tarinareriaipua, wa'achi ihsinariapa.

¹⁹ Pukaepa eee chaaneriaipua Peeroopua Waaniopua tiame:

—Noochi nehjimitia pu'ka aamo pepenia nokaka, wa'achi ihsimichio no'ooi, aatachi no'o ihchepakoi seekarao, uutemichio Riosiwario.

²⁰ Nape Peeroa chaanerepua:

—|Teesana ki inatanimua aamo chiia? |Aamo toomichi pikapuapua ohso kaawe! Riosie kianiamea, ki toomichi kianiamepua; Apoe Riosi ahpo Riosiwari ki'yaa, kihta natekachi ki'yamepua.

²¹ Wa'a cheekamekapa muuuu, ehpe waanamio muuuu, kihta ihsimeripua Riosi tehkichio, kihta kaawerumakapa muuuu aamo iikachio.

²² Yaapiti Riosichi aamo cheriwepua itamitiapua, yooma tuuyeka aamo ki kaaweruma erapario, nape te'ta pichiwaka Riosichi tuumitiapua naaju. Aamo te'ta pichiwaka cheeso Riosia, aamo cheriwemapua.

²³ Naaniaju noochio, tisia iinya tiamechi aamo kahtio. Aamo na'arariaa, aamo chapirepua wa'asi.

²⁴ Waikao Siimonia nehjiarepua:

—No'owichio ka'chi ikimichio nayewamitiapua aamo Riosichio, kihta no'o a'chi ikimichio no'o aamoo, ki kaaweruma chaaneriawichio.

²⁵ Ahpo uhjuratia kajusaapa wa'ao, pu'ka Riosi tuuyewari naewakaopua, ihji Peeroa Waani tiamea, nonowarepua waikao Eerusareni. Waikaopua ahpo uumatosiachiamio, yooma masitesirepua mochiwachiamio, Saamaria weewachiamio.

Eeripe tomikatewiami nayewia, Etiopía ohjoeme

²⁶ Neipatakirio i'ka Eeripeo, Riosi ku'iwari machejenerepua pu'kao. Ihjia Eeripeo chaanerepua:

—Werisika muuuu teetu siimitiapua, Eerusareni o'inia, Kaasa tewaniachi akipame poechi.

²⁷ Waikao Eeripea werisika simirepua, pu'ka poeचितु. Poeचितु ihtoaiopua, wa'a nateparepua aata tijoe, wa'achi poeचितु ihtoame, Etiopía weechi ohjoeme. Puuu tijoea, weruma teerewa iinueme enerepua, Etiopía yawichi tomiwara katewekiame. Eerusareni o'inia no'rakame eneriaipua, ahpo Riosiwari iyoriariopua, kaawai kaaretachi yasitoriaipua. Puuu Etiopía yawichia, oowitiame eneriaipua waika taawechiamio, Kaantasi tewaniame oowitiame.

²⁸ Ihji tijoea, Isaia tewaniame iyoteria yionasiriaipua, ehkoriaimi Riosi nayewatura iyoteria.

²⁹ Waikao Riosi Riosiwaria chaanerepua Eeripeo:

—Kaareta chokichi weritomua.

³⁰ Waikao Eeripea kaareta chokichi weritoaiopua, ehkoriaimi Isaia iyoteria, yionasiame inamurepua. Pu'ka yionasiame inamukaopua, iinatukerepua pu'káo:

—¿Pahtiami joaremua pu'ka aamo yionasiaó?

³¹ Waikao puuu tijoea, nehjiarepua:

—Ka'i, tehkipua pahteniaa ki aatae masiteniaa. No'o ku'isaomua pahchu, pahtiami enesaa.

Waikao utewa yoorarepua, ahpo ahjama kaaretachi mooenamichioo.

³² Ihji tijoe yionasiriaa, eee chiachi yionasiriaipua:

Po'wachitia i'toretupua meriwachio,

ihchi itipirepua, po'wa poasikira sikiniamechitia.

³³ Na'ara yooranioipua pu'kao, ki aawata eenarepua pejana naewameo.

Kiterema puuu tatanaraa, aata ahpo naewapuameo, pu'kao,

ke'chu tatanaekoi u'yetiapa i'ka weechio.

³⁴ Waikao yonamea Tiopia tijoe, iinatukerepua Eeripeo:

—¿Aatana naewaka cheekame ihji Riosi naewaturaa? ¿Ahpo wa'api naewaka, aata piirechikosaoi?

³⁵ Eeripea, pu'ka wa'api yonarichi nayewakao, kaawe tuuyerepua pu'kao, yooma a'chitiame ikitiame Eesusichio.

³⁶ Waikao yooma Eeripe cheeria pichikekapao, ahpo paatomo eraparepua. Neeroi maaniachi ajasitioopua tijoea, chaanerepua Eeripeo:

—Nee, i'wane maani neeroi; ¿ki kaawejoarene i'wa paatotia?

³⁷ Eeripea chaanerepua pu'kao:

—Eje'e. Kaawepua, nape pichiwa aamo pichikesoo.

Tijoea waikao nehjiarepua:

—Aamo pichikena neee, pu'ka Eesusi Riosie Weratiameo, pichiwa no'owichio mukuriopua, apoekopua tiameo, te'ta Riosi Tijoetukamekoo.

³⁸ Waikao tetekisaapua kaaretachio, neerochi muika paoretupua Eeripeo.

³⁹ Neerochi puuyatiaopa, Eeripea ki naania ikirepua wa'ao, Riosi Riosiwariae apechunatiapa sewinachi i'toka. Waikao puuu tijoea, ki tewakapa Eeripeo u'matorepua, ki oosa tewarepua wa'asi. Nape wa'a ikisaopua, ihjia tisia peenia eratoka u'matorepua.

⁴⁰ Wa'a ikisaopua Eeripea, ikanati pu'ka wa'apichio, Aasoto mochiwachi, ahpo tetewarepua. Wa'a o'inia, Sesarea mochiwachi akiparepua, yooma mochiwachiami nayewatusika, pu'ka Riosi ka'karuma tuuyewario, Eesusichi simiyameo.

9

Eesusichi papararia Sauro

(Nokitiame 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sauroa, tisia nekamuka Eesusichi paparaka mochitoameo, pukaepa tisia nekamuchekaopua pu'kao, yooma ko'imo tuurepua pu'kao, tisia tahpitika cheeka oiriaipua ahkai oiyachio. Wa'a e'rapaopua, te'ta isaeri neeserosi paamiratuamechi eenariaipua, wa'api Eerusarenio,

² pu'kao iyojura reesiseri itanémia, Raamahko ahpo i'tomiaopua. Wa'a Raamahko napawikarichi pa'pamuratuame asinariame eneriaipua, pu'ka reesiseri Eerusareni ahpo itariao, wa'a napawikarichi pa'pamuratuame yonamichioopua pu'kao, puuu yonasaapa, piirechi reesisewa ahpo kiamichioopua. Pu'ka piirechi reesiseri iyoteria, yooma Raamahko mochikame Eesusichi paparamo, chapisa pe'pereso Eerusareni upameri enerepua.

³ Nape wa'a simika pooechi ihtoio Sauroo, senawato ki nu'uti uutapasiparepua tepoona o'inia, nape ki teesa tisia utewaeme tajayame, Sauro norikameo tisiwa uutapasipaka.

⁴ Wa'a iikapa Sauroa tisia majakao, wehchi wichirepua. Sauroo wichikame po'yoioopua tewekachio, ahpo chaaniame inamurepua:

—Sauró, Sauró, ¿achini iikai noochi nasiwánimua?

⁵ Waikao Sauroa iinatukerepua:

—¿Aatanamua chiiaa?

Nayewachaniamea nehjiarepua:

—Neeea Eesusipua, aamo ahjachi nasiwa. Aamo wa'api na'atanimua wa'a ihsikao, itapiti animari, icherachi motayamechitia.

⁶ Sauroa waikao chachapia ihsikao, nehjiarepua:

—Paamira, ¿ihtana cheenariamemua no'oo?

Waikao tepoona o'inia Paamiraa, chaanerepua:

—¡Werisí! Waami siimitiamua Raamahko mochiwachi, wa'a chaanepuamemua, itapiti aamo yoramiao.

⁷ Puuu Sauro ahjama nokisiamea, tajinachukame ajarepua wa'ao, wa'a nayewachaniame inamurepua inamua, nape ki tetewarepua aaatao.

⁸ Wa'a chaanetiapa Sauroa, werisirepua, nape werisiaiopua tiisi ma'chirepua. Wa'a iikopa Sauroo, puuu ahjama nokisiamea, sekachi panitoka i'torepua Raamahko mochiwachisi.

⁹ Raamahkoo, paika taawe yasarepua ki ma'chirekao, ki koakaopua tiame, kiisi nerojikaoi.

¹⁰ Raamahkoo, wa'a yasariaipua aaata tijoe, Anania tewaniame. Ihji tijoea, Eesusichi paparama eneriaipua tiame. I'kao kochirewachio, Eesusi Paamiraa chaanerepua:

—¡Ananía! —chaanerepua.

Waikao Ananiaa teumurichio, nehjiarepua:

—¿Ihtana Paamiraa?

¹¹ Waikao chaanere Apoe Paamiraa:

—Werisika siimitiapua, wa'a Pooe Riisame tewaniachi. Wa'a asisaapa, Uurasi kariwara i'yapuapua, pu'ka kaari tewisaapa, aaata Sauro tewaniame iinatukepuapua wa'ao, Taraso o'inia eenakame. Ehpe wa'api wa'a ihsiamepua, noochi paparaka.

¹² Puuu Sauro tewaniameai tiameo, ehpe wa'api kochirewachio, aamo tetewanipua tiameo, aamoo, ahpo puichi seekarepaka sautiame.

¹³ Ananiaa nehjiarepua:

—Nape Paamira Eesusi, ki teesa na'ara ihsiamie inamukamenia pu'ka tijoeo, yooma Eerusareni mochikameopua, amochi paparama.

¹⁴ Puuu tijoea tiameo, i'wa wa'apioi reesiseri itamia enamerikaipua, i'wa pa'pamuratuameeoi, yooma amochi paparamepua, chapisa i'topuawichio Eerusareni katewepuawichio.

¹⁵ Nape Eesusi Apoe Paamiraa, chaanerepua Ananiaa:

—Nape wa'a ihsiamekoipua tuunioi Sauroo, siimitiapua muuuu, pu'ka tijoeo nooekamera uukamekopa. Neeea pu'kao, yomachi ki i'isaeri mochikachiamio, uhjuramerinia, wa'ami ya'yawichio tiame, aaataopua tiameo, i'isaerichi tijoe.

¹⁶ Nee wa'api ne'netemapua pu'kao, aachin teetomerikopua pu'kao, no'owichio aiwasikaopua.

¹⁷ Waikao Ananiaa, wa'a eenasaapua ahpo tuuyetiachio, wa'a tewarepua Sauroo. Waikao Ananiaa chaanerepua pu'kao:

—No'o Riosichi pooniwa Sauroo, Eesusi Paamiraa, i'wa no'o uhjurakapua aamo po'yachi, i'wa eenaka aamo sautemichio puichio, aamoo eenechi ma'chirepatepaka. Eesusieo amochi uhjuratiamea tiameo, no'oo aamo weramichio Eesusio amochi yachamichio ahpo Riosiwario, aamo yorasiachi ku'imichio ahpo tehkiwachio.

¹⁸ Waikao wa'a chaanesaapua, Sauroo ahjachi seekarepasaopua, Riosichi itarepua sautemichio puichio. Wa'a cheeka itasochi Riosichi paparakao, ikanati sinapewaka tiame ruhjikapua puichi o'inia. Wa'a ikisaopua ma'chiriame itipirepua, eenechi kawiame tetewaka. Wa'a iintosaapua Sauroo wa'a ikisaopua, Eesusi weeraria enepaterepua. Waikao Sauroa werisisaapa, Eesusichi paparakaopua, ahpo paatorepua.

¹⁹ Wa'a ikitiaopua ko'karepua waikao, utewaparepua eenechio. Wa'a tiaapua, Raamahko itipirepua ookapi taawe, Eesusichi papareme ahjama.

Sauroa Raamahko nayawatuna

²⁰ Wa'a o'inia o'inere Sauroa, pu'ka Eesusi Riosi Taanaroo, Riosi wa'apichi eenamekopua, Riosi tiarichi. Wa'a cheeka nayewasire puuuu, ahkai mochiwachiamio, i'isaeri napawikarichio.

²¹ Yooma i'ka nayewatuame inamukamea, chaachaparepua:

—¡Naakona! ¿Ki ihjipu na'ara iintokame Eesusichi paparama, Eerusareni kahtiao? ¿Ki puuupu tiame i'wa eenakamea, Eesusichi paparama chapisa Eerusareni i'tomo o'arakame, te'ta neeserosi yawichichi katewepuachio?

²² Sauroa, epeche yekatorepua ti'tijoeri oowe e'retekaopua Eesusichio, pu'kao Riosie Weratiameo, te'ta Riosi tiarirachi o'inia eenameo. Wa'a chiiopua Sauroo, te'ta masitari isaeri ti'tijoea, ka'chi ijkime erakorepua, kihta tewakapa ahpo chaachapamiao.

Sauro ku'iwa u'mamichio

²³ Neipa muuwaeme taawechemio, i'isaeri te'ta pa'pamuratuamea, ahpo na'poasaapua Sauro ahpo merimia katewepupua.

²⁴ Pukaepa puua merinarekao, senepi taawechi tukao tiame puuyeriaipua Raamahkoo, wa'a muirachio, nape Sauroa nane'rerepua pu'kao.

²⁵ Pukaepa Sauro na'naritoamea, weruma waarichi tekipurepua wanaminao, sa'mikore yeewachitipo ma'chipakaopua. Wa'a ilka newipateretupua ahpo seepurawachio.

Eesusichi paparame utiame Sauro

²⁶ Sauroa Raamahko machedasaapa, Eerusareni asisaapa puua, wahjachi Eesusi ajawaria ahjama enepamia teetoriaipua. Nape Eesusi ajawaria Eerusareni asisoo, majawerepua Sauroo, ki nane'riamekapa Eesusichi paparamekoo.

²⁷ Pukaepa Sauro natepasaapa Wenawea, Eesusi ajawariachi u'parepua, tetewipuwichioopua pu'kao. Waikao Wenawea yooma tuuyerepua pu'kao, yooma ihta Sauro ikikame Eesusieo, Raamahko poechei ihtoao. Yooma tuuyerepua tiameo, Eesusie Sauro nuureratiopua, achini teeka utewaeme teetoriopua Eesusichi simiyame nayewatukaopua Sauroo, yomachiami Raamahko mochiwachiamiopua.

²⁸ Wa'a ikisao Sauroa, wa'a Eerusarenichi Eesusi ajawaria ahjama teereparepua. Waikaopua wa'ao, ahkai Eesusichi simiyame nayewarepua ti'tijoerio.

²⁹ Nape ri'rieko nayewame nayewioio Eesusichi simiyameo, ki pu'sereka inamuretupua Paoro nayewao, newitoka nayewaniapa Sauroeo. Pukaepa merinaretupua pukao.

³⁰ Nape ookapi Eesusichi paparamea, merinareniopao Sauroo, Sesarea i'torepua, pa'wesuwe mochiwachi, Sesarea o'iniao puu i'tokamea, Taraso mochiwachi uhjurarepua waikao, pawekakerachi.

³¹ Waika o'iniao Paoroo, tisiwa te'ta Eesusichi paparame enepariopao, ta'iria mochirepua waikao, yooma Eesusichi paparame Uurea mochikamea, Arirea mochikamea tiame, Saamaria mochikamea wa'achi, Riosichio iyoriwa te'teripao. Puu ahjachi erakooa Eesusi Paamirachio, epeche epeche peewapasika, epeche ta'iria mochisika Riosi ku'iraero. Wa'a iikao ki ookapi muuwasirepua, Eesusi Paamirachio.

Eenea tewaniame yachapatetiamae

³² Peeroa piiripi Eesusi ajawaria, ahkai oiyai masiteka Eesusichi simiyameo, piie taaweo Riira mochiwachi asirepua.

³³ Wa'a mochiwachio, aata tu'i kokoriamae tewarepua, Eenea tewaniame. Ihji tijoe Eenea tewaniamea, osanao paamupari i'toame eneriaipua tu'ikameo.

³⁴ Peeroa, tesiwa tiame tetewapa Eeneao, sautekao chaanerepua pu'kao:

—Aamo Eeneao, Eesusi Riosie Weratiamea, aamo sautekame itipitenapua wa'asi. Werisisa, apechunasa katewemitiamua aamo ipetao.

Waikao Eenea tewaniamea, ikanati werisirepua, yachapatetiamae wa'asi.

³⁵ Muuwaeme Riira mochikamea, Saaroni mochiwachia tiame tetewarepua saukame itipikameo. Pu'ka kokoriamae sautetiamae tetewikapao, Eesusichi paparasirepua tiame, Apoe Paamirachi.

Taawita tewaniame oijenatewa

³⁶ Pirenachi mochiwachi Oope tewaniachio, wa'a tewarepua tiame aata Eesusichi paparame, puua, Taawita tewaniame enerepua oowetiamae. Taawita teewaa rieko naewachio, Roroka teewarapua. Puu oowitiamae, kaaweruma enerepua, yooma kaawe tetewika ku'yame.

³⁷ Pu'ka taawechemi Roroka tewaniamea, kokorepaka mukuriaipua. Pu'ka weerewara papakosaopua, te'pa rampakarichi kateweriaipua yooreko.

³⁸ Riira mochiwachio waapikopa Oope mochiwachio, Peeroa Oope oiyame inamuretupua. Waikao ooka Eesusichi paparamea, wa'a uhjuraretupua, yaapiti enanuremichio.

³⁹ Waikao Peeroa paaetiaapao, ahpo uhjuraretia ahjama eenarepua. Enasooa Peeroo, te'pa karijampa i'toretupua mukukame po'yachi. Wa'ao Peeroo, ooweru kunamukukamea, naarakoka ne'neterepua Peeroo, itapiti pu'ka kiterepakame neteria, sipicha, wakira, pu'kao ahjaka kahtia neteria.

⁴⁰ Peeroa yooma puuyanapua pu'kao, Riosichi paparaka nayewarepua. Waikao pu'ka weerewa ne'nepakao, cheerepua:

—i;Taawitaa, werisisaa!

Waikao mukuriamae oowitiamae, ne'neparepua. Wa'a kahtiamae tetewapa Peeroo, yasisirepua.

⁴¹ Waikao Peeroa, sekachi chapika werisipurepua. Wa'a ikisaapua, paaesapa Eesusichi paparameo, kukunara wahjipakameopua tiameo, ahjakame ki'yarepua pu'kao.

⁴² Yooma Oope mochikameai, nane'rerepua i'ka ikitiameopua Riira mochiwachio. Pu'ka nane'rekapaopua, muuwaeme papararepua Eesusichio.

⁴³ Peeroa wa'ao, muuwaeme taawe itipirepua, Oope mochiwachio, Siimoni wi'chi yokiyame ta'perachio.

10

Peero Koonerio tiame

¹ Sesarea mochiwachio, wa'a ohjoeriaipua aaata tijoe Koonerio tewaniame, soontaro kapitaira eneriaipua, piie siento soontaro pirenaturi, Iitaria tewaniamechi.

² Ihji tijoea yoomahka Riosi iyoriame eneriaipua aho ta'pechio, senepi Riosichi nayewame, ti'tiioerioi tísia ku'yame enerepua, kooamechio tesiwa te'tiameopua.

³ Piie taawechi Koonerioo, ahpo ta'pechi kahtioiopua arikiri waanamio, ahpo kahtiachi eename tetewarepua aaata, tepoena eename Riosi ku'iwari. Ihji tewekachi eenakamea Koonerio kahtiachio, chaanerepua Koonerioo:

—¡Kúira Koonerio!

⁴ Koonerioa majakame ne'nepakao, nehjiarepua:

—Kúira. ¿Ihtana teetoamemua noochio paamira?

Waikao tewekachi eename Riosi ku'iwaria, chaanerepua Koonerio:

—Aamo Riosichi paparariaopa, kaawe e'retiame muua Riosieo, aamo tísia ku'ika yasitaoi aaata, peenia e'reka tetewitamemua tiameo.

⁵ Muua Oope uhjuramitiapua aaata, wa'a mochiwachio Siimoni Peero teewataniame i'noramichioopua.

⁶ Wa'a ta'pechio, piirechi Siimoni ta'perachi kahtipua, wi'chi iyokame pa'we suuwerachi. Puuu Peero aamo tuuyemapua, apoe enasaa.

⁷ Koonerioa, wa'a cheesa no'rasoopua tewekachi eenakameo, ooka ahpo nuurewa paarepua, piiripi soontaro tiame Riosichi iyoriame tiame, pukachio Koonerioo oowe e'rewa tiame enerepua.

⁸ I'kao yooma tuuyesa uhjurepua Oope mochiwarichio.

⁹ Pu'ka meereopua i'ka pooechi waapi nokisirioio, Peeroa oowetaweopua wa'asio, karijampa moenariaipua, Riosichi paparamia.

¹⁰ Wa'a ihisiaopua Riosi ahjama nayewakao, chorowapariaipua. Chorowapasopua, ahpo kooame yoranurariaipua. Waikaopua ahpo kooame yorakenioio, kochirewachi wichikameka ikirepua.

¹¹ Wa'a ahpo ikiwateopua, te'pa tewekachio, wahjoame tetewarepua. Wa'a o'iniaio, weruma wisasori apochi waapi tekiyame tetewarepua, naomina o'yaeka ta'rame. Ihjia ahpo waapi tekikao, ta'raka ipeparepua wehchi.

¹² Pu'ka wisasorichio, kii ookapi chuchutorepua yooma ihta ahjakame, chuchuka ohjoame, wehchi petika ohjoame itapiti animari, ma'saeme eekachi ohjoame tiame.

¹³ Pu'ka tekisoopua, tewekachi o'inia inamurepua Peeroa, eee cheechaniame:

—Werisisa Peeroo. Yaapi merisa ko'kosa.

¹⁴ Waikao Peeroa nehjiarepua pu'kao:

—Ka'i, ki ko'komania pu'kao, no'o Noono Paamira Riosii. Ka'chitia taawechi koayamenia, ki no'o aamo reesiseria ko'komichio, ki aamo iyoriniameopua kooameo.

¹⁵ Nape Rosisia eenechi chaanerepua:

—No'o aamo reesisia ko'kopuame ki'yaa, kiisi ki iyoriniame tewamete muua pu'kao.

¹⁶ Paisa simiyame wa'a cheechaneretupua. Wa'a ikitioopua, eenechi apechuneretupua wisasorio, te'pa tewekachio.

¹⁷ Peeroo weeka inataka itipioiopua pehjo, ihtana cheerio e'rioopua ahpo chaaneretiao. Peeroo wa'a tiame inataka kahtioipua karijampao, puuu Koonerio uhjurariaa, Siimoni wi'chi iyokame ta'perachi, muirachi ajarepua wa'asi, Peero akana kahtiame iinatukeka.

¹⁸ Puuu sisinamukao chaachaparepua: “¿I'waju Siimoni Peero ohjirachio?”

¹⁹ Peeroo wa'a kahtioio pehji ahpo chaaneretia inataka, Rosisia eenechi chaanerepua inatarichio:

—Peeroo, ne'nesao muua. Aamo ta'pe teereo paika tijoea aamo i'yachanipua.

²⁰ Ehpe wa'api werisika tekisaa, kihta seeweka siimpupua ahjamao, neee uhjurakamekapu pu'kao.

²¹ Waikao Peeroa tekirepua teepotemiao, pu'ka Koonerio uhjurariao. Pu'kao teepotasaopua chaanerepua:

—Kúíra. Neeēju aamo i'yaka te'teretoaa. ¿Ihtana eratoka teetoame eemea noochio?

²² Aapoeo chaachaparepua:

—Kúíra. Teemea kapitai Koonerio uhjuratiamekapua, kaaweruma tijoe Riosi iyoriamee, kaawe tetewiniameopua tiameo, i'isaeri ti'tijoeo. Ihji Koonerioa aamo paaenurekapua, Riosi ku'ira tewekachi eenamee, aamo paaenureretiapa, Koonerio ta'perachi enamichioopua aamoo, aamo keepupuawichio wa'a enasoo, Riosichi simiyame aamo nayewa.

²³ Waikao Peeroa muinurarepua yooreko, wa'a che'repamichioopua pu'kao. Pu'ka meereopua piari yasisisaapua, ahjama simirepua waikao, wahjachi yeeka tiame, wa'api mochikame Oope, Eesusichi paparame.

²⁴ Pu'ka meere ahpo puuyariachiopua, Sesarea ajasirepua Koonerio ohjirachi. Wa'a ta'pechi ajasioio, Koonerioa wa'a yasarepua, weeka ahpo tetejima paajutesa ahjama, wahjachi tiame ahjama, kaawe ahpo tetewame tiame, seenu yeeniemeopua ahpo nayewa.

²⁵ Koonerioa Peero asikame tetewapao, weruma yooreka teepoterepua pu'kao, chopokorieka weripaka.

²⁶ Nape Peeroa sekachi apechunakao, chaanerepua:

—Ka'te wa'a iinto no'ochio, werumachitia tijoe iyorikao. Oowera tijoekaite neeeai amochitia.

²⁷ Pu'ka ahjama nayewasikao, yooremina pakirepua. Wa'a yooreminao, muuwaeme mochikame tewarepua napawikame.

²⁸ Waikao Peeroa cheerepua:

—Eemea nane'riamepua wa'asio taamo isaeri ti'tijoeerio, ki reesiseniamekoopua taamoo, seesenu ahjama te'terepuawichioopua. Wa'a te'teriname teemea ki ehpesio. Nape Riosia no'o chaanekamepua pu'kao, aaataoio ki chaanepuameo, kiisi piipariemekoo, seesenu ahjama te'tereniameo, ka'chi ikiwamekoopua taamo Riosichi iyoriwao.

²⁹ Wa'a chaanetiapania Riosieo, ikanati kihta chanika eenakania amoe paaetiapaonia. Ehpeo no'o chaanejeraninia aamoo, itapiti e'raka aamo no'o paaeriaopua.

³⁰ Koonerioa waikao, yooma tuuyekaopua ahpo ikiriaa, o'inerepua cheeka:

—No'o keepunitiao no'o tetewariao. Naao taawe i'tonapua ehpesio, i'ka wa'api keenakoio arikiri ahkoo, no'o ta'pechi Riosichi naewaka kahtioio, no'o ne'neka kahtiachi eenakapua aaata tijoe, tohsaname wakiraeme, tatapara ihsiame.

³¹ Puuaa no'o chaanekapua: “Inamukame Riosia aamo nayeweriaa, tetewakamepua tiameo, aamoo tísia ki'yamekopua tiameo, wahjachi tijoeoi.

³² Pukaepa muu Koonerioa, aaata uhjuramitiapua Siimoni Peero i'noramichioo, Oope mochiwachi kahtiname, piirechi Siimoni tewaniame ta'perachi. Puu Siimonia, pa'we suuerachi ohjoemepua, wi'chi iyokame tijoe.”

³³ Wa'a chaanetiapa neee tewekachi eenameeo, ikanati aamo uhjurekania paaepuawichioo. Kaawechupena eenakame muuaa, no'o paaewa tesiwekoo. Ehpeo i'wa mochikame teemea Riosi tetewachi aamo keepumia puuyekao, Apoe Paamira cheeria taamo tuuyepuawichioo.

Peero naewaria Koonerio ta'pechi

³⁴ Peeroa waikao Koonerio ta'pechio, o'inerepua cheekao:

—Ehpeo neee, pahtiamepua, Riosio taamoo napati taamo nakika kahtiamekopua, ki aaatache piiripi, epeche kaawe e'reka tetewame.

³⁵ Aaata tijoeei Riosi iyoriameo, ka'karuma yoranariameopua tiameo, kaawe uuka tetewamepua Riosia, ki isaeri ti'tijoeoipua.

³⁶ Wa'a tiamekapa Riosia, tísia nakiyamekapapua yomatiami wehjoarichi ti'tijoeerio, Riosia ahpo Taanao, pahchao, isaeri ti'tijoeerichi uhjurarepua Eesusi Riosie Weratiameopua, pu'kao, te'ta yomatiami ihta aampa tiamerao. Pukaepa puuaa yomachi oikamepua, te'ta Riosi chiia kaaweruma tuuyewari nayewatukao, yomachiami ti'tijoeo ooweru tiameo, ahpo tuuyewari chiiae Riosichi paparamichioopua, ka'karuma erakoame enepamichioopua ahpo iikachio, Riosie cheriwetiaapua yooma ihta ahpo tatakoriario.

³⁷ Inamukame eemeapa, i'ka wa'a tiame naawesario, Arirea o'ineriopua i'kao, wa'a o'inia i'ka nayewatuwao, ahkasi yomachi mehtariopua, Uurea weeechio. Ihji wa'a ikitiamea, neipa Waani Paatori nayewaturioi eneriamepua, Riosimina e'enamichioo sisinamurioi ti'tijoeerio, ahpo tatakoriwa toaka paatomichioopua.

³⁸ Nane'renachi eemea Eesusio, Riosie uutiamekopua ahpo Riosiwari yahchekao, ahpo Riosiwarie weerarepua pu'kao, ahpo tehkiwa o'inemichioopua weeechio, pukachi

teetomerikapupua aho utewarieo. Nane'rena eemea Eesusio, Riosi utewarieo, wa'a teetoriopua, yooma riaorósie na'itutiameopua sauteka.

³⁹ Pu'ka yooma teetorio, taamowichio ikiriaopua tiame, taamoe tetewikamepua pu'kao, Eesusi ajawatiamea, yooma i'isaeri weechio iintoriaopua, yooma Eerusareni muuwarichio, ikiriaopua tiame. Ihji Eesusia, tísia na'araka meritiamepua, kurusichi chuhchaka,

⁴⁰ nape Eesusio Riosia, paika taawe i'toi mukukoio, eenechi ahjaterepu. Wa'a ikisaopua, eenechi ahjasaapua, tamochi eenaka tetewitekupua,

⁴¹ nape ki yooma ti'tijoechi, taamochekamera aho ahjariachiche, aho pichi-watameriche. Puua pichiwa eenechi ahjakamepua, taamo wa'api ko'kakamepua ahjama, teeme wa'api ahjama ohjokamepua tiame, eenechi ahjakoio.

⁴² Apoe Riosi ihsikamepua taamo uhjurakaopua tiame, yooma ti'tijoechi chaanemichio, Riosie weratiamekopua Eesusio, i'ka wehjoarichio yooma weechi ti'tijoechi apoekopua te'ta katewemerikoopua pu'kao, wahka ihtoriachi i'ka wee kajuyachio, yooma wahjipakame aho oijenateria, ki wahjipakameoiopua tiame.

⁴³ Yooma ehkoriai Riosi na'nayewaturaa chaachapariaipua, Riosio aaata uhjuramio tuukao, te'ta tatakori choaniamewichio meripuameo. Puu Riosie uhjurapo tuutiamea, ihjipua Eesusi, taamo tatakori natetewawichio meritiame. Pukaepa yooma Eesusi iintorio ahpowichio iintorio erakoamea, cheriwepuamepua, tatakoriariao, yooma aaatai wa'a erakomea.

Riosia ki i'isaeri ti'tijoechi, aho Riosiwari ki'ya

⁴⁴ Pu'ka wa'a tiame inamukapa ki isaeri ti'tijoechi Koonerio paajuteriaa, Riosi Riosiwari noonotetiaopua, tísia peenia eraparepua, Eesusi ahpowichio wa'a iintoriopao. Wa'a iikapa puua, aho seesenu naerachi naewaka tísia kaawe erakoka cheriwema ki'yarepua Riosio.

⁴⁵ Waikao, puu i'isaeri ti'tijoechi ookapi Eesusichi paparakamea, Peero ahjama e'enakamea, ke'chu Eesusichi papara siichitepuwetiamapua, chaachaparepua: "i'Naakonakosa puuui cheriwetiamepua, aho tatakoriariaopua tiame, kiisioi siichiteputiamekai puua? i'Wa'a teesoo, i'aaataa kaawe Eesusichi paparamechio, kihta siichiteputiamekai, aho tatakoriwa cheriwepuwawichio? Wa'a teesoo Riosia, aaatao aho Taana Eesusichi paparakame enesoo, kaawe uuyamepua pu'kaoi, pukachi yasitaoopua, aho Riosiwario."

⁴⁶ Ihji siichitepuwetiamae Eesusichi paparakamea, wa'a chaachaparepua, pu'ka ki siichitepuwetiamae, aho wa'api seesenu naerachi kaawe erakochaniopapua, Eesusichi paparakao.

⁴⁷ Waikao Peeroa yooma wa'a napawikameo, chaanerepua:

—Waikao Riosia, ma'chiamae tiamepua, pu'kao tamochitia tiameo, ma'chiamae ki'yariopua aho Riosiwario, oowera Eesusichi paparakopaopuache. Wa'a iintokame enesoo Apoe Riosio, i'htana taamo wa'iniamae wa'a teesoo, i'ka Eesusichi paparakameo, papatopuwawichio?

⁴⁸ Peeroa wa'a tiame kaawe iintatioopa, paatonurerepua waikao, Eesusi Riosie Weratiamechi paparaka, pu'kao Eesusichi paparamae tetewipuwawichio. Waikao yoomahka wa'a e'enakamea Koonerio ta'perachio, Peeroo, paikapi taaweoi utewa yoorarepua wa'a itipimichio, Koonerio ta'perachio. Waikao Peeroa, wa'a ikirepua.

11

Peero tuuiwa, Koonerio ta'perachi ikitiame

¹ Pu'ka taawechiamio, pu'ka Koonerio ta'pechi ikitioio, yooma ahkai Uurea weechiamio, i'isaeri ti'tijoechi Eesusichi paparakamea, nane'reka mochitiapapua, ki i'isaeri ti'tijoechi, Eesusichi paparamekopa, Riosi kaaweruma tuuyewari pichikekaopua.

² Nape puua, ki nane'reriapua pehjo, siichiteputiame apochi nokiameopua, ki nateyamechitia tetewarioi Riosio pu'kao. Pukaepa Peeroo Eerusareni enesoo, Eesusi ajawaria napawiriachio, teriretupua Eesusi ajawariaeo, wahjachi wa'a mochikameopua tiame, i'isaeri ti'tijoechi Eesusichi paparakamee.

³ Puu te'yaka chaachaparepua Peeroo:

—i'Achini iikai wa'a no'raka muua, ki siichiteputiame mochikachio, ahjama ko'kakamua tiameo, kaawe e'riamechitia?

⁴ Waikao Peeroa wa'a chaachapopao, chaanerepua:

⁵ —No'o Riosichi poponiwaa, no'o keepumitia pahchuo, neepechi aamo nehjiamakoo, aatia tiachipa wa'a no'o oiriao.

'Piie taawechi Oope mochiwachi no'o kahtioi no'o Riosi ahjama nayewakao, itapiti tetewitiamenia Riosieo, itapiti tewekachi o'inia eename, wisasorika tiame naomina o'yaeka. Puuu wisasoria no'o kahtiachisi tekika ta'rapakapua.

⁶ No'oo kaawe ne'nepasoopua pu'kao, pukachi yooreminao ki ookapi chuchukuapua itapiti ahjakame, yooma ihta animari ki koi'wame, ihjichitia: animari naao taaraeme, animari sa'pa koayame mawiyachitia, topae ohjoame animari siinoichitia, te'pa eekachi ohjoameopua tiame tuchiki.

⁷ Pu'ka tetewaiopua Oope mochiwachio, no'o chaaneniame inamukania tewekachi o'inia: "Peeroo, werisisa. Werisika Merisa ko'kosa."

⁸ Neeea waikao pu'ka wa'a cheechaniameo, chaanekania: "Ka'i Paamira. Neeea no'o kutachitipoo, kiisi u'matotiamera ki reesiseniameopua kooame."

⁹ Waikao tewekachi cheechaniamea, eenechi no'o chaanechaniapua: "Riosi apoe aamo ko'konuriao, kihta ka'itametemua pu'kao."

¹⁰ Waikao pu'ka wisasoria, paisa simiyachi wa'a cheesoopao Riosio, yooma apechukapua eenechio te'pa tewekachi.

¹¹ Waikao pu'ka, pu'ka wa'apichio apechusocheopua pu'kao, wa'a e'enakapua paika ti'tijoe Sesarea ohjoeme, puuua no'o i'yasika e'enakame eneriapua.

¹² Waikaonia Riosi Riosiwario, ahjama siinurakapua pu'kao. Waikaonia kihta cheeka siimo erapakania ahjamao, ki i'isaeri ti'tijoeoipua uhjuratiameo. Waikao neeea, i'ka puhsani i'isaeri Eesusichi paparakameo, no'o ahjama siimpamichio uusaopua, pirena e'enaka teemea, Oope mochiwachi o'iniaopua Koonerio ta'perachio.

¹³ Sesarea ajasitioopa, Koonerio, yooma taamo tuuyekapua ahpo ikiria, yooma a'chitiame siinkameopua wa'ao. Puuua wa'ao, aaata tetewako tuhkapua tewekachi eename, puuua apochi eenakao chaanetiatiapua pukaeo eee cheeka: "Oope tewaniachi uhjuramitia ti'tijoe, Siimoni i'noramichio, Peero tewataniame.

¹⁴ Apoe aamo chaanemapua enasaapa, aachin teeka aamo newipamerikopua aamo tatakorririao, yooma aamo ta'pechi ohjoemeopua tiame."

¹⁵ Waikao no'o Sesarea ihsioiopia Koonerio ta'perachi napawikame nayewekao, Riosia ki isaeri ti'tijoeo iikachi noonoteriapua. Tisia pu'serekapa Eesusi iintoriaopua ahpowichio, Eesusichi papararepua waikao. Ahpo wa'apichi nayewa nayewakao, tisia pu'sereka nayewarepua ahpo Eesusichi papara, ahpo tatakorririao cheriwetiame itipikapua. Wa'a iikopaopua pu'kao, nane'rekania Riosi Riosiwario pukachi eenarioopua, tamochi eenariachitia, pukeri Eesusichi taamo papararioopua.

¹⁶ Waikao wa'a iikopua pu'kao, Eesusi cheeria inatapakania waikao, eee cheeria: "Pichiwa chiiame neeea, Waania neeroiye paatoriaipua paatoao, nape eemea Riosi Riosiwario, paatopuamekaitepua."

¹⁷ Waikao wa'a teeripao i'kao ki i'isaerikoi, Riosi Riosiwario noonotetiamekopaopua pu'ka iikachio, wa'achitia taamo peenia erakoriachitia pukeri Eesusichi taamo paparioo, ¿ihtana ka'itania, pu'ka Riosie ikitiameo? ¿Ki kaawe iintoriokosa tuutarenia Riosio?

¹⁸ Waikao Eerusareni ohjoeme isaeri ti'tijoei Eesusichi paparakamea, yuuweeme itipirepua, wa'a chaanetiapa Peeroe. Tahpitika tiame peenia erakorepua Riosichio, tisia kaawe iintoriopua ahpowichio. Waikao chaachaparepua tahpitika peenia tiame e'rakao:

—iNaakonakosa cheriweretupua tiame Riosieo, kiisi i'isaeri ti'tijoeikaopua?

Antiokia tiopa

¹⁹ Ehpeo, Eesusichi paparama chi'ripakame nayewamania i'ka no'o iyoterichio. Neipao Teiwa meritioi ujumakamea, Eenisi mochiwachiami e'enarepua, wahjachi Eesusichi paparakamea Chipire tewaniachi e'enarepua, wahjachi puuu ujumakamea tiame, Antiokia tewaniachi e'enarepua, Eesusi Riosie Weratiamechi paparapa chapipuai uujumasaapua. Waikao wa'ami ohjorepua pu'ka taawechiamio, Riosi ka'karuma tuuyewari nayewatukaopua, nape isaeri ti'tijoeichiche.

²⁰ Nape wahjachi isaeri ti'tijoeia, Siirene ohjoemea Chipire ohjoemea tiame, pu'ka ujumakamechi pepenipakamea, Antiokiami ohjoparepua Eesusi ka'karuma tuuyewari naewatuka. Nape puuua wa'a ajasisaapua tiameo, riekoo ti'tijoei masiterepua tiame, machimichio pu'ka, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyameo.

²¹ I'kao wa'a ohjoi ri'rieko nayewekao, Riosia i'ka ri'rieko iikarachio, apochi paa-jutesirepua pu'kao, ahpoo Riosiwarioopua. Pu'ka wa'a inisinaopua Riosi Riosiwario, apochi paa-jutesikao, muuwaeme Eesusichi papararepua. Wa'a iikaopua, Eesusichikamera paparaka mochtorepua waikao, ahpo ki kaaweruma te'tereriaopua toaka.

²² I'ka inamukapa Eesusi ajawatiamea, Eerusareni tiopachi mochikame pa'pamuratuamea, Wenawe uhjurerupua waikao, Antiokia mochiwachio.

²³ Wenawea Antiokía asisaapa, Riosio tísia kaawe iintorio tetewikapaopua wa'ao, tísia kaawe erapare Wenawea. Wa'a te'teretoriopua wa'ao Wenawea, kaawe e'raka tuuyerepua wa'ao, yooma pu'kao, ki se'wika mochtomichioopua ahpo Eesusichi papararichio, pewatiame mochtionureka Eesusichio, Apoe te'ta Paamirachioopua.

²⁴ Wenawe wa'a uhjuratiameo, kaawe e'rame tijoe eneriopaopua pu'kao, Riosi Riosiwariopua puuua, ta'irepakamekopaopua tiameo, tísia paparamekopua Riosichio, pukaepa Antiokía uhjuratiame enere Wenawea. Puuua yooma wa'a tiamekapapua, muuwaeme Eesusichi paparaterepua, Eesusichi oowe erapateka.

²⁵ Neipao Wenawea wa'ao, ki ookapi enepariopua Eesusichi paparakameo, Taraso muuwarichi akiparepua waikao, Sauro i'yasikaopua ahpo ku'imichio.

²⁶ Sauro tewisaopua, Antiokía i'torepua yeeka. Waikaopua Antiokíao, piie paaumpari mochiropua wa'ao masiteka, pu'ka weemera muuwekameopua, Eesusichi paparakameopua. Wa'a Antiokía enere, Eesusichi paparameo, Riosie Weratiamechi paparakame tewatiachio, pahcha pukeri wa'a teewaka o'inetiachioopua.

²⁷ Pu'ka taawechiamio, wa'a Antiokía e'enariaipua ookapi ti'tijoe, Eerusareni o'inia e'enakame, Riosi na'nayewatura eneriapua tiame.

²⁸ Piiripi puuu tijoe Akausi tewaniamea, chaanerepua Antiokía ohjoemeo, tísia toorewimio tuuyo tuurepua Riosio, yomachiami i'ka weechiamio. Puuu cheeriaa, pichiwa wa'a teerekapua, Kaurio tewaniame yawichikoipua, rooma weechiami mochiwachio.

²⁹ Tísia tooremuniopa yomachi Uurea weechio, Antiokía mochikame Eesusichi paparamea, itapiti ku'iwa uhjurenariapaopua pu'kawichioo, yooma a'chitia ahpo ahsepatia, ku'ipaka na'poarepua, yoomahka pipiripi.

³⁰ Wa'a noonorepua waikao. Waikao yooma a'chitia ahpo ahsepatia na'poasaopua pu'ka ku'iwao, Wenawe uhjurarepua Sauro ahjama, i'tochekaopua pu'ka ku'iwao, yomachiami pipiripi mochiwachiami pa'pamuratuameopua, yooma tooremuame naachutemichioopua pu'kao.

12

Saantiao meriretia; Peeroo karichi yachaniame

¹ Pu'ka taawechiami Eerore yawichiai, paikapi Eesusichi paparama chapinurarepua, tísia na'arenareka.

² Saantiaoo merinimachetae merinurarepua pu'kao, Waani pa'chirao.

³ Eerorea pu'ka isaeri napawikarichi ya'yawichio, kaawe uuka teteopua pu'kao, chapinurarepua Peeroo. Ihji wa'a nokitiamea, paani ki rewaruraeme pahkotanioi nokiretupua.

⁴ I'ka chapisaopua perekarichi yahcharepua, naao na'nao soontaro inatetekaopua. Pu'kao, neipa ma'chipasa pahko u'matsoopa, katewemo o'rariaipua pu'kao, wa'a muuwarichi ohjoeme inatukekaopua, aatia yorapuamekoopua pu'kao.

⁵ Nape Peeroo wa'a kahtioi perekarichi yeetepatiameo, Eesusichi paparamea, ki toarepua Riosichi itakaopua, utewaeme chaachapakaopua, Peeroo ma'chipuawichioopua Riosieo.

Riosia Peero ma'chipani karichio pereso

⁶ Pu'ka tukao wa'api meereo, Eerore ma'chipamiachi Peero katewemiao, Peeroo, ooka soontaro inatewachi poiriaipua naasipa, kaarenae o'yaeka kochika. Wahjachi ooka soontaroa, yeetachi ajarepua inateka.

⁷ Wa'a teerenioopua tukaoo, senawato wa'a eenare Riosi ku'iwaraa Peero po'yachi yooremina. I'ka wa'a eenakoopua, weeru uutapasiparepua wa'ao. Puuu Riosi ku'iwaria waikao, Peero wachikachi noonoteka pusaterepua. Pusatesaopua chaanerepua:

—Yaapiti Peeroo, werisisa.

Pu'ka wa'a chaanetiochepa na'sore kaarenaa, sekachi o'yaraa tiame.

⁸ Waikao Riosi ku'iwaria chaanerepua:

—Ikanati wakiratasa kaakatasa tiamé.

Wa'a iintosoopua Peeroo, Riosi ku'iwaria chaanerepua:

—Yaapi kematosa no'o na'narito.

⁹ Peeroa machenarepua waikao na'naritoka, oowera na'naritoka ki nane'riai ahpo ikiyao. Oowera teemuameka e'rarepua.

¹⁰ Pirenapi unatiame weeriachi uumatotioopa, pirenachi tiameo, sisioki yeetachi ajasirepua waikao, puuyaniachipua wa'asi wa'a perekarichio. Puuu wa'a yeetaraai apoe wa'api wahjorepua. Puuyatioopua ahpo ma'chiparia Riosichi eename ku'iwari ahjamao,

piiripi poee paonaka uumatotioipua, puuu Riosi ku'iwaria ki naania ikirepua piineri toaka.

¹¹ Waikao Peeroa pusakameka ikirepua. Wa'a ikisaopua e'rarepua:

—Pichiwa wa'a teesoo no'o ikiyao Riosieo. Ehpeo nane'renane, Apoe ihsirio Riosio no'o karichi ma'chipakao. Ahpo ku'iwari uhjurarepua, no'o Eerorechi nehpuakao, yooma isaeri pa'pamiratuameo, no'o na'ara yoranariaopua tiame.

¹² Yooma pusasaapa Peeroo, Maaria ta'perachi siimo oraparepua, Waani Marako tewaniame yeeyera kahtiachi. Wa'a Peero asimo o'rachio, wa'a mochirepua muuwaeme, Riosichi paparaka Peerowichio.

¹³ Peeroo teepotasoopua kaari yeetarachio, puuu Rooro tewaniamea nuurewaraa, nehjiarepua.

¹⁴ Nape puuuu machikai Peero naewachaniao, ki wahjonesa wa'atia u'masirepua, tisia kaawe e'raka, wa'a werichanio tuumia Peeroo, yeetachi.

¹⁵ —¡Wifhtuame! —chaachaparepua aapoeo.

Nape nuurewaraa, utewa chaanerepua —Pichiwaá.

Waikao aapoeo chaachaparepua:

—Ki puukoi chaanipua, iikarachichekoipua chiiaa.

¹⁶ Nape Peeroa simiterepua yeetapunurekao, kaari yeetarachio chonaka. Waikao aapoeo wahjonesaapa, tetewisaapa Peerokopaopua:

—Naakona muuukaite —chaachaparepua waikao, kaawe erakoka. Sewina ijikirepua tewewapao, ki maaeriaiopaopua pu'kao.

¹⁷ Waikao Peeroa pakisaapua, sekae ihchitarepua pu'kao, ahpo keepupuawichioipua ku'itapiioi. Waikao Peeroa o'inerepua nayewakao, yooma a'chi tiame ahpo ikiria, a'chi teeka ahpo ma'chiparetiaopua perekarichio, ahpo Noono tewekachi kahtiamieopua. Saantiao tuuyenurerepua tiame ahpo ikiria, wahjachi pichikiame tiame poponiwari. Wa'a machenasaapa, pirenachi akiparepua.

¹⁸ Meere ma'chirepasooa, perekarichi soontarao, ki teesa wekana erakorepua, Peerochi simiyame aatiatiachi wa'a ikiriopua.

¹⁹ Eerorea, i'yanurerepua pu'kao, nape neipao, ki tewariopa Peeroo, utewaeme iinatukesache soontaroo, ko'inurerepua pu'ka soontaroo. Neipao Eerorea, Uurea machenakaopua, Sesarea akiparepua ohjoremia.

Eerore mukuria

²⁰ Eerore nekasoopua Tiuro mochikame ahjamao, Siironi mochikameopua tiame, na'pa ihji ahjama nekatiamea, Rasito itanerepua Eerore itanemichio ahpo ahjama napawipuawichio. Wa'a napawisaapua, Eerore ahjama ahpo katewepuawichio, wa'a noonoimo o'rarepua, ki ahpo u'yepuawichio, ahpo kooame tariwachi kianiamieopua.

²¹ Eerorea yahcharepua piie taaweo, pu'ka Tiuro mochikameo Siironi mochikameopua tiame ahpo kahtiachi napawipuachioopua. E'enasooa Eerorea, yawichi wakirataniame wakiratasooa, yawichi yasirachi yasipaka nayewerepua.

²² Waikao o'inesoopua nayewakao ti'tijoeeria, o'inerepua chaachapakao, siinakoka:

—¡Néé, keepusao eemea! ¡Ihji nayewamea, Riosi apoe puuuu, ki tijoééé!

²³ Waikao tewekachi eename Riosi ku'iwaria, pu'ka wa'apichi ahjachi eenakaopua, tisia kokorepaterepua Eerore, Riosichitia iyoriniame ahpo e'rariopa, ti'tijoeeria wa'a chaachapopa. Wa'a iika mukure Eerorea ikuchupakao, kiisi tehpe simiyachi.

²⁴ Wa'a wa'a ikitiameeo yoomachi mochiwachiami nane'reretiopapua, weruma mehtare Riosi ka'karuma tuuyewaria, muuwaeme ti'tijoe Eesusichi papararepua, ooweru tiame.

²⁵ Wenawea Sauroa tiame, Eerusareni kajusaopua ahpo tehkiwao, Antiokia nonowarepua eenechi, Waani yeekaopua, pu'ka Waanio Marako teewaemeopua tiame.

13

Wenawea Sauroa tiame, o'inenapua ahpo ohjoa Riosi naawesari i'towa

¹ Pu'ka taawechiami Riosi na'nayewatuamea Antiokia tiopachi mochiriaipua, masitari ti'tijoea tiame. Riosi chiia masitiamea, ihji enerepua: Wenawe, Simeoni (Niijeri teewataniame), Ruusio tiame (Siirene eename tijoe), Manaeni (Eerore yawichichi weripakame), wa'a ikisa apoe Sauro.

² Piie taawechio Eesusichio paparamo, Riosichi paparaka nayewenioipua kiisi koakao, Riosi Riosiwaria wa'a eenaka napawikameo, moochi nayewerepua inatarichio chaaneka:

—No'o poanatekemitia Wenaweo Sauroopua tiame, no'o paaeriakamerakopapua pu'kao, no'o tehkiwa teetomichio.

³ Waikao Riosichi paparaniame nayewai kajusaapua, kiisi koaka nokarioio, Wenawea Sauroa tiame, Riosi chiia nayewatumichio ajawaretupua; aampa seekarepaka ahjachio, Riosi ku'iwari yahcherepua, Riosi Riosiwari. Wa'a yorasapua uhjurarepua waikao, Riosi tehkiwa tetomichio.

Chipire weeechi pawenasipa nayewaturia Paoroo, Wenawe tiame

⁴ Uhjuratiapa Riosi Riosiwariopua, ahkasi Sereusia tewaniachi ajasirepua pa'wesuwe, wa'a o'inia pawekakerachi mo'moenasaopua, Chipire tewaniachisi e'enarepua, pawenasipa weeechi.

⁵ Chipire weeechi ajasisaapa pawenasipao, Saramina pawekakera chuchupachi, wa'a o'inerepua Riosi tuuyewari naewatukao, i'isaeri napawikarichiamiopua. Puuu Waani, Eerusereni o'inia yeeka enatiameai, wa'achi ihtoame enerepua tiameo, Paoro Wenawe ahjamaopua tiame, Riosi tehkiwachi ku'isika.

⁶ Wa'a pawenasipa weeechi masitesikao, ahkasi Parajo tewaniachi e'enarepua. Wa'a tewarepua aaata tijoe Warajesu tewaniame, puuu isaeri tijoe enerepua. Ihji tijoea riaorósi tekapanakiame eneriaipua, ahpo masitiao wihtuka Riosichi eenameko tuuka.

⁷ Puuu tijoea Serejio Paoro tewaniame eneriaipua, ki te'ta yawichi ahjama oiyame, tisia inatame. Ihji ki te'ta yawichia, apochi upanurarepua Wenaweo Sauroopua tiame, keepunariapua pu'kao, Riosichi simiyame nayewatusiaopua.

⁸ Nape puuu Warajesua, Erima teewataniamea (riaorósimina simiyame, masitiame cheeka chaniwamepua), puuu wa'inerepua Wenaweo Sauroopua tiame, pu'ka ki te'ta yawichio, nayewepuwachioo, ki pichikemichioopua pu'ka chaachapao.

⁹ Nape Sauroa (Paoro teewaemea tiame), ki nu'uti yahchameapa utewari Riosi Riosiwario, puichi kaawe ne'nepaka itipisaapua ku'itapi,

¹⁰ te'yarepua cheeka:

—¿Muuu riaorósichi eename, muuu yooma ka'karuma seepurawaa, yooma na'arari wiskuari pochikame yahchame, ¿ahkasi achinitio wa'a teeretamua aamo na'ararie? ¿Kiisi toime e'ranimua pu'kao? Toipuapua muuu pu'kao, wa'asi, ki eerina aamo ihsimichioopua Riosio, Riosi kaaweruma poee masitewachioopua.

¹¹ Ehpeopua muuuu, kokosapuame muuuapa wa'asi Riosieo. Ki ma'chiriame itipimeri muuuu wa'asi, pu'ka aamo tisia na'ara ihsiriawichio; wa'a teeremerimua meeriamesi. Muuwaeme taaweche ki ma'chiremamua; taaaoi teesa ta'wesameo, ki tetewimamua.

Ikanati tukapachi wichirepua chaanetiache. Waikao imasuka i'yarepua, aaata ahpo ku'imichioopua, panitoka.

¹² Waikao ki te'ta yawichia, pu'ka Paoro masitia yooma inamukapaopua, i'ka nokaya tetewikaopua tiameo, tisia iyoriwamekopua Riosio. Waikaopua yooreka yasitomo erapakapao Riosio, Eesusichi papararepua.

Paoroa Wenawea tiame Antiokía, Piisiria weeechi

¹³ Wa'a te'teresapa Parajo mochiwachio, Paoroa ahpo ahjama nokisiameo tiameo, pawekakerachi mo'moenasopua, Pereka mochiwachi uumparepua Paajiria weeechi; nape Wanimarakoa, wa'asi toisa no'arepua Eerusereni.

¹⁴ Pereka o'inia Paoroche ahjama nokisikao, Antiokía e'enarepua eenechio, Piisiria weeechi. Wa'aopua resipuniame taaweche, napawikarichi e'enarepua keepumia, wa'a mochiparepua yooreko.

¹⁵ Neipa pa'pamiratuamea Ehkoriai Iyoteri iyonasaopua, chaachaparepua Paoroo, itapiti iinuesoo ahpo cheemia, ehpe chanimichio.

¹⁶ Waikao Paoroa werisikao, sekae nayeweka ihchiwasaopua yooma napawikame ne'nepakaopua, cheerepua:

—Yooma eeme isaeri ti'tijoe, wahjachi tiame Riosichi iyoriameapua ti'tijoe, no'o keepunitiaopua pahchuo.

¹⁷ Ihji taamo Riosiwaa, puuu wa'apipua i'ka taamo ehkoriai noonoriwa uuka tetewikamea, ihji wa'api iintokamepua muuwepatekaopua Eejito mochikoioopua. Ihji wa'api Riosi iintokamepua tiameo, taamo ehkoriai puhkuchitia Eejito mochikoio puuyanakaopua ahpo utewarie, tisia aiwaka mochikoioopua.

¹⁸ Ihji wa'api Riosi enerepua tiameo, kiisi iyoriniameoipua taamo ehkoriai mochiriameoipua, tisia kaawe neesetokamepua pu'kao, ooka weerewa paamuparisi, nokisinioopua wakiwechiamio.

¹⁹ Ihji Riosi wa'apichipu tiamea, Kaanani weee u'yesaa, taamo ehkoriai noonoriwa ki'yakamea, wa'a Kaanano oowisani ti'tijoeri mochiwari puipasaopua ki ka'karuma nokayameopua.

²⁰ Wa'a iintosaapa Riosia weewara ki'yakao, naao sienta aampa ooka weerewa mariki paampari yawichituterepua wa'ao, taamo noonoriwao, te'ta pa'pamuratuame

tu'tuyewari ajawesikaopua, pe'pereira, ahkasi Saamueri taawechechi wa'a teererepua. Saamueri o'inia wa'anao, Saamueri wa'api Riosi nayewatura enerepua, pahcha púkeri Riosie nayewatura ajawanioopua.

²¹ Waika taawechiami Riosi na'nayewatura ajawasioio, i'isaeri ti'tijoeria, yawichi itanerepua Riosio, ahpo yawichitupuawichioopua. Waikao Riosia, Saauri tewaniame weerarepua yawichitumichioo, puuu Saauria, ooka weerewa paamupari yawichiturepua. Ihji Saauria, Kiiisí tewaniame tijoe taanara enerepua, Chaamini tetejimarisiwachi naawakame.

²² Neipamio Riosia, Saauri u'yesapa yawichiawao, Raawitaru weerarepua waikao, Riosio pukachi tewako tuuria, ahpo kaawe e'rewao, pu'kao, weemuamekopua pu'kao, ahpo yoratio.

²³ I'ka Raawi tetejimarisiwachi u'pakame Riosia, i'isaeri newipatemerioopua, ihji Eesusi tewaniame enerepua, ehkoriai o'iniao, Riosie enamio tuutiameopua.

²⁴ Waani paatoamerao ke'chu i'ka Eesusi enoio, ti'tijoeri tuuyeki ihirsiapua, ahpo tatakoriai toinurekao wa'asi, ahpo paatonurerepua ohso kaaweo, apochi te'ta pichiwa tetewipuawichioopua, ahpo tatakorika yasitao, toinariamekopua wa'asi.

²⁵ Puuu Waani Paatori wa'apaii cheeriaipua tiameo: "Neeea, oowera paatoamepua neeroiyeo, ki neekapapua pehjo, aamo puuyeka mochitao, puuu no'o neipa ihtoaitepua, puuu apoe te'ta cheriwemeria, yooma ihta ki kaaweruma nokitiameopua. Neeea, kihta nateyamenia pukachio, pu'ka kaakaraoi no'o na'sonemiao kakajoyaroo."

²⁶ Popení, Riosichi no'o popeníwaríi, yooma eeme Aurani tetejimarisiwachi e'ename, wahjachi tiame eeme Riosi yurika mochitao, ihji Eesusi ka'karuma tuuyewaria, yooma tamowichio uhjuratiamepua, Apoe Riosio, uhjuria.

²⁷ Nape Eerusareni i'isaeri pa'pamiratuamea, kiisi machika tetewarepua pu'kao, apoe Eesusikoipua pu'kao, Riosi uhjuriao, senepi respuniame taawechechi ahpo napawikarichio, pu'ka chiiia nayewame iyonaiopua. Pukaepa wa'a noonorepua Eesusi me'yakao, puuu wa'a noonowiríaa, Ehkoriai Iyoterichi chiiachitiao, pichiwa machenakamepua.

²⁸ Pu'ka Eesusi kihta a'chitiame tewakaipua meripuawichio, pa'pamiratuamea Piiratochi u'parepua, kurusichi chuhchaka meripuawichioopua.

²⁹ Neipao yooma Eesusi kurusichi meriwame u'matosoopua Ehkoriai Iyoterichi chiiachitiao, tekipurupua kurusichio, wa'a ikisaopua, mukukatewechi tekiretupua.

³⁰ Nape Riosia pu'ka mukukioopua, eenechi ahjaterepua.

³¹ Eenechi oijenasaapa Eesusia, muuwaame taawechechi mamachenarepua, ahpo ahjama e'enakameopua Arirea o'iniao Eerusareni. Ehepo puuu nokayamepua Eesusi eenechi ahjaria pichiwatakaopua, ti'tjoerio.

³² Wa'a tiachipa teemea, pu'ka wa'api Riosi taamo ehkoriai mochiriame iintomio tuuyeria, pu'ka wa'api simiteka aamo nayewatuame teemea, ahkasi aamo mochikachiami u'yepasikaopua.

³³ Wa'a tiachipao taamoo, taamo ehkoriai o'inia tijoetusiwachi e'enameo, Riosia ehpe taawechiamio pichiwa wa'a tiame iintorepua ahpo cheeriao, Eesusi mukukioo, eenechi ahjatekao. Riosia ehkoriai Wiika iyotaperichio, Eesusi naewakao chiiame Riosia: "Ehepo muuu no'o Taanapua; neea aamoo, aamo Noonoo enepakamepua, aamo tijoetutekao."

³⁴ I'ka Eesusio Riosia ke'chu ikiyioopua mukiwao, eenechi ahjatemo tuuriaipua Ehkoriai Iyoterichio, ki pikamichioopua Eesusi weerewarao. Pichiwa iintaparepua ahpo cheeriao, Raawitaru ahpo iintokemo tuuriachitiao kiisi wehchi wichika itipimerikopua, eee ahpo ikitemio tuukao: "Nee Riosia yooma no'o cheeriao, te'ta pichiwache iintomerinia, Raawi no'o seekarewa no'o iintokemoche cheeriachitia."

³⁵ Pirenachi iyoterichio Wiika tewaniame Iyoterichio, ihji wa'api Raawiai Riosichi paparaka nayewaiopua, eee cheekamepua ahpo iyoterichio: "Muuu no'o Riosia aamo Taana Te'ta Tisia Piipariameopua, mukukioopua, kiisi toimamua pu'ka weerewara pikamichioo."

³⁶ Ihji Raawitarua wa'a cheeka iyoteriaa, ki ahpokamera wa'a teeremia nayewaka cheeriamepua, pu'ka Raawitaruo, yooma ahpo Riosiwa tehkiwa kajusa mukisaopua, pikariamekopua weerewarao, puuu, ahpo ehkoriai noonori wahjipakame toatiachi, wetemajitiame puuu.

³⁷ Wa'a teeso Raawia, ki ahpo naewaka cheeriamepua ahpo Ehkoriai Iyoterichio, Eesusikamera naewaka cheeriamepua, pu'ka weerewarao Riosia, eenechi ahjaterioopua pu'kao, ki pikamichioopua. Wa'a tiachioopua puuu ehkoriai Raawi iyoteriaa, Eesusi Riosie Weratiamekamera nayewaka cheeriamepua.

³⁸ Puuu taamo tatakoriawichio nateteka mukukamepua, puuu mukiwameo newitokamepua, taamoo weemera ahjarichi iintapapauchioopua, te'ta kaaweruma ahjari

ki wahjiamechi. I'ka Eesusi te'ta aamowichio iintoria mukuka, pu'ka te'ta inataka mochioterani neea.

³⁹ Yooma aaata i'ka Eesusi iintoriao, ahpo pejanaka mukurio erakoamea, yooma ihta ahpo ki kaawe noonowiriaopua, yooma te'ta cho'wetiamie itipimeripua wa'asi; yooma puuu ehkoriaimisi Moise nuurari nokisitiamea, kihtawichio kaawe enekamepua, kihta te'ta cho'wiame eneriopua puuuu tatakorio.

⁴⁰ Wa'a tiiachipa eeme i'isaeri ti'tjoeria, kaawe inataka pahtepuapua, aamo ehkoriaimi Riosi na'nayewatura Riosie chaachapariaopua. Pu'kao eee chaachapaka iyoteriao:

⁴¹ Nee, eeme no'o iintomo tuuya na'ariamea,
kihta nateyame tetewikameapua pu'kao;
eeme ki no'o pichikeka na'ariamea,
tahpitika erakosa no'o iintomia te'ta peenia iintosoopua,
ki pu'serekamea oowera ne'nepea toisa nonorapuapua;
nape no'oo, pu'ka taawechi no'o iintomiaa,
ki teesa peenia tiame enemeri puuuu,
ki aaata ahsepari maaeme tiame,
aaataeo aachin teererio tuuyetiai.

⁴² Paaroo kajusoopa napawitiameo, ahpo ahjama ohjoame machenoio napawikarichio, ti'tjoeri ki i'isaeria, ki muika keepukamea Paoro cheeriao, eenechi e'enanurarepua pu'kao, eenechi resipuniame taawechiopua, pu'ka wa'apichi simiyame ahpo nayewepuawichio.

⁴³ Muuwaeme i'isaeri ti'tjoeria, i'isaeri ti'tjoeri enepakameapua tiame, Paoro ahjama nokisirepua. Paoroa Wenawea tiame poechei nokisiaiopua, chaachapasirepua ahpo ahjama nokisiao:

—Simitemitia eemea, pu'ka Riosie aamo nakirewa teetoachio, pewatiame te'teretokapua pukachio.

⁴⁴ Eenechi sawarachi resipuniame taawechio, kiiya yooma wa'a mochiwari e'enarepua waikao, pu'ka Paoro nayewa keepumiaopua, Apoe Paamira Eesusichi simiyameo.

⁴⁵ Nape wa'a napawikarichi i'isaeri pa'pamiratuamea, tisia muuwaepariopua wa'ao, nekamucherepua Paaroo. Wa'ina e'rerepua pu'kao, epeche keepuniopa pu'kao ki ahpochitia. Wa'a erakoapua puuuu, na'ara yoorarepua Paaroo, ka'itaka Paoro chiao.

⁴⁶ Waikao Paoroa Wenawe ahjamao, uwatiame nayewaka nehjiarepua pu'kao, chaaneka:

—Aamo isaeri ti'tjoerio, aamokamera pahcha tuuyepuamekai ihji Riosi tuuyewaria, nape aamoo, ki nakiyopa i'ka Riosi tuuyewari ki wahjame ahjaniameo, wahjachi ti'tjoechi nayewatuma teemea ohso kaawe, ki i'isaeri ti'tjoechi.

⁴⁷ I'ka ki i'isaeri naewepuameopua tiameo, Ehkoriaimi Iyoterichio, cheeriai Riosia:

Aamo i'isaeri ti'tjoerio tahjerichitia ajawakamenia,
yooma pu'ka ki i'isaeri mochiwarichio tiame,
eeme nayewemichio pu'kao tiame,
ahkasi yomatiamie i'ka wehjoarichisi.

⁴⁸ Wa'atiame chaniwame inamukapa ki i'isaeri ti'tjoeria, tisia kaawe erakorepua, Riosi tuuyewario tisia kaawerumako tuuka. Waikao yooma nakikamea pu'ka weemera ahjari ki wahjiameo, apochi uurepua pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario.

⁴⁹ Wa'a iika Riosi tuuyewaria, yomachi mehtarepua wa'a wehjoarichiamio, Riosichi pichikiamee nayewatura.

⁵⁰ Nape i'isaeri napawikarichi pa'pamiratuamea, ookapi oowera nayewarepua tisia kaawe te'tereka mochiotoame wa'a napawikarichio, ookapi ti'tjoeriopua tiame, tisia kaawe te'tereka mochiotoameopua wa'a muuwarichio, weruma te'tewaka mochikameopua, pu'ka Paaroo Wenaweopua tiame, weeru chaachapaka ujumapumichio pu'kao, tisia na'arekao.

⁵¹ Waikao Paoroa Wenawea tiame, ahpo ki kaawe erakoa ahpo pechichisapa kaakao, uumatorepua wa'ao Iikonio mochiwachio.

⁵² Nape nu'uti Antiokia mochiame Eesusichi te'ta paparakamea, kaawe erakore puuuu, Paoro masiteriae pepenipakamekapa puuuu, Riosi Riosiwario apochi yasipariopa, apochi ahjama oimia.

14

Paoroa Wenawea tiame, Iikonio nokiniame

¹ Iikonio ajasisaapa wa'asi, Paoroa Wenawe tiamea, pirena muirepua i'isaeri napawikarichio ti'tjoeri nayewemia. Wa'aopua, pu'ka nayeweriaopua Eesusichi

simiyameo, ki ookapi oowe e'repaterepua i'isaeri ti'tijoeria ki i'isaeri ti'tijoeriopua tiame. Wa'a iikapa puuuu, ki ookapi papararepua Eesusichio.

² Nape puuu ki Eesusichi paparakamea i'isaeri pa'pamiratuame, kiisi kaawe erakoapa puuuu Paoro masitiaio, nekakomichio ki i'isaeri ti'tijoeo noonoterepua pu'kao, ki aata wa'asi pichikemichio Paoro Wenawe tiame masitiaopua, Eesusichi paparameo, ki epeche muuwepamichio. Wa'a noonowirepua, pu'ka Eesusichi paparakameo, ki nakipuawichio. Wa'asi ahpo mochiwachio.

³ Pukaepa Paoroa Wenawe tiame, tehpe eeneparepua wa'ao, utewaeme nayewekaopua Eesusichi simiyameo, kihta seeweka te'ta pichiwako tuurepua, ahpo masitiaio. Apoe te'ta Riosiai ahjama inisirepua ahpo te'ta peenia ihsiwae ku'isikao, ahpo ki maaenari ihsiwaeopua tiame, pukae peenia ihsiwae pichiwasikao, Paoro Wenawe tiame masitiesiao.

⁴ Wa'a te'terepakaopua wa'a Iikonio mochiwachio, ooka poanaturi eneparepua: pirenaminiao isaeri pa'pamiratuame ahjama, pirenaminiao Paoro ahjama Wenawe tiame.

⁵ Wa'a ikisaapua i'isaeri pa'pamiratuamerachi enepakamea, te'ta i'isaeri ti'tijoeria, te'ta ki i'isaeri ti'tijoeria tiame, Iikonio ya'yawichichi ahpo katewepua, Paoro Wenawe tiame pasaka ko'ipuawichio.

⁶ Nape Paoroa Wenawe tiame, wa'a noonoimia nane'rekapao, Rikaonia weechiami uumparepua, Risitira mochiwachi Erewa mochiwachi tiame e'enaka, wa'a iika newiparepua ahpo pasipupua.

⁷ Wa'a ikisaopua tiameo, wahjachi weechi ohjorepua tiame, yooma wahja weechiami tiame masitesika, pu'ka Riosi ka'karuma tuuyewario.

Risitira tewaniachi pasipunia Paoroa

⁸ Nape Risitira e'enakaopua, wa'a tewarepua aata, tu'irewa kokoriame, wa'a tiame naawakame eneriaipua kiisi oiyaeme.

⁹ I'ka tijoeo keepuka kahtioipua Paoroa, kaawe ne'nepakaopua puichio, tisia Riosichi paparame tetewarepua pu'kao, ahsepari tiame ahpo yachapatepuachio.

¹⁰ Waikao Paoroa, utewaeme naewakao, chaanerepua:

—iWerisika weripa, utewarieme muuupa aamo tonochio!

Waikao tu'ikamea, niika werisirepua. Oisirepua waikao.

¹¹ Waikao wa'a iintokame tetewakapa Paoro, weeru chaachaparepua, ahpo wa'api nayewachi naewaka, Riikoni nayewaniame:

—iNee, tamochi tetekire ri'riosii, tijoeka te'tiame enepakame!

¹² Wenawe, Seeusi riosi teewarepua, Paoro Eremesi riosi teewarepua, te'ta nayewamekopapua pu'kao.

¹³ Puuu Seeusi tioparachi neesetoamea, wa'achi muuwari ma'chi muirachi, iinueriaipua ahpo tiopawao; puuuu Paoroichi eenakaopua Wenawechi tiame, tooro u'yepariaipua, Paoro Wenaweopua tiameo ko'yeka oowewemia. Pukaepa sewateriapua Paoro ihsiachio Wenawe tiameo, ri'riosichitia paparawemiaopua pu'kao, ahpo muuwari ohjoeme ahjama.

¹⁴ Nape Wenawe Paoroa tiame, nane'rekapa pu'ka noonowinariao, ahpo si'panarepua wakirao, tisia iiyana erapakapaopua ahpo yorakepua. Waikao wa'a erapakapaopua Paoro, muuwarichi naasipa weripaka, utewaeme sisinamurepua pu'kao, cheeka:

¹⁵ —iKa'téee, ka'te wa'a nooka taamóó! ¡Teemea aamóka te'tériamekaitepua tiaméé, oowera ti'tijoe! Ki aata ri'riosikaite teemea. Teemea aata Riosi naewamia e'enakamepua, nape te'ta pichiwarikamera Riosii, Apoe te'ta teweka netekamerachi nayewaniame, Apoe te'ta i'ka weee yahchakame, pa'weoipua Apoe netekamerachi simiyameopua tiame, yooma ihta i'ka paika Riosi neteriachi ahjakame iintuameopua tiame. Pu'ka te'ta Riosichi simiyame aamo nayewemia e'enakame teemea, pu'ka aamo ri'riosiwa ti'tijoe neteriameo, toaka mochtomichio pu'kao, kihta kaawewichioamekopua pu'kao, aamoo ohso kaaweo te'ta Riosi pichiwarikamerachi, paparaka mochtomichio.

¹⁶ Apoe Riosia, taamo ehkoriai mochiriameo, a'chikoi erakoka ki ka'karuma yooraka mochirioopua, ki ahpo nakiyoiopua pu'kao,

¹⁷ Riosia ki toaka tetewarepua pu'kao tisia kaawe yoorakao. Puuuu tisia taamo nakiyapaopua, taamo yukitekerepua, yooma ihta taamo echariao tisia taamo taaketemichioopua, taamo ta'iria mochtomichio pu'ka koaká.

¹⁸ Nape yooma i'ka nayewetiaipua, tesiwatia ewaterepua pu'kao, ki ahpo oowewemichioopua pu'ka tooro me'yenekao.

¹⁹ Nape pukeri oowe erapatetioi wa'ao, wa'a e'enaka ookapi i'isaeri ti'tijoea Antiochia e'ename, wahjachi Iikonio e'enakamea tiame, puuuu ikanati eenechi sewina

erapateriamepua Risitira mochikameo. Wa'a iikaopua, Paoroche aampa e'enariamepua pasipusikao. Ihjia pasipukepasaopua, ma'chi ipariamepua mochiwachio, panisutoka i'toka, mukukame maaeka.

²⁰ Waikao Eesusichi paparakamea, wa'a e'enariaipua mukukame apechunamiao, nape norikame ne'neka ajakoiopua pehjio, Paoroa noonoka werisirepua, tisia pasiputiao; wa'a iksaopua, eenechi wa'api mochiwachi pakirepua. Wa'a iksaopua pu'ka meereo, Erewe mochiwachi akiparepua Wenawe ahjama.

²¹ Neipao Erewe mochiwachi mochinioopua Riosi ka'karuma tuuyewari nayewatukao, muuwaeme Eesusichi paparasoopua wa'a ti'tijoeo ooweruopua tiameo, Paoroa Wenawe tiameo, Risitira mochiwachi e'enarepua pe'kuu Erewe o'inia, wa'a iksaio Iikonio tewaniachiami uumatokao, Antiokía nu'utirachi ajasirepua pe'kuo.

²² Yooma i'ka pipiripi mochiwachiamio, muuwaeme weemupaterepua pu'kao Riosi naawesarichio. Pu'ka wa'a ahpo te'teriao, ki se'wika nokisinurerepua pu'kao, ahpo Eesusichi paparaopua. Anachanurerepua pu'kaopua pehjio, aiwaiopua Eesusiwichioo.

²³ Yooma pipiripi ti'tiopachi ahpo inisiachioopua tiame, pa'pamiratuame ajawasirepua tiameo, ti'tiopachi neesetomeriopua. Ahkai ti'tiopachi pu'ka ajawasiaopua, wa'atia kiisi koaka pu'ka ajawaiopua Riosichi itaka aatanakamera ajawapuamekopua, yooma ahkai pipiripi ti'tiopachioopua, neesetomerio. Wa'a te'teretorepua ahkasi ahpo kuuwepachisio.

Paoroa Wenawe tiameo, eenechi e'enaniopua Antiokía Siiria weeechi

²⁴ Risitira tewaniachi puuyasaapa, Piisiria weechiami nokisikao, Paajiria weeechi e'enarepua.

²⁵ Wa'a Paajiria weechiami nokisiaio, Pereje mochiwachi ajasirepua. Wa'a nayewaturepua pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewariopua waikao, Pereje o'inia, Aataria weeechi e'enarepua.

²⁶ Wa'a Aataria weeechio, pawekakerachi mo'moenasaopua, weruma Antiokía nonowarepua eenechi pe'ku, ahpo ajawasa uhjuratiachioopua, Riosi tehkiwa yoramichioopua. Pu'ka yooma tehki yorapuame kajusaapua, eenechi e'enakame enerepua.

²⁷ Wa'a weruma Antiokía ajasisaapa ahpo puuyariachio o'inia, yooma napawinurerepua wa'ao Riosichi paparakameo. Wa'a tiopachi napawisooopua, yooma tuuyerepa napawikameo, aachin teerio Riosio ahpo ohjoriachio, yooma ihta teetoria Riosio, apochi papapapuawichioopua.

²⁸ Waikao Paoroa Wenawe tiame, ki ku'witapisi itipirepua wa'ao, Eesusichi paparama ahjamaopua.

15

Eerusareni napawiwa

¹ Waika taawechiami weruma Antiokía kahtioopua Paoro, wa'a e'enariaipua ookapi i'isaeri ti'tijoe Eerusareni o'inia e'enaka, Eesusichi paparakameaipua, iiweta siichitepuwa yooraka mochitoame. Puuwa wa'a e'enasapua, tiopachi o'ineriaipua masitekao, wa'a mochikame Eesusichi paparakame. Ihjia ahpo masitewachio chaachapariaipua pu'kao:

—Eemea Eesusichi paparamepua papara, nape ki siichiteputiame enesaa eemea, Moisetaru nuurari chiiachitiao, ki newipatepuame eemea Riosieo, aamo tatakoriario.

² Pu'kao wa'a chaachapaka masitioopa, ki nu'uti ki kaawe erakoa simikapua wa'ao, Paoroa Wenaweopua tiameo, kiisi kaawe tiame tetewiriopa siichitepuwa masitewa teetoniamoopua. Pukaepa wa'api Antiokía tiopachi pa'pamiratuamea, Paoro Wenaweopua tiame Eerusareni uhjurarepua, Eesusi ajawaria Eerusareni mochikamechioopua, aachin teeremo chaachapamichioopua siichitepuwachi simiyameopua, wahjachi wa'a tiopachi pa'pamiratuameopua tiameo, ihtana chaachapamerikoopua pu'kao.

³ Waikao Paoroa Wenawe tiame Eerusareni siimpaio, Eenisia weewachiami uumatoio Saamaria weechiami tiame, wa'ami tuuyesirepua ti'tiopachiamio, achini teeka ki i'isaeri ti'tijoeai, ka'karuma enepariopua Eesusichi paparakao, ahpo ehkoriai o'inia ki kaawe nokaka mochitoriao, toaka. I'ka wa'a tiame inamukapa tuuyetiamea, tisia kaawe erakoka itipirepua.

⁴ Eerusareni ajasisoopua Paoroa Wenaweopua tiame, wa'a tiopachio Eesusie ajawatiamea, wa'a pa'pamiratuameoopua tiameo, kaawe e'raka uuretupua. Pu'kao, yooma tuuyerepua Riosi iintoriaopua, ahpo ohjoriachiamio.

⁵ Nape ookapi pa'parisero Eesusichi paparakamea, ajasika chaachaparepua:

—Puuu ki isaeri ti'tijoe Eesusichi paparakamea, siichitepuwa yachtometepua apochio, Moisetaru nuurari chiiachitia.

⁶ Waikao puu Eesusi ajawaria, wa'a pa'pamiratuamea tiopachiopua tiame, ahpo na'poasa nayewarepua, i'ka pa'parisero chaachapariachi simiyameopua.

⁷ Tehpe nokioi pu'ka pa'parisero chaachapariachi simiyame ahpo katewekao, ahpo katewesaapa puuua, eenechi napawitiachi e'enasoopua, Peeroa werisika chaanerepua yooma napawikameo:

—Eemea noochitia Riosichi poponiwa, no'oo nane'riame eemeapa, ki ehpesi o'inia no'o weratiamekopua Riosieo, ki isaeri ti'tijoerichi no'o nayewatumichiokoopua, i'ka Eesusichi simiyame kaaweruma tuuyewario, pu'ka ti'tjoerio, Eesusichi paparamichioopua tiameo.

⁸ Riosia, nane'riamekapa taamo iikachi e'rao, nane'rere puuua i'ka ki i'isaeri ti'tjoeri ooweruopua tiameo, apochi paparanariamekopua pu'kaoio, ahpo kaaweruma tuuyewari keepusao. Riosia apochi paparakopa pu'kao, pukachi yasiparepua ahpo Riosiwario, tamochitia yasiparichitia, pukeri Eesusichi taamo papararioioopua. Riosia wa'a iintorepua pukachio, kiisi i'isaeri ti'tjoekoioopua pu'kao, kiisioi siichitepuwa yoratiamekoioopua pu'kao.

⁹ Wa'a teeso Riosia wa'a iintoriopao pukachio, ki seesenuchitia tetewakamepua pu'kao, tamochio. Riosia pu'kao, oowera apochi paparariocheoi, tamochitia te'ta piipaterepua tiameo, pu'ka tatakoriario. Wa'asa iintokamekapu Riosi, kiisi ihta Moise nuurari ahsepari nokarioioopua pu'kao.

¹⁰ Riosi apoe wa'a tiame inatakame enesoo, zaatia ki kaawe iintorio erakota teemea Rioso, ki siichitepuwa yahchetiamekoi piipatetiamekoopua Riosieo? Zaatia utewa yorata teemea pu'ka siichitepuniamo, tamochi wa'apioi, tisia pehtiamekoopua, pu'ka wa'a tiame nokiwa? Zaatia utewa yorata teemea pu'kao, itapiti taamo ehkoriaami mochiriameai, kiisi ahsepari nokariaopua Moise nuurari iyorikao?

¹¹ Riosia, ki i'isaeri ti'tjoe piipatiaopua tatakoriario, kihta nateyame tetewarepua siichitepuwa nokiwameo, naatikamera te'ta nateyame tetewarepua tatakori piipatiameo, Eesusichikamera te'ta paparaniamera. Wa'a tiichipao teemeai, kihta nateyame tetewimetepua tiameo, siichitepuwa nokiniameo.

¹² Wa'a cheesoopua Peeroo, yooma wa'a napawikamea, yuueeme itipirepua, pu'ka cheeria erakoka. Waikao Paoroa Wenawea tiame, o'inerepua tuukao, yooma Riosi iintoriaopua ahpo ohjoriachiamio, aachin teetoriopua Rioso, ahpo ki maenari peenia ihswaeopua apochio, ki i'isaeri ti'tjoeri mochikachiami inisioioopua, Eesusichi paparatekao.

¹³ Paoro kajusoopa ahpo ohjoria tuukao, Saantiaopechi werisirepua naewamiao; puuua chaanerepua yooma wa'a napawikameo:

—Poponiraa, no'o keepumitia pahchuo.

¹⁴ Ihji Paoro taamo chaaneriaapua, achini iintoka Rioso ki i'isaeri ti'tjoerio taamo ahjama Riosichi pirenatariaa, Siimoni Peero taamo tuuyeriachitia ikitiamepua taparanamio, Koonerio petechiopua ki i'isaeri ti'tjoerichio, aachin teeka Rioso pu'ka iikarachio ahpo Riosiwario noonoterioopua.

¹⁵ Ihji taamo wa'a ikitiamea ki i'isaeri ti'tjoeri ahjama taamo Riosichi pirenatutiamea, ehkoriaami Riosi nayewatura chaachapariachitia, ikitiamepua, Riosi nayewatura ehkoriaami ikipumeko chaachaparia, Riosia eee cheeka iyoteteriaipua:

¹⁶ Wahka ihtoriachi enasaapa neeea,

eenechi apetchunaka weramania no'o mochiwariopua no'o Raawi kaario;

eenechi ajasipumania ru'nikameka te'teriamo,

¹⁷ yooma pu'kao chi'ripariameo, noochi napawinamania eenechio,

pu'kao noochi mochitomichioopua yoomahka pirena,

yomatiamie ti'tjoeturiopua noochi paparamichioopua tiameo,

aaataoi ihta ti'tjoeturiopua,

ihta yeeniewa nayewameioopua.

¹⁸ Wa'a cheekame Riosia, Apoe Paamiraa,

tisia ehkoriaamisi o'iniaio.

¹⁹ Pukaepa wa'a tiopao, toitia kaawepua wa'asio, kihta utewa yorania kaawepua wa'asio siichitepuwao, Eesusichi paparakame ki i'isaeri ti'tjoeopua.

²⁰ Wa'a tiichipao, oowera iyotesa uhjuratai soparame kaawepua wa'asi, pukachi iyoterichio chaanecheioopua, ahpo utewaeme neesetonurekaopua ahpo suwepori nokiwameopua, kihta ko'konureka itapiti ri'riosi oowewatiameo, itapiti sa'paoi topepateka meritiameopua, ihtaoni animari eerara ki ko'korureka.

²¹ Ihji iyorewa uhjurariaa, Moise nuurari chiachitia nokiniamepua, ehkoriaami o'inia wa'a teetojeretiamie, ehpe taawechiamioi senepi resipuniame taawechioi, wa'a tiame iyoneniamepua iyoriwao, ahkai i'isaeri napawikarichiamio.

Antiokía Eesusichi paparakamewichio iyotepari

²² Waikao Eesusi ajawariaa, Eerusareni tiopachi pa'pamiratuame ahjamaopua tiameo, pu'ka siichitepuwachi simiyame katewesaapua, iyoteri uhjuramo oraparepua, weruma Antiokía tiopachio pa'pamiratuamewichio. Wa'a erakosaapua ke'chu neteyaiopua iyoteri iyojuraopua pehjo, ooka tijoe ahpo tiopachi uurepua, Paaroo Wenawe ahjama siimpamichioopua, ahpo iyojura i'tomichioopua pu'kao. Puuu ooka utiamea ihji enerepua: Uurasi Wasawasi teewaeme piiripi, piiree, Siira tewaniame, na'pa puuuu kaawe tetewiniame enerepua Riosichi poponiwaeo.

²³ Waikaoopua iyojura netesao, Antiokía uhjuraropua, pu'ka naao ti'tijoee i'tocheka. Pu'ka iyojurachi chiiaa, eee chiiame enerepua:

"Teeme Eesusie ajawatiamea, Eerusareni tiopachi pa'pamiratuameopua ahjamao, yooma i'wa mochikame poponiwao pipiniwaopua tiame ahjameopua, aamo teepotena teemea, yooma ki i'isaeri ti'tijoe ooweru tiame Eesusichi paparakameopua, yooma aamo Antiokiámi mochikameopua, yooma Siiria weechi mochikameopua tiame, yooma Siirisia weechi mochikameopua tiameopua wa'achitia.

²⁴ Nane'rekame teemea wa'a e'enario ookapi ti'tijoeo, ki i'wa Eerusareni o'inia taamo uhjurarua, wa'ao aamoo, wekana erapaterio tuuwame, ahpo sewina tiame masiteraeo.

²⁵ Wa'a tiachipa wa'a uhjuramo orapaka teemea, aata ti'tijoeopua Paoro ahjamaopua, Wenawe tiame, tisia taamo nakiya poponiwa ahjama.

²⁶ Ihji Paoroa Wenawe tiame, tisia maapori tiachi ohjokamepua Eesusi tehkiwachi nokisiaiopua, ahpo ahjario ahkasi wekateme teeka ahpo Paamira Eesusiwichio tekipanapa.

²⁷ Puuuu Paoro ahjama taamo uhjuraa, Uurasi puuuu, Siira tewaniame piiree, aapoe kaawe aamo tuuyemichioopua, i'ka iyoterichi aamo uhjuriao.

²⁸ Teemea Riosi Riosiwarioe aamo chaanenariamepua, pu'ka wahjachi aamo utewa chaachapariaopua, siichitepuwa yoramichioopua aamo newipariwichioo, pu'kao teemea ki aamo yorajeramepua wa'asio. Aamo Riosie newipatepuamewichioo, Eesusichiche paparakaipua soparamepua. Nape i'kache aamo yorajerani teemea:

²⁹ ki ko'komachepua eemea ri'riosi oowewatiameo; ki ko'komache eemea tiameo, itapiti sa'pa eerampakameopua; ki nokimache eemea tiameo, ihtaoi suwepori noki-wameo. Yooma i'kao, mehka te'teresaa eemea, kaawe enemapua. Wa'asi kajuna teeme i'ka taamo iyotiao. Kaawe e'raka mochtomitia naaju."

³⁰ Neipao, kaawe teetonureka uhjuratiapa, Paoroa Wenawe tiame Antiokiá uumparepua, ooka uhjuratiame ahjama. Antiokiá ajasisaapa puuuu, tiopachi napawinuresaapua, yooma Eesusichi paparamepua, pu'ka ahpo iyojura i'toao, pu'ka ki'yarepua.

³¹ Waikaoopu Eesusichi paparama iyonasaapa chiia, tisia kaawe erakorepua waikao, wa'a chanika uhjuraratiapa.

³² Waikao Uurasia, Siiraa tiame, yoorakamekapa pu'ka Riosi nayewaturao, pepeneka naewaka nokarepua wa'ao, pu'ka Eesusichi poponiwao, oisa erakoka paparamichioopua Eesusichio, pewatiame te'teretoka ahjachio.

³³ Tehpe wa'a mochikioopua pu'kao, eenechi nonoramioio Uurasio Siiraopua tiame, Antiokiá poponiwaa, itapitie ku'iparepua nonoramioio.

³⁴ Nape Siiraa, no'ramioio wa'asi, epeche kaawe teeremio eraparepua wa'a ahpo itipimiao, pukaepa wa'a itipirepua.

³⁵ Paoroa Wenawe tiame, wa'achi itipirepua tiame pehjo Antiokiá, Antiokiá nayewatuka taamo Paamira Eesusichi simiyameo, pukeri paparasiamepua Eesusichio, epeche kaawe masitesirepua pu'kao, epeche kaawe teeretomichioopua Eesusichio.

Paoroa oosa simiwa o'ina

³⁶ Neipa ookapi taawechiomio Paoroa, chaaneriaipua Wenaweo:

—Siimpatia kaawepua eenechi yomachi weechiami nayewatumia, taamo masiteka ohjoriachi, pu'ka taamo Paamirachi simiyame nayewatukao. Ne'nepuapu wa'ami ti'tiopachiamio, aatia teetonarepua Riosichio.

³⁷ Wenawe, Wanimarako yeetopo o'rariaipua tiameo ahpo Paoro ahjama siimpamichioopua,

³⁸ nape Paoroa kiisi yeetonarerepua Wanimarakoo, pukeri pahcha simiyachi Paajiria weechi nokisinoiopua, ahpo na'pa toaka Eerusareni no'rariopa.

³⁹ Waikao Paaroo, ki yeetonarekopua Wanimarakoo, tisia ahpo chaachapasapa, poanaturepua. Waikao Wenawe, apoe yeetoka simirepua Wanimarakoo, Chipire weechi pawenasipa akiparepua waikao, pu'ka ahjamao.

⁴⁰ Paoroa waikao, poanachi Siirache yeeka simirepua, ahpo Riosichi poponiwaeo, Apoe Eesusi Paamira kaawe neesetowachi uhjuratiapa.

⁴¹ Waikao Paoroo Siira ahjamao, naatichiami uumatorepua, Siiria weeechiami, Siirisia weeechiami tiame, epeche pewatiame mochtionuresikaopua wa'ami ti'tiopachi, Eesusi Riosie Weratiamechio, Riosichi poponiwaopua.

16

Paoroo Siira tiame, Timoteo yeetona

¹ Nape Rerewe u'matoka Risitira asisaapua, Paoroo wa'a tewarepua aaata Timoteo tewaniame, Eesusichi paparama. Puuu yeeyeraa isaeri oowitiame enerepua, Eesusichi paparama tiame. Ihji Timoteo noonoraa, rieko tijoe enerepua.

² Ihji Timoteo Risitira mochikame Eesusichi poponiwaewao, Iikonio mochikame Eesusichi poponiwaepua tiameo, kaaweruma nayewaniame enerepua pukaeo.

³ Wa'ao Paoroo ahpo ahjama simijereriaipua Timoteo, nape yeetomiapapua pu'kao, siichiteputerepua Timoeoo, ka'chi chaachapamichioepua i'isaeri ti'tijoeopua wa'amio, yomachiami ahkaoi nane'reniame eneriopa, Timoteo noonorao rieko tijoekopua, ki yooramekopapua siichitepuwao.

⁴ Wa'a machedasaapua Timoteo yeetokaopua yomachi weeechiami ohjorepua, mochiwachiami eenechi oisa erapateka Eesusichi paparakameo, pewatiame mochtionurekaopua pu'kao Eesusichio. Wa'a inisikaopua tiameo, yooma tuuyesirepua tiame, pu'ka Eerusareni mochikame iyoteriaopua tuuyenuraka, Eesusi ajawaria chaachapariopua pa'pamuratuameopua tiame.

⁵ Wa'a inisiriopua Paoroo, ki ookapi pewatiame itipirepua Eesusichio, ahpo paparao, ki ookapiopua tiame epeche muuwekameopua, Eesusichi paparakamea.

Maseronia ohjoeme tijoe, Paoro tetewaria kochirewachi

⁶ Ihjia Aasia weeechi siimpai Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatumiao, ki reesetiapa wa'amio Riosi Riosiwarieopua, Riijira weeechiami uumparepua, wa'a u'matokao, seene siimpaka Kaarasia weeechiami Miisia weeechi suuwerachisi e'enarepua.

⁷ Wa'ami nokisikao, Miisia weeechiami suuwerachi uumatokao, Wiitina weeechi muimo o'rariaipua, nape Eesusi Riosiwariraa, ki reesirepua pu'kao, wa'ami muimichioo.

⁸ Waikao Miisia weeechio semejenatoka uumatosaopua, pawekakera chuchupachisi tetekirepua waikao, Torowasi tewaniachioepua pa'we suuwe.

⁹ Wa'a mochinio Paoroo, Maseronia ohjoemee ahpo paaeniame teemuriamepua, puuu ahpo chaaniame: "Paoroo, asimitia tiame i'wa Maseroniaoi, taamoo ku'imia."

¹⁰ Pu'ka ahpo chaanenia teemukapa Paoroo, yaapiti ihtakotiapua Maseronia siimpapuawichioopua, Paoroo Maseronia Riosie paatiamekopapua, Riosi tuuyewari nayewatumichioopua wa'aopua tiame.

Paoroo Siira tiame, Iiripo tewaniachi

¹¹ Waikao Toroasi puuyasaapa, Samotasia tewaniachi ajasitiapua neronasipa weeechi, riisaka simika wa'apoopua neerochi; pu'ka meereopua, Neeapori mochiwachi paonatiapua.

¹² Wa'a o'iniiao, Maseronia weeechiami e'enakao, Iiripo tewaniachi te'ta muuwarichi ajasitiapua, wa'ao rooma ye'karichikapua. Wa'a itipitiapua waikao paikapi taawe.

¹³ Piie respuniame taawechi wa'a Iiripo mochiwachio, ma'chi puuyatiapua wa'ao akisuepa, wa'amahka ooruchi i'yakaopua Riosi ahjama nayewapuawichioopua. Wa'ami ohjoai teemea i'yakao, ooweru tewaka teemea ookapi, akichi e'enakame wa'a pu'seremia. Waikao wa'a mochipaka teemea, Eesusichi simiyame nayeweka, Riosi chiia ka'karuma tuuyewari.

¹⁴ Piiripi puuu oowerua Riiria tewaniame eneriapua, Tiatira mochiwachi ohjoekai eenakame, sesetamuri wisasori nehjamekapua, te'ta nateyamera wisasori. Puuu ooitamea, Riosichi paparama eneriaipua, nape ki machiyame Eesusichi simiyameopua pehjo. Ihji oowitiamea, Paoro masitia Eesusichi simiyame inamukapaopua, pu'ka iikachi noonoteria Riosia, ahpo Riosiwarieopua. Wa'a ikitiapua puuu oowitiamea Eesusichi paparakapua, pichikekapaopua Paoro masitia.

¹⁵ Yooma pu'ka oowitiame pehterachi ohjoemea tiameo, Eesusichi paparakapua tiame. Wa'a ikisooopua pu'kao, yooma pirena paatotiapua. Ahpo papatotiopua puuu Riiria tewaniame oowitiamea, tisia utewa cheeka taamo paajutekapua ahpo petechio, eee cheeka:

—Ehpoo no'o aamo Riosichi piinichitia tetewame enesaa, no'o ta'pechi che'cherepapapua.

¹⁶ Wa'a liripo mochikaio pehji, eenechi puuyatioipua Riosichi nayewemiao, naati natepatiapua waikao, aata oowitiame na'arari yahchameopua apochio, ihta ikipuame tuuwichari eneriapua. Ihji oowitiame teekoraa, ki ookapi yowiyame eneriapua pu'ka ihisiao.

¹⁷ Puuu oowitiamea, ahkai naanaritoapua Paaroo, taamo ahkai nokisioipua, wa'achi iijitoapua taamo pukamina siinasikao. Puuaa na'ara chachanesiaipua Paaroo:

—Nee. Ihji puuu wa'a nokisiamea, wihtuki chaachapamepua, te'ta Riosichi simiyame nayewatuo tuuyaopua, Riosichi newipari nayewatuo tuuyame puuaa. Ka'te pichikemitia pu'kao, aamo wisikuiamekopua pu'kao.

¹⁸ Puuaa muuwaeme taawe wa'a cheeka oikapua taamo pukaminao. Paoroa nahsinapakaopua kichiwa chiiiao, te'yekapua pu'kao, apochi yachatoapua na'arari. Puuaa chaanekapua pu'kao:

—Eesusi utewarachi aamo te'yaninia, Apoe Riosie Weratiamechi. Yaapi machenamitiapua pu'ka oowitiamechio, ikanati.

Waikaopu oowitiamechi kahtiame na'araria, ikanati teewekapua, oowitiamechi machenaka.

¹⁹ Waikaopu pu'ka oowitiame na'arasiamete tetekoraa, ki yowimerikapa wa'asi toomi pu'ka oowitiameo, Paaroo chapisika panisutokapua waikao Siira tiame, ahkasi rooma yoorewa inatiame ajakachisi, muuwari mochiwarichi peereira karichi.

²⁰ Pu'ka yoorewa inatiameo chaanekapua:

—Ihji i'isaeri ti'tijoea, kiisi ta'iria mochitiapu i'wa mochiwachio.

²¹ Itapiti taamo te'terejerapu utewachi, ki taamo yorame tiia, rooma ti'tioekapa.

²² Puuu wa'a muuwepakameai, wa'achi chaachapakapua Paaroo Siiraopua tiame. Waikao puuu yoorewa inatiamea, kuhsie wepinurakapua wakirara puhjesa.

²³ Waikao tisia wepisaapao, perekarichi yeetepatiapua pu'kao, wa'a ikisapao, wa'a perekarichi inatiameo, inatenuresa toakapua pu'kao.

²⁴ Wa'a chaanetiapa wa'a perekarichi inatiamea, epeche yooremina yeetepakapua. Wa'a yooreminaopua, kuuu yeewamee tonochi ki'kichesa toiretupua.

²⁵ Naasipa tukaomio, Paaroo Siira tiame Riosi ahjama nayeioipua wikataka tiame Riosiwichio, wa'achi pe'pereso keepuka mochikoipua tiameo,

²⁶ senawato ki muuenati noonore weeea wa'ao, mochikachio. Wa'a iintokopa weee noonoka wa'a perekarichi nawateraa, yohjaparepua, wa'a perekarichi yeetaraai, wahjorepua waikao tiame; waikao kaarenaai yooma na'sokaai, tonochi ki'kicheraai, wahjorepua tiame.

²⁷ Waikao wa'a perekarichi moromaa pusasaapa, yooma wahjonatiame tewakapaopua wa'ao, ahpo merimo o'rariaipua ahpo merimachetaeo, ahpo wa'a inatiao, yooma ujumario o'raka.

²⁸ Nape Paoroa cheeka sisinamurepua pu'kao:

—Ka'te wa'a iinto muua paaché, yooma i'wa mochiwi teeme pe'pereso aamo inatiao.

²⁹ Waikao perekarichi moromaa, tahjera itasaapa ahpo wahjachio, wa'a eenarepua u'masika, chachapia inisika majakameo. Waikaopua, chopokorieka weriparepua Paaroo, Siiraopua tiameo, yooma inamukapua pu'kao, ahpo ariwatopi chaachapariaopua.

³⁰ Pukaepa puuyanasaapa Paaroo Siiraopua tiame, iinatukerepua pu'kao:

—Eeme Riosi ti'tijoera, ¿achini iintoka newipata neeea Riosieo?

³¹ Apoeo nehjiarepua waikao:

—Eesusichiche paparapuche muua, Apoe te'ta Paamirachiopua, Apoe aamo newipatemapua waikao; aamo ta'pechi mochikameo tiameo, Eesusichiche paparaso pu'kao, newipatemapua tiameo.

³² Waikao wa'api tukaopua pehji, Paoroa pu'ka ta'perachi yeetotiaopua Siira tiame, kaawe tuuyeriapua pu'kao Eesusichi simiyameo, yooma pu'ka ta'pewarachi inamuachiopua tiame.

³³ Wa'a ikisaapua Paoroa, Siiraopua tiame, papakoriapua waikao eeranariachiopua wepitiai. Waikao Paoroa, neeroi maaniachi i'toka paatorepua pu'kao, yooma pu'ka ta'perachi ohjoemeopua tiame, yoomahka paatorepua pu'kao, ahpo Eesusichi paparawao te'ta pukachi paparame ahpo tetewipuawichiopua.

³⁴ Wa'a ikitiao perekarichi moromaa, eenechi ahpo ta'pechi i'tokao ko'koterepua. Apoeopua waikao, yooma i'ka ta'perachi ahjamaopua, tisia peenia erakorepua Riosichi, Riosio apochi u'pariopa Eesusichi paparaniameopua.

³⁵ Piariopua ka'kateweri ti'tijoea, ahpo yoorewa inatiame uhjurarepua moromaa, Paaroo Siiraopua tiame puuyanapuachioo.

³⁶ Perekarichi moromaa, chaanerepua Paaroo:

—Aamo puhjenuretiame neeea, ka'kateweri ti'tijoeo. Puuyasa naaju ehpeo, kaawe eratoka.

³⁷ Nape Paoroa ahpo ma'chipanurawa uhjuratiameo, chaanerepua pu'kao:

—¿Achinikai noriwi kateweri ti'tijoea, taamo noriwi puhjenarepuao, ahpo ki kaawe noonowiria ichipunariapa? ¿Ki yooma tetewachi wepitiame teemea, rooma ti'tijoeakai, noriwi taamo puhjenureniameteemea, ke'chu taamo katewenioiopua pehji? Aapoe e'enanuremitiapua pu'kao, taamoo puuyanamiaa.

³⁸ Waikao uhjuratiamea, wa'a chaachaparepua ka'katewerio. Pu'ka inamukapua ka'kateweria, rooma ti'tijoeakai te'tereriopua pu'kao, ki teesa majaka inamurepua.

³⁹ Waikao ka'kateweria wa'a e'enakao, ahpo cheriwenurerepua Paaroo Siiraopua tiame, ahpo ki kaawe noonowiriawichioopua. Waikao puhjesapa pu'kao, wa'a muuwari mochiwachi puuyanuresache toarepua waikao.

⁴⁰ Puuyanatiapa perekarichioopua, Riiria ta'perachi e'enatiapua waikao. Neipao, wa'ao kaawe neesetonuresaapa Eesusichi paparameo, uumatotiapua wa'a mochiwachiopua.

17

Tesaronika weeru noonoitiamete'tijoeie

¹ Taamo siimpachi siimpaiopua, Aanjiporiame uumatotiapua Aporoniame tiame, Paoro ahjama Siira ahjamaopua tiame. Wa'a nokisikaopua Tesaronika ajasitiapua, i'isaeri napawikari weeriachi.

² Paoroa wa'api ihsiamekapaopua napawikarichi muiitiapua wa'ao. Wa'a napawikarichio, paika resipuniame taawechi eejenatiapua wa'ao, oowe erapatekaopua wa'a ti'tijoeopua ooweru tiame, pu'ka Riosi Iyoterichi chiiiaeopua.

³ Kaawe nayewetiapua wa'ao, i'ka weechio Riosio, aaata uhjuramio tuuriopua pu'kao, aaata Riosie Uutiame. Ma'chiamete chaanetiapua pu'kao pu'kachi simiyameo, puuu Riosie Uutiamea, tisia aiwamerikopua pu'kao, ahkasi mukiwachisi. Nape puuu eenechi oijenamerikopua paika taawe teetoachio; wa'a chanitiamekopua Riosieo, Ehkoriame Iyoterichio. Paoroa ma'chiamete tuuyekapua tiameo:

—Ihji Riosie Uutiame no'o aamo nayewiaa, Eesusi tewaniamepua, puuupua Riosie Weratiamea.

⁴ Waikao ookapi isaeri ti'tijoea ooweru tiamea, Paoro chiiia pichikekapaopua, Eesusichi paparakapua; muuwaame rieko ti'tijoeie tiame Riosichi paparameapa wa'asi, wa'ikisa, muuwaame ooweru weruma te'tereka mochikame tiamea, Paoro ahjama e'enepakapua, wa'ikisa Siira tewaniamea tiame.

⁵ Nape wahjachi i'isaeri ki Eesusichi paparamea, wa'inaka tetewarepua, Paoro ahjama enepaniameo. Waikaopu i'isaeri nenekakamea, tahpitika na'ara nokaka pu'serieame, noonotekapua waikao, weeru chaachapamichio Paoro na'arekao. Puuu tahpitika chaachapasikao, ahkasi Aasoni ta'perachi ajasiriapua, wa'ao weeru noonowikapua, Paoro i'yakaopua Siira tiame. I'ka tewisaapua, ya'yawichichi upanuretiame eneriaipua panisutokao, yooma muuwaame tetewachi.

⁶ Nape ki tewakapa Paaroo Siiraopua tiameo, Aasonikamera chapisa i'tokapua, panisutoka ahkasi yoorewa yawichichioopua, muuwaame tetewachi. Wa'ao chaachapakapua wenejikao:

—Puuu ooka ti'tijoe i'wa ohjoame Paoro tewaniamea Siira tewaniame tiamea, yoomachi weeechi nokisiamekapu wewekapusikaopua ti'tijoeie, i'wa e'enakame puuu ehpeo.

⁷ Ihji Aasonia, ahpo ta'pechi che'repatiamekapapua pu'kao. Ihji ti'tijoea, Seresa yawichitua, puipaniamekapua pu'kao, piirechi yawichi kahtiameko tuuka, Eesusi tewaniame.

⁸ Nape wa'a yoorewa ya'yawichia ti'tijoeie tetewikamea tiame, kichiweka inamuriapua pu'ka panisutokame wenejika chaachapariao.

⁹ Waikao ya'yawichia Aasonio, Riosichi poponiwaopua tiameo, toomiche koparoasa toariapua pu'kao.

Paoroa Siira tiame, Weerea mochiwachi

¹⁰ Waikao Aasoni toitiopua aario, waikachu tukaoopa, Eesusichi paparame poponiwao, teemea Paoroa Siira tiameo, ikanati Weerea mochiwachi uhjuratiapua. Weerea ajasitioopua, i'isaeri napawikarichi e'enatiapua.

¹¹ Ihji i'isaeri Weerea ohjoamea, epeche kaaweruma iikaeme eneriapua, ki Tesaronika mochikamechitia. Ihji Weerea ti'tijoea oowerua tiame, kaawe e'raka uukapua Riosi

kaaweruma tuuyewario. Senepi taawechi i'yawiam eeneriapua Ehkoriaami Iyoterichi chiiāo, Paoro masitia, nane'renariapua pichiwa chiiāo.

¹² Eesusichi simiyame Paoro masitia, muuwaeme isaeri ti'tijoe pichikekapua ooweru tiame, ki ookapi ri'rieko tiame oowéruma; ookapi puu Paoro masitia pichikamea, weruma tiame te'tereka mochikamekapua, ti'tijoea ooweru tiame.

¹³ Nape Tesaronika mochikame i'isaeria, Paoro Weerea mochiwachi Eesusichi simiyame masiteka ihsiam e inamukapao, Weerea e'enariapua tiameo, weeru chaachapatemiapua Paoro na'arekao, wa'a Weerea ohjoeme ti'tijoeiopua.

¹⁴ Nape Weerea mochikame Riosichi poponiwaa, ikanati ke'chu weeru noonowin-iopua, Paoroa pa'wechitu uhjuratiapua Aatenami; nape Siiraa Timoteoa tiame, Weerea itipikapua pehjo.

¹⁵ Paoro i'tosiam ahjamao, Aatena muuwari mochiwachisi ajasitiapua. Ehjepami taawechiami taamo i'tosiam Weerea e'enasapa eenechio, Siiraa Timoteoopua tiameo, yaapiti Aatena e'enanuriapua Paoro kahtiachi.

Paoro, Aatena te'ta muuwarichi ihsiria

¹⁶ Aatena mochinioio, Siira puuyekaopua Timoteoopua tiame, Paoroa ki nu'uti tesiwa erepakapua wa'a muuwarichi ohjoemeo, wa'ao pochikame weeriopua ri'riosi netetiameopua, yooma ihta ri'riosiopua.

¹⁷ Waikao ahpo i'toa Eesusichi simiyame nayewemiaopua wa'ao, i'isaeri napawikarichio o'inekapua, taamo i'toa Riosichi simiyameopua. Wa'a napawikarichio i'isaeri ti'tijoea ki i'isaeria ti'tijoea tiame, Riosichi paparam eeneriapua paparao, nape ki nane'riame eeneriapua pehjo, Eesusichi simiyame ka'karuma tuuyewariopua. Wa'api wa'a muuwarichioipua naasipao, senepi eejenapamekaipua tiameo, ti'tijoea wa'ami enapameopua, Eesusichi simiyame naewemiaopua.

¹⁸ Wa'a e'enakapua wahjachi ti'tijoea, inatari pepenitame, aatia tiiachipaopua taamo ahjao ahpo penitame; wahjachi ti'tijoea tiame, achini tiiachipa i'ka weechi taamo mochiko, ahpo penitame; yooma ihta itapiti wa'atiame simiyamechi, pu'seriam nayewaka. Ookapi puua Paoro chiiāo, chaachapakapua:

—¿Ihtana chanika chiiame ihji tijoea kiisi inatame chiiame, oowera kihta chiiāi oowera pu'seriam nayewaka?

Nape aaata puua chaachapakapua:

—Iina, nape seesenu ri'riosi nayewameka chiiamepua.

Wa'a chaachapakapua Eesusi nayewaniame inamukapao, aaata mukukaiopua, eenechi ahjakame.

¹⁹ Waikao puua, Aareopako tewaniachi taamo i'tokapua, aapoe nanapawirachi. Wa'a siimpanioio taamo chaachapasiapua:

—Taamo masitemitia eemea pu'kaoi, taamo masitejerani teemeai, pu'ka weemera simiyame aamo i'toa.

²⁰ Sewina tiamekate puua taamo machiyao, pukaepa te'ta kaawe taamo nane'retejerani teemea.

²¹ Yooma Aatena ti'tijoea, seesenu wa'a mochikame tiamea, pu'kache weemera simiyameche itapiti i'yacheka pu'seriam eeneriapua.

²² Napawika nanayewaniachio Paoroa, naasipa weripaka nayewekapua:

—Eeme Aatena ti'tijoea, kii ookapi itapitichi paparamepua, tetewikame neea aamoo, yooma itapitichi ri'riosi netetiamechi paparamekoopua, oowe e'riamekoopua. I'wa muuwarichi te'ta ohjoniachio, muuwaeme ajakame tetewikania ri'riosi netetiame, tepawetiachiami ajakame, ri'riosi tehtee netetiame.

²³ Nape piiripi tepawechi iyotetiachio, chiiamekapua: "Ihji Riosia, ki machiwamepua pehjo."

Wée, i'ka Riosia ki machiwamechi simiyameo, aamo nayewemania. Puu Riosia aamo ki machiyaa pehjo, Aata puua ki nu'uti tisiwa ki ahsepame tiame utewarieme puua, puua eee iintókame:

²⁴ Puua apoe iintokamepua i'ka wehjoari netekao, yooma ahjachi iintuameopua tiameo. Apoekamerapua yomatiam wehjoari Te'ta Nuurari Tiiameraa, yomatiam tewekaopua aampa tiamepua tiame tisia ahpo utewario; puua, ki weechi tiopachi-ami ahka ohjoemepua, ti'tijoea neteriachiopua.

²⁵ Apoe te'ta taamo Noono Paamiraa, ki aaata neesetoniamepua, apoekamerakapua taamo neesetoamea, apoekamerakapua taamo ahjari ki'yamea, apoepua tiameo, taamo iwiya ki'yamea, ihtaopua tiameo, taamo nakika mochikao.

²⁶ Ihji Riosia, apoe iintokame tijoe netekao, pukeri o'icharichio piiripi wa'api tijoe netekoio, ki ookapi ti'tijoea mehtasirepua, ahkasi yomatiam weechi pochiyachisi. Ihji

wa'api Riosia pukeri yawichituwa yahchakao, piiripi yawichituwa o'inekaipua ahkasi yomatiam wehjoarichio yawichituwa enepaterepua, ahkasi yomatiam wehjoarichi yawichituwa mehtarepua, ahpo yawichituwa weerariaopua piirechi werasikaopua. Apoe iintokamepua tiameo, ahkasi yooma pipiripi yawichiwa asiyachi suuwerao.

²⁷ Nape te'ta ihji Riosi inataka iintoriaa, yomatiam i'ka wehjoarichi mochikame yawichituwa, apochi e'enamichio iintokame, apochi e'enaka paparamichio iintokamepua, ihta ti'tijoerikoipua. Riosia, a'chitiaoi teeka apochi e'enajerare puuua, imasukaoui ahpo i'yasikao ki mamachiriamechitiao. Puuu Riosi teipumea, kiisi tehki tiiaitepua teipuwachioo, tewinariamewichioopua pu'kao, Riosio tamochio, kiisi mehka kahtoi tiioa tamochio, aaatachioi.

²⁸ Riosio kiisi mehka kahtiote neeea, ahkasi taamo wa'api iwiyaoui, apoe wa'apikopapua taamo ahjao, apoe ihsiamekopapua pu'ka iwiwa taamo ahjari ki'yakao, ahkasi taamo iikachioi apoe ihsiamepua taamo ahjatekao, yooma weerewachi taamo noononiam ahjatewaopua. Aaata aamo ehkoriai i'iyoteriai, eee chaachapariaipua tiameo: "Teemea Riosi tetejimarikaitepua."

²⁹ Wa'a teeso teemea wa'a tiachipao, Riosie wa'api ti'tijoeritetutetiamekapao, Riosio ka'te ki aaata ki ahjamee tijoe enepatetiameko, erakomete teemea, ki i'ka itapitie ki ahjamee netetiamechitia, riosirewaeniamechitiao: o'roe netetiamchitiao, sisiokioe, tehteoo, ihtaioe itapiti ri'riosirewa, ti'tijoerie neteniameo.

³⁰ Ihji wa'api Riosi ki aamo machiriaa, aamo ti'tijoe ooweru tiame ki ahpochi paparaka mochikoipua ahkasi wahka ihtoriachisi ehpesiamio, kihta kokosari iintokamepua ti'tijoeri pehji, yomatiam ti'tijoeri puuyetoka yasitoapaopua, apochi paparapuawichioopua ki ka'karuma ahpo nokayao toaka, aapoe neteka ri'riosi ahjachi paparaopua tiame.

³¹ Nape ki ka'karuma yooraka mochinariameopua, yahchakame puuua aaataeo, ti'tijoerio, ihta taawechi katewepumeo. Puuu aaata ti'tijoeri katewemeru Riosi uuriao, mukukoi eenechi oijenateka ma'chitarepua aatanakoo.

³² Waikao ookapi puuu keepumea, pu'ka mukukai eenechi ahjaniam inamukapaopua, na'areka a'achekapua Paaroo. Nape wahjachi keepunariameaipua chaachapakapua Paaroo:

—Pu'kao, meeriamahka keepunariame teemea.

³³ Wa'a chaachapasoopua, puuyatiapua wa'ao.

³⁴ Nape wahjachi Paorochitia inatamea, pichikerepua pu'kao. Piiripi puuua Rionisio tewaniamekapua, Aareopako tewaniamechi pirenaturichi tijoe, piiree oowitiamekapua, Ramarisi tewaniame, ookapi wahjachi aaata tiame.

18

Paoroa Koorintio mochiwachi ihsiria

¹ Neipa i'kao Paoroa, Aatena machenasaapua, Koorintio e'enatiapua waikao.

² Waikao wa'ao, wa'a natepatiapua aaata Aakira tewaniame isaeri tijoe, puuua, Poonto weechi eenakame eneriapua, pukeri eenakame. Puuu uupiraa, Pirisira tewaniamekapua, ahjama eenakame tiame. Ihjia Iitaria weechi ohjoekaio e'enakame eneriapua, yooma i'isaeri puuyachanioipua wa'ao. Ihjia, Rooma muuwari mochiwari-chio, puuyakame eneriapua wa'ao, Kaurio yawichie, puuyanuretiapa wa'ao. Paoroa piie taaweo, Aakira pehterachi siminarekapua ne'nemia.

³ Ihji Aakiraa, wisasokari neteka tekipanamekopaopua Paorochitiao, wa'a itipitiapua ookapi taawe.

⁴ Waikao wa'a mochikao, senepi sawarachi resipuniame taawechio, wa'a napawikarichi ejenapatiapua, wa'a masitemiaopua Riosi tuuyewario, i'isaeri ti'tijoerio ki i'isaeri ti'tijoerio tiame.

⁵ Siirao Timoteoopua tiame, Maseronia o'inia e'enasoopua Paoroa, masitekache teototiapua waikao, i'isaeri ti'tijoerio, Eesusi te'tako tuukaopua, Riosie Weratiameo, aapoeo, puuyeka mochitoriaopua enamichioo.

⁶ Nape oowe erapateniamea masitekao, Paoroa na'areka ki nahketiapa ahpo masitiao, ahpo wakirao pechichikaopua, chaanekapua pu'kao:

—Aamoe nane'renapua a'chi ikisaa, Riosie aamo kokosatiao, ka'chi teerema neeea. Ehpeo neeea ohso kaawe, seesenu ti'tijoechi siimania masitemiaopua, ki i'isaeri ti'tijoechi.

⁷ Wa'a cheesoopua Paaroo, wa'a puuyasaapa napawikarichio, Tiisio Uhto tewaniame ta'perachi e'enatiapua, puuua Eesusi Paamirachi paparama eneriapua tiame, wa'api napawikarichi chokichi ohjoeme.

⁸ Piirechi Eesusichi paparama tiame, Kirihpo tewaniame wa'api napawikarichi paamiratuamea, yooma aho ta'pechi mochikame tiame, Eesusichi paparakapua tiameo. Muuwaeme wahjachi Koorintio ohjoemea tiame, Paoro Eesusichi simiyame chiia pichikekopao, papatotiapua pu'kaopua waikao.

⁹ Piie tukawarichio apoe Eesusi Paamiraa, chaaneriapua Paoro kochirewachio:

—Paoro, muuu ka'te seeweka simitemitiapua no'o naewakao, ka'te teewemitiatoi aamo teetoao.

¹⁰ Aamo ahjama ihesai teetomeri neeea, aamo na'ara yoraniopua, anachaka aamo teetomichiopua. I'wa muuwarichi no'o mochtiaa, ki ookapikaitepua noochi paparameripua pehjo.

¹¹ Pu'ka nane'reriopa Paoro Koorintio, piie paamupari aampa naasipasi itipitiapua wa'ao, Riosi ka'karuma tuuyewari masitekaopua.

¹² Nape pu'ka taawechiamio taamo mochikoio, Karioni yawichikoi Aakaya weechio, puu i'isaeri ti'tijoi ki Eesusichi paparakamea, aho pirenaturiapua Paoro neka-mucheka wenejimichio. Waikao pukao, Paoroa chapisa i'totiapua Karioni yawichichio, peereira karichi katewemia.

¹³ Karioni yawichio, chaachapakapua wenejikapua Paoro:

—Ihji tijoea, seenu nokiwame masitiamekapu puuua, ki taamo Riosichi paparachitia nokaya.

¹⁴ Nape Karioni yawichia, Paorochi simiyame aho wa'a chaaneniapao, chaanekapua i'isaeri ti'tijoeo:

—Nee, tisiwa tiame enesoopua pu'ka Paoro wenejiaopua noochio, aaata meripuame tiame enesoo, aamo keepunii neea.

¹⁵ Nape ki wa'a tiamekopua aamo chaachapao, nape oowera aamo nokiwa tiamekopua pu'kao, aamoe katewepuapua pu'kao, kihtawichio pakimetenia wa'ao.

¹⁶ Wa'a cheesaapua, ma'chi puuyanapakapua pu'kao, wa'a peereira karichio.

¹⁷ Nape puu wenejamea, Sohtenikamera chapisikapua waikao, piiripi tijoe wa'api napawikarichi paamiratuame, pu'kao Eesusichi paparopa tiameo. Waikaopua wa'api yawichi tetewachio, tisia wewepapakapua pu'kao, pu'ka yawichio tisia nokitioo katewetaoipu, erakoka. Nape yawichi Karionia, wa'a noonokoipua pu'kao aho tetewachi, oowera tetewikapua pu'kao.

Antiokía enasa Paoroa, eenechi o'inenapua aho paisa simiyame oira

¹⁸ Neipa i'ka wenejitiapua Paoroa, muuwaeme taawe itipitiapua Koorintio. Pu'ka neipami wa'a mochisaapua Paoroa, pu'ka Koorintio tiopachi pponiwaio, u'matomio tuusaapua wa'asi, Siiria weechi uumpatiapua waikao pawekakerachi, Pirisiria yeetoka, Aakira tiame. Nape Seenkera tewaniachi asisaapua pawekakera chuchupachi, ke'chu eenechi uumatoniopua pawekakerachio, aho kuupa sikitekapua waikao, pu'ka kuupao Riosio, ahkasi itapiti Riosiwichio iintosapa tehpunamio tuuriamekapua.

¹⁹ Seenkera puuyasa Ejesio asisaapua Paoroa, na'pa toisaapua waikao, Aakirao Pirisiriao wa'api uupiraopua tiame, wa'a napawikarichi e'natiapua waikao. Wa'a napawikarichi i'isaeri nanapawiachiopua, Paoroa wa'a nayewaka ku'itapio.

²⁰ Aapoe taamo itipinuriaipua pehjo, nape Paoroa ka'chi iika itipimio tuukapua.

²¹ Nape u'matoaiopua wa'ao, cheekapua pu'kao:

—Riosi erasoo, eenechi enamane aamo ne'nemia.

Wa'a cheesoo Paoro, u'matotiapua waikao Ejesioo, Sesarea paonamia siimpatia-pua waikao, pawekakerachi.

²² Sesarea asisaapa pawekakera chuchupachio, wa'a tetekisaapa, Eerusarenite mo'moenatiapua waikao, Paoro ahjama. Wa'a Eerusareni e'ensaaapa, yooma teepote-tiapua wa'ao Eesusichi paparamo. Eerusareni o'iniaio, eenechi Antiokía tetekitiapua waikao.

²³ Wa'a Antiokíao, ookapi taawe mochisaapa, eenechi puuyatiapua wa'ao, eenechi yomachi ohjomia taamo ohjoriachi, yooma pipiripi mochiwachiamio wa'amio, Kaarasia weewachio, Rijia weechio tiame. Yooma wa'a ohjokao, epeche ku'ipasitiapua masitekao, pewatiame te'teremichiopua Eesusichio, aho paparao.

Aaporoa Ejesio nayewatunapua

²⁴ Wa'a taamo teetoiopua Paoro ahjamao, pu'ka taawechiamio, aaata eenariaipua Ejesioo, Aaporo tewaniame, Arejantia muuwari mochiwachi tjoetukame, puuua isaeri tijoe enerepua. Puu tijoea, tisia yekiyame enerepua nayewakao, ki teesa penipakame Riosi nayewaopua Ehkoriai Iyoterichio.

²⁵ Tisia machiyame eneriaipua Riosichi pooo; tisia weemuame eneriaipua Eesusichi simiyame nayewakao, nape oowera neeroie paatoniamече machiyai, Waani Paatori

yooraria, kihta nane'rekamekaipua Eesusie paatoninameo, Eesusie ahpo Riosiwari paatoninameo.

²⁶ Aaporoa Eejasioo, kihta seeweka nayewame enerepua wa'a napawikarichio. Nape Pirisiriaa Aakira tiamea, tapanarami Eejasioo itipikame wa'a taamo u'matopoio, Aaporo keepusaapua nayewao, ahpo ta'pechi paajuterepua, epeche kaawe ma'chiamē tu-yepuawichio, ki ahpo nane'riaopua pehjo, Eesusie paatoniamēchi simiyameopua, ahpo Riosiwari tamochi yasipatekaopua, taamo ahjama inisimichioopua.

²⁷ Aaporoa Eejasioo kajusaapa masitekao, Aakaya weeechi siminarepasoopua paonamina, wa'a Riosichi poponiwaa, kaawe iintarepua tiame. Waikaopua wa'a Aakaya Eesusichi poponiwaa, iyosi iyotesa uhjurerepua pu'kao, Aaporo, pu'kao kaawe uuka asipumichioopua ahpo mochikachio. Waikao, Aaporoa Koorintio muuwari mochiwachi asisaapa Aakaya weeechio, wa'a Eesusichi paparamēo, tisia ku'iparepua pu'kao, epeche pepenipatekaopua Eesusichi simiyameo, yooma pu'ka Eesusichi oowe e'repakameopua, Riosi cheriwepuawichioopua pu'kao.

²⁸ Aaporoa, tisia utewaeme ihsikame eneriapua wa'ao, pu'ka Aakaya mochikame i'isaeri ti'tijoechiopua, Eesusiko chaanesika te'ta Riosie Weratiameopua. Pu'ka wa'a chiameo, Ehkoriaami Iyoterichi ne'netoka masitesirepua pu'kao, te'ta pichiwa chiamekoo pu'ka wa'a tiameo, yooma inamuachi. Wa'a inisika masitetiapa, ka'chi iika ka'itame erakorepua.

19

Paoroa Eejasioo ihsiria

¹ Aaporoa Koorintio ihsioio, Paoro ahjama nokisinioio tepaniami kaawiekachiami uumatokao, Eejasioo tetekitiapua. Wa'a ajasitioopua, wa'a mochiriapua ookapi Riosichi paparamē.

² Pu'kao Paoroa iinatukekapua:

—¿Nane'riamekai eemeapa amochi eenariopua Riosi Riosiwario, Riosichi aamo paparariachisi o'iniaopua?

Aapoeo chaachapakapua:

—Kiisioi inamuamekai teemea Riosi Riosiwari simiyameo.

³ Waikao Paoroa eenechi iinatukekapua:

—¿Aachin chaanetia eeme paatoio?

Aapoeo chaachapakapua:

—Waani paatoachitia paatotiamēkata teemea, aaata Waani Arirea weeechi paatoria-chitia.

⁴ Wa'a chaachapasoopua, Paoroa chaanekapua waikao:

—Nane'riamenia pu'kao, Waania neroieche paatoriamēkopua ti'tijoeio, nape Waania cheekamepua tiameo: "Neipa no'o eenamechi paparakamea, yooma ihta tatakori cheriwepuamepua Riosieo." Puuu neipa Waani eenakamea, apoe Eesusi puuu, Riosie Weratiame, ehpe taamo nane'reka mochitoapua. Puuu Apoe Eesusia, puuu wa'apikaitepua Waani aamo paatio, aamo iikachi yasipakamepu Riosiwaria.

⁵ Waikaopu Paoro tuuyeniamea, chaachapakapua:

—¿Naakonakosa, wa'a tiame puuu naaju? Wa'a teeso, ¿Waanie taamo paotioopua neerochio taamo ki ka'karuma nokiwa toinarekao, Riosia taamo iikachi yachapaterepua ahpo Riosiwario? —chaachapakapua waikao.

⁶ Waikao aapoeo, Paoro ahjamao Riosi cheriwema kianarepakopaopua ahpo weemera simiyame nane'rekapao, waikao Paoroa ahjachi seekarepakao, Riosi cheriwema ki'yakapua pu'kawichio. Waikaopua Riosio apochi yahchariopa Riosi Riosiwario, tisia kaawe erakokaopua, ahpo naerachi kaawe e'rekapua Riosio.

⁷ Puuu ti'tijoe kaawe erakoka naewakamea, oosa mariki aampa ookahka ti'tijoe kapua.

⁸ Wa'a Eejasioo, paika meecha nokitiapua Paoro ahjamao, Paoro i'isaeri napawikarichi masitioo. Wa'a napawikarichio, kihta seeweka nayewatuka Paoroa, Riosi ye'kariwachi simiyameopua, utewaeme oowe erapatioiopua ti'tijoeo ooweruopua tiameo.

⁹ Nape Paoroa wahjachio, kiisi pichikenariopua ahpo masitio, pu'ka Riosi Kaaweruma Poerachi simiyameo, wa'atia toisa puuyatiapua wa'a napawikarichio. Nape Eesusichi paparakameo, pirenachi i'totiapua waikao, Tiirano tewaniame masitikarichi; wa'a simitetiapua waikao masitekao. Wa'a nokitiapua waikao, utewaeme masitekaopua senepi taawechi.

¹⁰ Wa'a Eejasioo masitekao, ooka paamupari ahsieme nokitiapua wa'ao. Wa'a Paoro masiteriaa Eesusichi simiyamea, kai waapisi nane'reretiapua wa'amio, ahkasi yomachi

Aasia weechiamisi; wa'ami mochikameai, muuwaeme wa'a e'enakapua Paoro keep-umiaopua Eesusichi simiyame masitia. Puuu wa'a e'enakamea, i'isaeri ti'tjoerikapua, ri'rieko ti'tjoeri tiamé.

¹¹ Riosiai ki teesa teetoapua Paorochio, itapiti ki maaenari inisikaopua, tisia peenia tiame ki maaenari inisikaopua.

¹² Tisia Riosi utewarieme e'repakaopua Paoro, ahkasi ti'tjoeria aho wisasoriwaoi upapakao, Paoro wisasoriwachi ihchepatesao, aho kokoriame iinueka sautemia i'topakapua, na'arari tijoeturi pakitekameoi, pukae ma'chipamia.

¹³ Ookapi i'isaeri seesenu wa'ami ohjoameai, aho puuyachame teewameopua na'arari tijoeturio, wa'achi noonoimo o'rariaipua, Eesusi teewarachi te'yaka puuyanamo o'rakaopua na'arario, eee chaachapaka te'yariaipua:

—Eesusi teewarachi aamo te'yaninia Paoro nayewamechi. Yaapiti machenasamua pu'ka tjoecho.

¹⁴ Puuu wa'a nokayamea oowisani ti'tjoe Eesewa tatanara eneriaipua, ne'neseriosio te'ta paamiratuamera.

¹⁵ Nape pu'kao wa'a noonoimo o'roiopua Eesusi teewarachio, puuu na'arari tjoechi kahtiamea, chaanerepua pu'kao:

—¿Aatanana eemea wa'a no'o chaanemiao? Eesusikamera machiyamenia, Paoroopua tiame, nape eemeo, kiisi machiyamenia.

¹⁶ Wa'a cheeka puuu na'arari tjoechi ahjachi kahtiamea, nasiwasiterepua pu'kao, oowisani ti'tjoechio. Waikao, puuu oowisani ti'tjoea yooma eeranatetiame ujumarepua, ki wakiraeka poiyame.

¹⁷ I'ka wa'a tiame inamukapa yomachi Eejasio mochikamea, i'isaeria ri'rieko ti'tjoeri tiamea, tisia majarepua. Wa'a iika Eesusi utewari iyoriwaa, ki ku'wichisi mehtarepua yomachi wa'amio.

¹⁸ Waikaopu muuwaeme tatakoriamea, Paorochi e'enakapua, Riosichi tuumia aho tatakoriario, wa'a iika Eesusichi paparakapua.

¹⁹ Waikaopu riaorósiwa nokayamea, yooma u'pariapua aho ki ka'karuma nokiwa iyotapeopua, pu'kao puuu, yooma na'ichi ihpapaka kosokapua, yooma taamo tetewachi. Yooma wa'a iyotaperi kositiame natekaraa, ahkasi ooka weerewa aampa oosa mariki miiri taawechi yowiwame eneriaipua.

²⁰ Wa'a ikisika epeche weeresi teetoapu Eesusichi paparianiamea.

²¹ Neipa i'kao Paoroa, Maseronia weeechi siimpuapo erapakapua, Riosi Riosiarie i'toniapa wa'ao, wa'a o'iniao Aakaya weeechi, Aakaya weeechi o'iniao, ahkasi Eerusareni. Paoroa eepi chachaniaipua: “Eerusareni asisaania, siimachenia weruma Rooma mochiwachi.”

²² Wa'a siimo erapasaapa Paoroa Maseronia weeechio, pahcha uhjurakapua ooka aho ku'yameopua, Timoteopua, Eerahtoopua tiame. Nape teemea pehjo, wa'api Eejasio itipikapua ookapi taawe.

Weeru chaachapari Eejasio weruma mochiwachi

²³ Pu'ka taawechiamio Eejasio muuwarichio, ki teesa noonowikapua wa'ao, Riosichi Kaaweruma Poee, na'naritokamechiopua.

²⁴ Ihji weruma noonowitekamea, Reemetio tewaniamekapua, Atemisa riosiewarname tiopara tataparasio, nu'nunti tiopa neteka tekpanameo, teekora. Ki ookapi yowiyamekapua, Atemisaka tiame riosiewaeniameeo, ki ookapi netekao, tekpanakiameapua tiamé.

²⁵ Ihji Reemetioa, yooma na'poasapa aho tekpanatiameo, aho tekpanatiamechitia itapiti neteka nokayame na'poasaopua tiameo, chaanekapua aho tekpanatiao aho na'poariaopua tiame:

—Eeme ti'tjoe, yooma i'ka itapiti tehkichi tekpanamea, nane'reka mochiwi eemea, i'ka tehkieche yowika taamo ahjaka mochitoamekapua. I'ka tehki kiteresoopua, kiteremeri teemea taamo tisia paarasateka mochitoao.

²⁶ Ihji Paoroa cheeka oiyamepua, ihji ri'riosichi taamo paparao kihta nateyamekopa puuu, kiisi ahjame ri'riosi netetiamekapa puuu. Wa'a cheeka oika i'wao, ki ookapi toiterepua wa'asi taamoe ri'rosiwa netetiachi paparameo, wa'a cheeka oikamepua ahkasi Aasia weechiamioi, ahkasi yomatiamé wa'aai.

²⁷ Wa'a inisiopa i'ka tjoee, taamo tehkiwaa teere wichitoamepua, taamoo nehjaka yowiyao. Wa'a cheeka oiwamea, ki teesa na'itu tiamepua taamo tehkiwawichio. Simitesoopua i'ka wa'a cheesikao, taamo tehkiwao wekameripua wa'asio. Wa'a ikitioo, puuu Atemisa riosirewaa kiisi iyoripuamepua wa'asio waikao; ihji Atemisa

tiopara peenia tiiāai, wekameripua pu'sereniamea tiame, aaata wa'a Atemisa tiopachi muuwaeme enapaniamee, Atemisa riosichitia paparaniameai wa'asi.

²⁸ Waikao pu i'ka inamukamea, tisia nekakoka Paorochio, weeru chaachapakupa:

—iAtemisa Eejasio riosia, ki nu'uti riosi puuuua!

²⁹ Waikao wa'a chaachapasikaopua ki kuita rooroikao, ooka Paoro ahjama ohjoame chapikapua, Maseronia e'enakame ti'tijoe: piiripia Aakayo tewaniame, piirea Arihtako tewaniame; pu'ka chapisaopua te'ta nanapawiniachisi panisutoka i'tokapua.

³⁰ Paoroa nane'resapao, pejana nayewamo o'rakaipua wa'a eenakao, nape Eesusichi paparama ahjama mochikamea ki toakapua siimichioo.

³¹ Ookapi wa'a Eejasio yoorewa neesetoamea, Paoro kaawe e'riamea tiame, utewa chaanenureka uhjureriapua Paoro, ki pakimichipua wa'a napawitiachio.

³² Wa'a napawiniachio, yooma wewekaka nayewaka puuu. Ookapi puuu piiripi itapiti chaachapakupa, wahjachia, piirechi itapiti. Kilya yoomarika wa'a e'enakamea, kiisi nane'rierai aatia tiiachipi, wa'a napawirioio wa'a e'enarijanta tiame.

³³ Nape ookapi Eesusichi paparama i'isaeri ti'tijoea, Arejanto tewaniame kaawe tuuyewaopua, itaneriaipua Paoro ahjama ohjoameopua, nehpuamichipua wa'a muuwari napawikamechiopua. Wa'a yoratiapa puuu, sekae teeweteriaipua muuwario nayewemiapa,

³⁴ nape muuwaria, machika isaeri tijeokopa pu'kao, ki toitiapua nehpuamichioo. Waikao puuu wa'a napawikamea, ahkasi ooka keenako ahka siinakokapua, eee chaachapaka:

—iAtemisa Eejasio riosia, ki nu'uti riosi puuuuaa!

³⁵ Waikao wa'api muuwari yawichi iyoteriraa, ahkasi teewetiai te'tewesooopua pu'ka muuwario, chaanekapua pu'kao:

—Ti'tijoei Eejasio ohjoeme, ŷki nane'reniamekosa eemea, teemekamerakopua Atemisa riosi tiopara inatiamerakoo, pu'ka tewekachi o'inia wichikameopua Atemisaka tiameopua tehté?

³⁶ Aaataai ki ka'itime tiiopua i'kao, ihchi mochipuapua ohso kaawe, kihta noonopua-pua kihta kaawe inatasaopua pehjo.

³⁷ Wa'a tiiachio, kihta iintokamewicho upatiame ihji ti'tijoea, kihta ichikokamepua Atemisa tioparachio, kihtaoti a'chitiame nayewakamepua Atemisa taamo riosirewaoi.

³⁸ Puuu Reemetio tijeoa, itapiti ki kaawe nokariame iinuesaapua aatachiopua, peerechi u'paka katewemetete puuu.

³⁹ Nape aaata tisia ki kaawe nokitiame katewenariamea, te'ta weruma kateweniachi, i'tomete puuu.

⁴⁰ Ihji eee ikitiame tamochio, taamo maaporichi teerepamaoipua taamoo. Seenekachioi teemea teemekamera kokosapuamepua, te'ta rooma yawichio, kihta iinuekapua teemea taamo nehpuapaka chaachapamiao.

⁴¹ Wa'a chaanesapa ihji Eejasio yawichi iyoteria, nonorapukapua waikao.

20

Paoro Maseroniami oiwa, Reesia weechi tiame

¹ Neipa weeru noonoitiame teewetioopua, Paoroa ahpo kahtiachi paaesapaopua Eesusichi paparamo, kaawe tuuyesapa pu'kao, Maseroniami siimpatiapua waikao.

² Yooma ohjosaapa Maseronia weechiami mochiwachio, yooma wa'ami mochikame Eesusichi paparamo, oisa erapatetiapua Eesusichio. Wa'a ikisaapua, Keeresia weechi e'enatiapua,

³ wa'ao, paika meeche mochitiapua wa'ao. Wa'a o'inia Siiria weechi siimpapoi, pawekakerachi mooenoi ahpo chapipuame aaata i'isaerie nane'rekapao, ki pawekakerachi siimpatiapua wa'ao. Waikao Paoroa Maseronia weechiami nonorapo orapakapua, ohso kaawe.

⁴ Wa'amio taamo ahjama siimpakapua, Sopate tewaniame tijoe Piiru taanara, Werewe mochiwachio tijeoa. Wahjachi taamo ahjama siimpamea, Tesaronika ohjoemekapua, piiripi puuu, Arihtako tewaniame, piireea Seeunto tewaniame. Wa'achi ihtoapua tiame, Kaayo tewaniame, puuu Rerewe mochiwachio tijeokapua; piirechi taamo ahjama ihtoapua tiame, Timoteo tewaniame. Wa'achi taamo ahjama, naati ihtoapua tiame: Tikiko tewaniame, Torojimo tewaniame tiame, puuu na'paa, Asia weechi ti'tijeokapua.

⁵ Yooma ihjia Iiripo ajasitioopua, pahcha uumatosapua wehchio, Toroa tewaniachio taamo puuyeriapua.

⁶ Teemea Paoro ahjamao, Iiripo itipika teemea, Paani Ki Rewaruraeme Koi'wa pahko u'matsoopa, uumatonariapa. Waikao pu'ka pahko u'matsoopa, pawekakerachi

mo'moenasaapua, mariki taawechi paonatiapua, pahcha uumpakame mochikachiopua, Toroa tewaniachiopua; wa'ao, oowisani taawe mochitiapua.

Toroa tewaniachi ohjotiame

⁷ Ehjepamio, pahcha simiyachi oowisani taaweo, Apoe Paamira Eesusi Aari Ko'karia, yoramia napawitiapua wa'ao. Paoroa pu'ka kooame ko'kotioiopua, wa'a poponiwa masitesikapua, Eesusichi paparame. Wa'a masitai Paoroa, pu'ka meere u'matomiapa puuua, ki ku'itapisi masitesika Paoroa, ahkasi naasipa tukaomi teetoio, itapiti ikitiapua.

⁸ Wa'a taamo napawiriachio, kaaria paika raampachikapa wa'a yooreminao. Wa'a yooreminao, weeru uutapachikapa wa'ao, weeka ajakachi tahjera.

⁹ Piiripi temari Eutiko tewaniamea, kahtiapua kaari machineporachiopua, Paoro keepuka. Paoro ki ku'itapi ihsiopua wa'ao masitekao, ihji temaria, ki waapisi kochipakaopua wa'ao, tenawika wichikapua wehchisi, wa'a paika kaari raampachi o'iniaopua. Teere wichisooopua, aaata yahchaka ne'niamea pu'kao, "mukukamepua wa'asi", chaachapakapua.

¹⁰ Waikao Paoroa tekikao, chukipaka koomipakao wichikameo, wa'a keepuame Riosichi paparakameo, chaanekapua:

—Ka'te majako eemea. Ahjaitepua pehjiio.

¹¹ Waikao Paoroa werisipusaopua pu'kao, eenechi moenasooopua, ko'kotiapua waikao. Wa'a ko'kosepatioopa Paoroa, eenechi simitekapua masitekao, ahkasi ma'chirepachisi. Ma'chirepasooopua, puuyatiapua wa'ao.

¹² Puuu temari wichikame i'toamea ta'perachio, ki nu'uti kaawe erakosiapua eenechi ahjariopua pu'kao.

Toroa o'inia Miireto uumpatiame

¹³ Paoroa weeechiami u'matomerikapa puuua, pahcha taamo uhjurakapua Aasoni mochiwachi, wa'a ahpo puuyenuresapa taamoo.

¹⁴ Aasoni mochiwachi taamo natepasaapa teemea Paoro ahjamao, Mitireneami siimpatiapua waikao, Paoro ahjama pawekakerachi mo'moenasao.

¹⁵ Mitirene o'inia uumatosaapa, pu'ka meereo, Kiio tewaniachi ma'chiachiami e'enaka teemea. Wa'ami u'matosaapa teemea, yooma tukawari pawesimika teemea pehji; ahkasi meere ma'chirepasooopua teemea, Saamo tewaniachi ajasiopua. Wa'a o'inia yooma taawe pawesimikao, Miireto ajasiopua waikao.

¹⁶ Paoro ki asinarekapua Eejasio, ki tehpe eenepanariapapua wa'ao Aasia weechio, yaapi asinariapa Eerusarenio, ke'chu Semejenato pahko asioio, ka'chi ikitioopua poesiminiachio.

Paoro nayewaria, Eejasio pa'pamuratuamewichio

¹⁷ Miireto o'inia Paoroa, Eejasio tiopachi aaata uhjurakapua, wa'a pa'pamuratuameo ahpo kahtiachi e'enamichiopua.

¹⁸ Pu'ka pa'pamuratuameo ahpo kahtiachi e'enasooopua, Paoroa o'inekapa chaanekaopua pu'kao:

—Nee, nane'riame eemea achini teerio no'oo amochio, no'oo pukeri eenariachisi Eejasio mochiwachiopua, Aasia weechio.

¹⁹ Neeea aamo tesive e'riapao, tisia o'kewaka yasitokamenia, ihtaoi a'chi no'o ikiyaopua, aaataeoi ki ka'karuma i'isaeri no'o merinarewaoi.

²⁰ Nape neea merinareniaio, kiisi toaka simitekamenia aamowichio Riosichi kaawe enemiao, yooma tetewachi masitekaopua, yooma ti'tiopachiamio, ahkaoi aamo ta'pechiampua tiame.

²¹ Pu'ka i'isaeri ti'tjoerio, ki i'isaeri ti'tjoerioopua tiameo, yooma tuuyekamenia aachin teeka e'enamichiopua Riosichio, ahpo tatakoriario toinarekao, Riosichi e'enaka ahpo tuumichiopua, yooma aataaiopua, Riosichi itamichiopua ahpo tatakoriwa cheriwepuawichioopua, Eesusichi paparaka.

²² Ehpeonia Riosi Riosiwario, Eerusarenio simijereniamenia, ki nane'rieriamenia itapitiwichojoarepua, aataioi no'o teeremerikopua wa'ao.

²³ Neeea naatiche nane'riamepua, Riosi Riosiwario nane'reteniapao, ahkaoi oiyaio tisia aiwamerikopua, karichi no'o yachtatioopua.

²⁴ Nape tisia aiwaio neea, ka'chi tiamechitia tetewamenia pu'kao; no'o ahjarioi ki te'ta nateyame tetewamenia, noochio te'ta nateyameraa, naatiche puuua: no'o Paamira Eesusi tehkiwachiche, no'o teetoa ahkasi no'o kajumiachisiopua, Eesusie no'o kiaretiaopua, yomachi nayewatumichiopua i'ka Riosi taamo te'ta nakiwarichi simiyame.

²⁵ 'Ehpeo eemea kaawe inamumitiapua i'kao: Aataai no'o oiriachi tetewikamea, i'ka Riosichi simiyame ye'kari nayewatukao, ki oosa aampa no'o tetewimeripua wa'asi.

²⁶ Neeea te'ta ma'chitanariamepua no'oo, ahkaoi yomachimi no'o oiriameopua Riosichi simiyame nayewatuká. Aaata ki Riosie newipatepuame itipikame enesoopua, kihta no'o toiterio tuuyewari eramania noochio.

²⁷ Yooma ti'tijoei tuuyekame neeepa no'o oiriachiamio, yooma ihta Riosi no'o tuuyeriaopua tuuyepuachioo, ahsepari no'oe chanitiame puuupa wa'asi.

²⁸ Wa'a tiachipao, yooma eeme pa'pamiratuame neeseteri ajawatiameo Riosiwarie, kaawe aamo neesetoka mochitojeraninia, yooma Riosichi te'tereka mochitoameopua, Eesusichi paparaka.

²⁹ Neeea kaawe nane'riamepua eemechio, no'oo ki aamo ahjama kahtioopa, sapoorichitia amochi e'enerikopua aamo po'wachitia ko'konarekao, yooma aamo Eesusi te'terriameopua, ahkaoi aamo napawitiamechiopua, tiopachioi ki tiopachioi, ahkasioi yomatiamio aamoo, kajuyachisi aamo toinaretepakaopua, Eesusichi paparao.

³⁰ Eemechio, amochi wa'api puuyamitepua, aamo se'wi ikitenariameopua, Eesusichi simiyame masiteniameopua, ahpo masitiakamera na'naritopuawichioopua.

³¹ Pukaepa eemea, kaawe aamo inateka mochitopuapua pu'kao; no'o masiteriakamera na'naritopuapua, no'o senepi taawechi masiteria, ahkasi paika paamuparis simiyame, aamo tesiwa e'riapa masiteka, o'kewasika aiwai.

³² 'Ehpeo no'o Riosichi poponiwa pipiniwaopua tiameo, Riosi neesetorachi aamo toania, pu'ka neesetorae epeche aamo teetomichioopua Riosichio, Riosio, ahpo katewiachi taawechio, aamo reesemichioopua pu'kao, ahpo piipateria mochiwachi mochipuawichioopua.

³³ Neeea Riosiwichio no'o ihsiriao, kihta toomichi ihsikamenia, kihta wisasorioi no'o kiapuaichioo.

³⁴ Nan'riame eemea no'oo, no'o sekae tekipanaka tewisikamekopua, itapiti no'o nakiyawichioo, no'o ahjama nokisiamie ko'kotepuawichioopua tiame.

³⁵ Senepi wa'api cheeka masitekamenia ti'tijoei, tekipanaka ku'ipo tuuka, aaata tesiwa te'tereka mochikameo, itapiti nakiwewachioopua. Taamo Paamira Eesusia, wa'a tiame taamo tuuyamepua: "Epeche ta'iria itipiniamepua Riosichio, aaata kaawe e'raaka kiasaa, ki aaatae ahpo kianichitia."

³⁶ Neipa i'ka cheesaapa Paoroa, chopokorieka weripaka, Riosichi nayewekapua, yooma taamo ahjama.

³⁷ Wa'a ikisaopua, yoomahka yuuwesikao, yoomahka naarakoka ahpo koorepatiapua.

³⁸ Paoro ki oosa tetewimiapao, itipikamea tisia yuuwesikapua wa'ao, wa'a ikisao, ahjama siimpatiapua pawekakera chuchukuachisi.

21

Eerusareni simiwa Paoro

¹ Wa'a poanatusaapa pu'ka Riosichi poponiwa pa'pamurachio, pawekakerachi mo'moenaka teemea, wa'a o'inia waikao, seene siimpaka teemea Kooso mochiwachi pawenasipa. Wa'a o'inia pu'ka meereo, Roore tewaniachi ajasitiapua pawenas weechi, wa'a Roore o'inia waikao, Patara tewaniachi e'enaka teemea pawekakera chuchupachi.

² Wa'a Patara tewaniachio, tewaka teeme piiripi pawekakera, Eenisia weechi simiyame, paonamina pa'wechi. Pukachi mo'moenasao, pukachi siimpaka teeme wa'apoo.

³ Wa'a pa'wechi nokisiaopua, Chipire weechi pawenasipa, tetewisika u'matotiapua, Chipire weee pawenasipao, owemina toaka. Wa'a teetokao teemea, Siiria weechi ajasitiapua Tiuro mochiwachi, wa'ao pawekakera chuchupachi pa'wesuwe. Wa'a tetekipuapo tuupa itapiti i'toniameo, wa'a tetekika teemea waikao.

⁴ Wa'a Tiuro tetekisaapa teemea, wa'a tewaka teemea taamo i'yatosia Eesusichi paparameo. Waikao wa'a itipika teeme pu'ka ahjamao, oowisani taawe. Aapoeopua Paoro, Riosiwarie ne'netetiapaopua, ki kaawe tiame siimerikopua Eerusarenio, ki taamo siminurakapua wa'ao.

⁵ Neipao, oowisani taawe u'matooopua, poponiwa mochikachi puuyanioio, muuwaeme taamo ahjama e'nakapua pa'wesuwechio. Puu pa'wechisi taamo ahjama e'enakamea, muuwaemekapua, ooweru, kukuchi tiame. Wa'a pa'wesuwe chokoporieka ajapakao, Riosichi paparatiapua.

⁶ Waikao ahpo koorepaka kaawe teetonuretiapa teemea, teemeai wa'achi chaansaopua, pawekakerachi mo'moenaka teemea. Waikaopua wa'a taamo toisao, nonorakapua ahpo pe'petechiamio.

⁷ Waikao Tiuro o'inia puuyasao Paoro ahjamao, Toremaira tewaniachi e'enatiapua waikao. Wa'a teepotesaapua poponiwa, piie taawe itipitiapua wa'ao.

⁸ Pu'ka meereo wa'a puuyasaapa, Sesarea ajasitiapua. Wa'a Sesareao Paoroo, Eeripe ta'perachi e'natiapua waikao. Puuu Eeripea, Riosi tuuyewari nayewatoamekapua, piiripi puuu oowisani ajawatiame, kooame naachutamichioo. Wa'a mochitiapua waikao ahjama, ookapi taawe.

⁹ Ihji Eeripea, naao maaraeme eneriapua ki nenewiame pehji. Yooma naao ihjia, Riosi nayewatuame eneriapua.

¹⁰ Wa'a taamo mochikoio, wa'a eenaka piiripi tijoe, Uurea weechitepa eenakamekapua, Akausi tewaniame Riosi nayewatura.

¹¹ Puuu tamochi eenakao, Paoro wahsipurara uusaopua, ahpo tonochi seeka ahjama purisaopua, cheekapua:

—Ihji wahsipura teekoraa, wa'a yooraka purisa chapipuumepua Eerusarenio, i'isaeri ti'tijoeo, ki i'isaeri ti'tijoechi kiapuumepua chapisao. Wa'a no'o chaanekame Riosi Riosiwaria.

¹² Wa'a tiame inamukapa teemea pu'ka Akausi chiiio, i'wa Sesarea Eesusichi pa-paramea tiame, utewaeme yoorakai teemea Paoroo, ki siimpapuwawichio Eerusareniteo.

¹³ Nape Paoroo ohsotia taamo chaanekapua:

—Ka'te no'o wa'ine eemea naarakokao, no'o wa'a siimichioo. ¿Ki nane'riame eemea wa'a chaachapakao, epeche tisia no'o yuuewesitioo, amoo epeche tesiwa e'repakao? Neeea ka'chi e'raninia Apoe Eesusiwichioo, puritiaio, ahkasi meritiapua wa'a Eerusarenio.

¹⁴ Ka'chi yoramekopa pu'kao, sewina erapamichio chaaneniaio, wa'atia toitiapua waikao chaanesa:

—Riosichi itama teemea aamowichioo, Apoe e'raria iintomichioopua amochio.

¹⁵ Wa'a chaachapasaapa, yooma ihtakosao, siimpatiapua waikao Eerusarenio.

¹⁶ Ookapi tijoe Eesusichi paparame taamo ahjama siimpakapua, Sesarea ohjoeme. Ihji ti'tijoea Eerusarenio, Naasoni ta'perachi taamo i'tokapua, wa'a taamo cheecherepamichioopua. Ihji Naasoni tewaniamea, ki ku'witapi i'toame eneriapua Eesusichi paparakao, puuu Chipire ohjoekame tijoe.

Paoroo Saantiao ne'nemia eenaria

¹⁷ Pu'ka meereo Eerusareni mochikame Riosichi poponiwaa, tisia kaawe erakokapua taamo e'nariopa.

¹⁸ Pu'ka meereo Paoroo, taamo ahjama siinkapua Saantiao ne'nemia, wa'api Eerusarenioopua. Wa'a Saantiao kahtiachio, wa'a mochiriapua ookapi ti'tijoe, tiopachi pa'pamiratuame.

¹⁹ Neipao Paoroo teepotesaapa pu'kao, yooma ihta pipiripi tuuyekapua pu'kao, Riosi teetoriaopua apochio, yooma ahpo oiriachi ikitiameopua tiame, yooma Riosi tehkiwa ahpo iintoriaopua tiameo, ki i'isaeri ti'tijoechiopua.

²⁰ Aapoea, yooma inamusaapa i'kao, Riosi iyorikapua, cheriwema ki'yakaopua, Riosio apochi iintoriawichioopua. Wa'a ikisaopua Saantiao, chaanekapua Paoroo:

—Eesusichi paparame i'isaeriaa, ki ookapi miiripua miiria, nape yooma ihjia pehji, Eesusichi paparameai, Moisetaru nuurari nokisiwa na'naritoamepua.

²¹ Nape puuu mi'miria aamo inamukame puuupa, wahka seesenu weechiami aamo masitiachio, aamo wa'inameko tuuo, pu'ka aamo masitia tatanarao, ki ahpo siichitepuwa nokaka mochitomichioopua. Wa'a cheekao muuuu, pu'ka Moisetaru nuurario, sewinatamekata muuuu, taamo ehkoriaamisi o'inia yooraka mochitoao, wa'a ihsikao muuuu, kiisi yoriamekatamua Moise nuurario.

²² ¿Ihtana noonoika aamo nehpuwata teeme, i'wa aamo eenario nane'resoopua Eerusarenio?

²³ I'ka aamo yorajerani teemea. I'wa mochikapu naao ti'tijoe itapiti ahpo iintomo tuuria tisia ku'itiame Riosieopua, wa'a i'isaeri tiopachio siimpamerikapu tiameo, Riosi tisia ahpo iintoriawichio itapiti oowewari i'yetomia.

²⁴ Pu'ka naao yeetoka simipupua, pu'ka aamo oowewari Riosi kaawe eratewa kiamiao, Moise nuurari chiiachitia. Wa'a iintosaapa muuuu, pu'ka naao ti'tijoe Riosi oowewariraoi amoe iintokepuapua tiameo, Riosiwichio ki'yakao wa'a neeserosio, pu'ka naao ti'tijoeiwichioopua, tisia kaawe iintoriopa Riosio. Wa'a aamo iintosoopua aamoo, Moisetaru nuurari yooramechitia aamo tetewimapua.

²⁵ Nane'riame muuupa taamoo, pu'ka ki i'isaeri ti'tijoe Eesusichi paparakameo, kihta utewa chaachapakamekopua, siichitepuwa nokipuaoo. Nape i'kache ka'itari eee chiame iyotesa uhjuriame teemea pu'ka i'isaeri ti'tijoei Eesusichi paparakameo: "Kihta suwepori nokaka mochitomitiapua, ka'te ko'komitiapua ri'riosi oowewetiameopua, ihtaio sa'pa eeraameopua, ihtaio topekapa meritiameoi."

Paoroa tiopachi chapuwa

²⁶ Waikao Paoroa pu'ka meereo, i'isaeri tioparachi siimparepua waikao, pu'ka naao ti'tijoe i'tokao. Nape ke'chu muiaiopua tiopachio, Paoroa yooma yoorarepua pukeri o'ichachi nokiwameopua, Moisetaru nuurari chiiapua piipatepuameo, ahpo naao yee-toa ahjamao. Wa'a iintosaapa Paoroa yoorema pakirepua ahpo naao yeetoa ahjama, yooma wa'a tiopachi mochikame ahpo inamuameo chaanerepua: "Oowisani taawe toi'yamepapua taamoo Riosi oowewari oowewapuawichioopua, taamo piipariwichio taamo cheriwema ki'yawa Riosio."

²⁷ Amori asiyoi pu'ka oowisani taawe puuyepuameo, ookapi i'isaeri ti'tijoe Aasia e'nakamea, wa'a tetewakapa Paoroo i'isaeri tiopachio, weeru noonoiteriapua ti'tijoe, Paoroa chapipuawichioopua.

²⁸ Waikaoopua ujumasikaopua Paorochio, weeru chaachapasiriapua siinakokao:

—i'isaeri ti'tijoe, taamo ku'isa eemea, chapipuapu ihji tijoe! Ihjikapu tijoea, yomachi oika sewina tiame masitiame, pu'ka Moisetaru nuurari chiiapua, natepuka naewamekapua pu'kao, pu'ka ti'tijoe Moise nuurari yooreka mochikameo, ki yoorenuriapua pu'kao. Ehpeo ahkasi i'wa taamo napawikarichi eenakamepua, kiisi yooremia i'waoi, rieke ti'tijoe u'pakao.

²⁹ Wa'a chaachapaka weeru noonoitekamea, pu'ka Paoroo rieke ahjama oiyame tetewikapaopua wa'a Eerusarenio, Ejesio eename tijoe, Torojimo tewaniame.

³⁰ Wa'a chaachapakaopua, u' masika panisutoka ma'chipasapua Paoroo, yeeteparepua wa'a tiopachi ko'rera muirachi. Wa'a ikinioiopua, ki ookapi isaeri ti'tijoe ujumasirepua wa'ao ne'nemia, yomachi Eerusareni ohjoeme.

³¹ Amori merinioi Paoroo, rooma kapitai tuuyeretiapua, yooma Eerusareni ti'tijoe, tahpitika nokayo tuuka Paorochio.

³² Waikaoopua kapitai, ikanati na'poasapa ahpo soontarowao, u' masika ne'neriapua wa'ao, pii sientoo soontaro yeeka. Waikaoopua Paoroa wepayamea, wa'a nokisiame tetewikapa soontaro, teewekapua wepakao.

³³ Waikaoopua kapitai asisaapua, Paoroo u'yesapaopua pu'kao, ooka kaarenae o'yenuretiapua. Wa'a iintosaapua kapitai, iinatukekapua pu'ka ti'tijoe: "¿Aatanapu ihji tijoea naaju? ¿Ihtana iintokamepua naaju?"

³⁴ Ookapi ti'tijoe, piiripi itapiti chaachapapua, wahjachi puuu ti'tijoea sewina chaachapapua. Kapitai waikao, kihta nane'reporikopua wa'ao, ahpo soontarokarichi i'tonurekapua waikao.

³⁵ Pu'ka soontarokarichi ajasisaapa, wa'a mo'moenaio iherachipoteo, mookeka mo'moenatiapua Paoroa, tahpitika nokayopa wepinareka ti'tijoe, Paoroa merinarekao.

³⁶ Puuu muuwari e'nakamea, pukamina nokisika siinakosiapua, chaachapasika:

—i'Merisaa, merisaa!

Paoroa ahpo nehpuka naewani

³⁷ Amori pachaniaipa soontaro karichio, Paoroa chaanekapua kapitai,

—No'o toimitiao pu'ka ahjama nayewemichioo.

Kapitai waikao, iinatukekapua Paoroa:

—¿Rieke nayewamekosamu naaju?

³⁸ ¿Ki muuukosapu naaju Eejito tijoe, tapanaramio naao miiri uusaopua nasiwamerio, wakiwechi simikame nasiwamia?

³⁹ Paoroa nehjiakapua pu'kao:

—Ka'i. Isaeri tijoe neea, Taraso muuwari mochiwachi tijoetukame, puuu mochiwaria, ki nu'uti tiame, Siirisia weeechi. Nape no'o cheriwamitia muuua, pu'ka ahjama nayewemichioo, kú'witapioi.

⁴⁰ Reesetiapa Paoroa, werisika sekae ihchi mochinurakapua ti'tijoe. I'ka ti'tijoe te'tewesoopa Paoroa, o'inekapa waikao nayewekao, euro naerawachi, eee cheeka:

22

¹ —Tehtémari poponí, pa'pámira tiaméé, no'o keepumitiapua ku'itapio pahchu, i'ka no'o nehpuwaka chanimiaopua.

² Euro naerachi nayewetiapa puuu muuwaria, epeche yúúweeme itipikapua waikao. Paoroa eee cheeka o'inekapa waikao:

³ —Neeea, Isaeri tjoepua, Taraso tjoetukame Siirisia weeechi; nape neea, i'wa eenakamepua no'o penitapuawichioo, Amarieri tewaniame te'ta masitarie. Ki se'wika yasitokamekai neeai, pu'ka taamo ehkoriai yooraka mochitoriao. Ehpei Riosichio, tisia weemuamenia, eemechitia wa'achitia.

⁴ Neeea pukerio na'ariameai neeea, Weemera Riosichi Pooe tewaniame na'naritoameo, ahkasioipua ko'inarekao. Pukaepa pe'pereso mo'wamekainia, ti'tijoeo ooweruopua tiameo.

⁵ I'wa napawikarichi te'ta neeserosia, yooma i'wa pa'pamiratuameapua tiameo, pu'ka no'o ihsiriao, tisia nane'riamepua; apoe wa'api noonoikame puuuu, pu'ka wa'a no'o iintomichio reesiseri ki'yakamekapa, Raamahko te'ta neeserosi i'yetomichioo, yooma pu'ka Riosi Weemera Pooechi te'terameo, i'wa Eerusareni upapuawichioopua chapisa. Nee wa'api Raamahko simika upapakamenia pu'kao, i'wa pe'pereso karichi moapuawichioopua pu'kao, kokosapuawichioopua.

Paoroa ahpo Eesusichi paparama eneparia

(Nokitiame 9:1-19; 26:12-18)

⁶ 'Nape wa'a simiaio neeea, amori asiyaipa Raamahkoo, kiiya oowetawe enetoiopa, senawato tisiwa utewaeme tajenakapua, te'pa tewekachio. Nape ihji tajayaa, epeche utewaeme tajayamekapua ki taaachitia, puuuu, yooma no'o norikame tahjepakapua.

⁷ Neeea wa'a ikitiapao, wehchi wichikania. Waikao te'pa o'inia nayewachaniame inamukania, chechaniame: "Sauroo, Sauroo, ¿achini iikai no'o na'ara yooraka oiyamemua?"

⁸ Neeea nehjiakapua waikao: "¿Aatanamua Paamira?" Puuu ihkeparia, cheeka no'o nehjiakapua waikao: "Eesusi neeea Nasare tijoe, pukachi aamo nasiwa yasitoo."

⁹ No'o ahjama nokisiameai tetewakapua tajayameo, nape no'o nayeweniao, ki inamukapua.

¹⁰ Waikaonia, iinatukekanian no'o nayewechaniameo: "¿Ihtana no'o yorajeranimua Paamira?" Apoe Paamiraa no'o chaanekapua waikao: "Yaapiti werisasia, Raamahko siimitia muuuu. Wa'a chaanepuamemua ihtana aamo yoramiao."

¹¹ Waikaonia ki ma'chiriame itipikapaopua pu'ka tajenakameeo, panitotiania waikao, no'o ahjama nokisiameeo, ahkasi Raamahko muuwari mochiwachisio.

¹² 'Wa'a Raamahkoo, Anania tewaniame yasariaipua tijoe. Puuuu, tisia e'waka kahtiam Moisetaru nuurariopua, yooma wa'a mochikame isaeri ti'tijoeo, tisia kaaweruma nayewaniameeo.

¹³ Puuuu wa'a eenakao, no'o chaanekapua yachapatekao: "Sauro no'o Riosichi pooniwa, ma'chiriame itipisa." Wa'ache cheesoche, ma'chirepakanian puichio, kawiyame tetewipakanian waikao Anania tewaniameopua.

¹⁴ Waikao Ananiaa no'o chaanekapua eee cheekao: "Puuu taamo ehkoriami Riosiwara, ahpowichio itapiti yorakemichio aamo ukamepua. Puuu Riosi aamo ukamea, Eesusi wa'api noonora puuuu, aamoo ahpo Taana te'ta machimichioopua, Apoe Te'ta Kaaweruma tiameraopua, pu'ka ahpo Taana Eesusiopua, aamo chaanesia yorasimichioopua, te'ta e'wetoka Eesusiopua.

¹⁵ Muuuu, yooma aamo tetewaria Eesusichio, aamo chaaneriaopua tiameo, nayewamerimua pu'kao, yomatiam aamo oiyachiamioopua, pichiwataka.

¹⁶ Nape yaapiti naaju. Ihtana puuyenamua naaju Riosichi aamo tuumiao, yooma aamo Eesusichi na'ara ihsia toinarekao, Riosioopua aamoo, cheriwemichioo. Aamoo wa'a iintoso aamo paatomania, aamoo Riosi cheeria pichiwataka; aamo Riosi tehkiwa yoramichio weeraka tiame, pu'ka aamo Riosie nuureretiaopua, ehpe o'inia o'inemichio, weratiame itipimichioopua wa'asi."

Paoroa tuunapua achini teeka ahpo uhjuratiame ki i'isaeri ti'tijoechiopua

¹⁷ 'Waikao ikanati wa'a iintokania. Pukaepa i'wa Eerusareni enasaania, tiopachi eenakainian Riosi ahjama nayewamiao. Wa'a tiopachi no'o ihsioio, noochi eenakapua aaata no'o nayewiame,

¹⁸ Eesusikapua ahpo no'o tetewitiame. Puuuu no'o chaanekapua: "Paoro, ikanati machenamitiamua i'wa Eerusarenio, i'wa Eerusareni mochikamea, kiisi aamo pichikerimeripua noochi simiyame aamo nayewioio."

¹⁹ Waikao chaanekania pu'kao: "Paamira, yomachi nane'reniamenia napawikarichiamio, aachin iintorio no'oo amochi paparakameo. Neeea amochi paparakameo, yooma wepaka chapika oikamenia pe'pereso toapuachioopua wepika.

²⁰ Teiwa merinioio neeeai, wa'achitia kaawe iintakamenia tiame meripuawichioo, wa'achi werikame neeeai, Teiwa me'yame wakirara inatekaopua tiameo."

²¹ Nape Apoe Eesusi Paamiraa, no'o chaanekapua: "Pe'yachi wa'a iintokai, ka'chi erapuapua pu'kao, neeea yooma aamo cheriwekamenia wa'asi pu'kao, aamo ahjama teeremeri neeea, ehpe o'inia waanamio. Muuuu ihtakomitia ohso kaawe, no'oo kai waapi aamo uhjuramerikopua noochi simiyame nayewatumichioo, seesenu ti'tijoechi ki i'isaeri ti'tijoechichi."

Paoroa soontaro nuuramechi

²² Waikao Paoro keepuame ti'tjoeria, ahkasi "seesenu ti'tjorichi ki i'isaeri ti'tjoerichi" nayewatumio tuukopa Paoroo, kiisi keepunarekapua wa'asio. Waikao ti'tjoeria weeru siinakokao, chaachapakapua:

—iMerisa pu'kao! iMerisaa! iPu'kao ki oosa tetewinariame teemea i'wao! iKiisi ahjame nakiyame puuua!

²³ Pu'kao simitiopa siinakokao, ahpo wisasoriwao si'panarepua nekakokao, we'eo tiame te'pa eekachi ihpapapopao,

²⁴ kapitaia waikao Paoroo, yooremina i'tonurekapua waikao karisontarochio. Wa'ao, iinatukeka wepiretiapua, aatia tiachipa siinakorio ti'tjoeriopua merinareka.

²⁵ Nape Paoroa, puritiaiopa wa'asi ahpo wepipuawichioo, chaaneriapua ahpo waapi weeriameopua soontaroo:

—iKi se'wi noonoimeri eeme, pu'ka rooma nuurari iyoriwa? iWepipuamekosane rooma tijoekai, kihta kaawe ne'nesa no'o iintoria tuuwao?

²⁶ Waikao kapitaia, wa'a chiiame inamukapa Paoroo, te'te soontaro nuuramechi eenakao, chaaneriapua pu'kao:

—Naane e'reka muuua i'ka tijoee, rooma tijoekaitepua.

²⁷ Waikao soontaro te'ta nuuramea, ikanati werisika Paoro weeriachi eenakao, iinatukeriapua pu'kao:

—iPichiwa rooma tijoekaita muuua?

Waikao Paoroa cheeriapua pu'kao:

—Eje'e, wa'atepua.

²⁸ Kapitaia chaaneriapua waikao:

—iNaakona! Nape tisia nateyamepu rooma eneniamea. Neeea ki ookapi nateteka-
menia rooma enepaniamewichioo.

Paoroa chaaneriapua waikao:

—Nape neeea kihta natetekamepua pu'kawichoo, neeea rooma naawakamekapa.

²⁹ Pu'kache inamukapa Paoro wepimeria, ikicha ajapariapua. Ahkasi kapitaiai nane'rekapa rooma tijoekopao, ki teesa majaweriapua kiia ahpo iintomiaio, te'ta ki kaawe ahpo iintokame e'rakaopua kaarenae o'yekamekapaopua.

Paoroa te'ta weruma napawiriachi, i'isaeri

³⁰ Waikao te'ta soontaro nuuramea, nane'renariapa pu'kao, aatia tiachipa i'isaeri ti'tjoe nekamucheniamoo, pu'ka meereopua, yooma i'isaeri neeseriosio, te'ta tuuye-wariopua tiameo, napawinureriapua pu'kao. Waikao te'ta soontaro nuuramea, Paoroo kaarena o'yerara puhjesapaopua, wa'a i'tonureriapua te'ta weruma napawitiachi. Waikao te'ta soontaro nuuramea, yooma napawiriopao, wa'a naasipa werapaka Paoroo, iinatukekapua Paoroo yooma napawikame inamuachio, eee cheeka:

—iIhtana chiiamemua aamo wenejiniameo?

23

¹ Waikao Paoroa yooma wa'a te'ta napawitiachio, kaawe ne'nepasaopua pu'kao, chaanekapua pu'kao:

—I'isaeri poponiwa, neeea Eesusichi no'o paparaso wa'anao, kihta ki kaawe no'o iintorio e'raka yaaatoamenia Riosichio, ahkasi ehpe taawechemisi.

² Waikao Anania apoe te'ta i'isaeri neeseriosi yawichia, wa'api Paoro chokichi ajakameo piiripio, chu'wachi wewenurekapua Paoroo, seeka matakaa.

³ Waikao Paoroa chaanekapua te'ta neeseriosi yawichio:

—iWa'a no'o yoratenamua aamo yoorewa inatetiae no'o wewetekao, ki Riosikamera ki iyorika ihiaitemua no'o nanarichi wewetekao? iKi tisia wa'achi iintotarepu tisia aamo wewekao?

⁴ Waikao, waapi ajakamea, chaachapakapua Paoroo:

—iWa'a teeka te'yani muuua, isaeri ne'neseriosio, te'ta paamiratuamero?

⁵ Paoroa wa'a chaanetiapao, chaanekapua pu'kao:

—iNaakonakosapua! No'o poponiwa, no'o cheriwejeraninia pu'ka no'o cheeriao, ki nane'reriapa pu'kao, te'ta aamo neeseriosi paamirakooipua. Nane'resaania, ki wa'a cheemiinia pu'kao, Moise Iyoteri chiio chiiopa: "Ka'te na'ara chanimitiamua aamo yawichio, aataaol."

⁶ Waikao Paoroa nane'rekapao Saruseo ti'tjoekoo paikapi pu'kao, wahjachio parisero ti'tjoekoopua tiameo, utewaeme nayewaka chaanekapua pu'kao, wa'a napawitiachio:

—Isaeri no'o poponíwa, parisero neeea, parisero tetejimarachi eename neeeai. No'o i'wa upatiamea, mukukai eenechi oijenaniamechi simiyame no'o pichikia, katewemiawichio upatiamenia.

⁷ Wa'a cheekopa Paaroo, aapoe wa'api ahpo nayewaka chapisikapua, parisero ti'tijoea saruseo ti'tijoeapua tiame, ki yooma napati pichikiamekapua eenechi oijenaniameo.

⁸ Saruseo ti'tijoea, ki pichikiame eneriapua mukukai oijenaniameo, Riosi ku'iwari iintuwaoi, Riosi Riosiwarioi, ihtaio na'arari tijoeturioi. Nape pa'parisero ti'tijoea yooma pu'kao, iintuameko erakoamekapua pu'kao.

⁹ Wa'a tiichipao, yoomahka parisero ti'tijoea saruseo ti'tijoea tiamea, weeru ahpo chaachapakapua nekakokao. Waikao ookapi Moise nuurari ma'masitaria, parisero ti'tijoea chaachapachitia erakoamekapa puua, ajapakao eee chaachapakapua yooma wa'a napawikameo, Paoro chiia nehpupakao:

—Ihji tijeoa kaawerumapua. Kihta ki kaaweruma chiame inamukame teemea pu'kao, i'wa napawitiachio. Puu Riosie ahpo machejenetio tuuriaa, ka'chi tiame puua, pichiwakooi puua.

¹⁰ Waikao te'ta soontaro nuuramea, ki nu'uti simiyamekopa nekakoniameo wa'ao, ki na'atapuaichiopua Paaroo, ahpo soontarowao ahpo karisontarochi i'tonurekapua pu'kao.

¹¹ Wa'aoi pu'ka tukawarichioi, Apoe Paamiraa Eesusi, eenechi ahpo tetewiterepua Paaroo. Waikaopua chaaneriapua Paaroo:

—Ka'te tesiwa erapamua aamo ikiyao. I'wa Eerusareni aamo nayewariachitia no'oo, wa'achiche cheeka nayewapuapua, Rooma te'ta muuwarichiopua.

Paoro merimia ahpo kateweniame

¹² Ma'chirepasoopua meereo i'isaeri ti'tijoe nanaaramea, Paoro merimia ahpo kateweneriapua waikao, kiisi ko'komio tuukaopua pehjo, iiweta ki me'yaapua Paaroo.

¹³ Puuu wa'a chaachapakamea ti'tijoe, u'matoame ooka weerewa eneriapua.

¹⁴ Waikao wa'a chaachapasaapua, neeserosi pa'pamuratuamechi e'eneriapua, o'ochetiame tewaniame tu'tuyewachi tiame, pu'kao chaachapariapua:

—Ki teesa pichiwaka chaachapakame teemea, ki ko'komio tuukaopua, iiweta ki me'yaapua Paaroo.

¹⁵ Pukaepa teemea kapitaio, wisikueka upajerani teemea Paaroo, epeche kaawe katewemio tuuka. Kapitaie upanoinopua Paaroo, wa'ami ahka puuyeka mochima teemea merimia, ke'chu asiyoipua.

¹⁶ Nape Paoro piinira taanaraa temari, pu'ka nane'rekapaopua, Paoro tuuyeriapua pu'ka noonowinariaopua, karisontarochi simika.

¹⁷ Waikao Paoroa, paaesapa aaata kapitaio, chaaneriapua pu'kao:

—I'ka temario, te'ta aamo paamiratuamechi i'tomitiapua, itapiti tuumerikapu puua pu'kao.

¹⁸ Waikao kapitaia pu'ka temariopua, te'ta soontaro nuurarichi u'pakaopua, chaaneriapua pu'kao:

—Puu Paoro peereso kahtiamea, i'ka temari aamo u'yepanurakapua, itapiti aamo tuuyemichiopua.

¹⁹ Waikao puu te'ta nuuraria soontaro, sekachi chapika poanachi i'toka temario, iinatukeriapua pu'kao:

—¿Ihtana no'o chaanemo o'raimua?

²⁰ Waikao temaria chaaneriapua pu'kao:

—Aaata isaeri ti'tijoea, eenechi aamo wisikueka itanemio tuukapua Paaroo, epeche kaawe katewemio tuukao, eenechi weruma napawitioopua.

²¹ Nape ka'te pichikemitiapua pu'kao, oowera wa'a chaachapamekapu puua, ohsotia puua poeechi puemio tuuyapua, ke'chu asiyo merimia. Puu wa'a chaachapakamea, u'matoame ooka weerewakapua, kiisi ko'komio tuukapua nerojimiao, ki me'yaapua pehji Paaroo. Aamo e'wesoo, wa'a noonoimerikapu puua.

²² Waikaopu te'ta soontaro nuuraria, pu'ka ahpo tuuriao, ki aaata tuuyenurieriapua.

Eri te'ta yawichichi uhjuraniame Paoro

²³ Waikaopu te'ta soontaro nuuraria, ooka kapita paaesapaopua, pi'pie si'siento soontaro ye'kameopua pipiripi kapitaia, chaaneriapua pu'ka ka'kapitaio:

—Ooka siento soontaro wehchi nokisimeri na'poametiapua, paika weerewa aampa oosa mariki kawachi nokisimeri tiame, wa'a ikisa tiameo, ooka siento merijichera makoka nokisimeri. Pu'ka yooma na'poasao, Sesarea siimpapuapua, ehpe tukao tetepukao.

²⁴ Paorooi kaawai kiasaopua ahjachi yasitomichioo, kaawe neesetopuapua pu'kao, aamo nokisiachi siimpachio, ahjakame asimichioo Eeri yawichichio.

²⁵ Puuuu wa'a cheesaopua, iyosi iyotesa ki'yariapua kapitaio, eee chiame:

²⁶ "Nee Kaurio Riisia kuchitewaemea, aamo soontaroea te'ta nuurameraa, aamo te'ta yooreniamie yawichio, i'ka iyotesa uhjurenane aamoo, aamo Eeri tewaniamepua yawichi. Ikachio, wa'a aamo uhjuriene tiameo, no'o tisia kaawe e'rewa teepotario.

²⁷ Ihji Paoro wa'a i'toniamea, i'isaeri ti'tijoeo chapisitiamekapu i'wa Eerusareno. Pu'kaonia, amori meriniopao, nehpuakania pu'kao no'o nuuria soontaroeo, i'kao neea nane'rekapao, rooma tijoekopua.

²⁸ Neeea, te'ta kaawe nane'renariapa ihtatia ohjoare wenejiniameo, napawinurekania te'ta i'isaeri pa'pamiratuameo, te'ta napawiniachio, wa'a napawitiachi chaachapamichioopua ihtanakoopua Paoro iintorioa.

²⁹ Nape Paoro wenejiniamea, ahpo wa'api i'isaeri nokiwa yoorewa eneriapua, ki rooma nuurewachitia; puuuu, kihta meriwame asiyame eneriapua, kihta karichi yachaniameoipua.

³⁰ Pukaepa neea, ookapi i'isaeri ti'tijoeo meripuame inamukapania pu'kao, wa'a aamo uhjurekania i'kao. Pu'ka Paoro wenejikameo, amochi e'enanurekania pu'kao, amochi e'enaka katewemichioopua, Paoroo te'ta itapiti ki kaawe iintokame enesoo. Pu'kache no'o aamo tuuya uhjuramenia."

³¹ Waikao soontaroea, yooma ahpo nuuretiachitia neesetosiriapua Paoroo. Waikaoopua Paoroa, pu'ka wa'api tukao i'toretiaopua. Wa'a mochiwachi i'totiachio, Aantipati tewaniachi eneriapua.

³² Puuu wehchi nokisiamea Paoro neesetokao, tukaoche neesetosapao, Eerusareni e'enariapua eenechio pu'ka meereo. Ma'chirepasoopua, kawachi nokisiameche, Sesareami uumparepua, Paoro i'tokao.

³³ Sesarea ajasisaapua, Eeri yawichi kiasapaopua pu'ka iyoterio, wa'a towariapua Paoroo.

³⁴ Waikao Eeria, pu'ka iyojura iyonasaapa, iinatukeriapua Paoroo, ihtana weeechi tijoekopua Paoroo. Waikao Paoroa Siirisia weeechi tijoeko tuusoopua,

³⁵ chaaneria Eeriaa:

—Ehjepa aamo wenejiamie e'enasoopa, aamo keepumane aamo nehpuwao.

Waikao neesetoka yachanuriapua Paoroo, Eerore yayasariachio ahpo ya'yawichitewa ne'nemia enasaa.

24

Paoroa Eeri yawichichi ahpo nehpuapani

¹ Neipa mariki taawechio, Anania te'ta neeserosi paamiraa, Sesarea eenariapua, ookapi tuuyewari o'ochetiame tewaniame yeeka, naati u'pariapua tiame ahpo nehpuamerio, Teturo. Puuuu Eeri yawichichi e'enariapua, Paoro wenejiwa chaachapamia.

² Waikao napawitiachi upatiopua Paoroo, Eeriaa wenejiamieo, naewanurekapua. Waikao Teturo tewaniamea, o'inekapua cheekao:

—Muuu te'ta kaaweruma yawichii, aamo iintowachi ta'iria mochikame teemea, aamokamera te'ta machiwachi epeche kaawe teetoame teemea, yooma taamo weeechi ohjoemea.

³ Aamo Eeri te'ta weruma yoorewa tiamerao, yooma aamo kaawe ihsiao, kaawe uuka tetewame teemea ahkaoi mochiwachiamio.

⁴ Nape ki aamo tehpe eenepajerapao, aamo taamo kaawe e'rewesoo, taamo tesiwejerani teemea ku'witapi, taamo wenejia keepukaopua.

⁵ Ihji tijoea, tisia kichiwa ihsiamekapu, ahkaoi ahpo pakiyachiamio i'isaeri ti'tijoeerichio. Yooma weeechi i'isaeri ti'tijoeerichio, tisia nasiwatiapu puuuu. Ihjikamerakapu te'ta masitaria, Nasare pirenaturichi masitiamea.

⁶ Ki yooremo o'rariaipua taamo tiopachio, nape ke'chu ihta iintioopua pu'kao, chapika teemea pu'kao. Teemea, taamo nuurarichitia katewemo o'riapua,

⁷ nape Eerusareni te'ta soontaro nuuraria, puuuu Riisia tewaniamea, utewachi taamo u'yesapao, amochi taamo e'enanurakapua katewemiao. Pukaepa i'wa e'enakame teemea, amochi katewemia i'ka taamo wenejiao.

⁸ Amoe iinatukesapua muuuu, amoe nane'remapua pu'kao, pichiwakopapua, taamo chaachapao.

⁹ Wahjachi i'isaeri wa'a ajakamea, wa'achi chaachapakapua tiameo, Teturo chiia pichiwataka.

¹⁰ Waikao Eeri yawichia, sekae nayewenurekapua Paoroo, nayewamichiopua. Waikao Paoraa, o'inekapua waikao, ahpo nehpuwaa, aamoo ki ehpesi yawichituamekopua i'ka weechio, yooma nane'reka yasitoamekopua aamoo, yooma i'ka weechi ikiwameo.

—Tísia kaawe e'raka cheemania no'o nehpuwaa, aamoo ki ehpesi yawichituamekopua i'ka weechio, yooma nane'reka yasitoamekopua aamoo, yooma i'ka weechi ikiwameo.

¹¹ Muuua iinatukesaa, nane'remamua no'oo, ki tehpe simiyamekopua no'o Eerusareni eenariao, oosa mariki aampa ooka taawe i'toamekopua no'oo, Riosichi paparamia eenarioiopua Eerusarenio.

¹² Ki tetewitiamenia aaata nekawiaameo wa'amahkoo, aaataoi weeru nokiteniameoi i'isaeri tiopachio, napawikarichioi, Eerusarenioi wa'amahkoo.

¹³ Ihji no'o wenejiaamea, ka'chi iika pichiawatamapua ahpo wenejiao, kiisi pichiwakopa chaachapao.

¹⁴ Nape no'o ehkoriai Riosiwa yooreka yasitoo, pichiwa puua. Pu'ka wa'api Riosi Tijoe Tijoetukame masiteka yasitoo neeea, i'ka Weemera Riosichi Pooe tewaniame, nape pu'kao no'o wenejiaamea, ki kaaweruma masitewa teewanipua. Neeea yooma Ehkoriai Iyotetiame pichikiamepua, Moisetaru iyoteria, Riosi na'nayewatura iyoteria tiame.

¹⁵ Neeea no'o wenejiamechitia, nane'reka yasitoamania, eenechi taamo oijenatesoopua Riosio, wa'achitia napati taamo katewemerikopua, ka'karumao ki ka'karumaoi tiame.

¹⁶ Pukaepa neeea, tísia iyorika yasitoamepua Riosichio, kihta a'chi teerenariapa Riosichio, ti'tijoorioi tísia kaawe e'raka no'o tetewijerapa.

¹⁷ 'Neeea mehka oika, ookapi paamusapa eenechi eenakamania, ku'iwa u'pakaopua Riosichi poponiwa tooremuamewichioopua, Riosiwichioo, itapiti oowewari u'yepaka tiame.

¹⁸ Pu'ka Riosi oowewa wa'a no'o toayoi tiopachio, wa'a no'o tewakapu ookapi i'isaeri ti'tijooria Aasia weechiana e'enakame, no'o Riosi oowewari tooemia simirioiopua, no'o Riosi ahjama kateweriwichioo, i'isaeri ti'tijoori nokiparichitioopua. Nape neeea wa'a tiopachio kihta na'ara ihsikame tetewitiamenia, aaataoi no'o weeru nokiteriaoi, ti'tijooria wa'ao, kiteeriapua weekao.

¹⁹ Puukamera i'wa e'ename teeriaipua no'o wenejimiao, itapiti te'ta ki kaaweruma no'o iintokame enesoo.

²⁰ Nape ki e'nariopua pu'kao, ihji Eerusareni ti'tijoe i'wa e'enakamera, no'o wenejimeripua, aapoekamera Eerusareni te'ta weruma napawitiachio, te'ta itapiti ki kaawe no'o iintokame enesoo, aapoekame inamukamekapapua wa'a napawitiachio.

²¹ Nape wa'a te'ta napawitiachio, kihta te'ta na'ara iintokame tetewitiamenia, i'kache no'o cheekopa nenekakamepua wa'ao: "Eemea mukukai eenechi ahjaniamie no'o pichikiopa, no'o wenejiamepua."

²² Nape Eeria, kaawe nane'riamekapa pu'ka Weemera Pooe masiteniameo, wa'atia toimo orapariapua pehjo. Pukaepa yooma wa'a napawikameo, chaaneriapua:

—Apoe yawichi Riisia enasopa, katewemania pu'ka aamo peereirao.

²³ Waikao Eeriaa chaaneriapua ahpo kapitaio:

—I'toka i'kao waami yahchaka iinuemiachi, kaawe neesetopuapua pu'kao. Yooma wa'a ne'nemia enapameo reesisepuapua pu'kao, itapitie ku'inariameopua wa'a enapakao.

²⁴ Paikapi taawechi neipao, wa'a eenare Eeria ahpo uupi Ruusira tewaniame ahjama, isaeri oowitiamie. Paoro kahtiachi e'nasaapua, ahpo mochipariachi paaeriapua Paoroo, keepunariapapua pu'kao, achini teeka paparaniamie Eesusichio, Riosie Weratiamechio.

²⁵ Waikao Paoroo achaneriapua, te'ta kaawerumache yasitomerikopua, kiisi newitoteka ahpo ki kaawe yoranarewao, nape pu'ka aaata ki ka'karuma yoorakameo, kokosapuamekopua Riosieo, katewewa taawechio. Nape Eeria wa'a tiame inamukapao, seeweparepua. Wa'a erapakaopua, chaaneriapua Paoroo:

—Wa'si, wa'asi, no'raka ehpeo aamo kahtiachio. Meeriamahka aamo keepumane eenechio.

²⁶ Eeria weesa paaeriaipua Paoroo, nape ki pichiwa keepunareka paaeriaipua, ohsokamera puua, Paoro toomiwarakamera inatariaipua, Paoro peereso kahtia, ma'chipawa nateteniamie.

²⁷ Ooka paamupari u'matoiopua, piirechi yawichi weraretupua Eeri yawichituri-achioopua, Poonsio Ehto tewaniame. Nape Eeria, ahpo yawichiwa toayaiopua, ki ma'chipasa toariaipua Paoroo, kaawe itipinariapa i'isaeri ti'tijoechioopua, wenejiamieo.

¹ Ehtoa Sesarea mochiwachi enasaapua, wa'a ahpo yawichituwa yasipamiachio, paika taawe yasisaapa wa'ao, Eerusareni moenariapua.

² Wa'a asisoopua i'isaeri ti'tijoea te'ta neeserosi pa'pamiratuamea wa'a tiopachio, wahjachi i'isaeri pa'pamiratuameapua tiameo, Ehto yawichichi e'enariapua Paoro wenejiwa nayewemia.

³ Tesiwa chaachapaka itaneriaipua yawichio, Paoroo Eerusareni upajerakaopua eenechio, Ehtoo wa'a Eerusareni katewejerakaopua Paoroo. Nape aapoeo, oowera wa'a chaachariapua pooechi merinariapa.

⁴ Nape Ehtoa wa'a chaanetiapao, chaaneriapua:

—Ka'i neeea pu'kao. Paoroo wa'api Sesarea peereso yasimeripua pehjo, neeeaiopua tiameo, ku'we no'rameripua.

⁵ Aaata pu'ka katewenaria Paorocho simiyameo, no'o ahjama siimpapuapua, ookapi i'isaeri pa'pamiratuamea. Itapiti te'ta ki kaawe iintokame enesoo, Sesarea wenejiapua.

⁶ Ihji Ehtoa, osanao taawe oosa mariki ahka wa'a kahtiaio, no'rariapua eenechi Sesareao. Sesarea asisaapa pu'ka meereo, ahpo yawichituwachi yasipasaapua, ahpo kahtiachi upanurakapua Paoroo.

⁷ Paoro upatioopa yawichi kahtiachio, puuu i'isaeri pa'pamuratuame Eerusareni e'enakamea, Ehto kahtiachi norikame ajapakaopua, weeka itapiti na'ara tiame wenejikapua Paoroo. Nape aaataai kihta ahpo wenejia pichiwa chaachapakapua Paoroo.

⁸ Waikao Paoroa Ehto yawichichi ahpo nehpuwachio, cheekapua:

—Nee, Ehto yawichii. Yooma ihji ti'tijoe chaachapariaa, kiisi pichiwapua. Neeea kihta na'arakamepua pu'ka i'isaeri ti'tjoerio, pu'ka iyoriwachioi, pu'ka i'isaeri tioparachi iyoriwachioi, te'ta Seresa yawichichioi, ihtaai rooma yoowerarichioi.

⁹ Waikao Ehto, yooma neneku peereiniame inamusaapua, kihta weruma a'chi tiamekoipua Paoroo, nape kaawe itipinariapa i'isaeri pa'pamuratuamechio, oowera iinatukekapua Paoroo:

—¿Eerusareni aamo uhjurajeranimua, wa'a aamo katewepuawichioo?

¹⁰ Nape Paoroa wa'a chaanetiapua, cheeka nehjiakapua:

—Ka'i. I'wa kahtiam neeepa rooma peereirachi, te'ta yooma no'o katewepua tiichikamera. Te'ta nane'riame muuuapa no'oo, kihta iintokamekonja aaataai i'isaeri ti'tjoechio.

¹¹ Ki nu'unti na'ara iintokame enesaania, meripua nakiyame enesaoinia, kihta chaniminia meripuaio. Nape kihta na'ara iintokame eenesaane, aaataai ki reesisemetepua no'oo, nanaarame i'isaeri ti'tjoeri no'o i'tomichioo. Nape aamoo ka'chi iika kateweme teeresoo, te'ta Seresa weruma yawichichikamera no'o i'tojeraninia, wa'akamera no'o katewekepuawichioo.

¹² Waikao Ehto, ahpo tu'tuyewari ahjama nayewasaapua poanachio, eenechi enasaapua chaanekapua Paoroo:

—Wa'a tiame aamo itayopao, wa'a rooma yawichichi i'topuame muuuu, Seresa te'ta yawichi aamo katewemichiopua.

Ehto Aaripa nayewia, Paoro wenejiwachi simiyame

¹³ I'ka chaachapatioi ookapi taawe i'toioopua, Aaripa epeche yawichiai, wa'achi eenakapua Sesarea ahpo uupi Werenise tewaniame yeeka. Ihji Aaripa yawichia, Ehto yawichi yawichitumia kaawe e'remia e'enakame eneriaipua wa'ao.

¹⁴ Ehtoa ookapi taawe itipikopa wa'ao, Paorocho simiyame nayeweriapua Aaripa yawichio. Ihjia chaaneriapua pu'kao:

—I'wa kahtiapu piiripi tijoe Eeri toaria peereso.

¹⁵ Eerusareni no'o oiyoi, wa'a isaeri tiopachi neeserosi pa'pamiratuamea, o'ochetiam tewaniame pirenaturi tiamea, no'o itanekaipua Paoroo, ahpo kiapuaichioopua puuuu, meripuawichioo.

¹⁶ Nape neeea rooma ti'tjoerio, ki wa'a nokiwameko tuukania pu'kao, ki pirena ajawaka te'ta iintoria iinatukesaaapua, ki pahcha katewesaopua ahpo nehpuapua wenejiwao.

¹⁷ Pukaepa pu'ka taawechi noochi e'enasoopua Paoro wenejiameo, ikanati pu'ka meereopua, no'o yawichi yasirachi yasipasaapa, i'noranurakania waikao, pu'ka peeresoo.

¹⁸ Nape puuu wenejiamea, aaataai kihta te'ta tiame chaachapakapua Paoroo, no'oo te'ta weruma iintorio maaeriachitiao.

¹⁹ Puuu pu'ka wenejiamea, aapoeche ahpo yooreka mochiwache eneriapua. Naatiche wenejikapua Paaroo, aaatache Eesusi tewaniame, pu'kao mukukai eenechi ahjakameko tuuwame.

²⁰ Neeea ka'chi ikime e'rapania pu'ka katewemiaio, iinatukekania Paaroo, Eerusareni ahpo i'tojeraopua, wa'a ahpo katewepuawichioopua.

²¹ Nape apoe Paaroo, ki Eerusareni ahpo katewenurekapua. Ohso kaawe te'ta yawichichi ahpo katewejerekapua puuua, Rooma kahtiame te'ta yawichichi. Pukaepa i'wa yachatoamekania pehjiio, ahkasi Rooma no'o uhjurachisi, te'ta weruma Aukuhto Seresa yawichichi.

²² Waikao Aaripa yawichia, chaaneriapua Ehtoo:

—Keepusa kaawe eramiinia pu'kao.

—Kaawepua —cheeriapua Ehtoa—. Meere aamo keeputemane wa'a teesoo —cheeriapua.

²³ Pu'ka meereo Aaripaa, napawiniachi eenariapua ahpo uupima, Paoro keepumia. Te'ta weruma teetoka eenakapua ahpo so'sontarowa ahjama, te'ta weruma te'terewaeme wa'api mochikameai, ahjama muikapua tiame weeresi yoorekoo. Yooma tisia nateyame wakiraemekapua. Waikao wa'a napawitiachio Ehtoa, upanurakapua Paaroo.

²⁴ Ehtoa waikao, cheeka nayewekapua napawitiachio:

—Aaripa yawichii, wahjachi tiame taamo ahjama napawikame, wa'a weerame eemea i'ka Paoro aamo tetewachio, Eerusareni e'ename pu'ka wenejiameo, pu'ka iintoria chaachapamia aamo keepumiao. No'oo puuu i'isaeria, no'o merinuriaipua pu'kao,

²⁵ nape neeea, pu'ka wenejiwao ki meriwame asiopao, ki me'yakania. Nape apoe wa'api te'ta yawichichi ahpo katewenurakopao, wa'a tiachipa wa'a uhuramo o'rania, te'ta Rooma Aukuhto yawichichi.

²⁶ Nape kihta tewakapa neeea pu'kao, itapiti te'ta weruma na'ara iintoriao, kihta iinuekane no'o te'ta yawichi chaanemiao, Rooma kahtiameopua. Pukaepa i'wa upakania napawitiachio, yoomahka iinatukepuaichioopua, nape muuu te'takamera Aaripa yawichi. Wa'atiao itapiti aamo tewikesoopua na'ara iintoriao, pu'ka iyotesa uhjuramania waikao, te'ta weruma Rooma yawichichioopua.

²⁷ Ki kaawe tiame maaenania, aaata peresoo no'o uhjuraniao, kihta te'ta na'ara iintoria iyotesaopua.

26

Paoroa nayewena Aaripa yawichi ahpo nehpurawa

¹ Wa'a chaanetiapa Aaripaa Ehto yawichieo, chaanekapua Paaroo:

—Muuupechi aamo nehpuo.

Waikao Paoroa, sekae ihchitasaopua wa'a napawikameo, eee cheeka o'inekapua:

² —Muuu te'ta Aaripa yawichiii, tisia nateyame e'ramenia, ehpe aamo tetewachi no'o nehpmiaopua, yooma ihta i'ka i'isaeri nanaaramee no'o wenejiwao.

³ Neeea noochio epeche kaawe e'ramepua, aamo tetewachi no'o nehpmiapao, epeche machiyamekopua i'isaerio, aachin tiamekopua pu'ka nokiwao, ihta taamo peereitaopua tiame i'isaerio. Pukaepa no'o anachaka keepusaa, tisia kaawe enemiuu.

Paoro ihsika yasitoria, ke'chu Eesusichi paparaio

⁴ 'Neeea i'isaeri ti'tijoeo, nu'utikai nane'reniamenia, achini teeka yasitoriaopua no'o weewachio, neipaoi no'o weripasoopua Eerusarenio, achini no'o teereriopua.

⁵ Aapoeo nane'rekamekopua no'oo, te'ta pariserekopao, pu'ka pariseroo te'ta Moise nuurari iyorika mochitoao, no'oo pu'kao te'ta iyorika yasitokamekoopua, pu'ka no'o ma'chitanariaa ma'chitamapua.

⁶ Ehpeo i'wa no'o weraniame peereichio, no'o ehkoriaami noonoriwa Riosiwaraachi paparapa i'wa weraniamenia, pu'ka Riosiwara iintomo tuuriachi pichikiapa. Puuu Riosi iintomo tuuriaa, weemera ahjari taamo kiapuamepua, ahpo ahjama mochipuame, ki wahjamesi, nape pahchao taamo oijenatemeripua mukisoo.

⁷ ¡Naakonakoo, yawichi Aaripa! Ihji no'o wenejiamea, ki Riosi iintomo tuuria puuyeka mochitoamepua, nape yooma taamo oosa mariki aampa ooka tetejimarituriaa, Riosi te'ta iintomo tuuriakamera puuyeka mochitoamepua. Pu'kawichio iyorika mochitoamepua, ehkoriaamisi o'inia, senepi taawechi kiisi toaka wa'api teetoka. Nape ihji no'o wenejiamea, kihta wa'a te'tiamepua.

⁸ Waikao eemea no'o wenejiamea:

—¡Achini iikai eemea kiisi pichikiamepua Riosio, eenechi ahjatiamekopua mukukoio? —cheekapu Paoroa, ahpo wenejia ne'nepakao.

Paoroa Eesusichi paparame na'arario tuuna

⁹ 'Nee, Aaripa yawichii, neeeai pukeri simiyachio, kiisi pichikiamekaipua Eesusio Riosichi eenamekoopua. Pukaepa neeeaa Eesusi Nasarenichi pichikiameo, na'ara yoramia naanariainia pu'kao, yooma ko'inareka.

¹⁰ Wa'a iintokamenia Eerusarenio. Neeaa Eerusarenio, muuwaame Eesusichi paparameo, karichi to'wakamenia, wa'a neeserosi pa'pamiratuame nuurarichio. I'ka Eesusichi paparame ko'iniameo, wa'achi e'rakamepua neeeai.

¹¹ Kiisi seenepi simikame yomachi napawikarichi oika, utewaame na'ara yoorakamenia pu'kao, toimichio pu'kao, ahpo Eesusichi paparao. Tisia nekamuchiameai neeeaa pu'kao, wa'a tiapaonia pu'kao, ahkasi seesenu mochiwachiamioi naanaritokamenia pu'kao, kiisi ta'iria mochiteka.

*Aachin teeka papararia Paoro Eesusichi**(Nokitiame 9:1-19; 22:6-16)*

¹² 'Pu'ka eratoka simikamenia Raamahkoo, pu'ka i'isaeri tiopachi pa'pamiratuamee uhjuratiaio.

¹³ Nape no'oo pooechi ihtoiopua, amori oowetawe enetoiopua, tewekachitepa o'inia no'o tahjepakame tetewakania, nape epeche utewaame tajayame ki taaachitia, no'o norikamesio, yooma no'o ahjama nokisiamechio.

¹⁴ Wa'a iikapa teemea, yooma wehchi ruhjikapua. Waikao te'pa o'inia, cheechaniapua euroe naerachio: "Sauroo, Sauroo, ζachinikai noochi nasiwanimua? ζKi aamo wa'api na'atanimua wa'a ihsikao, oisi ahpo ichera chejiwa temuyamechitia?"

¹⁵ Wa'a chaanetiapa neeeaa, iinatukekania: "Paamira, ζaatana muuuu chiia?" — chaanekania waikao. Waikao no'o chaanekapua: "Eesusi neeeaa aamo ahjama nasiwao.

¹⁶ Werisisaa. Neeaa aamoo, no'o yorakeka yasitomichio aamo machejeniam neeeaa, aamoo no'o nayewatuamera enemichio pu'kao, yooma i'ka no'o aamo tetewiteriao, yooma ihtaiopua tiameo, no'o aamo tetewitemiaopua pehjo.

¹⁷ Nee Eesusia, ahkaoi no'o aamo uhjurachi, aamo ahjama ihsimania, i'isaeri ti'tijoechio, ki i'isaeri ti'tijoechioopua tiameo, aamo neesetoka.

¹⁸ Yooma i'ka nayewejerania ti'tijoeerio, nane'reka mochtomichio pu'kao, ki kaawe nokaka mochtomichio pu'kao, pu'ka nane'resaapua, Riosi yooreka mochtomichio pu'kao. Ehpeopua pehjiopua, ki ka'karuma nokaka mochtomichio tukaparichi nokiwame, ki mamachiriamechitia te'terewachi. Nape muuu Paoroa, muuu ihsimeripua puusira wahjonekaopua, ka'karuma nokiwachio. Wa'a iikame enesaapua waikao, ki Satanakamera yooreka mochtomeripua, Riosikamera yooreka mochtomeripua waikao, ahjachi paparaka. Noochi paparame enepasopua Riosia, cheriwemapua pu'ka tatakoriario. Waikao yooma ahpo piipateria tatakorio, ahpo Piipateria Mochitiachi, mochtemapua." Wa'asa no'o chaanekapu Eesusia.

Paoro tewekachi tetewitiame e'wari

¹⁹ 'Wa'asa iikameka neeeaa, Aaripa yawichi. Waikao o'inia, pu'ka Eesusi e'waka yasitoame neeeaa, yooma pu'ka no'o chaaneretia yorasika, tewekachi o'inia no'o nayewetioio.

²⁰ Pukeri simiyachio, Raamahko mochiwachi nayewatukania pahchao, neipao Eerusarenio mochiwachi, wa'a ikisa yomatiam Uurea mochiwachiam. Yooma wa'ami oisaapa, ki i'isaeri ti'tijoechi oisikania, yooma wa'achi chaanekania tiameo, Riosichi e'enanurekapua pu'kao, ahpo cheriwewa itamichio pu'kao, ahpo tatakoriwa cheriwepuawichio. Yooma toinurekania pu'kao, ki ka'karuma yooraka mochtomichio, ohso kaawe ka'karumakamera yoranurekaopua pu'kao. Wa'a te'teresapua, pichiwa Riosichi paparamechitia ahpo te'terepo tuukania, ti'tijoeopua pu'kao, yooma tetewipuawichio pu'kao, ahpo Riosichi ka'karuma eneparioopua.

²¹ Pukaepa neeeaa Eerusarenio tiopachio, Eesusichi simiyame naewamekapa, chapitiamenia merinarekao.

²² Nape ahkasi ehpeoi Riosie no'o neesetotiamekapaopua, wa'apitia simitiamenia, Eesusichi simiyame nayewatukaopua, yooma ti'tijoewachiochio, te'ta weeweruma tiamewachio, ki weeweruma tiamewachioopua. Kiisi se'wika i'toame neeeaa, pu'ka ehkoriai Riosi na'nayewatura chaachapariaopua, Moisetaru iyoteriaopua tiame, yooma pu'ka chaachapariaopua, ahka ihtoriachio pu'kao, itapiti te'ta aiwameri ikipo tu'tuitiamopua Riosie Uutiameo, Meesia tewaniameopua. Puuu Meesia, Eesusi puuu, Nasare ohjoekame.

²³ Ihji Meesia Riosie Uutiamea, pu'ka ehkoriai chaachaparia ikirepua mukukao. Ihji Eesusiai apoe cheekamepua tiameo, apoeopua tuuka ehkoriai nayewatiameo, eenechi ahjamio tuutiameopua mukukaio, paika taawe simiyachio pu'kao. Ehkoriai

chaachapariapua tiameo, ihji Eesusia itapiti tajayameka teeremerikopua, yooma ihta ti'tijochiopua, yooma aaata tukapachi mochitoamewichioopua, yoomahka tatakoriria cheriweka newipatepuaichiopua Riosieo, ihta ti'tijoeioipua, i'isaeri ti'tijoeio, ki i'isaeri ti'tijoeioipua tiame.

Paoro Aaripa yawichi Eesusichi paparatenaria

²⁴ Wa'a cheeka ahpo nehpoiopa Paaroo, Ehtoa, sisinaka chaanekapua Paaroo:

—Paoróo, ¿ki rooroikamekosa muuua? Muuua, u'matoame aamo penitapao, rooroikamekoimua.

²⁵ Nape Paoroa nehjiakao chaanekapua:

—Ka'íi, te'ta yawichi Ehtóo. Kiisi rooroikamekaite neeea. Kihta a'chi tiame neeea. Te'ta pichiwa chiiamenia no'o chiiáo.

²⁶ Ihji Aaripa yawichiaa, kaawe machiyamepua i'ka itapiti no'o nehpuka chiiáo, pukaepa ahjachi e'raka nayewiamenia pu'kao. Ki wa'ami ahka noriwi ikikamepu no'o chiiáo, pukaepa nane'riamecheko e'ramenia Aaripa yawichio.

²⁷ Aaripa yawichii, ¿pichikiamemua pu'ka ehkoriaami Riosi na'nayewatukame chaachaparia? Eje'e, nane'riamenia aamoo pichikiamekoo.

²⁸ Waikao Aaripa yawichia cheekapua Paaroo:

—Kiíya no'o Eesusi Riosie Weratiamechi, paparame erapatiamemua.

²⁹ Paoroa chaanekapua waikao:

—Kiíyaoi ahseparioi, noochitia te'ta Eesusi paparame erajeraninia, nape ki no'ochitia i'ka kaarenae o'yaeka; ki aamoche wa'a e'riamenia, yooma i'wa napawikame no'o keeputamechiopua tiamé.

³⁰ Waikao Aaripa yawichia werisikaopua ahpo uupima Wereniseo, Ehto yawichi tiame, yooma na'pa ya'yawichi ahjama e'enakameopua tiame.

³¹ Yooma puuaa ajasika ma'chi uumpakapua, Paoroichi simiyame ahpo katewemiaopua, aachin teeremiaopua pu'kao. Wa'ao puuaa, ahpo chaachapariapua:

—Kihta iintokame ihji tijoea, meripumeoi ki ahsepeamepua, karichi yachapumeoi ki ahsepeamepua.

³² Waikao Aaripa yawichia chaaneriapua Ehtoo:

—Ihji tijoea toipume eneriaipua, ki te'ta Seresa yawichichi itakame enesoo, ahpo katewepumeo.

27

Paoro te'ta Rooma weruma mochiwarichi uhjurawa

¹ Waikao wa'a napawitiachio, Ehto yawichia Aaripa yawichia tiame, yooma katewe-saapa taamo uhjurapua, Rooma i'totia teemea waikao Iitaria weeechi. Waikao Paoroa wa'a siinpaniachio, Uurio tewaniame kapitai soontarowae neesetotiapua, wahjachi pe'pereso i'toniamé ahjama. Ihji Uurio tewaniamea, te'ta rooma yawichi kapitairakapua, piie sientó soontaro pirenaturi ye'kamekapua, Te'ta Weruma Yawichi Soontarowara tewaniame, puuaa teewaeriaipua tiameo, Aukuhto pirenaturi.

² Sesarea o'iniao, Aramiti upatia teemea, pawekakera chuchupachi. Wa'a o'iniao pawekakerachi mo'moenaka teemea, amori Aasia weeechi pawesimerichi, puuaa simiyaio tetekiwachio chukipasimerichi. Taamo ahjamao simikapua tiameo, Arihtako Tesaronika ohjoeme, Maseronia weeechi.

³ Wa'a ikisaa pu'ka meereo, Siironi tewaniachi chukipakapua pawekakeraa. Wa'ao Uurio kapitai, kaawe uuka tetewikapua Paaroo, reesisekapua wa'ao, Paoro kaawe e'ria ne'nemichioopua, Paoro ku'inariameopua itapitíeo, reesisetiapua tiame.

⁴ Siironi puuyasaapa teemea, Chipire pawenasipa weechiamina uumatokapua, Chipiree nehpuasi eekao, tamomina ekayao.

⁵ Wa'a o'inia pa'we simikao, Siirisia waapiami uumatotiapua Paajiria tiame, waikao Miira muuwari mochiwachi ajasitiapua, Riisia weeechi.

⁶ Wa'a Miira mochiwachio Uurio kapitai, wa'a tewekapaopua piiripi pawekakera Arejantia o'inia eenameo, Iitaria simiyamekopua pu'kao, wa'a mo'moenaputia teemea. Waikao pukachi uumatotiapua pawesikao.

⁷ Pukachi pawesikaopua waikao, weeka taawe tehki nokisikaopua muuwénatio, Kiiniro ma'chiachimi e'enatiapua. Eekao tamomina puuchiopa pehjio, Saramoni ma'chiachimi e'enatiapua, ki ekayachiami. Wa'a nokisika Keretami e'enatiapua pawenasipa weeechi, pu'kao noorika ku'risikao.

⁸ Wa'a Kereta tetuyachi muenati nokisikaopua, Kakupa Pawekakera Chuchupaniachi tewaniachi, ajasitiapua waikao, waapi Raasea tewaniachikapua wa'ao.

⁹ Wa'a nokisinioipua tísia tehki nokisikaopua eekaeo, ki ku'itapi wekatetiamekapapua, tuurawiai amori asiyachikopa wa'asio, tísia maapori teeremirikapa pa'wesimitiao. Waikao Paoroa, kaaweruma tuuyaipua pawekakera i'toameopua:

¹⁰ —Pa'pamiratuame, maapori teetomeri tetewamenia, i'ka taamo siimpao. Maapori tiame tamochio, ki ahjapuaameoi te'tiamepua, yooma taamo i'toai pawekakerachio, wewekatepuamekopua tiame. Pukaepa i'wa itipitia kaawe eneriaipua pehjo, ahkasi tuurawi u'matoachisiopua.

¹¹ Nape soontaro kapitaia, pawekakera i'toamekamera e'wekapua, ki Paoro chiia.

¹² Ohso kaawe uumatopo erapakapua wa'ao, ki kakupakopa wa'a itipipuameo pawekakera chuchupachio, ki kaawe teeremioopa te'ta tuuroi wa'a itipiniamewichioo, uumatotiapua wa'ao. Ihji kapitaia, Weenise ajasimo o'rakapua ohso kaawe, wa'a pawekakera chuchupachio epeche kakupakopua wa'ao tuurawi u'matoachisi itipiniaio, epeche kaawe nehpuwawichikopua wa'ao, ahkai eenakoi weruma eekao. Wa'a Weenise pawekakera chuchupachio, Kereta weechi pa'we naasipakaapua.

Weruma yu'ki pa'wechi

¹³ Waikao ke'chu puuyaniaio, tekiyana o'inia eejekoopua teesa, ikanati uumatiapua waikao Kereta chokichiami nokisika.

¹⁴ Nape wa'a nokisinioio, senawato cherayachi kawiyanakia ki nu'uti eejekao, ki muunenati taamo takiputokekapua pawekakerao.

¹⁵ Waikao teemea ka'chi iika ye'katoame tiapa pawekakerao, taamo toaka teemea taamo takiputomichioopua eekao.

¹⁶ Waikao teemea, Kaura tewaniachi pawenasipa, pukaminami uumatoka teemea, wa'a pukaminamio ki te'ta ekayachikopua. Wa'ami nokisiaio, newikakera panitoniamio, tehki nokaka mooenaputiapua, tísia ekayopa.

¹⁷ Mooenapusaapa pu'kao, weruma pawekakerao, wiitarie wipirinaka puritiapua ki kahsimichioopua. Waikaopua ekajitora wisasorio, yooma tekiputiapua tiameo, setechi chaipuaameo pawekakerao, siintoka uwatiame panisutotiaapua eekaeo.

¹⁸ Pu'ka meere ma'chirepasoopua eekaa, epeche ki muuwenati taamo wewekopa pawekakerao, pa'weoi ki muuwenati noonotekopa pe'kokao, pawekakera mookecheraa, o'inetiapua waikao ihpapasikao.

¹⁹ Paika taawechi wa'a teetonioipua eekae i'towaeo, waikaopua, aapoe ahpo ahjae tekpana ihpapakapua waikao, yooma pawekakerachi ahjae tekpananiamioopua tiameo.

²⁰ Wa'a neerochi nokisikao, muuwaeme taawe ki tetewitia taa, so'poriai. Epeche tahpitika iintokopa eekao yu'kiopua tiame tamochi motakao, ki taamo ahjamio erakoai teemeapa.

²¹ Tehpe wa'a te'tetonioipua tísia chorowakao, Paoroa taamo naasipa weripaka chaachakapua, yooma taamo inamuachio:

—Pa'pamira, no'okamera e'weme teeriai eemea ke'chu puuyanioi Kereta weechio. Ki puuyasaa teeme wa'ao, ki wa'a ikimiai teemea, i'ka tísia maapori ikiwao, itapiti wewekateniamioopua tiameo.

²² Nape tísia maapori tiame teetioipua tamochio, ka'te yuuwesimitia. I'ka pawekakerao yooma pihtukooipua, ki wahjipamerikaite teemea, aataai.

²³ Pa'a tukaao, Riosi ku'iwarie nayewetiame neea, no'o Riosiwa iyorika kahtia.

²⁴ Puuu Riosi ku'iwari no'o chokichi weripakao, no'o chaanakapua: "Ka'te mahjamua Paoro, i'ka aamo maapori ikiyao, asimeriche muua, te'ta Seresa yawichichio. Wahjachi aamo ahjama nokisiameai, aamo i'wa ihtopua ahjama, newipameripua tiameo."

²⁵ Wa'a tiachipa eemea ehpeo, oisa erakomitiapua, neea tísia ahjachi e'ramenia no'o Riosichio, wa'ache iintoka itipimerikopua.

²⁶ Naatichipa wekamerapua, ihji pawekakera wahka weechi pawenasipa chaika.

²⁷ Kereta puuyatiachi o'iniaio, oosa mariki aampa naao taawe nokisinioio ahkai i'toniai eekaeo, Aatiatiko pa'wechiami nokisia teemea. Naasipa tukaami ahkaopua, pawekakerachi tekpanamea, waapi tetewiriapua itapiti we'eka tiame.

²⁸ Waikao ihtetakapua neeroi weeroo. Wa'ao neeroia, piire weerewa oosa mariki aampa puhsani neneku matokasi, enekapua. Epeche waanami ihtetatiapua eenechio, piire weerewa aampa oowisani nenekumi matokasi, eneriaipua wa'ao.

²⁹ Wa'a kehki ihtekapua wa'ao, majawekapua waikao pu'ka pawekakerao, temosochiami ahka motochipua. Waikao, naao ihkonchura pawechaira ihpapatiapua waikao pukaminatipoo, neerore chainichioopua pu'kao. Waikao wa'a noonoisaopua, Riosichi itakapua ku'we ma'chirepario.

³⁰ Nape pu'ka pawekakera chaiputioiopua wa'asi, pawekakerachi ku'kuyamea, newikakerachi ujumamo o'rariaipua pehjo. Puuaa, pawekakera tawemina ihpa-pamerichitia pawechairao, newikakerakamera na'sochariaipua ahjachi puuyanariapua weechio.

³¹ Waikao Paoroa, wa'a noonoimeri erapakaopua, yooma inamuachio, chaanekapua kapitaio:

—Ki aamo wa'inesoo i'ka ti'tijoe ujumanarioa, eemeai ki newipamapua waikao.

³² Waikao soontarao kapitaie nuuretiapao, tehpunekapua newikakera o'yarao, neerochi uumpamichioopua pa'wechio.

³³ Amori ma'chirepoiopua, Paoroa yoomahka ko'konurekapua pu'kao. Pu'kao chaanekapua:

—Oosa oowisani taawe i'tonapa teemea, ihtana taamo ikipuame puuyetokaopua, kiisi koaka.

³⁴ Aamo utewa chaaninia ko'komichio, utewaremichioopua aamoo aamo newipawichio, i'waopua, aaataai ki wekamerikopua, piiripi kuuparaai.

³⁵ Wa'a cheesaopua Paoroa, piiripi paani uusao, cheriwema kiasaopua Riosio, chi'wanasa ko'kakapua.

³⁶ Waikao yooma oisa erapakao, ko'kosikapua waikao tiame.

³⁷ Wa'a nokisiame pawekakerachio, ooka sienta paika weerewa oosa mariki aampa puhsanika teemea.

³⁸ Neipa ahpo aiwachisi ko'kosaapa, neerochi ihpapatiaipuu tiiriko i'toniamea, ki te'ta peteremichioopua pawekakerao.

Pawekakera piwitewitiame

³⁹ Ma'chirepasooa pawekakerachi ku'kuyamea, ki machikapua pu'ka weeeo. Nape sihkoraka tiachikopa wa'ao, wa'ami naasipao ki temosochika tiioa wa'ao, wa'asi i'toka chuchapamo orapakapua pawekakerao, wa'asi asitepo teeresoopua.

⁴⁰ Waikao pu'ka pawekakera nerochairao, wa'api tehpuusa toitiapua. Waikao, pawekakera ka'ketora tetekiputiapua ahjae suuwenapuawichioopua wa'a sihkochio. Waikao tiameo, eenechi na'sonetiapu pawekakera ekajitoraai, oowepote panisuka sa'ranatiapua. Waikao eekaa wa'a ikitiopao, muuenati ku'ika takijipaka, suwenapakapua wa'a sihkochio.

⁴¹ Nape wa'ate ihtoiopua taweminao, seete roomosachi chaikapua neeroteereo, wa'asio ki noonokapua. Wa'a iikopa pu'ka pawekakerao, pa'we pe'koniraa ki muuenati wepakao, yooma kaksichapua pukaminarao.

⁴² Waikao soontaro kapitairaa, wa'a ikiyopa pawekakerao, ki ka'keka ujumamichioopua pe'peresoo, ko'imo o'raipua pu'kao.

⁴³ Nape pawekakera kapitaia Paoro newipatenariapaopua, ki reesisekapua ko'imichio. Wa'a ikisaapa nuurakapua, yooma pepeniamera ka'keka, pahcha puuyamichioopua weechio.

⁴⁴ Wahjachi ki pepeniamoopua ka'keka, taparasichi chuchutoka puuyanuretiapua ka'keka, pawekakera chi'wapame uusaopua. Wa'a nokaka puuyatiapua pawekakerachio, ka'karuma e'enatiapua weechio, wakiyachio.

28

Paoroa Marata weeechi pawenasipa

¹ Wa'a weeechi newipatiachio, Marata tewaniachiko tuuyetia teemea.

² Wa'a weeechi ti'tijoeeria, kaawe uuka taamo tetewikapua, kaawe yooraka. Wa'a e'enatioo, tisia tuuroa wa'ao yukuyopao, yooma muuwaemewichio na'yeketia teemea, muuwaeme wekanami, taamo tatapamichioopua.

³ Paoroa, na'ichi toamia paikapi kuuu kairiaipua; nape pu'ka kuuu na'ichi toanioopua, kuuuchi machenaka sayawe tataeo, Paoro sekachi ni'yepaka ki'kikapua.

⁴ Waikao wa'a ti'tijoeeria, sekachi chuchapakame tetewapa sayaweo, chaachapakapua ahpo:

—Ihji tijoea tijoe ko'yamekoipu seenekachi. Newikameaipua pa'wechio, Riosia ki ta'iria yahchamepua kokosakao, ahpo tisia tatakoririamekokoioopua.

⁵ Nape Paoroa na'ichi sasawekaopua sayaweo, na'ichi ipakapua. Paoroa ka'chi iikapua sayawe ki'kitiaio.

⁶ Puuu Paoro ki'kitiame tetewikamea, mukimeri puuyeka mochikaipua, tisia ahpo a'popakaopua. Nape tehpe puuyenioi ka'chi iikopa pu'kao, sewina erapakapua waikao, "aaata riosikoipu naaju", chaachapaka.

⁷ Wa'a waapi i'ka Paoro ikiriachio, wa'a maniriaipua ookapi waasa, wa'a te'ta weruma tiaame tijoe wasawara, Puurio tewaniame. Puuuu, epeche weruma tiame eneriaipua wa'ao, wa'a Marata weeechiopua pawenasipao. Puuuu tísia kaawe yooraka taamo tetewikapua, paika taawe simiyame taamo ku'ipaka.

⁸ Puuu Puurio noonoraa, erawitari kokoreriaipua pu'ka taawechiamio, che'eka. Paoroa wa'a tiame inamukapa Puurio noonorao, wa'a siimpatiapua waikao pu'ka ne'nemiao. Paoroa wa'a ajasitioopua, pu'kao aampa seekarepakaopua, Riosichi itanekaopua pu'ka yachapario, yachapatekapua pu'kao.

⁹ Waikao yoomachi wa'a weeechi ohjoemea, i'ka yachapateriame inamukapao, wahjachi kokoriameapua tiamea, wa'achi e'enariapua tiame, Paoro i'yasikaopua aho yachapatepuaichio.

¹⁰ Waikao taamo mochikoio, wa'api mochikamea taamo kaawe e'rekao, taamo pochiwekapua aho kaawe yoorarie, yooma taamo wa'a mochika nakisiaopua. Wa'asi taamo u'matomiachioopua neipamio, taamo ku'ika mo'moenapukapua tiameo, yooma itapiti taamo nakimiaopua pawesiniachio.

Paoroa Rooma muuwarichi asina

¹¹ Uumatopuachi asisooopua, paika meechea i'tonioikapua wa'a Marata weeechi pawenasipao, uumatoka teemea waikao, piirechi pawekakerachioopua. Puuu pawekakeraa, wa'achi puuyekame eneriaipua tiameo, tuurawi u'matooiopua pehji. Puuu pawekakeraa, Arejantia eenakamekapua tiiriko i'toame. Pu'ka pawekakera mootaminao, ooka wa'achi te'tiame ajawetiamekapua, ri'riosi netetiame. Puuu ooka ri'riosi netetiamea, aho poponiemeko tuuyetia teemea, piiripi puuuu Kahtori tewaniame, piirea Poorusi tewaniamekapua.

¹² Wa'a puuyasaa, Sirakusi ajasitiapua waikao, pawekakera chuchupachi. Wa'a mochitiapua waikao paika taawe.

¹³ Sirakusi puuyasaapua, Reejio tewaniachi e'enatiapua suwesika teetoka. Pu'ka meereo, tekiyana ejesoopua, Reejio puuyasaapua, eekae panisutotiaapua teemea pawekakerao, piie taawechi ajasitiapua ahkasi Pooteori tewaniachi, pawekakera chuchupachio.

¹⁴ Wa'a tewaka teemea ookapi Eesusichi paparama. Puuuu waikao, aho ta'pechi taamo paajutekapua, wa'a taamo checherepamichioopua oowisani taawe. Neipa Pooteori o'iniao, wehchi poesimika teemea, ahkasi te'ta weruma Rooma muuwarichisioopua.

¹⁵ Wa'a Rooma mochikame Riosichi poponiwaa, waapi taamo nokisiame nane'rekapaopua, waapi Aapio poeochiami itapiti noonoiupame naewaniachi karichio, wa'a taamo natepakapua ookapia, Rooma o'inia taamo taamo natepameria; wahjachi Rooma neipa puuyakame taamo natepameria, pu'ka wa'api Aapio poeochiamio. Paikaná Nawajira tewaniachi waapi taamo natepakapua. Paoroa wa'a aho natepatiamie tetewapao, oisa erapakapua. Waikao Paoroa kaawe e'rakao, cheriwema ki'yakapua taamo Noono Riosio.

¹⁶ Wa'a uumatosaapa, ahkasi Rooma ajasitiapua waikao, te'ta muuwarichi. Wa'ao Paoroa, te'ta weruma Rooma muuwarichi ajasisaopua, piineri ohjoremichio reesisetia Paoroa, piiripi soontaro neesetoeke.

Paoroa i'isaeri ti'tijoe pa'pamiratuame nayewena Rooma muuwarichi

¹⁷ Paoroa paika taawe wa'a kahtiaio, i'isaeri pa'pamiratuame paaenurekapua, aho kahtiachi napawimichio. I'kao aho kahtiachi napawisooopua, eee cheeka chaanekapua pu'kao:

—Poponiwa, i'wa aamo paaenurekania, itapiti Eerusareni no'o ikiria naewanariapa, pu'kawichio i'wa upatiapa peeresoo. Neeea, i'ka nane'rejeraninia, neeea ahkai no'o oiriachiamio, kihta ki kaawe ihsikamenia i'isaeri ti'tijoechio, ihtaaoi taamo ehkhoriami o'inia nokaka mochitoniamio. Nape Eerusareni i'isaeri pa'pamiratuamea, rooma ya'yawichichi no'o nehjakapua wenejikao.

¹⁸ Puuu ya'yawichi rooma yawichituachi ihchiamea, utewaeme no'o iinatukekaio, kihta tewakapa noochio, mukiwame asiyame wenejiwao, no'oopua waikao, no'o toinariaipua.

¹⁹ Nape puuu no'o wenejiamie i'isaeri pa'pamiratuamea, ki nahkekapua pu'kao no'o toimichio, ohsotia no'o merinurekapua. Pukaepa i'wa te'ta yawichichi itakania no'o upaiaichioo, no'o katewepuawichioo, kihta iinuekainia no'o iintoria wenejipuwichioo. Nape wa'a chaachapatiainia merinarekao, kihta nekamuchiamenia pu'kao, aataaoi no'o tetejimari i'isaeriopua.

²⁰ Pu'kawichio i'wa aamo paaekamenia, aamo tuuyenariapa aatia tiiahipa i'wa no'o kahtiaopua kaarenaekao. I'wa eee teeka no'o kahtiaa, naati tiachiwichopua: Riosio

taamo uhjuremo tuuria taamo puuyeka mochitoawichioopua, aaata taamo tatakori cho'weka newipatemeriwichioo, Riosie Apoe uhjurepo tuutiameopua. I'wa kahtiamenia kaarenaekaopua o'yetiamie tiame, pu'ka aaata taamo newipatemerii eenariame nayewatuka oi'yamekapa.

²¹ Aapoeo chaachapakapua waikao:

—Teemea, Rooma mochikame i'isaeri pa'pamuratuamea, kihta wenejiwa i'tohtiame u'yepaniame teemea pehjio, aaataeoi Eerusareni mochikame te'ta pa'pamiratuameeo. I'wa enapameai, aaataai ki aamo wenejiamepua, itapiti ki kaawe aamo iintorio tuukao.

²² Nape kaawe taamo naewejerani teemea, pu'ka weemera Eesusichi simiyame paparaniamopua, muuwaeme ti'tijoerio ki kaawerumako tuuya.

²³ Waikao pu'isaeri pa'pamiratuame napawikamea, piie taawe yahchakapua eenechi napawipuachio. Pu'ka napawipuachi asisoo, muuwaeme napawikapua wa'ao, Paoro checherepachio. Paoroa napawikopao, piari o'inia ahkasi ariwachisi naewekapua pu'kao, weemera simiyamechiopua Riosi pooechiopua, Riosi ye'karichi tiameopua. Pu'kao aapoeo machiyamekopua Moisetaru Iyoteriopua, wahjachi Ehkoriai Riosi na'nayewatura Iyoteriaopua tiameo, pu'ka Iyoteri chiiae Paoroa, oowe eratemo o'rapakapua pu'kao, pu'ka aapoe chaachapaopua aaata enamerikoo, Eesusiko tuukaopua pu'kao. Puuukopua tiameo, taamo kokosapuame newipatemeria, ki kaawe taamo nokariawichioopua.

²⁴ Waikao ookapi puuua, —iNaakona! ¿Puuukaitepua? —chaachapakapua—. i'Puuukaitepua wa'a teesoo Eesusi enamio tuutiamea?

Nape wahjachia wa'a tiame inamukaio, ki wa'achi erapakapua.

²⁵ Ki yooma wa'achi erakopa Paoroa, chaanekapua pu'kao, ke'chu no'rapoio:

—Pichiwa machenakame Riosi cheeriaa, Ehkoriai Isaia Iyoterichio, ahpo chiia taamo noonori chaanemichio uhjurarioiopua. Riosia Isaiaa chaaneriaipua ahpo Riosiwarioe, eee tiame:

²⁶ Wa'a siimitia pu'ka mochiwachi, pu'kao chaanemia:

Eemea keepuaio, ki nakiyamepua.

Eemea, ma'chiame pichiwa tetewameaipua, ki wa'a eranariamepua.

²⁷ Ihji ti'tijoeria wa'a te'tiamepua, peewame iikaemekapa;

ihji ti'tijoeri nahkaraa, peewamepua pichiwari ahpo inamumiaio,

te'ta pichiwariwichioo, kupiyamepua puusiraa;

ki pahteka tetewinariamepua, ahpo puusieo,

ki pahteka inamunariamepua, nahkaeo,

ki pahtenariamepua ahpo iikachio.

Wa'a te'tiapaopua, ki noochi e'enanariamepua ahpo sautepuawichioopua tatakorio.

²⁸ Neeea aamo tuuyenarenia, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewario, seesenu ti'tijoeri tuuyepuamekopua tiameo, ki i'isaeri ti'tijoerichi. Puuuaape no'o keepumapua, i'ka Eesusichi simiyame ka'karuma tuuyewariopua, puuua wa'a ikisaapua Eesusichi paparamapua.

²⁹ I'ka cheesaapa Paoroa, wa'asi kajukapua pu'ka napawitiameo. Waikao puuua wa'a napawikamea no'rapaio, Paoro nayewaria Eesusichi simiyame, ahpo chaachapasiriapua, pooechio.

³⁰ Paoroa pu'ka napawitiachi u'matosoopua pehjio, ooka paamupari yasakapua wa'ao pehji, Rooma weruma muuwari mochiwachioopua. Wa'a yasakaopua, yooma ahpo kahtiachi enapameo, kaawe e'raka asipukapua pu'kao.

³¹ Yooma pu'ka ahpo kaawe e'raka asipuaio, ta'iria masitekapua pu'kao, Riosi ye'kariwachi simiyameopua naawesari, Eesusi Riosie Weratiamechiopua, apoe taamo Paamirachi simiyameopua tiame. Aataai ti'tioeai, kihta a'chi chaachapakapua ihtaoi itapitio.

I'ka no'o iyotiao, wa'asi kajunania, Eesusi ajawaria nokariao. Cheriwema wa'asi.

Paoro Iyojura Rooma Mochikamewichio

Teepotari

¹ Kúira Rooma muuwarichi mochikame. Ka'karuma mochikame enesaa eemea, kaawe enemiipua, yooma eeme Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiame. Teemea i'wao, ka'karuma mochikamepua. Nee Paoroa, Eesusi Riosie Weratiamechi tekipanamea i'wa yasakaoinia i'ka aamowichio iyotemo erapakania, itapiti Riosichi simiyame naawesari. Nee Paoroa Riosie Weratiamee poanataka uutiamenia, i'ka Riosichi simiyame yomatiami weeechi nayewatumichio, i'ka ka'karuma tuuyewari Riosi kokosarichi newipapuame.

² Ihji Riosi tuuyewaria, ehkoriai Riosi na'nayewatura chaachapariapua, Ehkoriai Iyoterichio, Riosi taamo newipamio tuuriapua.

³ Puuu Riosi ka'karuma tuuyewaria, Eesusi Riosie Weratiame nayewamepua Ehkoriai Iyoterichio. Ihji Eesusia tijoehitiao, Raawitaru tetejimarisiwachi naawakamepua.

⁴ Nape ihji Eesusi tiariraa, ahpo Noono Riosi tiarira naawakamepua, wa'a tiame ahpo ma'chitarepua ahpo Noono tiari Riosiwari mukukai oijenatetiapa, wa'a ikisao, ahpo Noono Taanachitia, ahpo Noono tiariwachi eenechi mooenakapa.

⁵ Puuu Eesusi oijenatetiamee ajawatiame teemea, ahpo wa'api nayewatumichio, yomachi weeechiopua ahkai mochikameo, apochi e'enaka paparamichio.

⁶ Eemea Rooma mochikamea, muuwaeme wa'aopua uukame puuupa, taamo Noono te'pa kahtiane ka'karuma tuuyewari, Riosie paajutetiao, ahpo Taanachi paparka mochtomichio, pu'ka Taanao apoe weerariamechio.

⁷ Pukaepa Riosia yooma ahpo kaaweruma tuuyewari uukameopua, ahpo mochiwari iintaparepua tisia ahpo nakiya. Apoe Riosionia, apoe Paamira Riosie Weratiameopua tiameo, aamo tisia kaaweruma cherirewa kiajeraninia, aamo iikachio tiameo, ta'iria aamo mochtomichio kihta a'chitiame eina erakoka.

Rooma weeechi siminare Paoro

⁸ Neeea cheriwema ki'yamenia Riosi, ahpo ijinuwa mochiwari iintapariopa, ahpo Taana Eesusichi tisia ahjachi papariopa, yomatiane weeechiopua tiameo, tisia Eesusichi paparaniamen inamuapa tiame.

⁹ Neeea ki teesa tiame weemupakamenia, i'ka Riosi Taanarachi simiyame nayewatukao. Apoe Riosia no'o tetewamepua inisiao, ki no'o naanatakepopua senepi taawechi aamowichio itakao, Riosichi kaawe te'teretowaopua.

¹⁰ Riosio itaniamenia tiameo, a'chitia teekaoi no'o aamo tetewitemichio, aamo mochikachi eenakao, taamo Noono tewekachi kahtiane wa'a erasoo.

¹¹ Ki ahjame e'ranine wa'asi aamo tetewinariaa, pu'ka aamo Eesusi Riosie Weratiamechi paparao, epeche utewaeme ahjachi peewapariopua wa'asi.

¹² Wa'achitia eemeai aamo mochikachi no'o enasoopua, napatika ahpo wa'achitia oisa erapatema teemea, wa'achitia Eesusichi paparamekapa.

¹³ No'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiame, aamo nane'rejeraninia no'oo, ki ehpesi o'inia aamo ne'nemia siisiminarerioopua, nape ahkasi ehpesio ka'chi iika siime teeteriamenia. No'o wa'a Rooma muuwari siinawaa, Riosiwichio echimia siminariamenia wa'ao, epeche i'ipari teerepuawichio Riosiwichio, epeche Eesusichi paparamen, wahjachi weeechiami no'o iintoriachitia.

¹⁴ Wikirika e'ramenia noochio, ki yomachi naewamekapa pehjio, Riosi kaaweruma tuuyewariopua yooma ihta ti'tijoerio, weeweruma tiameoi ki weeweruma tiameoi, te'ta pepenipakameoi, ki te'ta pepenipakameoi.

¹⁵ Wa'a e'rapa neee, tisia siminariame neee, wa'a Rooma aamo mochikachio, nooe aamo naewatunariapa Riosi aamowichio ka'karuma tuuyewariopua.

Kaaweruma Riosi tuuyewari utewarira

¹⁶ Neeea kiisi suuwe e'ramenia i'ka Riosi kaaweruma tuuyewari nayewatukao, Riosia i'ka ahpo tuuyewariego yooma ahpo Taanachi paparakameo, ahpo kokosapuameo, newipatiamekopua, Riosio apoe wa'api iinuekapaopua, aaataoi tatakoria cheriwepuaopua.

¹⁷ Riosia, ikachi kaaweruma tuuyewarichi taamo ne'netiamepua, achini teeka taamo ka'karuma te'teremiaopua apochio, ahpo Taanachiche paparasache. Ihji Ehkoriai

Iyoteria wa'achi chiiamepua eee cheekao: "Taamo te'pa kahtieme Noonoa, yooma aaata ahpo Taana iintoriachiche paparakameo, te'ta ki wahjame ahjarikamera kiamerapua."

Tisia tatakorikamewichioo, Riosie kokosapuame

¹⁸ Nape yooma aaata ki'tio erakoamea Riosichi paparaniameo, apoche ki ka'karuma yoranariamea, ki nu'uti kokosari enameriitepua pukachio, te'pa tewekachi kahtimeoopua taamo Noonoo. Puuu ki ka'karumache yooraka mochtionariamea, ki Riosi pichiwarichi simiyame inataka mochtioamepua.

¹⁹ Nape taamo Noonoo tewekachi kahtieme, apoe yahchakame ti'tijoe inatarichioopua ooweru tiame, te'ta apochi tiame nane'retewao, te'ta pichiwari apochi tiameopua, ahpoo te'ta pichiwa yasitoamekoopua.

²⁰ Taamo te'pa kahtieme Noonoa tiameo, pukeri naayachisi o'inia, aaataeoi ki tetewiniameaipua pusieo, apoe iintokamepua yooma ihtaoi enepatekao, pukaе chiiamepua ahpoo, aaata kahtimekoopua. Pukaepa aaataai teemea, nane'riametepua ki ehpesi yasitoame, tisiwa ki teesa tiame utewarieka. Wa'a tiachipao, aaataai kihta chaachapamete Riosio, ki'tio tuukao.

²¹ Nape aaataa, nane'riamekaipua taamo Noonoo kahtimekoo, ki nu'uti iintokamekoipua ahpowichioo, kiisi yorika tetewikamepua taamo Noonoo Riosio, kiisioi ihta cheriwema ki'yamepua pu'kao, te'ta kaawe iintokameoipua ahpowichioo. Ohsotia puuu, ahpo inatari tukaparichi itipikamepua, oowera ihtaoi itapitichi Riosiepaka, wa'a erakoapaopua.

²² Yooma wa'a tiame erakoamea, tisia te'ta ahpo machiwarieme maayameai, ohsotia puuu, te'ta ki ijinatamera puuu.

²³ Pukaepa wa'a te'tiamekapa puuu, ihtaoi riositaka ahjachi paparare puuu, ki itapiti ahjamechi, tijoea te'tiame netetiamechi, ihtaoi animarika tiame neteka, tuchikika tiamechioopua netesa, wa'a ikisaopua tiameo, yooma ihta wehchi rusuwaka ohjoameka tiame, aapoe wa'api ahpo neteriamechi ahpo Riosiwachitia paparaweka.

²⁴ Pukaepa Riosia wa'atia toarepua pu'kao, ahpo ki ka'karuma yooraka mochtioamechi, ahpo suwepori nokiwamechi tiame, ahpo weerewa kihta nateyamechitia tetewamechi.

²⁵ Riosia toarepua tiame pu'kao, pu'kao toaka tetewariopa ahpo pichiwari chiiio, wisturikamera pichikeriopa, Riosio ki'tiameko tuuwamekamera pichikeriopa, naatikamera yoririopua, yooma ihta itapiti Riosie enepatetiameka tiamerachi paparakamekopua, ki Riosikamera apoe yooma ihta enepatekamechio.

²⁶ Pukaepa Riosia toarepua pu'kao tiameo, ahpo ki ka'karuma nokiwarichi weemupariopa, ahpo tisia suwepori nokiwamechi ruhjikamekopa, ahkasi ooweruai ahpo ahjama kuunachitia nokayamekopa.

²⁷ Wa'achi noonokame ti'tijoeai, toaka ahpo ujupio ahjama nokiwao, ahpochitia ti'tijoe ahjama uupichitia nokinariapaopua, aapoe wa'api ahpo ikotupakamekopapua. Aapoe wa'api suwepori nokakaopua, ahpo wa'api kokosarichi te'terepatemepua. Yooma puuu wa'a tiame tisia suwepori nokayapao, aapoe wa'api, Riosie tisia kokosapuame enepakamepua.

²⁸ Pukaepa Riosia ki ahpo nakika tetewinariopao, wa'atia toarepua pu'ka ahpo wewekakame nokiwachio, ahpo jakua nokimichioopua, ahpo ki ijinata nokinariachio.

²⁹ Pochipakame puuuapa yooma ihta itapiti na'arario, ihtaoi ikotuwachio, te'ta na'arari wewekamepua wa'asi, yokipakame puuuapa pukachio. Mu'ipakame puuuapa, piirechi ikotuwa uukamepua: aaata iinuekachitia yasitao ikotuwa, aaata merinarewa, nasiwanarewa, uihkuenarewa ikotuwa, aaata ki kaaweruma nayewaniame ikotuwa.

³⁰ Ki kaawe chaachapamepua aaataoi; Riosioio, nekumeka mochtikamepua; ahpochi machiyo erakoamepua; aapoeopua, ahpo oijeramepua; we'wemera ki ka'karuma na'arariche mehtachamepua; ki ahpo yayawa yooreniamechitia; ki inatamechitia inatamepua;

³¹ Ki saayamepua ahpo inatarichio, aachtiamerakoopua ka'karumao, ki ka'karumaoopua; ki ahjachi erapoa te'teriamepua; ki nakiyamepua aaataoi; ki tesiwa e'riameoipua aaataoi; ki eenechi kaawe erapamepua aaata ahjamao.

³² Ma'chiame tetewaipua ki kaawe ahpo nokayao, ahpoo ki teesa kokosapuamekopua Riosio, wa'api nokisirepua ki kaaweruma nokakao, puuu ahpo ki kaawe nokayakamera pu'sereka tetewarepua.

2

Riosia pichiwarichitia teeka taamo kokosa chaaniame puuu

¹ Pukaepa aaataai eemea wahjachi na'ara nokaya ma'majoamea, ki newimeripua Riosi kokosarichio, aamoe wa'api aamo ma'majoeka nokayamekopaopua, eeme wa'api ai na'ara nokayamekapaopua.

² Nape Riosia, ki wihtuka taamo ma'majoamepua, pichiwa ki kaawe taamo noonowirio, taamo ma'majoamepua.

³ Ehsom aamoo, aaata na'ara ihsio tuusoo, wa'achi ihsiai muuuai, ¿ki aamo kokosamio maayameua Riosio?

⁴ ¿Kikosa pahtiamae eemea Riosio, aamo ki nahsinepaka anachaka tetewamekopua pu'ka aamo puuyetokaopua, apochi kaaweruma enepamichioo aamo ki ka'karuma toaka?

⁵ Nape eemea peewamekapa iikachio, ki aamo tuunare eemea Riosio, aamo ki ka'karuma nokayao. Wa'a te'tiapa eemea, epeche epecheche chuurapame eemea amochio, Riosie aamo kokosapuameopua, te'ta Riosi nekamiachio, ti'tijoeri katewekaopua, kiisi kaawe nokario.

⁶ Waika katewari taawechio, Riosia yomatiamae ti'tijoe ooweru tiameo, yooma pipiripi a'chi tiame aho noonowiria yorapumeopua, Riosieo.

⁷ Yooma ki nahsinapakamea ka'karuma yoorakao, ki nahsinepaka puuyekamea, Riosie kiapumeopua reesierio, aho tisia peeniatiachi ohjoremichio, ki wahjiamae.

⁸ Nape yooma aaata ahpochwichio i'yakameo aho ki ka'karuma nokiwa, Riosia aho ki'tiameko maeameopua pu'kao, ki nu'uti nekarewa teeremeripua pukachio, nape tahpitika tiame.

⁹ Yomatiamae ti'tioeria ooweruria tiame, ki ka'karuma yooraka mochitoamea, waika taawechio ki nu'uti aiwari saaemeripua, ki nu'uti yuuwesiri tiame. Ihji te'ta aiwaria, i'isaeri ti'tioerikameraa te'ta, ahkasi ki i'isaeri ti'tioerichio.

¹⁰ Sewina tiachio, ka'karuma yooraka mochikameopua, Riosia kiamapua pu'kao, te'ta peeniatiamera mochira, te'ta nateyame teteiwamera mochira, te'ta ta'iria mochira iikachio tiameo. Ihji ka'karuma enepakame kiapumea, isaeri ti'tioerichi o'inepuameopua, ahkasi ki i'isaeri ti'tioerichisi tiame.

¹¹ Wa'a iintomeri Riosia, aaatao ki epeche weruma tiame, tetewamekapa Riosia.

¹² Yooma ki ka'karuma yoorakamea, ki Riosi nuurari machikaio, Riosi nuurari chii ae kokosapuameopua. Yooma Riosi nuurari machikameka tatarikamea, pu'ka wa'api Riosi nuurari chii ae, kokosapuameopua tiame.

¹³ Riosi nuurari machiniamechea, kihta nateyameopua, ki yooreka yasitoniamae enesaa. Riosia kaawe tetewameopua aaatao, aho nuurariche e'weka mochitoame.

¹⁴ Nape aaata ki machiyai Riosi nuurario, nape kaawe iintokamea pu'ka nuurari chiiachitiao, aho iikachi teetoapa Riosi nuurario, wa'a teetokameopua.

¹⁵ Puu ti'joe ooweru tiame wa'a iintokamea, taamoe wa'api nane'reme tiameko ma'chitamepua, ihtanakoopua te'ta kaawerumao, ihtanakoopua ki kaawerumaoi.

¹⁶ Pukaepa iikachi i'toniamae nahkipu Riosi nuurari e'wewaa, yooma aaatao Eesusi Riosie Weratiame katewiahio, yooma aaata iikachi ne'neka ma'chitapuakopua. Neeea, wa'a tiame tuuyetumeopua.

I'isaeri ti'tioeri, Moise nuurarirachi ahjachi erakoa

¹⁷ Aata eeme i'isaeri ti'tioeria, Riosio aamo pahcha ki'yariopa aho nuurario, aamochewichio weruma erakoameopua.

¹⁸ Eemea amochi iinuekapa Riosi nuurario, tisia aamo pepeniamae maayameopua Riosi nuurari chii ae, nane'riapa eemea, aachin teeka ohjoremiaopua pu'ka nuurario, yooreka, yooma ma'chiamae tetewika ka'karuma nokipumeopua, ki ka'karuma noki-wameoipua.

¹⁹ Wa'a te'tiamekapa eemea, kaawe masitemerika erakoameopua aaata tukapachi mochitoameopua, aaata ki ma'chiriamechitia ki tetewaka mochitoameopua Riosio, ki machiyapa pu'kao.

²⁰ Eemea Riosi nuurari iinuekapao, machiyamekapa Riosi pichiwa chii ae, te'ta ma'masitari erakoameopua, pu'ka kihta machiyameopua Riosichi simiyameo, nu'unti kukuchichitia te'tiameo, ahpoo kaawe masitemeriko te'tiame.

²¹ Eemea yooma wa'a tiame te'ta masitari aamo erakoame enesaa, ¿achini iikai ki yoorame eeme wa'apia, pu'ka aamo wahjachi masitiao? ¿Achini iikai ki ichikopo tuuyai, ichikoame eemea?

²² Aamoe wa'api ki suwepori nokipo tuuyameai, ¿eemekamera wa'a nokayameopua? Nekumiameko tuuyai eemea ri'riosi netetiameo, ¿achini iikai ichikoame eemea naaju, ki Riosichi paparamae ti'tiopachi ajawatiameopua ri'riosi?

²³ Eemea tísia oijeramepua, Riosi nuurari te'ta machiyapa, nape wa'a te'tiai eemea, kiísi iyoriamepua Riosi nuurario, ki Riosi nuurari yoorame enesa.

²⁴ Wa'apenatio wa'a chaanipu Ehkoriaami Iyoteria: "Yooma ki i'isaeri ti'tjoeria Riosi na'ariamepua, aamokamera ki kaawe nokayopa." Ehpe taawechioi wa'achi nooka eemeai, ehkoriaami nokariachitia.

²⁵ Ehpeo siichitepuwachi simiyame nayewamane. Aamo siichitepuniaméa, nateyamepua Riosichi kaawe teetoawichioo, nape yoorame ahsepari yoorame enetiaa, yomatiamé pipiripi Riosi nuurario. Nape piiripioi ki nuurai chiia iintosaamua, yomatiamé nuurari ki iyorikame enemapua. Wa'a aamo iintosoo, aamo siichiteputiaméa kihta nateka itipimeripua. Wa'a tiachio muuua, kihta siichiteputiaméa ikiyamemua.

²⁶ Nape ki siichiteputiaméai, yooreka mochitoamea Riosi nuurario, Riosia kaawe uuka tetewimeripua pu'kao, kihta apochi siichiteputiaméoiipua.

²⁷ Wa'a tiachioopua, aaata ki siichiteputiaméaiipua, nape e'waka mochitoameapua Riosi nuurario, puukamera te'ta kaawe uuka tetewipuuméapua Riosieo, eemea, amochi iinuekaipua Riosi nuurario, kiisi yooreka mochitokamekapa apoe Riosi wa'api aamo ki'yariaopua nuurari.

²⁸ Wa'a teeresoo Riosiwichioo, te'ta isaeri tijoe eneniaméa, ki isaeri tijoe naawakamechekaitepua, aamo weerewa siichiteputiaméoiipua,

²⁹ naatikamera puuua, ahpo iikachiche teetoniamé Riosi iyoriwao. Wa'a tiachipa puu te'ta siichitepuwa tiaa, ki weerewachi ihsiniaméapua, Riosikamera taamo iikachi ihsiamerapua, ahpo ijinuwa eenepatesaapua, apoe taamo iikachi yasitoka ahpo Riosiwario. Riosi ihsiwae taamo iikachi kaaweruma i'yamea, Riosichikamera te'terenariame puuua, ki ti'tjoerichi.

3

¹ ¿Ihtanawichio kaawe tiamepu, isaeri ti'tjoeri eneniamewichioo? ¿Te'ta nateyam-erakosajoarepu siichitepuniaméa?

² Eje'e puuua, isaeri tijoe eneniamewichioo, tísia nateyamepua, Riosio, taamokamera i'isaeri ti'tjoeriwichioo, Riosia yomatiamé ahpo Ehkoriaami Iyoteterichi cheeriaa, taamokamera neesetopuawichio cheeriamékapua, taamopua tiameo, pu'ka iyoterichi cheeriaa, wahjachitia neipami ti'tjoeturisiamewichio, kaawe neesetomichioopua pu'kao, tumitaperichi iyotesikao, katewesika.

³ ¿Ihtana iintotare Riosia, pu'ka muuwaeme i'isaeri ki ahpo iyoteterya yooraka mochitoriopuapua? Riosia pu'kao ki noonowiriawichioopua wahjachi nayewatukao, ¿ki iintomeriwarepua wa'a tiachioopua, yomatiamé taamo i'isaeriwichioo iintomo tuuriao?

⁴ ¡Ka'i, ki wa'atia itipimeri puuua kii iintokao! Riosia yomatiamé ti'tjoerio tísia wistuamekoipua, iintokache itipimeri puuua ahpo cheeriaa, kiisi wistuamekapa puuua. Ehkoriaami Iyoterichi Raawiaa, eee cheerepua Riosio:

Muua pichiwa ihsiamemua aamo chiiao;
ahkaoi peereitaniachi ki pichiwari aamo tewaniaopua,
muuua newitokache machenamepua.

⁵ Aaata wa'ami ahka chaachapaniarepua: "Riosia kaawe e'raka tetewiniamé enesaa taamo tatakoriaa cheriwesaa, ¿achini iikai taamo kokosamepua?" ¿Ihtana chaachapatare teemea pu'ka wa'a tiameo? ¿Ki kaawe tiamekosajuarepua tiarepua taamo kokosapao?

⁶ ¡Ka'i, ki wa'atepua! Riosia, ki kokosame enesaa tatakoriameo, Riosia kihta katewemeri enemipua, kajuyachi taawechio, ki kokosamekapa puuua, tatakoriameo.

⁷ Nape iiweta aaata ahka iinueme enesaapua ahpo chaachapamiao, ¿achini iikai no'o kokosameri Riosia no'o tatakorisoo, kaawe teeka itipiame tetewameaiipua, no'o ki kaaweruma iintoriaa, ki kaawe iintotiaméko tuuyoopua?

⁸ Nape puu wa'a chaachapamea, se'wi chaachapamepua. Pu'ka chaachapa taamo na'naritoame enesaa, epeche epecheche tatakoriaa kaawe enemipua, epeche epecheche kaawe teeremerikopua Riosio. Ihja wa'a tiame chaachapao, ki teesa Riosi kokosarichi ruhjimeripua. Iintuamepua ti'tjoeri, pu'ka wa'a chaachapame ti'tjoeri inatachitia, no'o masitiaméko tuuyamekoo.

Yooma ki kaawe noonowikame teeme

⁹ Teeme i'isaeri ti'tjoeria, Riosie iyotetiamé taamokamera neesetowetiamékapao, ¿epeche ka'karumachitia tetewipuumékosaa erakotare teemea? Ka'i puuua. Yomatiamé ti'tjoe ooweru tiame tatakoriame puuua, i'isaeri ti'tjoerikaio, yooma ihta ki i'isaeri ti'tjoerikaio. Yomatiamé ti'tjoeri tatakoriamepua, wa'a tiameko aamo tuuyekamenia wa'asi.

¹⁰ I'kao ahkasi Ehkoriaami Iyoteriai wa'achi chiamepua eee cheekao:

Ki'te aaataai kaawerumaa, aaataai piiripioi;

¹¹ ki'te aaataai te'ta machinariame Riosi;
aaataai Riosiche na'naritoniamie i'yamea.

¹² Yooma ki ka'karuma pooechi uumparepua,
yooma wa'achitia wewekakamepua;
ki'te aaata ka'karumache yooramea, piiripioi.

¹³ Yooma ki ka'karuma ti'tjoeri chu'waraa,
wahjipame toaniachi wahjoramekatepua chaachapaeo;

Ihja yeenieo tisiwa wistuamepua.

Puuua ahpo chu'wachio,
sayawe yerowa pi'kara kimutuamepua.

¹⁴ Pu'ka chu'wachio, pochikame kahtiamepua na'arario;
ihji chaachapaa,

chihpuame wichiyamepua aaatachio.

¹⁵ Tísia ye'kamepua tarachio,
ikanatioi ahkaoi eenaka me'yamepua, eerasuteka;

¹⁶ ahkaoi ahpo u'matosiachi na'atakao,
tesuwe erakori toisiamepua.

¹⁷ Puuu ti'tjoeria, ki machiyamepua ta'iria yasioniamie pooeo.

¹⁸ Kiisi seewiamepua Riosio, ki iyoriaipua.

¹⁹ Kaawe inataka mochitojerani neeea ikachio, Riosi iyoriwa nuurario yomahka wehjoarichi ohjoemeo iyorimichio kiatiamekopua, aawataai ki ahpo tatakoriario chanimichio.

²⁰ Nape puuu nuurari yomatiamie taamo tatakoriame chewipatiamea, ki ahsepame tiame puuua, taamo tatakoriaria piipatewawichio, aaataoi ki ahsepame tiipua pu'kao, ki ahsieme iyoriamea. Puuu nuurari yomatiamie taamo chewipatiamea, taamo ki kaawe nokario erakomichio yachatiamepu puuu nuuraria, taamo machika tetewimichio, aachin tiamerakoopua kaawerumao, ki kaawerumaraooi.

Newiparia Riosichi papararie eenamepua

²¹ Nape ehpe taawechiami Eesusi taamowichio pejana nehpuaka mukuriopao, Riosia, kihta itapiti oowewawichio taamo kaawe teeretiamepua apochio. Riosia i'ka wa'a teerepuame weemera simiyamechi paparaniameo, ki ehpesi o'inia wa'a tiame nayewakamepua, ehkoriaami o'inia ahpo na'nayewatura wa'a chiame iyoteteka.

²² Ihji weemera teetoniamiechio, Eesusi Riosie Weratiamiechi paparaniamepua, yomatiamie ti'tjoewichio ooweruwichio tiameo, yooma aaataai Riosichi kaawe teereka yasionariamewichio tiameo, aaataai Eesusichi paparaka yasionariamekooi, aaataoi ihta ti'tjoeriwichio kopua, i'isaerikoio ki i'isaerikoioopua.

²³ Riosia wa'a tiame iintokamepua, yomatiamie wehjoarichi mochikame tatakoriamekopapua, aaataai yomatiamie i'ka wehjoarichio, ki ahsepari e'wewa teereriapapua Riosi nuurari yahchariao, tísia iyoriwa nuurario.

²⁴ Nape ehpe Eesusichiche paparakakopao, Riosia taamo tatakoriario, te'ta piipakame taamo tetewamepua, kihta oowewari kianiaipua, oowera kihta natekachi.

²⁵ Riosia apoe wa'api, ahpo Taanachi teerepakamepua, yomatiamie taamo tatakoriaria ahsieme ch'owepakamepua, pukachi paparakameo. Riosia, Eesusi tatakoriawichio mukumia ne'nepaka, cheriwekamepua tatakoriario ehkoriaami o'iniaopua, nape ki ahsieme cho'weka pehji, ahkasi ahpo Taana Eesusi eenachisi tatakoriawichio mukimiachisi, wa'a teeremichio. Pukaepa Riosia aaataeoi kihta wenejime tiamepua, Riosio ahpo ehkoriaami iintorio tísia kaawe iintorioopua.

²⁶ Ehpe taawechiamioi wa'api tísia kaaweruma ihsiamepua, taamoo ahpo Taana mukuka iintoriachi ne'nepaka, taamo apochi te'ta kaawe te'terepatemekopa, yooma aaata Eesusichi paparapameopua.

²⁷ Waikao wa'a tiachio, ¿achini teeremerpua aaata tatakoriaria cheriwepuwawichio itapiti Riosi ooweniamea? Puuua ki'tiamepua wa'asi yorapumeo, kajukamepua wa'asi. Pukaepa teemea ehpe, kihta taamo oijeramate teemea, itapiti te'ta kaawe taamo iintorio erakoniameo, Riosie taamo tatakoriaria cheriwepuwawichio, Eesusi Weratiamiechiche paparakapa, piipateiamie itipatiamekapa Riosieo, taamo tatakoriario.

²⁸ Wa'a tiachio, teemea, Eesusichi paparakache piipakame tetewiniame teemea, Apoe te'ta taamo Noono tewekachi kahtiamieo, kihta oowewari oowekaipua.

²⁹ ¿Riosia, i'isaeri ti'tjoechie Riosiwara ohjoarepua? ¿Kikosa Riosiwara ohjoarepua, ki i'isaeri ti'tjoerio? Eje'e, pu'ka Riosiwaraopua tiameo,

³⁰ piiripi wa'api Riosikapapua, yomatiamē wehjoarichi mochikamewichioo, ihta ti'tijoerioipua, seesenu nayewameoipua.

³¹ Wa'a teesoo, ¿Riosi nuuraria, kihta nateyamejoarepua? Ka'i, ki wa'a tiamepua. Ohsotia Riosi nuuraria, kaawe tiamepua tamochio, taamo ki kaawe iintoria tete-witekamepapua, Riosi cheriwewao, Riosi itamichioapa.

4

Aurani teereria Riosichi paparaka

¹ Taamo ehkoriaami Aurania, ¿ihtana iintoriare Aurania Riosichi aho kaawe teeremiaopua?

² ¿Itapiti aho iintoriawichio, Riosie kaawe aho tetewiniame maaeriarepua? Wa'a teereniame enesoo Auranitaruai, aho weruma tiame eramiipua, nape ki Riosie aho weruma tetewiwae.

³ Nape ¿ihtana chiiame Ehkoriaami Iyoteria? Ehkoriaami Iyoteria chaanipua: "Aurania Riosichi paparakapa, Riosieo kaaweruma tetewitiamepua, apoe Riosi wa'api piipateri-apapua pu'kao."

⁴ Aaata piire tekipanasaa, ki oowera kianiamepua natetewao, yowikapa kianiamepua natetewao.

⁵ Nape taamo te'terewa Riosichio, ki wa'atepua. Taamo kaawe te'teremichio Riosichio, kihta tekipanakekai, oowera Riosichi paparakaioapa.

⁶ Ehkoriaami Raawitaruai aho Iyoterichio cheeriaipua, aaata tisia kaawe erakomio tuukamekopua Riosio, Riosichi paparakapa, te'ta aho piipakame tetewapa tatakorio.

⁷ Eee cheeriai Raawitarua:

Yooma aaata ki kaawe aho noonowiria cheriwetiamea,

tisia kaawe erakoame puua, cho'wetiapa puua tatakoririao.

⁸ Riosio natakepariaopa aaata tatakoririao,

ki teesa kaawe erakoame puua.

⁹ Ihji Riosio tisia kaawe erapuaame iintorio, ¿i'isaeri siichiteputiamewichioche ohjoarekosapua? ¿Ki yoomawichioke enere puua? ¿Ehkoriaami Iyoterichi chiiio chiiamepua Aurani nayewakao, Auranio Riosichi paparakapa kaaweruma tetewitiamekopapua Riosieo?

¹⁰ Nape ¿achinitio te'ta kaaweruma tetewikame Riosia Auranio, ke'chu Aurani aho siichitepuwanioio, neipakosakooipua? Ka'i, pahcha enerepua, ke'chu siichitepuniaioapa.

¹¹ Ke'chu yahcheniai siichitepuwao, Aurania uutiamē eneriamē wa'asio Riosieo, Riosichi paparakamekapapua. Neipao Riosia, Auranio aho paparakapa kaaweruma-chitia uusaopua, siichitepuwa iintonurerepua Auranio, aho te'ta piipatetiameo, naania teeremichioapa. Ehpeo Aurania, waika o'inia yooma ki siichitepuwa nokayameoi, noonoraka tiame puua, Riosichi paparamēo.

¹² Aurania te'ta noonoraka tiamepua tiameo, ehpiami i'isaeri ti'tijoeri siichitepuwa nokayamekooipua, nape Riosichi paparamēopua, Aurani Riosichi paparariachitiao, ke'chu aho siichitepuwa nuuretioio.

Aho cheeria Riosia, ahjachi paparatiapa ikiyamepua

¹³ Riosia Aurani weemera wehjoari kiamo tuuriaa, yomatiamē apochi paparakame naewaka cheerepua, yooma aaata te'ta Auranichi tetejimarichi tetejimarisiwakame, ki Aurani tetejimarichi, tetejimarisiwakame tiame, Riosichi paparakameo. Nape i'ka wa'a tiame nayewioioapa Auranio, kihta nuurari e'wepuame Riosi yahchoi enerepua, oowera Riosichi paparanioi enerepua pehjo.

¹⁴ Aaata Riosi nuurari e'weka Riosie aho kiapua uunariamea, nuurarikamera epeche nateyame tetewamepua ki Riosichi paparaniamekamera, ipaka tetewamepua pu'kao. Wa'a tiachio, kihta enemii Riosie kiapo tuutiamea, aaataai ki ahsieme e'wekame eneriopa Riosi nuurario.

¹⁵ Aaata ki ahsieme e'weka Riosi nuurario, kokosapuamepua Riosieo, kihta kiapuame Riosieo, Riosie kiapo tuutiameo. Kiteresoo nuurario, ki'tiame kokosaniamea.

¹⁶ Pukaepa pu'ka nuurari e'wewaeo ka'chi iika uupamekopua Riosie kiapuameo, pukaepa Riosia, apochi paparaniamekamerae taamo ki'yamepua taamo kiamo tuuriao, kihta natekachi kihta itapiti yoorariwae. Wa'a tiachipao, ki i'isaeriche Riosi oowewari nokiwamechiche, uumeripua pu'ka Riosie kiapo tuutiameopua, yomatiamē ti'tijoeri Riosichi paparamē kiapuamepua, ihtaai yeenieme naera. Wa'a tiachipa Aurania, yomatiamē wehjoarichi Riosichi paparamēo, noonoraka tiamepua.

¹⁷ Ehkoriaami Iyoteria eee chiiamepua, Aurani naewakao: "Ehpe o'inia neea, ki ookapi tijoeturi aamo noonoepatenania." Wa'a cheeka naewarepu Riosia pu'ka ahjama

nayewaiopua, pu'ka Aurani apochi paparakameopua Riosia. Puuu Aurani naewekamea, Riosi apoe enerepua, wahjipakameopua oijenatiame, kihta iintuameoipua, iintuame enepatiame.

¹⁸ Aurania, kihta maaepori tiiapua, ki ookapi noonora enemiao, pichikerepua Riosio, eee ahpo chaaneretioapa Riosio: "Ne'nepao tewekachio, wa'a kehki enemeraapu aamo tatanaa, aamo tatanasiwachi muuwekamea tetejimari."

¹⁹ Aurania piie sienta paamuamekaipua wa'asio, Saaraoi ki tanayamekoipua pu'kao, ki sewina erapaka inamurepua Riosio, ahjachi ahpo paparaopua, amori mukuyaipa Aurania wa'asi oochetupakao.

²⁰ Aurania ahpo oowe e'riao, kiisi wekaterepua Riosichio, ohsotia epeche ahjachi eraparepua Riosichio; Riosichio, pukaepa epeche kaawerumache nayewaka ohjoerepua Riosio,

²¹ oowera kiisi se'wi e'raka Riosi cheeriaopua, yorameche tiamekopa Riosio, ahpo cheeria.

²² Wa'a tiioapa Riosia Aurania, te'ta piipakame tetewarepua pu'kao, kihta tatakorieme, oowera apochi papararioche.

²³ Nape puuu Aurani kaaweruma tetewitiame ehkoriai iyotetiame chiiaa, ki Auraniche nayewaka cheeriaepua;

²⁴ yooma taamo tiame teeremia naewaka cheeriaepua. Wa'achitia teemeai, Riosichi paparakachepa, piipakame tetewiniame teemeai, taamo tatakoriario apoe Riosie, taamo Paamira Eesusio oijenatekame.

²⁵ Puuu Eesusipua, Apoe Riosio taamo pejana mukiwarichi nehjaria, taamo tatakoriwa cheriwetiame itipimichio. Riosia Eesusio, eenechi oijenateriaa, taamo apochi kaawe te'teremichio wa'a iintorepua.

5

Te'ta ta'iria yasitoniame iikachi

¹ Teemea, Eesusi Riosie Weratiameo taamowichio iintoria pichikekapao, te'ta piipatetiame tetewiniame teemea Riosio, pukaepa teemea taamo iikachio, ta'iria mochi-toamepua.

² Riosia, Riosie Weratiamechi taamo papararioepao, apochi taamo enepatekamepua ahpo ijinuwa iintapaka. Pukaepa teemea, tisia kaawe erakoka puuyame teemea Riosio, kiisi se'wika taamo ahjachi e'rao, ahkasi Riosio ahpo tisia peeniatiachi mochipuachi, i'tomichio.

³ Aiwaka puuyai teemea kaawe erakoame teeme Riosichio, pu'ka taamo aiwao, apoe taamo ku'isiamekopua, taamo anachaka machenasimichio ihta itapiti tiame aiwai.

⁴ Puuu anachaniamea taamo ku'yamepua, taamo epeche kaaweruma enepatekapa Riosichio. Puuu kaaweruma te'terewa iinuekapa iikachio, tisia oowe e'reka puuyetoame teemea Riosio, ahkasi Riosio taamo ahsieme ki'yachisiopua taamo newipatewao.

⁵ Nane'rena teemea Riosi taamo kiamiao, tisia peenia erakopuame tiamekopa, kiisi sewina taamo erapatemioopua, itapiti ki ta'iria erakorio. Teemea ki wa'a erakomeripua, Riosio tisia taamo nakiyamekopua, ahpo Riosiwario tamochi yasitokao, wa'a teeka tamochio, tisia pichiwatakaopua taamo ahpo nakiyao.

⁶ Riosie Weratiamea, te'ta taamo ka'chi ikime e'roi tatakorieo, taamowichio mukurepua, te'ta Riosi yahchariachitia taamo nehpuamichio mukukao.

⁷ I'ka weechio aataai ki mukiariamepua aata nehpuariwichio; seenekachi wa'a iintotare aataa, nape ki teesa te'ta nakiyame enesaa; aata wa'achi iintotariamepua tiameo, nape aata tisia kaaweruma enesooipua apochio.

⁸ Nape Riosia, kiisi ka'karumakoi taamoopua, tisiwa taamo nakiyamekapaopua, ahpo Taana mukiwae taamo nehpuarepua apoe Eesusi Riosie Weratiamee, te'ta natetetiame itipimichio taamo tatakoriario, Riosie kokosapioopua.

⁹ Waikao teemea, ahpo weratiame Eesusi mukuriae nehpuatiamekapa tatakoriario, apoe eerara wi'suriopa Eesusi merinioio, newipakame itipikame teemeapa, Riosi nekarewachio.

¹⁰ Riosio ahpo Taana taamowichio mukuriae apochi kaawe te'terepakame enesaa, epeche ki nu'uti kaawe taamo nakika tetewimeripua taamo weemera ahjari kiasaopua, ahpo Taana eenechi oijenaka iintoriaepua, ahpo ahjama mochipuachio ki wahjiamesi, Riosi kokosamiao puhjetiameopua wa'asi.

¹¹ Epeche kaawe erakoame teemea Riosichio, sa'rukapa teemea ki kaawe tiiao Riosichio, tisia ta'iria te'teretoapa Riosi ahjamao, yooma ihta taamowichio kaawe iintoriaepua Riosio, Eesusie ahpo Weerariae iintoria, Apoe taamo Paamira.

Aarani tewaniame tijoe, Riosie Weratiamechitia tetewiniame

¹² Tatakoriichi simiyame nayewamane, aachin teeka mehtakame. Tatakoria ehkoria mio, piiripi tijoechi o'ineriaipua i'ka weechio. Wa'a o'inia yomachi weechi mehtakame tatakoriinamea, yooma ti'tijoe ooweru tiame weechio tatakorisipakapa. Pu'ka tatakori noonoitamee, pukeri naayachi o'inia, o'inekamepua weerewachi wahjipaniamea, Riosichi te'terewa poanatuniameapua tiameo, ahjakame oiyai, mukukameka teereniamechitia.

¹³ Tatakoria, ke'chu Riosi nuurari yahchoi iintupakamepua, nape ki aaata wenejime teereriaipua pu'kao, kihta Riosie nuurari yachatiamekopua pehjo, yooreka mochtup-uawichio.

¹⁴ Nape ki'tioi aaata nuurari iyoripua, wahjipaniamea wa'api teerepua, Aaranichi o'inekaopua, ahkasi Moise yasariachisi. Puuu pu'ka taawechemi ti'tioeria, tatakoriakapa wahjipatiame enerepua, kihta nuurari ki iyorikai. Nape Aarania, Riosi ki e'wekapa mukukamepua, ki Riosi nuurari iyotetiame, ki e'wekapa. Ehpeo, neneku simiyame ne'nepuapua, Aaranichi simiyame ikiria, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame ikiria tiame.

¹⁵ Riosi kihta natekachi cheriwewaa, tatakoriichi simiyamea tiameo, ki ahpo wa'achi te'tiamepua ikiniamea. Riosi kihta natekachi cheriwewaa, epeche utewaemepua ki tatakoriichitia, yooma ihta tatakorio choapamekopa, ahkasi ki wahjiamie tiichisi. Ihji Riosi kihta natekachi cheriwewaa, yooma tatakori natatekamepua, pahcha piiripi tijoe o'inia tatakorisiwachioepua ahkasi Eesusi eenasichi, yooma Riosichi itakameopua ahpo cheriwepuawichio.

¹⁶ Riosi kihta natekachi cheriwewaa kihta wa'achi tiamepua tatakorio, tatakoria tatakoriitaa Riosie taamo kokosatiamepua, nape Riosi kihta natekachi cheriwewaa, taamo nehpuamepua Riosi kokosarichio, te'ta ka'karuma taamo enepateka.

¹⁷ Yooma Aarani o'inia tatakoriamea, tatakoriichi wahjipakame enerepua, piiripi tijoechi wa'api o'ineriachi tatakoriakao. Nape piiripi aaata wa'api tijoe iintoriaechio Riosia, apehunekamepua tatakoriichi wahjipaniameo, yooma aaata apochi paparakameopua. Riosia wa'a iintokamepua ahpo Taanachi Eesusio, oowera kihta natekachi cho'wekaopua tatakoriitameo, weemera ahjarikamera ki'yakaopua.

¹⁸ Wa'a teerepua, piiripi wa'api Aarani tatakori ihsiriae, o'inia o'inekame tatakoria. Wa'a o'inia wa'anao, yooma aaata tatakoriamea, Riosi kokosaripumetere te'teriamiamepua. Nape seenepi wa'api Eesusi iintoriae, Riosia puhjerepua ahpo paparamaeo, pu'ka kokosapume teeweriaopua, na'sokame itipitekaopua wa'asi.

¹⁹ Pukeri tijoe ki Riosichi e'wekame o'iniaopua, yooma ahkasi neipami ti'tioeri ki Riosi e'wakamepua tiameo, tatakoriame eneparepua, yooma ihta tatakoriiname nokisikaopua. Nape Eesusia Riosi Taanaraa, ahpo Noonoo e'wesoopua, ki ookapi te'ta ahpo piipatewachi toaparepua. Riosia wa'a iintoketiameo Eesusio, ki tatakoriwaeme tetewamepua pu'kao, te'ta piipatetiame wa'asi Riosieo.

²⁰ Riosia ahpo nuurari iyoripuame ti'tioeri ki'yariaa, ahpo tisia ki kaawe nokayo erakomichio ki'yariaipua. Nape tatakorio epeche teetioipua, ti'tioerio epeche teetamekopua tatakoriakao, Riosiai aaata apochi paparasiamaeo, epeche teetonioipua tiameo, cheriwesikao.

²¹ Taamo tatakoriiriao wahjiparichi taamo i'tomia utewarerioopua, epeche utewariame enere Riosia, ahpo taamo tisia nakiyaeo, taamoo weemera ahjarichi taamo teerepakaopua, ahpo te'ta utewarioopua. Wa'a iintokame Riosia, taamo Paamira Eesusie ahpo Weerariaeo.

6

Teeme Eesusichi paparakamea, wahjipakameka tiamepua tatakoriwichio

¹ ¿Ihtana inatata teemea Riosio te'ta taamo nakiyao? ¿Epeche nokisitariare naaju tatakoriakao, tisia taamo nakiyopao?

² ¿Ka'! Wahjipakamechitia enesaa teeme tatakoriwichio, ¿achini iika eenechi tatakoriita teeme?

³ ¿Ki nane'riame eemea aamo papatonioio Eesusichi paparakapao, Riosie Weratiame ahjama mukukame eneparioopua, Eesusi mukurioio?

⁴ Teemea taamo paatotiachio neerochi moropiaio, Riosie Weratiame ahjama mukukameka ikikame teemea. Nape moropisa machenaio, Riosie Weratiame ahjama oijenakameka ikikame teemea, weemera ahjarichi enepakame teemea, Eesusichitia.

⁵ Riosie Weratiame ahjama wahjipakameka erasaa teemea, ahjamachi oijenakame eremete teemea. Riosia wa'a iikame taamo tetewamepua, Eesusi ahjamao.

⁶ Wa'a tiachipa taamo oochetiame teeriaio, mukukame tetewimete teemeapa pu'kao, ki tamochi teeremichiopua wa'asio, taamo ki kaaweruma iintonaretewaopua, wa'a teekaopu tatakorio, ki taamo teekorachitia teeremichiopua.

⁷ Aaata mukukameapa, kihta tatakoriame puuupa.

⁸ Riosie Weratiame ahjama mukukameka erasaa, ahjama weemera ahjarichi mochimerikoche, erakomete teemea, taamoo, ahjama oijenakameka tiamekapa.

⁹ Pahteka tetewimete teemea, Riosie Weratiame mukukaio, ki oosa mukimia oijenariopua, mukiniamea ka'chi iika mukitemerikopua wa'asio.

¹⁰ Riosie Weratiamea, newitokamepua mukiwameo, taamo tatakoriario ahpoe natetekao. Ehpeo eenechi oijenasaapa, ahpo Noonochi kahtiamepua, ahpo Noono tewekachi kahtiame taamowichio iintomo e'rarua yoratoka.

¹¹ Wa'achitia eemeai, Riosie Weratiame ahjama mukukameka e'ramea, wa'achitia mukukameka erakopuapua tatakoriwichioo, Riosi Weratiame aamowichio iintoriaeopua, Apoe taamo Paamirao.

¹² Pukaepa eemea tatakorio mukukamekopa aamowichioo, ka'te amochi reesisemitia-pua pakimichiopu, itapiti ki ka'karuma eraniameeopua, kiisi aamo newitomichiopua.

¹³ Yomatiam eeme Riosichi aamo nehjipuapua, weemera ahjarichi oijenakamechitia. Ka'te chi'wapame nehja aamo weerewao, pukae aamo tatakoriwichioo. Ohsokamera Riosikamera kiapuapua aamo weerewao, nape yomatiam aamo weerewao, pukaeo Riosiwichioo, ka'karumache nokiwa aamo yoramichiopua.

¹⁴ Eemea Eesusi paparakameapa, ka'te seeweka mochtomitia eemea Riosi nuurari yahchari kokosariopua, pu'ka nuurari kokosario yooma puhjetiam eemeapa, Eesusie newitepatiapua. Eemea ehpeo, Riosi kaaweruma cherirewa nakiratero mochtioamepua, Riosikamera tisia te'pa kahtiamera, yorakeka.

Riosi nakiyache yoratiam

¹⁵ Wee ehpeo, ¿ihtana erakotariare teeme i'ka wa'a tiamekopao? ¿Simitenaretariare tatakoriario, puhjetiamakai teemeapa, nuurari kokosario tatakoriwichioo? Ka'i puuua.

¹⁶ Eenechi ki kaawe noonowisaa eemea, aamo ki kaawe nokaya teekorepamapua eenechio. Aaata aamo teekorepakameo, pu'ka yooreka yasitomerimua. Pu'ka tatakori teekorepasaamua, pu'kakamera yorakeka yasitomeripua; muuua waikao pu'ka tatakori aamo teekorepakamea, te'ta wahjipaniachi i'tomeripua, nape ki teesa se'wi Riosi kahtiachiopua, ki seenampasi. Nape Riosikamera teekorepasoo, te'ta kaawerumachi Riosi kaawe e'rewachi mochtomeripua, te'ta kaawerumachi.

¹⁷ Neeea aamowichioo, cheriwema ki'yaninia Riosio, pukerio ki ka'karuma yoorao, ka'karuma enepariopa ehpeo, Eesusi iintoria te'ta pichikeriopa.

¹⁸ Wa'a aamo ijikiriachiopua, Te'ta Ka'karuma Teekorachi enepare eemea, ki tatakori-kamera teekorepaka.

¹⁹ Teeko cheekao, tijoe chaachapachitia naewaka chaaninia, epeche kaawe aamo ku'inariapa pahtewachio. Eemea, pukeri simiyachi ki ka'karumachi mochikaio, yooma ihta ki ka'karuma yooraka mochtoriaipua, eiwepuame tiameche yooraka, wa'a nokayapao, kominache kominachiche aamo ikiteka. Nape ehpeo, Riosi kaawerumachi te'terepakemekapao, Riosi kaaweruma piipari te'terewachiche nokisimeri eemea aamo weerewachio, epeche epecheche aamo kaawe piipasiwekao.

²⁰ Eemea tatakorie chapitiameka mochikaiopehjo, ka'chi iika ka'karuma mochtome te'tereriopua.

²¹ Wa'a aamo tatakoriwa nokayaio, ¿ihtanana kaaweruma tewikamena eemea wa'ao? Nape ehpeo eemea pu'ka tatakoriameo, suuwe e'riamepua. Yooma puuua, te'ta wahjiparichi kajuniamepua, Riosi tisia poanachikamera.

²² Nape ehpeo eemea, na'sokamekapua tatakoriamechio, Riosikamera yorakeka mochtioamepua, te'ta Riosiekamera aamo kaawe yorapuamewichio; i'ka wehjoari kajusooopua eemea, Riosi ahjama mochtomeripua, ahkasi ki wahjiamesi.

²³ Tatakoriame natetewaa, te'ta mukiwamepua, Riosichi te'ta poanatumiam, ahkasi ki seena ampasi. Nape Riosi taamo ki'yaa, ki wahjiam ahjaripua kihta natetewachi, apoeche Eesusi Riosie Weratiameche, apoe iintokamepua tatakori natetekao, apoe-kapua te'ta taamo Paamiraa.

7

Newewikamechitia tiame te'terewa

¹ Eemea Riosi nuurari yahchari yooraka mochtioamea, ¿ki pahtiam eemea aaata mukukameopa, puu nuurario, kihta utewaemekopua wa'asio, ahpo yoorepuameo?

² Nuurari yoorewaa aaata oowitiame neewikameo, pu'kache ahjama yasitonurenapura, ahpo kuuna ahjaka yasitooopua pehjio, nape ahpo kuuna mukisooopua, sa'rukame itipio tuuyamepua, ahpo kuunachio.

³ Piirechi ahjama ihsisaapua ahpo kuunama kahtiaio, suwepori ihsiameko tuuyamepua pu'kao. Nape ihji kuunara mukisooopua, na'sokame itipio tuunapua ahpo neewiriao. Waikapa sa'rukame enesaapua ahpo kuuna neewiriao, ka'chi teeremeripua aaata ahjama neewikaio.

⁴ Wa'a tiiachioopua eemea, Riosie Weratiame ahjama mukukamekapaopua, aamo oochetiame te'teretoriaopua, sa'rukame eemea Riosi nuurarie kokosapuaopua. Wa'a iikapa eemea kihta kokosari teeremeripua Riosieo, aamo tatakoriawichioo. Aamo tatakoriario, aaata neewikame kuunara mukukamechitia wa'asi, tatakoriichi sa'rukame itipikame eemea pu'ka kuunara mukuriamechitia, ehpeo, taamo Paamira Eesusikamera, taamo Paamirachi enepakamekapa, apoe taamo Noono Riosio eenechi ahjateriamechi. Ehpeo eemea, aamo oijenatekame ahjama mochipakapao, ka'karumache yooraka mochimeri eemea Riosiwichioo.

⁵ Taamo tatakorinareka mochikioio pehjio, puuu Riosi nuurari yahchariaa, epeche tatakori nokisinarewa mehtanakamepua. Pukaepa wa'a teereriopua nuurario, epeche epecheche teetokame teemea, taamo kokosapuameopua tatakoriwichio.

⁶ Nape ehpeo teemeapa, sa'rukame teemea pu'ka nuurari kokosarichio, taamoo chapika teereriamechitiaopua te'ta wahjiparichio. Pu'ka sa'rukapaopua teemea, Riosi nookeka mochitoame teemea weemera ahjarichio, taamo iikachi teetokaopua Riosi Riosiwario, pu'ka Riosiwario, Riosi nakiya yorasika mochitoame teemea, ki pukerichitia Riosi yahcharia nuuraritere mochitorichitia.

Paorochi kahtia tatakorinarewa

⁷ Waikao, ¿ihtana erakota teemea pu'ka Riosi nuurario? ¿Ki kaawerumako erakotariarepua pu'kao? Ka'i puuu. ¿Ki puuu nuurari taamo masitekamekosapua, ihtanakoopua Riosio tatakoriiko tuuyao? ¿Ki pu'ka nuurarie machikamekosa teemea ki kaawerumako Riosiwichioo, ikotuniameo? Ki pu'ka nuurari cheeso: "Ka'te ikotumitia aaata iinuwarao", ¿machitamare teemea pu'kao, Riosiwichioo ki kaawerumakoo?

⁸ Wa'a chiiame inamukapa nuurario, nane'rekamenia noochioi, ki ehpesi o'inia no'o tatakoriamekopua, weeka a'chi tiame ikotuwa e'arakamekooipua. Kiteresoo nuurario, ki'tiameka teeremiipu tatakoria, Riosiwichioo.

⁹ Pukeri ke'chu nuurari machiaio, ki nane'rainia tatakoriameo ki teesa kokosapuamekoopua Riosieo. Nape pu'ka wa'api nuurarichio, no'o wa'api ihsika tatakoriaka yasitoo, ahkasi te'ta mukiwachi no'o uhjurapuame nane'rekame neeee, oosa simiyame mukiwamechi, ki wahjiamesi Riosi poanachi teeremiachi.

¹⁰ Neeea pukerio, Riosi nuurari yahchariaeche yoorekai, taamo te'ta kaawe teeremio maayainia Riosichio, Riosiapua waikao wa'a tiiopa no'oo, no'o kiameriko maayainia weemera ahjario. Nape puuu nuuraria ki no'o ahsepari e'wekopaopua pu'ka nuurario, ohsotia ki wahjiamesi mukiniachi no'o ikitekapua, no'o Riosiwachio poanachi.

¹¹ No'o wa'api tatakorinarewae no'o wihekuekamenia, nooe wa'api iintonariapa pu'ka Riosi nuurari, ki yorajerao. Nooe wa'api Riosi nuurari ki yorajera no'o iintoso, no'oo ki wahjiamesi poanachi no'o uhjuramekapua, ki nu'uti poanachi ki Riosi kahtiachio.

¹² Wa'a tiiachio Riosi nuuraria, ki nu'uti kaawerumakaitepua, no'o ki kaawerumachi wichimichio neesetoamepua.

¹³ Wa'a tiiachio, ¿Riosi te'ta kaaweruma nuurarikamerakosapu, no'o te'ta mukiwarichi uhjurakamea? Ka'ipua. Riosi nuuraria kihta iintokamepua taamo tatakoriwachi ipakao. No'okamera te'ta ki kaawe iintoriakamera, no'o te'ta mukiwarichi u'pakamepua. Ohso kaawe puuu nuuraria, no'o tatakori iintorio, kiisi kaaweruma no'o iintoriachitia, tetewiriopa.

¹⁴ Nuuraria kaawerumapua, no'o Riosichi kaawe yasitomia tuuyamekopua. Nape noochio, itapiti oochetiame no'o teeria nasiwamepua no'o weemera kaaweruma tiia ahjama, no'o newitonariameopua eenechio.

¹⁵ Neeea noochi ikiyao ki pahtiamenia, aatia tiiachipa wa'a no'o ikiyao. Seenekachio neeee, Riosichi kaawe teeretoamekainia ehpeo itapiti kaaweruma yoranariainia, ki yooramenia; seenekachioinia tiameo, itapiti ki kaawerumao, ki yoranariamekainia pu'kao, yoyoramenia.

¹⁶ Nape pu'ka ki kaaweruma ki no'o yoranaria yorasaania, machika tetewamenia Riosi nuurari noochi yachatiamie e'wepuameo, te'ta kaawerumakopua Riosi nuurario.

¹⁷ Wa'a teesoo ki no'o yoranariakamera ihsinarewaa, ki weemera neekamera puuu, no'o oochetiame teereriakamera puuu, no'o tatakoriaka oiioipua riaorósie pa'pasuwaao.

¹⁸ Pukachi oochetiame neee tatakoriamechio, kihta iinuemenia kaaweruma ihsiwao. Kaawerumakamera yoranarenia yoranariao, nape ki utewaemenia pu'ka kaaweruma yoranariaio.

¹⁹ Pukaepa ki utewaekapania noochio, ki yooramenia pu'ka ka'karuma no'o weemera tiiao yoranarewa, puuu no'o oochetiame teeriaopua nakiya, yooramenia.

²⁰ Wa'atiachio neeea, ki kaaweruma no'o yooroopua, ki no'o weemera neee ihsiamepua pu'kao; piire neekamera ihsiamepua, pukeri simiyachio no'o tatakorika yasitoaio eneria.

²¹ Wa'a tiapa neeea noochi, ooka no'o eratiame iinuemenia. No'o kaaweruma yoranarioopua, wa'achi mamachenamenia, no'o ki kaaweruma yoranarewaai.

²² Neee weemera yooreminao, Riosi e'rari ihsiwakamera, tisia pu'seriamenia,

²³ nape no'o piirechi yooreminao, no'o weemera yooreminawa ahjama nasiwamepua. Puuu piire yooremina kahtiamea, no'o kaaweruma yooremina e'rario chapisa, no'o tatakorichi panisunariamepua.

²⁴ Ai neee! ;Aatana no'o newipatetapua, i'ka ki kaaweruma e'rari noochi yasipakame ihshio, te'ta mukiwarichi no'o i'tonariameopua?

²⁵ Neeea nane'riapa aaatakamera no'o newipatemerikoo, kaawe e'raka cheriwema ki'yamenia Riosio, Eesusi Riosie Weratiamerakamera iintomerikopua no'o newipatekao. Neeea, iiweta pehjiio i'ka weerewa kahtiaio, wa'api teetomania i'ka ooka no'o yooremina, nasiwaniameo, nape no'o Paamira Eesusi ku'i'wae, newitosika.

8

Riosiwari tamochi teetoea yasitoniamie

¹ Yooma Riosie Weratiamechi paparakamea, ka'chitia taawechi kokosapuamepua Riosieopua wa'asi.

² Yooma aaata weemera ahjari iinuemea Riosie Weratiamechiopua paparaka, pukachi yasitoame Riosi Riosiwaria, tatakorio chapika panisunarioopua, newipatesika, te'ta mukiwachi i'tonariopa.

³ Pukaepa Riosia, ka'chi iika teeweme tiioapa tatakori nokinarewao, nuurari yoorewaeoi ka'chi iika taamo newipateme tiioapaopua pu'kao, ahpo Taanakamera uhjurakamepua weechio, taamo pejana mukimichio nehupakao. Riosia ahpo Taanao, tamochitia tijoe naawaterepua pu'kao, tijoe weerewaeka natetemichioopua, taamo tatakoririaoopua wikiria, Riosie kokosapuame.

⁴ Wa'a yoorare Riosia yooma aaata ahpo Riosiwari enepakameo, ahpo Riosi e'rachitia nokisunariameopua, yooma toinareka ahpo ki ka'karuma nokayao.

⁵ Oowera tijoechitia mochitoamea, ahpo tijoeche kaawe wichiameche inatamepua, nape Riosi Riosiwari mochiamea, Riosi nakiyache ahpo yoramia inatamepua.

⁶ Weeechiche nokiwa inataka mochitoniamie, te'ta mukiwarichi i'topuamepua, Riosichioo te'ta poanachi. Nape Riosi Riosiwari nakiya inataka mochitoamea, taamo ta'iria mochitoamepua, te'ta kaawerumachi te'teretoka.

⁷ Weeechiche nokiwa inataka mochitoamea, ki nakiyapa Riosi chiiao, Riosi seepurawapua. Wa'a te'teriamie, ka'chi iika yorameripua Riosi e'rao.

⁸ Waikao, aaata ki kaawerumache ahpo e'rari e'waka mochitoamea, ka'chi iika kaawe eratemapua Riosio.

⁹ Nape eemea, pichiwa Riosi Riosiwari amochi yahchaka mochitoamea, ki i'ka weeechiche nokiwa inatamepua. Nape aaata ki apochi yachatoamea, Riosie Weratiame Riosiwari, kiisi Riosie Weratiame ijinuwarapua.

¹⁰ Nape Riosie Weratiameo, amochi kahtiame enesoopua, aamo weerewa yasitoachio, mukukamepua tatakorieo, nape aamo iikaa ahjamepua pehjiio, yooma aamo weerewa tatakoririao, piipatetiamekopua.

¹¹ Puuu Riosie Weratiame oijenatekameo, amochi yasitoame enesoopua Riosiwari, puuu wa'api aamo oijenateripua eenechio, aamo weerewao, weemera ki'yaka.

¹² Teemea i'ka taamo weerewa ihtaoi ikotuwao, kihtawichio yooraka mochtomete teemea pu'kao, ki kaaweruma ikotuwa enesoo, aaataoi taamo utewaeme yeetoio, ki kaaweruma ikotuwa yoramichioo.

¹³ Aaata ahpo weerewa ikotuwa ki kaaweruma ihsiwa yooramea, te'ta wahjiparichi akipameripua. Nape Riosi Riosiwari toisa eemea pu'ka ki ka'karuma ikotuwao, Riosi ahjama ohjoemeri eemea, ahkasi ki wahjiamesi.

¹⁴ Yooma puuu Riosi Riosiwari ahpo neesetoniamieo, Riosia ahpo tatanachitia tete-wamepua pu'kao.

¹⁵ Pukaepa Riosio, ki majaweme teeremete eemea, puhku ti'tijoerio ahpo teekoekao majawiachitia. Ohso kaawe Riosia taamoo, ahpo tatanachitia tetewamepua, apoeo tamochi yasitoapa Riosiwariarao, taamo Noonoo te'pa kahtiamea: "i'Noonola!", cheeka ahpo nayewejeranipua, ahpo nayewetioo.

¹⁶ Puuu wa'api Riosi Riosiwari tamochi yahchariaa, taamo ku'ika pichiwatamepua, teemea Riosi tatanarakoo.

¹⁷ Waikao teemea, Riosi tatanarakapao, uumeri teemea, Riosi taamo nuutekiaio. Riosio, yomatiamē kiasoopua ahpo Taana kiamiao, taamo naachutemapua taamo Riosie taamo nuutekiaio. Nape pu'ka nuutewari puuyeka mochitoapua pehjo, aiwaka mochitoiopua pu'ka Riosi iintomerichi inataka kaawe erakomete teemea.

¹⁸ Yooma ehpe taamo aiwaka mochitoaa, kihtakaitepua Riosie taamo kiapuamechiopua, te'ta tisia peeniatiachi mochipuachio, te'ta Riosi ahjamaopua.

¹⁹ Yomatiamē itapiti Riosi enepateriaa, tahpitika e'raka tetewinareka puuyewamepua, ihtatia iintopuamejoarepua Riosi tatanarawichioo, pu'ka ahpo nuutekia ki'yoiopua.

²⁰ Riosia yooma ahpo enepateriao, aiwaritere teerimepua pu'kao pehjo, ka'chi ikime ahpo erakotere, wa'a teewiamēpua pu'kao ahkasi ahpo aiwaniamēo, u'yemiachisi.

²¹ Pu'ka taawechi asisoopua, yooma puuu Riosie enepatetiamea, wa'achitia puu-uai Riosi tatanarachitia weemerachi enepatepuamepua, yooma ihta aiwaniamēopua, apchuneka.

²² Nane'riame teemea yooma Riosi enepateriao, aiwaka naarakoamekopua pu'kao, oowitiame sauyamechitia, ahkasi ehpe taawechiopua pehjo.

²³ Wa'achitia teemeai kai waapisi aiwaka mochitoamepua, Riosi Riosiwari kiatiamēai, puuyetoka mochitoame teemea, ahkasi ahsepari taamo kianichisiopua, Riosie taamo kiapuameopua, teemea Riosi tatanarakapa.

²⁴ Yooma Riosichi paparaka newipatetiamea, puuyeka mochitoame teemea, ki yomatiamē taamo kiania pehji. Yooma kiatiamē enesaa, ki puuyetoka mochitomii teemea.

²⁵ Taamo kiapua puuyemeri enesaa teeme, mooena e'raka puuyemeri teemea, kiisi nahsinepaka.

²⁶ Wa'achitia tamochi kahtiame Riosi Riosiwariai, ki nahsinepaka taamo ku'yachitia anachamichioo, itapiti taamo ki nu'uti aiwao Riosichi nayewanarioio, ki kakajuame enesoo Riosichi nayewakao, puuu Riosiwari tamochi yasitoame, taamo ku'ipasiamepua. Puuu Riosiwari tamochi yasitoaa, taamo pejana Riosichi nayewamepua taamo Riosichi chaninariao, nape apoe wa'api Riosiwari pahteniamechi.

²⁷ Riosi Riosiwaria kaawe wa'a iintosiame puuuu, taamo e'rarichi kahtiamekapa puuuu, nane'riamepua taamo saayao. Puuu Riosiwaria nane'riamekapa Riosi inatao, peeneka itayamepua Riosichio, ihtana yoranariaopua taamowichioo.

Riosi e'raria taamo newitomichio, i'ka wehjoari naayachi o'inia

²⁸ Nane'riame teemea Riosikamerakopua tamochi kaawe ihsiao, yooma taamo Riosi nakika mochikameo, yooma ahpo nakiyachitia mochimichio, paaekamepua.

²⁹ Pukeri naayachi o'inia Riosia, nane'riame enerepua aatanakamera ahpo Taanachi paparamerikoo, pu'ka ahpo Taanachi paparakameo, ahpo Taanachitia te'ta piipatemo e'rariapaopua. Riosia ahpo Taana Eesusio, yooma pa'chirachitia teeremete e'rakamepua, ki ookapi pononiwa pipiniwa tiame enemichioopua.

³⁰ Waikao Riosia wa'a tiame iintomo e'rakamekapao, yooma o'inerepua apochi paajutesikao. Wa'a iintosaapua Riosia, yooma apochi paparakameopua, yooma pipiripi apochi enapameo, piipatesikamepua pu'kao; wa'a ikisaopua, pu'ka ahpo piipateria tatakoriarioopua, ahpo tisia peenia ohjoerachi, i'tomeripua.

³¹ Wa'a tiame inataria Riosia, ¿ki tisia peenia tiamekosapua? Riosio wa'a tiame inatakame enesoo taamowichioo, ¿iintunare aatatapua, ki taamo Riosie kiapo tuume tiamea?

³² Ka'ii. Riosia ahkasi ahpo Taanaoi taamowichio mukiwachi nehjakame enesoo, ¿ki pichiwa taamo kiatarepua, pu'ka yooma ahpo cheeriao, taamo kiamia tuuriao?

³³ ¿Aatana chaachapame taamo Riosi apochi uuriao, ki te'ta piipatetiamekoopua Riosio? Riosia ki wa'a taamo chaanemapua, apoe wa'api taamo piipatekamekapapua.

³⁴ ¿Aatana taamo Riosie kokosapuameko tuutapua kajuyachi taawechio, taamo tatakoriaria ki cheriwetiameko tuukao? Apoe Eesusio Riosie Weratiamea ki wa'a cheemapua, apoekamerakapapua, taamo tatakoriariawichio mukukamea. Puuuu ehpeche epeche pehji iintokamepua taamowichioo, i'wa weeechi eenechi oijenakaopua. Puuuu eenechi oijenasaapua, tewekachi kahtiamepua taamo Noonoo ahjama; wa'a o'iniaopua, simitiamepua pehji taamo nehpusikao, yooma ihta taamo aiwapuuchi teeresipaniachio.

³⁵ ¿Ihtanakamera taamo toitetamarepua, taamo Riosie Weratiame taamo nakika mochitoao? ¿Tísia aiwaniame pu'kawichioo? ¿A'chi tiameoi kokosa ikiniame aiwaniameoi? ¿Taamo a'chi yoraniokosaoi wepakao? ¿Tooreoi amori mukuyapaoi pu'kawichioo? ¿Ki wisasoriekapakosaoi taamo chuchamiao? ¿Maapori ikiyakosapaoi? ¿Taamo meripo tuuniokosaoi? Ka'i puuuu.

³⁶ Teemea, Ehkoriai Iyoteri chiiachitia, aiwamepua. I'ka eee tiame chiiameopua: Aamowichio tísia aiwame teemea.

Itapiti po'wa ko'ipuachi i'toniamechitia.

³⁷ Nape teemea yooma pu'kao, te'ta newitoka puuyakame teemeapa, Eesusi tísia taamo nakiya ku'iwae.

³⁸ Neeea noochio tísia oowe erapakamepua, Riosio taamo te'ta nakika yasitoo, kiisi aaata ki taamo u'yeme tiamekopapua, ihtaai taamo eerina ikiwaoi, ihjichitiaopua: mukiwaoi, ihtaai taamo ahjatoka mochitoachi ikiwaoi; tewekachi ohjoemeai Riosi ku'iwari; aaataoi itapiti tewekachi na'arariai; ihtaai ehpiami seeweniameai; ihtaai, meeriamahkai ikipo eraniameai;

³⁹ kai waapisi te'pa taamo mochiniameai, kai waapisi teeresi mochiniameai, ihtaai itapiti, Riosi enepateriaai. Ihtaai yooma ihjia, kiisi taamo u'yemeri Riosi taamo te'ta nakika yasitoo, apoe Riosi wa'api taamo tetewiteriao ahpo Taana Eesusi taamowichio mukuriaeo.

9

Riosi i'isaerio ahpo tehkiwawichio uuria

¹ Neeea te'ta Riosie Weratiamechi tiamekapao, kihta wistuaame pu'ka Riosi Riosiwari noochi yahchapao, no'o iikachi kokosa e'raka yasitoo, te'ta pichiwa puuuu.

² Neeea no'o iikachi ki nu'uti kokosa saayaa, no'o tetejimari i'isaerio, kiisi kaawe te'teriemekapa Riosichio. Puuu no'o iikachi saayaa, ki nu'uti yuuwesiri puuuu, kiisi no'o toaka iikachi kokoretiaame.

³ Neeea no'o e'rao, ahkasioi Riosie Weratiamee no'o ipatiaio poanatakao, ka'chi eramii neeaa, pukae wa'a iintotiamee, no'o i'isaeri tetejimari ka'karuma enepameriwichio enesoo.

⁴ Riosia, pu'ka no'o i'isaeri tetejimariopua, ahpowichio tekipanawichio uukamepua. Riosia te'ta apochi paparakameopua ahpo tatana iintaparepua. Wa'a iintosapao Riosia, ahjama yaajatorepua, ahpo te'ta tisiwari peeniatiaame tetewiteka, ahpo ki nu'uti utewarie ihšia tetewiteka tiame. Riosia pu'kakamerao, ahpo ahjama kateweri yahcharepua, pu'ka i'isaeri ti'tijoechiopua, itapiti tísia kaaweruma tiame iintokemo tuuka. Pu'kakameraopua tiameo, ahpo nuurari iyoriwa ki'yarepua tiameo. Riosia pu'kakamera ki'yarepua tiameo, ne'neserosi ajawapuameo, itapiti Riosi ijinuwara katewaka neesetomichio. Pukaepa wa'a tiachipa, te'ta i'isaeri ti'tijoeeria, Riosi iintokemo tuuria uumeripua.

⁵ Pukachi i'isaeri tetejimarichi tiame, puuyakamepu taamo ehkoriai noonoriai, Auranichitia. Pukachi wa'api i'isaeri tetejimarichio, naawakame Riosie Weratiameai, te'ta apoe Riosi yooma aampa tiamea, pu'kawichio yooma teemea, te'ta iyoriwa te'terepuamepua, ahkasi ki seena aampasi tiame.

⁶ Ehpe taawechiamio Riosia Auranio, ahpo iintokemo ki ookapi muuwepari tuuria i'isaerio, ki ahsepari muuwepamekatepua pehjiio. Nape Riosia wa'a ahpo cheeria muuwepario, ki isaeri ti'tijoeiche nayewaka cheekai cheekamepua, aaataai ki i'isaeri ti'tijoeerio, Riosichi paparasacheopua, te'ta pichiwa i'isaeri enepamekopua pu'kao. Wa'a tiachio, te'ta isaeri ti'tijoeeria, aaataai te'ta Riosi chiia pichikekame puuuu.

⁷ Ehkoriai Auranichi tatanaraai, ki yooma te'ta Aurani tatanarakaitepua, te'ta Aurani tatanaraa, te'ta Riosichi paparakamera puuuu, te'ta Aurani papariachitia, Riosio eee chaaneripua Auranio: "Aamo te'ta tatana enemeria, te'ta noochi paparakamera enemeripua, aamochitia noochi te'ta papariachitia, Ihsa aamo taana naawamioipua."

⁸ Riosia wa'a cheeriachio, Riosi te'ta tatanaraa, te'ta Riosi chiia pichikiamerapua, ki Auranichi ti'tijoeetuwachiche naawakame.

⁹ Riosia eee cheeriaipua pukeri Aurani taanaemeriko tuuyaio: "Piie paamparichi eenechi no'o eenoio, taanaeme enemeri Saaraapa, piiripi temari." Aurania pu'ka Riosi cheeriaio, te'ta pichikeka inamukamepua.

¹⁰ Riosia Auranichi o'inesaapua tatanatesikao, Ihsa Aurani taanarachi wa'api simiterepua i'isaeri muuwetesiwao, Reeweka tewaniame Ihsa ahjama neewiriachio. Ihji Reewekaa, ooka pirena naawakame tanaaerepua.

¹¹ Riosia i'ka ooka naawakameo, ke'chu saunioio, ke'chu noonowioiopua kaawerumao ki kaawerumaoipua, piiripi pu'kao uukame eneriamie Riosia, i'isaeri ti'tijoeri simitemichioo, muuwepasiwao.

¹² Pu'ka wa'a teeremio nayewakao Riosia, eee teeremio chaanerioi Reewekao: "Ihji aamo tatanaa, pa'chiraa ahpo poonikamera itapiti yooreka yasitomeripua, i'isaeri te'ta paamirachitia tetewika." Riosia, Aakowokamera uurepua poonirakai, pa'chirachitia teeremichioopua i'isaeri paamirachitia.

¹³ Riosia wa'achi cheekamepua Ehkoriaami Iyoterichio, ahpo nayewaturachi eee chiiame iyotetekamepua, euroo nayewaniachio: "Aakowookamera uukamenia, Esauo ki uukamenia." Wa'a cheekao Riosia, Aakowokamera uuyo tuurepua, ki Esaukamera, i'isaeri paamira enemichioopua.

¹⁴ ¿Ihtana chaachapatare teemea, Riosi wa'a iintoriaopua, poonirakamera uukamekapa? ¿Kiisi kaawe iintokamejoarepua? Ka'i. Riosia, ahpo e'ra ihsiamekapa, wa'a iintokamepua.

¹⁵ Ihjia Riosi Moise cheeriachitia tiamepua, eee cheeria: "Neeea, aaata no'o kaawe yoranaria kaawe yoramenia. Neeea aaata no'owichio yoratenaresaa, wa'a iintoamenia."

¹⁶ Wa'a tiachio Riosia, ahpo e'ra ihsiamepua, ki aaata ahpo utewa yorawae, ihtaoi utewa chaachapakita itaniameoi.

¹⁷ Pukaepa Ehkoriaami Iyoterichio, Riosia chaanerepua Araonio: "Neee ihsikame aamo yawichi yahchakao, amochi tetewitenariapa no'o utewario, yomatiamie weechioopua, nane'remichioopua no'oo, aatanakoopua."

¹⁸ Wa'a teesoo Riosia, aaata ahpo weranaria itapitiwichioo, apoe wa'api wa'a erasaa weeramepua; aaata newitokache kiisi Riosi nakiya ihsinariameo, Riosia ahpo ki kaaweruma e'ra ihsinariachi toayamepua.

¹⁹ Aaataa no'o iinatuketarepua: "¿Achini iikai Riosia, ki no'o e'rarioi itapitiwichio no'o weerakamepua, ki kaawe no'o iintosoopua, no'o te'yamepua pehji?"

²⁰ Nape ¿aatanana muuuu, aamo wa'a chanimiaopua Riosio? Sikori netetiamekosaoipua, kaawe iinatuketarepua ahpo neteriaopua cheeka: "¿Achinikai eee tiame no'o netekamua?", cheeka.

²¹ ¿Naakonakosa sikoritamea, ki ahpo iintonaria iintotarepua? ¿Ki ihta ahpo e'ra iintonaria iintotarepua wehchorieo, itapiti sikori tisia peeniatiamie iintonaresaopua, ki te'ta peeniatiamieoi iintonaresakoiopua, piiripioopua, ahpo petechi ahjaepuameopua, piireo, te'ta pahkotanioi ahjaepuamewichioopua? Wa'a tiachio Riosiai, apoe ahpo eramia iinuekapaopua, Aakowokamera uukamepua i'isaeri paamiratamichioopua, ki Esaukamera.

²² Riosiai iinuemepua tiameo, ahpo ki nahsinepaka puuemiao, ki ka'karuma nokayame ti'tijoeo ooweruopua tiameo, ahkasi apochi e'enaka ka'karuma enepachisio, nape ki apochi paparamia e'enanarekameopua, Riosia pu'kao iinuemepua tiameo, kokosamiaoipua.

²³ Riosia, ahpo ki nahsineka puuyeriaa, te'ta tisia ahpo tesiwewa e'ria tetewitenariapa wa'a teereriaipua. Puuu ki ka'karuma nokayame puuyetiamea, teeme puuu tiameo, Riosia pukeri ahpo iintomia inatariachi o'inia, taamo ahpo tesiwewa uupuame inatakamepua, taamo ka'karuma enepatesaapa, ahpo ahjama mochipuachi i'tonariapa.

²⁴ Puuu kakupachi i'topuamea, teemepua te'ta i'isaeri ti'tijoeri, yooma ki i'isaeri ti'tijoeriai, Riosie paajutetiame.

²⁵ Oosea tewaniamea ehkoriaami ahpo iyotaperi chiiiao, Riosi nayewaria puuuu Iyoterichio. Riosia pu'ka Oosea tewaniame iyotaperichio, eee cheerepua:

Ki i'isaeri ti'tijoeoipua, no'o ti'tijoeriwa tewamania;
ki nakiwame ti'tijoerio, nakiwame tewamania pu'kao.

²⁶ Wa'api pu'kao Riosio eee cheeriachio:

"Eemea ki no'o ti'tijoeriwapua",

Riosi te'ta ahjamea,

ahpo tatana tewameripua.

²⁷ Isaeri ti'tijoeri nayewaniachio, Isaiaa weeru naewakao chaacharepua:
Isaeri ti'tijoeria seete pa'wechi kehki muuwepakaipua,

Riosi te'ta kokosarichio,

ookapi wa'api newipameripua;

²⁸ muuwaeme puuu ki Riosichi paparakamea,

Riosi ka'karumara uuka katewiachioopua kajuyachi taawechioopua,

kokosapuamepua Riosieo,

poanachi ki wahjamesi poanatakaopua ki ahpo kahtiachi.

²⁹ Isaiaa cheeriaipua tiameo ahpo iyoterichio:

Riosi yomatiame te'ta tiameo, ki taamo tooweriame enesoo tetejimarisiwao,
Sooroma muuwarika ijikimeriai teemea, ooruchi itipiriamechitia ki ti'tjoerie;
Oomora muuwari mochiriamechitia, ikiriamechitia.

Isaeri ti'tijoe ki nakiyame pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewari

³⁰ ;Ihtana erakotariame teemea Isaeri cheeriao? Ehep taawechemio, seesenu ki isaeri ti'tjoeria, kiisi i'yaka mochikai ahpo kaawe Riosichi te'terewao, tewakame puuua aachin teeka ahpo te'ta kaawe te'terepuaopua Riosichio. ¿Aachin nokaka tewariarepua te'ta kaawe te'terepuaopua Riosichio? ¿Ki Riosichi te'ta paparakapa, wa'a te'terepakamepua, ahpo tatakoriaria cheriwepuawichioopua?

³¹ Nape ehkoria mis i'isaeri ti'tjoeria, tisia Riosi oowewari mochitoamekaipua ahpo tatakoriaria cheriwepuawichioopua, ka'chitia kaawe te'tereme teereriamepua Riosichio.

³² ¿Aatia wa'a teereriarepua? Puuua kihta Riosichi paparakapa, wa'a te'tereriamepua, oowera nuurari chiiia oowewarika nateteriamekapa. Pukaepa motochikamepua, Riosi yahcharia tehtechioopua. Puuu tehtea, Riosie Weratiamekai teererepua.

³³ Isaiaa eee cheeka iyoteriamepua Riosieo:

Neeea Siioni mochiwachio, Tehte yachamania wa'ao.

Pukachi tehtechio,

muuwaeme motochika ruhjimapua.

Nape pukachi paparakamea,

kiisi kitachi itipirio erakomapua

ahpo paparariao.

10

¹ Pukaepa Riosichi poponi pipini tiame mochikameo, i'ka aamo tuuyeka iyotiame, neea senepi taawechi no'o tetejima i'isaeriwichioo, tisia Riosichi itayame neea, Riosio ku'imichioopua pu'kao, ki pu'ka tehtechi motochimichioopua, apoe Eesusichio, ohso kaawe neea pukachio, tisia ahjachi paparajeraninia, Eesusie newipatepuawichioopua pu'kao, Riosie te'ta kokosapuameo.

² Nane'riamea pu'kao, tisia Riosikamera yooreka mochitonariopua, nape pu'kachepa, ki Riosi te'ta nakiyachitia nookapua.

³ Ki machiyapa pehjiio aatana Riosi yahcharia, ahjachi pichikiachi ahpo tatakoriaria cheriwepuameopua, aapoe ahpo i'yamepua aachin teeka kaawe teerepuameopua Riosichio. Pukaepa ki paparamepua Riosie Weratiamechio, ahpo newipatepuawichio weratiameo.

⁴ Pu'ka Riosie Weratiameopua, ehkoria mi Moise nuurari nokisiniameopua wa'asi werapatiamepua, Eesusio yooma tatakoriame nateteka mukuriapa taamowichioo, yooma pukachi paparameo, ahsieme cho'wetiamie itipimichioopua tatakoriario wa'asi.

⁵ Aaata Riosi nuurari e'wekache kaawe teerenariameopua Riosichio, Moisea chiiamepua pu'kao: "Aaata Riosi nuurari e'wewache kaawe teerenariame Riosichio, senepi taawechi ahsepari yooraka, yasitomeripua nuurari chiiio."

⁶ Nape papararichi simiyame kaawe teereniame Riosichio, nee Paoroa eee yorajera e'ramenia aamoo: "Ka'te eramitiamua aamo ikachio: ¿Aatanana moenamepua tewekachio mukusao? —wa'a eraniamea, Eesusio mukukaio ki tewekachi moenario eraniamepua—;

⁷ ka'te eramitiamua tiameo aamo iikachio: ¿Aatanana mukukatewechi tekitiaio machedatapua enechio? —wa'a eraniamea Eesusi mukurioioopua, kiisiki oijenario eraniamepua. Nape Eesusia mukukai oijenasaapapua, te'ta pichiwa tewekachi moenakamepua."

⁸ Moisea simiteka nayewaka ahpo Iyoterichio, eee cheeriamepua tiameo: "Riosichi aamo kaawe teerepuaa, kiisi tehki tiiaitepua. Aamoe chuwa wa'api itapuapua Riosichio, nape te'ta aamo iikachi machedamee Riosichi oowe e'rae, aamo tatakoriario cheriwepuawichioo. Wa'a e'raka Riosichi itasaamua, kiisi tehkikai teereriopua Riosichi kaawe teereniameo, aamo chokichi wa'api kahtiamekai tiamekopua." Teemea wa'a tiame masitesiamepua, Moisea cheeriachitia, aachin teeka Riosichi paparaniame.

⁹ Aamoe chuwa wa'api cheekame enesaamua, Eesusio apoe aamo Paamirako tuuyame enesaamua, te'ta aamowichio tatakoriaria cheriwepuawichio mukuriopa pu'kao, pu'kao Riosie oijenatetiamekopua aamo weemera ahjari kiapuawichioo, newipameri muua Riosie kokosapuamechio.

¹⁰ Teemea taamo iikachio, Eesusi taamowichio iintoria erakoniae, taamo kaawe te'teriami tetewame Riosia apochio; teemea tiameo, taamo chuwa chaachapame

teemea, Riosie taamo cheriwepua uunarewao, Eesusi taamowichio iintoria nateyaraeo, taamowichio mukuriaeo.

¹¹ Ehkoriaami Iyoterichio, chaanipua tiame: “Aataai Eesusi Riosie Weratiamechiche paparamea, kiisi sewina erapameripua ahpo Riosichi paparario, kihtawichio kaawe enerio eraniameo.”

¹² Riosia ki seenu tetewamepua aataoi, i'isaeri ti'tijoerioi, ki i'isaeri ti'tijoerioi; yooma pu'kao napati wa'achitia Riosiwarakapapua, ki nu'uti cheriwewa e'rarie cheriwamepua, yooma apochi e'enaka paparaka ahpo cheriwewa itayameopua.

¹³ Wa'achi chiame ehkoriaami Oeriai ahpo iyoterioipua, eee cheerioipua: “Yoomahka taamo Noono tewekachi kahtiamечи paparakamea, newipateripua, apochi enapameopua, ahpo tatakoriai cheriwepuawichio itakao.”

¹⁴ Nape zaatana paparatapua pukachio, ki nane'riame enesaapua aatanakoo pu'kao? Zaachin teeka nane'rapua, ki aatae tuuyetiame enesaapua aatanakoo? Zaatana tuuyetapua pu'kao aatanakoo, kiteresoopua tuuyemerio?

¹⁵ Zaachin teeka simitapu aata tuuyemeria, kiteresoopua aata ahpo itapitie ku'ika uhjuramerio? Puuu ehkoriaami Isaiaa ahpo Iyoterichio, i'ka nayewatupuamechi simiyame, nayewaka cheeriamepua, eee cheeriaopua: “Tisia peenia tiame iintokame aataa, Riosi kaaweruma tuuyewari u'pakaopua.”

¹⁶ Nape i'ka Riosi ka'karuma tuuyewario, ki yoomahka pichikerepua. Isaiaai, Ehkoriaami Iyoterichio, wa'achi cheeriaipua cheekao: “Paamira, nape amochi simiyame nayewatuwao, zaatanana taamo pichikiamepua?”

¹⁷ Wa'a teeso te'ta paparaniamea, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame pichikeka keepukapa, ikiniamepua.

¹⁸ Nape isaeri ti'tijoeria, zki inamukamekosapua pehjo pu'kao? Eje'e, puuuapa pu'kao, inamukame puuuapa wa'asi, ahpo wa'api Ehkoriaami Iyoterichioi, eeechi chiioapa:

Riosi na'nayewatuame Riosi chiia tuuyesika mochtoriaa,

ahkasi yomachi weeechi nane'rtiamepua,

ahkaiopua sihkochiamioipua.

¹⁹ Nape chaanine eenechi: zki pahteka inamukamekosajuarepua pu'kao, puuu i'isaeri ti'tijoeria? Riosio Ehkoriaami Iyoterichio Moise iyotaperichio cheerioipua:

Aamo isaeri ti'tijoerio, wa'ina erakotemania,

no'o ka'karuma naawesario seesenu ti'tijoeri i'yotoretiopa,

aamoo ipaka tetewiria.

Aamoo nekumebetemania pukachio,

pu'ka aamo ki ijinatame teewarioipua,

no'o ka'karuma tuuyewario,

kaawe e'raka uukamekopua apochio,

aamoo ki nakika uukamekopa.

²⁰ Riosia Isaiachio iyotetekao, wa'achi cheerepua, eee cheekao:

Ki no'o i'yamekameera,

no'o tewakamepua;

ki no'o tetewai iinatukekameo,

no'o tetewitekamenia.

²¹ I'isaeri ti'tijoeri nayewaniachio, Riosia cheekamepua Isaia iyoterichio:

Neeea senepi taawechi oowekamenia,

ahpo wa'inameoipua noochi e'enapua,

ki no'o e'weka mochtipuameo.

11

Isaeri ti'tijoe te'ta uutiamera

¹ Waikao iinatukenania: zaatia wa'a iintoriare Riosia i'isaerio? Ihpapakamejoare naaju Riosia i'isaeri ti'tijoerio? zki ahpowichio tekipanamichio uukamekosapua naaju? Ka'chitia wa'a tiame puuu. Ohsotia puuu, ki ehpesi o'inia uukamekopua pu'kao ahpowichio tekipanamichio. Neeei isaeri tjoekapao, ipatiame enemii neeei waikao, ki ahpowichio tekipanamichioopua tiameo. Nape neeei Riosiwichio tekipanamenia, isaeri tjoenia tiameo, Aurani tetejimari neeei, Chaamini ti'tijoeturi neeei.

² Wa'a tiame tetewapa neeei taamo i'isaerio, ki ihpapatiamе maaena neeei, Riosio i'isaerio, ki ehpesi o'inia ahpo tekipanemichioopua uuriamekopua. zki nane'riame eemea, Eeriai wa'a chaanerio Riosi ahjama nayewaio, i'isaeri wenetikao? Puuu chaaneriaipua Riosio:

³ “No’o Noono Paamiraa, yoomá ko’iretupa aamo na’nayewaturao, puuu aamo oorona oowewari kokoseretiachioi, yooma ru’minaretupua wa’asi, tepawetetiamea. Neeche itipiamepa ahjamea, neeeai wa’asio, merinareniamepua tiame.”

⁴ Nape Riosia, Eeria wa’a chiiopao, ¿ihtana nehjiarepua? Riosia chaanerepua pu’kao: “Tiweta iinuenia oowisani miiri i’isaeri ti’tijoeri ooweruri tiame, ki chopokorieka ajapameopua pehjo, Waaari riositawaopua. Pu’kaonia noochikamera paparaka mochi-topao, no’owichio poanatakamenia, noochi simiyame tehki yoramichiopua.”

⁵ Riosia wa’achitia teetoamepua ehpe taawechiamioi, ki weeka ahpowichio poanatakaoi, ehkoriaami ko’itiochitia seesenuo, ahpo kaawe e’rachi nehpuwaka newiteriachitia.

⁶ Wa’a tiiachi ahpo kaawe e’rachi enesoopua Riosio, ti’tjoeria kihta yoorakamepua ahpo newipapuawichio. Itapiti yoorakame enesoopua ahpo newipatewawichio, Riosia ki ahpo kaawe e’rachi iintokame enemiipua. Wa’a teerekame eneso, ahpo kaawe e’rachi iintotiamea, ki ahpo kaawe e’rachi iintotiame enemiipua.

⁷ ¿Aachin tiamepu i’isaerichi simiyamea naaju? Isaeri ti’tjoeria, ki tewakamepua ahpo i’yao, Riosichi kaawe te’terewao, nape Riosie uutiamea, Riosichi paparakapa tewakamepua pu’ka ahpo kaawe mochiwaopua Riosichio. Wahjachi ki Riosichi paparakamea, wa’apitia toiretupua, ahpo ki ka’karuma nokiwachi.

⁸ Puuu wahjachi toitiamea, Ehkoriaami Iyoteri chiiachitia te’teriamepua, eee cheeka chanitiamea:

Riosia ahpo kokochiwachi toarepua pu’kao,
wa’atia ahpo pusieo ki tetewimichiopua,
ahpo nahkaeoi ki inamumichiopua.

Ahkasi ehpe taawechiamioi wa’a te’teriamepua puua.

⁹ Ehkoriaami Raawiai, wa’achitia cheeriaipua tiameo, ki nakika mochikameopua Riosio, eee chanitiame eee cheeka:

Puuu ki ka’karuma nokaka mochinariamea,
oowera mochika pahkotaka pu’serenariamepua.

Ahpo nokayae wa’api ruhjisaa,
kaawe enemiipua.

Pu’ka ahpo ki ka’karuma nokayae,
motochitesaa kaawe enemiipua,
pu’kao kokosatiaa kaawe enemiipua.

¹⁰ Puua puichi tukapasipasooopua,
kaawe enemiipua,
ki ma’chiremichioopua pu’kao.

Puua koomorasitepatetiaa,
kaawe enemiipua.

Ki i’isaeri ti’tjoeri newipateniame

¹¹ Waikaonia noochio, e’raninia: “¿Ki oosa werisimeri ohjoarepua ahpo motochiria te’terewachioopua? ¿Ki oosa Riosio nookemeri ohjoarepua wa’asio? ¿Kíikosa ahpowichio nokimichio uukame Riosia pu’kao?” Eje’e. Pu’kawichio uukamepua. Nape ehpeo pehji Riosia, ahpo pukeri o’inia uuriao ahpowichio tekipanamichioo, ki kaawe te’tiopa apochi pu’kao, ki isaeri ti’tjoerichi i’isiamepua ku’ikao, ahpo tehkiwachioopua. Wa’a iintotiopua Riosio i’isaeri ti’tjoeria, seenekachi Riosichi e’enanaretareoipua eenechi.

¹² Riosia i’isaeri ti’tjoerio kihta yooraka mochitoriopua ahpo tehkiwachio, ki i’isaeri ti’tjoeri ajawarepua ahpo tehkiwachio, aapoekamera nakiriopa Riosi kaaweruma tuuyewari. Wa’a iika tisia muuwere Riosichi paparakame ki isaeri ti’tjoeri. Nape i’isaeria eenechi Riosichi e’enasooopua Riosichi paparaka ka’karuma enepakaopua, kaawe tekipanania eneso pu’kawichioo, ¿kehkisa epeche muuwepatarepua Riosichi paparama, tisia muuweeka Riosichi tekipanatoopua, pirena nokisika ki isaeri ti’tjoeri ahjamao?

¹³ I’ka aamo chaanenania ki i’isaeri ti’tjoerio, neea aamoo, uhjuratiamekapa amochi nayewatumichio Riosi tuuyewario, i’ka no’o tehkiwa amochioopua, tisia nateyame tetewanania.

¹⁴ I’ka no’o inisia amochio, Riosie Weratiamechi naewatukao, no’o tetejima i’isaerio eenechi Riosiche e’enanarewa erapatesoo, tisia kaawe enemiipua, amochitia Riosie newipatetiame enemichioopua.

¹⁵ I’isaeri ti’tjoerio ki nakika tetewariopa te’ta kaaweruma tuuyewariopua Eesusichi simiyame Riosi Taanarachio, seesenu ki isaeri ti’tjioe ooweru tiame ajaware Riosia, kaaweruma ahpo tehkiwachi nokisimichioo. Nape pu’ka i’isaeri ti’tjoerio ki nakiria

ahpo tehkichio, eenechi Riosi tehkichi ajawatiame enesoopua Riosieo, ¿ki te'ta kaawe erakoame enetare i'isaeria, eenechi oijenatetiameka te'teriapa i'isaeria?

¹⁶ Riosio pukeri o'inia Aurani ahpo tehkiwachi ihsimia i'ka weeechi kaaweruma machenakame enesoopua, yomatiame ahpo inataria neipami iintomeriai, ahpo inataria kuuwepakaoi, kaaweruma machenameripua eneriamepua tiameo. Puuu Riosi inataria i'ka weeechi ahpo iintomiaa, paatusika tiamepua. Paatusia pahcha takaritatiameo, ta'yame machenakame enesoo, yomatiame kaaweruma paatusia. Puuu Riosi inataria i'ka weeechi ahpo iintomiaa, kuuuka tiamepua tiame. Itapiti kuuuai naawara ahjame enesaapua, yomatiame ahjamepua, atowara, saawara tiame.

¹⁷ Riosia i'isaeri ti'tjoerio, ooriwo kuuuka tiame tiawaniipua pu'kao, i'isaeri ah-powichio tekipanameo Riosia, pu'ka ooriwo kuuu atowarachitia tetewamepua. Ookapi i'ka atowa i'isaeri ti'tjoerio Riosia, ki apochi paparamekopaopua, tehpunarepua pu'ka atowao. Wa'a ikisaopua Riosia, seesenu kuuu atowara atowatere puuuu ahpo ooriwo kuuu, ahpo ooriwo naawe ahjaka mochtomichio; wa'a te'tereka mochtioame ahpo ooriwochio, ahpokamerawichio, yooraka mochtomichio. Puuu seesenu atowaa, eeme puuuu, ki isaeri ti'tjoeri Eesusichi paparakame.

¹⁸ Nape eemea pu'ka Riosi ooriwochi atowatetiamekapao, ki epeche erakometepua i'isaerichio, Riosi ooriwo te'ta atowarawichio. Wa'a e'rame enesaa eemea, pu'ka kuuu naawarao eemekamera ahjatio erakomiipua, nape ki eemekamerapua, Riosi ooriwo ahjatiameera.

¹⁹ Ehpeo eemea chaachapaniarepua: "¿Ki epeche tiame ohjoare teemea naaju, pu'ka i'isaeri u'yesoopua taamokamera atowatetiameopua?"

²⁰ Ka'i puuuu. I'isaeri ti'tjoeria tehpunatiamepua atowachitiao, ki Riosichi paparakapa; eemekamera atowachitia ajawatetiamea, Riosichi paparakapakamera eemea, ki epeche ka'karumakapa. Wa'a te'tiapa eemea, kihta weruma epeche erakometepua i'iaserichio, Riosie aamo kaawe yoraretiao. Ohso kaawe eemea, Riosichikamera aamo pewatiame te'terio erakopuapua.

²¹ Riosia i'isaerio ki nakiyapa ahpowichio tekipanamichioo, pu'kao tehpunakame enesoopua, ki apochi paparakopaopua, ¿ki wa'achi iintotarepua amochioi, ahpo oowarachi ihchiamekoipua, aamo toisoopua apochi paparao?

²² Riosia kaawerumapua kaawerumao, nape aata apochi se'wika paparakameopua, ki teesa kokosamepua, ki ahpo tehkiwachi tekipanamichio. Riosia aamowichioo, tisia tesiwekamepua; ahpo tehkiwachi mochtomichioopua itapiti ahpowichio nokisikao. Wa'a tiachipao eemea, iyorika mochtitupapua pu'kao, ki tehpanapuame eemea Riosi atowarachitiao.

²³ Nape i'isaeri atowara tehpunatiameopua, ka'karuma enepasoopua Riosichio, Riosia iinuemepua utewari apochio, eenechi wa'api kuuuchi ahpo atowatemiaopua, i'isaeri ahpowichio nokisimichioopua eenechi.

²⁴ Riosia aamo ki i'isaeri ti'tjoeri atowarao, seenu kuuu atowara tehpunatiame, ahpo ooriwo kuuuchi atowaterioo, ¿epeche ki tehkina eramerinapua, ahpo wa'api ooriwo kuuu atowara tehpunarioo, pu'ka wa'apichi ooriwo kuuuchi atowatekao?

Wa'asi kajuyachi newipateniame i'isaeri ti'tjoeri

²⁵ Eeme ki i'isaeri ti'tjoeria, ki aamoeche itipimeri te'ta atowarachitiao. I'ka aamo nane'reka mochtiojeraninia, ki aamo te'ta ojjerawa erakomichioopua, i'ka Riosiche apoche nane'riaopua: Puuu isaeri ti'tjoeri ehpe taawechemi ki nakikame Riosi tuuyewari ahpo Taana Eesusichi simiyameo, ki yooma taawechi wa'a teeremiite puuuu, i'isaeri ti'tjoeria. Puuu i'isaeri wa'a te'teremeripua ahkasi yooma ahseparichisi Riosichi paparameriopua, ki isaeri ti'tjioeopua.

²⁶ Riosi nane'ria kehki ahsepasoopua ki i'isaeri Eesusichi paparakameo, yomatiame te'ta i'isaeri Riosi kuuurachi atowatepuamepua tiame, yooma pirena Riosie te'ta newipatetiame itipimeripua wa'asi, Riosie newipatetiame pirenatupakaopua. Pu'ka nayewaka cheere Riosia, Ehkoriahi Iyoterichio, eee cheekao:

Apoe Newipatemia, Siioni tewaniachi o'inia enameripua,

Riosi kahtiachi o'inia, yooma Aakowo i'isaeri ti'tjoeri ki ka'karuma te'tiao, yooma puhjenekemapua pu'kao.

²⁷ Wa'a tiachio yooma te'ta i'isaeri ti'tjoeri ahjama no'o katewerio,

ki i'isaeri ti'tjoeri na'pempa ahjamaopua,

ahsieme kuuwepakame enamania pu'ka ahjama no'o katewari yahchariao,

pu'ka tataroririao te'ta ahsieme cho'wekamekapaonia wa'asio.

²⁸ Nape iiweta i'isaeri ti'tjoeri ki Eesusi Riosi Taanarachi paparaka mochtioopua pehjo, Riosia ahpo tuuyewari newipatiameo, seepurawachitia tetewamepua. Wa'a

te'teriopua pu'kao Riosia, aamokamera ajawarepua pu'ka ahpo newipatiame tuuyewari tehkiwa nokisimichioopua. Aamokamera wa'a yoorakamepua, tisia ahpo Taana Eesusichi paparariopao, eemepechi sitememichioopua pu'ka ahpo Taana Eesusichi simiyame nayewatukao. Nape Riosia ahpo tehki ki'yaria u'yekameaiopua, ki toaka tete-wamekaitepua pu'kao, ki natakepamekapao, i'isaeri noonoriwa ahjama ahpo katewari yahchariaopua. Pukaepa Riosia wa'a tiamepua pukachio, nakiyamekapapua pu'kao.

²⁹ Riosia kiisi wa'atia itipiamepua ki iintokao, ahpo iintomo tuuriao, yooma aaataoi ahpo ijinuwa paajutiaopua.

³⁰ Eeme ki i'isaeri ti'tjoeria, aamo ehkoriai noonoria pukerio, ki Riosie uutiami eneriaipua ahpo tehkiwa nokimichioopua, ki Riosichi paparaka mochitoriamekapapua pehjiio; nape ehpe Eesusi taawechiamio, i'isaeri ti'tjoerio ki Riosi e'weka mochitonareriopao, eeme ki i'isaeri ti'tjoeri ajawatiamepua, ahpo Taana Eesusichi simiyame nayewatumichioopua.

³¹ Wa'achitia puuu i'isaeria ehpe taawechiamioi, ki pichikiamepua Riosi chiiao, Riosi weeraria Taanachi simiyameoi. Nape Riosia i'isaerio, aamochitia ahpo Taana Eesusichi e'enaka paparakameo, ahpo tehkiwachi enepatemapua eenechio, pu'ka yooraka nokisimichioopua.

³² Riosia yoomatiame ti'tjioe ooweru tiame wehjoarichi mochikameo, napati wa'achitia tatakoriame tetewamepua, pukaepa Riosia, ahpo Taana Eesusichi paparaka e'enasoopua, ahpo tatakoriaria cheriwepuawichio itakao, napatika wa'achitia cheriweripua pu'kao.

³³ ¡Teesana tahpitika tiamepu Riosi inatariraa! ¡Ki nu'uti peeneka inatamepua, ki nu'utipua tiameo, pahteniamechioopua! Riosi iintonariaa aaataai ki nane'reporitepua, ihtaai peeneka inataopua.

³⁴ ¿Aatana ahsepaka inatata Apoe Paamiraopua, inatao? ¿Aatana tuuyeme tiiarepua Riosi inatao?

³⁵ ¿Aatana itapiti rewetare Riosio, Riosio ahpo wikirieko tuupuaichioopua?

³⁶ Aaataaiopua. Yooma ihta itapiti iintuameo, apoekamerache iinuwarakopapua. Wa'a teesoo, apoe iinuwaraa, apoewichioopua. Teemea, kihta iinuekaitepua, itapiti kiapuaioopua Riosio, yooma itapitio Riosi iinuwarao, apoe enepateriamekopua. Yooma Riosi enepateriaa, apoe ahjaemichioopua. Pukaepa neea Riosiwichioo, te'ta weruma nayewajeraninia, ahkasi ki wahjame taawechisi. Wa'a teeresaa kaawe enemapua.

12

Riosiwichioche yasitoniamie

¹ Pukaepa eeme no'o Riosichi tetejima, Riosichi aamo oowewachitia te'terejaninia, Riosichio aamoo, kaawe eraniamechitia. Puuu wa'a teeka mochitoniamiea, Riosi ki nu'uti iyoriniamekaitepua.

² Ka'te i'ka weeechi mochikamechitia inatamitia eemea, ohso kaawe kaawerumara inataka mochitopuapua, Riosikamera kaaweche wichiya. Wa'a teeka mochitosaa eemea, Riosi e'rachitia mochitomapua. Wa'a teeka mochitosaa tiameo, te'ta kaaweruma enemeri aamo mochitowaa.

³ Riosio ahpo no'o tesiweka weerariopao, aamo kaawe e'raka chaaninia, ki aata epeche erakoka mochitomichioopua. Napati aamo tetewika mochitopuapua, i'ka Riosi tehkiwa nokisikaopua, yooma eeme pipiripi ahkao.

⁴ Yooma eemea, piiripi weerewachitia te'tiamepua Riosichio, i'ka Riosi weerewachio muuwaeme teemea. Yooma pipiripi teemea Riosieo, itapiti ye'kari pepenewa kiatiamepua, taamo ihta ye'kari kiatiamepua pepenewa, pukae taamo nokisimichioopua, ihtaai Riosichi tehkiwao.

⁵ Muuwaemekai teemea, Riosie Weratiame weerewachio, piiripi wa'api weerewakaite teemea. Piiripi weerewakapa teemea, yooma apochi ihcheka mochitoamekate teemea, teemea wa'atiaio, napati wa'achitia ahpo ku'wipuawichioopua.

⁶ Wa'a teesoo, yoomahka Riosie kiatiamekapaopua, yooma ihta ye'kari taamo nokisimichioo, pu'kakamera yooraka mochitotariapua naaju. Riosi tuuyewarichi simiyame ye'kame enesaamua, peeneka nayewapuumua Riosichi aamo paparae oowe e'raka, ahkai aamo masitiachio.

⁷ Wahjachi ku'iwa ye'kame enesaamua, kaawe e'raka ku'ipuapua pu'kao; masiteniamie ye'kame enesaamua, peeneka masitepuapua;

⁸ oowe erapatewa ye'kame enesaamua, oowe erapatewa tekipanapuapua. Ihkokeka pu'seriamie enesaamua, kaawe e'raka ihkokepuapua. Tesiwe e'reniamie ye'kame enesaamua, kaawe e'raka tesiwa e'raka ku'ipuapua.

Riosie Weratiamechi, te'teriamiachitia mochtioniame

⁹ Pichiwaka aamo nakimitia ahpoo. Na'arario, nekuchemitiapua, kaawerumache chapitoka mochtipuapua.

¹⁰ Yooma aamo te'ta nakika mochtópuapua, Riosichi poponichitia, pipinichitia tiame. Te'ta yoorewie teteipuapua ahpoo, epeche kaaweruma e'raka ahpo piirechio, napati ahpoo wa'achitia.

¹¹ Ihta aamo yoorachioi utewaame tiame teetopuapua. Amochioi tiameo, amochi kahtiame tetewitepuapua Riosi Riosiwari. Riosiche ihsiweka mochtipuapua, ki aaata wa'asi.

¹² Peenia erakoka mochtipuapua, piie taawechi ahkao, te'ta Paamira ahjama mochimiapa. Aiwaka mochikaio, ka'te yaapi erakomitiapua. Riosichi aamo paparaoi, senepi yooraka mochtipuapua pu'kao, ahjachi itaka.

¹³ Aaata Riosie piipatetiameo, tesiwa tiame enesoopua itapiti nakiwachio, ku'ipuapua pu'kao. Aamo ta'pechi asiyameoi, kaawe e'raka asipupuapua.

¹⁴ Aamo ki kaawe yoorameo, ka'chi chaanepuapua, kaawe yorapuapua ohso kaawe.

¹⁵ Aaata te'ta peenia erasoo, ahjama peenia erakopuapua; aaata yuuwesiso, yuuwesipuapua tiame amochioi.

¹⁶ Eemea amochio, kaawe aamo ahpo erakoka uumitiapua. Ka'te weruma aamo uumitiapua aaatachioi, tesiwa te'tiameo kaawe uuka nayewepuapua, kihta epeche e'raka.

¹⁷ Na'aretiai muuuu, ka'te wa'achitia na'are muuuai. Itapiti yoorai, kaawe aamo neesetoka ihsipuapua, aamoo, kaawe ihsieme teteipuawichioipua.

¹⁸ Aamo wahjachi kaawe teerewao, kihta a'chi tiame ihsika yasitopuapua, aaataoi.

¹⁹ Ka'te aamo ki kaawe iintotiameo, wa'achi yooraka natetetemua, ohso kaawe Riosikamera toepuapua pu'kao, apoe Te'pa Kahtiame taamo Noono ihsimichioipua pu'kao, te'yakao. Wa'a teeremeri eemea, Ehkoriai Iyoterichi Riosio chiiamekopua: "Aaata aamo na'ara iintokameo, nee natetetemapua iintoriao; wa'a chaani Te'ta Paamiraa."

²⁰ Pirenachi Iyoterichio chaanipua: "Aaata aamo seepurawaoi chorowasoo, ko'kotepuapua; aaataoi paramusoopua, nerojitepuapua. Wa'a aamo iintosoopua, suuwe erapatemamua pu'kao, ki nu'uti tataretemamua pukachio."

²¹ Ka'te aamo tooa na'arari aamo yuumpamichioo, ohso kaawe muukamera newitopuapua na'arario, aamo kaawerumachee ihsia.

13

¹ Ihta ya'yawichituniameo, ihta pa'pamiratuniameopua tiameo, yooreka mochtioniamepua pu'kao, pu'ka yawichituniameo paamiratuniaoipua tiameo, Riosie wa'a teewetiamekopua pu'kao. Yooma ya'yawichi ajawatiameo, pa'pamiratuameopua tiameo, Riosie reesisetiame puuuu, e'wewari teereniameopua tiameo.

² Pukaepa pu'ka e'wawari ki yoorekamea, Riosikamera ki e'wekai noonoikamepua, wa'a tiame e'wewa yahcharia Riosia, pu'ka pa'pamiratuame e'wepuawichio e'raria puuuu. Wa'a tiachioipua yooma aaata ki yoorekamea pu'ka pa'pamira e'wewario, pu'ka wa'api e'wewari kokosarira saaemeriapua.

³ Aaata kihta ki kaaweruma nokaka mochikamea, kihta seewemetepua i'ka nurari neesetoameopua, aaataoipua, pa'pamiratuameo, ya'yawichituameoipua. Nape ki kaawe nokaka mochikamea, seewemete puuuu i'ka e'wewa iinuemeo, pu'kaoi iinuemekopapua pu'ka nuurarie kokosamio. Pukaepa aaata ki majaka yasonariamea i'ka pa'pamiratuame e'wewario, e'wekache yasitometepua i'ka e'wewari iinueme pa'pamiratuameo, kihta ki kaaweruma ihsikaopua. Wa'a teeka yasitosaamua, kaawerumachitia tetewipuumemua, ya'yawichieopua.

⁴ Aaata yoorewi yachatiamea, aamo ta'iria yasimichio yachatiame puuuu, Riosi nakiyachitia yooreka. Aaata ki yooreka mochtioameapua pu'ka yoorewa neesetoameo, seeweka tetewimetepua pu'kao, pu'ka aaata yachatiameopua yoorepuawichioo, ki oowera kusiwaeka yachatiamekopua pu'kao. Ihji aaata yoorepuawichio yachatiamea, Riosi seekaerachitia ihsiamekopua, ki kaaweruma iintokameo, wepimichio yachatiamepua.

⁵ Pukaepa teemea pu'ka e'wewari neesetoao, yooreka mochtometepua, nape ki taamo kokosapuameche seewekao, taamoe wa'apioi nane'riapa Riosio, pu'ka e'wewari e'weka mochtiojeriopa.

⁶ Pukaepa teemea tiameo, yawichi koparoari nateteka mochtioamepua, puka natetepuachioipua yoorewa inatiameo.

⁷ Yooma ihtawichio yawichi koparowaa, natetepuamepua, te'ta ya'yawichiwichio, ki te'ta yawichiwichio, nu'nunti teesa ya'yawichiopua tiame. Wa'achitia weruma yooreka tetewipuamepua tiameo, yooma pipiripi pu'kao.

⁸ Ka'te ihta aaata wikirieka yasitomitiama, naaticheape, aaata aamo nakirewache. Wa'a teereka yasitoame enesaama, yooma Riosi nuurari yorajera ihsiamerimua.

⁹ Riosi nuurari nokipumea, eee chiiamepua: "Ka'te suwepori nokimitiapua, ka'te merimitiapua, ka'te ichikomitia, ka'te ikotu." Iintusoo pehji ihta yoorepuameo, ihji no'o aamo chaanemiaa, yooma ahsepari iyoriwa iintoniamepua: "Aamo piirechio, aamochitia nakimitiapua."

¹⁰ Aaata aho piirechi kaaweruma nakika yasitoamea, kihta na'ara ihsiamepua aaataoi. Wa'a teeka yasitoniamema, kaawe yooreka yasitoamepua Riosi nuurario.

¹¹ Yooma i'ka no'o cheeriaeo, taamo newipuapuachiche inatapuapua, ehpe taawechi-amiopua wa'asio, pu'ka taamo newipatepuao, epeche waapi teetoamekopua pu'kao, ki pukeri taamo papariachitiaopua, Riosie Weratiamechio.

¹² I'ka weeechi tukaparia, u'matona puuuapa, weemera taajenari asinapua. Pukaepa te'ta toaka mochitomete teemea, ki kaawe nokiwaio, yooma pu'ka tukapachi ki kaaweruma nokisiniameo. Ohso kaawe ka'karumachikamera mochitoniachi kaawe enemiihua, Riosi uutaparichi, taamo Riosi neesetora wakiraetoka.

¹³ I'ka Riosi taajenarichio eemea, ka'karumache yooraka mochitopuapua, kihta na'arari, kihta nawajika, kihta pahkotawa nawajika, kihta suwepori nokaka, kihta nekumewa erakoka aaatachioi, kihta ikotuwaa aaata iinueka.

¹⁴ Ohso kaawe eemea, Riosie Weratiame e'rache wakiraeka teetopuapua, ki aamo newitopuawichio na'arari ta'irewaeo.

14

Ka'te ki kaawe chaanemitia aamo Riosichi poponiwao, pipiniwao tiameo

¹ Aaata weemera Eesusichi paparakameo pehji, aamo ta'pechi asisoo, kaawe e'raka uuka tetewipuapua pu'kao. Ka'karuma Riosichi pu'serewa nayewepuapua pu'ka ahjamao, kihta nayewepuapua itapiti iyoriwachi simiyameo, Riosichi kaawe te'terepuawichio nokiwamechitia, itapiti kooame aaata Riosichi paparameo, ki ko'iniamechitia.

² Iintuame teemea Riosichi paparamea, sa'pa koayame ki sa'pa koayame tiame. Iintuamepua tiameo, yooma ihta kooame pu'serime koaka.

³ Yooma ihta kooame koayame, kihta chaanemetepua ki sa'pa koayameo. Ki yooma ihta kooame koayamei, kihta chaanemetepua pu'ka yooma kooame koayameoi, Riosio pu'kao, wa'a te'tereoi pu'kao, napati uukamekopua.

⁴ Teeme Riosichi paparamea, kihta na'ara chaanemetepua aaata tamochitia Riosichi paparameo. Taamo Noono tewekachi te'ta Paamirakamera chanimetepua aaata, kaawe ihsiamerimua, ki kaawe ihsiamerimua enesooi.

⁵ Iintuame aaata Riosichi paparamea erakoame, iintuamekopua taawe, Riosiwichio iyoriuachia yachatiame. Iinuaamepua tiame, ki yahchame piiripioipua taawe Riosiwichio iyoriuachio, ihta taaweoi napati tetewamepua wa'achi tiamekopua. Yooma pipiripi Riosichi paparamea, iinuamepua aho iintome tiiao, ihta taawechi Riosi iyoriuachia aho yachamiao.

⁶ Aaata piie taawe poanatakamea, Riosichi iyoriuachia wa'a iintokamepua; aaata ki ihta taawe poanatakameai, Riosichi iyoriuachia ihsiamerimua puuuai. Wa'achitia aaata yooma kooame koayamei, Riosi cheriwema ki'yaka koayame enesaapua, Riosi iyoriuachia ihsiamerimua puuuai. Piire Aaata ki sa'pa koayamea, Riosi iyoriuachia wa'a tiame enesaa, kaawe tiamepua puuuai, Riosichio, senepi ko'komiaoi, Riosi cheriwema ki'yamekapapua.

⁷ Wa'a tiachipao yooma teeme Riosichi paparamea, ki aaata a'chi chaaneka mochitometepua, ohso kaawe kaawe e'reka taamo ku'imete teemea, aaatawichio tiame inataka, ki taamocheiwichio. Wa'a te'teremeri teemea, i'wa weeechi ahjaka mochikiao, wahjipakaipua, te'pa taamo Noono tewekachi kahtiame, te'ta ijinuwarakapa.

⁸ Pukaepa teemea, iiweta ahjaka mochikaapua pehji, yooma taamo ihsiwaa, taamo Paamira Eesusiwichio enemeripua. Teemea wahjipakaio, Riosi ahjama mochimeripua. Wa'a tiachioipua, yooma teeme Riosichi te'terimeo, mukukiao, ahjaka mochitoaiopua pehji, taamo Paamirakamera ijinuwara teemea.

⁹ Apoe Eesusi Riosie Weratiame mukukai eenechi oijenakamekapapua, taamo tewekachi te'ta Paamirawa enepakamepua, yooma ahjaka mochitoameopua pukachi paparaka, yooma wahjipakameopua tiameo, pukachi Paamira paparakameo.

¹⁰ Wa'a teeresoo taamo Paamirao, ¿achini iikai te'yamemua aamo poponio aamo pipinioiopia tiameo? ¿Ki nane'riamekosa eemea, taamo nekakoka mochtosoo Apoe taamo Paamirakamerakopia taamo terimeriopia, kajuyachi taawechio Riosi katewiachio, Eesusichi taamo ki kaawe noonowiria taamo iinatukenioiopia?

¹¹ Ehkoriaami Iyoterichio, Apoe taamo Paamiraa eee chiamepua:

No'o te'ta ahjachitia pichiwario chiiaemia,

yomatiaeme ti'tijoea ooweru tiamea,

no'o chopokorieka ajapamerikopia,

yooma noochi tuukaopia, ahpoo kiisi kaawe nokariao.

Wa'a noonoikaopia ki nu'uti iyoriwa noonoimapua Riosichio,

te'ta nane'rekapa aatanakooopia no'oo.

¹² Waika taawechio teemea, yooma taamo ki ka'karuma nokaka mochtoriao, yooma tuumeripua pu'kao, taamo Paamira Riosio.

Ka'te ki ka'karumachi motochite aamo Riosichi poponio aamo Riosichi pipinioi

¹³ Wa'a tiachipao, kihta chaachapamete teemea wa'asi taamo piirechio, ihta ki kaawe ihsio tuukaopia. Ohso kaawe aamokamera kaawe aamo neesetopuapua, ki aata aamo Riosichi pooniwao piiniwaoi aamo sewina erapatemichioia ki Riosichio. Ka'te sewina erapateme tiame iintomitiama, wa'achi iintonaremakoipua, wa'a ihsiaeme aamo tetewapaopia.

¹⁴ Nane'riamemia noochio, ihta kooameoi ka'chi tiamekopua Riosiwichio, puu kooame Riosiwichio iyoriniamea, apoe wa'a erakoapa nokayamepua. Nape puu Riosi iyorika, ki ko'kopuame e'rameopia ihta kooameo, apoeche ki ko'kome wa'a e'ramepua.

¹⁵ Aata poponiwa ki sa'pa ki koayame ahjama yasipasaa ko'komia, ka'chi eramichioia pu'kao, muuui ki ko'kometepua sa'pao. Ko'kosaamua sa'pao waikao, ki Riosi nakiwari iinuemapua. Ohso kaawe kihta yorapuapua wa'a tiameo, aata Riosie Weratiamechi paparario sa'rume tiameo, pu'ka wa'a tiame Riosichi pooni piinioi newipatepuawichio, mukukame Riosie Weratiamea.

¹⁶ Pukaepa kaawe aamo neesetomitiapua, ki aata aamo Riosichi poponi pipinioi, ki kaawe aamo ihsio erakomichioia, aamoopia seenekachio, kaawe ihsio e'roio.

¹⁷ Taamo Riosi ye'karichi mochipuamea, ki kooame iyoriwae puua, ihta iiji-waai. Teemea Riosi ye'karichi taamo mochimiaawichio, Riosi Riosiwarie te'ta piipari te'tereniamepua, taamo iikachio Riosie ta'iria yasitowa tiame, pukaepa tisia kaawe erakoame teemea.

¹⁸ Wa'a teeka ohjoresaa Eesusichio, kaawe tetewipuame teemea Riosieo, ti'tijoeopia tiame.

¹⁹ Wa'a teeresoo pirena nokisitariapua naaju, te'ta ta'iria mochtowa i'yasikache, epeche Eesusichi oowe erapasikaopia.

²⁰ Ki na'atamete teemea taamo kaawe uuka Riosichi pirenaturiao, oowera kooamechi simiyame, nekakome chaachapakao. Yooma kooamea kaawerumapua, naatichie ki kaawerumapua, aata koaya kooame, pu'ka tetewachi koi'wame. Wa'a aamo ihsisoo, na'atamerikoimua aamo Riosichi pooniwa Riosichi teerewaopia, aamo pipiniwaoipua Riosichi kaawe teerewaopia tiame.

²¹ Ohso kaawe kihta koi'wa kaawepua, Eesusichi paparaniameo, sa'runame tiameo, ihtoioopia itapiti iijiwaai, itapiti ihsiwaai, Riosichi kaawe teerewa einatameopia.

²² Aamo kaawe ihsio e'raopia Riosichio, aamo Riosimache nane'reka yasitometepua pu'kao. Kaawe teetoka ohjoemea, ahpo inatariao kaawe yasito tuuyoo, ta'iria yasito-meripua.

²³ Nape ki kaawe ahpo ihsio e'raka koayamea, Riosi Riosiwari wa'a eratiamepua pu'kao, wa'a e'raka koayamea, ahpo e'rae tatakoriamepua. Yooma aata ki e'wiamea, Riosi Riosiwarie ahpo inatarichi tuuyeniao, tatakoriniamepua.

15

Aamo piirechikamera kaawe eratemitiama, ki aamo wa'apikamera

¹ Teemea, pewatiame mochikameapa Riosichi paparakao, ki ikanati taamochitia tiame, enepatejeramete teemea, pu'ka weemera Eesusichi paparakameopia. Teesa tiame masitepuapua pu'kao muuenati, ki ikanati tamochi tiame enepatenareka.

² Yooma teemea taamo wahjachikamerao, aachin teeka ku'imichio ahpo kaawe teerewa Riosichio, i'yameri teemea.

³ Riosie Weratiameai, ki ahpo ta'iria wichiya i'yakamepua, Ehkoriaami Iyoterichio wa'a chiamekopa: "Yooma aamo na'aretiameo, noochikamera saetekamenia."

⁴ Yooma puuu Ehkoriaami chaachapatiamie Iyoterichio, taamowichio iyotetiamepua, pukachi ne'netoka teetopuawichioopua, pewatiame nokisika Riosichi. Pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi chii ai, taamo kaawe erapasimichioopua, ahkasi asiyachisi Riosie Weratiameo, taamo puuyeka mochitoao.

⁵ Aamoonia, pu'ka Riosie aamo utewa ki'yaeo, aamo weemuwaeopua tiameo, aamo ku'ijeraninia aamoo, kaawe ahpo nakika mochitomichioopua, piiripichitia mochitoka Riosie Weratiamechioopua, Eesusikamera na'naritokaopua.

⁶ Wa'atia piiripichitia mochitosaa eemea Riosichio, yoomahka piiripichitia, peenia tiame nayewame enema eemea Riosichio, taamo Paamira Eesusi Noonorachioopua.

Riosi kaaweruma tuuwewari ki i'isaeri ti'tijoechi nayewatunia

⁷ Pukaepa kaawe aamo uuka tetewipuapua, Riosie Weratiame aamo uuka tetewachitia. Wa'a teeka aamo mochitooopua, tisia kaawe eratema eemea Riosio.

⁸ Eesusi Riosie Weratiamea, i'isaeri ti'tjoeri tuuyemia eenakamepua, Riosi iintomo tuuria pichiwatamia, Riosi i'isaeri ehkoriaami noonoriwara, iintokemo tuuria.

⁹ Ihji Riosie Weratiamea ki isaeri ti'tjoerichi eenakamepua tiameo, nane'remichioopua pu'kaopua tiameo, ahpo tatakoriario cho'wepuamekopua, Eesusichi paparasoo. Wa'a iintoketiaapua Eesusie Riosi e'rariaeo ki i'isaeri ti'tjoeria, weruma kaawe e'rewa nayewamapua Riosio. Pukaepa Eesusia ki i'isaeri ti'tjoeri eenakamepua, ahpo tewekachi kahtiamie Noonochi nayewemiapua, te'ta Ehkoriaami Iyoterichio, chiiachitia: Neeea aamo no'o Noonoo tewekachi kahtiamieo,

ki i'isaeri ti'tjoerichio,
tisia kaaweruma aamo nayewamania;
weruma te'ta kaaweruma aamo wikatamania,
ki i'isaeri ti'tjoerichio.

¹⁰ Pirenachia Iyoterichio ki i'isaeri naewakaopua tiameo, chaanipua tiame:

Eemea ki i'isaeri ti'tjoeria tiamea,
i'isaeri te'ta Riosichi paparakame ahjamao, peenia erakomeripua.

¹¹ Pirenachi Iyoterichioopua tiameo, ki i'isaeri nayewakao, chaanipua tiame:

Yomatiamie ti'tjoeturi wehjoarichi mochikamea,
kaawerumako tuuka nayewamitiapua Riosio;
yoomachi weeechi mochikameapua Riosio,
te'ta weruma tiame nayewamitiapua pu'kao.

¹² Sewinachi ihji Ehkoriaami Iyoterichioopua tiameo, Isaiatarua wa'achi cheeriamepua, eee cheekao:

Isai naawaraa uuyameripua,
Isai tewaniame tetejmarisiwachio,
aaata naawameripua,
yomatiamie wehjoarichio,
te'ta weruma yawichichitia yasipameri.

Waikao yomatiamie weeechi mochikamea,
pukachi paparaka ahpo newipatepuame inatameripua,
ahpo tatakoriaria cheriweka cho'wepuawichioopua.

¹³ Puuu Riosi aamo puuyetoka mochitoame ki'yamisi, aamo peenia eratejeraninia iikachio, ta'iria yasimichioopua, aamo Eesusichi ahjachi paparaka mochitoloopua. Riosi Riosiwaria i'wa weeechi aamo mochikoiopua pehjo aamo ku'isiamepua, aamo ahjachi erakoka puuyetomichioopua ahkasi aamo Noono tewekachi kahtiamie ahjama, aamo ohjoepachisioopua, ahkasi ki wahjiamesi.

¹⁴ Nee Paoroa wa'a mochikame no'o poponiwaro pipiniwari tiameo, ahsieme amochi e'ramenia, ka'karumache erakoamekoopua, tisia machiyamekopua Riosichi simiyameo; eemea aamo wa'api pepeniamie ahpo tuuyeka mochitopuameopua kaawe te'teretopuameopua Riosichio, te'ta Riosi nakiyachitia.

¹⁵ Nape neeea aamoo, wa'a aamo te'teriameko e'raioopua wa'asio, nape ki natakepamichioopua aamoo, epeche ma'chiamie iyotekamenia i'ka iyojurachio.

¹⁶ Neeea aamo ki i'isaeri ti'tjoewichio, Eesusie weratiamenia amochi u'yepamichioopua Riosie kaaweruma tuuyewari aamo tuuyemichioopua. Neeea pu'ka tuuyewari yooraka amochi yasitoamepua, pu'ka tuuyewarichi aamo pichikeriaopua, taamo Noono tewekachi kahtiamie ma'chitasimichioopua, itapiti Riosiwichio kaawe e'rewa oowewarichitia, taamo Noono Riosiwariae wa'api piipatetiamie.

¹⁷ Aamoo Riosie Weratiamechi aamo e'enariopao, tisia kaawe e'rame neeea, no'o tekipanaka ihsiriaopua amochio, tisia kaawe teereka itipimerikopua Riosichio.

¹⁸ Ki no'o yoorariakamera oijerawanarimenia, ohso kaawe Riosie Weratiame iintoriakamera no'oe, oijerawamenia, yooma pu'ka ki i'isaeri ti'tijoechio no'o iintoriaopua, nayeweriaopua tiameo, Riosikamera e'wepuawichioo.

¹⁹ Neeea Eerusareni o'inia ahkasi Iiririko weechisi oikamepua, yooma ahsieme nayewesika Riosie Weratiamechi simiyameo, yooma wa'amio Riosi Riosiwari Eesusichi oowe erapatekao, yooma Riosi chiiao ki maaenarie pichiwatakao, yooma ihta kokoriame sautesiwae.

²⁰ Wa'a siimo orapakania, ki aaata naewaturiachi, Eesusichi naewaniameopua pehjo. Neeea ki siminarekapua Eesusichi simiyame machitiachiopua wa'asio, ki piirechi tekipanariachi ihsinariapa, eenechi aampachio.

²¹ No'o wa'a nayewariaa, Ehkoriai Iyoterichio, eee chiipua:

Pu'ka aaata ki nane'retiame pehjo, nayewapuamepua;

Pu'kao, ka'chitia taawechi ahpo nayeweretia pukachi simiyameo,

pahtepuamepua pukachi simiyame ahpo nayeweretio.

Paoroa Rooma muuwarichi siimo o'rani

²² Neeea pu'ka aaata Eesusi tewaniame ki machiwachi pehji oiyapa nayewatukao, ka'chi iika siime teerekamenia aamo ne'nemiao, ki ehpesi o'inia wa'a siimo e'raka weritoai.

²³ Nape ehpeo yooma kajukapania no'o tehki, ki nakiwiamekapa wa'asi wahjachi ohjoriachi naewatupuao, ehpeope siimo o'rane aamo ne'nemiao.

²⁴ Wa'ami u'matosimo o'rane Ehpanya simiyaio. Wa'a aamo mochikachi no'o asisoopua, ta'iria naewapuawichioopua paikapi taaweoi, wa'a ikisao Ehpanyami u'matomo e'ramenia, itapiti aamo ku'iwae.

²⁵ Nape ehpeonia pehjo, Eerusareni simiyamenia, itapiti ku'iwa i'yetoka Eerusareni mochikame tisia tooremuame, Riosichi poponiwao, pipiniwaopua tiamé, no'o oiriachi Riosichi poponiwa, toomi na'poaria i'yetoka.

²⁶ Ihji ku'iwa no'o i'toaa, yooma Eerusareni Eesusichi paparamewichioopua, poponiwa pipiniwaopua tiame, wa'a Maseroniami Aakayaami tiame mochikameo, ahpo kaawe e'rachi na'poasa uhjureria.

²⁷ Puuua, ahpo kaawe e'rachi ihkoekamepua pu'kao, kaawe noonokamekopua Eerusareni mochikameo, i'isaeri naewaturaeo, Riosi kaaweruma tuyewari ahpo kipoteriopa, ahpo mochikachiami u'yepakao.

²⁸ Neeea Eerusareni toowesapa i'ka no'o i'yetoa ku'iwao, wa'a o'inia Ehpanyami siimania. Wa'ami simiyaio aamo ohjoekachi asisimania.

²⁹ No'o wa'a Rooma aamo ohjoekachi asisoopa, tisia ahjachi e'ramenia Riosie Weratiamechio, no'o ku'imerikopua apoeo, aachin cheeka no'o nayewamichioopua Eerusareni Riosichi paparameo, aamo tisia kaawe erakoka cheriwema ki'yao, yooma tisia kaawe noonokamewichioopua, ahpo ku'iwa uhjureria.

³⁰ Riosichi poponiwao pipiniraopua tiameo, no'o neesetowa itajerenania Riosichio. Aamoo itanenania tiameo, no'o ahjama enepamichio Riosi tehkiwachio, Riosie Weratiamechi mochitopuawichioopua, Riosi Riosiwari nakiwari taamo ki'yae.

³¹ No'owichioo, Riosichi itapuapua tiame, pu'ka Uurea mochikame i'isaerio, ki Riosie Weratiame paparameoopua, ka'chi no'o yoramichioopua. Itapuapua Riosichio tiameo, pu'ka ku'iwa no'o i'toaa kaawe e'raka uupuachioopua, Eerusareni mochikameo, poponiwao pipiniwaopua tiameo, Eesusichi paparaka mochitoameo.

³² Itamitia tiame Riosio, kaawe e'raka no'o asimichio aamo mochikachioi, kaawe e'raka no'o resipumichioopua wa'ao, wa'a no'o enasoopua, kaawe erakoka pu'seriapuachioopua wa'ao.

³³ Ta'iria mochijerania aamo iikachio, Riosichi kaawe erakokaopua aamo tatakoria cheriwekamekoopua. Wa'a teeresa naaju.

16

Pipiripi tuuwika teepoteniam

¹ Aaata ooitiam Eewe tewaniame, ku'we siminariamepua wa'a aamo mochikachio. Puu oowitiamea, kaaweruma piinirapua Riosichio, tisia kaawe teeka tekipanakame, Senkeréa tiopachio.

² Kaawe uuka asitepuapua pu'kao, aamo mochikachi asisoo, te'ta Riosie Weratiamechi paparamechitia. Kaawe ku'ipuapua pu'kao yooma ihta nakiyae, ki ookapi ku'ikamekopua pu'kao, ahkasi no'ooiopua tiame.

³ No'o teepotekemitia wa'a mochikameo, Aakira, Piriikkaopua tiame Aakira uupira wa'api, puuu na'paa, no'o ahjama tekipanakamepua, no'oo Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame masitioio.

⁴ Puuu ookaa, tísia ahpo maaporichi te'teretokamepua no'owichioo. Pu'ka noonoiria no'owichioo, cheriwema ki'yaninia pu'kao, yooma wa'ami ki i'saeri ti'tiopachi mochikameopua tiame, cheriwema ki'yamenia tiame pu'kao.

⁵ No'o teepotekemitia tiame, Aakira, Piriikka ta'perachi nanapawiamé, Eesusichi paparamé. Epeneto tewaniame teepotemitia tiame, Aasia weeechi ohjoeme, puuupua pahchakamera paparakame Eesusichio.

⁶ Maaria teepotemitia tiame, aamowichioo tísia tekipanakame.

⁷ Teepotemitia tiame Aanroniko, Uunia tewaniame tiame, puuu na'pa no'o perekarichi kahtioio, no'o ahjama mochiriamé. Puuuu, weeweruma ti'tiojepua Riosie Weratiamechio, ke'chu no'o Eesusichi paparoio, Eesusichi paparakame.

⁸ Naati teepotemitia tiameo, Aampiasi tewaniame, no'o Paamira Eesusichio, ki teesa nakiwame.

⁹ Uruwano teepotemitia tiame, puuuu taamo ahjamao, Eesusi Riosie Weratiamechi tekipanakame. Ehtaki tewaniame teepotemitia tiamée, no'o aaata tísia kaawe e'ria.

¹⁰ Aapere teepotemitia tiame, tísia oowe e'riame tetewiniamé Riosie Weratiamechio. Teepotepuapua tiameo, Arihtóuro ta'perachi mochikame.

¹¹ No'o teepotekemitia Erorioni tiame, no'o weewachi ohjoeme tijoe. Teepotepuapua tiameo, Naasiso ta'perachi tetejimara, Eesusi Paamirachi paparamé tiame.

¹² Naati teepotemitia tiame, Tirijena tewaniame, wa'a ikisa Tirijosa, na'pa puuuu, Riosie Weratiamechi tekipanakame. Teepotemitia tiame Peresira, piirechi ootiamé tísia tekipanakame Eesusi Riosie Weratiame Paamirachio.

¹³ Teepotemitia tiame Ruujo, weruma paparamé Riosie Weratiamechi. Pu'ka Ruujo yeeyeraoi teepotemitia tiame, pu'kaonia no'o yeeyechitia tetewa.

¹⁴ Yooma i'ka teepotepuapua tiame: Asinkirito, Perekonio, Erema, Paratowa, Ereme, yooma Eesusichi poponiwa tiame, wa'a ahjama mochikame.

¹⁵ Yooma i'ka teepotemitia tiame: Iiroroko, Uuria, Neereo tiame piinirama, wa'a ikisa Oorimpa, yooma wa'a mochikame tiame ahjama, Eesusichi paparakame.

¹⁶ Teepotaio, kaawe ahpo uuka teepotepuapua. Yoomahka i'wa tiopachi Eesusichi paparaméai, yooma aamo teepotenapua tiame.

¹⁷ Kaawe aamo inatepuapua, ki aaata sewina aamo erapatemichioopua no'o aamo masiteriao. Ka'te keepumitia pu'kao, seesenu masitiamepua ki ka'karuma.

¹⁸ Puuuu ahpoche ikotua nokayamepua, ki Riosie Weratiamechi nayewaniame. Ki te'ta pepeniameopua Eesusichi simiyameo, peenia chaachapaka masitika wihkuuamepua.

¹⁹ Aamo Riosichi kaawe te'tereka mochitoao, ahkaoi yomachiami nane'reniamé eemea. Wa'a aamo te'teriopa neeaa tísia kaawe e'ramepua. Neeaa aamoo, wa'api aamo te'teretojerame neeaa, tísia aamo kaawe inatetoka ki aamo ruhjipuawichioopua ki ka'karumachio.

²⁰ Wa'a aamo te'teretosoopua Riosichio, Riosia Satanasio, aamo taarae tekeka weripateka, newitotemapua. Yooma aamoo, Apoe Riosie Weratiame aamo ku'ijerania, aamo ta'iria mochitomichioopua.

²¹ Wa'ami teepotenapua tiameo, Timoteo no'o ahjama tekipaname. Aamo teepotenapua tiameo, wahjachi no'o weewachi ti'tijoe: Ruusio, Aasoni, Sosipate tewaniame tiame.

²² Teresio tewaniameai, i'ka iyojura no'o iyoteteriaai, taamo Paamira Eesusie aamo teepotenapua.

²³ Aamo teepotenachi Aakayoai, pu'ka ta'perachi kahtiamékane ehpeo, ahpo ta'perachi asikoame che'repatiamékapu puuuu, aaata Riosichi paparamé i'wa asipuameo. Aamo teepotena tiame Erahto, i'wa mochiwachi toomi koparoari katewetoame. Aamo teepotenapua tiame Kuarató, Riosichioopua, taamo pooniwachitia tiiáme.

²⁴ Ehpeonia taamo Paamira Eesusi Riosie Weratiameo, ki nu'uti kaawerumari aamo teewejerania.

Riosi kaawerumataka nayeweniamé

²⁵ Neeaa taamo Noono tewekachi kahtiamé, tísia kaawe e'riamepua, aamoo ute-waeme aamo teetotiopua Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame masiteniaméchio; pu'ka Eesusichi simiyameo, ehkoriami mochiriaméopua, ki tetewiriaopua pehjo,

²⁶ pu'ka ehkoriami mochiriamé ki tetewiriao, taamoo ehpiami taawechi tetewika mochitoao, Riosie taamo tetewitetaipa. Ehpeo puuu Riosi ki wahjika kahtiaméa, ahpo Taanachi paparamichio paajutenapua, yomatiamé wehjoarichi mochikameopua.

Wa'a cheekame taamo Noono tewekachi kahtiamea ahpo ehkoriaami na'nayewaturachi nayewaka iyotetekao ahpo Ehkoriaami Iyotaperichio.

²⁷ Pu'ka taamo Noono tewekachi kahtiameo, ahpoche te'ta peenewariekameo, yomatime i'ka wa'a iintokamekopapua ahpo Taana Eesusi Riosie Weratiamechio, ki nu'uti iyoriwa teerepuamepua, ahkasi ki wahjiamesi wa'a te'teretoka.

Wa'asi kajuyamenia i'ka iyotaperio. Cheriwema ehpeo no'o keepuriawichio.

Pahcha Simiyame Koorintio Iyojura

Teepotari

¹ Kúíraa, aamo Koorintio mochikame Riosichi poponiwa pipiniwa tiame. Paoro neeea yooma aamo teepotiamea, wa'a Koorintio tiopachi te'teretoameopua. Ka'karuma mochikare eemea. Teemea yooma i'wa mochikamea, ka'karuma mochiwipua. Nee Paoroa, te'pa kahtiame No'no e'rarie, weratiame neeea, Eesusi ahpo Taanachi simiyame nayewamichiopua.

² Pukaepa neeea, Sohtene iyoteraeo, i'ka iyotesa aamo uhjuramepua yooma aamo Koorintio mochikameopua wa'a tiopachio, te'ta Riosie Weratiame iintoriae piipakameo, Riosia aamo ahpo mochiwari iintapariao, ka'karuma apochi mochimichio paaekamepua, yooma aaata wahjachi mochiwarioiopua tiame, ahpo Taana Eesusichi paparakameopua.

³ Neeea yooma amochio, taamo Noono tewekachi kahtiameo, Eesusi apoe Weerariaopua tiameo, tisia te'ta kaawerumari amochi teerejeraninia.

Ka'karuma te'terewa Riosichi

⁴ Neeea tisia cheriwema ki'yaka yasitoamenia Riosio, Apoe taamo Noonoo tisia kaawe iintoriopua amochio, aamoo tisia paparariopa Riosi Taanachiopua, Riosie Weratiamechiopua.

⁵ Pukaepa taamo Noono tewekachi kahtiamea, tisia pahtewa ki'yakamepua amochio, ma'chiame masitemichiopua ahpo tuuyewario, muuwaeme aamo aaataopua, ye'kari aamo ki'yakamepua tiameo, aamoe wa'api ahjae pepenika ahpo ku'itopuawichiopua tiopachio, tiopachi te'teriamo.

⁶ Puuu Riosie aamo kiaretia no'o aamo masiteria Eesusichi simiyamea, amochi ikikamepua.

⁷ Wa'a te'teretosa eemea yooma ihta aamo ku'isiwaopua nakiwaeo, ahsieme teeretoma eemea aamo yekiyao, Eesusi enamia puuyeka mochtokaopua, apoe Riosie Weratiameopua.

⁸ Wa'a teetoka aamo mochtioipua Riosia, aamo piipateka neesetomeri puuua, aamo ka'karuma piipakame mochtioichiopua, ki aaata aamo ki kaawe iintorio tuumichiopua, Eesusi Riosie Weratiame enasoopua i'ka weechio.

⁹ Riosia pichiwa neesetomeri puuua, Riosia kiisi wa'atia itipiamepua ahpo chiiao, apoe iintokamekapaopua aamo paekao, pirena mochtitopuawichiopua ahpo Taanachio, Riosie Weratiame taamo Paamirachio.

Tiopachio poanatumiam

¹⁰ Neeea aamo no'o Riosichi poponiwa pipiniwaopua tiameo, neeea Riosie Weratiamee naewamea, pirena piiripichitia aamo inataka mochtiojeraninia, kihta amochi nekakoka. Ohso kaawe pirena, Riosichiche kaawe inataka mochtitopuapua, kaawe ahpo uuka, napati wa'achitia Eesusichi paparakopua. Ka'te aamo pirenatuka poanatumitiapua, ki napati aamo ahpo wa'achitia inatakao.

¹¹ Neeea Kooe tewaniame ta'perachi mochikameeo, aamo nekakoka mochtioameko tuuyetiamenia, ki napati wa'achitia inataka mochtioamekoo.

¹² Eemea poanaturariao, chaachapatapua: "Neeea, Paoro na'naritoamenia"; ookapi wahjachia chaachapatapua: "Aaporokamera na'naritoamenia"; wahjachia chaachapatapua tiameo: "Seeja na'naritoamenia"; aaata wahjachia chaachapatapua tiame: "Neeea Eesusi Riosie Weratiamerakamera na'naritoamenia."

¹³ ¿Te'ta Riosie Weratiame weerewaa, chi'wapamekonapua? ¿Paorokosanapu kurusichi mukukamea aamowichioo? ¿Paorochi paparakapa paatotiamekosa eemea naaju?

¹⁴ Kaawechupena neeea aamoo, ki aamo paatokamepua aaataoi. Neeea naatiche paatokamepua, Kirihpo tewaniameche, wa'a ikisa Kaayo tewaniameche tiame.

¹⁵ Pu'kache paatokame neeea, ki aaata noochi paparopa paatorio tuupuaichiopua.

¹⁶ Pichiwa paatokamenia tiameo, nape Ehtejana ta'perachiche. Wa'asi waanamio, ki aaata nane'renane no'o paatoria.

¹⁷ Apoe Riosie Weratiamea, ki no'o paatomichio uhjurakamepua. Neeea, Riosi ka'karumache nayewatumiache uhjuratiamenia, nape ma'chiame nayewaka ki te'ta

peeniamechitia, ki te'ta machiwari iinuemechitiaopua tiame, ma'chiame pahtemichiopua ti'tjoerio, Riosie Weratiame kurusichi mukurio, aho newipatepuawichio mukuriamekopua.

Riosie te'ta peenewari aho Taanachi tetewiteria

¹⁸ Eesusi kurusichi mukukame nayewatuwa ki pichikiamea, a'achepori tiame tetewamea pu'kao, kiisi kaawe te'teriamepua Riosichio. Wa'a te'tiamekapa puua, Riosie te'ta kokosarichi ruhimeri puua. Nape teemea taamowichio Eesusi iintorio erakoameopua, Riosie utewarie newipatepuamepua, apoche iinuekapapua aho utewari wa'a iintomiaopua.

¹⁹ Riosia Ehkoriaami Iyoterichio cheekamepua:

Pepeniwari ti'tjoerioopua,

kihta nateyame iintamania pu'kao, pu'ka pepeniwarirao.

Ti'tjoeri te'ta pahtewaopua,

kihtawichio kaawekame iintamania pu'kao,

ki ahjae noochi kaawe te'terepuawichioopua.

²⁰ Wa'a teeso ti'tjoeri te'ta pepeniwarirao, ¿ihtana nateka itipitanapua? Aata te'ta pahtimeai, ¿ihtanana nateka itipitanapua Riosiwichioo, aho te'ta pahtewarieopua? Riosia pu'ka ti'tjoeri te'ta pepenewario, pahtewariopua tiameo, ki ijinatarichitia tetewamepua pu'kao, pu'kao kihta nateyamekopua pukaeo, pu'ka ti'tjoeri tatakoria cheriwepuawichioo.

²¹ Riosia te'ta inatamekapaopua, ki toarepua pu'ka ti'tjoeri apochi kaawe te'terepuawichioo, aho erakorieopua. Ohso kaawe aho kaaweruma tuuyewarie kaawe te'terejerakamepua ti'tjoerio, kihta nateyachipua, apochiche pichikesochepua Riosichio. Nape ki ookapi ti'tjoeria, ki inatamechitia tetewamepua pu'ka Riosie e'rariao, Riosie Taanarachi simiyameopua, Eesusichi.

²² Uurio ti'tjoeria, Riosie peenia ihsiwache tetewiniamepua, pukae aho pichiwatamichioopua Eesusi, pichiwa Riosichi eenakamekopua. Ri'rieko ti'tjoeria aho te'ta pepenewachi nane'renariamepua Eesusio, pichiwa Riosichi o'inia eenakamekopua.

²³ Nape teemea Eesusi Riosie Weratiameo, te'ta Riosichi eenameko tuuyamepua, pu'ka Eesusio taamo nehpuariwichio kurusichi mukukamekoopapua pu'kao. Muuwaeme i'isaeri ti'tjoeria, aho tisia na'aretiachitia tetewamepua Eesusi kurusichi meritiameo, ki pahterimekapapua ehkoriaami iyoterio mukimio Riosie Weratiameo. Muuwaeme ri'rieko ti'tjoeria Eesusi iintoriao, itapiti ki inataka inataniamechitia tetewamepua pu'kao.

²⁴ Nape aata isaeri ti'tjoeria, rieko ti'tjoeria tiameo, Riosie paajutewa apochi uukamea, Eesusi iintoriae aho tatakoria cheriwepuae, te'ta utewarieme tetewamepua Riosio, pu'kao tiameo, te'ta tisia peenewari iinuekamekopua pu'kao.

²⁵ Ti'tjoeri ki inatarichitia tetewaniamea Riosie iintoriao, ohsotia epeche tisia peeneka iintotiame machenakame puua, ki yomatiamie ti'tjoeri pepenewarichitia; Riosio ki maewari e'reniame utewario, epeche tisia utewariakaitepua, ki ti'tjoeri utewarichitia.

²⁶ Wa'a tiachipao eemea, ka'chi erakomitiapua, kihta pepeniamekaiopua, kihta te'ta machiwari iinuekaio, kihta weruma teerewaemekaio, ki weruma te'tereka ti'tjoetukamekai. Riosie paawachi enaniamea, kihta nakiyamepua yooma wa'a tiameo.

²⁷ Riosia taamo ahjachi pichikerioopua, ki taamo weruma te'terewa ne'neka uukamepua, a'chi tiameoi taamo uukamepua, kihta machiyameoi. Riosia wa'a iintorepua taamo uukao, te'ta machiyame ti'tjoerioopua suuwe erapamichioopua, pu'ka aapoe aho inatarieo, kihtawichio kaawe eneriopua aho Riosie uupuameopua. Pu'ka te'ta weruma te'tiame suuwe erapamichioopua, ki weruma te'tiameraa uurepua, apochi ahjachi pichikekameopua, wa'a teekaopua weeweruma te'tiameopua, kihta nateyame aho nane'remichioopua aho Riosie uupuameo.

²⁸ Riosia ihpapaka tetewiniakamera apochi uukamepua, kihta nateyamechitia tetewiniamie ti'tjoeri, pu'ka te'ta nateyamechitia ti'tjoerio, kihta nateyame enepamichio, apochi uupuameopua.

²⁹ Wa'a tiachio aaataai ki enamete Riosichio, aho kaaweruma tiiae kaawe eratemia Riosio, aho kaawe uupuawichioopua.

³⁰ Riosia aamoo, te'ta aho peenewae aho Taanachi iintapakamepua, aho Taana Weerariachi taamo te'teremichioopua, pukae taamoo, te'ta piipakame itipimichioopua tatakoriao, ahpowichio taamo poanatakapapua, taamo pejana natetekao.

³¹ Pukaepa: "Aata aho oijeranariamea, Riosichikamera aamo oijerapuapua, pu'ka Riosie iintoriawichioopua aamowichioo", wa'a chiame Ehkoriaami Iyoterichio.

2

Riosie Weratiame kurusichi meritiame nayewatuwa

¹ Pukeri amochi eenakai neeea, kihta te'ta machiyamechitia aamo nayeweka eenakamenia Riosi tuuyewario, ki aamo eerina erakomichiopua aamo no'o pahtemichioo, Riosio te'ta ahpo peenewae iintomia inatariaopua.

² Neeea ohso kaawe, tesiwa teeka aamo nayewekame neeea, kiisi tehki e'raka pahtemichiopua aamoo, i'ka Riosie Weratiamechi simiyameopua. Neeea i'ka Eesusiche aamo pejana meriretia kurusichi, nayewakame neeea, kihta seenu itapiti nayewakamenia pehjo.

³ Neeea ki nu'uti chachapia ihsika aamo nayewekamepua, majawia e'raka.

⁴ Aamo Riosichi e'enamichio nayewekaio, ki te'ta peeneka machiyamechitia aamo nayewekamenia, aamo oowe erapamichiopua, Riosichi e'napuao.

⁵ Wa'a iintokame neeea, pu'ka aamo Riosichi ahjachi erakoo, ki ti'tijoeri pepeniwari machiwarachi eenakame enemichiopua, pu'ka peenewario, ohso kaawe Riosi utewarichikamera eenakame enemichiopua.

Riosia Riosiwari ahpo machitenapua

⁶ Nape epeche machiyameopua Riosichi simiyameo, wa'achitia epeche machiweame, nayewiame teemea pu'kao, nape ki ti'tijoeri ma'machiwarichi eename, ki aaata machiwarari i'ka weeechi te'ta ya'yawichichi eenameioopua, ki yooma taaweche yawichituka mochitoamechiopua.

⁷ Taamo te'ta pepenewa machiwarari nayewaa, Riosichi eenamepua, apoe Riosikamera taamo masiteria, apoe taamo Noono. Puuu te'ta machiwararia, taamo Noono iintomo e'raria nayewame teemea, ahkasi ehpesiamioopua noriwi teereria, taamowichio iintomiaopua tisiwa peenia tiame.

⁸ Nape aaataai ki pahterepua Riosi iintomia, waika taawechiami pa'pamiratuamea, pu'ka Riosi iintomia pahtekame enesaa, ki merimiipua taamo te'ta weruma tiame Paamirao, te'ta peenia tiame teerewaameopua.

⁹ Ehkoriai Iyoteria chiiamepua:

Riosia yooma ahpokamera nakika mochikameopua,

aaataai ki nane'riamepua Riosio,

ihtanakoopua ahpowichio iintomia katewetiamie iinuekao,

aaataeoi ki inamuniamepua,

Riosi iintomo e'rario,

teesaoi ki inatamepua aaataai,

Riosi iintomo e'rario.

¹⁰ Pu'ka Riosi noriwi teereriachi simiyame, pu'ka taamo tetewiteme Riosia ahpo Riosiwario, taamoo aamo masitemichiopua. Puuu Riosi Riosiwarikamera nane'riamekapao, ahkasi yooma Riosi inatao.

¹¹ ¿Aatanakamera taamo nane'retapu inatao, ki teemeche wa'api? Wa'achi tiame Riosiai apochio, apoeche nane'riamepua apochio, apoeche ahpo Riosiwarira.

¹² Teemea, Riosi Riosiwari kiatiamepua, ki i'ka weeechi mochikame inatachitia. Riosia tamochi yahchakamepua ahpo Riosiwario, yooma pu'ka itapiti taamo ki'yariaopua pukae nane'remichiopua, kaawe taamo teetopuao, apoe taamo e'reriachitia.

¹³ Ki taamoe wa'api taamo inatae aamo nayewiame teemea, Riosi Riosiwari ku'iwa inatarie aamo nayewiame teemea, Riosichi simiyame masiteka, Riosi Riosiwariachi machename naera.

¹⁴ Nape ki Riosi Riosiwari apochi yahchamea, ki te'ta pahteka inamuamepua ihtaio Riosichi simiyameo, ki inataniame maayamekapapua pu'kao. Ki kajuyamepua Riosichi simiyame pahtekao, Riosi Riosiwari ku'iwa nakiyamekapapua, te'ta kaawe pahtemichioopua pu'kao.

¹⁵ Riosi Riosiwari iinuemea apochio, pukae iinuemeopua apochio ahjae i'yemiaopua pahtewario, ahkasi tisia tehkitameioopua newitoka Riosichi simiyame; ¿aatanana ki kaawe tiio tuutarepua te'ta Riosi Riosiwario?

¹⁶ ¿"Aatanana ahsepari pahtetapua Riosi inatao? ¿Aatana masitetapua Riosio"? wa'a cheeka iinatukiamie Ehkoriai Iyoterichio. Nape wa'a tiioi teemea, tamochi iinueme teemea, Riosi Riosiwari inatariaopua, Riosie Weratiame inatao.

3

¹ Neeea poponi pipini tiame, wa'ami u'matoaionia, ki aamo Riosi Riosiwari iinuemechitia naewekamenia aamoo, aamoo oowera tijeochitia inatamekopua pehijio. Ohso kaawe nu'nuntichitia aamo masitekamenia Riosi Weratiamechi simiyameo.

² Neeea aamo masitekao, kohja koaya koi'tekameka iintokamenia, aamoo ki ko'kome tiamekopaopua, pa'pamura koayao, we'wemerakapa pehijio eemea Riosichio.

³ Waika taawechio aamoo ikotuwa erakoka mochikoio, aamo ahpo nekumeka mochikoioopua tiameo, ki Riosi Riosiwarira iinuemekapa wa'a nokariame eemea, oowera ki Riosichi te'terimechitia te'tereriai eemea.

⁴ Iiweta aaata eemea, chaachapaka mochisaa: "Paorokamera na'naritoame neeea", pi-irea cheesaa: "Aaporo na'naritoame neeea", ¿ki oowera ti'tijoeichitia chaachapanikosa eemea?

⁵ ¿Aatanana nee Paoroa? ¿Aatanana Aaporoaio? Teemea, oowera Riosie ajawatiamepua, pu'ka aaatae Eesusichi aamo paparariachie, Apoe Paamirachi.

⁶ Neeea Riosi naawesario, oowera echakamepua pu'kao; Aaporoa no'o echariao, neerotoekamepua pu'kao, nape weripatekao, Riosi iintokamepua pu'kao.

⁷ Wa'atiachio echayamea, nerotowiamea tiameo, ki te'ta ihsiamie puuua, Riosikamera te'ta ihsiamepua yaupatekao, weripatekaopua tiameo.

⁸ Echayamea neerotoyamea tiame, ahpo wa'achitia nateyatamepua Riosichio, Riosi tehkiwachi tekipanamekapa. Yooma aaata tekipanamea, yooma pipiripi natetepuamepua Riosieo, ahpo kehkisa tekipanariao.

⁹ Teemea Riosi tekipanakiamepua, Riosi tehki yoorame; eeme Riosi keepuamea, waasapua, taamoo Riosi chiia echayachi.

Eeme Riosi chiia uukamea tiameo, Riosi kariwara enepakamepua, ki pusie teteiwame.

¹⁰ Neeea pu'ka kaario, Riosie uhjuratiamenia, pu'ka kaari nawatera o'inemichioopua. Aaata wahjachi tekipanamea, pu'ka Riosi kaari nawatera no'o o'ineriachi, nokayamepua werisipukao. Nape pu'kachepa, puuu no'o nawateriachi simitiamea Riosi karitekewachio, te'ta kaawe inataka simitemetepua, ki sewina tiame iintopuawichioopua, aachin tiame Riosi weraneriaopua.

¹¹ Puuu Riosi kaari nawaterachi no'o yahchariaopua, aaataai ki ko'rinametepua pu'kao, piirechi epeche kaaweruma nawatera o'inemaopua wa'ao, ki'tiopa epeche kaaweruma nawateraopua wa'asio, ki Riosie Weratiamechitiaopua.

¹² Aaata pu'ka Riosi kaari nawaterachi karitakamea, naatieoi karitakamea, apoche o'roeo, apoche tataparasioopua, te'ta tehte tisia nateyameeoiupua peenia tiame, yooma puuua, anachameripua ahpo kosipuachi taawechio. Nape itapiti ki tehpe e'ramee Riosi kaarira karitekamea, itapiti ma'reeoi, tahku saawara chuhcheka mo'enekaoipua, oowera paaaoi karitakamea mo'yejoyekao, kiisi kaawe siimeripua Riosie ahpo kateweniachioopua taawechio, yooma tajenamerikapa puuua, Riosie katewerichio, na'ie tajenakamechitia.

¹³ Puuua Riosi kateweri taawechio, yoomahka chaachapameripua, aachin noonowiria ahpo tekipanariaopua Riosi tioparachio, ihtanae teetoka werasiriaepua pu'kao. Puuu itae Riosi tiopara ahjae neteniamea, taamo Riosichi simiyame taamo masiteniamepua, ti'tijoeopua ooweruopua tiame. Yooma taamo masiteriaa, Riosi katewia na'ichi, u'matokameka ikimeripua, Riosio wa'a iintoka ne'nemerikopua, aachin tiamera tehpe e'ramekopua.

¹⁴ Wa'a na'ichi u'matoka ki tajakame ahpo Riosiwichio iintoriao, kaawe iintokame tewapuamepua Riosieo, te'ta yorapuame puuua Riosieo.

¹⁵ Nape ki kaaweruma machenasoopua ahpo iintoriaopua Riosiwichio, kiisi kaawe yorapuamepua Riosieo, yooma wekatemeri puuua ahpo kaawe yorapua. Nape puuua kihta kiatiario ahpo kiapo tuutiameopua, Riosi ahjama yasimeripua, nape ki yooma ahpo kiapo tuutiame teereweka.

¹⁶ ¿Ki nane'riame eemea aamoo, Riosi kariwaraka te'terimekopua, amochi kahtiamekopua Riosio, ahpo Riosiwari?

¹⁷ Riosi kariwarachio, ki nu'uti iyoriniamepua. Pukaepa aaataoi Riosi kariwao, kiisi iyoriniame iintosoopua, tisia kokosa saatemeri Riosia.

¹⁸ Ka'te aamo wisikuemua, noriwi aamo ki aaata tetewachi na'ara ihsikao, ki aamo na'ara ikimio e'rakaopua. Wa'a erakoame ti'tijoeia, ki Riosichi ahjama te'tiamepua, wa'a iintonaresaa aaataa, ahpo wa'api wisikuamepua. Te'ta peenewa machiyame enenariamea, toimetepua wa'a eraniameo.

¹⁹ Puuu wa'a eraniame machiwaria, ki inataniamepua Riosiwichio. Wa'a teeka inataka naewaniameo, Ehkoriai iyoterichio chaanipua: "Riosia te'ta ahpo peenia erakoameo, noriwi ki kaawe nokaka Riosie ki ahpo kokosapuame erakoameo, ahpo wa'api wipicharichi ruhjitiai nokayamepua."

²⁰ Pirenachi Iyoterichio, chaanipua tiameo: "Apoe te'ta Paamiraa, nane'riamepua yooma ti'tjoeri inatao, yooma pu'ka oowera ti'tjoerichitia inatao, ki ijinatari tete-wamekopua pu'kao."

²¹ Pukachipa ki aaata ahpo oisa e'remetepua, aaata paikapi apochi poanataka i'tonarekaopua, wa'a tiame inataniamaea, ti'tjoeche inata puuuu, ki Riosi. Yoomahka teeme Riosichi simiyame nayewatuamea, napati teeme wa'achitia kekechuma tiaremi-chio ajawatiamepua Riosieo, napati taamo ku'itomichioopua aamo masitekao, yooma Riosi chiiao, kaawe pahteka inamumichioopua.

²² Yooma teemea no'ochitiao, Aaporoचितiao, Peeroचितiaoopua tiameo, wa'achitia i'ka wa'a chiiame, nayewiamepua: i'ka wehjoarichi simiyame ikiniameo, ahjarichi simiyame nayewaniameo, wahjipaniamechi simiyame nayewaniameo, ehpe taawechi teetoamechi simiyame nayewaniame, wahka ihtoriachi ikipuamechi simiyame nayewaniame tiame. Yooma ikachi simiyame taamo aamo nayewesiaa, aamowichio kaawe teeremichio puuuu.

²³ Pu'ka wa'a teetoame neeea amochio, aamoo Riosie Weratiamechi enepariopa. Ehpeo eemea, Riosie Weratiame ijinuwarapua, Riosie Weratiamea, Riosichi eename.

4

Eesusie ajawatiame tehkiwara

¹ Pukaepa eeme Koorintio mochikamea, oowera Riosie Weratiame ku'yamechitia, taamo tetewimete eemea, i'ka ehkoriami Riosi iintomo e'raria, taamo masiteka nokisiameo, pu'ka Riosi noriwi teereweriaopua pukeri o'iniao i'ka weee yasipoio.

² Aaata ihtaai neesetowetiamea, iyorika neesetometepua ahpo neesetoretiao, kiisi se'wi teetoka.

³ Nape aaata no'o tehkiwa ki kaawe no'o neesetoame teewasoo, kihta a'chi e'ramenia wa'a chaanetiaio. Nooeoi ki nooe wa'api no'o kaawetame tiipaopua, no'o tehki yoorariaopua Riosiwichioo.

⁴ Neeea no'o tehkiwa kaawe neesetoo e'raio, seenekachioi ki kaawe teetokameoinia itachioo. Nape Riosi cheemapua ki kaawe no'o iintorioo.

⁵ Pukaepa eemea ki ikanati na'ara chaachapamete aaataoio, puuyepuapua pe-hjio ohso kaaweo, ahkasi Apoe Paamira Eesusi eenachisiopua, yooma aaata tjoe noriwi teereriaopua ma'chitapuachioopua. Waika ihtori taawechi Eesusia, yooma ti'tjoeo ooweruopua tiameo, ma'chitamapua pu'kao, ka'karuma inatari yoorarioopua ki ka'karuma inatari yoorariaoioopua. Waikao Riosia pu'ka ihta inataria taamo ne'nesapaopua, taamo pipiripichio, apoe chanimapua waikao taamoo, kaawe iintorioo ki kaawe taamo iintoriooioopua.

⁶ Pukaepa eemea no'o Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, pu'ka aamo no'o masitewakamera na'naritonareriao, Aaporo masitewaoi na'naritonareriao, kiisi kaaweko aamo tuuyamenia Riosiwichioo. Taamo Noono tewekachi kahtiame chiia na'naritopuapua ohso kaawe, pu'kakamera masitia pepenipasika, Apoe tewekachi taamo Noono cheeria, Ehkoriami Iyoterichio. Apoe taamo Noono tewekachi kahtiamea, aaataoi ki ipaka tetewijeranipua, aaatao te'ta kaawerumachitia tetewikao.

⁷ ¿Aatanana muuuu ki aaatae aamo masitetiame eramichioo? ¿Ihtanakosa te'ta penipakamemua ki aaata masitetiameeo? Aatae kiatiame enesaamua aamo penipario, ¿achini iikai aamo oisa e'ramemua, amoe wa'api ki aaatae penipakamechitia?

⁸ Muuwaeme eeme Koorintioa, yooma aamo nakiyaeopua, pochipakame eemeapa wa'asio, paarasateka mochikame eemeapa wa'asio. Ehpeo eemea te'ta yawichika te'teriapao, kihta nakiyame eemea taamoeo, Riosichi simiyame nayewaniameopua. Puuu aamo te'ta yawichika te'terewao, jtisia kaawe enemiiopua, te'pa tewekachi Riosi ye'karichi enesoo, wa'achi mochimii teemeai waikao aamo ahjamao, Riosi ye'karichio!

⁹ Teeme Riosie ajawatiamea, te'ta aiwarichi taamo toatiame maaenania, wahjiparichi uhjuratiameka teeka, ki aamochitia ta'ria mochikamechitia. Teemea yooma ti'tjoerio, tamochi ne'niame saaena teemea, ahkasioi Riosi ku'iwarioioopua tiame, tewekachio.

¹⁰ Teemea Riosie Weratiamechi simiyame nayewatuamekapao, ki ijinatamechitia tetewiniame Koorintio mochikame ki Riosichi paparameeo, nape aamoo tisia paarasarichi inataka mochitoameo, tisia peenewari machiyamechitia tetewiniamepua pukaao. Teemea kihta paarasariekapao, kihta pepeniamechitia tetewiniame teemea paarasari na'poamichioo, nape eemea tisia pepeniamechitia tetewiniamepua pu'kawichioo. Teemea ipaka tetewiniamepua, aamoo tisia iyorika tetewinioioopua.

¹¹ Teemea ahkasi ehpeoi wa'api teetoame teemea tisia aiwakaao, toore aiwasikaopua, parae aiwasikaopua tiame, wa'wakiraoui ka'karame wakiraeka, taamo wepiwa aiwasikaopua tiame, kaarioi ki iinueme teemea.

¹² Taamo ko'komiao, tamoe tekipanaka koayamepua tiameo. Na'aretiai teemea, ka'karuma nayewaka nehjame teemea. Na'ara yoojorataiao, oowera anachame teemea, kihta iintoka.

¹³ Taamo aaata ki kaawe chaanesooio, kaaweruma nayeweka nehjame teemea pu'kao, kaawe e'reka kateweka pu'ka ahjamao. Teemea, kasarachitia tetewiniamepua. Teemea, ti'tijoeri ohchorewachitia teeweniamepua, kihta kaawewichiokeamechitia. Wa'a teeka tetewiniame teemea, ahkasi ehpe taawechiamisio.

¹⁴ Neeea i'ka aamo cheeka iyotiao, ki no'o tesiwe e'repuawichio chaaninia, ohso kaawe aamo tuuyeka chaaninia, no'oo aamoo, no'o tatanachitia nakiyapa.

¹⁵ Eemea wa'a Koorintio mochikamea, ahkasioi piire miiri ma'masitari iinueme enetariapoipua, nape te'ta aamo noonoka e'rume masitaria, neechepua. Neeea, aamo noonoka iintokamepua, Riosi newiparichi u'pakao, Riosie Weratiamechi simiyame amochi i'yetokaopua aamo masitemia, Eesusichi paparama enepamichiopua.

¹⁶ Pukaepa neeea aamoo, no'o teetoachitia mochijeraninia.

¹⁷ Pukaepa wa'ami aamo uhjurekania Timoteo, taamo Paamirachi te'terewachioipua pu'kao, no'o taanachitia tetewame, te'ta tisia nakiyamekapania pu'kao. Puuu ihsimapua eenechi aamo inatepatekaopua, no'oo aachin teetoamekopua Riosichio, Eesusichi te'ta paparapa neeea, yooma ti'tiopachiami masitesikaopua.

¹⁸ Aaata wa'a aamo mochikachi mochikamea, aapoeche te'ta masitari ahpo maayamekatapua, ahpokamera weruma erakokaopua Puuu wa'a erakoamea, ki wa'a no'o enamio maayamepua terimiao,

¹⁹ nape neeea wa'a eranioio, ku'we wa'a enamitepua, no'o Noono te'pa kahtime wa'a erasoo. Waika wa'a enasaonia, iinatukemania pu'kao, ahpo weruma erakoameopua, ihtana utewarichi wa'a nokayamekopua, pu'ka kiisi kaawe nokiwame masitekaopua.

²⁰ Nape aaata te'ta Riosi ye'karichi te'teretoamea, ka'chitia wa'a tiame masitemii puuuu, ohso kaawe Riosi te'ta nakiya aamo masitemii puuuu, aamo te'teretojeraopua Riosi ku'iwarieopua utewarie.

²¹ ¿Aachin teeremia no'o enajrame eemea wa'ao, aamo kaawe e'reka no'o asiwa, aamokosa no'oo, te'ta utewaeme aamo terimia?

5

Suwepori nokiwa peereitari

¹ Wa'a eemeai pichiwa ki nu'uti suwepori ihsiamae aaata inamukame neeea, ahkasioi ahpo noono uupirao, uupiemekatapua. Pu'ka wa'a tiameo, aaataai Riosi ki iyoriameai, ki nu'unti suweporika tiame tetewamepua pu'kao, aaataoi aapoeo wa'a tiameo, kiisi nokiwamekopua.

² Eemea wa'a nokiwameo, yuuwesimetepua pu'kao, ma'chipamete eemea pu'kao, wa'a tiopachio.

³ Neeea, ki wa'a kahtiamainia, wa'a kahtiaientia no'o inatarieo. Neeea wa'a kahtiamae no'o inatarieo, e'rakame neeeapa ihtana yorapuameopua pu'ka tisia suwepori iintokameo. No'o wa'a e'rariaa, no'o Paamirae Eesusi wa'a e'rakamenia.

⁴ Neeea wa'a aamo napawiriachio, wa'a kahtiaientia no'o inatarieo, wa'a kahtiaitepua tiameo, Eesusi Riosi utewarirai, pu'ka suwepori iintokame katewepuawichioopua.

⁵ Wa'a teesoo eemea, pu'ka suwepori iintokameo, yoomahka napawinasapa wa'a tiopachio, ma'chipapuapua pu'kao wa'a aamo tiopachio, saupuaichiopua wa'ao, wa'a tiopachi ki kaawe nokiwameopua. Satanasichi uhjurapuapua pu'kao, kokosa aiwamichiopua ahpo iintoriawichio.

⁶ Eemea weruma aamo erakoi kiisi wa'a noonoimeriko chaachapao, ¿achini iikai amochi reesiseka eemea pu'ka ki nu'uti suwepori noonoiwao? Puuu wa'a aamo noonowiraa, kiisi kaaweruma puuuu. ¿Kiisi nane'riamekosa eemea naaju: "Rewaruraa, teesa yahchetiamekoipua paatusichio, yomatiamae a'potiamekopua pu'kao"?

⁷ Wa'a teesoo pu'ka ki kaaweruma rewaruraa, ma'chipapuapua pu'kao, ki nu'uti mehtaka amochi na'atamerikopua. Aamo ma'chipasooopua pu'kao, piipakame itipima eemea waikao, weemera paatusie ki rewaruraa takaritaniamechitia, Semejenato pahkochi koi'wameopua. Eemea takari ki rewaruraemekatepua, Riosie Weratiame aamo pejana mukuriopua aamo tatakoria piipatekao. Puuu Eesusi Riosie Weratiame meritiamea, po'wa enekamepua Semejenato pahkokoipua, pu'ka iintoria inatepasiwa nokisiamae teemea, ahkasi ehpe taawechiami ihtoriwa, teetoachioopua.

⁸ Pu'kao teemea Semejenato pahko ko'ioio, Eesusi iintoria taamowichio inataka nokimete teemea, Eesusio te'ta pichiwa taamo tatakoriira piipateria erakokaopua, po'wachitia taamo tatakoriira pejana meritiamekopua pu'kao. Teemea Eesusi iintoriaeo takari ki rewaruraeme itipikameka tiame teemea waikapao, yooma puhjetiapa teemea Eesusieo, ki kaaweruma rewaruraopua.

⁹ Piirechi iyojura aamo uhjureriachipua chaaninia, ki pirena aamo te'teremichipua, te'ta suwepori ki ka'karuma nokayame ahjamaopua.

¹⁰ Wa'a cheekaonia iyojurachio, ki aamo ki nayewemichio cheekamenia ki ka'karuma nokayameo, pukaeo norikame mochiniamekapa teemea, naatichitia nokiwamepua: ki ka'karuma ikotuwa erakoniamechipua, ichikoniamechioi, ri'riosiwachi paparianiamechioipua. Yooma pu'ka ti'tijoerichio poanaturiamie enesaa teemea, puuyameriai teemea i'ka wehjoarichio.

¹¹ Naatice aamo poanatumichio chaanekamenia aamoo, aaata Riosichi poponiwako tuuyameoio pipiniwako tuuyameoipua tiame, ki ka'karuma nokayamechi, i'kachitia: suwepori nokayame ti'tioechi ooweru tiame, te'ta ahpochiche erakoame ti'tioechi, te'ta itapiti ri'riosiwa paparamechi, na'ara chaachaparichi, na'nawajiamechi, i'ichikoamechi tiame. Aataa ki ahjama te'terepuapua pu'ka wa'a nokayame ahjamaopua, kiisioi ahjama ko'kopuaopua.

¹² Nape ki Riosichi paparamepua pehjo, kihta chaaninia pu'kao, aamo napawriachi enapioio. Pu'kao aamo nayewesopa Eesusichi simiyameo, Riosi apoe iikachi nayewemeripua pu'kao, kaawerumachi enepamichipua pu'kao.

¹³ Aamo wa'api naanapawiachio, aaata ki kaawe iintosoopua wa'ao, eeme wa'api ma'chipapuapua pu'kao.

6

Riosichi paparama, apoe wa'api ahpo nekakoria

¹ Aata eeme aamo Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, itapiti ki kaawe iintotiamate katewenaarua, ¿achini iikai ki Riosichi paparaka mochitoame peereirachi uumpame eemea aamo katewemiao, aamoe Riosichi mochitoame wa'api, kateweme tiiai pu'kao?

² ¿Ki nane'rena eemea wahka ihtoriachio, Riosie piipatetiamao, i'ka wehjoarichi mochikame katewemerikopua? Wa'a teeremeri enesaa eemea, ¿ki'tiarekosa eemea amochio, aaata aamoe wa'apio ahpo katewemiao, teesa ki kaawe nokitiameoipua?

³ ¿Ki nane'rena eemea taamo Riosichi paparama, ahkasi Riosi ku'iwarioi ki kaawe iintorioo, katewemerikopua? Wa'a teeresoo, ¿ki epeche tiame ohjoare eeme wa'api aamo katewemiao, i'ka weeechi mochikaioipua pehjo?

⁴ Waikao, ¿aatia seesenuchi siimpata eeme aamo katewemiao, kihta katewepua iinuemepua aamo tiopachio?

⁵ ¿Ki suuwe erakona eemea wa'a nokaka? ¿Ki'tekosa naaju amochio piiripioi, amochi ki kaawe nokakameopua katewemeri?

⁶ Nape eemea wa'a te'tiamekatepua, sewinachi i'topapua aamo katewepuawichio.

⁷ Puuu aamo wa'api Riosichi poponiwa pipiniwaoipua tiameo, ahpo wenejika mochiwamea, kiisi kaawe tiamepua Riosichio. Puuu ahpo wenejika mochikamea, te'ta ki kaawerumachi komina teetoamepua, kihtawichio kaawekamepua. ¿Achinkai ki anachame eemea ohso kaawe: aamo ki kaawe yoratioipua, itapiti wisikueka ichikone tiiaopua?

⁸ Ohshotia eemea wa'achi iintoamepua na'ara yoorakao, ichikuame eemeai pu'kao, wisikuekao, aamo poponikooipua wa'apio, aamo pipinioi.

⁹ ¿Ki nane'riame eemea, aaata ki toakamekoopua ahpo suwepori nokayao, kiisi Riosi ahjama mochimerikoopua pu'kao? Riosi ki nakiyaa nokipuaichio, ihjipua: kuunara ahpo uupio, ki piirechi oowitiamahjama suwepori nokawa, uupiraoi ahpo kuunao ki piirechi tijoe ahjama suwepori nokiwa; itapitichioipua ahpo riosietaniameoi; aaata oowitiamahpochitia oowitiamahjama suwepori nokiwameoi; aataoijoeai, ahpochitia tijoe ahjama suwepori nokiwameoi;

¹⁰ aaata ichikoka pu'seriamao; ahpoche iinuemepua weemuameoi; aaata nawajika pu'seriamao; tisia na'ara chaachapameoi aatao; ki ahpo wenejipuawichio nateteniameoi. Yooma i'ka wa'a tiame nokayamea, ki uupuamepua Riosieo, ahpo ye'karichi mochimichioopua.

¹¹ Aata eemea, wa'achi nokayame eneriaipua pukerio, nape Riosie Weratiame aamo tatakoriawichio pejana mukuriopao, eemea papakotiamahpochitia itipikamepua tatakoriario, piipakame wa'asi. Riosia aamoo, ahpawichio poanatakamepua. Puuu ki iyoriria amochi patereriamae, yooma cho'wetiamahpochitia eemea, Riosi Riosiwarioe.

Piipari eenepaniame weerewachi

¹² Aata eemea chaachapamepua: "Neeea no'o iintonariao, ahkasi no'o iintonaria iinueme neeea no'o iintomia iintonaresaa." Wa'a tiamepua tiiao, nape ki yooma taamo yoranarewa, kaawerumakaite puuuu. Pukaepa kaawe taamo inateka ihsimete teemea itapiti taamo iintonariao.

¹³ Taamo weerewaa, ihtaio taamo itaniamepua, nape ki yooma taamo weerewa itaniae, nokisimeteppua. Wa'a nokianiamea, ahpo weerewa e'rarie wa'api ye'kaniamepua, ki Riosi nakiyachitia teetoniamie.

¹⁴ Teemea mukukaio tewekachi taamo Noonoeo, Eesusi taamo Paamira ahjateriachitia, wa'achitia taamo ahjatemapua taamooi.

¹⁵ ¿Ki nane'riame eemea aamo weerewao, Riosie Weratiame weerewarakopapua tiameo? Wa'a tiame enesaania Riosie Weratiamechio, ¿inuemenane no'o suwepori iintomia ooweru ahjamao? Ka'í, ka'chitia.

¹⁶ ¿Ki nane'rena eemea, oowerua ahjama suwepori iintokamea, piiripi weerewa wa'api enepamekopua? Wa'a chiiame Ehkoriaami Iyoteria, eee cheekao: "Ooka weerewakaipua, piiripi weerewa wa'api enepamepua."

¹⁷ Wa'achitia taamo iikaai taamo Paamirachi enepakao, wa'achitia piiripi wa'api iikachi enepamepua, Riosi Riosiwarichio, Riosi Riosiwarioe wa'api.

¹⁸ Ikicha enepamitia eemea suwepori nokiwamechio. Ihta tatakoriamea aataeo, ma'chi ahpo weerewachi iintoniamepua, nape suwepori iintokamea, ahpo wa'api weerewa na'atamepua, ki ahpo wa'api iyoriapapua, ahpo wa'api weerewao.

¹⁹ ¿Ki nane'riamemua aamo weerewao, Riosi Riosiwari ohjoerachikoopua, Riosie aamo kiatiame weerewachi? Aamo weerewaa, ki aamo piineriwichio weerewara puuuu,

²⁰ natekachi taritiamekapa muuuu Riosi Taanaraeo. Pu'ka Riosi ahpo Taanara iintoriawichio aamowichioo, iyorika mochtomeri eemea Riosio, yomatiamie aamo weerewa ihsiwae.

7

Nenewiwachi simiyame tuuyewari

¹ Ehpeo eeme no'o iinatukeria iyoteka, nehjiamane. Pu'ka aamo te'teria no'o iinatukeriao, ki nenewinia nahki eemea ohso kaawe.

² Nape tijoe ki anachame enesaa ooweruwichioo, ooweruoi ti'tijowichiooi wa'achitia, ki suwepori nokipuaichioopua, ohso kaawe nenewiwa kaawepua. Epeche kaawepua tijoea, ahpo uupiche ahjama yasiwaa, ki piirechi oowitiame ahjama tiame; oowitiameai wa'achitia, piiripi wa'api kuunaeka yasimeripua.

³ Uupiraa, ki ahpo wa'inametepua ahpo kuunachio, wa'achitia kuunaraai ahpo kiametepua ahpo uupichio,

⁴ uupira weerewaraa kuunara iinuwarakapa, kuunaraai ahpo weerewao, ahpo uupi iinuwarakopapua.

⁵ Itapiti weruma simiyame Riosi ahjama nayewameri enesaa, weeka taawe ihsimeri enesaa Riosi ahjama naewakao, toipuapua pehji aamo uupichi ihsiao kuunachitia. Neipa kajusapa aamo Riosichi nayewao, eenechi nokisipuapua pu'kao seenekachi riaorósia, ki aamo anachatekao, ki kaawe aamo iintotemaopua.

⁶ Ihji no'o cheemiaa, nooe e'rejerapua, ki Riosie yachatiame nuurari.

⁷ No'ochitia ki neewikame enesaa, kaawe enemii eemea, tisia aiwaniachi teetoniamekopapua taamoo, ehpe taawechimio. Nape Riosia ki yooma taamo wa'achi te'teremichio ki'yamepua. Aata teemea neewimichio kiatiamepua, aata piireo ka'í.

⁸ Ki neewikameo pehjiio, kunamukukameoipua tiameo, uupira mukukameoipua tiame, ki nenewisaapua epeche kaawe enemiihua noochitia.

⁹ Nape ki anachame enesaa neewinariao, neewinia nahkipua ohso kaawe, ki neewinawae suwepori iintomichioopua.

¹⁰ Nenewikameo chaanenania, nape ki nooe e'rachi, Paamira e'rachi chaanenania pu'kao. Uupiraa ki toimetepua ahpo kuunao, kuunaraai ki toimetepua ahpo uupio.

¹¹ Ahpo kuuna toakamea, piineri yasimeripua; ki piineri yasinariaa, eenechi ahpo kuunama yasimeripua.

¹² Wahjachi nenewikameo no'o chiiia, ki taamo Paamirachi eenamepua. Aata uupira ki Riosichi paparame enesoopua, nape ta'iria kahtiame enesoopua ahpo ahjamao, ki toimeri kuunaraa pu'kao.

¹³ Uupiraa ahpo kuuna ki Riosichi paparame enesoo, nape ta'iria kahtiame enesoopua ahpo kuuna ahjamao, ki toimetepua ahpo kuunaoi.

¹⁴ Aaata nenewikaio neipao, Eesusichi pichikesoopua kuunarao ootiameo ka'i, nape ootiameo ta'iria kahtiami enesoopua ahpo kuunamao, ki toimete kuunaraa ahpo uupio. Wa'achitia ootiameai, ki Riosichi paparame enesoopua ahpo kuunao, nape ta'iria kahtiami enesoopua ahpo ahjamao, ki toimetepua tiameo ahpo kuunao.

¹⁵ Nape aaata neewikame ki Riosichi paparameo ahpo nenewiwao sa'runanaresoopua, Riosichi paparameo, reesisepuameo sa'rupuawichioo ahpo nenewiretia. Aaata Riosichi paparame ahpo reesisesoo poanatuapuaichioo, kihta ki kaaweruma iintokame tetewipuamepua Riosieo. Pu'ka wa'a tiameo, Riosia reesisiamepua pu'kao, ki nasiwaka mochitopuawichioopua.

¹⁶ Puuu uupira Riosichi paparamea, ki toimetepua ahpo kuunao ki paparamekopaopua Riosichio, pu'kao seenekachio paparamerikooipua Riosichio, ahpo uupie ku'itiaopua. Wa'achitia kuunaraai Riosichi paparame enesaa, ki toimetepua ahpo uupio ki Riosichi paparopao, seenekachi kuunarae ku'itiaopua ootiamea, paparamaopua Riosichio.

¹⁷ A'chi tiachioi aamo nenewikame teerewachio, kaawe teetoka mochitopuapua, Riosie ku'iwario, a'chi teeka kaaweruma aamo yasitoriaopua ke'chu aamo paaenoi Riosieo, wa'api te'teretoka mochitopuapua Riosichio. Pu'ka masiteka teetoamenia yomachi ti'tiopachioopua.

¹⁸ Aaata siichitepuwetiamie enesaa Riosie paaetiaio, kihta ki kaawe tiame puuu Riosichio. Ki siichitepuwetiamie enesaa Riosie paaetiaio, wa'a tiaimua kaawepua, kii siichiteputiamekai.

¹⁹ Riosiwichioo, aaata siichitepuniamieo, ki siichitepuniamieoi, kihta nateyamepua Riosi kaawe te'terepuao, Riosiwichioo te'ta nateyameraa, ahpo nuurari chiakamera e'weniamerapua.

²⁰ Yooma aamo te'tererie ke'chu paaeniai Riosieo, ka'chi tiamepua Riosichiwichioo.

²¹ Tijoea ooweru tiamea, puhkuchitia mochikame enesaa Riosie aamo paaetiaio, ka'chi tiame puuu Riosiwichioo. Aaata puhkuchitia mochikamekoio ki puhkuchitia mochikoo, puhkuchitia yasinaresaa Riosichio, kaawepua, nape sa'rukame yasinaresaa ki puhkuchitia mochiwao, kaawechipua tiame.

²² Puuu puhkuchitia Riosie paaetiapao, sa'runatiame itipiamepua tatakorio, puuu waikao, Riosie Weratiamekamera ihsika yasitomerikapaopua, wa'apitia puhkuchitia yasitoaiopua. Puuu ki puhkuchitia yasitoaiopua, Riosie paaetiapaopua, ki puhkuchitia oiapua, Riosie Weratiamechi puhkuka tiamekaitepua, Riosi yooreka yasitomerikapua wa'asi.

²³ Apoe Paamirao taamo taripariopao, apoe Paamiraterie mochitomeri teemea, pu'kachewichio yorakeka, ki tijoeekamera taritiamekapa.

²⁴ Waikao poponiwa pipiniwaa tiame wa'a teeresoo, ta'iria mochitopuapua Riosichio, ki se'wika ahjachio, puuu pukeri aamo teeriaio, ka'chi tiamepua Riosichio.

²⁵ Ehpeo, ki nenewiamie pehjichi simiyame nayewamane. Ki nenewiamewichioopua pehjo, kihta eetiame tuuyeniamenia no'o Paamirae Eesusieo, nape no'o e'rachitiao chaniamania.

²⁶ No'o e'rachitiao, yooma aaata oowerua ti'tijoeai, wa'apitia ki nenewika itipisaa kaawe enemiiipua, ki teesa kokosa tiame simiyame teetoamekopa ehpe taawechiamio.

²⁷ Pukaepao uupieme enesaa, ka'te toimitiapua. Ki uupieme enesaa, wa'atia itipipuaopua.

²⁸ Aaata ki neewiai neewisaa, ki tatakori puuu. Nape aaata neewikame mochikamea pu'ka aiwari enoio, tisia kokosa teeremeripua. Pu'kao ki tisia aiwamichioo wa'a e'ramenia, ki nenewikame mochisaa epeche kaawe enemiiipua.

²⁹ Poponiwa pipiniwa tiame, kiisi mehka toio tuuka chaaninia tisia kokosa aiwapuameo. Ehpe waanamio uupiemea, ki uupiemechitia mochisaa kaawe enemiiipua.

³⁰ Puuu tisia naarakomeria, ki naarakosaa kaawe enemiiipua. Puuu kaawe erakoamea ehpe taawechio, ki kaawe erakoamechitia te'teresaa kaawe enemiiipua. Puuu itapiti tarakamea, ki tarakamechitia teeresaa kaawe enemiiipua.

³¹ Aaata i'ka weeechi paarasarika yasitoamea, kihta ahpo paarasatiachitia, ahpo tetewisaa kaawe enemiiipua. Wa'a erakoka mochitomete teemea, ehpe taawechiamio tisia aiwaniachikopaopua. Wa'a te'teretoka ohjoemete teemea, yooma i'ka wehjoarichi paarasatiameopua, kiisi mehka teetoamekoopua kihta itipimerikopua kajuka.

³² Wa'a aamo chaaniamie neea ka'chi teeremichioopua aamoo, wa'a ikiwame taawechioopua. Tijoe ki neewikamea, ahpoche inateka yasitomeripua, Riosikamera kaawe eratepuawichioopua.

³³ Tijoe neewikamea, ahpoche ahpo uupima neesetowa teetomeripua, itapiti nakiya i'yesika. Riosi kaawe eratewache teetomeri puuu, ahpo uupi tiame.

³⁴ Oowitiame ki neewikamea, Eesusi Paamirachiche simiyame neesetomeri puua, Riosikamera kaawe erateka. Nape aaata ootiamē neewisaapa, ki Eesusi Paamirache kaawe erateripua, aho kuuna tiame kaawe erateripua.

³⁵ Ihji no'o chiiāa ki teesa kaawe teeremichiohua amochio, ki utewaame aamo nuureka chiiāmenia i'kao, ki te'ta tehki aamo teetomichio chiiāmenia aamo Riosi tehkiwachi nokisiachiohua, ahkasi tisia aiwari taaweche asiyachiohua.

³⁶ Aaata ki anachame aho neewimiao, aaataoi aho u'matoame erasaoipua aho neewimiao, neewimeripua neewinariaa, ka'chitehua neewikaio, ki tatakoriropa.

³⁷ Aaata ki neewika pu'seriamē, piineriche ohjoenariaamea, kaawepua wa'a e'rai.

³⁸ Wa'a teesoo taamo aiwamiachi teetoachio ehpe taawecheamio, aaata neewinaresaa kaawepua, nape ki neewinaresaa epeche kaawepua.

³⁹ Nenewiniamechi tiameo i'ka chanimane. Uupira Riosichi paparamēa, aho kuu-nachi ihcheka yasimetepua, ahkasi aho kuuna mukuyachisi. Aho kuuna mukisooapa puua, na'sokame itipiamēhua aho kuunachio, kaawe neewimeripua piirechi ahjamao neewinaresaa, nape Riosichi paparamē ahjamache tijoe.

⁴⁰ Nape noochio e'ramenia pu'kao, ki eenechi neewisaapua, epeche ta'iria yasimeripua, Riosioi wa'achi e'rameko e'ramenia noochitia.

8

Kooame ri'riosi oowetiame

¹ Ehpeo itapiti ri'riosiwati kohseka ooweniame nayewamane. Yomarika teeme te'ta machiwarieka mochitoamehua, pu'ka ri'riosi oowewewachi simiyameo. Nape aaata te'ta Riosi nakira machika yasitoamea, ki aho weruma e'raka yasitometepua, pu'ka oowewarichi simiyame aho machiyao. Pu'ka oowewarichi simiyame nayewiaio, kaawe aamo uuka, nayewapua pukachi simiyameo.

² Aaata aho te'ta siinto machiyame maayamea, seenekachioi kihta te'ta machiyamekoipu puua.

³ Nape aaata aho kaawe e'reka katewiameopua itapitio, kaawe iintokame teteiwamehua, taamo Noono te'pa kahtiamēopua. Nape kaawe aho nakika mochitoamea, ka'karuma nokaka mochitoame teteiwamehua Riosieo.

⁴ Puua aho riosiwachitia uuka manakeniamea, oowera wa'a nokiwame puua kihtawichio. Nape teeme taamo Noono Riosichi paparamēa, yoomahka nane'riame teemea, puua ri'riosiwaa, kihta kaaweruma iintoamekopua taamowichio, tisia manakeniaipua pu'kawichio. Teemea taamowichio, piiripi wa'api Riosipua, kihta muuwaemekamera ri'riosi.

⁵ Muuwaame ti'tijoeria, ki ookapi iintuamekotipua ri'riosio i'wa weechio tewekachiohua tiameo, utewari iinuemea.

⁶ Nape teemea ki wa'a chaachapamehua, piiripi wa'apikotipua taamo Noono Riosio, puua apoea, yooma ihta itapiti iintokamehua weechi iintuameo, tewekachi iintuameopua tiame. Weechioi, piiripi wa'api te'ta Paamiraame teemea, Apoe Riosie Weratiame, Apoe Eesusikamera te'ta iyoriniamera.

⁷ Nape ki yooma Eesusichi paparamē nane'riamehua, ri'riosi manaketiamē sa'pa koi'wameo, ka'chi tiamekopua Riosiwichio pu'ka sa'pa manaketiamē ko'kotioipua Riosichi paparamēo. We'wemera Eesusichi paparakamea, pukerio ri'riosi manakeka mochitoriamēa, kiisi konariamehua ri'riosi sa'pa manaketiamēo, pu'ka koayaioopua, pu'ka ri'riosikamera iyoriamēka erakoamekapa. Pukaepa ki ko'kome erakoamehua pu'kao, ki na'atapuawichiohua aho Riosichi iyoriwao.

⁸ Nape te'ta pichiwaa ihjipua, kihta kooame koi'wae taamo kaawe teeretiamē Riosia, apochio. Wa'a tiachiohua, ri'riosi manaketiamē sa'pa koi'wamea, ki epeche kaawe taamo tetewiniame Riosieo, ohsooi ki kaawe taamo tetewiniame Riosieoi.

⁹ Nape pu'ka kooame ka'chi aamo ikitio e'raipua Riosichio, ka'chi eramichiohua weemera Riosichi eenakameo, ki ko'kopuapua ri'riosi oowetiame, aaata pu'ka tetewachiohua, ki aaata aamo ki kaawe eramichiohua.

¹⁰ Aaata aamo ri'riosi oowetiame sa'pa koayame tetewisaa, pu'ka ri'riosi oowetiame ko'komo orapasaapa tiame, ko'komapua koayao, nape Riosi nekamio e'raka.

¹¹ Wa'a iintosaamua, tatakoriemamua aamo Riosichi pooniwao piiniwaoio, apoe Riosie Weratiame pu'kawichio mukukameopua tiame.

¹² Wa'a teesoo wa'a iintokamea, na'atamehua aho poonio, kaaweruma inataopua Riosichio. Wa'a teekao muuui, kiisi kaawe itipiamēhua Eesusichioi, Riosie Weratiamechio. Wa'a iintosaamua, te'ta tatakorieme muua.

¹³ Wa'a teeresoo pu'ka kooameo, tatakorichi wichiame enesoopua poonio, ohso kaawe neeeai kiisi ko'komapua pu'kao, ki seenampa.

9

Eesusie weratiameo ihtana ahpo iintomia reesiseri iinuwewa

¹ No'o chaachapania nayewamania ehpeo, aaata wa'amahkao chaachapatapua, ki Eesusie weratiamekopua no'oo. Nape neeea chaanenapua pu'kao, pichiwa Apoe Eesusie no'o weratiamekopua, nooe tetewikapapua Eesusio, neipa meritioio, eenechi oijenakame mukukaio. Apoe wa'api no'o chaanekamekopapua, amochi upamichiopua ahpo no'o aamo tuuyenurario, puuupua no'oe aamoe inamuriao, no'o nayewatusiao. ¿Ki pu'ka Eesusichi simiyame no'o aamo nayeweria pichikekamekosa eemea?

² Wahjachio ki no'o Eesusie weratiameko erakoiopua, eemea ki wa'achi erakometepua, wahjachitiao. Eeme wa'api no'o u'paria Eesusi chiia pichikekame enesaa, eeme wa'api no'o Eesusie weratiame uukamekai ikikamekapa. ¿Ki wa'akosa erakoame eemea?

³ Ihji no'o nehpuwaka chiiao, ki no'o Eesusie weratiameko erakoamerawichiopua, no'o masitiao kihta nateyo tuuyamekopua.

⁴ Pu'kao chaaniamenia, apoe Eesusiko tuuyamenia wa'a tiame masitekaopua kooamechi simiyameo. Apoe Eesusia cheekamepua, ihtaoi kooame enesaa, kihta ki iyoriwa tiamekopua Riosiwichioo, ihta iijiniameoi. Wa'a te'teriane enesaa teemea Eesusichio, iinue teemea taamo ku'ipua, ihtaoieo taamo nakisiao, kooameoi, neeroioi taamo ooweniamie taamo paramoo.

⁵ Teemeai Eesusichi simiyame nayewatiamea, iinuemepua tiameo, taamo yeetoka ohjomiaopua taamo uupio uupiemeraa, Peerochitiaopua, wahjachi Eesusi ajawariaopua, Eesusi ahpo yeeyechi poponiwaopua tiame.

⁶ Neeea Wenawe tiameo, ki ujupiekapa teemea, ¿ki iinuemejuare teemea, taamo ihkokeniamie ko'komiao?

⁷ ¿Aatana soontaro ahpo mochiwawichio nasiwaio, ki iinuetarepua ahpo ko'kotepua? ¿Aatana itapiti echakai, ki ko'kotapua taakeriao? ¿Aatana chiowa neesetoameaio, ki iijitarepua mu'ira ihpaketiameopua?

⁸ I'ka no'o chiiao, ki nooechi eenameche maaepuapua. I'ka wa'a tiameo, wa'achi chiiame Moiseai Ehkoriaami Iyoterichio.

⁹ Wa'a cheekame Moisea, eee cheekao: "Oisio ka'te to'pemitiaopua chu'wachio, tekeka okayaio, ko'komichioo." ¿Oisi nayewaka cheeriamenapu wa'a cheekao?

¹⁰ Ka'ii. Taamo nayewaka cheerepua Riosichi tekipaname. Aaata yoomoka echayamea, aaata okitiame ekasuamea tiame, na'pa puua, ahpo echaria taakeria, ahpo naachute-meri puua.

¹¹ Teemea amochi echakameai tiamea, Riosi kaaweruma tuuyewario, ¿ki kaawe e'rika taamo ku'ipua maena eemea taamo ko'komiao?

¹² Aaata ki Riosi tekipaname nateteniame enesoo, ¿ki epeche iinueme ohjoare teemea, taamo natetepuameopua, Riosichi tekipanamekapaopua?

Nape wa'a tiiai teemea, kihta koparowa inataka nokisiamie teemea i'ka Riosi tehkiwachio, ki aaata taamo koparoame tewamichiopua, Riosie Weratiame nayewatuwaopua.

¹³ ¿Ki nane'rena eemea wa'a tiopachi tekipanameo, wa'api tiopachi iintuame kianiamekopua kooameo? ¿Ki nane'renakoi eemea, puu tiopachi paamiratuamea, wa'api Riosi tepaweterachi toatiame, koayamekopua?

¹⁴ Wa'achi chiiame Riosiai Iyoterichio, aaata Riosichi newipari nayewatuamea, kiapuamekopua ko'kometio.

¹⁵ Nape neeea, seenepioi ki itakamepua no'o kiapua teerewiao. Ki itaka chiiamenia aamoo, i'ka iyoterichi no'o chiiao. Neeea wa'a iintonaresaa, mukimania ohso kaawe, ki wa'atia wekamichiopua no'o wa'atia kaawe e'rewaopua, no'o nooe i'yaka koi'sika tekipanakaopua.

¹⁶ Neeea, ki no'o weruma eratewawichio ihsiamie neeea, Riosi tehki yorakaopua tuuyesikao. Neeea, utewachi no'o yoramio e'raninia i'ka tehki, ki yorasaania ki nu'unti yuuwesimiinia.

¹⁷ Nape i'ka tehki, nooe no'o kaawe e'rachie ihsiamie enesaania, no'o natetepuame tiame neeea. Nape i'ka tehki no'o yorao, ki nooe e'rachi ihsiamenia, Apoe Riosie Weratiame no'o nuurekamekopa i'kao.

¹⁸ Wa'a tiachipao neeea i'ka tehki, ¿ihtanakamerajoarepu no'o natetewaa? Puu no'o natetewaa ihjipua: Tisia no'o pu'seriapua naewatukao, Eesusi no'o nuureria nayewatumichioopua pu'kao, i'ka tisia te'ta Riosi kaaweruma tuuyewarikopapua,

nape pu'kao, kiisi kihta natekachi, aataoi kihta itanesikaopua ku'iwao, ihtaai no'o ku'iniameoipua, iinuekai neeéa, no'o natetepuawao, Riosichi tekipanamekapao.

¹⁹ Ki aataa puhkukainia, yoomawichio puhkuchitia tekipanamenia, epeche muuwaeme oowe erapatenariapa ti'tijoe oowerua tiameo, Eesusichi paparamichioo.

²⁰ I'isaeri ti'tijoeirikachi enasaania, isaeri tijoehitia no'o uuyamenia wa'ao, epeche muuwaeme oowe erapatenariapa taamo Paamira Eesusichio, yooma napati ti'tijoe ooweru tiame. Moise nuurari nokiwachi enasaioi, Moise nuurari nokiwatere iijisiamenia, epeche ti'tijoei oowe erapatenariapa no'o Paamira Eesusichioo. Neeea wa'a oiyaio, ki Moise nokiwatere tiamekaitenia.

²¹ Seesenu nokiwachi eenakainia ki Moise nuurewa nokiwachio, pu'ka seesenu nokayachitia no'o uuyamenia, epeche tewinariapa pu'ka ti'tijoeirichio, no'o Paamira Eesusichi paparamerio, ti'tijoe ooweruopua tiameo. Nape pu'ka ki Moise nuurarichi mochitoamechitia ihsiaio, Riosie Weratiame yasitoamenia, Riosi nuurariterechitia.

²² Neeea weemera te'teriame Paamirachi eenakaio, pukeri o'iniamechitia nayewiamenia pu'kao, Riosichi simiyameo, epeche tewinariapua pukachio, Eesusi Riosie Weratiamechi paparamichioo, ti'tijoe ooweruopua tiameo. A'chikoitia no'o uuka ihsiamenia, a'chikoitia iintoka tewinariapa, Paamirawichioopua ti'tioeo.

²³ Yooma pu'ka ihsiamenia, epeche mehtamichioopua Riosi kaaweruma tuuyewario, epeche muuepari teerepuawichioopua Paamirachio, no'oo epeche tísia kaawe e'rewa eramichioopua tiameo.

²⁴ Nane'riame eemeapa, aataa u'masiwa te'ewa newitoniamero, piiripi wa'api newitoamepua ahpo natetepuawichioo. Ujumasa naaju, Riosichi newitoka kaawe teetokaopua, itapiti Riosi kaawe e'rewa aamo kiapuaichioopua aamoo.

²⁵ Yooma aataa newitooa te'yamea, kaawe ahpo neesetoamepua weerewachio, oowera raureri kuhsisawa mosokitewa yowitai, kiisioi tehpe e'rame; nape teemea Riosichi tekipanawao, kiisi wahjiamie kiapuaewichio te'yameka nokayámepua.

²⁶ Neeea no'o teetoao Riosiwichio tehkio tísia no'o kaawe neesetoamepua, ki no'o se'wi teetowichioopua ihta itapitioopua, ki no'o kajuteme tiaopua Riosichi tehkiwao. Neeea ki eekachi wepayamechitia ihsiamepua, aatachi ahpo nasiwamiapa ahpo penitiamechitia. Neeea no'o Riosie kiapuaemekamera, te'ta inatatoka teetoame neeea, i'ka Riosichi tehkiwao.

²⁷ Pu'kawichiokamera neeea, tísia kaawe neesetoamenia no'o weerewao, kiisi no'o so'mipamichioopua ki kaawerumachi wichipua. Neeea wa'a tiame teetoamenia, Riosio kateweniachi taawechio, kihta no'o ki kiapua teerepuawichioopua Riosie nuutewa no'o kiapua, weechi kahtiaio tísia kaawe masitekamekaopua.

10

Ri'riosichi paparaniamie wa'inewa

¹ Riosichi poponiwa pipiniwa tiame ki natekepajeraninia, yooma taamo ehkoriaami mochiriamekoo, Riosio toomaritere neesetotiamekopua siimpachio; yooma pirena uumatokame Riosi wahjoneriachi pa'weo, Eejito soontarochi newipamichioo.

² Wa'a tiachioopua, Riosie toomaritere nokisitiamie wakiwechiami nokisiaiopua, Pa'we Sehtanamechi wanamika paaterepua, pukae wa'a paatetiamie paatotiameka tiame itipirepua Moise ahjamao, Riosi neesetowatere pirenatuka itipikaopua.

³ Yooma puuu ti'tijoea oowerua tiame, wakiwechiami nokisikamea, tewekachi eename kooame ko'kakamepua, Riosie ahpo kiaretia.

⁴ Ehkoriaami wakiwechi nokisiamepua tiameo, yoomahka e'pechi pajenakame nerojikamepua tiameo. Puuu e'pea ehpiamio, Apoe Riosie Weratiamekaitepua, pukachi nerojiamie teemea, nape puuu neeroi taamo nerojiaa, ki wahjiamesi ahjari teereniamepua.

⁵ Nape Riosia, muuwaeme ki apochi paparaai nerojikameo pu'ka e'pechi pajenakame neeroio, kiisi kaawe e'reka tetewarepua pu'kao. Pukaepa yooma wahjiparepua, wakiwechiami nokisinioio.

⁶ Yooma puuu ehkoriaami ikitiamero, pu'ka ne'netoka seeweka, taamo Riosichi iyorika mochitomichio ikitiamie puuu, ki pu'ka te'tereria teerepuawichioopua.

⁷ Pukaepa eemea, ka'te ri'riosichi paparamitiapua ehkoriaami nokisiriamie ookapio nokisiriachitia. Pu'ka noonowiria naewaka chiame Ehkoriaami Iyoteria, eee cheekao: "Ti'tijoeia weesero netetiamie, pahkoterepua ahpo riosichitia, nawajika yaawekaopua tiameo."

⁸ Ka'te wa'a nokimitia eemea suwepori nokiwao. Wa'a nokisaa eemea yooma wahjipamaoi eemeai, pu'ka ehkoriaami piire weerewa paika miiri wahjipakamechitia, piie taawechi wa'apiopua.

⁹ Ka'te aatiatamua, te'ta aamo Paamiraopua, ehkoriaami mochiriamea wa'a nokaka wahjipakamepua, siinoie ki'kiretiaio.

¹⁰ Ka'te Riosi we'sapapuame chanimitiamua, ehkoriaami mochiriamea wa'a chaachapaka Riosio, wahjipakamepua.

¹¹ Pu'ka taawechiami ikitiame seeweka nokisimete teemea, Riosi iyorikao. Pu'kawichio iyotetiame Ehkoriaami Iyoterichi chiiio, pu'ka wa'a ikitiame ne'neka pepenipamichioopua taamoo, Riosi iyoriniakopua pu'kao. Wa'a teetomeri teemea ehpe taawechiami Riosichi mochoitoamea.

¹² Pukaepa aamo ahpo inateka mochtitopuapua, amochi pewatiame tiio e'roio ki tatakoriichi wichteputameo, senawato wa'a e'rai tatakoriichi wichimakoipua muuuai.

¹³ Yooma ihta tatakori iintonarewaa, wa'api teerekamepua ehkoriaami o'niao. Nape piiripikoi puuua, ki iinuemepua ki newitowao. Aaata pu'ka tatakori ahpo pa'panisusoopua, Riosi waapi kahtiamepua, aamo ku'ipaka newitopuawichioopua pu'ka tatakori aamo pa'panisuwao.

¹⁴ Wa'a teesoo, kaawe aamo neesetoka mochtitopuapua amochio, kihta tatakori aamo panisutomichioopua apochio, ri'riosiwachi paparamichioo.

¹⁵ Nane'riamenia aamoo, ahsepari ijinatamekopua, no'o aamo chaaniao, aamoe ne'nemichioopua te'ta kaawerumakooopua ki kaawerumakooioopua.

¹⁶ Teemea taamo Paamira Aari Koi'wa koayaio, iijipasochi iijiwa iijinioioopua, yoomahka pirena Riosichi cheriwema ki'yame teemea, Riosie Weratiame taamo pejanawaka wi'suriopua ahpo eerarao, kurusichi meritiaio. Pu'ka paani koi'wao, Riosie Weratiame taamo pejana mukuria inatepaka, nokayame teemea. Pu'ka Eesusi Aari Koi'wame paani ko'kosaa, yoomahka piiripi inatari enepame teemea, Eesusi Riosie Weratiame weerewachio.

¹⁷ Muuwaemekai teemea, piiripi wa'api enepame teemea, piiripi paanichi wa'api koayamekapa.

¹⁸ Wa'achi piiripi enepaniame erakoka nokariaipua tiameo, ehkoriaami i'isaeriai ahpo Riosi manaweria sa'pa koayaioopua.

¹⁹ Puuu ki Riosichi pichikiameai wa'achi piiripi enepaniame erakoka koayaipua tiame, pu'ka ahpo ri'riosiwa manakeriaopua. Nape wa'achi nokayaioopua kihta nateyame enerepua tatakori puhjepuao, kihtaoi, itapitiwichio yoratiiao. Pukaepa Eesusi Aari Koi'wa piiripichitia enepaniame ko'kakamea, toimete puuua ahpo ri'riosiwa manakiao.

²⁰ Pu'ka ri'riosi netetiame manakiamea, Satanasi ku'iwarikamera iyoriamepua, ki Riosikamera. Pukaepa neeea pu'ka ahjama, kihta ahjama te'terejeraninia.

²¹ Ka'chi iika iyoriniame ooka teekoo, Satanasi iyorisikao taamo Paamira Eesusi iyorisikaopua tiame.

²² ¿Ihtana erakoame eemea wa'a nokayapao? ¿Nekatetariame eemea naaju taamo Paamira Eesusio? ¿Ki ehkoriaami mochiriamechitia i'isaeri nokayamekosa eemea, wa'a nokakaopua nekamuchepatekamepua Riosio? ¿Newitomerikosa erakoame eemea Riosio?

Ahpo nakika ki o'yaeka, te'terewa mochiwa Riosie Weratiamechi

²³ Riosia yooma ihta taamo nokimiao, taamo toanipua toayao, nape ki yooma taamo nokaya kaawe tiame, aaatachioi taamo piirechioi ki kaawe wichiyamepua, taamoo, kaawe te'tepuao aaata ahjamao taamo piirechichio.

²⁴ Aaataai ka'te aamo kaawe teerewache i'ypuapua, ohso kaawe wichiyame nokipua-pua aamo wahjachioi.

²⁵ Muuua sa'pa tarayaio kihta ahka eename iinatukeka taripuapua. Aaata aamochitia Riosichi paparame inamusaa, pu'ka sa'pao ri'riosi manaketiamekoopua, ki kaawe tiio erapamaopua amochio weemera paparame enesaa Riosichio, puuu inamukamea ki koi'wameko e'rapa ri'riosi manaketiamoo.

²⁶ Ohso kaawe pu'ka sa'pa tarayaio, ka'te iinatukemitiamua ahka eenameo, ki aaata a'chi e'remichioopua aamoo, aaataai weemera Riosichi paparamea.

²⁷ Aaata ki Paamirachi paparamee paajutetiaapua ko'komichioo, siminariaa siimpuapua. Ihta itapiti kooame weeretiaa, kihta iinatukeka ko'kopuapua pu'ka sa'pao, ahka eenamekoopua. Aaata aamochitia Riosichi paparakame inamukamea, ri'riosi manaketiamekoopua pu'ka sa'pao aamo ko'komiao, ki kaawe aamo ihsio erapamaopua, ki koayamekapa puuua pu'ka sa'pa ri'riosi manaketiamoo, aamooopua te'ta Riosichi paparame nane'riame enesaa.

²⁸ Nape aaata ri'riosi manawetiame tuusooopua, ohso kaawe ki ko'kopuapua pu'kao, ki aaata aamo ki kaawe erakomichioopua.

²⁹ Muuua nane'riamekai ka'chi tiamekopua Riosiwichioo ko'kotioio, ohso kaawe ki ko'kopuapua pu'kao, ka'chi eratepuawichioopua aamo piirechio.

Aaata ahka no'o iinatuketariareoipua: "¿Aatia a'chi chaanetariaania no'oo aaataeo ki noochitia e'rameepua?"

³⁰ No'oo ihta koame ko'komiaio, Riosi cheriwema ki'yaka koayame no'o enesoo, ¿aatia ki kaawe ihso tuutarepua aaataa pu'ka no'o koayao, ki wa'a no'o chaaneme tiiaio?" Wa'atepua tiiao, nape teemea iwapakamea Riosichi simiyameo, taamo inatemetepua ohso kaaweo, ki aaata ki kaawe erakomichioopua tamochio.

³¹ Ohso kaawe yooma taamo nokayao, Riosikamera kaawe eratewa nokisinia kaawepua, apoeopua, taamo tetewamekopua, ihtaio taamo nokayaopua, koi'wamechi simiyameo, itapiti taamo iijiaoioopua.

³² Ka'te nokimitia eemea, aaata tatakorichi wichipuatepua tiameo, isaeri ti'tijoerioi, ki isaeri ti'tijoerioi, aaataoioopua Riosichi paparameoio, Riosi tioparachi ki pusie teteiwamechi mochitoameo.

³³ Neeea wa'a teetoamepua, yooma aaatachioi kaawe teetokaopua. Wa'a teetoame neeea, ki no'owichioche inisiamekapa inatatokao; wahjachi aaataoichi inataka wa'a inisiame neeea, pu'kao, newipari ahsepamichioopua tiameo, taamo Noono te'pa kahtiamechioopua.

11

¹ No'o teetoachitia teetopuapua, no'oo no'o Paamira Eesusi teetoriachitia teetoo.

Aachin te'teremia oowerua napawitiachio

² Kaawechupena kaawe noonoire eemea, ki no'o natakepaka no'o aamo masiteriaopua, yooma kaawe teetokaopua, te'ta no'o aamo masiteriachitiaopua.

³ Ehpeo mo'oratuamechi simiyame aamo nayewemane, ehpe taawechiami te'teretopuame. Aaata ahpo uupi mo'oratuamea, kuunarapua. Aaata kuunara mo'oratuamea, Riosie Weratiamepua. Taamo Paamira Riosie Weratiame mo'oratuamea, Apoe taamo Noono Riosipua, tewekachi kahtiame.

⁴ Aaata tijoe Riosichi nayewamea, aaata ti'tijoeri Riosie tuuyewa masiteka ihsiamea, mo'kori pujisa ihsimetepua. Ki mo'kori pujisa ihsiamea, ki iyoriamepua Riosie Weratiameo, ahpo mo'orachitia teeretoameo.

⁵ Aaata oowitiamea, mokoraeka ihsumeripua Riosichi nayewao, aaatao Riosichi simiyame nayewiaioopua. Ki mokoraeka ihsiapua, ki ahpo mo'oechitia yooriame enemapua ahpo kuunao. Ki mokoraeka ihsiapua oowitiamea, sikika tehpunatiameka tiamepua kuuparao, ahpo kuunachitia mo'oratuame.

⁶ Ki yoorenariameopua mokoraeka ihsiwao, sikinia nahkipua kuuparao. Nape suuwe e'rame enesaapua ahpo kuupara sikiwao, mokoratamapua Riosi nayewiaio.

⁷ Tijoea, pujisa ihsimetepua mo'korio, Riosi mo'oratuwa tetewitekapua i'ka weechi ti'tijoerio. Oowerua, ti'tijoe mo'oratuwa tetewitame puua.

⁸ Wa'ate ihjia, pukeri o'icharichio tijoea, ki oowitiamechi enepatiamekapa puua, oowitiamekamera tijoechi ma'chipaka netetiamekapapua.

⁹ Ki tijoekamera, oowitiamewichio enepatiamepua, oowitiamekamera, tijoewichio enepatiamepua.

¹⁰ Pukaepa oowerua, mokoraeka nokimeripua Riosi paparaka nayewamia napawitiachioopua. Puu ooweru mokoraraa, ahpo kuunae neesetoniam ne'netiamepua, Riosi ku'iwari te'teriachitia tewekachi Riosichio.

¹¹ Nape Riosichi te'tereniamea, natati ahpo tetewiniamepua kuunaraai uupiraai tiame, nenekutia ahpo nakirewaemekapapua. Wa'a tiapa puua, aaataa ki ohjoepua, ki ahpo nenekuti ku'iwao, pe'yachi ooweru ku'iwaoi ti'tijoeo, ti'tijoeoi ku'iwaoi ooweruo, natati ahpo ku'iniamepua.

¹² Pukeri o'inia oowitiameo, tijoechi o'inia enepatiamekapao, wa'a o'inia ti'tijoea, ahpo oowitiame yeeyechi naawamepua.

¹³ Pu'ka ooweru mo'o mo'porawachi simiyameo, ¿ihtana inatame eemea pu'kao, Riosichi nayewamia napawitiachio?

¹⁴ Wee, i'ka no'o aamo chaaniao kaawe inatamitiama: ti'tijoea ehpe taawechiamio, sikitiame ohjoamepua kuupao,

¹⁵ oowerua tepekuma kuupaeka ohjoamepua ehpe taawechiamio; wa'atiame kiatiamekapa oowitiame enepatiachisi o'inia, pu'ka kuuparaeo ahpo mokoraeka teeremichioopua.

¹⁶ Wa'a tiachio neeea, te'ta iyoriwa Riosi ahjama nayewamiaopua napawitiachio, ihtaio Riosie ahpo nane'retetiame napawitiachi mochikame nayewenariaoi, aaata

oowitiame mokoraerjaninia itapitie pahchao. Aaata i'ka no'o nokiawajera ki wa'a e'ramea, nane'remeri aaataai teeme i'wa mochiwachi napawiniachio, wa'ami ahka napawiniachioi, piirechi nokiwa iinueme.

Eesusi Aari Ko'karia inatepari, ki kaawe nokisiwa

¹⁷ I'ka ehpe aamo no'o nayewemiachio, ki peenia tiame aamo nayewamania, aamo Koorintio mochtioameopua tiopachi. Eemea wa'a tiopachi aamo nanapawichio, epeche epecheche ki kaawerumachi teetoamekatapua.

¹⁸ Pahcha simiyamechio i'ka cheemane, ki napati yooma eeme, aamo wa'achitia inatakamekatapua. Pichikiamenia pu'ka wa'a tiio tuuwameo, nape ki yooma.

¹⁹ Neeea pu'ka ki amochitia Eesusichi te'ta paparamo, poanatuapua pu'kao amochio, kaawe aamo nokisipuawichio pu'a waikao pu'ka Eesusi Aari Ko'karia inatepari opua.

²⁰ Eemea pu'ka poanatakumeo, amochi itipisoo pu'a Eesusi Aari Ko'karia inateparia, ki Eesusi Aari Ko'kari enemii puua, ki kaawe nokimekapua wa'ao.

²¹ Puua amochi poanatamiaa, pahcha koayamekatapua ke'chu yoomahka mochipan-iopua ko'komiao, kihta tooeka neipa e'enameri ko'komiao pu'a. Wahjachi puua tiameo, tisia nawajamekatapua wa'ao.

²² Puua wa'a nokayamea, ahpo petechi ko'kosa e'enametepua. Puua ki ko'kosa e'enakamea wa'ao, suuwe erapo nokayamepu'a wa'ao, pu'ka wa'a nokayopa wa'ao, ma'chi ki Riosichi paparamo, na'areka tetewimapua wa'a tiopachi te'ta Riosichi paparamo pu'a. Puua neipa e'enakameaipua, te'ta Eesusichi paparamo pu'a, kiisi kaawe erakoma'i puua, kihta kitereripua ko'kometio. ¿Kaawekosa no'o eramio maayame eemea, pu'ka wa'a aamo nokayao? Ka'iii. Ka'chitia.

Paamira Eesusi Aari Ko'kari

(Maateo 26:26-29; Marako 14:22-25; Ruuka 22:14-20)

²³ Neeea eenechi aamo chaanemania, taamo Paamira Eesusi Aari Ko'karichi simiyameo. Taamo Paamira Eesusia, kooame yoranuraria pu'a Semejenato pahkokoi ko'kopuameo, ahpo ajawaria ahjama ko'kopuameo pu'a ariwatopio, pu'ka wa'api tukawarichi, noriwi nehjiretiame Eesusi Uurasi tewaniameo,

²⁴ ko'kosepatioopao Semejenato pahkokoi koi'wameo, Eesusia waikao, piiripi paani uusa chi'wanasoo pu'a, cheriwema kiasapapua Riosio, yooma ahpo ajawaria naachuterepu'a cheekao: "Ihji paania no'o weerewapua, no'o aamowichio pejanaka kiamia. Ko'komitiapua i'kao. I'ka no'o iintoao, yooraka mochtio pu'a, i'ka yoorao no'o inatepaka mochtio pu'awichio, ihjia, ehpe wa'api aamo tatakoriawichio, aamo pejanaka no'o iintomiaopua."

²⁵ Wa'a cheesoo pu'a tiameo, iijipasoo to'wame uusa pu'a cheerepu'a: "Ihji paasochi iijiwaa, no'o eerapua w'sumeri, no'o weemera kateweri yomatiamo ti'tijeriwichio ooweruriwichio pu'a tiame, pichi wataka pu'a. I'ka no'o iintoao pu'a tiameo, yooraka mochtio pu'a. Senepi i'ka yoorao eemea, no'o aamowichio iintoria inatepaka mochtio pu'a."

²⁶ Pukaepa pu'ka taawechi o'inia, senepi yoorao pu'a i'ka Paamira ko'karia opua paani, iijiria opua tiame, Paamira iintoria inatepaka nokayame teemea. Ahkasi Eesusi Riosie Weratiame eenachisi, wa'a teetoka nokisimeri teemea.

Achini e'raka uupuame, i'ka Paamira Aari Ko'kari inatepasiwa

²⁷ Puua ki paparamo Eesusichio, ki ko'komeripua i'ka Paamira paanio, paasochi iijiwao pu'a, ka'i. Aaata ki Eesusichi papara iijisa pu'a, ki iyoriame pu'a Eesusi iintoria opua, ahpo weerewao.

²⁸ Puua, ke'chu koaya opua iijiao pu'a, ahpo ne'nesa iintometepua ahpo iikachio, kaawe ohjoarepu'a ki kaawe ohjoarekoi.

²⁹ Taamo Paamira Aari Ko'kari ihisiao koaka, ki Eesusi taamowichio iintoria inataka ko'kakamea, kokosapuame puua Riosio.

³⁰ Pukaepa ki Eesusi ahpowichio iintoria inataka ko'kakamea pu'a, a'chikoi ikikamepu'a kokorepakao, aaata ahkasioi wahjipakamepu'a.

³¹ Nape teemea kaawe taamo ne'nekameo yooreminao, kihta seewemetepua Riosie kokosario, kihta a'chi tiamekapua tamochio.

³² Nape Riosie itapiti iintoriawichio taamo teritiaa, ahpo iyori pu'a pepenipamichio ihsiamepu'a, nape taamo ki te'ta kokosarie, kii ki Riosichi pichikiamechitia.

³³ Poponiwa pipiniwa tiame, Eesusi Paamira aari koi'ra inatepari ko'komia napawisaa, pu'ka piiripi paani chi'wanasa naachutetia, puuyepuapua pu'ka naachutakame ko'komio, yoomahka pirena ko'kopuawichio pu'a.

³⁴ Yooma aaata wa'a napawiniachi e'enameria, ahpo petechi ko'kosa e'enapuapua, ki chorowapuawichioopua wa'a napawitiachio. Wahjachi itapiti katewepuameo, wa'a enasa katewemania pu'kao.

12

Riosi Riosiwari aachin teeka taamo ki'ya

¹ Ehpeo no'o Riosichi poponiwa pipiniwaopua tiame, Riosi Riosiwari ku'iwariichi simiyame aamo nayewemane, ki wa'atia itipimichioopua aamoo, ki pahtekao, Riosi Riosiwari ku'yao.

² Nane'riame eemea aamoo, ke'chu taamo Noono Riosichi paparoio Eesusieo, Satanasia ki mamachiriamechitia aamo panisutorioopua, ri'riosi netetiamekamera paparatekaopua, pu'ka ri'riosi netetiameo, kiisioi nayewamechioopua.

³ Puuu wa'a iintokamea, ki Riosi Riosiwari yahchamepua, aaata Riosi Riosiwari yahchamea, ki wa'a iintomipua Eesusi na'arekao. Ki Riosi Riosiwari yahchamea, ka'chitia pichiwa paparamepua Eesusio ahpo te'ta Paamirawako tuukao.

⁴ Teemea weeka a'chitiame taamo ye'kari iinuekao, piiripi Riosi Riosiwari wa'api kiatiamepua.

⁵ Teemea tiameo, weeka ka'karuma a'chitiame yoramichio ajawatiamepua, puuu yooma ajawatiamea, apoe Paamirawichio nookemichio ajawatiamepua.

⁶ Teeme taamo ti'tiopachio, weeka tiame tehki iinuemepua, yooma puuu tehkia, Riosiwichio taamo kaawe teerepuawichioopua.

⁷ Riosia yooma apochi paparameo, yooma nane'retiamepua ahpo Riosiwariichi simiyameopua, pukachi yasitoamekapapua Riosiwariiao iikachi, Riosiwichioo kaaweruma yoranarewa erateka.

⁸ Piiripi puuu muuwari ye'kari taamo ki'yaa ihjipua: te'ta peeneka naewaniame Riosichi simiyameo; piiree, tisia peeneka kaaweruma tuuyeniame, yooma pu'kao, te'ta Riosi Riosiwari ihsiamepua, pu'ka wa'a tiame taamo yoratekao.

⁹ Aaataopua tiameo, Riosichi te'pa kahtiamechi paparatemichio, kiatiamepua; aaata wahjachi Riosichi paparameo Riosi Riosiwari kianiamea, kokoriame yachapatewa ihsimichio kiatiamepua;

¹⁰ aaata epeche wahjachiopua tiameo, Riosi peenia ihsiswa nokimichio kiatiamepua; wahjachi pehjiopua tiameo, Riosi chiia aaata chaachapamichio kiatiamepua; wahjachia, itapiti se'wi masitia machika tetewimichio kiatiamepua; wahjachia, seesenu nayewa pepenipamichio kiatiamepua; wahjachiopua tiameo, aaata seesenu nayewa, taamo nayewachi ma'chitamichio, kiatiamepua.

¹¹ Yooma i'ka ye'kario, piiripi wa'api Riosi ihsikamepua, ahpo Riosiwari ki'yakao, yoomahka pipiripio, ahpo e'rarua nokisimichioopua.

Riosichi paparamea, yoomahka piiripi weerewachitia te'tereniame teemea

¹² Teemea Riosieo weeka itapiti chuhchetiamekaipua taamo weerewachio, piiripi wa'api weerewakaite teemea. Wa'achitia teemea ki ookapikai Riosie Weratiamechi paparamea, yooma teeme Riosie Weratiamechi ihchiamepua, piiripi weerewachitia.

¹³ Wa'a tiipa teemea, yooma Riosi Riosiwari yachatoameapua tamochio, Riosie Weratiamechio, piiripi weerewa wa'api enepakamechitia, pe'yachi isaeri ti'tijoeikai, aaataai Riosichi paparamepua, seesenu ti'tijoeikai, pe'yachi puhku ti'tijoeikai ki puhku ti'tijoeikai, aaata tekipanameai, ki tekipanameai.

¹⁴ Taamo weerewaa, ki ookapi itapitie netetiamepua, ki piiripie.

¹⁵ Pukaepa taamo taaraai cheesaa: "Ki seekarakapa neea ki weerewachi ihchiamepua", nape wa'a chiiapua, ¿ki ihchiamenakosapua weerewachio?

¹⁶ Nahkaai cheesapua: "Ki puusikapa neea, ki weerewachi ihchiamenia", nape wa'a chiiapua, ¿ki ihchiamekosapua weerewachio?

¹⁷ Weerewaa puusiemeche enesaapua ki nahkaeme, ¿achini iika inamutamarepua puuu? Weerewaoi, nahkache iinueme enesaa ki yahkaeme, ¿ihtanae saetamariame teeme?

¹⁸ Pukaepa Riosia taamo weerewao, muuwaeme itapitieme neterepua, nane'riapa Riosia, yooma pu'ka taamo nakiriameekopua.

¹⁹ Piiripi wa'api itapitie netetiame enesaa teemea, ki weerewa ahsepari enemiipua.

²⁰ Teemea ki ookapi itapitie netetiamekaioopua, piiripi wa'api weerewakaitepua.

²¹ Wa'a tiipa taamo puusia, kihta chaanemetepua seekao: "Neeche piineriai soparamepua", chaachapaniameo. Taamo mo'oi ki cheemetepua taamo taaraai: "Neeche piineriai soparamepua chaniwameo."

²² Ohsotia ki te'ta ahjaepuameka tiiaio, epeche tisia ahjaeniamekaitepua.

²³ Teemea taamo weerewachi yooremina noriwi tiamea, ki te'ta natewameka tiaaipua, epeche tisia nateyai tiamepua. Teemea kihtawichio teteipuwachi teetopuameo, mo'poraka ohjoamepua wisasorieo,

²⁴ ki wahjachia taamo weerewachi i'toachitiaopua, yooma teteiwachio. Taamo tetewiniachi i'toaa, naatipua: taamo nanari, taamo taaraa, taamo seekaopua tiame. Riosia taamo weerewachi iintoriaa, itapiti ki nateyameka tiamekoio, te'ta tisia nateyame iintoriakaitepua taamo weerewachio, tisia tehkiemekopua pu'kao, taamo weerewachio.

²⁵ Wa'a tiamekapa teemea taamo weerewachio, yooma taamo itapitiwa taamo weerewachio yooma pirena ahpo tisia ku'isika teetoamekaitepua teemea, taamo weerewachio.

²⁶ Wa'a tiachipa ihtaoi taamo weerewachi kokosa ikisoo, yooma taamo weerewachi itapitiraa, kokosa ikiwame saayamepua. Ahkai taamo weerewachi kokosa ikiria sautetiaa, yooma taamo weerewa itapitira ta'iria itipiamepua.

²⁷ Wée, yooma teeme Riosie Weratiamechi te'teriamea, Riosie Weratiame weerewachi ki teteiwamechi itapitira teemea, yooma pipiripi ahka.

²⁸ Riosia Riosie Weratiame weerewara ki teteiwame itapitirao, yooma ihta ye'kari ki'yakamepua, yoomahka pipiripi ooweru tiame. Puuu yoomahka pipiripio, yomatiamе wehjoarichi tiopachi ku'imichio kiatiamepua, i'ka eee tiame nokisipuame: paikapio Eesusie ajawatiame enemichio kiatiamepua, wahjachi puuu ki teteiwame weerewachi itapitirao, Riosi kaaweruma tuuyewari tuuyemichio kiatiamepua ye'kari, wahjachi tiameopua, masiteri ye'kaniame kiatiamepua; aaata puuu tiameo, itapiti peenia ihsiwa ki maaepori yoramichio kiatiamepua; wahjachi aaata puuu tiameo, kokoriame sautemichio kiatiamepua; wahjachi puuu tiameo, aaata peeneka ku'imichio kiatiamepua; wahjachi puuu tiameo, peeneka nuuremichio kiatiamepua; wahjachi tiameopua, seesenu naera penipamichio, kiatiamepua.

²⁹ ¿Naakonakosa yoomahka Eesusi ajawatiame enemichio kiatiamepua? ¿Naakonakosa yoomahka Riosi tuuyewari enemichio kiatiamepua? ¿Naakonakosa yoomahka Riosichi simiyame masitemichio, kiatiamepua? ¿Naakonakosa yoomahka Riosi ki maaepori peenia ihsimichio, kiatiamepua?

³⁰ ¿Naakonakosa yoomahka, kokoriame sautemichio kiatiamepua? ¿Naakonakosa seesenu naera penipamichio kiatiamepua? ¿Naakonakosa yoomahka aaata pejania seesenu naera ma'chitamichio, kiatiamepua? Ka'ipua, kiisi wa'a teeremeripua.

³¹ Eemea ohso kaawe enemipua, aachin teeka aamo nokisipuame i'yame enesaa, itapiti Riosi ye'kari aamo ki'yariaopua.

Ehpeo aamo ne'netemania aachin teeka epeche ta'iria amochi mochtipuameopua.

13

Nakiwarichi simiyame nayewaniame

¹ Neeea weeka seesenu naera nayewaka machiaio, ahkasi Riosi ku'iwari naera nayewamekaipua, kihta tisia nakirewaka nayewiame enesaania, kihta nateyame eneminiina no'o chiiiao, oowera te'ochaniameka teeremiipua, oote ka'rame choniwamechitia.

² Yooma peeniamekainia Riosichi simiyame nayewakao, yooma ye'kainia tisia tehki tiame pahtekao, ki nu'uti paparainia Riosichio, ahkasi kaawioi noonoteme tiiao, wa'a tiame enesaania, aaata kihta nakiyame enesaoinia, kihta nateyame eneminiina, Riosichi te'ta paparainia.

³ No'o iinuekaoi yooma aaata tesiwa tiame ihko nehjakainia, no'o weerewaoi Riosiwichio kosoka manarikainia, kihtawichio nateyame enemii no'o iintoriaa, kiisi iinueme enesaania aaata nakirewaopua noochio.

⁴ Pichiwa nakiwari tiamea, eee tiamepua: ki yaapi e'riamepua aaatao; kaawe e'rewaka ihsiamе aaataoi; ka'chi e'rame aaata epeche tiamekoipua ki ahpochitia; ki ikotuwa e'ramepua aaata epeche itapiti iinuekoio; ki ahpo oijeraka yasitoamepua; ki ahpo weruma tiameko e'rameoipua;

⁵ ki iinya chaaniame aaatao; ki iinya ihsiamе aaataoi; apoche peeneka yasitonariamepua; ki nekatuame aaatachio; ki nekumeka itipiame;

⁶ ki peenia e'riame aaata wenejitiameeopua, nape wenejiwa wihtuki machenasoopua, peenia erapame.

⁷ Aaata pichiwa nakiwari iinuemea Riosiwichioo, eee tiamepua: kiisi we'sapamepua ahpo Riosichi paparao; Riosi iintomo tuuria ahpowichioo, iintokache itipimeriko e'ramepua; ihtaoi aiwaka yasitoaio, wa'api teeka yasitoamepua ahpo Riosichi oowe e'riaa.

⁸ Nakiwaria wa'api teeremeri puua, kiisi wahjiamesi. Piie taawechi wahka ihtoriachio, Riosichi simiyame nayewatuwaa kajumeriitepua wa'asi. Riosichi simiyame seesenu naewarichi nayewatuniameai, kajumeriitepua. Kiisi nakipuamepua wa'asio, yooma Riosi iintomo tuuriao, yomatiamete tetewamekapa pu'kao, Riosi iintomo tuuriao.

⁹ Ehpiami yooma Riosi iintomo e'rariao, teesa ta'wesame nane'reka mochitoame teemea, pukaepa teemea ki te'ta ahsieme machiyaiopua taamo kajuyachisi pahtekao, aamo masitesiameteemea aamo tuuyewao.

¹⁰ Nape pu'ka teesa ta'wesame nane'reka taamo mochitoao, u'matsoopa wahka ihtoriachi kajuyachio, yooma te'ta ahsieme nane'repuaitepua, ma'chiame.

¹¹ Neeea nu'utikaio, nu'utichitia nayewakamenia, nu'utichitia inatakamenia, nu'utichitia e'rakamenia tiameo. Nape weripasaapa neeea, pu'ka no'o nu'utichitia teereriao, yooma u'matokamenia noochio.

¹² Ehpe taawechiamioepua pehjo Riosichi simiyameo, teesa ta'wesame tetewame teemea pu'kaopua pehjo, itapiti nanarichari ki ma'chiame ta'wesame taamo tetewamechitia. Nape yooma kawiyame nane'repori asisooepua, yooma ma'chiame tetewipuaitepua, waapi taamo nanarichi ne'niamechitia. Ehpe taawechiamio, paikapi wa'api nane'reka mochitoniamepua pehjo, nape waika taawechio, yooma ahsepari nane'repuaitepua, yooma Riosi taamo nane'rejeriaopua.

¹³ I'wa wehjoarichi taamo mochikoioepua pehjo, paika itapiti yooraka mochitomeri teemea, puua paikaa ihjipua: taamo Eesusichi paparapuamepua; piirea, Riosiche taamowichio iintomo tuuria, oowe e'reka mochitopuamepua; piirea tiameo, taamo te'ta nakiwari iinuwapua ahpo, Riosichi tiame. Nape te'ta nateyamera i'ka paikachi simiyamea, taamo te'ta ahpo nakiwarikamerapua, taamo Noono tewekachi kahtiamete nakiniameopua tiame.

14

Seesenu naewari nayewaniame

¹ Wa'a teeresoo, Riosichi ahpo kaawe te'terewa tetewitenariaa, kaawe aamo neesetoka ihsiwamepua kaawe nakika nayeweniame aaatao. I'yaka mochitopuapua amochio, aachin teeka nokisipumeopua, pu'ka Riosie aamo kiaretia ye'kario; nape te'ta Riosichi simiyamekamera tetewiteka, ahpo kaawe e'reka kipoteka Riosichi simiyameo nayewaniamepu napawitiame mochikachio, pu'ka napawitiachi mochikameo, wa'api naerachi nayeweka.

² Nape aaata wa'a eenakame enesoo, ki wa'api naerachi nayewasisoo, aaataai wa'a napawikamea kihta pahtemapua pu'kao seenukopa ahpo nayewao. Apoeche nane'remapua ahpo inatarichio, ahpo chiiapua, nape napawikamea ka'i.

³ Nape aaata wa'a napawitiachi naerachi nayewamea, ma'chiame nayewiamepua napawikameo, te'ta Riosi chaanenariaopua pu'kao, ihtaoiwichioepua kaawe erapatepuawichioi, oisa erapatepuameoipua Riosichi te'ta te'teretoopua.

⁴ Aaata ahpo seenu naerachi nayewiamepua wahka napawitiachio, apoeche ahpo te'ta teerepamepua Riosichio, nape puua napawikame naerachi nayewesaapua, itapiti Riosichi simiyame kaawerumaopua, yooma ahpo keepuria tiame Riosichi te'ta te'teriemete enepatiamepua, ki ahpoche piineri.

⁵ Yooma eeme Koorintio tiopachi mochikamea, kaawe enemii seesenu mochiwachi-ami naera pepenipakame enesaa, pu'ka seesenu nayewameo, seesenu naewachi kipotepuawichio itapiti Riosi ka'karuma tuuyewario. Nape epeche kaawe e'riamenia aamo wa'api mochikachikamera aamo te'ta naerachi te'ta ye'kaka nayewaniameopua, aamo ahpo kipotekaopua, itapiti te'ta Riosie ka'karuma tuuyewari aamo tetewite-riaopua aamo pahterichioepua, wa'atiaio yoomahka aamo napawiriachio, te'ta ma'chiame pahtemichioepua. Nape aaata seenu nayewame asisooepua wa'a aamo napawiriachio, aaata wa'a aamo napawiriachi nayewaniame machiyame uusaa, pukachi nayewama puua ahpo seenu naerao. Wa'atiaio yoomahka pahtemeripua wa'a napawitiachio, pu'ka seenu eenakame u'paria chaanenariaopua.

⁶ Wa'a tiichipa tiameo, No'ooi piirechi mochiwachi seenu naewaniame amochi eenaka nayewesoo, kiisi no'o pahtemiipua. Nape no'o aamo wa'api naerachi nayewesooepua aamo napawiriachio, ihtaoi te'ta nane'repori masitemichio Riosie no'o kiaretia amochi upamichioepua, tisia ma'chiame no'o pahtemeri eemea.

⁷ Te'ta kawiyame nayewaniame simiyame nayewakao, i'ka aamo chaaniamenia. Ihta itapiti cheeteniameai, machika inamupuawichio netetiamepua tiameo, ahpo iiyena ihkeparioepua. Itapiti cheeteniame pakapuchera a'rapaoioepua, ki machipuame ihkepame netetiame enesaopua ahpo iiyena, ki aaata pahteme teeremiipua cheeteniao.

⁸ So'sontaroi nasiwapuachio, ki ma'chiame turupuchatioopua nasiwapuame o'inepuawichio, ki nane'remiipua nasiwari o'inepuachio.

⁹ Wa'achitia teemeai aaatao, ki machipori tiame taamo ihkepasoopua aaataoi ahpo naerachio, ¿taamo pahtemanapu aaataa? ¡Oowera nayewatiame enemiipua eekachi!

¹⁰ I'ka wehjoarichio, ki ookapi naera yeenieniamepua, yooma puua pahtewari tiiamepua.

¹¹ Nape ki pahtiami enesaania no'o aaatae nayeweniamero, seenu enemiinia pu'ka aaata nayewao, puu aaataai seenu enemiipua no'o nayewaoi.

¹² Eeme tisia ku'inariamea aamo Riosichi te'teretoachio, aamo Riosie kiaretia ye'karie ku'ipuapua, aaata ku'iwa nakiyameo. Nape te'ta Riosi ye'kari aamo kiaretiae teetopua-pua, epeche Riosichi paparama enepamichioopua.

¹³ Aaata aamo napawiniachi seenu mochiwachi eename enesoo, ki aamo napawiriachi naera naewame enesoopua pu'kao, wa'a ohjoepaka enesoopua, wa'api napawiniachi nayewaniame penipanurepuapua pu'kao, Riosichi ahpo ku'iwa itakao. Teesaoi penipasaopua aamo napawiniachi naerao, teesaoi ma'chiame iyyenanariaopua ahpo chaninaria aamo naerachio, kaawe enemapua.

¹⁴ Aaata wa'a aamo napawiriachio, ahpo naerachi paparaka nayewesoopua Riosio, apoe wa'api ahpo pahtewachichewichio nayewame enemiipua Riosichio, ki wa'a napawikame pahtewachiwichio.

¹⁵ Wa'a tiiachio, ¿ihtana noonowita teemea? Aaata taamo napawitiachi Riosichi nayewesaopua, ahpo naerachi e'raka nayewametepua Riosichio, nape wa'api napawikame naerachi paparaka Riosichio, yoomahka wa'a napawikameo, ma'chiame pahtemichioopua. Taamo nanapawiachi wikataniamea tiameo, taamo iikachi o'inia pajename e'rarie, wikatamete teemea, yooma pirea Riosichi wikataio, nape wa'api napawikame naerachi, yoomahka ma'chiame pahtepuawichioopua.

¹⁶ Wa'a aamo nanapawiachio, aaata ahpo naerachiche pahtia Riosichi nayewasoo, ¿aachin teeka pu'ka ahjama Riosichi paparatapu napawikamea, ki ahpo naerachi nayewetiame enesoopua, Riosichio? Puuu napawikamea kiisi pahtemiipua pu'ka aaata chiiiao, ihtaio pu'kao, Riosichi cheeriao.

¹⁷ Puuu aaata Riosichi paparariaa, tisia kaaweruma enetarepua eneyao, nape aaata ahjama Riosichi paparama, kihta kaawe teeremiipua Riosichi kaawe te'tereniameroopua.

¹⁸ Cheriwema ki'yaninia Riosio, epeche seesenu mochiwachiami naerao, epeche ye'kamekapa nayewakaopua ki aamochitia.

¹⁹ Nape wa'atai neeea ti'tiopachiamio, ohso kaawe marikioi wa'api napawitiachi pahteniame nayewaniamenia, ma'chiame pahtemichioopua napawikameo, ki oosa mariki miiri ahka no'o seesenu naerachi nayewaniameopua, kihta pahteme tiamekoopua.

²⁰ Eeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiamea, aamo nanapawiachiopua, aamo ahjaewa i'ka seesenu mochiwachiami nayewaniameo, pa'pamura inatachitia kaawe inatapuapua, ki kukuchi nu'nunti inatari inatachitia. Nape aamo Riosichi te'terewachiope, kukuchi nu'nuntichitia teeremete eemea, ki itapiti tatakoriichi inatame tiamechitia pehji.

²¹ Puuu seesenu mochiwachi nayewaniame ahjaeniamechi simiyameo, taamo Paamira Riosia ehkoriamio, i'ka cheeka cheekame eneriaipua i'ka Iyoterichio: "Neeea i'ka ti'tjoerio, seesenu ti'tjoeri naerachie nayewemania, aaata piirechi ku'iwae, nape aaatae ahpo naerachi nayewetiaio, kiisi no'o e'wemeripua."

²² Wa'a teesoo seesenu naera pepeniamea kaawe tiamepua, ahkaio seesenu nayewaniachi eenakaioopua, ki Riosichi paparaniachiopua pehjo, wa'api mochiwachi naerachi masitepuawichioopua, itapiti Riosichi simiyameo. Neipao wa'api nanapawiniachi mochiwachi ohjoemea, te'ta Eesusichi paparama enepasapaopua, apoe wa'api ahpo naerachi nokisimeripua masitekao, Riosie apochi enatesiaopua masitepuao.

²³ Nape wa'a aamo Koorintio tiopachio, ki ookapi Riosichi paparama seesenu nayewame aamo tiopachi enasoo, pu'kao ahpo seesenu naerachi Riosichi simiyame naewasoo, aaata wa'a aamo tiopachi eenakame Riosichi simiyame penipanariamea, pu'kao ahpo seesenu naerachi naewachaniame inamukapaopua, roorokame maaepamapua pu'kao.

²⁴ Nape wa'a napawitiachio ahpo naerachi yoomahka pu'serenioipua Riosichi paparaniameo, aaata wa'a eenakamea ahpo naerachi naewaniame inamukamea, ki Riosichi paparamakaopua pehjo, tisia kaawe ihsiane nayewaniame inamukapaopua Riosio, Riosichi paparamo erapamaoipua tiameo, ahpoo ki kaawe ihsio, yooma toinarepakaopua.

²⁵ Wa'a erapasaapua ahpo iikachio, chopokorieka weripaka ahpo ma'chitamapua Riosichio, yooma ihta ahpo noriwi iintoriaopua. Waikaopua, wa'a tiopachio, Eesusichi

paparamichio paaetiai tiamekapaopua Riosieo, chanimapua: "Pichiwa Riosia i'wa tiopachi ihsiamepua, aamo tiopachi napawiniachiopua."

Aachin te'terepuame ti'tiopachio

²⁶ Eeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame aamo ti'tiopachiamio, eee te'terejeramenia. Ahkai aamo tiopachiami napawiniachi enapameo, kaawe e'raka teepotaka asitejeraninia pu'kao. Wa'a napawitioopua, Riosichi simiyame nayewajeraninia wa'ao, i'ka eee tiamechitia: wikataka pepeniamea, Riosiwichio chaniwame wikatamapua, yoomahka pirena, o'okaoi Riosiwichio wikataka; aaatao wa'a napawitiachio, itapiti Riosi ahpo pahtewari tetewiteria, masitemapua; aaata seenu mochiwachiami nayewaniame nayewanaresaa, aaata wa'api naeraeme uusaa, pukae nayewamapua. Wa'atiao yoomahka pirena pahtemapua pu'ka wa'a asikame cheeriao, ma'chiamie nayewatiopua ahpo naerachi.

²⁷ Nape seesenu naewamea wa'a napawitiachio e'enasoo, ookaoi paikaoiche wa'asi muika nayewajeraninia pu'kao, nape aaata wa'api napawitiachi naera nayewame uusa, wa'a tiiao yooma wa'a napawikame ma'chiamie pahtepuawichioo.

²⁸ Nape ki iinuemea ahpo nayewa ma'chitamerio, wa'atia itipimeripua kihta naewaka wa'a napawitiachio. Ohso kaawe teesaoi pahtiamie enesaopua wa'a napawiniachi nayewaniameo, apochiche inataka keepumapua Riosichi simiyame.

²⁹ Wa'a mochiwachitia naeraemea, ookapioi ti'tijoeri Riosichi simiyame nayewamia werisika nayewakooi, kaawe enemapua. Wahjachi wa'a napawitiachi keepuamea, oowera ahpo inatarichiche kaawetame enemapua, pu'ka muikame chaachapariaopua, kaawe tiame enesooopua apochio.

³⁰ Aataa keepuameai, itapiti Riosie ahpo ku'itiame ahpo inateparia nayewanaresoo pu'kao, reesisepuapua, nape nayewaka ihsiamiea teewemapua pahchuo.

³¹ Wa'atiao aaataa iinuemapua itapiti ahpo chanimiao, wa'a napawitiachio. Wa'atiao yoomahka ahpo pirena nokisimapua Riosichi simiyame pepenipachiopua, yoomahka ahpo weemuteka.

³² Yooma aaata wa'a aamo napawitiachio nayewanariamea, ku'witapi wa'api nayewametepua, ahsepamichioopua piirechiwichioo nayewamichioo, itapiti ahpo cheenariao.

³³ Wa'a aamo te'teretosoo kaawe te'teretoma eemea aamo napawitiachio, ki wekapuwa te'teretoka aamo napawiwachio.

Ehpe taawechiami taamo te'terewaa taamo Riosichi te'teretoame nanapawichio,

³⁴ ki reesiseniamie oowera napawitiachi naewamichioo. Oowera ahpo kuunache neesetotere mochtomeri puuaa, ehkoriai Riosi nuurario, wa'a chiiamekopa.

³⁵ Oowitiamea itapiti epeche nane'renaresaa wa'a napawitiachi masitiameo, petechi enasa iinatukemapua ahpo kuunao. Wa'a nokisijeraninia, taamo Riosichi te'tereka mochtoniameopua napawiniachio, ki kaawe tiamekopa, napawitiachi oowera werisika nayewaniameo.

³⁶ Eemea kaawe neesetoka mochtomitiapua, i'ka Riosi ka'karuma tuuyewari Eesusichi simiyameopua no'oe aamo masiteriao. Ihji Riosi kaaweruma tuuyewario, ki aaata aamoe mehtanakamekopua, ki aamoche u'yepatiamekopua amochi uumichioo.

³⁷ Aataa piire wa'a aamo napawitiachio, yooma Riosichi simiyame ahpo penipakame maayamea, ahpo te'ta Riosi ahjama yasito e'rameoiopua, ma'chiamie nane'remete puuaa, i'ka no'o aamowichio iyoteka chiiiao, Apoe Paamira te'ta eenamekopua pu'kao.

³⁸ Puu ki uuka tetewisaa i'ka Eesusichi eename no'o masitiao, ka'te reesisemitia pu'kao, wa'a aamo nanapawitiachio, masitemichioo.

³⁹ Ehpeo neeea, i'ka te'ta aamo chaaneka kajunarenia. Wa'a aamo napawiniachio, aamo wa'api naerachiche nayeweka masitepuapua, ihtaio itapiti Riosie aamo penipatetiao. Ka'te wa'inemitia aaata ahpo naerachi nayewamichioopua, wa'a aamo napawiriachio,

⁴⁰ no'oche aamo tuuyeriatiachiche te'teretopuapua, ki wekapuri teeretomichioopua wa'a aamo nanapawichio.

15

Riosie Weratiame eenechi ahjaria

¹ Ehpeo neeea, Riosichi simiyame eenechi aamo inatepatenarene, Riosi ka'karuma tuuyewari no'o aamo nayeweria, pu'kao aamo uuka mochtotoameopua wa'asi.

² Pu'ka Riosi tuuyewarichi ki se'wika mochtokamea, pukae newipakame eemea aamo tatakoriario, nape ki oosa aampa Riosichi paparamia toisaapua ahpo Riosichi paparao, kihtachi itipima puuaa waikao, ahpo Riosichi paparario.

³ Pu'ka tisia nateyamera tuuyewari aamo masitekamenia, pu'kao Eesusie wa'api no'o masiteretia. Neeea Eesusi Riosie Weratiameo taamowichio pejana mukukamekopua, aamo masitekamenia, te'ta Ehkoriai Iyoterichi chanitiamechitia.

⁴ Ehkoriai Iyoteria cheeriaipua tiameo, Eesusi Riosie Weratiameo, mukukai katewetiaopua, paika taawechi ahjamerikopua eenechio.

⁵ Puuu Eesusi eenechi oijenasaapua neipao, Peero machejenerepua pahchao, Seeja teewataniameopua tiameo. Pu'ka meeriamio waikao, ahpo ajawaria machejenerepua tiameo, ahpo oosa mariki piiripi ajawaria.

⁶ Epeche meeriamio, u'matoame mariki sienta mochikame machejenerepua tiame, ahpo Riosichio poponiwa pipiniwaopua tiame. Puuu Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, u'matoame naasipasi mochitoamepua pehjo, wahjachia wahjipakamepua puu-uapa.

⁷ Pu'ka meeriami neipao, Saantiao machejenerepua waikao, epeche neipao, eenechi pu'ka ajawaria machejenerepua waikao, yooma pu'ka oosa mariki aampa piiripi ahpo ajawaria.

⁸ Wa'asi weeka taawechi neipamiopua, no'okamera machejenakapua waikao, wa'asi kuwachi ahpo weeraria enemichio, aaata kuita ahpo naawamiachi, u'matotekamechitia.

⁹ Neeea Eesusie no'o weratiameo, ki te'ta no'o weruma tiamerako e'ramenia, kiisikoi, Eesusie weratiame no'o tewapuame maayamenia, pukeri o'iniapua neeea, na'ara yoramia naanarika oikamekapa Eesusichi paparameo, ahkaoi ti'tiopachiamio.

¹⁰ Nape wa'a teerekameai neeepa pu'kao, Riosieo cheriwetiameniapa pu'kao. Riosie no'o cheriweriaa, ki wa'atia kihtachi itipikamepua, Riosi no'o tesiweria ku'iriaeo, no'oo epeche tehki yoorakamekopua, ki wahja Eesusi ajawatiame pahcha yoorariachitia.

¹¹ Riosie Weratiamechi aamo nayewetiamea, aaata enekoipua aamo nayewekameo, ka'chitepua, Eesusi ajawatiame enerioio, no'oeoi. Yooma teeme Eesusie ajawatiamea, pu'ka Eesusi chaachapame teemea, nayewatukao.

Wahjipakameopua eenechi kiapuamepua ahjari

¹² Taamoo pu'ka Eesusio ma'chiamie oijenako chaachapoio, nape eemea aaatao, ki taamo pichikiamepua. ¿Achini iikai ki taamo pichikiamepua, teemea Eesusio ahjakame tetewikamekoipua? ¿Achini iikai wa'a tiioio, ki'tio tuuna eemea, eenechi ahjaniameo?

¹³ Kiteresoopua eenechi ahjaniameo, waikao Eesusiai, ki oijenakame enemiiipua.

¹⁴ Eesusio ki oijenakame enesoopua, kihtawichio enemii taamo nokariaa, Eesusi oijenaria nayewatutiamea. Wa'a teeresoo, aamo Eesusichi paparariaio, kihtachi itipimiipua.

¹⁵ Waikao wahjipakameo, kiteresoopua oijenaniameo, teemeai waikao wihtuki chaachapariame enemiiipua, Riosi ahpo Taana Eesusio, Apoe oijenaterio tuutiameo. Wa'a teeresoopua, Riosio ki oijenaterioopua ahpo Taanao, pichiwa ki'tiame enemii oijenaniamea.

¹⁶ Eenechi chaaninia, eenechi ahjaniameo kiteresoo, waikao Eesusiai, kiisi oijenakamepua wa'a teesoo.

¹⁷ Riosie Weratiameo ki oijenakame enesoo, taamo ahjachi paparariaai, kihtawichio kaawe ikitiame enemiiipua; taamo tatakoriaai tiame, kihta cheriwetiamie itipikame enemiiipua; teemeai tamochio, ki iinuemii teemea, weemera ahjario.

¹⁸ Ki teemeche ki weemera ahjari iinueka itipimiipua, waikao wahjipakameai Riosi Taanarachi paparakaio, wa'achitia itipimiipua tamochitia, kihta weemera ahjari iinueka.

¹⁹ Taamo Riosie Weratiamechi paparariaa, i'wa wehjoarichiche nateyame enesoo, ki nu'uti wihtuki aiwameri teemea tesiwa iikao.

²⁰ Nape Eesusi Riosie Weratiamea, te'ta pichiwa oijenakamepua, ke'chu aaata oijenaai, ki wahjiamechi ahjarichio. Eesusi oijenaseo tewekachi apechunatiamea ahpo Noonoe, pukeri pahcha simiyame i'ipari, apechunatiameka tiamepua weemera ki wahjiame ahjarichio.

²¹ Wahjipaniamea, piiripi tijoe wa'api ki iyoririopa, o'inesikamepua. Wa'achitia eenechi ahjaniameai weemera ahjarichi ki wahjiniameo, piiripi tijoe wa'apichi o'inesikamepua tiame.

²² Yooma Aaranichitia tatakoriamea, wahjipameripua, ki iyorika mochitoriapua Riosichio. Nape yooma Eesusichi paparakamea, eenechi ahjatepuamepua Riosieo, weemera ahjarichio.

²³ Nape pu'kachepa puuu weemera ahjarichi ahjatepuamea, eee teerekapua: pahchao, Riosie Weratiame ahjatetiamepua ahpo tewekachi Noonoeopua tewekachi kahtiamie apechunatiapa, puuu itapiti pukeri i'ipari apechunakameka iintokamepua; neipao

teeme yooma Eesusi ijinuwaraa, weemera ahjarichi oijenatepuamepua tiameo, Eesusi te'ta enasoopua, i'ka wehjoari kajuyachiopua wa'asi.

²⁴ Waika kajuyachi taawechio, Eesusi Riosie Weratiamea, wa'a yomatiamewitosaapa ahpo seepurawaopua wa'asio, yooma itapiti ahpo newitoriaopua, ahpo Noonochi upamapua, Apoe Te'ta taamo Noonochi, tewekachi kahtiamечи.

²⁵ Nape ke'chu ahpo Noonochi upatioopua ahpo newitoriao, Eesusia yawichitumeripua pehjo, ahkasi ahpo Noonoo ahpo taaratere toapachisiopua, yooma ahpo seepurawaopua. Wa'a teeremeri Riosie Weratiamea, wa'a chiioa Ehkoriaami Iyoterichio.

²⁶ Wa'a ikitioopa wa'asio, mukiwarioopua ahpo seepurawao, kiterepatekame enemapua wa'asio, taamoo ki wahjipame enemichioopua wa'asio, ki seena aampasi ki wahjiamesi.

²⁷ Eesusio, ihji Ehkoriaami Iyoterichi yomatiamewitosaapa ahpo seepurawaopua wa'asio, yooma itapiti ahpo newitoriaopua, ahpo Noonochi upamapua, Apoe Te'ta taamo Noonochi, tewekachi kahtiamечи.

²⁸ Waikao Riosi Taanaraa wa'apio ahpo Noonoo, neipa yooma ihtaoi ahpo taaratere eepatesoopua newitotekao, yooma ahpo newitoriaopua ahpo Noonoo kiameripua, ahpo Noonoo Apoe Riosiopua, yomatiamewitosaapa teereka yasitomichioopua.

²⁹ Ki'tiame enesoo eenechi ahjaniamewitosaapa, achinikai aata tijoea, aatia ahpo paa-toamepua aata mukukamewichio pu'ka mukukameo newipatepuawichio? Kiteresooopua oijenaniameo, achinikai wa'a nokayamepua erakokao? Ki teeresoo eenechi ahjatepuameo, wa'ana nokimii puuua?

³⁰ Kiteresoo oijenaniameo, no'o maaporichina teeretotamarenia senepi taawechio, yooma taamo Eesusi ajawariaa?

³¹ Kiisi wa'a e'ramenia noochio, senepi taawechi mukime teetoamekaipua, Riosie Weratiamea nayewatoapaopua, Riosie Weratiameopua eenechi ahjario tuuyapao. Neeea oijenaniameo, pichiwa te'ta wa'a teeremio e'rame neea. Neeea noochio kaawe e'ramepua aamoo tiameo wa'achi erakoamekopa. Aamoo noochitia erakoamekopa, Riosie Weratiamea amochi inisiamepua aamo kaaweruma teetotesikao.

³² Kiteresoo oijenario no'o puuu oorichi no'o nasiwaria Eejesioo, ihtana yowika machenatania, pu'ka wa'a no'o iintoriao? Kihta kiteresoo eenechi weemera ahjario, ohso kaawe a'chikoi nokitariarepua naaju, kihta inatakache koakao, oowera itapiti tisia taamo pu'serewaoiopua nokaka, ahkasi wa'a nokakaopua wahjipakao?

³³ ¡Ka'í! Ka'te aamo wisikuete eemea. Ka'te wa'a erako eemea, ki'tio erakokaopua eenechi ahjaniamewitosaapa, pukae wa'a erakotetiame enesaa, yooma eemea wa'achi erakotepuamepua pukaeo.

³⁴ Aamo wa'a tiame Koorintio tiopachi masitiame, aamoo chaaniamenia: "Teewemitia eemeapa wa'a tiame tatakorikao, wa'a tiame masiteniamewitosaapa. Wa'a aamo chaaniame neea, aamoo suuwe erapamichioopua. Aata eeme wa'a tiame masitiamea, teesaoi kihta machiyamepua Riosichi simiyame."

Achini teeka ahjameri eenechi wahjipakameo

³⁵ Aata eemea chaachapaniarepua: "¿Achini iika ahjataripua eenechio, wahjipakamea? ¿Achin tiame enetapu weerewaraa?"

³⁶ Puuu wa'atiame inataniamea, ki inatame inatarirapua. Itapiti iimoria yaupamiaa, mukuyamekatepua pahchao, esorapaka aaperao.

³⁷ Pukeri echiwaa, pahchirachepua. Yaupasaoopua, sewina tiame yaupamepua, ihta pahchirakai, tiirikooi, suunuooi.

³⁸ Wa'a ikiyame puuua, Riosi ihsiamekopa weerewa ki'yakao, aachin tiame enemerikopua oowarao, yooma ihta echitiameopua.

³⁹ Yooma ihta weerewaa, ki ahpo wa'achi te'tiamepua. Weerewaa iintunapua: tijoe weerewa, animari weerewara, tuchiki weerewara, so'chi weerewara tiame.

⁴⁰ Yooma tewekachi iintuameai, seesenu tiame weerewaemepua, yooma itapitia, ki i'wa weechio te'tiamechitia.

⁴¹ Taaa piiripi tiamepua, meechaai piirechi tiamepua, so'poriai piirechi tiamepua; so'poriai, ahpo wa'apio seesenu te'tiamekaitepua tiame.

⁴² Wa'achitia teemeai, eenechi oijenasaa, seenu weerewa te'teremeriopua. I'wa weechi weerewa taamo mukiso wetemajiniamea, ki tehpe e'ramepua, pikayamepua esoratupakao; nape eenechi ahjaniamewitosaapa weerewaa, ki wahjiamesi enemeri puuua, kiisi esoratukao.

⁴³ Taamo weerewa wetemajisa itipiniamea, yooma ihta itapiti iinyatiame taamo ikiriaa, pujaka toiniamepua. Taamo eenechi ahjatiame weerewaa, kihta itapiti iinya tiame iinueneri puuua. Taamo weerewa mukusa wetepasa toitiamea, i'ka weechi

echisa toitiamekate puuua, weemera ahjarichi tewekachi naawamiapa, weemera weerwakamera uuka, yooma teeme, ooweruai. Puuu weerewa wehtere toitiamea, o'ochetupaka esoratupamepua. Nape taamo weemera weerewa eenechi taamo ah-jatetiamea, kihta ka'chi ikiwame enemeripua, kokorepaniameo o'ochetupaniameoi, ya'watupaniameoi.

⁴⁴ I'ka weechi weerewao echiwamechitepua, tewekachi weerewa enepamiaapapua. Wa'a teesoo teemea, ki i'kache weerewa teeremeriakaite teemea. Piiripi weere-waa, weechiwichio taamo ohjoremichio weerewatetiamepua; piire taamo weerewaa, tewekachi taamo ohjoremichio weerewatepuamepua.

⁴⁵ Ehkoriai Iyoterichio chiiamepua: "Pukeri pahchi Aaranio Riosia, i'wa weechi ohjoremichio ahjari yahcherepua." Neipa Aarani Eesusi tewaniamea, Apoe taamo Paamira Eesusi puuua. Puuu Eesusia, Riosi tiarie tijoetutetiamekapaopua i'wa wehjoarichio, tewekachi ahjari tiaeeme puuua. Wa'a tiapa puuua, tewekachi tiame ahjari taamo ki'yame puuua, ahpo Eesusi ahjama ohjorepuaiichiopua.

⁴⁶ Nape pahchao weechi ahjaniamie kiatiamie teemea, neipao tewekachi ahjaniamie.

⁴⁷ Pukeri naayachi Aarani tijoe, we'ee netetiamepua, i'ka wehjoarichi ohjoemichio. Neipa simiyame Aaranja Eesusi, tewekachi o'inia eenaka naawakamepua, tijoe enepaka, nape Riosi tiari yahchame.

⁴⁸ Yooma weechi tijoetukamea, naayachi o'inia netetiame weerewa iinuemepua, i'wa weeechiche ohjoepuame. Yooma weemera ahjari kiatiamie, tewekachi ohjorepuame ahjari kiatiamepua.

⁴⁹ Yooma i'wa weechi ohjoemea, pukeri Aaranichitia weerewaemepua. Yooma tewekachi ohjoemia, Riosie Weratiameka tiame weerewaemeripua.

⁵⁰ No'o Riosichi poponiwa pipiniwaa tiame, tisia kaawe inataka no'o keepumitia i'kao, i'ka aamo chaanemiao: Iiweta i'ka weerewa eraamechi ahjaapua pehji, ka'chi iika ohjoremeri teemea tewekachio, Riosi ohjoekachio. Taamo weerewa esoratupamea, ka'chi iika tewekachi i'topuamepua, ki tehpesi e'ramekapapua.

⁵¹ Ehpeo, kaawe keepumitia i'kao. Itapiti ki yoomae nane'reniamie pehji, aamo tuuyemane. Riosichi paparakamea, ki yoomahka wahjipameriakaite puuua. Wa'atia puuua ki mukukaio, sewina ijkimeripua weerewao.

⁵² Puuu wa'a ikiniamie, seenepi kupipari ikiwachi ikimeripua, turupuchari kajuyachi chaachamiachiopua. Pu'ka wa'api turuwari chaachachio wahjipakamea, ki wahji-pakameaiohua pehji, weemera weerewapameripua.

⁵³ Puuu weerewa na'ituamea, ki na'ituame weerewachi enepatepuamepua. Muki-wame weerewaa, ki mukiwame weerewachi enepatepuamepua.

⁵⁴ Puuu weerewa na'ituamea, ki na'ituame weerewachi enepatetioopua, pu'ka weerewa mukiwameo, ki mukiwame weerewachi enepatetioopua, kiteremeri wa'asi wahjipaniamea, ehkoriai iyoterio te'ta chiiachitia, Riosio ehkoriai eee cheeriopa: Mukiwamea, newitowae ko'kotiamiepua wa'asi,

kitereparepua wa'asi.

⁵⁵ Aa muuu wahjipaniamea,

¿achini iikamemua aamo newitoriraa?

Ai muuu wahjipame toaniachio,

¿akana akiparu muuua tisia kokosa yoorameai?

⁵⁶ Mukiwari taamo ikitiamiea, tatakori puuua. Tatakoria taamo poanatemepua Riosichio te'ta mukukamechitia Riosiwichio, Riosi nuurario wa'a tiame ma'chitamekopapua.

⁵⁷ Nape Riosia, taamo newitori ki'yariopaopua tatakorichio, taamo cheriwemeripua yooma ihta taamo tatakoririao, ahpo Taana Eesusi iintoriaeopua, pu'ka Apoe taamo Eesusi Paamirao, apoe Riosi weerakamekapapua pu'kao.

⁵⁸ Pukaepa tisia no'o nakiya poponiwaa; pipiniwaa tiame, pewatiame mochtupapua Riosichio, ki ikicha paparaka taamo Eesusi Paamirachio, taamo Paamira Eesusi tehkirachiche yorasika, epeche epecheche nokisika Riosi tehkiwachio. Nane'riame eemea aamoo, Eesusi Paamirawichio aamo nokariao, kiisi wa'atia kichtachi itip-imerikopapua pu'kao.

16

Riosichi paparamewichio ku'ipua na'poatiame

¹ Ehpeo neeea aamo no'o Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiame, toomi na'poaniamechi simiyame aamo nayewamane, wahjachi Riosichi paparamie ku'iuwa nakiyamewichio, te'ta Kaarasia tiopachi mochtikame no'o masiteriachitia.

² I'kao eemea, seenepi pahcha weeriame oowisari taawechio, yooma pipiripi eeme na'poasipuapua toomio, wa'a no'o eenoio ki pukeri na'poaka nokipuawichio.

³ Wa'a asisaapa neeea, aamoe utiame uhjuramania Eerusarenio, iyojura i'tochekaopua, yooma eeme pirenua uhjuro tuuka, pu'ka toomi na'poatiameo.

⁴ No'o simiwa nakiwame enesoo wa'a Eerusarenio, pirenua siimpama teemea waikao.

Paoro asisimo e'rachiami nayewari

⁵ Maseronia weeechiami u'matoaio, aamo mochiwachi enamania, Maseronia weeechiami oisimo o'ranepu pahchao.

⁶ Seenekachi aamo ahjama itipimane ku'itapi, seenekachi ahkasi tuurawio u'matoachisi. Wa'atiaa eemea no'o ku'inaresao, no'o ku'ipamapua ahka no'o simiyachiwichio.

⁷ Ki ikanati u'matonarenia wa'ao, nape pu'ka no'o wa'a e'rao, Apoe no'o Paamira cheemapua, tewekachi kahtiame. Itapiti no'o yoramia iinuesoopua wa'ao, tepipi itipimania waikao.

⁸ Nape i'wa Eejasio muuwari mochiwachio, i'ipari pahko u'matoachisi itipimania i'wao, Peentekote pahko tewaniamechi.

⁹ I'wa itipimane pehjio, Riosio ki ookapi tehki no'o wahjoneriopa, i'wa ti'tijoerio pu'sereme tiame, wahjachi muuwaeme i'wao, ki no'o nakioipua no'o masitewao, eerina chaachapakao.

¹⁰ Timoteoo wa'amahka oiaio aamo mochikachi asisoo, kaawe uuka teteipua-pua pu'kao, kaaweruma tehki yooramekopapua, taamo Paamira Eesusiwichioopua no'owichioopua tiame.

¹¹ Pukaepa Timoteo wa'a asisoo, aaataai wa'a aamo mochikachio, ki ipaka tetewipua-pua pu'kao. Wa'a asisooopua pu'kao, kaawe ku'ipuapua, no'o kahtiachi enamerieopua, i'wao neeea no'o ahjama mochikameapua tiameo, puuyeka mochikamepua.

¹² Taamo pooniwa Aaporo, utewa yoorakainia siimichio, wahjachi poponiwa ahjamaopua aamo ne'nemia, nape puua ki siinarekapua pehjio, itapiti yoramierikapapua pehjio. Neipa siimotiapua wa'ao, ahpo yekiwa iinuesaapa.

Kajuwachi wa'asi teepotari

¹³ Aamo Riosichi paparaka mochitoao, kaawe aamo neesetoka mochitopuapua, pewatiame mochitoka aamo te'ta Eesusichi paparao. Oisa te'teretopuapua pukachio, ki ikanati aamoo, sewina erapatepuachio.

¹⁴ Aaatawichio yooraka ihsiaioo, kaawe e'raka ihsipuapua pu'kao.

¹⁵ Ehpeo eeme no'o poponiwa tiiaa pipiniwa tiame, nane'riame eemea yooma Ehtejana ta'pechio mochikameo Aakaya weeechio, puuukopua wa'ao o'inekameo, pahcha Eesusichi paparaka. Puuukopua tiameo, pahcha o'inekamekopua ku'isikao yooma wa'a mochikame Riosie Piipatetiameopua, yooma ihta itapiti ku'iwaa nakisiwaeopua.

¹⁶ Aamoo neeea, yooreka tetewijerani neeea pu'kao, pu'ka ti'tijoeri wa'a teeka ku'yameo, yooma pu'kachitia, Riosi tehkiwa nokisiameo.

¹⁷ Neeea tisia kaawe erapakamepua, i'wa eenakopa Ehtejanasiopua Otunato yeekao, Aakaikoopua tiame. Puuua i'wa e'enakao, tisia no'o ku'ikamepua, aamoo, ka'chi iika no'o ku'imia teereriaa, ki no'o ahjama mochikamekapa eemea.

¹⁸ Aapoe nokakapua no'o oisa erapatekaopua Riosichio, aamo oisa erapateriachitiaopua, aamochi Koorintio e'enariaiopua. Wa'a nokayame tijoeopua, kaawe e'raka tetewiniamepua.

¹⁹ Aasia weeechi ti'tiopachi mochikamea, aamo uhjurenepua teepotari, ehpeo i'wa no'o ahjama mochikamea. Aakiraa, Pirisiriaapua tiamea, ahpo ta'pechi nanapawitiamea, aamo teepotenapuapua tiame, te'ta tisia Paamirachi tiame teepotarie.

²⁰ Yooma Eesusichi poponiwa pipiniwa tiame no'o ahjama mochikamea, aamo teepotenachipua tiame. Aamoo eemea, aamo napawimiachi asikoaiopua, kaawe e'raka aamo teepotepuapua, Riosichi te'teriamechitia.

²¹ I'ka teepotario, nooe Paoro sekae iyotesa aamo uhjuriamepua.

²² Yooma aaata ki nakika tetewikame taamo Eesusi Paamirao, Riosi kokosarichi ruhjimeripua.

"Aa muuu taamo Paamira Eesusi, aamo eenakame tetewinare neeeepa tamochio."

²³ Yooma aamo Koorintio mochikame Eesusichi paparamao, yooma Eesusi kaaweruma cherirewao, amochi teerepajeraninia pu'kao.

²⁴ Neeea yooma aamo Koorintio mochikameo, te'ta Eesusi Riosie Weratiamechi paparamao, ki nu'uti no'o iikae aamo nakiyao, i'ka iyosichi iyotesa, aamo uhjurenania. I'kao neeea i'ka iyojurachio, i'wasi kajuyamenia iyotekao. Cheriwema wa'asi.

Paoroe Ooka Simiyame Koorintio Paoro Iyojurewa

Teepotari

¹ Kúira. Paoro neeea, Riosi e'rarie Eesusie weratiame, Apoe Riosie Weratiamee. Neeea Timoteo iyotetekao, i'ka iyojura iyotesa uhjurenania, Koorintio mochikameopua tiopachi, yooma Aakaya weewarachiami mochikameopua tiameo, yooma wa'ami mochikameopua, Riosie piipatetiameo.

² Neeea taamo Noonora Riosio, Apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, aamo iikachio, ta'iria mochijera kiajerenania.

Paoro kokosa tiame aiwaka yasitoo

³ Apoe Eesusi Noonora Riosio, taamo Paamira Weerakameopua, kaawe e'rewa chaachapapuaemepua pu'kao, apoekopua taamoo, taamo tesiwe e'reka kaawe erapatesiameo.

⁴ Riosia, taamo kaawe erapatesiamepua, itapiti taamo a'chitiame aiwasiamopua. Wa'a tiachipa teemeai, wa'achitia kaawe erapatesimeripua tiame, aaata itapiti aiwaka mochitoameopua.

⁵ Teemea, Riosie Weratiamechi paparapa, aiwame teemea. Taamoo, Riosie Weratiame aiwaria tamochi pochewisusiamechitia, wa'achitia Eesusichi machedamepua taamo kaawe erapatesiwaai, puuu wa'api Eesusi kaawe erapatesiwaai, wahjachi Eesusichi paparamechi inisiamepua tiameo, yooma ihta kokosa aiwaniamechiopua.

⁶ Wa'a teesoo puuu a'chitiame taamo aiwariaa, aamo kaawe erapatesipuaichio puuuu, pu'ka aamo Eesusiwichio aamo aiwaopua, aamo iika yachapasimichiopua amochio. Pukaechi tiameo, pukae kaawe erapasiwae anachasimeri eemea, ihtaoo aamo kokosa tiame aiwasiao, wa'achitia taamooi, kokosa tiame aiwasiachitia.

⁷ Aamo oowe erakona teemea, ki sewina erapamerikopua Eesusichio, tísia aiwaiopua pu'kawichio, tamochitia aiwaiopua pu'kawichio, pu'ka wa'api taamo kaawe erapatesiwae, kaawe erapatesipuaeme eemeai, Eesusi taamo ki'yae.

⁸ Riosichi poponiwa pipiniwa tiameo, ki wa'atia aamo itipijerani teemea ki nane'rekao, pu'ka itapiti tísia taamo aiwariaopua, Aasia weeechi ohjoaiopua. Tahpitika iikame teeme wa'ao, itapiti maapori tiame, oowera mukime iikame teemea wa'ao, teemea taamoo, ahkasi ki ahjameri maayaipua, kiisi anachai teemeapa wa'asio.

⁹ Wa'asa iika teemea wa'ao, mukiwachi uhjurawatiameka erakoai teemeapa. Wa'a taamo ahjakame puuyariaa, Riosi apoe iintokamepua, ki teeme. Wa'a pepenipakame teemea, Riosiche taamo newipatemiao, ki taamo wa'api u'warie, Riosikamera ihsiamepua, ahkasi wahjipakameoi oijenatiamepua.

¹⁰ Apoe iintokamepua taamo newipatekaopua, pu'ka taamo wahjipamia teereriachio. Puuuu, ki nu'uti taamo eeyowachi ma'chipakamepua. Teemea pukachio, te'ta oowe e'rewa enepakamepua, yooma taamo maapori teeretoachio, Apoe Eesusi taamo ma'chipasimerikopao.

¹¹ Aamoo aamo napawitiachio, senepi Riosichi aamo papasooopua taamowichio, epeche enema eeme cheriwema ki'yameopua Riosichio, Riosio taamoo, tísia kaawe iintorio tuuopua.

Paoro aatia tiachipa ki simiyopa Koorintio muuwari

¹² Teemea tamochio kaawe erakoamepua, taamoo kihta a'chi tiame taamo nokario erakoamekapa, kihtaopua ki ka'karumao, ki kaawe tiame inataniameo, epeche wa'a aamo mochikachi ohjoaio, tísia suwepori nokiwachio. Nape yooma puuu wa'a taamo kaawe te'tereteriaa, apoe Riosichi eenakame puuuu, ki taamoechi wa'api.

¹³ Taamo iyotiaa, ki wihtuki puuuu taamo nokisiao. Kaawe enemii eemea taamo pichikesaa.

¹⁴ Aaata wa'a ki oowe e'riame enesaapua pehjo, tamochi oowe e'repaka ahjachi erapasaapua, kaawe enemiiupua. Wa'a ikisaa eemea, ki nu'uti kaawe e'remeripua taamoo, i'ka taamo amochi nokayaopua. Teemeai, tísia kaawe erakomapua, Eesusi eenechi enoiopua ahka taawechio, aamoopua tiameo, Eesusichi paparariopua.

¹⁵ Wa'a tiame taamo nokaya oowe e'repameri erapakaopua, oosa wa'a u'matosimo o'raninia, wa'a aamo mochikachi, wa'atiaopua oosa epeche pepenipamichiopua no'o masitia. Maseronia siinyaio, enechi no'raionia, enechi asisimo o'rainia aamo

mochikachi, wa'atiaopua, oosa enemichiopua no'oo, wa'ami no'o u'matoachiopua masiteka, neipaopua waikao, no'o ku'imichiopua aamoo, Uurea weeechi simiwachiwi-chioopua.

¹⁶ Wa'a tiame inataka neeea, Maseronia simiyaio, aamo mochikachi asisika tetewisinariapa. Maseronia no'rasaapua, eenechi wa'ami u'matoka tetewinariapa. Aamo mochikachi o'iniaio, Uurea weeechi siminarekamenia, aamo no'o ku'iwaepua ku'inariae.

¹⁷ Ihji aamo no'o ne'nemia inatariaa, kaawe inatasa eratiamepua. Ki aaata chaachapameka tiame ihjia, itapiti cheesaopua, ikanati sewina cheesiamechitiaopua eenechio.

¹⁸ Taamo aamo masiteniameoi Eesusichi simiyameo, ki sewina chaachapasiamae teemea, piiripi tiame cheesaa piiripi tiame puuua, ki eenechi sewina cheesiamepua, pu'ka Riosichi simiyame taamo masitiaio, taamo masitiaio Riosichi eenamekopua. Taamo Noono Riosia aho chiiiao, kiisiki eenechi sewina chiiamepua.

¹⁹ No'o Timoteo ahjama nayewaturiaa Siriwano ahjamaopua tiameo, yooma taamo masiteria Riosi Taanarachi simiyameopua, Riosie Weratiame Eesusi tewaniamechio, ki teesa pichiwarei puuua. Ki taamo ehpe masiteriaio, meereo eenechi sewina chaachapasikame teemea.

²⁰ Riosi yooma ihta taamowichio iintomo tuuyaa, Eesusichi iintoamepua aho Taanachi. Pukaepa teemea, Apoe Riosi ihsiamekopua Eesusichio, Eesusichi taamo paparao, ahjachi erakoame teemea, kihta seeweka. Wa'a erakoka, cheriwema ki'yame teemea Riosio.

²¹ Riosia, apoe ihsiamepua taamoo, apochi kaawe teeretekao, aho Taana Eesusichi paparameopua. Apoeopua tiameo, taamoo, aho ijinuwa uuyameo ahpowichio.

²² Apoe ihsiamepua tiameo, taamo iikachi yahchakao aho iinuwatario, tamochi erateka aho Riosiwariopua, ahpokamera ijinuwarakopua taamoo. Ihji wa'a taamo eratewaa, Riosi Riosiwariopua, taamo nuutekia Riosioopua, o'ichari ki'ya.

²³ Eenechi inatempa eenechi aamo mochikachi enamia, Riosi nane'renapua no'oo, ki te'ta aamo terinariapa, ki eenechi eenariopua wa'ao.

²⁴ Ki aamo paamiratuamechitia eratoame neeea. Ohso kaawe aamochitia, Riosichi tekipaname e'rame neeea, oowera wa'a eenakamenia aamo mochikachio, epeche kaawe erakomichiopua Eesusichio.

2

¹ Pukachipa ki siimo orapakania wa'a aamo mochikachio, ki taamo iiyana erapuapuwichiopua iikachio.

² Wa'a mahka eenaka iiyana eratesaania aamoo, ki aaata no'o kaawe erapaterikopua no'oo, eemechekopua no'o kaawe erapatiamea, no'oo iiyana erapasoopua.

³ Pukaepa wa'a cheeka iyotekamenia pukachi iyojurachio, wa'a asisaapa, ki iiyana erapanariapa eenechio yuuwesika, eemeo, ohso kaawe no'o kaawe eraterioipua. Neeea aamoo, oowe e'raania, kaawe e'raka aamo aho katewemiaopua, aamo a'chi tiame iiyana erapori tiaopua, wa'a ikitioopua, neeeai kaawe erapanariapa.

⁴ Ki nu'uti iiyana e'rapa wa'a tiame aamo iyotekania pu'ka oosa iyoterichio, ahkasi naarakaoi iyotekamenia pu'kao. Ki aamo iiyana erakomichio aamo iyotekania pu'kao, ohso kaawe pukachi iyoterichio, no'o te'ta aamo nakiyakamera, tetewimichio iyotekamenia wa'ao, no'o chiiiao.

Paaroo aho na'arekame cheriwera

⁵ Aata puuu iiyana iintokamea, ki no'оче iiyana eratekamepua, yooma aamo iiyana erapatekamepua tiameo. Neeea teesa tiame chaaninia pu'kao, ki tahpitika tiame aamo erapuapuwichiopua pu'kao.

⁶ Puuu yomarika aaata ki kaawe iintorio wenejiriaopua, soparani puuuapa, aamo aiwateka yahchao.

⁷ Epeche kaawepua cheriwetiaa, kaawe erapatetiaopua tiameo, ki te'ta pehtiame yuuwesimichiopua pu'kao. Kaawe enemiiopua pu'ka pehtiao, puhjetiaopua cheriwekao, ohso kaawe naewetia kaawepua kaawe e'reka, kaawe erapamichiopua pu'kao, ki a'chi ikimichiopua aho iikachio, yuuwesikaopua te'ta.

⁸ Pu'kao, ki kaawe iintorioipua pu'kao, nakiwameko tuuyejeraninia pu'kao.

⁹ Pu'ka wa'a tiame aamo iyotekameainia, aamoo no'o cheerichitia katewetariapua e'raakaopua, wa'a aamo a'chi te'tereriaopua.

¹⁰ Aamo cheriwesoopua pu'kao, no'oeoi cheriwetiame itipiamepua. Aataoi aamo cheriwesiao, cheriwetiame itipitemeripua no'oeoi, Eesusi Riosie Weratiame tetewachio. Wa'a iintosima neeea, kaawe te'tereka mochtomichioopua Eesusichio, ta'iria mochtowaa.

¹¹ Wa'a taamo te'teresoopua riaorósia, ka'chi iika na'ara ihsimeripua tamochio.

Paoro Torowa tewaniachi ki ta'iria yasaria

¹² Torowa muuwarichi no'o asisooopua, kihta eina teeriapua wa'ao, Riosie Weratiamechi simiyame no'o masitiachio.

¹³ Naatiche yuuwesika yasakania wa'ao, ki tewakapa Tiitoo, no'o Riosichi pooniwao. Wa'ao neeea: "U'matona neeepa", cheesache u'matokania wa'a o'inia, Maseronia weechiamio.

Riosie Weratiamee newitowa

¹⁴ Wa'a e'raka kahtiaichenia wa'ao yuuwesikao, ki tewakapa wa'a Tiitoo, ki piineri no'o kahtio erapakaopua wa'ao, Riosi no'o ahjama kahtiamie erapakania, itapiti seewajuyame eejekayamechitia noochi. Riosia, ihta taamo aioioopua, taamo newitoka ma'chipasiamepua taamoo, tamochi enatesika ahpo peeniajuyao, yomachi ti'tijoechioopua ahpo peeniajuyao, yomachi yaspasimichioopua tiameo ti'tijoeerichio, ahkaoi taamo ohjoioopua.

¹⁵ Teemepua, pu'ka Riosie Weratiame seewachitia peeniajuwa i'toamea, aatachi e'wamekopua pu'kao, Riosichi e'enatekaopua. Pu'ka peeniajuwae Eesusichi e'enatetiameo, Riosie cheriweka piipatesiamepua pu'kao, tatakoriario. Ki peenia e'raka saayamea pu'ka Riosie Weratiame peeniajuwao, wa'api itipiamepua ahpo tatakoriwachio, ki piipatetiapa puua Riosieo.

¹⁶ Aata Riosie Weratiame peeniakame pu'serekamea, Riosie piipatetiameapua, puua mukukaipua i'ka ahjarichio, piirechi weemera ahjarichi ahjameripua. Nape puu ki pu'serekamea Riosie Weratiame peeniajuwao, ki Riosie piipatetiamea, i'ka weechi ahjari mukusaapua, ki oosa ahjameripua eenechio, piirechi weemera ahjarichioopua. Puua poanachi mochimieripua ki Riosi ahjama, wahjipakameka teeremeripua Riosichio. Nape i'ka Riosichi tehkichio, zaatanakamera ohjoarepua, i'ka Riosichi tehki te'ta kiapuame tiameraa, tisiwa iyoriwaemeopua?

¹⁷ Ki'tepua aataai wahjachia, ki iyorika tetewamekapapua i'ka Riosichi tehkio, kiisi kaaweruma inataka nokisiamepua, toomichiche inataka masitiame, ahpo se'wi masitiao toomichi nehjapa. Nape teemea kaaweruma inataka nokisiamepua i'ka Riosi tuuyewario, iyorika teetoka i'ka kaaweruma tuuyewario, te'ta Riosie taamo nuureniachitia, te'ta Eesusi Riosie Weratiame, seekarewarachitia.

3

Weemera katewewari tuuyetowa

¹ Nape teemea Riosie uhjuratiameko taamo chaachapaa, ki taamokamera epeche weruma tiame tetewipuwachio, chaachapamepua. Taamo chaachapaa ki weechi ti'tijoe nuuretiamepua. Pukaepa ki nakiyame teemea ihta iyosi iyotetiameo, ahkaoi taamo asiychio kaawe e'raka asipupuawichio, wa'aoi aamo mochikachio; aamoo taamo kiapuameoi, sewinachi taamo siimpamiawichio.

² Taamo ahkaoi kaawe uuka tetewimera, eeme wa'apipua Koorintio mochikame, yomochi nane'reniamekopa, Riosi amochi iintoriaopua aamo Eesusichi papararioopua.

³ Aamo Eesusichi paparariopaa, taamo Eesusichi simiyame aachin teeka pichikeria, Riosie Weratiame wa'api aamo i'karachi iyotekapua ahpo kaaweruma ihsiao. Puu aamochi kaaweruma iintoriaa, itapiti iyosichi iyotetiamechitia tiamepua. Pukaepa teemea pukae ahkaoi taamo ajasiachiamio, pukae nayewatusimapua, aachin teeka aamo Riosie Weratiamechi paparariamekoopua. Wa'a tiame taamo nayewatuka nokisiamekopao, kaawe tetewisipume teeme ti'tijoeerio.

⁴ Wa'a tiamepua tiaa nape te'ta tamochi iintokamea, te'ta te'pa kahtiamera puua, te'ta Apoe Riosi. Pukaepa teeme Eesusie ajawatiamea, Riosichi paparamepua, Apoe Riosi iintoriopua amochio, ahpo Taanao, yooma taamowichioo kaawe iintokaopua.

⁵ Teeme Eesusie ajawatiamea, kihta nokayame teemea te'ta Riosichitiao, teemea oowera Riosi tehkiwache nokisiameopua. Ki Riosi ihsia tamochi teetosoopua ku'ikao, ki te'ta kaawe teetomii teemea, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewario, ti'tijoeekachiami i'tokao.

⁶ Apoe iintokamepua tiameo, i'ka Riosi tuuyewari yahchakaopua, weemera te'terewa yorakeka mochtowawichioopua, apochikamera kaawe te'teretokao, ki ahpo ehkoriami

te'teretopuame, yahchariachitia. Ihji weemera teerewaa, Riosi Riosiwari yasipaniamepua tamochio, Riosi Taanarachi pichiketioopa tuuyewarirao. Piire oochetiame nuurari te'terepua teereriaa, taamo wahjiparichi ihpapaniame teereriaipua, ki ahsepari iyoritiaapua, pu'ka nuurario ka'chi iika yorame tiamekopa ahsepario. Nape ihji weemera Riosichi te'terewaa, weemera ahjari taamo kianiamepua ahkasi ki wahjiamesi, Riosi Taanarachi taamo paparatioopa. Apoe Riosia ahpo Taanachi paparatioopua, tamochi yahchamepua ahpo Riosiwario.

⁷ Moiseo Sinai kaawichi ihesai o'inia tekikoiopua, Riosi nuurari u'pakaopua ti'tijoeriwichio, ti'tjoeria pu'kao, kiisi ne'neme erakorepua nanarichio, tisia utewaeme tajitopa nanarichio. Nape Moisea wa'a teetoka tekiaopua, puu nanarichi tisia tajitooa, saipatorepua. Puu Riosi nuurari Moise kiaretiaa tisia majapori tiame cheeka kiaretiamepua, tisia Riosi utewarieme tiame, ki nu'nunti ki ku'kuita te'teoka chiame, ki e'wetiaapua pu'ka ahpo tisiwa iyoriwa nuurario, wahjipaniamee kokosamerikoopua.

⁸ Nape puu nuuraria tisia eeyowa tiame kiatiamekoiopua Riosieo, kihtakaitepua taamo Riosi Riosiwari taamo tisia kaaweruma tuuyewari taamo iikachi nayewiao, pu'kao pirenataka ne'neniaopua, epeche ki nu'uti tisiwa peenia tiame Riosiwari taamo iikachi nayewiaa.

⁹ Puu ehkoriaami Riosi nuurari taamo ki e'wetiaapua taamo Riosi kokosarichi ihpapamea, tahpitika cheeka tisia maapori tiame kiatiamepua; nape ehpiami Riosi kaaweruma tuuyewari nayewiaa, epeche tisiwa tahpitika tiame peenia tiamepua, ki ehkoriaami nuurari Riosie tisia eeyowaeme chanitiamechitiaopua, i'ka ehpiami Riosi kaaweruma tuuyewario, taamo nehpuamekoiopua taamo Riosi kokosarichi wichipuameo, taamo Riosi Taanara papasooopua, pu'ka tuuyewari tamochi uusoopua.

¹⁰ Pu'ka oochetiame nuurari tisia eeyowa tiame ne'newachio, kihtakaite puu eeyowaa, Riosi te'ta kaaweruma tuuyewari te'ta tisia tahpitika peenia tiariwa ne'nepatiaa.

¹¹ Puu ehkoriaami nuurari Moise kiatiamea, ki tehpewichio eratiame eneriamepua Riosieo, pukaepa ki tehpesi nateyamechitia teererepua. Nape ihji weemera ahjari Riosi taamo ki'ya ahpo Taana Eesusichi papararichio, ki wahjiamesi e'ramerapua.

¹² Pukaepa teemea pu'ka weemera ahjari ki wahjiamesi enemerikoopua, yomatiam e'rarie nayewatiamepua, te'ta ma'chiame nayewatuka, ti'tjioepua ooweruopua tiamé, ahkai taamo asisiachiamio.

¹³ Teemea, ki Moiseka te'teretoamepua, Moiseo ahpo to'pekamechitiaopua nanarichio, ki tetewipuawichioopua apochio, Riosi tisiwarirao ahpo nanarichi tetewiameo, saipachisi. Teemea i'ka tisia tisiwari Riosi ka'kaweruma tuuyewario, kihta tamochi to'penaka nayewatusiamepua ti'tjoerio, pu'ka ti'tjoerio teemea, weemera ki wahjiamesi ahjari iinujejeramekapapua pu'kao, pu'kao Riosichi itanesoopua.

¹⁴ Ti'tjoeria ki pahdeka tetewirepua Moisechi tetewitiameopua Riosi iyoriwa tisiwariopua, pu'ka saipao, ihtana ikiwamekoiopua. Riosi nuurari Moise kiaretiaa, oowera ti'tjoeri na'ara iintotiame tetewipuawichio enerepua. Aataaoi ki cheriwame Riosia tatakoriario, Riosi nuurari e'wekache mochitoniamemo. Ahkasi ehpe taawechiamioi wa'api erakoka mochitoamepua, pu'ka oochetiame nuurari e'weka mochitoamea. Wa'a tiame inataka mochitoopa puua, Riosi nuurarichi simiyameo, itapitie to'peniamekatepua inatarichio. Pu'ka inatarichi eina tiame puhjeniamia, te'ta Riosie Weratiame iintoria ahpowichio, te'ta pahetiache wichima puua.

¹⁵ Ahkasi ehpiamioi wa'api te'teriamepua, ki pahdeka, pu'ka Riosi nuurarichi simiyameo.

¹⁶ Nape aata te'ta ne'nepasaapua Riosi chiia ahpo Taanachi simiyameo, te'ta pahdeka tetewikamepua, ihtanawichio ki'yariopua Riosia, ahpo nuurario.

¹⁷ Puu taamo Noono tewekachi kahtiamea, Apoe Riosiwari ihsiamepua, taamo inatarichi pahtemichioopua. Pukaepa aaatachioi apochi pakimichio reesisetiaapua, puu Riosi Riosiwari ihsiamepua, taamo inatarichi to'piao, puhjekao.

¹⁸ Pukaeh puhjetiapa teemea taamo inatarichi to'piao, epeche ma'chiame teerepame teemea ti'tjoerichio, te'ta kaaweruma ihsiaopua Riosioopua, pu'kawichio. Wa'a te'terepakamea Riosi Riosiwario, enepatesikaopua, epeche epeche Eesusika te'teriamie, enepame teemea. Puu wa'a tiame taamo enepatiamea, Apoe te'ta te'pa kahtiame taamo Noono ihsiamepua, Apoekamera te'ta Riosiwari.

4

¹ Pukaepa Apoe te'ta Riosiwari tamochi yasitopao, ki nahsinapame teemea i'ka tehkichio, apoe taamo teetotiamekopapua i'ka tehkichio.

² Itapiti aata wihkuepua, toakame teemea pu'kaopua, yooma ihta Riosichi simiyame ki noriwi nokisiamekapapua pu'kao, kihta e'rakaopua, noriwi yoranarewao. Teemea

Riosi chiia pichiwario, ma'chiame apoe cheerichitia teetoame teemea, tuuyepasika Riosi ne'niachiopua, ti'tijoeripua tiame tetewachio.

³ Aaata tukapame tetewame enesoo i'ka Riosi tuuyewari taamo nayewatuaao, wahjiparichi uumpameri puuua, te'ta kominarichi te'teretoamekapa puuua wekpararichi.

⁴ Puuu ti'tijoeria kiisi pichikenariapa Eesusichi simiyame taamo nayewatuaao, i'wa weeechi riosirewa Satanasia, ki ma'chiretiamepua inatarichio, kiisi pahteka tetewimichiopua Eesusichi simiyame taamo nayewatuaao, Eesusio, Riosi wa'api nanarirakoioo. Wa'a teereniapapua puichio, kiisi Eesusichi tetewame puuua, Riosi nanarirao.

⁵ Teemea ki taamo weruma e'repuawichio nayewatuamepua, oowera Riosichewichio yooraka mochitoame teemea, aamoo te'ta taamo pahtemichiopua, te'ta taamo Paamira Riosie Weratiameo, apoekopua te'ta Riosio, apoe te'ta Riosi, te'pa tewekachi kahtieme taamo Noonoo.

⁶ Puuu wa'api Riosi naayachiopua cheekame: "Uutapasa tukapachio", puuu wa'api wa'a cheekame tamochi tajayamepua pahtewario, taamooopua Riosia, Eesusichi tetewatekapua ahpo nanarirao, ahpo aachin tiamekopua.

Eesusichiche paparaka mochitoniamie

⁷ Pu'ka tisia nateyame Eesusichi simiyame pahtewariopua, tamochi i'toame teemea, i'ka weerewa sikori kahsimerika tiamechi. Teemea i'ka weerewa kahsime tiamechio, tisia aiwaka nokisiamie teemea Eesusichi simiyame nayewatukao. Nape teemea pu'ka aiwarichio, ma'chiame tetewame teemea, Riosi ihsiamekopua tamochi utewatekao, te'ta anachaka nokisimichioopua.

⁸ Nape a'chi tiame aiwari anachaka mochitoaipua, ki yuumpaniame teemea kahsinakao, Riosie ku'iniapa utewarirao. Seenekachio, ka'chi ikime erakoai teemea, kiisi so'mipamepua, Riosie ku'isiwapa taamo erakoao, nape kiisi sewina erapame teemea, taamoo, kaawe teeka puuyamiaopua.

⁹ Tisia na'ara yorasiwaaipua, ki taamo ooyepiko erakosiamie teemea, nane'riamekapa teemea Riosio, taamo ahjama inisiamekopua. Teemea ahkasi puipatiaai nanaarameeo, Riosi ahpo utewarie taamo werisitesiamepua, senepi taamo wa'a ikitioiopua.

¹⁰ Teemea Eesusi inatakaopua, ahkasi mukiwachisi aiwarioopua taamowichioo, ka'chi erakoka nokisiamie teemea taamo aiwao, tisia teetonariapa teemea, pu'ka weemera ahjari tamochi tiiao, wahjachi tuuyenarewaopua tiameo, apoe Eesusi taamo ki'yariao.

¹¹ Teemea, pe'yachi Eesusiwichioo eepi meripame ikisiamieaipua, kihta ka'chi erasiamie teeme pu'kao, wa'a teeka tamochi tetewitetiapapua wahjachio, apoe Eesusi weemera ahjario, tamochi yasitoamekopua pu'kao, ahkasi ki wahjamesiopua, taamo mukukoiopua i'wa weeechio.

¹² Wa'a tiiachio, taamo eepi wahjipame teetowachi teetoiopua, Eesusichi simiyame aamo nayewatukao, eeme Eesusichi paparasiamea, Riosie kiasiniamepua weemera ahjario, ki seenampasi ahjapuaeopua.

¹³ Ehkoriaami aataa cheerepua: "Ahjachi paparapa, naewakania." Wa'achitia teemeai, Eesusichi chaniwame pichiekapa, pu'ka nayewatusiamie teemea taamo asiyachio.

¹⁴ Pu'ka nokisiamie teemea, pichiwa eenechi taamo ahjamerikopua, erakoapa, wa'achitia Eesusichitia, eenechi oijenatiachitia, Riosieo. Eenechi taamo ahjatesaopua, yooma taamo aamo ahjamapua tiameo, Riosi tetewachi ajapuatepuaichioopua.

¹⁵ Yooma Riosi ihsiaa, yooma taamo nokisiaapua tiameo, aamowichio kaawe teerewawichioopua, yooma wahjachiwichioopua tiame Eesusichi paparasiameo, Riosichio, epeche epecheche weeka enemichioopua, Riosichi cheriwema ki'yameopua, ki nu'uti kaaweruma iintorioopua ahpowichioo.

¹⁶ Pukachi wa'a tiachipa teemea, anachaka nokisiamie teemea, i'ka tehkichio. Teemea, epeche epecheche oochetupai aampamio, yooreminao teemea taamo iikachio, epeche epecheche weemera enepasiamepua.

¹⁷ Pukaepa ehpe taamo aiwaka te'teretoao, kihtakaitepua, pu'ka epeche nateyame weemera ahjarichio, taamo mochitomerichioopua ki wahjamesi.

¹⁸ Wa'a teeremerichioopua teemea, i'ka weeechi taamo pusie tetewaopua, ki tehpe e'ramekopua pu'kao, kihtachitia tetewame teemea pu'kao, te'ta Riosi taamo kiamerichioopua, pu'ka taamo kiamiao, ki tamoe tetewamekoopua pehjo.

5

¹ I'ka weeechi weerewaa, weeechi taamo kariwaka tiame puuua, kiisi tehpe e'rame. I'ka karichi mukisaapa teemea, weemera weerewachi akipamepua teemea, tewekachi weerewachi. Puuu weerewaa, taamo kariwa weerewa enemeripua, apoe te'ta Riosi

taamo kiameri, ki weeechi weerewachitia. Ihji weerewa kaaria, ki ku'witapisi e'rame enemeri puua, ki wahjiamesi.

² Teemea i'ka weeechi mochikaioopua pehjo, ki ahjame e'raka mochitoame teemea pehjo, te'ta taamo kariwachi mochinariapaopua tewekachio, te'ta tehpe e'rame weerewachioopua, tewekachi weerewaeniameopua.

³ Teemea, tewekachi weerewao, tisiwa iinuenariame teemea. I'wa weeechi mukisaapa teemea, taamo iikara apechusaapa teemea, kihta weerewaeka apechumeri teemea. Wa'a iikisaapa teemea iikaraa, poiyaame itipimeri teemea pehjo ki weerewaame, kihta wisasori chuhchamechitia tamochio, ahkasi taamoo, weemera weerewa uuyachisi.

⁴ Pu'ka weerewa weemerachi inatakaopua, tahpitika erakoame teemea pu'ka puuyekao pehji, kái waapisi iwikao chaachapaka: "Ai puua, yaapiti enesaa kaawe enemiipua." Wa'a erakoame teemea, i'ka karichi weeechi weerewaeniamechi puuyeka mochtokao, yaapi erakoka pu'ka weemera weerewa karichi mochtionariapa. Puuu yaapi eraniameo, ki ikanati taamo mukinario chaachapame teemea, i'ka weerewa oochetiame toakao, nape teemea tisia weemera weerewa mochinariamepua. Taamo weemera weerewachi mochipatioopa, taamo weerewa wahjipaniameo, ki wahjipaniame enepamepua.

⁵ Riosia naayachi o'iniao, pukeri enepatiaipua tijoeo, ahjari ki wahjiamesi kiamo o'raka iintoriaipua, ki wahjiamesi ahjari teeremichioopua ti'tjoeo. Riosia ahpo Riosiwario, pukachi inataka taamochi yahchamepua pu'kao. Puuu Riosiwaria, Riosi pichiwatamepua, taamo weemera ahjari kiamiaopua, ki wahjiamesi.

⁶ Pukaepa teemea Riosichi paparamepua, pichiwa taamo kiamerikopua, pu'ka ki wahjiamesi ahjariopua, tamochi inatariaopua. Nape i'ka weerewachi mochikaapa pehji, pu'ka puuyeka te'tereniamepua, yooma Riosichi pichikeka paparamea.

⁷ Teeme Riosichi te'teretoamea, itapiti ki ikiya puuyeka mochitoame teemea pehji, pu'ka iintomeri puuyetoka Riosichi paparamepua. Pu'kaopua teemea, mehka ihtoriachi, ne'netoka mochtioapua, ki ehpechi simiyame.

⁸ Riosi iintomia puuyekao, i'ka weerewachi mochitoaio pehji, kaawe erakona teeme erakao, nape epeche kaawe eneriapua toitiaa i'ka weerewao, te'ta Paamira kahtiachi mochupawichioopua wa'asi.

⁹ Nape teemea pehjo, utewaame kaawe teerenareka mochtomeripua, kaawe erateka Eesusiopua Apoe Paamirao, ahkai ohjoaio, mehka taamo ta'pechi ohjoaio, ki mehka ohjoaio, taamo petechio.

¹⁰ Wa'a te'teremeri teemea, kaawe eratekao Eesusio, taamoo, Riosie Weratiamechi e'namerikapa, apoe ne'niachi ajapamia, pu'ka Eesusio, itapiti taamo kiamerikopua, yooma ihta taamo noonowiriawichioo, ka'karumaai, ki ka'karumaio.

Ta'iria mochtioopua tuuyewari

¹¹ Nane'riame teemea, taamo Paamira Eesusio, ki nu'unti iyoriniamekopapua pu'kao, pukaepa teemea Eesusichi simiyameo, te'ta iyoriwa masitiamepua ti'tjoeo ooweruopua tiame, Eesusichi oowe erapatekaopua. Riosia nane'renapua taamoo, i'ka taamo oowe erapatewa nokayao, kaaweruma taamo erakoka nokayo, ki taamo weruma erakoka, Riosi tehkiwachi nokayapao. Pu'ka erakosaa eemea, kaawe enemiipua.

¹² Ki taamo wa'api kaawe nayewaka chaachapani teemea pu'kao, aamoe aamokamera, kaaweruma taamo tetewachi, chaachapajerani teemea. Wa'a te'teresaa eeme, kaawe taamo nehpuwaka nayewama eemea, ki kaaweruma e'raka taamo nokayame chaachapamioopua.

¹³ Nape pe'yachi wa'a chaachapamapua, taamo rooroikame teewakao, ki rooroikameoi, te'ta taamo nokisiaa, Riosi tehkiwarapua, Riosiwichio nokiwa, eemewichioo, kaawe teeremeripua.

¹⁴ Teemea tisia kaawe e'raka nokisiame i'ka tehkichio, Riosie Weratiameo, ki nu'unti iintoriakopua taamowichioo, taamoo ki teesa nakiriopua tiameo. I'ka Riosie Weratiameo, taamo mukimia mukukame enesoo, pu'ka ahjama mukukamekate teemeai.

¹⁵ Yooma teeme ahjachi wahjipakameka teeresaa, ki taamoewichio piineri nokisimeri teemea, taamowichio mukukamerachiwichio te'teremeri teemeai, apoeopua tiameo, taamowichio kiamiapa weemera ahjario, oijenakamepua.

¹⁶ Pukaepa teemea ehpeo, nane'riapa teeme iintuameko weemera ahjaniameo, aaataoi ti'tjoeopua nateyame tetewame teemea, Riosiwichioo, ki aaata piirechi wahjachitiao, taamo wahjipasao, kihta iintumeriko erakoamechitiaopua. Pukerio teemeai, ke'chu oijeno Eesusio, wa'a erakoameai teemeai, pu'ka mukisoo ki eenechi ahjameri maewao. Nape ehpeo nane'riame teemea pu'kao, iintuamekopua eenechi ahjaniameo, Eesusio eenechi ahjakopa.

¹⁷ Pukaepa aaata Riosie Weratiamechi enepakamea, weemera ahjari kiapuame puuuu Riosieo. Puuu oochetiame ahjaria, u'matokamepua wa'asi; weemera ahjarikamera, yasitoamepua ehpeo.

¹⁸ Yooma i'ka ikiniameo, Apoe Riosikamera ihsiamepua, yooma aaata ahpo Taanachi paparameopua Eesusichio, ta'iria mochtomichiopua apochio, kihta kokosapuame Riosieo. Taamoo Riosia pu'kawichio taamo ajawakamepua, ti'tijoeri ku'ipuawichioapua apochi ta'iria mochtomichiopua, puhjepuawichioapua pu'kao, Riosie kokosapua tiiao.

¹⁹ Waikao Riosia, ahpo Taanachi paparakameo, cheriwesiamepua, tatakoriira puhjekao, wa'a inisika puipakame Riosia, ahpo apochi eina teereriaopua. Taamoo, pu'kawichio ki'yamepua tehkio.

²⁰ Teemea, Riosie Weratiame utewaeme chiia aamo u'yepakame teemea. Pukaepa teemea Eesusi cheeriachitia, utewa chaachapame teemea, apoe Eesusie eee chiiname aamo uhjurekapua: Toimitapua pu'ka ki kaawe aamo nokayao, ohso kaawe aamo cheriwepua itanemetiapua Riosio, aamo puhjemichiopua aamo kokosapua, ta'iria mochtomichiopua Riosichio, kihta kokosapuame te'tereka Riosieo.

²¹ Apoe Riosie Weratiamea, kihta iintokamepua ki kaawerumao, nape Riosia pukachi, taamo piipatekamepua tatakoriira, pu'ka taamo tatakoriwao, Eesusikamera te'ta tatakoriamechitia. Riosia, wa'a iintokamepua Eesusichio, taamoo, te'ta piipakame tetewinariapa, Eesusichitia, te'ta piiparieme.

6

¹ Pu'ka Riosi wa'a iintoria nayewatuame teemea. Pukaepa teemea, Riosi chiia ku'ika chaachapakao, utewaeme aamo chaachapani teemea, ki wehchi ipanurakaopua, i'ka Riosi chiiao.

² Riosia ehkoriai Isaia iyoteriachio, cheeriaipua:

Aamo cheriwewa itayoio, aamo inamukamenia;

aamo tatakori kokosari newipari itayoio,

aamo inamukamenia.

Ehpeoi Riosia, pu'ka newipari aamo kianariamepua, yooma aamo tatakoriirawichio kokosapuameo, newipateka. Pu'ka newipari inatapuapua Riosichio.

³ Teemea pu'ka tehki taamo teetoao, kaaweruma te'teretoka nokisiam teemea, ka'karuma inatapuawichioapua Riosichi taamo nokayao, kihta eerina teewetoka ti'tijoechiopua, Eesusichi paparuameo.

⁴ Wa'a te'teretoame teemea, ahkaoi taamo asiyachio. Teemea taamo asiyachiamio, ka'karuma Riosi ku'iwariachitia te'teretonariamepua. Teemea wa'a teetokao, tisia taamo na'arewa anachatoka te'teretoamepua; tisia taamo a'chi ikiya anachatoka; tisia taamo ka'chi ikime e'ra, aiwatoka; yooma ihta tisia maaporichi tiameo, anachatoka;

⁵ naatichitia tiame anachaka, taamo wepiwa; taamo karichi yeetepawa anachasika; muuwaeme tamochi nasioio anachatoka; tisia resipaka tekipanaio, anachasika; kiisi kochika ma'chirepasiniam, anachatoka; tisia toore aiwari, anachasika. Wa'a tiame aiwasiam teemea, senepi taawechio; pu'ka yooma taamo aiwariae te'ta utewaeme taamo nokisiwa Riosi tetewiteka.

⁶ Yooma pu'ka wa'a tiame aiwarieo taamo ka'karuma taamo tetewiwatiame teemea, Riosi te'ta seekaerewachitia nokiwa. Pu'ka taamo Riosi seekaerewachitiaeo, i'ka eetiame taamo tetewitiame teemea: kihta ki piipariwa ikotuwa nokisika; ki yaapi e'rewae aaatao, aaata ki te'ta machiyame pehjo, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewarichio; kaawe yoraniame aaata; Riosi Riosiwari tamochi yahchamechitia taamo tetewitewa; kaaweruma nakiwaeme ti'tijoeri;

⁷ naatichitia tiame, pichiwa tiiae taamo nayewae; Riosi utewari tamochi kahtiam tetewitewae; taamo utewaeme nehpusiwaepua, taamo Riosichi paparao;

⁸ naatie tiame, kaawe nayewaniaio, ki kaawe nayewaniaio, wa'api te'teretowae teemea, kaawe e'rewae; aaatao ki kaaweruma taamo wenejioipua, kaawerumaoi taamo chaachapaoio, wa'api te'teretoka kaawe e'raka tetewiniamee; taamo ki pichiwa chaachapame tewaniaio, tisia aiwasiaio;

⁹ wa'a ikisao tiameo, ki taamo machiyamechitia teteiwa aiwaniame; amori mukuyamesi toitiai, werisisiwa; mukiwachisi kokosatia, ojenasika;

¹⁰ teemea tiameo tisia yuuwesiaio, Riosie kaawe erapatesiniam teemea; teemea i'wa weechi ti'tijoerio, kihta paarasatiamekaio, teemea Riosieo ki ookapi tisia paarasatiamepua; teemea kihta iinuekaio i'wa weechio, teemea Riosichio tisia paarasatiamekaitepua.

¹¹ Teemea aamoo, taamo iikachi machenamee kaawe e'reka nayewekamepua.

¹² Taamoo yomatiaeme taamo kaawe e'rarie aamo chaanekoio, eemea tamochio, ki wa'achi erakoamepua.

¹³ Aamo wa'a te'tiopao, no'o tatana tuuyemechitia, chaaninia aamoo, aamoo teemea, aamo iikachi machenamee, taamo tísia kaawe e'riameko tuusoo, tísia kaawe erakomii teemea.

Riosi ahjame tiopara teemea

¹⁴ Neeea ehpeo poponiwa pipiniwa tiameo, Riosichi te'terepua aamo nayewemania, ih-tana te'terepuamekoopua. Ka'te pirena te'tere eemea ki Riosichi paparame ahjamaopua, kiisi kaawe te'terameopua, Riosichio. Wa'a te'teresaa eemea, ooka animari yoomuwame ki wa'achi ahpo te'terameka te'teremapua. Aaata Riosi te'ta teeretonariamea, ¿aatia ahpo pirenatutapua, ki Riosi te'teretonariame ahjamao? Uutapachi oiyamea, ¿aachin teeka ta'iria yasitotaria, tukapachi oiyame ahjamao?

¹⁵ ¿Wa'achi erakotarekosa ahpo kaawe erakowaopua, Riosie Weratiamea, Satanasi ahpo seepurawa ahjamao, Weeriari tewaniáme? ¿Ihtanachi ahpo wa'achi te'tiamepua, Eesusichi paparamea, ki Eesusichi paparamechitiao?

¹⁶ ¿Ihtatia kaawe teereta ri'riosi netetiamea, Riosi tiopachio? ¿Ki nane'reka mochikame eemea aamoo, te'ta Riosi ahjamekamera tioparakoo?

¹⁷ Riosia cheerepua tiameo:

Puuyasa eemea wa'ao; poanatusa eeme pukachio;

ka'te noonote eemea wa'ao,

ihtaai aamoo, ki kaaweruma iintapamechio,

¹⁸ pu'ka no'o tuuya ikisoo,

kaawe uuka aamo tetewimania waikao.

Aamo Noonochitia teeremania waikao,

eemea, no'o tatanachitia te'teremapua,

wa'a chiiame apoe Paamiraa,

yooma ihta itapitichi utewaemea.

7

¹ Wa'a taamo iintomo tuuyopa Riosio, pu'kakamera inatakao, toitia kaawepua yooma ihta ki ka'karuma nokiwameo, yomatiaeme epeche epecheche taamo piipasika, taamo weerewachio yooreminao ma'chiopua tiame, yooma tamochio ki kaaweruma tiia. Taamo Noono Iyoriwao kaawe neesetoka mochitotia kaawepua, weruma iyoriupapua naaju, taamo Noonochi tewekachi kahtiamepua.

Koorintio mochikame Riosichi enepaniame

² Eemea taamo nokisiao, kaaweruma taamo tetewijeranipua, taamoo kihta na'ara nokisikamekopua, aataoi. Aataoi ki wisikuame teemea, taamo masitiaepua. Aataoi kihta u'yekame teemea wisikuekao.

³ I'ka no'o chiiiao neeea, kihta nekaka aamo chaaniame neeea, ohsotia neeea, tísia aamo nakiyapa aamo kaaweruma tuuyeka chiiamenia. Teemea aamowichioo, ahkasi mukiwachisi maapori tiiachioi nokisikamepua.

⁴ Neeea, oisa e'riamepua amochio, aamo kaawe te'teretopa Riosichio. Neeea wa'a e'rapao, weeka itapiti ki kaawe tiame simiyoopua i'wao, tahpitika e'ramenia aamo kaawe e'rakao, aamo kaawe te'teretoame inamukapao, Riosichio.

⁵ Pukeri ajasisaapua teeme i'wa Maseroniao, tísia taamo na'araniame natepakame teemea i'wao, yomachi i'wa Maseroniao, ahkasioi, kiisi ta'iria taamo resiputiapua, na'arakao. Ma'chi tamochiopua na'araai aiwatiapua, yooreminao, majawi seewewa.

⁶ Nape Riosia, yuwesirichi wichikame kaawe erapatiamekapao, taamo kaawe erapatekapua Tiito asiraeo.

⁷ Nape ki Tiito asiraache te'ta kaawe erapakamenia, epeche tísia kaawe erapakamenia, Tiito aamo erakoa no'o u'yepariawichio, tísia no'o tetewinario chaachaparia, aamooopua no'owichioo, tísia yuwesirio tuuyopua no'oo, weeka itapiti no'o aiwaka yasitaoopua i'wao.

⁸ Ehpeo neeea, pu'ka tapanarami aamo uhjureria iyojurao, aamo ki kaawe eratekainia ku'itapio, kaawe no'o iintorio e'raninia pu'kao.

⁹ Ehpeonia kaawe e'raninia noochio, pu'ka uhjureria, aamo yuwesiteriai ku'itapio, kaaweruma machenariopa aamo ki kaaweruma te'tereriaa. Puuu aamo yuwesiteriaopua ku'itapio, kaawechupena no'o kaawe erakonapua, pu'ka aamo ki kaawe nokariaopua, toinarepaka, iiyana e'repakaopua ki kaawe nokiwao. Wa'a tiame nakiyame Riosia.

¹⁰ Riosie ikiwa yuawesiwaa, taamo ki kaawe ihsika yasario eraniamepua, Riosie taamo cheriwejera eraniamepua, kiisi ta'iria kahtiapa ahpoo, ki kaawe iintoriao. Riosia wa'a e'rameopua, cheriwamepua pu'kao, ahkasi ki wahjiamesi piipatekaopua pu'ka tatakorirao. Nape aaataa aaata ihtaai ki kaaweruma yoorakapua pu'kao, ahpo ki kaaweruma iintoria nane'retiamechi yuawesiamea, Riosichi cheriwema itakaopua, kiisi cheriwepuamepua Riosieo, nane'riamekapapua Riosieo, wistuka ahpo cheriwepua itayamekopua Riosichio. Puuu aaata wa'a tiamea, kiisi Riosi ahjama yasimeripua, seena aampasio, mukukame tiapa Riosiwichio.

¹¹ Ai, ζtetewaru eemea aamoo e'wesoopua Riosio, tisia kaawe iintoriopua amochio? Puuu wa'a aamo ikiriaa, Riosi e'wekapa aamo toinareka ki kaaweruma, kaawe ikitiamepua Riosieo, puuu tisia aamo yaapi e'rariaa. ζKi tisia iinyatiame tetewikapa ki kaawe nokiwa wa'a ikitiamepua Riosieo? ζKi Riosichi tisia iyorinariapa toitiamewichio ki kaawe nokiwao, Riosia tisia kaawe iintorepua amochio? Wa'a tiame aamo inatakopa Riosia, aamo cheriwerepua, yooma aamo ki kaawe iintoriao, puhjeka.

¹² Neeea pukeri simiyame aamowichio iyotepariaa, ki pu'ka te'ta iinyatiame suwepori iintotiamekaipua aamo eenechi inatepamichioopua wa'a aamo tiopawachio, ohsa kaawe puuuu, taamo tesiwa e'reria inatepamichioakakai puuuu, taamo aamo katewewa iyoteri uhjurerioopua iyojurachio.

¹³ Pukaepa wa'a te'tereka mochitorioapa tamochio, tisiwa kaawe erakoame teemea amochio.

Teemea tiameo, tisia kaawe erakonapua, Tiitoopua tiame wa'achitia amochio, tisia kaawe e'reka kahtiamekopa i'wao, tisia kaawe e'reka inatepamepua, aamo tisia kaawe yooraka yasiterioapa aamo mochikachi ahjama kahtio.

¹⁴ Ke'chu wa'a te'terenioio, tisia aamo kaawe nayewakamekainia Tiitoo, ehpeonia pichiwa wa'a tiame machinariopao, ki nu'uti kaawe e'ramenia noochio, kihta suuwe erapariamekapa no'o wa'a cheeriao.

¹⁵ Tiitoo, tisia kaawe e'ranipua tiameo, pu'ka no'o aamo chaaneka iyoteka uhjureriaopua, kaawe e'raka aamo uuriopua pu'kao, ahpoo, weruma kaawe yooraka tetewitiapapua wa'ao, wa'a aamo mochikachi asikioopua.

¹⁶ Neeei tisia kaawe e'ranipua amochio, aamo kaawe te'teretopa wa'asio, aamoe wa'api te'teretomiaio.

8

Tesiwatia ijinuekai weeka ihkoretiam

¹ Ehpeo aamo Koorintio tiopachi mochikameo, aamo tuuyenarenia, achini teetoriokamekopua Riosio, Maseronia weechiami mochikamechiopua ti'tiopachio.

² Aapoeo tisia aiwaka mochitoamekaipua, kiisi weeka tomiwaeka mochikaio, pu'ka Eerusareni Riosie Weratiamechi paparameo, tisia kaawe e'raka ku'inarekamekopua, ihtawichioopua nakiwiamewichiooioopua toomi.

³ Nane'riamenia Maseronia Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, ahkasi ahpo ku'imetiachisi, ku'iriamekoopua ahpo kaawe erakoariachisi.

⁴ Aapoeo, aapoe wa'api yaapi no'o chaachapakamepua ahpooi reesisepuaiachioopua ku'inareka ku'ipuawichioopua, pu'ka Eerusareni mochikame ahpochitia Eesusichi paparamewichio.

⁵ Nape Maseronia ti'tiopachiami mochikamea, ehpe noonoikamepua ki maaeriachitia taamoo; puuu aapoea Riosichi paparame eenepasaapapua, tisia taamo ku'ikame puuuu, te'ta Riosi Riosiwari ahpo eraterichitiaio.

⁶ Waikao aamo Koorintio mochikameo, wa'a uhjuramo o'ra teeme Tiitoo, i'noramichioopua aamo ku'iriao, Tiito wa'a kahtioi o'inetiameopua na'poakao.

⁷ Eemea, Riosie Weratiamechio, kaawe te'teretoamepua wa'asio, aamo wahjachi nayewiaopua tiameo, pepenka nayewiamepua pu'kao, Eesusichi simiyame aamo nane'reka mochikaopua, taamooipua kaawe uuka tetewamepua. Wa'a te'tiapa eemea, kaaweruma erakoka kajupuapua pu'ka ku'iwa aamo na'poao.

⁸ Ki aamo nuureka chiiamenia chiiao, nape kaawe erakoka aamo kuuwepame tetewinariao, aamo ku'inariao, aamo o'ineriachitia wa'achitia.

⁹ Nane'riame teemea pu'kao, tewekachio tisia paarasatiaio, kihta iinuemechitia i'wa weechi eenakamekopua, taamoo, ahpo paarasarichi te'teretamia, taamoo weemera ahjari ki'yakaopua, ahpo ahjama mochipuameopua, ki wahjiamesi.

¹⁰ Ihpi ki'yao, eemekamerakaipua pahcha ku'imio erapakamea Eerusareni mochikameo, tisia tooremuka mochikamekopua Eesusichi paparameo.

¹¹ Ehpeopua pu'ka ku'iwao, aamo ajasepa ku'yae, kaawe e'raka kajupuapua wa'asi, pu'ka aamoo, pukeri aamo o'ineriachitia.

¹² Riosiwichioo, te'ta kianarewakamera nateyamepua, kihta iinuekaio, paarasatiaio.

¹³ Ihji taamo wahjachi ku'yaa, ki taamo tooremuka itipipuawichio puuuu, ohso kaawe napati taamo Eesusichi mochitoame, teerepuawichioopua.

¹⁴ Ehpeo eemea, iinuekapa ku'yamepua aamo wahjachio, nape meeriami ahkao, aamo wa'achi te'teresoopua tooremukao, aapoekamera aamo ku'imeripua tiameo. Wa'a te'teriami enesaa eeme, napati ahpo ku'yame enemapua,

¹⁵ Ekhoriama Iyoterichi chiiachitia: "Weeka i'ipakamea, ki u'matoame soparatiaitepua; ki weeka i'ipakameai, ki toorewika itipimerikaitepua."

Tiito ahpo ahjama nokisiamе tiame

¹⁶ Cheriwema ki'yaninia Riosio, no'ochitia erateriopua Tiitoo, pu'ka ku'iwa aamo na'poakemeriopua, kaaweruma neesetoteka.

¹⁷ Tiitoo, apoe wa'api siinarekapua wa'ao, pu'ka ku'iwa na'poaniameo, wa'achitia yaapi e'rapapua pu'kao tamochitia.

¹⁸ Tiito ahjamao, wa'achi uhjurena teemea piirechi Riosichi pooni, tisia machiwame ti'tiopachio, puuuu tisia kaawe masitiame Riosi tuuyewario.

¹⁹ Puuu wa'api uutiamepua tiameo, yooma ti'tiopachi mochikameea, taamo ahjama simichioopua Eerusarenio uhjurarepua, pu'ka ku'iwa i'yetokao, taamo siimpoiopua. Puuu Eerusareni taamo i'toa ku'iwao, taamo Noono Riosi kaawe ihsiamе tetewipuawichioopua, taamooopua tiameo, kaawe e'raka na'poariopua, taamo wa'api kaawe e'rachi.

²⁰ Ihji yooma ti'tiopae uutiamеa, taamo ahjama siimerikapua Eerusarenio, ki aaata taamo a'chi chaanemichioopua, i'ka ki ookapi toomi taamo i'tomeriopua, kaawe neesetokao.

²¹ Wa'a teeka inatesimeri teemea, pu'ka ku'iwa neesetokao, wa'a teekao yooma ti'tijoeria taamoo, Riosi tetewachioopua tiameo, te'ta iyoriamechitia tetewimichioopua.

²² Aamo Koorintio mochikameo, Tiito ahjamao piirechi uhjuraninia tiameo, taamoo pu'kao, tisia pu'sereka tekpaname no'o tetewiria Riosi tehkiwachio, ehpeo epeche pu'serepakamepua Riosi tehkiwao, aamooopua, tisia kaaweruma teetoame inamukapa Riosichio.

²³ Aaata Tiito oowe e'repuame iinatukesoo, oowe e'repuameko tuupuapua pu'kao, no'o ahjama tekpanamekopua aamowichioo. Wahjachi Riosichi poponiwa wa'a Tiito ahjama siimpameo, yoomahka ka'karumapua, Riosie Weratiame nayewatuame, ahkaoi tiopachiamiopua.

²⁴ Wa'a ajasisoopua pu'kao, pu'ka wa'a weruma ku'iwa na'poaniameopua, ku-uwepapuapua pu'kao, i'ka Maseronia ti'tiopachiami e'enakameo, aamo tetewimichioopua pu'ka ku'iwao, pichiwa na'poatiamekopua pu'kao, yooma Eerusareni mochikame poponiwa pipiniwa tiameo, ku'ipuawichioiwichioopua. Wa'a aamo noonowiriaopua tiameo, taamo aamo kaawe chaachapariaopua tiameo, pichiwa enemichioopua.

9

Riosichi poponiwakame pipiniwakame tiamewichio, toomi na'poaniame

¹ Pu'ka toomi ku'iwa na'poapuamechi simiyameo, ki nakiyame eemeapa aamo tuuyepuameo,

² nane'riamenia aamoo, weekaeoi aamo tisia ku'inariamekopua. Neeea Maseroniami ohjoemeo, eepi chiiamenia, eeme Aakaya weeechi mochikameo, ki'ya o'inia tisia aaata ku'inareka mochikamekopua, aamo wahjachi Riosichi paparamеopua. Wa'a aamo erakoamekopua aamoo tisia ku'inarekao, wa'achi erapakamepua tiameo, wa'a Maseronia weeechiami mochikameai.

³ Ki wa'a siinariapa pehjiо, pu'ka uhjuria wa'ao, pu'ka aamo ku'iwa na'poaopua, kajumichioopua wa'asi, pu'ka aamo ku'iwao, i'wa Maseronia mochikameo, no'o nayeweriaopua wa'asi.

⁴ Ki siminarekamenia pehjiо, ki suuwe erapuapuawichioopua aamoo, pu'ka ku'iwa na'poaniameopua, ki aamo kuuwepakame tewisoo. Wa'a tiame no'o tewisooopua aamoo, tisia suuwe erapamii eemea. Puuu i'wa Maseronia o'inia no'o yeetoaai, wa'achi ijikimiipua, tisia suuwe erapakao, pu'ka aamo ku'iwa na'poao, kajukame tewipo tuuriopa.

⁵ Pukaepa pu'ka poponiwa pahcha uhjuramo orapakane, aamo ku'ika kajutepuai-chioopua, aamo ku'iwa na'poao, pu'ka weruma ku'iwa ihkokewao, kajutiame manimichioopua wa'asi no'o asioio. Wa'a noonoisaa ke'chu no'o asiyoio, aamo kaawe e'rachi noonowitiame enemapua, ki no'o aamo nuurewachi.

⁶ Nane'reka mochimitia i'kao: Aaata ku'ichi echakamea, paikapi i'ipamerikatepua; weere echakamea, weeka i'ipamerika tiamepua.

⁷ Aaata ku'iwa ihkokiamea, echayamekatepua. Paikapie ku'ikame enesaa, paikapi tooremuamewichio ahsepamapua ku'iraa, weeka ku'iwa ihkokekamea, weeka tooremuamewichio ahsepameripua ku'iwaa. Yooma aaata ku'iwa ihkokenariamea, kehkisa ahpo ihkokenaria e'raria, ihkokepuapua; Riosia aamo ku'iwao, kaawe e'raka ihkokejeranipua.

⁸ Apoe Riosia aaata tesiwa tiame ku'yameo, ki nu'uti ku'imeripua pu'kao yooma ihta nakiwiaopua, epeche ku'yamepua tiameo, ahjae iinuepuawichioopua aaata tooremuame ku'ipuaawichioopua, yooma ihta nakiwia tesiwa te'tereka mochitoao.

⁹ Ekhoriama Iyoterichio chiiachitia:

Taamo Noonoa, yomachi echakamepua ahpo tesiwewao,

aaata ki apochi paparamoopua pehjo,

pukae ku'ipuaichioopua,

aaata pu'ka tesiwewa nakiyameopua,

apochi papapuawichioo,

aaata pu'ka Riosi tesiwewa uukameo,

ki wahjiamesi ahjameripua.

¹⁰ Riosia, aaata echimichioo, Riosi ihsiamepua iimori ki'yakao, pu'ka echisaopua tisia paarasatemichioopua taakeriao, u'matoame soparame aamo iinuemichioopua ko'kometio. Waikao puuu soparame u'matoame iinuemea, soparame iinuemichioopua ahjae ku'ipua, aaata ahpo wahjachi tisia tooremuameo.

¹¹ Puuu Riosie aamo nokisiriawichio ku'inarekao, Riosia amochio, epeche epecheche aamo ku'itenaremapua, aaataoipua, wa'a erapakaopua aamoo, Riosia aamo wa'a tiioopao, epeche epecheche aamo kaawe teerepamapua apochio. Wa'a tiaopua eemea, i'ka aamo ku'iwa i'toaopua Eerusarenio, ki ookapi enemeripua, cheriwema Riosi kiameria.

¹² Wa'a teekao, pu'ka ku'iwa i'topuameo, ki kooameche i'toai teerepuawichioopua.

¹³ Puuu aamo ku'iriaoopua wahjawichioo, ma'chiamie aamo tetewipamepua, te'ta Riosie Weratiamechi paparamekopua, aamooopua, Riosichikamera iyorika mochitoamekopua. Puuu Eerusareni pichikiameo wahjachiopua tiameo, aamo weruma ku'irae ku'itiamea, muuwaeme weruma cheriwema kiameripua Riosio, aamo Riosichi ka'karuma paparamieo, aamo tisia kaawe noonowiriaopa.

¹⁴ Puuu yooma aamo ku'iwa kiatiamiea tiameo, Riosi ahjama naewaiopua, tisia aamo kaawe e'reka nayewemapua Riosichio, Riosio tisia kaawe iintoriopua aamoeo.

¹⁵ Taamo Noono Riosio, cheriwema kiataria naaju, yooma ihta taamowichio iintorioopua, yooma aachin teeka eenariawichioopua i'ka weeechiopua, Riosikai tamochi ti'tijoechi tijoetuka. Pu'ka iintorioa teemea, ahkasi kiisi ahsepari iinueme teemea, aachin teeka taamo te'ta tisia cheriwema kiamiao, ahkasi ki nu'unti tiame iintoriopaopua Riosio, taamowichioo.

10

Paoro Riosie weratiamekapa ahpo iintomia

¹ Ehpeo neeea, no'o nayewaniame chanimane. Aaata wa'a mochikamea, no'oo suuwe e'raka nayewame teewameopua, wa'a aamo mochikachi kahtiaopua tiopachio, nape no'o iyoteka nayewachio, kiisi suuwe e'raka nayewamekata neeea, tisia utewaeme nayewamekata neeea. Nape ehpeo neeea, Riosie Weratiamechitia aamo nayewemania, tesiwa aamo e'reka nayewaka, kihta utewa yoojorawa cheeka.

² Puuu no'o wa'a chaachapamea, kaawe enemipua wa'a no'o asisoo, ki no'o nekame tiame no'o chaanesaa, seenekachio wa'a tiame chaanetiaania, tahpitika yoojoramaoinia chaanewaeo, pu'ka wa'a tiame nakiyame puua.

³ Nape teemea, ki wa'a chaachapaka katewamepua, ki i'ka weeechi eenamekopua taamo eratiaa.

⁴ Teemea riaorosi utewarirao, Riosi Riosiwarie nehpuapaka taamo newipuame teemea, Riosi pichiwariie nayewaka, ki i'ka weeechi kateweniachitia.

⁵ Teemea pu'ka Riosi pichiwari te'ta kaawe teeremerie, puipame teemea taamo seepurawaopua, oowera ahpo ki waapisi inatame maayameopua, oowera maaewachioopua, yooma ihta Riosichi simiyameo, inatasaapua. Yooma taamo ahjae nehpuapasiwaa, Riosie Weratiame taamo masitiamechee, taamo nehpuapanare teemea.

⁶ Neeea wa'a asisaa, yooma kiatiamekapa na'poatiameo, aamo Riosi e'weka noonowiriaa, yooma katewemania waikao, yooma ihta a'chi teereniameopua Riosichio, ki e'wewa.

⁷ Aaata eemea, itapiti aampache tetewaka maayame eemea aaata tiarao, ki aaata ahpo yooremina tiia tetewai. Aaataai te'ta ahpo Riosie Weratiamechi kaawe te'terio erakoamea, wa'achi taamo te'tereko erakoame enemeriipua.

⁸ Neeea taamoo, te'ta Riosie Weratiamee ajawatiameko tuuyaio, kihta suuwe erapame neeea pu'ka cheekao, taamoo, aamo kaawe yoramiakamera ajawatiamekapa teemea, kihta Riosichi aamo eerina teeremichio uhjuratiame teemea, wepira makotoka aamo wewemerichitiaopua.

⁹ Neeea no'o iyoterichio, ki aaata ahpo mamajochaniame, e'rejeraninia.

¹⁰ Aaata wa'a chaachapamea, tísia no'o pehtiamé nayewameko tuuyamea no'o iyoterichio, nape wa'a kahtiapao aamo ahjamao, kihta tahpitika chiame tuuwamekoio, no'o nayewiaio kihta nateyameko tuuwaio,

¹¹ nape wa'a enasaa neeea, amochitia teerema neeeai, tahpitika yoojorawa naewakao, ki maaeniai neeea. Puuu aaata wa'a chaachapamea nane'remetepua, no'o iyoterichi cheeriachitia, wa'api no'o teeremerikopua pu'ka ahjamao, no'o ahjama wa'a e'enakameo, wa'achi te'teremerikopua puai.

¹² Teemea ki wa'achi te'tiamepua, puuu ahpo wa'api kaawe nayewamechitiakoo. Puuuu, epeche weruma enenariamepua ki piirechi te'terichitia; puuu wa'a eraniamea, ki ijinatame nokayapua.

¹³ Teemea ki wa'achi erakoamepua, aaata epeche weruma eraniameo, i'ka Riosiwichio tehkiwachio, Apoe Riosi ihsiriamekopua i'ka tehki taamo ki'yakaopua, ahkaoi taamo teetotekaopua, ahkasi aamo Koorintio mochikachiami i'yetokaopua, i'ka te'ta kaaweruma Riosi tuuyewariopua.

¹⁴ Teemea taamo amochi e'enariaa, ki se'wi e'enakame teemea Riosi taamo teetojerechio, Riosikamera iintokamepua eenechi wa'a u'pakao, pukeri o'inia pahcha simiyachi, wa'ami taamo u'pooipua, i'ka te'ta Riosi kaaweruma tuuyewari Eesusichi simiyame, nayewatuniaméopua.

¹⁵ Teemea piirechi tekipanariao, ki teeme nokario chaachapanariamepua. Ohso kaawe teemea, aamo muuwepakame enesoo Eesusichi paparameo, aamo ku'inariame teemea aamo waapiami sewinachiami waminakaopua, i'ka Riosie taamo teetoa Riosi te'ta kaaweruma tuuyewario, Eesusichi simiyame nayewatuniaméopua, nape oowera ku'ikache.

¹⁶ Wa'a aamo wa'a tiame ku'isacheopua, epeche waanami siimpanariame teemea, i'ka Eesusichi simiyameopua newipatewa, nape sewinachi ki piirechi nayewaturiachii, ki raampata teeremichioopua aaata nayewaturiachioopua pahcha.

¹⁷ Aaata werumataniamea, Riosikamera werumatametepua, Riosio tísia iintoriopua ahpowichioo, ahpo Taana Eesusieo.

¹⁸ Taamoe wa'api kaawe iintorio tuuniaméa, Riosiwichioo, kiisi nateyamepua; nape apoe Riosikamera taamo kaawe iintorio tuusoo, ki teesa nateyamekaitepua.

11

Eesusichi simiyame ki pichiwaka na'nayewatuame

¹ Ehpeo, ehpeche ku'itapi no'o anachasaa kaawe enemii eemea, i'ka ki inatachitia iiweta no'o nayeioopua. Nane'renania nane'riao, no'o anachaka keepuamekoo, nape ehpeche ku'itapioi, no'o anachaka keepupuapua.

² Neeea aamo wa'ina e'ramenia, aamo wa'api kaawerumawichio, aaata noonora ahpo maara ki aaata tijoe ahjama neewijerachitia pehji wa'inamechitia. Neeea aamoo, ka'karuma ne'netenariamenia Riosie Weratiameo, kihta a'chitiame ki kaawe te'teriane.

³ Neeea aamoo wa'inamepua, aamo Eesusi Riosie Weratiamechi iyoriao, aamo sewina erapatapuame seewiapa. Neeea aamoo majawenania wiskueniamé, ehkoriaami Satanasio, siinoiye wisikueriachitia ehkoriaami Eewa tewaniameopua oowitiame; neeea aaata wa'ao, Eesusichi simiyame masitiameo, se'wi teeka aamo masitio e'ramenia, kiisi pichiwaka chaachapame.

⁴ Eemea wisikueeka mochitoniaméopua, aaata wa'amahka enasooopua peenia cheeka masitekao, sewina tiame masitioopua ki no'o aamo masiteriachitia Eesusichi simiyameo, ikanati pichikiamekopua aaataoi peenia cheeka masitioopao. Eemea ikanati uuyamepua tiameo, se'wi masiteniaméopua, ki Riosi Riosiwariichi simiyame. Eemea wa'achitia tiame ikanati uuyamepua, sewina teeka ahpo newipuapuameopua tatakoriichio, ki taamo te'ta aamo masiteriachitia.

⁵ Neeea pu'ka se'wi ma'masitiamechio, ki no'o epeche nu'utiko e'ramenia, ohsotia neeea epeche no'o e'ramenia ki pu'ka te'te ahpo peenewarieme erakoachitia, te'ta Riosichi simiyameopua.

⁶ Neeea, ki te'ta ye'kamejuarenia nayewakao, nape no'o Riosichi simiyame machiyao, te'ta penipakamenia. Eemea ma'chiamie nane'riamepua pu'kao, taamoo a'chitiaoi machedasiriopua, ma'chiamie aamo nayewesikao.

⁷ ¿Ki kaawe iintokamekosa neeea, ki uunarekapa aamo no'o ihkokiao, Riosie newitoniamiechi simiyame aamo mochikachi nayewatuaio? ¿Ki kaawe iintokamekosa neeea, aamokamera epeche kaawe tetewika masitekapa yooma itapiti Eesusichi simiyameo, aamoo, epeche kaawe teetopamichioopua Riosichio?

⁸ Neeea pirenachi ti'tiopiachiami ko'kometikamerae, no'o ku'itiaie aamo masitekamenia.

⁹ Wa'a Koorintio ihsiainia masitekao, itapiti nakiyainia Riosichi tehkiwa teetopuawichioo, kihta aaata itanekamenia, Maseronia o'inia e'enakame poponiwa, ahpo kaawe e'rachi no'o ku'ikamepua, yooma ihta no'o nakiyaopua, i'ka tehkichi no'o teetoachio. Neeea, nooe no'o neesetokamepua, kihta itanariapa amochio, neeea no'o tiaio, wa'api teetomeripua.

¹⁰ Neeea, puuu no'o wa'a teetomia yomachi Aakaya weeechi kihta itakao, te'ta pichiwapua, no'oo te'ta pichiwa Riosie Weratiamechi teetoachitia.

¹¹ ¿Aatia wa'a teeretotarenia, kihta ku'iwa itanesikao? ¿Ki aamo nakiyapa ki no'o ku'ijeramenia? Ki puuupua. Nane'riame Riosia no'oo, tisia aamo nakiyamekopua.

¹² Neeea no'o teetoao, wa'api teetonariame neeea, pu'ka taamochitia nokisiame erakoameopua Riosichio, ki ihta iinuemichioopua taamoo, ki kaawe nokayo tuukao, i'ka Riosichi masitiaio, taamo toomitunario nokayo tuukao.

¹³ Wa'a nokayame ti'tijoea, ki pichiware Riosiwichio tekipanamepua, wiskuamepua, ki pichiwa chaachapame. Puuu ti'tijoea, Riosie Weratiamee ahpo ajawatiameko erakoowiamepua.

¹⁴ Puuu wa'a te'tiaa, ki sewina nokayamepua Satanasi ihshiao, Satanasio, wa'a ihshiamekopua, tamochi enasaapua, kaawerumaka chiamepua.

¹⁵ Satanasiwichio tekipanameai, ki sewinatiame nokayamepua Satanasiichitiaio. Puua, Riosi ka'karuma chiia, masitiameka chaachapamepua. Nape kajuyachi taawechiopua, ahpo i'ya tewimapua, Riosi kokosarieo.

Paoro aiwa Apoe Eesusie weratiamechitia

¹⁶ Neeea, Riosie Weratiamee weratiamepua, kiisi aaata ki inatame neeea. Nape no'o ki inatame erakonioipua, anachaka no'o keepupuapua ku'witapioi, ki inatameka cheeka nayewachio.

¹⁷ Ihji no'o naewamiamaa, oowera ki inatamechitia nayewamane pu'kao, Apoe no'o Paamiraa, ki wa'a cheemiipua.

¹⁸ Muuwaame ahpo wa'api aiwamechitia, wa'achitia no'o aiwiameka cheema neeeai, nape oowera ki inatamechitia.

¹⁹ Eemea, tisia machiyamekapao, aaataoi ki ijinatame pichikeka keepuame eemeai,

²⁰ ahkasioi tisia ki kaaweruma aamo masitioopua pu'kao, ahkasioi tiameo tisia yooreka keepuamepua pu'kao. Puuu wa'a nokayamea, ahpokamera utewachi natetepuawichio, tekipanamepua. Puuu ahkasi aamooiopua, weweka ichikokiamepua itapiti aamo iinuekao. Wa'a nokakaopua tiameo, tisia ujuwatiame nuuramepua, aamoo ahpo ijinuwarachitia, tisia utewaame nayewaka aamo nuuriamepua.

²¹ ¿Teemeai, wa'akosa te'teremepua, epeche kaawekosajoarepua naaju, pu'ka te'ta na'ara nokayamechitia? Ka'ipua.

Pu'ka wa'a nokayameo, ki suuwe e'rame enesoopua ahpo oisa e'rekao, wa'achi ki suuwe e'ramechitia nayewama neeeai, oowera ki inatamechitia.

²² Euro ti'tijoeo chaachapasoo, ¿ki euro neeeai? Isaeri ti'tijoeeriko chaachapasoo, ¿ki isaeri neeeai? Aurani o'inia ti'tijoesirio chaachapasoo, ¿ki Auranichi eenakame neeeai, tijoetusiwachio?

²³ Puuu Riosie Weratiame nookiameko tuusoo, ¿ki epeche iintokamekosania Riosie Weratiamewichioo, no'o oijerameka chiamekai? Nape ki no'o aiwiamenia, wa'a tiaio. Neeea, epeche tekipanamenia Eesusichio; karichioi, epeche yachatiamenia; wepiwaoi, epeche wepitiamenia; ki ookapisa amori meritiai, ahjakamenia.

²⁴ Isaeri ti'tijoeo, marikisa simiyame wepitiamenia, ooka weerewachi wewepuameo, piiripi toiteka.

²⁵ Paisa simikameo, weruma kuhsie wepitiamenia; seenepi simikameopua tiameo, tehtee papaka tisia aiwatetiamenia; paisa maapori tiiachi no'o tetewikamenia pa'wechioi, pawekakera motasoopua, piwiteme ikitiameeo, wa'a ikitioio, piie taawe piie tukawari anachamenia neerochio, pa'wechi;

²⁶ Neeea, eepi ahkaoi oikamenia, ki ookapi maapori tiame aiwaka, i'ka eee tiamechitia: aakichi paatewa maaporichi; ichikoamee maaporichi; no'o tetejimarichi maapori ikiwame; seesenu ti'tioechioi maapori ikiniame; muuwari mochiwachi, maapori; ooruchiami oiwa maapori; pa'wechiami oiwa maapori; ki pichiwari poponiwachi maapori.

²⁷ Tisia utewaeme tekipanakamenia, seenekachiopua, kiisi kochika maapori tiipa; neeea tisia toorewioi, machikamenia, paramuniaoi tisia aiwakamenia; eepi chorowaio, ki teeweka tekipanakamenia; tuurawioi tisia aiwakamenia; ki wisasoriekapao, tisia aiwakamenia.

²⁸ Wa'a ikiyainia tiameo, ti'tiopachiami Riosichi paparakameopua, tisia utewa e'arakamenia aachin, no'o neesetomiaopua pu'kao.

²⁹ ¿Aatanakosa epeche aiwakamepua, ki kajume tiameoipua tehkió, ki neeéche? ¿Aatanakamerapu epeche na'aretiaméaa, aatanakamerapu epeche nekamutetiamepua ki neéé?

³⁰ Yooma ihji no'o nayewariaa, aaata ki inatamechitia nayewariao, kii ki inatamechitia tetewipuawichio cheekamenia, ki no'okamera epeche ye'kamechitia tetewipuawichiooi, e'raka nayewakamenia. No'okamera kaawe nayewaniachio nooeo, ki nooekamera epeche kaawe ye'kameko tuukamenia. Ohso kaawe neeea, Riosi noochi inisiameko e'ramania, noochi ye'katesikaopua no'o masitiesiao.

³¹ I'ka no'o chiiao, yooma no'o tetewakame Riosia, te'ta pichiwakopua pu'kao. Apoe Eesusi taamo Paamirakamera Noonoraa, apoekamerapua, te'ta kaawe nayewapuamea, ahkasi ki kajuyame taawechisi.

³² Seenepi simikame neeea, chapipuai newikamenia, nape ki no'o ye'karie. No'o Raamahko ihsioio, wa'a muuwarichi yawichia, Aareta tewaniame te'ta yawichie weratiamea, ahpo soontaroo no'o inatiaiupua wa'a mochiwachi puuyaniachio, no'o chapisa karichi yachamichioopua.

³³ Nape aaata wa'a ko're sa'michi kariwaamea, weruma waarichi no'o yahchaka ma'chipakapua, sa'mi yeewachipo ma'chisio, wa'a iintoa wanamina no'o tekipukapua ma'chi. Wa'asa yooraka newipatetiania wa'ao. Puuu wa'a mochiwachi no'o ikitiamea, Riosikamera iintokamepua, ki nooe ye'karichikamera.

12

Itapiti teteitewa ne'netetiame

¹ Simitekaonia, no'o kaawe nayewaniachio, kihta kaawekoi no'o wa'api kaawe nayewaniameo, itapiti Riosie no'o tetewiteretia kochirewachi, nayewamane.

² Neeea ki'yamio, oosa mariki aampa naao paaumpari i'toachio, ahkasi paika tiachi tewekachi i'totiamekania, no'o weerewama i'totiameo ki nane'riamenia, ki no'o weerewama i'totiameoi, pu'kao apoche Riosikamera nane'riamepua pu'kao.

³ Nape pichiwa wa'a i'totiamenia, weerewamao ki weerewamaoi, ki nane'riamenia. Pu'kao, Riosiche nane'renapua.

⁴ Wa'a no'o i'totiachio, Riosi taamowichio kateweriachikapua, ki teesa peeniatiametiachi, wa'ao inamukane itapiti naawesari, nape pu'ka naawesario ki aaata chaninuretiane.

⁵ Neeea, pu'ka kochirewachi no'o tetewariao, kaawe nayewamania, no'oo ki aaatakoio, Riosio wa'a ahpo tisia peeniatiwachi no'o i'toriopua; nape neeea, ki no'o kochirewachio, no'o ki ye'kameche uuka nayewamania.

⁶ Nape no'o wa'api kaaweruma nayewakainia, ki aaata ki inatamechitia nayewame enemiinia, no'o nayewaopua pichiwakopa. Nape ki no'o weruma uuka nayewamania, ki aaata no'o werumachitia tetewijerapa.

⁷ Pukaepa neeea, ki weruma no'o uumichio, pu'ka no'o kochirewachi tetewitetiameo, Satanasi reesetiamentia, itapiti ki kaawe yorapuaichio no'oo, weerewachio.

⁸ Neeea no'o Paamirao, paisa simiyame itaniame neeeapa, i'ka no'o weerewachi aiwaka yasitoo, no'o puhjemichio, pu'ka no'o puhjemichio, pu'ka no'o puhjemichio.

⁹ Nape Apoe Eesusia senepi no'o itanioio, chaachaniamepua: "Neeea amochio soparame teewiamenia aamo ku'imiao, kihta eerina teeremichio, aamo noochi tekipanao; wa'a teekao amochi no'o tetewipuawichio, no'o te'ta utewario, a'chitiaoi ki eerina teetoka simitiamekopua no'o tehkiwao."

¹⁰ Wa'a teetoame enesoo no'o Paamirao noochi, kaawe e'raka teetoamenia, yooma ihta a'chi tiame tesiwa ikiyao, naatichitia, no'o na'ara chaanewa, ka'chi ikime eraniame, yooma ihta a'chikoi yoraniame tisia aiwatekao, yooma ihta no'o tehki tiame

ikiwame. Yooma pu'ka aiwari no'o ikiyoiopua, te'ta Apoe Paamira utewariraa, noochi enesiamepua ku'ipasika.

Paoro ki Eesusie weratiameko chaachapawa

¹¹ Neeea, ki inatameka chaaninia chiiao, nape eemepua ki no'o kaawe chaachapaka wa'a no'o chaniamepua. Nape neeea ki nooe no'o kaawe nayewametepua, eemekamera puua, no'o kaawe nayewame te'terriamea. No'oo kihtakoio, neeea ki epeche nu'utikaitenia pu'ka te'ta ahpo Eesusie ajawatiamekoo, chaachapameo.

¹² Neeea eepi naaniatiame inisikamenia noochio, no'oo pichiwa Riosie weratiamekoo, naati no'o iintoriachitiaopua: ki ku'itapisi no'o tekipanaka ihisia Eesusichio, amochiopua kaawe te'teremichiopua, Eesusie no'o kiasiwaopua, kokoriame yachapatesika ki maaenari peenia ihsiwa.

¹³ Wahjachi tiopachiamio Riosichi paparakamea, aapoe ahpo wa'api kaawe erakowachi no'o ku'ikamepua, nape neeea aamoo, no'o ku'inarioio ki no'o ku'ijerakamenia, ki amochi petenariapa itapiti no'o tesiwatia ki no'o iinuekao. Neeea ki no'o ku'ijerariawichio, no'o cheriwejeraninia. Neeea aamo tiopachi mochikameo, ki epeche wichipa tetewamenia aamoo, wahjachi ti'tiopachi mochikamechio.

¹⁴ Ehpe aamo tuuyamenia, no'oo wa'a siimeri kahtiamekopua wa'asi, amori yooma katewesa. Ihji no'o wa'a simiyaa, paisa enemeripua wa'asi, neeea ki peterenariapa amochio, ki uunariamenia no'o ku'iwa, nooekamera aamo ku'inariamepua, itapiti Riosichi simiyameopua. Aata tatanaraa, ki aapoekamera i'yamepua ko'kometio, ahpo noonowichio; noonorakamera ihsiamepua ahpo tatanawichio, ko'kometi i'yanekao.

¹⁵ Pukaepa neeea aamo noonochitiao, neekamera resipanariamepua aamowichio, ahkasioi mukiwachisio, kihta no'o ku'ijerapao. Nape epeche no'o ihsoio aamowichio, epeche no'o nakiyame enetare eemea?

¹⁶ Nape a'chitioi no'o eranioipua, kihta ku'iwa petereka yasitokamenia amochio. iNaakonakosaoi, ki no'o nakiriopa aamo ku'iwa, no'o aamo wiskuiame maaena eemea?

¹⁷ Ka'ii, ki wa'atepua. iNaakonakosa no'o uhjurariaa wa'a, aamo wisikuaka itanekamepua itapitikosa?

¹⁸ Tiitooi piirechi ahjama no'o uhjurariaa, e wisikuekosa aamo itanekamepua ku'iwa?

¹⁹ eTaamo aamo wihtuekame maaenakosa eemea, neipa epeche weeka itanariapa? Kiisi wa'a e'rame teemea. Yooma taamo nokariaopua, chaachapariaopua tiameo, yooma Apoe Riosi ne'niachi ikitiamepua, te'ta Riosie Weratiamechi, te'terriamechitia. Yooma taamo yoorariaa, aamokamera epeche aamo Riosichi utewarepamichio, noonowitiame puua.

²⁰ Nape seewenania wa'a no'o enoio, seenekachioi ki yoomahka kaawe te'tereniaopua, no'o aamo te'terejeriachitiaopua. Seewiame neeea aamoo, tisia no'o aamo yoojoramia amochi eenameko, erakomiaio. Seenekachio eemea wa'a erakomapua, weeka itapiti ahpo wenejiniame te'teriapa, i'kachitia: ahpo aamo nekamucheniamie aata itapiti epeche tiopua wa'achi teerenarewa, ahpo nekakoniamie, ahpochiche inataniamie, ki kaaweruma naewaniame aaatachio, ki kaawe iintorio tuuwame, ahpo weruma uuyame, wa'a tiopachio ki Riosi nakiyachitia tahpitika nokiwame.

²¹ Seewenania tiame aamoo, pu'ka ki'yami o'inia kiisi kaawe aamo nokaka mochitoriao, ki yoomahka aamo katewetiamie teimiaopua Riosichio. Wa'a te'terriame aamo tewisaania, tisia suuwe aamo erapamania Riosichio, neeea tisia kaawe aamo nayewakamekapa no'o oiriachiamio. Soparame tehpe iinueme eemeapa aamo ka'karuma enepamiaopua, yooma iinya aamo nokayaopua toaka, ki ka'karuma pahkotaka nawajiwaopua, ihtaioi suwepori nokiwameioopua tiame.

13

Paoro kajuyachi tuuyewa teepotari tiame

¹ Ihji wa'a no'o enamiachio, paisa simiyamechipua. Peerei katewiamechitia, paika nakiyame pichiwatameo, wa'achitia teeremerkate neeeai, wa'a asisaa.

² Wa'a aamo cheekame neeeapa, oosa oiyaioopua wa'ao, eenechi wa'a eenao, ki teesa utewaeme terimeriko. Ehpeoi, eenechi wa'a chiiamenia, yooma pu'ka pukeri o'inia iinya noonokame tatakorkiao, yooma pu'ka neipa tatakorkameioi tiameo, ki nu'uti terimania pu'kao.

³ Waikapa noochi tetewimeri eemea, no'oo te'ta Eesusi Riosie Weratiamee weratiamekopua, wa'a tiapa neeea, Riosie Weratiamechitia, aamo utewaeme terimania, pu'ka Riosie Weratiame ahpo terimiaio, noochi kahtiamekopa.

⁴ Eesusia wiroriameka teerekameaipua meriniaio, te'ta ki nu'uti utewariemeai wa'a teerekamepua. Pukaepa pukaе te'ta utewarie eenechi ahjakame Eesusia, ahpo wa'api te'ta Riosi utewarie. Wa'achitia teeme Eesusie ajawatiamea, weeka itapiti aiwaka nokisiameai, te'ta Riosi utewarie ku'isiniame teemea, anachaka nokisimichiopua Riosi Taanarachi simiyame aamo masitekao.

⁵ Kaawe ne'nepuapua amochio, aatia tiirepua amochio, pichiwa Eesusichi paparamekoopua aamoo. ¿Ki nane'riame eemea Riosie Weratiameo, amochi yasitoamekopua, te'ta pichiwa Eesusichi paparamenetioopua?

⁶ Taamooi eemea ka'karuma taamo tetewisaa, kaawe enemiiupua, te'ta pichiwa Eesusichi paparamekoopua.

⁷ Teemea eepi aamowichio itayamepua Riosichio, ki tatakorichi ruhjimichiopua aamoo. Teemea kiisi taamokamera ka'karuma te'ta tetewijeramepua, Riosi kaaweruma tuuyewari Eesusichi simiyame taamo aamo masitekamekapao, ohso kaawe aamokamera, te'ta ka'karuma tetewijerame teemea Riosichi te'teretowao, pe'yachi aaata wahjachio taamoo, taamo wiskuameko teewamekoi.

⁸ Wa'a chaachapamea ki pichiwai wa'a chaachapamepua, taamoo, te'ta Riosi pichwarichi chiia, mochitoamekopapua. Wa'a te'tiame teemea, ka'chitia aaata wihkueme te'tiame teemea, ki teesa Riosichi iyoriamekapa.

⁹ Wa'a te'tiapa teemea kaawe erakoame tamochio, aaata wahjachio no'o nanarichi tiaio, tesiwe e'reka no'o tetewamekoio, teeme aamo masiteriao epeche pewatiame enepariopua Riosichio, tisia pukachi aamo paparaopua. Wa'a aamo te'terepamichioopua teemea, senepi taaweche epeche epecheche Riosichi itakame teemea Riosichio.

¹⁰ Pukaepa ki wa'a kahtiaionia pehjio, utewaame cheeka aamowichio iyotenania, wa'atiaonia, wa'a no'o enasooopua, kihta no'o cheemichioopua itapiti utewaameo. Neeea no'o Paamira Eesusieo, aamo Riosichi te'terewakamera te'ta pepenitemichio, weratiamea, ki aaata aamo pihtunamichioopua, itapitiahka amochi eina teeretekao, aamo Eesusichi kaawe te'terepuao.

¹¹ No'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiame, i'ka no'o kajuyachioopua iyotiao, kaawe eratojeraninia aamoo, ahkasi ahsepari ka'karuma enepachioopua Riosichio, epeche epecheche pewatiame enepaka. No'o aamo tuuyeriachiche inatopuapua, kaawe aamo, ahpo nakika mochitoka, napatika tiame. Ta'iria mochitomitia eemea, kihta a'chi erakoka iikachio. Wa'a teeka mochitosaa eemea, Riosi nakiyachitia, amochi teetomeri eemea, ta'iria yasiwa iikachioopua tiame.

¹² Ahkaoi aamo teepotiaio Riosichi te'teramea, aamo koorepaka teepotepuapua ti'tijoea, ooweru enesaa ahpo chuchukaai.

¹³ Yooma Riosichi piipakame no'o ahjama mochikamea, aamo teepotenapua tiame, yooma aamooopua, Riosichi poponiwaopua pipiniwaopua tiame. Wa'a te'terepuapua naaju.

¹⁴ Neeea amochio, Eesusi Riosie Weratiameo, ahpo te'ta kaawerumari teerejeraninia amochio. Eemeopua tiame taamo Noono Riosi nakira, amochi teetoka, ohjoejeraninia, amochi teeretokapua tiameo, Riosi Riosiwario. Wa'a te'teretosa eemea, tisia kaawe enema eemea.

Wa'asi kajuyamenia i'ka no'o iyotiao. Weruma cheriwema naaju wa'asio.

Paoro Karata Iyotepawa

Teepotari

¹ Kúira ti'tijoe ooweru tiame, Karata ti'tiopachiami mochikame. Nee Paoroa, weratiame neeea weratio, nape ki aaata ti'tijoe, aaataei ki uhjuratiamea ti'tijoeo; aaata no'o weerakao Apoe Riosie Weratiame iintokamepua, Apoe Eesusi Noonora tiame, Apoe Eesusi oijenatekame.

² Neeea yooma no'o ahjama Riosichi poponichitia mochikameo, pipinichitia tiame, i'ka iyosi iyotesa aamo uhjuriamea, yooma Kaarasia weechiami mochikameopua ti'tiopachi.

³ Neeea taamo Noono Riosio, Apoe Riosie Weratiameopua tiameo, ta'iria aamo erakoa mochitejeraninia iikachio.

⁴ Apoe Riosie Weratiamea, taamowichio pejana mukukame puuua, taamo tatakoriario natetetiame itipimichiopua, yooma i'ka weechi ki ka'karuma nokiwachio, newipapuawichiopua; wa'a e'arakame taamo Noono Riosia, yooma taamowichio.

⁵ Riosio wa'a e'rariopa taamowichioo, te'ta ki nu'uti iyoriwa te'teremete teemea, kiisi ki wahjamesi ki nu'uti tiamee. Taamo Noonochi wa'a te'teresaa teemea, tisia kaawe enemapua.

Ki'tiame piirechi tuuyewaria, taamo newipateme tiamea

⁶ ¡Ai eeme! Kiisi pichikeme e'ramenia pu'ka aamo te'teria. ¿Kiisi tehpekosa toayame eemea, pu'ka Riosie aamo paajutetiao, aamoo Riosie Weratiamechi paparamichioo? ¿Kiisi tehpe toakamekosa eemea, te'ta aamowichio kaawe iintokameo? ¿Eemea ki tehpe sewina iikamepua, aamo kaaweruma tuuyewarikamera na'naritoaio?

⁷ Piirechi tuuyewari newipaniamea, ki'tiamepua. Puu sewina tiame aamo masitiamea, oowera pichiwareka chaachapamepua, eina nokaka Riosie Weratiame tuuyewario, sewina aamo iikimichiopua pukachio.

⁸ Nape aaataoi sewina tiame masitesoopua ki taamo aamo masiteriachitia, taamooio enesoo, Riosi ku'iwari'kooi tewekachi eenakamekooipua, pu'ka se'wi masitiamechio neeea, te'ta Riosi kokosari ahjachi wichisaa, tisia kaawe enemiipua.

⁹ Wa'a cheekamekai eenechi wa'a aamo tuuyamenia, aaata se'wi masitiame enesoo, ohso kaawe Riosie kokosatiaa, kaawe enemiipua.

¹⁰ ¿Aatana kaawe eramichio no'o ihsiam eemea, ti'tijoeriwichio, Riosikamerawichio? Ti'tijoeri kaawe eramichio ihsiam eensaania, ki Riosie Weratiamewichio ihsiam enemiinia.

Aatia tiachipa weratiame Paoroo

¹¹ No'o nayewatuaa, Riosi inatarichi o'iniakamera ihsiamenia, ki aaata ti'tijoeri inatarichi eenamekamera, Riosie newipaniamechi simiyamekamera.

¹² Ihji no'o nayewatuaa, Apoe Eesusi Riosie Weratiame kiatiamenia, kiisi aaata tijoe, puu Riosie Weratiame i'ka wa'a tiame no'o inatapatekoo, kihta aaata ti'tijoe, masitetiamenia.

¹³ Eemea nane'rekamepa no'oo, pukeri simiyachio achini ihsika no'o yasitorioopua i'isaerichio, neeea pariseroakaio pehjó. Neeea i'isaeri ti'tijoerichio, tisia i'isaeri nokiwa yoorewa, iyoriamekainia. No'ka taawechiamio neeea, naanariamekai neeea Riosichi paparaka mochitoameo, sa'runanareka ahpo Riosichi paparao.

¹⁴ No'o wa'api isaerichioopua, epeche tiamekai neeea, no'o noonorie ehkoriami iyoriwa nokariame neesetowachioopua, epeche ki no'o kekechuma tehtemarichitia.

¹⁵ Nape neeea wa'a tiamekaio, ke'chu naawai Riosie uutiame eneriamepua. Riosi no'o weripasoopua, ahpo Taanae no'o paaekamepua, apochi paparamichioopua.

¹⁶ Waikao Riosia apoe wa'api no'o weerakamepua, ki isaeri ti'tijoerichi no'o nayewatumichioopua, ahpo kaaweruma tuuyewariopua, ahpo Taanachi simiyame nayewatumichioopua tiame, taamo tatakoriaria newipatewa iintorioopua. I'ka wa'a tiame no'o wa'a iintotiameo, ki aaata tuuyekamenia.

¹⁷ Wa'a o'iniaio neeea seenepi Aarawia weechi simikania, ki aaata tuuyesaopua pehjó Eerusareni simikao Eesusi ajawariachio, ke'chu Eesusi no'o weeroi Eesusie ajawatiame. Aarawia o'iniaio waikao, Raamahko eenakania eenechio, no'o o'inia simiriachio.

¹⁸ Paika paamuparichi neipao, Eerusareni moenakania waikao Peero machimia Seepa tewaniameopua tiame, wa'a yasakania waikao oosa mariki aampa mariki taawe, ahjama nayewaka Eesusichi simiyameo aachin te'tewa.

¹⁹ Wahjachi Eesusi ajawatiameo, ki tetewikania pu'kao; Saantiaoeche machikania wa'ao, pu'kao Aakowo teewaameopua tiame, Apoe Eesusi Paamira poonira.

²⁰ Ihji no'o aamowichio iyotiaa, Riosi tetewachio, te'ta pichiwa puuua.

²¹ Eerusareni o'inia, Siiria weeechi simikania waikao, wa'a o'inia u'matosao, Siirisia weeechiami eenaka, wa'ami oikania waikao.

²² Wa'a no'o oioio Uurea weeechiami mochikamea, ki no'o machiyamea weemera enepakame Eesusichi paparamao,

²³ oowera eee chaachapaniame no'o inamuka mochitoriaipua: "Nee, puuu pukeri taamo Eesusichi paparamao ko'inariameaio, apoepechi o'ineriatapua ehpeo, Eesusichi simiyame paparaniame masitekao, pu'ka Eesusichi paparaniameo pukerio, sa'runanariaio."

²⁴ Wa'a tiame no'o inamukapaopua, tisia kaawe erakoka Riosichio, ki nu'uti cheriwema ki'yarepua, Riosi iintoriawichioopua noochio.

2

Wahjachi Eesusi ajawaria Paoro uuna

¹ Neipamonia, oosa mariki aampa naao paamupari u'matsoopua, wa'ami mehka weeechiami masiteka yaajatoaio, eenechi Eerusareni eenakania, wa'a eenaiopa neeea, Wenawe yeeka oiyamekania, Tiito tiame.

² Wa'a Eerusareni no'o simiriao, Riosie wa'a erapatetiapa wa'a simikania. Wa'a Eerusareni asisapaonia, wa'a tiopachi pa'pamiratoame ne'nemia simikania, no'o ki i'isaeri ti'tijoerichi no'o nayewaturia tuuyemia. Pu'ka pa'pamiratoameo yeetaeka mochiwaka tuuyekania wa'ao, aachin teeka masiterio no'oo, Eesusichi paparatekao, pu'ka tatakoririao, Riosie cheriwepuawichioopua newipateka. Wa'a tiame tuuyekania pu'ka pa'pamiratoameo, nane'renariapa neeea aatia chaachapamerikoopua, ki kaawe e'retiaapa, ki kihtawichio itipimichioopua ookapi ahka pu'ka pa'pamiratuamewichioo, no'o nayewaturiao.

³ Wa'ao neeea, utewa taamo yorapuame maaeyainia siichitepuwachi simiyame taamo masitemichioo, taamoo Riosichi kaawe teerepuawichioo. Nape pu'ka wa'a tiameo, kihta no'o chaachapakapua. Tiitoai, Rieko tijoekaiopua ki isaeri, kihta noonotetiapua pu'kao, siichitepupuawichioo.

⁴ Naatiche utewa chaachapakaipua Tiito siichitepupuawichioo, wahjachi ki paetiai wa'achi muikame no'o pa'pamiratuame ahjama nayeio. Puuua, taamo chaachapamia keepunia e'nakamekaipua, no'oo Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame nayewamia. Puuukamera siichitepuwa simiyamekamera taamo masitemichio utewa chaachapapua, taamo eenechi Moise nuurari nokiwaetere nokisimichioopua.

⁵ Nape neeea no'o ahjama e'enakame tiamea, kiisi e'rakapua siichitepuwachi simiyameo, pu'ka Riosi tuuyewari aamo masitetiameo, wa'apitia itipimichioopua aamo masiteretiachitia, kihta sewinatatiame, Riosichi simiyame te'ta pichiwariraopua.

⁶ Nape puuu Eesusichi ajawaria epeche yoorewachitia tetewiniameaipua, kihta aampachi sewina chaachapakapua no'o nayewaturiao. Noochio, puuu epeche yoorewa tetewiniameo, ki epeche weruma tiame tetewikania noochio, taamoo Riosio, wa'achitia napatii taamo te'terio tuuyopa.

⁷ Ohsotia puuua wa'atia kaawetakapua no'o naewaturiao, aapoe nare'rekapa Riosi wa'api iintoriopua taamo na'pa ajawakao, no'oo ki i'isaeri ti'tijoerichi simitemichio uhjurakapua naewatumichioo, Peeroo, siichiteputiame ti'tijoerichi uhjurakapua nayewatumichioo.

⁸ Wa'a tiachipa puuu wa'api Riosi ihsiriopua taamo na'pa ajawakao, Peeroo, siichitepuwa nokiwamechi uhjurakapua pu'kao, no'oo, ki siichitepuwa nokiwamechi ti'tijoerichi uhjuratiana.

⁹ Wa'a e'erakosaapa, puuu te'ta pa'pamuratuamea tiopachio, Saantiaoa, Peeroa, Waania tiame, taamo ahjamina sekachi chapika no'oo Wenawe tiameo, taamoo ki i'isaerichi uhjurakapua wa'ami nayewatumichioo, wa'a ikisaopua, taamo kaawe teetonurekapua. Aapoe puuu pa'pamiratuamea, wa'api itipikapua waikao, i'isaeri ti'tijoerichi nayewatumia tiame.

¹⁰ Naatiche taamo te'ta ki natekepamichio chaanekapua, tisia tooremuame ti'tjoeri ku'ipua, nape neeea pu'ka ku'inarewachi simiyameo, tisia wa'api tiamekania ku'inarekao.

Paoroe Peero teriwa

¹¹ Neipami Antiokia mochikaiopua, Peeroo wa'achi enasoopua, ki kaawe iintoriopua pu'kao, te'yakania pu'kao.

¹² Ihji Peeroa, ki i'isaeri ti'tjoeri nokayame ahjama koayamekai pukeri eenaio, toakamepua pu'kao, pu'ka Saantiao na'naritoame wa'a e'enakame seewiapapua pu'kao, pu'ka ti'tjoeopua, tisia weemuamekopua pu'kao, siichitepuwa nokiwameo.

¹³ Wa'a iintokopa Peeroo, wa'achi noonowisire wahjachial, ookapi i'isaeri Eesusichi paparameai, ahkasi Wenaweai wa'achi iintosiriapua tiame, ki ahpo Eesusichi teere-wakamera iintoka.

¹⁴ Wa'a noonoikaopua pu'kao, se'wi ikikapua Riosi ka'karuma tuuyewarichio, neea wa'a noonokopua pu'kao, yooma wa'a inamuachio, chaanekania Peeroo: "Nee, muuua, uurio tjoekaiomua, ki uurio tjoechitia aamo uuyamepua, pu'ka aamo siichitepuwa nokiwameo, kihta nateyamechitia tetewapao. ¿Achinkai muuua ki natyame tetewaimua siichitepuwao, ki uurio ti'tjoe amochitia Eesusichi paparakameo, siichitepunuranimua uuhi ti'tjoe nokayachitia ohjoremichioopua?"

I'isaeri ti'tjoeria yoomahka wa'achitia, newipatetiame ahpo Eesusichi paparae

¹⁵ "Muuua nee tiamea, isaeri ti'tjoe pu'kao, nana'wawakamepua, pukaepa teemea isaeri ti'tjoeopua. Pukaepa te'ta nane'reka mochitoame teemea, aachin teeka taamo Riosie cheriwaniameo taamo tatakoriario, ki seesenu ti'tjoerichitia, ki i'isaeri ti'tjoeeri.

¹⁶ Teemeai wa'a ahkasi ehpe taawechiami nane'rekamepua, pu'ka Moise nuurario, ki piipatiamekopua tatakorio, pu'ka nuurari yooraka mochitoniamoo. Ehpeo nane'riame teemea, Eesusichikamera taamo paparakopa, piipatiamekopua taamo tatakoriario, kihta puu ehkoriami Moise nuurari nokiwae. Puu ehkoriami nokitiamea, aataoi ki te'ta piipatekamepua tatakoriario.

¹⁷ Nape teemea Riosie Weratiamekamerachi paparawae i'yamekapa taamo tatakoriario te'ta piipatetiame, ¿te'ta piipakame itipiame ohjoare teemea taamo tatakoriario, ki siichitepuwa tiamekapa pehji? Wa'a tiame enesoo, ¿ki kaawejoare wa'a teesoo Eesusichi taamo paparaa? Ka'ii, kiisi wa'a tiame puuua.

¹⁸ Neeea toakamekai ochetiame nokiwao Riosichi kaaweruma te'terewachi enepakao, wa'a iintokamekai eenechi ochetiame nokiwamechi owwe erapasaonia, neekamera ki kaawe iintokame enemiina.

¹⁹ Neeea Riosie Weratiamechi paparaeo, me'yakamenia ochetiame nokiwame noochi teerario. Puu wa'api Riosi nuurari chiiia, kiisi no'o ahsepari e'wewa teerekopao apochio, no'o mukukamechitia ikiteka, Riosichi no'o poanatakamepua. Nape ehpeo neea Riosie Weratiamechi paparapao, pu'ka ochetiame nuurari ki no'o ahsepari e'wewiwichio, kihta kokosapuame neea Riosieo, Riosie Weratiame ahjama mukukameka tiapao. Wa'a tiachio neea, Eesusi ahjama mukukame enesaa, Eesusi ahjama oijenakamenia tiame, weemera ahjari iinupakaopua, Riosikamera yorakeka yasitomiapaopua.

²⁰ Ehpeo neea Eesusi ahjama mukukaio Eesusichi oijenakapao, no'o weemera ahjari Eesusichi ahjariaa, Eesusie teetoamenia, apoe Eesusikamera noochi yasitoamekopua. Wa'a tiachipa no'o weewewao ki nooe teetoamepua, Riosie Weratiamekamera no'o teetoamepua, apoeo tisia no'o nakiyapa, no'owichio mukuriopa.

²¹ Wa'a iintokao neea, kiisi wehchi ipaka tetewikamenia, Riosi no'owichio iintorio; aata Riosi nuurari e'weka newipaniame enesoo, kihtawichio mukukame enemii, Riosie Weratiamea."

3*Riosichi kaawe te'terewa nayewaniame*

¹ ¿Ai eeme Karata ti'tjoeeri, kiisi ijinatame eemea! ¿Aatana ihsikame aamoo wa'a ikitekao? ¿Ki ma'chiamekosa aamo chaachapakame teemea, Eesusi Riosie Weratiameo kususichi meritiamekopua pu'kao, yooma tetewachi meritiamekoo, aamokamera kaawewichio meritiamekoo?"

² Ehsoo aamo iinatuketaone: ¿Achini teeka amochi uukame eemea Riosi Riosiwario, ehkoriami Riosi nuurari nokiwarichio, naatichikosaoipua, weemera Riosi kaaweruma tuuyewarichi paparakopakosa?"

³ ¿Rooroikamekosa eemea naaju? ¿Eemea ehkoriami nuurari nokiwa na'pepakosa epeche aamo kaawe teeremii maayame eemea Riosichio? ¿Ki Riosi Riosiwariakamera o'inekame eemea, Riosichikamera aamo kaawe aamo te'terepuawichio? Wa'a teesoo, Riosi Riosiwario aamo o'ineriakamera te'teretomeriaipua, ohso kaawe.

⁴ Ihtanawichio kaawe enekamepu, yooma ki ookapi itapitia, Riosi Riosiwariie aamo ku'iretiaa, ¿kihtawichio kosa kaawe enekamepu, seenekachio pu'kao, kihtawichio kaawe eneka itipikame enesoo?

⁵ ¿Naakonakosa Riosia, aamo ehkoriaami yoorariokopa, aamo ki'yakamepu aho Riosiwario? ¿Ki Riosi tuuyewarichikosa pichikekopa, aamo ki'yakamepu, aho Riosiwario?

⁶ Wa'achitia Aurani ehkoriaimiai, Riosi paparakapa, kaawerumachitia tetewitiamepu Riosio.

⁷ Wa'a teesoo, te'ta Riosichi paparaka mochikamerapua, te'ta Aurani tatanarachitia tiamea, ma'chiamie wa'a tiame puua.

⁸ Ehkoriaamio Riosia cheeriaipua Ehkoriaami Iyoterichio ki i'isaeri ti'tjoerioiopua tiameo, apochiche paparakopa, piipakame tetewimo tuurepuu tatakoriario. Riosia Ehkoriaami Iyoterichio eee cheeka nayewerepuu Auranio: "Neeea aamo tetejimarisiwachi aaata iintomiaeo, yomatiamie wehjoarichi ti'tjoerioopua ooweruopua tiameo, amochitia te'ta noochi paparakameopua, cheriwemania tatakoriario."

⁹ Wa'a teeresoo yooma puu Riosichi paparamie, Auranichitia papariaopua, kaawe yorapuame puua Riosio, tatakori cheriwekao.

¹⁰ Yooma puu Riosie Moise kiaretia nuurari ahsieme e'weka ahseparaniamepu Riosi cheriwewao, Riosi kokosaritere itipimerapua, ki yooma ahsepakapa yooraka Riosi nuurario. Wa'atiame iyotetiamepu Ehkoriaami Iyoterichio, eee cheeka naewakaopua: "Yooma ki ahsepaka yoorakame Riosi nuurariopua, Riosi kokosaritere itipimeriche puua."

¹¹ Ma'chiamie taamo chaaneniamepu, nuurari chiia yoorarichio, aaataa ki piipakame tetewipuakopua Riosio. Wa'achi chiioa Ehkoriaami Iyoterichio tiameo, eee cheeka: "Aata Riosie kaaweruma enepatetiamea, te'ta piipatetiamea aho tatakoriario, weemera ahjari kiapuamepu ki wahjiamie, Riosichicheo, paparakache."

¹² Nuurari chiia nokiwamea, kihta tiamepu Riosi papararichio; puu nuurari chiiaa, oowera ahseparika e'wepuameche nayewamepu, eee chiipapua: "Riosi nuuraritere yasonariamea pu'ka e'weka nokiwa yasitokao, wa'api teetomeripua piiripioi ki se'wiche yorasika, Riosi nuurario."

¹³ Riosie Weratiamea, aho taamowichio kurusichi mukuriae taamo newipatekamepu, pu'ka nuurari chiia taamo Riosie kokosapuameo, cho'wepaka; i'ka eee tiame Eesusi ikimiao, Ehkoriaami Iyoterichi, eee chiamekopa: "Kurusichi meriwamea, tisia na'aramechitia meritiamepu."

¹⁴ Ihji Riosie Weratiame iintoriaa, Riosi Aurani tisia kaawe iintokemo tuuria puua, Aurani tetejimarisiwachi naawakamee. Eesusi Riosie Weratiamea kurusichi taamowichio mukuriaa, Riosi Aurani iintokemo tuuria puua, yomatiamie weechi mochikamewichio, ki i'isaeri ti'tjoerichewichio. Ehpeo yooma aaata Eesusi iintoria aho pejanawachitia uukamea, Riosi Riosiwari apochi yasitoamepu, te'ta Riosi cheerichitia ehkoriaami o'iniao, iintomo tuukao.

Riosi nuurari ki Riosi Aurani iintokemo tuuriachitia tiame

¹⁵ Ehpeo neeea wa'achitarichi aamo nayewemania, itapiti aaata toowenarewa mukusao: Wee, aaata tjoea oowitiameai, aaata toonariame mukisaa ihtoi aho iinuekao, iyosichi iyotesa tooweniamepu. Pu'ka iyoterichi toeka tooetiameo, aaataeo, kiisi sewinatapuamepu, epechetakaoi ki epechetakaoi.

¹⁶ Wa'a iintokame Riosia, ehkoriaami taawechio, ti'tjoeri tatakoriario ahsieme cho'wepuo tuukao, ooka aaata iintokemo tuuriao. Piiripi puua Aurani enerepuu, piiree aaata Aurani tetejimarisiwachi naawameri, neipa wahka ihtoriachio. Aurani iintokemo tuuriaepua, aaata Aurani tetejimarisiwachi, naawameri nayewaka cheerepuu. Ki muuwaeme Aurani tetejimarisiwachi naewaka cheerepuu, aaata weeke maaepoio, piiripi wa'apiche naewaka cheerepuu pu'kao. Puu piiripi aaata Riosi cheeriaa, Riosie Weratiame puua, apoe enameri eenakamepa.

¹⁷ Pukachi simiyame no'o ma'chitanariaa, ihjipua: Riosia Aurani ahjama katewiao, aho iintokemo tuuriao, te'ta pichiwa wa'a iintomo tuurepuu, kiisi wehchi wichiteka. Pukaepa Riosi Aurani cheeriaa, ka'chitia taawechi sewinatatiamepu Riosi nuurario, naao sientoo piire weerewa aampa oosa mariki paaumpari neipami, eenakameipua nuurari, Moise Riosie kiaretiaa.

¹⁸ Wa'a tiachio, Riosi nuurari Moise kiaretiae yooreka, cho'wepuame enesoo taamo tatakoriario, kihtawichio nateriamie enemii, Riosi Aurani apochiche paparariae, tatakoriario cheriwio tuuriaa, kihta itapiti yoorari natekachiopua.

¹⁹ Wa'a teesoo, ζihtanawichio yachtiamie enerepu Moise kiatiamie nuuraria? Puuu Riosi nuurari Moise ki'yariaa, Riosie ahjae wenenejimichio enerepu, ki kaawe noonoitiamie ti'tijoerieo. Nape Riosie kiatiamieapua nuurari, animari kosoka ahpo cheriwepuawichio tatakoriariao, aaata Aurani tetejimarisi teetowachi eenachisi wa'a teeremeri eneriamepua. Puuu wa'a tiame teeretoniamea, ahkasi Aurani tetejimarisiwachi naawachisi wa'a teeremeri eneriamepua, pu'ka Aurani tetejimarisiwachi enamerichio Riosia pu'kao, tisia kaawe iintomeriko tuuriamepua, yooma pukachi paparariao, tatakoriaria cho'weneka. Riosia pukeri ahpo nuurari ki'yaioepua ti'tijoerio, pahchao Moise ki'yakamepua pu'kao ahpo tewekachi ku'kuiwaeo, neipao Moisea, ti'tijoeri u'yeparepua pu'ka nuurari, yooreka mochtomichioepua.

²⁰ Nape Riosia ahpo iintomo tuuyaio, aaata Aurani tetejimarisiwachi naawamerichio, ki aaata piirechie chaanepua nakiriamepua. Riosia pu'ka aaata cheeka nayewariao, ahpo Taana i'ka weeechi tijoe tijoetumerio, apoeko tuuka cheeriamepua; ka'chitia ooka tiamekapua Riosia.

Aatia tiachipa Riosi nuurari yachtiamie

²¹ ζRiosi nuurari e'weniamea, Riosi iintomo tuuriachitia tiame, wa'achi tiame ohjoarepua, Riosichi kaawe te'terepuamewichio? Ka'i kiisi wa'achi ahpo te'tiamepua. Wa'achi tiame enesoo, Moise nuurari e'weka mochtoto Riosia, taamo weemera ahjari kiamiiupua, taamo apochi kaawe te'tereka mochtitopao.

²² Nape Riosia Ehkoriai Iyoterichio, yooma taamo tatakorieme teewamepua, ki ahsepari taamo e'wiamekopao, ahpo nuurari. Wa'a tiachipa Riosia, ahpo Taana taamo uhjurerepua, pukachi paparaka taamo piipamichioepua taamo tatakoriariao, pukachi paparaka tiameo, taamo teimichioepua weemera ahjario, te'ta apoe Riosio wa'a iintokemo tuuriao.

²³ Ke'chu enoi Riosie Weratiameo taamo ahjachi paparamerio, Moise nuurari chiiaa, taamo chapika yasitoame eneriapua pehjio, ahkasi Eesusi Riosie Weratiame eenachisi, pu'ka nuurarie taamo kokosapuameo, ahpo mukiwae taamo pejana cho'wepuachisi.

²⁴ Puuu oosa mariki aampa ooka nuurari chiiaa, puuu animari ko'yaka Riosichi oowewaa, ahpo tatakoriaria cheriwepuawichio, ahpo masitewatere taamo teeretokamepua, kukuchi nu'nunti masitiamechitia, taamo ki kaawe iintosoo pu'ka nuurari ki e'wesoo, Riosi taamo kokosamerikopua. Wa'a teetokame teemea pu'ka Riosi nuurari Moise kiatiamiechiti teetoka mochtitokame teemea, ahkasi Riosie Weratiameo tamochi eenariachisi. Ehpeo Riosia weeechi tekisaopa tijoechitia tijoetukao, ahpo Taana Eesusi weerewachi enepakapua, pukachi iintokamepua yomatiamie ti'tijoeri apochi paparamio, ahsieme ti'tijoe tatakoriaria cho'wewaopua ooweruopua tiame. Puuu, ahpo kurusichi mukiwae natetekamepua pu'kao, ehkoriai animari Riosi oowewarichitia ko'yeka.

²⁵ Ehpeo teemea wa'asio, taamo Noono ahpo Taana Eesusichi wa'a tiame taamowichio iintotiopao, ki Moise nuurari masitewatere mochtitokamepua, Riosi masitewatere mochtitokamepua, apoe te'ta inisiamepua taamo neesetokao, apoe tewekachi kahtiamie taamo Noono.

²⁶ Eesusi Riosie Weratiamechi paparapao, Riosi taamo Noono tewekachi kahtiamie ahpo tatana taamo enepatekamepua.

²⁷ Eemea Riosie Weratiamechi paparapao, Riosie Weratiame ahjama pirenatukamepua, Eesusi Riosi Riosiwari paatotiamekapa, pu'ka Riosiwari wakiraeka aamo neesetoame eemea.

²⁸ Wa'a taamo iintokapa Riosia, ahpo te'ta tatanachitia taamo tetewamepua, yooma taamo apochi paparamio, wa'achitia napati tetewaka, pe'yachi isaeri ti'tijoetokamekooipua, rieke ti'tijoeturikooioepua, teekoemekooi, ki teekoemekooioepua, tijoekooioepua, oowitiamekooi. Yooma wa'a te'tiapaopua teemea, Riosie Weratiamechi pirenatupakamekapao, piiripi wa'api enepakame teemea, Riosichio.

²⁹ Yooma Riosie Weratiamechi te'tiamea, Aurani tetejimarika tiame enepakame teemea, Aurani tetejimarika enepakapao, yoomahka iinueme teemea kiapuao, Aurani Riosie kiapo tuutiameo.

4

¹ Nape neee, pu'ka nuutewachi simiyameo, kaawe aamo ma'chitanarenia neee. Aataai pukeri weweripaio, ki sewina te'tiame eneriai teemea, aataoi ta'pechi tekipanameopua, yooma ahpo iinuwakoi, ahpo noono tooeriaopua.

² Ihjia, aaata neesetorichi yasitoamepua pehjio, ahkasi ahpo noono cheeriachisioepua, kiapuameopua ahpo iinuwa toeretiaio.

³ Wa'a te'tereriai teeme i'isaeri ti'tjoeria, Moise taawechisi wa'anao, kukuchi nu'nuntika te'tereriai teemea, pu'ka oochetiame nuuraritere nokiwa, ti'tjoeri tatakoriario cheriwewa teewesiwachio, ki nateteniameopua pehjo.

⁴ Wa'a te'tereniame teemea ahkasi Riosi e'raria taawechisi, waika asisoo, apoe wa'api oowitiamечи naawarepua weechi tjoerichitiao, wa'a iintosaapua aho wa'apio, apoe wa'apikaio, aho Taana teawarepua; wa'a ikisaopua pu'ka aho Taana teewario, ti'tjoekachimi uhjuraepua, aho tisia kaaweruma tuuyewari nayewatumichio. Riosa pu'ka taawechiami aho Taana ti'tjoekachiami uhjuroio, teemea Moise nuurari nokaka mochtoriaipua pehjo.

⁵ Nape Riosa aho Taanachitia eenakaopua, wa'asi weraparepua, Moise nuuraritere nokiwameo. Riosa pu'ka Moise nuuraritere nokiwa wa'asi werapasaapua, aho mukiwae yooma taamo tatakoriaria ahsieme natetesaopua, aho tatana iintapakamepua taamo.

⁶ Ehpeo Riosa, aamoo ki i'isaeri ti'tjoerikoio, te'ta aho tatana iintapakapao aho Taana Riosiarira, aamo iikachi yasipaterepua. Wa'a te'terepatiaapa eemea Riosieo, aamo Noonoe nayewiaio, Riosi kukuchiwarachitiao: "i'No'no, no'o No'nola!", chaachapamepua Riosio.

⁷ Wa'a ikitiapa muuuu ki seenu muuuu Riosi tetejimarichio. Muuuu te'ta Riosi taanarakapao, Riosi aamo Noonoe kiapuamepua, yooma ihta aho taana kianiameopua, yooma ihta Riosie aamo kiapuame nuutekia.

Paoroe Eesusichi paparame inataniame

⁸ Eemea, pukeri ke'chu Riosi machiyaiopua pehjo, itapiti aamo ri'riosiwatae, chapitiame mochtoriaipua, pu'kakamera aamo riositewa e'weka.

⁹ Nape ehpeo eemea, Riosichi mochikai eemea, ohsotio Riosikamera amochi kahtioipua, zachini iikai eenechi pu'ka aamo chapitiameotere mochtionare eemea, pu'kao kihta aamo ki'yamekoipua aamo Riosichi kaawe te'terepua?

¹⁰ Eemea pehjo, aamo kaawe te'teremichio Riosichio, ihtaio taawechioi iyoriweka pahkotamepua, ihtaio paaumpari paamuniachioipua, ihta mechachioi iyoriweka pahkotamepua, ihta taawechioi iyoriweka pahkotamepua.

¹¹ Tisia seewenania amochio, no'o tehkio amochio, kihtawichio kaawe eneriameko e'rakao.

¹² No'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiameo, neea aamoo utewaeme aamo chaanania, eenechi noochitia utewaeme paparaka mochtomichio, Eesusi Riosie Weratiamechio. Neea amochitiao toakamenia no'o pukeri o'inia teereriaio, Moise nuuraritere nokiwameopua. Eemea aamo no'o masitia toayaio, ki no'okamera ki kaawe ikitiamepua, eemekamera ki kaawe ikiyamepua wa'a nokakao.

¹³ Nane'riame eemea, pukeri wa'a aamo no'o nayewaturioipua Riosi tuuyewario, no'o kokoriame oiriopua, waika taawechiamio.

¹⁴ Wa'a tiapa neea, tisia tehki teeretoka aamo masitekamepua wa'ao, nape neea amochio kaawe e'ramenia, kiisi no'o nahsineka tetewikamekopua, kihta no'o ipaka. Ohsokamera kaawe no'o uuka tetewikame eemea, no'oo Riosie aamo tuuyemichio uhjuratiamechitia, no'oo Eesusichitia tetewika, apoe Riosie Weratiamechitia uuka.

¹⁵ zIhtana ijkikame eemea pu'ka no'o aamo masiteria pu'sereriaio, no'o Riosichi simiyame kaaweruma aamo masiteria? Wa'a no'o ihsioio no'o masitekaio, tisiwa kaawe erakameai eemea, ahkasio aamo puusioi ma'chipasa, no'o yahcheme erakokameai no'o tisia aiwame tetewapa no'o kokoriopao. zIhtana ijkikame eemea naaju? zAchini iikai wa'a noonokame eemea?

¹⁶ Neea aamoo, aamo toayame inamukame neea, aamo ka'karuma tuuyewari Eesusichi simiyame nooe aamo masiteriaio. zKikosa eemea no'o aamo masiteria ipaka tetewapao, aamo seepurawachitia no'o tetewamepua, no'oo, te'ta pichiware Eesusichi simiyame aamo masitekamekaopua?

¹⁷ Puuu wihkueka aamo masitiamea, tisia kaawe aamo yorakio chaachapamepua chaachapao, nape aho iikachio, kiisi kaaweruma erakoai chaachapamepua. Puuu oowera wa'a aamo chaachapamepua, taamo poanatuawichio, apochikamera te'terepuawichio.

¹⁸ Wahjachi kaawe nayeweniamia, kaawerumapua kaawerumao, nape kaaweruma inataka chaachapatiame enesoo. Neea mehka kahtiao, senepi taawechi wa'a tiame kaawe e'raka aamo nayeweniamenia nayewiao, nape ka'chi ikime wa'a e'rio, tisia iikachi kokoreka inamuamekapa pu'ka aamo nokayao.

¹⁹ Eeme no'o noonolawaka te'teriamo Riosichio, tísia kokorenania wa'a aamo nokay-opao, ahkasioi saumerichitia kokosa tiame saayamenia noochio. Ahkasi wa'a teeremeri neeea iikachi kokorewa aiwakao, ahkasi eenechi Riosichi aamo kaawe teerepachisiopua.

²⁰ Ehpe wa'api aamo mochikachi yasisaa tísia kaawe eramiinia, tísia kaawe e'raka no'o aamo nayewemiaoopua; nape mehka kahtiapa neeea, ka'chi ikime e'raninia wa'a e'raio.

Aachin teereria Aurani ooka tatanarachi

²¹ Eeme wisikuari masitiamechi uumpanariamea, ¿nane'riamena eemea Ehkoriaami Iyoteri chiiao pu'ka masitia Moise nuuraritere mochitoniaméo?

²² Wee, Aurani ooka tatanarachi teerekame, pu'ka wa'achitarichi aamo kaawe tuuyemania aachin teereriae pukachio. Ihjia eee teereriaipua: Piiripi puuu Aurani taanaraa, Aakari tewaniame oowitiamechi taanatatiame eneriaipua, puuu oowitiamea Aurani ta'perachi puhkuchitia yasakame. Piire Aurani taanaraa, Aurani te'ta uupirachi naawakame puuuu, ki puhku oowitiamechi.

²³ Puuu puhkuchitia kahtiamechi naawakamea, aaataoi taanataniamechitia, tanatiamepua. Nape ki oowitiame puhkuchitia yasitoamechi naawakamea, Riosie taanaepo tuutiapa, taanaetiamepua.

²⁴ Ihji ooka Aurani tatanara te'teriaa, ooka Riosi kateweri iintotiamepua, Riosie ti'tiioerichi katewetiamechi simiyameo. Piiripi ihji ooka kateweria, Riosie sinai kaawichi Moise kiatiamepua. Puuu kateweria, Aakari oowitiamekaitepua, Aurani ta'perachi puhkuchitia yasakame. Yooma pu'ka Moise kiaretia yooraka mochitoamea, Aakari tatanarachitia te'tereniamepua, pu'ka e'wewatere mochitoapa, pukae chapitiame.

²⁵ Ehpe taawechi Eerusareni mochiwaria, Sinai kaawika tiamepua Aarawia weeechi weeriamo. Ihji i'ka weeechi Eerusareni i'isaeri mochikamea, iiweta simitiamepua pehjo, Riosie Moise kiaretia nokaka mochitopuame, pu'ka nokiwame puhkurachitia te'teriamoepua pehjo, pukae chapitiame te'teriapua pehjo ehkoriaami Aakarichitia. Yooma ihji i'isaeri pu'ka nokiwa masitiamea, yooma puuuu aaata masitia, pu'ka Moisee nokositewa puhkuchitia enepatiamepua, apochitia te'teria.

²⁶ Nape Aurani uupira Saara teweaeriamo, tewekachi Eerusarenikaite puuuu, te'ta weemera Eerusareni, ki pusie tetewiniame pehji. Puuu Saara Riosie tuutiame taanaremioo, taamo yeeyekaitepua Riosichio. Yooma pu'ka Saara Riosichi tatanaraka te'teriamo, tewekachi Eerusareni taamo mochiwaripua. Wa'a tiachio yooma teemea, pu'ka Saara tatanaraka te'tiame teemea, Riosie iintomo tuuria pichikekapa ahpo Taana Eesusichi iintomo tuuriao.

²⁷ Ehkoriaami iyoterio pu'ka Saara oowitiame nayewakao, eee chaanekamepua pu'kao:

Peenia erapa muuuu, muuu ki taanatamea,
 kaawe e'raka sisinamitiama,
 muuu ki sauka kokosa aiwakamea.
 Muuuu ki tatanatameai,
 epeche tatanaemeri muuuu,
 ki aaata oowitiame tatanatamechitiapa.

²⁸ Ehpeo no'o Riosichi poponiwaka te'tiamea pipiniwaka te'tiamekaapua tiame, Ihsa teereriaka te'teriamo teemea, Ihsaa, Riosi iintomio tuurewachi naawakamekapa. Ehpeo teemea Ihsa Riosi iintomo tuurewachi naawakamechitia, Saara tatanara teemea, Riosi taamo iintokemo tuuriachi parakapi mochitoamekapapua, Auranchitia.

²⁹ Puuu Aakari taanara Ihmaéri tewaniamea, oowera tijoe naawachitia naawakamepua, nape Ihsaa Riosi Riosiwari taanaretewachi naawakamepua, Riosia Aurano, Saara iintokemo tuuriachitia. Wa'achitia waika taawechiamio, Ihmaéria na'arerio Ihsao, wa'achitia teemea Riosi Riosiwari naawakamea, na'areniamo teemea, ki apochi ijinuemeepua Riosi Riosiwario.

³⁰ Ne'nemitiapua Ehkoriaami Iyoterichio, aachin tiamekopua i'ka ooka tatanareniachio: "Saaraa chaanerepua Aurano: U'mapumitia muuuu, i'ka oowitiame puhkuchitia taamo ta'pechi ohjomeo, taanara tiame. Puuu oowitiame taanaraa, kihta kipotepuamepua aamo taana toemiameepua aamo iinuwarío."

³¹ Wa'a teeresoo teemea, ki pu'ka oowitiame puhkuchitia yasakame tatanaraka te'teriamo teemea, Saarakamera tatanarakameka te'teriamo teemea, Riosi Riosiwari weemera naawakamekapua, Riosichio.

¹ Teemea Riosie Weratiameeo, puhjetiam teemeapa oochetiame nokiwameo, pu'ka Riosie Moise nuuretiaio, utewachi ki ookapi taamo e'wepua nuurewaopua. Ehpeo kaawe aamo inateka mochtitopuapua, ka'te eenechi pu'ka oochetiame nokiwatere mochtitomia eemea, aamoo itapiti utewachi nokitiameopua, itapiti oisi yoomuame kutamochi puritiam tekitamechitia.

² Kaawe keepumitia eemea i'ka aamo chaaneniaio. Nee Paoroa, aamo tuuyeka chaaniame neeea, eenechi pu'ka siichitepuwa nokisisaa eemea, Riosie Weratiame iintoriaa, kihta nateyame enemapua aamowichioo. Riosie Weratiame aamowichio pejana iintoriaa, kitachi kaawewichio itipimapua tiameo.

³ Pichiwa aamo chaanania i'kachi simiyameo, aaata siichitepuwa ihsinariamea ahpo tatakoria cheriwepuawichioo, yooma ahsepari e'wewa yorameteputa Moise nuurari nokiwaopua.

⁴ Eemea pu'ka Moise nokiwatere mochtitonaressa Riosichi kaawe te'terepuawichioo, poanatakame eemea, Riosie Weratiamechio, wa'a te'teripao eemea, kiisi uuka mochimera eemea Riosie aamo te'ta nakiwao.

⁵ Nape teemea uukamekaopua Riosi taamo nakiyao, Riosi Riosiwarioe kaawe e'raka mochtitoame teemea, yooma Riosie taamowichio iintomo tuuriao, ahjachi erakokaopua Riosie taamo kiapuamekoo.

⁶ Riosie Weratiamechi ahjama enepatioopua taamoo, puuu siichitepuwa nokiwamea, kihtawichio nateyameputa taamowichioo, pe'yachi ki siichitepuwa nokiwaio. Riosie Weratiamechio, paparaniakamera, te'ta nateyameputa, Apoekamera te'ta taamo nakika pejana mukukamekopa, teemea Eesusio ahpo taamo nakiyachitia, wa'achitia taamo nakika mochtitomichioopua i'ka weechio.

⁷ ¿Achini ijikiru eemea, aamo kaawe te'teretoaio? ¿Aatana aamo sewina erapatekame aamoo, ki e'waka mochtitomichioopua, te'ta pichiwari chiimeo?

⁸ Ihji sewina aamo ijikiriaa, ki Riosichi eenameputa, Riosio ahpo Taanachiche paparamichio aamo paaekamekopua.

⁹ Nan'e'rika mochtitopuapua, pu'ka aamo se'wi erapatiamechiopua, puuu ki kaaweruma aamo erapateniamea, rewaruraka ihsiamepua amochi muipakao, ti'tijoerio eee chaachapawachitia: "Ku'ita rewarurakaio, yomatiam paatusichi mu'ipameputa." Pukaepa tisia kaawe aamo neesetomia eemea pu'ka ti'tijoerichio, ki rewarurachitia amochi ikimichioopua, pu'ka ki kaaweruma masitia ki amochi mu'ipamichioopua mehtapakao.

¹⁰ Nape neeea Riosichio ahjachi e'ramenia, ki amochi mehtamichioopua pu'kao, aamo sewina erapatekoo; puuu aamo sewina erapatiamea aaataa, ki wa'atia itipimeripua Riosi kokosarioe, pe'yachi aaataa enema.

¹¹ No'oo siichitepuwachi simiyame no'o masitiam enesoopua pukeri no'o o'ineriachi o'inia, ti'tijoeri Riosie kaawe tetewipuawichioo, ki no'o nekamuchemii i'isaeri ti'tijoeria; pu'ka siichitepuwachi simiyame no'o masitiam enesoo, puuu Riosie Weratiame taamowichio mukuriamechi simiyame no'o masitiaa, ki eina teeremiipua i'isaeri siichitepuwachi simiyame masitiamewichioo.

¹² Puuu aamo sewina erapatiameopua Riosichio, aamo siichitepuwa nokiwa nokijeramea, i'te'ta yomatiam ahpo tehpuusaapua, kaawe enemiiipua ohso kaawe!

¹³ Eeme Riosi ijinuwa enemichio paetiamea, poanatuapua pu'ka ehkoriai nokariamechiopua, Moise nuurarichio. Poanatuapua tiameo yooma ihta ki ka'karuma erakowaopua, ka'karumakamera erakoka mochtitopuapua ohso kaawe, kaawe aamo nakika tetewipuapua, te'ta aamo nakirae.

¹⁴ Puuu Riosi nuurari chiiaa, piiripi naawesarichi ahsieme chiameputa nokipua, puuu ihjipua: yomatiam Riosi yooreniam, piiripi naawesarichi ahsieme nuurari puua, eee chiame: "Aamo wa'api aamo nakirewachitia, wa'achitia nakipuapua aamo piirechioo."

¹⁵ Pukaepa kaawe aamo inateka mochtitopuapua, aamoe wa'api aamo na'ara nokaka mochtosaa eemea, aamoe wa'api aamo soopameripua.

Taamo ki kaaweruma ikotuwa

¹⁶ Pukaepa eemea, ohso kaawe Riosi Riosiwari nakiyachitia mochtitopuapua, ki aamo a'chi tiame erakoa nokaka.

¹⁷ Ki kaaweruma ikotuwaa, tijoeripua oowitiamechiopua tiameo, Riosiwari kaaweruma e'rawachi nasiwameputa; Riosiwari kaaweruma e'raria, ti'tijoe ooweru tiame ki ka'karuma erakowa ikotuachi, nasiwameputa. Puuu ki kaaweruma ikotuwaa, kaaweruma ikotuwachiche nasiwakache yasitoameputa. Pukaepa aamo inatarichio, tehki e'rame eemea, aamo kaaweruma uumia yorapua.

¹⁸ Eemea Riosi itanemetepua ku'iwao, Riosi Riosiwariie aamo ma'chiamie tetewitemichiopua, ki kaawerumakopua pu'ka ki ka'karuma masitia na'naritoniamieo, Moise nuuraritere mochiniamieopua ehkoriaimisi nokiwameopua.

¹⁹ Puuu ti'tijoei ki kaaweruma ikotuwa, ma'chiamie tetewiniamiepuia ihsiamekoo, ihjichitia: suwepori nokinarewa, ewipuame nokinarewa, ki kaawe nokinarewa siintoka, ²⁰ itapiti netetiamiechi riosienaretewa, siporewa nokinarewa, nekumekache mochitonarewa, ki kaawe erakoa mehtakache mochinarewa, wa'inakache mochinarewa, nekakokache mochinarewa, ki ihkoekaka mochinarewa, seepurewatekache mochinarewa, naasipasi poanatumarewa, pirenachi pirenaturichi enepanarewa,

²¹ piirechi iinuekachitia ikotuka yasinarewa, nawajinarewa, siinto pahkochi oinarewa, yooma ihtaoipua wa'a te'tiameo. Aamo inateka mochinurakai pu'ka wa'a tiame ikotuwa, eenechi aamo chaaniamenia, kaawe aamo inatepuapua. Yooma wa'a tiame nokayamea ki reesisepuamepuia, Riosi ye'karichi mochipuawichioo.

²² Riosi Riosiwaria, iikachikamera taamo ku'yamepuia taakekao: nakiwari, peenia erakori, ta'iria yasira e'rari, moena tiioi kaawe e'rewa, kaawe e'raka ku'iwa, kaaweruma eneniamie ti'tijoe ooweru tiame, ahpo iyorimiache ihsiame,

²³ tesiwe e'raka tetewiniamie, ahpo na'ara ihsinarewao wa'iname. Yooma i'ka iyorika yasitoamea, kihta tiamepuia ahpo ki kaawe iintorio chaaniamieo, ihta nuurarioi iyoriwaopua.

²⁴ Riosie Weratiame ijinuwaraa, me'yakamepuia ahpo ki kaaweruma eratiao, te'ta ikotuwa eratiamerao.

²⁵ Teemea taamo weemera ahjarichio, Riosi Riosiwariie ku'iwae mochitoame enesaa, Riosi Riosiwariie taamo neesetoka panitotomete teemea.

²⁶ Kiteremete teemea tamochio, epeche weruma ahpo erakoniameo, ihtaoi ki iintomete teemea taamo ahpochi nenekaniameo; aaataoi ki ahpo ikotukemete teemea wa'achi teerenarekao, ihtaoi itapiti wa'achitia iinuenarekao.

6

Ahpo ku'ika mochitopuame

¹ Eeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiamea, aaata pooniwa piiniwaoi eenechi ki kaawerumachi wichikame enesoo, muuu kaawe oiyameapa Riosichio, kaawe e'reka ku'ipuapua pu'kao, sosopatiame nayeweka, eenechi kaaweruma pooechi enepatepuapua. Nape pu'ka tuuyeka ihisiao muuuu, kaawe aamo inateka ihspuapua, seenekachi wa'achi iintotare muuuai, se'wi wichikaopua ki kaawerumachio.

² Pukaepa eemea, kaawe aamo neesetoka mochitopuapua, ki itapiti ki kaawerumachi aamo ruhjipuawichioopua. Kaawe aamo neesetoka mochitosaa eemea, Riosie Weratiame nakiya yoorame enemapua, aaata ku'ipuawichioopua.

³ Aaata te'ta ki ahpo ki kaawerumachi wichimio e'ramea, wa'a e'ramea, ahpo wa'api wisikuamepuia. Aaata kihta ahpo tuuyepo maayamea, iinuekaitepuia aaatae ahpo tuuyeka chaanepua, wa'a e'raka ahpo wa'api wihkuamekapao.

⁴ Aaata ahpo piirechi ku'inariame enesaa, ahpo wa'api Riosichi kaawe tiiakamera ne'nemetepua pahchao, aaata piirechi ku'ipuawichioopua. Kaawe ahpo teeresoopua Riosichio, kaawe erametepua aaata piirechi ku'ime tiipapao. Nape puuuu aaata ku'ikaopua, ki ahpokamera epeche werumako erametepua aaatachio.

⁵ Yooma aaata pipiripi teeme, ahpo Riosichi kaawe teereme tiia, yorameripua, ki aaata piirechi ku'iwa iintoria wa'achi iintonareka.

⁶ Ehpeo te'ta aamo inatepajeraninia i'ka: Yooma aaata Riosi kaaweruma tuuyewari masitiameraa, ahpo masiterae ku'ipuamepuia, ihta kooameeo, ihta nakiwaeoi.

⁷ Piirechi tuuyewari aamo kiamania tiameo, puuuu ihjipua: Ka'te wihkuenaremitia eemea Riosio. Riosi wihkuenariamea, ahpo wa'apikamera wihkuiamiepuia. Eemea ihta aamo echaria, pu'ka echitiame i'pameripua.

⁸ Ahpoche ki kaaweruma ikotuwa teerewa echakamea, ahpo ki kaaweruma ikotuwa taakeriache i'ipamapua. Puuu echakame waikao, te'ta poanatakame enemeripua Riosichio, mukukamechitia Riosiwichioo. Nape Riosi Riosiwari pu'seria echakamea, kaaweruma ahpo iintoria i'ipamapua, Riosikamera, Riosikamera pu'seria. Puuu Riosi pu'seriakamera echakamea, ki wahjiamera ahjari i'pameripua.

⁹ Wa'a teeresoo, ki nahsinapamete teemea, aaata taamo kaawe yoorao. Wa'a taamo te'teretosoopua, i'ipapuame asisoopua, taamoo uumerikopua Riosie taamo kiapuameopua, Riosie taamowichio nuuteniamieo.

¹⁰ Wa'a teesoo waikao, senepi aaata ku'ime teeresaa, ku'ipuapua, aaataoi, nape te'ta Riosichi paparamao.

Kajuyachi wa'asi tuuyewari

¹¹ Nee, no'o cheriwepuapua no'o weeweruma iyoterioipua, no'o wa'api sekaeo.

¹² Puuu aamo eina nokayamea, aamo siichitepuwaka mochijeramea, oowera i'isaeri ti'tijoeriwachi kaawe itipinaria nokayamepua puuu, oowera Moise nuurarichi aamo kaawe te'teretomichio chaachapamepua, ki ahpo wepipuawichioipua i'isaeri ahpo siichitepuwa nokayameopua. Puuu ki masitenariamepua Eesusi Riosie Weratiamechi simiyamepua, ki ahpo kokosa tiame aiwatepuawichioipua.

¹³ Nape yooma puuu ahpo siichitepuwa nokayameai, ki ahsieme yooreka mochikamekaipua, Moise nuurario. Apoea oowera aamo utewa yoorame puuu, aamoo siichitepuwa nokisisoopua, ahpo aiwenariapa aamoo utewachi ahpo nokiwa nokayame, enepateriapa.

¹⁴ Nape neeea noochi wa'apio, kihta oisa e'ramenia ihtoioipua, Riosie Weratiame iintoriakamera oisa e'ramenia, no'owichio kurusichi mukukamekopa. Yooma i'ka wehjoerichi ki ka'karuma nokinarewaa, mukukame puuupa noochio; i'ka weechi ki ka'karuma nokiwameonia, ki pu'seriamenia, mukukamepua wa'asi no'o pu'serepuawichioo.

¹⁵ Teemea Riosie Weratiamechi kaawe te'teramea, siichitepuwa nokiwamea ki siichitepuwa nokiwameopua tiameo, kihta nateyamepua wa'asio, taamowichioo; taamowichio te'ta nateyameraa, weemera ahjarikamera puuu, te'ta ka'karumakamera taamo eneparia Riosichio.

¹⁶ Ehpeo neeea yooma no'o tiachitia te'terameopua Riosichio, taamo Noono tewekachi kahtiamao amochi teewejeramenia, yooma amochi ta'iria mochiwa, tisia kaawe aamo yorawa iintowa. Wa'a aamoo yorajeriamenia Riosio, te'ta pichiwa Riosio mochiwarirakopa.

¹⁷ Neeea ehpe waanamio, ki aaatae a'chi chaaneme tiamenia, se'wi no'o masitio tuuwaopua, Riosie Weratiamechi simiyameo, neeea no'o weerewachio, naania tiamekopapua no'o wepiretiachio, pu'ka wepiretiea no'o kokosa saaeria. Puuu te'ta saaeriaa te'ta no'o ma'chitamepua, no'oo te'ta Eesusichi simiyame pichiware masitiamekoo.

¹⁸ Yooma eeme no'o Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, Apoe Eesusi Riosie Weratiame Paamiraopua, amochi yahchejerani neeea, ahpo kaaweruma tesiwewaopua amochio, yooma aamo pipiripi iikachioipua. Wa'a ikisaa tisia kaawe enemapua. Cheriwema ehpeo, yooma i'ka no'o iyoteria keepuameo.

Paoro Ejesio Iyotepawa

Teepotari

¹ Kúira Ejesio tiopachi mochikame. Nee Paoroa Riosie Weratiame Eesusie weratiamepua, Riosi e'rarieo. Neeea i'ka iyojura aamo uhjuriaa, Ejesio mochikame ti'tijoewichioepua ooweru tiame, Riosie piipatetiamechitia mochikamewichioo, aamo Eesusi Riosie Weratiamechio, ki se'wika paparaka mochitoamewichio.

² Neeea, Apoe taamo Noonoo, Apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, wa'api teetojeraninia aamo kiasikaopua ahpo cherirewao, aamo iikachioepua ta'iria mochito-michioepua pukaao.

Riosi Riosiwarioe kaawe ikiwame

³ Teemea taamo Noonoo tewekachi kahtiameo, kaaweruma nayewataria naaju, Apoe Eesusi Riosie Weratiame taamo Paamiraopua, Noonora. Teemea tewekachi kahtiame taamo Noonoo, kaaweruma nayewemepua, taamowichio ki teesa kaaweruma tiame iintoriopua, taamoo ahpo Taana Eesusichi paparariopa. Puuu Eesusi Noonoraa, ahpo ye'karichi tewekachi o'iniao, tisia kaawe ihsiamepua, yooma ihta itapiti tisia kaawe taamo ikiwa kiasikaopua, i'ka wehjoarichi apochi paparakameopua.

⁴ Ihji Noonoraa, ahpo Taana Eesusichi tisia paparama taamo tetewikapa naayachisi o'iniao, taamo ahpowichio poanatakame, kihta tatakorieme enepamichioepua apochio, ahpo tetewachio.

⁵ Tewekachi taamo Noonoo, tisia taamo nakiyapa puuu, ke'chu naayachioepua pehjo, paa puuupa taamoo, ahpo tatanachitia tetewiriamepua, ahpo Taana Eesusichi paparamerikoo. Wa'a tiame inatakame taamo Noonoo, tewekachi kahtiamea. Ke'chu Riosi yooma ihtaoti itapiti neteyoioepua naatichitia: taaao, meechao, yoma-tiame muuwari so'porioio, wehjoarioepua, Riosiapa taamo tetewame eneriamepua, aatanakamera apochi paparamerio.

⁶ Pukachipa wa'a tiachipa kaaweruma naewame teemea Riosio, ahpo tisia peeni-atiwari kaawerumari tamochi iintoriopa, taamoo ahpo Taana, tisia nakiyamerachi iintapariopa.

⁷ Ahpo Taanachi iintokame puuu, yooma taamo tatakoriia nateteniameo, ahpo Taana eerara wi'suwarie, pu'ka mukiwaeo. Puuu wa'a iintokao, ki nu'uti taamo tesiwewa iintokamepua.

⁸ Puuu wa'a iintokaopua, ahpo ki nu'uti nakirewa taamo ne'netekamepua, taamoo ki'yakaopua tiameo, yooma ihta peenewariopua, yooma ihta pahtewariopua tiame, pu'ka naayachisi o'inia taamowichio inatariaopua,

⁹ yooma ihta ahpo noriwi teereriaopua pehjo, ehpiami wahka ihtoriachi ahpo iintomiaopua.

¹⁰ Riosia i'ka ihta taawechi asisooa ahpo ikitemiachio, yooma ihta iintuameo pirenatumeripua, Riosie Weratiame ye'karitereopua, tewekachi iintuameopua, weechi iintuameopua tiame.

¹¹ Apoe Riosia ahpo Taana Eesusichi taamo paparamio ne'netokao, pukachi inataka ahpo ijinuwa iintaparepua, waika o'inia. Pukaepa wa'a iintokame Riosia, wa'a iintonareriamekapa, puuu, ahpo iintonariaa ki wa'atia itipiamepua ahpo iintonareriaa.

¹² Pu'ka ahpo iintonareriaa Riosia, tamochi iintokamepua pahchao, i'isaerichio, teeme pukeri pahcha Riosie Weratiamechi paparakameopua, Riosi te'ta weruma nakirewara tamochi te'tereka mochitomichio.

¹³ Ehpeo eemea ki i'isaeri ti'tijoea oowerua tiame, Riosie newipatewa pichikekamekapa, ahpo Taana Weeraria ahjama enepatekamepua, tamochitia. Wa'a iintokaopua Riosia, te'ta ahpo ijinuwa iintapakamepua, ahpo Riosiwarioe ahjachi yasipateka, apoe Riosia, iintomo cheerichitia.

¹⁴ Ihji Riosi Riosiwari te'ta kaawerumariaa, puuu te'ta Riosie taamo nuutewa kiapua, pichiwatamepua, wahka ihtoriachi Eesusi ahpo Taana tamochi enasooopua, iintopuame. I'ka Riosie Weratiameo taamo apechunamia enasooopua, i'ka weechi nanaarame mochikameo, taamo puhjekaopua wa'asi, tewekachi ahpo kahtiachi apechunakao. Teemea waikao, wa'a iintoriokamepua pu'kao, ki nu'unti tisia kaaweruma nayewame teemea, taamo tewekachi kahtiame Noonoo, ki nu'uti cheriwema ki'yaka.

Paoraa peenewari itianiame Riosio, Eesusichi paparakamewichioo

¹⁵ Pukaepa neea, Apoe Paamira Eesusichi aamo ahjachi erakoame inamukapao, aamoo yooma Riosichi piipakameo, kaawe ahpo nakika mochiko tuuopao,

¹⁶ senepi Riosichi nayewaio, tisia cheriwema ki'yamenia pu'kao, amochi kaawe teetoachioopua, amochi yasitoamekopua Riosio.

¹⁷ Neeea tewekachi taamo Noono tisia tisiwariemeopua, taamo Paamira Eesusi Noonoraoo, pu'ka peenewari tisia pahtewari tiame itaniamenia, pu'ka ahpo Taanachi simiyame aamo ma'chiteria, tisia kaawe peeneka pahtemichioopua.

¹⁸ Neeea Riosio itianiamepua tiameo, ma'chiame aamo pahtetemichioopua, ihtanakoopua Riosichi aamo puuyetoka mochitoao, pu'ka nane'remichio aamo paajuteriao, yooma ahpo ijinuwa iintapariao.

¹⁹ Riosio itaniamenia tiameo, aamo ku'imichioopua pahtetekao, aachin tiame ki nu'utikopua ahpo utewario, pu'ka ahpo utewari ahjae taamo newipaterio, yooma taamoo, Riosichi paparakameo.

²⁰ Riosia pukae wa'api tisia weruma utewarie, oijenatekamepua ahpo Taana Eesuisioopua, wa'a iintosaopua tewekachio, te'ta weruma tiamera yasira ki'yakamepua Eesusio, pu'kao ahpo ahjamina yasimichioopua.

²¹ Ihji Eesusi yawichituniamea, yomatiamе wehjoarichi ya'yawichi aampa tiamepua, yooma ihta te'ta tiame utewari yoorewiniameopua, yomatiamе aampa tiameopua, ahkai weechio, ahkai tewekachioopua tiameo, ihta taawechioi ehpe taawechiamioopua tiameo, ahkasi wahka ihtoriachi taawechioopua tiame.

²² Riosia yooma ihta iintuameopua, yooma ahpo Taana Weerariatere iintapakamepua, puuaa ahpo Taana Weerario, mo'orawa iintapakamepua yomatiamе ihta iintuameopua. Riosia ahpo pirenatura ijinuwaopua, ahpo Taana weerarepua mo'oratumichioo, yomatiamе ahpo tiopa ki pusie teteiwameoipua.

²³ Puuu Riosi tiopawa ki pusie teteiwamea, Eesusi Riosie Weratiame weerewarakaitepua, Eesusi Riosie Weratiame Riosiwario, pukachi pochikame kahtiamеkopua. Puuu Riosie Weratiame Riosiwari tisiwa tiariraeopua, yomatiamе ihta itapitichioopua, pochikame kahtiaitepua.

2*Riosi nakiwae newipateniamе taamo tatakoriario*

¹ Pukerio eemea mukukameka te'tereriaipua, tatakorika mochitoamekapa pehjo,

² ki ka'karuma nokiwame na'naritoamekapa, i'ka weechi nokiwame, na'rari noonora e'rärira, eekachi oiyame Satanasi tewaniame, kiisi pusie tetewiniame. Puuaa ti'tijoe iikarachio ooweru iikarachioopua tiameo, ahpo e'rakamera nokitiame, kiisi Riosichi paparanariameopua.

³ Yooma teemeai pukeri ki Riosichi paparariaiopua pehjo, wa'achi nokaka mochtokamepua, taamo wa'api eraniamera nokaka, ki Riosikamera e'rarira nokaka. Wa'a te'teriapa teemea, Riosi kokosarichikamera uhjurapo teereriai teemea, yooma aaataai, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, kiisi Riosi e'weka mochtionariameo.

⁴ Nape Riosia pu'kao, ki ahpo ahjama mochime te'tererioopua, pu'kao tisia tatakoriamekoiopua, ki nu'uti nakiwari iinuemekapua taamo ti'tjoerichio, ki nu'uti taamo tesiwa e'rekamepua, ti'tijoeo ooweruopua tiameo.

⁵ Riosia, wa'a tiame ki nu'uti taamo nakiyamekapao, taamo apochi uukamepua, Eesusi Riosie Weratiame taamowichio iintoria pichikeriopua. Tatakoriichi ohjoapa teemea pehjo, mukukamekate teemea, nape taamoo cheriwesoopua Riosio, eenechi ahjakameka enepame teemea, nape taamoo weemera ahjari taamo ki'yamekopa, Apoe Riosie Weratiameo taamo tewiteria, eenechi oijenaka. Wa'a teesoo Riosi cherirewachiche newipateniamе eemea aamo tatakoriario.

⁶ Riosia taamoo ahpo Taanachi paparakame enepakopao, pu'ka ahjama mukuka oijenakame taamo tetewame puuaa, Eesusi oijenateriarioopua. Waika o'inia Riosia, Riosie Weratiame ahjama taamo mochtikame tetewamepua, te'pa tewekachio.

⁷ Riosia wa'a tiame tetewimeripua tiameo, yooma aaata ti'tijoe ooweru tiameo, ahpo Taana Eesusichi paparasiamеopua, ahpo tisia nakiya nane'repatesinariapapua, ahpo kaaweruma tuuyewari pichikesiamеopua, pu'ka ti'tjoeri tatakoriaria cheriwesiwachioopua.

⁸ Wa'a tiachipa yooma tamochitia Riosie cherirewachiche newipatiamepua, yooma aaata ahpo Taana Eesusichiche paparariaecheopua, kihta natekachi, kihta yoorariawichiooi.

⁹ Wa'a tiame inatakame Riosia, kihta taamo iintoriae newipatekáo, ki aata ahpo oisa eramichioipua, ahpo iintoriae newipatetiameko e'rakao.

¹⁰ Riosia enepatiame teemea, itapiti tísia nateyame netetiamechitia. Wa'a tiame taamo netekamepua, taamoo ahpo tísia nateyame ka'karuma yoratoka ohjoretomichioipua, taamo wahjachio, Riosichi eename tísia ka'karumari tetewitemichioipua, ahpo pukeri naayachi o'inia ahpo inatária.

Riosie Weratiamechi paparapa, ta'iria mochiwame iikachi

¹¹ Nane'riame eemea ke'chu Riosie Weratiamechi paparaio, kihta eneriai eemea Riosichio, oowera seesenuchitia te'tereriaipua Riosichio, kihta machiyamekapa Riosii tiiao. Eemea ki i'isaerioi eneriamepua, pukaepa i'isaeria aamo seesenuchitia tetewari-ai-pua. Aamoo i'isaeria ki aamo siichitepuwaka ohjoekopao, ki siichitepuwatiamae aamo teewariaipua.

¹² Eemea pu'ka taawechiamio, kihta te'tereriaiopua tiameo, Riosie Weratiamechio, i'isaeri ti'tijochioi, kihta te'tereriai eemea. Wa'a te'teriapa eemea, kihta machika ohjoeriaipua Riosichi simiyameo, Riosi kateweria i'isaeri ti'tijoeeri ahjamaopua, Riosioi i'isaeri iintokemo tuuriao. Pukaepa eemea, kihta puuyetoka mochtoriaipua Riosio, yomatiamae wehjoarichi ti'tijoeeri iintokemo tuuriao.

¹³ Nape ehpeo eemea, Riosi ahpo Taanachi aamowichio iintoria pichikekapao, Riosichi kaawe te'teriamepua; eemea pukerio, mehka mochikameka teereriaiopua Riosichio, Riosichi te'terepatetiamepua, Riosie Weratiame iintoria, pichikekapa.

¹⁴ Apoe Riosie Weratiamea, apoe iintokamepua puhjekao, aamo seesenuchitia mochtowa tetewiwao, yooma ihta aamo pejana teereriaopua, i'isaeri ti'tijochioipua ki i'isaeri ti'tijochioipua, yooma aamo ihta, Riosichi kaawe te'terepua, eerina teereriaopua. Wa'a iintoka Riosia, i'isaerio eeme ki i'isaerionpua tiameo, piipiri wa'api ahpo mochiwari iintapakamepua, na'pa eeme aamo seesenu mochiwari, ahpo Taanachi paparariopa.

¹⁵ Wa'a iintoka Riosia ahpo Taana mukiwaeo, wa'asi werapakamepua, ehkoriaami o'inia Moise nuurari, Riosie kiaretiatere mochtioniamero, ki ookapi e'wewa ki ahsepame tiiametere mochtioniamero, ahpo tatakoria cheriwepuawichioo; nape pu'ka Moise nokiwao ki ahsieme natateniamero ahpo Riosie kokosapuame wikiria. Nape Riosie Weratiamea, ahpo mukiwae te'ta ahsieme natetekopa taamo tatakoria Riosie kokosapuameo, i'isaeri ki i'isaeri wa'achitia, aataai ti'tijoeeri tatakoria, ahsieme cho'weniamepua Riosio, ahpo Taanarachiche paparasoche. Wa'a tiachipao Riosia, apoe wa'api iintokamepua ahpo Taanao, pu'ka ooka ti'tijoeuri mochtowao, piiripi wa'api weemera Riosi mochiwari iintapakao.

¹⁶ Riosie Weratiamea apoe mukuka wa'asi weraparepua, na'pa mochiwari ahpo seesenu eneniamepua, Riosichikamera kaawe te'terepuawichioipua. Wa'a tiachipao Eesusia, isaeri ti'tijoeeri ki isaeri ti'tijoeerikooipua tiameo, ahpo iintoriaeopua kurusichi mukukao, kaaweruma te'terewari enepaterepua Riosichi pirenapatokao, piiripi wa'api ahpo weerewachi pirenatukame enepatekao, ahpo weerewa ki pusie teteiwamechioipua.

¹⁷ Riosie Weratiame eenakao, amochi nayewaturepua Riosi kaaweruma tuuyewario, aamo kaaweruma te'teremichioipua Riosichio, ki isaeri ti'tijoeerionpua, aamooipua, mehka te'tereriaeopua Riosichio pehji, i'isaeri ti'tijoeeri ki Riosichi mehka te'tereriaeopua tiame.

¹⁸ Ehpeo tamochi iinukapa teemea pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewario, yooma teeme i'isaeria ki i'isaeria tiameo, kaawe te'teriamae teemea pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewarichi taamo paparasoopua, Riosi ahpo Riosiwari tamochi yasitioniamero.

¹⁹ Wa'a tiachioipua ehpeo eemea, ki seesenu eemea Riosi ijinuwara mochiwarichio, eemea ehpeo Riosi ohjirachikamera ohjoemepua.

²⁰ Ehpeo eemea tiameo, Riosi ahjae karitaniamepua, Riosio ahpo kariwa ahjae karita, itapitichi tísia pewatiame nawateka. Puu tísia pewatiame nawateka karitaniamae, Riosie Weratiame ajawariapua, ehkoriaami Riosi na'nayewatura tiame, waika o'inia masitesiria Riosichi simiyameo, ahkasi ehpesiami tiame, Eesusi ajawaria masitesia. Nape Apoe Riosie Weratiamea, te'ta nateyamera tehtepua, kaari te'ta pewatiame nawaterachi yachatiame, pukeri kaari nawatera o'icharichi te'ta yachatiame.

²¹ Pukachi te'ta nateyamera tehtechio Riosia, ahpo kariwa werisipumepua, taamoo yoomahkae pu'ka Riosi kaari ki teteiwame, sa'mitewarachi to'wesiamechitia, ahkasi ahsepari kajuyachisi Riosi kaarira weraniamero, yooma taamo Riosiwichio piipatetiameo.

²² Eeme ki i'isaeri ti'tijoea ooweruaiopua tiame, Riosi kaarira enepakame eemea, amochi yasitoamekapa Riosi Riosiwario.

3

Paoro weraretia, Riosi kaaweruma tuuyewari, ki i'isaeri mochikachiami nayewatumichio

¹ Neee Paoro Riosie weratiamea, i'wa perekarichi no'o kahtiaa, Eesusi Riosie Weratiame kaaweruma nayewari, nayewatuapa i'wa yachatiamenia, yooma aamo ki i'isaerio, Riosichi kaawe te'teremichioepua.

² Nane'riame eemeapa Riosio, aachin teeka no'o tesiweriopua weerakao, aamo ahpo kaaweruma tuuyewari nayewatumichioo, yooma aamo ki i'isaeri ti'tijoeo, ooweru tiame.

³ Puuu Riosi kaaweruma tuuyewario, ahkasi ehpiamisio noriwi teereriaipua pehjiio, puuupua apoe Riosia, noochi ma'chitaka, pahteteriao, pu'ka teesa ma'chiteka aamowichio iyotiamenia.

⁴ I'ka aamowichio no'o iyotia aamo uhjuresoopua, nane'remapua eemea no'o aamowichio iyoteria iyonasaapa, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyameo, aachin tiame no'o pahteria Riosio.

⁵ Ihji Eesusichi simiyamea noriwi Riosie teereretiaopua pehjiio, pukeri ehkoriame Riosi na'nayewaturachisi o'iniao, Riosia Eesusi ajawaria ma'chitekamepua no'oeo, yooma Eesusichi simiyame na'nayewaturaopua tiameo, Riosi Riosiwari pukachi yasitoka ku'isikaopua.

⁶ Puuu ehkoriame mochiame ki pahteteka mochtetiamea, ahkasi ehpiamisio ihji puua: Riosia ahpo Taana Eesusichi iintoriaeo, Eesusichi piiripi pirenaturi iintaparepua, yooma ihta ti'tijoeopua, pukachi paparakameo, i'isaeri ti'tijoeo ki i'isaeriopua tiame. Na'pa puuu ooka ti'tijoeuri Eesusichi Riosie piiripi pirenaturi iintapatiamea, Riosie Weratiame ki pusie tetewiniame weerewarachi te'teretiamepua, wa'a te'teriame enepakapaopua, kiapumeopua Riosie nuutewa kiamo tuuriao, yomatiamae ahpo Taana Eesusichi paparakameo.

⁷ Neeea, kihta kaaweruma enekamekaio, Riosia no'o tesiwekamepua, ahpo kaaweruma tuuyewari nayewatumichio weerakao, no'oo ahpo te'ta utewarie noochi yahchaka, no'o ku'itomichioopua.

⁸ Neeea Riosichi te'ta te'terimechio, ki epeche no'o tiameko e'ramenia, ohsotia neea noochio no'oo, epeche nu'utirako no'o e'ramenia pukachio; nape wa'a no'o e'roipua noochio, Riosia no'okamera uukamepua, ki i'isaeri mochikachiami nayewatumichioo, i'ka ki nu'uti nateyame ahpo kaaweruma tuuyewari nayewatumichio, ahpo Taana Eesusichi simiyameopua.

⁹ Riosie weratiamea tiameo, yooma ti'tijoe ooweru tiame ma'chitemichioepua, i'ka Riosi iintomo e'rariaopua, ahkasi naayachi o'iniaoepua, ahpo noriwi iinueriaopua pehjiio ki ma'chitaka. Wa'asa iintomo e'rariaopua, yooma ihta itapiti enepatekamea i'ka wehjoarichio.

¹⁰ Yooma Riosie iintomo e'rariaa, tewekachi ahpo te'ta peenewari tetewipuwawichio iintokamepua, tewekachio yooma ihta yawichituwa te'terewachioepua. Puuu tewekachi ohjoemea, apoe tetewamepua Riosio, achini ihsiamepua i'ka wehjoarichio, ahpo te'ta peenewarioepua, ahpo ki ookapi iintomo e'rariaopua. Piiripi tisia peenewari Riosi iintoriaa, ooka i'ka wehjoarichi ti'tijoeuri pirenatutiamae puua, i'isaeri ti'tijoeuri ki i'isaeri ti'tijoeuri, pu'kao Riosia, na'pa ti'tijoeuri mochtowario, ahpo tiopa ki pusie tetewame netetiame.

¹¹ Yooma i'ka Riosi iintomo e'rariaa, naayachisi o'inia inatariamepua, iintonarewaa, taamo Paamira Riosie Weratiamechi, Eesusi ahpo Taanachi.

¹² Pukaepa teemea ehpeo, taamoe wa'api iinueme teemea Riosi ahjama taamo nayewamiao, ahjachi oowe erakoka, kihta seweka tiame, Riosi ahpo Taanarachi iintoriao, Riosi Taanarao ki nu'uti taamowichio iintoriaopua pu'kao, taamowichio mukuriopa taamo tatakoriaria ahsieme cho'wepuwawichio, taamo apochi paparasoopua.

¹³ Wa'a tiachipa itianiame neea aamoo, ka'chi erakomichioepua, aamo mochikachi Eesusichi simiyame nayewatukapa, no'o peereso yachatiamekoopua. Ohso kaawe eemea kaawe erakopuapua, Riosie no'o wa'a uhjuritiamekoepua, ahpo kaaweruma tuuyewari aamo nayewemichio, ahpo Taana Eesusichi simiyame.

Riosie Weratiame, yomatiamae ti'tijoeuri nakiya

¹⁴ Pukaepa neea, yooma Riosi ahpo te'ta machiwarie iintomo e'raria inatapasaaapa, chopokorieka weweripamenia Riosie Weratiame Noonora te'ta iyoriwa ki'yakao,

¹⁵ apoeopua yooma ahpo Taanachi paparame enepakopao, taamo ahpo tatana iintapariopua, i'ka wehjoari taamo mochikameopua pehjiio, te'pa tewekachi ahpo i'toriaopua tiameo, pu'ka wahjipakameopua wa'asi.

¹⁶ Neeea Riosio, ahpo tisia peeniatame paarasarichi uuka, utewari anachianame aamo kiajeraninia, aamo iikachi teeretomichiopua ahpo Riosiwari ku'ikao.

¹⁷ Neeea Riosio itaniamenia tiameo, Riosie Weratiameopua epeche epeche amochi aamo ahjama teeretomichiopua, aamoo Riosie Weratiamechio, te'ta aamo oowe erapachisi pukachio. Neeea aamo Riosi nakirawachio, ki e'nekuma teeresi nawatajeramenia,

¹⁸ aamo kajume eramichiopua pahtekao, yooma wahjachi Riosie piipatetiame ahjama, Riosie Weratiame nakirao, ki nu'uti tiamekopua aamochio: ahkasi tewekachi keenako nakirao, ahkasi kawiyana ki wahjamesi, ahkasi tetuyanasio ki wahjamesi, ahkasi cherayachisi ki wahjamesi, ahkasi ariyachisiopua tiame ki wahjamesi tiame.

¹⁹ Ki nu'uti pichiwa amochi teerejeraninia, pu'ka Riosie Weratiameo, ki nu'uti tiamekopua amochi nakirao, kiisi ahsepame tiamekopua chanikao, kiisi ahsepame tiame pahtekao; wa'a teerejeraninia amochio, wahjachi aamo tetewameo, Riosie amochi pochikame yasitoame tetewimichiopua.

²⁰ Ehpeo neeea Riosio, tisiwa peenia tiame chaachapajeraninia pu'kao, pu'ka Riosio ahpo utewariego, epeche iintome tiamekopua, ahkasi epeche ki nu'uti taamo itayachitia, ahkasioi taamoo ki ahsepame tiame inatakao.

²¹ Ehpeo teemea, taamo tewekachi Noono ki pusie teteiwame tioparachi mochitoamea, te'ta pichiwarei Eesusi Riosie Weratiamechi paparakamea, ahkasi tewekachi asiyame ki nu'uti iyoriwa ki'yame teemea, ahkasi ki wahjamesi teetowame.

4

Riosi Riosiwari pirena nokisiniame

¹ Nee Riosie Weratiamechi simiyame nayewatuapao, karichi yachtiamenia, aamo neea, Riosi te'ta mochiwarichitia mochitojerapa, Riosio aamoo, ahpo ijinuwa teewari-
opa.

² Eemea aamoo, ka'te weruma aamo uuka mochitomitiapua; ohso kaawe kaawe aamo uuka ku'ika mochitopuapua. Ka'te ikanati ki kaawe chaachanimitiapua aatao; ohso kaawe eemea, kaawe aamo nakika ku'ipapuapua.

³ Kaawe aamo neesetoka mochitopuapua, ki a'chi tiame teeremichiopua aamo apochio, aamoo Riosi Riosiwari, aamo pirenatutiameo.

⁴ Teemea piiripi wa'api weerewachi pirenatutiamepua; teemeai tamochio, piiripi wa'api Riosiwari iinuemepua; teemea tiameo, piiripi wa'api paajutetiamepua, itapiti tisia peenia tiame uumichiopua, taamo Noono tewekachi kahtiamee, taamo nuutekeni-
ameo.

⁵ Teeme piiripi wa'api Paamira iinuemepua, tewekachi o'inia taamo ne'neka yasitoame; teemea piiripi wa'apichi paparamepua, apoe Paamira Riosie Weratiamechi; teemea piiripi wa'api paatoniamie iinuemepua, Riosi Riosiwari taamo iikachi paatoniamieche, Riosi Taanara Eesusichi taamo paparasoo.

⁶ Teemea piiripi wa'api Riosiemepua, puupua apoe te'ta taamo Noono, yooma taamo Riosi Taanarachi paparakameo. Puupua tamochi tiameo, yooma tamochi neesetowao. Puua apoepua tamochi noonosiamie, ahpo erasia iintonariaa, taamo weerewachi yasitoamekapa puua.

⁷ Taamo Noono tewekachi kahtiamea tiameo, taamoo muuwaeme itapiti ye'kari taamo ki'yakamepua pipiripichio, yoomahka teeme pipiripio, ahjae taamo nokisimichiopua pu'ka ahpo ijinuwachio, yooma ihta itapiti Riosie Weratiame yorajerasichiopua.

⁸ Riosia ahpo Taana Riosie Weratiamechi simiyame nayewakao, ehkoriaami Raawi ahpo nayewatura iyotetiaio, eee cheerepua:

Puu Riosie Weratiamea,

muuwaeme tatakorie chapitiame,

na'sonatiame i'toka eenechi tewekachi moenasaopua;

yooma weeechi mochikame pehji ahpo ijinuwa piipateriao,

muuwaeme ye'kari ihkokewa ki'yakamepua,

ahpo ijinuwa ti'tijoe ooweruopua tiameo,

ahpo weerewa tiopachi ki pusie teteiwamechi te'teriamiemo,

pukae ku'isimichiopua wahjachi apochitia piipatetiameo.

⁹ "Eenechi tewekachi moenasaopua", chanitiamea, "tewekachi o'inia tekisa eenechi moenario", tuuniamie, i'ka wehjoari kiisi weruma tiariamechi.

¹⁰ Puu tewekachi o'inia tekikamea, puu wa'api eenechi moenakamepua tewekachio, wa'a moenasaopua wa'a yasipakamepua yawichitumiao, yomatiamie ahpo

enepateria yawichitumia, pusie teteiwame ahkasi yomatiam ki wahjamesi ki puusie teteiwamesi, yooma ihta ahpo enepateriachisi pochikame yasaka.

¹¹ Ihji wa'api Eesusi mooenakame iintokamepua weeechi mochikame ki'yakao, aachin teeka ahpo ku'ika mochtomichiopua apochi paparakameo, i'ka pepeniwari ye'kaniamechitia: Riosie Weratiame aata ajawariachitia; wahjachi pepeniwarichitia, Riosi tuuyewari ma'masitari; wahjachi pepeniwari kiatiam, ahkanoi mochiwachiami Riosi kaaweruma tuuyewari tuusimichio; wahjachi pepenewari kiatiam, ti'tiopachi paamiratumichio; wahjachi tiameo pepenewari kiatiam, nanapawiniam kaawe ma'chiam tuuyeka masitemeri, Riosichi simiyame tuuyewario.

¹² Riosie Weratiame, wa'a teeka katewekamepua ahpo ijinuwao, ihta ahpo tehkiwao, kaawe pepeneka yooraka mochtopuawichio, wa'a teeka, epeche epeche kaawe te'teretopuawichio taamo Noono Riosichio, Riosie Weratiame weerewarachio, yoom-ahka teeme pirena nokisika.

¹³ Wa'a te'teretomete teemea, taamo pirena wa'achitia erakowa teeremichio, taamo Noono Riosi Taanarachi paparianameo. Wa'achi erakoame te'terepasaapa teemea Eesusichi paparianameo, iwapakame enema teemeapa, Riosie Weratiame tiarichi simiyameo.

¹⁴ Riosie Weratiame tiarichi iwapakame enesaapa teemea, ka'chi iika ikanati sewina erapatepuame teemea, ihtaoi sewina weemera tiame masitewarieopua, aata taamo wihkuemia enakameeopua. Teemea Riosie Weratiame tiarichi iwapakamekapao, ki kukuchi nu'nuntichitia ikanati pichiketepuamepua, aatae itapiti ahpo chaanetiaeo; ki aatae i'ka wehjoarichi ohjoeme taamo apochi eejepume tiame teemeapa.

¹⁵ Pu'ka wa'a nokayame taamo wihkuenariao, ohso kaawe Riosi pichiwari inatakache itipipuapua, kihta nekamuwa chaaneka. Epeche epeche pepenipaka mochtomete teemea Riosie Weratiame te'teretowaopua, Riosie Weratiame weerewarachi itapitirachitiaopua, Eesusio taamo mo'orachitia te'teretoeka.

¹⁶ Riosie Weratiame taamo mo'orachitia te'teretoame enesaa teeme, kaawe te'teretoame enema teemea Eesusichio, Eesusi weerewarachi itapitirachitia te'teretokao, yooma pipiripi teeme ahpo yoramia kaawe teeretowa yorasika. Yooma teeme pipiripi Eesusi weerewarachi itapitira kaawe nokisiam enesaa, kaawe ahpo wa'achitia ku'itoka nokisiam enema teemea, kaawe ahpo wa'achitia naktoka.

Weemera te'tereka ohjoeniam Riosie Weratiamechi

¹⁷ Pukaepa i'ka aamo chaaniamenia Eesusi Apoe Paamirae weratiamechitia, ka'te ki Riosichi paparamechitia nokimitia eemea, aapoe wa'api ahpo erakoa nokayamechitia, pu'kao kihtawichio kaawekame.

¹⁸ Puuu ahpo wa'api erakoakamera nokayamea, tukapachi te'teriamepua ahpo inatario, ki Riosi uutapari inatarichi. Puuu, kiisi unareka mochtomepua, Riosi weemera ahjario ahpo kianarewao, peewamekapua ahpo iikachio, kiisi sewina erapaniamepua ka'karumachio, kiisi toinaria ahpo ki ka'karuma nokiwao.

¹⁹ Puuu kihta suuwe erakoamepua ahpo ki ka'karuma nokiwachi yokipakamekapua, yooma ihta eiwepua tiame, pu'serewa nokiwachi.

²⁰ Eemea Eesusi Riosie Weratiame tuuyewari pepenipaio, pu'ka wa'a nokiwameo, kiisi kaaweko tiame pepenipakamepua.

²¹ Wa'a tiachio, eemea, Riosie Weratiamechi pepenipakapa, kiisi kaawe tiamekopua wa'a nokiwao,

²² yomatiam pu'ka ki kaawe nokiwao, toipuapua wa'asi. Puuu ke'chu Riosie Weratiamechi paparai nokariaa, ahsieme ki ka'karuma nokiwamechi wekaniamepua, aamo iinya tiame yooraka mochtonareriaa.

²³ Eemea ehpeo yomatiam aamo weemera te'terewachi enemetepua, ahsieme kaawerumachiche inatatoame, kihta inatapuawichio wa'asi aamo ki kaawe nokinarewao.

²⁴ Eemea, aamo weemera ahjariwa tiia tetewitepuapua, weemera Riosi tiariwa enepatiamekapa Riosieo, aamo weemera Riosi tiariwa te'teriam tetewimichio, te'ta Riosi ka'karumari aamo nokayame tetewiteka, kihta suwepori ihsiwa tetewitiam.

²⁵ Wa'a te'tiamekapa eemea, kihta wistuame enemitiapua; ohso kaawekamera aamo ahpo te'ta pichiwaka nayewepuapua, yoomahka teeme pirenao, piiripikai tiamekapa, Riosie Weratiame weerewachio, ki pusie teteiwame weerewachio.

²⁶ Ka'te aamo newitote nekarewao, aata aamo na'ra iintokoio, itapiti aamo nekame tiame chaanekoio, nekarewae aamo newitotesaamua, tatakori iintoame muua. Aata

ahjama nekasaamu, ikanati aamo katewepuapua pu'ka ahjamao, pu'ka wa'api taawechioio,

²⁷ riaorósio ki amochi iintomichio nasiwatekao.

²⁸ Pukerio ichikoame enekaio, kihta inatepuapua aamo ichikomiao; ohso kaawe tekpanaka yowipuapua aamo nakiwiao, soparama iinuemichioapua aamo ko'komiao, ahkasi aamo aaata ihkokemiaoi, tesiwa te'tiamekoopua kihta ko'kometieo.

²⁹ Eemea aamo chu'wachio, ka'te chiame enemitiapua, itapiti nekame tiameo, ihtaoui ki kaaweruma chaniwao; ohso kaawe kaawe e'reka nayewiame enepuapua aamo wahjachio, kaawe wichiyame inamuniame teerewaeme.

³⁰ Ka'te yuuwesitemitia eemea Riosi Riosiwario, ki kaaweruma aamo noonowisoo tisia yuuwesiamepua, tewekachi taamo Noonoa, ahpo Riosiwari amochi yasitopatekamepua, aamo tuuyesimichioapua aamo eeyowa teeresoopua ki kaawerumachi aamo wichipua. Riosia ahpo Riosiwario, ahpo ijinuwa iintapariache ki'yamepua, pukae kakupachiche aamo teetomichioapua, ahkasi wahjame taawechisi Eesusi Riosie Weratiameo, eenechi tekiyachisi tamochio, ahsepari taamo newipatemiaopua.

³¹ Eemea ihpapamitia wa'asio, pu'ka aamo chipurewa tiameo, aaata aamo neka-muchewa erakoao, aaata ahjama nekakoniameo, siinto e'raka chaniwame nayewakao, aaata na'arewa nokiwame, wa'a ikisa yooma ihta kiisi kaawe nokiwameo.

³² Kaaweruma enemitia muuu naaju amochio, tesiwe e'reka nayewiame enepuapua aaatao, tesiwe e'riame enepuapua aaatao. Eemea aamo ahpo wa'achitia cheriwame enepuapua, aamo ki kaawe yooraretiaio, Riosi iintoriachitia aamo cheriwekao, aamoo, Riosie Weratiamechi aamo paparariopa.

5

Achini teeka ohjoeme tiia Riosi tatanaraa

¹ Wa'apenatio Riosi nakiya tatanarakapa eemea, kaawe aamo nakika ohjoepuapua, Riosi aamo nakika yasitoachitia.

² Wa'a teeka ohjoremitia eemea, Riosie Weratiame taamo te'ta nakiriachitia, Apoeopua taamo te'ta nakiyapao, ahpokamera ki'yariopua meripuawichioo, ahpo pejana po'wachitia Riosi oowepakao, taamo tatakoriaria Riosie piipatepuawichioo, Riosia ahpo Taana meritiameo, peeniakame saekamepua.

³ Riosi tatanara enepatiamekapa eemea, kihta suwepori nokiwame amochi tetewite-meripua, a'chi tiamekoiopua, suwepori nokiwameo, ihtaoui ki kaaweruma simiyame aamo weemuwario.

⁴ Ka'te nayewamitia eemea, iinya tiame chaachapaniameopua, itapiti kiisi inatari nayewaniameo. Ka'te tamojeramitia eemea, aaata iinya tiame chaanekaoi. Kiisi kihta nayewamete eemea wa'a tiameo. Ohso kaawe eemea, cheriwema kiapuapua Riosio, apoe iintokamekopua, kaaweruma aamo iintapakao, aamoo ki iinya tiame nayewamichioapua.

⁵ I'ka no'o cheemiao, inataka inamumitiapua: Aawataai ki ahpo uupimache uupitani-ame nokiwamea, ooweruai ki ahpo kuunamache kuunaniameaio, ki reesisepuamepua Riosie Weratiame ye'karichi mochipuawichioopua, Riosi wa'api ye'kariwachio; aawataai puuuu, ahpo weerewa ikotuwache i'yamea, eiwepua tiameche nokayamepua. Aata tahpitika e'ramea toomichioio, ihtaoui itapitichi ki kaawerumachi weemuameo, ki reesiseri Riosia ahpo ahjama ohjoemichioapua pu'kao ahpo ye'karichio, pu'kao, ahpo toomichiche riosiwakamekopua.

⁶ Ka'te aamo tooa aaata aamo wihkuemichio ahpo wistukieo, puuu aamo wihkueni-amea, oowera aamo wistukiamepua. Puuu wa'a tiame nokayamea, apochi wichitemi-itepua, Riosi kokosari nekarewao, ki Riosi chiamekamera, ma'masitiamekopua pu'kao.

⁷ Wa'a tiichipa eemea pu'kao, ka'te pichikemitia pu'kao. Pu'ka masitia pichikesaa eemea, ahjama te'teriami enema eemea; wa'a aamo te'teresoo Riosia, aamo kokosama-pua.

⁸ Pukerio eemea tukapachi ohjoereriaipua, ki machiyapa Riosichi te'tereniameo, nape ehpeo eemea Apoe Riosie Weratiamechi te'terepakamekapao, Riosi uutaparichi ohjoemepua, Riosi te'ta kaaweruma tuuyewari taajenarichi. Eemea te'ta Riosi uutaparichi mochitoamechitia, aamo tetewitepuapua.

⁹ Pu'ka Riosi kaaweruma taajenarichi ohjoetoamea, kaaweruma e'rarie ihsiamenemapua ahpo piirechio, ki se'wika Riosi nakiyachitia, puuuu pichiwakache nayewama-pua.

¹⁰ Eemea te'ta Riosi pu'seriachitia, mochitonareka ohjoepuapua.

¹¹ Eemea tukapachi simiyameo, ka'te wa'achi nokisimitiapua, puuu tukapachi noki-wamea, kihta kaaweruma machenamepua; ohso kaawe eemea pu'kao, terika tuuyepua-pua pu'kao, ahpo tukapachi nokayao, kiisi kaaweruma nokiwameko tuukaopua pu'kao.

¹² Utewaeme teripuapua pu'kao, pu'ka noriwi nokayao, ki nu'uti suwepori nokayameko tuuyeka, kiisi chanime tiame iinya tiame.

¹³ Nape yooma itapiti taamo nokiwao, Riosi tuuyewari taajenarichi ma'chipa tiaapa, ma'chiame tetewipuaepua, kaawerumakoo ki kaawerumakooipua.

¹⁴ Pukaepa chaachapaniamepua: Pusasa muuuapa, kochika tiamea. Werisisa muuuapa, wahjiparichi tiamea, Riosie Weratiameo, aamo tahjepamichioepua.

¹⁵ Eemea amochio, kaawe amochi ne'nemitiamua aamo nokayao. Aamo pusakame yasitopuapua inatarichio. Ka'te kihta peenewari machiyame enemitiamua; ohso kaawe eemea, te'ta peenewari tiame enemitiapua, Riosi nakiyamera kaaweruma teetowara.

¹⁶ Senepi taawechi aamo teetoachio, kaaweruma pooe ne'neteka mochtitopuapua aamo wahjachio, tisia tehki tiame teetoamekopua ehpe taawechiamio, i'ka wehjoarichio tisia muuwaemekopa nanaarameo.

¹⁷ Ka'te natakepaka mochtitomitapua, Riosikamera kaawe eratepua nokipuameo.

¹⁸ Aamo kaaweruma Riosichi tetewipuwichio, ka'te nawajimitia ihtaohi paatarieo, puuu paatarieo taamo ki inatepame enepatiamekopao, ihtaohi a'chi tiame ikiniameo; ohso kaawe ihtaohi itapiti a'chi tiame amochi ikisaa, aamo Noono tetewekachi kahtiam paparaka, itanepuapua aamo ku'ika katewepuwichio, waikao apoeopua, aamo ku'ika katewemapua ahpo Riosiwario.

¹⁹ Eeme Riosie Weratiamerachi paparamea, wa'amahka ta'pechi napawisaa, a'chitiao aamo peeniachitia nayewepuapua tetewekachi Noonoo, Apoe Eesusiopua tiameo, ihtaohi Riosi iyotaperichi chiiia iyonaio tiameo, ihtaohi Riosiwichio kaawe e'rewa wikatapuapua, nape te'ta aamo iikachi machename e'rewae.

²⁰ Senepi Riosichi nayewao, ihtaohi itapiti nayewao, ka'te natekepamitia eemea, cheriwema kiamiao, Eesusi Riosie Weratiameo, pu'ka aamowichio iintoriapa.

Aachin teeka mochiniamene newikameo

²¹ Eeme newikamea, nenekuti ahpo yoorewatere te'tereka mochtitopuapua, wa'a tiame yachatiamekopua Riosie Weratiameo.

²² Eeme ujupiraa aamo kuunao, mo'orachitia teetoame tetewimitiapua, aamo kuuna neesetowatere mochtitoka,

²³ taamo Paamira Eesusio, yooma ahpo weerewa ki pusie teteiwamechi taamo te'teretoameo, apoe mo'orachitia teetoamekopa tamochio. Puuu Eesusi weerewa ki pusie teteiwamea, Riosi tioparakitepua tiameo, pu'ka tiopa ki pusie teteiwamechi mochikamewichio, Riosie Weratiamea ahpo ahjari nehjakamepua, pu'ka newipamichio, pu'ka tatakoriaria ahsieme cho'wepuwichio.

²⁴ Wa'achitia teemeai Riosie Weratiameo ki pusie teteiwame tioparachi enepakamea, taamo Paamira Eesusio taamo mo'oratuamechitia tetewachitiao, wa'achitia eeme uupiraa aamo kuunao, wa'achitia aamo mo'oratuamechitia tetewimetepua, yooma itachio, yooretoka.

²⁵ Eeme kuunaraai, tisia kaawe nakika mochtitomitapua aamo uupio, Riosie Weratiamechitiao yooma ahpo tiopa ki pusie teteiwameo, nakika yasitoamechitia, pu'kao te'ta taamo nakiyapao, taamowichio ahpo mukiwarichi ki'yaripa.

²⁶ Wa'a iintokame puuu ahpo mukiwachisi ki'yakao, taamo te'ta papakotiame itipimichioepua taamo tatakoriaria, te'ta ahsieme piipakame, ahpowichio taamo poanatakamekapapua. Wa'a iintokame Eesusi Riosie Weratiamea, taamo tatakoriaria cheriwepuwichio itanetiapa, taamoo neeroie paatonioipua.

²⁷ Wa'a tiame iintokame Eesusi Riosie Weratiamea tamochio, te'ta ahsieme piipakame ne'netenariapapua, ahpo wa'apiopua. Puuu te'ta taamo piipateriapua, ki teesa tiame tatapara tiamepua piipario, teesaohi ki ohchoparieme, teesaohi kihta chu'ruame.

²⁸ Eeme aamo uupi kuunaraa, aamo tisia weerewa nakiyachitia, wa'achitia nakipua-pua aamo uupio. Aataai ahpo uupi te'ta tisia nakiyamea, ahpo wa'api nakiyamekai teereniamepua,

²⁹ aataai ahpo weerewao, ki'tiamekopua ahpo weerewa wa'api nekamuchiameo, wa'a tiamekapa puuu ahpo weerewao, tisia kaawe ahpo neesetoamepua, tisia kaawe koi'teka. Riosie Weratiamea wa'achi ihsika taamo neesetoamepua ahpo tiopawao, puuu tiopa ki pusie teteiwamea, apoe wa'api weerewakapapua, weerewa ki pusie teteiwame.

³⁰ Teemea pu'ka weerewa ki pusie tetewiniamechi te'teramepua, pu'ka weerewachi piiripikame teemea, piiripi wa'api pirenaturichi.

³¹ Wa'achitia Riosiai nenewikameo, piiripi weerewachitia pirenatukame tetewamepua, Ehkoriaami Iyoterio, te'ta eee chiiachitiao: "Aaata tijoea toimeripua ahpo noonoo yeeyeopua tiame, ahpo uupimao piiripichitia enepamiapa pirenatukao."

³² Ihji pirenatuniamie piiripi weerewachitiao, tísia tehki tiamepua pahtepuawichioo, puuu piiripi weerewachitia pirenaturi enepaniameo, ki pusie teteiwamekapa. Wa'a te'teriami teemea, piiripi pirenaturi enepakamekapa, Eesusi Riosie Weratiamechío, ki pusie tetewíniamechi.

³³ I'kao cheeriamekainia wa'asio, eenechi aamo chaaniamenia: Eeme kuunaraa, aamo wa'api aamo nakiyachitia, nakika yasitopuapua aamo uupio; eeme uupiraa, yooreka yasitopuapua aamo kuunao.

6

Tatanara nayewaniame, yayawara tiame

¹ Eeme kukuchia, yooreka mochtomitia aamo yayawao. Puuu aamo yayawa yooreniamea, kaawerumapua, wa'a tiame nakiyame taamo Noonoo tewekachi kahtiamea.

² Iintuame piiripi nuurari Moisetaru Riosie kiatiamie, ti'tijoeo ooweruopua tiameo, e'weka mochtomichioopua. Riosia ahpo nuurari Moise ki'yaiopua tiameo, pu'ka nuurari yooreka yasitokameo, tísia kaawe ikitemo tuukamepua. Puuu nuuraria eee chiamepua: "Yooremitia aamo noonoo, aamo yeeyeopua tiame."

³ Puuu Riosie iintomo tuuriaa, eee cheeriopao: "Aamo noonoo aamo yeeyeo tiame yooreka yasitosaa, tehpe weritomerimua ahjatokao."

⁴ Eeme noonoraa, ka'te nekaka tuuyemitia aamo tatanao; ohso kaawe kaawe e'reka tuuyepuapua masitekao, kaaweruma weripamichioopua pu'kao, yooreka yasitoame. Ki aamo e'wenaresoopua aamo tatanao, utewachi yooretetuapua pu'kao, a'chitiao aamo ye'kachitia masiteka, nape tísia nakika, kiisi nekaka; wa'a tiame nakiyame taamo Noonoo tewekachi kahtiamea.

⁵ Eeme aaata aamo teeko tekipanakiamea, yooreka tekipanapuapua aamo teekochio, iyorika yorapuapua aamo tehkio, kihta inasoame enepuapua, tijoeai oowitiameai, aamoo Riosie Weratiame tekipanakiamechitia iyorika.

⁶ Aamo teekoe ki tetewiniachi ihisiao, wa'api tiame enepuapua, ki aamo teekochiche kaawe aamo itipinarewaeoi, Riosie Weratiamechioopua tiamé, wa'a tiame kaawe e'riame Riosia.

⁷ Wa'a tiachio aamo teekochi tekipanaio, Riosie Weratiamewichio, tekipanameka erapuapua, ki aaata ti'tijoe teekowichio, ooweruoi teekowichioo.

⁸ Nane'remitia eemea, puhku tekipanameo ki puhkuchitia tekipanameopua tiameo, wa'achitia kaawe yorapuamekopua Riosieo, yooma aaata ahkasi kaawe ahpo tekipanariachitiao.

⁹ Eeme tekipaname teekoraai, aamo tekipanamechitia te'terepuapua, aamo yooreka tekipanakiamechitia, ka'te e'raka yooraka tetewimitiapua pu'kao, kaawe nane'riamekapa eemeapa, tewekachi kahtiamekopua te'ta aamo Teekorao, aamooopua aamo tekipanateka iintuamea. Puuu aamo te'ta Teekoa, apoe Eesusi Riosie Weratiame puuuu. Puuu Eesusi Riosie Weratiame aamo Teekoa, ki epeche weruma tiame tetewamepua aamoo, aamo tekipanakiamechio.

Ihtanae taamo nehpuameriko riaorósi na'ararichio

¹⁰ Ehpeo neeaa, no'o iyotewachi kajuyachioopua, aamo riaorósichio, ihtanae aamo nehpuamia, nayewemane. Eemea, riaorósi wihkuarichi aamo nehpuapuawichioo, Riosie Weratiame itanepuapua aamo te'ta ahpo utewarie ku'imichioo.

¹¹ Eemea Riosie aawewiamie enepuapua, ahjae aamo neesepuame riaorósi wihkuario.

¹² Apoe Riosie enemeri taamo ahjae nehpuameria, ki aaata ti'tijoechi nasiwaniamekopua, apoe te'ta Satanasikoopua taamo seepurawao, kihta sa'paeme ki eerae-meioipua tiame. Taamo ahjachi nasiwaa, eekachi ohjoame ahjaripua, Satanasia ku'yamera ahjari, tísia nanaarame ti'tijoerichio. Puuu Satanasia ku'yamea, i'ka wehjoari tukaparichi tekipanamepua, te'ta Satanasie kiatiamie, te'ta utewari kiatiamie i'ka wehjoarichi nokisimichioo.

¹³ Pukachipa Satanasia ki pusie teteiwamechi nasiwaniamekopao, yomatiamie Riosie aamo nehpuari amochi teeretopuapua, ahjae aamo aawemichioopua, Satanasia aamo wihkuwarichioopua. Wa'atiaomua kiisi yuumpatiame enesaamua Satanasia wihkuarie nanaarameeopua, ma'chiamie teteipume enemamua Riosie Weratiamechi te'ta tiamekopua aamo paparao.

¹⁴ Pukaepa eemea, pusakame mochtopuapua, kaawe aamo inateka. Satanasia aamo wihkuenaresoo, te'ta pichiwarei Riosi chiiie, nehjiaka aamo nehpuapuapua, pukae

aamo nehpuamichio ki'yakame Riosia. Satanasia aamo chaanenaesoo: "Kiisi kaawe tiame muua Riosichio, tisia wihtuka chiiame muua", chaanepuapua pu'kao, "no'oo tisia kaawe tiamekopua Riosichio, no'o Riosichi paparakopa no'o cheriwekopa."

¹⁵ Kaawe katewetiamochipuapua, aamo wahjachi nayewemia Riosi kaaweruma tuuyewario, Riosie aamo iikachi ta'iria yasitowa eraniameo, Riosie taamo kianiameopua.

¹⁶ Riaorósio aamo sewina erapatenarioo, ki aamo ahjama tiopa Riosio aamo ku'ikao, aamo Riosichi paparae aamo nehpuapua, pukae aamo pejanaweka, choipatepuapua riaorósi ataporirao, taamo ki kaaweruma iintojeraopua, tajenarieme.

¹⁷ Pu'ka Riaorósio aamo sewina erapatenarioo: "Ki Riosie aamo newipatetiameko", chaanesoo, peeneka aamo nehpuapua, tisia wihtuameko tuuka pu'kao. Puu tisia peeneka aamo inatawae nehpuapua, soontaro kajewa mo'koritoniameka tiamepua. Riaorósi wa'a mahka amochi eenaka itapiti ki kaaweruma Riosiwichio, aamo weemupanaesoo iintojerakao, Riosi Iyoterichi chiiame aamo nehpuapua, Riosi Riosiwari-
chuo.

¹⁸ Senepi kukuwe Riosichi itaka mochtitopua aamo ku'iwao, apoe aamo chaanesimichio, pukae aachin teeka aamo nehpuasimichio, Satanasi na'ararichio. Wa'achi cheeka nehpuapua yooma aamo wahjachiwichio itakao, Riosi Riosiwari-
chuo.

¹⁹ No'owichioopua tiame itapuapua Riosio, ma'chiam ki seeweka no'o masitemi-
chio, ahpo Taana Eesusi simiyameo, yooma pu'ka kaaweruma Riosi tuuyewario, ki ma'chitaniam pehji, ehpe taawechiamio noriwi teereniam pehji.

²⁰ Neeea pu'ka tuuyewari nayewatuapa, i'wa yachatiamenia peereso, Riosi no'o chaanesiwa nayewatuamekapa. Te'ta itaka mochtititapua no'owichio ehpe i'wa no'o kahtioopua peereso, Riosio no'o ku'imichio, no'o oisatia nayewamichio, te'ta kaawe no'o teetomichio, Riosi nakiyachitia.

Kajuyachi teepotari

²¹ Ehpeo neee Paoroa wa'a Ejesio tiopachi mochikameo, wa'a aamo uhjurenane Tikikoo, taamoo Riosichio pooniwaka tiame, puua tisia yokipakame puuapa Riosie Weratiamechio, puua tisia kaawe no'o ku'ikamepua tiameo, Riosi tehkiwa nokiwachio. Tikikoo neee, wa'a aamo i'tothenania, yooma aachin teetoa tamochio i'wa, puua aamo mochikachi asisaapa, puu ihsimapua yooma aamo tuuyekao, aachin teeka taamo mochikaopua i'wa,

²² aamoo kaawe erakomichio, taamo kaawe te'terio tuuyetioa Tikikoo.

²³ Yooma eeme Riosichi pooniwapa pipiniwaopua tiame, Riosi ihsijerania amochio, ta'iria mochtekaopua aamo iikachio, Riosio amochi teerejerania tiameo, te'ta aamo ahpo nakika mochtitiam; aamo ku'imichio tiameo, ki se'wika aamo teetowetekao, aamo te'ta paparawaopua, ahpo Taana Eesusichio.

²⁴ Yooma aamo taamo Paamira Eesusichio tisia ki wahjiamesi nakika ahjachi paparaka mochtioameo, Riosio neee, te'ta kaaweruma ikiwame amochi teewerania, ahkasi ki wahjiamesi.

Wa'asi kajuyamenia i'ka no'o aamo uhjuriaa, i'ka tuuyewari aamowichio iyotiao. Kaawe erakosa naajúu, cheriwema wa'asi.

Paoro Eeripo Iyotepawa

Teepotari

¹ Kúira Iiripo tiopachi mochikame, Riosichi poponiwa pipiniwa tiame. Nee Paoro Timoteo ahjamao, Eesusi Riosie Weratiame yorakeka mochitoamea, i'ka iyotesa aamo uhjurena teemea, yooma pu'ka Iiripo mochikameopua, Eesusi Riosie Weratiamechi te'teriamo, yooma wa'a tiopachi pa'pamuratuameopua tiameo, wa'a ikisa wa'a pa'pamuratuame ku'kuyameopua tiamé.

² Teemea aamoo, Taamo Noono Riosiopua, Apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, aamo tísia kaawe iintojerani teemea, aamo iikachiopua, tísia ta'iria mochitekao.

Paoro Eesusichi pichikiamewichio, Riosichi itanewa

³ Neeea senepi amochi inatepaio, cheriwema ki'yamenia te'pa tewekachi kahtiameopua Riosio,

⁴ tísia kaawe e'rapa noochio,

⁵ pu'ka aamo no'o tísia ku'ika mochitoriawichioo, yooma i'ka ka'karuma Riosii tuuyewari no'o nayewa tuuoiopua, pukeri o'inia i'ka ka'karuma naawesari aamo inamuriachisio, ahkasi ehpe taawechiamisi.

⁶ Neeea i'ka Riosii iintomia amochio, tísia ahjachi e'rame neea: Puuu tísia kaaweruma itapiti iintokame aamo iikachio, puuu wa'api amochi o'inekame, amochi simitemeripua wa'apitia tísia kaaweruma inisikao, ahkasi Riosie Weratiameo, eenechi eenachisio.

⁷ Neeea Riosio amochio, tísia kaawe iintomeriko e'ramenia, wa'a e'ramenia aamo tísia nakiyamekapao, aamoopua tiameo, tísia no'o ku'ika mochitoriopapua, i'ka Riosii no'o ki'yaria yoramichio tehkichio, aamoopua tiameo noochi kiatiamekopua Riosie kaaweruma teetowao, pe'yachi no'o peereso yachatiao, pe'yachi yawichichi no'o weranioi Riosii kaaweruma tuuyewari nehpuapakao, te'ta pichiawako tuukaopua pu'kao.

⁸ No'o Noono tewekachi kahtiamea, nane'riamepua achini e'raka no'o kahtiamekopua iikachio, aachin teeka no'o tísia aamo tetewinareka yasitoo, ki nu'unti aamo kuchichewaka nakiyapa Apoe Riosie Weratiameo aamo kuchicheka tetewachitia.

⁹ Neeea Riosio, napatika aamo nakika mochitomichio itaniamenia, epeche machika mochitomichioopua Riosichi tiameo, epeche kaawe nokisikao Riosichio,

¹⁰ aamo peeneka uumichioopua epeche te'ta kaawerumara ne'nekao. Wa'a te'tereka mochitosaa eemea, kihta a'chi tiame te'tereka mochitomeripua i'wa wehjoarichio, ahkasi Apoe Riosie Weratiame eenechi eenachisi, aamo tewekachi apechunamiao.

¹¹ Wa'atiaa aamo kaaweruma teerewa nokariao, kaaweruma i'ipari enemeripua Riosie Weratiamee ku'itiame, wa'a ikitiapa eemea, kaaweruma nayewaka cheriwema kiana eemea Riosio, Riosie Weratiame Noonoraopua.

No'owichioo te'ta nateyamea, Riosie Weratiamechiche teetoniamepua

¹² Riosichi poponiwa pipiniwa tiamée, aamo nane'rejeraninia i'wa peereso yachatiamo, ohso kaawe teetomichio eneriopua Riosii kaaweruma tuuyewario, epeche muuwaeme machimichioopua i'ka tuuyewari tuuyesiwaopua.

¹³ Yooma i'wa yawichikarichi so'sontarao, ki so'sontaraoapua tiame, nane'riamepua i'wa no'o peereso kahtiaoopua, Riosie Weratiame naewatuapa i'wa yachatiamekoopua.

¹⁴ Wa'achitia ki ookapi Riosichi poponiraai pipiniraai ma'chi mochitoamea, i'wa peereso kahtio tuuopa no'oo, aapoepечи tísia oisa erapaka, tísia oowe erapaka taamo Paamira Riosie Weratiamechiopua tiameo, tísia nayewatunareka mochitoamepua, i'ka tuuyewari Eesusichi simiyame tísia ka'karumaopua.

¹⁵ Aaata ti'tijoeria Riosie Weratiameo, naewatuamepua naewao, nape ahpokamera kaawe e'repuawichio, ki aaatae alho iimepuawichioamera; nape aaata wahjachia Riosie Weratiameo, kaaweruma erakoka nayewatuamepua pu'kao.

¹⁶ Ihji ki ka'karuma naewatuamea Eesusi Riosie Weratiameo, no'o kokosa eratenariapa wa'a nokayamepua ki pichiwarikamera aamo nayewatuka Eesusichi simiyameopua.

¹⁷ Puuu pichiawaka nayewatuame Eesusichi simiyame Riosii ka'karuma tuuyewario, no'o nakika mochitoamepua. Puuu nane'riamepua tiameo, Riosii chiia nehpuapa i'wa peereso no'o yachatiamekopua, no'o Riosii kaaweruma tuuyewari nayewatuapa.

¹⁸ Nape pe'yachi ki kaaweruma iikaeka kaaweruma iikaeka nokayoio ka'chi no'o yoramepua, a'chitaioi puuuu, Riosie Weratiamechi simiyame nayewatuamepua. Wa'a teerewachio, kaawe e'ramenia. Wa'apitia epeche kaawe eratomania,

¹⁹ Riosie neesetoniamekapa i'wao, ku'we no'o ma'chipapuameko e'rapa i'wa perekarichio, aamo Riosichi no'owichio itarewae ku'iwa, Riosie Weratiame Riosiwariie ku'iniapa tiameo.

²⁰ Neeea ahkaoi oiyaio, tísia kaawe nayewanariamania Eesusichi simiyame, kihta suuwe e'reka aaataoi. Neeea no'o nayewaturaeo, Riosie Weratiameo ki nu'uti tiameko nane'rejeramenia, pu'ka wa'a tiameo noochi epeche, epecheche tetewitoka, ahkasi no'o ahjaka yasitoachisi, ahkasi no'o mukuyachisio.

²¹ No'owichioo ahjaka yasitoniamenia, Riosie Weratiamewichio yorakeka yasitoniamenia puuuu, nape mukisaooinia, tísia kaawe enemeripua noochio.

²² Pu'ka na'pa kaawe tiameo no'o uumia ne'newakao, ki tewayamenia aachin tiamekamera no'o uumiao. Ahjaka yasitosaania, Riosikamera yorakeka yasitomania, Riosiwichio epeche taakiamechitia itipipuawichio.

²³ Mukisaania, Riosie Weratiamechi ahjama yasimerinia, pu'kakamera uusania kaawe enemiinia.

²⁴ Nape wa'a tiame no'o inatoio, amochi inataniachio, aamo ahjama itipiniakameraa, epeche kaawepua.

²⁵ Wa'a teesoo Riosichi paparapa no'o ahjamaoepua pehjio, aamo ku'ika yasitonariamania ohso kaawe, pu'ka aamo Riosichi paparawao, aamo waminasinariapa, epeche kaawe aamo teetomichioepua Eesusichio, ta'iria mochtitoka Riosie Weratiamechio.

²⁶ Wa'atiaio eenechi amochi no'o iinuetare eeméa, peereso no'o kahtioio, ma'chipatioioepua, wa'a aamo ahjama no'o kahtioopua, tísia kaaweruma nayewapuawichioepua Riosie Weratiamechi simiyameo.

²⁷ Neeea aamoo, i'kache aamo te'tereka mochtiojeramepua: kaawe aamo e'reka mochtitowa, kaawe aamo nakika mochtitowa, yooma aamoo Eesusi Riosie Weratiameo, taamo mochtijerachitia. Wa'a te'tereka mochtitopuapua, wa'a aamo mochtikachi no'o eenachisioio, ki no'o wa'a eenakooio, eemea wa'api te'teretopuapua. Nape ki wa'a simikaionia, kaawe aamo nayewaniame inamunariamania, kaawe aamo uuka mochtitowa tuuwame, ki se'wika nokisio tuuwame, Riosi tehkiwachi nokisiwao, wa'a tiiao, muuwaeme ti'tijoe ooweru tiameo, Eesusichi paparamichioepua.

²⁸ Ka'te seewemitia eemea aamo seepurawao, a'chikoi aamo yoramio tuuka mamajochoio; ohsotia oisa te'teretopuapua, kiisi suuwe erapaka nayewasikao, Riosi kaaweruma tuuyewario. Puuu aamo seepurawao aamo momojochamea, aapoekamera kokosapuui wa'a chaachapamepua, ki uukamekapa puuuu Riosi chiiao, Riosie Weratiamechi simiyame aamo nayewatua. Nape eemea Riosi kaaweruma tuuyewari uukamekapao, newipameripua Riosi kokosarichio.

²⁹ Eemea Riosie newipatepuamekapaopua, kaawe e'raka nokisipuapua yooma a'chi tiame aiwasiaioepua Eesusiwichio nokisiwachio.

³⁰ Wa'a tiachioepua teemea, Riosi soontarora teemea, Riosi ahjama Satanasi puipanareka nasiwaniachio. Eemea tetewikamepapua no'oo, aachin teeka no'o tísia utewaeme tekipanamekopua Riosi tehkiwachio, ehpeoi wa'apitia no'o utewaeme teetome, inamuamepua, neea no'oo i'wa peereso kahtiaioepua, kiisi toaka simitekaopua, Eesusichi simiyame masitekao.

2

Eesusi ahpo wa'api tesiwataria; wa'a ikisa te'ta weruma teeremichio weratiame

¹ ¿Ihtana erakoame eemea Riosie Weratiameeo, oisa erapame eemea pukao? ¿Aamo Riosie Weratiame aamo nakiyao, kaawe aamo erapatiameko erakoame eemea iikachio itapiti ihta aiwao? ¿Amochi ku'ika yasitoameko erakoame eemea Riosie Weratiame Riosiwariiao? ¿Pichiwari tísia nakika tesiwewa erakoame eemea, aaataoi aamo piirechio?

² Wa'a te'teriami enesaa eemea, no'o ahsieme kaawe eratepuapua, yooma pu'ka yooraka, yooma pu'ka wa'a tiame erakoka mochtitoka, kaawe aamo ahpo nakika mochtitoka, piiripi wa'api erakowari nokisika, Riosie Weratiameche yorakesikache.

³ Eemea ka'te yoramitiapua ihtaioio, aamo epeche weruma tiame eraniameo, aamochewichio yorapua eraniameo; ohso kaawe eemea aamo piirechio, epeche weruma tiamechitia teteipupua, ki amochitia.

⁴ Aataai eemea ki aamoche kaawe e'rewa i'yapuapua, ohso kaawe aamo piirechioepua, kaawe e'rewa yasitowa i'yepuapua, kaaweche yorakewa teetoka.

⁵ Eemea, Eesusi Riosie Weratiame te'ta inatariachitia, inataka mochtitopuapua.

⁶ Puuu Eesusia, ke'chu tijoe tijoetuaio, ki ahpochwichio inatariamepua, ohsotia puuuu, taamowichioamera inatariamepua tiame.

⁷ Pukaepa ki ahpo wa'inarepua ahpo tisiwari Riosiwarihi itipimiao, ohsotiakamera puuuu ahpo tisiwarichi ku'itapi poanatakao, tijoekamera tijoetumio eraparepua, i'wa weechio tijoe weerewaraeme enepaka, tomochitia puuuu, tijoe naawaka.

⁸ Neipao tijoetusaapa puuuu, epeche nu'uti tiame ahpo iintaparepua pehjo, ahkasi ahpo mukiwachisi tesiwatakao, tisia suwepori tiame ahpo yorapuawichio ikitewakao.

⁹ Wa'a iintoriawichioo ahpo Taanao, apoe Eesusi Noonora tewekachi kahtiamie te'ta Riosia, yooma te'ta weruma iyoriwa teerepaka weerarepua, yomatiamie tatakoriniame newipaterachitia weeraka, pu'kao Newipateri teewaka, puuuu Eesusi cheeka chaniwame.

¹⁰ Pukaepa ihji teewaraa ki nu'uti iyoriwa tiamepua, yomatiamie ahjakamea te'ta yoorewa teerepuame tiarieme, ahkasi yomatiamie tewekachi ahjario, ahkasi yomatiamie weechi ohjoeme ahjariopua tiame, wa'a ikisaopua tiameo, wehtere ohjoeme ahjariopua tiame.

¹¹ Wa'a iintokame Riosia Eesusichio, yomatiamie Riosio ahjakame enepateriao, Eesuskamera te'ta weruma iyorimichio, te'ta ahpo ki nu'uti Paamirachitia tewekaka. Wa'a tiachio puuu Eesusi te'ta iyoriniameo, te'ta taamo Noonora Riosi, iyoriniame enemichio tiame.

Riosie Weratiamechi paparamea, tajayamechitia mochtioamepua

¹² Wa'a teetoachipa aamo tisia no'o nakika yasitooa, e'waka mochtioameraa Riosi tuuyewario, wa'api teetoka mochtitopuapua, aamo ahjama no'o kahtioio, ki aamo ahjama no'o kahtioopua; nape ki aamo ahjama no'o kahtioo, epeche iyorika mochtitopuapua no'o e'wejerio. Eemea ka'te weruma aamo erakoka mochtitomiapua, eemea eeyowa e'reka aamo mochtitopuapua aamo ki ka'karumachi ruhjipua, Riosia aamoo, wa'a teeka aamo neesetomichio newipatekamepua.

¹³ Riosio, amochi teetoamekopa ahpo Riosiwari ku'isikao, puuuu a'chitiao ahpo yorajera aamo yomachioopua.

¹⁴ Ka'te nekamuchiameche enemitiapua, ihtaio aamo yoorao; ka'teoi aamoche kaawe tiameche eramitiapua.

¹⁵ Wa'a te'tiame enesaa eemea, kaaweruma aamo te'teretowame tetewitemamua aamo wahjachio, wa'a te'teriamie aamo enesoo, ki aaata aamo ki kaawe te'terio chaachapamapua. Eemea so'pori tajayamechitia mochtitomeripua, ki ka'karuma mochtikachi tukaparichio, aamo te'ta ka'karuma te'teriaeo.

¹⁶ Riosi kaaweruma tuuyewari weemera ahjari naewae, uutapasipatepapua pu'ka ki ka'karuma ti'tijoerichio, tukaparichi te'tereka ohjoemeopua pehjo, ma'chiamie tetewimichio, weemera ahjarichi poeoe. Wa'a aamo te'teresoo, Riosie Weratiame enoio, kihtawichio no'o tehkiwa amochi iintorio eramania.

¹⁷ Nape i'ka amochio kaaweruma Riosi tuuyewariwicho meripuaio i'wao, Riosi oowewarichitia meritiaa, kaawe e'ramenia pu'kawichio meritiao, nane'riapa aamo no'o nayewaturiao, kaaweruma machenariopa Riosichio, aamoo, ka'karuma tekpaname eneriopa tiame Riosichio. Wa'a aamo te'tereriopa aamoo, tisia kaawe e'ramiinia amochio, pu'ka amochi no'o kaawe e'ra, noonowiriopa.

¹⁸ Wa'achitia no'oo amochi kaawe e'riachitiao, wa'achitia eemeai, kaawe erakoka te'teretoka mochtitopuapua Riosi tehkiwachio, ka'karuma aamo tekpaname erakoka amochio.

Timoteo, Eepajorito tiame nayewaniame

¹⁹ Ahjachi e'raninia no'o Paamira Eesusichio ku'we no'o aamo mochtikachi uhjuremiaopua Timoteo. Timoteo wa'a no'rasa eenechi enasoo, tisia kaawe eramania aamo nane'riapa, aachin te'tereka aamo mochtikoo.

²⁰ Ki aaata piirechi iinuemenia piiripioi, te'ta noochitia inatameo, aaatae aamo aachin teeka mochtika nane'retemiao.

²¹ Aaatai wahjachia, ahpoche kaawe teerewawichio i'yamepua, ki Riosie Weratiamechitia erakoamepua, Eesusi Riosi Taanarachitiao.

²² Nape Timoteo nane'riame eemeapa no'oo, tisia no'o ku'ika yasitoriamekopua, pu'kao neea no'o taanachitia tetewamepua, puuuu te'ta kaawerumache yooraka yasitoamekopua.

²³ Wa'a tiachipa Timoteo neea, aamo uhjuremo orapakania, nape neea pehjo, puuyemania aachin teeremio no'o peereso kahtiao, no'o ku'we ma'chipapuamekooio, tehpesi no'o teerepuamekooipua peereso.

²⁴ A'chitiaoi neeea, ahjachi e'ramenia Riosichio, ku'we no'o ma'chipapuamekopua i'wa no'o peereso kahtiaio, wa'a tiachionia, ma'chipatiaapa neeea i'wa peereso kahtiaio, nooe wa'a siimania aamo ne'nemiao.

²⁵ Nape wa'atiao, Eepajoritoo ku'we wa'a aamo uhjurekemo o'rania, aamo mochikachio eenechi no'rapuka. Puuuu te'ta ihsikamepua no'o tehkiwachi ku'ikao, pu'kao no'o seekarewachitia yasitomichioopua no'o ku'ikao, yooma ihta no'o nakiya ihsikao, pu'kao aamoe wa'api no'o uhjureria no'o ku'ika yasitomichioopua i'wao.

²⁶ Apoe puuu Eepajoritoo ki ahjame e'ramepua aamo tetewinariao, yooma aamoo pu'ka tisia kokorio tuuwa inamukapao, tisia yuuwesiriopa weeka inataka.

²⁷ Pichiwa tisia kokorekamepua kokoriao ahkasi kiiya mukiwachisi, nape ehpeo yachapakamepua Riosieo, Riosie tesiwa e'repariopa pu'kao. Wa'a iintokao Riosia, ahkasi no'ooi yuuwesia, kaawe no'o erapatekamepua tesiwekao, kihta no'o epeche no'o yuuwesimichioopua wa'asi, i'wa no'o peereso aiwaka kahtioio.

²⁸ Pukaepa yaapiti aamo uhjuremo o'rania Eepajoritoo, aamoo eenechi tetewapao, kaawe erakomichioopua wa'asi. Aamoo kaawe erakoka mochikopa saukame eenariopa Eepajoritoo, neeeai kihta yuuwesimapua waikao, aamo tisia yuuwesia e'rakaopua, Eepajoritoo kokoreriao.

²⁹ Wa'a aamo mochikachi enasopa, kaawe e'reka asipupuapua pu'kao, taamo poonichitia tetewika, kaaweruma Riosichi tekipanamekopua. Pu'ka wa'a te'tiameo, aataai ti'tijooe ooweruoi tiameo, kaawe e'raka uuka tetewipuapua;

³⁰ Ihji Eepajoritoo ahpo kokorewao, kiiya mukukamekopapua, Riosie Weratiamewichio tekipanakao. Ihjia no'owichio ihsikao, tisia tesiwa ihsikamepua no'o ku'isikao, ahpo ahjario tisia maaporichi teeretokao, eemeo ka'chi iika ki aamoe no'o ku'imia teereriopua, mehka mochikamekapa eemea.

3

Kehkisa ki nu'uti nateyame Eesusichi paparaniamemo

¹ Ehpeo Eesusichi simiyame aamo nayewemania, aachin teeka ki nu'uti nateyamekopua Eesusichi paparaniamemo. Eeme no'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, te'ta taamo Teekora Eesusichio, peenia erakoka mochtomitiaopua. No'owichioo ka'chi tiio e'ramenia eenechi wa'api aamo chaaneka aamo iyotepainia, no'oo wa'api cheeka iyoteriapiopua wa'asio; ohsotiaonia i'kao, kaawe teeremeriko e'raninia amochio, ki natakepa mochtomichioopua no'o aamo chaaneriaopa wa'asi, i'kao tisia kaawe tiamekopua amochio.

² Kaawe aamo neesetoka mochtomitia eemea, pu'ka saoorika erakoamekoopua aamo ko'konariao, puuu nanaarame se'wi aamo masitiamea, aamo tahpitika erakoamepua aamo ko'konariao, ahpo ki ka'karuma se'wi masitiaeo. Puuuu utewa aamo yooramepua aamo siichitepuwa nokimichioo, aamoo Riosichio, kaawe te'terame tetewipuawichio tuukao.

³ Puuu weerewachi siichitepuwa ahpo nokiwamea, ehpiamio kihta nateyamepua Riosichi kaawe te'terepuawichioo. Teemea ki taamo weerewachi siichitepuwaio, teemekamera te'ta pichiwari siichitepuwatiameraka tiamepua, puuu siichitepuwao te'ta Riosi Riosiwarikamera taamo iikachi tehpuhaniamekamerapua taamo tatakoriario, ahpo Taana Eesusichiche taamo paparatioiche. Teemea kiisi ahjachi erakoamepua ihtaio itapitichio, taamo tewekachi kahtiam Noonochi kaawe te'terepuawichioo, ki pu'ka Taanarachi paparaniamemo, Riosie Weratiamechiche.

⁴ Aata isaeri tijoekapao, te'ta ahpokamera epeche kaawe tetewiniame e'rame enesoopua Riosieo, neeea epeche tiamekaitenia wa'a tiachio;

⁵ neeea te'ta isaerikaitenia, osanao taawe i'toi no'o naawariachio, siichiteputetiamekapapua; neeea tiamekoo, Chaamini ojochiwarachi naawakamekapao, te'ta isaeri tijoekaitenia tiame, isaerikopua no'o yayawao euroo nayewame. Neeei Moise nuurari nokiwa yooreniawachio, tisia iyoriwa tiame enekame neeea, ahkasi no'oo parisero masitari enepachisi.

⁶ Pariserochitia enepasaapa neeea, tisia weemuka yasitokamenia nooe wa'apioi, Eesusichi paparamo tisia na'arewa ihsiwachio, ki kaaweruma maaeka Eesusichi simiyame masiteniamemo, ki iyoriameko e'rapaopua Moise nuurario. Waika taawechemio neeea, Moise nuurari e'wewa nokiwachio, aataai kihta no'o terime tiamekainia.

⁷ Nape ehpeo neeea Riosie Weratiamechi paparamekapao, pu'ka Riosie Weratiameo no'o tatakoriaria piipamichio mukuriopua pu'kao, pu'kakamera kaawerumako e'ramenia ehpeo. Pukaepa ehpeo neeea, yooma pu'ka pukeri no'o ihsiriao, Moise nuurari

nokiwachi simiyameo, pu'ka yoorewae yooraka no'o kaawe teeremio e'rariaopua Riosichio, pu'kao neeea ehpeo, ipaka tetewamenia pu'kao, kihta nateyamekopa pu'kao.

⁸ Ehpeo neeea no'o te'ta Eesusi Paamirachio, ihtaai ki epeche nateyame tetewamenia, ki Eesusichi paparaniamechio. Pukaepa neeea, yomatiame pu'ka te'ta nateyamechitia no'o tetewaria pukerio, yomatiame ipakame neeepa pu'kao wa'asi, kasarachitia, te'ta Riosie Weratiamechikamera paparamiapa.

⁹ Ehpeo neeea, Riosie Weratiamechikamera enepakapao, tewekachi kahtiamée Riosie no'o Noonoe, kaaweruma tetewiniamenia, ki pukerichitia no'o maaeria, Moise nuurari nokiwa iyoriniame yoorariwae. Wa'a teeresoo, taamo te'ta kaaweruma tetewiniame Riosieo, Riosie Weratiamechikamera paparaniamekamera puuuu, kihta itapiti taamo wa'api kaawe ihsiwaepua.

¹⁰ Pukaepa neeea ehpeo, te'ta pewatiame no'o naawaemeko eranariamenia, no'o Eesusichi te'ta paparawao, pu'ka Riosie Weratiameo no'owichio iintorio, te'ta pichiwa wa'a iintorio eranariamenia noochio, pu'kao kurusichi mukuria no'o piipamichioo, mukukai eenechi oijenariao. Neeea Riosie Weratiamechio, ahjama mukukameka eranariamenia, pu'kao te'ta kokosa aiwariaopua mukukao, te'ta no'owichio aiwario inatakache yasitonariamenia noochio.

¹¹ Wa'a no'o e'raepua, ahkasi Riosie wahjipakame oijenatemiachisi puuyeka yasitonariame neeea, waika oijenatewachio, no'oo eenechi ahjatemichiopua tiameo.

Ahkasi Riosie kiapuame puuyetoka mochtowa

¹² Wa'a cheeka nayewaionia, ki no'o sewina erapateniameko cheeka chiiamenia, ki no'o seenekachi itapiti ki kaawe tiameko yoorameko cheeka chiiamenia. Nape wa'a tiiai neeea, utewaame teetoame neeea, yooma Eesusi Riosie Weratiamee, kiatiame yoramichioo, ahkasi ahsieme no'o ahsepatiachisi.

¹³ Neeea no'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiamée, ki no'o sewina erapameko chiiamenia no'o Eesusichi paparaniamechio; nape yomatiame te'ta natakepakache yasitoaonia, no'o pukeri o'iniao ki kaaweruma ihsiriaa, utewaame teetoka yasitoamenia yorasikao,

¹⁴ Riosie Weratiame ki'yaria yoramichioo, ahkasi no'o ahsepachisi no'o Riosie kiapuao, no'o kiamiawichio nuuteka kahtiao, yomatiame taamo ahpo Taana Eesusichi paparaka mochtioame kiapuamewichioo.

¹⁵ Yomatiame teeme iwapakamea Riosie Weratiamechi paparawachio, wa'a tiame erakoka mochtomete teemea. Nape aaata eemea seenekachio, noochitia se'wi erapaka yasitoame enesaa Eesusichi aamo paparao, Riosie wa'api ahpo Riosiwari amochi ma'chiamé erapatemapua, aachin teeka aamo peewanamerikopua, aamo Riosie Weratiamechi paparao, eenechi aamo kaawe teetomichiopua Riosichio.

¹⁶ Pukaepa i'wa weechi mochikaapa pehjio, Riosie Riosiwari taamo tuuyesiachiche, taamo se'wi wichiyame tuuyesoo, taamo Eesusichi pewatiame te'tereto paparao.

¹⁷ No'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiamée, no'ochitia teetoka yasitoachitiao, wa'achitia teetoka mochtiojeraninia, wahjachi no'ochitia teetoka mochtioameo, ne'netokaopua tiame.

¹⁸ Neeea weesa aamo chaaniamenia wa'asiopua aamoo, wa'a aamo mochikachio muuwaame wa'a mochikamea, ki ahpowichio mukukame erakoamepua Eesusi, ahpowichio ihsiwa, kurusichi mukukamekoiopua pu'kao. Pukaepa ehpeo, o'kewataka aamo chaaniamenia eenechio, Eesusi Riosie Weratiameo, ki ookapi seepurawa iinuemekopua ahkaai.

¹⁹ Neeea Eesusi seepurawaka te'teriamiemo, tesiwa e'riamenia pu'kao, Riosieo ki teesa kokosa yorapuamekopua pu'kao. Pukaepa naaraka yasitome e'ramenia pu'ka wa'a ikimiopao. Puuu Riosie kokosapuamea, wa'a yorapuamepua, ahpo suwepori nokiwarichikamera ahpo riosiepariopaopua, pu'ka ahpo suwepori nokayaepua, tisia ahpo ojeramepua, tisia ahpo te'ta suuwe eramitioopua. Puuuu pu'kache ki kaaweruma inataka mochtioariamepua, i'wa wehjoarichi nokiwameche pu'sereka.

²⁰ Teemea ki pu'ka ti'tijochitia inataka mochtioamepua, i'wa weechiche pu'sereniamiemo, ohsokamera teemea, tewekachi taamo ohjoremiakamera inataka mochtioamepua, wa'a o'inia enameri puuyeka mochtioakaopua, Apoe taamo Paamiraopua, Eesusi Riosie Weratiameo.

²¹ Puuu Eesusia enasaapa, Apoe iintomeripua sewinatakao, i'ka ehpe taamo weerewa mukuka pikayameopua, ahpo weerewaka tiamekamera iintapaka, weerewa ka'chitia taawechi mukuyamera. Wa'a taamo iintomeripua te'ta ahpo utewarieo, yomatiame ahpo utewarieo ahpo ye'katere teerepateniameepua, Apoeo te'ta enasaa.

4

Senepi taawechi peenia erakoniame taamo Paamirachi

¹ Wa'a taamo iintomerikopua Eesusi Riosie Weratiameo. Eeme no'o tisia nakiya Riosichi poponiwao pipiniwaoopua tiameo, ka'te se'wika mochtomitia eemea aamo Eesusichi paparao, Apoe te'ta taamo Paamirachio. I'ka aamo chaaniame neeea, tisia aamo tetewinariapa, eemekamerakopua no'oo, no'o te'ta kaawe erapatiaameo, pu'ka no'o amochi masiteriao, kaawe e'raka amochi uukamekopapua.

² Neeea i'wa o'iniao, aamo Euoriao, Siintike tewaniameopua tiameopua wa'a tiopachi mochikameopua ooka ooweruo, Riosichi kaawe erapajerani neeea, Eesusi Riosie Weratiamechi, ahpo pipiniamechitia mochtomichioopua.

³ Muuu wa'a tiopachi paamiratuamea, i'ka Riosi tehkiwachi no'o ahjama anachatokameopua, aamo ku'ijerania i'ka ooka ooweruo, puuu Keremete ahjamao, yooma wahjachi Riosichi tekipaname ahjamaopua tiameo, tisia kaawe no'o ku'ikamekopapua pu'kao, Eesusichi simiyame tuuyewari tuuyetokao; puuu yoomahkao, Riosi iyotaperichi iyopuka toatiame puuuapa teewarao, Riosi Ahjari Iyotaperichioopua.

⁴ Yooma eeme wa'a Iiripo tiopachi mochitoamea, peenia erakomitiapua eemea, taamo Paamirachio, wa'apiche te'teretoka eeméa. Eenechi wa'api aamo chaaniamenia, taamo Paamira Eesusichio, peenia erakokache mochtopuapua pukachio.

⁵ Eemea aamo wahjachi kaawe e'reka tetewao, aamo tesiweka tetewameko tetewitepuapua pu'kao, aamo wahjachioo, Apoe taamo Paamira tewekachi kahtiaameo, ma'chiamé aamo tetewamekopapua pu'ka aamo wahjachi kaawe ihsiao, pu'ka Apoe Eesusi Riosie Weratiameo tewekakameo, waapi teetoamekoopua ahpo enamiao, epeche epecheche.

⁶ Ka'te weeka inataka mochtomitia eemea, itapiti ka'chi ikime tiiachi, ka'chi iika machename tiiao, pu'kawichio kahtiaame taamo tewekachi Noonoo, aamo ku'ika machenatemichioopua, pu'ka tewekachi kahtiaame taamo Noonoo, itanepuapua aamo ku'ipapuawichioo, pu'kao yooma ihta aamo tesiweka ku'riopao, cheriwema kiapuapua pu'kao.

⁷ Wa'a aamo te'teretosoo Riosia, ta'iria aamo mochtowa aamo kiana Riosia iikachio, puuu ta'iria aamo mochtowaa, ki nu'uti tiame puuuu, epeche tiame ki taamo maayachitia. Puuu taamo iikachi ta'iria mochtoniame Riosie taamo kianamea, puuu tamochi ihsiamépuu, ki taamo toitenaretakaopua Riosie Weratiameo, Apoe Eesusio. Pukae kaawe erakame teemea taamo iikachio, Riosie Weratiamechi taamo te'teretoopua, pirena kaawe eratoka pukachio.

Ka'karumache inataka mochtioniame

⁸ Kajuyachiopa i'ka no'o naewao, yooma aamo neeea, chaaniamepuu: Eemea pichiwarichiche inataka mochtopuapua; ihtaoyoorewa nakiwiameo yoorekache mochtopuapua; te'ta ki ikicha tiamerache, kaawerumache inataka mochtopuapua; ka'te suwepori tiame inataka mochtomitiapua; te'ta peenia tiameche inataka mochtopuapua; eemea tiameo, kaawe wichiyamechiche inatapuapua; aaata kaawe iintokameo, kaaweruma iintorioche chaachapapuapua.

⁹ Eemea no'o aamo masiteriache, nokisipuapua, yooma aamo no'o ihsia tetewariache yooraka, yooma aamoo no'o cheeria inamuria. Wa'a aamo te'teriamo enesoo, Apoe Riosi aamo te'ta ta'iria yasiwa ki'yameraa, aamo ahjama yasitomeripua.

Paoro Iiripo tiopachi mochikame ku'iria

¹⁰ Neeea no'o Paamirachio tisia peenia e'ramenia, aamoo eenechi noochi inatepariopa. Neeea ki no'o natakepatiaméko cheeka chiiamenia, kaawechupena eemea noochi inatepariopa, no'oo, ku'iwa uhjurekaopua, ki ehpesi o'inia wa'a e'raka mochtioaiopua, nape ka'chi iika no'o ku'ime tiapao, ki no'o ku'riameo.

¹¹ Nape eemea, ka'chi erakopuapua ahkasi ehpe no'o ku'ikaio, nane'riame neeea aamoo, ka'chi ikime e'rapa wa'a te'tererioo.

¹² Neeea penipakamepuu, kihta iinueka yasitowao, paarasateka yasitoawaoiopua. Yooma a'chifiaoi no'o ye'kakamenia ohjoewao: posakame yasiwao, chorowaka yasiwaoi, u'matoame soparame iinueka yasitowaoi, tesiwa teereka yasitowameoi, itapiti no'o nakiwiaio.

¹³ Ihtaoyoo kaawe anachamenia Riosie Weratiame utewariego, puuupua yooma ihta no'o nakiwia kiasiao, no'o ahjaka weritomichioo.

¹⁴ Nape wa'a no'o tiioio, tisia kaawe noonowikame eemea no'o ku'ikao, no'oo te'ta kihta no'o iinuekoio, no'o uhjurakaopua aamo no'o tesiwiao.

¹⁵ Neeea aamo liripo mochikameo, nane'riamenia eemeche no'o ku'iriamekopua, Maseronia o'inia no'o machenoioopua, wahjachi mochiwachiami no'o nayewatumia simirioio, i'ka Riosichi simiyame kaaweruma tuuyewario. Waikami taawechio ki'tiainia aaata tiopae ku'iniameo.

¹⁶ Tesaronika no'o kahtioio tiameo, kiisi no'o toakame eemea no'oo ku'ipakao, weesa no'o u'yepakame eemea no'o ku'iwao, ihtaoieo no'o nakiya.

¹⁷ Neeea ki no'okamera te'ta kaawe ku'ijeramepua, neeea Riosieo, ohso kaawe aamokamera te'ta kaawe ku'ijeramepua, i'ka no'owichio tisia kaawe noonowiriaopua.

¹⁸ Ehpe aamo no'o uhjureriaeo, soparame iinuemenia no'o Riosi tehkiwachi teetomio. Puuu eemea no'o uhjureriaa Riosiwichioo, tisia peenia tiame puuu, itapiti peeniajuwa e'onichitia.

¹⁹ Puuu wa'api Riosi no'o neesetoamea, ahpo te'ta paarasarichi ma'chipaka aamo ku'isimeripua, yooma ihtaoi aamo nakiwiasichioopua, napati taamoo, Eesusi Riosie Weratiamechi paparaka mochitoameo.

²⁰ Pukaepa teemea yoomahka, te'ta kaawe nayewametepua Riosio, te'pa taamo Noono tewekachi kahtiamoo, ahkasi ki wahjamesi tiameo.

Iyojura kajuyachi teepotari

²¹ Teepotemitia eemea, yooma pu'ka Riosie Weratiame Eesusichi, paparaka mochi-toame. I'wa no'o Riosichi poponiwachitia pipiniwachitia mochitoameapua tiamea, aamo teepotenapua tiameo.

²² Wa'achitia aamo teepotenapua tiameo, wahjachi i'wa Rooma mochiwachi mochikame, wa'achitia Eesusi Riosie Weratiamechi paparamo, ookapi puuu, i'wa Rooma yawichikarichi tekipanamea, aamo teepotenapua tiame.

²³ Neeea nooeo, Apoe taamo Paamira Eesusi Riosie Weratiameo, te'ta kaaweruma amochi teerejeraninia. I'wasi ihji no'o naawesari iyotiaa. Kaawe erakoka mochitomia.

Paoro Koorosa Iyotepawa

Teepotari

¹ Kúira Koorosa tiopachi mochikame. Nee Paoroa, Riosi e'rarichi Eesusi Riosie Weratiamee weratiamepua, Eesusi wa'api taamowichio iintoria nayewamichio. Pukaepa i'ka iyojura iyotesa aamo uhjurenania, no'o Riosichi pooniwa Timoteo ahjama,

² yooma aamo Koorosa mochikameo, Riosie Weratiamechi te'te iyorika mochikameo, yooma wa'a Riosichi piipakameopua poponiwa pipiniwaoopua tiame. Teemea yooma aamoopua tiameo, Riosi taamo Noonoopua, tisia kaawe teretojeranipua amochio, iika yachapari kiamichioopua, ta'iria aamo mochiwari kiamichioopua tiame.

Paoro Riosichi nayewa, Eesusichi paparamewichio cheriwema ki'yaka

³ Senepi aamo kaawerumawichio itayaipua Riosichio, cheriwema ki'yame teemea taamo Riosio, Riosie Weratiame Noonorao,

⁴ aamo wa'a Koorosa mochikameo, tisia aamo paparama inamuamekapa, Riosie Weratiamechi Eesusichio. Teemea tiameo cheriwema ki'yamepua Riosio, aamoo tisia nakika mochitoamekapao, Riosichi ahpo ijinuwaka mochitoameopua wa'ao.

⁵ Wa'a te'teretoame eemea, te'pa tewekachi nuutewa inataka mochitoamekapa, aamowichio enemerikopua, Riosie aamo kiapuameopua nuutewao. Eemea pu'ka nuutewa puuyeka mochitoamepua, pukeri aamo o'ineriachisi Riosi pichiwarei tuuyewarichi paparakapao, i'ka Riosi Taanarachi simiyame, aamo tatakoriira newipari aamo nayewaretiachi.

⁶ Ihji wa'api pichiwarei kaaweruma tuuyewari amochi tuuyetiamea, ahkasi yomatiane wehjoarichi mehtakamepua, epeche epecheche muuwepari teetoka, Eesusi Riosie Weratiamechi paparasiamoo. Wa'achitia ikiyame eemeai wa'a aamo mochikachio, Riosi pichiwarei tuuyewarichi inamukapao, epeche epecheche muuwepaka Eesusichi paparasiamoo, nane'rekapa eemea Riosio, ki nu'uti aamo nakiyai teereriopa, aamo tatakoriira cheriwemio erapariopa tiameo.

⁷ I'ka tuuyewari aamo u'yetokamea, Epajarasi iintokamepua, puuu taamo ahjama tekipanakame, taamoo tisia nakiya. Puuuu aamo mochikachi kahtiaio, kiisi se'wika aamo masitekamepua, Riosie Weratiamechi simiyameo.

⁸ Apoe i'wa enasaopua, yooma taamo tuuyekamepua, aachin teeka aamo mochikao, tisia kaawe aamo nakika mochika.

⁹ Pu'ka taamo nane'retewa u'yepatiachisi wa'anao, ki toayame teemea Riosichi itaka aamowichio, Riosio ahpo Riosiwarioe, ahpo e'ra aamo nane'retemichioopua, yooma ihta pahtewari machiwarei aamo kiamichioopua, apochi simiyameo.

¹⁰ Wa'a tiame amochi iintoopua Riosio, Riosi nakiyachitia mochitoame enemapua; wa'a nokisikame eemea tiameo, kaaweruma taakeri noonowikame enemapua, Riosi kaawe eratewakamera, yooma ihta machipakamekapapua Riosichi simiyameo.

¹¹ Teemea Riosio itaniamepua tiameo, ahpo te'ta peenia tiame utewarioe, aamo utewatesimichioopua, aamoo pu'sereka te'teretomichioopua, anachasika aamo a'chikoi tiame ikiyaiopua.

¹² Teemea taamo Noono tewekachi kahtiamoo, cheriwema ki'yamepua pu'kao, pu'ka itapiti aamowichio katewiamokopua tiame itapiti nuutewao, ahpo ahjama te'ta kaaweruma mochiwarichi mochipua, te'ta tajayame piiparichi mochiwarichi.

¹³ Riosia taamo tukapachi mochikoi tatakoriakao, taamo puuyanakamepua, ahpo Taana te'ta nakiya ye'karirachi enepatekamepua,

¹⁴ ahpo Taanao taamo pejana mukuriopa taamo tatakoriira cheriwepuawichio, Riosia te'ta ahsieme taamo piipatekamepua.

Ihtanako Riosie Weratiamea, Riosi tiarichi

¹⁵ Riosie Weratiamea, tewekachi taamo Noonokaitepua ki pusie teteiwame. Puuu tewekachi taamo Noonoa, i'ka wehjoarichi eenakamepua, ahpo Taanachitia naawaka. Pukaepa Riosie Weratiamea, ke'chu naayachisi o'inia ahjaka yasitoame tuuyamepua.

¹⁶ Wa'a tiachioopua yooma ihta tewekachi iintuameopua weechi iintuameopua tiameo, apoe Riosie Weratiame iintoriakaitepua enepatekao, Riosie Weratiameo apoe taamo Noono tewekachi kahtiamekai tiamekapa, apoe taamo Noono ki pusie teteiwame.

Apoe wa'api iintokamekaitepua tiameo, yooma ihta teteiwame, yooma ihta ki teteiwame tiameo, yooma ihta ye'kariwaoi, yooma ihta ya'yawichiwaoi, yooma ihta pa'pamiratuwaoio, yooma pu'kao ahpowichio enejérameo.

¹⁷ Ihji Riosi Taanara Eesusi tewaniamea, ke'chu kihta ki'tioi ki tetewitiame aho Noonochi yasitoniamekaitepapua, Apoe ihsikamepua yooma ihta itapiti iintuame enepatekao, puua tiameo yooma aho enepateriao, kiisi ikicha iintokamepua kaawerumachio, yooma aho enepateriao te'ta kaawerumachiche teeretomichioepua.

¹⁸ Puuu Eesusi wa'apiapua, yooma apochi paparaka pirenatukameo, aho kiisi pusie weerewa tetewiniameka, tiame te'teriame tetewamepua, Apoeo pukachio, mo'oraka teetowachitia tetewiniame. Puuu Eesusi ki pusie weerewarachi pirenatutiamea, Riosi tioparakaitepua, ki pusie tetewiniamera. Apoe Eesusia tiameo, apoekamera ihsiamepua mukukai eenechi ahjaniameo, ki'tiamepua aaataai wa'asi wa'a tiamea, pukaepa puuu Eesusia, yomatiamé ihtaio aho enepateria, te'ta aampa tiamepua.

¹⁹ Riosia aho te'ta kaawe e'rachi, yomatiamé aho Riosichitia tiiao, aho Taana Eesusichi yasipakamepua.

²⁰ Riosia tiameo yomatiamé aho tewekachi iinuekaopua, weechi iinuekaopua tiame, aho Taanachi taamo ahsieme piipatenarekamepua, taamo ahsieme cho'wekaopua taamo tatakoriario, taamoo te'ta kaawe te'teremichioepua apochio. Wa'a tiame iintore Riosia aho Taana taamowichio iintoriaeo, taamo tatakoria Riosie kokosapuame, pejanaka kurusichi mukuriaeo.

²¹ Eemea pukerio, seesenuka te'tereriaipua Riosichio seepurawarachitia, itapiti ki ka'karuma yooraka ohjoekapao.

²² Nape ehpeo Riosia, aho Taanara aamowichio aho weerewachi aiwariaeo, aamoo kaawe te'terepaterepua Riosichio. Wa'a iintokame Riosi Taanaraa amochio, ka'karuma aamo ne'netenariapua aho Noonochio, kihta a'chi tiameopua ohchopario, te'ta piipákame, aaataeoi kihta aamo chaanepo tiameepua.

²³ Nape aho Noonochio, wa'a tiame aamo tetewitepuamewichioepua Eesusieo, kiisi se'wika Eesusichi paparianame nakiyamepua, kiisi toaka yasitomeripua Riosi ka'karuma aamo tuuyewari nayewetiameopua, itapiti Riosie aamo kiapo tuuriache inataka yasitomerimua. Puuu wa'a tiame Riosi cheeriaa, yomatiamé wehjoarichi nayewatupo tuutiamepua, Riosi Taanara Eesusieo. Nee Paoroa tiameo, pu'ka nayewatuka ku'ika yasitoamenia.

Paoroa Riosi tioparawichio tekipanawa, ki pusie teteiwame

²⁴ Nee Paoroa, ahkaoi aamo mochiwachiami Eesusichi simiyame nayewatuka aiwakamekaio, a'chitiao aiwaka yasitoainia, ta'iria itipiame neee, puuu Eesusi i'wa weechi oiyame enesaapua pehjo nayewatukao, i'ka no'o aiwa nayewatuka aiwami puua, pu'ka aiwari aiwameri teereria, aiwatoka aiwame neee, Eesusichi simiyameo. Pu'ka yooraka aiwaka yasitoame neee, Riosi tioparawichio tekipanaka, pu'kao ki pusie teteiwame, Eesusi weerewara tewaniame.

²⁵ Nee pu'ka Eesusi weerewarachi te'teriameo, te'ta ma'chiamé simiyame masitemichio weratiamenia, Eesusichi simiyameo.

²⁶ I'ka Eesusichi simiyameo Riosia, ehkoriai o'inia noriwi teewereriaipua pehjo, nape ehpe waanamio Riosia aho ijinuwa enepatesiao, ma'chiame tuuyesiamepua pu'kao.

²⁷ Riosia wa'a iintoamepua yooma aho piipateria ijinuwachio, te'ta nane'reka mochtomichioepua i'ka te'ta peenia tiame yooma ihta Eesusichi tiameopua, pu'ka taamo Noonoo Riosio yomatiamé ti'tjoeriwichioepua aho tiia ma'chitameo, isaeri ti'tjoeriopua ki isaeri ti'tjoeriopua tiame. Puuu Riosi ma'chitaa ihjipua: Eesusi Riosie Weratiame amochi yasitoamepua aho Riosiarieo, pu'ka tisia peeniatiamé aho mochiwarichi mochipuame, aamo inatapatesiamepua. Ihjipua te'ta taamo Noonoo, te'ta aho pichiwataa.

²⁸ Teemea, yooma Riosi na'nayewaturaa, i'ka Riosie Weratiamechi simiyame nayewatusiamepua ti'tjoerio, ahkaoi mochiwachiami tuuyesikao, kiisi wehchi ipaka tetewimichioepua i'ka tewekachi kahtiamé taamo Noonoo taamo masitetiao. Teemea i'kao, te'ta peenewari machiwarichi teetoka masitiame teemea, pu'ka taamo masitiao tisia kaawe pahtepuwichioepua, yooma ihta Eesusichi simiyameo. Teeme pu'ka wa'a tiame masitekao, tisia kaawe te'teremichioepua Riosie Weratiamechio.

²⁹ Pu'kawichio neee utewaeme tekipanamenia Riosie Weratiamechio, yomatiamé te'ta utewarie no'o teeretotiao.

2

¹ Neeea no'oo aamo nane'reka mochitojeraninia, achin teeka tísia utewaeme tekipanakamekopua wa'a kahtiaio, aamo Koorosa mochikamewichioo, yooma wa'a Raoriséa mochikamewichioopua tiameo, yooma wahjachi no'o oiyachiamio ki no'o tetewamewichioopua tiameo.

² Wa'a tiame tekipaname neeea, yooma aamowichioo, aamo iikachi oisa erapamichiopua, napati eeme aamo kaawe nakika mochitoka. Wa'a teetoamenia tiameo, epeche ahsieme aamo pahtiamie enepamichiopua, pu'ka Riosi ki ehpesi o'inia noriwi teereriameopua pehjo, pu'kao yooma Apoe Riosie Weratiamechi simiyameo.

³ Ikachi simiyame te'ta nane'reka mochtosaa eemea, te'ta pahtewari paarasatiame enemeripua, te'ta peenewari machiwarie nokisika.

⁴ Neeea i'ka aamo chaaniamenia, i'ka wa'a aamo teeresoo, aataai peenia cheeka aamo wihkuenarioio, ka'chi iika aamo wihkuepuawichioopua.

⁵ Neeea, ki nooe wa'a kahtiainia, aamo ahjama wa'a kahtiaitenia no'o inatarieo. Peenia e'rame neeea Riosi nakiyachitia te'tereto tuopua, te'ta pewatiame mochito tuopua Riosie Weratiamechio, pukachi ahjachi te'ta paparameko tuopua.

Weemera teerewa mochipuame Riosie Weratiamechi

⁶ Wa'apitia pukeri o'inia aamo Riosie Weratiamechi paparariachitia, Apoe Eesusi aamo Paamira uuriachitia, pu'kache e'weka mochtopuapua, pukachiche ahjachi aparatoka.

⁷ Pukachio eemea teeresi naawaeka mochtopuapua, pewatiame naawaeka Eesusichi aamo paparario, Apoe Eesusi te'ta aamo masiteretiachitia. Eemea aamo Noono tewekachi Riosio, cheriwema ki'yakache mochtopuapua, apoe iintoriopua aamowichio tisia kaawe iintokao, ahpo Taana Eesusichi iintokaopua.

⁸ Ka'te aamo toimitia aata aamo ko'komichioo, aata aamo ki pichiwaka nayewesoopua Eesusichi simiyameo, aamo wihkueka nayewenaresoopua. Puuu oowera i'ka weeechi ti'tijoeri nokiwameche inatamepua, ki ehpesi o'inia wa'a nokiwame. Puuu chaachapaa rooroikame masitewa puuu, kiisi Riosie Weratiame masitia, uuka chaachapame.

⁹ Puuu aata wa'a chaachapaka aamo wihkuenariamea, ki nane'rekamepua ihji Riosie Weratiame weeechi oikameo, pukachi weerewachi yasitoriamekopua, te'ta tisiwari Riosi tiarirao.

¹⁰ Eemea te'ta Riosie Weratiamechi te'teriapao, amochi teerepuame eemea Riosie nehupari ku'iwario, ka'chi iika aamo wihkuepuawichioopua. Puuu Apoe Riosie Weratiamea, puuu wa'api tisiwarikai tiapaopua, yomatiamie ihta ki ka'karuma tiariopua, aampa te'ta utewari tiiamepua, yomatiamie ki ka'karuma nokiwari noonoraopua, ahpotere tiamepua pu'kao, yomatiamie aampa tiamepua yomatiamie pu'ka utewarira tiarirao.

¹¹ Eemea Riosie Weratiameo, iikachikamera tehpunetiamepua, yooma ihta amochi ki ka'karuma te'tereriaio, ki ma'chikamera weerewachi siichitepuwekao.

¹² Eemea paatoniao, Riosie Weratiame ahjama mukukameka ijikikamepua, ahjama wetemajitiamechitia; wa'a tiachio, neerochi o'inia puuyapaio, eenechi ahjakameka ijikikamepua weemera ahjarichi, Eesusi ahjameo. Wa'a ijikikame aamo tetewame Riosia, Riosi te'ta utewarirachi paparakamekapa, ahpo Taana oijenateriae, te'ta ahpo utewarirae.

¹³ Eemea pukerio, poanachi te'tereriaipua Riosichio, aata wahjipakamechitia Riosie tetewiwachio, aamo iikachio pehjo eemea, ki Riosie tehpuneniainiopua pehjo aamo tatakoriario. Nape ehpeo eemea, yooma tehpunetiamekapaopua ki kaawe aamo te'tereriaio, weemera ahjari kiatiamepua, yomatiamie aamo cheriwekekaopua aamo ki kaawe noonowiriao.

¹⁴ Riosia yooma ihta ahpo nuurari taamo wenejiao, yooma wa'asi werapakamepua pu'kao, taamo tatakoriaria wenejiwa wikiriarioopua, kurusichi raositepakaopua pu'kao, ahpo Taana Eesusi mukiwarieo, ahsieme kajuka netetepakao.

¹⁵ Riosie Weratiamea yomatiamie tamochi ki ka'karuma chaachapaka wenejitiameo, ahsieme kihta nateyame enepaterepua pu'kao, yooma ti'tijoeri tetewachi kurusichi meritiameo. Wa'a iintoka Apoe Riosi Taanaraa, pu'ka Satanasi ku'kuiwari taamo na'areka Riosichi wenejika mochtokameopua, tisia suuwe erapatekamepua pu'kao, te'ta newitoka chapisa pe'pereso i'tokaopua, yooma ti'tijoeri tetewachi suuwe erapateka newitokamechitiaio.

Ki i'ka wehjoarichi inataka mochtioamechitia inataniame

¹⁶ Pukaepa eemea i'ka wehjoarichi mochikaioepua pehjo, ka'te aamo tooa wenejimichio, aaata i'ka wehjoarichi iyoriniame nokayameo, i'ka eee tiame iyoriniamechitiao: ihta kooame iyoriniameoi, ihta itapiti iijirewa iyoriniame, ihta yoorewa teeweniameoipua pahkochio, meeche weemerachi simiyame iyoriniameoi, Riosi resipuniame taawechi iyoriniameoi.

¹⁷ Yooma puuu itapiti iyoriniamea, kihta nateyamepua Riosichi ka'karuma te'terepuawichio, se'wi iyoriwakapapua. Te'ta Riosiwichio iyoriniame nateyameraa, ihjipua: Riosi aho Taana Weerariakamera iyoriniame.

¹⁸ Ka'te aamo tooa aamo wenejimichio, Riosi tewekachi ku'kuiwari tisia yoorewari te'terewameopua, aaata aho tisia tesiwa te'teriane, e'retiameopua. Pu'ka wa'a tiame nokiwa inatamea, apoe wa'api aho oisataka chaachapamepua, ahpokamera tisia machiyameko erakoka. Yooma puuu wa'a aho oisataka masitiamea, kihta Riosi pichiwari tiamepua, teesaio ki Riosi inatá, oowera weeechi ti'tijerichitia inatamepua.

¹⁹ Puuu ki nakiyamepua Riosie Weratiameo, aho mo'orachitia teetomichioopua, puuu kihta Eesusi weerwara itapitira enepanariamekapapua, te'ta taamo Noono tewekachi kahtiane e'rariachitiaopua, aho Taanakamera mo'orachitia teetomichioopua, aho Taana weerewachi ki pusie teteiwamechiopu.

²⁰ Nape eemea, Riosie Weratiame ahjama mukukameka ijikikamepua, ki i'ka wehjoarichi mochikamechitia inatamiapapua wa'asi. Nape wa'a ijikikamekaai eemea, zachini iikai eemea wa'api te'teretoamepua eenechio, ke'chu aamo Eesusichi paparoi te'tereriachitiao, aamo ki ka'karuma yooraria yooraka mochitoao? ¿Achini iikai i'ka wehjoarichi nokiwame yoorewatere mochitonariame eemea, i'ka eee tiame nuurari yachatiamechitiao:

²¹ "Ka'te ihchepa pukachio, ka'te ko'ka pu'kao, ka'te ahjae ihsi pu'kao?"

²² Yooma puuu nuurari ka'tetaniamea, i'ka wehjoarichi mochikameche nuurari iyoriniame puuu, puuu Riosichi kaawe te'terepuawichio, kihta nateyame puuu. Puuu i'ka wehjoarichi nuurari yachatiane wa'inewa iyoriniamea, kajumiite puuu wa'asi, taamoo tewekachi Riosi ahjama mochipatetiopapua.

²³ Puuu i'ka wehjoarichi itapiti iyoriwa nokayamea, tisia Riosichi iyoriameka nokayamepua, tisia aho weerewachi kokosa yoramekapapua, te'ta Riosichi iyoriam aho eratekaopua ti'tijerio. Nape puuu weerewachi aho kokosaniamea, kiisi taamo ku'yamepua ki ka'karuma nokipuawichio, itapiti ki ka'karuma nokiwa weemuniameopua.

3

¹ Eemea Riosie Weratiamechi paparakaopua, weemera ahjarichi oijenakameka iikamepua Eesusi Riosie Weratiame ahjamao, Eesusi mukukoi eenechi oijenatetiopua. Pukaepa eemea wa'a ijikikamekapao, aamo tewekachi mochikameka erakópuapua wa'asi, Riosie Weratiame yawichituachi ahjama mochikameka erakoka, Eesusi aho Noono yawichiturachi kahtiachi, ahjamina ahjama ya'yawichituka.

² Pu'kache epeche te'ta nateyamechi inataka mochitopuapua, tewekachi mochipuameche, ki i'ka weeechi aamo mochikamechitia erakoka.

³ Eemea ehpeo, i'ka wehjoarichi iintuame aamo ki ka'karuma weemuka mochitoriao, mukukameka ikikame puuupa amochio, weemera ahjarikamera uukamekapa eemea, Riosie aamo kiatiamekamera, Riosie Weratiamechi paparakamekapapua.

⁴ Riosie Weratiamea pu'ka weemera ahjari taamo ki'yakamepua, pukae taamo aho tisia peeniatiame mochiwarichi mochime te'teriane enemichioopua, eenechi enasaopua taamo apechunamiao, aho ahjama mochiwamiachioopua.

Ke'chu Eesusichi paparai te'teretitiame; Eesusichi paparaka te'teretoniame tiame

⁵ Pukaepa eemea i'wa wehjoarichi mochikaioepua pehjo, yooma toipuapua wa'asio, mukukamechitia tetewipuapua pu'kao, yooma pu'ka ki Eesusichi paparaniame nokiwameopua, i'ka eee tiaméchitia: ihtaioi suwepori nokiwame, ki ka'karuma ikotuwa nokiwame, aaata iinuekopao wa'achi teerenarewa, ihtaioi itapitichi riosiwataniameoi.

⁶ Yooma aaata i'kaka tiame ki kaawe nokayamea, Riosi nekarewae kokosapumeapua, kiisi e'weka mochitoamekapapua, tewekachi kahtiaméopua Riosio.

⁷ Eemeai wa'achi nokaka mochiwiaipua, ke'chu taamo Paamira Eesusichi paparai.

⁸ Nape ehpeo eemea, ki oosa wa'a nokaka mochitopuapua, i'ka eee nokiwamechitiao: aaata tisia nekakapa merinarewa, aaata na'ara yorapuaichio na'ara ihsiwa, na'ara chaachapawa aaata na'arepuawichio, iinyatiame suwepori nayewaniame.

⁹ Ehpeo eemea ka'te aamo ahpo wistuka mochtomitiaipua, yooma toakamekapa eemeapao, aamo ki ka'karuma nokariaopa, ke'chu Riosie Weratiamechi aamo paparai nokariameo.

¹⁰ Ehpeo eemea Riosieo, weemera ti'tijoe enepakamepua, ooweru tiameo, wa'achitia. Amochio eemea senepi epecheche teetopamepua yooma ihta Riosichi simiyame machiwari, Riosi tiameka teerepakamekapua amochio, weemera te'terewachio.

¹¹ Wa'a tiame iintokame Riosia aatao tamochio, yooma Eesusichi paparamechiopua, pe'yachi ki i'isaeri ti'tijoe rikooio, pe'yachioi siichitepuwatiamekooi ki siichitepuwatiamekooipua, pe'yachioi aata Siintiani weeechi ti'tijoe rikooi, pe'yachi simaroni ti'tijoe rikooipua, pe'yachi teekoemekooi ki teekoemekooipua. Te'ta nateyameraa, Eesusi Riosie Weratiame yomatiamе wehjoarichi mochikame iintoriakamerawichio puua; puua yooma aata ti'tijoe richi apochi paparakamechio, pukachi yasitonariame enierame puua, ahpo Riosiarieo.

¹² Riosia aata ahpo Taana Eesusichi paparakameo, ahpo ijinuwa iintapakamepua, tisia nakiyamekapua aamoo. Pukaepa eemea amochio, ka'karumache tiame tetewitopuapua, eee tiamechitia: aamo ahpo tesiwe erakoniamе, kaawe e'raka ihkokeniamе, kihta aamo weruma uuniamе teerewa, ki e'raka cheeka nayewaniame, ki aata nahsinepaniamе.

¹³ Aamo ahpo anachiamе enepuapua; aataa aamo wenejitiaeo, cheriwepuapua pu'kao. Eemea taamo Paamira Eesusi aamo cheriweriachitia, wa'achitia aamo ahpo cheriweka mochtopuapua.

¹⁴ Te'ta nateyameraa amochio, te'ta kaawe aamo nakika mochtioniamerapua. Te'ta aamo nakika mochtosaa eemea, te'ta kaawe nokaka mochtomeri eemea amochio, taamo nakika mochtioniamekopapua, taamo piiripi pirenaturi iintapakamepua, Riosie Weratiame weerewarachiopua, Riosie Weratiame weerewara ki pusie teteiwamechio.

¹⁵ Ta'iria mochtopuapua aamo iikachio, kaawe aamo te'terio erakokaopua, taamo Noono tewekachi kahtiamеchio, pu'kawichio apochi aamo paajutekame Riosia, piiripichitia enepamichiopua, ahpo Taana Eesusi weerewachio, ahpo Taana Eesusi weerewara ki pusie teteiwamechio. Riosi amochi iintoriao, kaawe e'rekache mochtopuapua, eepi cheriwema ki'yakache, aamo ahpoioipua tiameo, cheriwema kiapuapua aataeoi aamo kaawe yoratio.

¹⁶ Eemea amochio, amochi pochikameche te'terepuapua Riosie Weratiamee aamo masiteretiao. Aamo nanapawiachi napawisaapua Riosi iyorimiao, Riosie Weratiame te'ta machiwari masiteriachiche teetowa masitepuapua. Ahkaoi aamo nanapawichiamio, ihtaoi Riosi nayewame wikatapuapua, yoomahka pirena kaawe chaachapaniamе Riosio, pirena aamo iikachi kaawe erakoka, cheriwema ki'yaka Riosio.

¹⁷ Ihtaoi aamo chaachapaopua, ihtaoi aamo nokayaopua tiameo, aamo Paamira Eesusichi te'ta aamo te'teria inataka nokisipuapua, ahkaoi aamo nokisichiamioipua. Ka'te natakеpamitia eemea tiameo, aamo cheriwema kiamia Riosichio, Eesusi te'ta kaawe iintoriawichio aamowichio.

Ta'pechi mochikamewichio tuuyewari

¹⁸ Eeme kukunara ujupiraa, aamo kukunawa neesetowatere te'teretopuapua. Wa'a te'tereka mochtiojeraniame Eesusi Apoe Paamiraa, ooweru apochi paparamеopua.

¹⁹ Eeme ujupira kukunaraai, kaawe nakika mochtioapuapua aamo uupio. Ka'te e'raka ihsiwa ihsimitiapua aamo uupichio.

²⁰ Eeme kukuchiwaraa, ka'te toaka mochimitiapua aamo yayawa e'wewao, wa'a aamo te'terejeramekopua Apoe aamo Paamira Eesusia.

²¹ Eeme yayawaai, ka'te ki taisa erapatemitiapua aamo tatanao, tisia nekaweka tuuyewaeopua pu'kao, utewaeme e'raka yoorawa chaanewaeo.

²² Eeme ahpo teeko seekaraka teeka mochtioameai, kaawe e'waka mochtioapuapua aamo teekoo. Nape pichiwarie e'waka mochtioapuapua pu'kao, taamo Paamira Eesusio aamo kaawe nokayame e'remichiopua aamo wa'a te'teretoopaopua. Eemea wa'a te'teremieripua, ki aamo teekoo tetewiniaopua.

²³ Yooma eeme Eesusichi paparamеa, yooma ihta aamo yoorapua tiameo, kaawe e'raka kaawe yorapuapua, aamo Paamira Eesusiwichio, kaawe e'raka yorakiamechitia.

²⁴ Wa'a erakoka mochtomete eemea, aamoo Riosio itapiti aamowichio nuutia kiamerikopapua. Pukaepa yooma ihta aatawichio aamo yooraiopua, Eesusi Riosie Weratiamewichio yoraniameko erakopuapua, puu Eesusikamerakopua te'ta aamo Teekorao.

²⁵ Nape aata ki kaawe nokakamea, ahpo ki kaawe nokariawichio, kokosari aiwatepuamepua Riosieo, ki aata epeche weruma tiame tetewamekopua.

4

¹ Eeme tetekoraai, kaawe uuka mochtipuapua aamo seekarewachitia mochtiao. Ka'karuma eenepuapua pu'ka ahjamao, kaawe e'erakoka kiapuapua pu'kao, yooma itapitio ihtaoi nakiyao, nane'reka mochtioamekapa eemea, te'ta aamo Teekoo, te'pa tewekachi kahtiamekoopua.

² Eeme Eesusichi paparama, senepitia Riosi nayeweka mochtipuapua. Ihtawichiooi nayewiaopua Riosio, aamo e'ra nayewepuapua pu'kao, ki no'oka nayewepuapua Riosio. Riosio eemea, ka'te natakepamitia aamo cheriwema kiamiao.

³ Riosio itanepuapua taamowichio, kaaweruma tiame tamochi teetomichio, wah-jachi mochiwachiami taamo masitemichio, ahpo kaaweruma tuuyewari taamo ki'yaria taamo nayewatumichio. Ihji Riosi Taanarachi simiyame no'o nayewataa, Riosi noriwi teereriapua, ehpiamio taamoeo, yomachiami mochiwachiami ma'chitapuawichio. Neeea pukachi simiyame nayewatuamekapao, i'wa peereso yachatiamenia.

⁴ Riosichio no'o ku'iwa itaka mochtipuapua tiameo, no'o ahpo kaaweruma tuuyewario, ma'chiane no'o masitemichio, ahkaoi mochiwachiami no'o masitesiachio, yooma ihta Riosie Weratiamechi simiyame no'o nayewatuachio, te'ta Riosi no'o yorajerachitiaopua.

⁵ Eeme Riosie Weratiamechi simiyame masitiaopua, aaata ki Eesusichi parakameopua pehjo, kaawe peeneka nayewepuapua pu'kao, kaawe e'reweka teeka masiteka, kihta kokosa erapuaichio, aaata masite tiioo, ka'te wa'atia u'matotemitiapua.

⁶ Muuua aaata nayewiaio, kaawe e'raka nayewepuapua pu'kao, kaawe e'raka itipimichio pu'kao; itapiti aamo iinatukesoo, peeneka nehjiapuapua pu'kao.

Kajurachi teepotari

⁷ Wa'a aamo uhjurenane aaata tijoe Tikiko tewaniame, apoe aamo tuuyemichio, te'ta achini teeka taamo mochika i'wao, aachin teeka taamo simitia Riosichi tehkio. Puuua Riosi tehkiwachio, tisia kaawe taamo ku'ikamepua, pukaepa teemea pu'kao Riosichio, taamo poonichitia tetewamepua.

⁸ I'ka Tikiko wa'a aamo uhjurekania aamo tuuyemichio, aachin teereka taamo mochikao, aamo taamo nane'resaapa wa'ao, kaawe erakomichio.

⁹ Wa'a uhjurerania tiame Tikiko ahjamao, Oonesimo tewaniame. Puuua, wa'a aamo mochiwachi ohjoemepua, taamoo pu'kao, Riosichi poonichitia tetewa, puuu ooka chaachapamapua aachin teeka taamo mochikaoopua i'wao.

¹⁰ Arihtako tewaniamei no'o ahjamao peereso kahtiamua, aamo teepotenapua tiame. Marako tewaniame tiamei, aamo teepotenapua, puuua Wenawe pa'chira taanara. Nane'riame eemeapa aachin teeka no'o tetewamekopua Marakoo; wa'amahka aamo mochikachi enasopua piie taawechiami ahkao, kaawe uuka tetewipuapua pu'kao.

¹¹ Eesusi Uhto teewataniamei, aamo teepotenapua tiame. Ihjichepua paika i'isaeri Eesusichi paparakamea, no'o ahjamao tekipanamea Riosiwichio, ti'tijoei paajutekao Riosi ye'karichi e'enamichio. Ihji paikaa, no'o tisia yuuwesioio, no'o kaawe erapateka mochtokamepua.

¹² Aamo teepotena tiame Epajarasi tewaniame, aamo ohjoekachi o'inia eenakame tiame. Ihjiai Eesusi Riosie Weratiamewichio, tisia tekipanaka yasitoamepua. Ihjia aamowichio, tisia itaka yasitoamepua Riosichio, aamooopua Riosichio, epeche kaawe te'teretoka mochtomichio, yooma ihta Riosi te'ta nakiyachitia, yooma wahjachi aamo yorakeka mochtowachio.

¹³ Epajarasio nooe wa'api tetewakamepua pu'kao, tisia utewaeme tekipanaka yasitokamekopua aamowichio, Raoriséa mochikamewichioopua tiameo, Eerapori mochikamewichioopua wa'achi.

¹⁴ Ruuka merikoai tisia kaawe nakiwamea, piirechi tijoe Reema tewaniameapua tiame, na'pahka aamo teepotenapua wa'achi, yooma aamoo.

¹⁵ Eemea no'o teepotekemitiapua, Riosichi poponiwa pipiniwa tiame Raoriséa tiopachi nanapawiamé. Niinja tewaniame oowitiameopua, no'o teepotekepuapua tiame wa'achitia, yooma Riosichi paparama, ahpo ta'perachi naanapawitiame.

¹⁶ Eemea yooma i'ka iyojura chiia iyonaka nane'resaopua, Raoriséa tiopachi mochikame i'yetopuapua i'kao, Raoriséa tiopachi mochikame iyonamichioopua tiameo, i'ka no'o iyojura. Wa'a i'yetosapa i'ka no'o iyojura, Raoriséa no'o uhjureria iyojura Koorosa tiopachi upapuapua, wa'a Koorosa tiopachi iyonapuawichioopua tiameo.

¹⁷ Aakipo tewaniameo chaanepuapua eee chanikao: "Ahseparika kaawe teetopuapua, aamo Paamira Eesusi ki'yaria tehkichio, ahpowichio aamo yoramichio ki'yariachio."

¹⁸ Nee Paoroa, noe sekae iyoteka chiiamenia i'ka no'o aamo chaaniao: Ka'te no'o natakepamitia eemea Riosichi itamia, no'o i'wa peereso kahtioio, kaawe no'o neesetoka yasitomichioo. Neeea i'ka aamowichio iyotewachiopua wa'asio, taamo Noono tewekachi kahtiamoo, aamo tisia kaawe ikiniame ikijerania. Wa'a ikisaa kaawe enemapua. Cheriwema wa'asi.

Paoroe Seenepi Simiyame Tesaronika Iyjurewa

Teepotari

¹ Kúira Tesaronika tiopachi mochikame Riosichi poponiwaa, pipiniwa tiame. Ka'karuma mochikare eemea, teemea i'wao ka'karuma mochikamepua. Ka'karuma mochisaa eemea teemechitia, tísia kaawe enemiihua. Wee, i'wa aamo uhjurenane itapiti aamo no'o nayewiaio. Nee Paoroa, Siriwano ahjamao Timoteo tiameo, yooma wa'a Tesaronika tiopachi mochikameo, taamo Noonochi te'tereka mochitoameo, i'ka iyosi iyotesa aamo uhjurenania, yooma wa'a tiopachio, Eesusi Riosie Weratiamechi paparaka mochitoameo. Yooma wa'a Riosi tuuyewarichi te'teretoameo, aamo iikachio neeea, ta'iria mochitojeraninia, amochiopua tiameo, taamo Noono tewekachi kahtiameo, taamo Paamira Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, tísia ta'iria mochitojeraninia, aamo tísia ka'karuma neesetori, teewetokeka.

Tesaronika tiopachi mochikame, tísia Riosichi paparamé

² Teemea aamowichioo, senepi taawechi Riosi ahjama nayewaio, tísia cheriwema ki'yamepua Riosio.

³ Teemea Riosichi nayewaio ki natakepame teemea, aamo tísia kaawe te'teretoopua, Eesusi Riosie Weratiame tehkiwachio, aamo iikachio tísia kaawe erakoamekapapua, tísia paparamekapa eemea Eesusichio, tísia puuyetoka mochitoamekopua tiame, Eesusi tewekachi o'inia eenechi enamiaopua weechio.

⁴ Aamo taamo Riosichi poponiwao, taamo pipiniwaopua tiameo, nane'rena teemea Riosio, tísia aamo nakiyamekopua, aamoo tísia apochi paparariopa. Nane'riame teemea aamoo wa'a te'teritopao, ahpo ijinuwa iintapariopua Riosio.

⁵ Teemea aamoo, Riosi ka'karuma chiia aamo neyewiaio, te'ta pichiwari Riosi chiia aamo nayewiamepua, Riosi Riosiwario tamochi yasitopa, puuua ki taamoe wa'api inatariaepua. Eemea amochi e'enarioiopua, nane'riame eemeapa aachin teeka taamo amochi kaawe te'tereka mochiriopua, kaawe teeremichiopua amochio.

⁶ Kaawechupena eemea taamo Riosi kaaweruma tuuyewari chaachaparia, peenia erakoka ahjachi pichikerepua, tísia aiwaka mochitoaiopua, Riosie Weratiamechi paparapao. Puuu aamo aiwaka mochitoaa, Eesusi aiwariaka tiame puuua i'wa weechi oiya nayewatukao, teemeai wa'achitia aiwaka nokisiamepua, Riosie Weratiame nayewatuaio. Nape Riosia yooma amochi aiwatoachiopua, wa'achi ihtoame Riosiai amochi yasitoaite ahpo Riosiwarié amochi yasitoko, yooma amochi pipiripichiohua.

⁷ Eemea wa'a te'teretoaa aiwaka anachakao, yomachiami Riosichi paparakamea nane'rekaméhua wa'asi, yooma Maseronia weechiami mochikame, Aakaya weechiami mochikame tiame.

⁸ Eemea i'ka Riosie Weratiame naawesario, eeme wa'api amochi uuriaa, yomachi i'toriame eemeapa, Maseronia weechiamio, Aakaya weechiamiohua tiame. Eemea, ki wa'amisiche i'tokame eemea Riosi tuuyewario, ahkasi epeche waanamisi i'tokamehua pu'kao. Pukaepa teemea, ki nayewatumeri teemea wa'a aamo ohjoriachiopua, aamoohua wa'amiohua wa'asio, nayewaturiohua wa'asi.

⁹ Puuua aamo ahpo mehkamisi i'yeteriohua i'ka Eesusi ka'karuma tuuyewario, aapoeo wa'api tísia kaawe erakoa aamo nayewamepua Tesaronika mochikameo. Puuu mehkami tuuyewari aamo i'yetoriaa, aamoo kaawe nayewamehua tiameo, taamo aamo Eesusichi simiyame i'yetoriao, tísia kaawe aamo noonowiriopua ahjachi tísia paparakao, tísia aamo Eesusichi paparapao, ahkasioi aamo itapiti ri'riosiwa ri'riosieria ki ahjameo towariopua pu'kao, te'ta Riosi ahjamerachi paparamiapa, pu'kakamera yorakeka mochitonariapa, ki waapisi i'toka Riosi kaaweruma tuuyewario.

¹⁰ Aapoeopua tiameo amochitiaio, tísia puuyeka mochitoamehua Eesusi Riosie Weratiame eenechi enamerio, wa'a tiame tuuyetiamenia pukao. Puuu eenechi enameria, apoe Eesusi puuua apoe Riosikamera Taanara i'wa weechi tijoetukame, Riosio pu'kao, mukukoi eenechi oijenateria, puuupua te'ta apoeo, taamo newipatiamea, Riosie tísia iinya tiame kokosariepuachio.

2

¹ Eeme wa'api no'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiamea, nane'riamepapua taamo amochi tekipanarioa, ki oowera kihtachi itipiriopua.

² Eemea nane'riamechi taamoo, Iiripo mochiwachi ajasirioiopua pehjiio, tísia taamo na'aretiamekopua wa'ao, ke'chu aamo mochiwachi e'enoioopua. Nape teemea tísia wa'ineka na'aretiai Iiripo mochiwachio, Riosia taamo ku'ikamepua kihta seweka amochi e'enamichioopua, wa'a Tesaronika mochiwachio. Wa'a aamo mochiwachio, tísia tehkikoi Eesusichi simiyame nayewatupuawichio pukeri taamo ajasirioio, kaawe nayewatukame teemea wa'ao, Riosie ku'ipatiapa wa'ao, oisa erapatekao.

³ Teemea waikao oisa erakoka nayewatukamepua wa'ao, taamo Eesusichi simiyame nayewatuaao, te'ta pichiware chaachapamekapua. Teemea ki aata wisikuiamekapoopa, te'ta Riosi pichiware chiia pichiwaka masitekamepua aamoo.

⁴ Ihji Riosi newipari tuuyewaria, Riosie e'retiame teemea amochi upamichioopua, amochi nayewamichioopua. Teemea i'ka taamo nayewatuaao, ki ti'tijoeri ahpo pu'seriakamera kaawe erakomichioopua, Riosi pu'seriakamera taamo erakomichioopua, Apoekopua taamo tewekachi kahtiamé Noonoo, taamo inata tetewaka ne'niamea. Pukaepa puuaa nane'riamepua, taamo masitia ti'tijoeirikamera pu'serewawichio enesoo, apoekamera pu'serewawichiooio.

⁵ Teemea aataoi ki peenia chaaneka u'yekamepua toomioi; ihtaaoi taamo ku'ipuawichiooi, kiamo itanekame teemea, Apoe Riosiai, nane'riamepua pu'kao, pichiwa no'o chiamekoo.

⁶ Teemea amochio aaatachioio, ki taamokamera iyoripuawichio i'yakamepua,

⁷ iinukai teemea wa'a tiame taamo noonoimiao, Riosie Weratiamee ajawatiamekapua. Ohsotia teemea, kaawe e'reka aamo neesetokamepua, kukuchi yeeyerachitia ahpo tatana inatiamechitia.

⁸ Teemea ki nu'uti aamo nakika mochitoamepua, Pukaepa teemea aamo mochikachi ohjoaio, ki i'ka Riosi kaaweruma tuuyewariche aamo kianarekamepua, epeche tiame aamo kianarekamepua pehjiio, ahkasi aamowichio mukiwameoioopua, wa'a tiame nakiwewiame enesoo.

⁹ Nane'riame eemea wa'a taamo mochikoio, i'ka Riosi kaaweruma tuuyewari aamo nayewiaio, te'ta utewaeme tekipanaka i'yariamekopua taamo ko'komiao, kihta petere-nariapa teemea amochio.

¹⁰ Teemea wa'a aamo mochikachi mochikaio, ka'karuma enekame teemea amochio, taamo te'ta piipakame ti'tijoechitia tetewitekaopua wa'a aamo mochikachio, kihta a'chi tiame taamo nayewapuawichioopua, aaataeoi. Pu'kao eemea amoe wa'api tetewikamepua.

¹¹ Nane'riame eemea tiameo, taamoo Riosichi tatanachitia aamo uuka tetewiri-opua, aamo itapitiwichio yuuwesirioopua, kaawe e'raka aamo kaawe erapatesiriopa, aamoopua Riosichio, te'ta oisa erapatesika.

¹² Teemea aamoo tiameo, kaawe e'reka aamo tuuyekamepua, te'ta Riosi tatanarachitia aamo mochijerawao, Apoe Riosi wa'api aamo paajuteriopa, ahpo ahjama mochipuawichioopua, ahpo te'ta tísia peenia tiame ye'karichio.

¹³ Eemea Riosi aamo paajuteria nakikamekapa, ahpo tísia peenia tiame mochiwarichi mochimeripua, Riosi te'ta ye'karichi. Riosio aamo ku'iriopa pahtekao taamo amochi nayewatuaao apochi eenamekoopua ki taamochi wa'api, cheriwema ki'yamepua Riosio, senepi taawechi. Pukaepa ihji Riosi kaaweruma tuuyewari pichiwa Riosichi eenamekapaopua, aamo iikachio yooma itapiti kaaweruma inisiamepua, yooma aamo pipiripichio, Eesusichi paparakamechio.

¹⁴ Eeme Tesaronika mochikame Eesusichi paparama, Uurea weeechi tiopachi mochikamechitia ikitiamepua. Puua Uurea tiopachi mochikamea, ahpo wa'api weeechi mochikame i'isaerie, tísia aiwetetiame puuaa, wa'achitia eemeai aamo wa'api weeechi mochikameeo, tísia aiwatetiamepua.

¹⁵ Ihji ehpiami i'isaeri pa'pamuratuamea, Eesusi Riosie Weratiame me'yakamepua, te'ta ahpo ehkoriai mochiriamechitia noonowiriachitia, Riosi na'nayewatura ko'yakamechitia. Ihji pa'pamiratuame Riosie Weratiame me'yakamea, kiisi kaawe e'retiamepua Riosieo, taamo wa'ineriamekopua pu'kao, ti'tijoeri ki taamo nayewemichioopua Eesusichi simiyameo. Pukaepa, wa'a nokaka wa'inamekapao, ahkasi ahkaoi taamo muioipua Eesusichi simiyame nayewatumiao, taamo ma'chi uhjurakame puuaa, ki taamo nahkeka nayewatumichio ahpo mochiwachio.

¹⁶ Puuaa wa'a nokaka taamo wa'inarewaeo, kiisi taamo toakapua, i'isaeri ti'tjoerichi taamo nayewetumichioopua, Riosie ahpo newipatepuawichioo. Wa'a nokakaopua ahpo, epeche epeche tatakoriamepua. Pukaepa Riosia tísia nekakaopua pukachio, ki nu'uti kokosameripua pu'kao.

Paoro eenechi, Tesaronika tiopachi siminarewa

¹⁷ Aamo taamo Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, neipami aamo mochikachi puuyasaapa teemea, aamo eenechi tetewinareka mochtokamepua, aamo ijinatepaka mochtotoamekapa.

¹⁸ Teemea weesa wa'a siimpanarekamepua aamo ne'nemiao, nape neee Paoro epeche, nape Satanasia senepi wa'a taamo siisimpanarioopua, eepi taamo pejana weeweripakamepua, ki siimpapuawichioopua wa'ao.

¹⁹ Ehpe taawechemioi teemea tisia aamo tetewinareka mochtotoamepua, eemekam-erakopapua taamo te'ta peenia erakotiameo, ki aaata ki'tiamekopua wa'asi te'ta taamo kaawe eratermeriopua. Eemea tiameo tisia taamo kaawe eratermeripua, Eesusi eenechi enasoioopua pu'ka ahjama mochikoio.

²⁰ Eje'e amochio, wa'a erakoame teemea, te'ta pichikekamekopapua, taamo aamo nayewaturiao, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyameo.

3

¹ Pukaepa wa'a tiachipa tisia aamo tetewinariapa teemea, tisia aamo nane'renariapa tiameo, achini aamo te'teretoopua Eesusichi aamo paparao, ki anachapakaopua wa'asio, Timoteo aamo uhjurekame teemea tapanaramio, teemea Aatena mochiwachi itipikapua waikao, pu'kao wa'a no'ramioio.

² Timoteo aamo uhjurekame teemea, pukachi aamo nane'renariapa aachin teetoamekopua aamoo, Eesusi Riosie Weratiamechi aamo paparao. Ihji Timoteoa, kaaweruma tijoe puuua, taamo ahjama tekipanakame Riosichio, Eesusichi simiyame tuuyewatukao. Timoteo amochi uhjurekame teemea, aamo pewatiame mochtionureka ku'imichioopua Eesusichi aamo paparao, aamo oisa erapatemichioopua Riosichio,

³ kiisi nahsinepaka, anachaka mochtomichioopua ihtaoi Riosiwichio aamo aiwaka mochtotoaio. Eeme wa'api ai nane'riamepua wa'a tiame aiwaniamekopua, Eesusichi paparameo.

⁴ Aamo ahjama mochikaio, wa'a tiame aamo nayewakame teemea, aamo kokosa tiame aiwamiaoopua, yooma teeme Eesusichi paparameo. Wa'a tiame taamo ikisipo tuuriaa, kiisi wehchi wichikamepua, pichiwa wa'a teetoniamepua amochio.

⁵ Pu'kawichio aamo uhjurekamekai teemea Timoteo, nane'renariapa neee, achini aamo te'teretoopua, Eesusichi aamo paparao. Neeea ke'chu wa'a uhjurai Timoteo, majawiameai neee Satanasia, aamo sewina erapatepuameopua, aamo wa'a Tesaronika tiopachi mochikameo, Eesusichi paparameo.

⁶ Nape ehpe wa'a no'rariopa Timoteo, kaawe erapakame neee, kaawe aamo te'tereto tuuyopa Eesusichio, kaawe aamo ahpo nakika mochtoto tuuopua tiameo. Aamoo tisia taamo ijinatepaka mochtoto tuuopao taamo tetewinarekao, wa'achi erakoame teemeai aamo tetewinariao.

⁷ Teemea i'wao tisia aiwaio, tisia kaawe erapakamepua, wa'a aamo mochikachio tisia aiwaka mochtotoopua, pewatiame aamo mochtoto tuuyetiapa Riosie Weratiamechio, ahjachi paparakao.

⁸ Wa'a tiame inamukapa teemea aamochio, tisia oisa erapakame teemea, Riosie tehkiwarachi taamo mochtotomiao, eenechi oijenakamechitia.

⁹ ¿Teemea soparamena cheriwema kiamerina teemea Riosio, aamoo tisia kaawe yoratiamewichioo, tisia kaawe erakowa taamo eraterioopua tiameo, aamoo taamo nayewaturiachi paparakamekopao?

¹⁰ Teemea Riosichi nayewaio, senepi itianiamepua pu'kao, taamo ku'imichioopua eenechi ahpo tetewimichioo, aamo toitia masitepuawichio pehjo, aamo ahsepari nane'reka mochtomichioopua, Eesusichi simiyameo.

¹¹ Pukaepa teemea, Apoe taamo Noono Riosio, Apoe Eesusi Paamiraopua tiameo, taamo ku'ijerania wa'a siimpaka aamo tetewipuawichioo.

¹² Apoe Paamirao aamo ku'ijerani teemea, epeche aamo nakika mochtomichioopua ahpo, aamo wa'achi te'teremichioopua wahjachioi, te'ta taamo aamo nakiyachitia.

¹³ Neeea taamo Paamira Eesusio itianiamepua, aamo ku'ika Riosichi pewatiame mochtotemichioopua, kiisi se'wimichioopua aamo Riosichi paparao, no'oo aamo te'ta piipakame tetewitemichioopua no'o Noono tewekachio, no'o Noono te'ta katewiachi taawechio, no'o eenechi i'ka wehjoarichi tekinioloapa.

4

Aachin nokaka kaawe eratepuame Riosie

¹ Ehpeo utewaeme aamo chaaniame teemea, Riosi kaawe eratewache aamo nokisimichio, te'ta taamo aamo masiteriachitia, nape utewaeme taamo te'ta Paamira Eesusi ijinuwarachitia.

² Machiyame eemeapa no'o aamo tuuyeriaio, aachin teeka aamo mochinuraria taamo Paamira Eesusichio, Apoe no'o weerakamechiopua, Apochi simiyame no'o nayewatumichio.

³ Riosi nakiyaa ihjipua: Riosiche nakiya yooraka mochtopuame; kiisi suwepori nokipuame,

⁴ yoomahka eeme nenewikameaio, yoomahka pipiripi ahpo yooreka mochtomeripua; kuunaraa ahpo uupi yooremeripua, uupiraa wa'achitia ahpo kuunachio,

⁵ ki aaata ki Riosi machiyamechitia te'teretoka, ki aaataoi uupiraoi kuunaraoi ikotukeka.

⁶ Aaataai eemea, ki wa'a nokaka mochtometepua, yooma i'ka wa'a tiame suwepori nokiwaio, piiripioipua wisikueniameo. Suwepori nokaka mochtomeopua Riosia, ki teesa kokosamapua pu'kao. Yooma pu'kao, aamo tuuyekame neeepa, amochi masitiaio.

⁷ Riosia ki iinya tiame taamo nokimichio taamo paajutekamepua, ohso kaawe Riosia, kaawerumarache taamo nokimichio apochi paaekamepua, ahpoche peenia e'ria nokisimichio.

⁸ Wa'a tiachipao aaata ki e'wiamea i'ka no'o chiiio, ki tijoekamera ki e'wiaitepua, Riosikamera ki e'wiai tiamepua, Apoekamera ahpo Riosiwari taamo ki'yaa, taamo neesetomichio kiatiamepua, ki itapiti suwepori tiamechi, taamo ruhjimichio.

⁹ Neeea, ahpo nakika mochipuamechi simiyameo, kihta chanimetenia wa'asi pu'kao, apoe Riosi wa'api iintokamepua pu'kao, ahpo Riosiwari wa'api wa'a erapateka.

¹⁰ Kaawe nane'reniamea aamoo, Riosichi poponiwao pipiniwao tiameopua, Masero-nia weechi mochikameo, taamo te'pa kahtiame Noono nakiyachitia mochtomekopua, yooma aamo ahpo kaawe e'reka mochtomekopua. Nape teemea i'ka aamo nakika mochtomiameo, epeche aamo epeche epechechi teetojeramepua.

¹¹ Eemea kaawe aamo neesetoka mochtopuapua, ki aaata aamo eina chaachapamichio aamo ku'ipuawichio; ohso kaawe, aamoe tekapanaka i'yapuapua aamo ko'komio, te'ta aamo no'o tuuyeriachitiaopua aamo masitekao.

¹² Eemea wa'a te'tereka mochtometepua, ki Riosichi paparameo, kihta aamo chaanemichio. Aamoe wa'api i'yaka ku'yame enesaa, kihta tooremumeri eemea.

Eesusi Apoe Paamira eenechi enameri

¹³ Ehpeo neeaa, aamo Eesusichi paparame poponiwao pipiniwaopua tiame, aaata eeme mukisoo ihtana aamo ikimio nayewamane. Ma'chiame aamo tuuyenarenia pukachi simiyameo, ki te'ta aamo yuuesimichio aamo Riosichi paparame mukukoio, kiisi eenechi ahpo tetewipameko maaeka. Ihji no'o nayewamiana, mukukai eenechi ahjaniamepua, ki Riosichi paparamea ki pichikiamepua i'kao, wa'a te'tiapa puuua i'kao, kihta inataka mochtomepua, i'ka mukukai eenechi ahjaniamie.

¹⁴ Teemea Apoe Eesusio pichiwa mukukai eenechi oijenario erakoapao, teemeai mukukao, pichiwa eenechi taamo ahjamio erakoamepua. Wa'achitia Riosio, Eesusi oijenateriachitia, wa'achitia taamo oijenatemo erakoamepua, yooma taamo Eesusichi paparameopua.

¹⁵ Wa'a tiachio aamo Eesusia, yooma taamo ahpo ijinuwao, apechunamia enasaapua, wahjipakame pahcha oijenatesa apechunameripua taamoo, yoomatiame ti'tijoe ooweru tiame apochi paparakameo.

¹⁶ Pu'ka taawechi ikipuamea, tewekachi o'inia ki ku'ita sisiname inamupuame Eesusia, te'ta Riosi ku'iwariai, ki ku'ita turuwachameri puuui, ahpo turupuchaeo. Pu'ka turupucharie sisinamutioopua, tewekachi o'inia toomarichi weritoka, enameri tekika, Eesusi Riosie Weratiamea. Puuua te'pa toomarichi werikao, yooma apochi paparaka wahjipakameo, wa'a o'inia apechunamapua pu'ka pahcha.

¹⁷ Pu'ka yooma mo'moenapusaopua toomarichi ahpo weeriachio, taamopechi apochi apechunameripua waikao, yooma taamo Eesusichi paparameo, ahjaka mochikameo. Kajusaapa taamo ahjakame weechi mochikame apechunakao, ahpo oijenateria ahjama taamo enapatemeripua, pahcha ahpo apechunaria ahjama. Wa'a o'inia teemea, Eesusi ahjama mochipuachi i'topuamepua, wa'ao teemea, ahkasi ki wahjiamesi mochipuamepua.

¹⁸ Wa'a ikipuamekopa taamoo, kaawe erakopuapua, aamo ahpo wa'achi teerenarewa erapateka, Riosi ye'karichi mochipuameo.

5

¹ No'o Riosichi tetejima, te'ta taawechi Eesusi enamiachio, ka'chi iika iyotepuamepua achini keenakoo, aaataai kiisi nane'riamekopua pu'kao.

² Nane'riame eemeapa Eesusi enamioio, ichikoamechitia enamerikopua, tukaomi ahka senawato, wa'a tiame te'ta aamo masitekame teemea.

³ Pu'ka taawechiamio ti'tijoerio, natakia ta'iria mochikoioepua, senawato enameripua, ti'tijoerio chaachapoiopua: "Ehpiamio kihta a'chi tiame naanewa tiamepua, yuuweeme po'yamepua i'wao." Nape wa'a chaachapaka mochikoioepua, pukachio Riosi kokosaria senawato ahjachi enamiitepua, oowitiame saumerichitia senawato kokorepamechitia.

⁴ Nape eeme ki tukapachi mochitoamea, pu'ka taawechi Eesusi enamiachio, ki senawato natakia mochikame chapipuamepua,

⁵ eemea uutapachi mochitoamekapapua, Riosi uutaparichi ohjoamekapapua, ki tukapachi. Pukaepa ma'chiamete tetewika mochitoame eemea, itapiti ikiniameopua enamerikopua.

⁶ Riosi taajenarichi mochitoamekapao teemea, ki kochika mochitometepua, ki natakia mochikame, tewimichio Eesusio, eenechi eenaiopua.

⁷ Aaata Eesusi enamia natakia mochikamea, tukao natakia kokochiamekatepua, aaata nawajika mukipakamechitia.

⁸ Nape teemea senawato enamiopa Eesusio, ki kochika mochitoamepua, taamo Eesusie apechunapuame puuyeka mochitoamekapa. Teemea tiameo, taamo Eesusichi paparae taamo neesetoamepua, weruma nakiwarieopua tiame, Eesusichi taamo iin-uekaeopua. Teemea puka paparae Eesusichi nakiraeopua tiameo, kajewakiraemeka te'teramepua muripao, soontaro nasiwamerika tiamechitia. Eesusi taamo newipatemia enamio inatatoka mochitoao, taamo nehupari kajemokorikachitia teetoame teemea tamochio.

⁹ Wa'a te'teretoka taamo neesetoame teemea, Riosio taamoo, ki taamo kokosapuawichioepua ahpo kokosarieo, apochi iintapariopa, ohso kaawe taamo newipamichioepua, ahpo Taana Eesusichiopua, pukachi te'ta paparakapa.

¹⁰ Apoe Eesusia, taamowichio mukukamepua, ahpo ahjama mochipuawichioepua, taamo apechunamia enasoopua wa'asi, taamoo ahjakame mochikameo, taamo wahji-pariameioepua wa'asi.

¹¹ Wa'a tiachipa eemea, utewaeme te'teretopuapua, kiisi nahsinepaka puuyekaopua, ahkasi Eesusi eenachisi anachaka. Ka'te kochika mochitomitia, ohso kaawe, aamo ku'ika oisa erapatepuapua, aamo utewaeme te'teretoachitiapa wa'asi.

Paoroe tuuyewa Riosichi te'tereniame

¹² No'o Riosichi tetejima, yooreka mochitomitia eemea, aaata Riosi tuuyewari masitario, aaata aamo ki kaawerumachi weritsoopua, aamo kakupachi iintapasiamieopua, puuu aaataa aamoo, kaawe aamo neesetoka mochitojeriameopua, ki aamo tatakoriichi ruhjimichioepua.

¹³ Eemea kaawe e'reka tetewipuapua pu'kao, Riosi tehkiwachi yooramekopua aamowichio, Riosichi aamo kaawe teeremichioepua. Neeea aamoo amochio ta'iria aamo mochitojeramepua, kihta amochio nasiwaka.

¹⁴ Aamo no'o Riosichi tetejimarior, aamo terijeraninia aaata nanasinameo, ki i'yaka mochitoame, itapiti ahpo ta'pechi nakiwiao. Aaata ki Riosie ahpo nakiwameko e'raka yuuwesiamieo, kaawe erapatepuapua pu'kao, Riosieo, tisia nakiniameko tiio, tuuyeka. Aaata ki te'ta utewaeme tiameopua Eesusichi ahpo paparao, kaawe e'reka ku'ipuapua pu'kao, kihta nahsinapa aamo pu'ka ku'imiao, oisa erapaka utewapamichioepua Eesusichi ahpo paparao.

¹⁵ Kaawe aamo neesetopuapua, aaata aamo na'araka ki kaawe iintoso, ki wa'achitia na'ara yooraka natetetepuapua. Ohso kaawe kaaweruma nayewaka katewepuapua pu'ka ahjamao. Wa'a te'teremete eemea amochio, Riosichi paparaka mochitoamea, aaatachioepua, ki Riosichi paparamechio.

¹⁶ Eeme Eesusichi paparamea, ka'te yuuwesika mochitomitia, ohso kaawe kaawe erakoka mochitopuapua aamo iikachio.

¹⁷ Ihta itapiti ki kaawe ikiwame aamo teetosoopua aamo pipiripichio, Riosi itapuapua aamo ku'ipuawichio, a'chitia keenakooi ki kaawe ikiyao.

¹⁸ Ihta a'chi tiame ikiwachioi, cheriwema kiapuapua Riosio, kaaweruma ikiyao ki kaaweruma ikiyao. Itapiti ki kaaweruma aamo ikiwame enesaa, cheriwema kiapuapua aamo tewekachi kahtiamie Noonoo, aamo chokichi kahtiamekopua pu'kao, aamo ku'ipuamewichio. Wa'a tiame aamo te'teretojerame Riosia, yooma ahpo Taana Weerariamechi paparaka mochitoameo.

¹⁹ Ka'te choipamitia eemea Riosi aamo tuuyenariao, ihtaoi aamo tuuyenariao, ahpo Riosiwarieo.

²⁰ Ka'te ke'chu aamo kaawe ne'niai Riosi tuuyewari iyotetiameo, ipaka tetewimitiapua, aaataoi Riosie eratetiame masitiame tuuyoio.

²¹ Yooma aamo masiteka tuuyao, kaawe wa'achitaka ne'nesa Riosi Iyoterichi chiiao, kaawerumarache uusa amochi teetopuapua.

²² Yooma aaata se'wi masitiame enesoo, poanatuapuapua pukachio.

²³ Neeea Riosio, aamo te'ta cheriweka piipatekameo, wa'api te'tiame piipatetiame aamo te'teretojeraninia Riosio, ahkasi Riosie Weratiame eenachisiopua, kihta ki kaaweruma aamo te'teretomichiopua aamo iikachio, yomatiame aamo weerewachioi, yomatiame aamo inatarichiopua tiame.

²⁴ Neeea Riosio, yooma aamowichio no'o itaneriao, yoorakache itipiamekopua pu'kao, tísia ikikache itipimeriko e'ramenia pu'kao, pu'kawichio aamoo, ahpo tatana iintapakamekopua pu'kao, pu'kawichio aamo apochi paaekamepua.

Kajuyachi teepotari

²⁵ I'wasi ihji no'o aamowichio iyotiaa. Taamochevichio itajeraninia Riosichio, taamo kaawe teetomichiopua Riosichio.

²⁶ Teepotemitiachepua wa'ao, yooma taamo Riosichi tetejimaao, kaaweruma aamo e'rewakaopua.

²⁷ Neeea Riosie Weratiamee weratiamea, tísia aamo iyonajeraninia i'ka aamowichio iyoteriao, yooma wa'ao, wa'a Tesaronika tiopachi mochikameo, yooma wa'a mochikame Riosichi tetejimaao, poponiwao pipiniwaopua tiameo.

²⁸ Apoe taamo Paamira Riosie Weratiameo, yooma ihta Riosi kaawerumario, amochi yachajeraninia. Wa'a no'o aamo e'ria ikisaa, tísia kaawe enema Riosia.

Cheriwema, kajurunia wa'asi.

Paoroe Ooka Simiyame Tesaronika Iyojurewa

Teepotari

¹ Kúira, Tesaronika tiopachi mochikame. Ka'karuma mochisaa eemea kaawe enemiiipua. Teemea i'wao, ka'karuma mochikamepua. Nee Paoroa Siriwano ahjamao Timoteo tiameo, i'ka aamowichio iyoteria uhjuriamepua, yooma aamo Tesaronika tiopachi mochikame, taamo Noono Riosichi te'teriamo, Apoe taamo Paamira Riosie Weratiamechi te'teriamo.

² Neeea yooma aamo taamo Noono te'pa kahtieme Riosio, taamo Paamira Eesusio tiameo, te'ta kaawerumari amochi teerejeraninia, te'ta ta'iria mochiwa amochi teerete-toka.

Paoro kaaweruma te'terewata Tesaronika Eesusichi paparama

³ Teemea senepi taamo Noonochi naewaio, tisia kaawe tiio erakoamepua cheriwema kiapua, tisia kaawe aamo teetopa taamo Noonochio, te'ta utewaame teetoka Eesusichi aamo paparao, amochi nakiraopua tiameo, tisia kaawe te'teretopa.

⁴ Teemea ahkaoi ti'tiopachi asiyaio, kaaweruma aamo nayewame teemea, aamo Eesusichi paparaopua, kiisi se'wika teetoamekopua aamoopua pukachio, ki ookapi a'chi tiame na'arari yoraniame aiwaio, anachaka nokisiaio.

⁵ Nape Riosia yooma aamo ehpiami Eesusiwichio aiwaka mochitoao, kajuyachi taawechi ahpo katewiachiopua wa'asio, tisia kaawe aamo erapatemeripua, tisia kaawe iintoka aamowichioo, ahpo ye'karichi mochipatekao. Wa'a iintoka Riosia, tisia kaawe ahpo iintuameko, tetewitemapua.

⁶ Nape aamo na'areka aiwatekameo, ki ahpo ye'karichi reesisemapua ohjoremichioo, ohsotia puuua, tisia kokosarichi aiwaniachikamera uhjurameripua pu'kao. Wa'a iintokao Riosia, te'ta ahpo kaaweruma tia tetewitemeripua, wa'a yoraniame nakiri-amekopua nanaarama.

⁷ Wa'a iintosoopua Riosi waanamio, kiteremeri eemea ihtaoi aamo aiwaniameo, wa'achitia tiame taamooi. Wa'a teeremeripua, te'ta Riosie Weratiame enasoopua, ahpo tewekachi ku'kuiwa ahjama eenoiopua, Apoe te'ta ahpo utewari teetoka eenoiopua.

⁸ Pu'ka taawechi eenaio Eesusia, tahpitika teetoka enameripua na'ietoka, pukae na'ie ma'chitamiaopua kiisi kaawe nokitiameopua. Wa'a iintosaapua kiisi kaawe noonoikameopua, yooma ki Riosichi paparanarekameo, taamo Paamira Eesusichi simiyame tuuyewari ki nakiriameoiopua, ki nu'uti kokosameripua pu'kao.

⁹ Ihji kokosaria, ki nu'uti teeremeripua, ahkasi ki seenampasi tiame. Puuua, kai waapi mehka ihpapapuamepua Riosichio, ki Riosi te'ta peenia tiachikamera, Riosi utewarioi kihta teewewiachi. Puu ki ka'karumaa wa'a itipimeripua wa'asi, ahkasi ki wahjamesi seenampa.

¹⁰ Nape eemea pu'ka taawechi Eesusi enasoopua, yooma wahjachi tiame Eesusichi paparakame ahjamao, tisia kaawe erakowa wiikemapua Eesusio. Wa'a noonoimeri eemea wiikekao, yooma eeme Eesusichi paparakamea, taamo Eesusichi simiyame aamo nayewaturia pichikeka inamukamea.

¹¹ Pukaepa teemea, ehpe taawechiamio, Riosichi itasiame teemea aamo ku'ipuachioo, Riosichi te'ta aamo kaawe te'teretopuawichio, pu'kawichio apochi aamo paekamekopapua. Teemea Riosichio itaniamepua tiameo, aamo ku'isimichioopua ahpo utewarioe, yooma aamo itapiti Riosichi paparawa nokisinarekewachioopua.

¹² Pu'ka wa'a aamo nokisioo, yooma aaata aamo Eesusichi simiyame aamo masiteria pichikekamea, pu'ka aamo noonowiriae, ki nu'uti iyoriwa chaachapameripua Eesusichio. Aamoo kaawe noonowiriopa tiameo, Eesusia pu'kawichioo, ki nu'uti kaawe aamo iintomeripua. Wa'a iintokaopua Riosia Riosie Weratiamea tiamea, ki nu'uti aamo nakiya tetewitemapua.

2

Ki pichiwa masitiame eenechi enaniame Eesusichi simiyameo

¹ Ehpeo aamo no'o Riosichi tetejima, Eesusi enamerichi simiyame aamo nayewemania, aachin teeremerikopua wahka ihtoriachiopua, Eesusi ahjama taamo mochipamioipua, Eesusi enasoopua, ahpo ye'karichi i'tomia.

² Nee, ka'te ikanati aamo sewina erapamitia aataeoiopua, taamo Paamira Eesusi enamiachio asikameko wa'asi, aamo chaachapanioiopia, pe'yachi ahpō masitiaio, Riosi Riosiwariē ahpō masitiameko tuuyoio, pe'yachi taamo masitia iyojurachi uhjureria masitiameko tuuyoio. Kiisi pichikepuapua wa'a chaachapōio.

³ A'chikoitia yoraniao ka'te aamo toimitia eemea aamo wisikuepawichio. Yooma wa'a aamo chaachapamea, aamo wihkuame enemeripua. Ke'chu Apoe Eesusi eenoio i'ka weeechi yawichitumiaō, aata Te'ta Tatakori Ihsiamera machenameripua ti'tioechio, ki teesa tiame na'arari iintomia.

⁴ Puuu Na'araria machenasacheopua i'wa weeechio, ki nu'nuti mehtanameripua ti'tioechio, yooma ihta eerina teereniame Riosichi simiyameo, Riosichi paparaniameopua. Puua yooma u'yemapua ihtaōi Riosichi iyoriniameo, ahkasioi Eerusarenio, Riosi te'ta tioparachioi yasipamapua, apoeamerako tuuka te'ta Riosio.

⁵ Neeea i'ka wa'a tiame ikipuameo, aamo tuuyekame neeeapa aamo mochikachi ihsiriaio. Pukaepa nane'riame eemeapa wahka ihtoriachi wa'a ikipuameopua.

⁶ Pukaepa nane'riame eemeapa tiameo, ihtana eerina tiopua pehjio, pu'ka na'arari tijoe ki machenamichio, pu'ka aamo nayewekame neee, Eesusichi paparakame apechunapume aamo nayewiaio. Puuu te'ta na'arari tijoe ki machenameri puua ke'chu reesiseri kianioipua Riosio.

⁷ Puuu na'arari tijoea ki machenaiopua pehjio, o'inekame puuapa ahpō na'arari ihsiaepua i'ka wehjoarichio, ahkasi yooma apechunaniachisi i'ka wehjoarichi ahpō Riosie eina teereweniaō.

⁸ Pu'ka ahpō eina teerewa apechunatiaapapua, waika machenameripua te'ta na'arari tijoeturia, ti'tioerichi na'ara iintomia. Nape Eesusi Riosie Weratiamea tepēpi neipamiopua, apoe ki nu'uti utewari teetoka enasopua, kiisi tehki e'raka newitomapua pu'ka tisia na'arameo, itapiti puupuchekamechitia. Wa'a iintokaopua, yooma u'yemapua pu'ka tisia utewariraō.

⁹ Nape ke'chu Eesusie newitoniaopua na'araria, ihji machejenasaapua ti'tioerichio, yooma ihta utewari peenia ihsia inisimapua, Satanasiē ahpō kiatia, pukae wihkuesimapua ti'tioeō ooweruopua tiame, ki Riosi te'ta pichiwari tuuyewarikamera, pichikemichio.

¹⁰ Yomatiaē ti'tioerio, pu'ka peenia ihsia wihkuaeopua, apochikamera paparatemapua, apochikamera iyoritekaopua pu'kao. Nape Riosia, pu'ka Satanasiē wihkuetiameopua, tisia kokosamapua pu'kao, kai waapi uhjurakaopua ki apochi, ki ahpokamera pichikeriopa ahpō pichiwari chiiao, ahpō Taana Eesusichi simiyameopua ahpō ahjāe newipatepuao.

¹¹ Riosia ki ahpō Taanachi simiyame pichikenareriopao, na'ararichi toimeripua, wihkuarichi.

¹² Riosia ki ahpō pichiwarikamera pichikeriopao, pu'ka na'arari wihkukamera pichikeriopao, ki reesiseripua pu'kao, ahpō Taana Eesusi ye'karichi mochimichioopua, pu'kao tisia pu'sereriopao kiisi kaawe ahpō nokiwaō.

Riosie newipamichio paaeniame

¹³ Teemea senepi Riosichi nayewaio, aamowichio cheriwema ki'yame teemea Riosio, eemekamerakopua pahcha Eesusichi paparakameopua wa'ao, taamo aamo mochikachi nokayoiopua Eesusichi simiyame nayewatukao, Riosio ahpō Riosiwariē, apochi aamo paajutioipua newipatemiaō. Riosia ahpō ijinuwa iintapakamepu, ki aamo aiwamichioopua ahpō kokosario.

¹⁴ Riosia ahpō kaaweruma tuuyewari taamoe aamo nayewioipua, ahpō Taana Eesusi tisia peeniatiame ye'karichi, mochimichio aamo paeekamepu.

¹⁵ Wa'a tiachipa eemea, wa'api te'teretopuapua aamo Riosichi paparaka nokisiao, kaawe inatatoka wa'a taamo masiteriaopua, neipami taamo aamo masiteriaopua tiame iyojurae.

¹⁶ Ehpeo taamo Riosichi tetejimaō, aamo inatepajerani neee, taamo Noono tewekachi kahtiameo, tisia taamo nakika yasitoamekopua pu'kao, Apoe Eesusi tiameopua, taamo Noonoe Weratiamea. Wa'a tiame yasitoamekapa puua tamochio, ki wahjiamesi taamo ki'yakamepu kaawe erapario, ki nu'uti kaawe e'raka taamo puuyeka mochitomichioopua, ahpō ki teesa peenia tiamechi taamo mochipuame, Riosi taamo mochiwamio tuuriachi.

¹⁷ Neeea taamo Noono Riosio, taamo Paamira Eesusi tewekamepu tiameo, aamo utewaeme ku'imichio itaniamenia pu'kao, aamo pewatiame mochitomichioopua Riosichi paparaō, kiisi se'wi nokaka ki kaawerumachio, ihtaōi se'wi ki kaaweruma nayewaniamechio.

3

Taamowichio itamitia Riosichio

¹ I'ka iyojura kuwatewachio, no'o Riosichi tetejima, taamowichio Riosichi itajerani teemea, taamo ku'isimichio pu'kao, ikanati yomachiami i'topuawichio pu'kao, i'ka Eesusichi simiyame ka'karuma tuuyewario. Riosichi itamitiapua tiameo, yomachiami ti'tijoe ooweru tiameo, i'ka Riosi tuuyewari inamukameo, kaawe e'raka apochi uumichio pu'kao, amochitia pu'sereka uuriachitia.

² Taamo Noonoo te'pa kahtimechio, taamo neesetowa itapuapua tiameo, taamo kaawe inatemichio tisia nanaarame ti'tijoechio, kiisi taamo keepunariameopua i'ka ka'karuma tuuyewari Eesusichi simiyameo, taamoo nayewesiao.

³ Nape wa'atiaoi ki ookapi nanaarameo ki Eesusichi paparanariamekoipua, ahjachi erakoame teemea taamo Noonochio, Apoe inisimerikopua, aamo Riosichi paparakame inatetokao, aamo Eesusichi paparakameo pewatiame mochtomichio pu'kao.

⁴ Riosichio teemea kaawe erakoame pu'kao, aamoo kaawe teetoamekopua taamo masiteria nokisikao, ahjachi erakoame teemea Riosio, aamo ku'isimerikopua pu'ka aamo nokisiwachi masiteka.

⁵ Nee Paoroa taamo Noonoo, aamo ku'ijeraninia pahtemichio, ihtana keenakosi tisia aamo nakiyamekoopua, tewekachi taamo Noonoo. Neeea taamo Noonoo aamo ku'ijeramenia tiameo, Riosie Weratiamee aamo anachasimichio pu'kao, yooma ihta aiwari aamo ikisiaopua.

Ki nanasiname enepuame

⁶ Ehpeo taamo te'pa Noonochi poponiwao pipiniwao pu'kao, neea Eesusie weratiamechitia, i'ka aamo utewa chaaniame pu'kao. Poanatumitia eemea wa'a mochikame nanasinamechio, kiisi tekpanaka mochinariamechio, kiisi i'yaka mochikamechio pu'kao, aamo ko'kometio. Puu wa'a nokayamea, kihta yooraka mochtome pu'kao Riosi nuurario, Riosio, kiisi iyoriame pu'kao.

⁷ Eemea nane'riame pu'kao, te'ta taamo teeretomechitia teetoriopua, kihta nanasinaka taamo nokisiriopua wa'ao, taamo ihta nakiwao tekpanaka i'yasiriopua.

⁸ Teemea wa'a mochikao, tekpanakache i'yakame pu'kao, aamo ko'komiao. Teemea aataoi ki ko'konekame pu'kao ki tarakao, ohsotia teemea tarakache ko'kakame pu'kao, ki peterenariapa amochio, tekpanakache koaka.

⁹ Aamo ihkorewa itaka koaka mochtokame enesaoi teemea, ka'chi teeremii teemea, Eesusie ajawatiamekapa teemea, aamo tehkiwachio. Nape ki wa'a teerekame teemea aamoekamera taamo ko'kotepuaoi, aamoo taamo ki nanasiname tetewapa, tamochitia ki nanasiname enemichio pu'kao.

¹⁰ Wa'a mochikao teemea, utewaeme eee aamo chaanekamenia: "Aata ki tekpananariameo, kiisi kianurekamenia kooameo."

¹¹ Wa'a aamo chaaniamenia i'kao, wa'a aamo mochikachio aata ti'tijoe ooweruopua tiame, oowera ki tekpanaka ko'konariameko tuuwamekopa, oowera ta'pechimache ohjokache ihkorikache konariamekopa.

¹² Pu'ka nanasiname ti'tijoe ooweruoiopua tiameo, utewaeme chaaneka tekpananariamenia, Riosie Weratiame tuuyachitia pu'kao, tekpanaka yowika ko'konuriachitia pu'kao, ki aata kichiwa nokaka wa'ami ahkao, aata ta'pechiamio.

¹³ Eeme wahjachi no'o Riosichi tetejima, ki nanasinapaka mochtoteraninia, ihta te'ta ka'karuma aamo aata yorasikiaopua.

¹⁴ Wa'a aamo tiopachio, kaawe ne'nepuapua wa'ao, aatanakamerakopua, ki yooreka mochtotariameo i'ka iyojurachi no'o chaaniao. Ka'te ahjama teeremitiapua pu'kao, oho kaawe ipaka teteipua pu'kao, suuwe erapamichio pu'kao, aamo ki kaawe nokayao.

¹⁵ Nape wa'a te'tioi pu'ka nanasinameo, ka'te aamo seepurawachitia tetewimitiapua, oho kaawe aamo Riosichi tetejimachitia uupuapua, kaawe e'raka utewaeme tuuyeka, pu'ka aamo ki kaawe nokayao, kiisi kaawe e'raka tetewamekopua Riosio.

Kajuyachi teepotari

¹⁶ Ehpeonia Apoe taamo Paamiraonia, yooma ihta aamo ta'iria yasitia, amochi teerepajeraninia pu'kao, ahkasi aamo weritoachi taawechisi, aamo ahjama oijeraninia taamo Paamirao.

¹⁷ Kajukamenia neeepa no'o chanimiao. I'wa iyopumane no'o teewa, aamo nane'remichio pu'kao i'ka iyojurao, noochi o'inia eenamekopua. Wa'a teeka no'o teewa iyopusa uhjureramenia, yooma no'o iyojura uhjurerasiopua.

¹⁸ Ehpeo Apoe Paamira Eesusi Apoe Riosie Weratiameo, yooma amochi Tesaronika tiopachi mochikamechio, te'ta ta'iria mochiniame teewejeraninia amochio. Wa'asi ihjia. Wa'a aamo teewesaa Riosia, tísia kaawe enemapua.

Paoro Timoteo Seenepi Iyotepawa

Paoroe Timoteowichio iyotepawa

¹ Kúíraa Timoteo. Neeë Paoro Riosie e'rariaeo, Riosie Weratiamee weratiamea, i'ka iyojura aamo uhjurenania. Pu'ka Eesusi Riosie Weratiame enamio puuyeka mochtioame teemea, puuu iintomichioopua taamo ki'yakao, itapiti Riosie taamo kiapo tuutiameo.

² Neeëa aamo Timoteo Riosichi no'o taanachitia tetewao, Apoe taamo Noonoo tewekachi kahtiameo, Apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, aamo ta'iria yasira kiajeraninia pu'kao aamo iikachio, te'ta kaawerumari amochi teeréwari.

Paoroe inatenura ki pichiwaka masitiamechi

³ Neeëa aamo Timoteo, Maseronia simiyaonia, wa'a Ejesio aamo itipinurakamania, ki ka'karuma ma'masitariopua terimíchio, pu'kao kiisi pichiwaka masitiamekopa wa'ao.

⁴ Pu'kao teripupua, kiisi masitenuraka ihtaoi ehkoriai ki pichiwarichi simiyame naawesario, ki mehkasí mehtanamichioopua pu'kao, oowera pu'serepuawichio nayewaniameo. Ka'te tehpe wekatenuremitiapua tiameo, ehkoriai o'inia ahpo tijoetusiriachi nayewaniame nayewakao, puuu pu'kakamera aamo nane'rejerekao, sewinatamepua te'ta nateyamera Riosichi simiyameo. Puuu wa'a tiamea, itapiti nekakoniameche mehtachamepua, kihta taamo ku'yame Riosichi taamo paparamiaopua, taamo Riosi nakiyachitiaopua.

⁵ I'ka no'o aamo terinuriaa wa'a Ejesio mochikameo, aamoo neëëa, te'ta Riosichi e'enaniame aamo masitenuramichio cheekamania, pu'ka Riosichi e'enaniame pu'sereka keepukekameo, kaawe e'raka Riosichi e'enamichioopua. Wa'a tiaoo Riosi nakirewa uukamea, pu'ka nakirewae wa'achitia ahpo kaawe nakika mochtomichioopua, te'ta pichiwa Riosie ahpo piipatetiameko erakoka, te'ta ahpo Noonoo tewekachi kahtiamechi paparakamekapa.

⁶ Ookapi wa'a mochikame ma'masitaria, kihta pichiwari te'teriamepua Riosichi simiyame ahpo masitia, tisiwa se'wi wewekamepua, Riosikamera te'ta ahpo nokeratowaopua.

⁷ Puuu Riosi nuurarichi simiyame masitari enenariamepua enenariaa, nape oowera ahpo pichiwariko erakoa, maaewache masitiamepua, kiisi nane'riamepua Riosi pichiwarirachi simiyameo, te'ta Riosi pichiwari masitio tuuyai.

⁸ Riosi nuurari ehkoriai Moise kiaretiaa kaawerumapua kaawerumao, nape ki aampachi pehji epeche nuurarieme yahchetiamea taamo Noonoo tewekachi kahtiameche yahcharia, nuurarira na'naritoniamemeche enesaa.

⁹ Ihtaoi yoorewa nuuraria, ki aaata ka'karuma nokayamerawichio kokosapuawichio yachatiamepua, ki ka'karuma nokayamechewichio yachatiamepua. Wa'achitia Riosi nuurari yahchariai, ki Riosi nuurari yooreka mochtioakamera, kokosamichio yachatiamepua, i'ka noonoikamechitia: tewekachi taamo Noonoo ki iyorikamechitia; aaataoi tewekachi taamo Noonochi paparameo kiisi yooreka tetewikamechitia; ti'tijoeri ko'yamechitia; aaata ahkasi ahpo yayawaoi ko'yamechitia;

¹⁰ yooma aaata suwepori nokayamechitia, ti'tijoe ooweruchitia ahpo uuyamechitia, oowera ti'tijoechitia ahpo uuyamechitia; aaata ti'tijoeri ichikoka chapisa toomichi nehjame; wistuka mochtioniamie pu'serewa tiamechitia; kihta iintokoi wenejiamechitia; wistuki te'ta ahpo pichiwarichitia tuuyamechitia. Yooma ihta wa'a tiame nokiwamea, ki Riosi nuurarikamera e'weniamepua, ihtaoi kaawerumachi simiyame masitewachio.

¹¹ Ihji kaaweruma no'o masitia, Riosi kaaweruma masiterachi o'inia eenamepua, Riosi kaaweruma tuuyewari no'o ki'yaria, yomatime ti'tijoerichi no'o masitemichioopua. Ihji te'ta tisia nateyame tuuyewaria, Riosi kokosarichi simiyame newipapamepua.

Paoro cheriwema ki'ya, Riosie ahpo tesiwetiamewichio

¹² Neeëa Riosie Weratiame no'o Paamirao, tisia kaawe e'raka cheriwema ki'yamenia pu'kao, no'oo ki no'okamera werame tiiioo, no'oo oowe e'reka weerariopua pu'kao, apochi simiyame no'o nayewatumichioopua.

¹³ Riosia wa'a iintoriopua noochio, no'oo pukerio kiisi kaaweruma inatakamekoipua Riosie Weratiamechio, tisia a'chikoi chaanekamekoipua ki kaawerumao, no'oo Eesusi paparameo tisia na'ara yoorakamekoipua ko'inareka naanarikáo, wa'a no'o

iintokamepua. Riosia tísia kaaweruma iintokamepua noochio, tísia no'o cheriwekaopua no'o pukerio kiisi kaawe no'o iintoriao, no'oo pukerio ki nane'riapa, wa'a iintokamekopua, Eesusi Riosi Taanarao aatanakooopua.

¹⁴ Pukaepa neeea, ki nu'uti noochi kaawe iintowa tetewamenia, i'ka tehki apochi simiyame kaaweruma nayewamichio no'o weerariopua, yomatiame ti'tijoeri Eesusichi paparamichioopua, te'ta Riosi Taanarakamera nakika mochtomichioopua, Eesusi tewaniameopua.

¹⁵ Eesusi Riosie Weratiamea, te'ta tatakoriame newipatemiawichio naawariaa, te'ta tísia pichiwa puuuu, pu'kawichio naawakameo, yomatiame teeme ti'tijoeri, te'ta pichikemetepua pu'kao, ti'tijoea, ooweru tiame. Yoomahka Eesusie newipatetiamea, neepua te'ta tísia tatakoriio e'ramea.

¹⁶ Nape Riosia tísia no'o na'ara ihsioio pukerio, wa'a no'o teewetorepua ahkasi ahpo Taana Eesusichi no'o paparasichi, ki nu'uti no'o tatakoriario, ki nu'uti cheriweniame tetewitenariapua noochio, pu'ka wa'atiame noochi tetewikameo, ki nu'uti tatakoriameioopua, cheriweniamekopua Riosieo, wa'a iintosaapua, ki wahjiamesi ahjari kiamiapa.

¹⁷ Pukaepa wa'a iintoriopa Riosio, ahpo Taana Eesusieo, ki nu'uti te'ta iyoriwa teewemete teeme, Te'ta Yawichi ki wahjiamesi yasitoamekopua pu'kao, apoehekopua ki wahjiamesi ahjamekopua Riosio, apoekai Riosikai tiioapa pu'kao, ki pusie tetewiniame, kiisi teteipua tiamekopapua, puuu Apoehepua, te'ta peenewari tiameraa. Wa'a teeresa naaju.

¹⁸ Pukaepa neeea aamo Timoteo no'o taanachitia tetewao, i'ka aamo chaaniamenia: Utewaeme aamo teetomitiamua Riosi tehkiwachio, te'ta ahjachi erasika Riosichio, Riosi Riosiwari amochi chiiie e'wekache teetoka, te'ta aamoo nuureretiachitia, i'ka tehki yoramichio weratioo.

¹⁹ Aaata ki apochi teetokamea Riosi Riosiwari chiiio, ahpo na'ituamepua, Riosichi ahpo kaawe te'teriaio, ipakame puuuu ahpo Riosichi paparario.

²⁰ Ihji Iimeneo tewaniamea, Arejanto tewaniamea tiamea, wa'a noonoika ipakamepua ahpo Riosichi paparario. Wa'a noonikopania pu'kao, Satanasi aiwarichi toakamenia, wa'a ahpo inatapamichioopua Riosi na'arerioa, wa'a inatapasaoopua, Riosichikamera eenepamichioopua eenechio.

2

Aachin teeka nayewapuame Riosichi paparaka

¹ Neeea aamo Timoteo, i'ka aamo chaanejeramenia wa'a Eejasio mochtikameo, Riosichi iyorimia nanapawiameopua, pu'kaonia Riosichi ku'iwa itanejeraninia, yomatiame weeechi mochtikame ti'tijoeriwichioo, Riosichi e'enamichioopua paparamiao. Pu'ka wa'a Eejasio nanapawiameopua tiameo, aamoo chaanenuriamenia pu'kao, aaataoi ahkai Riosichi paparakameo, Riosichi ku'iwa itanemichioopua pu'kaioi, ihtaio ahpo tesiwa te'teria nakiweka mochtioao, iinuemichioopua. Ka'te natekepanuremitiapua pu'kaioi, ahpo cheriwema kiamiaopua Riosio, itapiti ahpo tesiwetiwawichioopua.

² Wa'achitia yooma ya'yawichiwichiooi, kaaweruma yawichituniame itanenurapua Riosichio, ahkai yawichitutere mochtioameo, ta'iria mochtomichioopua pu'kao, kihta eeyowa erakoka. Wa'a te'tereka mochtiosaapua, ta'iria yooreka mochtomapua Riosio, wa'achitia ahpo wa'apioi puuuu, kaawe erakoka ahpo yooreka mochtomapua.

³ Wa'a tiame Riosichi itayamea, kaawe e'reka tetewipuaamepua tewekachi kahtieme Riosieo, Apoe te'ta taamo Newipatiameeo.

⁴ Puuu Riosi Apoe Newipatiameraa, yooma aaataoi ahpo pichiware tuuyewari pichikekameo, yoomahka apochi e'enaka newipajeramepua.

⁵ Yomatiame te'ta utewari Noonoraa, piiripi wa'apiche puuuu. Aaata pukachi kaawe taamo teerepatimeai, piiripiche puuuai, puuuu, Riosi tiari i'ka wehjoarichi eenaka tijoetukamepua, Apoe te'ta Eesusi Riosie Weratiame.

⁶ Puuu Eesusia, taamo pejana ahpo ahjari mukiwachi nehjakamepua, kurusichi mukuka taamo tatakoriaria wikiria natetekao. Wa'a iintokame Eesusia, te'ta Riosi yahcharia taawechi iintopuwichioo.

⁷ Nee Paoroa Apoe Eesusi wa'apie weratiamepua, apoe wa'apie iintoria pichiwataka tuuyepamichioopua, yomachiami oika, ki i'isaeri ti'tijoerichio. Ihji no'o tuuyesika oiyaa, te'ta pichiware puuuu, kiisi wihtuki.

⁸ Eeme ehpe taawechiami Riosichi paparamea, kaawe erakoka ahpo nayewejeraninia, kihta siinto weeru chaachapaka ahpo nayeweka, kihta nekakome chaachapaniame.

Ohso kaawe eeme Riosichi te'teramechitia te'terepuapua, itapiti ki kaawe tiame amochi teeresoo, Riosichi itapuapua ku'iwao, kaawe teerepamichiopua amochio.

⁹ Eeme ooweru Riosichi paparamea, ehpe taawechemio pehjo, Riosichi te'teramechitia sipichatajeriamenia, ki siintoka peeniatatiame, ki aaatae ikotupua teerepuawichiopua; itapiti o'roe netetiame tisia nateyameo, ki siintoka chuchatopuapua pu'kao, aamo peeniataniachitia; aamo kuupaoui ki siintoka peeniatatiame itichitiame tetewiteréjaninia.

¹⁰ Ohso kaawe eeme oowerua, aamo Riosiwawichio peenia te'terewaa, aamo ka'karuma nokiwakamera puuua, aamo wahjachi tetewachio; wa'a te'teremete oowerua, te'ta Riosichikamera te'te iyorika mochitoamea.

¹¹ Eeme oowerua tiameo, tiopachi Riosichi simiyame masitioi tijoeo, ihchi mochika kaawe keepupuapua pu'kao, te'ta iyorika Riosichi simiyame aamo keepuao.

¹² Neeea ooweruo ehpe taawechemio tiameo, ki masitemeriko e'ramenia tiopachio, ti'tijoechio ki aaata paamiratuame enejaramenia, tjoekamera ahpo paamiratuamechitia tetewijeramenia.

¹³ Wa'a tiame e'ramenia ooweruchio, Riosio, tjoekamera neteriopa pahchao, Aarani tewaniame, ki oowitiamekamera pahcha, Eewa tewaniáme.

¹⁴ Aarania tiameo, ki puuukamera wihkuetiamepua Satanasio, Eewakamerapua Satanasio wihkuetiamepua, wa'a iika tatakorikamepua pukeri o'iniachioopua naayachio.

¹⁵ Nape pahcha netetiame ootiatime tisia tatakorikamekaipua Riosichio, yooma oowitiame Eewa tewaniame Riosi neteriachisi wa'anao, Riosie cheriwepuamepua tatakoririao, kokosapuamechi newipatekao, Riosi Taanarachi paparasoo, oowitiamechi naawakameo. Puuu oowitiame Riosi Taanarachi paparamea, eee tiame enepamapua: kaawerumachi ihsiwa inatame; ki siintoka ahpo tisia peeniatapua e'rame.

3

Riosichi paparame pa'pamiratuame, aachin te'teretomeri

¹ Aaata Riosichi paparame paamiratuame enenariamea, tisia kaawe wa'a tiame inataniamea.

² Nape puuua i'kache tisia kaawe teeremerichepua: Kihta ahpo teripuame teere-waeme; ahpo uupiche ahjama ohjoeka yasitomeripua; kaaweruma teetoameche enemeripua tijoe; tisia kaawe inatasa iintoame; ki a'chikoi ihsiame ki inataniameo; kaawerumache nayewaniame aaataeoi; ahpo ta'pechi enapemeioopua, kaawe uuka tetewame; masitianiamechio, kaawe peeneka masitiame enemeripua;

³ ki nawajiamene enemeripua; tesiwe e'reka tetewame enemeripua aaataoi, ki e'raa ihsiwa yoorame; sosopatiame ihsiwaame eneméripua, aaatachio; ki nasiwame enemeripua, naawesarichio; toomichioi, ki weemuame enemeripua.

⁴ Aaata Riosichi paparame paamiratuamea, ahpo ta'pechio, kaaweruma yooretewa masitiame enemeripua ahpo tatanao;

⁵ puuu ki peeneka yoorewatiameopua ahpo ta'pechio, ka'chi iika paamiraturumeripua, ka'chi iika neesetomerikapa Riosichi paparameo.

⁶ Puuu paamiratumeria, ki pukeri weemera Riosichi paparakame enemeri puuua, weemera paparakamea, riaorósi wichichairachi wichteputamekoi puuua, riaorósia pu'kao, weruma ahpo erakotemakoipua.

⁷ Puuua tiameo, kaawe teeiwame enemeripua ki Riosichi paparameeopua, kihta ki kaawe tiame ahpo nayewapuawichio. Ki kaawe teeretoame enesooopua ki Riosichi paparameo, riaorósia ti'tijoeo, na'ara chaanetemapua pu'ka paamiratuameo.

Tiopachi neesetoka ti'tijoe ku'kuyameopua, ooweru ku'kuyameopua tiame, aachin teeretopuame

⁸ Tiopachi ku'kuyame ti'tijoe ooweruopua tiameo, kihta ahpo teripua tiame enemeri puuua; piiripi tiame cheesaa, ki eenechi sewina cheesiamene enemeripua; nawajikaoi ki pu'seriamene enemeripua; toomichioi ki tahpitika siinto e'rame enemeripua.

⁹ Puuua yooma pu'ka Riosie Weratiamechi simiyameo, te'ta pichikiame enemeripua, pu'kao taamoo, te'ta nateyamechitia taamo neesetoo. Kihta itapiti a'chitiame apochi noriwi tiame inatame enemeripua; puuua, itapiti ki ahpo Riosichi tuuka katewiaopua pehjo, ahpo katewame enemeripua; ahpo inatarichio, itapiti ki kaawe ahpo iintoriopua aaatachio, ahpo katewame enemeripua Riosichio.

¹⁰ Ke'chu weraniaopua, aatiatiame enemeripua; ti'tijoeo, kaawe tiame tetewiniame enemeripua. Yooma ahpo aatiatawachio, kihta ki kaaweruma tiame machenakame enesoo, oowe e'reka werapuamepua pu'kao.

¹¹ Ooweruai tiopachi ku'kuyameai, wa'achitia yooreka tetewipuame enemeri puuuai; kaawe inataka ihsiame ihtaōi ahpo yoorao aaatawichioo; ki tisia na'arari naawesarieme enemeripua; yoorakache itipiame ahpo iintomo tuuriao; oowe e'repua tiame enemeripua apochio.

¹² Puuu ti'tijoe tiopachi ku'kuyameai, ahpoche uupiche ahjama mochitoame enemeri puuuai; ahpo ta'pechioi, kaaweruma yooretewa masitiame enemeripua ahpo tatanao, ki ahpo tatanaoipua tiamé.

¹³ Puuu ku'kuyame wa'a te'teramea ahpo ta'pechio, puuukamera kaawe neesetoame enemeripua tiopachio. Pu'kao wahjachia, te'ta ka'kaweruma te'terame tetewapa pu'kao wa'a tiopachio, puuaa tisia oowe e'remapua pu'ka wa'a tiopachi ku'kuyameo, puuaa wa'a iikao epeche ahjachi erapamapua, Riosie Weratiamechi ahpo paparao, Eesusi tewaniamechio.

Taamo Eesusichi paparawa pichiwari

¹⁴ Ku'we wa'a enamo o'rane aamo kahtiachi, nape ke'chu wa'a no'o enoio, i'ka tuuyewari aamo uhjuremo erapakane pahchao.

¹⁵ Ihji aamo no'o uhjuriaa, aachin teeka aamo mochitojerapua wa'a tiopachio, seenekachi no'o tehpe enepamio e'rapa. Eeme Riosichi paparama wa'a tiopachi nanapawiaamea, Riosi tioparachi ki pusie teteiwamechi te'teramepua, pu'ka tiopa ki pusie teteiwame tewekachio, Apoe Riosi wa'a kahtiamepua neesetokao, ahpo te'ta pichiwarie nehpuakao.

¹⁶ Ihji Riosi pichiwarira taamo pichikeka mochitoaa, ki nu'uti tisia te'ta kaawe tiame iintatiamepua, taamo Noonoo tewekachi kahtiameeopua. Puuu tisia pichiwari taamo pichikeka mochitoaa, ihjipua:

Apoe taamo Noonoo,

apoe tijoetuka tamochi eenakamepua;

puuu Riosi Riosiwariira tamochio,

te'ta tisia Kaawerumako taamo tuuyamepua Riosio;

Apoe Riosi Tijoetumioio,

ki ookapi Riosi tewekachi ku'iwari tetewitiamepua,

aapoe chaachapakamepua akana naawario Eesusio kohjakoio.

Yomatiamé wehjoarichi ahjachi pichiketiamepua,

Apoe wa'api Riosichi simiyame aachin tiameko apochio Eesusi nayewatuka oirioio;

Puuaa weechi oisoopua,

ahpo te'ta Noonoo apechunatiamepua tewekachio,

ahpo Noonoo te'ta Riosi kahtiachioopua.

4

Eesusichi ahpo papara toimeri wahka ihtoriachio

¹ Riosi Riosiwaria ma'chiamé no'o tetewitiamepua, i'ka wee kajuyachi teetowachi ikimeriopua, muuwaeme ti'tijoei Riosichi ahpo paparao, toaka mochitomerikopua. Puuu ti'tijoea oowerua tiame, ohsokamera reemoni na'ararichikamera uumpamapua Satanasi riaorosi, tisiwa wihtuka masitiamerakachi, na'naritoka.

² Puuu ahpo Riosichi paparawa toakamea, wihkuame ma'masitarikamera na'naritomapua, ma'masitari kiisi suuwe erapamechi wistuki masitiai, puuu ma'masitaria ahpo inatarichio na'ie tajaka choochokamekatapua, puuu inatarichio wewekakamekapao. Puuaa, pichiwaka chaachapameka nayewamepua Riosichi simiyameo, nape kiisi pahitiaopua ahpo inatarichio.

³ Puuu ti'tijoei wistuki masitiamea, nenewiwao kiisi kaawe tiameko chaachapamepua, nape Riosia ki wa'a chiiamepua. Puuu wa'a chaachapamea tiameo, ihta kooameoi taamo wa'inamepua ko'kopuawichioo iyoripua tuukao. Nape teeme Riosi chii machiyamea, nane'riame teemea kihta iyoripuamekopua ihta kooamekoio, yooma kooameo Riosi apoe iintoriopua taamo ki'yakao, yooma kaaweruma kooame, yooma ihta kooame pukeri naayachi enepatiaio. Pukaepa teemea, ihta kooame Riosie kiatiamé, kihta iyorika koayamepua, cheriwema kiasache Riosio, kaawe ko'kopuamepua.

⁴ Riosia yooma ihta ahpo enepateriao, kaawe tiameko tetewikamepua. Pukaepa Riosi iintoria kooame taamo ko'komiawichioo, kaaweruma puuaa, aataai ki ahpo wa'inametepua ko'kopuao. Pukaepa Riosi taamo ki'yaria kooameo, ta'iria ko'kometepua pu'kao, cheriwema ki'yakache Riosio.

⁵ Riosi cheriwema kiasaa teeme, ihta kooame ko'komiaio, Riosi apoe kaawerutamepua aamo ko'komiaio.

Paoro Timoteo kaawe tuuyewa, Riosie Weratiame tehkiwachi kaawe teetowa

⁶ Yooma wa'a tiame aamo masitesoo wa'a tiopachi Riosichi paparamo, kaaweruma ihsiame enemamua Eesusi Riosie Weratiamewichioo. Muuua tiameo piirechi masiteka ihisiao, aamo wa'api penitamamua, aamo Riosie Weratiamechi paparariachitia, aaatae aamo masitetaio Eesusi Riosie Weratiamechi simiyameo.

⁷ Nape Riosie Weratiamechi simiyame masitiaio, ka'te na'roemitiapua kihta nateyame ehkoriai nayewaniame pu'serewaeo; ohso kaawe muuua, te'ta aamo Riosichi kaawe teeretoniamече, pewatiame teetopuachepua masitekao. Muuua tiameo, te'ta aamo Riosichi simiyame penipawa i'yasipuapua.

⁸ Taamo weerewa wi'rochaniamea, kaawe wichiyaepua weerewawichioo, nape Riosichi epeche kaawe teerepuawichio i'yasiamea, pu'ka aaatawichio epeche nateyamepua, ki ehpechewichio natemerikapa, ahkasi wahka ihtoriachisi natemerikapapua, te'ta Riosie taamo ahjama mochikoioopua.

⁹ Yooma ihjia tuuyewari no'o aamo chaaniaa, te'ta pichiwari puuua, i'kao yomatiamе ti'tijoei pichikemetepua, ti'tijoe ooweru tiame wa'achitia.

¹⁰ Pu'kakamera Eesusi pichiwarirakachi simiyame, pichikémichioopua taamo keepuameo, utewaeme tekikanakame teemea, tisia taamo na'ara chaanewa aiwatoriaopua. Wa'a te'teretoame teemea masitekao, taamo tatakoriaia newipatewa oowe e'riapa, pu'ka Riosie Ahjamechiopua, puuua Riosie ahjamea yooma newipatiamepua, nape ahpo Taana Eesusichi paparakameo.

¹¹ Muuua Timoteoa, yooma i'ka aamo no'o masitenuriao, yooma wa'a tiame masitemitiamua aamo masitiaio, kaawe pepenipanurekapua pu'kao, ahkaio aamo oiyaachiamio.

¹² Aamoo temarikapa a'chi chaaneniaio, ka'te a'chi eramitiamua; ohso kaawe muuua, aamo Riosichiche kaawe teetoame enepuapua, pu'ka aamo kaawe teetowao amochi tetewiteka, aamo wahjachi Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiame, aamo ihsiwa na'naritoka wa'achi nokisimichioopua, yooma i'k'achitia: kaawe e'reka nayewaniame; kaaweruma ihsiwa teeraniame; kaawe e'raka yorakeniame aaatawichioo; te'ta paparawa tetewitewa Riosichio; ti'tijoe ooweruchio, yooreka ahpo tetewitewa, kihta suwepori ahpo nokiwa; ooweruai ti'tijoechio, yooreka ahpo tetewitewa, ihtaoi suwepori ki kaawe nokiwa.

¹³ Nape ke'chu ki wa'a no'o simioio pehjo, iiweta simitepuapua iyonakao, Riosie Iyotaperichi chiiia, yooma inamuachi wa'a tiopachio, pu'ka chiiia masiteka. Pu'kao kaawe tuuyepuapua kiisi nahsinepaka teetowaopua Riosie chiiia.

¹⁴ Muuua Timoteoa, ka'te natakepamitiamua amochi seekarepaka weraretiaio, wa'a tiopachi pa'pamiratuameo, Riosie Riosiwari erapateretia aamo werapuawichioo. Muuua paikapioi Eesusi yekari aamo kiatiamеo, ku'ika yasitopuapua wa'a Eesio tiopachi mochikameo, ihtaoi ku'iwa yorakekaopua pu'kao, ihtaoi Riosichi simiyame kaawe masitekaopua pu'kao.

¹⁵ Kaawe teeremio iintasa inisipuapua aamo tehkiwa, kaaweruma epechetoame tetewipuawichioopua amochio, aamo paamiratuachi yoorapua.

¹⁶ Kaawe aamo neesetomitiapua pewatiame yasitoka, wa'a tiopachi aamo masiteka ihsiachioopua. Wa'a teetosamua Timoteoa, wa'achitia Riosie aamo tatakoriaia cheriweka newipateretiachitia, wa'a tiiao ki ookapi aamo keepunariamea tiame, Riosie newipatemapua pu'kao, ahpo Taana Eesusichi paparasoo.

5

Paoro tuuyewewa Timoteo, Riosichi paparamechi simiyameo

¹ Nee Paoroa aamo Timoteo, aamo chaanania, yooreka aamo tuuyenuranania o'ochetiamеo, kihta te'ya cheeka, kaawe e'reka tuuyepuapua ohso kaawe, aamo noono itapiti nane'remichio tuuyamechitia.

² Ooweru pa'pamiraopua, aamo yeeye yooreka nayewiamechitia, tuuyepuapua pu'kao. Ooweru kuteweopua pehjo, aamo pipinichitia yooreka tuuyepuapua pu'kao, kihta ahjama kochiwa erakoka.

³ Aata ooweru ahpo kuuna mukipatekameopua, kaawe e'raka ku'ipuapua pu'kao, itapitichi tisia tesiwa teeresoopua pu'kao.

⁴ Nape tatanaesoopua ahpo ku'ime te'teriamе, pu'ka tatanarao, kaawe ku'inurepuapua ahpo yeeye. Inuesoopua susuwarao, kakawarao tiameo, kaawe ku'inurepuapua pu'kaio ahpo su'suo ahpo ka'kaio. Riosia wa'a te'tereka mochitoniamеo, tisia kaawe e'reka tetewamepua, neeeai wa'achi e'raka tetewamepua.

⁵ Aaata kunamukukamea, te'ta Riosichi paparame enesaa, Riosichiche paparaka yasitoamepua ahpo ku'ipua, senepi taawechi Riosichi paparaka itaka, ihtaoi itapiti ahpo nakiwiao.

⁶ Nape aaata kunamukukame ki Riosichi paparaka yasitoamea, oowera ahpochwichio ta'irewa yooraka yasitoamepua. Puuu kunamukukamea, mukukamekatepua Riosiwichio, ahjaka yasitoamekai.

⁷ I'ka aamo kaaweruma teerenurewa, masitepuapua tiame wa'a tiopachi mochikameo, kihta ki kaawe ihsio tuupuaichio, aataeoi.

⁸ Aaata ka'chi erakoamea ahpo tetejima tisia tesiwa te'tereka mochikoio, ihtaoi itapiti nakiwekao, ahpo ta'pechioi epeche te'ta tesiwa teewenioio kiisi ku'yamea, kiisi Riosichi teerepuame inataka yasitoamepua; wa'a tiamea, ohso kiisi kaawe tiamepua Riosichio, ki aatachitia ki Riosichi paparamechitiao.

⁹ Puuu ooweru kunamukukamea, ahpo ku'ipua teerepuawichio tiopachi mochi-toamee, eee tiame enemetepua: paika weerewa oosa mariki u'matoame paamuame; piiripi wa'api kuunaeka yasitokame, ahpo kuuna ahjaka yasitoopua.

¹⁰ Puuu tiameo, ahpo yooraka yasitoriao, ka'karuma yooraka yasitokame, tetewitiame enemeripua; ahpo tatanaopua tiameo, ka'karumache tuuyewa tuuyeka yasitokame; ahpo ta'pechi asikoameoipua, kaawe uuka asipukame; aaata Riosichi paparameo, ki weruma ahpo uuka yorakekame enemeripua; aaata itapiti aiwaka mochi-toameo, ku'ikache yasitokame enemeripua; ihta itapitioi, kaaweruma ihsika yasitokame.

¹¹ Puuu ooweruo ki ahsepame paamuameopua paika weerewa oosa mariki paaumpario, ki iyopupuapua pu'kao ku'iwa kiapuawichio, seenekachioi neewinaremerikopua pehjo.

¹² Neewisaapua, ka'chi iika tekipanamaoipua tiopachio, ahpo yooraka yasitomia chaachapatiaameopua.

¹³ Puuu tiameo ku'iwa kiatiaoipua, nanasiname enepamaoipua, oowera wa'ami ahka ohjonaremapua ta'pechiamikoio, ki ka'karuma i'topakaopua naawesari, itapiti naawesaniachioyua peyachi papakika, itapiti kichiweme tiame chanika, pu'ka wa'a tiameche nokaka mochi-toapua, kihta yooraka wekateka.

¹⁴ Pukaepania pu'kao, nenewijerania ohso kaawe, tatanatasaopua moena yasimichioyua, ahpo tatanakamera inateka. Pu'ka wa'a teeka yasitooopua pu'kao, Na'arari Noonoraa, ka'chi iika aaata na'aretemapua pu'kao.

¹⁵ Nape ookapi ooweru kunamukukame ki te'ta paamuame ki nenewikameopua, seewiamenia pu'kao, se'wikamekopua Riosi kaaweruma pooerachio, Satanasikamera ahpo eratiakamera nokisikamepua, ahkai ta'pechiami ta'ratoka, kiisi kaawe te'tereniame nokisika.

¹⁶ Aaata Riosichi paparame kunamukukame tetejimaeme enesaa, pu'ka tetejimarao, ku'inurepuapua pu'kao, kihta pehtiame teeremichioyua tiopachi mochikamewichio, pu'ka kunamukukame ku'ipua. Pu'ka ahpo tejima kunamukukame ku'ika yasitooopua, yooma tiopachi ku'iwaa, ahsepamapua waikao, tiopachi kunamukukame mochikame ku'iwaa, te'ta tesiwa te'tiamerawichio.

¹⁷ Ehpeo neeea aamo Timoteo, tiopachi pa'pamiratuame ajawaniame aamo nayewemane. Yooma tiopachi pa'pamiratuame kaawe yoorameopua ahpo tekipanao, epeche kaawe e'reka teteipamepua pu'kao, Riosi tuuyewa masitiame enesoo osopena, tuumika ki'yaka itapiti kianiame ku'iwao.

¹⁸ Wa'a tiame aamo chaaniamenia, Riosia Ehkoriai iyoterichio, eee cheeka iyoteriamekopua: "Ka'te yakajipuremitiamua oisio, aamo tiirikoate tejekitekite oitioyua." Sewinachi Iyoterichioyua tiameo, eee chiamepua: "Tekipanamea natetianamepua."

¹⁹ Aaata tiopachi paamiratuame aamo weerariao, aaata ki kaawe ihsiameko tuusoopua pu'kao, nape ki u'pakame enesoo aaata tetewikame ookao paikaoipua, ka'te pichikemitiamua pu'kao, apoe piineri chiiao, kihta nateyamekopua.

²⁰ Aaata tiopachi paamiratuame ki kaawe iintokame tewitiameopua, ooka paikaoi tetewikame enesooopua pichiwatame, yooma tetewachi weeraka tisia teripuapua pu'kao, wa'a yoratioopua pu'kao, yooma tetewikameo seewepakaopua, ki wa'achi nokinaremi-chioyua.

²¹ I'ka no'o aamo pa'pamiratuame ajawanurariao, neeea Riosi tetewachio, Riosie Weratiame tetewachio, Riosi tewekachi ku'iwari tetewachio, tisia kaawe aamo neese-tojerania pu'kao, napati aamo tetewikapua aaataoi, ki aaata epeche teereweka.

²² Ka'te aaata ajawamitiapua, ki ne'nesaopua pahchao, ihtana tiameopua pu'kao, ki aaata aamo ki kaawe iintorio tuumichioyua, ki kaaweruma machenasoopua aamo weerariao.

²³ Ihji no'o chiiaa, aaata ti'tijoeri chaachapamechitia tiameepua: "Ka'te neeroiche nerojimitiamua, aamo eepi topachi kokoresaa, wiino iijpuapua ku'ita." Pukaepa muua, ke'chu aaata weeraiomua wa'a tiopachio, kaawe ne'nesa ihtana kaawe ihsiameko tijoe, werapuapua.

²⁴ Aaata ki ka'karuma nokiwaa, ma'chiame tetewiniameepua ke'chu ahjachi i'yaiopua itapiti ki kaawe iintoriao, nape iintuameepua tiameo, itapiti ki kaawe iintotiameo ki ikanati ma'chiame tetewiniameo, ahkasi te'ta i'yawesaape ahjachio. Pukaepa te'ta kaawe tiia ahjachi i'yewesa werapuapua, aaata tiopachi paamiratumerio, seenekachi neipa ki kaawe ihsiamera enemaopua weratiameo.

²⁵ Seenekachioopua aaata kaawe ihsiwaa, ki ikanati tetewiniameepua, puuyeniame nakiyameepua aaata ku'we nane'repua kaawe ihsiamekoo, pu'kao kaaweruma tiiao.

6

¹ Ehpeo aaata ahpo teekorachi te'tereniame nayewamane. Aaata teekoemea Riosichi paparama enesaa, yooreka tetewame enepuapua ahpo teekoo, kihta ki iyoriwa masitio tuupuawichioepua Riosio ahpo paparawiao, aataeo wahjachi ti'tijoerieopua, ki na'arepuawichioepua tiaméo, taamoo aamo teekoeka mochikameo, Riosichi paparaniame aamo masitiaio.

² Aaata Riosichi paparama teekoemea, wa'apitia teekochitia yooreka tetewimeteepua pu'kao, Riosichi paparamekoipua pu'kao ahpochitia. Riosichi paparamekopua ahpo teekoo, epeche te'ta yooreka tetewimeripua pu'kao, pu'kao Riosichio, ahpo pa'chichitia tiameekoopua pu'kao. Pu'kawichioo epeche kaawe yorakeka yorameteepua pu'ka tekipanakiao, na'pa Riosichi te'teriamekapaopua. Yooma i'ka no'o aamo masitenuriao, utewaeme wa'a tiame masitepuapua, yooma wa'ami ahkaoi aamo asiyachio.

Te'ta pichiwari paarasari

³ Aaata seenu te'terewa masitiamea, i'ka Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame ka'karumara tuuyewario, pu'ka tuuyewarichi taamo paparaka mochitoao,

⁴ ahpokamera tisia weruma uukao, ahpokamera tisia machiyame maekoameepua. Puua ahpo Riosichi simiyame seesenu te'terepuame masitiamechio, tisia ahpo weruma erakoniamе tiamechipua wa'ao, tisia ahpo machiyamera erakoniamеchi, tisia nekakoniamе mehtachaniachi, tisia nasiwaniamе mehtachaniachi, tisia aaata na'arewachi, tisia nekamucheniachi aaata, tisia aaata ikotukewachi.

⁵ Senepi taawechi wa'apitia nekakoka ma'chirepaniachipua wa'ao, ki ijinatarichi wewekaniachikapapua wa'ao, kiisi machiniamekapa wa'ao, Riosichi eename pichiwario. Puua, kihta machiyameepua, te'ta Riosie pichiwariraopua, te'ta Riosie iintoriaopua ahpo Taanao. Puua oowera seenu Riosichi simiyame masiteka, tomiwaremio erakoameepua. Nape muu Timoteo, ka'te pu'ka te'teria ahjama, teeremitiamua.

⁶ Teemea Riosichi te'ta paparama, paarasatiameepua paarasatia, nape taamo Riosichi paarasatia ki toomipua. Ihji paarasaria, te'ta Riosie te'ta taamo ta'iria mochtowa puua, Apoe te'ta taamo Riosie kiasiaeo, ihtaio taamo nakiwiao.

⁷ I'wa weeechi naawaio, kihta iinueka naawakame teemea; wa'achitia mukisaoi, kihta i'tomeripua.

⁸ Wa'a teeremeri enesoo mukiniamechio, kihta te'ta weemumete teemea i'ka wehjoarichi iintuameo, kooameche wisasoriche iinuekaio, kaawe erakomete teemea.

⁹ Yooma u'matoka ohso e'rameopua paarasarichio, pu'ka ki kaaweruma tisia weemuwa paarasari inhumarachi, wichiyameepua. Puu ki ka'karuma weemuniamea, taamo ki ka'karuma nokiwa ihsitiameepua, kiisi ijinata nokiwame, na'ara nokiwame aaata tiame. Yooma ihji ki ka'karuma nokiwamea, kominarichi simiwameepua, ahkasi yooma si'riwachi ki ka'karumachi wichiwachi, ahpoo pihtuka kajuyachisi.

¹⁰ Siintoka weemuniame toomichio, yooma ihta ki ka'karuma naawarapua. Muuwaeme siintoka u'matoka toomichi weemupakamea, poanatakameepua Riosichio, Riosichi ahpo papara; wa'a iikapa puua, tisia yuuwesi mochtowameepua, epeche tisia tomiwaereka mochinarewae aiwaka.

Aachin teeka ahpo inateniame Riosichi paparaniamewichioo

¹¹ Nape muu Timoteo Riosiwichio tekipanamekapao, yooma wa'a tiame weemuwachio, ikicha enepapuapua, kaawe aamo neesetoka, ki wa'a tiamechi aamo wichipuawichioepua. Ohso kaawe muua, kaawerumache ihsiamе enepuapua, pewatiame yasitoame Riosichio, aamo Riosichi paparawa yasitoao, aamo tesiwa tiame uuyame iikachio, kihta nahsinepaka tetewame aamo Riosichi poponiwao, pipiniwa tiaméo.

¹² Utewaeme teetopuapua aamo Riosichi paparaniame nehpuwarichio; pewatiame chapika yasitomitiama, aamo ki wahjiame ahjari Riosie aamo kiaretiao, Riosie aamo

uumichio paajutetiao. Muuua pu'ka ki wahjame ahjari aamo Riosie kiaretiao, ki ookapi tuuyekame muuua, Eesusi Riosi Taanarachi paparakapa kiatiameko tuuka.

¹³ I'ka no'o aamo tísia neesetotiao, kiisi toaka aamo teetojeraninia pu'kao, kaawe teetokache kihta se'wikao, Riosi yooma ihta ahjari ki'yamera tetewachio, Eesusi Riosie Weratiame tetewachioopua tiameo, puuua Poonsio Piiratochio, ahpo ma'chitakame aatanakoo, Piiratoe ahpo iinatukenioio.

¹⁴ Neeea i'ka no'o aamo neesetotiao, tísia aamo neesetojeraninia, ahkasi Eesusi Riosie Weratiame taamo Paamira eenachisi, kihta aamo ki kaawe chaachapapuaichioopua, aaataeo.

¹⁵ Ihji Eesusi enameria, Riosi te'ta yomari aampa tiamera e'rariapua, ihta taawechi yachatiamedio, tekitepuame; ihji Eesusi Riosie tekimichio eratiamea, te'ta weeweruma ya'yawichio, te'ta yomatiamae aampa werumara tiamepua, te'ta pa'pamiratuameopua, te'ta aampa Paamiratuamepua tiameo.

¹⁶ Puuu Eesusi Noonoraa, apoe eenechi tekitemeria Eesusio ka'chitia taawechi mukuyamepua; puuua te'ta ki teesa taajenachi kahtiamerapua; aaataai pu'kao, kiisi ahseme tiiachi kahtiachio; pu'kao aaataeoi ki teteiwamepua ahpo pusieo, ka'chi iika tetewime tiameopua pu'kao.

¹⁷ Pu'kakamera te'ta weruma iyoriwa kiapuamepua taamoo, te'ta weruma utewari iinuewa e'rewa tiame! Wa'a tiame e'rejeremitiapua naajúu.

¹⁷ Pu'ka ti'tijoe ooweru tiame tísia paarasateka mochitoameo, chaanepuapua pu'kao, pu'ka ahpo iinueka mochikao, Riosi wa'a tiame teewewiopa, wa'a te'terio tuuyepuapua pu'kao, pukaeo wa'a tiiae ta'iria mochitomichioopua, nape kihta weruma ahpo erakoka, tísia paarasatiapao. Pu'kao chaanepuapua tiameo, pu'ka weeechi iintuame ahpo paarasatio, kihtawichio kaaweko tuuyepuapua, Riosichi kaawe te'terepuao, pu'ka paarasario kihta tehpe e'ramekopapua. Wa'a tiiachipao, ohso kaawe Riosichikamera paparaka mochitonurepuapua pu'kao, apoe te'ta Riosi ahjamerakamerachi, pukachikamera te'ta oowe erakoka, taamoo chuurame wi'suame taamo nakiwia ki'yamechi.

¹⁸ Pu'ka paarasatiameo chaanepuapua tiameo, pu'ka paarasario, ahpo iinuekaeopua paarasatio, ihkokewa erakoka mochitojerepuapua pu'kao, tísia tesiwa te'tereka tooremuachioopua. Wa'a nokaka mochitosoopua ihkokekao, te'ta pichiware paarasari iinuemio tuuyepuapua pu'kao, Riosi ahjama mochiwachioopua, Riosi ye'karichi.

¹⁹ Puuu wa'a te'tereka mochitosapua ahpo paarasari tooremuame ihkokeka mochitokamea, te'pa tewekachikamera paarasari muuwepatiame enemapua waikao, te'ta Riosi ahjama ahpo mochimiachioopua tewekachio, ahkasi ki wahjamesio.

Paoro kajuyachi Timoteo neesetotewa

²⁰ Muuu Timoteoa no'o aamo uhjurarioa, yoorakache itipipuapua wa'a ti'tiopachiamio. Ka'te e'waka keepumitia ki ijinatame nayewao. Puuu ti'tijoea tamochio, ki ookapi itapiti, tísia Riosichi simiyame peenewari machiware teewaka masitiamepua, nape oowera wa'a chaachapaka nayewamepua, kihta machiyai Riosichi simiyameo.

²¹ Ookapi Riosichi paparame ti'tijoea ooweru tiamea, pu'ka ti'tijoe wihkuari masitiakamera na'naritoamepua wa'asi, ikicha simiyamera ki Riosichi paparaniamera, ipaka tetewamepua Eesusichi ahpo paparao, Riosie Weratiameo. Yooma aamo kahtiachi mochikamewichio, Riosichi itayamenia pu'kao, ahpo te'ta kaawerumari kiasimichioo.

I'wasi ihjia, kaawe erakoka ehpeo. Wa'a ikisaa tísia kaawe enemapua.

Paoro Timoteo Oosa Iyotepawa

Teepotari

¹ Nee Paoro Riosie Weratiame weratiamea, i'ka weemera ahjarichi simiyame nayewemichio Riosi e'rarie uhjuritiamenia, yomatiamie ahkaoi ti'tijoeri no'o nayewemichio, i'ka weemera ahjario aaataoi ahpo Taanachi Eesusi paparasoo kiamo tuuyame.

² I'ka iyojura iyotiamenia aamowichio Timoteo, no'o taanachitia Riosichi tiameo. Aamoo neeea, taamo Noono tewekachi kahtiamero, Apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, ahpo aamo tesiwa e'rewaeo, aamo iikachio ta'iria yasirewa kijaerania.

Riosie Weratiame chiia pichiwatianiame

³ Nee Paoro, senepi taawechi aamowichio nayewiainia Riosio, cheriwema ki'yamenia pu'kao, aamoo kaawe teetotiamekopua, aamo Riosichi teetowa tehkiwachio. Nee Riosieo ahsieme cheriwetiameko no'o tatakoriario e'raka yorakiamenia, no'o ehkoriai noonoriwa te'ta Riosi iyoriachitia inisitoka.

⁴ Senepi aamo iijinatepaio, aamo nanararia iijinatepamania aamo mochikachi o'inia machenarario. Wa'a tiame iijinatepakaopua, eenechi tisia aamo tetewinariapame neeea, eenechi aamo ahjama tisia kaawe eranarekaopua.

⁵ Nee aamo tetewinareka yasitoamepua tiameo, tisia aamo iijinatepapaopua, Eesusi Riosie Weratiamechi aamo paparamekoo, ki'yami Roira tewaniame aamo su'su Eesusichi paparariachitiaopua, aamo yeeye Eunise tewaniame Eesusichi paparariachitiaopua tiame. Ehpeo neeea aamooi, wa'achitia tetewamepua, tisia Eesusi Riosie Weratiamechi paparae.

⁶ Pukaepa neeea, amochi oijenatejerania tahjewachitia amochi teetomichio, Riosi ye'kari amochi yahchariaopua, no'o amochi seekarepaka uhjuriopua Riosi kaaweruma tuuyewari kihta seeweka nayewatumichio,

⁷ Riosio taamoo, kihta majawewa ki'yakamekopapua, aaataoi kihta seewewa. Riosia apoeekamera taamo utewatianiame erakotiamepua. Riosia tamochi yahchakamepua tiameo, taamo ahpo nakika mochitopua erakoniamie, pu'ka nakiwarie taamo nokisimichioopua aaatachioi, kihta ki kaawe teerepuame aamo teerepuawichio aaata aamo masitiachio.

⁸ Wa'a teeka ku'itoniamekapamua Riosieo, ka'te suuwe e'raka nayewamitiamua aaataiomua, i'ka Eesusi taamo Paamirachi simiyame nayewaiopua; peereso aamo yachapo tuuwai, noochitia Eesusi taamo Paamirachi simiyame nayewatuapaopua. Ohsotiamua, tisia wa'a chaaneniapua, tisia aiwatoaimua taamo Paamira Eesusichi simiyame nayewatuapao, erasika anachatopuapua pu'kao, no'oo te'ta teetoriachitia.

⁹ Riosia kihta yoorarie natetewachi taamo newipatekamepua, taamo apochiche teetoka taamo ahjatomichio, Riosia wa'a tiame inatakamekapapua, naayachisi o'inia, ahpo tisia taamo nakiwari, taamo ne'netenariapapua, yooma ihta Eesusi taamowichio iintoriaeopua. Wa'a iintokame Riosia tamochio, yooma ahpo Taana Eesusichi paparakamewichio inatakao. Wa'a tiame inatakame Riosia, ke'chu kihta i'ka wehjoarikoio.

¹⁰ Pu'ka ke'chu naayachi ahpo e'raria taamo tetewitiamepua ehpe taawechiamio, ahpo Taana Eesusi naawateriachi tetewitekamepua. Puu ahpo naawateria iintokamekopua taamo newipatekao, wahjipari utewarira newitosaapapua. Puu Riosi naawateria iintokamepua tiameo, taamo ma'chiamie pahtetekaopua, ahpo kaaweruma tuuyewarichi simiyameo, aachin teeka taamo teimeri weemera ahjariopua, ahkasi ki wahjiamie ahjaniamieo.

¹¹ Riosia no'oo, apoe wa'api weerakamepua ki i'isaeri nayewatumichioopua, ahpo naawateria Eesusi tewaniame taamowichio iintoria nayewemichioopua, yooma ti'tijoeopua ooweruoiopua tiame.

¹² Pu'ka yoorapa i'wa kahtiamenia peereso aiwakao. Nape wa'a teereniainia i'wao, kiisi tesiwa erapame neeea, ki teesa ahjachi oowe e'riamekapapua, aatanachi no'o paparario, pukachi te'ta ahjachi erapame neeea. Pukaepa kiisiki se'wi erapamania, apoeopua tisia ahpo utewarie no'o ku'isiamekopaopua, i'ka tehki ki teeweka no'o simitemichio no'o ki'yariachio, te'ta utewaeme kaawe neesetokaopua, ahkasi yomatiamie no'o yoorachisi i'ka tehki no'o nuurariaopua, ahkasi Eesusi eenechi eenachisi teeretopameo.

¹³ Wa'a tiachio muuu Timoteoa, te'ta no'o masiteria inamuriachitia masitepuapua, aaataoi aamo masitiaopua, pu'ka te'ta kaaweruma Eesusie tuuyewario, kiisi se'wi ikika masiteka. Muuu tiameo, kiisi se'wi teetopuapua Riosie Weratiamechi aamo paparaopua, Riosie Weratiame nakirewarachi yasitokaopua.

¹⁴ Te'ta Kaaweruma Riosiwari ku'iwari tamochi yasitoameopua, te'ta kaawe neesetopuapua, i'ka pichiwarichi simiyameo, Riosio aamo te'ta masitemichio ki'yario.

¹⁵ Nane'riame muuuapa, yooma Aasia weechiami no'o kahtiachi e'enakameopua, yooma eenechi nonowakamekopapua; ooka puuuu wa'asi Aasia nonowakamea, Iijero tewaniame, piirea Eremojene tewaniame enekamepua.

¹⁶ Onesijoro tewaniame ta'perachio, Riosio te'ta kaawe teewejeraninia pu'kao, pu'ka Onesijorokamera tisia kaawe iintoriopua weesa no'o ku'iwa u'yepakao, i'wa peereso no'o yachatiachio, kihta suuwe erapaka, no'o peereso yachatioopua.

¹⁷ Ohsotia puuuu i'wa Rooma weruma muuwarichi asisaopua, no'o yaapi e'raka i'yariapua ahkasi no'o tewayachisi.

¹⁸ Tisia kaawe enemiihua pu'kao, Apoe taamo Paamira Eesusi eenechi enasaa, itapiti tisia kaaweruma tiame ikitesaa. Muuu Timoteoa nane'riame muuuapa, Ejesio aamo ahjama taamo mochikoio, tisia kaawe taamo ku'iriopua Onesijoroa.

2

Riosie Weratiame kaaweruma soontarowara eneniame

¹ Pukaepa muuu Timoteo no'o Riosichi taanachitia yasitoamea, ka'te wiorepamitia-mua aamo Riosichi teetowao; ohsotia utewaeme teetopuapua aamo Riosi tehkiwachio, yooma Riosie Weratiame utewari aamo kiasiaeo.

² Muuuu no'oo muuwaeme ti'tijoeri no'o masiteria tetewiriachitia inamuriachitia tiame, pu'ka masitenurapuapua aamo ajawasiao, ahkai mochiwachiami enapao.

³ Pu'ka aamo tehkiwachi ahkai aamo ihtoachio, te'ta Riosie Weratiame soontarowachitia teeretopuapua, ihtaai aamo aiwasiao muuuu, anachatopuapua.

⁴ Muuu Timoteoa ka'te papakimitiamua itapiti ki Eesusi Riosie Weratiamee aamo nuuretiachio, aaataai kaaweruma soontarochitia enenariaa, kiisi se'wi ihsiamepua ahpo te'ta kapitai nuureretiao, seesenu nokiwachi papakikaopua, ahpoche nuureretia iyorika teretoamechepua.

⁵ Wa'achitia newitowa te'ewa nokayameai, te'ta kaawe te'epua yachatiameche na'naritomerichepua; ki pu'ka kaawe te'epua ki na'naritosaa, kiisi newitomeripua. Pukaepa muuuai Timoteoa, tisia kaawe teetoka i'tomerichemua, Riosichi aamo tehki-wao; wa'a aamo teetoame enesoopua Riosia, tisia kaawe aamo iintorio tuumapua.

⁶ Aaata ahpo echaria tisia kaawe neesetokamea, tisia paarasatemeripua ahpo echariao. Wa'achitia muuu Timoteoi, tisia paarasatemi muuu Riosiwichio aamo ihsika teeretorioa.

⁷ Naakoo, kaawe ne'nemitiakoomua i'ka no'o aamo chiiao, Apoe tewekachi kahtiame taamo Noono, ihsisimeripua aamo te'ta pahtetekao, aachin tiamekoopua no'o aamo chiiao.

⁸ Ka'te natakepamitiama aamo masitia tuuyemiao, yooma Eesusichi simiyame eee teereriame: Eesusia ehkoriaami Raawitaru tejetimarisiwachi o'inia tjoetutetiamepua Riosieo, Riosi Taanarachitia naawakao; neipami taamo tatakoria cho'weka nukisaa-pua, eenechi oijenasaapua, tewekachi mooenakamepua ahpo Noono kahtiachi. Puuupua no'o te'ta kaaweruma tuuyetooa, aachin teeka taamo tatakoria mochtowachi newipatetiamea.

⁹ Pu'ka Riosie Weratiame tuuyewarira tuuyesika yasitoapao, kaatisia aiwari anachaka yositoamenia, ahkasi kaarenaei o'oyaekapua i'wao, kaatisia aaata ko'yamechitia. Nape neea kaarenae o'yaeka yachanioio, Riosi kaaweruma tuuyewaria, kihta o'yetiamepua, aaataai kaawe ahjachi pichikeme tiamepua.

¹⁰ Neeea wa'a tiachipao, kiisi toaka simitiame Riosi kaaweruma tuuyewario nayewatukao, tisia aiwaka yasitooi i'wao. Neeea ihtaai kokosa yoraniaio anachaka yasonariamenia, Riosio yomatiam ahpo Taanachi paparakameopua, ahpowichio uumichioopua, ahpo tatanachitia iintapaka, pu'kao ahpo tatakoria newipateriaopua, ki wahjiamesi ahjari kiamichioopua.

¹¹ Ihji no'o chanimia Riosie Weratiamechi simiyamea, pichiwari puuuu: Teeme Riosie Weratiame ahjama mukukameka erakoame enesaa,

pu'ka ahjamakamera mochimia eenechi oijenakameko erakometepua,
tewekachi Riosie Weratiame ye'karichi.

¹² Eesuwichio kokosari anachaka mochtokamekai teemea i'wa weechio,

Riosie Weratiamee apochi uupuamepua,
ahpo ahjamakamera mochipuawichio,
ahpo tewekachi ye'karichio.

Taamo Eesusi ahjama te'terewa ka'itasoo,
Apoe Eesusia tiameo, wa'achitia taamo ka'itamapua,
ahpo taamo ahjama teerewao,
wahka ihtoriachi te'ta kateweri taawechio.

¹³ Teemea Eesusichi paparai ki kaawe noonoikoio,
Apoeo kiisi taamo toayamepua ahpo nakiraeo;
ka'chitia wa'a iintomeri tiamekapaopua,
ahpo Riosi nakiwariwae tisiwa taamo nakiyamekapaopua.

Piiripi Eesuwichio tekipaname kaawe iintoria nayewaniame

¹⁴ Muuu Timoteoa, pu'ka aamo ajawaria masitemichio, yooma i'ka aamo no'o iyoteparia, inatateka masitenurapuapua pu'kao. Pu'ka aamo ajawaria masitemia keepumeriopua tiameo, Riosi tetewachi chaanenurapuapua, kihta naawesari chaachapanurepuapua pu'kao, kihtawichio kaawekameopua, nekakome chaachapaniame nayewaniameo, kihtawichio kaawekameopua; wa'a tiame naawesaria, kaawe erakoka keepuamekaiopua Riosi kaaweruma tuuyewario, nahsinapateripua keepuameo.

¹⁵ Muuu Timoteoa Riosi tetewachio, utewaeme tekipaname enepuapua Riosi tehkiwachio, tisia kaawe teetoame Riosi kaaweruma tuuyewari masiteniamechio. Wa'a teetoka masitiame enesaamua, kihta suuwe erapamerimua itachioi itapitichi aamo yoorao. Kihta nekakome cheeka masitiame enesaamua, kihta Riosie teripuame teeremerimua aamo masitewachio, te'ta kaawe tiame teetoka masitiamekapaomua, te'ta pichiwarichi simiyameopua, Riosi naera.

¹⁶ Itapiti Riosichi simiyame aamo nayeoiopua aaatao, ka'te aaatae aamo se'wi ikimitiamua, aaata peyachi ki Riosichi simiyame nayewaniameeopua; wa'a tiame peyachi papakiwachiopua nayewamiao, oowera se'wi ikiniame ikitiamepua.

¹⁷ Puuu wa'a te'tiame naawesari kihtawichio kaawekamea, taamo wa'api soopamapua, ko'koame ka'chi iika yachapaniame ikiniamechitia ikiwamepua. Wa'a ikikameka te'teriame limeneoa, iireto tewaniameopua tiameo,

¹⁸ Riosi pichiwari masitewaopua, se'wi masitiamekapa wa'a ijikikame puuu. Puuu wa'a iikame ti'tijoea, pu'ka ti'tijoei mukukoi eenechi oijenaniameo, ikikamekopa chaachapaka masitiamekapa. Puuu aapoea pu'ka eenechi oijenaniameo, taamo iikachiche wa'a erakoniameko tuuyamepua, Riosio ki taamo oijenatemerikopua, eenechi weemera weerewa taamo ki'yakaopua. Yooma i'ka inamukamea, wekamupakamepua ookapiopa, Riosichi paparameo.

¹⁹ Nape Riosia, se'wi masitiameopua ahpo pichiwarichi simiyame tuuyewario, tete-waka yasitoamepua aatanakamerakooopua ki ahpo ijinuwao. Riosi pichiwariraa, kaari nawateraka tiamepua, pukachi nawaterachi eee cheeka iyotetiame: "Apoe taamo tewekachi kahtiame Noonoa, te'ta machika tetewamerapua ahpo ijinuwao." Piirechi Riosi pichiwari wa'achi nawaterachi iyoteriaapua tiameo, eee chiiamepua: "Yooma Riosie Weratiamechi te'teriamea, te'ta Riosi pichiwarira masitiamepua, puuu te'ta pichiwa poanatakame enemetepua, ihtaoi ki ka'karuma nokiwamechio."

²⁰ Aaata tisia paarasatiame ta'perawachio, ki ookapi itapiti iinuemepua tisia nateyame, itapiti pehtori o'roe netetiame, tataparasi meetarieoi netetiame, puuu oropetoria, tataparasi pehtoria tiame te'ta pahkotaniachiche ahjachi koi'wamepua. Nape wa'achi ta'pechio iinueniamepua tiameo, senepi ko'komia ahjachi koi'wame, puuu wehchorie pehtoriatiamepua, kuuu oowarae netetiamekoio.

²¹ Muuu Timoteoa, o'ro pehtorika tiame enemitia muuu, Riosi ahjae tekipanania enenariaa ahpo tehkiwachio. Wa'a tiame ahjaera enenariaa Riosiwichio, yomatiam aamo se'wimetechemua ki ka'karuma nokiwameopua. Wa'a teeresamua, yooma ihta Riosiwichio yoraniamewichio, ahsepari kaawe tiame enemerimua.

²² Ikicha enepamitiamua pu'ka tehtemari ki kaaweruma erakoka mochitoopua, ihtaoi ki kaaweruma ikotuwaoui, Riosichiche paparame ahjama teeremitiama, kaawerumache inatatoka, i'ka eee tiamechitia: Riosichi paparaniame teetowa, nakirewa teetowa, ta'iria yasirewa teetoka tiame.

²³ Ka'te nehjamiitiamua, ki inatari tiame iinatukewao. Puuu ki inatari iinatukewaa, oowera nekakowa chaachapaniameche mehtachamepua, ahkasioi nasiwaniame.

²⁴ Aaata Riosi yorakiamea, kiisi papakimetepua nekakowa chaachapaniachio; ohso kaawe muuu, kaawerumakamera enemitiama aaatachioi, ki ikanati nekayame;

ye'kame enemitiampua aamo masitiachio; kaawe e'reka nayewepuapua aaataoi, kihta yaapi e'raka nahsinepaka.

²⁵ Aaata aamo masitia na'ara chaachapasoo, ka'te nekamitiapua pukachio, ohso kaawe te'ta kaawe erapua tiame nayewepuapua, tisia ma'chiame tuuyeka aamo masitiao, ihtana achini tiamekopua aamo masitiao. Wa'a tiame aamo masitesoopua pu'kao, seenekachioi puuua, aamo chiiao oowe erapamapua, aamo masitiao tisia pichiwariko nane'rekapa.

²⁶ Wa'a iikapaopua te'ta aamo kaawe chiame pahtepaopua, riaorósi wisikuewachi ahpo ruhjikameko erapamapua, riaorósikamera masitia pichikeka mochtoriaemekopua.

3

Achini teeremeri ti'tjoeri, kajuyachi taawechi

¹ Wa'a tiachipao muuu Timoteo, aamo nane'rejeraninia ehpiami kiisi kaawe nokiwamea, tisia epeche epecheche teetomerikopua, ahkasi kajuyachi taawechiopua, eee te'tereniame:

² waika taawechiamio ti'tjoeria, ahpochewichio erakoame enemeripua; toomichiche weemuame; ahpo oijerame ihta ahpo iinuekae; ahpo tiiao ki nu'nuntiko erakoame; ihtaio Riosichi simiyameo tisia na'ariame; kiisi ewakoame ahpo yayawao; kihta kaawe e'reka itipiamie, itapiti tisia kaawe ikitetiaipua; puuua kiisi ka'karuma ti'tjoeri enemeripua;

³ kihta ahpo katewenariame apochio aaataoi ahjamao, kiisi aaata tesiwa e'riame enemapua; ti'tjoea ooweruapua tiameo, ka'chi iika ahpo teeweteme erakoame, ahpo ki kaaweruma nokiwa ikotuwa; tisia na'ara chaachapame aaataoi; tisia na'ra yoorame ahpo na'ara chaachapae; aaataoi oorichitia ni'epanarewa erakoame; yooma ihta kaaweruma nokiwameo, seepurawaame;

⁴ aaataoi ahpo kaawe uuyameo, pukamina na'ara nokayame; aaataoi eeyowachi werapame; ki nu'uti ahpo erakoame; ahpo pu'serewache i'yaka mochtioamea, Riosikamera pu'serewa i'yaka mochtometepua;

⁵ Riosi iyoriameka nokayamea kiisi wa'a erakoaiopua, Riosi utewari ka'karuma enepatiameo, wehchi ipaka tetewamepua pu'kao.

Yooma pu'ka wa'a te'teriane ahjamao, kiisi ahjama teeremitiampua.

⁶ Puuu wa'a te'teriane ti'tjoea, ahpo wihkuari na'ararieopua ta'pechiami asikokaopua ooweru piineri mochikachio, suwepori nokayamepua pu'ka ahjamao, kiisi ahpo wa'inameopua wa'a nokiwa, wa'a pu'seriamekapa. Puuu wa'a nokiwame pu'seriame oowerua, Riosi pichiware eepi keepuka yasitoamekaio, kiisi iyorika inamuamepua,

⁷ ahpo ki ka'karuma ikotuwa pu'serewae, panisutoniamekapa.

⁸ Puuu wihkuari ti'tjoea, ehkoriami Aanesika te'teriamiepua Amperesi tewaniamekoopua tiame, puuu ookaa ehkoriamio, Moiseo ahpo kaaweruma Riosichi simiyame masitenarioiopua, ahpo wa'inekame. Puuu ti'tjoea aamo masitia na'arekamea, te'ta wewekamepua ahpo kaaweruma inatariwa, pukaepa kiisiko inatamepua Riosi kaaweruma pichiware chiiao. Puuua ahsieme na'arachi wewekamepua, Riosichi paparawachi simiyameo.

⁹ Nape puuua, kiisi mehkasi mehtamitepua ahpo wistuki masitiaeo, yooma ti'tjoerie nane'riamekopua pu'kao, kiisi ijinatamekopua. Wa'achi te'tereriame puuu ookaai ehkoriamio, Moisee ahpo wa'inekameopua ahpo masitepuawichio.

Paoro Timoteo tuuyewari ki'ya

¹⁰ Muuu Timoteo, kaawe machikamepua no'o masitewao, no'o aachin teeka yasitoriaopua tiameo, ihtana ne'netoka no'o teetoamekopua no'o masitewao. Nane'riame muuapa tiameo, no'oo Riosichi te'ta oowe e'reka yasitoamekopua, aachin teeka ki yaapi e'raka itapiti aiwaka anachaio, aachin teeka no'o nakika teetoriopua Riosichio, yooma ihta ti'tjoerichiopua tiame, kiisi toaka masiteka yasitokaopua, Riosi tehkiwachio.

¹¹ Nane'riamemua aachin teeka no'o na'ara yoraretioopua tiameo, aachin teeka no'o aiwariopua Antiokia kahtaiopua weruma mochiwachio, Iikonio muuwari mochiwachio tiame, wa'a ikisa Rihtirá tewaniachi weruma muuwari mochiwachio tiame, aachin teeka no'o anachaka yasitorio, tisia no'o na'ara yoraniopua ti'tjoeri nanaarameeo. Nape te'ta taamo Paamira tewekachi kahtamea, yooma i'ka no'o na'ara yoraniopua, no'o newipatekamepua wa'a na'ara no'o yoraniachio.

¹² Wa'atepua, aaata Riosi nakiyachitia yasonariamea, Riosie Weratiamechi te'teriamewichio, wa'a ahpo yoraniame na'ara yoraniame aiwameripua, nanaarameeo.

¹³ Wa'a teerenioipua, puuu ki ka'karumaa, epeche epecheche teetomeripua ahpo na'ara nokiwao, puuu wistuki ma'masitiamea tiamea, epeche epechechi teetomeripua ahpo wisikueka masitiaeo, epeche muuwepateka ahpo wihkuarieo.

¹⁴ Nape aamo Timoteo neeea, aamo penipariakamera te'ta yorajeraninia, aamo te'ta kaawe tiio e'riamera, kiisi se'wika teetoka nane'riamekapa muuuu, aatanakamera iintoriopua aamo masitekau,

¹⁵ pukeri o'inia aamo nu'utiki masitenioio. Aamo su'suwa aamo yeeyewa tiame masitekamepua Ehkoriaami Iyoterichi chiiao. Pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi nane'rekame Eesusichi simiyame, wa'a iika Eesusichi paparakamemua Eesusichi newipamiapa, yooma ihta aamo tatakoriario.

¹⁶ Yomatiam Tumipirichi Iyoteriaa, taamo Noono tewekachi kahtiam ee eratesiwaee iyotetiamepua, ehkoriaami Riosi na'nayewaturaeo. Pukaepa tisia kaaweruma tiame puuuu, taamo ahjae masitepuawichioo; taamo kaawe iintoso, pukae Iyoterichi Riosi chiiae, kaawe taamo iintorio tuupume teemea; ki kaawe taamo iintoso, pukae ahpo Iyotaperichi chiiae, taamo terimapua; tisia kaawe ihsiamepua tiameo, te'ta kaaweruma teeretoka taamo ohjoremichioopua, yooma ihta Riosie kaawerumachi simiyameo,

¹⁷ ahsepari taamo ye'kari penipatiamepua enepatiamepua, yooma ihtaoi kaawerumachi simiyame yorapuumewichioo.

4

¹ Pukaepa neeea aamo Timoteo, taamo Noono tewekachi kahtiam tetewachi, taamo Paamira Eesusi tetewachiopua tiameo, ahsieme Riosi kaaweruma tuuyewari aamo nayewatumichio weeramenia. Muuuu aamo tuuyewarichio, Yooma aaata ti'tjoeri tuuyepuapua i'ka Eesusi ihta wahka ihtoriachi taaweichio, eenechi enamerikopua yomatiam ti'tjoe ooweruopua tiame katewemia, yomatiam ihta ahpo ki kaawe nokario, ahjaka mochitoameopua pehjo, wahjipakameopua tiameo eenechi oijenatesaopua. Neipa ti'tjoei katewesaapua, yawichi yasipameripua, ahpo ye'karichio yasipamiaopua yawichitumia.

² Muuu Timoteo utewaeme aamo nayewatujeraninia i'ka Riosi kaaweruma tuuyewario, nape a'chitia keenako aamo nayewatumia tiioio, ki tiioioi. Aaata ki oowe e'riameopua pehjo Riosi kaaweruma tuuyewarichio, oowe erapatepuapua pu'kao. Aaata ki kaawe tiame iintoso, terika tuuyepuapua pu'kao. Aaata ki ikanati pepenipame masitiamua, ka'te nahsinepamitiamua, ohso kaawe kaawe tuuyeka pahetepuapua pu'kao.

³ Wa'a yooraka aamo masitejeraninia, ehpe waanami taawechiopua, epeche epecheche kihta inamunareka mochitomerikopua ti'tjoerio, Riosichi simiyameo. Oowera ahpo inamunariache keepumapua, ahpoche pu'seria keepuka mochitonaremapua. Wa'a te'teriapua, ahpo pu'seria masitiam ma'masitarikamera, i'yaka mochitonaremapua.

⁴ Wa'a te'teripaopua, ipaka tetewaka mochitoame enemeripua, pu'ka te'ta Riosi kaaweruma tuuyewario ahpo keepuka mochitoriao. Naatikamera inamunareka mochitomapua, oowera maaewarichi simiyame ehkoriaami ahka nayewatiame, pu'kao kihtawichio kaawekame.

⁵ Nape wa'a teeremioi muuu Timoteo, pewatiame teetomitiapua amochio, kiisi sewina erapakaopua, pe'yachi wa'a teeremeriokoio, ka'te sewina erapamitiamua. Wa'api teetoka masitepuapua, Riosichi eename newipatewaopua, ahkasi aamo ahsepatiachisi aamo yoramichio weratiao.

⁶ No'o Riosiwichio tehkiwa i'wa weechio, amori kajuyamenia, ki tehpe no'o yasitomeriko e'rame neeepa; no'o ahjario neeea Riosiwichioo, no'o Noono tewekachi kahtiamewichio, no'o oowewariameko e'ramenia.

⁷ Neeea Riosiwichio kaaweruma nasiwari iintokameka e'ramenia, no'oo ahsepari no'o iintokamekopa pu'kao. Neeea u'masiwa te'etiame newitokameka e'ramenia. Neeea Eesusichi no'o papariasichi wa'anaopua, kiisi toaka yasitoamenia Eesusichi no'o paparao.

⁸ Pukaepa pu'ka te'ta kateweri taawechi enasooopua, Apoe te'ta Paamira Eesusia te'ta kaawe katewiamekapaopua peereichitiao, no'oo te'ta kaaweruma tetewikapaopua no'o kaaweruma iintoriawichioo, no'o te'ta kaaweruma tiari mo'koritemapua, yawichi o'ro mo'kori no'o mo'koritiamechitia, o'roe cheenkeritetiame, no'oo te'ta Paamirachio, kiisi se'wika no'o ahjachi te'ta paparaka yasitioriapa. Nape Eesusia ki mo'ochekamera wa'a yorameripua, yomatiam aaata apochi tisia inataka puuyetoka mochitokameopua tiameo, ahkasi ahpo eenechi eenariachisiopua, wa'a iintomeripua.

⁹ Timoteo, kú'we enapuapua no'o ne'nemiao, amori neeche itipiame i'waopua wa'asio, amori ki'tiamepua aaata no'o ku'imeri i'wao.

¹⁰ Reema tewaniamea, no'o toaka Tesaronika muuwarichi akipakamepua, epeche pu'serekamekapua i'ka wehjoarichi iintuameo. Keresente tewaniamea, Kaarasia weeechi akiparupua, Tiitoo Raamasia weerachi akipakapua.

¹¹ Ruukache itipianiamea, no'o ahjamao. Muuua wa'ana enamiao, Marako i'yasa no'o u'yepapuapua, pu'kao no'o ku'imichioo, tísia nakiyamekane i'wao.

¹² Tikikoo neeea, Eejasio uhjurakamenia pu'kao weruma muuwarichi, itapiti no'owichio yoramichioopua wa'ao.

¹³ Muuua wa'ana eenaio, no'o kemajipora u'yepamitiapua, Karapo tewaniame ta'perachi no'o towaria. Wa'a no'o toakamenia tiame ookapi iyoteri pi'pirinatiame, ookapi iyosi iyotetiame ahjama, paapirooe iyosi netetiamechi; pu'kakamera epeche ki natakepaka no'o u'yepamitiapua, pu'kao tísia no'o nakiyamekopapua.

¹⁴ Arejanto tewaniamea, sisioki tahtame chonaka tekipanamea, kiisi kaaweruma iintokamepua i'wa noochio. Nape pu'kao, Apoe taamo Paamirakamera nane'riamepua pu'kao, aachin teeka aho katewemiaopua pu'kao.

¹⁵ Enasaapa muuua, kaawe aamo inatepuapua pu'kao, ki nu'uti no'o wa'inekamekapu puuua, i'ka Eesusichi simiyame taamo i'toa nayewatukao.

¹⁶ Pukeri peereichi no'o i'totioi no'o nehpuapaka ihsioio, aaataai Riosichi paparame, ki no'o ku'ika nehpuapakapua. Nape wa'a te'terekoi pu'kao, kihta nekajeraninia Riosio pukachio.

¹⁷ Nape Apoe Eesusi no'o Paamirache no'o ahjama ihsikapua wa'a peereirachio, noochi yasitoamekapapua, no'o ku'ika simitetotekapua pu'ka Riosi newiparichi simiyame tuuyewario, ahkasi yomatiamé ki isaeri ti'tijoeri no'o nayewatumichioopua. Apoe Eesusi iintokapua no'o ku'ika newitotekáo, pu'ka tahtitika erakoamechi no'o wenejikao, ma'mawiyachitia no'o konariamechio.

¹⁸ Pukaepa tísia te'ta no'o Paamirachi paparamepua, tísia oowe e'riamenia pu'kao, no'o newipatesimerikopua ihtaai kiisi kaawe tiame no'o natepasiachio, Apoe aho tewekachi ye'karichi aho ahjama yasimichio neesetomeriko tísia ahjachi e'ramenia. Pukaepa ki wahjiamesi cheriwema ki'yaka yasitoamenia. Wa'a ikijeraninia Eesusio, tewekachi kahtiaméopua.

Kajuyachi teepotari; kaawe ikijera tiame

¹⁹ Neeea yooma Riosichi te'teriamé no'ochitiao, teepotari uhjurenania: Pirihiawichioo, Aakirawichioo, yooma Onesijoro ohjoerachi mochikamewichioopua tiame.

²⁰ Eerahto teepotepuapua tiame tetewisaa, puuua Koorintio muuwarichi itipikameo, wa'ami taamo u'matoioopua. Tójjimo tewaniameoi no'o teepotio tuuyepuapua pu'kaoi, tetewisaa, Meerito muuwari mochiwachi no'o toariaopua, kokoriopao.

²¹ Muu Timoteoa, ke'chu tuuroi i'yapuapua aamo enamiao. Yooma ihjia aamo teepotiamepua tiame: Euwuro tewaniame, Puurente, Riino, Kauria, yooma wahjachi Riosichi poponiwachitia mochitoame pipiniwachitia tiamé.

²² I'wasi kajunane i'ka iyojurachi nayewakaopua. Aamo ahjama yasitojera e'riamenia, Apoe taamo Paamira Eesusio. Yooma Riosichi poponiwa pipiniwa tiameo, amochi tísia kaawe teewejeraninia Riosio.

Wa'asi ihjia. Kaawe ikisa naaju.

Paoro Tiito Iyotepawa

Teepotari

¹ Kúira Tiitoo. Nee Paoroa Riosi yorakiamenia, apoe Eesusi Riosie Weratiamee weratiame. Neeea i'ka iyojurachio, papararichi simiyame aamo nayewemania, yooma Riosi ahpo ijinuwa enemichio uuriao, pu'kao ahpo Taanachi Eesusichi paparakameo. Ihji ikachi iyojurachi no'o aamo iyotepaa, epeche ma'chiamie chiame aamo iyotepamania, Riosi te'ta pichiwarichi simiyameo, yooma aaata Eesusi Riosie Weratiamechi paparamewichio, epeche kaawe te'teretomichio Riosichio, wa'ami ti'tiopachiami mochikameo, pu'kao epeche kaawe tetewipuawichio Riosieo.

² Aamo iyotepaninia tiameo, pu'ka Eesusi Riosie Weratiamechi paparamo nane'remichio tiameo, pichiwa enemeriopua ahpo puuyeka mochitoa ki wahjimesi ahjapuameo, pu'kao Riosia, ke'chu weee yasipoi o'niao aamo kiamo e'raria. Riosia wa'a ahpo e'rariaa, kiisi wistukupua, Riosia te'ta pichiwa wa'a iintomeripua, kiisi wistuamekapa.

³ Ihji Riosi ke'chu naayachi o'nia iintomo e'rariaa, ehpe taawechiami ma'chitaniamepua ahpo nayewatuameo. Neeei apoe taamo Newipatiame Riosie uhjuratiame, ahpo e'raria ma'chitamichio epe taawechiamio.

⁴ Aamo Tiitoo, no'o poonichitia tetewameoopua Riosichio, wa'achitia te'tiamekapa teemea Riosichi paparawao, i'ka iyojura aamo iyotiamea aamowichio, Riosichi taamo oowe e'ria. Neeea taamo Noono tewekachi kahtiamoo, Eesusi taamo Newipatiameopua tiameo, amochi teerepajeraninia aamo iikachi tísia ta'iria yasirao, aamo kaaweruma tesiwewaopua.

Tiito tekipanaria Kereta, neronasipa weeechi ohjoewachi

⁵ No'oo aamo Kereta pawenasipa weeechi toakoioo, itapiti katewemichio wa'a aamo toakamania, wa'a ikisa aaata pa'pamiratumeri ajawamichio, yooma pipiripi ti'tiopachiamiopua ahkaoi mochiwachiamio, te'ta no'oo aamo chaaneriachitia.

⁶ Puuu pa'pamiratuame aamo ajawamíaa, ka'karuma tiiaeme enemeriopua, kihta a'chi tiame apochio, ihta itapiti a'chitiame ki kaawerumaopua; piiripi wa'api uupieme enemeri puuu; tatanaraai, Riosichi paparamo enemeriopua, kihta a'chitiame iintowa wenejitiame, kihta iinueme enemeriopua, newitokache itapiti ki kaaweruma iintonarewao.

⁷ Tiopachi te'ta paamiratumeria, te'ta Riosi iyoriwa tetewiniame enemeriopua, puuu Riosi itapitiwara te'ta neesetoamerakapapua; ki e'raka ihsiamo enemeriopua ahpo ku'kuiwachio; ki utewachi newitoka iintomeripua ahpo e'rarikameraopua; kiisi nawa-jiamo enemeriopua tiameo; kiisi nasiwame enemeriopua; itapiti yooraka yowiwameoi, kihta na'ara ihsika yowinariame enemeriopua.

⁸ Ohso kaawe puuu, te'ta kaaweruma tijoe enemeriopua, te'ta kaaweruma inatame; aaata ki ahka che'repame tiameo, ki'yame enemeri puuu ahpo ta'pechi che'repamichio; puuu kaaweruma e'rari iinueme enemeriopua Riosichio, tísia ahpo kaawe neesetoame, ki kaawerumachi ahpo wichipuameo; ki nahsiname enemeriopua, ahpo Riosiwichio ihsiwao.

⁹ Puuu pa'pamiratuamea, kihta se'wi ikiyame kaawerumachi enemeriopua; puuu Riosichewichio ihsiwache, ahpo teerewaame; kaaweruma inataniame peenewarieme, enemeriopua. Ahpo masitiaopua, kaawe machiyame enemeriopua ahpo masiteretiao, peeneka pu'seretiamo aaataoi ahpo wahjachio, pu'ka ahpo kaaweruma masitiaeo kipoteka. Wa'atiaopua, kaawe ahpo nehpuamichioopua, itapiti ahpo ki kaaweruma chaanetiao,

¹⁰ muuwaame mochikamekopua ti'tijoeri, kiisi kaawe erakoame taamo masitia. Puuu ti'tioeria wahjachio, epeche utewa erakoame siichitepuwa nokiwameo, pu'ka ki ijinatari ahpo masitewao, pukae se'wichamepua Riosie kaawerumara masitewao.

¹¹ Nape pu'kao muu Tiitoo, to'pepuapua chu'waraopua pu'kao, utewaeme terikaopua pu'kao, wa'ineka pu'ka chaachapao, wa'asi aamo werapamichioopua pu'kao, pu'ka wihkuariwara. Puuu ta'pechiami enapaka wihkuekao, yooma petechiami mochikame se'wichamepua ki Riosikamera pichiwarichi masitewachio, toomi koparoaka masitekaopua. Wa'a nokaka yowiyamepua, ki pichiwari chaachaparíe.

¹² Piie taawechei wa'a Kereta no'o kahtioiopua pehjiio, aaata Kereta wa'api ohjoemea, wa'a mochikameo machikamekapua ihtana nokaka mochikamekopua pu'kao, no'o tuuyekapua eee cheekao: "I'wa Kereta mochikamea, kiiya yoomahka wihkuiamepua, oorika te'teriamo puuua, tisia nanasiname, oowera u'matoka koaka pu'seriamo posakamekaipua."

¹³ Ihji tijoe wa'a tiame no'o tuuyekamea, pichiwa cheekamepua wa'a te'teriao. Pukaepa muuua Eesusichi paparameo, utewaeme tuuyepuapua pu'kao, ki wa'achi nokimichio pu'kao, ohso kaawe pewatiame mochtionurepuapua pu'kao, ki se'wi nuureka ahpo Eesusichi paparao.

¹⁴ Wa'a aamo chaanesoopua pu'kao, kaawe chiiame aamo inamukamea, ki e'weka mochtionmapua waikao, siichitepuwa nokiwameo, pukae ahpo wihkueniameopua, ki Riosi pichiwarichi simiyameo, ukana ajatoameopua Riosi pichiwariao.

¹⁵ Aaata kaaweruma inatariemea, kihta inatanariamepua ki kaawerumao kihtawichio kaawekameo, oowera pu'serewapuawichio nayewaniameo. Nape aaata kihtawichio ki ka'karumache inatamea, puuua ahpo iikachio, pochikame kahtiamepua na'arario, ki nakika mochitoamekapua Riosi te'ta pichiwarirao, te'ta kaaweruma tuuyewario.

¹⁶ Puuua wihkuari ma'masitaripua, Riosi te'ta ma'masitariko tuuyaiopua, ahpo wa'api wihkuari nokayaeo, ahpo wa'api wihkuchame tetewitamepua. Puuu ti'tijeria, kichiwa nokayamepua, kiisi e'weka mochitoamekapua Rioso, newitokache ki ka'karumara nokisiamepua, kihta noonome tiamepua, ihtaoi kaawerumao.

2

Kaaweruma masitewa ki se'wi simiyame

¹ Muu Tiitoa, kaawerumache nokiwame masitepuapua.

² O'ochetiameo, apochi neesetoka mochtionurepuapua ki kaaweruma yoraniameo, se'wi ahpo nokimiaopua ki kaawerumachio, ahpo puuua, yooreka tetewipuawichio. Iwapakame enenurapuapua pu'kao, ahpo Noono tewekachi kahtiamechio, te'pa tewekachi kahtiamie Noonoo, pichiwa nakiyameko tetewiteka, ahpo wahjachioiopua tiameo, pichiwa nakika tetewameko tetewiteka, ahpo wahjachioi ki kaawe nokayoi, ki ikanati nahsinenurapuapua.

³ Oowera yayawatiameopua tiameo, tuuyepuapua, taamo Noonoo tewekachi kahtiamekamera pichiwa te'ta nakika mochitoamechitia, ahpo tetewiteka mochtionurepuapua. Ki aaata na'araka tisia naawesarieme enenurepuapua; paatarioi kiisi nawajiamie enenurepuapua, ihtaoi wiino iijiwa nawajiwaopua. Ohso kaawe puuua wahjachi oowera kuteweopua pehjiio, te'ta kaawerumache ahpo nokiwa tetewitenurapuapua.

⁴ Wa'a tiame enesaapu oowera yayawatiamea, wahjachi oowero ki yayawatiameopua pehjiio, kaaweruma tiame masitemapua pu'kao, kaawe nakika yasitomichio pu'kao ahpo kuunao, ahpo kukuchiwa nakiwaopua tiame.

⁵ Pu'ka yayawatiameo masitenurapuapua tiameo, pu'ka ki yayawatiame pehjiio, kaawe ahpo neesetomichio ki kaawe ahpo nokimiao, itapiti yoranariaa, kaawe inatasa iintonurepuapua. Pu'ka yayawatiameo chaanenurapuapua tiameo, pu'ka oowera nenewikameopua wa'asio, ki ikotuwachitia mochtionurewa, ihtaoi ahpo peeniatawaeo; kaawe ahpo neesetoka mochtionurenurepuapua aaata ta'pechi mochikameo; ohso kaawe itapiti ka'karuma te'teriamekamera, yooraka mochtionurenurepuapua; ahpo kukunaopua tiameo, yooreka mochtionurenurepuapua. Pu'ka yayawatiameo, wa'a tiame tuuyenurepuapua pu'ka nenewikameo, ki aaata na'ara chaachapapuaichio pu'kao, taamo Riosichi simiyame masiteriao.

⁶ Muuu Tiitoai wa'achi tiame tuuyepuapua tehtemarioi, kaawe ahpo neesetonurapuapua ahpo ikotuka eraniameo, kihta iintomichio pu'ka wa'a tiameo.

⁷ Muuu Tiitoa yomatiamie aamo wahjachio, amochi tetewitiamie enemitiamua, aamo kaawerumache ihsiao, aamo kaaweruma ihsiwachitia nokisimichio pu'ka tiame; nape te'ta pichiwa wa'a tiame e'ra'ka, aaataeo ki aamo wistuame maaepuawichio.

⁸ Muuua kaawe neesetoka masitemerimua aamo chiiio, ka'chi aamo chaachapapuaichio pu'ka, apochi ki kaawe erakoameopua Riosi chiiio aamo nayewao. Wa'a tiame masitepuapua, aaata ki kaawe erakoapua taamo Noonoo tewekachi kahtiamie chiiio aamo masitiaio, suuwe erapamichio pu'kao, te'ta pichiwa kaaweruma tiame aamo nayewamekoopua.

⁹ Pu'ka ahpo teeko seekarachitia tekipanakiameopua, e'weka mochtioniamie tetewa masitepuapua pu'kao, yooma ihta ahpo teeko nuurewachio, kihta nahsinepawa nehjikaopua.

¹⁰ Ka'karuma teerewa masitepuapua pu'kao, kihta noriwi ki kaawe ihsiwa aho teekoo, wa'a tiaopua aho teekoo, aho oowe e'repua tiame tetewipuwichio. Wa'a tiame enesoopua wahjachi ti'tijoeriaopua tiameo, pu'ka tisia peenia tiame taamo Newipatiame Riosichi eename masitewae, tisia kaawe teeka ohjoemeko erakomapua.

¹¹ Taamo Noono tewekachi kahtiamea, tesiwewa oowepakamepua taamoo, apoe wa'api aho Taana enepakaopua, apoe wa'api taamo mochikachi masitenariapa puuuu, yomatiamie i'ka wehjoarichi aho newipatemiaopua,

¹² yomatiamie i'ka wehjoarichi ohjoemee, kaaweruma inataka mochitomichioopua, pu'kao yomatiamie aho tatakoriameo, ipaka mochitomichioopua, ihtaohi ki kaaweruma ikotuwa tiameo, te'ta taamo Noono tewekachi kahtiakamera, iyorika mochitomi-chioopua.

¹³ Wa'a te'tereka mochitomeri teemea i'ka wehjoarichi mochikaapua pehjo, ahkasi tisia peenia tiame tisiwari taawechisi, taamo Noono Newipateri Eesusi Riosie Weratiamechitia tewekachi mooenakameo, eenechi weechi tekijachisi, pu'kao taamo puuyeka mochitoo.

¹⁴ Puuu apoe enameria, apoe kaawe e'rachi iintokamepua, aho mukiwarichi taamo pejana nehjakaopua, yooma taamo tatakoriawichio Riosie kokosapuameo, taamo newipamichioopua, yomatiamie taamo tatakoriia piipatekaopua, aho ijinuwakamera enepamichioopua, te'ta kaawerumarakamera tisia nokinariame enepamichioopua.

¹⁵ Yooma i'ka eee tiame no'o aamo nayeweria nayewemitiapua, ahkaoi aamo oiyachiamio. Ahkaoi kahtiaiomua, kaawe e'raka paajutesimitiamua taamo Noono tewekachi kahtiamiechio, pukachi paparaka mochitomichioopua aamo masitesiao. Nape wistuka taamo Noonochi paparameko tuuyameo, ki taamo Noono chiiia yooraka mochitoameo, teripuaopua pu'kao, kiisi e'waka mochitonariamekopa pu'kao. Aaata utewaeme terisaamua, taamo Noono tewekachi kahtiame utewarirae teripuaopua pu'kao, aaataohi kihta suuwe erapakaopua, na'areniaiomua temarikopao.

3

Riosichi paparaka mochikamea, ihtana yooraka mochitomeri

¹ Muuu Tiitoo wa'a ti'tiopachi naanapawiamie, e'waka mochitonurepuapua pu'kao, aaataohi wa'a yawichichitia te'teriameopua, aaataohi te'ta weruma te'teriameoi. E'waka mochitonurepuapua pu'kao, ihta kaaweruma itapiti aho yorakejerasoopua, aho wa'api mochiwariwichio tekipananuresoo.

² Pu'ka tiopachi te'teretoameopua, aaataohi kihta na'arenurepuapua. Ohso kaawe ta'iria mochinurepuapua pu'kao, kihta nasiwaniame mehtachaka, kaawe aho e'reka tetewika, aaataohi kihta aho weruma uuká.

³ Teemea pukerio tiameo, wa'achitia ki ijinatamechitia nokayamekaipua, ki e'weka mochitoamekapa Riosio. Teemea wihkuarie chapitiame eneriaipua, ki ka'karuma ti'tioerie wihkuarieo, pu'ka ki ka'karuma yoranarewae chapitiame eneriai teemea, ki ka'karuma ikotuwa pu'serewa. Teemea pukerio ki kaawerumachi te'tereka ohjoeriaipua; piirechi iinueka ikotuchewachio, tahpitika erakoamekai teemea. Nekumeka tetewamekai teemea wahjachio, epeche iinuwaemekopaopua ki tamochitia.

⁴ Nape taamo Noono te'pa tewekachi kahtiamea, wa'a taamo te'terioopua, tisia taamo nakiyamekapaopua, tisia taamo tesiwa e'repakamepua, pu'ka taamo ki ka'karuma nokiwachioopua puuyanakao.

⁵ Riosia wa'a iintokapua tamochio, ki nu'uti kaawe iintokamepua tamochio, taamo tisia tatakoriario, apoe wa'apie taamo kokosapuame newipateka. Puuu wa'a iintoriaa, kihta taamo iintowa natekachi iintokamepua, oowera tisia ki nu'uti taamo nakiyamekapaopua, pukaepa aho Riosiwarioopua, yomatiamie ahsieme taamo piipatekamepua, weemera ahjarikamera tamochi enepateka.

⁶ Taamo Noono tewekachi kahtiamea, aho Taana Eesusichi iintoriaeopua, tamochi yahchepakamepua aho Riosiwario, ahkasi pochikame wi'suamesi.

⁷ Ehpeo teemea weemera ahjari iinuekapaopua, aho taamo ki nu'uti tesiwewae taamo cheriweriopaopua, puuyeka mochitoamepua, ki wahjiamesi Riosi ahjama mochipuameo.

⁸ Yooma ihji aamo no'o tuuyeriaa, tisiwa ahjachi oowe e'repuame tiamepua, pichiwa simiyame. I'ka no'o cheeriachi simiyameo, eepi utewaeme chaanesipuapua pu'kao, yooma taamo te'pa kahtiame Noonochi paparamieopua, pukae aho ne'nesetoka mochitomichioopua pu'kao, ka'karumache yoorakao. Ihji no'o chiiia, tisia kaaweruma tiamepua, yoomawichioopua, tisia nateyame.

⁹ Ka'te tehpe eenepamitiāmua, ki inatame iinatukewa nehjiakaopua, kihta kaawewichio iinatukeme tiameopua. Ka'te ehkoriaami ahpo noonorichi o'inia e'enawa nayewaka, tehpe eenepamitiāmua, pukachi simiyame chaachapakao, kihtawichio kaawe tiameopua. Ka'te nekakowa mehtanamitiāmua, Moise nuurari yoratewachi simiyame nayewakao, puuu kihta nateyame puuupa. Yooma pukachi simiyamea, kihtawichio chaachapapuamepua wa'asio, puuu, kihta kaawerumachi taamo i'toamekopao.

¹⁰ Aaata wahka taamo Noono ti'tioparachiāmi ahka napawitiāchio, se'wika masiteka ahpo nasiwatiame enesoopua, seenepioi oosaōi utewaeme terika tuuyepuapua pu'kao. Ki aamo e'wesoopua tisia tuuyetiaio, ka'te uuka tetewimitiapua pu'kao wa'asi.

¹¹ Puuu aaata aamo kaaweruma tuuyewari tisia utewaeme tuuyetiaio ipaka tetewikamea, ahsieme wekakameko tetewimamua pu'ka wa'api ahpo nokayaeo, ahpo wa'api ki kaawe nokayaeo, ahpo wa'api Riosi kokosarichi ahpo ihpapakamepua, taamo Noono te'pa kahtiameeo, ahpo kokosapuamechi.

Paoro Tiito tuuyewa yoramichio

¹² Wee muuu Tiitoa, no'oo Atemasi tewaniame aamo uhjuresoo, Tikikooi no'o aamo uhjuresooio, a'chitiaoi Niikopori no'o tetewijerania, wa'a yasimo o'ranepu tuuroi u'matoachisio.

¹³ Nehpupari tekipaname Seenasio, Aaporo tewaniameoi tiameopua, a'chitia aamo ku'imetiaē ku'ipuapua pu'kao, iinuetomichiopua itapiti ahpo nakiwiao, wahka ahpo siimpachiopua.

¹⁴ Wa'a aamo iintosoopua, pu'ka aamo iintoriaeo, wa'achi nokipua pepenitemamua wahjachioi, ahpo ku'ika mochitopuameopua, ahpo tesiwewa nokiwame ku'iniameo, taamoo ti'tijoeri masitiaeo. Wa'a te'teriane enesaapua ahpo ahjaka ajatowachio, nateyamerakamera nokayame enemeripua, taamo Noono tewekamechi te'teretokaopua.

Kajuyachi teepotari; Paoroe kaaweruma e'rewari tiame

¹⁵ I'ka aamowichio no'o iyotewa kajuyachio, eee chiiame aamo uhjuriamenia: Yooma i'wa no'o ahjama mochikaa, yooma aamo teepotiamepua wa'a aamo kahtiachi mochikameo. Yooma wahja tamochitia Eesusichi paparamepua tiamé, teepotemitiapua tiame.

I'wasi kajuyamenia i'ka iyojuraō. Kaaweruma e'rewa e'riamenia wa'a aamo kahtiachi mochikameo, taamo Noono tewekachi kahtiame e'rewaeo.

Cheriwema i'wasio.

Paoro Iremoni Iyotepawa

Paoroe teepotewa Iremoni

¹ Kúíraa Iremoni. Paoro neeea, Eesusi Riosie Weratiamechi simiyame nayewat-uamekapao, i'wao peeresochitia yachatiame. Neeea Timoteo ku'iraeo, i'ka iyoteri aamo uhjurenane. Aamo Iremonio teemea, tisia aamo nakika mochitoamepua, aamoo tamochitia Riosichi tekipanaka yasitoamekopa.

² Ihji iyoteri taamo uhjuriaapua tiameo, yooma aamo ta'pechi nanapawiamewichioopua tiame, Riosichi paparama ti'tijoewichio ooweruwichioopua tiame. I'ka iyojuraopua tiameo, Aapia tewaniamewichioopua tiame, pu'kao taamoo Riosichi piinichitia tetewa. Arakipo tewaniamewichioopua tiameo, teepotari uhjuriame teemea, tamochitia Riosiwichio utewaeme tekipanaka weritoamekopa.

³ Taamo Noono Riosio, apoe Eesusi Riosie Weratiameopua tiameo, yooma amochio kaawerumari yahchejeraninia, aamoo ta'iria mochitomichioopua, kihta a'chi erakoka aamo iikachio.

Iremoni Eesusi Riosie Weratiamechi nakirewa, pukachi paparawa tiame

⁴ Neeea aamowichioo Iremonio, senepi Riosi ahjama nayewaionia, aamowichio cheriwema ki'yamenia Riosio,

⁵ aamooopua inamukapao, tisia nakiweka paparamekopua taamo Paamira Eesusichio, aamooopua tiameo, yooma Riosie piipatetiameopua, yooma tisia nakika yasitoameko tuuwame.

⁶ Nane'riame neeea aamoo Riosie Weratiamechio, tisia oowe e'raka yasitoamekoopua, tamochitia. Simitiamenia Riosichi itakao, epeche machika aamo yasitomichioopua, Riosie aamo kaawerumari kiasiwaopua, yooma Riosichi aamo ahjama te'teriameopua tiame, tamochitia Riosie Weratiamechi paparakameopua.

⁷ Tisia kaawe e'raka yasitoamenia amochio, tisia nakika yasitoamekopua aamoo, yooma wahjachi aamo ta'pechi nanapawiamewichio Eesusichi paparamiao, ahpo iika yachapateriopua iikachio, itapiti ahpo a'chi erakoa.

Paoroa tesuwe e'rewa itanipua Oonesimowichioo

⁸ Ehpeo aamo Iremoni itanemania, itapiti no'owichio yorajerawa. Muuua, ki se'wika na'naritoamekopa Eesusi Riosie Weratiamechio, wa'a tiioa aamoo, itapiti no'o yorakemichio aamo itanesoo, tisia oowe e'riamenia amochio, yoramerichekopua.

⁹ Neeea aamo utewa yorame tiaipua no'o yorajekewao, ki wa'a iintonariapaopua, ohso kaawe aamo kaawe e'rachi yorajeraninia, teemea ahpoo, tisia kaawe e'raka tetewamekopa.

¹⁰ Wa'a taamo te'teriopao, no'o kaawe iintojeraninia Oonesimochio, pu'kao neeea Riosichio no'o taanachitia enepateriopapua, pu'kao noochitia, tisia Eesusichi paparamepakamekopapua, i'wa no'o ahjama kahtiaopua perekarichio.

¹¹ Ihji Oonesimoo amochi kahtiaopua puhkuchitia, ki kaawe ihsiamie eneriaipua waikamio, nape ehpeo puuua, kaaweruma enepakamepua, Eesusi Riosie Weratiamechi paparakapao. Pukaepa kaawe ihsiamekapapua ehpeo, kaawe ihsiamie enemeripua amochio, noochitiaopua tiame.

¹² I'kao neeea ehpeo, kaaweruma enepakame no'rapuamenia amochio, naarame e'rainia noochio, ki no'o ahjama yasimerikopua wa'asio. Pukaepa neeea pu'kao, kaawe e'raka asipujeraninia aamo ta'pechio, kaawe e'raka uuká.

¹³ Pu'kao neeea tisia kaawe eramiipua, i'wa no'o ahjama itipisoo, i'wa karichi no'o kahtioopua pehjio, no'o ku'ika yasitomeriaipua, Riosi kaaweruma tuuyewariwichioo.

¹⁴ Nape aamo iinatukenare neeea i'ka Oonesimo amochi uhjurenario, ki nooe aamo uhjurenariapa ki aamo reesiserieo, ohso kaawe aamo reesisewachikamera amochi uhjurenariamenia.

¹⁵ Seenekachi Oonesimo ku'itapi amochi poanaturiaa, Riosichi kaaweruma enepamichiokoi enerepua, no'oopua amochio, kaaweruma enepakame no'rapumichioopua, eenechi aamo ahjama yasimichioopua wa'asi.

¹⁶ Eenechi aamo kaawe uusoopua Oonesimoo, epeche kaawe ihsika yasitomapua amochio, nape ki puhkuchitia, puuua amochio Riosichi poonika teeremerikopua. Neeea

pu'kao, tísia kaawe nakika yasitokamenia, nape muuua ehpeo epeche kaawe nakimakoi, Riosichi aamo poonika teeremerikapapua, ki aaata puhkuchitia.

¹⁷ Muuua Riosichio, no'oo aamo poonichitia tetewame enesaa, wa'achitia Riosichi poonichitia teteipuaapua pu'kaoi, kaawe uuka.

¹⁸ I'ka Oonesimo ki kaawe iintokame enesoopua amochio, itapiti aamo wikirieme enesooio, no'okamera koparoapuapua wikiriarao.

¹⁹ Nee Paoroa no'o aamo natetemo tuukao, nooe iyoteka aamo chaaniamenia, kiisi wa'atia itipimerinia pu'kao, ki natetekao.

²⁰ Eje'e, pichiwa wa'a iintomania pu'kao. Pu'ka Oonesimoo, kaawe uuka aamo tetewisoo, tísia kaawe e'raka yasitomania, iika yachapakame noochio waikao. Wa'atiao teemea, nenekuti tísia kaawe itipimeri teemea Riosichio, Eesusi Riosie Weratiamechiopua tiame.

²¹ Nee, neee aamo Iremonio, amochi tísia oowe e'reka itanekamenia iyotekao, i'ka no'o aamo itaniao, yoramerichekoopua i'kao, epeche tísia kaawe iintomio oowe e'riamenia Oonesimochio, ki no'o aamo te'ta itaneriachitia.

²² No'oopua tiameo, katewetiamé iinuejeraninia no'o che'repamiachioi, ookapi taaweoi yasimo o'rachi wa'a enesaa. Wa'a ikimania i'wa no'o perekarichi ma'chipatiaapua, aamo no'owichio Riosichi itaya inamutioopua.

Kajuyachi teepotari

²³ Yooma i'wao, Riosie Weratiamechi simiyame no'o ku'ika mochitoamea, aamo teepotenapua puuua ihjipua: Epajarasi tewaniamepua piiripia, puuua i'wa no'o ahjama perekarichi yachatiamea, Eesusichi simiyame nayewatuamekapaopua tiame;

²⁴ wahjachi aamo teepotiameapua tiameo, Marako tewaniamepua, Arihtako tewaniame tiamé, Reemasi tewaniame, Ruuka tewaniame tiame.

²⁵ No'o chiaapua wa'asio, puuuchepua. Taamo Paamira Eesusi Riosie Weratiamecheo, tísia kaawe iintojeraninia amochi.

Wa'a ikisaapua, tísia kaawe enemapua. Cheriwema wa'asi Iremoni.

Eureo Ti'tjoeriwichio Iyojura

Riosia ahpo Taanachi nayewakamepua, ahpo Tijoe Tjoetukame

¹ Kúíra, yomatiamé i'ka wehjoarichi mochikame. Neeea no'o cheriwejaraninia, ki no'o teewara tuuka aamo nayewiaopua. I'ka no'o iyotiachio aamo nayewemania, Apoe taamo Noonoo tewekachi kahtiaméchi simiyameo, achini teereriopua pu'kao, i'ka wehjoarichi mochikamechio. Wee, i'wa o'inemane pu'ka wa'a teeretiamé naewakao.

Kai waapisi ehkoriaami o'inia taamo Noonoo Riosia, ki ookapisa a'chi teeka nayeweriaipua, taamo ehkoriaami noonorio, ahpo ehkoriaamisi o'inia ahpo na'nayewatura ajawasiriachio. Pu'ka na'nayewaturachi nayewao, taamowichio iyotenusarikamepua pu'kao;

² nape ehpe taawechiami wa'asichioopua Riosia, Apoekamera taamo nayewenariapaopua, apoe wa'api ahpo Taanachitia tjoetukamepua, i'ka wehjoarichi naawakao. Ihji Riosi Tjoetukamea, yooma Riosi wa'api tiariwa iinuekapaopua, yooma Riosi iinuekao, ahpo Taanawichio nuuteka yasitokamepua. Ihji Riosi Taanaraa, apoe Noonorakai tiipaopua, apoe iintokamepua yooma ihta iintuame enepateka weechio, ahkasi yooma ihta tewekachi iintuameopua tiameo, wa'asa tiame inatakamekapua.

³ Ihji Riosi Taanaraa, yomatiamé ahpo Noonoo tiariwa, enepakamepua. Ihji Riosi wa'api Taanara nanariraa, apoe Riosi tiia nanarira puuuu. I'ka Riosi Taanachi simiyame nayewaniachio, yomatiamé Riosi ahpo utewari teerepakamepua pukachio, ahpo Riosiwariopua, yomatiamé ahpo enepateriao ahpo utewari naerae te'ta teerewiamepua teetotewachio.

Puuu wa'api Riosi Taanarachitiaopua, yooma taamo tatakoria papakosaapua, eenechi moenarepua tewekachi kurusichi mukusao, ahpo te'ta yawichitumia yasito-miachioopua, ahpo Noonoo ahjama ahjaminao.

Riosi Taanaraa, epeche tiamepua ki tewekachi mochikame Riosi ku'iwariichitia

⁴ Ihji apoe wa'api Riosi Taanarachitia tiiaio, Riosia tewekachi ohjoeme ahpo tewekachi ohjoeme ku'kuiwario, epeche tisia weruma tiamepua pukachio. Riosia ahpo Taana Tjoetukameo, yooma ahpo iinuwa kiamerapua pu'kao, ahpo Taanakamera toepaka.

⁵ ¿Aatana chaanekame Riosia ahpo tewekachi ku'iwario:

Muuua no'o Taanapua?

¿Aatana pu'kao chaanekame:

Ehpiamio neeea, aamo tjoetutukamepua?

¿Achinitio wa'a chaanekamepua, aaata ahpo tewekachi ku'iwario? Riosi tewekachi kahtiamé, ka'chitia taawechi cheekamekoipua, aaata ahpo tewekachi ahpo ku'iwario: Nee enema aamo Noonoraa, cheekao,

muuuu no'o Taanara enemapua,
cheekaol.

⁶ Ohsotia Riosia, ahpo wa'api weechi tjoetutesaapua, ahpo Taana teewarepua, ahpo piiripi wa'api Taanao. Wa'a iintosaapua chaanerepua ahpo tewekachi ku'kuiwario: Yoomahka eemea,

i'ka no'o Taanachi paparamitiapua.

⁷ Nape Riosia, ahpo tewekachi ku'kuiwarichi simiyame nayewakao, eee cheerepua: Eeme no'o tewekachi ku'kuiwaa,
eekaka te'teriamé, ki teteiwame.

Eeme no'o uhjurawa tu'tuiwaa tiameo,
na'i tajenariraka te'teriamé.

⁸ Nape Riosia Ehkoriaami Iyoterichio, ahpo Taana nayewekao, chiamepua: Aa muuu te'ta Riosia,

aamo ye'kari yasiraa,
ki wahjiamési teeremeri puuuu;

muuuu aamo yawichituwachioopua,
tisia kaawerumache teetomerimua.

⁹ Muuuu kaawerumache nakiyamekapao,
nekumiamemua ki kaawerumao.

Pukaepa nee Riosia aamo Riosiwaa,
aamokamera uukamepua,

epeche kaawe kaaweruma e'rari amochi yahchepakaopua,
ki aaataoipua wahjachio, wa'achitiaio.

¹⁰ Pirenachi iyoterichioipua tiameo, piiripi Riosi nayewatura aaataa, cheeriopua Riosiwichio nayewaka, mehka ihtoriachi Riosi ikipuame ne'nekao, cheeriaipua ahpo Taana tijoetutemiao:

Aa muuu te'ta Paamiraa,
muuu iintokamepua i'ka wehjoari enepatekao,
muuua iintokamepua tiameo,
yooma te'pa tewekachi tetewiniameo iintuametio.

¹¹ Yooma aamo i'ka wehjoarichi enepateriaa,
yooma wehjoari tewekachi tiameo,
yooma kihta itipimeripua,
nape Muuua wa'api teeremeripua enetokao.

Yooma puuua oochetupameripua, itapiti wisasorichitia ka'rapaka.

¹² Yooma pu'kao itapiti aamo iintoria netekao,
wisasori tuuminaka iintomerimua, muuu no'o tijoetuteriaa.

Yooma pu'kao sewina ikitemeri muuua,
aaata weemera wakiratetekamechitia;
nape Muuua wa'api teeremeripua,
kiisi sewina iika.

Aamo ahjaa, wa'api teetomerimua,
ki seena aampasi.

¹³ ¿Aatana seenepi ahka Riosia,
cheekamepua ahpo ku'iwario:

“No'o ahjamina yasipamitia muuua,
ahkasi no'o aamo seepurawao,
aamo tarachisi koomorepatiachisi?”

¿Ki ahpo Taanache wa'a cheekamepua, ahpo ahjamina yasipamio tuuka?

¹⁴ Wa'a tiachio Riosi Taanaraa, epeche kai nu'uti puuua, ki Riosi tewekachi ku'iwarichitia. Riosi tewekachi ku'iwaria, oowera Riosi ku'iwaripua, oowera nuurewariche. Puuu Riosi tewekachi ku'kuiwariaa, Riosi ahpo newipateria ti'tijoeri ku'imichio nuurewariemechepua, i'ka weeechi taamo mochitoachioipua pehjo, ahkasi ahsieme taamo kiamiachitia Riosie newipatewao.

2

Ki sewina ne'nepa i'ka Riosi newipariopua

¹ Wa'a tiachipa teemea tisia e'waka mochitomete teemea, Riosi Taanarachi simiyameopua, yooma pu'ka ka'karuma tuuyewari taamo inamuriaopua tiame, kiisi taamo neipumichioipua pu'kao. Ki wa'a teeretosaa teemea, mekache enetoma teemea Riosichio.

² Taamo ehkoriaami yayawa Riosie kokosatiamepua, ki e'wekamekapa puuua, Riosi tewekachi ku'kuiwarie, uhjuratiame Riosie tuuyewariopua.

³ Pu'kao ki e'wekapa kokosariopao, ¿kehkisa epeche taamo kokosatapua ki iy-
orisoopua taamo Paamira Eesusi chiiiao, tisia taamo newipatenareka chiiiao, taamo tatakoria cheriwenareka chiiiao? Ihji Riosi Tijoetukamea i'wa weeechi kahtiaopua pehjo, yoomatiame tuuyekamepua ti'tijoeo ooweruopua tiameo, ahpo newipatewachi simiyameo; neipao, puuu Eesusi chiiia inamukamea, puuu nokakamepua tamochi tuuyepakao, Eesusi cheeriaio, te'ta pichiwako tuuka.

⁴ Riosiai apoe ku'ipakamepua tiameo pichiwatakao, pu'ka Eesusi cheeriaopua, itapiti peenia ihsiwaeopua, itapiti ki maaenarieopua tiame, yooma ti'tijoeri tetewachi wa'a iintokamepua, yooma ihta kokoriaameopua yachapateka. Yooma apochi pichikekameopua Riosia, yooma pukachi yasipaterepua ahpo Riosiwario, ahpo te'ta e'rariachitiaopua.

Eesusi Riosie Weratiame, weeechi tijoechitia tijoetutetiame

⁵ Riosia ahpo tewekachi ku'kuiwario, ki ki'yakamepua pu'kao, aapoe yawichitumichio, weemera wehjoarichi taamo nayewa, taamo mochimiachioipua.

⁶ Ehkoriaami Iyoterichi aaataa iinatukeriaipua Riosio:

¿Ihtana tiachipa tisia nateyamepu weeechi ti'tjoeria aamowichio,
pukachio aamoo,
tisia inataka yasitoamekoopua?

¿Ihtana tiame weeechi ti'tjoeria,
tisia nateyamechitia tetewarioopua,

tísia neesetokao?

⁷ Muuua ku'itapio ti'tjoerio,
 ki aamo ku'kuiwarichitia weruma tetewikamekaimua pu'kao,
 epeche kai nu'uti tiame tetewikamemua pu'kao;
 wa'a iintokaomua yooma aamo tísia weruma tiariwa ki'yakamemua pu'kao,
 yooma ki nu'uti aamo iyoriuame tiamé;
 muuua pu'kao, yomatiamé ki'yakamemua pu'kao,
 yomatiamé ihtaai aamo enepateriao,
 ahpo ye'karitere teeremichio.

⁸ Yomátiamé pu'ka aamo enepateria wehjoarichío,
 pu'kátere teerepakámemua.

Wa'a tiachio. Riosia, kiisi kihta toaka yasitoamekaitepua ahpo inatariaopua ti'tjoeriopua ahpo ye'karitere teerepua. Nape wa'a teeremeri yooma ihta ahpotere te'ta e'weka mochtionameo, ahkasi ehpiamioio ti'tjoerieo, ki tetewiniamemua pehjo.

⁹ Nape teemea Eesusio Riosie Weratiameo tetewakamepa teemea, pu'ka Eesusio Riosia, weechi weerewaeme tjoetutekamepua pu'kao, ki tewekachi ahpo ku'kuiwa weere-waemechitia. Riosia weechi tjoie weerewaeme tjoetutekamepua ku'itapiwichio, pu'ka Eesusio weechi weerewaekapa mukuyame enemichio, pu'kao taamowichio mukua, taamo natetekemichio tatakoriario, Riosie taamo kokosapua nehpuamichio. Wa'a iintokame Riosia ahpo Taanachio, tísia taamo nakiyámekapa. Riosia ahpo Taana Eesusio, taamo tatakoriario pejanaka mukuriopao, tísia kaawe e'reka tetewamepua pu'ka. Wa'a iintokopa pu'kao, ki nu'uti iyoriwa ki'yakamepua pu'ka.

¹⁰ Yomatiamé i'ka wehjoarichi iintuamea, Riosie enepatiamepua ahpo iinuwa enemichio. Yooma Riosi ahpo Taanachi iintoriaopua taamowichio, taamo ahpo tatana iintapanariapa wa'a iintokamepua, wa'atia, yooma taamoo ahpo ahjama ahpo tisiwa peeniatiwachi, mochimichio, apokamerakapua te'ta apoe teekora. Nape wa'a iintonariapa Riosia, tísia kokosa tiame aiwari saetekamepua ahpo Taana, ahkasi mukiwachio, taamo tatakoriario Riosie kokosapuame newipatekao.

¹¹ Teeme te'ta piipatiamea Eesusio, Eesusi wa'api Noonora noonome teemeai, te'ta taamo piipatekamechi. Pukaepa Eesusia, kihta suuwe e'ramepua taamoo, ahpo poponiwa pipiniot teewakao.

¹² Ehkoriai Iyoterichio Riosia, ahpo wa'api tjoie tjoetuteria ne'neka, cheekamepua: Nee Tjoie Tjoetutetiamea,

amochi simiyame nayewamapua No'no,
 yooma no'o poponiwaopua,
 yooma no'o poponi pipini tiame,
 ahkai nanapawichiami asikaopua,
 kaaweruma amochi nayewaniame, wikatamania.

¹³ Pirenachi Ehkoriai Iyoterichio, chiamepua tiame:

Nee no'o oowe e'ria,
 no'o Noono Riosichikamera teeremapua.

Pirenachi Iyoterichio tiameo, Riosi ahpo Taanachitia tjoie tjoetusaapa, chaanipua: I'wa kahti neea,

no'o Noono Riosi tatanara ahjama,
 no'o poponiwa pipiniwa tiame enepateriachi.

Pirenachia Iyoterichio, chaanichipua tiameo:

I'wa kahtinia no'o poponichi,
 pipinichi Riosi tatanara ahjama,
 apoe no'o No'noo,
 no'o ki'yariachi poponi pipini tiame.

¹⁴ Aata ta'pechio, ahpo wa'achi te'teriamemua weerewao. Pukaepa Eesusia weechi tjoie weerewaeme tjoetutetiamepua, Eesusio tjoie weerewaekapa mukimichio taamowichio. Wa'a iintoka Eesusia u'yekamepua riaorósio, te'ta u'wari iinuekaopua ahpo mukitemiao, pukachi mukitewachio Riosichi poanataopua.

¹⁵ Wa'a iintokaopua sa'runakamepua, pu'ka mukiwame tísia majaniame ti'tjoeopua, ahkasi ahjaniachi o'inia, majaka mochiniaopua.

¹⁶ Eesusia, taamo weerewachitia weerewapakamepua, ki tewekachi Riosi ku'kuiwarichitia weerewa, taamochiakamera weerewaeme ku'imerikapa tamochi weechi eenakao, yooma aataopua, Auranichitia Riosichi paparakameo.

¹⁷ Ihji Eesusia, yomatiamé weechi ti'tjoeri mochikamewichio, te'ta tesiwe e'riame neeseriosi enenariapaopua, tjoechitia te'ta naawanariame eneriamemua; tjoie

enepasaapa, ahpo weerewao Riosiwichio kurusichi mukukao, oowewarichitia kianari-apa Riosio, yomatiamé ti'tijoe ooweru tiame tatakorika wikiriatariao, natetépaka.

¹⁸ Riosia, tijochitiakapaopua Eesusichio, kokosa aiwame eneparepua, tijochitia kokosa saayame, wa'achitia tijochitia tísia na'ara yoraniame aiwakamepua tiame, wa'a ikisa riaorósie aatiatawa, tísia na'arari aiwatetiame tiame. Wa'a tiame enepakapaopua, kaawe taamo ku'imerikapaopua, ihtaoui taamo na'arewa anachasiwachiopua, yooma taamo riaorósie na'arari aiwaniachio, riaorósie taamo pa'pasuniamechio.

3

Eesusi epeche werumachitia tetewipuame ki Moisechitia

¹ Pukaepa eeme no'o poponiwa pipiniwa piipatetiameapa, kaawe keepuka no'o inamumitiapua i'ka no'o aamo chaanemia Eesusichi simiyameo, yooma eeme Riosichi paaewa uukamea, Riosiwichioo ahpo ijinuwa enemichiopua. Ihji Eesusia, Riosie te'ta weratiamepua, Riosichi simiyame taamo masitemichiopua, Apoepua tiame taamowichioo, te'ta neeserosia Riosichio.

² Eesusia ahpo weerariao, tísia iyorika yasitokamepua pu'kao, Moisechitia tísia iyorika yasitoriachitia Riosichio, yooma ihta yorakeka Riosi ijinuea mochiwarichio, Riosio ahpo kariwarachitia te'teriamiachio.

³ Nape nenekuti wa'achi te'terioipua pu'kao, Moiseo Eesusiopua tiameo, Eesusikamera te'ta yoorepuamepua, ki Moisechitia, aaata te'ta Riosi kariwarakamera netekamechi, te'ta kaaweruma nayewapuawichio, ki kaarikamera netetiame.

⁴ Ihta kaario, aaatae neteniamepua, nape itapiti ahjae karitaniameo, Riosie enepate-tiamepua, yooma ihta itapiti ahjae netetiamea, Riosio yomatiamé iintuame iintokamekopapua, enepateka.

⁵ Moisea, Riosi ta'perachio yorakiameche enerepua, itapiti Riosi cheesia tuusikamera, wahka ihtoriachi epeche ma'chiamé nayewapuame.

⁶ Eesusia Riosi Taanakapaopua, epeche te'ta iyorika tetewipuame puua, te'ta Riosi ta'pera karitamerakapa. Teemea itapiti puua, Eesusi ahjae karita, ki wahjiame Eesusichi paparamé enesaa, ahkasi taamo ahjachisio.

Riosie piipatetiamewichio resipuniame

⁷ Pukaepa neeaa aamo chaaniamepua, e'weka mochtipuapua Riosi Riosiwari aamo nayewesoo, Riosia eee cheeriachitia ehkoriaimio:

No'o Riosiwarié chiiame inamusaa,

⁸ ka'te peewame enemitia eemea aamo iikachio,
aamo resipuwa iinuemichiopua aamo iikachi.

Ka'te aamo ehkoriaimio mochiamechitia,
erapamitiapua,
wahka wakiwechi nokisinioio,
ki no'o e'weriachitia.

⁹ Ihji aamo ehkoriaimio noonoriwaa,
ooka weerewa paamupari no'o peenia ihsiawa tetewikameaipua,
ki noochi paparakamepua.

Nape wa'a te'tiai puua,
oowera ahpo neesetojeraipua.

¹⁰ Pukaepa neeaa nekaka pu'ka ehkoriaimio ti'tijochio,
erapakanía:

"Ihji ti'tijochio wekakache mochtionarepua ahpo iikachio,
ki no'o e'wenareka,
kaaweruma pooechi mochtipua."

¹¹ Waikao nekakao erapakanía:

"Ka'chitia ajasitemania i'kao,
no'o i'towa resipupua weechi chaaneriachio."

¹² Eeme no'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiamea, kaawe aamo inateka mochtipuapua, ki ka'karuma nokiamechi ruhjipua kiisi kaawe tiame tetewamechio Riosio, aamo Riosichi paparáo, toaka.

¹³ Ohso kaawe eemea kaawe aamo neesetoka mochtipuapua, senepi taawechi wa'api te'teretoka Riosichi paparakao, kihta peewanapaka iikachio, kihta aamo wisikuepuawichio, tatakorieo.

¹⁴ Teemea pewatiame mochtiosaapua Riosie Weratiamechi paparakao, ahkasi taamo o'ineriachi o'iniopua, kiapuame teemea yomatiamé Riosi kianareka yasitao, Eesusio taamowichio iintoriopua.

¹⁵ Pukaepa ki wehchi ipaka keepupuapua Riosi Riosiwari aamo nayewesoo, pu'ka Ehkoriaami Iyoterichi cheeriachitia Raawitaruo, eee cheeka nayewaio:

Ehpiamio eemea, no'o aamo nayewesoopua Riosiwario,

ka'te peewame enemitiapua aamo iikachio,

aamo ehkoriaami mochiriamechitia

wahka wakiwechi nokisinioio,

ki noochi erakoka paparakameopua,

oowera ahpo neesetojerakameo.

¹⁶ ¿Aatana eneriarepua, wa'a chiiame inamukamea Riosi Riosiwario? ¿Kikosa Moise Eejito puuyanaria, chaanerepua?

¹⁷ ¿Aatanakosa ahjama nekakame Riosia, ooka weerewa paaumpari nokisinioi wakiwechio, kiisi e'weniapa pukaepo? ¿Ki puuukosapu tatakorika wahjipakame wakiwechio?

¹⁸ ¿Aatanakamerakosa ki asitemo tuukame Riosia, ahpo i'toachi resipuwa weechio? ¿Kikosa ki e'wekamera enerepua?

¹⁹ Wa'a teesoo, ¿ki paparaniamerapu te'ta nateyamerpua, kii ki paparapa ki asikamepua ahpo resipumia i'toniachio?

4

¹ Pukaepa teemea, pu'ka Riosi cheeria taamo iikachi nayewekao, iiweta pehji taamo ooweniamie enesoopua taamo iikachi resipuniameo, e'waka uupuapua, seenekachi eemea aata ki e'weka uukamea, wa'atia ki resipuwa iinueka itipimapua ahpo iikachio.

² Ehpe taawechiamio, puuuwa wa'api Riosi tuuyewari taamo tuuyeniapua, puuu ehkoriaami chaaneretiaa, nape pu'kao ki pichikeria ahpo chaanetiaa, wa'a tiachipa ki ajasirepua Riosie resipuwachio. Puuuwa ki pichikekapa ahpo Riosie chaanetiaopua Moisechi, kitachi itipire ahpo inamuriaa.

³ Nape teemea ki wa'a noonowikamepua taamo ehkoriaamechitiao. Teemea, Riosi chiiiao, pichiwa pichikekamepua pu'kao, pukaepa uukame teemea Riosie resipuwa, ta'iria mochitoniamiepua iikachio. Pukaepa ki wa'achi te'teriamie teemea, Riosio ki mitemio tuuriopaopua ahpo kiamio tuuriachiopua Kaanani weechio. Wa'a teesoo Riosi cheeria muipuwachio, iintuaitepua waikao piirechi resipuwachio. Puuu Riosi resipuwaa, Riosi yahchariapua ehkoriaami taamowichio, i'ka weee yahchaiopua kajusa.

⁴ Nane'riame teemea Riosio taawe resipuniachi yahchariamekoo, pirenapi Iyoterichio eee chiiamekopapua:

Riosia yooma ihta netesaopua, oowisani taawechi resipurepua.

⁵ Nane'riame teemea iintumerikoo, piirechi resipuwachio mochiwachi taamowichio tiameo, pirenachi Ehkoriaami Riosi Iyoterichio, Riosio, ahpo ki e'wiame ti'tjoeri naewakao, eee cheeriamekopua:

Kiisi mitemania no'o ahjama te'ta resipuwachio.

Pu'ka "piirechi resipuwachio" cheeria, wahka ihtoriachi enemeri tuuka, cheeriamepua.

⁶ Wa'a teesoo iiweta toiyoopua resipuwachio, iintuamepua pehji muipumeo. Puuu ehkoriaami ki e'wakamea Riosi tuuyewario, ki muimeripua.

⁷ Wa'a teesoo, Riosi resipuwachio muipuaa, ahpo Riosie paajutetiaa, inamusache ehpe wa'api enaniamepua Riosichio. Ihji "ehpe wa'api" Riosie chanitiamepua ehkoriaami o'iniaio, eee cheeka:

Ehpe wa'api no'o Riosiwari inamusaa,

ka'te peewanamitia aamo iikachio,

cheeka chanitiamepua.

Wa'achi cheeriamie taamo ehkoriaami Raawiai ahpo Iyoterichio, ki ku'itapi neipa, Kaanani mitemio, Osuwee.

⁸ Wa'a teesoo, Kaanani mitemia Riosie i'toniaio Eejito o'iniaio, puuu resipuwaa, ki wahka ihtoriachi resipuwachio enerepua, te'ta resipuwachio puwa wa'asio, Riosi ahjamaopua tewekachio. Puuu Osuwee i'toteka Kaanani resiputiamie, te'ta resipuwachio enesoo, ki piirechi resipuwa nayewamii Raawia, neipami taawechiamio puwa, wahka ihtoriachio.

⁹ Wa'a teesoo te'ta Riosichi paparakamewichio, iinuemepua pehji ihta resipuwa taawechi, yooma pu'kawichio ahpo iikachi resipuwa uukamekoopua, Riosi Riosiwari ahpo paajutetioio.

¹⁰ Pu'ka mochipuwachio taamo asisoo puwa tewekachio resipuwachio, kajumeripua wa'asio, taamo Riosiwichio tekipanakiaa. Wa'a mochipasaa teemea, pu'ka ahjama resipumia, resipumeri teemea wa'asi, Riosi yooma kajusaapa yooma ihta enepatekao, resipumia.

¹¹ Pukaepa teeme Riosichi paparama, utewame taamo kaawe neesetoka mochitoamepua, ki taamo ehkoriai mochiriamechitia, ki e'weka Riosio, ki taamo ka'itepuawichioepua Riosi resipuwachi muipua, Riosi ahjama resipupuachio.

¹² Riosia wa'a taamo resipupuachi ajasipuawichioo, ahpo tuuyesiwae taamo ku'ipamepua ka'karuma asipuawichioepua wa'a ahpo kahtiachio, ahjama resipupuachio. Riosia te'ta ahjae taamo ku'ipaeo, ahpo Riosiarie puua, pukae taamo iikachi nayewiaeo. Riosia tiameo, ahpo nayewaturae iyoteteriae taamo nayewesiamepua, ku'ipasikaopua taamo nokisiwachio. Puua Riosi naeraa ahjamekaitepua, tamochi yasitoka neesetoame, a'chitia keenakooi kakupachi panitoka. Puua Riosi naeraa, te'ta nane'riamepua taamo ki kaawe nokisoo. Puua Riosi naeraa, ahkasi tisia noriwi taamo tiachisi pakiyamepua, taamo erakoapua tetewipaka, taamo inataopua tiame, puua, itapiti nasimachetaka ihsiamepua, neneku tisia yoorame chupatetiame, puua ahkasioi owachisioi pakime tiame, ma'chiametewipaka aataoi noriwi tiiao. Puua Riosi naeraa tamochi yasipakao, ahkasioi taamo inataoi taamo ma'chitamepua Riosichio, ihtaoi taamo iintonariaopua.

¹³ Kihta ki'tiame Riosiwichioo, itapiti ki tetewipua tiamea. Yooma teemea Riosi tetewachi te'terimekaitepua, kihta ichipume tiame teemea, Riosi tetewachio, yooma kawiyame ma'chiamepua. Pukaepa ka'chi iika wihtume tiame teemea, Riosi te'ta katewiachi taawechio kajuyachioepua wa'asi.

Eesusia Apoe te'ta neeseriosipua

¹⁴ Wa'a teeremiopua waika kajuyachi taawechio, Riosia taamo neeseriosi weererepua, aata Riosichi taamo pejana nayewesimeri, ihtaoi taamo tatakoria cheriwepuwichioo. Puua te'ta neeseriosi Riosi weratiamea, apoe Eesusi puua, te'ta Riosie Tijoetutetiame, Riosio ahpo Taana teewaria. Pukaepa utewaeme pukachichi te'teretomete teemea, utewaeme pukachiche parapatoka.

¹⁵ Puua Eesusi taamo te'ta neeseriosia, tamochi oikamekapaopua tamochitia aiwasikaopua, yooma ihta taamo kokosa ikiyachitia saekapaopua, machikamepua taamo tesiwa erakoao. Pukaepa kaawe taamo pejanameri tiame enepakamepua, puuukamera taamowichio ahpo Noonochi tuuyesimeri tiame, taamo tesiwa chaachapaopua, taamo te'ta aiwasiaopua. Puua Eesusi neeseriosi tiameo, weesa pa'pasutiamepua tiame riaorósio, taamochitia tatakoriajakaopua, nape Eesusia kiisi e'werepua, wa'a chiioi tatakoriajerakao.

¹⁶ Wa'a teesoo teemea, kihta seweka itanemetepua, ihtaoi itapiti taamo cheriwepuaopua, ahseka te'ta kahtiachi, apoeo, taamo puuyeka kahtiamepua wa'asi, tisia tesiwenareka taamoo, a'chitia keenakooi a'chitia taawechioi apochi enapameopua ihtaoi itanemiao.

5

¹ Yooma weeechi te'ta neeseriosia, ti'tijoerichi uutiamepua, ti'tijoeri animari Riosiwichio meritiame, eerarao Riosichi oowesimichioepua, ti'tijoe tatakoria cheriwepuwichio oowewawichioepua, ooweruwichioepua tiamé; naatiopua tiame, itapiti ti'tijoeri Riosiwichio ihkorewara, oowesimichioepua Riosiwichio kaawe e'rewao.

² Puua te'ta neeseriosi weratiameai, tatakoria chichipua eeyowa tiamekapaopua ti'tijoerichitiao, machiyame puua aata tesiwe e'repuao.

³ Puua te'ta neeseriosiai, wa'achitia tatakoriaamekapapua tiameo, animari merisa eerara, Riosi oowemeripua ahpo tatakoria cheriwepuwichioo, wa'a iintosaopua ahpowichioo, animari me'yaria Riosiwichio, pu'ka animari eerara Riosichi oowemeripua, ti'tijoe ooweru tiame tatakoria cheriwepuwichioo.

⁴ Puua te'ta neeseriosi enepariao, ki apoe ahpo e'rachi, te'ta neeseriosi enepakameko erametepua. Riosikamera ihsikamekopua pu'ka weerakao, ehkoriai Aaroi weeraria-chitiaopua, pukeri simiyachioepua.

⁵ Apoe Riosie Weratiameai, ki apoe wa'api te'ta neeseriosi enepakamepua. Pu'ka weerakao, Apoe Riosi iintokamekopua, eee cheekao:

Nee aamo tijoe tijoetutekamepua,
pukaepa no'o Taana muua.

⁶ Sewinachi Ehkoriai Iyoterichio chaanipua tiame:
Muupua weeechi mochikame te'ta neeseriosia,
ki wahjamesi teeremiopua,
i'ka weee kajuyachisio,
Merekiserechitia teereria.

⁷ I'wa weechi kahtiai Riosie Weratiamea, weesa tísia tesiwa cheeka nayewakamepua aho Noonochio, ki aho neesetopuawichioepua pehjo aho meripua, aho Noonochioepua te'te aho newipateme tiamechioepua. Pu'kao apoe Nooraraa, wa'teerekamepua keepukapao, te'ta iyoriamekopua aho Noonoo.

⁸ Apoe Eesusia, Riosi Tijokai, aho Noonoo e'wawatere yasitorepua, tijoe aiwachitia saaka.

⁹ Yooma ahsepari iintokapaopua tatakoriia natetekaopua, ti'tijowichioepua ooweruopua tiame, taamo ki wahjiam ahjaniam newipatiame eneparepua, yooma aaatawichioepua, apochi paparakameopua.

¹⁰ Pu'ka wa'apichi tiameo, apoe Noonoraa, te'ta neeseriosichitia yasipatekamepua pu'kao, Merekisere neeseriosi teereriachitia, ki wahjiamesi i'ka weechio.

Aho Riosichi paparaa, eeyowa tiame aho toimia

¹¹ Ehpeche nayewamiinia i'kao, nape eemea pehjo, ki te'ta pu'sereka inamunariamepua no'o masitiao, tísia tehki tiamekopua i'kao, kaawe pahtepuameo.

¹² Aamo tehpesi masiteniameopua wa'asio, masitari eneme teerai eemeapa, nape eemea ohsotia eenechi masiteniame nakiyamepua, kukuchi masiteniamechitia, yooma ahkasi ki eerina tiamekoiopua. Kohjaka te'teriam eemea iiwetao, ka'chi iika ko'kome tiame, pa'pamira koayao.

¹³ Eeme kohja koaya koayamepua pehjo, kihta inatamepua ihtanakamera kaawerumakoo, ki kaawerumarakooiopia.

¹⁴ Weeweruma koaya koayamekamera inatamepua, puuukamera nane'riamepua aachintiamera kaawerumakoo, aachintiamera ki kaawerumakooio.

6

¹ Nape eemea weweripakameapa wa'asi Riosichio, toitia kaawe pukeri simiyachi aamo masiteriatioepua, ohsa kaawe ki aamo masiteniakamera pehji, pepenipapuapua. Ki wa'api chaachapamete teemea eenechio, taamo kaawe masiteriatioepua wa'asio, ihji eee tiame masiteniamechitiaopua: ki kaaweruma nokiwa toinarewa, Riosichi mochitoamekapa; itapiti yoorewa kihtawichio teerepuame, Riosichi kaawe teerepuameo; naatioepua itapiti iintoka Riosichi paparaniameo;

² paatoniamechi simiyame nayewaniameoipua; aaatachi seekarepaka weraniameoipua, aaata itapiti yoramichioopua; eenechi ahjaniamechi simiyameoipua; Riosi kajuyachi katewepuameoipua. Yooma ihjia masitetiamepua wa'asio, ki masiteniakiyamepua wa'asio.

³ Riosi wa'a erasoo, wa'a noonoima teemea, pu'ka pahcha masiteriao toaka, piirechi itapitichi simitema teemea masitekao.

⁴ Aata puu pahteka inamukaipua, Riosi aho taana enemichio paawao, Riosi Riosiwari aho iikachi ta'irekaipua,

⁵ Riosi kaaweruma tuuyewari tísia penipakapa pu'serekamekaipua, aachin ihsika ohjoemeripua weemera ahjarichi te'teretopuao,

⁶ wehchi ipaka tetewikamea yooma aho Riosie masitetiao, kihta ki'tiamepua wa'asio, epeche aho masitepuao, aho kaaweruma enepamiaechi simiyameo. Puuu Riosi Taanarao, eenechi ahpowichio mukijerakameka noonoikame puuu, eenechi aho tatakoriwa cheriwejerachitia. Puu wa'a tiame iintokamea, tísia na'arari iintokamepua Riosi Taanarachio, ki uunariamekapapua, Riosi ahpowichio kaawe iintorio.

⁷ Puu wa'a te'terekamea, waasaka te'teriamepua, kaawe yukisoo kaawe taakemeriai, kiisi taakekamechitia kaawerumachio, Riosieopua apochio, aho kaawerumari teerepuawichioepua.

⁸ Puu Riosi masiteria wehchi ipaka tetewikamea, waasa apoche tahjichuri taakekameka tiamepua. Puu wa'a teerekamea, tehpunasa kosipuamepua, kihtawichio kaawekamekapaopua.

Taamo Riosi iintoo tuuriaa, pewatiame inataka mochitotewa

⁹ Nape neea wa'a tiame nayewaio, ki wa'a aamo noonowirio tuuka chiiamenia. Ohsotia neea aamoo Riosio, iyorika mochikameko e'ramenia, wa'a te'tiapao eemea, newipatepuamepua Riosieo.

¹⁰ Riosia ki se'wi e'ramepua kaawerumachio, Apoe ki natakepamepua aho ku'iretiao, aamo wahjachi ku'iriaopua kaawe erakokao, aamo wahjachio, aamochitia apochi paparameo, yooma pu'kawichio aamo nokisiaoioepua pehjo.

¹¹ Teemea pu'kao, wa'api teetojeramepua yooma pipiripi eemea, aamo wahjachi poponiwachio, pipiniwachioepua tiame. Nape utewaeme aamo teetopuapua pukachio, ahkasi aamo weritoachisi, yooma aaatao aamo tetewimichioepua, aamo utewaeme

te'teretoame Riosiwichioo, te'ta ahjachi erakokao. Wa'a te'teretosaa eemea, aamo Riosiwichio nokinareria tetewima eemea, ahsieme noonowitiamekopua aamo inatariao.

¹² Wa'a te'teretoame enesaa eemea, ki nanasiname enemeri eemea, wahjachi Riosichi paparamechitia te'teretoamekapa, Riosie aamo kiapo tuutia puuyetoka, Riosiwichio tekipanaioepua pehjo.

¹³ Riosia, Aurani pukeri iintokemo Aurani nayewiaio, apochi wa'api pichi wataka nayewakamepua, ki'tiopa aaata ahpo epeche weruma tiariemeopua.

¹⁴ Riosia eee cheeriapua Aurani iintomo tuuyaio: "Te'ta aamo pichiwa chiiame neeea, ihji aamo kaawe iintokemo tuuyao, tisiwa' kaawe iintomerinia amochio; neeea, aamo tetejimarisiwao, ki ookapi aamo muuwetekemania."

¹⁵ Waikao Aurania, mooena teereka, oowe e'reka puuyerepua ahkasi ahpo iintokiachisiopua Riosio, pukeri pahcha simiyameopua ahpo taana taanatariachisi, o'iniachisi ahpo tetejimarisiwa muuwemeriopua. Wa'a iintoka o'inere Riosia, Aurani iintokemo tuuriaopua, ahpo muuwetewao.

¹⁶ Ti'tjoeria ihta itapiti pichiwatanariaa, aaata ahpo epeche pa'pamira ajawaka pichiwatame puuuu, wa'a teekao ki aaatae ahpo a'chi chaanepuwachioepua, ki pichi wako tuukao.

¹⁷ Waikao Riosia ahpo iintomo tuuriao, ahjachi erakomichioepua ti'tjoerio, ki nu'uti apochi pichiwatariamepua, apochi wa'api.

¹⁸ I'ka Riosi iintomo tuuriaopua, ooka itapiti kiisi sewina ikiwamechi ahpo pichiwatakamepua. Puuu ooka naatipua: puuu piiripia, te'ta ahpo iintomo tuuriaopua, piirea, ahpo wa'apie pichiwatatiamepua, piiripioi i'ka ookao, ka'chitia wihtukupua, apoeo te'ta Riosikapa. Pukaepa ahjachi paparaka mochitoame teemea, oowe e'reka taamo iintomerichioepua, kaawe erakoka puuyetoka.

¹⁹ I'ka Riosi taamo iintokemo tuuria puuyetoka mochitoamea, puuupua taamo Riosichi paparawa pewatiame te'teretiao, pewatiame naawaemehitia kiisi wichipame teereka. Ihji taamo pewatiame naawaerewaa, tewekachi te'ta Riosi iyoriwachi naawaerewaeme teemea, wisasori te'ta iyoriwachi to'peraekachi yooreminaopua, pu'ka Riosi tioparachi ki pusie tetewiniamechio.

²⁰ Wa'a te'ta tewekachi Riosi iyoriwachio, Eesusia, wa'a yasimia akipakamepua. Wa'ao puuuu taamo te'ta neeseriosichitia pakikamepua, wa'a o'iniaopua weeechi mochikame ti'tjoeriowichioo, te'ta neeseriosiwaraa, Merekisere neeseriosichitia tiamepua, ki ku'itapisi neeseriosika yasitokamekapa.

7

Eesusia, Merekiserechitia neeseriosi

¹ ¿Aatanajuare ihji Merekiserea? Ihji Merekiserea, Saaremi muuwari yawichira eneriaipua, te'ta Riosi neeseriosi enekame tiameo, Aurani taawechemio. Ihjia Saaremi yawichituao, Aurani nasiwarichi o'inia eenioopua, machenaka natepakame puuuu, kaawerumari yahchemia Auranchio.

² Aurania wa'a ikitiaopua Merekisere neeseriosieo, piie si'sientochio, yooma ahpo yowiriaopua nasiwarichioepua, o'osa ma'mariki uuyesa ki'yarepua Merekisere. Merekisere teewaraa, Kaawerumari Yawichi, chaniwamepua. Saaremi tewaniachi yawichituwaa, Ta'iria Mochiniane Yawichituwa, chaniwame puuuu.

³ Ihji noonoraa kihta nane'reniamepua, yeeyeraai, aaata pu'ka ehkoriai mochiriameai. Ihjia naawariachioi ki nane'reniamepua, ahkai mukuriachioepua. Wa'a tiachipa puuuu, Riosi Tijoetukameka tiamepua, ki wahjiame neeseriosichitia tetewiniame.

⁴ Ne'nemitiao i'kao, achipu tiame yooreniamene eneriaipua, Merekiserea. Aurania i'isaeri paamiratuamekaipua, Merekisere ki'yarepua o'osa ma'mariki u'yesa pipiripi si'sientochioepua, yooma nasiwariachi newitosa u'yeriaopua.

⁵ Neipami Moise taawechemio, puuu Reewi ne'neseriosia reesetiame eneriaipua, yooma ti'tjoeri koporoamichioepua Moise nuurariao, o'osa ma'mariki u'yeka pipiripi si'sientochioepua yooma a'chi ahpo iinuekao. Wa'a yoorarepua pu'kao ahpo Aurani tetejimarisiwachi ti'tjoekoioepua, Reewitaai tiame tetejimarikai, Auranchi o'inia.

⁶ Nape ihji Merekiserea, seenukaiopua Reewi tetejimarioro, Aurani koporoarepua, pu'ka o'osa ma'mariki u'yekaopua, pipiripi si'sientochioepua ahpo nasiwarichi o'inia u'pariaopua. Merekiserea tiame Auranio, Riosie muuwetetiameko tuutiamekoipua Aurani o'inia tetejimarisiwao, Riosi kaaweruwari yahcherepua pu'kao.

⁷ Yooma aaatae nane'reniamepua, kaawerumari yahcheniamene aaata weruma teereniamene yahcheniamekopua ki weruma teerewaameopua.

⁸ Moise ajawaria ne'neserosia, pu'ka o'osa ma'mariki si'sientochio u'yeka koparoakamea, wahjipasikame puuua. Nape ihji Merekiserea, ki mukukamekopua, iiweta ahjame kahtiamekatia tiamekotipu Ehkoriai Iyoteria.

⁹ Neeea kaawe chanimeteoipua, ahkasi Reewi ti'tijoe neeserosiai, ki aapoe wa'api ki'yakamekaipua pu'ka o'osa ma'marikiwa ahpo oowewao, Merekisere koparoario, Aurani iintoria noonoikameka tiame puuui, Auranikamera wa'a iintokamekooipua pu'kao.

¹⁰ Wa'a erakoame teemea, Reewi ne'neserosio Aurani weerewachi te'tereriopua pehji ki na'nawakame pehji, iiweta Merekisereo, Aurani natepoioipua pooechio.

Weemera te'ta neeserosi nakiretiame

¹¹ I'isaeri ti'tijoria ahpo Moise nuurewarichi nokisimichioo, Reewi ne'neserosie uukamepua, waika o'inia oowewari nokisimichio yoorakao, ti'tijoe ooweru tiame tatakoria cheriweniamewichioopua. Puu Reewi ne'neserosia Aaroni tijoehi o'inia tetejimarisikame puuua. Reewi ne'neserosi nokariao, te'ta piipatiame enekame enesooopua tatakoria, zaatia tiachipa seenu neeserosi nakiretupua, ki Aaroni neeserosi tiachitia tiameo, aaatakamera weeraka Merekiserechitia tiameo?

¹² Weemera neeserosi weraniame nakiretupua ki mukuyame, puuua, weemera Riosichi te'terewa mochitoniam kateweri yachamerikopua pu'kao.

¹³ Ihji weemera neeserosi taamo weereketiamea, Eesusi Apoe puuua, weeechi Tijoe Tijoetukame Riosi; ihjai seenu tetejimarisiwachi eenariamepua, ki Reewi tetejimarisiwachi enakame; pu'ka seenu tetejimarichi eenariameo, aataai ki neeserosi machenariamekaipua wa'ao.

¹⁴ Ihji weemera Eesusi neeserosia, ma'chiam tetewame teemea, ki Reewi tetejimarisiwachi o'inia enakamekopua, ihji weemera neeserosio Uura tetejimarisiwachikamera eenamekopua pu'kao, pu'ka Uura tetejimarisiichio Moisea, ka'chitia taawechi neeserosi, machenakameko tuyamepua, aataai pukachio.

Eesusia Merekiserechitia tetewiniame

¹⁵ Wa'a tiachipao ihji Eesusi neeserosia, epeche ma'chiam taamo nane'retiamepua ki Reewi ti'tijoehi o'inia eenamekopua, seenukopua pu'kao, Merekiserekamera tiamekopua pu'kao.

¹⁶ Ihji Eesusi neeserosiwa, ki aata ti'tijoeekamera neeserosi weratiame puuua, aata tetejimarichi uukaopua, ohsotia ihji Eesusi neeserosi teereniamea Apoe tewekachi Nonorea weratiame puuua, Apoe te'ta Riosie. Weeechi ne'neserosia, naapi weemera ajawasiniame nakiyame eneriai puuua, aata neeserosi mukisoo. Nape ihji weemera Eesusi neeserosia, ki'tiamepua piirechi neeserosi weraniameo, ka'chitia taawechi mukimerikopua pu'kao, pu'kao mukiwario, newitokamekopua wa'asi. Pukaepa Eesusi neeserosiwa ki wahjiamesi teeremeripua ahkasi ki wahjiamesi i'ka weeechi kajuyachisio, Merekisere ki wahjiamesi neeserosi tetewitiamechitia i'ka weeechio.

¹⁷ Ehkoriai Iyoterichio, Riosia Eesusi inataka cheerepua eee cheekao:
Aamo neeserosiwa,

wa'api teetomeripua ki wahjiamesi,
Merekiserechitia, ahkasi i'ka weeechi kajuyachisi.

¹⁸ I'ka weemera Eesusi neeserosi yasipakopao, Moise ne'neserosi ajawasika o'ineriaa, ikicha ipatiame puuupa wa'asi, ka'chi iika ahsieme cho'wakamekopapua tatakoriameo.

¹⁹ Puu Moise animari me'yaka te'teretoria tatakoriamewichioo, kihta natetiame enerepua, te'ta piipateniamewichioo, naatikamera natetekamepua, weemera te'ta neeserosi Riosie weratiame, Apoe Eesusi. Pukae teemea iinuemeopua tamochio, Riosichi e'enaka taamo itamiaopua cheriwepuao, ihtaai taamo tatakori iintoriao, pu'ka taamo tatakoria kokosapuameopua Riosieo, ahsieme natetetiame itipiriopua Eesusieo, apoe taamo tatakoria nateteka mukuriopa.

²⁰ Ihji Eesusi weemera neeserosia, Riosie apoe wa'api apochi pichiwatata weratiamepua.

²¹ Wahjachi ehkoriai neeserosia, oowera ti'tijoehi uuka ajawatiamepua, kihta ki aatachi pichiwatata. Nape ihji Eesusi neeserosi wachi simiyame, Riosia, te'ta apochi pichiwatata weerakamepua pu'kao, eee cheeka:

Muuua, ki wahjiamesi no'o neeserosiwa enemeripua,
ahkasi i'ka weeechi kajuyachisi,
Merekisere tetewiretiachitia.

²² Wa'a tiachipao Eesusia, epeche ma'chiamē pichiwatamepua, Riosi weemera kateweria, weechi mochikame ti'tjoeri ahjamaopua, aachin teeka te'ta cho'wetiamē itipimerikopua taamoo, taamo tatakoriariao.

²³ Ehkoriaami ne'neserosia, ki ookapi ne'neserosi eneriaipua, wahjipasiopa ajawasiti-amekapaopua.

²⁴ Nape i'ka Eesusio ki mukuyamekopao, ihji neeserosiwaā ka'chitia taaweche piirechi neeserosi, werasiwa nakimeripua, ahkasi i'ka weee kajuyachisiopua.

²⁵ Wa'a tiachipao, ihji Eesusia yooma aaata ahpo Noonochi e'enakameopua, ahpo tatakoriaria cheriwepuwachio itakao, newipateka yasitomeripua pu'kao, ahkasi i'ka wehjoari kajuyachisi. Wa'a inisimeripua pu'kawichio, senepi taaweche ahpo Noonochi utewaeme itasikao, wa'apitia yasitomerikapapua neeserosichitia, ka'chitia taaweche ki mukuyamekapa.

²⁶ Wa'a tiamekasa te'ta neeserosi nakiyamekasa teemea, i'ka Eesusika tiame: kihta a'chi tiame ki kaawerumao, kihta iintokame ki kaawerumao, i'ka weechi tatakoriaria poanatakao, tewekachisi apechunatiame, ahkasi kai waapisi te'pa.

²⁷ Ihji taamo te'ta neeserosi Eesusia, ki ehkoriaami te'ta ne'neserosi nokaka mochi-toriachitia ihsiamepua, senepi taaweche animari ko'yaka Riosi oowewari nokariachitia, ahpo tatakoriaria cheriweka piipatepuuwachioopua, ti'tjoeri ooweruwichioopua tiameo. Ihji Eesusi taamo te'ta neeserosia ahpo Noonochio, seenepi wa'api ahpo oowepakamepua ahpo weerewa meritameo, yomatiame i'ka wehjoarichi mochikameo, ahsieme natetiamē itipimichioopua tatakoriariao, ahsieme cho'wetiamē.

²⁸ Moise taawechiamī o'inia ahkasi ehpesiamio, yooma te'ta ne'neserosi ajawatiamea, tatakoriaria enerepua, aaatai ti'tjoechitia. Riosia pu'ka ehkoriaami o'inia te'ta ne'neserosi nokisiriaopua kajumichioopua, yooma pu'ka ehkoriaami pukeri o'inia ne'neserosio, yooma aaataoichitia tatakoriamekopua pu'kao, wa'asi teewetekamepua wa'a te'teretotiamē, ahpo Taanakamera te'ta neeserosi weerakamepua, ahpo wa'apichie pichiwatakao. Ihji Riosi Taanaraa, kiisi iintokamepua ihtaoi tatakoriariae, puupua ehpeo, taamo te'ta neeserosia ahkasi ki wahjiamē, ahkasi wahka ihtori-achisi i'ka wehjoari kajuyachisio.

8

Eesusi Te'ta Pichiwa Neeserosi

¹ Te'ta nateyame nooe aamo nayeweriaa, ihjipua: Te'ta Pichiwa Neeserosi iinueme teemea, te'pa kahtiamē Riosi ahjamina, epeche te'ta yoreniamera te'ta iyoriwachi tewekachio. Ihji te'ta neeserosia, Eesusi Apoe taamo Paamira puua.

² Puua wa'a yasaka tewekachio, te'ta iyoriwachi neesetonapua, apoe Riosi weeraria iyoriwachi, puua wa'a te'ta iyoriwao, ki aaata ti'tjoeri neteriachipua.

³ Yooma te'ta neeserosi ajawatiamea, ti'tjoewichio Riosi oowemeripua itapitio, itapiti Riosi ihkorewa, naati tiame, itapiti animari kokoniamē tiame. Pukaepa ihji weemera neeserosia, nakiyamepua tiameo, itapiti Riosi ahpo oowemiao.

⁴ Ihji Eesusi taamo weemera tewekachi neeserosia, i'wa weechi yasisaapua pehji, ki te'ta neeserosi enemiipua wa'ao, ahpo tewekachi neeserosiwaā ki weechi ne'neserosi nokiwa ihsiamekapapua. I'wa weechio iinuemepua pehjo aaata neeserosi, Moise ajawatiamechitia nuurari nokayame.

⁵ I'wa weechi neeserosi nokariaa, Eesusi tewekachi ihsiwia ekawira puua. Wa'a tiame nane'riame teemea, Moise Riosi te'ta iyoriwachi netemio, eee chaaneriopua Moise: "Te'ta te'pa kaawichi no'o aamo cheeriachitia netepuapua."

Weemera kateweri ti'tjoeri ahjama

⁶ Ehpeo ihji Eesusi weemera neeserosia, te'ta weruma iyoriwachi ihsiamepua tewekachio, te'ta kaawerumara neeserosiwaā teetoka. Ihji Eesusia wa'a tewekachioopua tiameo, apoepechi yasipakamepua Riosi weemera kateweri weechi ti'tjoeriwichio inisiwaopua. Puu weemera kateweri yooraa, tisia epeche kaaweruma tiamepua taamowichio, epeche kaaweruma Riosi taamowichio iintomo tuuriokopa. Puu Riosi taamowichio iintomo tuuriaa, ihji eee cheeriapua: "Aaatai no'o Taana Eesusichi paparakamea, nooe cheriwetiamē itipitiameripua tatakoriariaa, te'ta ahsieme cho'wetiamēpua wa'asi."

⁷ Pahcha simiyame Riosi katewerio, ahsepari tiame enesooopua ki sewinapumeo, ki nakimii puua, weemera kateweri yachaniameo.

⁸ Nape Riosia pu'ka ti'tjoerio, pu'ka katewerio kiisi ahsepame tiioa iyorikao, pukaepa weemera kateweri yahcharepua. Riosia ehkoriaamio, eee cheeriaipua Eremia iyoterichio: Enamiitepua no'oo piie taawecheo,

weemera kateweri no'o yachaniachioopua,

yooma i'isaeri ti'tijoerichiopua,
Uura mochikame ti'tijoerichiopua tiame.

⁹ Nape ihji weemera kateweri no'o yachamiaa ti'tijoerichio,
ki aamo ehkoriame mochiriami no'o kateweri
yahcheriachitia, teeremeripua,
pu'kao Eejito no'o puuyanarioiopua panitokao.

Pu'ka kateweri nuurario,
ki yooreka mochitopua ti'tjoerio,
ki no'o tatanachitia uukania pu'kao.

¹⁰ Nape neipami pu'ka weemera kateweri no'o yahchariachio,
yooma noochi e'enaka paparakameopua no'o tatana iintapasaopua,
eee iintomiaa, cheere Riosia:
yomachiami i'isaeri noochi paparakamechio, yomatiame noochi paparaka te'ta
i'isaeri enepakamechiopua tiameo,
no'o nuurari iyoripuameo,
pu'ka inatarichi teerepamania,
i'ka ti'tjoeri iikarachiopua tiameo,
wa'a iyotepa tiame iintapamania no'o nuurarioopua tiame.

Pu'kao neeea, Riosiwaraa enemapua, aapoeo no'o mochiwaria enemapua.

¹¹ Puuu wa'a no'o mochiwarichi mochikamea,
aaataa kihta aaata masitemapua noochi simiyameo,
ahpo poonioi, aaata ahpo ahjama oiyameoi,
yoomahka pu'kao,
te'ta no'o machika mochikamekopaopua wa'asi,
nu'nuntiraai ahkasi weewerumaai.

¹² Wa'a teeremeri puuua,
no'oo pu'ka weeechi mochikoioipua pehjo,
yooma no'o cheriwariopua na'ara nokariao,
kiisi inatepawawichioopua wa'asio,
pu'ka tatakoririao.

¹³ Riosi weemera kateweri nayewasaopua, pahcha kateweri yachatiameopua oochetu-
pario tuukapua wa'asi, pu'kao kihta itipimio tuukapua wa'asio.

9

Weeechi Riosi iyoriwachi; tewekachi Riosi iyoriwachi tiame

¹ Ehpeo pu'ka ooka Riosi kateweri aamo nayewemane. Pukeri Riosi ti'tjoeri ahjama
ahpo kateweri yahchariaio, aachin teeremeri eneriaipua Riosichi iyoripua; puuu puk-
eri simiyamechi Riosichi iyoripuaa, i'wa weeechiche mochikamewichio iyoripuwachio
enerepua. Puuu Riosi iyoriniamea, Riosi kariterachi yooremina eneriaipua.

² Ihji Riosi karitera wakiwechiami i'toka siimpatiamae senepi resipatiamae werasitiamea,
eee teereriaipua yooreminao: pahcha yooreminao teesa iyoriwachi eneriaipua, wisasori
to'pera chuhkuachioopua; wa'ao, piiripi kanterero weririaipua; wa'ao werirepua tiame
piiripi tetapetiame, paani to'wame neeserosiche koaya.

³ Epeche yooreminaoopua, piirechi wisasorie to'perachio, te'ta iyoriwachi enerepua
wa'ao;

⁴ wa'ao, tepawetiachio, moorera cho'i sewajuyame yahchame werirepua, puuua ahjae
kokosa mooriniame enerepua, yooma puuu tepawea mooreraapua tiame, yomatiame
puuua, o'ro tahpeteka netetiame enerepua. Wa'achi yooreminaoopua tiameo, kaaja
poirepua piiripi. Puuua Riosi kateweri yahchame enerepua, ehkoriame ti'tjoeri ahjama
katewetiamae. Puuu kaaja kateweri yahchamea, yomatiame o'ro apoche tahpeteka
chuhchetiame enerepua tiame. Pu'ka kaajachi yooreminaoopua, wa'a werirepua
piiripi sikorijari apoche o'roe netetiame, pukachi yooreminao Riosi maanara to'wame
enerepua. Pukachi kaajachi yooreminaoopua tiameo, Aaroni teesorara poirepua tiame,
puuua seenepi simikameo uuyakame. Wa'achi kaajachio manirepua tiameo, ooka tehte
rarapenae, pukachi iyotetiame manirepua Riosi nuurari chiiaopua, Riosi ti'tjoeri
ahjama katewetiamae.

⁵ Pu'ka kaajachi neneku kuachio aampao, ooka itapiti anaame ajarepua, o'roe
chuhcheka netetiame. Puuua, Riosi ku'iwatika te'tiame enerepua, Keruwine tewaniame.
Ihji na'pa ahpo aanaraeo, mo'poraka teeka ajarepua wa'a Riosi te'ta iyoriwachi yoorem-
inariwachio, Riosi kaaja to'perachi aampao, wa'ao, te'ta piipateniachi eneriamepua

Riosieo, ti'tijoe ooweru tiame tatakoriameo. Nape ehpeonia, ki yooma cheemania, Riosi kariterachi simiyameopua pehjiio.

⁶ Yooma weratiachioopua Riosi kariterao, wa'a pahcha iyoriniachi yooreminao, ne'neseriosiche muiwachi enerepua wa'ao, ahpo ne'neseriosi ihsiwa yoramia.

⁷ Nape te'ta tisia iyoriwachio ookachi simiyame epeche yooreminao, piiripi wa'api te'ta neeseriosi pakiyachi enerepua wa'ao, te'ta neeseriosiche. Puuu piiripi te'ta neeseriosia, piie paaumparichio, seenepi wa'api pakiyachi eneriamepua wa'ao, nape animari eerara oowatokaopua, ahpo tatakori Riosie cheriwepuawichioopua, ti'tijoe tatakori cheriwepuawichioopua tiame, ooweru tiame, ihtaai tatakori ikitiameopua, ahkasi ki nane'reka tatakori tiameoipua.

⁸ Waikao yooma wa'a nokitiame ne'nekaopua, Riosi Riosiwaria, i'ka taamo inatenaopua, iiweta pahcha weririamera nokiwachi weerioio, aataai ki ahsieme natetekame eneriaipua tatakori, ahpo oowewari i'yetoaieopua Riosichio. Aataai ki tetewitiameri eneriaipua aachin teeka muipumeopua, te'ta Riosi iyoriwachio, ihtanaeoiopua, te'ta ahjae natetepumeopua tatakori, epeche te'ta nateyamera Riosi oowewari, nakiwame eneriopa.

⁹ Yooma puuu ehkoriai Riosiwichio oowewaka nokitiamea, itapiti Riosiwichio oowetiamea, animarioipua Riosiwichio meritiameapua tiame, kihta tatakori piipatiame enerepua, ahkasi taamo tatakori inatariaopua. Yooma puuu nokitiamea, oowera ekawirara enerepua, Riosi te'ta iintomiaopua neipao.

¹⁰ Puuu muuwaeme itapiti nokaka mochitiamea, kooamechi simiyameopua, itapiti iijiniameopua tiameo, itapiti ahpo papakoniameopua tiameoi, ahpo weerewachiche aampa papakoniame enerepua, ahkasi Riosi sewina tiame teerepachisi, ahpo weemera kateweri te'teretowa ki'yachisiopua.

¹¹ Nape ehpeo apoe Eesusi Riosie Weratiamea, taamo te'ta neeseriosi weratiamekapapua Riosie, Riosi weemera katewerichi, ihsika yasitoamepua, ahpo Noono Riosichioopua taamowichioo. Pukaepa Riosia ahpo Tijoetuteria te'ta neeseriosi werasaopua tewekachio, ahpo weemera katewerichi yorasimichio weerakamepua. Puuu Eesusi te'ta neeseriosi weratiamea, tewekachio ahpo Noono te'ta iyoriwachi pakikamepua, ahpo mukuria oowewarichitia i'toka, ahpo te'ta nateyamera eerachitia, ahpo Noonochio oowepamia, pukaeo, yooma taamo tatakoriopua, ahsieme te'ta natetetiame itipimichioopua wa'asi.

¹² Ihji Eesusi apoe neeseriosia, ki itapiti animari eerara i'toka pakikamepua wa'ao, naatichitiaopua, weesero eerara, chiwajowira eeraraoipua, ihjia ahpo kurusichi meritiamekamera i'toka pakirepua wa'ao, pukae taamo taripakamepua ki wahjiamesi mochipua.

¹³ Puuu ehkoriai mochiriamea, ahpo tatakori cheriwepuawichioo, chiwajowira eerarae wakajowira eerarae nokariaipua pu'kawichioo, aata ahpo tatakori cheriwejera itasoo, pu'ka eera ahjachi chi'poneka, wakasi taanara ye'ira kosisaopua tiameo, pu'ka napisoraeo wa'achi yooraka ahjachi ipaserepua pukachio. Pu'ka wa'a nokitiame tatakori cheriwekiao, inasokache nokitiame enesoopua tatakoriame natetewao,

¹⁴ Eesusia epeche tisia ki nu'uti nateyame iintokamepua, pu'kao ahsieme taamo cho'wekamekopapua taamo tatakori. Ihji Eesusi Riosie Weratiame te'ta neeseriosi enepatetiamea, Riosi Riosiwarichitia ahkasi ki wahjiamesi ahjamekapapua, te'pa tewekachi te'ta Riosi iyoriwachi eenakaopua, ahpo wa'api oowewarichitia ooweparepua ahpo Noonochio, puuu oowewaria, taamo tatakori nehpuari enemichioopua, ahkasi yooma taawechisi. Ihji Eesusia, ahpo taamowichio mukuriae, ahsieme taamo iikachi piipatiamepua, taamo te'ta ahjame Riosi, yorakeka mochitomichioopua.

¹⁵ Wa'a iintoka Riosie Weratiamea, ahpo mukiwaeo taamo pejana teerepakamepua Riosi kokosario, ki taamo kokosapuawichioopua. Wa'a iintokaopua Riosichio, taamo pejanawa enepakamepua weemera Riosi katewerichio. Ihji Eesusi mukuriae weemera Riosi katewerichio, ahkasioo pu'ka ti'tijoeri oochetiame kateweritere nokitiameoipua, ahpo tatakori cheriwepua itatiameopua Riosichio, ahkasi pu'kawichioo ahsieme natetekamepua tatakori. Wa'a iintore Riosie Weratiamea, yooma uukame Riosie paaetiao, kiapuaichioopua tiameo, pu'ka kiapuame nuutewa ki wahjiamesi ahpo iinuopua.

¹⁶ Nape i'wa weechio, aataai mukisa ahpo iinueka aata tooemo tuukamea, ahkasi pu'ka aata tooemeri, pichiwa mukisopa naachutaniamepua.

¹⁷ Ke'chu mukuyoio pu'ka tooewari iinuemeo, kiisi naachutaniamepua pehjiio, kihta natemerikopua puua, pu'ka tooemio tuuka katewetiamero.

¹⁸ Pukaepa ehkoriai kateweriopua tiameo, meritiame eerara nakiriamepua, pu'ka ehkoriai kateweri chiia nokisipuawichioopua.

¹⁹ Pukaepa Moise Sinai kaawichi tekisaiopua, Riosi yahcharia nuurari yooma ti'tijoeri tuuyaiopua, chiiwa me'yarepua weesero tiame, pu'ka eerara uunariapa. Waikaopua, pu'ka eerao neeroi na'pesaopua, poasiki saampatesa ahjae chi'ponerepua Riosi nuurario, tehte rarapenamechi iyotetimeo. Wa'a iintosaapua, iisopo kuhsisawa uusa eerachi saampatesaapua tiameo, ahjae chi'ponerepua ti'tioechiopua chaaneka:

²⁰ "Thji eeraa, Riosi aamo ahjama kateweria pichiawatamepua, aamoo pu'ka kateweri chiia, yooraka mochitomchiopua."

²¹ Wa'achitia eera chi'ponerepua tiameo, yomatiamae itapiti wa'a pahcha yooreminari Riosi iyoriwachio, yomatiamae pu'ka itapiti ne'neseriosi ahjae yoorao.

²² Ehkoriai Moise nokitiamea, ahkasi kiiya yooma itapiti Riosi ahjae yooreniamea, eerae piipatetiameopua, aaataiopua tiameo, ki cheriwetiamepua ahpo tatakoriario, ki animari eerarae chi'ponekao, Riosio ki cheriwiamekopa tatakoriatio, ki aaata eerarae chi'ponekamechitia iintosoopua aaatachio.

Rosie Weratiamea, ahpo mukuria cho'wakamepua tatakoriario

²³ Pukaepa Riosia weeechi mochikameo, ahpo iyorikarichiopua, animari eerarae yooma piipatenurarepua, tewekachi Riosi te'ta iyoriwachio ekawirakopapua pu'kao. Nape yooma tewekachi iintuame Riosi iyoriwachio piipatemichioo, epeche kaaweruma tiame oowewari eerae nakiriamepua, ki pu'ka weeechi eerae iyoriwachitia, nape te'ta Eesusi eerarae, te'ta tisiwa kaawerumarae.

²⁴ Pukaepa Apoe Eesusi Riosie Weratiame tewekachi moenasapua, te'ta iyoriwachio pakisaapua, ahpo wa'api mukuria eerara oowerewachitia ahpo Noono ne'netekamepua, wa'a yasakaopua, pukae ahpo mukuria eerae Noono ne'neteriae taamo nehpuwaka yasitomchiopua wa'ao.

²⁵ Nape ihji Eesusia ahpo mukuria eerae, seenepi wa'api wa'a iintomia eenakame puua, taamo tatakoriaria cheriweka ahsieme cho'wepuawichioopua, ki weeechi te'ta neeseriosi seenepi wa'api pakiriachitia te'ta Riosi iyoriwachio, senepi paaumparichioopua, nape animari eerarakameraepua, ki ahpo eerarae.

²⁶ Riosie Weratiamea weeechi mochikamechitia ihsieme enesaapua, senepi paaumpari tatakoriame cheriwepuame asisooopua senepi mukimeri eneriaipua ahpo mukiwa eerara oowepuawichioopua, yomatiamae Riosi mochiwari tatakoriaria cheriwepuawichioopua, ahkasi i'ka wehjoari naayasichisi o'inia. Nape Eesusia i'ka oochetiame kateweri kajumiachioopua, seenepi wa'api mukimia eenakamepua, yomatiamae i'ka wehjoarichi ti'tijoeri tatakoriaria, cheriwaka ahsieme cho'wepuawichioopua.

²⁷ Ti'tioeria, seenepi wa'api mukiwamechitia, neipao ahpo katewepuamechitia Riosie,

²⁸ wa'achitia Riosie Weratiameai seenepi wa'api taamowichio mukukame puua. Neipao ihji Eesusia wahka ihtoriachio, oosa simiyachi enamerikapapua, nape ki taamo tatakoriaria natetemia, ohso kaawe puua, taamo apechunamiakamera enameripua wa'asio, taamo tewekachi mochimichioopua wa'asio, ahpo ahjamaopua wa'asi. Wa'a teeremeripua, yooma aaata wa'a tiame puuyetoka mochikamechio.

10

¹ Yooma puuu pahcha oochetiame katewerichi nokitiamea, tewekachi weemera teeremia ekawira nokaka te'tererepua. Pukaepa senepi taawechi animari me'yeka mochitotiamea, ahpo tatakoriaria cheriwepuawichioo. Yooma puuu wa'a tiame nokitiamea, tewekachi teeremia taamo tetewitetiame puua, achini teeremia wa'a tewekachi te'ta Riosi iyoriwachio. Puuu animari meritiame ka'chitia taawechi ahsieme cho'wakamepua tatakoriatiameo.

² Puuu senepi paaumpari animari meritiame nokitiameo, te'ta pichiwa ahsieme cho'wiame enerioopua tatakoriame Riosie kokosapuameo, ¿wa'ana nokimiipua simitekao? Ka'i, ki wa'a nokimiipua. Pu'ka ahpo tatakoriaria cheriwetiameo, te'ta cho'wetiamae enesoopua, natakepasimiipua ahpo tatakoriario, kihta apochi petereka pehji ahpo cheriwetia tatakoriario.

³ Puuu te'ta neeseriosi te'ta Riosi iyoriwachio seenepi wa'api pakiniameopua senepi paaumparichi, animari eerara owatokaopua ti'tioeri tatakoriaria cheriwepuawichioo, naatiopua tiame inatepatepuawichioopua, yooma paaumpari ahpo tatakoriaria.

⁴ Puuu tooro eeraa, chiiwa eeraraaiopua tiame, kihta ahsieme cho'weme teerekamepua tatakoriatiameo, pu'ka tatakori te'ta cho'weniameo, tijoe eerarakamera nakiriamekopua.

⁵ Pukaepa Eesusi Riosie Weratiame i'wa weeechi naawakamea, chaanerepua ahpo Noono tewekachi kahtiameo: No'noo, muua ki nakikamepua animari aamowichio eepi me'yeniameo,

ihta itapitioi aamo ooweniameoipua,
tatakoritiame nateteniamewichioo.

Pu'kawichioo, no'okamera tijoetutekamemua,
no'o weerewa aamo oowewari enemichiohua.

⁶ Yooma itapiti aamo me'yeniameo,
ihtaai aataae aamo ooweniameoi,
kihta ihsiaame tetewame muuua tatakori cho'weniameo.

⁷ Waikao neeea no'o Noonoo, chaanekania: "Née No'nóo, i'wa weeriame neeepa wa'asi,
yooma iintomiapa aamo ehkoriai iintomo e'raria,
te'ta Ehkoriai Pi'rinatiame Iyoterichi aamo cheeriáchitia."

⁸ Pahchao Eesusia chaanekamepua ahpo Noonoo: "Ki nakiyamemua ihta oowewario animari me'yeniameoi, tatakoriatiame cho'wepuamewichioo", pukeri o'inia Riosia, wa'a tiame nuurakameai.

⁹ Neipao Eesusia cheekamepua ahpo Noonoo: "T'wa eenakamenia aamo e'raria iintomia."

Ihji ooka chanitiame Eesusieo, oochetiame te'teretoka animari me'yaka oowetiameo, wa'asi teeweteniamepua Riosieo, piirechi tiame oowewarichitia yachapamia, ahpo wa'api Taanara weerewarakamera oowewarichitia.

¹⁰ Riosia ahsieme taamo tatakoriaria nateteka cho'warepua, ahpo Taanaopua, ahpo weerewa ooweriopua, nape seenepi wa'api oowewaka taamo pejanao. Wa'a tiame inatakame Riosia, pukeri naayachi o'iniao.

¹¹ Yooma uurio ne'neseriosia, senepi taawechi ahpo neeseriosia yooramepua, weesa wa'api nokaka, animari ko'yewa eerarae Riosiwichio oowepuawichio, tatakoriatiame cheriwepuawichio, wa'a nokiwameo kihtawichio kaawekoipua, tatakoriatiame te'ta cho'wewao.

¹² Nape ihji Eesusia ahpo weerewakamera, seenepi wa'api ooweparepua Riosiwichio, tatakoriatiame ahsieme cho'wemichio. Wa'a iintosaapa puuua, ahpo Noonomina ahjamina yasiparepua, te'ta iyoriwa yasirachiohua, ahpo Noono yawichituwa apoepечи yawichitumia.

¹³ Wa'ao yasaka puuyemeri Eesusia, ahkasi ahpo Noonoo, ahpo taaratere toapachisi ahpo seepurawao.

¹⁴ Puuu Eesusi Riosie Weratiamea, piiripi wa'api oowewarie, ahpo wa'api weerewa eerarae, te'ta ahsepari cho'werepua taamo tatakoriariao, yooma aata ahpo Noonowichio piipatesikame.

¹⁵ Eremiaa, Riosi Riosiarieo, Riosi pichiwarepua, i'ka weemera katewerichi simiyameopua, eee cheeka iyotekaopua:

¹⁶ Waika taawechemiamio,
neipa i'ka no'o weemera kateweri utiame weechi mochikamechio,
eee tiame iintomania pukachio, cheekame Riosia:

No'o nuurario ti'tjoerichio,
iikachi yahchemania pu'kao,
i'ka inatarichi moochiohua,
pukachi iyotemania tiameo,
no'o nuurario.

¹⁷ Wa'a iintosaapua,
ki oosa inatepamania aamo tatakoriao,
kihtaai aamoo, ki kaawe nokariaoi.

¹⁸ Wa'a iintosoopua Riosia, te'ta ahsepari cho'wetioopua tatakoriariao, ki nakimapua waikao wa'asio, itapiti ahpo tatakoriaria cheriwewawichio Riosi ooweniameo, ihtaai itapiti animari me'yeniameo.

Riosio, naaepaniame nahkipua

¹⁹ Pukaepa ehpeo poponiwa pipiniwa tiame, i'wa weechi mochikaapua teemea pehjo, kihta seeweka ahsemetepua Riosio, te'ta iyoriwachi kahtiachiohua, ihtaai itanemiaopua taamoe nayewekao.

²⁰ Puuu Eesusi Riosie Weratiamepua, ahpo wa'api weerewa mukiwa eerarae, ahpo Noonochi ne'neteka taamo reesiseparetiopua, ahpo Noono te'ta iyoriwachi ahseka itanepuawichiohua, taamo tatakoriaria cheriwepuawichio; wa'a taamo iintosoo, weemera ahjari taamo kiapuawichiohua.

²¹ Ehpeo teemea Riosie Weratiameo, tewekachi kahtiamekopao te'ta Riosi iyoriwachio, wa'a kahtiame taamowichio ihsikaopua.

²² Pukaepa teemea yooma taamo weerewachi ki kaawe te'teria papakotiamekapaopua, kihta tamochi na'ara tiame tamochi pehtiamekopao, kihta seeweka ahjachi erakoka e'enamete teemea Riosichio, ihtaoti itanemiaopua epeche kaawe yorakepuawichioopua Riosio, wa'achitia tamochitia wahjachi Riosichi poponiwaai pipiniwaai tiame.

²³ Pukaepa teemea pukachi taamo paparao, pewatiame mochtomete teemea, Riosio ki wa'atia itipiamekopua ahpo cheeriao.

²⁴ Teemea kaawe ahpo ku'ika mochimeteopua, ka'karuma nokaka taamo piirechio, ka'karuma naewekaopua pu'kao, kaawe ahpo nakikaopua tiame.

²⁵ Teemea ka'te toaka mochtotaria naaju, pu'ka taamo napawika mochtitao, aaata pu'ka napawiniame toaka mochtitachitiao. Teemea ohso kaawe taamo oowe erapate-sika, epeche weeka napawisimeteopua, epeche epecheche waapi teetoamekopua, i'ka wehjoari kajumiachioopua wa'asi, Apoe taamo Paamira Eesusi enamiachioopua eenechi.

²⁶ Aaata Riosi kaaweruma chiia pahtekao, ki kaaweruma ihsiwa simitesaapua, kiteremeripua wa'asi ahpo newipamiao, ki'tiopa wa'asi sewina tiameo newipapuameo, ki'tiopa wa'asi piirechi aaataoi, ahpo pejana mukimeriopua, ahpo tatakoria nateteka cho'wepuawichioo.

²⁷ Aaata ki nakikamea Riosie Weratiame iintoriaoopua ahpowichioo, ki nu'uti kokosari saaemeripua yooma Riosi seepurawara ahjama, Riosio tahpitika yooraka kokosoiopua na'feo.

²⁸ Aaata pu'ka Moise nuurario ki iyorikamea, meriwame eneriaipua, ookaoi paikaoi tetewachioopua pichiwatameo.

²⁹ Wa'a yoratiame enesoo, ¿ki epeche kokosa iintotare Riosia, tekesetiaapua ahpo Taana iintoriao, ti'tijoewichio nateteriaopua tatakoriao? Riosia ki e'wakameo ahpo Riosiwari paawao, wa'a yoramapua kokosakao.

³⁰ Nane'rena teemea eee cheeriao Riosio:

Nee iintoma puuu,

aaata tatakoriaawichioo,
kokosakao.

Nane'riamechi teemea cheeriao tiame:

Nee Apoe Paamira noe ihsimapua,
no'o mochiwari katewekao.

³¹ ¡Riosi ahjame kokosarichi wichiniamea, tisia majapori tiameopua, tisia iinya tiamekopua pu'kao!

³² Inatapamitia eemea, aamo pukeri o'inerioiopua Riosi kaaweruma tuuyewarichi pichikekao, tisia kokosa tiame aamo aiwariokopua, itapiti a'chikoi tiamechi motasiamekapapua.

³³ Aaata eemea seenekachioopua, yooma tetewachi na'areka wepitiamepua, seenekachioopua tiameo, aaatawichio aamo ta'omoi wepitiamete. Wa'a ikisaopua, yooma itapiti kokosa ikitiameopua tiame, Riosie Weratiamechi paparakamekapa.

³⁴ Eemea, tesiwa e'reka tetewikamepua karichi pe'pereso mochtikameopua. Eemea tiameo, yooma aamo iinueka u'yetiapua, ka'chi chaachapakamepua pu'kao, ohsotia eemea kaawe e'raka anachakamepua, nane'riapa eemea aamoo, te'pa tewekachio, epeche nateyame iinuemerikapa. Puuu itapiti Riosio aamo kiamiaa, ki aaata aamo u'yeme tiamepua.

³⁵ Pukaepa eemea Riosi aamo paparao, ka'te ipaka tetewimitiapua, pukachi aamo ahjachi paparao, Riosio, ki teesa tiame aamo kiamerikopua.

³⁶ Eemea Riosie aamo kiapuwewichioo, tisia anachaniame nahkipua, te'ta Riosi nakiyachitia teetowa.

³⁷ Riosia Ehkoriai Iyoterichio, cheeriaipua:

Puu aaata enameria,
tisia ku'we enamitepua,
kiisi mehka teetoachipa.

³⁸ Aaata no'o kaawerumachitia uuriao,
te'ta ahjarikamera kiamania pu'kao,
pu'kao, aaata te'ta enamerichi paparamekopapua.

Nape pu'ka aaata enamerichi paparai toisoo pu'kao,
kiisi kaawe eramania pukachio.

³⁹ Nape teemea ki wa'achi te'tiamepua, Riosichi paparakai toiniameo, Riosi kokosarikamera aiwpuawichioo. Ohsotia teemea, ahkasi taamo newipamiachisi Riosichi te'teretomeripua, taamo iikachio kaawe neesetoka.

11

¿Ihtanawichio kaawekamepu paparaniamea?

¹ Ehpeo, te'ta paparaniamechi simiyame aamo nayewemane. Te'ta paparaniamea ihjipua: Pichiwa ikimache puuua eraniamepua, itapiti ki ikiyameopua pehji, ikikameche tetewiniame puuua.

² Taamo ehkoriaami mochiriame noonoria, te'ta paparakamepua Riosichio, pukaepa kaawe tetewitiamepua, te'pa tewekachi kahtiameeopua taamo Noono.

³ Taamo pichiwa ahjachi oowe e'rarieopua, Riosi iintorio erakoame teemea, i'ka wehjoari yahchakaopua. Taamo Noonoa oowera chaachache, ihtaoi ki tetewiniameopua, tetewiniame iintapakamepua, yooma ihta ahjachi iintuame enepatekaopua, yooma ihta taamo pusie teteiwame.

⁴ Naayachi pukeri pahcha tijoe Aarani tewaniame neterioiopua, Aarani taanara Aaweritaru tewaniamea, ahpo Riosichi te'ta ahjachi paparakao, epeche kaaweruma oowewari ooweriamepua Riosiwichio, ki Kaainikamerachitia ahpo pooni. Pukaepa Riosia, Aawerikamera kaawe e'rika tetewarepua, kihta a'chi tiamekopua ahpo iikachio. Aaweria mukurepua mukuyao, nape Aaweri Riosichi papariaa, tamochi naewaka teeretoamepua pehji, ahkasi ehpesiamio, aachin teeka Riosichi papaprameo.

⁵ Ehkoriaami Eenoko tewaniameai Riosichi te'ta paparamekapapua tiame, puuua Riosieo, ahjakame apechunatiamepua tewekachio. I'yaretupua i'yao, nape ki tewiretupua ahkaoi, apoe Riosie i'toretioopua pu'kao. Ihji Eenoko tewaniamea, ke'chu apechunaniaipua Riosie tewekachio, kaawe e'raeka tetewiniame eneriaipua Riosieo.

⁶ Aataai ki kaawe e'reniame Riosieo, ki te'ta paparamekapapua Riosichio. Aata Riosi ahjama teerenariamea, Riosio, pichiwa kahtiameko erametepua pahchao; wa'a erasa Riosichi enamiapa, kaawe e'rika ahpo nehjiapo erametepua; wa'a teereka enakamea Riosichio, kaawe ahpo teeremeripua Riosichio, Riosieopua tiame wa'achitia.

⁷ Ehkoriaami Nooeai, tisia oowe e'rakamekapapua Riosichio, yooma yoorare puuua, Riosie ahpo nuureretiao, itapiti ki nu'uti ikimeriko tuuyetiapa, te'ta weruma si'ripuame, te'ta wawasora yu'kie. Wa'a tiachipa Nooea, Riosi chiia te'ta pichikekapaopua, ki nu'uti pawekakera neterepua, yooma ahpo ta'pechi ohjoemee, newipamichioopua. Nape Nooea, wahjachi ki pichikekameopua Riosi chaaneria ki nu'uti ikipo tuuyeria, toarepua wa'asi pu'ka ti'tijoerio, Riosie kokosapuawichioopua wa'asi. Wa'a tiachipa Riosia, kaaweruma apochi tiame tetewarepua Nooeo.

⁸ Wa'achitia ehkoriaami Auraniai, Riosichi te'ta oowe e'rekapa, machenakamepua ahpo ohjoekachio, Riosikamera e'wekaopua, te'ta itapiti kaaweruma kiapo tuutiaopua Riosieo. Waikao Aurania, ki nane'riaipua ahpo i'toniachio, oowera e'weka simirepua, kihta yuuwesika ahpo toayao.

⁹ Riosichi ahjachi e'rapa ahpo i'toniachi asisaapua, seenuchitia ohjoerepua wa'a weechio. Oowera teesa kaarichi netesa yaajatorepua ohjoekao. Wa'achitia ohjoere neipamio, Aurani ti'tijoetukameai, Ihsa tewaniameai, Aakowo tewaniameaipua, puuua tiame Aurani Riosie kiapo tuutiame kiapuamepua tiame.

¹⁰ Aurania, ki weechi tiutiame tetewitoka yasitoai teoterepua, te'ta Riosi ahjama mochipuamera tetewitoka yasitokamepua, tewekachi Riosi ahjame mochipuame.

¹¹ Aurania Riosi te'ta ahjachi e'reriai, Saaraai kiaretupua tiame Riosieo, peteteremichioopua, kiisi tanayamekoipua Saara tewaniameopua, u'matoka werakamekoipua pu'kao, Auranioi tisia oochetiame. Wa'a te'teriamekai puuua tisia oowe e'rekapa Riosi iintomia, taanaere Aurani uupiraa.

¹² Wa'a tiachipao Aurania, ki tatanaamerika tiamekaipua, ki ookapi tatanaremiai teererepua, kiisi ahsepame tiame ihtetakao, so'porichitia, ahkasi pa'we seeterachitia kehki.

¹³ Yooma puuua, Riosi iintomia te'ta ahjachi erakoka, wahjipakame puuua, ke'chu ahpo uuyoiopua pehji, i'ka Riosi ahpowichio iintomo tuuriao. Ihjia i'ka weechi mochikaopua pehji, pooesimiachitia mochiriamepua i'wao, nane'riapa puuua, ki i'wa weechikopua te'ta Riosi ahjama ahpo mochitemiachio, te'pakamerakopua pu'kao, te'ta tewekachi. Yooma ehkoriaami mochiriame Riosichi paparakamea, mehka tetewamekaipua pu'ka wa'a teeremerio, pukachi Riosi wa'a teeremerichiche, mochitoriamepua. Puuua ki i'ka weechi ahpo ohjoepuameo, kaawe e'rika tetewarepua.

¹⁴ Wa'a erakoamea, ma'chiame ahpo tetewamepua, iiweta i'wa weechi nokisiniamie, ahpo te'ta Riosi ahjama mochipamiachi, siimpaniamekopua.

¹⁵ Puuuh ehkoriaami ti'tijoeri mochitokamea, ki tewekachi mochipuame inatakame enesoopua, ahpo noonori puuyariachi nane'rekame enesaapua, wa'a nonoramikoipua eenechio.

¹⁶ Nape puuu poorosimiwaa, ehpe taawechiamisi teetoniamepua pehjo, pu'ka tewekachi mochipuamechi inatataka, te'ta Riosi kahtiachiopua, te'ta kaaweruma mochirachi. Pukaepa Riosia, ki suuwe e'ramepua pu'ka ti'tjoerio, pu'ka Riosiwara tewaniai. Pukaepa Riosia katewiamepua pu'kawichio, te'ta ahpo ahjama mochimiachiopua.

¹⁷ Aurania Riosie ahpo aatiatiaopua, ahpo taanakamera itanetiaopua merisa ahpowichio oowepuawichio, yoramochi e'rariaipua. Waikao Aurania weeka inataka ahpo katewerepua, ahpo taana Ihsa meripua, Riosio eee ahpo chaanerioopua:

¹⁸ "Aurani, neea aamo taana Ihsa tewaniamechio, tisia muuwepatemia aamo tetejimarisiwachio."

¹⁹ Wa'a cheeriopua Riosio, Aurania ahpo taana me'yakoio, eenechi oijenatemo e'rarepua, Riosichio Aurania, ki nu'uti paparamekapapua. Nape Riosie ta'omatiaipua ahpo taana Ihsa meripuameo, Aurania eenechi ahjatetiame kiatiameka iikamepua ahpo taanao.

²⁰ Puuu wa'api ehkoriami Ihsa iintokamepua, te'ta ki nu'uti Riosichi paparaka, Riosi kaawerumari ahpo tatana yahchekamepua, Aakowoo, Esauopua tiame. Ihsaa, pu'ka Riosi kaawerumari yahchiaopua ahpo tatanachio, tisia Riosichi oowe e'reka cheekamepua, Riosio, te'ta iintomerichiekopua pu'kao.

²¹ Aakowoi Eejito ohjoekai mukimiaopua, wa'achitia Riosichi te'ta oowe e'raka iintokamepua, ahpo ojochiwa Oose tatanarachi Riosi kaawerumari yahchiaopua. Wa'a iintopua Riosi ahjama nayewarepua iyorikao, ahpo teesorae iiweta werisisaapua.

²² Ooseai tisia Riosichi paparapa i'isaeri Eejito weechi puuyanamo tuurioi, ahpo weerewa mukuria o'wara i'tonurerepua.

²³ Moise yayawaraai, Riosichi ki nu'uti paparakapa, paika meeche inasorepua Moiseo kohjakio, yooma kukuchi tehtemari ko'inurerioopua te'ta Araoni yawichio, Eejito te'ta yawichioopua. Puuu yayawaraa Araonio ki seewerepua, Riosichi te'ta paparakamekapua, ahpo taana tisia peeniatiamero, Riosi ihsimerikopua te'ta neesetokao.

²⁴ Puuu wa'api Moiseai weripasaapa, Riosichi paparamekapapua ahpo wa'inarepua, Araoni maarara ahpo yeeyetewaopua.

²⁵ Puuu Moisea ohso kaawe ahpo tetejimarichikamera yasimo o'rarepua aiwakao, Riosichikamera paparaka mochitoamechi. Araoni ta'perachio, na'ara nokiwa tatakori pu'serioopua wa'ao, kiisi yasinarepua wa'ao ehpeche ku'itapioi.

²⁶ Moisea ohso kaawe ahpo i'isaeri tetejimeri ahjama aiwamio e'rarepua, iiweta weehi puuyeka mochitonioopua aaata Riosie enameri tuutiame Meesiao, ki Eejito weechi te'ta ahpo paarasateniamekamera uumo erapakamepua, Araoni Eejito te'ta yawichi, maarara taanarachitiaopua. Moisea ahpo inatarichio, Riosikamerachi te'ta ahpo kaawe teeremia inatakamepua.

²⁷ Ihji Moisea tiame, Riosichi ki nu'uti paparamekapa, kihta seeweka Araoni nekarewa, machenakameepua Eejitoo, wa'a o'inia Riosimina teetorepua, Riosio, ki ahpo pusie tetewamekaipua.

²⁸ Moisea tiameo, Riosichi ki nu'uti paparamekapa, Eejito mochikai pehjo, animari eerara chuhchenurerepua yooma kaari yeetarachioopua Riosichi paparamepua. Wa'a tiame nuurekamepua yooma Riosichi te'teriamepua, ki wa'a pakika ko'inekemichioopua Riosi ku'iwario, tehtemari pahcha naawakameopua. Waikao puuu Riosi ku'kuiwaria, yeetarachi chuhchetiame tetewakaopua eerarao, semejenatorepua ki ko'yesika wa'ao. Wa'a o'inia o'inetiame Semejenato pahkotawaa.

²⁹ Waikamioopua tiameo, Eejito puuyasaiopua i'isaeria, Riosichi oowe e'reka paparakapa, wakiyachi umatore i'isaeria pa'we sehtanachi paonakaopua. Waikao wa'a u'omatopoi i'isaerio, Eejito soontarao na'narika paatioopua, yooma si'rika wahjiparepua, pa'wee mo'porepatiapaopua.

³⁰ Neipamioopua tiameo, Kaanani weechi muipuaioopua wa'asio, Eriko mochiwarichi noriyameai sa'mi ko'rea, ti'tjoeri Riosichi paparariae, ru'mikamepua wehchi yasipakao, te'ta oowisanisa norikame nokisika ku'ritioopua, te'ta Riosi cheerichitiaopua.

³¹ Raaja tewaniame oowitiame pukerio suwepori tekipanameai, Riosichi te'ta paparakamekapua, ku'ikamepua ahpo mochiwarichi ihpuemia e'enakameo, i'isaeri ti'tjoerio. Riosichi paparameka ki meritiamepua yooma ahpo mochiwachi ko'itioopua, yooma puuu ki Riosichi paparanarekameopua.

³² ¿Kehkisa epeche chanimerikoinia Riosichi ahjachi paparaniamepua? Nape ki iinuenia tehpesio, Kereoni tewaniame no'o nayewamioopua, Waarakioi, Saansonioi, aaata Ejete tewaniameopua, Raawioi, Saamuerioi, yooma Riosi na'nayewaturaioopua.

³³ Yooma puuu, Riosichi te'ta ahjachi paparapa ku'itiamepua Riosieo, yooma i'kaeo: Riosie ahpo kiapo tuutiame weee uutiamie, weruma nasiwarichi newitoniamie; oorai ki oojasipamepua ko'komiao;

³⁴ weeresi tajenakamekooi kajuteme tiamepua cho'wetekao; nasiwari machetae ko'ipoai newipatiame; ki u'wamekai, newitotiame ahpo seepurawao; nasiwarichioipua, ki nu'uti utewarieme te'teretiam; ahpo seepurawa soontaroo, newitoka ujumaputiame.

³⁵ Ooweruai te'ta Riosichi paparamekapao, ahpo tetejima wahjipakameoio, eenechi ahjatetiame.

Nape wahjachia, ti'tijoea oowerua tiame, ki e'wakamea, ahpo Riosichi te'ta papara toinurenaiopua, ohso kaawe ahpo meripuakamera e'rakamepua, nane'riapa puuuu epeche kaawe enemioa ahpowichioo, Riosio apochi paparakame oijenatioio, eenechi ahpo ahjatepuamekopapua.

³⁶ Wahjachia ahpo Riosichi ahjachi paparamea, na'araretupua weporetupua tiame, wahjachia tiame ahkasi kaarenaeoi o'yeretupua peresokarichi yahchaka.

³⁷ Epeche wahjachia tiameo, pasipuka ko'iretupua tiame; wahjachia, seeruchoe naasipa tehpunaka ko'iretupua; wahjachia ki toinariamea ahpo Riosiwachi te'ta papara, merimachetae ko'iretupua; wahjachi tiameopua ki wisasori chuhchaka ohjoerepua, oowera po'wa wi'chira ahpo wakiraekachitia chuhchaka ohjorepua, chiiwa wi'chiraoi. Puuuu oowera ohjorepua tiameo, ihpapatiamechitia tisia aiwaka, na'ara yooraka tetewiniapa.

³⁸ Yooma puuu wa'a tiame yoratiamea, tisia ka'karumakapaopua, epeche kaaweruma te'tereniachi mochimetepua, ki i'ka wehjoarichi na'araniachi. Yooma puuuu, ooruchi weechiami ohjokamepua, kaawichiami ohjoeka, teesochiamioipua tiame, ahkasioi weee yeewachiamioi.

³⁹ Yooma pu'ka Riosichi te'ta paparaka mo'mochitokameo, ahkasi ehkoriaimisi o'iniao, Riosia pu'kao tisia kaawe e'raka tetewamepua, pu'kao ki uukamekoipua pehjo, Riosie ahpo kiapo tuutiao.

⁴⁰ Ki uuyamepua Riosie kiapuameopua pehjo, Riosio pukeri Aurani ahjama nayewakaio, taamo wahka ihtoriachi teeremeri inatariopua Riosio, taamo kiatioi kiapuawichioipua tiameo, taamo ahjama.

12

Eesusichi ne'nepatariapua naaju

¹ Teemea taamo nokikameo, ki ookapi taamo tetewame iinuemepua, taamo tetewaka mochitoame aachin teeka taamo ohjoemekopua Riosichi paparakao, ehkoriaimisi o'inia mochitoriamie, i'wa weechi taamo norikame mochikame tiame. Pukaepa se'wi toimete teemea yooma pu'ka taamo eerina tiameopua, yooma taamoo, te'ta taamo ki kaawerumachi wichipateme tiameopua. Mochitomete teemea, pewatiame teetoka tamochioipua taamo kaaweruma teetowao.

² Teemea Eesusio, kurusichi mukuka taamo tatakoria nateteria taamo inatarichi tetewitoka mochitometepua. Eesusia ki suuwe e'rakamepua tisia suuwe erapori teeka kurusichi mukuyaipua taamo tatakoria natetekao, tisia kaawe eramiapa neipao, ahpo tisia kaaweruma iintorio e'rapaopua. Ehpeopua tewekachio, Riosie ahjama kahtiamepua, Riosie ahjamina seekarachitia ihsika, ahpo Noono yawichituwachio.

³ Nahsina erasaapua amochio, toinarekaopua Riosichi inisiao. Eesusi iintoria inatapua-pua ohso kaawe, te'ta aiwariaopua aamowichioo, tisia na'ara yoraretia ti'tijorieopua, yooma wa'a yoratiameopua tisia aiwaka anachariachi.

⁴ Eemea ki anachamepua pehji ahkasi mukiwachisio, aamo ki tatakoria ruhjipua.

⁵ ¿Natakepakamekosa eemea, Riosie aamo tuuyeretiao pukeri simiyachio? Riosie eee chiiamepua Ehkoriaimisi Iyoterichio:

No'o kuitawa,

ka'te ipaka tetewimitiamua,

Riosie aamo tuuyao;

ka'te nehkamua,

Riosie aamo te'yoipua ki kaawe iintorio.

Ka'te ki oowe erapaoimua Riosichi aamo teetoao.

⁶ Apoe Paamiraa,

ikicha teetosoopua ahpo nakiyao,

kakupa teerewachi iintapasiamepua;

Riosia, yooma ahpo tatanachitia uuriaopua,

te'yamepua pu'kao.

⁷ Riosie aamo te'yaa, aamo ahpo taanachitia tetewapa te'yamepua. ¿Aaatana kaaweruma noonoo, ki terika tuuyamepua ahpo taana ki kaawe iintoso?

⁸ Taamo Noonoo tewekachi kahtiamea, wa'a tiame puuuu. Ki teriwame enesaa eemea pukaao, ki Riosi tatanaraka te'teriamepua, oowera seesenu tatanaraka te'teriamepua, ki Riosichi paparama.

⁹ Taamo weeechi noonoo taamo nu'utikoio, taamo ki kaawe noonoo te'yoio, yooreka e'wekame teemea. Taamo Noonoo tewekachi kahtiamo, ¿ki nu'uti yooriniameopua, ki epeche yooreka tetewitariamepua, ki kaawe taamo iintoo terisoo? Wa'a teereniamepua pukachio, apoe tewekachi taamo Noonoo, ki wahjiam taamo neesetomekopua, ki wahjiamera ahjari taamo uumichioopua.

¹⁰ Taamo noonowa weeechio, ahpo peeniachitia teetorepua taamo tuuyesikao, ka'karuma taamo enemichioopua; nape taamo Noonoo tewekachi kahtiamea, taamo te'ta peeneka tuuyepasiamepua, te'ta taamo piipatiamepua ahkasi yooreminasiopua iikachio, te'ta yomatiam taamo enepamichioopua, taamoo kiisi kihtaoi a'chi tiiaeme enepamichioopua, ahpóchitia.

¹¹ Teemea ki kaawe noonowisa teritaa, pukerio ki pu'sereka inamuame teemea, ko'koamekopua terika tuuyewao; nape pahtesaapa teemea taamo terika tuuyetiao, kaawerumakopaopua pu'kao, kaawe e'raka kaaweruma enepamepua, wa'a ikisao tisia ta'iria ohjoeniamepua.

Riosi chii ki e'wewa maapori teerewa

¹² Pukaepa utewa teetopua eemea, aamo te'ta kaawerumachi teetopuapua,

¹³ ki se'wi ihtesikaopua rojowi oiyamechitia.

¹⁴ Kaawe ahpo uuka mochitopuapua, te'ta kaaweruma teereka mochitoka. Ki te'ta ka'karuma te'terepakamea, aataai ki ahpo tetewimeripua, ahpo Riosi kahtiachi kahtiameopua.

¹⁵ Kaawe aamo neesetopuapua Riosie aamo cheriweretiao, kihta a'chitiame ihsika ki kaawe teeremeri tiaoo, Riosi te'ta kaaweruma amochi iintoriaopua; ka'te itapiti chihpuameka teeremua aamo aataachioi, Riosichi mochitoameo.

¹⁶ Kaawe aamo inateka mochitopuapua, Riosichi aamo iyorika mochitoopua, ki aamo wekatemichioopua Riosichi aamo iyorika yasitao, ki aata kuunachitia aamo teeremichioopua ki iyorikamechitia ahpo uupiewao, puuuu tisia suwepori nokiwamepua. Ka'te Esauchitia iintomia muuuu, ahpo pa'chirachitia teereria iinuekao, itapiti kooame ahpo ko'konariawichioo, nehjakamechitia. Aamo Eesusichi papara toisaamua, Esauka iintokameka teeremua, puka papararie iinuumerikapamua ki wahjiamesi ahjari.

¹⁷ Nane'riame eemea, Esau tisia naaracherioipua ahpo noonoo, Aakowochi yahcheria ahpo kaawerumari apochi no'rapumichioo, ka'chi iika no'rapume teereriopua Esauchio.

¹⁸ Nape ki aamo wa'a noonoikameko e'raka chaaninia, ki aamo Riosichi kaawe te'terewa wehchi ipaniamechitia. Eemea ki aamo ehkoriaami noonori ahjama mochiriameopua, pu'ka Riosi Sinai kaawichi tekiriaoiopua na'i tajenarichio, wa'ao tisia tukapachi eneriaipua, oorosoi weeriachi tukawari, tisia yukiterechioopua.

¹⁹ Ki inamukame eemea wa'ao tiame, ki nu'uti Riosi turupuchatiameopua. Ki inamukame eemea tiame, ki ku'ita ki anachame tiame Riosi nayewachaniameoipua, ahkasi ti'tijoerio Riosio, ki ahpo nayewajerarioopua wa'asi.

²⁰ Puuu wa'a mochikamea ki inamunarerepua Riosio, kiisi anachame tiioipa Riosi chii iyoripuameo, eee chiiopa Riosio: "Aata i'ka kaawi kajenariamechi ihtepakamea, tete pasaka meripuamepua, merijicheraeoi checheka; ihta animari wa'a moonameoipua, wa'achi yorapuamepua."

²¹ Ki teesa tahpitika tiame maapori teerepua wa'ao, ahkasi Moiseai cheerepua: "Ki teesa majaya e'rani neeeai, neeeai chachapi ihsinapua majakao", cheerepua.

²² Nape Riosa pu'ka ehkoriaami nokiwa teewekamekapapua wa'asio, piirechi kaawichi e'enameri eemea tewekachi weeriane, puuuu Siioni tewaniamechi. Puuu tewekachi Siioni kaawia, Riosi tewekachi te'ta muuwari mochirachi puuuu, puuu wa'a Riosi mochiwaria, Weemera Eerusareni tewaniachipua, nape te'pa tewekachi ki i'wa weeechi. Wa'a tewekachi Siioni mochiwarichio, kii ookapi Riosi ku'iwari mochikachipua, mi'miri miiri.

²³ Wa'a Siioni Riosi mochirachio, wa'a mochiwipu Riosi ahpo iyotaperichi iyoputiamea tiamea, Riosie ahpo tatana enepatiamea, Riosie kiapo tuutia kiatiameaapa wa'asi. Wa'achi kahtiame tiame Eesusia, te'ta Apoe Peereiraa, te'ta yooma ti'tjoewichio katewiameraa. Wa'achi mochiwipu tiameo, yooma ti'tjioe ooweruui tiame iikara, Riosie te'ta cheriwetiamea tatakoriario.

²⁴ Wa'achi kahti Eesusiai, weemera katewerichi taamo nehpuameai, ahpo eerae iintokameapua taamo piipatekao, te'ta kaawerumara ahpo eera nehjakamea, ki Aaweri eerarachitia, ahpo Riosichi wenejiam ahpo pa'chi, Kaaini tewaniame.

²⁵ Wa'a tiichipa i'ka weemera Riosichi teerewa taamo yachatiamedio, aamo seeweka mochtipuapua, ipaka tetewiniameopua Riosi aamo tuuyeka chiiio, apoe Riosi Riosiwari chiiio aamo nayewekapua. Ka'te aamo ehkoriaami nokariamechitia te'teremitia, ki Moise e'wepame Riosi ahpo nayewiao. Yooma puuuu, Riosi ki yooreka ipaka tetewikameopua, yooma ko'iretupua Riosieo. Riosio wa'a te'terekameo, ki teesa kokosaka ko'yakame enesoopua pu'kao, ʔki epeche kokosatarepua apoe Riosi Riosiwari taamo iikachi nayewioi ki e'wetioopua?

²⁶ Riosia wa'a Sinai kaawichi o'inia ti'tijoeri nayewerioio, ahkasi weeeai noonorepua, nape ehpeopua Riosia chaanipua: "Eenechi wahka ihtoriachi no'o noonotesoopua weeeo, ki weeeche noonotemania, ahkasi tewekachi iintuameoi, sasaweka noonotemania."

²⁷ "Ki weeechiche noonotemania" cheeriaa Riosi, yomatiamie ahpo enepateriao, sewinatamio tuuka chonitiamepua, yooma sewinatapua, naatiche itipimeripua, ki sewinatame tiamerache.

²⁸ Puuu ki sewinatame tiamea, taamo Riosichi paparianiamepua, taamo kiamo tuuria, te'ta Riosi ahjama mochipuamepua, ahpo ye'karichi mochipua, ki seena aampasi. Pukaepa wa'a iintomerikopua Riosio, ki nu'uti tahpitika tiame, kaawe erakomete teemea pukachio, ki nu'uti iyoriwae nayeweka.

²⁹ Wa'a teeremete teemea taamo Noono Tewekachi kahtiamedio, tisiwa ki nu'uti iyoriwa tiamekopua pu'kao, ki nu'uti utewarieme, ki nu'uti na'ika tiame puuuu, yooma ihta ahpo seepurawao, saipatiameopua wa'a erasacheo.

13

Achini teeka kaawe eratewa Riosio

¹ Ka'te toaka mochtio eemea, aamo ahpo kaawe e'reka nakika mochtioao.

² Aamo ta'pechi asikameoi ahpo che'repamiachi i'yakao, reesisepuapua aamo ta'pechi che'repamichioo, seenekachi aaata Riosi ku'iwari, che'repateka ihsimaomua, tewekachi o'inia eename.

³ Ka'te natakepaka mochtomitipua pe'pereso iinueniameoi, pu'ka wa'a karichi mochika aiwari saayao, wa'achitia amochi saaeka mochtipuapua tiameo. Tesiwa e'reka tetewipuapua, aaataoi tisiwa teereka aiwameopua, eemeai wa'achitia saayamekopua ihtaai kokosa ikisaa.

⁴ Aamo kaawe neesetoka yasipuapua aamo neewiriao, ki suwepori ihsika wa'amahka piirechi ootiamie ahjamao; uupiraai wa'achitia yooreka yasitometepua ahpo neewiriao. Aaata nenewikai suwepori nokaka mochtioameo, Riosia, kokosa yoramapua pu'kao.

⁵ Ka'te yooma ihta itapiti weemuame enemitiamua, toomichioi ka'te u'matoka tahpitika e'rame, itapiti epeche aamo iinueka yasinariao. Soparame kaawe e'raka yasitopuapua aamo iinuekae, aamo Noono tewekachi kahtiameo, eee cheeriopa: "Kiisi toima neeeo aamo neesetokao, piinerioi kiisi aamo toimania."

⁶ Pukaepa kaawe chaachapamete teemea, taamo ehkoriaami Raawi cheeriachitia ahpo Ehkoriaami Iyoterichio:
No'o ku'yamea,

no'o Paamira Riosipua;
kihta seewiame neeeo,
aaatae no'o na'ara yorapua.

⁷ Aamo Riosi naera aamo masiteriachitia nokisipuapua. Pu'ka Riosichi oowe erakoriachitia, wa'achi nokisipuapua eemeai.

⁸ Riosie Weratiamechi simiyame masiteniamea, ka'chitia taawechi sewina ikiyamepua, tapanamioi, ehpiamioi, meremiamioi, wa'api teeremeripua.

⁹ Pukaepa eemea kaawe inataka keepupuapua aaata ma'masitiao, seenekachioi seesenu masitiamekoipu. Ka'te aamo toimitiapua, aamo oowe erapatemichioopua pukaao, ki pichiwa Eesusichi simiyame masitewae. Taamo Riosichi ka'karuma te'terepua, Riosie ahpo te'ta nakirarachi eenamepua taamowichioo eenamepua, ki ihta itapiti kooame iyoriwa nokiwae Riosichi kaawe te'terepua. Yooma pu'ka kooame iyoriwae, kaawe te'terepo tuuyameopua Riosichio, ka'te pichikemitia pu'kao, puuuu, kihta nateyamepua Riosichi kaawe te'terepua.

¹⁰ Ehkoriaami i'isaeri ne'neseriosia, animari merisa Riosiwichioo, wahseka oowewari-aipua, ti'tijoe ooweru tiame tatakoria cheriwepuawichioo. Wa'a noonoisaa puuu ne'neseriosia, pu'ka Riosiwichio oowetiameopua sa'pa wahsetiameo, aapoe wa'api kokowariaipua. Nape puuu ehkoriaami ne'neseriosia, ka'chi iika ko'komeripua taamo tatakoriaawichioo pejana oowewariopua, pukaee taamo tatakoria cheriwepuawichioo

itayao, apoe taamo Paamira weerewa puuua, apoe wa'api ahpo Noono ooweparia tewekachio, kihta ihta animari ko'kopua tiame.

¹¹ Puuu ehkoriaami te'ta neeserosia, ne'neserosi nokariaa, senepi paamuparichi piiripi chiiwa meriniameo, wa'a ikisaopua, eerara puhjesao te'ta Riosi iyoriwachi i'toka oojoweriaipua, ti'tijoeri tatakoriaa cheriwepuawichioo. Nape puuu animari ko'ika eerara u'yeniamea, ma'chi mochiwachi ko'isa uujupaniame enerepu.

¹² Puuu animari ma'chi mochiwachi ko'iniamea, Eesusi ma'chi mochiwachi i'toka meripuame tetewipua eneriamepua. Pukaepa wa'achitia apoe Riosi Tijoetukame Eesusiai, ma'chi mochiwachi i'toka meritiamepua tiameo, ahpo wa'api mukiwa eerara, ahsieme cho'wetiame itipimichioepua taamo tatakoriaa.

¹³ Wa'a teesoo tisia aiwariopua taamowichioo, puuyataria teemeai naaju, ma'chiami aiwasimia, Eesusi taamowichio iintoria nayewatuwachio, a'chikoitiame suuwe erapari tiame aiwasimia, taamo Paamira Eesusi na'areretiachitia.

¹⁴ Teemea i'wa weechio, ki yooma taawechi mochimerikapaopua, pooechi nokisiameka te'teretoame teemea, piirechi ta'pechi inataka taamo ohjoemiachio. Ihji taamo ohjoemiachio, te'pa tewekachi puuua.

¹⁵ Wa'a iintoriopua Riosi taamowichio Eesusichio, te'ta kaaweruma nayewamete teemea Riosio, senepi taawechi cheriwema ki'yakaopua pu'kao, itapiti tisia kaaweruma oowewari ki'yamechitia.

¹⁶ Eemea kaaweruma yooraka mochitoio, ka'te natakepamitiapua, aamo piirechi ku'imiao, kipoteka nokisikapua pu'kao aamo teesa iinuwaekaiopua, tesiwa te'tiameopua kihta iinueka. Riosia, wa'a te'tereka mochitoniameo, kaawe e'reka tetewamepua, kaaweruma ahpo ooweniamechitia tetewika.

¹⁷ Pu'ka aamo neesetoka masiteka tuuyameo, kaawe e'raka keepupuapua pu'kao, pu'ka chiiwo kaawerumakopua aamowichioo. Puuua ahpo masitiao, kaawe neesotoamepua, nane'riamekapa puuua, Riosi tetewachi ahpo nokisiamekopua. Ka'te aamo itapitie ki kaawe tiamee eerina teewemitiapua pu'ka ka'karuma aamo masitario. Wa'a te'teresaa eemea yuuwesipatemaoui eemea pu'kao, aamo wa'a teeresoo, kihta kaawe teeremapua aamowichioo.

¹⁸ I'wa taamo mochikawichioo, kaaweruma itapuapua Riosichio. Teemea, a'chikoi chaaneniapua, kihta ki kaaweruma taamo iintorio erakoamepua, te'ta kaawerumache nokisiamekapa.

¹⁹ Eemea Riosi ahjama nayewaio, utewaeme itapuapua Riosichio, ku'we no'o aamo mochikachi tetewipuawichio.

Kaaweruma e'rewa; kajurachi teepotewa tiame

²⁰ Ehpeo itaniamenia taamo Noono Riosio, aamochi yasitomichioepua pu'kao, yooma aamo pipiripichio, puuukopua taamo iikachio, taamo ta'iria yasira ki'yamea. Puuua apoe iintokamepua Eesusio, mukukoi eenechi oijenatekamea. Ihji Eesusia, taamo te'ta Inatiame puuua, po'wa tepuyamechitia, yooma taamoo, ki se'wi te'teretomichioepua Riosichio. Ihji Eesusia tiameo, ahpo mukuriae eerarae pichiwatamepua, Riosi weemera katewerichio, taamo tatakoriaa cheriwepuawichioopua, te'ta ahsieme choatiame itipimichioepua, ahkasi ki wahjiamesi.

²¹ Itanania tiame taamo Noono Riosio, aamo ku'imichioepua pu'kao, yooma ahpo e'rachitia teetopuamichio, ahpowichio kaawe wichiyache nokisika. Yooma no'o itayaa, Eesusi Riosie Weratiame iintoriae itayamenia, pu'kawichioopua, te'ta weruma iyoriwa e'reka, ahkasi ki wahjiamesi.

²² No'o Riosichi poonii pipiniwa tiame, kaawe e'raka inamujerania i'ka paikapioi aamowichio iyoteria, aamo iikachio yachapari, kaawe erapari tiame.

²³ Aamo nane'rejeranine tiameo, taamo Riosichi pooniwa Timoteo, ma'chiparetiopua perekarichioepua wa'asi; ku'we enasoopua no'o kahtiachio, yeetoma neea aamo ne'nemia simiyaiopua aamo mochikachio.

²⁴ Yooma pu'ka aamo masiteka mochitoameo, teepotemitiapua, yooma wa'a taamo Riosichi pooniwao, pipiniwaoepua tiame. Aamo teepotenapua tiame, iitaria o'inia e'enakame.

²⁵ I'kache cheeka kajuyamenia amochi uhjuraopua iyojura. Riosio, amochi yahchejerania ahpo kaaweruma cheriwewao. Wa'a ikisaa tisia kaawe enemapua.

Saantiao Iyojura

Saantiao iyojura, i'isaeri chi'rika mochikamewichio

¹ Kúíraaa, yomachiami i'isaeri mochikame. Ka'karuma mochisaa eemea, kaawe enemiipua. Teemea i'wao, ka'karuma mochikamepua. Nee Saantiaoa Riosiwichio tekipanamepua, Eesusi Riosie Weratiamewichio tiame. Yooma aamo oosa mariki aampa ooka i'isaeri tetejimario, wekanami chi'rika mochikamewichioo, i'ka iyojura teepotari aamo uhjurenania.

Riosichi o'inia eename machiwari

² Aamo no'o Riosichi poponiwao pipiniwao tiame, i'ka no'o iyotiachio, itapiti aamo tuuyewa chaanemania, achini teeka taamo mochitomerikopua Riosichio. No'o poponiwao no'o pipiniwao tiamee, ka'chi erakomitia eemea ihta itapiti a'chitiame aiwao, ohso kaawe kaawe erakomitiapua pu'kao, epeche pewatiame aamo enepamichioko puuua, aamo Riosichi paparawao.

³ Wa'a te'teresa eemea, Riosi ku'iraao, ihtaaoi te'ta aiwaiopua, epeche kaawe anachaka mochitomapua.

⁴ Puuu aamo aiwari anachaka te'teretoaa, epeche epecheche aamo utewaeme enepatemichio puuua, te'ta aamo oowe e'rewachioopua Riosichio. Wa'a iikao eemea, soparame u'matoame iinuemapua utewari, ihtaaoi aiwari aamo ahjae anachapuameo.

⁵ Nape ka'chi ikime erasaamua itapiti a'chitiame aamo aiwaka ikiyao, Riosi itanepua-pua aamo ku'ipuaichioo, apoe tisia kaawe e'raka aamo ku'ipamapua kiisi kihta aamo nahsineka, soparame u'matoame aamo ku'iwae, aamoo iikachio, iika yachapamichiopua, pu'ka ihtaaoi aamo aiwaka yasitoao.

⁶ Nape te'ta ahjachi paparaka te'ta ahjachi oowe e'reka tiame, itanepuapua Riosio, kiisi sewina e'raka, ki pukeri ahjachi paparasikaopua, ki eenechi pukachi paparasikaopua Riosichio. Puuu wa'a nokaka paparamea Riosichio, pa'we eekae pe'koteniameka nokayamepua, seenekachi ejesoopua pe'koame, ki ejesoopua ki pe'koame.

⁷ Puuu aaata wa'a nokayamea, kiisi inatametepua Riosie ahpo ku'ipua itanewao.

⁸ Ooka e'rarichi naasipa yasitoamea, Riosichi paparaiopua piirechi inatarichi erapasimeapua tiameo, ka'chitia piiripi tiame inatamete puuua.

⁹ Aaata tesiwa teerewaeme Riosichi paparakamea, tisia kaawe erametepua Riosichio, Riosio ahpoo, tisia nateyamechitia tetewiriopua, ahkasioiopua Riosio, ahpo taanachitia uuka tetewiriopua.

¹⁰ Aaata tisia paarastiametepua Riosichi paparamea, wa'achitia tisia kaawe erametepua Riosichio, Riosio apochi paparariopua ahpo tatakoria cheriweriopua, ki ahpo te'ta paarasari iinuekamekopua. Ihta paarasario kihtawichio nateyamekopua Riosichi kaawe teerepuameo, pu'ka paarasario kiisi tehpe e'ramekopa, pu'ka paarasario to'iwe seewarachitia, ikanati waaropaka wakipamekopua.

¹¹ Oowera puuu to'iwe seewaraa, taaa machenasoche, ki teesa taipasocheputa wakipaka wehchi wichiamekopua, ahpo tisia peenia tiiao wekateka. Wa'achitia tisia paarasatiameai, ahpo paarasarichikamera paparamea, ahpo paarasarichi saipameripua, ki Riosie cheriwetiaopua ahpo tatakoriao.

Riosichi taamo paparawa taamo toitetewa

¹² Riosia ki nu'uti kaawe e'raka tetewamepua, aaata apochi iyoriwao, kiisi toayameo, weeka ihta aiwari aiwaka yasitoaiopua. Wa'a teereka yasitokamea, yooma ahpo aiwatoa newitoka machenakameo, Riosia pu'kao, ki wahjamesi ahjari kiameripua, itapiti u'masiwa te'eri newitotiame, yowitiamechitia. Wa'a iintomeri Riosia, yooma ahpo te'ta nakiyao, aapoe wa'a iintokemo tuukamekapa pu'kawichioo.

¹³ Aaata itapiti ki kaaweruma ahka, tisia ki ka'karuma yoramichio pa'pasuniametepua, ka'te Riosi aamo aatiatawa maaemitiapua, Riosia ka'chitia taaweche wa'a tiame aamo erateripua, Riosio, ka'chitia taaweche wa'a tiame inatamekopua, tatakoriaewao.

¹⁴ Puuu ki ka'karuma taamo yoranarewaa, taamo wa'api ki kaaweruma ikotuwa eratewae taamo panisuniametepua, taamoo ki kaaweruma iintomichioo.

¹⁵ Pu'ka ikotuwa ki kaaweruma eratewa panisuwae newipatotiaapa muuua, tatakoriaamemua. Pu'ka tatakoria yositosisaamua, Riosi kokosapuaamemua, Riosie poanatunichi ki wahjamesi seenampa, mukukamechita Riosiwichioo.

¹⁶ Pukaepa ka'te aamo wa'api wihkuemua, tatakorio kihta aamo a'chi ikiyame maaekaopua.

¹⁷ Yooma kaawerumachi mochipuawichio ku'iwaa, te'pa taamo Noonochi o'inia eenamerapua, tamochi eenaka ku'yamepua, ki tatakorichi taamo wichimichio. Puuu tewekachi taamo Noonoa, puuu wa'api iintokamepua yooma tewekachi tajayame netetiamepua, i'wa wehjoarichio taamo tahjemichio. Puuu tewekachi tajayame ekawiraa, sewina ikiyamepua, nape Riosi ku'iwa ki taamo tatakoriwachi wichipuawichio, ka'chitia taawechi sewina ikiyamepua.

¹⁸ Riosia epeche te'ta nateyame taamo tetewinariapao ki yooma ihta itapiti ahpo neteriachitiao, tisia taamo cheriwenariame puuu, yooma taamo tatakoririao, taamo weamera ahjari ki wahjame kianariapapua, yooma taamoo, te'ta ahpo pichiwarichi simiyamechi paparariopua.

Te'ta Riosi pichiwarichi te'terewa

¹⁹ Waikao Riosio ahpo tatanachitia tetewame enesoo, no'o kaawe e'rewa poponia, kaawe ahpo uuka mochitopuapua, kaawe ahpo nakika tiame. Aaata piirechi aamo ki kaawe nayewioio, kaawe uuka keepusapa nehjiapuapua pu'kao, ki ikanati nekaya chaachaka.

²⁰ Taamo piirechichi nekaka mochitoame enesaa teeme, ki Riosi kaawe e'rachitia mochitoame teemea.

²¹ Pukaepa eeme ki uuyamea pehjo pu'ka i'ka Riosi pichiwa chiiiao, yooma toipuapua ki ka'karuma nokiwameo, ihtaohi suwepori ki ka'karumaopua tiameo, pu'kao yomachi wehjoarichi pochikame kahtimeo. Ohso kaawe eemea, pu'ka Riosi kaaweruma tuuyewari amochi teewia, teewetopuapua, wa'a aamo ohjoekachiami tuuyeka nayewatu-tiamepua. Puuu naawesarikamera aamo newipatemeripua, itapiti ki ka'karuma nokiwamechiopua, aamoo Riosieo, weamera ahjari kiapuawichio.

²² Nape pu'ka Riosi tuuyewari amochi tuuyesiwao, yoorakache mochitopuapua pu'kao, ki oowera keepukache. Oowera keepukache soparaniame maesaa eemea, aamoe wa'api wihkuamepua.

²³ Puuu ki yooramea ahpo kaaweruma tuuyeniamero, ahpo nanari neerochi tetewitekameka tiamepua,

²⁴ wa'a neerochi se'wi akipasaapua, ahpo neerochi nanariraa ki naania ikiyamepua. Wa'achitia ki naania ikiyame Riosi kaaweruma tuuyewari keepukai toakamea natakepaka, ki yooraka yasitoakamekapapua pu'kao.

²⁵ Nape Riosi te'ta kaawerumara tuuyewari ahpo keepuria yooraka yasitoamea, yooma toinarepakaopua ahpo ki kaaweruma ihsiwao, yooma cheriwamepua Riosieo, ihtaohi ahpo ki kaawe ihsiriaopua. Wa'a iintosaapa Riosia, ahpo Taana Eesusichi paparariopao, tisia kaawe yorameripua pu'kao, ahsieme piipakame enepatekaopua.

²⁶ Aaata Riosichi te'ta paparameka e'ramekai, nape wa'a e'rameaio a'chikoi ki kaawe tiame chiiame enesaopua ahpo yeenieo, wistuamepua ahpo te'te Riosichi papara e'raopua. Kiisi te'ta paparai chiiamepua.

²⁷ Te'ta pichiwa Riosichi paparameka, eee te'tiamepua: kaawe uuka tetewamepua aaataoi; aaata kunamukameo, kaawe e'raka ku'yamepua tiameo, ihtaohi itapiti nakiwawachio; kukuchi ki yayawaemeoipua, tesiwe e'reka ku'yamepua pu'kao, ihkokekao. Te'ta pichiwa Riosichi chiiia teetoamea, tisia kaawe ahpo neesetoamepua, i'ka weechi ki ka'karuma nokiwao, ki ahpo chuhkemichio.

2

Ki epeche nateyame tetewiniame aaataoi

¹ No'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, eeme te'ta iyoriwame enepakame Eesusi Riosie Weratiamechio, te'ta kaawe aamo neesetopuapua eemea, ki aaata epeche nateyame aamo tetewimia aaatachiopua.

² Oowera naewakao chanimakosao neea: Wa'amahka aamo napawiriachi enatarekoioipua aaatao, aaata tisia tomiwaeme tisia nateyame wikiraameopua, sutuchiopua tiameo, o'ro sutuchari chuchatoameoipua, pu'kaomua epeche nateyame uuka eee chaanesaomua: "T'wa yasipamua te'ta kaaweruma yasirachi",

³ nape piirechi wa'a asisoopua tisia ka'rame wakiraemo, pu'kaomua kihta neteyamechitia tetewakaopua eee chaanesaomua: "Waami werimitiamua ikicha, i'waoi yasimitiamua nape wehchi",

⁴ ¿ki aaata epeche ki nateyame uuyamemua? Wa'a iintosaomua ¿napatinakona uuyamemua aaatao?

⁵ No'o poponiwa pipiniwa tiamea, no'o keepumitiaomua i'kao: Nape Riosia ki amochitia inatamepua. Riosia te'ta ki paarasatiameopua, te'ta paarasatiamechitia tetewamepua, apochi papararie te'ta paarasatiame enepatemerikapapua, ahpo tatanachitia ahpo te'ta ye'kariwachi mochipatesaapapua. Wa'a iintomo tuukame Riosia, yooma aaata ahpokamera te'ta nakika mochitoameo.

⁶ Nape eemea te'ta paarasatiamera ehpe nateyamechitia tetewakao, tesiwa yooramepua tesiwa te'tiameopua ki paarasariekao. ¿Ki puuukamerapu ki Riosichi paparamera te'ta paarasatiame, a'chikoitia wisikuaka aamo wenejika, peereirachi aamo panisutoka aamo iijitoamea?

⁷ ¿Ki puuupu tiame Eesusi na'ariamea, pu'ka Eesusi aamo tisia iyorika mochitopao, aamo Eesusi teewarachi Riosichi aamo itapiti itayopao?

⁸ Eemea te'ta nane'riamepua, Riosi te'ta iyoriwa nuurario, eee chiiamekopua pu'kao: "Aamo wa'api nakiyachitia nakipuapua aamo piirechio." Wa'a te'tereka mochitosaa eemea, kaawe nokayamepua.

⁹ Nape eemea, aamo wa'api nakiyachitia ki napati uuyame enesaamua aamo wahjachio, tatakoriamepua, kiisi kaawe iintoamemua Riosi nuurariwao. Puu wa'a iintoniamea, Riosi kokosapuachi wichiniamepua.

¹⁰ Muuua yooma yooramekai Riosi iyoriwa nuurarirao, piipiri wa'apichioi se'wi iksaomua, yomatiamie Riosi nuurari ki e'wekamekaitemua.

¹¹ Puu wa'api Riosi nuurari: "Ka'te suwepori ihsi", chiiamea: "Ka'te me'ya", chiiameapua tiame, Riosi nuurari wa'apikaitepua tiame. Pukaepa ki suwepori iintokaomua, nape aaata merisaamua, yomatiamie Riosi nuurari na'itutiamemua, ki ahsieme e'wekamekapapua Riosi nuurario.

¹² Pukaepa taamo neesetoka mochitomete teemea, ki ahsepari e'weka mochitoniamie Riosi nuurario, Riosi kokosarichi wichiniamekopapua. Puu Riosi oosa nuuraria, taamo ku'ika ki se'witomeri enerepua, taamo ka'karumara e'wewa teetomichioepua Riosi poerachio.

¹³ Ki aaata tesiwe e'reka mochitokamea ahpo piirechio, wa'achitia ki tesiwe e'reka kokosapuamepua Riosieo, ahpo nuurari chiiie. Nape aaata tesiwe e'reka mochitokamea ahpo piirechio, newitoka puuyameripua pu'ka Riosi kokosarichio, te'ta Riosi wa'asi, ti'tijoeri katewiachioepua.

Riosia ahpo nuurario yorajeramechepua, ki oowera yoramo tuuniameche

¹⁴ Nee, eeme poponiwaa pipiniwaa tiamee, ¿ihtatia kaawe enetariapua, te'ta iyoriameko tuuyaipua Riosichio, kiisi yooraka yasitoamekaipua Riosi chiiiao? ¿Nehpu-papuame ohjoarepua Riosi kokosarichio, wa'a ahpo tiameko tuuyamekocheeo?

¹⁵ Oowera wa'a teeretakao cheemania. Aaataioipua aamo piirechio, itapiti wisasori-wichio tesiwa tiamekioipua, kooamechioipua tiameo,

¹⁶ pu'kaomua oowera wa'atia: "E'esa kaawe teetoka naaju, kaawe aamo neesetoka tuurawio, kaawe ko'komitia aamo ta'pechi asisaa." Nape kihta wisasori ki'yakai wa'a cheesaamua, wisasorioi kooameoi, keemaohi ahjae kemitopua, ¿ihtatiana kaaweruma enetapu, aamo kaawe chaaneka no'rapuriaa? Kihta.

¹⁷ Wa'achi tiame aamo Riosichi paparariai. Kihta nateyame aamo Riosichi tisia paparameko tuuyaa, ki amochi tetewitiame enesaamua, aaata tisia itapitichi tesiwa tiame tisia kaawe e'raka ku'ikao.

¹⁸ Muuua no'o chaanemakoioimua: "Neeea tisia paparameko tuumanekoipua Riosichio, muuua tisia aaataoi ku'ika yasitoameko tuumaopua aaatao." Wee, wa'a teesoo no'o ne'netemiamua, aamo Riosichi paparao, nape kihtae ku'yai aamo piirechio. Neeea aaata ku'ika aamo ne'netemania no'o te'ta Riosichi paparao. Wa'a teesoo ki noochitia aaata ku'isaamua, ka'chi iika aamo ne'netemamua Riosichi paparao.

¹⁹ Muuua piiripi Riosi wa'api iintuameko erasaamua, pichiwa wa'a tiao e'ramemua; riaorosi re'remoniai nane'riamepua tiame, piiripi wa'apikoopua Riosio, Riosio tisia utewaeme kokosamekopapua pu'kao, chachapia nokayamepua majakoamepua Riosio, tisia kokosapuamekapapua ahpo.

²⁰ Ka'te kii ijinatame enemitia eemea, se'wi erakokao. ¿Kiisi pahtiamie eemea, kihta yooraka mochitosa eemea Riosiwichio, kihta Riosichi paparari aamo tetewitiamekopua?

²¹ Ne'nepamitia eemea, aamo ehkoriai Aurani iintoriao. ¿Ki ahpo Riosichi paparari ma'chitariarepua Auraniai, ahpo taana Riosiwichio oowemo o'rararioepua, Riosie ahpo chaaneretiachitiao? Eje'e, wa'a iintokaopua, Riosichi paparari ahpo tetewiterepua.

Riosia Auranio, apochi paparapa wa'a iintomerikoopua, ka'teparepua ahpo merimioiopua ahpowichio oowepakao. Pukaepa Riosia Auranio, te'ta apochi paparamekopa uukamepua, te'ta tísia kaawerumachitia tijoe, ahsieme piipakame tiamechitia.

²² Aaí, Aurania ahpo iintoriae te'ta ahpo paparari tetewiterepua Riosichio. Wa'a chiame Ehkoriai Iyoteria, Auranichi simiyame nayewakao.

²³ Wa'a teesoo Ehkoriai Iyoteri chiiaa, tísia pichiwa chiamepua, eee chiachio: "Aurania ki nu'uti pichiwa oowe e'rekamepua Riosio, pukaepa te'ta tísia kaawerumachitia uutiamepua Riosio. Wa'a iintowachi Aurania, ahsieme piipakame tetewitiamepua, Riosio. Waika o'inia Riosia Auranio, tísia kaawe ahpo e'riameko tuukamepua."

²⁴ Aaí, wa'a tiachipua, Aurani wa'a iintoriae ma'chiame nane'riame teemea, ki oowera taamo Riosichi paparariche te'ta tamochi kaaweruma tetewiniamekopua, taamo Riosiwichio yoorakache tiame.

²⁵ Ehkoriai Iyoterichio tiame, Raaja tewaniame oowitiame nayewamepua tiameo, suwepori tehkiwa toakame oowitiame. Puuuaiopua, ahpo iintoriae tetewitekamepua, Riosichi ahpo paparario. Pu'kao Riosia kaawerumachitia tetewikamepua, Erikoo, isaeri ti'tijoe ihpuemia e'enakameo, ahpo ta'pechio, ichipupaka nehpuateriopa, sewinachi poechiami newiteka.

²⁶ Wa'a tiachio, aaata Riosichi ahpo paparameko tuuyamea, ki itapiti kaawe iintoka ahpo paparari tetewitiamea, puuu Riosichi ahpo paparao ki'tiamepua, aaata weerewa mukukameo, ki iikaamechitia.

3

Ahpo yeeni na'ara cheemia inatewa

¹ Eeme no'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, ki yooma tu'tuyewari enemeripua, ahpo kaawe mochitopuwachio tuuyemeria, pu'ka yooraka mochitoamea tu'tuyewari, teesa sewina iikaipua ahpo tuuyewarichio, na'arepuamekopua, kiisi kaawe cheerio tuukaa.

² Yooma teeme se'wi chaachapamaoipua seenekachio, nape aaata kaawe ahpo neesetoka ahpo nayewamea, peeniamepua ye'kaka ahpo yeenio, iwapakamekapa puuu ahpo yeeni chanimia ye'kakao, puuu wa'a tiamea, ahkasi yomatiam ahpo weerewaoi, ye'kamepua ki na'ara iintomichio.

³ Teemea kaawaoi chu'wachi yakajipurekacheoi, yooma weerewama cheewame teemea ye'kakao.

⁴ Pawekakeraai ki nu'utikoipua tiameo, kiisi werumakoipua ahjae ye'kaniameo, kiisi pehtiam ku'richianiamepua ki muenati ekayoio, ahka ahpo i'tonariachiamopua.

⁵ Wa'achitia taamo yeeniai, kiisi werumakaipua taamo weerewachio, pukae yeenio, ki nu'uti oijerari chaachapame teemea. Na'iai teesa tajenakaio, ki ku'ichisi kosoyamepua tajenakao.

⁶ Taamo weerewachio taamo yeenia, na'ika ihsiamepua, taamo nayewasoopua, ki nu'uti nekarewa tajenatiame taamo aaatachio. Taamo ki kaaweruma nayewaa, taamo na'itutiamepua, taamo wahjachichi kaawe te'teria. Wa'a te'teriam enesaa teemea, Satanasi e'rarikamera nokayamepua, ki Riosi e'rarikamera.

⁷ Yooma ihta animaria kaawe kajuniamepua e'wetekao, tuchikichitia, siinoioi, ihta pa'wechi ohjoemeoi,

⁸ nape aaataai ahpo yeeni na'ara chiiao, ka'chi iika teeweteme e'ramepua. Puuu yeeni na'ariraa, yerowaka ihsiamepua, taamo kaawe te'terewa Riosichio, taamo aaatachi kaawe te'terewa tiame, aaatachi taamo kaawe te'terewao, na'itutiamekapa.

⁹ Teemea taamo yeenie wa'api, kaawe chaachapamepua tewekachi taamo Paamirao, pu'ka taamo yeenio wa'api tiameo, na'ariame teemea aaatao, napatika ti'tijoeo ooweruopua tiame, teeme ti'tjoeria. Riosi e'rachitia erakoamekapapua.

¹⁰ Wa'api taamo yeenio tiameo, ka'karuma nayewame teemea, ki ka'karuma tiame. Nape teeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, ki na'arari chanimetepua taamo yeeniewao, ohso kaawe taamo yeenio teemea, kaawe taamo neesetometepua, taamo na'ara chanimiao, taamoo ki itapiti ki kaawerumachi wichipuwawichio.

¹¹ Naakooko eemea, wahka paichio inataka ne'nemitiao: ¿Naakonakosa ookasa tiame pajename wa'ao, ki onachari neeroi pajenamekai, onacharieme neeroi pajenatarepua?

¹² Ka'í, ka'chitiapua. Nee, naakoo no'o poponiwa pipiniwaa tiame, chuunaai ki oriwo taakwa taakiamepua; panijuwariai ki chuuna taakiamepua. Pukaepa ihta onachari pajename paichiai, ka'chitia pajenamapua neeroi ta'yameo.

Te'ta pichiware peenewari

¹³ Aaata aamo mochikachio, te'ta peenewari ahpo penipakame erasaa, iintoka ahpo ne'netemapua, kaaweruma inisika ti'tijorichio, kaawe e'raka aaatachiopua tiameo, kiisi weruma ahpo e'raka.

¹⁴ Nape aaata ikotuwae pochikapa ahpo iikachio, aaata chipuweka nekumiame enesaa, kihta te'ta peenewari, ahpo machiyame ne'netiamepua. Aaata wa'a e'ramea, kihta e'ramepua Riosi nakiyao, aaata wa'a tiamea, ki nu'uti ahpo wa'api wihkuaiamepua.

¹⁵ Puuu wa'a tiame peenewaria, ki te'pa taamo Noonochi o'inia eenamepua, i'wache weeechi peenewari inataniamepua, Satanasikamera inatarira.

¹⁶ Ikotuwa iintoniamea, ahpo nekamucheniamapua tiameo, yooma ihta na'arari mehtachame puuu, a'chikoi nokiwame kiisi ka'karuma.

¹⁷ Nape taamo Noonochi peenewari eename iinuemea, eee teeka mochitoamepua: pahcha simiyameo, te'ta piipakame puuu ahpo inatarichio, ahpo nayewaopua tiame; wa'a tiamea, ki aaata nasiwateniame mehtachamepua; kaawe e'raka ihkokeniame aaatao; ki e'raka ihsiamepua aaatachio; puuu tesiwa e'riamepua aaatao; aaatao puuu, napati tetewamepua wa'achitia; puuu ahpo e'rao, pichiwa chaniwamepua; ki wihuwa chiame; kaawe ihsiwa nokiwame.

¹⁸ Yooma i'ka ta'ireka te'teretoamea, ta'iria mochipuame echayamepua, ta'irewa taakerewa teetoamepua, ti'tijorichio.

4

Ki Riosichi te'tereniame nokiwa

¹ ¿Akana machenamepu aamo ahpo aaatachi nekakoniamea, nasiwaniamea tiame? ¿Ki aamo ki kaaweruma ikotuwachi machenamepua, itapiti tisia aamo pu'seria iinunenariapa?

² Eeme itapiti tisia iinunenariamepua, wa'a erakoamekapa eemea, ahkasioi nasiwamepua iinunenariapao, ahkasioi aaata me'yakao. Nape wa'a nokaka iinuenaniamea, kiisi kaaweruma puuu, ohso kaawe eemea Riosikamera itanepuapua, itapiti iinunenariaa.

³ Nape ki kaaweruma inataka itanesaamua Riosio, ki kiapuumemua, ki kaaweruma ihsinariapao, aamoo, ki kaaweruma pu'serewachi na'atata soopanariopao.

⁴ ¡Ai eeme kiisi iyoriame Riosichio! ¿Kiisi inatapame eemea, aaata ahpochwichio ihsiwa i'yamea i'wa wehjoarichi yasitoao, Riosi seepurawa enepamekoo? Aaata ki Riosichi paparaka yasitonariamea, Riosi seepurawa puuapa.

⁵ Pukaepa eee chiiame Riosia, Ehkoriaami Iyoterichio: "No'o Riosiwari amochi yahchario, ki i'tojeramenia ki kaawerumachio. Ki nu'uti yuuwesimerinia, wa'a aamo i'toosopua."

⁶ Nape aaata Riosiwari apochi yahchatiamekai, ki kaawerumachi wichisoo, wa'a iikaio eenechi Riosichi enanaresoopua, Riosia, cheriweka tetewimapua pu'kao, Ehkoriaami Iyoterichio eee chiiachitia: "Riosia, aaata ahpo aiweka ki toinareka yasitonariameopua, ki ka'karuma yooraka ahpo yasitoao, wa'iniamepua pu'kao, ki yooraka yasitomichioopua ki ka'karumao; nape aaata tesiwa erapaka toakameopua ahpo ki kaaweruma ihsiao, Riosia kaawe e'raka uuyamepua pu'kao."

⁷ Pukaepa eemea, kaawe te'tereka mochitopuapua Riosichio. Satanasio, aamo ki kaawerumachi wichtenarioopua, aamo wa'inepuapua pu'kao, aamo tisia utewari e'rae wa'inesoopua pu'kao, aamo toimapua.

⁸ Satanasio ki kaaweruma aamo eratenaresoo, Riosi chokichikamera enepapua-pua aamo iikachio, Riosi amochi enamichio aamo ku'ipamiao, Satanasio ki aamo newitomichioopua, ahpokamera ihsia, ki kaaweruma yorasimichioo. Eeme Riosichi mochitoai, Satanasio aamo ki kaawerumachi eratewachi wichisaa, Riosi nayewepuapua waikao, apoe taamo Noono Riosio, aamo cheriwemichioopua aamo ki kaawerumachi wichiriaopua.

⁹ Eemea, naaracheka itanepuapua aamo Noono Riosio, nape pichiwa amochi e'raka: "Kiisi kaawe iintokame neeaa", chaaneka. Nape pichiwa amochi yuuwesiri e'rapa, chaanepuapua, aamo pukerio, aamo kaawe e'rachi ki kaawe iintoriapa.

¹⁰ Tesiwa cheeka itanepuapua Riosio, aamo kiisi kaawe iintoriaopua cheriwemichio, waikaopua apoeo, aamo ki kaawe iintoriao, puhjesa kakupachi iintapamapua.

Ki na'ara chaniwame ahpo piirechio

¹¹ No'o poptoniwa pipiniwa tiame, ka'te na'ara chaanemiapua aamo aaatao. Aaata ki kaaweruma iintoso, Riosikamera katewemeripua pu'kao, ki muuu. Aaata ki kaawe iintokame amoe katewenaresaamua pu'kao, kiisi kaawe iintomerimua Riosi

nuurarichio. Wa'a iintosaamua, amoe wa'api ki kaawe iintomerimua Riosi nuurarichio, amোকamera nuurario, e'wemeriaipua.

¹² Muuua kihta iintomerimua Riosi nuurarieo, aaatachi ki kaawe iintokamechio, te'ta Riosichokopua ahpo nuurari taamo yoramichio yahchakamea, wa'a tiachio, apoehupua, ahpo nuurarie katewemeria. Wa'a tiachio muuua, ¿aatanakana muuua, Riosi nuurarie aamo aaata ki kaawe iintoria aamo katewemerioopua?

Ki pichiwataniame ahpo iintomia, ki nane'riamekai meeriamahka ikipua

¹³ Ehpeo eemea kaawe keepumitiaopua i'kao. Eemea chaachapamepua: "Meereo ihta mochiwachi siimpama teemea. Wa'a mochika tekipanakao piie paumpari, weeka yowimeri teemea toomi."

¹⁴ Nape ¿aachin teeka wa'a chaachapata eemea, kiisi nane'riai meeriamahka aamo ikimiao? ¿Ki nane'riamekosa eemea aamo ahjario paawika ikiyamekoopua, ahjaniamea ku'witapi ahjasaopua, ikanati ki naania ikiwamekoopua?

¹⁵ Pukaepa eemea ohso kaaweo, eee chaachapamete eemea: "Taamo Noonoo tewekachi kahtiameo, no'o ahjari e'resoo, yoramania waikao no'o iintonario."

¹⁶ Nape eemea kihta apochi Riosi e'rewa itakao, amochiche machename e'rakao, chaachapamepua: "Siimache neeea no'o siinariachio." Yooma wa'a tiame chaachapaniamea, ahpo aiweniamepua, puuu wa'a chaachapaniamea, kiisi kaawe tiamepua Riosiwichioo.

¹⁷ Aaata Riosi nakiya nane'riamekai ki yoraniamea, tatakoriniamepua Riosiwichioo.

5

Tísia totomiwaeme naane e'reka mochitonurawa

¹ Eeme paarasatiamea toomichio, no'o keepumitiaopua pahchuo. Eeme totomiwaeme ki Riosi e'weka mochitoamea, naarakomete eemeapa, aamoo tísia kokosapuamekopapua, aamo ki kaawe noonowiriawichioo.

² Ne'nemitiao eemea aamo paarasario, wahka ihtoriachio, ihtana ikiyamekopua. Aamo paarasariaa, yooma esoratupakame maaniamepua wahka ihtoriachio; aamo te'ta nateyame wisasoriaa, yooma ka'rapakame puuu wahka ihtoriachio, wehtapachie ko'kotiane puuu.

³ Aamo paarasatia o'ro toomia, tataparasi toomia tiameo, yooma nanaepakame maaniamepua wahka ihtoriachio. Yooma puuu toomi nanaepariraa, aamo i'ka wehjoarichi ki kaawe noonowiria puuu, te'ta aamo wenejimeripua, wahka kajuyachi taawechio, Riosieo tísia aamo kokosapuawichioopua. Yooma ihta aamo paarasatiaa, na'ie kosipuaitepua, yooma i'ka wehjoarichi paarasari na'poatiameopua.

⁴ ¡Inamukao eemea! Puuu aamo ki nateteka tekipanatetiamea, aamo echaria i'ipaka tekipanaria ki natetetiamea tiame, Riosichi sisinatiame puuuapa tekipanakameeo, Riosi yomatiane te'ta aampa utewariemea keepukame puuuapa pu'kao.

⁵ Eemea i'ka wehjoarichio, ta'iria koaka wiipakamepua, wakasi wiipateniamechitia, tísia peenia te'tiame itapiti iinueka mochitokame eemeapa. Nape eemea wa'a te'tiaio, amori asiamekaite eemeapa wiipakame ko'ipuachio wakasi wiychatiamechitia, ko'kopuawichioopua.

⁶ Wa'a yorapuame eemea, pu'ka ti'tijoeri kihta na'ara aamo yoorakameo, tesiwa yooraka ko'yakapa.

Ki yaapi eraniame; Riosichi paparaka nayeweniame tiame

⁷ Eeme no'o poponiwachitia pipiniwachitia mochitoamea tiame, ka'te nahsinapa eemea aamo puuyeka mochitoao, ahkasi taamo Paamira Eesusi eenachisio, epeche epecheche wapiche teetoame. Eemea, aaata echayamechitia te'terepuapua, pu'ka echitiamechi yukuyoipua kiisi yaapi e'raka momochiachitia, ahkasi i'ipaniame asiychisi.

⁸ Wa'achi te'teremete eemea, ahkasi taamo Paamira Eesusi eenachisi, kiisi nahsinepaka puuyeka, puuu Riosie Weratiame enamiachio, epeche epechechi waapi teetoaitepua.

⁹ Eemea Riosichi mochitoamea, ka'te aamo apochi nasiwaka mochitomia, apoe Riosi Riosie Weratiamechi eenaiopua, kihta na'ara aamo nokayame teimichio, pu'ka enamerio, aamo petechi muirachi weerimeka, tiamekopua wa'asi.

¹⁰ Eeme Riosichi no'o poponiwaa pipiniwaa tiame, ehkoriai Riosi nayewaturachitia mochitopuapua, aiwaka mochitoaio, ki nahsinepaka Riosie ahpo chaanesiwaopua, nayewatukao.

¹¹ Teemea pu'ka ehkoriai na'nayewatura, anachaka mochitoriaopua ahpo aiwao, yooreka tetewame teemea pu'kao. Nane'riame eemea, pu'ka Oou tewaniameopua ehkoriai ki teesa aiwaiopua puuu, tísia anachariamekoo puuu, pu'kao Riosia tísia

anachariopao, aachin iintoka ki nu'unti tesiweriopua pu'káó, tísia kaawe yoorakaopua neipamio. Riosia wa'a iintokamepua Oou tewaniameo, tísia tesiwa e'rewa ihsiamekapapua aataoi, apochi te'ta paparaka yasitoamekoo, tisiwa iyorikaopua apochio.

¹² Nape neeea te'ta aamo chaanenario, ihjipua: Ka'te aamo pichiwata muua cheekao: "Ki no'o iintosoó, no'o meripuapua." Ihta itapitichioi, ka'te aamo pichiwata muua, itapiti tewekachi iintuamechio, ihta weeechi iintuameeoi. Muua: "Eje'e" cheesaa, eje'e enepuapua; "Ka'i" aamo cheesoo, ka'i enepuapua. Wa'a tiame enepuapua, ki aamo kokosamichioipua Riosio, wistuamekoopua.

¹³ Aaata itapiti kiisi taisa e'rame enesaa, Riosichi itapuapua kaawe erapario. Aaata Riosichi tísia peenia e'ramea, Riosiwichio kaawe e'rari wikatapuapua.

¹⁴ Aaata ka'chi ikime e'rame enesaa, tísia yuuwesiri aiwame enesaapua ahpo tatakorririao, tiopachi pa'pamiratuame paaepuapua, pirena Riosichi paparaka itanepuawichioipua Riosio, pu'ka iikachi aiwamewichioo, yachapatepuawichioipua. Ahpo pirena Riosichi paparanioipua, itapiti nerosowieoi pechichipuapua, Riosie yachapateniame tetewipuawichioipua pu'kao.

¹⁵ Te'ta Riosichi paparaka itatiao, pu'ka tísia yuuwesiri aiwameo, yachapatemapua pu'kao, pu'ka tísia tatakorririao, cheriweka.

¹⁶ Eeme tiame Riosichi paparakameapa, aaata ki kaawe aamo yoorario, aamo na'ara yooraria aamo cheriwepua itaka katewepuapua, pirena Riosichi itaka ahpoo, kaawe te'terepuawichioipua. Riosichio te'ta pichiwa e'raka itatiamea, kaawerumache ikiwamechepua te'ta Riosi utewario.

¹⁷ Wa'achi iintokame ehkoriaamio Eeriataruai, ki yukijera Riosi itanerioipua, ahkasi Eeria eenechi yukijererioipua Riosi itanekao. Waikao wa'a teerekamepua ahkasi paika paamuparichisi u'matoame.

¹⁸ Neipamio ahkasi Eeria eenechi Riosi itaneriachi yukijerakao, eenechi yukurepua, yooma ihta echitiamekoo, taaketeka.

¹⁹ I'ka no'o aamo iyotepa kajuyachioipua, i'ka no'o aamo chaanemiao, tísia kaawe inataka keepujerania. Aaata Riosi paparame sewina erapaka se'wikame Riosi pooerachio, eenechi Riosichi e'enamichio oowe erapatekamea,

²⁰ ka'te natakepamitia eemea, Riosie kokosapuameoi newipatekamekopua, yooma tatakorriaoipua cheriweteka, ki ookapikoipua tatakorririao.

I'wasi ku'yamenia wa'asi i'ka no'o aamo iyotepao. Cheriwema wa'asi.

Pahcha Simiyame Peero Iyojura

Teepotewa

¹ Kúira, yooma aamoo seesenu weeechiami mochikame, aamo taamo tewekachi kahtieme Noonoeo, ahpowichio iintapatiamo. Nee Peero Eesusi Riosie Weratiamee weratiamea, i'ka iyojura iyotesa aamo uhjurenania, yooma aamo seesenuchitia ohjomeopua: Poono weeechiami, Kaarasia weeechiami, Kaparosia weeechiami, Aasia weeechiami, Wiitinia weeechiami tiame.

² Eeme Riosie aho ijinuwa u'uwitiamea, aho ehkoriaalisi o'inia wa'a tiame aho iintomia inataria puuuu. Riosia aataoi waika o'inia ahsieme piipatemo e'arakamepua tatakoriameo, aho Weeraria Eesusichi te'ta paparakameopua, Eesusi aho Taana meripua eerara ne'netokaopua, taamowichio mukimerikopua pu'kao. Riosia aho e'rarichio e'rariaipua tiameo, tamochi yasitomerikopua aho Riosiwarie taamo ku'isinariapapua, aho nuuresiachitia nokisimichio. Neeea Riosio amochio, aho te'ta kaawerumari teetotejeraninia, yooma pipiripichi amochio, te'ta ta'iria aamo mochtomichio iikachio.

Ki wahjiamesi ahjaniame Riosichi erakoa

³ Teemea kaaweruma nayewataria naaju Riosio, te'ta weruma iyoriwa teeweke taamo Paamira Eesusi Riosiwarachio, Apoe Eesusi Noonorawachi. Wa'a tiame ki nu'uti iyoriwa kiajeraninia te'ta Eesusi Noonorao, taamooopua pu'kao, ki nu'uti taamo tesiweriopa, pu'kaopua taamoo, weemera ahjariwa taamo ki'yamekopapua, aho Taana taamowichio mukukamekoio, eenechi ahjateriaeopua, taamo ahjachi paparariopáopua. Ehpeo teemea weemera ahjari ijinuekapaopua, kaawe erakoka puuyetoka mochtioame teemea,

⁴ itapiti Riosie taamo nuutekeka kahtiaopua tewekachio, wahka ihtorichi taawechi taamo kiamiaopua. Puuu itapiti nuutewa taamo kiapuamea, ka'chitia taawechi esoratupamepua, kiisioi nanaepamepua kiisioi ka'rapamepua, puuuu ohsotiao, ki wahjiamesi e'ramepua.

⁵ Teemea te'ta iyorika paparamekopua Eesusichio, Riosia taamo neesetoka yasioamepua, ahkasi taamo ki'yachisi aho taamo nuutekiaopua, i'ka weeechi tatakoriameo, taamo newipatekaopua te'ta kajuyachi taawechiopua.

⁶ Wa'a tiachipa eemea pu'ka newipari kiapuamekapaopua, kaawe erakoka mochtioamepua i'ka wehjoarichio, yooma ihta a'chi tiame aiwaka mochtioaio, ehpiamiopua pehjo.

⁷ Aamo Eesusichi paparaka mochtioaa, epeche nateyamepua ki o'rochitia. Aamo Eesusichi paparaka mochtioaa, aamo aiwarie aatiataka ne'neniamepua te'ta paparari pichiwarirao, o'roo na'ie kosoka, kaawerutaniamechitia. Wa'achitia eemeai, yooma ihta aiwarichi newitoka kaawerupakamea pu'ka na'iechitiao, kiapuame eemea Riosieo, Riosie aamowichio nuuteka kahtiao, te'ta kajuyachi Riosie katewiachi taawechiopua, Eesusi eenechi enasooopua i'ka wehjoarichio. Waikao yooma tewekachi mochikameaipua tiame, aamo kaawe e'rika uuka tetewimeripua.

⁸ Eemea ki aamo puusie tetewikameai Eesusio, tisia aamo nakika uukamepua. Ki tetewikai eemea, tisia oowe e'reka ahjachi paparakamepua, ki nu'unti kaawe erakoka, kiisi ahsepeame tiame chanikao.

⁹ Ehpeo eemea tisia kaawe erakoka mochtioamepua, nane'reka mochtioapa Riosie kokosapua, Eesusichi paparaka newipaniamekopua.

¹⁰ Yooma ehkoriaali Riosie nayewaturaa, i'yeka kiisi pahtekaipua, Riosie aho chaanetiache iyoterepua, i'ka tatakoriwachi simiyame, Riosie newipaniameopua. Puuu ehkoriaali Riosie na'nayewatura aho taawechiami ti'tijoeturi nayewaturiaa, ehpe aamo taawechiami ikipuame chaachapariamepua. Riosia ehkoriaali o'inia ki nu'uti amochi iintomo inatakamepua aamo taawechiamio.

¹¹ Ihji Riosie Weratiame Riosiwariraa, ke'chu i'ka weeechi naawaiopua pehjo, apoe iintokamekaitepua ehkoriaali Riosie na'nayewatura tuuyekaopua, aaata Riosie uupuame enameriko tuukao; pu'kao ehkoriaali Riosie na'nayewaturaa, aiwatepuameko tuukamepua, nape neipa te'ta aho aiwasoopua, tisia peenia tiame teeremerikopua, pu'ka aaata tisia aiwariaeo, ahsieme natetetiame itipiriopa, tatakoriameo. Pukaepa ehkoriaali Riosie na'nayewaturaa, te'ta kaawe ne'neka i'yeriaipua pu'ka aatao,

aatanakamera enemerikopua Riosi Riosiwari aho chaaneria, achinitio wahka ihtoriachi enamerikopua tiameo.

¹² Nape Riosi Riosiwaria, ehkoriaami na'nayewatura aho iyoteteriao, ki aho taawechiami enemeriko erapaterepua pu'kao, aho Riosie iyotenureteria, taamokamera wahka ihtoriachi taawechiwichio, enemerikopua pu'kao. Yooma ihji ehkoriaami Riosi na'nayewatura chaachapatimeaa, ihji Eesusi ikiriamepua taamo taawechiamio, Eesusie tisia peeniatiame iintotiame tiame. Pu'ka Eesusichi simiyame ehkoriaami Riosi na'nayewaturae iyotetiameaa, puuupua, ehpe taawechiami aamo mochikachiami nayewatuniameaa, Riosie newipaniame tatakoriaio, tepoona eename Riosi Riosiwari ku'iwari, nokisiniame. I'ka Eesusi ikitiame ke'chu ikinioiopua pehjo, ahkasi Riosi ku'iwari tewekachi mochikameai, tisia tetewinareka mochitoriaopua tiame, i'ka Eesusichi ikitiameopua.

Riosi ka'karumache yorajera

¹³ Pukaepa eeme tewekachi Noono kahtiachi ahjama ohjoemerikapaopua, kaawe neesetoka aamo mochitopuapua, aamo ki ka'karuma nokiwameopua, ka'karumache yooraka mochitoka. Riosie aamo kaawe yorapuameche puuyeka mochitopuapua, Apoe Eesusi Riosie Weratiame eenechi eenachisopua.

¹⁴ Eemea Riosi te'ta tatanarachitia tisia e'weka mochitopuapua, kihta nokisika ki ka'karumao, ke'chu Eesusichi aamo te'tererioio, nokaka mochitoriaachitiaopua tatarikao.

¹⁵ Toipuapua tataroriniameo ohso kaawe, ohso kaawe te'ta piipakame mochitopuapua, ka'karumache nokiwa te'teretoka, Apoe taamo Noono tewekachi kahtiameo, wa'a tiamekopua pu'kao.

¹⁶ Wa'a te'teretoka mochitomeri eemea, Ehkoriaami Iyoterichio Riosia, wa'a taamo chaaneka, iyoteriachitia:

Neeea te'ta aamo Noono tewekachi kahtiamea,

aamo chaaniamea:

“Ka'te tatarika mochitomia eemea;

ohso kaawe noochitia,

kaawe piipakame enemitiapua,

no'oo tisia piipariemekopaopua.”

¹⁷ Wa'a teeresoo, Riosio aamo Noono teewame enesaa, te'ta tisia iyorika mochitopuapua pu'kao, te'ta e'weka tiame. Wa'a te'teremeri eemea, iiweta i'ka wehjoarichi mochikaioopua pehjo, Riosi katewiachi taawechisioopua, pu'ka katewiachi taawechio, ki aamo kokosapuawichioopua Riosieo, napati aamo wa'achitia katewiachioopua.

¹⁸ Ka'te natakepamitia eemea, aamo te'ta ki ka'karuma nokiwachi puuyanatiamekoo, kihtawichio kaawekamechi, aamoo, ehkoriaami noonoriwa nokaka mochitoriaachitia. Nane'riame eemea tiameo, aamo kihtawichio nokiwachi puuyanaretiaa, tisia natekachi natetetiamekopuapua, epeche ki o'rochitia nateyamee natetetiamekopapua, epeche ki tataparasi toomi nateyachitiao, puu meetari toomia, i'ka wehjoariche nateyamepua.

¹⁹ Eemea aamo tataroririawichio natetetiamea, te'ta Eesusi mukiwarie natetetiamepua, te'ta ki nu'uti nateyameraae, Apoe te'ta Riosie Weratiame eerarae. Ihji Riosie Weratiame Eesusia, te'ta Riosi oowewa enekamepua, po'wa meritame Riosi oowewachitia, nape taamo tataroririao ahsieme natetepuawichioopua, ki ehkoriaami nokiwa oowewachitia, animari merisa ooweniame Riosio, aho tataroriria oowera cheriwepuawichioopua pehjo. Puu animari eeraraa ki natetiame enerepua tataroritameo, kihta ahsieme cho'wiamekapapua tataroritameo. Ihji Eesusi mukiwae oowewaria, te'ta kaawerumara piiparieme enekamepua, kiisi ihta a'chi tiamee, kiisi ehkoriaami Riosiwichio animari meriwa Riosi ooweweniamechitia, te'ta kaawerumara animari uusa Riosiwichio me'retiao.

²⁰ Ihji Eesusia, ke'chu i'ka wee yasipoio pehji, taamo tataroriria natetemichio inatatiame enerepua Riosieo, Riosia i'kao, ki ma'chiamie tetewipukame eneriaipua pehjo, ahkasi taamo taawechiami tetewipuawichioopua. Yooma ihji Riosie inatatiamea, yooma aamo kaawe teeremichio enekamepua, apoe Riosi Eesusichi iintoriae, yooma aamo newipatepuawichioopua tataroririao.

²¹ Ehpeo eemea Riosi wa'a iintoriopa Eesusichio, Riosichi oowe e'reka mochitoamepua, Riosio Eesusio mukukoio apoe wa'api eenechi oijenateriopua. Wa'a tiachipa eeme Eesusichi paparaka mochitoamea, pukachi puuyetoka mochitoame eemea, itapiti tisia peeniatiame kiapuameopua aamowichioo, Eesusi eenechi wehjoarichi enasoopua tepoona o'iniaio.

²² Pu'ka Eesusichi simiyame kaaweruma tuuyewari e'waka mochikamekapao, pi-pipatetiame eemeapa, kaawe aamo nakika mochtitopuawichioopua. Wa'a teeso wa'a te'teretopuapua, nape te'ta aamo iikachi utewaeme aamo erakowae.

²³ Eemea wa'a erakoka aamo nakika mochtitoamepua, weemera enepakamekapa aamo iikachio, eenechi naawakamechitia aamo yoreminao. Ihji weemera naawaniamea, ki weechi noonorewachi naawaniamepua; ihjia tewekachi kahtiame Noonorepaka, eenechi tijoetuka naawakameka ikiniamepua, te'ta Riosi Riosiarirae, puuu weemera ahjaria, wahjiamesi ahjaniamepua.

²⁴ I'wa wehjoarichi ahjaniamea, wahjipaniamepua, Riosi cheeriachitia Ehkoriaami Iyoterichio. Puuuu cheeriaipua:

Yooma i'ka wehjoarichi mochikamea,
to'iwe seewaraka te'teriami epua,
ki tehpe e'rame;

Ihta ti'tjoeria,
yooma itapiti tisia peeniatiame noonowiriaopua,
yooma kiisi naania ikiyamepua,
itapiti to'iwe seewarachitiao,
wakipaka wichiyame.

To'iwe seewaraa,
wichika wakipamepua,
kiisi tehpe e'raka;
²⁵ nape Riosi chiiaa wa'api teeremeripua,
ka'chitia taawechei sewina ikika.

Puuu Riosi kaaweruma tuuyewari aamo nayewetiamea, Riosi chiia puuuu, kiisi sewina ikiyamera.

2

¹ Wa'a tiiachiopua eemea, yooma ihta itapiti ki ka'karuma nokiwameopua, yooma toaka mochtitomiapua pu'kao, i'kachitia: wihkueniamechitia, wistuai pichiwameka chaachapaniame, ikotuchewa, noriwi na'ara chaniwame aata.

² Eemea Riosichi simiyame te'ta kaawerumakamera masitewario, kohjachitia erakometepua, ahpo yeeye mu'ira paramuamechitia, tisia paramuka eepi i'iyame. Wa'a te'teriami enesaa eemea, kaawe te'teretoame enema eemea Riosichio, aamo Riosichi weweripatokaopua, aamo Riosi newipatemerichio.

³ Pu'ka ta'irepasaa eemea, tisia kaawe erakoma eemea taamo Noono tewekachi kahtiamechio, tisia kaawerumakoopua pu'kao.

Eesusia tehte ahjamechitia nayewaniame

⁴ Ehpeo eemea wa'a erakokamea, tehte ahjameka te'teriami epua, Riosi ahpo tiopa ahjae weraniame, nape tiopa ki pusie teteiwame. Eesusia te'ta Riosi tioparachi nawatewachi yachaniamepua, aamoo pukachi tehtechi toasika sa'miteka weraniame Riosi tioparao. Yooma aata ti'tjoeturi ki Eesusi paparakamea, ipaka tetewikamepua Eesusio, ki kaaweruma tehtechitia ahjae karitapuameo. Nape Riosia ki ipaka tetewikamepua Eesusio, ohso kaawepua pu'kao, ki nu'uti nateyame tetewikamepua pu'kao.

⁵ Aamooopua tiameo ahpo ahjae neteyameopua pu'ka tiopa ki pusie tetewiniamechio, ne'neseriosichitia tetewamepua wa'ao, wa'a yooreminao Riosi yorakeka mochtitoame. Eeme Eesusichi paparakamea, aamo kaawerumache yooraka mochtitooa, Riosi oowewarikai tiamepua ki pusie tetewiwame, apoe taamo Noono tewekachi kahtiameeo, tisia kaawe e'raka uuniame.

⁶ I'ka Tehte Ahjame taamo chaachapaa, Ehkoriaami Riosi eee cheeriaipua Iyoterichio: ¡Nee! Neee Riosia no'o mochiwarichi Siioni tewaniachio,
te'ta nateyamera Tehte yahcheka o'inemania,
wa'a ohjorepasimichio pu'a no'o piipatesiao.

I'ka Tehte Ahjame tisia nateyamechi paparama,
ka'chitia taawechei suuwe erapamapua.

⁷ Aamo tisia paparama pu'ka Tehte Ahjamechio, puuu Tehte Ahjamea, tisia nateyamechitia tetewamepua; nape ki pu'ka Tehte Ahjamechi paparama, tisia ipaka tetewamepua pu'kao, Ehkoriaami Iyoterichio eee cheeriachitia:

Riosia pu'ka Tehte Ahjameo, aata ahpo ahjae karitamia ipaka tetewiriao,

Riosia te'ta tisia nateyame iintaparepua, ahpo tiopachi nawatewachi yachaniamechitia.

⁸ Sewinachi Ehkoriaami Iyoterichiopua tiameo, Riosie Weratiame naewakaopua, eee cheekamepua tiameo:

Wahka ihtoriachi i'ka wehjoarichio,
iintumeri aaata ahjachi motochipuachi,
puuua tehteka teeremeripua aaata ti'tijoeturi nanaarame,
motochika ruhjiniachi.

Yooma puuu ki Riosi Taanarachi paparaka nakika tetewikamea, ki pichikekamea tiame Riosi chiiiao, pukachi Riosi Taanara Tehtechi, motochika ruhjimeripua Riosi kokosarichio, ahpo tatakoriwachi itipikaopua.

Aaata Riosi injinuwara

⁹ Nape eemeapao ki wa'achi kokosarichi ruhjimeripua, eemeapa weemera ka'karuma mochiwarikapapua, Riosiekamera uutiamekapa Riosichi tetejimarí. Eemea ehpeo, weemera Riosi ye'karichi mochitoamepua. Eemea tiameo, we'wemera Riosi ne'neseriosi enepakamepua, weemera Riosi tioparachi ki pusie teteiwamechi. Eemea wa'a weemera mochiwarichi mochikamepapua, apoche te'ta piipakame, Riosikamera injinuwara. Wa'a iikapa eemea, yooma napatika siimpaka tuuyetomeri eemea, ahkaoi mochiwachi-amiopua, pu'ka peenia tiame Riosi iintoria amochio, aamo tukaparichi oiyameoi ma'chiparia, aamoo kaaweruma uutapachi iintapaka, te'ta kakupachi.

¹⁰ Ke'chu aamo tukapachi puuyachaniaio, kihta mochiwari eneriai eemea Riosichio, nape ehpeo eemea, Riosi te'ta mochiwari enepakamepua; Riosia ke'chu apochi paparioio, aaataai ki aamo cheriweka tetewiriaipua, aamo ki ka'karumachi tesiwa te'teríoio, nape ehpeo Riosia aamo te'ta tesiwa e'rekapaopua, aamo cheriweka puuyanakamepua aamo ki ka'karuma tukapachi mochtoriachio.

Ahpo kaawerumache mochtowa tetewitewa

¹¹ Aamo Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiame tisia no'o nakiyao, wa'a weechiami seesenuka te'tereka mochikameo, aamo inateka mochtoteraninia ki ka'karumachi ruhjipua; itapiti ikotuawa ki kaawe ikitiame iikachi.

¹² Kaawerumache aamo yoorame tetewitepuapua, ki Riosi machika mochitoameopua pehjo. Puuua ehpiamio aamo na'areka tetewameaipua, wa'a te'tiai puuua Eesusichi paparapasaapa, Riosi katewiachi asisooopua taawechio, ka'karuma nayewamiitupua Riosio, yooma ahpo ki kaawe nokaria tatakorio, Riosie cheriwetiamekapapua.

¹³ Ahkaoi seesenu yawichituwachi mochikaio, yooreka mochtopuapua ya'yawichituameo, weruma yawichikoi ki weruma yawichikio, aaataoi ti'tjoeri ajawatiamo. Wa'a aamo te'terejerani Eesusi taamo Paamiratuamea.

¹⁴ Yooma mochiwari ya'yawichia, mochiwari kaawe teeretomichio ajawatiame puuua, ahkaoi mochiwachiamio yoorewa neesetomichio, ki kaawe nokayameo kokosamichio, kaawe nokayameo ku'imichio pu'kao, kaawe te'teremichio.

¹⁵ Riosia kaawe aamo nokayame tetewitejerame puuua; wa'a aamo te'teresoo, puuu ki ijinatame aamo na'ariamea, ki machiyapa Riosichi simiyameo, ki iinuemichio aamo ki kaawe chaachapamiao, ihchi mochimichio pu'kao.

¹⁶ Eemea riaorósi puhkurachitia tekipanaio, puhjetiamé eemeapa Riosieo, ki pu'kakamera e'weka mochtomichio pu'asi. Nape puuu riaorósichi aamo puhjetiamé, ki aamo na'ara nokimichio puhjetiamé, ihtaai ki kaaweruma aamo yoranarewao; ohso kaawe eemea, Riosikamera tekipanakewa yoramichio puhjetiamé, Riosi nakiyache yooraka nokisiwa. Wa'a aamo te'teretosoo, yoorewa ne'nesetoamea, kihta aamo terimapua waikao.

¹⁷ Aataoi yoorepuameo, yooreka teteipua, ¹⁷ epeche aamo Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, te'ta kaawe e'reka tetewipuapua. Te'ta taamo Noono Riosio, te'ta ki nu'uti iyoriwa teewepuapua pu'kao. Aamo te'ta weruma weechi yawichituameo, yooreka yasitopuapua pu'kao.

Aaata teekoraamea, aachin teereka Riosie Weratiame nakiyachitia mochtopuame

¹⁸ Aaata ahpo teeko tekipanakiamea, yooreka mochtopuapua pu'kao, e'weka tiame, kaawe e'reka aamo nayewiameoi, e'raka cheeka aamo nayewiameoi.

¹⁹ Aamoo Riosia, apochi kaawe te'teriapa na'arewa aiwamekoo, anachamekoopua pu'kao, Riosia aamo kaawe te'teretoame tetewamepua.

²⁰ Nape ahpo na'ara iintoriawichio na'ara yoorario, Riosia kiisi kaawe iintokame tetewamepua pu'kao. Nape kaaweruma yooraka aiwameopua, Riosia pu'kao, tisia kaawe e'raka tetewamepua pu'kao.

²¹ Riosia apochi aamo paajutiaiopua, nane'riame enere puuua, wa'a tiame aamo aiwamerikoopua, ahpo Taana Eesusichi te'teriapaopua. Teemea Eesusio taamowichio te'ta aiwariopao, ka'chi eramete teemea Eesusichi taamo te'teriapa aiwaniameo.

²² Isaiaa ahpo EHKoriami Iyoterichio, i'ka Eesusi iintomeri taamowichio naewakao, cheeriamepua, eee cheekao: "Puuua kihta tatakorkamepua, kihta wihkuakamepua aaataoi.

²³ Te'ta na'areniaipua, kihta nekaweka na'areka nehjiakamepua. Tísia aiwateniaiopua ahpoo, kihta wa'achi iintomo tuukamepua, ohsotia ahpo na'ara yoraniameo, Riosikamera toowekapua pu'kao katewemichio.

²⁴ Puuua tiameo, ahpo weerewachi i'toka mukurepua kurusichio, yooma taamo ki kaawe nokaka tatakoriria, natetetiame itipimichio. Wa'a tiiachioopua teemea, taamo weerewa tatakorkameopua, pu'ka ahjama mukuyamechitia, taamo ikiyameko tuuyamepua, weemera weerewachi enepakamechitia, ka'karumache yooraka mochtopuame. Wa'a tiame enepateka sautetiame teemea, taamo tatakorka mochtinarewao."

²⁵ Eemea pukerio tatakorka mochtioaio, po'wa wewekakameka te'teriaipua. Nape ehpeo eemea wewekakao, tewitiameka ijikamepua Eesusichi paparakamekapa, Eesusi poakorechi upatiamechitia, Eesusi neesetotere mochtioamekapapua. Ehpeo eemea Eesusio, po'wa tepuniameka te'teriamepua.

3

Achini teeka ohjorepuame nenewikamea

¹ Ehpeo nenewikamewichio nayewemane aamoo, aachin teeka ohjorepuame ahpo ta'pechio. Wa'achitia taamo Eesusi neesetotere te'tetoachitia, wa'achitia eemeai ujupiraa, aamo kuuna neesetotere te'teremeripua, aamo kukunao aamo ta'pechio, mo'orachitia tetewika, wa'a tiame yachatiamekopua Riosio, aamo ta'pechi te'teretopuameo. Muuu uupiraa, Riosi nakiyachitia aamo neesetoka yasitomeripua, pu'ka aamo kuunao ki Riosichi paparemekioopua, aamo Riosichi kaaweruma teetowa tetewitepapua aamo kuunao, amochitia Riosichi paparame, enepanaremichioopua pu'kaoi.

² Wa'a ikisaa aamo kuunaa, aamo ihsotia ne'netoka Riosichi paparanarepakame enemapua; oowera aamo Riosichi iyoriwa tetewaka, kihta masiteka nayewetiaipua Riosichi simiyameo, paparakame enemapua.

³ Eeme ujupiraa, aamo te'ta peenia tiame enenariamea, ki aamo ma'chi iintoame te'ta peenia tiamee enemeripua, itapiti naatichitiaepua: o'roe chuhchaka aamo peeniataniameeopua, siintoka peeniataka itichinarewaoi, wisasorioi siintoka te'ta nateyame chuchanarewaoi.

⁴ Eemea aamo iikachi yooreminakamera peenia tiame enemeripua ki ma'chi aamo weerewachikamera, ki itapiti o'ro peenia tiame chuchaniamee, kiisi tehpe e'ramee. Eemea amochi peenia te'tereniamea, aamo wahjachi kaawe e'reka nayeweniamera puuua, aamo ta'iria yasitome tetewiniame, wa'a te'terame ooweruo Riosia, peenia e'reka tetewamepua pu'kao.

⁵ Wa'a te'tereka ohjoeme eneriai oowerua, ehkoriami Riosichi paparaka mochtoriaamea, ahpo iikachi yooremina kaaweruma te'teriae, peenia te'tiame enerepua Riosie tetewachio. Puuua Riosio oowe e'reka, ahpo kuuna neesetowatere, mochtioame eneriaipua tiameo.

⁶ Piiripi puuu oowitiame te'ta wa'a teereka yasitokame Riosichio, ahpo kuunachioopua tiame, Saara tewaniame enerepua, ehkoriami Aurani uupira. Puuua ahpo kuuna Aurania, ahpo petechio mo'orachitia tetewame eneriaipua, ahpo kuunao yooreka tetewame. Eemea Saarachitia te'tereka mochtosaa, kihta aaata aamo a'chi chaanewa seewemeripua, kaaweruma aamo nokisiwa te'teriamekapa, aamo wahjachi ooweruo tetewakao, wa'achi nokisimichio.

⁷ Eemea oowitiame kukunaraa, kaawe uuka teteipupua aamo uupio, kaawe e'raka keepupuapua aamo uupio, itapiti aamo tuuyenarioo. Ka'te natakepamitia aamo uupio, ki amochitia utewaemeko, ki Riosichi paparamekioopua pehjo, nape Riosia ahpo Taana Eesusichi paparasoopua, amochitia wa'achitia kiapuamepua ki wahjiamee weemera ahjario, Riosia tísia tesiwa e'riamekapa pu'kao. Wa'a te'teretosaa eemea aamo nenewiria mochtioniamechio, kihta a'chi tiame teerema eemea, Riosi ahjama aamo nayewamiao.

Kaaweruma yoorapa aiwaniame

⁸ Ehpeonia yooma aamo Riosichi paparameo, i'ka aamo chaanemania: Aamo tesiwaka e'reka mochtioapuapua, aamo Riosichi poponiwaopua pipiniwaopua tiame, yoomahka aamo, yooma aamo ahpo napati nakika, kiisi weruma aamo erakoka.

⁹ Aaatae na'aretiaeo, ka'te wa'achi iintonaremitia muuua, na'arekao. Ohso kaawe ka'karuma nehjiapuapua pu'kao, kihta nekaweka. Wa'a aamo te'teresoo, kaawe e'reka aamo tetewimapu Riosia, aamo itaeoi kaawe yooraka.

¹⁰ Ehkoriaami Iyoterichio eee cheeka nayewamepua:

Tehpe ta'iria ohjoenariamea,
 ahpo inateka yasimachepua yeeniwao,
 ki na'somichioipua itapiti ki kaawe tiame nayewakao;
 kihta aamo chu'wachi machenamichioipua wistukio.

¹¹ Poanatuapua aamo ki kaawe nokiawao,
 ukana weripakapua pu'kao.

Ta'iria yasitowa i'yapuapua aamo wahjachioipua,
 kihta ki kaawe teerepuawichio aaatachio.

¹² Apoe taamo Paamiraa,
 taamo tetewaka yasitoamepua taamo nokaka mochitoao,
 ahpo nahkaeopua tiame inamuka,
 taamo inamumia teereka kahtiamepua,
 ihtaoi itapiti taamoe ahpo itanetioopua,
 ikanati taamo keepunariapao.

Nape na'ara nokayameopua,
 kiisi kaawe e'reka ukana weripamepua pu'kao.

¹³ Aamoo utewaeme kaawerumache yooraka yasitonariame enesoo, zaatana aamo uumpatapua aamo itapiti ki kaaweruma yoranarewa erapatekao?

¹⁴ Nape kaawerumache yoranariame enesoo, a'chikoi aamo chaanenia aiwaiopua ki kaaweruma enepamichioo, newitoka machenamerimua, waikao ta'iria yasitomamua. Yooma pu'ka a'chikoi aamo chaaneniaio, kiisi majawemamua.

¹⁵ Pukaepa yooma eeme Riosie Weratiamechi paparaka mochitoamea, kaawerumache te'tereka mochitopuapua, Apoe Eesusi aamo te'ta Paamira nakiyachitia. Aaata aamo utewa yooroo ki kaaweruma iintomichioo, ohso kaawe kaawe e'reka tuuyepuapua pu'kao, achini tiachipa ki na'ara ihsinariamekopua aamoo, itapiti Riosi aamo kiamia puuyeka yasitoapa, Riosi Eesusichi iintomo tuuria.

¹⁶ Nape sosopatiame nayeweka chaanepuapua, kaaweruma inataka, kihta aamo weruma uuka. Eemea, ka'karumache yooraka mochitopuapua, te'ta Riosie Weratiame ijinuwarachitia, aaata aamo na'ara chaachapameo, suuwe erakomichioipua aamo na'arenariaio.

¹⁷ Epeche kaawe kaawerumawichio aiwaniamea, Riosio wa'a tiame reesiserioipua, ki taamo ki kaawe nokayapa aiwaniamechitiao.

¹⁸ Eesusia taamo kaawe teerepuawichio aiwaka mukukamepua, kihta ki kaaweruma iintokameai. Apoe wa'api ahpo kaawe e'rachi ahpo mukiwachi nehjakamepua, taamo tatakoriario, seenepi mukuka ahsieme taamo cho'wepuawichioipua. Puuuu wa'a iintokamepua taamowichioo, ahpo Noonochi mochipuawichio i'tomiapa. Eesusia meriretupua me'yao nape weerewarache, nape Riosiwariara ka'i, ahjamepua pehji; Eesusia ahpo Noonoe oijenatetiaapa, tewekachi weerewaeme enepakamepua.

¹⁹ Eesusia meritiai mukisao, ehkoriaami naayachi mochiriame, wahjipakame mochikachi nayewemia tekikamepua ahpo Riosiwarioe.

²⁰ Yooma puuu wahjipakamea, ehkoriaami Nooe taawechiami, kiisi e'weka mochitokamepua Riosio. Riosia pu'ka taawechiami ti'tijoeri wahjipakameo, ki ku'itapisi puuyekame eneriaipua, apochi e'enaka paparamichioopua, teewekaopua kiisi ka'karuma ahpo nokayao, Nooeo, pawekakera o'ineriachisi netekao, ahkasi kajuyachisi pu'kao. Nape Riosia ki wa'a noonowiriopao, osanao wa'api newipaterepua pu'ka Nooe pawekakera neteriachioipua, pu'kao te'ta tisiwa Riosichikamera paparakamekopapua.

²¹ Puuu neeroichi newipatiamea Riosichi paparakapao, ehpe taawechiami taamo tatakoriaria toinareka neerochi paatoniamekaitepua, Eesusi taamowichio iintorio erakoapa, cheriweniame teemea taamo tatakoriario. Puuu neerochi paatoniamaea, ki taamo aampa weerewachikamera piipatiamera puuuu, taamo yooreminakamera piipatiamepua, te'ta taamo iikachi eraniamee, Eesusi te'ta taamowichio mukuka eenechi oijenakamekopua.

²² Wa'a ikisao Eesusia, tewekachi moenarepua ahpo Noonoo Riosi kahtiachi, wa'aopua ahpo Noonoo kahtiachi yasirachi yasiparepua ahjamina, ahpo Noonoo seekarewachitia, i'wa wehjoarichi ya'yawichio, seekarewachitia. Wa'a yasakao Eesusia, yooma ahpo Noonoo utewarioe, yooma ihtaoi aaata te'ta ku'kuiwari tewekachio, ihtaoi tewekachi te'ta utewarioepua tiameo, ahpo teeretera te'tere tiamepua, ahpo tisiwari te'ta utewarioepua.

4

Riosi nakiyachitia ohjoeniame

¹ Eemea aamo tatakoriwichio mukuriopua Eesusio, ahjama mukukamechitia erakomete eemea, ki simitenareka aamo tatakorinarewaopua wa'asi, aaata wahjipakameopua wa'asi, ki tatakoriamekopua wa'asi.

² Aaata Eesusi ahjama mukukameka e'ramea, kihta tatakorinareka yasitomeri puuuu, ahpo ahjaka weritoachiopua pehjo, ka'karumache yooraka yasitomapua, te'ta taamo Noono nakiyachitia, te'pa tewekachi kahtiameo.

³ Aamo ki ka'karuma yooraka mochitoriao, pu'ka ti'tijoeri ki Riosichi paparame pu'sereka nokayao, kiisi wa'a nokaka mochitopua eemea pu'kao, ka'chitia taawechi, i'ka eee tiameo: ki teesa suwepori ihswame; ki ka'karuma e'rari ikotuwa; nawajiwa nokiwameopua; weeru chaachapaniame pahkotakaopua; itapiti ri'riosi neteniamechi paparaniameoi, ki taamo Noono Riosichikamera paparaniame.

⁴ Puuu ki Riosichi paparamekapaopua, u'matoka ki ka'karuma enepakamepua wa'asi, ahkasioi aamo iinsa te'tiameko e'riamepua, ki ahpochitia nokisinariopao ahjama.

⁵ Nape puuuu wa'a nokayaioopua, Riosi te'ta katewiachioopua taawechio, iinatuketiao ahpo noonowiriao, yooma tuumii nookapua Riosio, ahpo ki ka'karuma nokaria i'ka wehjoarichio. Wa'a teeremiitepua yooma ahjaka mochikamewichioo, yooma wahjipakamewichioopua tiame.

⁶ Pukaepa Eesusia i'ka weechi oiyaioopua, Riosi ka'karuma tuuyewari tuuyerepua, yooma aaata tatakorichi wahjipakameka te'teriameo, ahpo Noonochi e'enamichioopua, pu'ka ki kaawe noonowiriao, cheriwepuwichioopua, ahpo weemera ahjari kipuawichioopua tiame, Riosi Riosiwariichi te'tereka mochitomichioopua, i'ka wehjoarichi mochikaioopua pehjo.

⁷ Epeche epecheche waapi teetoamekopa Riosi te'ta katewemichioopua taawechio, kaawe aamo inateka mochitopuapua aamo ki ka'karumachi ruhjiniameopua, Riosichiche itaka mochitopuapua aamo ku'ipua, ki wa'a aamo ruhjipuawichioopua, nape te'ta pichiwa Riosichi paparaka.

⁸ Aamo nakika mochitoniameo, epeche teeremiitapua pukachio, puuu aamo nakika mochitoniamea, ki ookapi ki kaawe teereniame, katewiamepua amochio, ahpo kaawe erapatekaopua amochio.

⁹ Kaawe aamo e'reka tetewame enepuapua ahpo, aaata aamo ta'pechi che'repaniame nakiwiame enesoo, kaawe e'raka reesisepuapua, chorowame enesoo, ihkokepuapua kooameoi, kihta kichiwewa erakoka.

¹⁰ Yooma aaata iinuekaitepua Riosi ye'kario, Riosichi eename ku'iwao, ahjae a'chitiao ku'ipuameopua aaatao. Pukae ihspuapua ahkai aamo kahtiachio, Riosie kaawe ikipuameopua ahkai, amochie asimichioopua aamo wahjachio.

¹¹ Peeneka naewame enesaamua, peeneka ma'chiamie tuuyemerimua aaatao, Riosichi simiyameo. Peeneka ku'yame enesaamua, peeneka ku'ipuapua aaatao, Riosie aamo ye'kari ki'yariachitiaopua. Aamo aaata ku'inarewaa, Riosichi eenamepua Eesusi Riosie Weratiamechi paparakopa, pu'kao te'ta utewari tiameopua, pu'kao teemea, te'ta iyoriwa kiameripua, ahkasi ki seena aampasi. Pu'kawichioo, wa'a teerewaopua naaju.

Riosie Weratiamechi paparapa aiwaniame

¹² No'o te'ta nakika tetewa poponia pipinia tiame, ka'te aamoche tisia aiwameko erakomitiapua. Yooma aaata teeme Eesusichi paparamea, yooma wa'a tiame aiwamekaite teemea, taamo toiteme tiame Eesusichi paparaniameo.

¹³ Pu'ka aiwaniameo, ohsotia kaawe e'raka aiwapuapua, pu'ka Riosie Weratiameo, wa'a tiame aiwakamekopua aamowichioo. Wa'a te'tiame enesaa eemea, apoe enasooopua Riosie Weratiameo, epeche tisia kaawe erakomeri eemea, ki aamo aiwariachitia.

¹⁴ Riosie Weratiamechi te'teriapa na'aretiaa, ohso kaawe tisia kaawe erakopuapua, Riosi Riosiwari aamo ku'yamekapa wa'a aamo eratekaopua, aamo aiwaopua anachateka.

¹⁵ Aaata Eesusi Riosie Weratiamechi paparapa aiwamea, ka'chitia aaata meritiamewichio enemeripua, ichikoniamewichiooi, ihtaoinasika ikitiamewichiooi. Wa'a noonoiameo na'araka, kiisi kaawe e'raka tetewame Riosia.

¹⁶ Riosie Weratiamechi mochitoapa na'arewaa, kihta suuwe erapoa tiame puuuu. Pukaepa eemea ohsotia tisia kaawe erakomete eemea, te'ta Eesusichikamera te'teriamekapa eemea, Riosieioopua tisia kaawe e'raka aamo tetewiniamekopapua.

¹⁷ Ehpe taawechiami te'ta aiwaniamechio, tisia kaawe tamochi yoremina ne'nepamete teemea, te'ta pichiwa taamo Riosichi te'ta iyorika mochikao. Teemea taamoe wa'api taamo katewia tisia taamo suuwe e'riame enesooopua, zkehkinasa

epeche te'ta kokosa tiame enetapu te'ta kajuyachi taawechiopua, te'ta Riosi ti'tijoeri katewiachiopua taawechio, kiisi Riosi Taanarachi paparakamewichio?

¹⁸ Ehkoriaami Saromonia cheeriaipua Ehkoriaami Riosie Iyoteriachio:

Riosie cheriwetiameo,

tísia tehki e'rario enesoopua Riosichi ahpo paparamia enanarewaopua,
 ¿epeche kehkisa tísia tehkisa ohjorepua,
 kihta iinuemekopaopua Riosichi ahpo e'enanarewaopua paparamia,
 puua tísia pu'seriamekapaopua,
 te'ta tatakorikao?

¹⁹ Wa'a tiachipa eemea, Eesusichi paparakamekapaopua, itapiti aiwasaapua Eesusichi te'teretowawichio, ka'te aamo einawa tetewimitiapua pu'kao, ohso kaawe pu'ka aamo eerina tiiao, Riosikamera tooeupua pu'kao aamo katewekemichio; ohso kaawe eemea, kaawe erakokache simitepuapua aamo kaawerumache nokisiao.

5

Eesusichi paparama, kaawe nokipume tuuyewa

¹ Ehpeo neeea, wa'a aamo mochikachiami napawiniachi pa'pamiratuameo, aamo chaanemania aamoo. Neeea eemehitia paamiratoamekapao, neea yooma tetewikamekapa Eesusi meritioio kurusichio, neeepua tiameo, wa'achitia kiapuamekapa Riosie taamo kiapua ki taamo tetewiteniameopua pehjo, i'ka aamo tuuyenarenia:

² Kaawe neesetomitia eemea, wa'a Riosichi paparaka mochitoameo, aaata po'wa tepuyameka te'teriamo, nape aamoe kaawe e'rawae, ki aaata nuurewachi, kihta erakoka aamo toomi natetewao.

³ Pu'ka aamo neesetoka mochitoao, ka'te e'raka yoramitiapua pu'kao, aaata teeko ahpo puhkuchitia tetewameopua, ahpo tekipanatio; ohso kaawe eemea pu'ka aamo neesetoo, ka'karuma aamo te'terewa nokayame, tetewitepuapua pu'ka aamo neesetoka teetoo.

⁴ Wa'a aamo te'teretosoopua, aamoo po'wa tepuyamechitia neesetokao, aamo Te'ta Neesetoame enasaapua Apoe Eesusia, tísia kaawe aamo yoramapua, itapiti tísia peenia tiame aamo ki'yakaopua, ki wahjamesi e'rame.

⁵ Ehpeo neea aamo tehtemario, aamo chaanemania. Eeme tehtemaria, yooreka tetewipuapua aaata te'ta paamuriemeopua, pe'yachi tijoe enema, pe'yachi ooweruoi. Eemea amochioi, ka'te weruma erakoka mochitomitapua apochioi.

Yooma ahpo weruma tetewameopua Riosia,
 kiisi kaawe e'raka tetewamepua pu'kao,
 nape tesiwa teeka ahpo uuyameo,
 tísia kaawe e'raka tetewamepua pu'kao,
 tesiwa e'reweka.

Wa'a chiiame ehkoriaami Saromonia pu'ka iyoteriachio.

⁶ Pukaepa eemea, Riosi neesetotereche mochitopuapua tesiwa te'teretoka, Riosio ahpo te'ta utewarie aamo neesetomichioopua, Riosio te'ta aamowichio iintomiachi asisoopua, te'ta weruma kaawe e'rari aamo teeremichioopua, ahpo ahjama mochipuachi aamo ki'yoiopua, te'ta tísia peenia tiachi mochiarichioopua.

⁷ Yooma ihta aamo a'chi erakoao, Riosichi paparapuapua pu'kao, aamo katewekepuawichioopua, Apoe aamo Noono tewekachi kahtiamo, wa'ache tiame aamo e'reka yasitoamekopaopua, aamo ku'inarewakao.

⁸ Che'maka mochitopuapua eemea riaorósichio, puuu riaorósi aamo seepurawao, mawiyáchitia ma'uchaka oiyamekopapua, aaata konarekao.

⁹ Pu'ka riaorósi amochi enasoopua ki kaaweruma ihsimichio eratekao, utewaeme aamo wa'inepuapua pu'kao: "Ka'i, kiisi wa'a iintomania", chaaneka, aamo Riosichi paparakaopua. Amochio inatepuapua, ki muuuche wa'a tiame ikiyamekopua, yomachi weeechi aamo poponia pipiniai, wa'achi tiame ikiyamekopua pu'kao, riaorósieo.

¹⁰ Nape Riosia neipao, ku'itapi aamo wa'a te'terioopua aamo riaorósi ahjama nasiwakao aamo wa'ineka, Riosia amochi enamiitepua te'ta na'sonemiao, aamo riaorósichi o'yaekachitia te'teriao. Nape i'wa wehjoarichi aamo aiwaka mochitioopua pehjo, aamo utewari kiamapua, aamo anachaka mochitomichioopua riaorósi aamo na'areka yasitoo, pu'ka utewari aamo ku'iwae newitomichioopua riaorósi. Wa'a iintomeri Riosia, apoe aamo paaekamea, tísia peenia tiachi ahpo ye'karichi mochimichio, yooma ahpo Taanachi paparakameopua, Eesusichio.

¹¹ Wa'a iintomerikopua Riosio, tísia cheriwema ki'yamenia pu'kao, te'ta ki nu'uti utewari tiameraopua, ahkasi ki wahjiamesi simiyame wa'a teerejeraka.

Kajuyachi teepotari

¹² I'ka iyojura no'o aamo uhjuriaa, paikapioi naawesaripua, no'o ku'iwa Siriwano ahjama iyotetiamepua, pu'kao no'oo poonichitia tetewa. I'ka iyoterichi no'o chiiaa, Riosi te'ta taamo tesiweria nayewamepua, te'ta pichiwarichi simiyame, aamoo Riosichio, te'ta pewatiame mochitojerawa, Riosichi aamo paparawao.

¹³ I'wa Wawironia tiopachi mochikamea, puuua Riosie ahpowichio uutiaamea amochitia, aamo teepotewa uhjurenepua. Marakoai no'o taanachitia tetewao, aamo teepotenapua tiame.

¹⁴ Eemea Riosichi te'teramea, ahkai aamo natepaio, yoorewae koomorepaka teepotepuapua.

Yooma aamo Riosie Weratiamechi paparameo, ta'iria mochitojerame neeea. Wa'a aamo te'teresoo tísia kaawe eramania. Cheriwema wa'asi.

Ooka Simiyame Peero Iyojura

Teepotewa

¹ Kúira, yomatiame tamochitia Eesusichi paparame. Neeea Siimoni Peeropua, piiripi Eesusi Riosie Weratiame ajawaria, ti'tijoeekachiami uhjuratiame, Riosi ka'karuma tuuyewari tuuyemichioopua. Aamoo pu'ka tuuyewari pichikeka Eesusichi paparakamewichio i'ka iyotesa uhjuriamenia, aamo tatakoriario Eesusi iintoriae piipatetiameopua, puuuu Apoe te'ta taamo Riosiwara, Apoe te'ta taamo Newipatekame.

² Neeea Riosieo, tisia kaaweruma amochi teetojeraninia, aamo Riosichi simiyameo epeche epecheche pahteniameeo, aamo te'ta Paamira Eesusichi simiyameo, epeche epecheche nane'rerewae.

Riosi Weratiamechi aachin teeka mochtipuame

³ Riosia epeche kaawe taamo pahtesoopua Eesusichi simiyameo, ahpo tisia utewarie taamo kaawe mochtitotesimapua, ahpo te'ta nakiyachitia. Riosia apoe taamo Noonoo, ahpo Taanachi iintoka taamo ta'iria mochiwa iintapakamepua.

⁴ Riosia ahpo Taana Eesusi iintoriae taamowichioo, ahpo tisia peenia tiame iintomo tuuria taamowichio iintokamepua, taamo i'ka wehjoarichi kiisi kaaweruma nokiwachi puuyanaka, apochi newipatekao. Wa'a tiamechi taamo puuyanakapaopua, ahpo kihta a'chi tiame Riosiarichi taamo kipotepamepua.

⁵ Pukaepa neeea aamo chaanenapua, aamo Riosichi paparaka mochtioaio, i'ka naati itapiti yorapuapua tiameo: te'ta kaaweruma eneniame; epeche epecheche Riosichi simiyame pepenipaka mochtitoka;

⁶ pu'ka aamo ki ka'karumachi wichiniameo, kaawe aamo neesetopuapua; aamo pewatiame te'terewaopua Riosichio wa'api pewatiame teeremitiamua, kiisi toaka pu'kao; aamo Riosichi iyoriwao epeche epecheche teerepuapua;

⁷ amochitia Riosichi paparameo, te'ta kaawe e'raka tetewipuapua pu'kao; wa'a ikisa tiameo, aamo ahpo nakika mochtowao, epeche epecheche teetopuapua.

⁸ Yooma i'ka yooraka mochtosaa eemea, te'ta Riosie Weratiame nakiyachitia mochtio-mapua, itapiti kaaweruma yoorame enemapua, aamo mochiwachi taaketiam.

⁹ Nape yooma i'ka teereniame toinariamea, ki tetewamepua Riosie ahpo kaawe yorapuameopua meere taawechio, puuuu ahpo tesiweka tatakoriwa piipatetiameo, natakepake puuuu pu'kao.

¹⁰ Pukaepa eeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, Riosie paaetiamekapa ahpo tatanachitia enemichioopua ahpo ta'pechio, pewatiame amochi chapika mochtipuapua Riosichi aamo paparawao. Yooma i'ka yooraka mochtioame enesaa, kiisi so'mimeri eemea ki kaawerumachio.

¹¹ Wa'a te'tereka aamo mochtitooopua Riosia, kaawe e'raka aamo uumapua weemera wehjoarichio, ahpo Taana aamo newipatekame ye'kaka yasimiachioopua, ki wahjiamesi.

Pichiwarikamera masitewa e'wewa

¹² Wa'a tiachipa neeea, kiisi toimania i'ka aamo tuuyesiaopua, kiisi natakepaka mochtomichioopua aamoo, i'ka no'o aamo masitia, aamoo nane'reka mochtioamekoiopua pu'kao, pichiwarikoopua.

¹³ Neeea ahjaka kahtiaapua pehjio, kaawe no'o ihsiam maayamenia i'ka aamo no'o iyotepao, i'ka aamo pusatewa inatepasiwaopua, yooma aamo no'o chaaneriaopua masitekao.

¹⁴ Nane'riame neeea i'ka no'o weerewaeka kahtiao, amori kiteremerikopapua, wa'a tiame ne'netetiame neeea no'o Paamiraeo, apoe Weratiameeopua Eesusi.

¹⁵ Nape iiweta ahjaka yasitoaone pehjio, yooma a'chikoi iintoma neeea, i'ka no'o aamo masiteriaopua, no'o ki'tioiopua masitekao, wa'api teetomichioopua no'o masiteriao.

Eesusi ajawaria Eesusichi simiyame pichiwataria

¹⁶ Teeme Eesusi ajawaria masitiaa, ki taamoe erakoa chaachapakameopua teemea aamo masiteriao, yooma ihla Eesusi Weratiame utewarira taamo aamo nayeweriaopua, pu'kao wahka taawechi enamerichi simiyame taamo aamo nayeweriaopua tiame. Yooma puuuu te'ta pichiwariopua, teeme wa'apiai tetewikamepua Eesusio, ki nu'uti tiame utewariemekopua pu'kao.

¹⁷ Pu'kao tiame teemea, nane'riame teemea ki teesa tiame werumakoopua, pu'ka Eesusi te'ta Noonorao, Eesusichi simiyame inamukamekapua, eee cheekamekoopua ki nu'uti tahpitika tiame nayewakao: "Ihija no'o Taanápua, te'ta ki nu'uti nakika yasitoamerao, tisiwa ki nu'uti kaawe e'riamenia pu'káo."

¹⁸ Pu'ka wa'a chiame taamo inamoio Noonorao, kaawichi taamo yeetokoikapua, sewina tiame enepariameoio.

¹⁹ Ihji wa'a taamo inamura sewina ikiriachio, te'ta pichiwa puuua. Yooma ehkoriai Riosi na'nayewatura Eesusichi simiyame iyotekaopua, te'ta pichiwa puuui tiameo. Pukaepa eemea te'ta pichiwa chaachapario tetewika mochtopuapuaa, yooma pu'ka Ehkoriai o'inia Riosi na'nayewatura Iyoterichi chaachapario, yooma puuua pichiwa machenamerikopua. Yooma i'ka chaachapatiame ikisiwa teteiwachio, amochi tahjeraka teeretoniamepua, aamo te'ta pahtepuamechio ku'isimichio, ahkasi aamo ma'chirepachisio, te'ta aamo pehterepachisio, aatanakamera nayewaka chaachapariamekopua Eesusichi simiyame iyoteriaopua.

²⁰ I'ka ehkoriai Riosi na'nayewatura chaachapario, aataai ki sewina tiame chaachapametepua ahpo masitiachio, aapoeche wa'api machename kaawe chaachapaniameo. Aapoe ehkoriai Riosi na'nayewaturaai, ki aapoe ahpo inatarichi e'ra chaachapatiame puuua,

²¹ Riosi apoekamera ahpo Riosiwarie wa'a cheeka iyoteteriopa, ki aapoe Riosi na'nayewatura erakoachi iyoteriapa. Pukaepa ihji Riosi na'nayewatura chaachapaka iyoteriapa, ki nu'uti iyoriwa tiaitepua.

2

Ma'masitari wistuki masitiame (Uurasi 4-13)

¹ Ehkoriai isaeri ti'tijoeturichio, iinturiaipua tiame ti'tijoeri, Riosichi simiyameo tisia wistuka nayewame; wa'achitia ehpe taawechemio amochio, iintumeripua tiame aata wistuka naewameopua Riosichi simiyameo. Puuua ki maaeteka nayewaka aataoi wihkuemeripua, ihtaai aamo sewina ikimichio ahpo masitewao, pukachi ki nane'etoka wichimichio, ahkasio Eesusi aamowichio mukuria aamo tatakoria natetekao, ki pichiwako chaachapamama.

² Muuwaeme ti'tijoeria, pu'ka ki pichiwa chaachapaniamea nokisisimeripua, pu'ka yooma ihta suwepori tiame nokisika, itapiti ki ka'karuma. Wa'a te'etopua pu'kao Riosi poeche nokisiameai, kiisi kaawe chaachapapuamepua.

³ Ihji ki ka'karuma masitaria, tahpitika e'ramekapua toomichio, wihkueka toomitupua ti'tijoerichio. Nape pu'ka wa'a nokayamewichio Riosia, ki ehpesi o'inia, ki nu'uti kokosamo e'ramepua, ka'chitia taaweche puuyame tiamechi kokosari.

⁴ Riosia tewekachi ahpo ku'iwaoi, kiisi cheriwerepua pu'kao tatakoriameo, yooma ahpo seepurawachikamera enepakameo, pu'kao Riosia pehjo puuyeka mochtenapua pehjo wahka ooros tukapachio kaarenae o'yaekáo, ahkasi wahka ihtoriachio ahpo te'ta katewemiachi taawéchio.

⁵ Riosia ehkoriai Noe taawechemio ki ka'karuma ti'tijoerio, ki ahpo iyorika mochtoriopa pu'kao, yomatame si'ripuka kokosariamepua pu'kao, kiisi cheriweka tatakoriopua pu'kao, kiisi ahpo cheriwejeriopa. Riosia wa'a iintoaio, Noeche newipateriamepua, oowisani ahpo ta'pechi ohjoemeche ahjama, Noeche waika taawechemio ti'tijoerio, Riosi kaaweruma tuuyewari nayeweka yasitoriapa.

⁶ Riosia ehkoriai Aurani taawechemio, Sooroma tewaniachio Oomora tewaniachio tiameo, tisia tatakori mochiropua pu'kao, na'ie tisia kokosarepua pu'kao, napiso yachapateka.

⁷ Riosia wa'a Sooromao, Rooti tewaniameche newipateriamepua pu'kao, kaawerumakoopua pu'kao, i'kao tisia aiwaka kahtiamekopua wa'ao, wahjachi wa'a ohjoeme tisia na'ara yoraniaeo.

⁸ Ihji Rooti tewaniamea, tisia aiwaka yasariaipua wa'ao, yooma ihta kiisi kaawe tiame nokiopa wa'ao, yooma a'chi tiame ki kaaweruma inamukaopua, kiisi kaawe nokiwame tetewapaopua tiameo, kiisi wahjame senepi taaweche.

⁹ I'ka Riosi wa'a iintoria tetewitoka teemea, te'ta ki ka'karuma yooraka mochtomeopua, ki teesa kokosari aiwatemi Riosia pu'kao. Nape te'ta ka'karumache yooraka mochtomeo, kaawe e'raka tetewamepua pu'kao, kaawe e'raka ma'chipasiamepua, ihta itapiti a'chi tiame aiwasiachio. Puu te'ta ki kaawe noonokame te'ta kokosapuchio, Riosi ki nu'uti kokosamiachio, Riosi te'ta katewemiachi taaweche enemeriopua.

¹⁰ Ihji nuuteniame kokosaria, naatiwichiopua: te'ta suwepori nokayamewichio, Riosi kaaweruma tuuyepuawichio wa'iname, kiisi yooreka yasoame aaata tisia yoorepua tiariemeoi. Ihjia, te'ta iyoriniameoi kiisi suuwe erapaka na'ara chaachapame, ahkasioi te'pa kahtiamie Riosi ku'iwa na'arekaiopua, kiisi suuwe erapame.

¹¹ Nape puuu Riosi tewekachi ku'kuiwaria, epeche tisia utewari iinuekaipua tewekachi taamo Noonoeo, kihta teriwa chaachapamepua pu'kao, Riosi tetewachio.

¹² Ihji ma'masitari kiisi ka'karuma masitiamea, oowera animarika te'tiamepua chapisa ko'iniame. Ihjia kiisi ijinatamepua, ahpoche erasia nokisiamepua; ihji ti'tijoeria, kiisi ihta kaawe pahitiaopua, aaata na'ariamepua.

¹³ Yooma ihji aiwateka nokisiame Riosichi te'teriamo, ki teesa kokosapuaite puua Riosieo, yooma pu'ka aaata tetewachioi suwepori nokayameopua, pahkotaka, a'chitia keenakooi. Ihjia, aamo koayachi koaka mochikaioipua tiameo, tisia iinya nokayamepua amochio, aamo ka'karuma tiia ohchopatekao.

¹⁴ Ihji ti'tijoea aaata oowitiame ne'naiopua ahpo puichio, ki nu'uti ikotuka tete-wamepua, tahpitika e'raka ki aiwaniamesi; ihjia tiameo kiisi teweka tatakoriamepua. Ihjia tiameo, tahpitika e'ramepua ahpo ikotuwachio, tisia pepeniamekapa aaataoi oowe erapatekaopua, ihjia aaataoi oowe erapatiamepua, ki pepeniameopua ahpo wa'inakao. Nape pu'ka wa'a nokayameo, kiisi wa'atia itipimeri puua Riosi kokosarioe.

¹⁵ Puua, toakamekapa puua kaaweruma poeoe, ki teesa wewekakame puua na'ararichio. Ihji ti'tijoeria, Waarami tewaniame tijoehitia nokisiamepua, ehkoriai yasakame. Ihji Waaramia Weeroi taanara eneriaipua, toomi ikotuwawichio, sewina iintokame ahpo Riosichi iyoriao, ahpo ki kaawe iintomiawichioopua, toomi uunarekame.

¹⁶ Nape ihjia, i'ka ki kaawe iintomia simiaio, teriretupua ahpo uuruwa yaasetoaeo, ka'chitiame taawechi nayewameoi, i'ka uuruchi ihtoio, ki u'matonarerioi. Uuruwa wa'a iintoka ki iintoterepua Waaramio, ahpo ki kaaweruma iintomia erasio.

¹⁷ Puuu wistuki ma'masitiamea tiameai, neeroi kaaweruma pajename wakipakameka te'teriamepua, pukachio kihta ka'karuma pajenamekopua wa'asi. Ihji ti'tijoeri ki ka'karuma masitiamea, pa'wichurichitia i'toniamepua eekao, ku'witapiche nokisa toomitusa sewinachiami uumatosiame. Ihjia wa'a nokayaio na'arakao, ki teesa tiame Riosi kokosamiachi i'topuaitepua, ki teesa iinya tiame tukapachi ahpo uhjurachi, ahkasi ki wahjiamesi ki teesa tiame aiwamiachi.

¹⁸ Ihjia tisia peenia tiame nayeweka oowe orapatiamepua, wa'a chaachapakaopua aaata ki pewatiame te'teriamepua Riosichio, sewina erapatekaopua pu'kao, ahpochitia nokisimichio ki ka'karumachio, kihta nateyamechi, aamo ka'karuma enepanariapao, ki ka'karuma yooraka mochitoai puuyariachi.

¹⁹ Puuu aamo se'wi tiame ma'masitiamea, ahpo ahjamao nokisisoopua, sa'rumio tuuyamepua itapiti nuurari iyorika mochitoniameopua aamo o'yaeka te'teretiaio. Pu'ka nuurari aamo o'yaeka te'terichi na'sosaapua, ihta aamo nakiya yoranariachiopua, kihta eerina teeremio tuuyamepua. Nape puua aapoekamera o'yaeka mochitoai chaachapamepua, ahpo tisia tatakoriwachi chapitiamekapa, yooma ahpo ihta ki ka'karuma ikotuwachi.

²⁰ Aaata taamo Apoe Paamira Eesusichi paparakapa i'ka weeechi ki kaaweruma nokiwa newipatetiameaipua, ki wa'achi nokisimichio, eenechi ki ka'karuma yooraka yasitosapua, epeche ki kaaweruma teerewa tiame, enepamepua Riosichio, ki pukeri ahpo teereriachitiaopua.

²¹ Aaata wa'a iintokame enesaa, epeche kaawe eneriaipua ki machisaa Riosi kaaweruma poeoe, ki epeche ikimichiopua pu'kao, ahpo ki kaaweruma teereriachitiaopua pukeri o'icharichio, i'ka Riosi kaaweruma machikaioipua.

²² Waikaopua puuu wa'a iintokamea, eee chaachapaniameka iintoamepua: "Chuhchuria, eenechi ahpo yo'yoria ko'komia eenakamepua"; piirechi chaniwamea, eee chaniwamechitia tiamepua tiameo: "Koowia kaawe papakoka uupetiaioo, eenechi wehsarachi eenaka wehsarapamepua."

3

Taamo Paamira Eesusia eenechi enameri

¹ Aamo no'o te'ta nakiya poponiwa pipiniwa tiame, ihji no'o aamo iyotepaapa, oosa simiyamepua. Neeea i'ka oosa simiyame iyojurachio, te'ta aamo inatajeramenia, kai waapisi tiame inataka Riosichi simiyame, yooma te'ta tisia ka'karuma Riosi tuuyewarichio.

² Ki natekajerani neee, pu'ka ehkoriai Riosi nayewatura iyoteka chaachapariopua, Riosie piiparieme. Yooma pu'ka chaachapariache yooraka mochitojeraninia,

yooma Eesusi ajawaria aamo masiteriaopua tiame, Eesusie taamo Paamirae Apoe taamo newipatekameopua tiame, nayewatumichio uhjuraria.

³ Ke'chu ihta chiiainia aamoo, i'ka pahcha aamo nane'rejeraninia: kajuyachi taawechiamio, e'enameripua aaata ti'tijoeri, ahpochewichio erakoa inatame.

⁴ Puuuu aamoo na'ara erakokao, iinatukemeripua chaachapaka: "Nee, ¿enameri-joarepua, ki ku'itapisikopua Eesusi ahpo ku'we enamio tuurioio? Ihji weeeai wa'api teetoamepua naayachi o'inia enepatetiao, kihta sewina ikiyamepua ahkasi ehpiami taawechisio. Taamo ehkoriai noonoriai wahjipakameai, wa'achi chaachapaniame puuyetoka mochitoriaipua Eesusi enamerio, nape ahkasi ehpesioi, kiisi eenamepua. ¿Achinitio enameripua naaju?"

⁵ Wa'a chaachapamea, kiisi pichikiamepua Riosi iintomo tuuyaa kiisi wehchi wichiyeopua ahkasi ahsieme ikiyachisi. Ki pichikiame puuuu i'ka weeeo, ke'chu i'ka yachanioopua pehjo, Riosio chaachakache wakiyachi iintapariopua i'ka weeeo, pa'wetero tiioipua i'ka weeeo, pa'weo norikame manipateka.

⁶ Ihji nanaarame masitaria, kiisioi nane'riamepua tiame ehkoriaimio, Riosi cheer-riachichee yomatiamie si'ripurioopua weeeo, yomatiamie nanaarame wehjoarichi si'ripuka.

⁷ Nape i'ka weee kajuyachio Riosia, te'ta ahpo utewarieo, chaachasache tajenater-meripua yomatiamie i'ka weeeo, ahkasi tewekaopua tiame. Wa'a iintomeri Riosia, te'ta ahpo katewiachi taawechiopua, yooma nanaarame katewesa kokosaiopua.

⁸ Pukaepa eeme no'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, ka'te wa'a yaapi erakoka mochitomiapua, nanaaraka chaachapamechitiao, taamowichio piie miiri paamupario, Riosia piie taawechitia tetewamekopu; Riosio piie taawechitia tetewao, taamowichio piie miiri paamupariopua.

⁹ Wa'a teeka tetewiniachioopua, taamo Paamira Eesusia waikao, kiisi ariwapaitepua ahpo te'ta enamiachio, aaata wa'ami ahka tisia ariwapamekoo Eesusio chaachapanioio; nape ihji taamo Eesusi Paamiraa, ki aaata epeche tatakoriichi wewekamichioopua puuyeka tiamepua pehjo, tehpe teewepamepua ahpo enamiao, epeche weeka apochi e'enapuawichioopua, ahpo tataroriniameopua wa'asio, toakaopua wa'asi.

¹⁰ Nape taamo Paamiraa enamachepua, ihji enaioopua senawato asimitepua ichikoamechitia. Pu'ka taawechio, ihji tewekaa, kiterepamitepua waikao, ki nu'uti tiame te'teoka. Yooma aaata taamo itapiti ahjae neteniameai, yooma saipameri puuuai na'ieo, kihta enepaka wa'asi. Weechioi, yooma ihta netetiameai, wa'achitia saipameripua tiameo, weee tajenarieo.

¹¹ Yooma i'ka weeeo saipaka kajupuamekoopua, i'ka weee tewekara tiameo, ¿ki te'ta ka'karumachi yooraka mochitomeri-joare eemea te'ta aamo iyoriwa te'terekaopua Riosichio,

¹² yaapi erakoka Apoe Eesusi tekimichioopua, aamo newipatemiao, i'ka weee kajuyachi tajenamerichio?

¹³ Teemea, yooma wa'a i'ka weeeo tajenaka kajumerikoioopua, yooma tewekaoioopua ki naania ikimerikoopua tiame, yooma ahjachi iintuameopua ki naania ikimerikoopua tiameo, weemera wehjoari taamo mochimiachi, puuyeka mochitoame teemea, weemera teweka iinueme, Apoe taamo Paamira Riosio, iintomo tuuriachitia. Wa'a weemera taamo mochikachio, kiteremeripua ki ka'karumao, apoche ka'karumache ohjorepuachi wa'ao.

¹⁴ Pukachipa eeme no'o tisia nakiwaa, ka'karumache yooraka mochitopuapua pe-watiame mochitoka Riosichio, wa'a aamo te'teresoo Eesusi enaio aamo katewemiao, ka'karuma te'teriamie aamo tewimichioopua, kihta a'chitiame tatakorieme.

¹⁵ Puuu tepepi teeweniamea Eesusieo, epeche weeka muuwepamichioopua apochi newipamerio; wa'a teeka tetewimete teemea, pu'ka Eesusi tehpe puuyewa tewiao. Taamoo Paoroa taamo pa'chichitia tetewaa, wa'achi cheeka aamo iyotepekame puai i'ka tehpe eenepaniame Eesusieo, i'ka Riosie ahpo kiaretia ti'tijoeri tuuyewarichioopua.

¹⁶ Yooma ahkaoi ahpo iyotepariachioopua, wa'achi cheeka iyoteparepua i'ka tehpe eenepaniame Eesusieo. I'ka Paoro iyoteparichi tisia tehki tiame masitiamekopao, ki kaawe pahtekameapua, se'wikamepua pu'kao, te'ta Paoro masiteriachitia masitepuao. Pukaepa, ki te'ta machiyame Riosichi simiyameo, se'wichi ruhjiamepua ki kaawerumachi. Ihji ma'masitari ki ahsieme pepenipakame Paoro masiteriao, se'wi chaachapaka masitiamepua, wahjachi Riosi iyotaperichi chiiio. Puuu se'wi masitiamea, kiisi kaawe nokayamepua Riosi te'ta pichiwarei chiiio, wa'a te'tiapa puuuu, ahpo wa'api na'atamepua.

¹⁷ Pukaepa eeme no'o poponichitia kaawe e'riaa, pu'ka se'wi masitiamechio, kaawe aamo inateka mochitopuapua, ki aamo apochi panisutomichioopua ahpo tisia wihkue-wae, aamo kaawe Riosichi te'terewao, ruhjipateka.

¹⁸ Pukaepa eemea, kaawe machipakame mochtipuapua Eesusi masitiao, te'ta taamo Paamira Eesusi nakiyachitia, Apoe Eesusi Riosie Weratiameo, taamo te'ta newipatemichio weratiame. Pukaepania i'ka iyotepe kajuyachiopua, i'ka Eesusi Riosie Weratiamewichioo, weruma iyoriwa teerejeraninia pu'kawichioo, ahkasi ki wahjamesi. Wa'a te'teresaa kaawe enemiipua. Cheriwema wa'asi.

Seenepichi Waani Iyoteria

Riosi Naera

¹ Kúira yomatiamé i'ka wehjoarichi mochikáme. I'ka no'o iyotewachio, aaatashi simiyame itapiti aamo nayewemane, kihta ki'tioi i'ka wehjoario, ahjaka yasitokameopua wa'asi, ke'chu naayachisi o'inia. Puuu aaataa ihji aaatapua: taamo wa'api pusie tetewaria, taamoo pu'kao keepuka ohjoria; taamoo pu'kao, taamo sekae ahjachi ihcheparia. Ihji te'ta aaataa, Eesusi Riosie Weratiame puuuu; puuuu, Apoe te'ta Riosi Naera puuuu, Riosia pukae ahpo Naeraeo, te'ta kaaweruma ahjarikamera taamo ki'yamepua, weemerakamera ahjari.

² Ihji wa'api Riosi Naeraa, i'wa wehjoarichi eenaka tijoetukamepua, taamoo taamo pusie tetewiriamepua; pukachi wa'a tiachipa teemea, pichiwako tuuyámepua, i'wa wehjoarichi eenário. Pu'ka Naera Tijoetukamechi simiyame, aamo nayewatuna teemea. Puuu Naera Tijoetukamea ki wahjiamesi ahjari tiamepua, puuuu taamo Noono Riosi tiarichi o'inia tekikamepua, pu'ka tiarichi o'inia tekika weeechi eenaka, taamo ahpo tetewitekame.

³ Pu'ka te'ta taamo tetewaria, pu'ka te'ta taamo inamuria tiame, aamo nayewatuame teemea, aamóo, wa'achitia tamochitia taamo Noono tewekachi kahtiamechi te'tereka mochtomichio, wa'achitia Riosi Taanarachi taamo te'tereka mochtomichio, wa'achi te'tereka mochtomichio, Eesusi Riosie te'ta Weratiamechio.

⁴ Wa'a tiame aamo tuuyepame teemea i'ka iyotewachio, pu'ka aamo Riosichi peenia erakoao, epeche ahsepari teerepuawichio.

Riosia piipari tahjewari puuuu

⁵ Eesusi Riosie Weratiame taamo aamo masitenureriaa, ihji kaaweruma weemera tuuyewari puuuu: Riosia piipari tahjewari, ki'tiameoipua tiameo, ihtaoi ki kaaweruma tiameo, kiisi oiyeameoipua tiameo, tukaparichio; ihjia te'ta kaawerumache ihsiwa tiamepua.

⁶ Pu'ka Riosi ahjama kaawe te'tio tuusaa teeme, nape wa'a chaachapaoi ki ka'karuma yooraka ohjosaa teeme, wistuame teeme taamo chaachapario, ki taamo chaachapariachitia ohjoekapa teeme.

⁷ Nape uutapachi ohjoresaa teeme kaawe ahpo uukao, Riosichitia uutapachi te'tereka mochtomichio teemea, kaawe erakoka mochtomichio taamo wahjachi ahjamaoi, Riosi Taanara Eesusio taamo tatakoriaria te'ta taamo piipateriopao, tísia kokosa aiwaka, ahkasi kurusichi mukukao.

⁸ Ki tatakoriwaeme taamo teewasaa teeme, taamo wa'api taamo wihkuiámepua, kihta ki'tiame teemea waikao, taamo pichiwariwao.

⁹ Nape teemea Riosio taamo tatakoriario tuusaa, tísia kaawe erakometepua taamo tatakoriario taamo cheriwemerikopua, pu'kao tamochio, te'ta kaawerumache ihsiamekopapua, yomatiamé taamo kiisi kaawe nokariaopua, piipáteka.

¹⁰ Nape ki tatakoriwaeme taamo tewasaa teeme, Riosikamera wihwuchame teeme waikáo, ki pichiwaka uuyamekapa teeme pu'ka cheeriao, Apoe Riosio cheeriopa taamoo, yomatiamé teeme tatakoriameko tuuka.

2

Eesusi Riosie Weratiame taamo nehpuuari

¹ No'o Riosichi kukuchiwa, i'ka itapiti aamowichio iyotiamenia, kaawe aamo inateka mochtomichio itapiti ki ka'karumachi wichipuameo. Nape seenekachi aawata piire tatakoriichi wichisoo, ijinueme teeme aaata taamo nehpuamerio, riaorósi taamo wenejia taamo Noono tewekachi kahtiamechio. Puuu Eesusi Riosie Weratiamea, wa'a iintomeripua taamo nehpuapakao, puuu Apoea, te'ta tísia kaawerumakapa puuuu, taamowichio kaaweruma wichiyameche, ihsiamekapapua.

² Pu'ka Eesusio taamowichio mukiwarichi ahpo nehjariopapua, yooma taamo tatakori wikipariaria natetetiame itipikamepua, ki ehpe taawechiami taamochewichio, ahkasi yomatiamé i'ka wehjoarichi mochikamewichio, Eesusichi paparakameo.

³ E'waka mochisaapu teeme pu'ka Riosi nuurario, pukachi nane'repua teemea, pichiwa kaawe te'tereka mochtomichio Riosichio.

⁴ Nape aaata ahka cheesoo: "Tísia kaawe teereka yasitoamenia Riosichio", nape wa'a chiiao, ki yorame enesaapua Riosi nuurario, kihta Riosichi kaawe teereka yasitoamepua, oowera tísia wistuamepua, kihta pichiware tiamepua apochio.

⁵ Sewina chaniwachio, aaata e'waka yoorameapua Riosi nuurario, pukae e'wewa ihsiwae tetewitiame Riosio, tísia ahpo nakiyapua Riosio. Pukachi wa'a taamo tiachi, taamo nane'riame teemea, taamo kaawe tiamekopua Riosichio.

⁶ Aaata ahpo Riosichi kaawe teereka yasitoameko tuuyamea, Riosi Taanara Eesusi i'wa weechi yasariachitia, yasitómepua.

Weemera nuurari

⁷ No'o Riosichi nakiwaa, ihji nuurari aamo no'o iyotepiaa, ki weemera simiyame puua, puuu wa'apikai tiapaopua ehkoriami o'inia simiyame, puuu wa'api puua, ehpiami taamo nayewatuaa, pu'kaopa aamo inamuriapa wa'ási.

⁸ Nape wa'a tiaipua, Riosie Weratiameo ahsieme e'wewa iintoriopa, yomatiamie Riosi nuurari e'wepakaopua i'wa weechi oirioio, weemera tiame Riosi nuurari e'wewa, enepakamepua. Ehpeo eemeai Riosieo, yomatiamie ahpo Taana Eesusichi paparameo, ahsepari e'wekame taamo tetewamepua ahpo nuurario. Pukaepa ehkoriami tukapari Riosi nuurarichi nokisitiamie, puua saipatoamepua, ehpeo taamoo Riosi Taanara tahjewarachi mochitoamekopa, Eesusichi paparakao. Ehpeo eemea Eesusi tahjewarachi mochitoamea, kaawe ahpo nakika mochitoamepua.

⁹ Aaata piire ahka Eesusi tahjewarachi yasitoame teewasoo, wa'achiaipua nekumesaa ahpo piirechio, tukapachi yasitoamekai chiamepua pehjiio.

¹⁰ Nape puuu ahpo piire nakika yasitoamea, Eesusi tahjerawachi kaawe teeretoka yasitoame puua, aaataa kihta tatakoriichi wichiteme tiamepua.

¹¹ Nape aaata ahpo piirechi nekumeka yasitoamea, wa'a ahpo ma'chitamepua tukaparichi yasitoamekoo, ki ma'chiriameka tiamepua, tukapachi oiyamechitia kiisi ma'chiriachi.

¹² Neeea Riosichi kukuchiwalao, i'ka no'o iyoterichio eee chiame ka'karuma tuuyewa iyotiamenia aamowichioo, Riosichi aamo te'terepariopa aamoo, Riosio aamoo cheriweriopa tatakoriario, Eesusi Riosie Weratiameo aamowichio iintóriae.

¹³ Eeme kukuchi yayawaraa, i'ka aamo iyotiamene aamowichioo, tísia nane'reka mochitoamekopa Riosie Weratiamechi simiyameo, pu'kao ke'chu naayachisi o'iniasi ahjaka yasitoame.

Aamo tehtemario, i'ka kaawe e'rewa aamowichio iyotiamenia, tísia aiwaio anachaka newitoriopua riaorósio, tísia na'ara aamo yoranareriamieo.

Aamo kukuchio, i'ka kaawe e'rewa aamowichio iyotiamenia tiameo, aamoo tísia nu'nuntikoiopua pehjiio, aamo Riosichi paparamekopua.

¹⁴ Eeme yayawaraa, kaawechupena tísia parakame eemea Riosie Weratiamechio, ke'chu naayachi o'inia ahjaka yasitoamechio.

Eeme tehtemariaio, kaawechupena eemeai newitokamepua riaorósio, tísia anachatoaipua riaorósi na'arario, amochi tísia na'ara yoranarewa, Riosi kaaweruma tuuyewarichikamera enepakaopua, tísia utewaeme enepakaopua amochio, riaorósi aamo tísia na'arewa nehpuariwichioo.

¹⁵ Wa'a tiiachipao neea yooma aamoo, chaaniamenia, ka'te pu'sereka mochitomia eemea, itapiti ki ka'karuma nokiwame i'ka wehjoarichio, ikotukaoi ihtaio itapiti i'ka wehjoarichi iintuameo. Aaata i'ka wehjoarichi iintuame ikotuka yasitoamea, kiisi nakika yasitoamepua tewekachi taamo Noonoo.

¹⁶ Wa'a tiamepua, yooma ki ka'karumaa i'ka wehjoarichie taamo ooweniamea, ki taamo tewekachi Noonoe ooweniamepua, ihjichitia weechi iintuamea: yooma ihta taamo tetewao, ki ka'karuma yoranarewa; yooma taamo erakoa ki ka'karuma yoranarewa; tísia paarasarieka yasitonarewa.

¹⁷ Ihji weea ahpo kajumite puua, yooma apochi mochikame ti'tijoeri kiisi ki ka'karuma ikotuame ahjama; nape sewina tiachio, puuu Riosi nakiyachitia mochitoamea, ki wahjamesi ahjameripua Riosi ahjamao.

Napapuka ne'newa, aachintiamera te'ta pichiwarikoo ki pichiwarikooio

¹⁸ No'o Riosichi kukuchiwala, waapi teetoamekaitepua epeche epecheche, Riosi ihsiwa kajumiachipua i'ka wehjoarichio. Inamukame ohjoare eemeapa, aaata iintumio tuuwao, aaata Riosie Weratiame te'ta weruma Seepurawaraa. Wee, weeka puuyapamepua wa'asio Riosie Weratiame seepurawao, te'ta Riosie Weratiame Seepurawa ijinuwarao. Wa'a tiiachipa epeche epecheche, waapi teetoameko erakoame teemea, Riosi i'ka wehjoarichi ihsia, kajumiachipua.

¹⁹ Puuu Riosie Weratiame seepurawaa, ahkasioi taamo ti'tiopachiamioi e'enariameaipua ookapio, ki pichiwa taamo Paamira Eesusichi paparame. Puuu ki taamo ijinuwara eneriamepua taamo Riosichi poponiwachio pipiniwachio pua tiameo, poanatumekapapua, tamochitia pichiwa Riosichi paparame enesaupua, taamo ahjama itipimeriapua. Nape wa'a noonoitamea, taamo ma'chiamete wimichio iituamekopua taamo ti'tiopachioi Eesusi seepurawa, nape ki yoomahka.

²⁰ Nape eemea ki poanatuamepua taamo Riosichi papamechio, eemea amochi uukamekapa te'ta Kaaweruma tiamera Riosi Riosiwario, Riosi aamo ki'yario, pukaepa machika mochitoame eemea, taamo Paamira Eesusi pichiwaritaa.

²¹ Pukaepa aamo iyotepamenia, aamo machiyamekopa Eesusichi simiyame pichiwarirao, kii ki aamo machiyamekopa. Eeme wa'api nane'riamepu, wistukio ka'chitia pichiwarichi eenamekopua.

²² ¿Aatana ohjoarepu te'ta wistuamea? Naati puuua, ki Riosie Weratiameko tuuyame Eesusio, ki Riosi tiarichi eenameko tuuyame. Puuupua, te'ta Riosie Weratiame seepurawaraa, ki uuka tetewamekamera Eesusi Riosi Taanarao, apoe te'ta Eesusi Noonoraoi.

²³ Aawataa ki Riosichi eenameko tuuyamea Eesusio, ki apochi iniwaeka yasitoamepua te'ta Eesusi Noonoraoi; nape, Riosichi eenameko tuuyamea Eesusio, apochi iinueka yasitoamepua te'ta Eesusi Noonorao.

²⁴ Pukaepa kaawe neesetomitiamua, pu'ka Riosichi simiyame tuuyewario, pukeri o'inetiachisi aamo inamuriao. Wa'a te'teretoka neesetosaa eeme, pukachi Riosi Taanarachiche te'tererime enemapu eemea, Eesusi Noonorachi te'teretokameche tiame.

²⁵ Teemea wa'a te'teretokamea, kiapuame teemea waikao, Riosie Weratiame taamo kiapo tuutiameopua, kiisi wahjiamesi ahjaniameopua weemera ahjari.

²⁶ Pu'ka wa'a tiame aamo iyotepamenia, kaawe aamo neesetoka mochitomichio pua aamo wihkuenariameo.

²⁷ Eemea tisia machika mochitoamekapaopua Eesusi Riosie Weratiame pichiwarirao, ki aatae aamo epeche masitepuamepua, Riosi Riosiwarikamera aamo masitiamekopua, amochi yasitokao. Puuu Riosi Riosiwarikamera inisiamepua aamo te'ta masitokao, ihtáoi Riosichi simiyameo. Puuu Riosiwari masitiaa, te'ta pichiwarikamera puuua, kiisi wistúki. Wa'a tiachipa eemea, pu'ka Riosiwari amochi yasitoo masitia, e'weka mochitopuapua, pu'ka Eesusi Riosie Weratiamechiche, Riosiwariichi teetoka.

²⁸ Ehpeo no'o Riosichi kukuchiwala, peewatiame mochitomia eemea Riosie Weratiamechio, ki aamo suuwe erapatepuaichio aamo te'teretorioa, pu'ka Riosie Weratiame enasoopua te'ta taawechio; epeche kaawe ahjachi erakoka mochitoniamea, pu'ka taawechi te'ta enameriwichioo.

²⁹ Eemea nane'riame enesaa Riosie Weratiameo, kaawerumache ihsiamekoopua pu'kao, nane'remete eemea tiameo, yooma aata kaawerumache nokayameo, Riosi tatanarachitia te'teriamiakopua, Riosi Taanara Eesusichi enepakamekopua.

3

Riosi te'ta tatanara

¹ Eemea i'ka no'o chiiao, inataka ne'nemitiapua: Nee, taamo Noono Riosia, ki teesa taamo nakiyamepua, ahkasioi puuua taamoo, ahpo tatana taamo teewamepuá; pichiwa wa'a te'tiamekate teeméa. Nape wahjachia, ki Riosichi paparaka mochitoamekapaopua, ki taamo Riosi tatanarachitia tetewamepua, kihta tewekachi kahtiamé Noonochi te'teriapa.

² No'o Riosichi poponiwa pipiniwaa tiame, ¡Riosi tatanarapa teeméa! Teemea ki te'ta kaawe nane'riamepua taamo weerewa te'teremiao, nape wahka ihtoriachio Eesusi eenechi tewekachi o'inia tekisoo, Eesusi weerewaeka eenaria tetewapao, pu'ka weerewa taamo weerewaameriko erakoame teemea.

³ Yooma pu'ka puuyetoka mochikamea, Eesusi ye'karichi ahjama mochipuameo, tisia piipari tiame ahpo neesetoka mochimetepua, iiweta i'wa wehjoarichi mochitoaiopua pehjo, te'ta Eesusi piipari tiachitia.

⁴ Ki ahpo piipari neesetoka mochitoamea, ki iyorika mochitoamepua Riosi nuurario, puuu ki iyorika mochikamea pu'ka nuurario, tatakoriame puuua.

⁵ Eemea nane'riamepua Eesusi Riosie Weratiameo, apoeopua kiisi ihta tatakoriameo, i'wa wehjoarichi eenariopua taamo tatakoriaria kokosapuame, ahsieme cho'wemiao.

⁶ Aata te'ta Riosie Weratiamechi kaawe teeretoamea, kiisi oiuyamepua tatakoriwachio; tatakoriwachio oika pu'seriamea, kihta Riosie Weratiamechi teeretoamepua, puuua Riosie Weratiameo, kiisi machiyameka teeretoka yasitoamepua.

⁷ No'o Riosichi kukuchíwaa, ka'te aamo toimitia wihkuemichioo aataoi; aata kaawerumache yooramea, kaaweruma puua, Riosie Weratiameka tiamepua, ahpo kaaweruma tiiao.

⁸ Nape tatakorika pu'seriamea, riaorósikamerachi tiame puua, riaorósi iinuwara. Riaorósi, tatakorika pu'seriamepua, Riosichio, ahpo poanaturiachisi wa'ana, ki nane'reniachi wahkasi ehkoriaami o'inia. Nape Eesusi Riosi Taanaraa, riaorósi taamo ahpo ijinuwa eenepatenariopa, wa'inemia eenakamepua, riaorósi, ki taamo Riosi tatanara enejeriopa.

⁹ Aataai te'ta Riosi taanarachitia yasitoamea, kiisi tatakorika yasitonariamepua, weemera ahjari iinuekapupua Riosichio Riosie ahpo kiatame. Pukaepa ki itipiamepua tatakorika simitewachio, eenechi naawakameka tiame enepatetiapaopua, Riosieo. Puua ahpo yooreminaopua iikachio, Riosi taanara enepakame puuapa.

¹⁰ Nane'repori tiame teemea, Riosi tatanara aatanakoo, riaorósi ijinuwarao aatanakoiopua, ahpo nokiwamechi ma'chiamete winiamepua, aatanakamerakoo. Aawataai ki kaaweruma yooraka yasitoamea, kiisioi nakika yasitoame enesaa ahpo piirechio, ki Riosichi tatanarachitia te'teriamepua, riaorósikamera ijinuwarapua.

Napatika ahpo nakika mochtotaria naaju, aaatachioipua

¹¹ Ki'yamisi o'inia taamo tuuyesiwa inamutiamepua, puuu wa'api ihjia: taamo ahpo nakika mochtopuamepua.

¹² Teemea ki Kaainitaru ohjóeriachitia ohjóetometepua, ehkoriaami naayachikioio pehjo, ohjóeriachitiao. Puuu Kaainia, riaorósi iinuwarana enekamepuáa, ahpo pooni me'yakamekapa. ¿Ihtatia tiichipa wa'a iintoriarepua ahpo pooni me'yakao? Wee, puuu Kaainia, na'rari inataka yasitoriamekapa wa'a iintokamepua, pu'ka poonira Aaweri tewaniamea, kaawerumache yooraka yasitoamekapa, wa'a yoratiamepua.

¹³ Wa'a tiichipa eeme no'o Riosichi kukuchiwaa, aamo nekumeka te'teiwai i'ka wehjoarichi mochikameeo, ka'te iinsa tiameko erakoka mochtomitipua. Puuu aamo ku'kume e'raka tetewamea, ehkoriaami naayachi Kaaini teereriachitia, te'tereka mochtioamepua.

¹⁴ Nape teemea Eesusichi paparamea, taamo kaawe nakika mochtioamepua, aataoi kaawe e'raka nayeweka. Wa'a te'teriapa teemea, nane'riamepua taamoo, ki ai-wamerikopua oosa simiyamechi mukiwario, teemea weemera ahjarichi teetoapa, taamo Noono tewekachi kahtiamete ki'yaria. Aataai ki ahpo piirechi nakika yasitoamea, ahjaka oiapua mukukameka tiamepua. Puua wa'apitia itipisaa, puua eeyowa tiamepua oosa mukiwachi wichipumeo.

¹⁵ Aataai ahpo piirechi nekumeka yasitoamea, tijoe ko'yameka tiamepua; eeme wa'apiai nane'riamepua pu'kao, aataai tijoe ko'yameo, kiisi kiapuamekopua, ki wahjiamesi ahjario.

¹⁶ Teemea Eesusi Riosie Weratiame iintoriaeo, te'ta pichiwarikamera nakiwari machiyamepua, ki teesa taamo nakiwapao, kurusichi mukuriopa, ki nu'uti kokosa tiame aiwaka taamowichioo, apoe ahpo kaawe e'rachi wa'api. Wa'achitia teemeai taamo poponi pipiniwa Riosichi paparamewichioo, ihtaai aiwari aiwaiopua pu'kawichioo, kaawe erakometepua, wa'a teeka tetewiteniamepua tamochio, te'ta kaaweruma Riosichi eename nakiniameo.

¹⁷ Aata ahka soparame iinukai yasitoameapua ahpowichioo, wa'a tiiaiopua ahpo piirechio, itapitichi tisia tooremuka yasitoame tetewaiopua kihta ihkorewae ku'isaopua pu'kao, ¿ihtatiana, te'ta kaaweruma nakiwari Riosichi eename iinuetapua?

¹⁸ No'o kukuchiwaa, taamo aata nakiwaria, tamoe iintokache tetewiteniamepua, ki oowera chanikache.

Pichiwa cheriwetiameko tatakoririao

¹⁹ Wa'a teeresoo taamo iintowachi tetewima teemea, taamo te'ta Riosi pichiwarichi te'teriamekopua. Wa'a te'teriapa teemea, te'ta pichiwa ki kokosapo erakoame teemea, Riosi te'ta taawechi ti'tijoei katewiachio.

²⁰ Tahpitika e'roiopua taamoo, ki nu'utiko taamo tatakoririao, te'ta taamo pichi-wari e'raka cheriwejeraka itasoo Riosichio, cheriwepuameche teemea Riosieo, apoe ma'chiamete tewamekapa taamo iikachio, tahpitika e'raka taamo itaya cheriwejerao. Wa'a iintomeri Riosa, yomatiamete tiamekapa nane'rewao.

²¹ Nape kihta weruma tatakori tamochi pehtiamekoio Riosia, taamo cheriwemeripua tiameo,

²² ahkasioi tisia nu'utikoi taamo tatakoririao. Wa'a iintoame taamo Noono Riosa, ahpo mochiyerachitia mochtioameo, ahpo nuurariwa e'weka.

²³ Taamo Noono Riosi nuuraria ihjipua: ahpo Taana Eesusichiche paparaka mochitoniamé, te'ta pichiwarei taamowichio iintorio erakoniamé Eesúsio, te'ta kaawe taamo ahpo nakika mochitoniamé, te'ta apoeo, taamo nuureriachitia.

²⁴ Yooma aaata pu'ka tewekachi taamo Noono nuuraria e'weka mochitoamea, taamo Noono tewekachi kahtiaméchi te'tereka mochitoamepua; Apoe taamo Noono tewekachi kahtiaméchi pukachi. Teemea tamochi kahtiaméko nane'riamepua Riosio, tamochi yasitoamekopua Riosiarirao.

4

Riosi Riosiarira nayewaniame; riaorósi riaorósiwarira tiame

¹ Aamo tisia no'o nakiyaa, ka'te yooma Riosichi simiyame masitio tuuyame pichikemitia. Nane'reka uumitia pu'kao, kaawe inataka, seenekachi ki Riosichi eenamekoi enema puuuu; i'ka weechio ki ookapi ohjoamepua ma'masiteri, puuuu ki pichiwaka masitiame.

² Aaata ma'masitari Riosi Riosiwari apochi yachatoamea, eee cheeka ahpo masitewachi ma'chitamapua: "Riosi tije tijoetukameo, Eesusi Riosie Weratiameko", tuumapua.

³ Ki Riosiko tuuyamea Eesusi Riosie Weratiameo, wa'a chiiachi nane'rema teemea ki pichiwa chiiamekoo, pu'kao teesaoi ki apochi tiamekoo Riosi Riosiwario; puuuu, riaorósi riaorósiwarikamera yachatoamepua, Riosie Weratiame te'ta seepurawa. Inamuriare eemeapa, aaata enamerikoo, Riosie Weratiame te'ta seepurawa. Weh, neeea pu'kaopao, eenariameko tuuyamenia, puuu Riosie Weratiame seepurawa riaorósiwarirao, i'wa wehjoarichi tetewiniamekopa ihšiaopua wa'ási.

⁴ Eeme no'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, Riosi tatanarakamera eemeapa, pukaepa eemeapa newitokamepua, pu'ka ma'masitari wihtuka masitiameo. Eemea ki yuumpatiamepua pukaeo, pu'ka Riosi Riosiwario amochi yasitoameo, tisia utewae-mekopa, ki pu'ka riaorósi riaorósiwarichitia i'ka wehjoarichio, ihsitoameo.

⁵ Puuu ma'masitari wihtukia, riaorósi riaorósiwarirae ahpo eratewakamera masitiamepua, ki Riosichi tiakamera. Pukaepa ki Riosichi paparanariamea, pu'ka riaorósi riaorósiwarie eratiamee masitiamekamera tisia pu'sereka keeupamepua.

⁶ Sewina te'terewachio, teemea Riosi ijinuwarapua. Puuu Riosi nakiyamea, taamo ahjama nayewaka pu'seriamepua Riosichi simiyameo; nape ki nakika mochitoamea Riosio, kiisi pu'seriamepua taamo ahjama nayewakao. Wa'a teeka nane'remeri teemea, aatanakamera pichiwaka nakiyamekopua Riosio, aatanakamerakopua tiameo, ki pichiwaka nakiyamekopua Riosio, oowera wihtuaka nayewamekopua.

Ahpo nakika mochitopua

⁷ Eeme no'o poponiwaa pipiniwaa tiamea, tisia no'oe nakika mochitoamea, teeme Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame taamo kaawe nakika mochitometepua, ahkasi taamo wahjachioi, pu'ka nakiwario Riosichi eenamekopao. Aaata nakika uuyamea aaatao, kaawe tiamepua Riosichio, Riosi taanarachitia.

⁸ Aaata ki nakika tetewamea ahpo wahjachio, kihta iinuemepua Riosi nakiwariopua apochio, Riosia apoe te'ta pichiwarei nakiwarikapapua, yomatiamé aaataoi nakiyame.

⁹ Riosia tisia taamo ahpo nakiya tetewitenariapaopua, ahpo Taana tijoetutesa uhjurekamepua i'ka wehjoarichio, taamo weemera ahjari kiapuawichioopua, pu'ka ahpo piiripi wa'api Taana iintóriae.

¹⁰ Te'ta ki nu'uti nakiwaria, Riosie taamo tetewitiaméepua, ki tamoekamera Riosio, apoe Riosio ahpo Taanakamera uhjurakamekopua, ahpo Taanakamera iintoriawichio, taamo cheriwariopa taamo tatakoriiriao, yomatiamé ahsieme natetekaopua.

¹¹ Wa'a teesoo eeme no'o Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, Riosio ki teesa taamo nakiyame enesoo, wa'achitia teemeai tisia kaawe taamo ahpo nakika mochitometepua.

¹² Riosia seenepioi, ki aaatae tetewiniamepua; nape ahpo kaawe nakika mochitoniaméchi, tetewiniamepua pukachio, te'ta kaaweruma Riosichi eename nakiwariaa, puuu Riosi nakirewaa, kaawe ahpo nakika mochitoamerakachi, epeche epecheche tamochi teetopasiamepua.

¹³ Teemea taamoo, ki taamo ahpo nakiwariche nane'riame teemea, taamoo Riosichio kaawe te'teriamékoo, apoekamerakopua Riosio, ahpo Riosiwarié tamochi yasitoamekopua, ahpo Riosiwariéopua taamo inatarichio chaanesika, taamo tisia kaawe tiamekopua apochio.

¹⁴ Teemea tiameo, Riosi Taanarao, tamoe wa'api pusie tetewikamepua pu'kao, pukaepa teemea Eesusi Noonorao, apoe wa'api tamochi uhjurario pichiwatamepua, yooma taamo i'ka wehjoarichi mochikameo, newipatemichioopua.

¹⁵ Riosia aatachioi Eesusio Riosi wa'apichi eenameko tuusoo, Riosie wa'api tijoetutetiameko tuusoo, Riosia pukachi pakiyamepua iikarachio, pukachi ohjoretomiaopua; puuu

wa'a ikitiamea Riosieo tijoea oowitiameaio, tísia kaaweruma te'teretoamepua Riosichio, Riosia tiameo pukachio.

¹⁶ Naakona wa'a tiaitepua, ma'chiame pahtiame teemea ehpeo, achini tiameko Riosi nakiwariopua tamochio; eje'e pichiwa wa'a tiame puua, pukaepa wa'a tiachipa pukachio, te'ta pichiwariko erakoame teemea pu'kao. Riosio te'ta nakiwarikopaopua pu'kao, aaata ahpo wahjachi tiame nakika yasitoamea, Riosichi ahpo teereka yasitoamepua; Riosiai pukachi teereka kahtiamepua.

¹⁷ Wa'a te'teretosaa teemea taamo wahjachi kaawe nakika mochtioniameo, kihta taamo seeweka mochtomete teemea, wahka ihtoriachi ti'tijoei ki kaawe noonoikame, te'ta Riosie katewemerichio, te'ta Riosie Weratiame nakika yasitoriachitia, mochtioamekapa.

¹⁸ Aaataa te'ta Riosi nakiyachitia ahpo nakika mochtioniachio, ki'tiamepua Riosi kokosari majaniamea, wahka ihtori taawechiopua ti'tijoei te'ta katewemiachio. Ohsotia puu majaniamea, ahpo pujaniamea tamochio, Riosi nakiyachitia taamo te'ta ahpo nakika mochtitosoo. Nape Riosi kokosari majaka yasitoamea, ki Riosi nakika yasitojera-chitia, yasitoamekapa, wa'a e'ramepua.

¹⁹ Teemea ahpo nakika mochtioniameo, Riosie pepenipakamepua, ahpo Taana Eesusichi taamo tetewerite, kurusichi taamowichio mukiwarie.

²⁰ Aaata piire ahka cheesaa: "Nakiyamenia Riosio", nape wa'a chiiaopua, nekumesaa ahpo piirechio, wistuame puuua. Aaata ki nakiyamea ahpo piirechio pusie teteiwameoipua pu'kao, ¿osopenana nakitarepua Riosio ki ahpo pusie tetewao? Nakiniamea ki naawesarieche tetewiteniamepua, yoorakache tetewiteniamepua.

²¹ I'ka nuurari taamo ki'yarepu Eesusi Riosie Weratiamea: ki Riosiche nakika mochtomete teemea, teemea ohso kaawe taamo piirechio, nakika mochtometepua tiaméo.

5

Ki kaaweruma weemuwao, newitoniamé

¹ Aaata piire Eesusiko e'rame Riosie Weratiameo, pu'kao Riosi tiarachi o'inia eenamekoopua, puua Riosi taanaraka tiame puuupa. Aaata tewekachi kahtiame Noonora nakiyamea, wa'achitia nakiyamepua tiameo, pu'ka tatanarao.

² Riosi nakiyame enesaa teemea, e'waka mochisaa tiame pu'ka nuurariwaoio, pukachi nane'reka mochtoma teemea, Riosi tatanarao, nakika mochtioameo.

³ Teemea Riosiwichio te'ta pichiwari nakiwaria, Riosi nuurariwa e'weka yasitoniamepua; puua e'weniame kihta pehtiamekaitepua, ewanarewawichio.

⁴ Taamo Eesusichi paparaniamechi o'inia, eename taamo Riosi nuurariwa e'waka yasinarewaa; pukae newitoame teemea ki ka'karuma yoranarewao weemuwao.

⁵ Newitoka machenasiamea pu'ka ki ka'karuma yoranarewao, Eesusi utewarira apochi yachatoamekapa wa'a tiamepua, Riosi tiarichi eenameko e'ramakopua Riosie Weratiameo, Riosi Taanarakopua naawakameo.

Eesusi Riosie Weratiame naania tiame aatanakoo

⁶ Teemea nane'riamepua Eesusi Riosie Weratiameo, Riosi Taanarakoopua, neerochi paatotioi machenoio, tewekachi kahtiame taamo Noono tewekachi kahtiamee ma'chitiamekopua pu'kao, ahpo Taana teewakao. Piirechi akana o'inia eenameko taamo nane'riaa, kurusichi mukuyai tewekachi kahtiame taamo Noono nayeweripua, ahpo Noono teewakao. Taamo nane'riaa tiameo, Riosi Riosiwari puua, tamochi iikachi yasitoka, pichiwa Riosi Taanarako taamo tuuyamekopua pu'kao, te'ta Riosi tiarichi o'inia naawakame.

⁷ Wa'a tiachipa paikapua tewekachio, te'ta Eesusi pichiwatamea aatanakoo: piiripia, taamo Noono Riosi tewekachi kahtiamepua, piire Apoe Riosi Naerapua, piirechia tiameo, Apoe taamo Noono Riosiwariapua, tewekachi kahtiame; ihji paikaa piiripikaitepua.

⁸ I'wa wehjoarichi taamowichio, te'ta Eesusi Riosie Weratiame aatanataa, ihji paikapua: piiripia Riosi Riosiwariapua, taamo iikachi tuuyame; piire, Eesusi paatotioi neerochi machenoipua, ahpo Noono tewekachi kahtiamee nayewetiame, ahpo Taana teewakao; piire, Eesusi kurusichi mukuyai taamowichio erawisukao, ahpo Noono nayeweripua tewekachi kahtiameo, ahpo Noono teewakao.

⁹ Weh, pichikiame enesaa teeme ti'tijoei chaachapao, epeche pichikemetepu teeme Riosi chiiao, epeche ki teesa nateyakamera. Pukaepa te'ta pichikemet teemea Riosi chiiao, yomatiamé Riosi Taanarachi simiyameo.

¹⁰ Riosi Taanarachi paparakamea, ahpo wa'apichi i'toamepua Riosi Riosiwari chiiao. Ki pichikiamea Riosi chiiao, wistuchamepua Riosi chiiao, ki pichikiamekapapua Riosi Taanarachi simiyameo, apoe Riosi cheeriao.

¹¹ Riosi taamowichio te'ta ma'chitaa, ihji iintoriapua: ki wahjiamesi ahjari taamo ki'yaria, yooma aata taamoo, ahpo Taanachi paparakameo, pu'ka Eesusi iintorioa, taamowichio iintorio erakoamekoo.

¹² Aata ahpo nehpuwarichitia iniwaemea pu'ka Riosi Taanarao, pu'kakamera ki'yakame Riosia, ki wahjiamesi weemera ahjario. Nape ki ahpo nehpuwarichitia apochi teetoameo, Riosi Taanarao, kiisi kiatiamepua Riosio, pu'ka weemera ahjari ki wahjiamero.

Kajuyachi kuwateka tuuyewari

¹³ Nee Waania i'ka aamo iyoturachio, te'ta pichiwako nane'remichio iyotiamenia pukachio, amochi iinuemekoopua wa'asi, pu'ka weemera ahjario, te'ta Riosi Taanarachi paparakamekapao.

¹⁴ Pukaepa tisia ahjachi erakoame teemea, yooma ihtao taamo tatakoria cheriwepua inatetioo, taamo inamumerikopua puuua, wa'a e'raka kahtiamekapaopua wa'asi.

¹⁵ Wa'a teesoo Riosia, ki wa'atia itipimeripua, ki taamo inamukaopua. Nane'riame enesaa teeme taamoo keeputamekoopua pu'kao, nane'riame enemeriai teeme waikao, taamo tatakoria cheriwemichio itanesoo, taamo cheriwemerikochepua.

¹⁶ Aata na'ara ihsiamete wisapua ahpo Riosichi pooniwao piiniwaoiopua, pu'ka wa'a ihsiwamewichio Riosichi itamete muuua ku'iwao, pu'kao ahpo katewemichio, weemera te'teremichio. Nape taamo Riosichi Taanarachi paparamo, itapiti ki kaawe tiame tatarisoo, pu'ka tataroriawichio Riosia taamoo, ki taamo ipaka tetewimapua ki apochio, oosa simiyame mukiwachiopua. Nape ki ahpo Taanachi paparamoopua Riosia, pu'ka tataroriawichio Riosia, ki nakika teteimapua apochio, ipaka tetewimapua pu'kao, ki wahjiamesi ki ahpo ahjama mochimichio, puu wa'a tiame Riosie ipaniamea, oosa mukiwa tiamera puuua. Pu'ka ki Riosichi te'terime tataroriawichio, ki aamo itapo tuuyamenia Riosie cheriwepua; aapoe wa'api Riosi itanumerikopua pu'kao, ahpo tatakoria cheriwepuawichio.

¹⁷ Yooma ihta ki kaawe nokiamea tataripua; nape iintuaitepua tiame ki kaawe iintotiamea, pu'kawichio ki oosa simiyame mukiwarichi taamo i'toamea, Riosi ijin-uwarakamera enepatiamekapa.

¹⁸ Nane'reka mochtioame teemea, aata Riosi Noonoka yasitoame, ki tatarika yasitonariamekopua, ahpo neesetoka yasitoamekopua pu'kao tatariniameo; Riosi Taanara Eesusieopua apochi inateka yasitoniamekapa, apoe Riosiarieo. Pukaepa Satanasia ka'chi iika yuumpame tiamepua pu'kao, ahpokamera tatariniame na'naritomichio.

¹⁹ Teemea Riosi ijinuwarakai, nane'riame teemea i'wa taamo ohjoekachio, Satanasi ye'karitere taamo mochikamekoopua; pukaepa taamo kaawe neesetoka mochtioame-tepua.

²⁰ Nane'riame teemea tiameo, Riosio ahpo Taanachi i'ka wehjoarichi tekikamekoopua taamo mochikachio, apoe taamo machitanariapa, aatanakoopua te'ta pichiwari Riosio. Wa'a tiachipa teemea pukachi te'ta pichiwa Riosichi, pirena mochtioamepua, pu'ka Riosi Taanarachi te'teretoka, pu'ka Eesusi Riosie Weratiamechi. Wa'a teesoo ihji Eesusi Riosie Weratiamea, Apoepua te'ta Riosi pichiwaria, te'ta ki wahjiamesi ahjamea. Wa'a tiachipao apoepua taamoo, te'ta ki'yameraa ki wahjiamesi ahjario.

²¹ No'o Riosichi kukuchiwaa, ka'te paparamitia eemea itapiti riositianiamechio.

Wee, wa'asi ihji no'o aamo tuuyeka iyotiaa. Wa'a te'teremitiapua naaju.

Oosachi Waani Iyoteria

Pichiwariwa nayewaniame, nakiwariwa tiame

¹ Nee e i'wa te'ta tiopachi paamiratuamea, Oochetiame tewaniamea, i'ka iyojura iyotiame, yomatiam e pu'ka Riosi taanarachi paparamoopua, yomatiam e ti'tiopachi mochitoameopua, Oowitiame Riosie uutiam e tewaniamechiopua, yooma pipiripi pu'ka Oowitiame tiopa tatanarawichioopua tiame. Pu'kao neea tisia kaawe e'reka ya-sitoamepua, tisia kaawe e'raka mochitoamekopa Riosi tisia kaaweruma tuuyewarichioopua, ki neechepua, yooma wahja i'wa mochikame tiamépuu.

² Teemea tisia aamo nakika mochitoame, tisia papaka mochitoamekapa te'ta pichiwari Riosi tuuyewario, puuuu, ki wahjiamesi yasitomeripua tamochio.

³ Pukaepa neea taamo Noonoo tewekachi kahtiamечи o'inia eenameopua kaawerumario, amochi te'ta teeretojerani neea, amochi tisia tesiwewa e'rewaopua, aamo tisia ta'iria mochiwa iikachiopua tiame, yooma pu'kaopua tiamé, Riosi Taanarachi o'inia eenameopua, apoe taamo Paamira Eesusichi o'iniaopua. Wa'a tiame itayamenia Riosichio, yooma aamowichio Riosi te'ta pichiwarira uukameo, pu'ka te'ta nakiwarira uukameopua tiameo.

⁴ Nee tisia kaawe erapakamepua, aata ookapi aamo tatana tetewikapaopua, pu'kao tisia kaawe te'teretoamekopaopua, Riosi te'ta pichiwarirachi paparaniamoopua, te'ta taamo Noonoo tewekachi kahtiam e nuurariachitia.

⁵ Ehpeopu aamo Riosi tiopa Oowitiame tewaniameo, aamo utewaame nokisijerania, ahpo nakika mochitoniamoopua. Ki weemera nuurari simiyamechitia tetewijerania, i'ka no'o aamowichio iyotiao, ohsotiaonia pu'kao, ehkoriami o'inia wa'a teetoniameko tetewijerania.

⁶ Ihji Riosi nakiwari aamo iyotekiaa, Riosi nuurari uuka, yooraka yasitoniamepua. Ihji nuuraria ahpo nakika mochiwamepua, kiisi ehpesi o'inia aamo inamuriachitia.

Wihkuame ti'tioeri

⁷ Ki ookapi ohjoamepu i'ka wehjoarichio, wihkuaka masitiame, puuu wa'a nokayamea, kiisi uukamepua te'ta Riosi nakiwarirao; puuuu ki pichiwarichitia tetewamekoipua, Eesusi Riosie Weratiameo, Riosi tiarichi o'inia weechi tjoje tjoetukamekoo. Puuu wa'a erakoamea, tisia se'wi te'teriamepua te'ta pichiwari Eesusichi simiyameo; wa'a te'teriapa puuuu Riosie Weratiameo, seepurawara puuuu, Pukaepa te'ta Eesusichi simiyameo, wihkuaka masitiamepua.

⁸ Wa'a tiachipa pukachio eemea, tisia aamo neesetoka mochitopuapua, ki wa'atia wekatapuawichioopua, pu'ka taamo aamo masiteriaopua, Riosie Weratiame taamo aatatariapua amochio, aamoo ahsieme uumichioopua taamo nokariaeo, Riosie aamo ihkokepuaopua, weemera ahjari ki wahjiam eo.

⁹ Aata se'wi masitiame na'haritoamea, ki Eesusi Riosie Weratiamekamera masiteriao, te'ta ahpo aatanakoopua chaanekao, kihta Riosichi teereka yachatoamepua. Nape aata te'ta Eesusi masitiakamera teetoamea, apochi iinupua tewekachi kahtiam e taamo Noonoo, pu'ka Taanaraoiopua tiamé, Eesusio.

¹⁰ Pukaepa aata wa'am i'ha aamo nanapawiachi enasoo, aamo itapiti masitenariopua, pu'kao ki i'tosoo i'ka Eesusichi simiyame pichiwari masitiao, ka'te kaawe uuka reesemitiapua aamo napawiriachio; pu'kaio ka'te kaawe cheeka paajutemitiapua aamo petechio, pu'ka ki kaaweruma masitiomua, kaawe iintákao; ka'te Riosi kaawerurae teepotemitiakioopua pu'kao, wahka poechiamiahka natepakaiopua.

¹¹ Wa'a nokisaa eeme, pu'kachi yoorame enemapu eemeaipua waikao, pu'ka ki ka'karuma masiteniam e nehpuapaka.

Kuatera naawesari

¹² Weeka iinuene pehji aamo no'o chaanemia, nape ki yoranarene iyojurachio, siimo o'rapa wa'a aamo ti'tiopachiami ne'nemiao, nooe aamo nayewemia pu'kao. Epeche kaawe eneriai no'o wa'a ikisooopua, epeche kaawe erakopuawichio nenekuti.

¹³ I'wa no'o kahtiachio, aamo ko'chi tiopa tatanaraa, yooma aamo teepotenapua tiame. Puuuu Riosie uutiamepua aamochitia, ahpo ijinuwa enemichioopua.

Wa'asi ihjia ehpeo.

Paisachi Waani Iyoteria

Kaayo tewaniame kaaweruma nayewaniame

¹ Neee i'wa tiopachi Riosichi paparamewichioo, Te'ta Oochetiame tewaniame paamiratuamea, i'ka iyoteri iyotiamentia Kaayowichioo, pu'kao Riosi te'ta pichiwarichio, tisia no'o nakiya.

² Aamoo, tisia no'o kaawe e'riaopua Riosichi poonio, tisia kaaweruma yasitowa aamo kiajeraninia Riosio, yooma ihta aamo yoorao kaawe tiame machenasiwa, ta'iria yasitoniamie kihta kokoreka, nane'riamentia aamoo, tisia kaawe teetoamekopua Riosichi simiyameo.

³ Tisia kaawe erapakane aamo kaawe tiio tuuyetiaapa, ookapi wa'a o'inia e'enakamee poponiwaeo, puuua aamoo, ki se'wika teeto no'o tuuyekopa, pu'ka aamo Riosi pichiwarichi teetoa tehkiwachio.

⁴ Kihta epeche kaawe erapamentia noochio, ki i'kachitiao: yooma Riosichi kukuchiwao, Riosie Weratiamechi kaawe ohjoameko tuutiameo, Eesusichi simiyame te'ta pichiwarichio.

⁵ Muuu no'o tisia kaawe e'ria Riosichi poonia, muuu tisia kaawe teetoamepua wa'a Riosi tiopachio, poponiwachio pipiniwaopua tiameo, senepi ku'ika yasitoamekapaomua, wa'a Eesusichi paparameo, epeche pehjiomua, ahkaoi o'inia enapameo, Eesusichi simiyame ma' masitiameo.

⁶ Puuu ahkaoi ohjoka nayewatukamea, wa'a chaachapakamepua i'wa tiopachi e'ensaoopua yooma inamuachio, kehkisi aamoo ki nu'uti nakika ahpo ku'itiamekopua. Muuu wa'a aamo tiopachi mochikamee ku'yame enesaamua wa'ami u'matopame Eesusichi simiyame masitiameo, ihtaioi oowewiame enesaamua pu'kao poeochi nakipuameo, no'o kaawe itipiwa ihsimeri muuu, Riosio te'ta pu'ka yorajera ihsiamie enemerimua.

⁷ Pu'kao, aamochiche Riosichi paparamechiche uumeripua ku'iwao, pu'ka Eesusi Riosie Weratiame tehkiwachi ahpo nokisimiaopua, kihta aaata ki Riosichi paparame ku'iwa uusika nokisiamekopapua.

⁸ Pukaepa teemekamera Riosichi paparamea ku'itomeripua pu'kao, iinuemichioopua pu'kao, ihta ahpo ahjae nokisipuameopua, pu'ka te'ta Riosichi simiyame pichiwari nayewatusiwachioopua.

Rioteje kiisi kaawe ihsiamie

⁹ Neeea iyotepakamepa seenepio, pu'ka Rioteje tioparachi nanapawiamechiopua, nape Riotejea kiisi taamo nahkekapua wa'ao, taamo Riosichi eename tuuyewario, wa'ami u'matopameopua ku'inarekao, Riosichi simiyame masitiameo, apoche e'ramekapapua te'ta ahpo paamiratuameo.

¹⁰ Pukaepa neea wa'a Rioteje tioparachi simisaopania, yooma tuuyementia wa'a tiopachi nanapawiameopua, aachin cheeka tisia taamo na'ariamekoopua Riotejeopua, yooma ihta wihtuki cheeka oiyaopua tamochio. Puuu ki soparachitia ahpo cheeka oiyaao, wa'inamepua wa'a ahpo tiopachi asipuawichioo, Eesusichi simiyame masitiameopua Riosichi poonio; wa'api ahpo tiopachi nanapawiameoi tisia wa'iniamepua asipumichioo pu'ka Riosichi simiyame ma' masitario. Yooma aaata wa'a tiopachi mochikameo, ahpo ta'pechi asipunariameopua Eesusichi simiyame nayewatuameo, ujunapuamepua wa'ao, ahpo tiopachio, ki ahpo tiopachi mochitomichioopua.

¹¹ Muuu no'o te'ta nakiya poonia, ka'te wa'achi ihsimitia muuu, ihtaioi aaata ki ka'karuma nokayao; te'ta kaawerumarache ihsipuapua ohso kaaweo. Kaaweruma ihsiamie, kaawe tiamepua Riosichio, nape ki kaawe ihsiamie, kiisi kaawe tiamepua Riosichio.

Reemetio nayewaniame

¹² Nape Reemetio tewaniamea, tisia kaawe tiame nayewaniamepua. Yooma pu'ka te'ta machiyamea, te'ta pichiwako tuuyamepua, Reemetio wa'a chaachapaniameo. Teemeai wa'achi chaachapamepua, te'ta pichiwako tuukao, Reemetio wa'a chaachapaniameo; muuu wa'api ai te'ta nane'riamepua pu'kao, te'ta pichiwakopua taamo chaachapao.

Kujuyachi chaniwa wa'asi

¹³ Ki ookapi iinuenia aamo chaanemiao, nape ki iyoterichi aamo cheenariamenia pu'kao.

¹⁴ Ku'we wa'a siimo o'rapa, nooe aamo nayewenariapa wa'a enasapao.

¹⁵ Wa'asi ihjiapa no'o aamo tuuyaa. Kaawe e'raka yasitojeramechenia aamo iikachio. I'wa no'o ahjama mochikamea aamo kaawe e'riame, aamo teepotenapua. Muuua tiameo, teepotaka kiamitiapua, yooma pu'ka taamo kaawe e'reka mochikameopua wa'ao. Wa'a ikisa naaju.

Uurasi Iyojura

Uurasi teepotewari

¹ ¡Kúíraa yomatiane Riosie Weratiamechiwikame, yomatiane pukachi paparamé! Neeea Uurasi tewaniamenia, Riosie Weratiamechi tekipaname, Saantiao yeeyerachi naawakame tiame. I'ka iyojura iyotesa uhjurenania, yooma aamoo tewekachi kahtiane Noonoe paajutetiameo, ahpo ijinuwa enemichioo, yooma aamo taamo Noonoe tisia neesetoniamé ahpo ijinuwa enepateriopaopua, ahpo Taana Eesusichi tisia paparakopaopua.

² Yooma aamoo neeea pukaeo, ki nu'uti kaaweruma tiame teerejeraninia amochio, tisia ta'iria erakoka mochtomichioopua aamo iikachio. Aamo ku'ijeraninia tiameo, aamo tisia nakika mochtomemichioopua aamo wahjachio.

Wistuki ma'masitiame

(2 Peero 2:1-17)

³ No'o Riosichi poponiwa pipiniwa tiamée, taamo newiparichi simiyame tisia aamo nayewemo o'rainia, nape ohso kaawe papararichi simiyamekamera aamo nayewemania, pu'kakamera tisia nakiwiamekopua nehpuapuapuo. Pu'kakamera aamo utewaeme chaaniamenia, aamo pu'kakamera utewaeme teetomichioopua pu'ka nehpuapakao, Riosie te'ta kaaweruma tuuyewari pichiwarikámara. Riosia i'ka pichiwari ki seenampa sewina ikiyame, ki'yakamepua ahpo ijinuwao.

⁴ I'ka aamo chaaniame neeea, muuwaeme weechi siikuarichitia amochi muipariopao, Riosie te'ta pichiwarichi simiyame se'wika masitiameo. Puuuu, ka'chi ikiniameko tuuyamepua ihtaio ki kaaweruma iintotiaio, Riosieopua taamo cheriweniamekopao, ihta tatakori iintotioopua. Puuuu ki masitiamepua Riosie te'ta newipaniameo, Riosichi te'ta paparaniaméoi. Puuuu tisia iinya tiame nokakao, ukana ajatoamepua taamo te'ta Paamirakamera taamo Teekoo, apoe te'ta taamo Paamira Eesusio, Riosie Weratiameo. Nape pu'ka wa'a nokayameo, ki ehpesi ehkoriai o'inia Riosia Iyoterichio, ki nu'uti kokosamio tuuyamepua.

⁵ Aamo nane'reka mochikoioopua i'kao, aamo chaanemania eenechio. Taamo Noono tewekachi kahtiamé, ehkoriai taamo noonori Eejito mochikame puuyanakoio, yomatiane apochi paparakamekooio, neipamiopua yooma pu'kao, toakamekopua pu'kao apochi paparao, wahjipaterepua pu'kao.

⁶ Riosia ahkasi ahpo tewekachi mochikame ki kaawe noonokame ahpo ku'iwarioi, ahpo ki iyorikameopua, tukapachi kaarenæ purisa iinuemepua pehjoio, ahkasi asiyachisi pu'ka ahpo te'ta kokosamia taawechio.

⁷ Naati ma'masitari Riosie te'ta pichiwarichi simiyame sewinatamea, puuuu wa'a nokayaio Riosie tisia kokosapuaitepua, ehkoriai Sooroma mochiwari kokosaretia-chitia, Oomora mochiwari kokosaretia-chitia tiame, wahjachi yooma norikame mochiwari mochikamechitia ahjamachitia tiamé, itapiti tisia iinyatiame yooraka mochiriamekopopua, kiisioi nokime tiame nokaka mochtoriopa. Pukaepa wa'a noonoikapa puuuu, ki nu'uti kokosari na'ie aiwatetiamepua Riosieo. Puuu wa'a iintoka kokosatiame Riosieo, Ehkoriai Iyoterichi iyotetiamea, taamo Riosichi iyoriwa te'ta neesetoka mochtomichio ikitiamepua, ki wa'achitia na'ie taamo kosoka kokosapuawichioopua, ki wahjiamé kokosarichio.

⁸ Puuu ma'masitari Riosie te'ta pichiwarichi simiyame se'wika masitiamea, nane'riamekai na'ie kokosatiameopua kiisi iyoriameopua Riosichio, wa'api teetoamepua ahpo weerewachi tisia iinya tiame ahpo na'ataka nokisikao, itapiti iinyatiamee suweporitiaméoi yorasika. Puuuu kiisi aaata yooreka mochtitoamepua, ihtaio te'ta iyoriwa yoorewaopua, ahkasi te'ta Riosie iyoriwaoiopua na'areka tetewamepua, ahkasi Riosie tewekachi ku'kuiwari utewariraioopua tisia na'areka kiisi iyoriamepua, ahkasioi Satanasioi na'areka.

⁹ Nape Apoe Mihkeai, Riosie te'ta ku'iwariakapua, ki te'yarepua Satanasio, ki reesiseriemekapopua Riosieo, Moise weerewa iintoriarekooichi simiyame chaachapanioio, wahka ihtoriachi ehkoriaio, Mihkea oowera eee chaanerechepua pu'kao: "Aamoo Riosikamera apoe aamo terimeripua, neeea ka'i."

¹⁰ Ihji ma'masitari te'ta Riosie pichiwari se'witaka mochtitoamea, ihtaio itapiti ki pahtiaio, na'areka naewamepua, kihta machiaipua pu'kao. Nape puuuu ahpo tisia weerewachi ikotuwaee erakoawaeopua, animarichitia nokayamechitia nokayamepua,

a'chikoi nokaka suwepori, ahpo weerewa na'atamepua, ahpochitia tijeochi kunapakao uwasari chewipakao, ooweruchioi uupitaka uwasari chewipakaopua.

¹¹ Nape ai puuu wa'a iintokameapua, tísia iinya tiame ko'koame yekika wahji-pameripua. Puuu tísia na'ara nokayamepua ahpo piirechio, ehkoriaami Kaaini ahpo pooni me'yariamechitia. Puuu ehkoriaami Waarami iintoriachitia nokayaepua tiameo, puuu tahpitika erakoamekapapua toomichio, noriwi ku'ipamo e'rakame i'isaeri seepurawakamera newitomichioo. Puuu ma'masitari Riosi te'ta pichiwarira se'wichamea, ehkoriaami Koorea ikiriachitia ijikimeripua, Riosieo, puuu Moise paamiratuwa wa'inekamekapaopua wenejikao, weee wahjorae rupituteatiameopua, Riosieo.

¹² Ihji ma'masitaria, iinya nokayamepua aamo Eesusichi iyoriwa ko'kopoi napwiriachi e'énapakao, tahpitika erakoka eeenapamekopapua, tísia posakache ko'konarekaopua. Puuu ki ka'karuma ma'masitaria, ki ka'karuma tepuyameka te'teriamiapua, puuu sapoori ahpo tepuya ko'konaresoopua, ahpo tepuyao toisa uujumapamepua, ahpochekamerache kaawe neesetopakia. Puuu toमारि te'teriamiapua tiameo, kihta neeroi iinueme eekae i'toniame. Puuu tiameo, itapiti oowara taakiame ki taakiameka te'teriamiapua. Puuuapa, itapiti oowara wakipaka oosa wahjipakameka te'teriamiapua, yomatiamé nawapuka ko'rinatiame.

¹³ Puuu tiameo, pa'wéka nokayamepua, ahpo tahpitika ihsika pe'konieo, ahpo toonewatae ahpo tísia maapori ihsíwa tetewitiame. Ihjia so'pori wewekamepua, ki nu'uti tukaparichi uumpakame. Puuu ki kaawe wa'a nokayamea, ahkasi ki wahjiamesi tukaparichi mochimichio, kokosatiamepua aiwamichioo.

¹⁴ Eenoko ehkoriaami, Aarani oowisani neipa tijeoturichi naawakameai, i'ka na'ara nokayame ti'tijeorio, cheeka nayewariaipua: "No'o Riosi Paamirao tetewakania, kíí ookapi mi'miri ti'tijeori piipakame yeetoka eename,

¹⁵ Apoe Paamirao yooma ti'tijeori katewemia eename, yooma pu'ka ti'tijeori ki kaawe noonoiame, yooma na'ara nokaka tatakoriame, yooma pu'ka ti'tijeori weechi ohjoriameo, taamo Paamira Eesusi na'arekameo."

¹⁶ Ihji ti'tijeoriai ehpe taawechiamioi, wa'achi chaachapamepua, yooma ihtaoi Riosichi simiyame ki kaawe chaachapakao, tísia na'arekaopua tiame. Yooma ihtaoi ki ta'iria mochiko tuuyamepua; ahpoche erakoa ikotuka i'yamepua; ahpo oisa e'reka, weeru nayewame; peenia chaachapamepua aatao, oowera ahpo yoramichio ahpo nakiyao.

Kaaweruma tuuyewari

¹⁷ Pukaepa eeme tísia no'o nakiyaa, ka'te natakepamitia eemea, pu'ka Eesusi ajawariae aamo masiteretiao. Puuu ajawaria aamo masiterepua, itapiti simiyameo ikimeripua, ke'chu ikimiachioopua.

¹⁸ Apoeo aamo chaaneka nayeweriaipua, kajuyachi taawechiamioopua, e'enamio tuuka, Riosi nanaarameopua, ahpoche weemua, na'ara nokayame.

¹⁹ Ihjipu ti'tijoea oowera tiame, aamo poanatumichio nokayamea, oowera i'ka weechi iintuame pu'serewache inatamepua, kihta yasitoamepua apochio, Riosichi eenameopua Riosiwari.

²⁰ Nape eeme tísia no'o nakiyaa, utewaeme Riosichi mochitomiapua, epeche epecheche ahjachi erakoka, Riosichioopua. Eemea Riosichi nayewiaioopua, Riosi Riosiwari amochi e'raka, nayewepuapua.

²¹ Nape eeme Riosi Riosiwari amochi yachatoamea, Riosi nakiwarichiche teetoka mochitopuapua, puuyetoka ahkasi pu'ka Eesusi Riosie Weratiame eenechi eenachisio, aamo ki wahjiamé ahjari aamo kiamiachisio, pu'kao Riosio, aamo tesiwa e'riamekapa aamo kiamiao.

²² Aata i'ka weemera ahjari ki apochi tiame erakoameopua, oowera erapuatepuapua pu'kao, pichiwa Eesusichi paparame enesoo ahpo tatakoriaria cheriwepuwichioo, pichiwa iinuemeriko tuuyepuapua, Riosie ahpo kiapuameopua weemera ahjario.

²³ Aata eeyowati mochikameopua Riosie ahpo kokosapuameo, tesiwa e'reka ku'ipuapua pu'kao, Riosi kokosari na'irachi puuyanamechitiaopua, tísia kaawe tuuyeka pu'kao, te'ta Eesusichi paparasache newipatepuamekopua Riosi kokosapuachio. Wahjachi tísia iinyatiame tatakoriachi nokayameoi, tesiwa e'reka ku'ipuapua pu'kaoi, nape aamo inateka naaju ki wa'achi nokiwamechi wichtarekoi muuui. Eiweka tetewipuapua pu'ka tísia iinya tiame nokayao, aamo kaawe inateka ki amochi chuhkepamichio pu'kao.

Kaawe e'reka kaaweruma nayewaniame Riosiwichio

²⁴ Ehpeo kajuyachionia, Riosi ahjama nayewamania: "Muuu te'pa kahtiamé taamo Noono Riosia, muuuchepua. Muuuchepua tiameo, te'ta taamo neesetoamea, taamoo muuuu, ki ruhjimichioopua tatakoriachio. Muuuchepua tiameo, taamo ki nohpieme

i'tomeri tiamea, te'ta aamo kahtiachiopua tewekachio, aamo kahtiachiopua tísia peenia tiiachiopua, wa'a ajasisaopua tísia peenia erapuachio.

²⁵ Muuuche puuua, te'ta machiwari machiyamea. Muuuche puuua tiameo, te'ta taamo newipatiamea, Eesusie taamo Paamiraeo, muuua apoe amoe Weerariaeo. Pukachipa teemea, pu'ka yooma ki nu'uti aamo iintoriowichioopua taamowichioo, wa'api tiame aamo te'ta weruma iyoriniame, enejeriame teemea, ki nu'uti te'ta weruma utewarieme, ahkasi ki wahjiamesi tiame.”

I'wasi ihji no'o iyotepawaapa. Wa'a teeresa naaju.

Eesusie Waani Tetewiteretia

Waani teepotari

¹ Kúiraa Riosichi paparama, ahkai ti'tiopachiami mochikame. Waani neea, piiripi Eesusi Riosie Weratiame ajawaria. Ihji no'o cheemiachi simiyamea, Apoe Eesusi Riosie Weratiame no'o tetewiteriapua, apoe Riosi wa'api ne'neteriapua Eesusio, no'oo tetewitepuaichio. Ihji Eesusia eetiame no'o tetewitekapua ahpo tewekachi eenamee ku'iwarielopua, no'oo ahpo seekaerewachitia tiameopua, yomatiam e wehjoarichi mochikame nane'retemichiopua, i'ka itapitio yomatiam e wehjoarichi ikipuameo, ikikache itipimerikoopua. Ihji itapiti i'ka wehjoarichi ikipuamea, ihta taawechi o'inesaopua, kiisi tehpe simiyamechi kajumeripua, yomatiam e i'ka wehjoarichi ikimeri-opua, ikika.

² I'kao nee Waania, yooma no'o tetewiriaopua, yooma no'o inamuteretiaopua tiameo, Riosi te'ta apoe iintokamepua i'kao, Eesusie no'o tetewitepuawichiopua.

³ Nee Waani Eesusie weratiamea, yooma Eesusie no'o tetewiteretiaopua, te'ta ki nu'uti iyorika iyonameopua i'kao, tisia kaawe e'riamenia pu'kao, yomachiami ti'tiopachiami wa'a te'teriatameopua tiame, ihji no'o tetewiteretiaopua, waapiche teetoamekopapua pu'kao.

Waani oowisani ti'tiopachi iyojura uhjurari

⁴ Nee Waania, i'ka iyotesa uhjuraninia pu'ka ti'tijoeo ooweru tiameo, oowisani ti'tiopachiami mochikame, Aasia weechiami wekanami ti'tiopachi. Ta'iria mochisaa kaawe enemii eemea, aamo iikachio moena e'rari erakoa, Apoe Riosieopua aamo kiania. Ihji Riosia, ke'chu naayachi o'inia ahjaka yasitoriamepua, ahkasi ehpe taawechiamichisi, ahkasi wahka ihtoriachisiopua ki wahjamesi. Riosi Riosiwari oowisani puusieka tetewameai, yooma ihtaori noriwi tiame tetewamea, aamo iikachi ta'iria mochirewa ki'yamepua tiame, puua Riosi yasirachi, norikame ajakamerapua.

⁵ Nee yooma i'ka kaawerumari aamo e'rejerao, Apoe Riosie Weratiame tiame aamo kiajeraninia. Puu Eesusi Riosie Weratiamea, yooma no'o tetewitekamepua, Riosi ahpo Noono no'o tetewitenuereriaopua, no'oo pu'ka cheeka no'o iyotesimichiopua. Puu Eesusi Riosie Weratiamea, apoe iintokamepua tiame, pukeri pahcha simiyame oijenaniameopua, te'ta wahjipaniam e tewitokaopua. Puua tiameo, Apoe Te'ta Yawichipua, yooma i'ka wehjoarichi ya'yawichio, yooma te'ta aampa teerekaopua. Riosie Weratiamea, tisia taamo nakiyamekapapua, ahpo mukiwae taamo piipatekamepua tatakoriario, ahpo eera wi'sukaopua taamowichio.

⁶ Wa'a iintokaopua taamoo, ne'neseriosi enepatekamepua, taamoo ahpo Noono Riosi ku'ika nokisimichiopua, ti'tijoeopua ooweruopua tiame, tuuyepakaopua ahpo Noono tisia kaaweruma tuuyewario, pu'ka ahpo Noono Riosi keepukameo, pukachi paparamichiopua. Neipa weemera wehjoarichio, ahpo ahjama ya'yawichitumeri enepatekamepua taamoo, tiame. Pukaepa Eesusi Riosie Weratiamea, jte'ta ki nu'uti yooreniam e nakiyamepua, ki nu'uti nuurewari ye'kame, ahkasi ki wahjamesi simiyame yawichituwa! Wa'a teeremitia naaju pu'kawichio.

⁷ Waika taawechio, chaachapapuaitepua: "iNee! iWa'a ihtonapua wa'asi! iToomarichi weritoka ihtonapua!" Waikao, yooma weechi mochikamea, ahpo pusie aapoe tetewimeripua pu'kao, ahkasi puu merijicherae chehekameai tetewimeripua tiame. Yooma ki ka'karuma noonoikamea, naarakomeripua pu'ka taawechio, pu'ka Eesusio wa'a ihtoame tetewapaopua, ahpo tisia kokosamia. E'esa naaju, wa'a teerepuapua.

⁸ Apoe Te'ta Paamiraa, Apoe te'ta yomatiam e utewari iinuemea, eee chiamepua: "Nee apoepua, ki o'ineramea; neepua tiameo, ki kajuyaeme tiameraa", wa'a chiame Apoe ehpiami ahjaka yasitoamea, Apoepua ki wahjamesi o'inia yasitoamea, Apoepua tiameo, ki seena aampasi yasitomeria, Apoepua tiameo eenechi i'ka wehjoarichi tekimeria.

Riosie Weratiame tahpitika tiame, Waanie tetewitiame

⁹ Nee Waania, Eesusichi teereka kahtiamekaapa, aamo poonichitia tiame neea. Nee aamochitia iinueme teemea, Riosi ye'kariwachi pirena ohjorepuao, piie taawechiami ahkao. Nape i'ka weechi tisia aiwaka nokisiaiopua pehjo, Riosi ku'iwari anachiam e teemea, te'ta Riosi utewarie. Neeai ehpiamio aiwaka yasitoamepua, i'wa

pawenasipa Pahmo tewaniachi peereso yachatiapa. I'wa peereso yachatiame neeea, Riosi kaaweruma tuuyewari naewatuamekapa, i'kao Eesusia ahpo mukiwarie pichiwa tiame machenakame.

¹⁰ Pie taawe Toomikochio, taamo Paamira Taawe tewaniachioopua, no'o yuuweeme kahtioio no'o Noono te'pa kahtimechi tisia inataka, ki ku'wita nayewachaniame inamukania no'o pukaminao.

¹¹ Puuuu cheechaniamekapua:

—I'ka no'o aamo tetewitemiao, yooma iyotesa uhjuramitiapua, oowisani ti'tiopachiami, Aasia weechiami ajakamechiopua: Eejasio tewaniachioopua, Ehmirinapua, Peerekamo, Tiatira, Saarisi, Irarejia, Raoriséa tewaniachi tiame.

¹² Waikao, no'o ku'rika ne'nioiopua aatanakoo no'o nayewiao, naatiche ajakapua wa'ao, oowisani kaantera ahjachi ajawaniame, o'ro netetiame.

¹³ Wa'a naasipa pu'ka ajakachio, tijoeka tiame weeriapua, tarachisi wakiraeme, norikame muripao, o'ro apoche wahsipuameapua,

¹⁴ moochiopua, tohsanameapua kuuparao. Ihjia, tajanakameapua puichio.

¹⁵ Ihji taararaa, oronse meetarika tiamekapua, na'ie kosoka taapasitatiamechitia. Ihji iyenaria, ki ku'ita neeroi wichiyameka chiipua.

¹⁶ Ihjia ahpo ahjamina sekachio, oowisani so'pori makoka weeriapua. I'ka chu'wachioopua, tepekuma machenameapua nasimacheta, neneku tehpuhame. Ihji nanariraa, ki teesa kokosatiame tajayamekapua, taachitia.

¹⁷ Pu'kao wa'atiame tetewakapania, mukipakame wichikania, chokichi ne'niachi. Nape Apoeo no'o chaanekapua, noochi seekarepakaopua, ahjamina:

—Ka'te mahja muuuu, neeepua aamo machiyaa, aamo Riosiwa neeea; neeepua ki o'ineriemea, ahkasi ki kajuyamea tiameo.

¹⁸ Ahjame neeea; mukukaiopua eenechi ahjakame, ki seena aampasi ahjaka yasitomeri neeea; neeepua, te'ta wahjochari iinuemea, pu'ka wahjipakame mochikachio, ahjae yeetapuniameopua yeetarao. Neeepua tiameo, pu'ka mukiwariopua ye'kameo, aampa tiame utewariemenia pu'kao.

¹⁹ Yooma iyotemitiamua, i'ka aamo no'o tetewitiaopua; ehpe taaweche simiyame puuuu, wahka ithoriachi ikimeripua tiameo.

²⁰ Ihji oowisani so'pori no'o ahjamina sekachi makoka weriraa, oowisani tuuyetori puuuu, kaaweruma tuuyewari i'toame, oowisani tiopachi mochikame. Puuu oowisani kaantera ahjachi ajawaniamea, o'ro netetiamea, oowisani tiopapua.

2

Eejasio tiopachi nayewatuamee tuuyepori

¹ Waikao puuu tijoeka tiame no'o nayeweria, no'o chaanekapua tiameo:

—Eejasio kahtimeopua Riosichi simiyame masitekao, i'ka iyotesa uhjuremitiapua pu'kao:

“Ihji naaweseria, Apoe oowisani so'pori makoka weerimechi o'inia eenamepua, ahjamina sekachi makoka weririame. Puuuu, i'ka o'ro oowisani kanterero naasipa oiamepua, puuuu, oowisani ti'tiopachi puuuu. Puuuu eee aamo chaaniamepua:

² Neeepua, te'ta machiyameraapua aamo yoraka mochikao, aamo aachin teeka anachapua tiameo, itapiti a'chi yoraniaopua, moena e'rika. Nane'riamenia aamoo, ki anachaka tetewamekopua ki kaawe nokiawo. Muuuu iintoteka ne'nekamepua, pu'ka no'o ajawaria ahpo teewameopua pichiwatakao. Nane'rekame muuuu pu'kao, kiisi pichiwa chaachapamekopua pu'kao.

³ Nane'renania aamoo ki naanaso e'ramekopua, kiisi nahsinepaka tekipanakapua no'owichioo, anachakapua eemea, aiwakapua tiameo.

⁴ Nape wa'a chiiainia amochio, itapiti iinuenia amochio. Eemea toarepua pu'kao, pukeri o'iniaio, aamo peenia e'rika no'o yorakeka mochiriao.

⁵ Inatapamitiapua eemea, pukeri o'iniaio, itapiti a'chi teeriaopua no'o ahjamao, sewina erapamitiapua eemea, eenechi wa'api teeremitiapua, pukeri o'iniaopua aamo teeriachitia. Ki wa'a aamo noonisoo, wa'a eenaka aamo u'yemania, pu'ka aamo kantererowaopua.

⁶ Nape wa'a te'tiai eemea, itapiti iinue eemea noochitia, aamoopua, nekumiamekopua, Nikorai nokayaopua ti'tijoeri, noochitiaopua.

⁷ E'waka mochitonariamea, inataka keepupuapua i'ka Riosi Riosiwari chiiao, yooma eeme ti'tiopachio. Yooma e'waka mochitokamea i'kao, newitoka puuyakameopua ki ka'karumachio, neeai reesiseri kiamania pu'kao, kaawe ko'komichioopua, pu'ka kuuu

ahjarichi taakiameopua, ki wahjame ahjaname taakiameopua, pu'ka Riosi eechichi, paarasarichi naasipa weeriameopua.”

Ehmirina tiopachi nayewatuamee tuuyepori

⁸ Waikao puuu tijoeka tiame no'o nayeweria pukeri o'iniao, eee no'o chaanekapua:

—Ehmirina tiopachi mochikameo, pu'ka Riosichi simiyame wa'a nayewatuameo, i'ka no'o cheemia iyotesa, uhjurepuapua: “Ihji i'ka naawesari chiiamea, aaata ki o'inerewa iinuemepua, kajuwaaiopua; ihjia mukukamekaioopua, eenechi ahjakamepua.

⁹ Puuuu eee aamo chaaniamepua: Neeea aamo Ehmirina mochikameo, nane'riamenia aamo tisia aiwaka mochikaopua, nane'riamenia aamoopua tiameo, kihta iinuokopua paarasario. Nape eemea wa'a te'tiaio, te'ta tisia paarasariemekaitepua. Nane'reka yasitoamenia pu'ka ahpo i'isaeri ti'tijoeri teewameo, aamoo a'chikoi chaaniakopua na'arekao; yooma puuuu, Satanasi napawikarichi mochitoamekapa wa'a chaachapamepua.

¹⁰ Nape eemea ka'chi eramitia tisia aiwateniaepua pukaeo. Neeea Satanasio, wa'a tiame reesiserinia pu'kao aamo aiwatemichioo, aamoo ne'nenariapaopua, akatiasi noochi paparamekoopua. Néé, Satanasia, aamo amori o'iniame puuuapa, aamo karichiami to'towatwaopua, ahpo ku'iwarieopua aamo na'ara yoratekao. Wa'a teeremeripua oosa mariki taawe Riosi inatarichi tiiao. No'o iyorieme enepuapua naaju. Aamoo noochi paparario, ahkasi mukiwarichioi ki wekatiameneeso, neeea aamoo waikao, te'ta ahjari aamo kiamania, te'ta ki wahjame ahjarirakamera, te'ta ki teesa nateyamera ahjari.

¹¹ No'o keepuka mochitonariamea, no'o e'weka mochitopuapua, no'o keepuka i'ka Riosi Riosiwari chiiapua, yoomahka wa'a Ehmirina tiopachiopua, yomachi ti'tiopachiopua tiameo, wa'amio. Yoomahka Satanasia na'arari aiwatewa newitokamea, kiisi aiwameri puuuu, oosa mukiwarichi simiyameopua wa'asio, te'ta ki Riosi ahjama mochiwameopua.”

Peerekamo tiopachi nayewatuamee tuuyepori

¹² Waikao puuu tijoeka tiame no'o nayeweria pukerio, no'o chaanekapua tiameo, Riosichi simiyame tuuyetoameopua, Peerekamo tiopachiopua, i'ka iyotesa uhjurepuapua pu'kao:

“Ihji naawesari chiiamea, maacheta neneku yoorame chu'wachi iinuemerapua, ahpo chiiia ki teesa tiame ma'ipamera. Puuuu Eesusi puuupua, eee aamo chaaniamepua:

¹³ Nane'renania wa'a aamo ohjoekachio, Satanasi ye'kachikopua. Nape eemea Satanasi ye'karichikoipua wa'ao, no'okamera iyorika mochitokame eemea. Aantipasi taawechi meritoioopua aamo tetewachi wa'a tiopachio, muuuu no'okamera te'ta kaaweruma naewakamepua, káátisia aiwaniamekoipua wa'a tiopachio, no'okamera paparakame eemea.

¹⁴ Kaawepua aamo noonowiria, nape pu'kachepa, itapiti iinuokane amochio ookapi. Eemea Waarami masitewachi mochitoaio, kiisi toinareka eemea pu'ka ki kaaweruma masitiao. Aamoo wa'a te'tiopao, Waaramia Waaraki nuurerepua, pu'kao ahpo i'isaeri ti'tijoerioo masitemichio, ka'chi tiio ri'riosi manaketiamene ko'kotiaio, suwepori nokitioopua, ka'chi ikinio tuuyemichioopua.

¹⁵ Ahkasi nikoráita nokaya na'naritona eemea, ookapia, ka'chi ikipo chaachapaka suuwe erapori nokayaio.

¹⁶ Sewina erapasa naaju eemea. Ki aamo sewina erapasoo, wa'a enamane nasiwari maachetaeka, pu'ka maacheta no'o chu'wachi iinuokaepua, nasiwari mehtanamania.

¹⁷ E'waka mochitonariamea, inataka keepupuapua i'ka no'o Riosiwari iyoterichi chiiio, yomachiami ti'tiopachi mochikamea. Yooma e'waka newitoka puuyakameo ki ka'karumao, no'o Noonochi te'pa eenamee, ko'i'temania, puuu apoechi eename, ki teteiwamepua pusieo. Aamoo, tehte tohsaname kiamane tiameo, aamo weemera tee-warao ahjachi iyotetiame. Pu'kao aawataoi ki nane'remapua, muuuche nane'remapua kiatiamerachi.”

Tiatira tiopachi nayewatuamee tuuyepori

¹⁸ Waikao puuu tijoeka tiame no'o nayeweria pukerio, no'o chaanekapua tiameo, Tiatira tiopachi mochikameo, Riosichi simiyame wa'a naewatuameopua, i'ka iyotesa uhjuremitiapua:

“Ikachi nayewamea, Apoe Riosi Taanara puuuu, ahpo puichio na'ika tiame tajenarieme, ahpo tarachioopua oronse meetarika tiamepua, kosoka apochetatiame. Puuuu eee aamo chaaniamepua:

¹⁹ Neeea aamo yoorao yooma tetewamepua, aamo nakira iinuekaopua tiame noochio, aamo noochi paparaopua tiame, aamoo Riosiwichio yorakeka mochika, aamoo ki nahsinepaka te'teretoa, aamo tísia aiwatoai anachatoameko. Yooma aamo ehpe yooraka mochiraa, yooma epeche kaawe teetoamepua, epeche ki pukerichitia, aamoo pukeri noochi pichikerioio.

²⁰ Nape i'kachepa ki kaawe tiame eemea, pu'ka Esaweri oowitiameo aamo reesisi-amekopao, no'o ti'tjoeriwao wisikuemichioo. Puuu oowitiamea, suwepori nokiwa masitiamepua no'o ti'tjoerio, no'o ti'tjoeripua tiameo, ri'riosi oowewatiame kooame konuriamepua, ka'chi ikipo tuuka Riosichi kaawe te'tereniameo, ko'kakaiopua pu'kao.

²¹ Neeea pu'ka oowitiameo, tehpe ki'yakame neeeapa, ahpo suwepori ihsiao toimi-chiopua, nape puuu oowitiamea, ahpo wa'inanipua pu'kao.

²² Pukaepa wa'api inisinariopa pu'kao, tísia aiwatemanía, yooma pu'ka ahjamao, suwepori nokayameo. Pu'ka Esaweri tatanaraopua tiameo, ki kakupachi enepasooopua,

²³ yooma ko'imania. Waikao yooma ti'tiopachio, nane'remapua no'oo, ahkasi kai waapisi no'o nane'riamekopua aaata inataopua, ti'tjioe ooweruoiopua tiameo. Pukaepa neeea, yooma pipiripi pu'kaonia, ahkasi nokaria kiamania pu'kao, no'o teewiaopua kiapuameo.

²⁴ Nape wahjachi aamo Tiatira mochikameo, ki pu'ka masitewa nokaka mochikameo, ki pu'kachi wahjachi pepenipaka mochitoameo, pu'ka kai waapisi noriwi tiameopua Satanasichio, ka'chi chaaninia aamoo.

²⁵ Wa'api teekache mochijerania aamoo, noochiche paparianiame neesetoka, ahkasi no'o eenachisi eenechi.

²⁶ Yooma newitoka machenakame yomatiamé na'arewao, no'oche e'ra iintokaopua ahkasi kajuyachisio, neeea pu'kao yomatiamé i'ka wehjoarichi ti'tjoerichiopua, kiamania yawichitumichioo.

²⁷ Puuaa waikao, sisioki wepirae makoka nuuremapua, ki kaaweruma tiario, sikorichitia kahsinamapua te'ta ahpo utewarie, no'oopua ki'yariae.

²⁸ Pu'ka kiatiamé neeeapa wa'a iintomeria, te'ta Apoe cheerichitia no'o Noonoo. Pu'kao kiamania tiameo weemera cheisopori, weemera wehjoarichio weemera ma'chirepari, te'ta peenia tiamera.

²⁹ E'waka mochitonariamea, inataka keepupuapua i'ka no'o Riosiwari iyoterichi chiiao, yomachiami ti'tiopachi mochikamea."

3

Saarisí tiopachi nayewatuamee tuuyepori

¹ Waikao puuu tijoeka tiame no'o nayeweria pukerio, no'o chaanekapua tiameo, Saarisí tiopachi Riosichi simiyame wa'a naewatuameopua, i'ka eee chiame iyotesa uhjuremitiapua pu'kao:

"Puuu Apoe oowisani Riosiwari iinuemea, oowisani so'pori sekachi iinuemea tiame, aamo chaaniamepua: Aamo tetewaninia wa'ao ihtana aamo ihsio. Tisia kaaweruma naewaniame muuuu, nape mukukameka tiiate muuuu, ki ahjamekate muuuu, kiisi kaawe tiapa noochio.

² ¡Pusasa muuuupa! ¡Yaapiti muuuu! Oijenate pu'ka amochi tiiapua, teesa amori mukuyame wa'asi itipiameopua amochio. Kihta tetewamenia amochio, no'o Noonowichio kaawe ihsiwao.

³ Inatepasa naaju, pu'ka pukeri oi'inia aamo masiteretia. Pu'kakamera na'naritopuapua. Aamo Riosikamerachi ku'ripuapua ohso kaawe. Naane e'reka moochi. Ka'karumache yooraka ahkasi no'o eenachisi, ki nane'riapa eemea, achini keenako no'o enamiao. Seenekachi ki kaawe teeretare eemea, senawato no'o enasooopua, ichikoamechitia tukaoo.

⁴ Wa'a Saarisí tiopachio, mochiwipua pehji ookapi ki nohpikameopua apochio. Puuaa no'o ahjama mochimeripua tohsaname wakiraeka, Riosie piipatetiamekapaopua tatakoriario, Te'ta apoe no'o Noonooepua cheriweka.

⁵ Yooma ne'newitoka puuyakamea ki ka'karumachio, totsaname wakiratepuame puuuu. Yooma pu'kaonia no'o ahjari iyotaperichio, ki cho'wemania teewaraopua pu'kao. Yooma pu'ka teewarao, ka'karumachitia ne'netemania no'o Noonooopua wa'a tewekachio, yooma no'o Noonoo ku'kuira tetewachioopua tiame.

⁶ E'waka mochitonariamea, no'o Riosí Riosiwari chiia keepupuapua, i'ka iyoteri chiia iyonanioopua ahkai ti'tiopachio."

Irarejia tiopachi nayewatuamee tuuyepori

⁷ Waikao puu tijoeka tiame no'o nayeweria pukerio, no'o chaanekapua tiameo, Irarejia tiopachi nayewatuameo, wa'a mochikameopua tiameo, i'ka eee chiiame iyotesa uhjuremitiapua pu'kao:

"Ihji eee chiiamea neeepua, apoche te'ta kaawerumaemera, apoe te'ta pichiwakamera chiiame; neeea apoe Raawitaru yeetapura te'ta iinuemerapua; neeea yeetepapurae no'o iinuekao, ihtaio pukae no'o yeetepariao, ka'chi iika wahjonameripua aaataai; pukae no'o yeetapuriaoio, aaataai ka'chi iika yeetepameripua.

⁸ Tetewaninia aamo kaawe nokayao. ¡Néé! Nee apoea no'o Noono ye'karichi muimichio aamo wahjonekamepua, wa'a aamo muimiao aaataai kihta aamo wa'inameripua. Nane'riamenia aamo aiwaka tesiwa teetoka nokisiriopua, kihta sewina erapaka noochio, ohsokamera eemea noochikamera epeche kaawe teetoka.

⁹ ¡Néé! Neeea pu'ka Satanasi ijinuwarapua ti'tijoerioopua, ahpo pichiwa i'isaeri ti'tijoeriko tuuyoiopua wihtukao, yooma pu'kaonia kajuyachi taawechio, yooma aamo chokichi tetewachi chopokorieka ajatetemanía, pu'ka Satanasi ijinuwaru wistuameo, aamokamera te'ta no'o nakiyameko tetewimichio, pu'ka chopokorieka aamo ajatekameo ka'i.

¹⁰ Aamooopua, ahsepari noonowiriopua, i'ka aamo no'o nuureriao nayewatukao, ki toaka neesetoriopua aamoo, wa'achitia neeeai kiisi chewitema neeea, pu'ka ki teesa tiame aiwariopua, yomachi i'ka tijoerichi enameriopua, pu'ka kajuyachi taawechio, yomatiamé teeremeriopua i'ka wehjoarichio.

¹¹ Senawato enameri neeea. Pukaepa kaawe neesetoka mochtomitia eemea noochi papara, ki aaata aamo sewina erapatemichio, ki aamo kiapua, itapiti tisia nateyameopua aamo kiapua.

¹² Newitoka puuyakameopua ki ka'karumachio, ki ku'witapisi mochira kiamania pu'kao, no'o Noono kariwachio, tewekachi, wa'a aamo mochimapua ki wahjiamesi, wa'a nawapakame mochimichio. Pukachio no'o Noono Riosi teewara iyotemania, pu'ka mochikachi mochiwari teewara tiamé, no'o Noono Riosi ijinuwarako tetewipuwachio, weemera Eerusareni tewekachio.

¹³ E'waka mochtionariamea, i'ka no'o Riosi Riosiwari chiiá keepupuapua, i'ka iyoteri iyonanioipua, ahkaoi ti'tiopachio."

Raoriséa tiopachi nayewatuamee tuuyepori

¹⁴ Waikao puu tijoeka tiame no'o nayeweria pukerio, no'o chaanekapua tiameo, Raoriséa tiopachi naewatuameo, wa'a mochikameopua tiameo, i'ka iyotesa uhjuremitiapua pu'kao:

"I'ka naawesari chiiamea neeepua, Apoe ahjachi erapua tiamerachi; Apoe te'ta pichiwatame ahpo Noono; Apoeopua Riosichitiao, pukeri o'inia yooma ihta itapiti iintokameopua netekao.

¹⁵ Aamo tetewaninia aamo te'ta nokayao, ki te'ta ma'chiamé te'tiamekopua noochio, aaata piirechio. Ki tahtame eemea noochio aaatachio; ki tuurameoi eemea, noochio, aaatachio. Piiripi wa'api tiame enesaa, kaawe enemii eemea; tahtamechekoi, tuuramechekoi.

¹⁶ Aamo noochi te'terewao, teesa tataposoriamekopa noochio, yo'yomania aamoo, ki noochi poanatuwaka.

¹⁷ Eemea chaachapanipua chaachapao: Ki teesa paarasakame teemea, yooma itapitichio, toomichio tiame, kiisi tesiwa erakona teemea, chaachapawa. Nape ki nane'riame eemea, ki nu'uti yuwesirikai amochio, kihta iinuekapa eemea aamo te'ta paarasario. Eemea tesiwa te'teriaitepua, kiisi pahtiamé eemea aamo inatichio, poiyaime mochikamekate eemea aamo naawariachitia. Wa'a te'tiame eemea noochio, aamo paarasarichikamera paparariapa.

¹⁸ Pukaepa neeea, noochi aamo paayamepua, noochi iintuame o'ro te'ta nateyame, amochi paarasatemichio, o'ro na'ie te'ta piipatetiamé. No'okamera itanepua, aamo poiyaime mochikao ahjae to'pepuameo, wisasori tohsaname piipatetiamé. No'okamera itanepua tiameo, aamo puichi i'yowapuaopua aamo kaawe ma'chiremichio, ki kaawe aamo tiia puichio.

¹⁹ Yooma no'o nakika kahtiao, kokosa yooraka kakupachi iintapame neeea, aaata ki kaawe noonoisoo. Ka'te ki kaawe nokimitia naaju. Ikanati iiyana erapamitia eemea naaju, pu'ka ki kaawe aamo nokayao. Ohso kaawe noochi e'enamitiapua, aamo sewina erapakapua kaawerumachi.

²⁰ ¡Nee! Amochi asiru neeepa, muuuche toinapua reesimichio, aamo iikachi pakimichio. Aata piire ahpo iikachi no'o paajutesoo, ahjachi enamania iikachio, wa'a yasitomiaopua ahjama, ta'iria mochtipuaichio, pirena, kaawe e'raka.

²¹ Neeea wa'achitia neipa mukiwari newitoka machenakapao tatakori natetekao, no'o Noono ye'kachi yasipakame neeea, no'o Noono ye'kari yasirachio puu ahjama; wa'achitia neeeai, yooma pu'ka ki ka'karuma newitoka puuyakameo, no'o yawichika kahtiachi mochimichio kiamania pu'kao, no'o ahjama mochtomochiopia.

²² E'waka mochtionariamea, i'ka no'o Riosi Riosiwari chiia keepupuapua, i'ka iyoteri iyonanioipua ahkaoi ti'tiopachiamio."

4

Riosichi paparaniame inamutiame tewekachi

¹ Neipa i'kao neee Waania, te'pa ne'nepakania tewekachi, wa'a tewekachionia, piiripi yeeta wahjokame tetewikania. Wa'a yeetaputiachi o'iniaio, no'o paaechaniapua. Puuu wa'a no'o paaechaniamea, puuu wa'api enechaniamekapua, puuu pukeri no'o paaekame. Puuu wa'a no'o paaechaniamea, kokotiame cheechaniapua te'onichitia:

—Waanii, mooenasa wa'atikiáaa. Aamo ne'netenariame neeea, itapiti achini teeremeriko neipá itapiti no'o aamo tetewitemichio.

² Wa'a cheesopua neeea, ikanati uutiapa Riosiwarioe, te'pa no'o tetewikania, no'o paaekame weeriachi. Wa'a mooenasaapa no'o mooenaputiachio, yawichi yasira weeriapua wa'ao. Pukachi yasirao, wa'a kahtiapua aata.

³ Puuu wa'a kahtiamea, tehteka tiamekapua, tisiwa peeniatime tehte. Puuu tehte, asape tewaniame tehte tiamekapua, konarina tehteoika tiame. Wa'a ikisao ye'ka yasirachio, kenora weeriapua wa'ao aampao. Puuu kenoraa, esmeráta tehteka tiamekapua, káátisia peeniatime.

⁴ Wa'achi norikame ye'ka yasirachioi, wa'achi ahjakapua piire weerewa aampa naao ya'yawichi yasira, pukachi pipiripichio mochikapua, piire weerewa aampa naao ti'tijoe o'ochetiamie. Puuu, apoche tosaname wakiraemekapua, puuu moochio apoche o'ro yawichi mo'korira mo'korieemekapua, ya'yawichichitia.

⁵ Nape te'ta yawichi yasirachi o'iniaio, kuhjipari puuyapapua wa'ao, rurusura chiipua tiameo, wa'a ikisa te'oni. Tawemina ye'kari yasirachio, oowisani tahjera ajakapua wa'ao, puuu oowisani Riosiwariapua.

⁶ Wa'a te'ta yawichi yasirachi taweminaopua tiameo, pa'weka tiame po'yapua wa'amio, kawiame akipame, kaawirachitia.

Wa'a yawichi yasirachi norikameo, wa'a ajakapua tiame, naao itapiti ahjakame, pochikame puusiemekapua taweminao, pukaminaopua wa'achitia.

⁷ Piiripi puuu ahjakamea, mawiyaka tiamekapua; piire ahjakamea, oisika tiamekapua; paikachi simiyamea, tijoekapua nanarirao; naaochi simiyamea, wa'weka tiamekapua, anasawiapua poojachuka simiyamechitia.

⁸ Yooma puuu naao ahjakamea, puhsani aanaemekapua pipiripichi. Aanatereopua, aampaopua tiameo, puusi apochekapua, puuu. Puuu naao ahjakamea, kiisi tewiapua kusuka chaachapakao, yooma taaweo, yooma tukaoi. Puuu ahpó wiikachio, chaachapapua:

Te'ta piipari, te'ta piipari, te'ta piipari,

wa'a tiame taamo Paamiraa,

wa'a tiame taamo Noonoo.

Wa'a tiame Noonoo,

ki teesa tiame Utewariemeraa,

puuu yasariameraapa,

puuu ehpiani yasitoameraapua tiame,

apoeopua ahkasi ki seena aampasi yasitomeri,

kiisi nane'rewa wahka ihtori taawechisi.

⁹ Senepi ihji ahjakame wikataiopua, cheriwema kiasiapua yoorewi nookeka tiame pu'ka yawichi ki wahjiamesi ahjameopua.

¹⁰ Puuu piire weerewa naao pa'pamiratuamea, chopokorieka ajapakaopua taweminao, ahpó yawichi mo'kori pujisaopua, pu'ka te'ta yawichi tawemina to'towesiapua. Wa'a nokisikaopua tiameo, wiikesiapua tiameo chaachapasika:

¹¹ Tisiwa weruma muuuu, yooma ihta enepatekapa

tisiwa yooreniamie muuuu,

ki teesa cheeka nuurariemekapao,

yooma itapiti iintuameopua muuuu,

amoe e'rae iintupatekamepua,

amoe e'rae netetiamepua,

amoe e'rarichi enepakamepua.

5

Pi'rinatiame iyotetiame, Po'wa teewataniame tiame

¹ Waikao puuu ye'kari yasirachi kahtiamea, ahjamina sekachio, piiripi iyosi pi'rinatiame makoyamekapua, nenuku iyotetiame, oowisanisi ikichetiame, ma'chi o'inia ahkasi kajuyachisi yooremina.

² Waikaonia pu'ka tetewisaapa, piiripi Riosi ku'iwari tetewakania, ki teesa u'wame. Waikao puuuu, ki ku'ita sisinakao, chaachakapua:

—¡Aatanakamera ikichapume tiamejuarepu, i'ka pi'rinati iyotetiameooo? ¡Aatana-juarepu i'ka iyosi pi'rinatiameo sa'runasa iyonameriaaa, itapiti iyotetiame yooremina iinuekaooo?

³ Nape kiisi nehjiakapua aawataai. Yuuuwéeme tiiaapua wa'ao. Aawataai ki'tiapua wa'ao, i'ka iyoteri ikichera wahjopume tiameopua, ahkaiopua, tewekachioi, weechioi, wehteroi. Aaataai ki ne'neme tiariemekapua pu'ka iyoterio.

⁴ Nee Waania waikao, naarapua, ki tewiniopa aaataoiopua, pu'ka iyoteri wahjon-ameri tiameopua; aawataai ki'tiapua wa'ao, pu'ka iyoteri yooremina ne'nemeri ahsepari tiariemeopua.

⁵ Waikao, piiripi puuu wa'a mochikame paamiratuamea, no'o chaanekapua:

—Ka'te naara muuuu, iintuaitepua i'wao aaata ikichapumeria. Nee, naati iintomeripua pu'ka ikichapukao, Apoe Mawiya teewataniamera, Apoeo yooma ihta itapitichio, newitokame. Puuu Apoe Mawiyaa teewataniamea, naatikapua, Uura tetejimarichi machenakame, puuuu Raawitaru ojochiwarachi naawakame. Puuukapua, pu'ka pi'rinatiame iyoteri oowisani ikichera ikichapumeria. Puuukamerapua te'ta ikichapume tiariemea.

⁶ Wa'a te'ta ye'kari yasirachi weeriachi norikameo, pa'pamiratuame ajakapua, pu'ka pukaminao naao ahjari ahjakame ajakapua norikameo. Yooma pu'ka norikame ajakachi naasipao, Po'waka tiame chuhkuapua wa'ao, tijoekai tiameka puuuu. Puuu Po'waka tiamea tijoekai tiamea, meriretiamekai tiamekapua tiiao, nape wa'a chuhkuapua ahjakame. Puuu chuhkuamea, oowisani aawaemekapua oowisani puusieme tiame. Puuu Po'wa oowisani puusiraa, oowisani Riosi Riosiwariikapua, yomachi wehjoarichi uhjuratiame.

⁷ Waikao puuu Po'waka tiame tijoekai tiamea, eenaka uukapua pu'ka pi'rinatiame iyotetiameo, yawichi yasirachi kahtiameo, ahjamina sekachi makoka kahtiao.

⁸ I'kao uusoopua pu'ka wipiri iyoterio, puuu naao ahjari ajakamea, puuu piire weerewa naao pa'pamiratuameapua tiamea, chopokorieka ajapakapua pu'ka Po'wa teewataniame taweminaopua. Yooma puuuu a'rapa iinuekapua, moorera makoyameapua tiame, apoche o'roe netetiame, cho'ie pochiwetiame. Puuu cho'ia, Riosi ahjae mooriniamekapua, yooma Riosichi mochiwariopua, ahjae Riosi taenari itaneniamie, ihtaoti itapiti.

⁹ Ihjia wa'ao, weemera wiika wikatakapua, ki wikataniame pehji. Ihjia i'ka wiikachio chaachapua:

Muuuchepua i'ka pi'rinatiame iyotetiame iyoname tiameraa,

ikichapume tiameraa tiameo,

yooma pu'ka oowisani ikicheraopua.

Muuuchepua aamo mukuriae tarakamea ti'tjoerio,

Riosiwichio enemichioopua,

yomatiamie ihta ti'tjoerioi,

yooma ihta nayewameoi,

yooma ihta tetejimari iintuameoi,

yooma pirenatakamemua taamoo,

¹⁰ piiripi wa'api ye'karichi iintapaka,

piiripi wa'api mochiwarichi yomatiamie paamiratuame iintapaka,

aamo yawichi ye'karichi ku'ipuawichioopua,

ahkasi yomatiamie weechi wehjoarichioopua.

¹¹ Neipa eenechi no'o ne'nepoio, muuwaeme ajakapua Riosi ku'iwari, nape kii ookapi miyoni, epeche epechesi simiyame miyoni, ahkasi epeche mi'miyoni, kiisioipua ihtetakao, ahsepame tiame,

¹² puuuu, weeru siinakoapua, chaachapua:

Puuu Po'wa teewataniame taamowichio meritiamea,

puuupua te'ta yomatiamie paarasari uume tiariemea,

yooma ihta ye'kariopua,

yooma ihta machiwariopua tiame,

ki teesa u'wariopua tiame,
weruma te'ta tisia yoorewiwa tiameopua tiame,
yooma apochi kaaweruma chaachapari.

¹³ Pu'ka tetewisaapua inamukania, yooma ihta ahjatetiameopua, tewekachi ohjoemeopua, weechi ohjoemeopua tiame, wehtere ohjoemeopua, pa'wechi ohjoemeopua tiame, yooma ihjia chaachapachaniapua:

Te'ta ye'karichi kahtiameopua,

Apoe Po'wa teewataniameopua tiameo,
pu'kakamera te'ta kaawerumari chaachapari chaachapapua pu'kao,
te'ta weruma yoorewi e'repuapua tiamé,
te'ta weruma utewari u'waeniame,
ahkasi ki wahjiamesi.

¹⁴ Puuu naao ahjakame te'ta yawichi nooreka ajakamea, chaachapakapua waikaopua tiame:

—¡Wa'a ikimitiapua! ¡Wa'a teeremitia!

Puuu piire weerewa naao pa'pamiratuamea, chopokorieka ajapakao, weruma yooreka iyorekapua.

6

Po'wa teewataniame Tijoe oowisani ikichapura wahjonaria

¹ Wa'a ikisaopu Po'wa teewataniamea, piiripichi simiyame oowisani ikichapura, ikichapukapua. I'kao ikichapoiopua, piiripi puuu naao ahjari wa'a ajakamea, no'o chaanechaniapua:

—¡Yaapii, u'masika ne'nesaopua! —nape kokotiamé nayewachaniame, ki ku'ita te'teokachitia.

² Waikaonia wa'a u'masika ne'nepakania. Wa'a no'o ne'nioio, kaawai chukitoapua wa'ao tohsaname. Pu'ka kaawai yaasetoamea, atapori makotoamekapua, ahjæ nasiwapuame. Puuu ke'chu nasiwasiaio, yawichi mo'kori kiatiapua. Puuu nasiwamiao newitomiache akipakapua.

³ Waikao ooka simiyame ikichera ikichapoiopua, puuu naaochi simiyame ahjariaipua, no'o chaanekapua:

—¡Yaapi u'masika ne'nésaaa!

⁴ Waikao piirechi kaawai machenakapua sehtaname. I'ka yaasetoamea, weruma maacheta nasiwari kiatiapua, ta'iria mochikameopua, nasiwari mehtanamichio, aapoe ahpo ko'imichio.

⁵ Paikachi simiyame ikichari ikichapuniopua:

—¡Yaapi u'masio ne'nesaaa! —no'o chaanechaniame inamukania, pu'ka paikachi simiyame ahjariopua.

Waikao no'o ne'nepoio, kaawai ohchoname machenakapua. Ihji yaasetoaa, sekachi makotoamekapua, pehtewari ahjæ ihtetaniame.

⁶ Pu'ka macheniopua, naasipa pu'ka naao ahjari ajakachio, cheechaniapua:

—Piiripi peteri ihtetatiame kiapuamepua tiirikoo, piie taawechi tekipanaka yowiwameopua. Nape seewara tewaniame enesooopua tiirikoo, paika peteri ihtetatiame wa'asi kiapuapua pu'kao, piie taawe tekipanaka yowiwamewichio. Iinuesaa itapiti ihkomerao itapiti nerosowioi, itapiti wiinooi, inateka nuutetopuapua pu'kao. Ka'te na'atamitiapua pu'kao, soopatoo kiteremerikopua pu'kao wa'asi.

⁷ Naoochi simiyame ikichera ikichapuniopua Po'wa teewataniame ti'tijoeo, puuu naaochi simiyame ahjaria, no'o chaanekapua:

—¡Yaapiti eenaka ne'nesa!

⁸ Waikao, kaawai saawaeme machenakapua. Pu'ka yaaseka yasitoamea, Mukiwari tewaniamekapua, pu'kapu pukaminao, Wahjipari Noonora ihtoapua. Puuu kiatiapua, piie naasipa naasipasi ko'imichio, yomatiamé weechio, yooma ihta itapitie, nasiwarie, toorewie, ko'koamee, oorieoi ko'koniamé.

⁹ Pu'ka Po'wataniame Tijoeo, marikichi simiyame ikichera ikichaputiopua, waikao tatakori piipateniamechi teere ajakame tetewakania, Riosi tuuyewari iyorika mochikamekapua, ko'itiame.

¹⁰ Puuu, ki ku'ita siinakoapua chaachapaka:

—Yomari aampa tiaméee, apoche te'ta kaawerumáaa, te'ta pichiwariemeráaa, ¿ahkasi achinitio katewetamua Riosiii, aamowichio te'teretopa, taamo ko'yakameopua weechi mochikameo?

¹¹ Waikao wisasori totosaname kiatiapua, wakiratamichioopua, yoomá pipiripi puuuu, yooma ahsieme piipatetiameopua Riosieo. Pu'kao Riosia puuyenurekapua pehjó, yooma kokosaniamepua weeechi nanaarameo, ahkasi ahsepatchisioopua tiameo, Riosichi poponiwao, kehkisa enemerikoopua, Riosie Weratiamewichio nokaka wahjipakameopua, ko'ipuame toiyameopua pehjó, wisasori totosaname kiapuawichioopua tiame.

¹² Waikao Po'wataniame Tijoeo puhsanichi simiyame ikichera ikichapusoopua, ki nu'uti ahpo sasawekame tetewikania weeeo, taaaai ohchonasipakapua waikao, itapiti tunakamee mo'poretiamechitia. Waikao meechara, eeraka tiame eenepakapua.

¹³ Waikao itapiti so'porika te'tiame wehchisi ruhjikapua, itapiti taakeri eekae ki muuenati sasawetiapa ruhjikamechitia.

¹⁴ Te'pa tiame tewekaai, pi'ripaka apechuka kiisi naania iikapua. Kaawiai i'ka weeechio, yooma sewina ajapakapua ahpo ajakachio. Neronasipa weeeai, wa'achi nonoikapua tiame, sewinachi ajapakaopua.

¹⁵ Waikao i'ka weeechi ya'yawichia kapitaia tiame, yooma ahpo soontaro ahjamaopua, yooma te'ta totomiwaeme ahjamaopua tiame, ahpo puhkuchitia tekipaname ahjamaopua tiame, wahjachio oowera tekipanakame ahjamaopua tiame, yooma kaawichi-ami ujumakapua, teesochiami ichipumia.

¹⁶ Waikao wa'a kaawi teesochi mochikaopua, chaachapapua:

—¡Áii, áii! ¡Yaapiti tamochi ru'misa kaawíi, taamo ichipupapuapuaaa! ¡Ka'te taamo tetewite pu'ka yawichi yasirachi kahtiaméooo, pu'ka tamochi nekakameopua! ¡Taamo ichipupamitiaaa, pu'ka Po'wa Tijoe nekarewachiooo!

¹⁷ ¡Asirupa Riosi ki nu'uti nekarewaaa, kiisi anachame tiameeaaa, tisia aiwari tiameeaaa!

7

Machipori yahchetiame i'isaeri tetejimarichi ti'tijoeri

¹ Neipa i'kao nee Waania tetewakania, naomina i'ka weeechio, naao Riosi ku'iwari ajakame. Puuuu, naomina i'ka weeechio, eeka to'piamekapua ki weeechi eejemichio, pa'wechiamioi, uumawechiamioi; wa'a teereniopa eekaa, yomatiamé yuuwéeme itipikapua.

² Wa'a te'tioipua ajakao, cherayachitepa eenakapua piirechi Riosi ku'iwari, puuuu ahjae machitapuame i'toamekapua, Riosi Ahjamechi paparameopua. Ihjia sisinamukapua pu'ka naao Riosi ku'iwari ajakameopua, yooma na'atamichioopua kiatiameopua, weeeopua pa'weopua tiame.

³ I'kao chaanekapua:

—¡Ka'te pehjíii! Ka'te na'ata aataoi pehjíii, weeeoi, pa'weoi, uumaweoi. Puuyemi-tiapua pehjó, ahkasi pu'ka Riosi tekipanakekameo, yooma yahcheniasichioopua pehjó, Riosi machitewaraopua koata.

⁴ Puuu machitewari yahchepuamea, kehki enemeri inamukania. Puuuu, piire sientoo ooka weerewa aampa naao miirikapua.

⁵ Yooma puuuu, oosa mariki aampa ooka tetejimari, apoche isaeri ti'tijoeri, waika o'inia ehpe taawechiamisi, mochitoame ti'tijoetusika. Pu'ka oosa mariki ooka tetejimarichio, oosa mariki aampa ooka mi'miri uutiapua, yooma pipiripi tetejimarichioopua: piiripia naatikapua, Uura tetejimari, piirea Ruuweni tetejimari, wa'a ikisa Kaati tetejimari,

⁶ Aasere tetejimari tiame, wa'a ikisao tiame, Nehtari tetejimari, Manase tetejimari,

⁷ Simeoni tetejimari tiame, Reewi tetejimari, Isaka tetejimari,

⁸ Sauroni tetejimari, Oose tetejimari, kuachioopua wa'asio, Chaamini tetejimari.

Totosaname wakiraeme muuwaeme

⁹ Neipa i'kao i'ka ne'netetiana. Waikao yawichi yasirachi taweminao, i'ka Po'wataniame Tijoe kahtiachi taweminaopua tiame, ki ookapi ajakapua ti'tijoeri, nape ki ookapikapua, kiisi ahsepame tiame ihtetaka. Ihji ti'tijoea oowerua tiame, yooma ihta ti'tijoeturikapua, yomatiamé weeechi ohjoeme, yooma ihta naera yeenieme. Yooma puuuu, wisasori totosaname chuhchaemekapua, ahpo sekachio, tahku saawara makoyáme.

¹⁰ Ihji ti'tijoea oowerua tiame, weeru siinakoopua chaachapakao:

Cheriwema Riosii,

yawichi yasirachi kahtiaméooo,

cheriwema tiame Po'wa teewataniame tiameéee,

yooma taamoo, te'ta newipateriawichiooo!

¹¹ Neipao tetewakania, pu'ka yawichi yasirachio, pu'ka naao ahjari ajakameopua tiameo, pu'ka o'ochetiame pa'pamuratuameopua tiameo, yooma puuu Riosi ku'iwaria, norikame ajapakapua pu'kao. Waikao ihjia, wehchisi koomorasipakao,

¹² chaachapapua:

¡Wa'a teeremitiaaa!

¡Wa'a teeremitiaaa!

¡Cheriwema pu'kawichiooo! ¡Kaaweruma chaachapari pu'kawichiooo!

¡Ki nu'uti yoorewa pu'kawichiooo!

¡Ki nu'uti iyoriwa pu'kawichiooo!

¡Ki nu'uti machirewa pu'kawichiooo!

¡Ki nu'uti ye'kari pu'kawichiooo, ki wahjiamesi simiyame pu'kawichiooo!

¹³ Waikao piiripi puuu piire weerewa naao pa'pamuratuamea, no'o inatukekapua:

—¿Aatanaju ihji tosaname wakiraemea? ¿Ki machiyamemua? ¿Ki nane'riamemu akana o'inia e'enakamekopua?

¹⁴ —Ka'i. Ki nane'riamenia. Muuupua nane'riameraa —chaanekania pu'kao.

Waikaoopua no'o chaanekapua:

—Naati ihjia, te'ta aiwari enekachi o'inia e'enakame. Ihji puuupua, ahpo wisasoriwa piipatekamea, Apoe Po'wataniame Tijoe eerarae. Puuu ti'tijoeopua, Apoe Po'wataniame Tijoeo, tosaname enepatetiame wakirarao.

¹⁵ Pukaepa i'wa nokayamepua Riosi tetewachi, Riosi kahtiachi tekipanamepua, yooma taawe yooma tukawariopua tiame. Pu'kao Apoe Yawichi yasirachi kahtiame neesetomeripua pu'kao, ahpo ahjama ohjoekopapua.

¹⁶ Puuu Te'ta Yawichi ahjamao, kiisi cho'chorowaemeripua, kiisioi paramuka mochtomeripua, taaaeo ki aiwaka mochtomeripua, taajenari tataeoi, ki aiwameripua.

¹⁷ Wa'a te'ereremi puuu, Apoe Po'wa teewataniamee neesetopuamekapua, Apoe te'ta yawichie yasirachi kahtiamee. Puuu Po'wataniamea, neeroi ahjamechi paichi maaniamечи nerojiteka mochtomeripua. Wa'ao, ki iintumerichipua naarakoniameopua wa'asio, Riosio kiterepateriopa o'kewaniameo, wa'asi werapakao.

8

Oowisani ikicherachi simiyame naewaniame; o'ro moorerachi nayewaniame tiame

¹ Pu'ka Po'wa teewataniameo, oowisani ikichera ikichapusoopua, yuuweeme itipikapua, tepepi.

² Waikaoopua pu'ka oowisani Riosi ku'iwari Riosi ne'niachi ajakameo, oowisani kusupuchari kiatiapua.

³ Waikao, piirechi Riosi ku'iwari wa'a eenakao Riosi o'ro tepawechi weripapakua chokichi. Puuu, weeru yahchetiapua moorerachio, cho'wi. Puuu cho'wia, Riosi tepawerachi, moomorepuamekapua, Apoe Riosio, saaemichioopua pu'kao, pukachi Riosie yooma piipatetiameo, pukachi moorechi asimichioopua, ahpo nayewiaopua Riosichio.

⁴ Puuu moorewaa, yooma paparatiame ahjamao, sekachi o'inia moomokaopua, Riosichi asikapua saetekao.

⁵ Waikao Riosi ku'iwaria, pu'ka Riosi o'ro tepawechio, pu'ka moorerao, ihsawi tajenakame pochiwasaopua, weechitipo wi'sunakapua. Wa'a ikitioopua puuu ihsawia, yooma puuu tahpitika chaachapakapua tataka. Tahpitika nokayapua kuhjipaka, ki ku'wita te'teosika. Weeeai kai muuenati noonokapua waikao.

Kusupuchari turuwaniame

⁶ Waikao puuu kusupuchari kiatiamea, oowisani Riosi ku'iwaria, kaawe ahpo ajapapua, o'inenia nokayapua wa'asio, puupuchekaoopua ahpo kusupuchario.

⁷ Piiripichi simiyame Riosi ku'iwari kusutesoopua ahpo kusupuchewao, waikao tehje wi'sunetiapua weechio, na'i, wa'a ikisa eera tiame. Waikao pu'wa'wawetiamea, kiiya naasipasi kosokapua weechio, yooma uumaweopua, yooma to'iewoopia tiame.

⁸ Okarichi simiyame Riosi ku'iwario, kusutesoopua ahpo kusupuchario, pa'wechio, itapiti ipasetiapua na'i tajenakame. Puuu ki nu'utikapua, kaawi kehchuma. Pa'wea waikao, kiiya naasipasi eeraeme enepakapua.

⁹ Pa'wechi ahjameai, kiiya naasipasi wahjipapakua. Pa'wechi pawekakera nasiwaniamechiai, kiiya naasipasi kosotiapua.

¹⁰ Paikarichi simiyame Riosi ku'iwari, kusutesoopua ahpo kusupuchewao, tewekachi o'inia, ki nu'uti wichiyapua so'pori tajenakame. Weechio puuu, akichiamisi wichikapua, paichiamisi tiame.

¹¹ Puuu so'pori tajenariraa, Chihpuame tewaniamekapua, yerowakapa puuua. Puuua, kiya naasipasi neeroi nerojiniame, chihpunakapua yeroweeteka. Waikao pukaeo, ti'tjoeria, tahpitika iikapua wahjipaka.

¹² Waikao, naaorichi simiyame Riosi ku'iwario, puupuchesoopua ahpo kusupuchewao, taaa kiya naasipasi tajayao, tukapasipakapua waikao. Meechaai kiya naasipasi choipakapua tiameo. So'poriai tewekachio, kiya naasipasi choipakapua, tiame.

¹³ Ehjepaoo, wa'weka tiame tewekania tewekachio, te'pa oiyapua eekachio cheeka:
—¡Áiii, áiii, áiii, eeme weeechi mochikamea, tahpitika ikimera eeméaaa, pu'ka wahja paika Riosi ku'iwari ahpo kusupuchari kusupuchamioipua!

9

¹ Waikao marikichi simiyame Riosi ku'iwaria, kusutekapua ahpo kusupuchewao. Waikao aata so'porika tiame wichikame tewekania weeechio. Puuua ahjae wahjochaniame kiatiapua, ki wahjiamesi yeewachi to'perao, wahjonamichio.

² I'kao mo'porapusoopua, ki ku'ita moomokapua wa'atikia. Ooronakapua puuua, nape kai nu'uti. Puuu moorewaraa mooenakao, yomatiamе weeechi tukapame ekatatupatekapua, ki naania ikitekaopua, taaaio.

³ Pu'ka moroyachio, itapiti ohchika te'teriamе puuyakapua. Puuua, machiri nokaya utewari kokosamichio kiatiapua.

⁴ Puuua chaanetiapua:

—Ka'te na'atamitia to'iweo, kuuu siionameoipua. Ti'tjioeche na'atapuapua, ki koata yahchetiamеopua Riosi machitewarao.

⁵ Ki reesisetiapua ko'imichioo, oowera aiwatenuretiapua. Mariki meecha nokinuretiapua pu'kao. Puuu kokosa aiwateniamea, machiri ki'kitiameka, eraniamekapua.

⁶ Pu'ka taawechiamio ti'tjoeria, wahjipame e'raipua aiwakao, ka'chi ikime erameripua, mukinariai.

⁷ Ihji ohchika tiamea, kaawairakapua, ahjachi nasiwaniame. Ihjia moochio, o'ro apoche mosokiratoapua ya'yawichi mo'koriraka tiame. Nanariraa, tijoe nanariraka te'tiamekapua.

⁸ Kuuparaa, oowitiamechitia kuupaemekapua. Taameraa ihjia, mawiyaka tiamekapua.

⁹ Ihji weerewaraa, sisioki wakiratetiamekiatiapua, ahpo neesetoachitia. Ihji ma'saraa, ki ookapi kaareta nasiwari kaawaiye panisutoamechitia, cheetoamekapua, nasiwasimia ujumasikamechitia.

¹⁰ Ihji wasichioopua, machirika te'tiamekapua, ahjae inikia. Pukae ki'kitiaa, mariki meecha kokosa aiwaniamekapua.

¹¹ Yooma i'ka ohchi ye'kamea, ki wahjiamе wichiwachi ohjoemekapua, apoe wahjipari noonora; euroe naewarichio, Awaroni tewaniamekapua, rieke naewaniachio, Aporioni tewaniamekapua, na'atarika pihtuchari noonora cheeka chaniwame.

¹² Wa'asipua, piiripichi simiyamea te'ta inyatiame aiwaria. Puuu pahcha simiyame aiwaria, u'matokapua u'matoao, toiyapua pehji, ooka simiyame.

¹³ Waikao, puhsanichi simiyame Riosi ku'iwaria, puupuchekapua ahpo kusupuchario. Waikaopua, wa'a Riosi taweminao, o'ro apoche tepawetiame weeriapua. Waikao, wa'a naasipa pu'ka aawa naomina ajakameopua pu'ka Riosi tepawechio, chaanechaniapua, pu'ka puhsanichi simiyame ku'iwarioopua, kusupuchari iinuemеo:

¹⁴ —Muuu puhjesa ehpeo, pu'ka naao Riosi ku'iwario, Eurate weruma akichi o'yaemeopua.

¹⁵ Waikaopua naao Riosi ku'iwaria, puhjetiapua. Ihji naao puhjetiamеa, yooma ti'tjioe ooweru tiame ko'imerikapua, kiya naasipasi weeechi ohjoerio. Te'ta i'ka taawechiwichio, nuutetiame eneriapua.

¹⁶ Ihji naao soontaroraa, kawachi nokisiapua, ooka sientо miiyoni kehkikapua. Wa'a kehkiko tuuwame, inamukania.

¹⁷ Ihji no'o tetewitiamеa, eee te'tiamekapua, yaasetoamea, kaawaia tiame. Kawachi nokisiamea, muripa i'toapua ahpo neesetowao, paika tiamekapua. Piiripi tiaria, sehtanamekapua, tajenarichitia. Piire tiaria, siionamekapua, tewekachitia. Paikachi simiyameopua tiiaa, saawaemekapua. Puuu kaawai mo'oraa, mawiyaka te'tiamekapua. Ihjia chu'wachio, na'i puuchiamеkapua aasujere tisia tahtame apoche, moroyamekapua tiameo.

¹⁸ I'ka paika na'atarieopua, pu'ka ka'kawai chu'wachi machenameeopua, kiya naasipasi wahjipatekapua ti'tjoerio, i'ka wehjoarichioopua.

¹⁹ Puuu ka'kawai na'atari utewariraa, chu'wachi yasitoamekapua, wahsirachi tiame. Ihji wahsiraa, siinoika te'tiame mo'okekapua. Ihjia, ahpo mo'oe na'atapua.

²⁰ Nape puuu ti'tjoeri ki wahjipaka itipikamea, pu'ka yerowa ipasetiaio, kiisi ka'karuma enepakapua ahpo ki ka'karuma nokayao. Ohsotia simitekachekapua pu'ka kiisi kaaweruma ahpo nokayao, reemokamera na'naritoamekapua. Ihji ti'tjoeria ooweruria tiame, wa'api te'teretoapua, ahpo ri'riosiwachi paparakaopua, itapitie netetiamechiopua, miina meetarie, tehtee netetiamechi, kuuu netetiamechi tiame, yooma puuu ahjachi paparaa, kiisikoi tetewame puuu, kiisikoi inamuamekoiopua, kiisikoi ohjoamepua ahjameo.

²¹ Ihji ti'tjoeria, kiisikoi toayapua ahpo ko'yaoi. Kiisiki toayapua ahpo sipoyaoi, ahpo suwepori nokayaoi, ichikokaai naapi simitiapua.

10

Te'ta Riosie uhjuratiame iyoteri pi'rinatiame makoyame

¹ Waikao neee Waania, aaata Riosie uhjuratiame tetewakania, puuu ki nu'uti tiariemekapapua. Ihjia, tewekachi o'inia tekiyapua, toomarichi yooremina weritoka. Mo'oraa, kenora naasipa weritoapua. Nanariraa, taaa tajayameka tiamekapua, tisia uutapatoapua. Toonoraapua, na'i tajayameka teetoapua.

² Sekachio ihjia, nu'uti iyosi pi'rinatiame makotoamekapua. Ahjamina taararaopua, pa'wechi ihteka weripakapua, owenamina taararaa, weechi ihteka weripakapua.

³ Wa'a weripakao, ki ku'ita sisinapakua, mawiyaka chaachaka. I'ka sisinasoopua, oowisanisa te'teoka nayewakapua.

⁴ Oowisanisa te'teosoopua i'ka te'teoni chiiao, o'inemo o'rai neeeapa iyotekao, nape tewekachi o'inia no' chaanechaniapua:

—I'ka oowisani te'teoni chanitiameo, ka'te iyote pu'kao. Amochi inatarichiche neesetopuapua pu'kao, puuu noriwi teeremerikopua pehjo.

⁵ Puuu ki nu'uti weruma tiariemea, pa'wechi ihteka weripakapua weechi tiame. Waikao, te'pa apechunaka ahpo ahjamina seekao,

⁶ Riosi tetewachi ahpo pichiwatapakua, yooma ahpo cheemiaopua. Ihji chanimaa te'ta pichiwakapua, Apoe ki wahjiam ahjamerachi eenamekapua; Apoe te'ta teweka enepatekamerachi eenamekapua, apoe yooma tewekachi iintuame enepatekamechi; Apoe te'ta wehjoari enepatekamepua, yooma ihta ahjachi iintuame tiame; Apoe te'ta pa'we enepatekame, yooma pa'wechi iintuame enepatekame tiame. Puuu aaata te'ta weruma Riosie uhjuratiamea, eee cheeka sisinapakua:

—Pichiwa Apoe Riosi e'raria ikipuameo, kiisi kihta toiyamepua wa'asi.

⁷ Pu'ka oowisanichi simiyame Riosi ku'iwario, ahpo kusupuchari chaachatesoopua, asikame enemapua ikipuameo wa'asio, Riosio, yooma ahpo nayewaturachi cheeriaopua ehkoriamio.

⁸ Waikao te'pa tewekachi no'o nayewachaniamea, eenechi no'o nayewechaniapua:

—Waanii, waami enasa pahchu weruma tiarieme weeriachi, pa'wechi ihteka weeriamechi, weechi tiame. Itanemitiapua pu'kao, pu'ka nu'uti iyoteri pi'risarutiame makoka weeria.

⁹ Waikao, wa'a eenaka itanekania pu'ka iyoteri pi'rinatiame makoyao. Puuu pu'ka iyoteri pi'rinatiame no'o ki'yaopua, no'o chaanekapua:

—Íya, rupitupuapua i'kao. Ko'kopuapua. Kakaremapua chu'wachio, se'orichitia kahkame, nape aamo topachio, tisiwa chipuremapua.

¹⁰ Waikao uusapania pu'kao, rupitukania. No'o chuwachio, kahkamekapua se'orichitia, nape no'o rupitusoopua topachio, chihpuamekapua.

¹¹ Waikaopu te'ta weruma tiarieme no'o chaanekapua:

—Muua eenechi simitemerikaitepua nayewatukao, i'ka Riosi chiiao, ki ookapi ti'tjoerichi ikipuame tuuyesiwa, seesenu ti'tjoerichi, seesenu na'nayewaniachi, seesenu ya'yawichichi tiame.

11

Ooka pichiwatame ti'tjoe

¹ Waikaopu te'ta weruma tiariemea paaka ahjiae ihtetaniame no'o ki'yakapua. Wa'a ikisaopua no'o chaanekapua:

—Weriika ihtetamitiama Riosi tiopao. Ihtetamitiapua tiameo, wa'a yooremina weeriame iyoriwachio, o'ro netetiame tepaweoi. Wa'a ikisaopua, ihtetapuapua tiame kehkinajuarepu wa'a Riosi tioparachio, Riosichi paparameo.

² Nape ma'chi tiopachi ta'perachio, ka'te ihtetamitiapua wa'ao, wa'ao seesenu ti'tijoeri kiatiamekopua pehjiio. Puuu seesenu ti'tijoeria, yooma nanaarame tekisomerichipua wa'ao, Riosi piipari muuwarichipua mochiwari. Wa'a teeremerikapua ahkasi ooka weerewa aampa ooka meechachisi.

³ Neeea, ooka ti'tijoe ajawamania no'o chiia ikipuame tuuyemeri, sosotiamе waki-raeme. Puuuu, piire miiri ooka sienta, aampa paika weerewa taawe, nokimeripua. Pu'ka ooka no'o ajawamiaopua, utewari yahchesa yomatiamе wehjoarichi uhjuramania, pukae utewarie pu'kao, ahpo ku'simichipua.

⁴ Waikaopu te'ta weruma tiariemea, no'o simiteka tuuyekao, eee cheekapua:

—Ihji ooka no'oe uhjurapuamea, ooka ti'tijoeaktepua, Riosieo ooka ooriwo kuuuchitia tetewiniame, Riosi tawemina ajakame; puuu wa'api ti'tijoeaktepua ooka kaantera ahjachi ajawaniamechitia Riosie tetewiniame, Riosi tawemina ajakame, te'ta yomatiamе wehjoarichi Paamiratuame.

⁵ Aaata na'ara yoranaseopua i'ka ooka Riosi ajawaria pichiwatameo, na'ie kosimapa ahpo chu'wachi machedamee. Aaata pu'ka na'ara yoorakamea, choochotepuapua kosokao, mukimapua.

⁶ Ihji ooka pichiwari tu'tuwaria, iinupua ahpo ku'iwa utewario, yu'kioi ki ahpo yukitemiaopua, iiweta Riosi ahpo nayeoiopua; pu'ka ahpo utewarieopua tiameo, neeroioi puuuu, eera ahpo enepatemia; puuuu pu'ka ahpo utewarieopua tiameo, iinupua ahpo iintomiaio, ihtaio itapiti te'ta aiwaniame ahpo mehtanamiaio, kehkisaoi ahpo e'rachisiopua.

⁷ I'kao kajusoopua, Riosichi simiyame nayewatukao, puuu maapori tiame ahjakamea, ki wahjika wichiwachi o'inia moenakaopua, nasiwasimapua pu'ka ooka ahjamao. Nape ihji ookaa, newitopuamepua. Puuu maapori tiamea pu'ka ookao, ko'imapua.

⁸ Ihji weerewaraa wahjipakamea, oowera wa'a maaniame tetewiapuamepua, wehchi, wa'a weruma mochiwarichipua, pooerachi. Wa'ao, Eerusareni tewaniachi enemeripua, taamo Paamira Eesusio, kurusichi merinuratiachi. (Wa'a Eerusareni ikipuachio, Sooroma teewataniachipua, Eejito teewataniachi tiame.)

⁹ Waikao ko'itiaapua, paika taawe aampa naasipasi, ahkai mochikame enapameripua ne'nemiao, seesenu ti'tijoeri seesenu nayewame. Yooma wa'a e'enakamea ne'nemiao, oowera tetewimapua wa'a po'yame. Pu'kao, aawataai ki toipuamepua wetemajimichioopua.

¹⁰ Waikao, i'ka wehjoarichi mochikamea, kaawe erakomapua pu'kao, meritiopa. Ahpo ihkokemapua pahkotakao, tisiwa peenia erakomapua, ki ta'iria mochtetiamekapa.

¹¹ Paika taawe aampa naasipasi manisapua wa'ao, puuuu iwira kiatiapaopua Riosieo, ajasikapua oisikao. I'kao wa'a ikisooopua, tisia majakapu ti'tijoeria.

¹² Waikao i'ka oijenakameo, te'pa o'inia tewekachio, paaechaniapua pu'kao. Puuuu chechaniapua:

—Mo'moena wa'atikiaaaa.

Waikao puuuu, yooma ahpo seepurawa tetewachio, toomarichi mo'moenakapua tewekachio.

¹³ I'ka mo'moenasochiopua, ki muenati noonokapu weea. Pukae ahpo sasaweriae weeeo, muuwaeme kaari ru'rumikapua, ki ookapi ko'yaka. Wahjipakamea, oowisani miirikapua. Waikao, ki wahjipakamea, ki nu'uti majariapua Riosio. Wa'a ikisaopua, sewina erapakaopua kaawerumachi paparasikapua, Riosi tewekachi kahtiamerachi.

¹⁴ Wa'a iikaopua, ookachi simiyame kokosari u'matokapua, tisiwa aiwaniamea. Nape piirechi toiyapua pehjiio, kiisi tehpe simiyachi ikimeri.

Oowisani kusupuchari chaachatetiame

¹⁵ Waikaopua, oowisanichi simiyame Riosi ku'iwari, kusutekapua ahpo kusupucharior. Waikao, te'pa tewekachi o'iniaio, ki ku'ita chaachapachaniapua:

Weeechi ye'kariwaaa,

taamo Noono Paamira iinuwaru puuuuaa,

taamo Paamira Riosie Weratiame iinuwaru tiaméee.

Ki seena aampasi yawichitumeri puuuuaa, ahkasi ki wahjiamesiii.

¹⁶ Puuu piire weerewa aampa naao pa'pamuratuamea, Riosi yasirachi ne'niachi mochikamea, chopokorieka ajapakaopua, wehchisi koomorasipaka. Puuuu, chaachapakapua Riosi iyorikao:

¹⁷ Aamoo Paamira Riosiii,

aamoo tisia te'ta utewariemeooo,

aamoo senepitia kahtiaméooo,

aamoo senepitia yasakameooo.

Aamopua ehpeopua,
 te'ta utewari uukameooo,
 Aamoopua ehpeo,
 te'ta yawichi yasipakame;
 weruma ye'kaka yasimeriooo,
 te'ta weruma cheriwema ki'yame teemea aamoo,
 muuukamera o'ineriopa yawichitukao.

¹⁸ Yomatiamo wehjoarichi ti'tjoeturia,
 nekakokamepua amochio,
 nape muuuu asikamepamua,
 aamo te'ta kokosamiachiopua pu'kaooo,
 wahjipakameoiopua aamo katewemiachiopua.
 Asikamepua tiameo,
 aamo nuutewa kiamiachiopua,
 aamoo yooreka mochiriameopua,
 aamopua, nayewatuka mochiriameopua tiameo,
 ahpo iikachio piipatetiameopua,
 pu'ka aamo iyorika tetewameopua.

Yooma katewemeri muuuu,
 pe'yachi aaata weweruma teerewaeme enemaaa,
 pe'yachi aaata ki weruma te'terewaeme enemaaa.
 Asikamemua taawechio, aamopua pihtunamiachiopua,
 i'ka weeechi na'atameopua.

¹⁹ Waikao tewekachio, Riosi tiopachio tetewakania wahjokame. Wa'a yooreminao po'yamekapua kaaja, Riosi Riosiwari yasitoriachio, pukachi yooreminao tiameo, wa'a maaniamekapua Riosi i'isaeri ti'tjoeri ahjama kateweriaa. Waikao tahpitika iintokapua kuhjipakao, ki ku'ita te'teokaopua tewekachio. Turuwaka itipiapua, ku'itapio. Weeeai, ki nu'uti ahpo sasawekapua. Tehjeai, ki nu'unti yukukapua.

12

Oowitiame taaa sipichaeme; itapiti ahjakame tisia iinya tiame tiame

¹ Ehjepao tewekachio, itapiti uurapari tetewakania. Puuu uuraparia oowitiamekapua. Ihji oowitiamea, taaa wakiraemekapua sipicha tiame. Taararaa, meechachi ihtiamekapua. Ihji oowitiamea moochio, yawichi mo'korira mo'koriemekapua. Pu'ka yawichi mo'korichio, oosa mariki aampa ooka so'pori nachutetiamekapua.

² Ihji oowitiamea peterepakamekapua amori sauyame. Ihji oowitiamea kokorepakapua, saumiapa wa'asi.

³ Wa'a o'iniiao, piirechi uurapari machenakapua te'pa tewekachio. Puuuu, raakoni iinyatikapua, sehtaname, puuuu oowisani mo'oemekapua. Ihji mo'orachi pipiripichio, yawichi mo'kori mo'koriemekapua. Aawaraa, oosa marikikapua.

⁴ Ihjia ahpo wahsio tewekachio, kiiya naasipasi karuwakapua so'porio. Pu'kao waikaopua, weeechi ihpapakapua. Waikao wa'a iintosaopua, puuu raakonia, weeechi tekikao oowitiame kahtiachi chukipapakapua; pu'ka oowitiame sausoopua taanaraa, ko'konariame enemerikapua.

⁵ Ihji oowitiamea ehjepamio saukapua, piiripi temari. Ihji temaria, yawichitumerikapua, yomatiamo weeechi ti'tjoeturichio, tisia utewaerieme nuurarieme enemerikapua, sisioki wepijuarai. Nape ihji taanaraa, apechunatiapua Riosieo, ahpo ye'kaka kahtiachi yasirachi i'tokapua.

⁶ Waikao oowitiamea mehka newipapakapua, Riosi kateweriachi newipamichio, Riosi neesetowatere ahpo yasitomiachi. Wa'ao ooruchi kahtio, piire miiri ooka sientoo, aampa paika weerewa taawechi, Riosie ko'kotetiapua wa'ao.

⁷ Waikao eenechi pu'ka oowitiame taanara apechunatiame nayewaniachio, waikao tewekachio, weruma nasiwaniame simikapua wa'ao. Mihkea, te'ta Riosi ku'iwaria wa'a tewekachio, ahpo ku'iwari ahjamaopua, raakonichi nasiwasikapua ahpo ku'iwari ahjama.

⁸ Nape ihji raakonia newitotiapua Mihkeoo. Waikao puuu raakonia newitotiapua wa'asiopua, ka'chi iika tewekachi yasimerikapua wa'asio.

⁹ Wa'a iika tewekachio raakonia, ipatiame itipikapua Riosieo, yooma ahpo ku'iwari ahjamaopua. Puuu raakonia, ehkoriai Siinoikapua, Satanasi tewaniame, riaorosi teewaeme tiame. Ihjia, puukaitepua, yomatiamo weeechi mochikame wisikuiamea.

¹⁰ Puuu raakonia weechi ipatiamekapua yooma ahpo ku'iwari ahjampua, Eesusio weechi o'inia tewekachi eenariopapua, yooma natetewaopua tatakori tiameo. Waikao tewekachi o'inia inamukane chiameo:

—Natetetiame itipikame yooma tatakoriameapa, asikame i'waopa Riosi newipari-aapa, yooma aata Riosichi paparakamewichioo. Riosie Weratiamea, yawichitumia yasipakame puuapa i'wa tewekachio, weechi ipatiamekopua Satanasio, tisia wenejika yasitoriamopua Riosichio, yooma taawechiopua tukawariopua tiameo, yooma weechi mochikame Riosichi paparamopua, poponiwaopua pipiniwaopua tiame.

¹¹ Taamo Riosichi poponiwaa pipiniwaa tiame, pu'ka iinyati ahjakameo, Riosi Po'wa teewataniamee newitoriopapua pu'kao, ahpoo nehupaka pejana mukuriamekopua pu'kao. Wa'a iintokamekopapua pu'kao, ahpo tatakoriia cho'wekaopua. Puuua, tisia paparamekapapua Po'wataniame Tijoechio, ki se'wika mochtorepua, te'ta aiwaka mochtioaiopua, ahkasi mukiwachisioi anachasika.

¹² Pukaepa eeme Po'wataniame Tijoe newipatetiamea, kaawe erakomitiapua, tewekachi mochikamekapa wa'asi pu'ka ahjama. Nape áiii eemea, weechi mochikamea pehjo, pa'wechi ohjoameopua tiame tekipanakao. Wa'a akipa riarósia weechi ki teesa nekakame, nane'riapa puuua, waapi toiyopua ahpo te'ta newitopuachioopua wa'asio.

¹³ Waikao tewekachio, puuu raakonia, weechi enasaapua no'o tetewitewachio, pu'ka naawakame yeeyerao, te'ta yorasikapua pu'kao merinareka.

¹⁴ Nape waikao, puuu oowitiamea, ooka wa'we aana kiatiapua, mehka ki ti'tijoeekachi akipamichioopua, pu'ka siinoi nekarewao ki ahsepame tiachi. Wa'a akipasaapa pohjachuka anasawekao, wa'ao paika paaumpari aampa naasipasi yasariapua wa'ao, Riosi inatewachi koaka.

¹⁵ Waikao puuu iinyati siinoia, neeroie puupuchekapua ahpo chuwachi machename, aaki eenepakao, ru'rupumichioopua pu'ka oowitiameo.

¹⁶ Nape we'ea, ku'ipakapua oowitiameo. Puuua, chu'wachitia wahjokaopua, yooma nerojikapua pu'ka iinyati siinoi pupucheriaopua neeroi.

¹⁷ Waikao raakonia, káátisia nekakapua oowitiamechio. Wa'a iikapa puuua, simikapua waikao oowitiame tetejimarachi nasiwamiaopua, ko'imiaopua pu'kao. Ihji tetejimaraa, Riosi yooreka mochtioamerakapua, Eesusi pichiware tuuyewari, ki se'wika iyorika mochtokame.

13

Ooka iinyati ahjakame

¹ Ehjepamio, pa'we suuwerachi weripakainia setechi. Pa'wechio waikao, kai nu'uti iinyati pawesinoi, werisiame tetewakania. Puuua oowisani mo'oemekapua, aawaraa oosa marikikapua. Yooma pipiripi awachioopua, yawichi mo'kori yahchamekapua. Yooma pipiripi moochioopua, itapiti teewara to'wetiamekapua, Riosi na'arewa.

² Ihji iinyati pa'wechi machenakamea, oori korowameka tiamekapua. Taararaa, ooji taararaka tiamekapua. Chu'waraa, mawiya chu'waraka tiamekapua. Waikao puu raakonia, ki nu'uti utewari tiaamea, i'ka pawesinoi iinyati, weruma utewari ki'yakapua pu'kao, ahpo ihsika yasitoachitia teetomichioopua.

³ Piiripi puuu iinyati pawesinoi mo'oraa, mukukai ahjakamekapua. Naania tiamekapua moochio, meritai saukachio. Wa'a iikamekopua pu'kao, yooma ti'tijoeeria, ki nu'uti ikiriame erakoewa e'riamekapua pu'kao.

⁴ Waikao raakonio yooma ti'tijoea oowerua tiame, weruma paparawekapua pu'kao, raakonio, ki nu'uti utewari ki'yariopua iinyati pawesinoio. Wa'a ikitiopua iinyati pawesinoio, ti'tijoeeria chaachapakapua, oisa e'rekao:

—¿Intunare aata i'kachitiao? ¿Aatana newitonaretapua aata i'kaka tiameo?

⁵ Puuu iinyati pawesinoia, ooka weerewa aampa ooka meeche reesisetiapua, na'areka oimichioopua Riosio, ahpokamera weruma tiameko tuuka.

⁶ Wa'a iintokapua waikao. Riosio tisia na'arekapua i'ka kaariraopua tewekachio, yooma ahjama mochikameopua tiame.

⁷ I'ka weechio puuu iinyati pawesinoia, nasiwari mehtanamichio reesisetiapua, Riosi piipateria ti'tijoechi nasiwamichioopua, yooma pu'kao newitomichioopua. Ihjia kiatiapua tiameo, yomatiami ti'tijoeeri ahpowichio iintamichioopua, yooma ahpo utewarieo, yoomachi weechi ti'tijoeuriopua, yooma ihta ti'tijoeuriopua, yooma ihta nayewa yeeniemeopua.

⁸ Yooma ki Po'wa teewataniame iyotaperirachi iyotetiame teewaraa naayachisi o'inaio, pu'ka pawesinoichi paparakapua. Puuu Po'wa teewataniame iyotaperirachi maaniame teewaraa, ke'chu we'e yasipoi Riosia, wa'a to'wakamepua teewarao, ahpo Taana

Po'wa teewataniamechi, papamerikopua, pu'ka Po'wa teewataniameo, yomatiamē wehjoarichi mochikamewichioo, meritioopua.

⁹ I'ka no'o cheemiao nahkaamea, pahtemitiapua pu'kao.

¹⁰ Pu'ka taawechiamio, Riosie karichi yachapuame tetewitiamea, karichi yachapuamepua. Riosie ko'ipuame tetewirīaa, ko'ipuamepua. Wa'a teeremirikopaopua pu'ka kajuyachi taawechiamioopua, eeme Riosichi te'ta paparamea, kaawe aamo neesetomitiapua ki kaawe nokiwaio, pu'ka taawechiamio tisia aiwapuachio, ki aamo wekatemichioopua te'ta Riosichi aamo paparao.

¹¹ Wa'a tiame tetewisaapania, piirechi iinyati ahjari tetewikania. Puuuu, wehtere o'inia werisiapua. Puuuu ooka aawaemekapua po'wachitia, nape raakonichitia nayewamekapua.

¹² Ihji puuu wehtejuri iinyatia, wa'achitia ahpo nuuramia utewari iinuemekapua, iinyati pawesinoi kiatiamechitia. Ihji iinyati wehtejuria, pu'ka iinyati pawesinoi moochi saukamerachi, paparetekapua, yooma weechi ti'tijoerio.

¹³ Ihjia waikao, yooma tetewimichioopua ahpo, wa'achi ihsiamekopua ahpo, na'i ruhjitekapua tewekachitepaopua, pu'ka pawesinoi po'yachioopua. Ihjia yooma ihta peenia ihsiwa ihsiamekapua tiame.

¹⁴ Ihjia, pukae ahpo peenia ihsiwaepua, yooma tijoeri wisikuekaopua, pawesinoikamera paparetekapua, pu'ka pawesinoi itapitichi netesa, siinoika tiame.

¹⁵ Ihji wehtejuria, nayewatekapua ahjateka, pu'ka pawesinoi itapitie netetiameopua, pu'ka utewari, pawesinoie ahpo kiaretiaepua. Ihji wehtejuria, ko'imichio reesisetiamekapua tiame, ki yooriameopua, pu'ka itapitie netetiameopua pawesinoio, chopokorieka ajapekapua.

¹⁶ Ihjia tiameo, yooma ihta ti'tijoe ooweruopua tiame weechi mochikameo, pu'ka pawesinoi ma'chitame yahchenurakapua koatao, sekachioopua tiame. Wa'a tiame yahchenurakapua ahkasi yomatiamē wehjoarichi mochikameopua, yooma ihta ya'yawichioopua ki ya'yawichioi, totomiwaameopua ki totomiwaameoipua tiame, puhkuchitia mochikameopua ki puhkuchitia mochikameopua tiame, oowera tekipanameoipua tiame.

¹⁷ Ki koata yachatoameopua sekachioi, pu'ka pawesinoi teewaraopua, pu'ka teewara chiiameoioopua ihtetari, ka'chi iika tarimerikapua ahkai, ka'chi iika nehjimerikapua ihtaio.

¹⁸ Ihji ihtetaria, weechi ohjoeme ahjae ihtetaniamekapua; ihji ihtetaria, puhsani siento paika weerewa aampa puhsanipua. Nape pu'ka ihtetari pahtenariamea, te'ta inatari nakiyame puuuu, nane'renaria ihtana chiiamekoopua pu'kao.

14

Piie siento ooka weerewa naao miiri, wikatari

¹ Pu'kachi neipao neea, Apoe Po'wa teewataniame tetewakania, Siioni roomosachi weerīame. Puuuu, piie siento ooka weerewa aampa naao miiri, ahjama weeriapua, ti'tijoe ooweru tiamē. Yooma pu'ka ahjama ajakamea, pu'ka Po'wa teewataniame teewara, koata iyotetiamekapua, pu'ka Po'wataniame Noonora teewaraopua tiame.

² Waikao, te'pa tewekachi eename inamukania, kai ku'ita a'rapachitia cheechaniame, tahpitika cheechaniapua, ki ookapika nokichaniame, kai ku'ita wawasora chiiame, neeroi kai ku'ita wichiamechitia. Kai ku'ita te'onichitia chiiapua.

³ Puuu weeka ahjama ajakamea, weemera wiika wikatapua. Riosi yasirachi wiikiapua pu'ka itapiti naao ahjakame ajakachi, pu'ka piire weerewa naao pa'pamiratuameopua, naasipa. Pu'ka wiikao, aaataai ki pepenipame tiapua, naatichape, piie siento ooka weerewa naao miiriche. Puuuu, ahpo tatakoriwa natetetiame iikamekapua, weechio o'inia e'enakame.

⁴ Puuuu ahsieme iyorikamekapua Riosio, yooma ki kaaweruma ihtaopua, piipate-tiame, Riosieo. Ihji ti'tijoea, Riosichewichio mochiriamekapua, kiisioi nenewikame. Puuuu, ahkai simiyoipua, pu'ka Apoe Po'wataniame Tijoeo, na'naritoamepua. Ihjipua tiameo, Riosiwichioopua, Apoe Po'wataniame Tijoeuwichioopua tiameo, pahcha simiyame taakerichitia, i'ipatiamea.

⁵ Ahpo chu'wachioopua, kihta chaachakamepua, ihta itapiti wihtukioopua, kihta a'chi tiamekapua apochio.

Paika Riosi ku'iwari tu'tuiwisari

⁶ Eenechio nee Waania, piirechi Riosi ku'iwari tetewakania. Puuuu te'pa poo-jachuka simiyapua eekáchi, itapiti cheesiapua ki wahjiamesi teetopuame, yooma ti'tijoeuwichioopua, ihta ti'tijoeuriwichioo, ihta naeraameoipuwichioo.

⁷ Puua ki ku'ita sisinewasikaopua, cheesiapua:

—¡Tewekachi kahtiamē te'ta Noonorao, seeweka tetewimitiapua pu'kao, asikamekopua pu'ka apoe te'tao, ti'tijoeri te'ta katewemerio! Pukaepa eemea pu'kao, te'ta iyorika mochtioapuapua, pu'kao Apoe iintokamekopua teweka enepatekao, weeeio, pa'weopua tiamé, wa'a ikisa yooma ihta pa'paichioopua tiamé.

⁸ Pu'ka wa'apichio tiame, piirechi Riosi ku'iwari machenakapua, ookachi simiyamekapua. Puua cheesiapua:

—¡Wichiparupa! ¡Wichiparupaaa, te'ta weruma tiame Wawironiaapa, yomatiamē wehjoarichio, yomatiamē ti'tijoeturi teekupatekamea, ahpo tisia ki kaaweruma suweporichi ikotutekamea.

⁹ Waikao piirechi Riosi ku'iwari machejenakapua, puua paikachi simiyamekapua. Puua no'o tetewachi weripaka sisinakapua, eee cheeka:

—Aaata piire ahkao, pu'ka wehtejurichi paparakamea, ahpo koataoi ahjamina sekachioi ahpo toisooopua pu'ka wehtejuri machitewarao ahpo yahchepuawichioopua,

¹⁰ te'ta saaemerichepua Riosi kokosario, kiisi anachame tiameopua. Puu ki teesa aiwaria, na'ie kosoka saaetepuamepua, aasujeree tisiwa tahtamee tiame. Wa'a yorapuame ihjia Riosi ku'iwari ne'niachi, Apoe Po'wa teewataniame tetewachioopua tiame.

¹¹ Ihji aiwaka moroyaopua tajakao, ki wahjika moromapua apechuka, ahkasi ki seena aampasi. Kiisi resipuniachipua wa'ao, yooma taawechioopua, yooma tukaooiopua tiame, yooma pu'ka wehtejurichi paparakamewichioopua, wehtejurika tiame netetiameopua tiame paparakamewichioo, pu'ka teewara machitewara uukamewichioopua tiame.

¹² Wa'a ikipuaopua, anachari nakiwamepua Riosi ijinuwaraa, Riosi nuurari apochi neesetoameopua, Eesusichi paparamēa.

¹³ Waikao tewekachio, chiiame inamukania:

—Iyoteo i'ka: "Ehpe o'inia Paamirachi wahjipakamea, ki teesa kaawe ikitepuamepua. Tisiwa kaawe siimera, pichiwa puua." Eje'e, wa'atepua, wa'a no'o chaanena Riosiwaria, resipumeri puua, kaawe noonoikapa tekipanaka weechio Apoe te'ta Paamirawichioo.

Weeechi i'ipaniame

¹⁴ Waikao nee Waania, toomari tohsaname tetewakania, pu'ka toomarichio, tijeoka tiame kahtiapua wa'ao. Moochioopua, yawichi mo'korira mo'koriekapua o'roe netetiame, sekachio puua, ohsa makoyamekapua, tisia yoorame.

¹⁵ Tewekachi tiopachio, piirechi Riosi ku'iwari machenakapua. Puua weeru sisinakaopua, chaaniapua pu'ka toomarichi kahtiamēopua:

—O'inesa muuupa, tehpuhaka pu'ka weeechi taakekameopua, ahsepare puuupa i'ipapuchio. Iwapare puuupa wa'asi —wa'asa chiiapua.

¹⁶ Waikao, puu toomarichi kahtiamēa, o'inekupua karuwaka tehpuhakapua weechio, wa'a o'inia. Waikao weechio, i'ipatiame itipikapua.

¹⁷ Pu'ka wa'a ikisooopua, te'pa tewekachi tiopaopua, piirechi Riosi ku'iwari machenakapua wa'ao, puua ohsachi makotoamekapua sekachio, ki teesa yoorame.

¹⁸ I'ka machenasooopua, wa'api tewekachi tiopachioopua, wa'a tepatetiachio, piirechi Riosi ku'iwari machenakapua. Puua, pu'ka tisia yoorame ohsa makotoameopua, utewaeme sisinamukao chaanekapua:

—¡Yaapiti o'inesa tehpuhaka pu'ka panijuwari yo'piameoopua! ¡Iwakame puu-uapaaa, i'ipapuawichioopuaaaa!

¹⁹ Waikao puu Riosi ku'iwari ohsa makoyamea, weeechi u'matotekaopua pu'ka ohsao, yooma tehpuhakapua pu'ka panijuwari yo'piameo, i'ipaka. Wa'a ikisaopua, Riosi iinuwaraa tekesowachi ihpoporowachi ihpapakapua pu'ka yo'pio. Puu tekesoni ihpoporowaa, Riosi nekarewakapua.

²⁰ Ihji tekesoni ihpoporowaa, ma'chi weeriamekapua muuwari mochiwachio, wa'a sahtuchaniachiapua panijuwa iwapakamea. Waikao pu'ka panijuwa sahtuchaniachioopua, eera machenakapua wa'ao, nape kai ku'witakapua, ahkasi kaawaio yakachisi manitoame, ahkasi norikameo, puhsani taawe pootesiniamekapua, weeresi. Puu eeraa tije eerarakapua.

15

Riosi ku'iwari kajuyachi wa'asio; oowisani te'ta aiwari tuuyeriwa

¹ Waikao pu'ka tetewisaania, itapiti tetewakania tewekachio, itapiti ikipuame uurame. Puua weruma itapitikapua, tahpitika tiame. Pukachi teteiwachio, oowisani

Riosi ku'iwari ajakapua, puua kajuyachi oowisani aiwapuame iinuemekapua. Riosia pukae oowisani tisia aiwarieo, kajumerikapua wa'asi ahpo tisia nekarewao.

² Waikao wa'ao, naati tiame tetewakania, pa'we po'yapua kaawiraka tiame, i'ka aampao, na'ichitia tajayapua. I'ka pa'we ikichaminiao, yooma ihji wehtejuri newitokamea, wa'ajakapua. Yooma puuu ajakamea, ki wehtejurika tiame netetiamechi paparakamekapua, yooma puua tiameo, ki apochi toakamekapua yahchepuawichio wehtejuri machitewarao. Yooma ihjia wa'a pa'wesuwe ajakapua ahpo a'rapama, Riosie ahpo kiatiamée.

³ Ihjia, Moise wiikara wikatapua, Riosi ihsiweka yasakame. Naati wiikiapua tiameo, Apoe Po'wataniame paparawa. Puua wiikekao chaachapua:

¡Muuu te'ta weruma tiarieme Riosia, ki nu'uti peenia tiame iintokamemua taamowichio!

¡Muuua, taamo te'ta Paamira Riosia,

yooma ihta itachi aampa simiyame utewariememua!

¡Aamo ti'tijoerichio te'ta kaawerumara ahjachi teerewaememua,

te'ta pichiwarichi tiameraopua!

⁴ Aamo Apoe Paamirao, ¿aatana ki aamo seewetarepua?

¿Aatana amochio, ki kaaweruma aamo nayewanaretapua, amochi paparakaopua?

Ki'tepua wa'asio, epeche iyoriniameopua ki amochitiao.

Yomatiamé ti'tijoeturi wehjoarichio, amochi paparamia e'eneripua,

pu'ka aamo iintoriao, tisia kaaweruma iintoria tetewikapao.

⁵ Neipa i'kao tewekachio, te'ta Riosi iyoriwachi tiopachio wahjoame weeriamé tetewakania, wa'a yooremiao, wa'ajakapua tehte rarapenamea, ahjachi iyotetiamea, oosa mariki Riosi nuuraria.

⁶ Wa'a iyoriwachi o'iniao, oowisani Riosi ku'iwari puuyakapua. Ihjia oowisani aiwari i'toamekapua, kiisi nohpieme riino wisasori wakiraeme tisia tatapara ihsiamé, ihta itapiti ki kaawerumaopua; muripami norikameo, o'ro apoche teekeraemeapua, wahsiparachitia.

⁷ Puu piiripi naao ahjari no'o tetewariaa, pu'ka Riosi ku'iwari oowisaniopua, oowisani oropetori ki'yakapua pu'kao, yooma pipiripi. Ihji oropetoria, apoche Riosi nekarewae, popochiamékapua puua, Apoe ki wahjika ahjamera Riosi.

⁸ Waikao wa'ao, Riosi iyoriwa tiopachio, moorewa pochikapua wa'ao, puua moorewaa Riosi utewarikapua, te'ta Riosi tiarichi eename. Waikao wa'ao, aawatai ki pakimerikapua wa'ao, ahkasi ki kajuyachisiopua, pu'ka oowisani Riosi ku'iwario, itapiti te'ta aiwari ihpapakao.

16

Ijipaso Riosi kokosari ijnueme

¹ Waikao nee Waania, wa'a Riosi tiopara te'ta iyoriwachio, cheechaniame inamukania, pu'ka oowisani Riosi ku'iwario:

—Ehpeo weeechi siimpamitia eemea. Wa'a siimpaka wi'sunamitiapua, pu'ka aamo oowisani oropetorichi iinukao, Riosi te'ta kokosari aiwariopua.

² Waikao puua pu'ka pahcha simiyame Riosi ku'iwario, weeechi wi'sunesoopua pu'ka Riosi te'ta kokosari aiwario, yomatiamé ti'tijoea oowerua tiame, tisiwa na'arari ikiwa ehcha puuyatekapua, tisiwa iinya te'tiame. Yooma puuu ehchapakamea, wehtejuri teewara yahchetiamékapua ahpo koatao, wehtejurika tiamechi netetiame paparakamera.

³ Ookachi simiyame Riosi ku'iwario, pa'wechi wi'sunesoopua, ahpo oropetori toatoao Riosi kokosari te'ta aiwariopua, waikao pa'wechi neeroia, eeraeme enepakapua, tijoe meritiaméchitia eerarae. I'ka wa'a ikisoopua, yooma pa'wechi ahjamea, wahjipakapua.

⁴ Waikao paikachi simiyame Riosi ku'iwario pu'ka Riosi kokosari te'ta aiwari, akichiami wi'sunesoopua ahpo i'toao, yooma paichiamiopua tiameo, yooma eeraeme enepakapua.

⁵ Waikao puuu Riosi ku'iwari neerochi wi'sunekamea, chaanechaniapua Rioso:

—Aa Muua Riosia, Te'ta Kaawerumachekameraa, tisia kaawe iintokamemua pu'ka nanaarame tisia kokosakao,

⁶ wa'a yoraniame nakiyamekaipua, pu'ka aamo na'nayewatura piipateriaopua tiameo, eerara wi'suteriopa ko'yakao. Pukaepa muuai, wa'achitia tisia aiwari saetekamemua pu'kaoi, ko'yakao.

⁷ Waikao Riosi iyoriwa tepawetiachi o'iniao, inamukania cheechaniameo:

—Aa muuua, Apoe te'ta yooma Paamiraa, ki teesa kaawe iintokame muuua, Aamo iintoriao tísia pichiwarikopaa, kiisi se'wi kaaweruamachiche teetokaopuaa.

⁸ Naoochi simiyame Riosi ku'iwario, Riosi kokosari te'ta aiwari ahpo oropetorichi i'toao taaachi wi'sunesoopua, waikao, weechi mochikame ti'tijoeria, taa tahtarae tajakapua.

⁹ Nape ki teesa tajaka aiwakai puuua, kiisi sewina erapakapua ahpo ki kaawe nokayao. Ihjia, Riosikamera seewemetioipua iyorikao, ohsotiakamera nekawekapua Riosio.

¹⁰ Marikisachi simiyame Riosi ku'iwario, Riosi kokosari te'ta aiwari ahpo i'toao, wehtejuri ye'kari yasirachi wi'sunesoopua, waikao wehtejuri yawichituachio, tukapachi enepakapua wa'ao. Waikao puu wehtejuri weechi paparakamea, kiisi anachame erakoapua Riosie tísia aiwaripua, ahkasioi ahpo yeenioi ki'puchapua, káátisia kokosari aiwapapua.

¹¹ Nape tisiwa aiwakaipua ehchapakao, kiisi toinarekapua ahpo na'ara nokayao ohsotia wa'a yoratiapa Riosieo, Riosikamera tísia na'arekapua tewekachi kahtiamoe, tísia iinya chaachapakapua Riosio.

¹² Puhsanisachi simiyame Riosi ku'iwario Riosi kokosari te'ta aiwario, Eurate akichi wi'sunesoopua pu'ka ahpo oropetorichi i'toao, aakia wakipakapua, pu'ka cherayachi ohjoeme ya'yawichiwichio, katewetiame itipikapua, ahka ahpo siimpachi nasiwamia paateka uumatomichioipua.

¹³ Waikao tetewakania raakoni chu'wachio, iinyati pawesinoi chu'wachioipua tiameo, ki pichiware Riosi nayewaturachi chu'wachioipua tiameo, teemo puuyakapua pukachi pipiripichio. Puu ki pichiware Riosi nayewaturaa, wa'api iinyati wehtejurikai tiapua.

¹⁴ Ihji paika teemo nanaarari reemoniwaria, ahpo utewarie ki'yaka pu'ka iinyati pawesinoi, pu'ka iinyati wehtejuriopua tiame, itapiti ki maaepori peeniatiame nok-isimichioipua. Puu pawesinoia wehtejuria tiame, puu ookaa, yomachi puuyakapua weechio, yooma ya'yawichiami paajutemiaopua, pu'ka ya'yawichio pirenantimichioipua, yooma pirena nasiwapuwachioipua Riosi te'ta puipaniaripa nasiwarichio, Apoe Po'wa teewataniame Riosieo, pu'kao ki yawichi yasipamichioipua i'ka weechi enasaapa.

¹⁵ Waikao nee Waania, Po'wa teewataniameo chiiame tetewakania taamoo: “jNee, neea senawato enameripua, ichikoamechitia! Eeme no'o Noonoe piipakatetiaamea, pusakame mochipuapua. Ki se'wika mochitosapua noochi aamo paparao, tísia kaawe erakoma eemea, wa'a no'o enasooa, kihta suuwe erapakapua aamo ki kaawe te'tereriaopua noochio.”

¹⁶ Waikao tetewakania, weechio yooma ya'yawichia, Amakeróni tewaniachi napawiriapua, yooma ahpo soontaroma. Amakeróni tewaniachikapua wa'ao, eureo naewaniachio.

¹⁷ Oowisanisachi simiyame Riosi ku'iwario, Riosi kokosari te'ta aiwario, te'pa eekachi wi'sunesoopua ahpo oropetorichi i'toao, tewekachi tiopachi o'iniao, nayewachaniame inamukania. Puuua cheechaniapua:

—jRiosi nekarewaa, o'inepuameche toiyame puuupa!

¹⁸ Waikao, tahpitika iintoka kuhjipakao, ki nu'uti tatakao, tahpitika chaachakapa te'teokao. We'ei, tahpitika iintokapua ahpo sasawekao, ahkasi ki tetewiniachitiaopua, ti'tijoeri ohjoekioipua weechio.

¹⁹ Waikao, puu te'ta ki kaaweruma mochiwaria, paikana ta'pakapua. Waikaopua tiameo, yomachi muuwari mochiware ka'kariwaraa, wehchi e'enakapua ru'mika. Wa'asa iintoka Riosia. Riosia yooma weechi mochikame ki ka'karuma Wawironiao, kiisi kaawe nokaya inatepakaopua, ahpo tahpitika ihsiwa nekarewa saatekapua.

²⁰ Yooma pawenasipa we'e, ki naania iikapua pa'wetere noripakaopua; kaawiai, ki naania ijkikapua ru'mikao.

²¹ Waikao tewekachi o'iniao, ki ookapi kai nu'nunti tehje ruhjikapua, ti'tijoerikachioipua. Ihji ki nu'nunti tehjea, ooka weerewa u'matoame kiuro pehtiamekapua. Ihji tehje ruhjikamea, tisiwa eeyowa iintokapua ti'tijoerichio, wa'a iintotiapa ti'tiojea ooweru tiamea, tisiwa na'araka chaachapakapua Riosio.

17

Te'ta suwepori ihsiame oowitiame kokosari aiwatepuame Riosie

¹ Piiripi puu oowisani Riosi ku'iwaria, oowisani o'ro pehtori iinueriamea sekachio, noochi eenakapua chaaneka:

—Nahpeomua. Aamo ne'netemaneopua, aaata oowitiame te'ta suwepori ihsiameopua, ihjia ahpo kuunachi poanatakao, piirechi ahjama akipamechitia. Puuua naatika

iintokame puua, yooma aata Riosichi papararao poanatukame, Satanasichikamera eenepaka. Aaataai ki iyorika mochikameapua Riosichio, suwepori noonokamepua Riosichio, pu'ka oowitiame suwepori iintokamekatapua, Riosi toakao Satanasikamerachi e'eenepakao. Aamo tuuyemania Riosi kokosario, achini yoojoramioepua, yooma pu'ka oowitiamechitia nokaka mochitoamekoo.

² Pu'ka oowitiame ahjama, yomatiam weeechi mochikame ya'yawichia, tisia suwepori noonowiriamekatapua. Yooma aata ti'tijoe ooweru tiamea, ki ookapi i'ka weeechi iintuame itapiti ikotuka ohjoemea, yooma ya'yawichi pu'ka oowitiame ahjama suwepori noonowiriae, tetekupatetiameka ijikitiamepua.

³ Waikao puu Riosi ku'iwaria, poanachi no'o i'tokapua, ki tijoeekachi. Wa'ao, oowitiame no'o tetewitekapua, weruma itapiti iinyati ahjakamechi kahtiam, te'ta tajayame sehtanamechi. Ihji itapiti iinyatia, pochikame to'wamekapua teewao, Riosiwichio tisia nekame tiame. Ihji oowitiame yasitoachio, oowisani mo'oemekapua; aawara mo'oraa, oosa marikikapua yooma ahkao.

⁴ Oowitiame wisasoriwaa, iimuri taakara iwakameka tiame sehtamurame pa'wisetiamekapua, wa'a ikisa naapo iwakameka tiame sehtaname pa'wisetiamekapua tiame. Ihji peeniatiam, o'ro apoche chuhchetiamkapua; yooma ihta tehte peenia te'tiame chuhchetiamkapua; puu tehte tisia nateyamekapua, pa'wechi uutiame. Ihji oowitiame, sekachio o'ro iijipaso makoyameapua. Pu'kachi paasochio, pochikame yahchamekapua, itapiti tisia iinya tiameopua na'arari, itapiti tatakori eiwepua tiame.

⁵ Ihji oowitiame, ahpo koataopua itapiti teewa iyotetiam i'toka oiymekapua, tesiwa eerina tiame pahetepua. Puu chiiame iyotetiam, eee chiiamekapua: "Te'ta Weruma Tiiamera Wawironia, Apoe Te'ta Suwepori Nokayamera Yeeyera, Apoe Te'ta Ki Ka'karuma Mehtatiamera Yomachi Weeechi Mochikameopua Ti'tjoerio."

⁶ Ihji oowitiame, Riosi piipateria ahpo ko'yaria eerarae, teekupakamekapua, Eesusi nehpupaka nayewamekapa no'otiame. Neeea, pu'ka oowitiame tetewakaopua, tajinachukania, tahpitika tiamekoopua pu'kao.

⁷ Nape Riosi ku'iwaria, noomina eenakao, no'o chaanekapua:
—¿Achini iikai tahpitika erapanimua, pu'ka tahpitika iintoriaeo? Aamo tuuyemania aatia tiachipa wa'a tiopua pu'kao, ihtanakoopua puu oowitiame tiiaa, ihtanakoopua tiame puu oowitiame ahjachi yasitoaa, ihtanakoopua tiame pu'ka oowitiame ahjachi yasitoa oowisani mo'oraa, ihtanakoopua tiameo, pu'ka yaasetoa oosa mariki aawaraopua.

⁸ Puu ahjari, itapiti tisia iinyatiame aamo tetewariaa, ki'yami yawichitukame puua, ehpeo newitotiamepua newitotiao, nape eenechi machenamiite puua yawichitumiao, ki wahjiamesi wichiwachi o'inia moenasao, wa'a ikisao eenechi enasaopua, kajuka pihntunapamepua wa'asio. Puu weeechi mochikamea, ki naayachi o'inia Riosi iyotaperichi toatiameopua teewaraa, tahpitika erakomapua, pu'ka ki'yami yawichitukameo mukukaio, eenechi ahjaka ahpo mochiwachi yawichitukamekopua pu'kao, kiisi maaepori tiiaipua.

⁹ Ihji pahteniamea, te'ta inatari machiniam nahkipua. Puu oowisani mo'oa, oowisani kaawipua, ihji oowitiame ahjachi kahtia,

¹⁰ puu kaawia oowisani ya'yawichikaitepua; mariki ihji yawichituwaa, newitotia ruhjikamepua wa'asi; piiripi ihjia, ehpe taawechiame yawichitukamepua pehjo; piirechi yawichitumeria pehjo, ki eenamepua pehjo; puu yawichitumia enameria, ku'itapi yawichitumeripua wa'asi, enasaapa.

¹¹ Puu yawichituwa ki'yami enekamea, ki'tiameapua ehpeo, nape eenechi enepasapua yawichituwaa, osanao yawichituwa enemeripua, puu osanao yawichitukame enameria, piiripi puu oowisani yawichi yawichitukame enemeripua. Nape puu wa'apia waikao, ki thepsi yawichitumapua.

¹² Puu oosa mariki aawa aamo tetewariaa, oosa mariki ya'yawichi puua, puua ki yawichitumia mochipamepua pehji. Ku'itapi yawichitumichio kiapuamepua iinyatiame ahjari ahjama yawichitumichio.

¹³ Ihji oosa mariki ya'yawichia, yooma ahka pirena, ahpo kaawe iintameripua ahpo ku'ipakao, pu'ka iinyatiame ahjari yawichituachio.

¹⁴ Yooma ahka nasiwasimapua, pu'ka Po'wachitia uutiamechiopua Riosieo, nape Apoe Po'wa teewataniamea, yooma newitomeripua pu'kao, apoeopua, Apoe puuukapa puua, te'ta pa'pamiraopua epeche te'ta Paamirarakapapua; te'ta ya'yawichioepua, epeche Te'ta Werumara Yawichirakapapua; puu Po'wa tewaniame ahjama te'tiamea, aapoe kaawe e'rekamepua ikae Po'wataniamee ahpo paajuteretiao; ihji Po'wataniamea ahpo paeriaio, ahpo ijinuwachitia uuriamepua Riosichio; ihji paajutetiamea, yoorewa iyoriwa tewaniamekapua.

¹⁵ 'Neeroi ne'neroi aamo tetewariaa, pu'ka oowitiame suwepori ihsiamie ahjachi yasariaa, yooma weeechi ti'tjoeripua; ki ookapi ti'tjoeri, yooma ihta naeri ye'yenieme, yooma ye'kari ti'tjoeri.

¹⁶ Puuu oosa mariki aawa aamo tetewariaa iinyati ahjarichio, nekumemeripua pu'ka oowitiamechio, suwepori ihsiamieo. Pu'ka oowitiame na'ara yoramapua ahkasi piineri toaka, poiya'me; pu'ka sa'parao ko'komeripua; pu'ka sa'para itipikameo, kosimeripua.

¹⁷ Riosia, pu'ka oosa mariki pawesinoi iinyati aawara ya'yawichio, wa'atiame noonoitekame enemapua, pu'ka ya'yawichio ahpo katewesaopua, te'ta utewari kiamichio-pua pu'ka iinyati pawesinoio, ahkasi yooma ikiyachisiopua pu'ka ahpo iintomia no'o tetewiteriao.

¹⁸ Puuu oowitiame aamo tetewariaa, ki nu'uti mochiwari puuuu, yomachiami paanika kahtiame ihcheka, yomachi chuhkeka kahtiame ahpo tisia ki kaaweruma ihsiao, yomachi ya'yawichituniachiamio-pua, yomatiamie wehjoarichio-pua.

18

Wawironia muuwari wichiparia

¹ Neipa i'kao neee Waania, piirechi Riosi ku'iwari tetewakania, tewekachi o'inia tekiyame. Puuuu ki teesa tiame iinuemekapua ahpo nuuramiao; oowera tisiwa tajitoapua utapatoka, weeeai pukaeo, kawiyame uutapasipakapua.

² Weeechi tekisaopua, weeru sisanakao chaachakapua:

—¡Wichiparu tisiwa weruma Wawironiáapa! ¡Wichiparu tisiwa weruma Wawironiáapa! ¡Puuu weruma Wawironiáaa, re'remo ohjirachi enepare puuuapáaa, yooma ihta ki ka'karuma naayuri ohjirachi eneparepuaaa, oonori kaarira enepare puuuapáaa, yooma ihta oonorioipua tiaméee!

³ Wa'a ijikire ihjia, pu'ka suwepori oowitiame paatari iijikapapua, puuuu pu'ka oowitiame erateriae, tetekupakapaopua, yomachiami weeechi mochikame ya'yawichi, yomachi ihta ye'kari yawichituka mochitoameopua. Yooma chuhkewepakame puuuu, pu'ka oowitiame suwepori mehtanariaeopua, yooma ihta ki ka'karuma a'chi tiame nokiwaeeo. Puuu yomachi weeechi mochikameaipua yooma itapiti nehjameai, tisia totomiwaeme enepare puuuu, pu'ka itapiti tarinariapaopua, na'ataka toomi, tahpitika erakoapa puuuu, yooma itapiti iinuenariapa, Riosikamera kaawe e'remitioopua.

⁴ Piirechi sisanachachapua te'pao, puuuu cheechaniapua:

—Pukaepa eemea no'o ijinuwa, puuyamitiapua pukachio, ki aamo chewipamichio-pua, pu'ka ki ka'karuma nokiwaopua, tatakori nokiwaopua, pu'ka ihta a'chi tiame tisia aiwariopua, ki amochi wichimichio-pua.

⁵ Pu'ka suwepori oowitiamewichio, ki teesa teeremerapua pu'kawichioo, Riosi te'ta kokosariopua. Ihjia, ki waapisi tatakoriame puuuapa, ahkasi tewekachi asina puuuapa, chuurawi tatakoriariaopua. Apoe Riosia, tetewakame-pua pu'kaopua.

⁶ Puuu oowitiamea, epeche yoraniame nahkipua puuuu, apoekamera epeche kianiameopua paatari, epeche te'ta utewaeme paatari, epeche te'ta oosa simiyame utewaeme, tuumika epeche yorapupua pu'kao.

⁷ Wa'achita aiwatepuapua pu'kao, pu'kao ahpo iintoriachitia. Ahpo ki ku'ita paarasateka yasariachitia, wa'achitia aiwatepuapua pu'kao, kehkisa. Ihji oowitiamea e'raka kahtipua: "Yawichi oowitiame neee, ki aiwame neee, kuunara mukukamechitiaopua. Ka'chitia taawechi yuuwesiameai neee."

⁸ Pukaepa pukachi oowitiamechio, seenepi simikame yooma ihta kokosari enemapua ahjachio. Ahjachi enemapua toore aiwari, naarakowa, yooma ihta aiwaniame tiame. Ihjia wa'a ikisaa, kosipuame-pua. Wa'a iintoma Riosia, Apoekapa puuuu, te'ta Paamiraa, yooma aampa tiamekapa puuuu, utewariraa.

⁹ Yooma ya'yawichi ki iyorika mochikamea Riosio, pu'ka suwepori oowitiame te'terewa nokakamea, "Áiii" chaachapama puuuu, ki teesa yuuwesika, naarakomapua. "Tisia kaawe te'tiai teemea", chaachapamapua ahpo, pu'ka oowitiame tajenaria moorewara ne'nekaopua.

¹⁰ Ihji ya'yawichia waikao, eeyowa e'erapakaopua pu'ka na'i tajenario, mehkache enetoma puuuu, ki chewinariapaopua pu'ka na'ieo. Chaachapamapua:

—¡Áiii, áiii, muuuu te'ta werumakaimua mochiwari! ¡Tahpitika ikina muuuu Wawironi! ¡Tahpitika tiamekaimua natekarirao! ¡Ikanati saipani muuuu!

¹¹ Yooma ihta nehjame tariwachio, tisia yuuwesimapua ehpeo, naarakomapua ki'tiopa aaata tarimerio,

¹² itapiti o'roo, parata o'roo, tehte nateyameopua, perera peeniatiwaopua, riino wisasorioi, pupura pa'wisame wisasorioi, pupura pa'wisame wisasorioi, sehtaname

wisatorioi, seera wisasori, yooma ihta ma're taparasi peeniajutiamoei, marajiri o'rooi, yooma ihta netetiame kuuu nateyamee, oronse meetarioi, sisiokioi, maramo e'peoi,

¹³ kaaneraoi ihtapaniameo, yooma ihta kooame yahcheniameoi ujurewao, moomori cho'ioi, miira sewajuyaoi, ihtaoh peeniajuwa sewajuyaoi, wiinooi, soowioi, aarinaoi, tiirikooi, wakasioi, po'waoi, kaawaioi, kaarooi, ti'tijoeri nehjiwameoi.

¹⁴ Puuu ne'neka ajakamea, chaachapatapuepa pu'ka tisia weruma muuwaro:

—¡Muuua, yooma wewekakamemua itapiti te'ta ta'yame taakeriao, aamoo tisiwa aamo pu'sererio, pukaemua tisiwa peenia e'raka yasariao! Yooma itapiti nateyameopua aamo pu'sereriaa, yoomá wewekare puuuu. ¡Ki seena aampa teteipuaame muua, pu'ka aamo paarasariaa!

¹⁵ Yooma i'ka itapiti nehjiwari yooramea, pu'ka oowitiamechi te'ta toomituri enepakamea, mehka ajaka itipima puuuu, pu'ka aiwa majakaopua. Naarakoma puuuu, ki teesa ka'chi ikime erakoapa.

¹⁶ Puuuu chaachapamapua naarakokao:

—¡Áiii muuuu mochiwari! Te'ta nateyame tiiai muuuu, tisiwa peeniatiamikai muuuu, wisasoriwao muuuu, apoche riinokai muuuu, pupura apochekai muuuu, apoche sehtanamee yo'kiwa, o'ro apoche peenia tiame teeweekai muuuu, yooma tehte peenia te'tiameeo peeniatiamikai, perera o'ro peeniatiamikai, yooma saiparu muuuu.

¹⁷ ¡Yooma aamo ki teesa paarasateriaa, ikanati kihta itipiru muuuu!

Yooma pawekakerachi kapitairaa, yooma pawekakerachi e'enakamea, yooma pawekakerachi tekpanamea tiame, mehka o'inia ne'neka,

¹⁸ pu'ka Wawironi weruma mochiwaro, moorewatere po'yamekopua pu'kao taje-nakao, chaachapakapua ki ku'ita siinakokao:

—¿Intukame ohjoare i'ka wehjoarichio, i'ka te'ta weruma mochiwarichitiaopua, epeche tisia weruma paarasari teerekamea?

¹⁹ Wa'a chaachapakapua, tisia yuuwesikao, weeee ahpo mosowiapua naarakokao, eee chaachapapua:

—¡Áiii, áiii, weruma mochiwariaaaa! Tesiwa ikina puuuu. Yooma pawekakera puhkuemeo, ki teesa toomitupariachiopua, ¡kanati wehchi yasipanipua saipakao!

²⁰ Waikao Riosi ku'iwaria chiiapua:

—¡Eemea tewekachi mochikamea, kaawe erakoka eemea! ¡Weeechi mochikamea tiamea, peenia erakomitia eemea, yooma Riosi ijinuwarakapao, Eesusi ajawariaa tiame, yooma ehkoriai Riosi nayewatukamea tiame, peenia erakoka eemea, i'ka Riosi iintoriao, aamowichio iintoriopapua, i'ka werumari muuwaro, te'ta weruma kokosari saatetka kokosariopa!

²¹ Waikao, piirechi Riosi ku'iwari tisia u'wamea, weruma tehte apechunakaopua moorino matasuraka tiameo, neerochi ipakapua pu'kao. Wa'a iintosaopua chiiapua:

—Wa'a yooraka ipapuame, te'ta werumara Wawironiaai, tisia e'raka yoojoraka, kai waapisi akipamichioopua pa'wechi piwitewikaopua, ki oosa teteipuwawichioopua pu'kao, wa'asio.

²² Pu'ka cheesaapua, chaanekapua Wawironiao:

—Muuu Wawironiaa, kiisi inamupuame muuupa amochio, a'rapa cheeteniameopua, pakapuchera cheeteniameopua, kusupucha turuwa cheeteniameoi, ihtaoh cheeteniame sooniai; aataoi ihta neteyameoipua; ahjachi tusuniameoi ki inamupuamepua wa'asi, seenampa.

²³ Ta'pe tahjeraai, ki uutapamapua wa'asi amochio; nenewiwaai ki iintumeripua amochio wa'asi. Wa'a teeremeri muuu Wawironiaa, te'ta weeweruma nehjame aamo wisikueriopa, aamo te'ta tomiwaetameopua.

²⁴ Puuu Riosi ku'iwari tisia u'wamea, cheekapua tiameo:

—Wa'a ikimeripua puuu weruma Wawironia mochiwaria, pukachi wa'a ko'itiamekopapua, te'ta weeweruma nayewaturoopua, yooma wahjachi tiame Riosi ijinuwarao, wahjachi ti'tijoeri yomatiamie i'ka wehjoarichio, ko'iretiamewichioopua tiame.

19

¹ Neipa i'kao, ki ookapi ahka chaachapaniame tewekachio. Puuuu chaachapachania-pua:

¡Aamoo taamo Riosio, cheriwema aamo ki'yame teemea,

aamoo taamo newipatekamewichioopua;

Aamoopua taamo Riosio, ki teesa tiame tisiwari iinuemeopua;

Aamoopua taamo Riosio, tisia utewariemeopua!

² Kaaweruma chaachapame teemea pukachio,

kaawe iintoriopua Riosia,
 pu'ka te'ta oowitiame suwepori iintokame kokosariopapua,
 pu'ka oowitiameo, yomatiamе weechi mochikame ahpo suwepori ihsiriae na'atariopua.
 Riosia, wa'a yooraka nateterepua pu'ka oowitiameo,
 kokosakao, ahpo na'nayewatura ko'yariopa,
 ahpo te'ta ka'karuma tuuyewari nayewaturaopua.

³ Tewekachi o'iniao eenechi siinakokao, chaachapachaniapua:

—¡Cheriwema, tisiwa kaawerumari Riosi! Weruma Wawironia mochiwaria, puuu apoe suwepori ihsikame oowitiamea, morika itipiamepua wa'ao, ahkasi ki wahjiamе taawechisi, wa'a teeremeripua morokao.

⁴ Puuu piire weerewa aampa naao o'ochetiamea, puuu naao ahjaria tiamea, Riosi yasirachi norikame chopokorieka ajapakapua, chaachapaka:

—¡Eje'e muuua, kaawe iintore muuua! ¡Cheriwema ehpeo, pu'ka aamo iintoriawichio!

⁵ Ehjepao, Riosi yasirachi o'iniao, aata te'ta Riosi ku'iwaria, eee cheechaniapua yomatiamе wa'a chaachapachaniameo:

Ehpeo eemea, ka'karuma nayewamitiapua,
 te'ta taamo Riosio, yooma eeme Riosiwichio nokisiameraa;
 yooma eeme, weeweruma te'tereka teereka mochitoamea,
 yooma eeme ki weeweruma te'tereka mochitoamea tiame,
 yooma te'ta weruma iyoriwa ijinuwaemeapua Riosichio.

Po'wa teewataniame neewiwa pahko

⁶ Waikao inamukane, tahpitika chaachapaniame ti'tijoeri, kai ku'ita chiiame chaachapachaniapua, kai ku'ita wichiyamechitia neeroi, kai muenati te'ochaniamechitia toomari. Puuuao Riosi yasirachi kahtiameo, kai ku'ita eee chaachapachaniapua:

¡Tisia kaawe erakotaria pukachio,
 Riosi taamo te'ta Paamirawachio,
 ehpeo pu'kao, apoechekamera te'ta yawichikopapua,
 yomatiamе pu'ka Apoeo te'ta aampa utewarie tiamekopapua!

⁷ ¡Kaawe erakoka kaaweruma nayewetariapua pu'kao,
 kaawe eratekaopua pu'ka Apoeo,

pu'ka Po'wachitia uuniamе
 tewekachi kahtiame taamo Noono Riosio,
 asikopa pu'kao ahpo neewiwachitia taawechio,
 yomatiamе apochi paparakamechio!

¡Yomatiamе Eesusichi paparamea, tisia peeniatatiame kahtiame puuuapa,
 aata oowitiame neewimerichitia!

⁸ Puuu yomatiamе Eesusi ahjama neewimerichitia te'teriamеa,
 apoche riino wisasori tisia nateyame reesisetiamе, chuhchetiamе mochikame puuuapa.

Puuu wisasori tohsanamea, Riosi piipateria puuuu, ahpo ka'karuma yorakeka mochitoria.

⁹ Waikao Riosi ku'iwaria no'o chaanekapua:

—Iyotemitia i'kao: "Pu'ka Po'wa teewataniame neewiachi paajutetiamea, tisia ta'iria nokimeripua wa'a kaawe erakowa pahkotaniachio, ahpo pirena mochitopua katewetiameopua ahkasi ki wahjiamе taawechisi."

Wa'a cheesaapa, no'o chaanekapua:

—¡hji naawesari Riosi chiiia, ki teesa pichiware puuuu.

¹⁰ Waikao neeeea, chopokorieka weripekai neeeea Riosi ku'iwario. Nape puuuu, no'o chaanekapua:

—Ka'i no'oo, ka'te wa'a iintomua; amochika tiame neeeai Riosiwichio. Pu'ka ihsiweka kahtiame neeeai, wahjachitia tiame, aamo poponichitia, Eesusi nayewaria pichikekamechitia. Riosiche chopokorieka weripepapua.

Eesusi cheeriaa, Riosi Riosiwariichi ename puuuu, ahpo ehkoriaami nayewaturiachi, nayewaria.

Kaawai tohsaname yaasetoame

¹¹ Waikao tewekachio, kawipakapua te'pao wahjokamechitia. Wa'a kawipakachio, kaawai tohsaname chuhkuapua, yaaseka kahtiamea pukachio, Ki Se'wika Ihsiamе tewaniamekapua tewarara, Pichiware tewaniamekapua tiame; nasiwamia machenasaapua, riisaka simiyame nasiwamekapua.

¹² Ihji puusiraa, na'i tajenakameka tiamekapua; moochio, ki ookapi yachatoamekapua, yawichi mosokira. Ihjia, ahpo tiara iyotetiame i'toapua tiame, teewatewarachitia, aawataai ki machiya pu'kao, Apoeche.

¹³ Ihji ampawakiraraa, eerae saampatetiamekapua. Ihji teewaraa, Riosi Naera, tewatiamerakapua.

¹⁴ Tewekachi so'sontarowa ahjama nokisiamea, pukamina nokisiapua, riino wisasori ampawakira chuchatoamekapua, ki teesa totosáname piipakame, puuuu ahjachi nokisiao, kaawai totosánamechikapua.

¹⁵ Kawachi yaaseka kahtiamea, tepekuma machedamekapua chu'wachio, nasiwari maacheta, tisiwa yoorame, ahjae nasiwamerika puuuu. Ahpo seepurawao, ahpo teeretera teeremerikapua pu'kao, sisioki kuhsie iintomerikapua, tisiwa aiwari saatekapua pu'kao; ahpo seepurawao, maaji sonaka yoojoramiapua pu'kao, pihtunakao, maaji ihpoporowamechitiaopua, pu'ka te'ta Riosi utewariemeopua, nekarewa ahjachi iintokaopua.

¹⁶ Ampawakirachi kaichio, iyotetiamekapua, "Ya'yawichio, Te'ta Yawichi; pa'pamirao, Te'ta Paamira", chiiamekapua.

¹⁷ Waikao aaata Riosi ku'iwari tetewakania, taaachi weerame. Wa'a werikaopua sisinakao, yooma paaekapua oonorio, te'pa kunuriametopua eekachi, eee cheeka:

—E'ena eemea, te'ta weruma Riosie ko'kotewa, ko'kopuachi,

¹⁸ yooma ihta wahjipakame sa'para ko'komichioopua: ya'yawichi sa'para, kapitai sa'para, ti'tijoe tisia natekari te'terame sa'para, kaawai sa'para, kaawai ya'yaseto sa'para, yooma ihta ti'tijoeri sa'para tiame: weeweruma teere te'terame, nu'nunti teerewa te'terame tiame, tehi pa'pamiratoameopua sa'para, wa'a ikisaopua tiameo, tekipanatewa tiame sa'para.

¹⁹ Waikao tetewakane, pu'ka wehtere o'inia machedameopua wehteturio. Waikao yooma weechi ya'yawichia, ahpo soontaro ahjamaopua, wehteturi ahjama, pirenatukapua nasiwamia. Ihjia, pirena nasiwamerikapua, pu'ka kaawai tohsanamechi kahtiame puipamerikapua, nasiwaka.

²⁰ Waikao, puuu kaawai tohsanamechi yasitoamea, pu'ka wehteturioopua, pu'ka wih-tuki naewatuameopua tiameo, chapikapua pu'kao. I'ka wihtuki naewatuameopua, Apoe iintorioopua pu'kao, pu'ka wehteturi utewarie peenia ihsikaopua, puuuu pukae peenia ihsiwae, ti'tijoeri wisikuekaopua. Ihji ihsiriopa tiameo, ahpo wehteturi machitewara ti'tijoechi yahchekaopua, wehteturika tiame netetetiamechi, paparatekaopua tiame. Pukaepa ihji ookaa, na'i pa'wechi ihpapatiaopua waikao, tisiwa tahtamechi, aasujere tajenarichioopua.

²¹ Ihji soontarowaraa, yooma ko'itiapua, kaawaichi yasitoameeopua, ahpo chu'wachi merimachetaopua. Waikaopua, yooma ihta oonorio, poposakapua pu'ka, wahjipakame sa'paraopua.

20

Piie miiri paamupari

¹ Pu'ka tetewisaapania, piirechi Riosi ku'iwari tekiyapua tewekachitepao. Sekachio kaarena makotoapua, piiripi ikichapura tiame, ki wahjiamesi wichiwachi yeetara, ahjae yeetapuniamae.

² Ihji Riosi ku'iwaria, pu'ka raakoniopua, eee kehki teewaameo, ehkoriai Siinoio, riaorósio, Satanasi teewaameopua tiameo, chapika purisa, kai waapi ki wahjiamesi wichiwachi ipakapua. Ihji raakoni wa'a ipatiamea, piie miiri paamupari wa'a yasimerikapua, kaarenae o'yetiamae.

³ Waikao, ikicheka yeetepakapua pu'kao, ki machedamechioopua wa'ao, aaataoi wehjoarichi mochikameo wisikuemia, ahkasi piie miiri paamupari u'matoachisi. Wa'ao piire miiri paamutesaopua o'yaekao, puhjemerikapua eenechio ku'itapi, Riosi ku'itapi.

⁴ Waikao, ya'yawichi mo'mochira tetewakania. Wa'a pukachio, wa'a mochikapua yooma kiatiametopua, aaata katewemichioopua. Pu'ka tetewisaa, wahjipakame tetewakania waikao. Puuuu, Riosie Weratiame pichiwatakameapua, Apoe, Riosi Naerako tuukamekapua. Ihjia, ki pawesinoi iinyatichi paparakamekapua, naatichioi, pu'ka iinyati pawesinoi tiamechi netetetiamechioi; iinyati pawesinoi machitewaraoi, ki ahpo toakamekapua, ahpo yahchepuawichioo, ahpo koataopua sekachioi. Ihjia eenechi oijenakamea, piie miiri paamupari mochimiapua, Riosie Weratiame ahjamaopua.

⁵ Ihji oijenawaa, pahcha simiyamekapua, oijenaniame. Wahjachi ki Riosichi wahjipakamea, ki oijenamiapua pehjo. Neipa oijenamiapua eenechio, ahkasi piie miiri paamupari u'ματοςopa.

⁶ ¿Achipusa peenia tiamejuarepu, pahcha simiyame oijenapuachi oijenaniameapua, yooma tatakori piipatetiame kaawe erakoameopua, kihta seewiapa teemea taamo poanachi uhjurapuaopua Riosieo, oosa simiyamechi yomatiamie, ahkasi i'ka weee Maakojo tetuyachisi. Pu'kao Satanasia, ahpo nasiwamiawichio, soontarotameripua, nape yomatiamie weeechi ki ookápi enemeripua, pa'wé seeterachitia kehki.

⁷ Piie miiri paaumpariopua u'ματοςoopua waanamio, eenechi puhjepuameapua Satanasia, ku'itapio.

⁸ Eenechi puhjetaiapua, eenechi machenamerikapua waikao, yooma wisikuemiaopua, yoomá weeechi ti'tjoeri. Yooma puuu Satanasi wisikueria, yomatiamie i'ka weeechi e'nameripua, i'ka weee Koojo kawiyanchisi yomatiamie, ahkasi i'ka weee Maakojo tetuyachisi. Pu'kao Satanasia, ahpo nasiwamiawichio, soontarotameripua, nape yomatiamie weeechi ki ookápi enemeripua, pa'wé seeterachitia kehki.

⁹ I'kao tetewakania, yomatiamie weeechi weerechisi nokiriameopua. Puuu, norikame noorepakapua pu'ka, muuwari Riosi te'ta nakiyapua, mochiwario; nape na'ia i'kao, tewekachi o'inia eenakaopua, yooma ko'yakapua pu'kao, kosoka.

¹⁰ Puuu Satanasi wisikuekamea noonimichio, na'ichi ipatiapua waikao tiame, pu'ka wiwisituri nayewaturao, pu'ka iinyati ahjariopua tiame, ihpapatiachiopua, na'i pa'we tajayachiopua. Wa'a yasimiapua wa'asi, yooma taawechi aiwaniachiopua, tukaopua, taawechiopua tiame. Ki seenáa aampasi aiwaka yasitomiapa wa'asi.

Weruma te'ta kateweri, te'ta tohsaname yasirachi

¹¹ Waikao, wéruma yawichi yasira tetewakania, tohsáname, wa'a yasirachi yasipame tetewakania aata. I'ka tetewakaopua, yoomá ujumakapua, weeechi ohjoemea, tewekachi ohjoemea tiame, ki wa'a mochime tiamekapua puuu, pu'ka tetewachio.

¹² Wa'a ikisaopua, puuu weeechi wahjipakamea, pu'ka yawichi ne'niachi, ajakapua, yooma weeweruma te'terewaemeapua, nu'nunti te'terewaemeapua tiame. Waikao, ooka i'iyotape wahjonatiapua, piiripi puuu ooka iyotapea Ahjaniame Iyotapekapua, yooma ki wahjiamesi ahjameri toatiachi teewara. Piire iyotapechio, yooma wa'a toatiame maaniapua teewara, ki wahjiamesi ahjari uumeria. Yooma aataai wahjipakamea, pu'ka ooka i'iyotapechi chiiie ihta noonowiria, pukae katewetiapua Riosieo.

¹³ Yooma pa'wechi wahjipakamea, weeechi wahjipakamea tiame, pirenka katewetiapua Riosie, ihtana kaawe noonowiriaepua ahpo kaaweruma tuuyewarieopua.

¹⁴ Waikao wahjiparia, wahjipakame mochiriachiopua tiame, na'ie kosotiapua Riosieo, na'i pa'we tajenarichi. Puuu pa'we na'ichi ihpapaniamea, oosa simiyame mukiwamekapua wa'asi, ki oosa aampa Riosi ahjama yasipua.

¹⁵ Yooma aata pu'ka ahjari iyotaperichi ki'tiameopua teewara, wa'achi ihpapatiapua tiame, pu'ka na'i pa'we tajayamechi, ki wahjiamesi ki Riosi ahjama mochimerekapua.

21

Teweka weemera; weemera weee tiame

¹ Yooma pu'ka ikitiame u'ματοςóopua, weemera teweka tetewakania waikao, weemera weee tiame; puuu pahcha simiyame tewekaa, puuu pahcha simiyame weeeapua tiamea, wa'a ikisa puuu pa'we pahcha simiyameapua tiamea, ki'tiapua wa'asi; yoomá pahcha simiyame iintuamea, u'matokapua wa'asi.

² Waikao wa'a weemera tewekachio, Te'ta Piipakame Muuwari, tetewakania waikao, Weemera Eerusareni. Puuu Weemera Eerusareni, tewekachi o'inia tekiyapua, Riosi kahtiachi o'inia. Tisiwa peenia teetoapua, oowitiame neewimerichitia.

³ Waikao inamukania wa'ao, ki ku'ita siinachaniame, pu'ka Riosi yasirachi o'iniaopua: —Riosia, yomatiamie weeechi ti'tjioekachi kahtiame puuuapa wa'asi. Ti'tjioeria Riosi mochiwari enemeripua, Apoe Riosia pu'ka ti'tjioeri mochiwari, Riosiwara enemeripua.

⁴ Nape Riosia, ke'chuo muioi ahjama mochipuachio, wakipatemapua o'kewarao, pu'ka ti'tjioerio, kiteremiopua wa'ao, yuuwesirio, naarakorioi, kokosa saeniameoi, wahjipaniameoi; wa'a ikisa yooma ihta iintukame oochetiame ahjarichio, pu'kao yoomá u'matoriopua wa'asio.

⁵ Waikao, yawichi yasirachi kahtiamea, Riosi Apoea, chaachakapua:

—Nee, yooma weemera netekame neeea.

Chiiapua tiame:

—Iyotepuapua i'kao, pichiwari simiyame ihjia, ki se'wi wichiyame.

⁶ No'o chaanekapua tiame:

—Yooma kuuweparu neeepa. Neeepua, o'icharia, kajuyachiapua tiaméo, aapini o'inia yu'usisio. Weeечи mochikameo, pa'paramuameo, ki natekachi nerojitemania, ahjaniame paichi neeroie.

⁷ Aaata ka'karumachi newitokamea, no'o taana enemapua; neeaa, noonora enemapua pu'kao, Apoe Riosi.

⁸ Nape ki ahpo pujime erakoamea ki ka'karuma nokiwao, ki ahjachi erakoamea noochi ahpo Riosichio, te'ta ki kaawerumachio enepakamea, tijoe ko'yamea, suwepori yooramea, susukituamea, ihtaai riosiamea, wi'wisitua, yooma puuuu, na'i pa'wechi ihpapapume puuuu, pa'we tajenarieme po'yachi. Puuu pa'wechi ihpapaniamea, puuukamera "te'ta mukiwamera" tewaniamekapua, ki wahjiamesi se'wi mochiniamekapua Riosichio.

Weemera Eerusareni

⁹ Waikao wa'a eenakapua, piiripi puuu oowisani Riosi ku'iwaria, pehtorichi oowaka ajakamea, pukachiapua, aiwari iinueriamea. Puuuu no'o chaanekapua:

—Eenakóomua wa'ana. Aamo ne'netemane, pu'ka oowitiame Po'wa teewataniame ahjama neewikameo.

¹⁰ Waikao pu Riosi ku'iwaria, kai waapi weeriame kaawichi no'o i'tokapua. Wa'a o'inia no'o ne'netiaopua, Riosi piipateria muuwarikapua, weemera Eerusareni tewaniame. Puuu weemera Eerusareni, tewekachi o'inia tekiyapua, Riosi kahtiachi o'inia,

¹¹ tahpitika teetoapua tajitokao, Riosi tisiwarieopua, tiari. Ihji muuwari mochiwaria, tatapara teetoapua, tisia nateyame tehte peeniatiameopua. Ihji mochiwaria, kawiyamekapua, kiisi kihta a'chi tiiame, tehte ahpe kawiyamechitaopua.

¹² Puuu muuwari mochiwariopua, kai waapisi weeriame, ko'raemekapua norikameo, oosa mariki aampa ooka muiraemekapua. Wa'a mu'muirachio, oosa mariki aampa ooka ajakapua Riosi ku'iwari, yooma pipiripi muirachiapua. Yooma pipiripi muirachiapua, wa'a iyotetiamekapua, yooma pipiripi puuu oosa mariki aampa ooka i'isaeri tetejimari teewaraopua.

¹³ Cherayachiminao, paikakapua muira; kawiyamina wehjoarichiapua tiameo, paika muirakapua; wehjoari tekiyaminao, paikachikapua wa'aoi muiwachio; ariyatuminao, paikachikapua wa'a muiraa.

¹⁴ Puuu muuwari mochiwari ko'reraa, oosa mariki aampa ooka chokitetiamekapua; pu'ka chohkirachi pipiripichio, wa'a iyotetiamekapua teewarao, puuu oosa mariki aampa ooka Po'wa teewataniame ajawariaa.

¹⁵ Puuu no'o ne'neteka naewekamea, o'ro kuhsi makotoapua, ahjae ihtetamiapua mochiwario, yooma muirachiapua tiame, yooma sa'mi ko'reopua tiameo.

¹⁶ Puuu muuwari mochiwaria, naao ihkiamekapua, wa'achi kekenuame. Pu'ka muuwari mochiwario, ooka miiri aampa ooka sienta matoka, ihtetakapua kenekumao; wa'achitia ihtetakapua weereo, oowepoteopua tiame.

¹⁷ Ihji ko'reraa, paika weerewa aampa mariki matoka puuyakapua, te'pasi weeriameopua, Riosi ku'iwari i'toaopua ihtetaeo, wa'achi kehki ihtetameapua, tijoe ihtetaeo.

¹⁸ Puuu ko'rea, ahpe tehte nateyamee netetiamekapua; puuu muuwari mochiwaria, apoche o'roapua, kiisi a'chitiame iinuwaeme, ihtaio.

¹⁹ Yooma puuu ko're maaniame nawateraa, yooma ihta tehte peenia te'tiamee, peeniatiamekapua: piiripichi simiyamea, ahpe tehte; ookachi simiyamea, saajiro; paikachi simiyamea, ákata tehte; naaochi simiyamea, esmeráta;

²⁰ marikichi simiyamea, onise tehte; puhsanichi simiyamea, konarina; oowisanichi simiyamea, kirisorito; osanaoichi simiyamea, weero; wataniichi simiyamea, toopasio; oosa marikichi simiyamea, kirisopasa; oosa mariki aampa piiripichi simiyamea, aasinto; oosa marikichi ookachi simiyamea, amatihta.

²¹ Yooma puuu oosa mariki aampa ooka muiraa, o'ro perera netetiamekapua; yooma pipiripi muiraa, pipiripi perera iinuekapua. Te'ta muirachi pooea, apoche o'roapua, kiisikioiopua a'chitiameo.

²² Tiopaa, Riosi iyoriwachio, ki'tiamekapua wa'ao, Apoe yooma Paamirao wa'a kahtiopua, wa'achi kahtimekoopua tiameo, puuu Paamira Po'wa teewataniamekapua.

²³ Wa'a muuwari mochiwaria, ki nakiyachikapua taaa tajenariopua, meechaopua, Apoe Riosi tisiwarira taajenamerikapua wa'ao; Po'wa teewataniamea, ahjachi tahjeraapua ahjae tahjeniam.

²⁴ Yomatiam pu'ka wehjoarichio, yooma ihta ti'tijoerio, pu'ka tahjeraechi ohjomeripua. Ihjia, yooma ya'yawichiraa, Riosi kahtiachi e'enamapua, ahpo weruma

iintowa, te'tereparia Riosio, i'yetokaopua, ahpo iyoriwaopua Riosio, Riosi kaawe e'remiaopua, cheriwema kiamiaopua tiameo.

²⁵ Wa'a yomachi mu'muirachio, wahjoame werimeripua a'chi keenakooipua taawe; tukawaria kiteremeripua wa'ao.

²⁶ Yomatiane wehjoarichi ohjoemea, yooma ihta ti'tijoeri tijoetukameai, wa'a e'enamapua Riosi kahtiachio te'ta muuwarichio, ahpo ka'karuma erakoa, chaachapamia Riosio, Riosi iintoriaopua.

²⁷ Nape aaata a'chitiamea ki ka'karumao, ki muimeripua wa'ao, aaata te'ta na'ara nokayamea; aataai, oowera Riosi pichikiameka nokayamea. Wa'ao, Po'wa teewataniame ahpo ahjari iyotaperichiche to'waria teewara, muimeripua wa'ao.

22

¹ Yooma pu'ka no'o tetewitesaopua, naati no'o tetewitekapua waikao, piiripi aaki. Ihji aakia, kawiame neeroikapua, ki teesa kawiame. Ihji aakia, Riosi yasirachi o'inia pajanemekapua, wa'a Po'wa teewataniame kahtiachi tiame.

² Ihji aakia, te'ta Riosi muuwari mochiwachi, naasipami po'yapua, te'ta naasipa pooechiami yeenapua. Pu'ka aakichiopua, nenekuo, kuuu ahjari ajakapua, senepi mechachi taakiam. Ihji kuuu saawaraa, yooma mochiwari ka'karuma mochipuamichio i'yowapuamekapua.

³ Ihtaio kiteremerapua wa'ao a'chitiamea, Riosiche yasimapua wa'ao, Apoe Po'wa teewataniameopua tiame. Riosi tekipaneka mochikamea, ahjachi paparaka mochimeripua iyorikao.

⁴ Riosio puuuu, nanarira tetewika mochimeripua, ahpo koata yachatomerapua, Riosi teewarao.

⁵ Kiterema tukawaria wa'ao; wa'a mochikamea, ki tesiwa erakomapua tahjerawichioopua, taaa taajenaroiopua, Apoe Paamira enemapua, taajenaria. Ihji ahjamao, ahkasi ki seena aampasi ahjaka, mochimerapua.

Eesusi Riosie Weratiame eenaria, waapi teetonapa

⁶ Waikao Riosi ku'iwaria no'o chaanekapua:

—Ihji naawesaria te'ta pichiwari simiyamepua, te'ta ahjachi erakopuame tiame. Apoe Paamiraa, Apoe ihsikamekapua, ahpo naewaturachi nayewakaopua, Apoe uhjurakamepua tiameo, i'ka ahpo ku'iwarioi ahpo yorakeka mochikameopua, aamo tetewitemichioopua.

⁷ Nee Eesusi tewekachi o'inia no'o ku'iwari aamo uhjuriamea, yooma weechi mochikameo, chaanenania:

—Ku'we enamiite neea, wa'a weechi aamo mochikachio. I'ka iyotaperi chiia e'weka yasitokamea, tisia kaawe siimeripua, tisia kaawe erameripua.

⁸ Yooma i'ka tetewikamea, inamukamea tiameo, neepua Waani. Waikaonia, chopokorieka weripakainia, yoorewewa iintokaopua pu'kao.

⁹ Nape ihjia no'o chaanekapua:

—Ka'te yoorewi no'oo, Riosiwichio ihsiwiame neeai aamochitia, aamo pononichitiaopua, Riosi naewatukame, yooma i'ka iyoteri neesetoka mochitoamechitia tiame. Riosikamera chopokorieka weripapuapua.

¹⁰ No'o chaanekapua tiame:

—Ka'te oowera iinuemitiapua i'ka iyoteri chiiaopua, ohso kaawe nayewemitiapua aaata. Ihji chiia, ki mehka teetoamepua ikimiachio.

¹¹ Nape pahtekai ki nakikameopua i'ka iyoteri chiiao, wa'atia toipuapua pu'kao, ahpo ki ka'karuma yoorachioopua, ahpo ki kaaweruma tiia, na'naritomichioopua. Ka'karuma yooramea, ka'karumache ahpo yooraa simitema puuuu. Aata te'ta iyoriamea Riosi, wa'apitia teetomeri puuuu Riosi iyorikao.

¹² Waikaonia eenechi Eesusi naewame inamukania, puuuu eee cheechaniapua:

—Ku'we enamiitene wa'ao, yooma Riosichi te'terimeo, Riosichi te'teremina nuutewa i'toka, yooma pipiripiwichioopua, ahpo ihta kehkisa noonowiria kiapuameopua.

¹³ Neeepua, pahcha o'inia kahtiamea; neeepua tiame, neipa yasimeriapua pehji. Neeepua ke'chu ihtaio ki'tioi, yasariameapa; kihta iintumerioipua wa'asio, wa'apitia iiweta yasitomeri neea. Neeepua o'icharia, kajuraapua tiame; kihta kiterekame no'o pahchao, no'o neipaoi, kihta kiteremeripua.

¹⁴ Tisia kaawe siimerapua aataa, aata ahpo wisasori wichonarekamea, tisia kaawe siimerapua, puuuu, reesisepuamekapua, pu'ka ahjari kuuura taakewa, ko'komichioopua; reesisepuamepua tiameo, Riosi muuwarichi pakimichioopua.

¹⁵ Yooma na'araria Riosi muuwarichio, ma'chi itipimerapua itapiti yoorakamekapa, tukapachi ohjowa nokiwame, ihtaoi riosichitia uuyamea, suwepori nokayamea, tijoe ko'yamea, yooma puuu wisikuari yooraka pu'seriamea.

¹⁶ —Neeee Eesusia, no'o uhjurawa uhjurakamenia, yooma ti'tiopachi ma'chitamichiopua, no'o tetewiteriao. Neeeee apoe naatipua, ke'chu Raawitarukooi ahjaka yasitokame, nape wa'a tiiai neeeeee, te'ta Raawi tetejimarisiwachi, naawakamenia tijoetukao. Neeeee, cheisoporika tiame neeeeee amochio.

¹⁷ Riosi Riosiwari iinuemea, wa'api Po'wa teewataniamechi nenewikamechi te'teriamea, chaachapamepua pu'ka Po'wa teewataniameo:

—iYaapiti enamitia muuuapa, muuuu Apoe taamo Paamiraaa!

Apoe yooma weeechi taamo Paamiraa, taamo chaanenapua weeechi mochikameo:

—Aata paramusaa, noochi enapuapua, ahjaniamereroi noochi pajename nerojimia. Neeeee aamoo, kihta natekachi aamo nerojitemapua.

¹⁸ Neeeee Waania te'ta pichiwa Riosie tetewitetiameapua i'kao, aamo chaanenane: I'ka iyotaperichi chiiao, ka'te epeche chanimitiapua aampachio; wa'a iintosaamua, epeche tisiwa aiwatepuame muuuu, i'wa iyoterichio, wa'a chiamekopua Riosio.

¹⁹ Aamo u'yesoo i'ka iyotaperichi chiiao, Riosiaipua aamo u'yemapua aamo ahpo ahjama yasipua nuuteka teewiaopua, ahpo ahjama mochipuachi taakia ko'kopuameopua, te'ta kuuu ahjari taakewaraopua; wa'ao, ka'chitia taawechei pakime teeremeru muuuu, Riosi te'ta muuwari mochiwari piiparichiopua.

²⁰ Ihji i'ka pichiwako tuuyamea, Apoe te'ta Riosie Weratiamepua, eee chaanipua:

—Eje'e. Enamache neeeeee wa'ao, ku'we simiyachio.

Wee, wa'a ikimitia naaju, Apoe taamo Paamira Eesusia.

²¹ Amochi Riosie piipatetiameo, Apoe taamo Paamira Eesusio, apoe Riosie Weratiamepua, amochi teetojeraninia ahpo kaawerumari tiariwaopua. Wa'a teerejerame neeeeee.

I'wasi kajuyamenia cheekao, yomatiamereroi Riosie Weratiamee no'o tetewitetiamea. Cheriwema, wa'asipua.